รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ
(Proceedings)

การประชุมวิชาการระดับชาติ
พิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่ 4 ประจำปี พ.ศ. 2561
Thailand 4.0 นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
วันที่ 23 มีนาคม 2561

เล่ม 1 กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

คำนำ

รายงานสืบเนื่องจากงานประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่ 4 ประจำปี พ.ศ. 2561 เป็นการรวบรวมผลงานวิจัยที่นำเสนอทั้งในรูปแบบบรรยายและการนำเสนอแบบโปสเตอร์ ในงานประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่ 4 ประจำปี พ.ศ. 2561 ณ ศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง ในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2561 จำนวนทั้งหมด 379 ผลงาน โดยแบ่งออกเป็นผลงานวิจัยที่นำเสนอในรูปแบบบรรยาย จำนวน 144 ผลงาน และรูปแบบโปสเตอร์ จำนวน 235 ผลงาน มีผลงานที่ได้รับการคัดเลือกให้จัดทำรวมบทความฉบับสมบูรณ์ มีการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับฯฉบับนี้เป็นบทความฉบับสมบูรณ์ในกลุ่มด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 226 ผลงาน โดยแบ่งออกเป็นผลงานวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม	จำนวน	59	ผลงาน
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	จำนวน	112	ผลงาน
ด้านการจัดการและการท่องเที่ยว	จำนวน	22	ผลงาน
ด้านนวัตกรรมและงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	จำนวน	17	ผลงาน
ด้านวิจัยสถาบัน	จำนวน	16	ผลงาน

คณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหาร กองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงขอขอบคุณผู้นำเสนอผลงานและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

หน้า

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
สุวรรณา คุณดิลกณัฐวสา..... 1-10

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
ชีวสาธน์ กิ่งแก้ว ลินดา นาคโปย กัญภร เอี่ยมพญา..... 11-20

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2
บุญธรรม มาดี วิชิต แสงสว่าง อังคณา กุลนภาดล..... 21-29

การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเพื่อพัฒนาทักษะให้นักศึกษาสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานประชาคมอาเซียน
วิลาสินี สุขกา..... 30-38

การพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
วันเกษม สุขะพิบูลย์ ชุติมา พราหมณนันทชมานนท์ นาถา บำรุง กิตติมา ปั้นทอง..... 39-46

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานคร ในเขตบริการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
จารุวรรณ กมลสินธุ์..... 47-56

พฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
ชมปณัสกาญน์ ศุภวงศ์ธนากานต์..... 57-63

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อของฝาก กรณีศึกษา ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
ประกายใจ อรจันทร์..... 64-72

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กับนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กรณีศึกษา: นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557
อัจจิมา สมบัติปัน สุพจน์ วงค์ดี สรพงษ์ ศรีเดช จิตดนัย คณะบุตร..... 73-81

แนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์
กนกทิพย์ บำรุงศรี วิบูลพันธ์ วิเวกวินย์ พีรพล ดิลกศิลป์ วิลาสินี ชูทอง..... 82-90

สภาพ ความคาดหวังและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
อานุสิด มะโนสาน พูนชัย ยาวิราช ประเวศ เวชชะ สมเกียรติ ตุ่นแก้ว..... 91-100

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประจำการในสถานศึกษาท้องถิ่น ด้วยรูปแบบ e-CLIP กรณีศึกษา โรงเรียนวัดไทรเหนือ นครสวรรค์
สุภาณี เส็งศรี ธงชัย เส็งศรี..... 101-111

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในภาคเหนือตอนล่างผ่านการจัดทำนามานุกรม
วศิน ปัญญาวุธตระกูล วรรณชลี กุลศรีไชย ศรัญญา ละม่อมสาย..... 112-120

ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา การผลิตดนตรี 2 (Production Skill 2) โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ 4MAT
สรวิศ เขียนเสมอ..... 121-129

ผลการใช้สื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์
อุษา โพธิกุล อนุชิตร แท้สูงเนิน เพ็ญศรี ศรีสวัสดิ์ 130-138

สารบัญ

หน้า

การศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค
แววตา พูลสวัสดิ์..... 139-148

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์เก็ตชแพดที่มีต่อความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
จุฬาลักษณ์ สมหมาย อุเทน ปุ่มสันเทียะ..... 149-158

การสร้างสื่อวีดิทัศน์สาธิติการวาดภาพทางพฤษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)
จตุพล โนมณี..... 159-169

ดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา
โสภณ ลาวรรณ์..... 170-179

ผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการสอน เรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่
วีระบูลย์กิตติ ชุมพรผ่อง ณัฐวุฒิ ขาวสะอาด ศักย์ชัย เพชรสุวรรณ เฉลิมชัย สังโยคะ
ธีรภัทร์ พุ่มพลอย..... 180-186

การถอดบทเรียนความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพ กรณีศึกษาครูคอมพิวเตอร์ ในโรงเรียนสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ธงชัย เส็งศรี สุภาณี เส็งศรี..... 187-195

วิเคราะห์ภาษาในคอลัมน์ “องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
นพวรรณ เนตรธานนท์..... 196-203

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
วัฒนชัย ปัญจิต วริศรา ตั้งค้าวานิช เบญญาพัชร์ วันทอง..... 204-211

การประเมินความพึงพอใจจากการใช้สื่อประสมทางการเรียน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก
ชฎาพร สุขสงค์ วริศรา ตั้งค้าวานิช เบญญาพัชร์ วันทอง..... 212-216

การสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก
อภิญญา เอี่ยมพงษ์..... 217-224

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์
พิมผกา แท่งทอง อุเทน ปุ่มสันเทียะ..... 225-235

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์สำหรับนิสิตปริญญาตรี
ศุภสิทธิ์ เต็งคิว สุภาณี เส็งศรี กอบสุข คงมนัส..... 236-241

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3
อรทัย บุญเที่ยง สุนี บุญพิทักษ์..... 242-248

แผนแม่บทการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
อารีกมล ต.ไชยสุวรรณ สิริยุพา เลิศกาญจนาพร สรียา ทรัพย์ศิริ กรรณิการ์ มอญแก้ว..... 249-257

สารบัญ

หน้า

การพัฒนาการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อ. แม่แตง จ. เชียงใหม่
มานพ ชุ่มอุ่น อาชวิน ใจแก้ว..... 258-267

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่
นฤพนธ์ เลิศกาญจนาพร สิริยุพา เลิศกาญจนาพร..... 268-273

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เปรียบเทียบระหว่างการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานและการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์
สิริยุพา เลิศกาญจนาพร อารีกมล ต.ไชยสุวรรณ สรียา ทรัพย์ศิริ กรรณิการ์ มอญแก้ว..... 274-279

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวเมียนมาในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก
เผด็จ ทุกข์สูญ สุมลมาลย์ อรรถวุฒิชัย จักรรัฏฐ์ ธรรมจิต ชนกภร สุขลาภ..... 280-290

แนวทางการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษา วัดบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ธนภูมิ ปองเสงี่ยม..... 291-299

การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
มานพ ชุ่มอุ่น อาชวิน ใจแก้ว..... 300-309

ความเป็นผู้นำกับการกระตุ้นนวัตกรรมองค์กร
บุญญานุช ชีวาเกียรติยิ่งยง..... 310-318

การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและความตั้งใจที่จะลาออก: การศึกษาเชิงประจักษ์ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในเขตภาคเหนือประเทศไทย
ปิยะวรรณ คุ้มญาติ ชินเนีย รัติภัทร์ เนาวลักษณ์ เอื้อพิชญานนท์..... 319-327

ศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้า การบริการสู่เศรษฐกิจสีเขียวในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู
รัชนีวรรณ พูลสวัสดิ์..... 328-337

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่าย ความมีประโยชน์ และความตั้งใจใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร
อัครภาส เกียรติเสริมขจร ศรัณยพงศ์ เที่ยงธรรม..... 338-348

การจัดการการเงินเพื่อชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร
ศิริพร โสมคำภา..... 349-355

การพัฒนาระบบบัญชีเชิงพาณิชย์สำหรับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนบ้านหนองบัวเหนือ จังหวัดตาก
ยุพิน มีใจเจริญ..... 356-359

การศึกษาการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ศิลดา สุขเกิด ชนกนันท์ คุ่ยปรางค์ รจชรินทร์ญา ศรีอินทร์ สิรินทร์ทิพย์ ขันทรี..... 360-365

การรับรู้ถึงประโยชน์และความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จิรวัฒน์ ทองสุข ปทุมรัตน์ ปรางวิรุฬห์ วริศรา อนุสิทธิ์ ภาสวิทย์ ดีเทิดเกียรติ ยุรนันท์ รอดทุ่ง
สุวารีย์ วงศ์วัฒนา ลำเนา เอี่ยมสอาด วราภรณ์ ซื่อประดิษฐ์กุล..... 366-371

สารบัญ

หน้า

พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสาร และทัศนคติ ที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มณิสรา นครจันทร์ ณัฐกานต์ อำมาต1 ปิยพร โชพุดซา เกียรติก้อง นาคโสภณ
พฤติพันธ์ อ่อนบัว สุวารีย์ วงศ์วัฒนา ลำเนา เอี่ยมสอาด วราภรณ์ ซื่อประดิษฐ์กุล..... 372-376

การศึกษาพฤติกรรมการรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของนักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ขนิษฐา กริมหนู ชลาทิพย์ ฟักทอง นฏกร พันธุ์อุดม นิตยา ขันทองดี แพรวพรรณ ปัดถา
สุกัญญา พุ่มม่วงภานุพงษ์ สาสะกุลรี สุวารีย์ วงศ์วัฒนา ลำเนา เอี่ยมสอาด
วราภรณ์ ซื่อประดิษฐ์กุล..... 377-381

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสาร และส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก
สิริรัตน์ บุญเรือง สมศักดิ์ พงษ์เดช นภาภรณ์ ขลุ่ยนาค..... 382-390

ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองของเกษตรกรหมู่ 4 ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
รัตนา สิทธิอ่วม พัชรินทรา ชัยสมตระกูล สุธีรา วิไลกุล พิมพ์ยุพา ปัญญาคำ..... 391-396

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต
ปนัญม์พร ตันตราพล..... 397-404

พฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำเปรียบเทียบกับเจ้าของกิจการ
ชนัยน์พร พุทธแก้ว..... 405-411

การหนุนเสริมเครือข่ายชุมชนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านบางกระน้อย อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก
วาลิกา โพธิ์หิรัญ..... 412-421

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่
สิริศักดิ์ รัชชุศานติ..... 422-430

บทบาทและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายหญิงในนวนิยายเรื่องกรงกรรม
ภัทรลักษณ์ ชินประภาพ ประภาษ เพ็งพุ่ม..... 431-439

การแปรรูปวรรณกรรมและอนุภาคในนาคี
ชญานิน เลี่ยงอิ้ว ศิรโรจน์ ศุภเวทย์เวหน ธีรพัฒน์ พูลทอง..... 440-449

รูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ชาตรี จำลองกุล..... 450-457

คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
ศรีเสด็จ กองแกน..... 458-465

การศึกษาค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาที่มีผลต่อการมีบุตร กรณีศึกษาตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
ศศิประภา อินหา ดลยา ชำนาญ อรรฆยา เซ็นเครือ..... 466-471

การพัฒนาสมรรถนะการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับวิสาหกิจชุมชนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์
ศศิประภา ทิพย์ประภา..... 472-478

สารบัญ

หน้า

คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
กณวรรธน์ อุ่นจันทร์ พัทธดนย์ ธรรมกุล..... 479-487

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
นฤภร แก้วมิ่งตระกูล ชนารดี ตรีสอน อรรฆยา เซ็นเครือ..... 488-495

การศึกษาการกวดวิชาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
ชุตินันต์ ใบตอง นิติภูมิ ศิลธรรม อรรฆยา เซ็นเครือ..... 496-504

รูปแบบการสร้างสื่อแอนิเมชันฉบับภาษาจีนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง
สิริรัตน์ วาวแวว เอกวิทย์ เมธาชยานันท์ นิชธาวัลย์ ฟูคำ..... 505-510

วิเคราะห์คุณค่าเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร
อุไรวรรณ สิงห์ทอง หนึ่งฤทัย ม่วงเย็น อรรทยา ไชยเสนา จักรกฤษณ์ อู่ตุ้ม รัศมี ราชบุรี..... 511-519

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนชาติตระการ
สัจจา บรรจงศิริ บำเพ็ญ เขียวหวาน สุธิดา มณีอเนกคุณ ปาลีรัตน์ การดี..... 520-529

ตำนานพระยาโคตรบองในความทรงจำของชาวพิจิตร: กรณีศึกษาตำบลเมืองเก่าและตำบลโรงช้าง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
กุลภัทรา รุ่งเจริญ บุษราพร อินทรักษา แทนทัย บำรุงชล ศศิธร ยอดนุ่ม อุทุมทอง นวลป้อง ภัครพล แสงเงิน..... 530-541

การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อต่อศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ:กรณีศึกษาตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น
สิริยากร สุโพธิ์ กฤตภาส บำรุง ภัครพล แสงเงิน..... 542-549

การศึกษาวิเคราะห์หลักทิศ 6 ของเหตุการณ์จากตัวละครในวรรณกรรม เรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)
ธราธร เกิดใหม่ ศราวุฒิ ทรัพย์นาคี ภัครพล แสงเงิน..... 550-558

การเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านการเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เป็นฐาน
สุรีย์พร ใหญ่สง่า..... 559-565

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมเรื่องลูกอีสานของคำพูน บุญทวี
จริยา คุ้มมา ณัฐพล วงค์คงคำ ภัครพล แสงเงิน..... 566-571

นวนิยายชุด “ลูกไม้ของพ่อ” : การวิเคราะห์เชิงนิเวศสำนึก
พรพารัตน์ สุขชาวนา เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์ ขวัญชนก นัยจรัญ..... 572-581

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น
อารีรัตน์ ใจประดับ..... 582-588

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจากรวมเรื่องสั้นชุดอสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง
ฌิชกมล คำรินทร์ ศิริรัตน์ จันทร์ทอง ขวัญชนก นัยจรัญ..... 589-596

การศึกษาการใช้สำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่นจากอนิเมะ
กันต์กวี เกิดเข้ม นฤมิตร อินทร์ศวร ต่อศักดิ์ ร่มส้มซ่า..... 597-605

การวิเคราะห์ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง
พนิตนันท์ บุญมี วิมลรัตน์ จ่ายก ขวัญชนก นัยจรัญ..... 606-614

กลวิธีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาออนไลน์
ศักดิ์เดช แย้มเอิบสิน จารุวรรณ เบญจาทิกุล..... 615-621

สารบัญ

หน้า

การพัฒนาศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูป บ้านนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช
สุธิกาญจน์ แก้วคงบุญ พรประเสริฐ ทิพย์เสวต..... 622-628

ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก
สมศักดิ์ คำศรี สานิตย์ กายาผาด สมลักษณ์ พรหมมีเนตร ขวัญหทัย ยิ้มละมัย..... 629-636

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณบ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
ณัฐพร นุ่มพรม รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ..... 637-642

การศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น
วรรณกร ปัญญาสิทธิ์ สุพรรษา ฉิมพาลี กนกรัตน์ ปิลาผล..... 643-649

การศึกษาบทบาทหน้าที่ของพาข้าว ในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
จุลีพร สุดแก้ว ธนาวรรณ สุทธิสนิทพันธ์ กฤษณา ชาญณรงค์..... 650-656

อิทธิพลนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้าที่มีต่อนิยายจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮา
พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์..... 657-662

การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการสร้างเสริมพลังชุมชนของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี
น้ำผึ้ง พลับนิล..... 663-673

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2555 – 2556 : การวิเคราะห์การมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน
ช่อผกา ดวงมาลา โชติวรรณ เขียวบุตร ขวัญชนก นัยจรัญ..... 674-681

แนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
กรฤต นิลวานิช..... 682-691

บทบาทของพิธีศพ : กรณีศึกษาพิธีศพจากตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
กุลกันยา สุเมรุไหว ศิริลักษณ์ จันทร์นาค รัตนภรณ์ พุ่มคง สุกัญญาโสภี ใจกล่ำ..... 692-701

ภาพสะท้อนค่านิยมในบทเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่)
มณีรัตน์ เพ็งพาด มณฑาทิพย์ จวงแย้ม สุกัญญาโสภี ใจกล่ำ..... 702-711

การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในการจัดการขยะรีไซเคิลเพิ่มมูลค่า บ้านกวางอั้น หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
วรชัย กลิ่นโพธิ์หอม สมฤทัย สุกใส ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์..... 712-721

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
นัทธมน วรรณไพบูลย์ นลินี เหมาะประสิทธิ์..... 722-730

การรับรู้คุณภาพในการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าวในจังหวัดกำแพงเพชร
จินตนา อ่อนสำรี..... 731-743

ต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน
อธิปัตย์ สายสูง วันวิภา คำมงคล สมบูรณ์ กุมาร..... 744-752

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร: กรณีศึกษากลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
อัจฉราภรณ์ พูลยิ่ง อัจฉราภรณ์ ชัยนันทนาการ ธิตินันทน์ กุมาร..... 753-763

สารบัญ

หน้า

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร
อัจฉราพรรณ ปันบุตร..... 764-774

การศึกษาการใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) เพื่อส่งเสริมการเล่าเรื่องในภาพยนตร์โฆษณารณรงค์โรคอ้วน
ทนงศักดิ์ สุวรรณรัตน์..... 775-780

คำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย
ธิดารัตน์ พรมส้มซ่า วรรณิศา ชาญประโคน สุชาดา เจียพงษ์..... 781-785

วาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น”ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์
ชัญญานุช ขุนนา รัตนา อยู่มา รัตนาวดี ปาแปง..... 786-797

วัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์
นิตยา มูลปินใจ..... 798-805

การใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
ชยาลินี ไฝแก้ว ดารารัตน์ จันทร ลลิดา นามใหม่ สุชาดา เจียพงษ์..... 806-816

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9 817-824
จารีญา จูชาวนา พรวิภาวรรณ์ เทศแก้ว วาสินี มีเครือเอี่ยม.....

การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย
นันท์นภัส วิริยะเศรษฐ์สกุล ภคพร วัฒนดำรงค์..... 825-830

สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ หมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก
สกาวเพชร กล้าหาญ ไชยรัตน์ ศิรินคร..... 831-837

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
ชวกร แป้นโพธิ์กลาง กมลภพ ยอดบ่อพลับ..... 838-843

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนบ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7 ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก
ปรีชา เรืองฤทธิ์ พึงรัก ริยะขัน..... 844-850

ศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา
วิชัย มีศรี..... 851-858

อิทธิพลของกระบวนการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
พรธิดา สีคำ จิรพงษ์ จันทร์งาม..... 859-867

การศึกษาการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะที่มีความถี่สูง ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮรี่พอตเตอร์ตอนศิลาอาถรรพ์โดยใช้คลังข้อมูล
เบญญาภา หมอนเมือง วัลภา ภูมิศร และ ทิศากร ไชยมงคล..... 868-873

ผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร
อรรฆยา เซ็นเครือ..... 874-882

ประโยชน์จากการเรียนรู้วิชาปฏิบัติกีตาร์คลาสสิคจากการเรียนการสอนแบบปฏิบัติเดี่ยว
มุทิตา นาคเมือง..... 883-890

สารบัญ

หน้า

ภาพแทนชาย-หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องทวิภพ
สุภาภรณ์ จันทร์แจ้ง ชยาทิตย์ อินน้อย รัตนาวดี ปาแปง..... 891-899

การศึกษาปัญหาการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย
เพชรายุทธ แซ่หลี วชิระ วิจิตรพงษา หทัยธนก พวงแย้ม..... 900-909

เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านจังหวัดสงขลา โดยเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังข์หยด
พีรพงษ์ พันธะศรี..... 910-920

การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
หทัยธนก พวงแย้ม เพชรายุทธ แซ่หลี วชิระ วิจิตรพงษา..... 921-931

การศึกษาแนวทางการพัฒนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร พื้นที่เทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์
กัณฑรีรัตน์ ศรีเบญจมาศ ธีรภัทร์ พุ่มพลอย วีระบูลย์กิตติ ชุมพรผ่อง ณัฐวุฒิ ขาวสะอาด ศักย์ชัย เพชรสุวรรณ มลวิภา เมืองพระฝาง..... 932-936

การพัฒนาเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ด้วยโปรแกรมจูมลา
จีราวรรณ ทองลิ้ม..... 937-943

การพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
วันเพ็ญ ตรงต่อกิจ วีระ นาคผู้..... 944-953

แนวทางการพัฒนาการให้บริการเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
สุชิน เขียวเนตร เชษฐลักษณ์ กลิ่นมาลี..... 954-961

การพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ
ปิยาภรณ์ ณ เชียงใหม่ ศิริพัสตร์ ถาอ้าย..... 962-970

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรในการเข้าถึงสารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
โสภณ พินิจกิจเจริญกุล ปณิธาร บัวเผื่อน..... 971-979

การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดลยฤทธิ์ เสฏฐสุวจะ เจษฎา โพธิ์จันทร์ วชิระ วิจิตรพงษา..... 980-992

เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
สิริลักษณ์ วงศ์ประสิทธิ์ ปองภพ ด้วงน้อย..... 993-1,001

การพัฒนาการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560
พนาวัน เปรมศรี..... 1,002-1,011

แนวทางการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองของผู้ใช้บริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
คม กันชูลี อัจฉราพร แย้มเหม็น สมภพ มุสิกร..... 1,012-1022

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

Guidelines for the preventing and resolving of Unwanted Adolescent Women Pregnancy In schools under the jurisdiction of Secondary Educational Service Area Office 42 Muang District Nakhonsawan Province

สุวรรณา คุณดิลกณัฐวสา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นครสวรรค์
corresponding author e-mail : suwanna6605@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ด้านความตระหนักต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการแสดงออกด้านพฤติกรรมทางเพศ และด้านการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันไม่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย ปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคม ประกอบด้วย ด้านครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อ และด้านเพื่อน อยู่ในระดับน้อยตามลำดับ สำหรับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์นั้นจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศ การคุมกำเนิดที่ถูกวิธี โดยใช้กิจกรรมและสื่อสังคมออนไลน์ในการสะท้อนสภาพปัญหาการตั้งครรภ์จากผู้มีประสบการณ์ตรงว่าการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรต้องเจอกับปัญหาอะไรมาบ้าง และที่สำคัญปัญหานี้ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันในการแก้ไขอย่างจริงจังจึงจะประสพความสำเร็จ

คำสำคัญ : การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา

Abstract

The study uses the mixed method model of quantitative and qualitative research. The purposes of this research were to study prevention and solution of unwanted pregnancy among adolescents in school. The research findings that Problems affecting pregnancies are unwanted. The awareness of unwanted pregnancies was moderate. The expression of sexual behavior. And the practice to prevent unwanted is low. For the prevention and resolution of unwanted pregnancies. The importance of knowledge about sex. How is contraception by using activities and social media to reflect on the problem of pregnancy from experienced people, the premature pregnancy must face some problems. And all this, the problem must be solved in a serious way.

Keywords : unwanted adolescent women pregnancy, guidelines for the preventing and resolving

บทนำ

ในปัจจุบันวัยรุ่นมักเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นเรื่องปกติ ทำให้วัยรุ่นขาดการป้องกันตนเองเนื่องจากขาดทักษะที่ดีและขาดความตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมา (สุมาลัย นิธิสมบัติ, 2553 : 1) การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในด้านต่างๆ รวมถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอกและสื่อต่างๆ ที่มีเนื้อหายั่วยุเอื้ออำนวยให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์

กันอย่างอิสระมากขึ้น จากการที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์และขาดความพร้อมในการมีชีวิตครอบครัว เป็นผลให้เกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในอัตราที่สูง (สุรศักดิ์ ฐานีพานิชสกุล, 2555) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นเรื่องสำคัญที่นานาประเทศต่างให้ความสนใจ องค์การสหประชาชาติ (United Nation – UN) ได้กำหนดเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) คือการพัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์โดยมีตัวชี้วัดสำคัญประการหนึ่งคือการลดอัตรามารดาอายุ 15-19 ปี จากรายงานขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO, 2008) ในปี พ.ศ.2551 พบว่ามีอัตราการตั้งครรภ์ของผู้หญิงในช่วงอายุ 15-19 ปี จำนวนประมาณ 16 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของอัตราการเกิดทั่วโลกซึ่งร้อยละ 95 ของการเกิดจากผู้หญิงในช่วงอายุน้อยในประเทศที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ

ในระดับภูมิภาคจะพบว่าประเทศไทยมีจำนวนการตั้งครรภ์ในผู้หญิงอายุ 15-19 ปี สูงที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยข้อมูลจากการสำรวจของกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund – UNICEF, 1998) นอกจากนี้จากรายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทยในปี พ.ศ.2553 ยังพบว่าการตั้งครรภ์ในผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า 20 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา สถิติการมีบุตรของวัยรุ่น มีจำนวนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานกำหนดถึง 71 จังหวัด ซึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การอนามัยโลก (WHO) กำหนดไม่เกินร้อยละ 10 ซึ่งในปี พ.ศ. 2552 สูงเป็นอันดับ 2 ของโลกและเป็นอันดับ 1 ของทวีปเอเชีย (อรพินธ์ เจริญผล, 2555) และจากรายงานสถิติสุขภาพโลก 2013 (World Statistics 2013) ขององค์การอนามัยโลก พบว่าประเทศไทยมี อัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่น อยู่ลำดับที่ 5 ในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555 : 20)

สถานการณ์การตั้งครรภ์ในกลุ่มแม่วัยรุ่น เป็นปัญหาในสังคมที่สะสมมาอย่างต่อเนื่อง จากสถิติสาธารณสุข พบว่าภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทยได้ลดต่ำกว่าระดับทดแทน อัตราการเจริญพันธุ์รวมได้ลดลงถึงระดับ 1.5 ซึ่งจากการสำรวจประชากรหญิง 1,000 คน ปี พ.ศ.2539 มีการตั้งครรภ์ 31 คน และในปี พ.ศ.2554 ลดลงเหลือ 24 คน ขณะที่อัตราการคลอดบุตรของวัยรุ่น อายุ 15 -19 ปี ต่อหญิงวัยเดียวกัน 1,000 คน ในช่วง 11 ปี มีแนวโน้มสูงขึ้นมาเรื่อยๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 ถึง ปี พ.ศ.2550 และลดลงในปี พ.ศ.2551 ที่อัตรา 39.79 หลังจากนั้นก็มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี พ.ศ.2554 มีอัตราสูงสุดที่ 46.60 และค่อยๆ ลดลง ในปี พ.ศ.2556 ที่อัตรา 41.54 (สำนักงานปลัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) และผลการวิจัยของศูนย์อนามัยที่ 8 จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งศึกษาในแม่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่อยู่ใน 14 จังหวัด และคลอดบุตรคนแรกไม่เกิน 2 ปี จำนวน 2,900 ตัวอย่างในปี พ.ศ.2555 พบว่า ร้อยละ 68 เป็นนักเรียน นักศึกษา

ประเทศไทยมีผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีที่คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 355 ราย โดยมีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวนถึง 10 รายต่อวันที่กลายเป็นคุณแม่วัยใส (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย, 2556) เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนผู้หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี ในประเทศไทยกลับเพิ่มขึ้น ทั้งๆ ที่ผู้หญิงในวัยนี้ควรจะอยู่ในโรงเรียน เพื่อสร้างอนาคตตามที่ตั้งใจหรือได้ใฝ่ฝันไว้ในวันข้างหน้า จากรายงานวิจัยจำนวนมากยืนยันตรงกันว่าวัยรุ่นยังเป็นวัยที่ไม่พร้อมสำหรับการตั้งครรภ์และการเป็นแม่ ดังนั้นการเป็นแม่วัยใสจึงถือว่าเกิดจากการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม ไม่ว่าจะเป็นเพราะแต่งงานหรือตั้งใจจะตั้งครรภ์ก็ตามการเปลี่ยนบทบาทจากวัยรุ่นมาเป็นแม่วัยใส ล้วนทำให้โอกาสของตัววัยรุ่นเอง ครอบครัว สังคม สูญเสียไป ไม่สามารถประเมินมูลค่าผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่เกิดขึ้นต่อวิถีการดำเนินชีวิต คุณภาพชีวิต สุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจได้ (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA), 2556)

ดังนั้นการที่ประเทศไทยมีเด็กผู้หญิงจำนวนมากที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียนย่อมส่งผลกระทบนำไปสู่การสูญเสียทรัพยากรโดยรวมของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA), 2556) และข้อมูลจาก สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552-2556 พบว่าสัดส่วนของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันของประเทศไทยที่ยังสูง สะท้อนให้เห็นว่ามีเด็กจำนวนหนึ่งที่ถูกปฏิเสธสิทธิทางการศึกษา ถึงแม้ว่าจำนวนของนักเรียนที่ออกกลางคันจะมีสัดส่วนที่ลดลง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ออกจากโรงเรียนกลางคันในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามีมากกว่าจำนวนร้อยละ

ของนักเรียนมัธยมปลายที่ออกกลางคัน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) กรณีนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันนั้นมาจากหลายสาเหตุ เช่น ความยากจน แม้จะไม่ปรากฏจำนวนที่ชัดเจนว่ามีเด็กนักเรียนผู้หญิงต้องออกกลางคันเพราะการตั้งครรภ์จำนวนเท่าใด แต่เมื่อใดที่วัยรุ่นตั้งครรภ์มักจะออกจากโรงเรียนหรือต้องเปลี่ยนที่เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะสังคมไทยยังไม่ยอมรับการตั้งครรภ์หรือการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เมื่อวัยรุ่นตั้งครรภ์ทั้งตัวเด็กเองและผู้ปกครองจะรู้สึกอับอาย เสื่อมเสีย รวมทั้งโรงเรียนก็เกรงว่าจะเสียชื่อเสียง เด็กจึงต้องออกจากโรงเรียนหรือต้องเปลี่ยนโรงเรียน แม้ว่าขณะนี้มีโรงเรียนที่เปิดรับให้เด็กนักเรียนที่ตั้งครรภ์เรียนต่อได้ก็ตาม (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA), 2556)

จากสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออนาคตของประเทศชาติ ปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้รับการแก้ไข (เจตน์ ศิรธรานนท์, 2558) จนกระทั่งได้มีการจัดทำเป็นวาระแห่งชาติและตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อดำเนินการเรื่องดังกล่าว แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2558) สำหรับสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในจังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏว่าสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ซึ่งตามกรอบมาตรฐานขององค์การอนามัยโลก ได้กำหนดคือ ร้อยละของผู้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่ตั้งครรภ์ต่อผู้หญิงทุกช่วงอายุที่ตั้งครรภ์ ต้องไม่เกินร้อยละ 10 เพื่อบ่งชี้ระดับความรุนแรงของปัญหาดังกล่าว ปรากฏว่ามีระดับอัตราการคลอดบุตรของมารดาอายุต่ำกว่า 20 ปี สูงสุดติด 10 อันดับแรกของประเทศในปี พ.ศ.2550-2554 คิดเป็นร้อยละ 18.84 (2,011 ราย) 17.91 (1,869 ราย) 18.69 (2,004 ราย) 18.65 (1,953 ราย) 19.48 (2,059 ราย) ตามลำดับ (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) ส่วนอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ตามเกณฑ์สากลขององค์การอนามัยโลก กำหนดไว้ไม่เกิน 50 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน ปรากฏว่าอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ในจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 -2556 มีอัตราการคลอดในวัยรุ่นสูงกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้ 54.4 57.6 57.6 58.9 58.2 59.2 62.1 59.2 และ 57.2 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจำนวนมารดาวัยรุ่นในจังหวัดนครสวรรค์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (บุญฤทธิ์ สุขรัตน์, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าระดับความรุนแรงของปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในจังหวัดนครสวรรค์ มีระดับน่าเป็นห่วงเนื่องจากวัยรุ่นที่อยู่ในวัยการศึกษาต้องเป็นแม่โดยไม่ตั้งใจ ไม่พร้อมที่จะท้องหรือตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ล้วนทำให้โอกาสของตัววัยรุ่นเอง ครอบครัว สังคม สูญเสียไปไม่สามารถประเมินมูลค่าผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่เกิดขึ้นต่อวิถีการดำเนินชีวิต คุณภาพชีวิต สุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2.เพื่อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงโรงเรียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เป็นการศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยแวดล้อม และลักษณะทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อปัญหาการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถาม สำหรับขั้นตอนในการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ม. 1- ม.6) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 6,442 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้ตารางทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973; อ้างถึงใน สุวรรณา คุณดิลกณัฐวสา, 2560) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 3% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 947 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545)

2.เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ โดยแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน และแบบสอบถามที่ใช้สำหรับการเก็บข้อมูลการวิจัยนี้ มีค่า alpha = .955

3.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) จัดประชุมชี้แจงทีมงานเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชารัฐศาสตร์ ที่มาเป็นผู้ช่วยนักวิจัย เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเนื้อหาในแบบสอบถาม ขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล และวิธีบันทึกข้อมูล (2) แจกจ่ายแบบสอบถามให้กับทีมงาน (3) ทีมงานไปเก็บข้อมูลตามพื้นที่เป้าหมาย (4) รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อนำมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ (5) การบรรณาธิกรณ์ข้อมูล (Data editing) โดยนำข้อมูลมาตรวจสอบ แก้ไข รวบรวมและจัดการเขียนเพื่อเผยแพร่นำเสนอต่อไป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะตรวจสอบความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบการดำเนินการวิจัย โดยใช้วิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จะดำเนินการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้งประกอบด้วย นักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) จำนวน 6 คน ผู้ปกครอง จำนวน 6 คน อาจารย์แนะแนว อาจารย์ฝ่ายปกครองและอาจารย์ประจำชั้น จำนวน 6 คน ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 คน ครั้งละ จำนวน 22 คน รวมทั้งหมด 6 ครั้ง มีจำนวนผู้สนทนากลุ่มทั้งสิ้น 132 คน

2.ใช้ในการสนทนากลุ่มอยู่ระหว่าง 45 นาที แต่ไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพื่อเป็นการระดมสมองในประเด็นที่กำหนดเพื่อแลกเปลี่ยนแนวความคิดเห็นร่วมกันโดยทุกคนในกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นโต้แย้งได้อย่างเป็นอิสระ ไม่ใช่การสัมภาษณ์กลุ่มที่ผู้วิจัยเป็นคนสัมภาษณ์

3.ประเด็นในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำเอาผลการศึกษาจากการวิจัยในเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับการวัดระดับสภาพปัญหา ปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่ได้มากำหนดเป็นประเด็นในการสนทนา เพื่อให้ทุกคนมีความคิดเห็นและร่วมกันเสนอแนวทางในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ (ท้องไม่พร้อม) ในการสนทนากลุ่มก็จะร่วมกันเสนอแนวทางในการที่จะทำอย่างไรให้นักเรียนหญิงสามารถป้องกันตนเองไม่ให้ตั้งครรภ์ในวัยเรียน เป็นต้น

4.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่าวัยรุ่นหญิงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 16 ปี จำนวน 255 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 ปัจจุบันพักอาศัยอยู่กับบิดามารดา จำนวน 758 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 สถานภาพ

สมรสของบิดามารดาแต่งงานและอยู่ด้วยกัน จำนวน 606 คน คิดเป็นร้อยละ 64.0 อาชีพหลักผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รายได้ของครอบครัวที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบันมีสถานะพอเพียงและมีเงินเหลือเก็บ จำนวน 570 คน คิดเป็นร้อยละ 60.3 นักเรียนได้รับค่าใช้จ่ายต่อสัปดาห์ ไม่เกิน 500 บาท จำนวน 688 คน คิดเป็นร้อยละ 72.7 ทราบข้อมูลถึงภัยของการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนจากสื่อออนไลน์ จำนวน 731 คน คิดเป็นร้อยละ 77.2 มีค่านิยมในเรื่องเพศจะรักษาความบริสุทธิ์จนกว่าจะแต่งงาน จำนวน 697 คน คิดเป็นร้อยละ 73.6 คิดว่าจะมีครอบครัวเมื่ออายุระหว่าง 21-25 ปี จำนวน 379 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 603 คน คิดเป็นร้อยละ 63.7 และใช้เวลาว่างพักผ่อนหย่อนใจด้วยการนอนพักอยู่บ้าน จำนวน 531 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1

สภาพปัญหาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ในภาพรวม

สภาพปัญหาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย
ความตระหนักต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	2.90	.682	ปานกลาง
การปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์	1.88	1.148	น้อย
การแสดงออกด้านพฤติกรรมทางเพศ	2.27	1.262	น้อย
รวม	**2.35**	**.639**	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัญหาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.35, S.D.= .639) เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความตระหนักต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ($\overline{X}$ = 2.90, S.D.= .682) และด้านที่อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การแสดงออกด้านพฤติกรรมทางเพศ ($\overline{X}$ = 2.27, S.D.= 1.262) และด้านการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันไม่พึงประสงค์ ($\overline{X}$ = 1.88, S.D.= 1.148) ตามลำดับ

ปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

ตารางที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ในภาพรวม

ปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ความหมาย
ด้านครอบครัว	2.56	.710	น้อย
ด้านเพื่อน	2.13	.985	น้อย
ด้านสื่อ	2.32	.912	น้อย
ด้านสิ่งแวดล้อม	2.48	.999	น้อย
รวม	**2.37**	**.733**	น้อย

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\overline{X}$ = 2.37, S.D.= .733) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านครอบครัว ($\overline{X}$ = 2.56, S.D.= .710) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\overline{X}$ = 2.48, S.D.= .999) ด้านสื่อ ($\overline{X}$ = 2.32, S.D.= .912) และด้านเพื่อน ($\overline{X}$ = 2.13, S.D.= .985) ตามลำดับ

แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน

กลุ่มเด็กนักเรียนหญิง ได้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.อยากให้พ่อแม่เปิดใจ สามารถปรึกษาและให้คำแนะนำเรื่องเพศได้ตลอดเวลา

2.ครูน่าจะมีเทคนิคการสอนเรื่องเพศที่เข้าใจง่ายพร้อมสื่อที่ทันสมัย

3.มีการติดตั้งตู้หยอดเหรียญจำหน่ายถุงยางอนามัยในสถานที่เด็กวัยรุ่นเข้าถึงง่าย เช่น ห้องน้ำห้างสรรพสินค้า สถานีบริการน้ำมัน สวนสาธารณะ ข้างตู้เอทีเอ็ม หรือแม้แต่ในบริเวณโรงเรียน เป็นต้น

4.หักห้ามใจตนเองไม่ให้มีเพศสัมพันธ์

5.สาธารณสุขมาให้ความรู้โดยตรงพร้อมทั้งนำถุงยางอนามัยมาแจกด้วย

6.ไม่แต่งตัวที่เน้นโชว์รูปร่าง ที่เป็นการยั่วยุให้เกิดอารมณ์ทางเพศ

7.ไม่ไปไหนสองต่อสองกับผู้ชาย

8.หากจำเป็นต้องมีเพศสัมพันธ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องใช้ถุงยางอนามัย

9.ไม่ดูสื่อที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศ

10.เปิดอบรม นำเอาผู้มีประสบการณ์ตรง (ท้องวัยเรียน) มาเล่าให้ฟัง

กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียน ได้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.เอาใจใส่บุตรหลานของตนเอง

2.เปิดใจรับฟังและสามารถพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องเพศได้ทุกเวลา

3.สอนแนะนำเรื่องเพศให้กับลูกอย่างถูกต้อง

4.แนะนำเรื่องการแต่งกายที่ไม่เป็นการกระตุ้นทางเพศแก่เพศตรงข้าม

5.สอนเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ (ถุงยางอนามัย ยาคุมกำเนิด ยาคุมฉุกเฉิน)

6.หากิจกรรมที่ครอบครัวทำร่วมกัน

7.ไปไหนด้วยกันเสมอแต่ไม่เป็นการควบคุมที่เข้มงวดเกินไปจนทำให้เกิดการต่อต้าน

8.สอนให้รู้จักกล้าปฏิเสธหากถูกขอมีเพศสัมพันธ์

9.สังเกตพฤติกรรมของลูกและคอยให้แนะนำ

10.ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ลูกๆ

กลุ่มครูอาจารย์ของนักเรียน ได้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.ให้ความรู้เรื่องเพศแบบตรงๆ

2.ให้ความเอาใจใส่และทำให้เด็กมั่นใจว่าเชื่อใจได้

3.นำกิจกรรมที่เหมาะสมมาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเด็กนักเรียน

4.นำกรณีศึกษามาให้นักเรียนได้รับชมและร่วมแสดงความคิดเห็นในการหาแนวทางป้องกัน

5.นำเด็กนักเรียนไปเยี่ยมชมบ้านแม่วัยใสที่เต็มใจถ่ายทอดประสบการณ์ตรงให้กับน้องๆ ได้ศึกษาเป็นตัวอย่างทั้งแม่วัยใสที่มีครอบครัวอบอุ่นและครอบครัวมีปัญหา

6.ต้องใส่ใจและเข้มงวดเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกทางเพศในโรงเรียน

7.สอนแนะนำเกี่ยวกับการคุมกำเนิดที่ถูกต้องสำหรับเด็กผู้ชายและผู้หญิง

8.สอนให้นักเรียนหญิงให้ตระหนักในคุณค่าของความเป็นผู้หญิง

9.มีช่องทางในการให้คำปรึกษาที่เด็กสามารถเข้าถึงได้สะดวกและง่าย

10.สอดส่องพฤติกรรมของเด็กนักเรียนที่แสดงออกทางเพศอย่างใกล้ชิด

กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.สร้างบรรยากาศการเลี้ยงดูและความอบอุ่นในครอบครัว

2.จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มเพราะมีความแตกต่างกันในหลายมิติ

3.มีการคัดกรองกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเปราะบาง เพื่อเผฝ้าระวัง/ป้องกัน หรือนำเด็กกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเปราะบาง มาทำกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อลดโอกาสการอยู่ในสถานการณ์เสี่ยง”

4.การเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์ ให้วัยรุ่นได้มีพื้นที่สร้างสรรค์ในแบบที่ตนเองชอบ/สนใจ ในแนวคิด “เด็กคิด เด็กทำ ผู้ใหญ่ให้การสนับสนุน”

5.สอนให้เด็กมีทักษะในการปฏิเสธให้เป็น

6.จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านแม่วัยรุ่น เพื่อให้นักเรียนได้เข้าไปสัมผัสชีวิตจริงของผู้ที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม และนำผลการเยี่ยมบ้านมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

7.ประสานหน่วยงานสาธารณะสุข เปิดโอกาสให้นักเรียนหญิงไปฝึกงานในแผนกวางแผนครอบครัวหรืองานอนามัยแม่และเด็ก เพื่อให้ได้สัมผัสประสบการณ์ของหญิงตั้งครรภ์ที่หลากหลายเคส

8.อาจให้ชมหรือฟังคลิปบทสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นที่ท้องไม่พร้อม ต้องผ่านอะไรมาบ้าง ต้องรับภาระอะไรบ้าง เป็นกรณีศึกษา

9.ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาที่ถูกต้องและเหมาะสมกับช่วงวัย

10.ใช้สื่อทุกแขนงประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ข้อมูลที่เป็นจริงในรูปแบบที่โดนใจวัยรุ่น

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยพบปรากฏการณ์ทางด้านความคิดของนักเรียนหญิงในปัจจุบันที่ได้สะท้อนออกมาถึงสภาพปัญหา ปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ที่อยู่ในระดับน้อยและปานกลางนั้นผู้วิจัยจึงนำปรากฏการณ์ที่พบมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ด้านสภาพปัญหาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน

จากการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่าด้านที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความตระหนักต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ เพียงด้านเดียวนอกนั้นอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการแสดงออกด้านพฤติกรรมทางเพศ และด้านการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันไม่พึงประสงค์นั้น อาจเนื่องมากจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี สภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเด็กนักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสื่อออนไลน์มากกว่าการเรียนการสอนในระบบสถานศึกษา ตลอดจนการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เด็กนักเรียนมีความรู้สึกคล้อยตามและชินชากับพฤติกรรมที่พบเห็นในการแสดงออกเกี่ยวกับทางเพศ การกอดจูบ การมีเพศสัมพันธ์ของดารา การแสดงออกทางเพศที่เป็นการยั่วยุให้เกิดอารมณ์ทางเพศจากสื่อต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวกระตุ้นระบบการคิดและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อเด็กนักเรียนในปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญต่อคุณค่าตนเองมีค่านิยมทางเพศที่ผิด และทำให้แสดงออกพฤติกรรมทางเพศที่ส่อไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยเรียนได้ ดังจะเห็นได้จากการตอบแบบสอบถามที่ว่า การมีแฟนเป็นเรื่องปกติ การกอดจูบ จูงมือกัน ไปไหนสองต่อสองเป็นเรื่องธรรมดา เป็นต้น ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้การที่เด็กนักเรียนได้ตอบแบบสอบถามแล้วทำให้ผลที่ได้อยู่ในระดับน้อยและปานกลางนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลก แต่กับเป็นเรื่องดีที่ทำให้ทุกฝ่ายเช่น พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะได้นำเอาข้อมูลที่ได้ใช้ในการกำหนดแนวทางที่จะหาวิธีป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยเรียนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป ซึ่งประเด็นดังกล่าวที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับการวิจัยของ กิ่งดาว มะโนวรรณ (2553) เรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโครงการคุณแม่วัยใสห่วงใยอนาคต ศูนย์ฝึกอาชีพสตรีจังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่าสตรีวัยรุ่นที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวมีทัศนคติที่เห็นว่าการถูกเนื้อต้องตัวกัน การอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงานเป็นเรื่องปกติธรรมดา และ

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์นั้นเกิดจาก เพื่อนยุยงส่งเสริม สื่อมีอิทธิพลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางเพศ เช่น การแสดงบทบาทการเป็นคู่รักในละครโทรทัศน์ ป้ายโฆษณา วีซีดี และคลิปวีดีโอโป๊ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของ ศิริพร จิรวัฒน์กุล และคณะ (2554) เรื่องการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น (แม่วัยใส) ที่ค้นพบว่าการห้ามวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ไม่ให้มีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เพราะการรับรู้ของเด็กเองที่เห็นการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่ใช่ความผิด ในการลักลอบมีเพศสัมพันธ์ยังเป็นความท้าทาย ประกอบกับมีสิ่งกระตุ้นยั่วยุจากสื่อต่างๆ ทั้งของมึนเมาและสิ่งเสพติดที่มีอยู่ทั่วไปรอบๆ ตัวเด็ก ดังนั้นเด็กวัยรุ่นหญิงทุกคนไม่ว่าจะเป็น “เด็กเที่ยว” หรือ “เด็กเรียน”ต่างเป็นกลุ่มเสี่ยงเหมือนกัน

ด้านปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน

พบว่าปัจจัยแวดล้อมและลักษณะทางสังคมที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นหญิงในโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสื่อ และด้านเพื่อน ตามลำดับนั้น อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ขณะเรียนพักอาศัยอยู่กับครอบครัวที่มีพ่อแม่อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวที่อบอุ่น ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์โดยใช้สื่อออนไลน์ และมีความค่านิยมในเรื่องเพศที่จะรักษาความบริสุทธิ์จนกว่าจะแต่งงาน โดยคิดว่าตนเองจะแต่งงานเมื่ออายุระหว่าง 21-25 ปี ประกอบกับใช้เวลาว่างพักผ่อนอยู่กับบ้านไม่ได้ออกไปเที่ยวเตร่ที่ไหน ทำให้เด็กนักเรียนรู้ว่าการมีเพศสัมพันธ์จะนำมาซึ่งปัญหาและทำให้ตนเองเสียโอกาส จึงเกิดการยับยั้งชั่งใจไม่ปล่อยอารมณ์คล้อยตามรู้จักปฏิเสธและไม่แสดงพฤติกรรมที่ยั่วยุให้เกิดอารมณ์ทางเพศ จึงทำให้ปัจจัยด้านต่างๆ ที่กล่าวมาไม่มีผลกับเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ศศิธร สิมคำ (2553) เรื่องการศึกษาประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่นหญิง พบว่าวัยรุ่นหญิงให้ความหมายของการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย 5 ประเด็น ประกอบด้วย (1) การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (2) การมีเพศสัมพันธ์ด้วยความประมาทในการป้องกัน (3) การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่รู้ว่าอีกฝ่ายเป็นโรค (4) การมีเพศสัมพันธ์ที่นำมาซึ่งปัญหาและความทุกข์ และ (5) การมีเพศสัมพันธ์ที่ทำให้สูญเสียโอกาสในชีวิต สำหรับปัจจัยส่งเสริมที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ สถานการณ์ที่ล่อแหลม การใช้เครื่องดื่มมึนเมาและกระแสนิยมของกลุ่มเพื่อน ซึ่งหากตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์จะส่งผลกระทบให้เกิดความอับอายเสียชื่อเสียง เป็นภาระของครอบครัวและความทุกข์ทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ และสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553) เรื่องบทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย พบว่าครอบครัวยังคงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันการตั้งครรภ์ของบุตรหลาน และการอบรมสั่งสอนทำให้วัยรุ่นหญิงกล้าปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการชี้แนะทางออกให้แก่วัยรุ่นหญิงและการใช้ไหวพริบปฏิภาณในการเอาตัวรอดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่พร้อม เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งนี้

1.พบว่าเด็กนักเรียนหญิงในโรงเรียนมีทัศนคติที่มองว่าเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับคนรักหรือเพศตรงข้ามเป็นเรื่องปกติ ไม่ให้ความสำคัญกับประเด็นของการกระตระหนักต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การปฏิบัติตนในการป้องกันและการแสดงออกด้านพฤติกรรมทางเพศ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โรงเรียนต้องตื่นตัวและกำหนดมาตรการเป็นแนวทางการปฏิบัติสำหรับแก้ไขประเด็นนี้เป็นการเร่งด่วน

2.จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งสร้างทัศนคติให้กับนักเรียนหญิงมีความผูกพันกับครอบครัว โรงเรียน รู้จักรักนวลสงวนตัว ไม่หันไปพึ่งพาบุคคลอื่นที่อาจทำให้เด็กนักเรียนตัดสินใจที่ผิดจนเกิดการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ได้

3.ในเมื่อเด็กนักเรียนต้องการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา ทำไมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน สาธารณสุข ไม่เข้ามากำหนดแนวทางร่วมกันในการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้โดยตรงให้กับเด็กนักเรียนโดยแยกเป็นกลุ่มตามช่วงวัยเพื่อให้เด็กนักเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรทำการศึกษาวิธีการพัฒนาการสอนวิชาเพศศึกษาที่เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กนักเรียนในโรงเรียนโดยแยกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.ควรทำการศึกษาประเด็นการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนโดยศึกษาจากนักเรียนชาย

3.ควรทำการศึกษาเรื่องมาตรการควบคุมสื่อสังคมออนไลน์ที่เผยแพร่เนื้อหาที่กระตุ้นอารมณ์ทางเพศเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ได้อุดหนุนทุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2560 ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กิ่งดาว มะโนวรรณ. (2553). **แนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโครงการคุณแม่วัยใสห่วงใยอนาคตศูนย์ฝึกอาชีพสตรีจังหวัดเชียงราย อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA). (2556). **แม่วัยใสท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น**. กรุงเทพฯ : บริษัทแอดวานส์ปริ้นติ้งจำกัด.

เจตน์ ศิรธรานนท์. (2558). **ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น.** รายงานการสัมมนาทางวิชาการจัดโดยคณะกรรมการปฏิรูประบบสาธารณสุข สภาปฏิรูปแห่งชาติ องค์การสมาชิกรัฐสภาแห่งเอเชียด้านประชากรและการพัฒนา (AFPPD) เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2558 ณ ห้องประชุมคณะกรรมาธิการ หมายเลข 306-307 ชั้น 3 อาคารรัฐสภา 2 กรุงเทพฯ.

บุญฤทธิ์ สุขรัตน์. (2557). **นโยบาย แนวทางการดำเนินงานและติดตามประเมินผล**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.

ศศิธร สิมคำ. (2553). **การศึกษาประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยในวัยรุ่นหญิง**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิริพร จิรวัฒน์กุล และคณะ. (2554). **การศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น (แม่วัยใส)**. สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2558). **ร่างพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.....**. กรุงเทพฯ : สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สุรศักดิ์ ฐานีพานิชสกุล. (2555). **การตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ.** กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.

สุมาลัย นิธิสมบัติ. (2553). **การตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). **หลักและทฤษฎีการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประสิทธิ์ภัณฑ์แอนด์พรินติ้ง.

สุวรรณา คุณดิลกณัฐวสา. (2560). **การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย**. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). **รายงานนักเรียนออกกลางคันปีการศึกษา พ.ศ.2550-2554**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553). **บทบาทของครอบครัวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นไทย**. กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). **รายงานสถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุ่นไทย ปี 2555.** กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). **รายงานสถานการณ์การคลอดบุตรของวัยรุ่นไทย ปี 2556.** กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักอนามัยการเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). **สถิติการคลอดของแม่วัยรุ่นประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556**. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.

อรพิน เจริญผล. (2555). **การตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ : บทบาทพยาบาล**. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

SHOOL ADMINISTRATOR CHARACTERISTICS AFFECTING TEACHERS' MORALE IN WORKING UNDER CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

ชีวสาธน์ กิ่งแก้ว[1*] ลินดา นาคโปย[1] และ กัญภร เอี่ยมพญา[2]
[1]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ [2]สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
[*]corresponding author e-mail: kengkart1@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครู ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครู และศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาและ ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาด้านความรู้ความสามารถ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้ร้อยละ 29.90

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญ ขวัญในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research were to study the level of school administrator characteristics, the level of teachers' morale in working, the relationship between school administrator characteristics and teachers' moral in working and school administrator characteristics affecting teachers' moral in working under chachoengsao primary educational service area office 1. The research results were as follows: the level of school administrator characteristics and the level of teachers' morale in working mean was at a high level, the relationship between school administrator characteristics and teachers' moral in working was at a moderate level with the statistical significance of .05 and school administrator characteristics in terms of knowledge and competency and human relationship affected teachers' moral in working with the statistical significance of 0.5. It could be used to predict teacher's moral in working under chachoengsao primary educational service area office 1 at 29.90 %.

Keywords : school administrator characteristics, morale, morale in working

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกและภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัยจึงเป็นพันธกิจสำคัญร่วมกันของรัฐ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งในการกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผลของผู้เรียน ในทุกระดับการศึกษา ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกช่วงวัย เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถศึกษาเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนจนถึงขีดสูงสุดตามความสามารถ ความถนัดความสนใจเพื่อการประกอบอาชีพมีการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขร่วมกับผู้อื่นในสังคม การปรับปรุงระบบการผลิต การพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาในทุกระดับประเภทการศึกษาเพื่อให้ได้ครูดี มีความรู้ทักษะ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เข้าสู่ระบบการศึกษาของประเทศในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดสูงสุดของศักยภาพของแต่ละบุคคลต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ตามมาตรา 39 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงทั้งใน 4 ด้าน ในบริบทของด้านการบริหารงานบุคคล ประเด็นที่สำคัญประการหนึ่งคือผู้บริหารต้องมีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน นั่นหมายถึงต้องรู้จักสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้ผู้ร่วมงานได้ทุ่มเทปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการทำงาน และมีคุณสมบัติหลายอย่างรวมกันตามที่หน่วยงานต้องการจึงจะบริหารงานให้เกิดผลดี จะเห็นได้ว่าผู้บริหารที่ขาดความสามารถย่อมจะขาดความเชื่อถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา อันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาของการบังคับบัญชาในที่สุดความสามารถในการทำงานของผู้บริหาร นอกจากจะก่อให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสจากผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปแล้ว ยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ซึ่งลักษณะท่าทางและบทบาทของผู้นำหรือหัวหน้างานที่มีต่อผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน (ผู้นำต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการวางตัวที่เหมาะสม มีความเข้าใจถูกต้อง และมีสัมพันธ์อันดีกับลูกน้อง) เพราะผู้นำเป็นเหมือนสะพานที่เชื่อมโยงความเข้าใจอันดีระหว่างองค์การกับผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างหัวหน้างานและผู้ร่วมงานจึงมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานขององค์การอย่างมาก (พูนสุข สังข์รุ่ง, 2550) ขวัญเป็นสิ่งสำคัญต่อความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่การงานของแต่ละคนเป็นอย่างมาก ขวัญของครูจะมีผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน ครูจะมีความตั้งใจในการสอนเพื่อให้ลูกศิษย์ของตนมีความรู้อย่างเต็มที่ ขวัญของครูจึงมีผลต่อการเรียนของนักเรียน ดังที่ แอนเดอร์สัน (Anderson, 1953; อ้างถึงใน อาคม วัดไธสง, 2547) ได้รายงานผลการวิจัยว่าครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างสูง มีขวัญสูงกว่าครูในโรงเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ นอกจากนี้ยังได้รับการยืนยันจากผลงานวิจัยของเอลเลนเบอร์ก (Ellenberg, 1972; อ้างถึงใน อาคม วัดไธสง, 2547) ซึ่งพบว่า ขวัญของครูนอกจากจะมีผลต่อการเรียนของนักเรียนแล้ว ยังทำให้สถานศึกษานั้นมีลักษณะแตกต่างไปจากสถานศึกษาอื่น ๆ กล่าวคือ การที่ครูมีขวัญดีจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความราบรื่นกว่าสถานศึกษาที่ครูมีขวัญต่ำ และอย่างไรก็ตามความเป็นจริงประการหนึ่งของสังคมปัจจุบันคือการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ได้ส่งผลกระทบต่อครูและวิชาชีพครูอย่างรุนแรง โดยมีปัจจัยหลายประการที่บั่นทอนขวัญกำลังใจของผู้ที่อยู่ในวิชาชีพครูตั้งแต่ปัญหาหนี้สินที่ส่งผลให้ครูมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำลงขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและในบางกรณีมีผลให้ครูไม่สามารถอุทิศตนต่อการปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างเต็มที่ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนลดต่ำลง (พิมพิดา โยธาสมุทร, 2553) สอดคล้องตามที่ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตครูโดยคณะกรรมการการศึกษาวิจัยและประเมินของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตครู ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเหตุแห่งทุกข์ที่นำไปสู่ความสิ้นหวังในการปฏิบัติหน้าที่ของครูไทยเนื่องในวันครู 16 มกราคม 2556 พบว่า ปัญหาที่เป็นเหตุแห่งทุกข์ด้านการงาน เป็นด้านที่มีอิทธิพลสูงสุดในการอธิบายระดับความสิ้นหวังในการปฏิบัติหน้าที่ครูตามที่พบ ในการวิจัยมีประเด็นปัญหาจากการบริหารสถานศึกษาและความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา (จันทร์แรม เรือนแป้น, 2556) นอกจากนี้จากการวิจัยของ คูปเปอร์ (Cooper, 1974; อ้างถึงใน อาคม วัดไธสง, 2547) พบเช่นกันว่าขวัญของครูมีผลต่อประสิทธิภาพในการสอน ฉะนั้นจึงยืนยันได้ว่า ขวัญของครูย่อมมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการสอนของครูซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วยซึ่งการทำงานใด ๆ ก็ตามถ้าหากบุคลากรมี

ความรู้สึกที่ดีต่องานและสภาพแวดล้อมของงานตลอดทั้งมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน เขาก็จะทำงานด้วยความสุขและด้วยความตั้งใจ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา หากผู้บังคับบัญชาวางตัวเป็นมิตร สร้างบรรยากาศของความเป็นกันเองได้อย่างเหมาะสม มีความเข้าใจ เห็นใจผู้บังคับบัญชา เอาใจใส่ความเป็นอยู่ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ย่อมทำให้บรรยากาศในการทำงานมีความสุข มีชีวิตชีวาจะช่วยให้เกิดขวัญกำลังใจที่ดี จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องสร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดแก่ครูและบุคลากรอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าการบริหารสถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (เนตร์พัณณา ยาวิราช, 2550)

จากผลสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) (พ.ศ.2554-2556) ในภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 ผลการประเมิน ถึงแม้ว่าจะได้รับการรับรองถึงกว่าร้อยละ 89 แต่สถานศึกษาบางแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ประสิทธิผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีประสิทธิผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การใช้สื่อเทคโนโลยี การส่งเสริมพัฒนาการเรียน การแนะแนวของผู้เรียน ประสิทธิผลของระบบการประกันคุณภาพภายใน และการนิเทศภายในสถานศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา อยู่ในระดับพอใช้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2559) ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักและดำเนินการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาและทำวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา 2. เพื่อศึกษาระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครู 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครู และ 4. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 142 โรงเรียน จำนวน 1,636 คน กำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 คน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดย

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา และขวัญในการปฏิบัติงานของครู

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert) (Best & Kahn, 1993)

3. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยนำคำนิยามศัพท์เฉพาะตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบเสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้วิธีหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (index of items objective congruence: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พิจารณาตัดหรือปรับปรุงข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอน จำนวน 30 คน

6. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วไปหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบรัค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น .95

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินตามขั้นตอน โดย ตรวจสอบจำนวน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาแต่ละฉบับ 313 ฉบับ คิดเป็น 100 % นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมกับคำบรรยายประกอบ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

การวิเคราะห์ข้อมูล คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาและขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ตามแนวคิดของของลิเคิร์ท (Likert) (Best & Kahn, 1993 : 247)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งพิจารณาความสัมพันธ์จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันที่คำนวณได้มาแปลผลในรูปของความสัมพันธ์ (พิสณุ ฟองศรี, 2554)

การวิเคราะห์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางพร้อมกับคำบรรยายประกอบ

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวม

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา	*n*=313		ระดับ	อันดับ
	$\bar{x}$	*S.D.*		
1. ด้านบุคลิกภาพ	4.17	.46	มาก	5
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.44	.45	มาก	2
3. ด้านความรู้ความสามารถ	4.26	.42	มาก	3
4. ด้านวิสัยทัศน์	4.23	.55	มาก	4
5. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.49	.59	มาก	1
รวม	4.32	.38	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X}$=4.49) ด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}$=4.44) ด้านความรู้ความสามารถ ($\bar{X}$=4.26) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$=4.23) และด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}$=4.17) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวม

ขวัญในการปฏิบัติงานของครู	*n*=313		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	*S.D.*		
1. ด้านความร่วมมือร่วมใจ	4.28	.42	มาก	5
2. ด้านความกระตือรือร้น	4.39	.52	มาก	4
3. ด้านความพึงพอใจ	4.39	.44	มาก	3
4. ด้านความมีระเบียบวินัย	4.62	.35	มากที่สุด	1
5. ด้านความเชื่อมั่น	4.41	.48	มาก	2
รวม	4.42	.30	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือด้านความมีระเบียบวินัย ($\bar{X}$=4.62) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่น ($\bar{X}$=4.41) ด้านความพึงพอใจ ($\bar{X}$=4.39) ด้านความกระตือรือร้น ($\bar{X}$=4.39) ด้านความร่วมมือร่วมใจ ($\bar{X}$=4.28) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X	Y
X_1	1.000						
X_2	.545*	1.000					
X_3	.535*	.501*	1.000				
X_4	.638*	.276*	.605*	1.000			
X_5	.465*	.442*	.437*	.577*	1.000		
X	.810*	.688*	.772*	.816*	.786*	1.000	
Y	.315*	.274*	.495	.391*	.422*	.490	1.000

* $P \leq .05$

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความสัมพันธ์ในทางบวก (r_{x_2y} = .490) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 รายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับ คือ ด้านความรู้ความสามารถ (r_{x_2y} = .495) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (r_{x_2y} = .422) และความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำในด้านวิสัยทัศน์ (r_{x_2y} = .391) ด้านคุณธรรมจริยธรรม (r_{x_2y} = .315) และด้านบุคลิกภาพ (r_{x_2y} = .274)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

ตัวแปร	*b*	*S.E.b*	*B*	*t*	sig
ค่าคงที่ (a)	2.695	.175	-	15.415	.000
ด้านความรู้ความสามารถ (X_3)	.288	.049	.395	5.919	.000
ด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_5)	.133	.032	.260	4.150	.000
$R = .547$, $R^2 = .299$, $S.E._{est} = .25697$, $F = 26.230$, $p = .000$					* $P \leq .05$

จากตารางที่ 4 พบว่า มีตัวแปรคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 2 ด้านที่ร่วมกันพยากรณ์ ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 คือ ด้านความรู้ความสามารถ (X_3) และด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (*R*) เท่ากับ .547 โดยมีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ (R^2) ภาพรวมเท่ากับ .299 หมายถึง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาสามารถร่วมกันพยากรณ์ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้ร้อยละ 29.90 เรียงลำดับอำนาจพยากรณ์จากมากไปน้อย คือ ด้านความรู้ความสามารถ (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .288 และ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_5) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .133 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. ระดับคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พิมพ์ชนก ตัณฑะเตมีย์ (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่าคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านภาวะผู้นำ ความฉลาดมีความรู้และความสามารถการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ความอดทนสูง มนุษยสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการตัดสินใจตามลำดับ สอดคล้องกับ สามารถ ฟองศิริ (2558) ได้ศึกษา เรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านคุณสมบัติทั่วไป ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านมนุษย์สัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความเป็นผู้นำ และสอดคล้องกับจินดา พุ่มสกุล (2556) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องคุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 พบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ในภาพรวมและทุกรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ วิสัยทัศน์ ความรู้ มนุษยสัมพันธ์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คุณธรรมวิชาชีพ บริหารจัดการดี ภาวะผู้นำ และบุคลิกภาพ

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามี คุณลักษณะด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำทางวิชาการ มองการณ์ไกล มีความรับผิดชอบ ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต กระตือรือร้น มีความเมตตากรุณา เป็นผู้ใฝ่รู้ มีความเป็นประชาธิปไตย เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีคุณธรรมจริยธรรม

2. ระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยรรยง สุขมี (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้

อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่าขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และได้ให้เสนอแนะสถานศึกษาและผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและหาวิธีการที่จะรักษาระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ให้อยู่ในระดับมากตลอดไปเพราะขวัญเป็นเรื่องของความรู้สึกและทัศนคติของแต่ละบุคคล ย่อมเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อม เช่น สนับสนุนให้ครูได้รับความก้าวหน้า โดยสนับสนุนการศึกษาอบรมดูงาน การลาศึกษาต่อหรือการเลื่อนตำแหน่งในหน่วยงานให้สูงขึ้น ควรปรับปรุงวิธีการทำงานโดยยอมรับหรือยกย่องชมเชยครูในความสามารถ สนับสนุนให้ความช่วยเหลือครู เช่น สวัสดิการประโยชน์เกื้อกูลต่าง ๆ การตอบแทนผลงานด้วยการให้รางวัลหรือโบนัส สอดคล้องกับงานวิจัยของ พยนต์ บุญเพ็ง (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าสภาพขวัญในการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเทียน สุนารี (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ระดับขวัญของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีขวัญอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจของครูให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถ มีการวางตัวที่เหมาะสม กล้าคิดตัดสินใจและรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น มีความเมตตาบริสุทธิ์ยุติธรรม มีความรู้ความสามารถรอบด้าน มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย มีวิสัยทัศน์ที่ดี ให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาทุกๆ ด้าน เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

3. ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยรรยง สุขมี (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่าการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลามีความสัมพันธ์กันในทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณี เจริญจิตรกรรม (2550) ที่ศึกษาวิจัย เรื่อง ขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงานครูเทศบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรีผลวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงานครูเทศบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับขวัญในการปฏิบัติงานโดยรวมในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงไชย อนันตพรรค (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันทนีย์ บุญถนอม (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 17มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์กับขวัญในการปฏิบัติงานของครูด้านการจูงใจในระดับปานกลาง

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน โดยแสดงถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันช่วยให้บุคคลทำงานด้วยกันอย่างเป็นปกติสุข

4. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จากคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้าน ซึ่งนำมาพยากรณ์ขวัญในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมสามารถพยากรณ์ได้ 2 ด้าน คือด้านความรู้ความสามารถ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้

4.1 คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาด้านความรู้ความสามารถส่งผลต่อ ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยรรยง สุขมี (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่าขวัญใน

การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความเชี่ยวชาญหรือความรู้ความสามารถกับขวัญในการปฏิบัติงานของครู โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งขวัญของครูจะมีผลต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน ครูจะมีความตั้งใจในการสอนเพื่อให้ลูกศิษย์ของตนมีความรู้อย่างเต็มที่ ขวัญของครูจึงมีผลต่อการเรียนของนักเรียน ดังที่ แอนเดอร์สัน (Anderson, 1953; อ้างถึงใน อาคม วัดไธสง, 2547) จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ชนก ตัณฑะเตมีย์ (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่าคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการ ปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งด้านความฉลาดมีความรู้และความสามารถ มีอิทธิพลสูงสุด เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูมีความคิดเห็นว่าผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในการทำงาน มีความรู้กว้างขวาง มีทักษะในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ มีความเฉลียวฉลาดปฏิภาณไหวพริบใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาและเข้าใจกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

4.2 คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาด้านมนุษยสัมพันธ์ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเทียน สุนารี (2554) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่งผลต่อขวัญของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ รังสินันท์ แป้นทอง (255) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดศูนย์เครือข่ายสองพี่น้อง ห้วยแม่เพรียง ป่าเด็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู ด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมองว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีการติดต่อเกี่ยวข้องสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรเป็นสะพานทอดไปสู่การสร้างมิตร มีกระบวนการจูงใจของบุคคลอย่างมีประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพได้รับการยอมรับนับถือ การให้ความร่วมมือ และการให้ความจงรักภักดี ในการติดต่อสัมพันธ์กัน ระหว่างบุคคล ต่อบุคคล ตลอดจนองค์กรต่อองค์กร

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านวิสัยทัศน์ และด้านบุคลิกภาพ ตามลำดับ

2. ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือด้านความมีระเบียบวินัย ส่วนด้านอื่นมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเชื่อมั่น ด้านความกระตือรือร้น ด้านความพึงพอใจ และด้านความร่วมมือร่วมใจ ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 มีความสัมพันธ์ในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครู มี 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ขวัญในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้ร้อยละ 29.90

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ลินดา นาคโปย อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญภร เอี่ยมพญา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำที่มีคุณค่าจากผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้วยความรวดเร็วซึ่งเป็นประโยชน์ยิ่ง และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จันทร์แรม เรือนแป้น. (2556). เหตุแห่งทุกข์ที่นำไปสู่ความสิ้นหวังในการปฏิบัติงานของครูไทย. **วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต**. 9 (3): 327-336.

จินดา พุ่มสกุล. (2556). **คุณลักษณะผู้บริหารที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

ธงไชย อนันตพรรค. (2551). **การศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สงขลา เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

เนตร์พัณณา ยาวิราช. (2546). **ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์.** พิมพ์ครังที่ 7. กรุงเทพฯ : บริษัทเซ็นทรัลเอ็กซ์

บุญเทียน สุนารี. (2554). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พยนต์ บุญเพ็ง. (2553). **การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พิมพ์ชนก ตัณฑะเตมีย์. (2559. **คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

พิมพิดา โยธาสมุทร. (2553). **ปัญหาการศึกษาของเด็กไทย**. http://http://thainews.prd.go.th. 10 เมษายน 2557.

พิสณุ ฟองศรี. (2554). **วิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

พูลสุข สังข์รุ่ง. (2550). **มนุษสัมพันธ์ในองค์การ**.พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพ ฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ยรรยง สุขมี. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา**.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

รังสินันท์ แป้นทอง. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดศูนย์เครือข่ายสองพี่น้องห้วยแม่เพรียง ป่าเด็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สามารถ ฟองศิริ. (2558). **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สันทนีย์ บุญถนอม. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารโรงเรียนกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียน**

มัธยมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิยาลัยบูรพา.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับประเมินคุณภาพการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษา**. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2559). **สรุปผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา**. 15 มีนาคม 2559.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579.** กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

อรุณี เจริญจิตรกรรม. (2550). **ขวัญในการปฏิบัติงานของพนักงานครูเทศบาลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองราชบุรี**. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาคม วัดไธสง. (2547). **หน้าที่ผู้นำในการบริหารการศึกษา**. สงขลา : ภาควิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ.

Best and Kahn, J.V. (1993). **research in education. 7 th ed. Boston : Allyn and Bacon**. p.

Cronbach, L.J. (1990). **essentials of psychological testing (5th ed.).** New York : Harper Collins Publishers.(pp.202-204)

Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). **Determininning Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement**. v. 30.

Likert, R. (1970). **the human resources : cases and concept**. New York : Hart Cout Brace B. world in coperated .

การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

THE MANAGEMENT OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR EDUCATION FFECTED TO THE LEARNING ORGANIZATION IN SCHOOL UNDER CHACHOENGSAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

บุญธรรม มาดี วิชิต แสงสว่าง และ อังคณา กุลนภาดล*
โรงเรียนบ้านท่าทองดำ สพป.ฉะเชิงเทรา เขต 2 ฉะเชิงเทรา
*corresponding author e-mail : thamboon14@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา และการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ใน ระดับมาก (r_{xy}=.866) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีจำนวน 4 ด้าน เรียงลำดับด้านที่มีอำนาจพยากรณ์จากมากไปน้อย คือ ด้านการการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านโครงสร้างพื้นฐาน สร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z'y = .982X_1 - .355X_4 + .260X_3 + .048X_2$

คำสำคัญ : การบริหารการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา องค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were to study the level of the management of information technology for education, the level of learning organization, the relationship between the management of information for education, and the learning organization and the management of information technology for education effected to the learning organization of school. The research results were as follows: The management of information for education of school, as a whole, was at a high level. The learning organization of school, as a whole, was at a high level. The relationship between the management of information technology for education and affecting learning organization of school, as a whole, was at a high positive at the level of .01. And the management of information technology for education effected to the learning organization of school, which had prediction power the internal administration, the education, the learning process, the infrastructure. The standard equation was $Z'y = .982X_1 - .355X_4 + .260X_3 + .048X_2$

Keywords : education management, information technology for education, learning organization

บทนำ

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการพัฒนาคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่อ การดำรงชีวิตเป็นอันมาก เทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าชีวิตในการทำงาน หรือแม้แต่การศึกษาเล่าเรียนจะมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น มีการใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เปลี่ยนไปมีการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์มากขึ้น การ

บริหารและการจัดการศึกษาของประเทศจึงจำเป็นต้องปรับตัวและก้าวให้ทันต่อความเจริญและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นด้วย การจัดระบบและพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยรวดเร็วต่อการนำไปใช้และมี ความแม่นยำเพื่อการตัดสินใจทางการบริหารของผู้บริหาร

การเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ โดยมีผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือยุคไอซีที (ict) ซึ่งเป็นรอยต่อของการก้าวสู่ยุคสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ทำให้การพัฒนาประเทศต่างๆ ในทุกภูมิภาคของโลกได้มีการพัฒนาให้คนในประเทศของตนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุดโดยอาศัยบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อทุกองค์กรที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด และสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องในท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญโดยองค์กรต้องจัดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งมีการถ่ายโอนความรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลจากการใช้ความรู้ใหม่ๆ โดยบุคลากรต้องมีแนวความคิดในการจัดการความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสร้างองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีคุณค่าต่อองค์กร

แนวความคิดเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดใหม่ที่จะนำมาใช้บริหารองค์กรที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยที่บุคลากรจะต้องมีความรู้มีความสามารถและมีทักษะอย่างแท้จริง ต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยแนวคิดในการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้จะครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงระดับองค์กร ที่จะต้องมีเป้าประสงค์และระบบงานในการพัฒนาผู้นำและบุคลากรในองค์กรอย่างชัดเจน โดยการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์กรซึ่งมีบรรยากาศของการเรียนรู้รายบุคคลและกลุ่มมีวิธีการเรียนรู้ที่เป็นพลวัต มีการสอนคนของตนเองให้มีกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อช่วยให้เข้าใจในสรรพสิ่ง สามารถเรียนรู้จัดการและใช้ความรู้เป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จควบคู่ ไปกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เดวิด เอ การ์วิน (ยุรพร ศุทธรัตน์, 2552) ให้ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าคือองค์กร ที่มีทักษะในการสร้างสรรค์ เรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันเนื่องมาจากความรู้ใหม่และความเข้าใจ อย่างถ่องแท้

การเรียนรู้และนวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์เพื่อให้ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สังคมแห่ง การเรียนรู้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา ตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นของการเรียนรู้ที่ทุกคนและทุกส่วนในสังคมมีความใฝ่รู้และพร้อมที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและมีความต่อเนื่องเป็นปกติวิสัย ในชีวิตประจำวันของคนทุกคนไปจนตลอดการสิ้นอายุขัย เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ในทุกเวลาทุกสถานที่ของคนทุกคนในทุกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกันการที่จะสร้างสมรรถนะคนในสถานศึกษาให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้นั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้เทคโนโลยีและสารสนเทศ วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและสารสนเทศสร้างแหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้รวมถึงนวัตกรรมต่างๆ เพื่อให้บุคคลในสถานศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้มาใช้ใน การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าปัญหาอุปสรรคที่สำคัญมีสาเหตุมาจากปัจจัยเบื้องต้นซึ่งได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อและบำรุงรักษาทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การขาดซอฟต์แวร์ในการใช้งานที่เหมาะสม การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไม่คุ้มค่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศค่อนข้างน้อย และผู้บริหารส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการเรียนการสอนยังไม่มากนัก

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้สรุปสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของระบบสารสนเทศเพื่อ การบริหารการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ 1) ผู้บริหารระดับสูงขาดความเชื่อมั่นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งผู้บริหารบางส่วนอาจไม่เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงไม่เข้าใจการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง 2) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารรวมทั้งการปรับเปลี่ยนบุคลากรในตำแหน่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการ จะมีผลกระทบต่อโครงการต่างๆ ในลักษณะของการดำเนินงานที่ต่อเนื่องหรือจำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการและการทำงาน 3) กระทรวงศึกษาธิการขาดแผนและแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถพัฒนาบุคลากรได้ทันความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว 4) ในปัจจุบันบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ มีภาระงานหลักอื่นด้วยทำให้การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปอย่างล่าช้า 5) ขาดแคลนครูอาจารย์ที่มีความสามารถ

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อที่จะบูรณาการกระบวนการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ส่งผลให้การพัฒนา เทคโนโลยีสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการมักไม่เป็นไปตามเป้าหมายและรวมไปถึงอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ไม่เต็มประสิทธิภาพ 6) โครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการแบ่งออกเป็น 5 องค์กรหลัก ทำให้ขาดเอกภาพในการทำงานขาดการเชื่อมโยงบูรณาการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศขาดการบูรณาการทรัพยากร ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะสื่อนวัตกรรมและองค์ความรู้ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ 7) กระทรวงศึกษาธิการมีโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวกับการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งด้านฮาร์ดแวร์ (hardware) ซอฟต์แวร์ (software) เครือข่าย (network) และบุคลากร (people ware) ยังไม่เพียงพอ เช่น การจัดสรรครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 8) ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของกระทรวงศึกษาธิการไม่สามารถเชื่อมโยงได้อย่างทั่วถึงทุกหน่วยงาน รวมทั้งระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร

โรงเรียนในฐานะที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้โรงเรียนมีลักษณะการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่น เป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ เมื่อผู้บริหารเชื่อในคุณค่าขององค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารเหล่านั้นต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ที่กระตือรือร้นในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้อื่นได้เรียนรู้และมองตนเองเป็นผู้ฝึกสอน เป็นผู้อำนวยความสะดวก และผู้สนับสนุนที่ช่วยส่งเสริมผลักดันสร้างเสริมการเรียนรู้

ผู้วิจัยเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดการกระจายความรู้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และเกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน จึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา 2) ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา 4) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยคาดว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาในทุกด้านโดยเฉพาะด้านการพัฒนาการเรียนรู้และด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยที่จะนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนการสอน เช่น การใช้สื่อมัลติมีเดียการใช้อุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล การใช้นวัตกรรมต่างๆ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบค้นข้อมูล จะทำให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ สามารถค้นคว้าด้วยตัวเองได้ เกิดการทำงานเป็นทีมและที่สำคัญอย่างยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ การนำเทคโนโลยีมาบริหารสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดการเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกลเนื่องจากการเปิดรับข่าวสารต่างๆ จากสื่อเทคโนโลยีทั้งนี้สถานศึกษาจะพัฒนากลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,477 คน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 160 คน และครูผู้สอนโรงเรียนจำนวน 1,317 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 306 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 33 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา 273 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะแบบสอบเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist) จำนวน 3 ข้อประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสถานะ เพศและระดับการศึกษา

2. ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (rating Scale) โดยกำหนดเป็นคะแนน 5 ระดับ เริ่มจากมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเรียนการสอน ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านทรัพยากรการเรียนรู้ และด้านความร่วมมือภาครัฐเอกชนและชุมชน

3. ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์มอบให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 2 และผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดเวลาในการส่งคืน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยนำส่งและเก็บคืนด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาทำการตรวจสอบข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*S.D.*) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของเบสท์

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4. วิเคราะห์การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multi regression analysis) แบบเป็นขั้นตอน (stepwise method)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.81, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงอันดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ($\overline{X}$=4.00, S.D.=0.61) รองลงมา คือ ด้านการเรียนการสอน ($\overline{X}$=3.99, S.D.=0.56) และด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\overline{X}$=3.96, S.D.=0.41) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ($\overline{X}$=3.48, S.D.=0.43)

2. ผลการพิจารณาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.06, S.D.=0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาค่าเฉลี่ยน้อย ดังนี้ ด้านการถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพภายในองค์กร (Y_5) ($\overline{X}$=4.17, S.D.=0.64) รองลงมาคือ ด้านการทดลองแนวทางใหม่ๆ (Y_2) ($\overline{X}$=4.13, S.D.=0.57) และด้านการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ (Y_1) ($\overline{X}$=4.03, S.D.=0.55) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและอดีต (Y_3) ($\overline{X}$=3.96, S.D.=0.58)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับมาก (r_{xy}=.866) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X
X_1	1.00						
X_2	.784**	1.00					
X_3	.988**	.772**	1.00				
X_4	.865**	.831**	.897**	1.00			
X_5	.506**	.475**	.502**	.529**	1.00		
X_6	.279**	.046**	.314**	.336**	.644**	1.00	
Y	.969**	.724**	.949**	.767**	.469**	.240**	.866**

**$p \leq .01$

4. ผลการศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาสถานศึกษาทั้งหมด 6 ด้าน มีเพียง 4 ด้านที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 คือ ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา(X_1) รองลงมา คือ ด้านด้านกระบวนการเรียนรู้ (X_4) ด้านการเรียนการสอน (X_3) และด้านโครงสร้างพื้นฐาน (X_2) ซึ่งทั้ง 4 ด้านนี้ สามารถพยากรณ์การบริหารที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทรัพยากรการเรียนรู้ (X_5) และด้านความร่วมมือภาครัฐเอกชนและชุมชน (X_6) ไม่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

Model	B	S.E.b	β	T	Sig.
Constant	.741	.067		10.999	.000
X_1	.901	.076	.982	11.829	.000
X_4	-.403	.036	-.355	-11.231	.000
X_3	.258	.090	.260	2.854	.005
X_2	.065	.030	.048	2.191	.029
R=.981	R^2=.962	$S.E._{est}$=.11132	**P**=.000		

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลพร ใหม่อินต๊ะ (2555) ได้ศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตร์มงคล สนพลาย (2558) ได้ศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 จังหวัดเพชรบุรี พบว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ -๒๕๖๔) ได้กล่าวถึงการยกระดับระบบสื่อสารและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษานำระบบ ICT มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การบริการทางวิชาการ และบริหารจัดการ มีโครงข่ายสัญญาณสำหรับการใช้งานที่มีเสถียรภาพ สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างรวดเร็วและทั่วถึง รวมทั้งมีระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยน่าเชื่อถือ สำหรับสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารในทุกระดับ โดยมีแนวทางและวิธีในการดำเนินโครงการ ได้แก่ การจัดทำแผนแม่บท ICT ด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นกรอบให้หน่วยงานในสังกัดสามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างมีเอกภาพ ไม่เกิดความซ้ำซ้อนของงบประมาณและพื้นที่ในการดำเนินงานอย่างที่ผ่านมา พิจารณาบูรณาการ Hardware Software People ware Network และงบประมาณด้าน ICT ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นระบบ พัฒนาและจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการศึกษาเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม และให้จัดตั้งกองทุน ICT เพื่อการศึกษาส่งไปยังสถานศึกษาโดยตรงเพื่อเร่งรัดยกระดับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันมีการจัดการข้อมูลคลังข้อมูลข่าวสารและระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษาที่ทันสมัย และให้ทุกๆ โรงเรียนได้มีการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการที่ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การใช้ระบบรับส่งหนังสือทางราชการ (e-office) ระบบการจัดการสารสนเทศทางการศึกษา (data management center) เป็นต้น สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการนักเรียน เช่นการใช้ระบบยืนยันตัวตน (authentication system) ในการเข้าใช้อินเทอร์เน็ต ระบบการลงทะเบียนเรียนออนไลน์ ระบบดูเกรดออนไลน์ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ผ่าน google classroom รวมถึงส่งเสริมให้ครูสามารถเป็นวิทยากรต้นแบบในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

หรือ DLIT เพื่อรวบรวมเนื้อหาทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ตอบสนองความต้องการและการใช้งานในชีวิตของครูและนักเรียนที่มีความทันสมัยสามารถเปิดใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา และเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้ดีขึ้นสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21

2. ผลการศึกษาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของศศกร ไชยคำหาญ (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรกาญจน์ จิระสาคร (2553) ได้ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตราด พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของมูฮัมหมัดรออี มะลี (2553) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับความเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 พบว่าความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เลิศพงษ์ ไปนาน (2555) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่าโดยภาพรวมมีสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีระบบการบริหารจัดการที่ดีสนับสนุนให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ตามความต้องการขององค์การ ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีการพัฒนาทั้งด้านความคิดและจิตใจมีการถ่ายโอนความรู้สู่บุคคลให้แก่กันอย่างทั่วถึงและมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการฝึกอบรมโดยส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ประจักษ์มาถ่ายทอดความรู้ รวมถึงนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้และเพิ่มผลผลิตและการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องไปสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กร พร้อมทั้งมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอยู่ภายใต้องค์การที่มีบรรยากาศการเรียนรู้รายบุคคลและกลุ่ม มีการเพิ่มศักยภาพเพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการ วิเคราะห์จุดแข็งจุดด้อย การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน แสวงหาวิธีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาผู้บริหารและบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ นำไปสู่การจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของชุมชน และสังคม การจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ในการปฏิบัติหรือการดำเนินงานของสถานศึกษาตาม พันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้นั้น จากเหตุผลดังกล่าว จึงอาจเป็นสาเหตุส่งผลให้องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอยู่ในระดับมาก (r_{xy}=.866) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ วศิณี สืบสุทธา (2554) ได้ศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่สัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีความพร้อมด้านอุปกรณ์ และขีดความสามารถของบุคลากรในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บุคลากรมีการพัฒนาตนเองเพื่อก้าวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ผ่านกระบวนการฝึกอบรม มีการจัดตั้งกลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและกลุ่มเครือข่ายย่อยคู่ขนานกับเขตคุณภาพการศึกษาทั้ง 17 เขต มีการพัฒนาสื่อเทคโนโลยี พัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวว่า การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการบริหารจัดการคุณภาพอย่างมีเป้าหมาย เพื่อสร้างประสิทธิภาพการทางานให้สูงสุดให้แก่องค์กร โดยเฉพาะสถานศึกษาที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง การเปลี่ยนที่รวดเร็วของเทคโนโลยี การแข่งขันทั่วโลก การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบใหม่ๆ ความผันผวนทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนแนวโน้มสู่ความเป็นสังคมยุคบริการและข้อมูลสารสนเทศยิ่งขึ้น พลังผลักดันเช่นนี้ทำให้องค์กรทุกประเภทได้รับผลกระทบเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ จนต้องลงสู่สนามแข่งขันอันเป็นผลให้ต้องปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรที่มีความคล่องตัว ปรับตัวได้ดี มีความพร้อมที่ จะเรียนรู้ และเต็มไปด้วยการสร้างสรรค์เพื่อสามารถสนองตอบการเลือกของลูกค้าที่มีความเป็นตัวของตนเอง มากยิ่งขึ้นได้อย่างรวดเร็ว วิสุทธิมรรค อำนักมณี (2550) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุหรือส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้จำเป็นที่ต้องประกอบด้วยการจัดหา การใช้ การพัฒนาบุคลากร การแสวงหาการจัดระบบการใช้ การจัดและพัฒนาระบบฐานข้อมูล การมอบหมาย ความรับผิดชอบในการบำรุงรักษาและพัฒนา และการใช้ประโยชน์ที่มุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ภายในองค์การจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้คนเข้าถึงความรู้ ทั้งการค้นหาความรู้ มีการใช้ในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้ มีการสร้างเครือข่ายและสร้างฐานข้อมูลด้วยเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในการเรียนรู้และทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ ซึ่งปัจจัยที่

เป็นสาเหตุหรือส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยคุณลักษณะที่บ่งชี้คือ การจัดหา การใช้ การพัฒนาบุคลากร การแสวงหาการจัดระบบการใช้ การจัดและพัฒนาระบบฐานข้อมูล การมอบหมายความรับผิดชอบในการบำรุงรักษาและพัฒนา และการใช้ประโยชน์ที่มุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพนักเรียน

จากเหตุผลดังกล่าว จึงช่วยส่งผลให้การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษากับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีความสัมพันธ์ในทางบวก อยู่ในระดับมาก (r_{xy}=.803) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การศึกษาการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านโครงสร้างพื้นฐาน สามารถพยากรณ์องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอธิบายเป็นรายด้านได้ ดังนี้

1) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านการการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรและทีมงานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาไว้อย่างชัดเจน มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาบุคลากรและทีมงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ และให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่มีการวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาระบบและทีมงานในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน มีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรและทีมงาน โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรและทีมงาน โดยการสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน เน้นให้ตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลอย่างเป็นระบบไม่แยกส่วนรวมถึงมีการประเมินผลการพัฒนาบุคลากรและทีมงานเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน สอดคล้องกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557-2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 4 ไว้ คือ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการ ได้แก่ พัฒนาโปรแกรม ซอฟต์แวร์ หรือระบบงานที่ใช้ในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลสารสนเทศสำหรับการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษา ให้แก่บุคลากรทางการศึกษา ผู้สอน และผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและวางแผนตัดสินใจดำเนินงานเพื่อการศึกษาของประเทศ จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

2) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากโครงสร้างพื้นฐานเช่นระบบอินเทอร์เน็ต เครือข่ายอินทราเน็ต เป็นปัจจัยสนับสนุนกระบวนการการจัดการเรียนการสอน ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สอดคล้องกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557-2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยการพัฒนาระบบเครือข่ายและเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเข้าถึงระบบสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผู้เรียน ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ระบบบริหารจัดการ และระบบบริการทางการศึกษาไว้ คือ จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้ด้านโครงสร้างพื้นฐานส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

3) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านการเรียนการสอน ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยให้ครูผู้สอนใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่หลากหลาย มีการจัดนิทรรศการและการแข่งขันการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา กระตุ้นให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเองในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557-2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 ไว้คือ ส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนด้วยการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า ทั้งในแบบที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ปฏิสัมพันธ์กันเองในหมู่ผู้เรียน ตลอดจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้ปัจจัยด้าน การจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

4) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจ สามารถพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในการเรียนรู้ สร้างสรรค์และนำเสนอผลงาน สอน สอดคล้องกับแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557-2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 ไว้คือ ส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การพัฒนาผู้เรียนด้วยการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า ทั้งในแบบที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ปฏิสัมพันธ์กันเองในหมู่ผู้เรียน ตลอดจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

5) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ไม่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาบางแห่งยังไม่มีการดำเนินการจัดทำเว็บไซต์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ยังไม่สามารถพัฒนาระบบจัดการแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ขาดการจัดรวบรวมสื่อนวัตกรรมการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเป็นระบบ ขาดการจัดการคลังแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้ปัจจัยด้านทรัพยากรการเรียนรู้ไม่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

6) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านความร่วมมือภาครัฐ เอกชนและชุมชน ไม่ส่งผลต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินการของสถานศึกษายังขาดความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ เอกชนและชุมชน ในการสนับสนุนสถานศึกษา สถานศึกษายังขาดเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จะให้บริการความรู้กับชุมชนโดยอย่างทั่วถึง สถานศึกษาบางแห่งยังขาดการประสานเครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น รวมถึงองค์กรภาครัฐและเอกชน ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจทำให้ปัจจัยด้านความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชนและชุมชนไม่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชิต แสงสว่าง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคณา กุลนภาดล ซึ่งท่านได้ให้ความกรุณาแนะนำแนวทาง ให้คำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดีสุดท้ายนี้ คุณประโยชน์อันพึงได้รับจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณแด่บิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่เพียรอบรม สอนสั่งทั้งความรู้พร้อมด้วยคุณธรรม และเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **นโยบายและมาตรฐานการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จำเริญ จิตรหลัง. (2550). **รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยการจัดความรู้ที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฉัตร์มงคล สนพลาย. (2558). **การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 จังหวัดเพชรบุรี.** ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

ธานี มาลาศรี (2553). การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มูเธียร่า ยามู. (2553). **การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี เขต 3**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มูฮัมหมัดรออี มะลี. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต1**. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ยุรพร ศุทธรัตน์. (2552). องค์การเพื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พริ้นท์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รูสนานี ยาโม. (2556). **ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อสภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลา.

เลิศพงษ์ ไปนาน. (2555). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2**. การศึกษาอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิไลพร ใหม่อินต๊ะ. (2555). **การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สมชาย ภูคำมี. (2555). **การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเซกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม.

ศศกร ไชยคำหาญ. (2550). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เพื่อพัฒนาทักษะให้นักศึกษาสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานประชาคมอาเซียน

THE INSTRUCTIONAL METHODS OF RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SRIVIJAYA'S LECTURERS FOR ENHANCING STUDENTS' SKILLS IN PERIOD OF ASEAN COMMUNITY

วิลาสินี สุขกา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
corresponding author e-mail : vilasinee.s@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยที่พัฒนาทักษะให้นักศึกษาสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานประชาคมอาเซียน โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกคณาจารย์จาก 5 คณะที่จัดสอนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์ ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า คณาจารย์มีแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความรู้วิชาการและวิชาชีพตามหลักสูตรที่กำหนด โดยตั้งอยู่บนหลักการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ 1. วิธีการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ทั้ง 5 คณะ แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1.1 คณะที่จัดการเรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี และคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีการปรับเอาแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ STEM เข้ามาใช้ เช่น การสร้างการเรียนรู้โดยเน้นการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การใช้โครงงานเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง 1.2 คณะที่จัดการเรียนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และคณะบริหารธุรกิจ ซึ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการใช้โครงงานเป็นฐาน และสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่สอดแทรกในโครงงานเพื่อเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะปฏิบัติจริงและเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติเองโดยผู้สอนเป็นคนแนะแนวทาง 2. แนวทางการพัฒนาทักษะของนักศึกษาซึ่งทางคณาจารย์ได้สอดแทรกไว้ในการเรียนการสอน สรุปเป็นทักษะสำคัญ ดังนี้ 2.1 ทักษะการปฏิบัติการและการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย 2.2 ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งถูกสอดแทรกไว้ในการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ทั้ง 5 คณะเพื่อเป็นการเสริมให้นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เมื่อเกิดการบูรณาการทางเศรษฐกิจในกลุ่มประชาคมอาเซียน 2.3 ทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทักษะแรงงาน ประชาคมอาเซียน

Abstract

This paper reported a preliminary qualitative inquiry on the instructional methods of lecturers in enhancing skills for student in a period of ASEAN Community (AC). This study aimed to determine the teaching methods of lecturers which were able to improve students' skills in a recent period of freely exchange of labour. The specific descriptive information was gathered by using in-depth interview and non-participated observation. The key informants were the lecturers of five faculties at Rajamangala University of Technology Srivijaya. Analysis process relied on a content analysis method in order to interpret information from different aspects. The findings emphasized that 1. The instructional methods were 1.1 The STEM education applied in instructional method of the instructors in faculty of industrial

education and technology and faculty of engineering. The STEM education enhanced science, mathematics and technology skills of students as well as using the project based as a tool for improve students' practices skills. 1.2 The project based learning was predominated in faculty of architecture, faculty of liberal arts and faculty of business administration. It was used as a significant method of instruction and the instructors were a coach of learning. 2. The important skills that applied for student were 2.1 practicing skill of science and technology 2.2 English languages' skill 2.3 interpersonal and multicultural awareness's skill.

Keywords : teaching method, student oriented, labour skills, ASEAN Community

บทนำ

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบันถูกท้าทายด้วยเงื่อนไขปัจจัยใหม่ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้น ความท้าทายที่อุบัติขึ้นใหม่และส่งผลต่อการศึกษาของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ การรวมกลุ่มของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือที่รู้จักกันนามการเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) การบูรณาการเป็นประชาคมอาเซียนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนกันทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การเมือง และวัฒนธรรม ทำให้กลายเป็นสังคมที่กว้างใหญ่ขึ้น มีความหลากหลายและมีความท้าทายหลายประการ ประกอบกับการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ (ASEAN Economic Community : AEC) เป็นเงื่อนไขสำคัญที่มีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างเด่นชัดที่สุดนั่นก็คือ การที่ทั้ง 10 ประเทศสมาชิกจะกลายเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน เน้นการเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมือระหว่างกันอย่างเสรี จะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงานมีความตื่นตัวหลังจากเกิดการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน และในระดับหน่วยงานด้านการศึกษามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมทั้งหลักสูตร วิธีการสอน ผู้สอน และตัวนักศึกษาในการเตรียมความพร้อมกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งความท้าทายด้านการจัดการศึกษานี้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2549) ได้วิเคราะห์ไว้อย่างน่าสนใจกล่าวคือ ปรัชญาหลักของการศึกษานั้น ควรเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนให้สามารถช่วยเหลือประเทศสามารถผลิตสินค้า บริการ และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ดีการพัฒนาคุณภาพด้านการศึกษาของไทยยังประสบปัญหาอย่างมากโดยเฉพาะการจัดการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่ขาดแผนการพัฒนาทั้งในด้านเนื้อหา สาระและกระบวนการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังพบว่าบัณฑิตระดับอุดมศึกษาของไทยมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การเรียนการสอนในลักษณะท่องจำขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดเป้าหมายชีวิตในระยะยาว มีปัญหาภาวะผู้นำและการขาดทักษะภาษาอังกฤษ ปัญหาการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้และขาดความรู้รอบตัวและการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานเป็นต้น ซึ่งโดยธรรมชาติของการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้น มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน 3 องค์ประกอบ คือ คน องค์ความรู้และสังคม (เรณุมาศ มาอุ่น, 2559) โดยองค์ประกอบทั้งสามจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในส่วนนี้อาจารย์ระดับอุดมศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความใกล้ชิดในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนจึงมีความสำคัญอย่างมากเพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถบรรลุเป้าประสงค์ อัครยา สังข์จันทร์ (2545) ได้กล่าวถึงผู้สอนว่า เพื่อการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ ผู้สอนจะต้องใช้ยุทศาสตร์การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยทั้งนี้ยอมรับกันว่าการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ วิธีการที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่เป็นที่ต้องการในปัจจุบัน ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนาตนเองของนักศึกษาตามความถนัด สติปัญญาและศักยภาพ อีกทั้งนักศึกษามีการรับฟังผู้อื่นมากขึ้น การสอนเช่นนี้ทำให้นักศึกษาได้คิดอย่างสร้างสรรค์ มีการประเมินผู้เรียนจากพฤติกรรม ผลงาน ความคิดของนักศึกษาเองและผู้สอนมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองร่วมด้วยเพื่อคุณภาพของการจัดการศึกษา

สำหรับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเองมีความท้าทายจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนไม่น้อย กล่าวได้ว่าอาจเป็นผลมาจากจากบริบททางพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับบริเวณชายแดนไทยมาเลเซีย ซึ่งทำให้มหาวิทยาลัยมีทั้งโอกาสและความท้าทายไปพร้อมๆ เช่น การเข้ามาของนักศึกษาต่างชาติ การเข้ามาของแรงงานจากต่างชาติ หรือการใช้โอกาสให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสไปฝึกประสบการณ์ยังต่างประเทศเป็นต้น ในส่วนของการดำเนินการของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่อง เช่น ในด้านวิชาการมีการจัดทำงานวิจัยของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมนักศึกษาเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) การเตรียมความพร้อมของมหาลัยในการจัดการหลักสูตรเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน งานวิจัยเกี่ยวกับความพร้อมด้านภาษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเพื่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการริเริ่มโครงการความร่วมมือต่างๆ กับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เช่น การจัดทำ MOU ระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยกับมหาวิทยาลัยในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น ซึ่งความพยายามเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวในการพัฒนาทั้งในด้านตัวองค์กรและด้านการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้เกิดความพร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อย่างไรก็ดีข้อสำคัญของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยจากการเป็นหน่วยงานทางด้านการศึกษา คือ การผลิตบัณฑิตให้มีความสามารถสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งมหาวิทยาลัยมีแนวทางการผลิตบัณฑิตโดยกำหนดอัตลักษณ์ของบัณฑิตผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยโดยเน้นการเป็น “บัณฑิตนักปฏิบัติ” กล่าวคือ บัณฑิตถูกคาดหวังให้เป็นผู้มีทักษะชำนาญด้านเทคโนโลยีพร้อมทั้งนี้ยังมีความสามารถด้านการลงมือปฏิบัติจริงได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามศาสตร์ที่เรียนมา อย่างไรก็ตามพบว่าธรรมชาติของผู้ที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยมีความแตกต่างหลากหลายทั้งในส่วนขององค์ความรู้ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม หรือแม้กระทั่งเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยทั้งสิ้นซึ่งข้อมูลส่วนนี้ยังไม่ได้รับการศึกษา ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งมีความต้องการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเชื่อมโยงเข้ากับการส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถจบไปและสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานที่เปิดกว้างได้ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
2. เพื่อศึกษาทักษะที่สอดแทรกในการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานของประชาคมอาเซียนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เพื่อพัฒนาทักษะของนักศึกษาให้สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานของประชาคมอาเซียน โดยกำหนดเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสร้างแบบสังเกตกำหนดหัวข้อคือ สภาพห้องเรียน จำนวนนักศึกษาในห้องเรียน รูปแบบการจัดการเรียนการสอน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษา เพื่อนำมาประกอบเป็นข้อมูลกับการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ผู้สอนทั้ง 5 คณะที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยวิทยาเขตสงขลา อันประกอบไปด้วยคณะศิลปศาสตร์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี คณะบริหารธุรกิจ คณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะละ 3 ท่านโดยการเลือกตัวอย่างแบบจำเพาะเจาะจง (purposive sampling) วิธีการดำเนินการผู้วิจัยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและนำมาสู่การพัฒนาแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถามสัมภาษณ์ปลายเปิดเพื่อสอบถามผู้สอนเกี่ยวกับความคิดเห็นวิธีการสอน การประเมินผลและแนวทางการพัฒนาทักษะของนักศึกษาเพื่อให้สามารถนำไปสู่การแข่งขันในตลาดแรงงานของประชาคมอาเซียนได้ ในการนี้ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตัวเองเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจาก

คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาประเด็นสำคัญที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มาวิเคราะห์การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาให้สามารถเป็นแรงงานที่มีทักษะและแข่งขันกับความท้าทายในตลาดแรงงานของประชาคมอาเซียนได้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยในแต่ละคณะมีความแตกต่างกันไปตามธรรมชาติของศาสตร์ต่างๆ อย่างไรก็ดีมหาวิทยาลัยมีการกำหนดอัตลักษณ์ของนักศึกษาซึ่งถือเป็นเป้าหมายร่วมกันของการผลิตบัณฑิตนั่นคือ การผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่เล่าเรียน ทั้งนี้ยังมุ่งเน้นให้บัณฑิตเป็นผู้เชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีด้วย ซึ่งสามารถอธิบายแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

1.วิธีการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์แต่ละคณะแบ่งได้ 2 กลุ่มดังนี้

1.1 คณะที่จัดการเรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีและคณะวิศวกรรมศาสตร์

การใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบ STEM ศึกษา (มาจากตัวย่อ S หมายถึง Science T หมายถึง Technology E หมายถึง Engineer และ M หมายถึง Mathematics) ซึ่งมีคณาจารย์ในคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี นำมาใช้จัดการศึกษา โดยเทคนิควิธีนี้อาจารย์ในคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีที่ได้รับการอบรม STEM ริเริ่มนำเอาวิธีการนี้เข้ามาช่วยในการดึงศักยภาพและความถนัดของนักศึกษา ซึ่งผลลัพธ์พบว่าได้ช่วยดึงความสนใจของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะการเรียนการสอนตามแนวคิด STEM เหมาะสมกับนักศึกษาในยุคปัจจุบันที่โลกของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมาก อีกทั้งเทคโนโลยียังมีความสัมพันธ์กับศาสตร์ทั้ง 4 ด้านของ STEM ซึ่งผู้สอนมีการวางแผนการสอนประกอบกับสิ่งแวดล้อม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีการใช้โครงงานในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ผู้สอนยังส่งเสริมให้นักศึกษาเลือกหัวข้อที่สนใจในการทำโครงงานเองบนพื้นฐานของการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยเฉพาะในรายวิชาทางด้านการปฏิบัติการ ทั้งนี้นี้ในคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีมีการเน้นการคิดค้นสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาในโครงงานต่างๆ ควบคู่ไปกับการทำงานวิจัยซึ่งเป็นผลประจักษ์ผ่านการนำเอานวัตกรรมของนักศึกษาส่งประกวดในเวทีการแข่งขันวิชาการต่างๆ ส่วนอาจารย์ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ เน้นการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะช่าง เทคโนโลยี ทักษะการค้นคว้าแบบวิทยาศาสตร์และทักษะการคิดคำนวณ ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากกับวิศวกรในทุกๆ สาขาวิชา และสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ STEM เช่นกัน ทั้งนี้อาจารย์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีและอาจารย์คณะวิศวกรรมศาสตร์ มีการเน้นการประเมินผลการศึกษาผ่านชิ้นงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายทั้งในรูปแบบผลงานกลุ่มและผลงานเดี่ยว เพื่อช่วยในการหล่อหลอมให้นักศึกษามีความตื่นตัวและพัฒนาศักยภาพของตัวเองอยู่เสมอ ส่วนการประเมินชิ้นงานเป็นกลุ่มเพื่อช่วยส่งเสริมเจตคติด้านการทำงานเป็นทีมให้กับนักศึกษา

ข้อดีของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ STEM คือ การสร้างให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ในส่วนของข้อเสียเนื่องด้วยธรรมชาติของนักศึกษาที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มีพื้นฐานองค์ความรู้เดิมที่แตกต่างกันอย่างมาก เนื่องจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มีนักศึกษาที่จบการศึกษาสายอาชีวะ (ปวช.) และสายสามัญเข้ามาเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาบางส่วนซึ่งเป็นผู้มีภูมิลำเนาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาจากโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ทำให้พื้นความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมาก รวมถึงจำนวนของนักศึกษาโดยเฉพาะในห้องเรียนที่มีขนาดใหญ่เกินไป การจัดการเรียนรู้ตามแนว STEM ศึกษาจะทำให้นักศึกษาบางส่วนไม่มีส่วนร่วมและผู้สอนเองไม่สามารถแนะนำให้คำปรึกษาได้อย่างทั่วถึง

1.2 คณะที่จัดการเรียนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และคณะบริหารธุรกิจ

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์คณะศิลปศาสตร์ และคณะบริหารธุรกิจมีการเน้นนำเอาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) มาใช้ โดยวิธีการนี้สอดคล้องและเหมาะสมกับรายวิชาต่างๆ ที่จัดสอน เช่น ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์โดยเฉพาะในวิชาด้านการออกแบบที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา นักศึกษาได้มีโอกาสร่วมกันระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์ผลงานหนึ่งๆ ผ่านโครงงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งในการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่โดดเด่นคือ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทำโครงการต่างๆ ร่วมกับคณาจารย์ และด้วยวิธีนี้จึงเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบรรยากาศการทำงานจริงได้ตั้งแต่ยังศึกษาอยู่ ส่วนในคณะศิลปศาสตร์ โดยเฉพาะสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีการจัดการเรียนการสอนซึ่งเน้นโครงงานการฝึกปฏิบัติการทางวิชาชีพด้านการโรงแรม ท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษามีทักษะการปฏิบัติที่เป็นเลิศและที่น่าสนใจคือ มีการมอบหมายโครงงานแสดงผลงานของนักศึกษา เช่น โครงงานการออกแบบโต๊ะอาหาร โครงงานการปฏิบัติการของสาขาการโรงแรม และโครงงานการแสดงโครงงานนิทรรศการการท่องเที่ยวของนักศึกษาสาขาการท่องเที่ยว ซึ่งการมอบหมายงานเป็นโครงงานเหล่านี้ นักศึกษามีอิสระในการคิดสร้างสรรค์และออกแบบผลงาน ส่วนผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้แนะนำและให้คำปรึกษา ส่วนในคณะบริหารธุรกิจสาขาการเงินและการบัญชีมีการเน้นให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติผ่านโครงงานโดยนำเอาประสบการณ์ใกล้ตัวของนักศึกษาเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น ผู้สอนพบว่าในนักศึกษาในสาขาการเงินจำนวนมากมีผู้ปกครองประกอบกิจการส่วนตัว ผู้สอนจึงมอบหมายงานให้นักศึกษาจัดทำบัญชีต้นทุนของกิจการครอบครัวของนักศึกษาเองและนำมาเสนอเป็นโครงงานในชั้นเรียน ซึ่งวิธีการนี้ผู้สอนเน้นย้ำว่าช่วยเสริมทักษะการคิดคำนวณให้นักศึกษาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการหาข้อมูลของสถานประกอบการหรือกิจการต่างๆ ทำได้ง่าย และนักศึกษามีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ส่งผลให้จากเดิมที่วิชาเกี่ยวกับการคำนวณเป็นวิชาที่ยากและน่าเบื่อ แต่ด้วยวิธีการนี้ได้สร้างความสนใจให้กับผู้เรียนมากขึ้น สะท้อนจากผู้เรียนว่าเนื้อหามีความใกล้ตัวและหาข้อมูลได้สะดวก ในส่วนการประเมินผลการศึกษา วิธีการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานผู้สอนใช้การประเมินผ่านชิ้นงานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายทั้งในรูปแบบผลงานกลุ่มและผลงานเดี่ยว โดยเน้นการให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงและพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ ให้อิสระในสิ่งที่นักศึกษาสนใจควบคู่กับการสร้างความภาคภูมิใจให้กับนักศึกษาผ่านกิจกรรมที่อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม

ข้อดีของการของการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการใช้โครงงานเป็นฐาน คือ นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงและในบางสาขาวิชาเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงงานซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์จริง เรียนรู้ผิดถูกด้วยตัวเองโดยมีคณาจารย์ทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้ชี้แนะ (Coaching) การสอน ซึ่งผู้เรียนสะท้อนว่าช่วยให้ตนเองมีทักษะทางด้านการปฏิบัติมากขึ้นและเป็นจุดแข็งในศักยภาพของตัวเอง ส่วนข้อเสียคือ ผู้สอนต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการให้คำปรึกษา และการตรวจชิ้นงานต่างๆ ซึ่งแตกต่างจากการจัดการศึกษาโดยใช้วิธีบรรยายหรืออภิปรายในห้องเรียน นอกจากนี้ในการฝึกทักษะปฏิบัติมีความจำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งทำให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูงในการนำเอาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาใช้ฝึกปฏิบัติ

2. ทักษะที่สอดแทรกในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มศักยภาพนักศึกษาให้สามารถแข่งขันในตลาดแรงงานอาเซียน

จากผลการวิจัยพบว่า คณาจารย์ในคณะต่างๆ จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงการพัฒนาทักษะของนักศึกษาที่จำเป็นเมื่อมีการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยสรุปได้ดังนี้

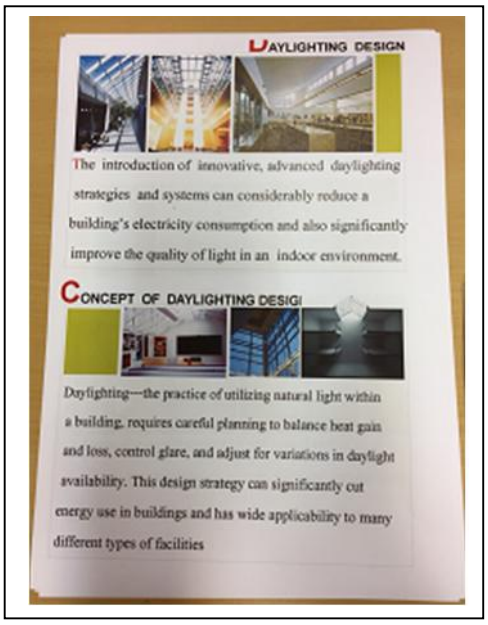
2.1 ทักษะการปฏิบัติการและการใช้เทคโนโลยี เกิดจากประสบการณ์ของผู้สอนที่พบว่า การจัดการศึกษาที่เน้นให้ ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ สามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่เร็วขึ้นเพราะวิธีนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลียนแบบทักษะ ฝึกหัดทักษะนั้นด้วยสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลอง ซึ่งทักษะการปฏิบัตินี้ผู้สอนมีทัศนคติที่เล็งเห็นว่ามีความสอดคล้องกับทักษะแรงงานทั้งภายในและภายนอกประเทศต้องการ อีกทั้งยังเป็นปณิธานของมหาวิทยาลัยซึ่งมีความจำเป็นต้องพัฒนานักศึกษาให้สอดคล้องกัน ส่วนทักษะทางด้านเทคโนโลยีซึ่งผู้สอนเสนอว่า ในตลาดแรงงานปัจจุบันการเพิ่มผลผลิตของสินค้าล้วนแล้วแต่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีทั้งสิ้น ดังนั้นนักศึกษาไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาในศาสตร์ใดควรได้รับการพัฒนา

องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี ซึ่งแนวทางของคณาจารย์ที่ปรากฏ เช่น คณาจารย์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สนับสนุนให้นักศึกษาคิดค้นนวัตกรรมทางเทคโนโลยีต่างๆ ควบคู่ไปกับการทำงานวิจัย และคณาจารย์ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ส่งเสริมให้นักศึกษาทำโครงงานร่วมกับอาจารย์ซึ่งเป็นผลงานทางวิชาการและผลงานที่สามารถต่อยอดเป็นเชิงพาณิชย์ได้ เช่น โครงงานออกแบบอาคารประหยัดพลังงานเป็นต้น

2.2 ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ถือเป็นทักษะสำคัญซึ่งประชาคมอาเซียนเองได้กำหนดภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาที่ใช้ร่วมกันในประชาคม อย่างไรก็ดีคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยยังมีข้อจำกัดในการออกแบบการเรียนการสอนที่สอดแทรกทักษะภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่ามีความพยายามในการนำเอาภาษาอังกฤษใช้ในการเรียนการสอน เช่น ในสาขาวิชาออกแบบแฟชั่นและสิ่งทอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มอบหมายงานให้นักศึกษาออกแบบเสื้อผ้าและบรรยายองค์ประกอบของเสื้อผ้าชุดต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด และสาขาสถาปัตยกรรมและผังเมืองในรายวิชาการออกแบบอาคารประหยัดพลังงานมีการใช้ภาษาอังกฤษทั้งหมดในใบงาน อย่างไรก็ดีผู้สอนเสนอแนะว่าในส่วนของใบงานที่เป็นภาษาอังกฤษจะต้องมีขนาดสั้นกระชับ เพื่อให้นักศึกษาไม่เบื่อหน่าย นอกจากนี้ข้อจำกัดของการนำเอาภาษาอังกฤษเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน คือคณาจารย์ไม่ทราบองค์ความรู้เกี่ยวกับอาเซียนอื่นๆ ที่จะสามารถประยุกต์สอดแทรกเข้าสู่บทเรียนได้นอกเหนือไปจากทักษะภาษาอังกฤษ อย่างไรก็ตามทักษะภาษาอื่นๆ ยังถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ในคณะศิลปศาสตร์มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนสำหรับนักศึกษาสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะความชำนาญให้กับนักศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถให้นักศึกษาเมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน ส่วนภาษาอื่นๆ เช่น ภาษามลายู จัดการศึกษาในหมวดการศึกษาทั่วไปเพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเลือกเรียน แต่ปัจจุบันมีนักศึกษาสนใจศึกษาจำนวนไม่มากนัก

ภาพที่ 1 ผลงานของนักศึกษาใช้ภาษาอังกฤษในการบรรยายส่วนประกอบของเสื้อผ้า

ภาพที่ 2 ใบงานที่ใช้ภาษาอังกฤษทั้งหมดโดยมีเนื้อหาขนาดไม่ยาวมากจนเกินไป

2.3 ทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จากการสัมภาษณ์คณาจารย์พบว่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นเป็นทักษะที่คณาจารย์ได้สอดแทรกเข้าไปใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากโดยธรรมชาติของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยเอง มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งมาจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้มีลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมความเชื่อแตกต่าง

หลากหลาย ดังที่ ศิริพันธ์ ศิริพันธุ์ (2557) เสนอแนะว่าในการจัดการศึกษามีความจำเป็นต้องส่งเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาเพื่อประโยชน์แก่นักศึกษาเกิดความตระหนักและสามารถอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ นอกจากนี้ คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เล็งเห็นว่าการเปิดประชาคมอาเซียนแรงงานที่มีทักษะสามารถเดินทางไปทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียนได้อย่างเสรี ดังนั้นนอกจากทักษะทางการทำงานแล้ว ทักษะทางสังคมจึงจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการใช้โครงงานเป็นฐาน จึงเป็นการสร้างเสริมคุณลักษณะที่ดีของการทำงานเป็นทีมและการทำงานกับผู้อื่น นอกจากนี้คณาจารย์ยังสนับสนุนโครงการต่างๆ ให้นักศึกษาได้เข้าร่วมเพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์สนับสนุนให้นักศึกษาไปโครงการแลกเปลี่ยนในต่างประเทศและสนับสนุนให้นักศึกษาไปฝึกงานยังต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย ส่วนคณะศิลปศาสตร์จัดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษาไทยและนักศึกษาจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย เป็นต้น

อภิปรายผล

ปรัชญาของการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ นั้นได้ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งจากการวิจัย สามารถวิเคราะห์การจัดการศึกษาของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยจำแนกได้ดังนี้

การวิเคราะห์ผู้สอน

การเรียนการสอนต้องจัดให้เหมาะกับผู้เรียน ดังนั้นผู้สอนมีหน้าที่ในการออกแบบการเรียนการสอนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจคุณลักษณะของผู้เรียน จากการวิจัยวิเคราะห์ได้ว่า คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เรียนรู้จากประสบการณ์การสอนเกี่ยวกับธรรมชาติของนักศึกษา โดยเฉพาะทราบถึงพื้นฐานองค์ความรู้ของนักศึกษาที่มีความแตกต่างอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมามหาวิทยาลัยเป็นเป้าหมายของการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของนักศึกษาที่จบการศึกษาในระดับ ปวช. และนักศึกษาที่จบการศึกษาสายสามัญ ผู้สอนเองจึงต้องออกแบบกลยุทธ์การสอนวิธีการถ่ายทอดและการฝึกทักษะให้สอดคล้องครอบคลุมและเป็นประโยชน์กับนักศึกษาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นสื่อการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งแนวทางการจัดกาเรียนการสอนของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยทั้ง 5 คณะซึ่งมีการใช้แนวคิดแบบ STEM ศึกษาและการใช้โครงงานเป็นฐาน แสดงให้เห็นว่าผู้สอนมีความตื่นตัวในการสร้างการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา เช่นเดียวกับที่ พรทิพย์ ศิริภัทราชัย (2556) ได้เสนอแนะไว้ว่าแนวโน้มการจัดการศึกษาจำเป็นต้องบูรณาการทั้งด้านศาสตร์ต่างๆ และบูรณาการในห้องเรียนและชีวิตจริงทำให้การเรียนนั้นมีความหมายต่อผู้เรียน การจัดการศึกษาตามแนวคิดการจัดการศึกษาแบบ STEM ผู้สอนจึงมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วน Gulimzhan Zhylkybay (2014) ได้เน้นย้ำถึงคุณประโยชน์ของการใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อการเรียนรู้ว่า วิธีการนี้สร้างให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการคิดและเป็นการสร้างเสริมความสามารถของบุคคล

การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ลักษณะทางกายภาพของสิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมเป็นบริบทการเรียนรู้ที่เป็นสิ่งเร้าภายนอก และแรงจูงใจเป็นสิ่งเร้าภายในตัวผู้เรียนซึ่งจะกระตุ้นการแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่คณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยได้จัดขึ้นนั้นเน้นผ่านทางกิจกรรม โครงงาน และการฝึกปฏิบัติจริงได้แก่

1) สิ่งแวดล้อมภายนอกที่เป็นบริบทในการเรียนรู้เช่น ห้องเรียนซึ่งเป็นห้องปฏิบัติการ มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และมีการจัดหาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆทั้งในมหาวิทยาลัยและในชุมชนใกล้เคียง เช่น อุทยานการเรียนรู้นครสงขลา ซึ่งอำนวยความสะดวกให้คณาจารย์สามารถจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้

2) สภาพทางสังคมหรือบริบททางสังคม คณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยได้จัดการเรียนรู้ผ่านโครงงานซึ่งอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอก ได้แก่ การจัดโครงการเรียนรู้วัฒนธรรมกระเบื้องดินเผาสงขลา ของคณะศิลปศาสตร์

3) การสนับสนุนการเรียนรู้จากผู้เกี่ยวข้องในระดับมหาวิทยาลัย มีกองวิเทศสัมพันธ์และการประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยจัดโครงการแลกเปลี่ยนคณาจารย์และแลกเปลี่ยนนักศึกษากับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศซึ่งได้ทำ MOU ร่วมกัน เพื่อเป็นช่องทางในการสนับสนุนทั้งคณาจารย์และนักศึกษาในการสร้างประสบการณ์ใหม่ และเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาการทางเทคโนโลยีของประเทศต่างๆ พร้อมทั้งเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมของต่างประเทศอีกด้วย ในระดับรองลงมาคือ ระดับคณะมีผู้บริหารของคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ และคณะศิลปศาสตร์เล็งเห็นความสำคัญในการจัดจ้างอาจารย์ชาวต่างชาติเข้ามาสอนร่วมกับคณาจารย์ชาวไทย ในทางหนึ่งเพื่อเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาให้สามารถปรับตัว คุ้นเคยกับอาจารย์ชาวต่างชาติและสนับสนุนการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น

การวิเคราะห์งานเพื่อการเรียนรู้

คณาจารย์มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ผ่านงานหรือกิจกรรมที่มอบหมายให้นักศึกษา ประกอบด้วยเป้าหมายการเรียนรู้ในระดับรายวิชา เป้าหมายการเรียนรู้ระดับหน่วยการเรียนรู้ และเป้าหมายการเรียนรู้ระดับบทเรียน ซึ่งเป็นมาตรฐานการเรียนรู้จะบอกเป้าหมายการเรียนรู้ไว้แบบกว้าง ทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพ นอกจากนี้ยังมีการระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐานการเรียนรู้ของนักศึกษา ตัวชี้วัดมีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมสามารถนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนและเป็นเกณฑ์สำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนได้

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพให้นักศึกษาสามารถแข่งขันในตลาดแรงงานที่เปิดกว้างขึ้นจากการเกิดขึ้นของประชาคมอาเซียนนั้น ถือเป็นภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ กลุ่มคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการช่วยพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้เป็นนักปฏิบัติที่มีศักยภาพแข่งขันในตลาดแรงงาน ซึ่งจากการวิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการจัดการศึกษาของคณาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยพบว่า 1. วิธีการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ทั้ง 5 คณะแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1.1 คณะที่จัดการเรียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีและคณะวิศวกรรมศาสตร์ มีการปรับเอาแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ STEM เข้ามาใช้ เช่น การสร้างการเรียนรู้โดยเน้นการปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การใช้โครงงานเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริง 1.2 คณะที่จัดการเรียนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และคณะบริหารธุรกิจ ซึ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการใช้โครงงานเป็นฐาน และสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่สอดแทรกในโครงงานเพื่อเน้นให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะปฏิบัติจริงและเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติเอง ส่วนผู้สอนเป็นคนแนะแนวทาง 2. แนวทางการพัฒนาทักษะของนักศึกษาซึ่งทางคณาจารย์ได้สอดแทรกไว้ในการเรียนการสอน สรุปเป็นทักษะสำคัญ ดังนี้ 2.1 ทักษะการปฏิบัติการและการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติของอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย 2.2 ทักษะด้านภาษาอังกฤษ ซึ่งถูกสอดแทรกไว้ในการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ทั้ง 5 คณะเพื่อเป็นการเสริมให้นักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เมื่อเกิดการบูรณาการทางเศรษฐกิจในกลุ่มประชาคมอาเซียน 2.3 ทักษะทางสังคมด้านมนุษยสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น กล่าวโดยสรุปจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ซึ่งจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งและในกระบวนการนี้ หากผู้สอนมีการจัดเตรียมแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เข้มแข็ง มีการเพิ่มเติมทักษะต่างๆ ที่จำเป็นเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนจะสามารถนำไปสู่ศักยภาพของนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่การเตรียมพร้อมให้นักศึกษาสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานในระดับอาเซียนและสามารถแข่งขันกับแรงงานของประเทศอื่นๆ ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำเอางานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การจัดการศึกษาโดยใช้งานกลุ่มส่งเสริมให้ในกลุ่มมีคนเก่งและคนอ่อนอยู่ด้วยกัน เพื่อช่วยเหลืองานซึ่งกันและกัน เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ค้นพบใหม่จากงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากธรรมชาติของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวในทางวิชาการเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ต่อไป

2. ควรมีการเพิ่มความรู้ความสามารถและการสื่อสารทางด้านภาษาอังกฤษให้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาสาขาวิชาต่างๆ พร้อมทั้งวัดความรู้ ความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษอย่างจริงจังให้กับนักศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษา สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

3. ควรมีการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยทุกระดับให้มีทักษะในการปฏิบัติงานระดับสากล เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานเพื่อพัฒนาความสามารถของนักศึกษา คณาจารย์ และแนวทางการบริหารงานของมหาวิทยาลัยให้สามารถปรับตัว ตอบสนองเท่าทันกับสภาพแวดล้อม และการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2560 และทุนสนับสนุนการเผยแพร่งานวิจัย จากคณะศิลปศาสตร์และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). การพัฒนาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทิศทางที่ควรเป็นเพื่อส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างยั่งยืน. **วารสารสวนดุสิต**. (10): 76-81.

ตวงรัตน์ ศรีวงษ์ดล. (2550). การเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับกิจกรรมออนไลน์แบบ WebQuest. **วารสารพัฒนาเทคนิคการศึกษา.** (62): 35-39.

พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารนักบริหาร. 49-56.

มนตรี แย้มกสิกร. (2548). การจัดทำคำอธิบายรายวิชาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**. 17-25.

เรณุมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**. (2): 169-176.

ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์. (2554). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ:วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.** (1): 104-112.

อนันท์ คัมภิรานนท์. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับวิธีการสอนปกติในวิชาหลักการอาชีวะและเทคนิคศึกษา. **วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.** (2): 393-404.

อัครยา สังขจันทร์. (2545). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรายวิชา 419111 ตรรกศาสตร์ประจำภาคปลายปีการศึกษา2554. **มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** (4): 35-44.

เอียน สมิธ. (2550). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.** 1-10.

Gulimzhan Zhylkybay, S. M. (2014). The Effective of Using the Project Method in the Teaching Process. **Precedia Science and Behavioral Science.** 621-624.

การพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

THE COMPETITIVE STRATEGY DEVELOPMENT OF SMES CHAN SUWAN MOJI AMPHOE MUEANG NAKHON SAWAN

วันเกษม สุขะพิบูลย์* ชุติมา พราหมณนันท์ ชมานนท์ นาถาบำรุง และ กิตติมา ปั้นทอง
มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์
*corresponding author e-mail : wankasem.s@cpu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน และเพื่อพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันธุรกิจขนาดย่อม(SMEs) ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน วิเคราะห์คุณลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ซึ่งเป็นบริบทภายใน โดยใช้แบบจำลอง PRIMO-F และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยภายนอก โดยใช้แบบจำลอง PEST Analysis และ SWOT Analysis ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายในได้แก่ ด้านบุคคล มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ค่อนข้างสูง ด้านทรัพยากรจะเข้มงวดเรื่องการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เป็นที่ยอมรับด้านความคิดสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมหรือต้นตำหรับ ด้านการตลาด ได้ขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าในช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดจำหน่ายหน้าร้าน ด้านการดำเนินการ ใช้การปั้นด้วยมือ ยังคงการผลิตด้วยวัตถุดิบจากธรรมชาติ ไม่ใช้สารกันบูดจึงทำให้เป็นขนมปลอดสารกันบูด เป็นขนมที่สดใหม่ทุกวัน ที่สามารถเก็บได้นานถึง 15 วัน ด้านการเงิน เมื่อพิจารณาด้านการเงิน พบว่า ความผันผวนทางการเมืองที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นแต่ยังคงจำหน่ายในราคาเดิม ทำให้ทางร้านหาวิธีการลดต้นทุนการผลิตให้น้อยที่สุด ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก P ด้านการเมือง จะได้รับผลกระทบจากความผันผวนทางการเมือง แต่การที่รัฐบาลได้กำหนดแนวนโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว E ด้านเศรษฐกิจ การชะลอตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม การเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในสังคมวัฒนธรรมการบริโภคของชาวจังหวัดนครสวรรค์เป็นอย่างดี T ด้านเทคโนโลยี ได้ปรับปรุงพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าที่มีความหลากหลายมากขึ้น และผลการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน พบว่า กลยุทธ์ SO ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อให้ลูกค้ามั่นใจในสินค้าว่าปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ขยายสินค้าให้เป็นที่รู้จักของลูกค้าในพื้นที่ต่าง ๆ กลยุทธ์ WO การนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มกำลังการผลิต กลยุทธ์ ST การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพสามารถที่จะคงสภาพของคุณภาพสินค้าไว้ได้นานยิ่งขึ้น กลยุทธ์ WT การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกค้าเกิดความความพึงพอใจในสินค้าและบริการในระยะยาว

คำสำคัญ : กลยุทธ์การแข่งขัน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โมจิ นครสวรรค์

Abstract

The purpose of this study were to investigate the operational SMEs condition and to develop the competitive strategy of Chan Suwan Mochi in Amphoe Mueang Nakhonsawan by Qualitative research method by documentary study and Se-mi constructor in-depth interviews 20 people’s participants analyzed the characteristics of SMEs entrepreneurs. Using PRIMO-F model and external environment

analysis. Using PEST Analysis and SWOT Analysis. The result of the study shown that, 1 result of the operational SMEs condition 1.1 the internal condition, Personal; they have high knowledge and skill for products development. Resource; strict at using innovation and creativity, Innovative; original products development, Marketing; not only sales in the shop but also in another way, Operation; still made by hand and use the natural ingredient, fresh, no preservative and can keep for 15 days, Financial; political changing effect to business, cost so high but price still the same so Chan Suwan have to find to reduce the cost. 1.2 the external condition, Political; has some effects but the government support for the SMEs business, Economic; decelerate of Thai economic effect to the business, Social & Culture; Chan Suwan is a local business so it is an advantage for them to know the social and culture of local customer, Technology; improvement and development the products in order to satisfy the customer expectation. 2 the result of competition strategy development found that SO strategy produce the high quality products and customer believe that not harmful to their health, promote the products to other customer. WO strategy use the new technology to increase the production. ST strategy use the good quality of packaging to preserve the products. WT strategy continuous improvement of knowledge and skills to create sustainable customer loyalty.

Keywords : competitive strategy, small and medium enterprise (SMEs), mochi, Nakhon Sawan

บทนำ

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (คณะกรรม สสว.) ได้เห็นชอบให้จัดสรรเงินกองทุนของ สสว.เพื่อการฟื้นฟูผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม เสริมสร้างพัฒนาผู้ประกอบการภายใต้งบบูรณาการปี 2560 เป็นวงเงินรวมทั้งสิ้น 3,256 ล้านบาท ทั้งนี้ รัฐบาลต้องการเร่งกระตุ้น เร่งสร้าง “นักรบเศรษฐกิจ” หน้าใหม่ ผลักดันโครงการ" GEF-UNIDO Cleantech Programmed for SMEs in Thailand" เพื่อเป็นแหล่งทุนส่งเสริมวิจัยพัฒนา SMEs กลุ่มเริ่มต้น หรือ Startup เพื่อสนับสนุนให้คิดค้นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสะอาด โดยเป็นเงินทุนร่วมระหว่างระหว่างกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กับรัฐบาลไทย 4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในรูปแบบเครดิต หรืออุปกรณ์ โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานสร้างผู้ประกอบการเทคโนโลยีใหม่ ในเป้าหมาย 1 ตำบล 1 SMEs ซึ่งในภาพรวมรัฐบาลจะจัดตั้ง “National Startup Center” ขึ้นมา เพื่อผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายธุรกิจและตลาด เป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายในอย่างเป็นรูปธรรม (ฐานเศรษฐกิจ, 2560) รวมถึงการให้ความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ที่จะพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่ และ SMEs ทั้งหลายได้มีโอกาส ปรับรื้อระบบการดำเนินธุรกิจให้ฟื้นตัว รวมพลัง ขับเคลื่อนเศรษฐกิจเปลี่ยนประเทศไทยตามยุทธศาสตร์ 20 ปี ก้าวสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วมีความมั่นคงในทุกด้านพัฒนาประเทศสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” SMEs ยุคใหม่ต้องมีแนวคิดในการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการแข่งขัน แม้จะทำธุรกิจในประเทศ ก็ต้องปรับปรุงรูปแบบการดำเนินธุรกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ซึ่งทางด้านหน่วยงานภาครัฐ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาแนวทางในการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของอาเซียนและตลาดโลก จัดตั้งศูนย์บริการธุรกิจอุตสาหกรรม (Business Service Center : BSC) ทั้งในส่วนกลาง 2 แห่ง และภาค 11 ศูนย์ เพื่อเชื่อมโยง ส่งเสริม และสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่ม SMEs แม้ว่าสถานการณ์ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทั้งในและต่างประเทศจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม ดังนั้น การที่รัฐบาลจะส่งเสริมพัฒนากลุ่ม SMEs ให้เกิดความเข้มแข็งสู่ Thailand 4.0 จำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการดำเนินธุรกิจ มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกับการดำเนินธุรกิจให้เป็นระบบ เปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์นวัตกรรมในลักษณะเป็น

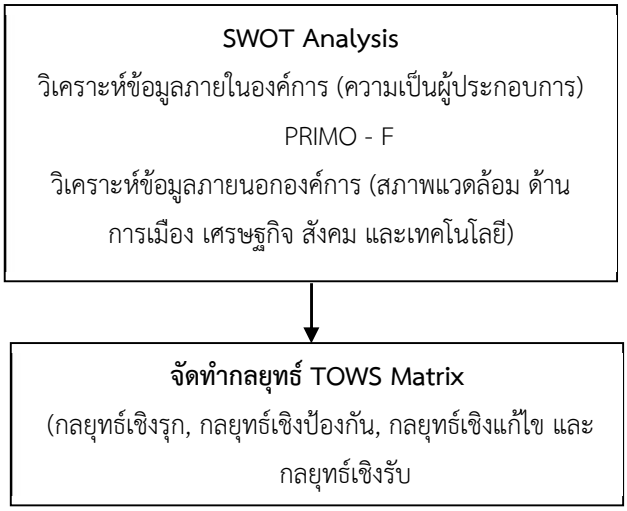
Digital Services ที่มีการสร้างคุณค่า (Value Creation) จากสินค้าและบริการ พัฒนาการผลิตและการบริการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองความต้องการของลูกค้าและผู้บริโภคได้จริง เพิ่มโอกาสทางการตลาดกับกลุ่ม SMEs ในการขยายช่องทางจำหน่ายสินค้าไปยังตลาดต่างประเทศมากที่สุด (ไทยรัฐ, 2559)

ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2524 ที่ชาวจังหวัดนครสวรรค์ และนักท่องเที่ยวต่างนิยมรับประทานและซื้อเป็นของฝากของขวัญให้ญาติมิตร และเพื่อนสนิทกันอย่างกว้างขวาง โดยร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ จะทำขนมโมจิที่ใช้สูตรแบบโบราณเพื่อสุขภาพ จะปลอดสารกันบูดและสารเคมีที่เจือปนในรูปของสารกันบูด จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ร้านจันทร์สุวรรณ์ มีความสด ความสะอาด ปลอดสารพิษ และความปลอดภัย ต่อผู้บริโภค (จันทร์สุวรรณ์โมจิ.com, 2013) อย่างไรก็ตาม ยังคงพบสภาพปัญหาในการดำเนินธุรกิจของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ดังนี้ 1) การแข่งขันทางด้านการตลาดของ SMEs ประเภทเดียวกันกับร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ค่อนข้างสูง มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด โดยขยายไปสู่กลุ่มค้าปลีกที่มาซื้อสินค้าไปจำหน่ายต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวและตลาดยามค่ำคืน หรือ Night Bursar ทำให้การแข่งขันทางการตลาดเข้มข้นมากยิ่งขึ้น, 2) ปัญหาด้านระยะเวลาในการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ เนื่องจากส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ขนมโมจิที่เป็นเปลือกนอก (crust) หุ้มส่วนไส้ (filling) มีค่า Water Activity สูง ซึ่งแบคทีเรียเกือบทุกชนิดไม่สามารถเจริญเติบโตได้ที่ค่า Water Activity ต่ำกว่า 0.9 และราส่วนใหญ่จะไม่เจริญเติบโตที่ค่า Water Activity ต่ำกว่า 0.7 ค่า Water Activity จึงมีผลโดยตรงต่อการกำหนดอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์ขนมโมจิ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ (ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว, 2546), 3) ปัญหาความสม่ำเสมอและเท่าเทียมกันในคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการในทุกสาขา และ 4) การกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของผู้ผลิตที่ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ดังนั้น การศึกษาสภาพการดำเนินงานและการพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จะเป็นการวิเคราะห์บริบทภายในและภายนอกองค์การ ครอบคลุมทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี รวมถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน พฤติกรรมของผู้บริโภค การจะพัฒนา นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมด้านการตลาด และนวัตกรรมการบริการ ที่จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจมีความสะดวก รวดเร็ว คล่องตัว สามารถพัฒนารูปแบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ดี เป็นที่ต้องการของตลาด และสามารถแข่งขันได้อย่างมั่งคง และยั่งยืน

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์ร้านจันทร์สุวรรณ์โมจิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคลากร ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 20 คน ประกอบด้วยผู้ประกอบการ 1 คน, ฝ่ายผลิต 5 คน, ฝ่ายขาย 5 คน และ ฝ่ายบริการลูกค้า 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Se-mi structure In-depth interview) ประกอบด้วยแนวคำถาม ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นมาของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ, 2) ด้านการบริหารจัดการและการดำเนินการ, 3) ด้านผลิตภัณฑ์, 4) ด้านงบประมาณ, 5) ด้านการตลาด, 6) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 7) ด้านปัญหาและอุปสรรค นอกจากนี้แล้ว คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participation Observation) ในหน่วยที่ทำงาน เช่น กระบวนการผลิต การจัดสถานที่จำหน่ายสินค้า การให้บริการ และสิ่งแวดล้อมในหน่วยที่ทำงาน ตลอดจนการศึกษาเอกสารและง่านวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้น จึงทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และวิเคราะห์บริบทภายในด้วยแบบจำลอง PRIMO-F Analysis และวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมภายนอกทางธุรกิจด้วยแบบจำลอง PEST Analysis ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและนอกทั้ง 2 ด้าน นี้ เป็นการประเมินขีดความสามารถและการตอบสนองต่อโอกาส และอุปสรรคของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ

ผลการวิจัย

1.ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ผลการศึกษาข้อมูลเชิงจุลภาคหรือบริบทภายในองค์การ โดยใช้แบบจำลอง PRIMO-F Analysis เป็นดังนี้

P – People (ด้านบุคคล) ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะของเจ้าของกิจการที่เป็นผู้ริเริ่มทำขนมโมจิ เจ้าแรกออกจำหน่ายในจังหวัดนครสวรรค์ และได้พัฒนากระบวนการผลิตจนกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของร้านที่ลูกค้าและนักท่องเที่ยวต่างยอมรับว่าขนมโมจิและผลิตภัณฑ์สินค้าของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ มีคุณภาพ สด สะอาด อร่อย และถูกหลักอนามัย ประการสำคัญพนักงานจะเอาใจใส่ด้านคุณภาพและมาตรฐานในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต โดยทางร้านจะผลิตสินค้าออกจำหน่ายเฉพาะวันต่อวันเท่านั้น

R – Resources (ด้านทรัพยากร) ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิจะเข้มงวดเรื่องการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบในการผลิตขนมโมจิ หรือสินค้าอื่น ๆ จะต้องไม่มีสารกันบูดและสารเคมีที่เจือปนในรูปของสารกันบูด จึงทำให้ร้าน

จันทร์สุวรรณ์ โมจิ เป็นต้นตำหรับโมจิปลอดสารพิษ รวมถึงการบรรจุหีบห่อที่นำเข้าถุงไนลอน (Nylon) ที่สั่งจากประเทศญี่ปุ่นมาใช้ในการบรรจุภัณฑ์ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่แตกต่างจากคู่แข่งทางธุรกิจอื่น ๆ

I – Innovations and Ideas (ด้านนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์) สำหรับด้านนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ เป็นที่ยอมรับด้านความคิดสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมหรือต้นตำหรับ (original product) คือ การเป็นต้นตำหรับขนมโมจิของจังหวัดนครสวรรค์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

M – Marketing (ด้านการตลาด) ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ได้ขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าในช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดจำหน่ายหน้าร้าน โดยมีการขยายสาขา การจำหน่ายทางออนไลน์ บริการส่งทางพัสดุไปรษณีย์ การออกบูทตามเทศกาลต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ทำให้มีกลุ่มลูกค้าเพิ่มมากขึ้น

O – Operations (ด้านการดำเนินการ) ร้านจันทร์สุวรรณ์โมจิ ผลิตขนมตามต้นแบบที่เริ่มต้นผลิตมาตั้งแต่ตอนเริ่มต้นกิจการ ไม่ได้ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ ใช้การปั้นด้วยมือ ยังคงการผลิตด้วยวัตถุดิบจากธรรมชาติ ไม่ใช้สารกันบูดจึงทำให้เป็นขนมปลอดสารกันบูด เป็นขนมที่สดใหม่ทุกวัน ที่สามารถเก็บได้นานถึง 15 วัน และด้วยความตั้งใจที่จะให้ โมจิของจันทร์สุวรรณ์โมจิ เป็นโมจิขึ้นชื่อและเป็นสัญลักษณ์ของฝากของขวัญของชาวเมืองปากน้ำโพจริง ๆ โดยลูกค้าที่ต้องการรับประทานโมจิจะต้องเดินทางมาซื้อที่จังหวัดนครสวรรค์ เท่านั้น

F – Finance (ด้านการเงิน) เมื่อพิจารณาด้านการเงิน พบว่า ความผันผวนทางการเมืองที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ทั้งนี้เนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจ ทำให้กำลังการซื้อของลูกค้าลดลง ประกอบกับการปรับค่าแรงขั้นต่ำ และราคาวัตถุดิบ วัสดุ อุปกรณ์ปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แต่ยังคงจำหน่ายในราคาเดิม ทำให้ทางร้านต้องแบกรับอัตราดอกเบี้ย โดยการหาวิธีการลดต้นทุนการผลิตจากการลดการสูญเสียและการผิดพลาดจากการบริหารจัดการให้น้อยที่สุด

ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกโดยใช้แบบจำลอง PEST Analysis เป็นดังนี้

P – Political (ด้านการเมือง) ถึงแม้ว่าการดำเนินธุรกิจของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ จะได้รับผลกระทบจากความผันผวนทางการเมือง แต่การที่รัฐบาลได้กำหนดแนวนโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รัฐบาลต้องการเร่งกระตุ้น เร่งสร้าง “นักรบเศรษฐกิจ” หน้าใหม่ ผลักดันโครงการ"GEF-UNIDO Cleantech Programmed for SMEs in Thailand" เพื่อเป็นแหล่งทุนส่งเสริมวิจัยพัฒนา SMEs กลุ่มเริ่มต้น เพื่อผลักดันให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายธุรกิจและตลาด เป็นการสร้างความเข้มแข็ง จึงเป็นโอกาสของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ในการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินธุรกิจมีความเข้มแข็งและก้าวหน้ามากขึ้น

E – Economic (ด้านเศรษฐกิจ) การชะลอตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิอยู่บ้าง ซึ่งรัฐบาลได้จัดทำแผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดให้“SME ไทยเติบโต แข่งขันได้ในระดับสากล เพื่อเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ” ทั้งนี้เพื่อให้ SME เป็นแรงขับเคลื่อนประเทศไทยก้าวพ้นกับดักประเทศรายได้ ปานกลางให้ได้ภายใน 10 ปี ส่งเสริมให้SME มีความสามารถในการประกอบธุรกิจแบบมืออาชีพ (Smart SME) พัฒนา SME รุ่นใหม่ให้ ก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการที่สร้างคุณค่า และมูลค่า (High Value Startup)

S = Sociocultural (ด้านสังคมวัฒนธรรม) การเป็นผู้ประกอบการในท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจในสังคมวัฒนธรรมการบริโภคของชาวจังหวัดนครสวรรค์เป็นอย่างดี

T = Technology (ด้านเทคโนโลยี) จากการที่ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ได้ปรับปรุงพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้าที่มีความหลากหลายมากขึ้นนั้น ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานกับการใช้กำลังคน (Handmade) ประกอบกับเทคโนโลยียังช่วยในการแปรรูปวัตถุดิบถนอมสินค้าและผลิตภัณฑ์ ให้คงคุณค่าทางโภชนาการไว้ เพื่อการส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

ตารางที่ 1 การนำเสนอกลยุทธ์เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงาน)ร้าน จันทร์สุวรรณ์ โมจิ โดยใช้เทคนิค TOWS Matrix

ปัจจัยภายใน / ปัจจัยภายนอก	**จุดแข็ง (S)** S1. สมาชิกทุกคนมีความสามัคคีและร่วมมือช่วยกันเป็นอย่างดีภายในองค์กร S2. เป็นต้นตำหรับโมจิปลอดสารพิษไม่มีสารกันบูดและสารเคมีที่เจือปนในรูปของสารกันบูด S3. มีการใช้ถุงไนลอน (Nylon) ที่สั่งจากประเทศญี่ปุ่น ใช้ในการบรรจุภัณฑ์สินค้าของทางร้าน S4. ผลิตภัณฑ์มีให้เลือกหลากหลายชนิดและหลายรสชาติ S5. มีช่องทางการจัดจำหน่ายหลายช่องทาง S6. มีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ทุกชนิดก่อนการจำหน่ายเสมอ S7. มีสภาพคล้องของกิจการที่ดี	**จุดอ่อน (W)** W1. พนักงานบางคนแสดงกิริยามารยาทที่ไม่ประทับใจแก่ลูกค้า W2. ยังเน้นการใช้งานฝีมือในการปั้นโมจิ W3. ช่วงใกล้เทศกาลต่างๆ มีการผลิตสินค้าไม่ทันตามความต้องการของลูกค้า
โอกาส (O) O1. นโยบายภาครัฐสนับสนุน ส่งเสริมสินค้า SMEs O2. รัฐบาลมีการส่งเสริมตลาดอาเซียน O3. มีการขยายตลาดการค้าที่ หลากหลาย O4. กำลังซื้อของลูกค้า จะมากขึ้นในช่วงเทศกาล O5. ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม ในเรื่องของน้ำเสียหรือมลพิษต่างๆ O6. นำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิต	**กลยุทธ์ SO** (ใช้ประโยชน์จากโอกาสโดยใช้จุดแข็งภายใน) 1. (S2,O5) ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อให้ลูกค้ามั่นใจในสินค้าว่าปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ 2. (S5, O3) ขยายสินค้าให้เป็นที่รู้จักของลูกค้าในพื้นที่ต่างๆ	**กลยุทธ์ WO** (ลบล้างจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสที่มี) 1. (W3, O6) การนำเทคโนโลยีมาช่วยกำลังการผลิต
อุปสรรค (T) T1. ความมั่งคงทางการเมือง ทำให้เศรษฐกิจชะลอตัว T2. ต้นทุนการขนส่งสูง T3. อัตราดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้น ทำให้วัตถุดิบมีราคาสูงขึ้นตามไปด้วย T4. สภาพอากาศอาจจะทำให้โมจิอยู่ได้ไม่นาน	**กลยุทธ์ ST** (หลีกเลี่ยงอุปสรรคโดยใช้จุดแข็ง) 1. (S3, T4) การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพสามารถที่จะคงสภาพของคุณภาพสินค้าไว้ได้นานยิ่งขึ้น	**กลยุทธ์ WT** (ลบจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงข้อจำกัด) 1. (W1, T1) ต้องมีการอบรมพนักงานเพิ่มเติมเพื่อให้ลูกค้าประทับในการบริการของพนักงาน

2. ผลการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการแข่งขันด้วยเทคนิค TOWS Matrix ของธุรกิจขนาดย่อม ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ (ตารางที่ 1) พบว่า

1) กลยุทธ์ SO (การใช้ประโยชน์จากโอกาสโดยใช้จุดแข็งภายใน) ประกอบด้วย (1) ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพเพื่อให้ลูกค้ามั่นใจในสินค้าว่าปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และ (2) ขยายสินค้าให้เป็นที่รู้จักของลูกค้าในพื้นที่ต่าง ๆ

2) กลยุทธ์ WO (การลบล้างจุดอ่อนโดยอาศัยโอกาสที่มี) ประกอบด้วย การนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มกำลังการผลิต

3) กลยุทธ์ ST (การหลีกเลี่ยงอุปสรรคโดยใช้จุดแข็ง) ประกอบด้วย การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพสามารถที่จะคงสภาพของคุณภาพสินค้าไว้ได้นานยิ่งขึ้น

4) กลยุทธ์ WT (การลบจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงข้อจำกัด) ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ลูกค้าเกิดความความพึงพอใจในสินค้าและบริการในระยะยาว

อภิปรายผล

1. ผลการการศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน (SWOT Analysis) ของร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ด้านปัจจัยภายในตามแบบจำลอง PRIMO-F Analysis และด้านสภาพแวดล้อมภายนอกตามแบบจำลอง PEST Analysis พบว่าสินค้าและผลิตภัณฑ์ของ ร้าน จันทร์สุวรรณ์ โมจิ มีความเข้มแข็งในการดำเนินการธุรกิจในระดับปานกลาง โดยเป็นเจ้าแรกที่ผลิตและจำหน่ายขนมโมจิที่มีคุณภาพ สด สะอาด อร่อย และถูกหลักอนามัย จนกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญจังหวัดนครสวรรค์ ที่กลุ่มลูกค้าและนักท่องเที่ยวต่างยอมรับในคุณภาพและมาตรฐาน ประการสำคัญร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ จะมุ่งเน้นการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ และวัตถุดิบในกระบวนการผลิตขนมโมจิ หรือสินค้าอื่น ๆ โดยจะต้องไม่มีสารกันบูดและสารเคมีที่เจือปน ซึ่งส่งผลให้การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ขนมโมจิมีระยะเวลาไม่เกิน 15 วัน เนื่องจากส่วนประกอบผลิตภัณฑ์ขนมโมจิที่เป็นเปลือกนอก (crust) หุ้มส่วนไส้ (filling) มีค่า Water Activity สูง ซึ่งแบคทีเรียเกือบทุกชนิดไม่สามารถเจริญเติบโต

ได้ที่ค่า Water Activity ต่ำกว่า 0.9 และราส่วนใหญ่จะไม่เจริญเติบโตที่ค่า Water Activity ต่ำกว่า 0.7 ค่า Water Activity จึงมีผลโดยตรงต่อการกำหนดอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์ขนมโมจิ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ (ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว, 2546) จึงมีความจำเป็นทำให้ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิต้องพัฒนากระบวนการผลิตและการบรรจุหีบห่อที่นำเข้าถุงไนลอน (Nylon) ที่สั่งจากประเทศญี่ปุ่นมาใช้ในการบรรจุภัณฑ์ ตามทัศนะของ นิติ รัตนปรีชาเวช (2553) กล่าวว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจะต้องมุ่งพัฒนานวัตกรรมองค์การ และการบริหารจัดการให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อมุ่งยกระดับผลการดำเนินการขององค์การ เนื่องจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้น ไม่มีความสามารถเพียงพอต่อการเผชิญหน้ากับองค์การขนาดใหญ่ ซึ่งร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ได้พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการขยายการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายในช่องทางอื่น ๆ การจำหน่ายทางออนไลน์ บริการส่งทางพัสดุไปรษณีย์ การออกบูทตามเทศกาลต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ทำให้มีกลุ่มลูกค้าเพิ่มมากขึ้น โดยแนวคิดการดำเนินธุรกิจดังกล่าว เป็นคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่มีมุมมองต้องเปลี่ยนแปลงตนเองก่อน แล้วเป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำในการปรับเปลี่ยนพัฒนากระบวนการทำงานมากกว่าการเป็นผู้ชี้นำ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมภายในองค์การอย่างรวดเร็ว (กนช รัติวานิช, 2556) อย่างไรก็ตาม ร้านจันทร์สุวรรณ์ โมจิ ควรมีการวางแผนการผลิตให้เพียงพอต่อการจำหน่ายในช่วงเทศกาลสำคัญ ๆ ที่จะมีกลุ่มลูกค้าและนักท่องเที่ยวมาซื้อหาสินค้าและผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก รวมถึงการวางแผนการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตเนื่องจากการปรับค่าแรงขั้นต่ำและวัตถุดิบราคาสูงขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมั่นคง ซึ่ง Nuthall, P.L. (2006) กล่าวว่าผู้ประกอบการต่างให้ความสำคัญกับต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ โดยมองว่าต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่จะเป็นตัวชี้วัดและบ่งบอกถึงโอกาสของความอยู่รอดในการดำเนินธุรกิจ ทั้งนี้ การทราบต้นทุนที่แท้จริงจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ของแผนการดำเนินธุรกิจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาของ จงกลบดินทร์ แสงอาสภวิริยะ (2551) ที่พบว่า การดำเนินงานส่วนใหญ่ของผู้ประกอบการ OTOP ส่วนใหญ่จะขาดความรู้ในการจัดทำแผนธุรกิจ และแผนการตลาด ประสบปัญหาระบบการบัญชีการเงิน และระบบการผลิตสินค้า รวมถึงการศึกษาของ อัญชัญ จงเจริญ (2554) พบว่า ปัญหาของผู้ประกอบการ OTOP ประสบปัญหาผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ขาดกลยุทธ์การดึงดูดลูกค้า การขาดความรู้ด้านการตลาดและการจัดการผลิตภัณฑ์

2. ผลการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการแข่งขันร้าน จันทร์สุวรรณ์ โมจิ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ คือ 1) ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน อร่อย สด สะอาด และถูกหลักอนามัยไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ, 2) ขยายช่องการจัดจำหน่ายเพื่อให้สินค้าและผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักของลูกค้ามากขึ้น, 3) การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ถนอมและรักษาคุณค่าของผลิตภัณฑ์ได้นานยิ่งขึ้น, 4) การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ และ 5) การพัฒนาความรู้และทักษะบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความพึงพอใจและสร้างความภักดีต่อสินค้าและบริการอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กฤษณะ ดาราเรือง (2559) กล่าวถึงกลยุทธ์การแข่งขันผลิตภัณฑ์ OTOP หมูฝอยโกเนียรฯ ประกอบด้วย การพัฒนาตราสัญลักษณ์สินค้าและบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต ซึ่งร้านจันทร์สุวรรณ์ ได้นำเทคโนโลยีและการจัดการสมัยใหม่ควบคู่กับการน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 การสร้างภาพลักษณ์ของสินค้า (Brand Image) การพัฒนาบุคลากร (Smart Young SMEs) การประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาด (Marketing Public Relations: MPR) เพื่อให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายและประชาชนทั่วไปเกิดความชื่นชอบ (Good Will) ต่อผลิตภัณฑ์ รวมถึงสร้างความพึงพอใจและสร้างความภักดีต่อสินค้าและบริการอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้ทรัพยากร และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ และเสนอต่อภาครัฐเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างวิสาหกิจขนาดย่อมรายใหม่ๆ

2. ควรมีการศึกษาเพื่อพิสูจน์ถึงปัจจัยตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือจากด้านบุคลากร องค์ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของขนาดย่อม ซึ่งจะเป็นแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ผู้ประกอบการสามารถนำผลวิจัยที่ได้จากกการวิเคราะห์กลยุทธ์ต่าง ๆ ไปปรับใช้กับธุรกิจของตนเอง เพื่อให้การดำเนินธุรกิจมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดย่อม (SMEs) ประเภทอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปปรับปรุงพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ ในการดำเนินธุรกิจ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

กนช รัติวานิช. (2556). **Innovation Culture.** สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. สืบค้น 15 สิงหาคม 2559 จาก http://www.nia.or.th/innolinks/page.php?issue=201309&section=4

การพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันผลิตภัณฑ์ OTOP หมู่ฝอยกรอบโกเนียร ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารการจัดการสมัยใหม่.** 14(2): 67-78.

กฤษณะ ดาราเรือง. (2559). การพัฒนากลยุทธ์การแข่งขันผลิตภัณฑ์ OTOP หมู่ฝอยกรอบโกเนียร ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารการจัดการสมัยใหม่.** 14(2): 67-78.

จันทร์สุวรรณ์โมจิ. (2556). **กว่าจะเป็นจันทร์สุวรรณ์โมจิ.** สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2560. จาก http://www.จันทร์สุวรรณ์โมจิ.com.

จงกลบดินทร์ แสงอาสภวิริยะ. (2551). **การดำเนินงานทางธุรกิจของกลุ่ม OTOP ในเขตอำเภอสันกำแพง กรณีศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าและประเภทเครื่องใช้ และเครื่องประดับตกแต่ง.** เชียงใหม่ : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ฐานเศรษฐกิจ. (2560). **เร่งเครื่อง “ประชารัฐ” ดันเอกชนร่วมวางฐาน “เศรษฐกิจใหม่.”** สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2560. จาก http://www.thansettakij.com/content/27285

นิติ รัตนปรีชาเวช. (2553). **ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจากมุมมองแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรมองค์การ.** รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ไทยรัฐ. (2559). **SME ไทยแลนด์ 4.0 ติดอาวุธไร้เทียมทาน.** สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2560, จาก https:// www. thairath. co.th/ content/644179

ศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว. (2546). **Water Activity กับการควบคุมอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์อาหาร.** สืบค้น 15 สิงหาคม 2559. จาก http://www.phtnet.org/2003/09/26/

อัญชัญ จงเจริญ. (2554). **พัฒนารูปแบบและมาตรฐานการจัดการธุรกิจร้านจำหน่ายสินค้า OTOP และของฝากชุมชนจังหวัดระนอง.** ทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยสวนสุนันทา ปีงบประมาณ 2554.

Allen, K.R. (2006). **Launching New Ventures: An Entrepreneurial Approaching (4nded.).** Boston: Houghton Mifflim.

Nuthall, P.L. (2006). Determining the important management skills competencies: the case of family farm business in New Zealand. **Agricultural Systems.** 88: 429-450.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานคร ในเขตบริการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

FACTORS AFFECTING CUSTOMERS' CHOOSING BEHAVIOR ON THE PUBLIC VAN TRANSPORTATION CASE STUDY: FROM NAKHONSAWAN TO BANGKOK AROUND AMPHUR MAUNG NAKHONSAWAN, NAKHONSAWAN PROVINCE

จารุวรรณ กมลสินธุ์[1*] อรวรรณ เกิดจันทร์[1] สุปราณี กล่อมจิต[2] และ อัฐ พงศ์ศรีโรจน์[2]
[1]คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ [2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์
[*]corresponding author e-mail : k_charuwan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะประชากรของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานครในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานครในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานครในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานคร ในเขตบริการ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ โดยภาพรวมมีระดับความสำคัญของปัจจัยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการมีระดับความสำคัญของปัจจัยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาด มีระดับความสำคัญของปัจจัยอยู่ในระดับน้อยเมื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานครในเขตบริการ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามเพศพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน การจำแนกตามอายุ พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน ด้านกระบวนการ มีระดับความสำคัญของปัจจัยแตกต่างกัน การจำแนกตามการศึกษา พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการ มีระดับความสำคัญของปัจจัยแตกต่างกัน การจำแนกตามอาชีพ พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านกระบวนการ มีระดับความสำคัญของปัจจัยแตกต่างกัน การจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีระดับความสำคัญของปัจจัยแตกต่างกัน

คำสำคัญ : การเลือกใช้บริการ รถตู้โดยสาร ส่วนประสมทางการตลาด

Abstract

The objectives of the research were to study the factors of demography of customer who using the Public Van Transportation Case Study: From Nakhonsawan to Bangkok Around Amphur Maung Nakhonsawan, Nakhonsawan Province. To study Factors Affecting Customers' choosing Behavior on the Public Van Transportation Case Study: From Nakhonsawan to Bangkok Around Amphur Maung Nakhonsawan, Nakhonsawan Province. To compare the relationships between demography of customer and Factors Affecting Customers' choosing Behavior on The Public Van Transportation. The findings revealed that The overall of the seven Factors that Affecting Customers' choosing Behavior on The Public Van Transportation include Product, Price, Place, Promotion, People, Physical evidence and Process were in the high level. When checking in detail, factors were considered important to the high level ranking as follow-: Product, Price, Place, People, Physical evidence and Process but Promotion was in the low level. When compare the relationships between demography (gender) of customer and Factors Affecting Customers' choosing Behavior on The Public Van Transportation. The findings revealed that gender was not effected to 7's marketing mix factors. When compare the relationships between demography (age) of customer and Factors Affecting Customers' choosing Behavior on The Public Van Transportation. The findings revealed that the differentiation of age was not result to Product, Price, Place, People, Physical evidence but was resulted to Process. When compare the relationships between demography (education level) of customer and Factors Affecting Customers' choosing Behavior on The Public Van Transportation. The findings revealed that the differentiation of education level was not resulted to Product, People, Physical evidence but was resulted to Price, Place, Promotion and Process. When compare the relationships between demography (occupation) of customer and Factors Affecting Customers' choosing Behavior on The Public Van Transportation. The findings revealed that the differentiation of education level was not resulted to Product, Price, Promotion, People, Physical evidence but was resulted to Place and Process. When compare the relationships between demography (income) of customer and Factors Affecting Customers' choosing Behavior on The Public Van Transportation. The findings revealed that the differentiation of education level was not resulted to Product, Place, People, Process but was resulted to Price, Promotion, Physical evidence.

Keywords : decision making, the public van transportation, marketing-mix

บทนำ

การคมนาคมขนส่งถือว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตเห็นได้จากข้อมูลสถิติการใช้สถานีขนส่งผู้โดยสารปีงบประมาณ พ.ศ.2556 (1 ตุลาคม 2555 - 30 กันยายน 2556) โดยมีสถิติรวมผู้ใช้บริการจำนวน 395,509,573 คน และหนึ่งในกิจการด้านการขนส่งที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง คือ การให้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง และมีการจดทะเบียนรถใหม่ เมื่อเทียบสัดส่วนรถตู้โดยสาร มีจำนวนมากเป็นลำดับ ที่ 2 รองลงมาจากรถโดยสารประจำทางประเภทอื่น ซึ่งรถตู้โดยสารประจำทาง มีการจดทะเบียนร้อยละ 53.85 ของจำนวนรถโดยสาร ที่จดทะเบียนใหม่ทั้งหมด จำนวน 11,157 คัน มีจำนวนการจดทะเบียนเฉลี่ยปีละ 2,231 คันต่อปี โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 72.75 ต่อปี เพิ่มขึ้น 521 คัน ในปี พ.ศ. 2549 เป็น 4,560 คัน ในปี พ.ศ. 2553 (ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน, 2555) โดยรถตู้โดยสารที่ให้บริการใน

ปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 หมวด ได้แก่ รถตู้โดยสารหมวด 1 คือ เส้นทางในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัด ที่มีเส้นทางต่อเนื่องที่เข้าร่วมกับองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพมหานคร (ขสมก.) ประมาณ 5,200 คัน และรถตู้โดยสารหมวด 2 คือ เส้นทางจากกรุงเทพมหานครไปต่างจังหวัดที่เข้าร่วมกับบริษัท ขนส่ง จำกัด(บขส.) จำนวนประมาณ 4,000 คัน รวมเป็น 9,200 คัน (กรมการขนส่งทางบก, 2555) ซึ่งจังหวัดนครสวรรค์ ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างหรือภาคกลางตอนบน มีจำนวนประชากรมากถึง 1,076,144 คน อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 เพียง 237 กิโลเมตร (ฐานข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์, 2552) จึงมีคนเดินทางระหว่างนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานคร เป็นจำนวนมากจากการสัมภาษณ์พนักงานขนส่งชำนาญงานที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์ท่ารถนครสวรรค์ พบว่า มีผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง สายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานคร เฉลี่ยต่อวัน 100-270 คน และภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีท่ารถตู้โดยสารประจำทางที่มีการจดทะเบียนถูกต้องจำนวน 8 ท่ารถตู้ (นางวิชชุณัย ร้อยศรี เจ้าพนักงานขนส่งชำนาญงาน, 2557) จากการเติบโตของกิจการรถตู้โดยสารประจำทาง สายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานคร ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การแข่งขันของผู้ประกอบการสูงขึ้นโดยผู้ประกอบการต่างใช้กลยุทธ์ในการจูงใจลูกค้าให้ใช้บริการมากที่สุด ในการดำเนินธุรกิจด้านการให้บริการที่ประสบความสำเร็จ การเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้บริการถือเป็นสิ่งที่สำคัญ และมีความจำเป็นซึ่งสอดคล้องกับศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2546) ได้อ้างถึงแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการของ Philip Kotlerไว้ว่า แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งจะใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) หรือ 7P’s ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด ซึ่งประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคคล (People) ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) และด้านกระบวนการ (Process) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2546)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานคร ในเขตบริการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบธุรกิจให้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกลยุทธ์เพื่อเพิ่มลูกค้าและตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานคร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานคร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะประชากรกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานคร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ที่ใช้บริการหรือเคยใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง สายนครสวรรค์ - กรุงเทพมหานคร ที่ท่ารถตู้ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ไม่เกิน 1 ปี

กลุ่มตัวอย่างและวิธีการคัดเลือกตัวอย่างผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามจากผู้ที่ใช้บริการหรือเคยใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานคร ที่ท่ารถตู้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คนโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ของการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถกำหนดจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงใช้สูตรของ William G. Cochran (1997:75)การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัย หลักความน่าจะเป็น โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) มีขั้น ตอน ดังนี้ 1เก็บแบบสอบถามจากผู้ที่ใช้บริการหรือเคยใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง สายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานคร ที่ท่ารถตู้ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ไม่เกิน 1 ปี

จำนวน ค ท่ารถตู้ 2 สุ่มตัวอย่างโดยใช้โควตา การสุ่มตัวอย่างประเภทนี้ผู้วิจัยต้องเลือกตัวอย่างที่มีลักษณะของประชากร โดยในขั้นแรกให้กำหนดโควตาโดยรวมที่จะสุ่มจากประชากรทั้งหมด 3 สุ่มตัวอย่างโดย อาศัยความสะดวก (Convenience Sampling) หรือการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยคัดเลือกผู้ที่ใช้บริการหรือเคยใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางที่ท่ารถตู้ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ไม่เกิน1 ปีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว(One-way Analysis of Variance หรือ One-way ANOVA) และค่าเอฟ (F-test) ทดสอบภายหลัง(Post Hoc.) เพื่อหาคู่ที่แตกต่างกันโดยใช้วิธีของ LSD(Least Significant Difference) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

จากตารางที่ 1 พบว่า ลักษณะทางประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 223 คนคิดเป็นร้อยละ 55.80 มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 37.75 ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.20 อาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.20

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากร	จำนวน	ร้อยละ
เพศหญิง	223	55.80
อายุ 20 – 30 ปี	151	37.75
ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	205	51.20
นักเรียน/นักศึกษา	150	37.50
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5001 – 10000 บาท	117	29.20

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน มีระดับความสำคัญของปัจจัยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าปัจจัยด้านกระบวนการ มีระดับความสำคัญของปัจจัยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.22 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.12 ปัจจัยด้านราคา มีค่าเฉลี่ย 4.07 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 3.94 ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ย 3.90 ปัจจัยด้านบุคคลมีค่าเฉลี่ย 3.80 และ ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ย 2.53

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P’s) โดยรวมที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์-กรุงเทพมหานครในเขตบริการอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(7P’s)	ระดับความสำคัญของปัจจัย		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{i}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน *S.D.*	แปลความหมาย
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	3.94	.560	มาก
ปัจจัยด้านราคา	4.07	.825	มาก
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.90	.723	มาก
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	2.53	.942	ปานกลาง
ปัจจัยด้านบุคคล	3.80	.618	มาก
ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.12	.643	มาก
ปัจจัยด้านกระบวนการ	4.22	.528	มาก
รวม	3.80	.691	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ความปลอดภัย ในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.21 รองลงมาคือ ความน่าเชื่อถือของรถตู้โดยสารประจำทางมีค่าเฉลี่ย 4.17 ด้านราคา พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ราคาค่าโดยสารมีความเหมาะสมกับระยะทาง มีค่าเฉลี่ย 4.11 รองลงมา ราคาค่าโดยสารเหมาะสมกับการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.09 ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ที่ตั้งของท่ารถตู้มีความสะดวกในการเดินทางมีค่าเฉลี่ย 4.24 รองลงมา มีบริการจองตั๋วผ่านทางโทรศัพท์ มีค่าเฉลี่ย 4.08 ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ มีการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆมีค่าเฉลี่ย 3.09 รองลงมา คือ แถมรอบโดยสารฟรี เมื่อใช้บริการตามจำนวนที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย 2.43 ด้านบุคคล ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด พนักงานขับรถตู้มีความชำนาญในการให้บริการด้านเส้นทาง มีค่าเฉลี่ย 4.14 รองลงมา พนักงานสามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับ รถตู้โดยสารประจำทางได้ และพนักงานขับรถตู้มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย3.87 ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีการกำหนดตารางเดินรถที่แน่นอนมีค่าเฉลี่ย 4.49 รองลงมา ป้ายตารางดินรถมีความชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 4.36 และด้านกระบวนการ ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีการออกเดินทางตามเวลาที่กำหนดมีค่าเฉลี่ย 4.55 รองลงมา การติดต่อขอใช้บริการสะดวกรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย 4.26

ตารางที่3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ที่มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในระดับสูงในรายด้าน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(7P's)	ระดับความสำคัญของปัจจัย		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{i}$	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน *S.D.*	แปลความหมาย
ด้านผลิตภัณฑ์			
ความปลอดภัยในการให้บริการ	4.21	.759	มาก
ความน่าเชื่อถือของรถตู้โดยสารประจำทาง	4.17	.754	มาก
ด้านราคา			
ราคาค่าโดยสารมีความเหมาะสมกับระยะทาง	4.11	.902	มาก
ราคาค่าโดยสารเหมาะสมกับการให้บริการ	4.09	.898	มาก
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย			
ที่ตั้งของท่ารถตู้มีความสะดวกในการเดินทาง	4.24	.847	มาก
มีบริการจองตั๋วผ่านโทรศัพท์	4.08	.917	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด			
มีการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ	3.09	1.178	มาก
แถมรอบโดยสารฟรี เมื่อใช้บริการตามจำนวนที่กำหนด	2.43	1.148	น้อย
ด้านบุคคล			
พนักงานขับรถตู้มีความชำนาญในการให้บริการด้านเส้นทาง	4.14	.788	มาก
พนักงานสามารถอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับรถตู้โดยสารประจำทางได้	3.87	.860	มาก
พนักงานขับรถตู้มีความกระตือรือร้นในการให้บริการ	3.87	.798	มาก
ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ			
มีการกำหนดตารางเดินรถที่แน่นอน	4.49	.694	มาก

ป้ายตารางเดินรถมีความชัดเจน	4.36	.810	มาก
ด้านกระบวนการ			
มีการออกเดินทางตามเวลาที่กำหนด	4.55	.599	มากที่สุด
การติดต่อขอใช้บริการสะดวกรวดเร็ว	4.26	.715	มาก

จากตารางที่4 ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการ ตามลักษณะทางประชากรโดยจำแนกตามเพศต่างกัน มีระดับความสำคัญของปัจจัยทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน อายุที่ต่างกัน มีระดับความสำคัญด้านกระบวนการแตกต่างกันมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีระดับความสำคัญด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อาชีพที่ต่างกัน มีระดับความสำคัญด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีระดับความสำคัญด้านราคาด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานคร ในเขตบริการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามลักษณะทางประชากร

ระดับความสำคัญ	เพศ		อายุ		การศึกษา		อาชีพ		รายได้เฉลี่ย	
ของปัจจัย	*t*	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig
ด้านผลิตภัณฑ์	0.380	0.542	0.952	0.447	2.048	0.107	1.217	0.300	1.598	0.159
ด้านราคา	0.461	0.856	1.259	0.281	2.689	0.046*	2.158	0.058	2.768	0.018*
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	1.064	0.744	0.471	0.798	2.816	0.039*	3.368	0.005*	0.990	0.423
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.200	0.896	2.047	0.071	3.939	0.009*	1.249	0.285	3.772	0.002*
ด้านบุคคล	0.066	0.857	1.964	0.083	0.711	0.546	2.141	0.060	0.910	0.475
ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	0.674	0.138	1.314	0.257	2.061	0.105	1.535	0.178	3.978	0.002*
ด้านกระบวนการ	0.541	0.919	2.587	0.026*	5.162	0.002*	2.363	0.039*	0.952	0.447

จากตารางที่ 5 พบว่า ท่ารถที่ให้บริการรถตู้โดยสารประจำทางบางท่า ควรจะควบคุมดูแลพนักงานขับรถรถตู้โดยสารประจำทาง ไม่ควรขับรถเร็วจนเกินไป เพราะอาจทาให้เกิดอุบัติเหตุได้มีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 23 คน และควรออกรถให้ตรงเวลาหรือตรงตารางเวลาเดินรถ จำนวน 12 คน

ตารางที่ 5 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลำดับที่	ข้อคิดเห็น	จำนวน (คน)
1	พนักงานขับรถตู้โดยสารประจำทางขับรถเร็วเกินไป	23
2	ท่ารถตู้โดยสารประจำทางในบางที่ออกไม่ตรงเวลา	12

อภิปรายผล

ผลการเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการ ตามลักษณะทางประชากรโดยจำแนกตามเพศต่างกัน มีระดับความสำคัญของปัจจัยทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน อายุที่ต่างกัน มีระดับความสำคัญด้านกระบวนการแตกต่างกันมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีระดับความสำคัญด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อาชีพที่ต่างกัน มีระดับความสำคัญด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีระดับความสำคัญด้านราคาด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนาภรณ์ เทียมอร่าม (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจใช้บริการของผู้โดยสารรถตู้สาบฟิวเจอร์พาร์รังสิต ถึงมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า เพศต่างกัน ตัดสินใจใช้บริการรถตู้โดยสารไม่แตกต่างกัน ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน ตัดสินใจใช้บริการของรถผู้โดยสารรถตู้แตกต่างกัน ในด้านความสะดวก ความรวดเร็ว อัตราค่าโดยสาร จำนวนรถที่มีให้บริการ และพนักงานขับรถ อย่างมีนัยสำคัญ 0.05

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะทางประชากรผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 223 คนคิดเป็นร้อยละ 55.80 มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 37.75 ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.20 อาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.20

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(7P’s) โดยรวมมีระดับความสำคัญของปัจจัยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ความปลอดภัย ในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.21 ด้านราคา ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ราคาค่าโดยสารมีความเหมาะสมกับระยะทาง มีค่าเฉลี่ย 4.11 ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ที่ตั้งของท่ารถตู้มีความสะดวกในการเดินทางมีค่าเฉลี่ย 4.24 ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ มีการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆมีค่าเฉลี่ย 3.09 ด้านบุคคล ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด พนักงานขับรถตู้มีความชำนาญในการให้บริการด้านเส้นทาง มีค่าเฉลี่ย 4.14 ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีการกำหนดตารางเดินรถที่แน่นอนมีค่าเฉลี่ย 4.49 และด้านกระบวนการ ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด มีการออกเดินทางตามเวลาที่กำหนดมีค่าเฉลี่ย 4.55

เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทางสายนครสวรรค์ – กรุงเทพมหานคร ในเขตบริการ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามลักษณะทางประชากร

จำแนกตามเพศ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน

จำแนกตามอายุ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านกระบวนการ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยของผู้ที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี กับอายุ 31-40 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอายุ 31-40 ปี มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการ สูงกว่าผู้ที่มีอายุ 20-30 ปี และ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี กับผู้มีอายุ 51-60 ปี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอายุ 31-40 ปี มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการ สูงกว่าผู้ที่มีอายุ 51-60 ปี

จำแนกตามการศึกษา พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05เมื่อทำทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคาของผู้ที่มีการศึกษาระดับ

มัธยมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคา สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้านช่องทางการจัดจาหน่ายของผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้านการส่งเสริมการตลาด โดยจำแนกตามการศึกษา พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีด้านการส่งเสริมการตลาดของผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีด้านการส่งเสริมการตลาดของผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า กับผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีด้านกระบวนการ ของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการ สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาด้านกระบวนการ ของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการ สูงกว่าผู้ที่ มีการศึกษาระดับ ปริญญาตรีหรือเทียบเท่าด้านกระบวนการ ของผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา กับผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05 โดยผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการ สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ไม่แตกต่างกัน ด้านช่องทางการจัดจาหน่าย และด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05เมื่อทดสอบพบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยจำแนกตามอาชีพปัจจุบัน พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ของผู้ที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา/นิสิตนักศึกษา กับผู้ที่มีอาชีพแม่บ้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพแม่บ้าน มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สูงกว่าผู้ที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา/นิสิตนักศึกษาด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ของผู้ที่มีอาชีพนักเรียน พนักงานบริษัท เอกชนกับผู้ที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05โดยผู้ที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สูงกว่าผู้ที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนด้านช่องทางการจัดจาหน่าย ของผู้ที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน กับผู้ที่มีอาชีพแม่บ้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพแม่บ้าน มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย สูงกว่าผู้ที่มีพนักงานบริษัทเอกชนด้านกระบวนการ โดยจำแนกตามอาชีพ พบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการ ของผู้ที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา/นิสิตนักศึกษา กับผู้ที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีระดับความสำคัญ ของปัจจัยด้านกระบวนการ สูงกว่าผู้ที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา/นิสิตนักศึกษาด้านกระบวนการ ของผู้ที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน กับผู้ที่ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการ สูงกว่าผู้ที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน

จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05เมื่อทดสอบหาความแตกต่างพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคา ของผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคาสูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาทด้านราคา ของผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า5,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคา สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาทด้านราคา ของผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านราคา สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาทด้านการส่งเสริมการตลาด โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ระดับความสำคัญ ของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ของผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาทด้านการส่งเสริมการตลาด ของผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท ด้านการส่งเสริมการตลาด ของผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาทด้านการส่งเสริมการตลาด ของผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาทด้านการสร้างและนาเสนอลักษณะทางกายภาพ โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่า ระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ของผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาทด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ของผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาทด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ของผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาทด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ของผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท กับผู้ที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยผู้ที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท มีระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท

ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามพบ คือ พนักงานขับรถรถตู้โดยสารประจำทางขับรถเร็วจนเกินไป อาจทาให้เกิดอุบัติเหตุได้มีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 23 คน และควรออกรถให้ตรงเวลาหรือตรงตารางเวลาเดินรถ มีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 12 คน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

เอกสารอ้างอิง

กรมการขนส่งทางบก. (2556). **สถิติ กรมการขนส่งทางบก.** (ออนไลน์). http://www.dlt.go.th/th/attachments/plan48-51/3149_51-02-55.pdf สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2556.

กรมการขนส่งทางบก. (2556). **สถิติ กรมการขนส่งทางบก.** (ออนไลน์). http://apps.dlt.go.th/statistics_web/brochure/ statreport113.pdf. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2557.

ชาลินี โพธิ์ศิริ. (2550). **ปัจจัย ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการรถโดยสารประจำทาง เส้นทางเชียงใหม่-กรุงเทพมหานคร ของผู้โดยสารสถานีขนส่งผู้โดยสาร จังหวัดเชียงใหม่ แห่งที่ 2**.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2546). **การบริหารการตลาดยุคใหม่ฉบับปรับปรุงปี 2546**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2546). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมลักษณ์ จำกัด.

รัตนาภรณ์ เทียนอร่าม. (2551). **การตัดสินใจใช้บริการของผู้โดยสารรถตู้สายฟิวเจอร์พาร์ครังสิต ถึง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. การค้นคว้าอิสระ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ฐานข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดนครสวรรค์. (2552). **เศรษฐกิจ จังหวัดนครสวรรค์.** (ออนไลน์), http:// aritc.nsru.ac.th/local/local_ns/economy.php.

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ**. วารสารวิชาการ. (ออนไลน์), www.watpon.com

ปัจจัยทางการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค คุณภาพการให้บริการ. (2555). **ความหมายส่วนประสมทางการตลาด.** (ออนไลน์), http://spssthesis.blogspot.com/

ศวปถ.ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน. (2555). **สถิติต่างๆรถโดยสารประจำทาง**. (ออนไลน์), http://www.roadsafetythai.org/sites/default/files/file/upload/ACC_54014.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดนครสวรรค์. (2554). **ข้อมูลจังหวัดนครสวรรค์.** (ออนไลน์). http://www. fisheries.go.th/if-nakhonsawan/nsn.

พฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

DONUT BUYING BEHAVIOR OF CONSUMERS IN MUANG DISTRICT, NAKHON SAWAN PROVINCE

ชมปณัสกาญน์ ศุภวงค์ธนากานต์* เรวดี วงษ์วัฒนะ และ ปิยะวดี หาดแก้ว
คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์
*corresponding author e-mail : wanjaipiyanuch@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัท พบว่า พฤติกรรมการซื้อโดนัทเพื่อบริโภคเองมากที่สุด ส่วนใหญ่เลือกซื้อโดนัทยี่ห้อ Mister Donut เลือกซื้อโดนัทแบบมีหน้า (ท็อปปิ้งต่างๆ) มากที่สุด ทำการซื้อเดือนละ 1 ครั้ง ซื้อโดนัท 3 – 4 ชิ้น / ครั้ง ค่าใช้จ่ายในการซื้อโดนัท 50 – 100 บาท ทำการเลือกซื้อโดนัทช่วงเวลา 17.01 น. – 20.00 น. โดยเลือกซื้อโดนัทที่ห้างสรรพสินค้ามากที่สุด และตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า การเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภคในด้านต่างๆมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากคือ รสชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.42 คุณภาพของโดนัท มีค่าเฉลี่ย 4.20 ความหลากหลายของหน้า มีค่าเฉลี่ย 4.10 ความชอบส่วนตัวมีค่าเฉลี่ย 4.10 ราคา มีค่าเฉลี่ย 4.05 ชื่อเสียงของยี่ห้อโดนัท มีค่าเฉลี่ย 4.01 รูปลักษณ์ของโดนัท มีค่าเฉลี่ย 3.98 คุณภาพของการบริการมีค่าเฉลี่ย 3.97 ปริมาณของโดนัท มีค่าเฉลี่ย 3.82 ทำเลที่ตั้งของร้าน มีค่าเฉลี่ย 3.73 การให้ส่วนลด มีค่าเฉลี่ย 3.65 การรับประกันโดนัท มีค่าเฉลี่ย 3.61 การแจกของแถมและคุณค่าทางอาหาร มีค่าเฉลี่ย 3.52 โดยที่อายุต่างกันมีการเลือกซื้อโดนัทแตกต่างกันในด้าน คุณภาพของการบริการ การแจกของแถมและการให้ส่วนลดที่ระดับนัยสำคัญ.05 และอาชีพต่างกันมีระดับในการเลือกซื้อโดนัทแตกต่างกันในด้านรสชาติ คุณภาพของโดนัทและความหลากหลายของหน้าที่ระดับนัยสำคัญ .05

คำสำคัญ : พฤติกรรมการเลือกซื้อ โดนัท

Abstract

This research aims to study the buying behavior of consumers' Donuts in Muang Nakhon Sawan. Nakhon Sawan to examine the relationship between demographic characteristics and buying behavior found that donut donut purchase behavior for their own consumption the most. Most brands donut shop Mister Donut donuts to buy a home. (Toppings are) most purchases per month for one-time purchase of donuts 3-4 / pcs times the cost of buying donuts 50-100 baht to buy donuts at the time 17:01 am. - 20.00. By buying donuts. most malls And he is involved in the purchase decision possible**.** The research found that Buying donuts consumers in areas with a total average level was very flavorful with an average of 4.42 of a donut with an average of 4.20 a variety of averaged 4.10 Personal averaged 4.10 price with an average of 4.05. donuts brand reputation with an average of 4.01 of a donut shape with an average of 3.98 quality of service, with an average of 3.97 with an average volume of 3.82 donuts location request. The store has an average of 3.73 discount with an average of 3.65 to 3.61 with an

average donut guarantee premiums and nutritional value is 3.52 and Age has a different effect on the buying donuts in different areas. Quality of service Premiums and discounts at a significant level. 05. And a different level of buying donuts in different flavors. The quality of donuts and a variety of functional significance. 05.

Keywords : behaviorbuying, donut

บทนำ

ปัจจุบันโดนัทกลายเป็นกระแสนิยม และมีการปรับรูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มความหลากหลาย ให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น เป็นทั้งแบบลักษณะกลมมีรูและไม่มีรูตรงกลางหรือรูปทรงต่างๆ ย้อนกลับไปเมื่อปี พ.ศ. 2521 คุณสุทธิชัยและคุณสุทธิเกียรติ จิราธิวัฒน์ เป็นผู้บุกเบิกนำโดนัทมาสู่เมืองไทย ในชื่อร้าน มิสเตอร์ โดนัท เป็นโดนัทแบรนด์แรกที่เข้ามาในประเทศไทย นำเข้ามาจากประเทศญี่ปุ่นโดยเปิดให้บริการสาขาแรกที่สยาม สแควร์ ในนามบริษัท ไทยแฟรนไชซิ่ง จำกัด จากนั้น ในปี 2524 ดังกิ้น โดนัท ก็ได้เปิดตัวตามมาด้วยจุดขายโดนัทสัญชาติอเมริกันเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม โดยเลือกพื้นที่สยามสแควร์เปิดสาขาแรกเช่นเดียวกับ มิสเตอร์ โดนัท (misterdonut, 2552)

จากที่เคยมีเพียงแค่ 2 แบรนด์แข่งขันเพื่อครองส่วนแบ่งตลาดกันมาตลอดเกือบ 30 ปี ตลาดโดนัทก็เริ่มมีผู้ประกอบการรายใหม่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งไม่ได้มีการจำหน่ายโดนัทแค่ในเขตกรุงเทพฯ เพียงเท่านั้น แต่ยังมีการขยายสาขาไปทั่วประเทศไทย ทำให้โดนัทภายใต้ชื่อแบรนด์ต่างๆ เป็นที่รู้จักของผู้บริโภคโดยทั่ว ตลาดโดนัทมีการแข่งขันกันสูงและยังได้รับความนิยมจากผู้บริโภคสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวัดได้จาก 4 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ พ.ศ. 2556 โดนัทมีมูลค่าตลาดถึง 3,000 ล้านบาท พ.ศ. 2557 โดนัทมีมูลค่าตลาดถึง 3,450 ล้านบาท พ.ศ. 2558 โดนัทมีมูลค่าตลาดถึง 3,500 ล้านบาท จนกระทั่งปี พ.ศ. 2559 ตลาดโดนัทมีมูลค่าสูงถึง 3,850 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มจากปี พ.ศ. 2556 มากขึ้นถึง 850 ล้านบาท และสำหรับส่วนแบ่งการตลาดที่ผ่านมา Mister Donut ยังคงเป็นผู้นำในการครองส่วนแบ่งการตลาดที่มากกว่า 50% ตามมาด้วย Dunkin’s Donut ที่ครองส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ 20% โดนัท Krispy Kreme ซึ่งนับเป็นแบรนด์น้องใหม่ที่เพิ่งเข้ามาในตลาดโดนัทไทย ยังคงครองส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ 10% และโดนัทสัญชาติไทยแบรนด์อื่นๆ เช่น Daddy Dough, NK Donut และ MIZZ Donut มีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ 10% (marketeer, 2559)

เนื่องจากโดนัทเป็นผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ที่มีแนวโน้มมูลค่าตลาดเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งผู้บริโภคมีพฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไป และยังคงให้ความนิยมบริโภคขนมโดนัทมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย พฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อที่ผู้ประกอบการในธุรกิจทั้งที่เป็นผู้ประกอบการรายเดิม และผู้ประกอบการรายใหม่หรือผู้ที่สนใจในธุรกิจโดนัท จะได้ใช้เป็นพื้นที่ต้นแบบในการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่อผู้บริโภคให้เหมาะสม โดยสามารถเข้าถึงและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความได้เปรียบในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภค ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัท

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้คือผู้ซื้อหรือผู้รับประทานโดนัท ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยครั้งนี้ ประชากรผู้ซื้อหรือผู้รับประทานโดนัท ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนจึงใช้กำหนดตัวอย่างโดยสูตรของ William G. Cochran

(กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549) วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) การสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิจารณญาณ (Judgemental Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยมีหลักเกณฑ์เลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ซื้อหรือผู้รับประทานโดนัท ภายใน 6 เดือนที่ผ่านมา ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์มาและสามารถให้ข้อมูลได้

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวม คือ แบบสอบถาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะเป็นผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามส่วนบุคคล (Self-Administrated Questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามจะนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยความถี่ (Frequency) ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance หรือOne-way ANOVA)

ผลการวิจัย

จากตารางที่ 1 พฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัท พบว่า วัตถุประสงค์ในการเลือกซื้อโดนัทเพื่อบริโภคเองจำนวน 301 คน คิดเป็นร้อยละ 75.2 ยี่ห้อโดนัทที่เลือก Mister Donut จำนวน 311 คนคิดเป็นร้อยละ 35.5 รูปแบบโดนัทที่ชื่นชอบโดนัทมีหน้า (ท็อปปิ้งต่างๆ)จำนวน 209 คนคิดเป็นร้อยละ 52.2 ความถี่ในการซื้อโดนัท ซื้อเดือนละ 1 ครั้งจำนวน 132 คนคิดเป็นร้อยละ 33.0 จำนวนชิ้นโดนัทที่ซื้อ 3 – 4 ชิ้น / ครั้งจำนวน 191 คนคิดเป็นร้อยละ 47.8 ค่าใช้จ่ายในการซื้อโดนัท 50 – 100 บาทจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 ช่วงเวลาการซื้อโดนัท 17.01 น. – 20.00 น. จำนวน 134 คนคิดเป็นร้อยละ 33.5 สถานที่ในการซื้อโดนัท ห้างสรรพสินค้า จำนวน 325 คนคิดเป็นร้อยละ 81.2 ผู้มีส่วนร่วมในการซื้อโดนัท ตนเอง จำนวน 196 คนคิดเป็นร้อยละ 49.0

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัท

พฤติกรรมการเลือกซื้อ	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. ซื้อเพื่อบริโภคเอง	75.2	1.46	1.018
2. Mister Donut	35.5	0.78	0.416
3. โดนัทมีหน้า (ท็อปปิ้งต่างๆ)	52.2	1.70	0.808
4.ซื้อเดือนละ 1 ครั้ง	33.0	3.59	1.225
5. จำนวนชิ้นโดนัทที่ซื้อ3 – 4 ชิ้น / ครั้ง	47.8	2.24	0.682
6. ค่าใช้จ่ายในการซื้อโดนัท 50 – 100 บาท	45.0	2.50	0.960
7. ช่วงเวลาการซื้อโดนัท 17.01 น. – 20.00 น.	33.5	2.84	1.030
8. สถานที่ในการซื้อโดนัท ห้างสรรพสินค้า	81.2	1.96	0.644
9. ผู้มีส่วนร่วมในการซื้อโดนัท ตนเอง	49.0	4.47	2.735

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน สิ่งที่มีผลในการเลือกซื้อโดนัท ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.906 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านรสชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.42 ด้านคุณภาพของโดนัท มีค่าเฉลี่ย 4.20 ด้านความหลากหลายของหน้าและความชอบส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย 4.10 ด้านราคา มีค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.912

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับที่มีผลในการเลือกซื้อโดนัท

สิ่งที่มีผลในการเลือกซื้อโดนัท	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
รสชาติ	4.42	0.583	มาก
คุณภาพของโดนัท	4.20	0.741	มาก
ความหลากหลายของหน้า	4.10	0.881	มาก
ความชอบส่วนตัว	4.10	0.880	มาก
ราคา	4.05	0.912	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน อายุต่างกันระดับในการเลือกซื้อโดนัทแตกต่างกัน ในด้านคุณภาพของการบริการ การแจกของแถม และการให้ส่วนลด อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 อาชีพต่างกันระดับในการเลือกซื้อโดนัทแตกต่างกัน ในด้านคุณภาพของการบริการ การแจกของแถม การให้ส่วนลด รสชาติ คุณภาพของโดนัทและความหลากหลายของหน้า อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระดับที่มีผลในการเลือกซื้อโดนัท โดยจำแนกเป็นอายุและอาชีพ

ระดับผลต่อการเลือกซื้อ	อายุ		อาชีพ	
	F	Sig	F	Sig
1. รสชาติ	.612	.746	2.392	.021*
2. ชื่อเสียงของยี่ห้อโดนัท	.606	.751	1.720	.103
3. คุณภาพของโดนัท	.814	.576	2.876	.006*
4. คุณภาพของการบริการ	3.135	.003*	3.717	.001*
5. ความหลากหลายของหน้า	1.207	.297	2.888	.006*
6. การแจกของแถม	2.364	.022*	2.343	.024*
7. ความชอบส่วนตัว	1.000	.431	1.844	.078
8. คุณค่าทางอาหาร	.757	.624	.629	.732
9. ทำเลที่ตั้งของร้าน	1.891	.070	1.484	.171
10. ปริมาณของโดนัท	1.040	.402	1.987	.056
11. การรับประกันโดนัท	2.001	.054	1.076	.378
12. การให้ส่วนลด	2.850	.007*	2.215	.032*
13. รูปลักษณ์ของโดนัท	.888	.516	1.035	.406
14. ราคา	.556	.792	1.306	.246

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 67.5 มีช่วงอายุมากที่สุดคือ 20 – 24 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.8 ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 28.2 อาชีพนักเรียน / นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.0 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 5,001 -10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 60.0 **ด้านพฤติกรรมผู้บริโภค** จากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคซื้อโดนัทเพื่อบริโภคเองมากที่สุด ส่วนใหญ่

เลือกซื้อโดนัทยี่ห้อ Mister Donut เลือกซื้อโดนัทแบบมีหน้า(ท็อปปิ้งต่างๆ)มากที่สุด ทำการซื้อเดือนละ 1 ครั้ง มากที่สุด ซื้อโดนัท 3 – 4 ชิ้น / ครั้ง ค่าใช้จ่ายในการซื้อโดนัท 50 – 100 บาท ทำการเลือกซื้อโดนัทช่วงเวลา 17.01 น. – 20.00 น. โดยเลือกซื้อโดนัทที่ห้างสรรพสินค้ามากที่สุด และตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อมากที่สุด พฤติกรรมการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภค ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยรวม คือ รสชาติ มีค่าเฉลี่ย 4.42 คุณภาพของโดนัท มีค่าเฉลี่ย 4.20 ความหลากหลายของหน้า มีค่าเฉลี่ย 4.10 ความชอบส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย 4.10 ราคา มีค่าเฉลี่ย 4.05 ชื่อเสียงของยี่ห้อโดนัท มีค่าเฉลี่ย 4.01 รูปลักษณ์ของโดนัท มีค่าเฉลี่ย 3.98 คุณภาพของการบริการ มีค่าเฉลี่ย 3.97 ปริมาณของโดนัท มีค่าเฉลี่ย 3.82 ทำเลที่ตั้งของร้าน มีค่าเฉลี่ย 3.73 การให้ส่วนลด มีค่าเฉลี่ย 3.65 การรับประกันโดนัท มีค่าเฉลี่ย 3.61 การแจกของแถม มีค่าเฉลี่ย 3.52 และคุณค่าทางอาหาร มีค่าเฉลี่ย 3.52

อภิปรายผล

ผู้บริโภคต้องการเลือกซื้อโดนัท Mister Donut มากที่สุดสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกตุวดี สมบูรณ์ และเรืองเมษ จันทร์ตรง (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีในตราสินค้ามิสเตอร์ โดนัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวว่า ความจงรักภักดีต่อตราสินค้า พบว่าผู้บริโภคมีความจงรักภักดีในตราสินค้ามิสเตอร์ โดนัท โดยรวมอยู่ในระดับที่มาก ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้บริโภคที่เดินทางมาซื้อโดนัทที่มิสเตอร์ โดนัทเป็นประจำ แนะนำญาติ เพื่อน คนรู้จัก ให้มาซื้อโดนัทที่มิสเตอร์ โดนัท มีแนวโน้มที่จะซื้อโดนัทที่มิสเตอร์โดนัทซ้ำในครั้งต่อไป มีทัศนคติในเชิงบวก มีความเชื่อมั่นในตราสินค้ามิสเตอร์โดนัท ยอมจ่ายเงินเพื่อซื้อโดนัทของมิสเตอร์โดนัทอย่างเต็มใจและมีความพึงพอใจซื้อโดนัทของมิสเตอร์โดนัทต่อไป แม้ว่าจะมีโดนัทตรายี่ห้ออื่นที่มีคุณภาพที่เท่ากันและราคาถูกกว่า และเล็งเห็นถึงความแตกต่างระหว่างตราสินค้ามิสเตอร์โดนัทกับตราสินค้าอื่นในการตัดสินใจเลือกซื้อโดนัทของมิสเตอร์โดนัท

ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อเพื่อบริโภคเองมากที่สุด ระดับที่มีผลในการเลือกซื้อโดนัท โดยรวมในระดับมาก สิ่งที่มีผลในการเลือกซื้อโดนัทมากที่สุดเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ รสชาติ คุณภาพของโดนัท ความหลากหลายของหน้า ความชอบส่วนตัว ราคา ชื่อเสียงของยี่ห้อโดนัท รูปลักษณ์ของโดนัท คุณภาพของการบริการ ปริมาณของโดนัท ทำเลที่ตั้งของร้าน การให้ส่วนลด การรับประกันโดนัท การแจกของแถม และคุณค่าทางอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ กฤษณา อุ่นธนโชติ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ ในศูนย์การค้าวรรัตน์ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริโภค พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์ในการซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่เพื่อบริโภคเองมากที่สุด

ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบ คือ ตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อซื้อโดนัทมากที่สุดในการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภคในแต่ละครั้งของแต่ละคนมีผู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกันไป เช่น ซื้อเพื่อให้คนในครอบครัวได้รับประทาน บางคนซื้อเพื่อเป็นของฝาก หรืออาจจะซื้อเพื่อใช้ในการอื่นๆ ฉะนั้นในการซื้อโดนัทต้องมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจซื้อด้วยทุกครั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เดือนเพ็ญ จีนจรรยา (2552) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ของมิสเตอร์โดนัท ในเขต กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ของมิสเตอร์โดนัท คือ บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ตนเอง เพื่อน เพื่อนร่วมงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อโดนัท 3 – 4 ชิ้น / ครั้ง ค่าใช้จ่ายในการซื้อโดนัท ผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าใช้จ่ายในการซื้อโดนัทต่อครั้ง 50 – 100 บาทสอดคล้องกับผลการวิจัยของนางสาวเบญจลักษณ์ มุสิกะชะนะ (2554) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการบริโภคเบเกอรี่ พบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้อเบเกอรี่จากร้านเบเกอรี่ทั่วไปแบบมีหน้าร้าน ค่าใช้จ่ายในการซื้อครั้งละ 51 - 100 บาท และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤษณา อุ่นธนโชติ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ ในศูนย์การค้าวรรัตน์ พบว่า ผู้บริโภคมีค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่เฉลี่ยต่อครั้ง 51 – 100 บาท มากที่สุด

ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อเดือนละ 1 ครั้งช่วงเวลาการซื้อโดนัท ผู้ตอบแบบสอบถามซื้อโดนัทช่วงเวลา 17.01 น. – 20.00 น. ในการเลือกซื้อโดนัทของผู้บริโภคนั้น มีช่วงเวลาในการซื้อที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากอาชีพและรายได้ ส่วนใหญ่ผู้บริโภคจะซื้อโดนัทในช่วงเวลา 17.01 น. – 20.00 น. มากที่สุด เนื่องจากเป็นช่วงเวลาหลังเลิกงานหรือเลิกเรียน เป็นเวลาพักผ่อนส่วนบุคคลที่จะมีอิสระในการไปซื้อสิ่งต่างๆได้ตามที่ต้องการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนางสาวเบญจลักษณ์ มุสิกะชะนะ (2554) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกซื้อเบเกอรี่ของผู้บริโภคในจังหวัดสุราษฎร์ ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการบริโภคเบเกอรี่ พบว่า ส่วนใหญ่เลือกซื้อเบเกอรี่จากร้านเบเกอรี่ทั่วไปแบบมีหน้าร้าน ช่วงเวลาที่เลือกซื้อคือ เวลา 17.00 - 20.00 นาฬิกา

ผู้ตอบแบบสอบถาม ซื้อโดนัทที่ห้างสรรพสินค้าในการซื้อโดนัทของผู้บริโภคมักคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และทำเลที่ตั้งของร้านค่อนข้างมาก ถ้าแบรนด์ไหนมีสาขาหน้าร้านที่มากกว่าย่อมได้เปรียบมาก ในทางตรงกันข้ามแบรนด์ที่มีสาขาและหน้าร้านน้อยก็จะเสียเปรียบเช่นกัน บางร้านตั้งอยู่ใจกลางเมือง หรือบางร้านตั้งอยู่นอกเมือง ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เสียส่วนครองตลาดได้เช่นกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุมาวดี วุฒินาม (2557) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความคาดหวังและความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อร้านเบเกอรี่และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่บริเวณมหาวิทยาลัยมหิดล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมพบว่า ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง คือ เดินทางสะดวกหาซื้อได้ง่าย มีหน้าร้านและสาขาที่ชัดเจนอยู่ในแหล่งชุมชน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันมีระดับผลต่อการเลือกซื้อโดนัทแตกต่างกันในด้าน คุณภาพของการบริการ การแจกของแถมและการให้ส่วนลดที่ระดับนัยสำคัญ.05 และอาชีพต่างกันมีระดับในการเลือกซื้อโดนัทแตกต่างกันในด้านรสชาติ คุณภาพของโดนัทและความหลากหลายของหน้าที่ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ เดือนเพ็ญ จีนจรรยา(2549) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์มิสเตอร์โดนัท ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าอายุแตกต่างกันมีความจงรักภักดีต่อตราสินค้าของมิสเตอร์โดนัท ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 เนื่องจากการรับประทานอาหารว่างสามารถบริโภคได้ตลอดส่งผลต่อความภักดีต่อตราสินค้าของมิสเตอร์โดนัทไม่แตกต่างกัน ด้านอาชีพต่างกันมีระดับผลต่อการเลือกซื้อโดนัทแตกต่างกันในด้าน คุณภาพของการบริการ การแจกของแถม การให้ส่วนลด รสชาติ คุณภาพของโดนัทและความหลากหลายของหน้า อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัย เดือนเพ็ญ จีนจรรยา(2549) ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์มิสเตอร์โดนัท ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าเนื่องจากราคาไม่สูงมากนักจึงไม่ส่งผลกับความจงรักภักดีต่อตราสินค้าของมิสเตอร์ โดนัท

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา อุ่นธนโชติ. (2551). **พฤติกรรมการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เบเกอรี่ในศูนย์การค้าวรรัตน์.** คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เกตุวดี สมบูรณ์ และ เรืองเมษ จันทร์ตรง. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีในตราสินค้า มิสเตอร์ โดนัทของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2554). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท วี.พริ้นท์ (1991) จำกัด.

ดวงกมล ชุริกานนท์ และ ศรัณยพงศ์ เที่ยงธรรม. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อคริสปี้ครีมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.** คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2543). **หลักการตลาด.** พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ บริษัท ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์ จำกัด.

สุณิสา วิลัยรักษ์ และ สุปัญญา ไชยชาญ. (2539). **หลักการตลาด.** พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

สุวรรณทิพย์ เพิ่มเกียรติศักดิ์. (2555). **ปัจจัยทางด้านการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อเบเกอรี่ในร้านปังเว้ย...เฮ้ย !!! ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.** คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). **การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค.** พิมพ์ครั้งที่1 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไดมอนด์ อิน บิสซิเนส เวิร์ด.

อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2543). **กลยุทธ์การตลาด.** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อดุลย์ จาตุรงคกุล และ ดลยา จาตุรงคกุล. (2549). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** พิมพ์ครั้งที่1 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อนุสรา มู่ฮัมหมัด. (2558). **ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารการตลาดตราสินค้าผู้ท้าชิงของธุรกิจเบเกอรี่กับการรับรู้ และพฤติกรรมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์ตราเลอแปง.** คณะนิเทศศาสตร์หาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อของฝาก กรณีศึกษา ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
FACTORS AFFECTING THE SELECTION OF A CASE STUDY IN MUANG DISTRICT, NAKHON SAWAN, NAKHON SAWAN PROVINCE

ประกายใจ อรจันทร์[1*] จารุวรรณ กมลสินธุ์[1] ชมปณัสกาญน์ ศุภวงค์ธนากานต์[1] และ ณัฏฐาพร มีโชติ[2]
[1]คณะบริหารและการจัดการ [2]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์
[*]corresponding author e-mail : pakaychai_orchan@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์การเลือกซื้อของฝาก เพื่อศึกษาปัจจัยการเลือกซื้อของฝาก เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรศาสตร์กับปัจจัยการเลือกซื้อของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการเลือกซื้อของฝาก กรณีศึกษาอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ โดยภาพรวมทั้ง 7 ด้าน มีระดับที่มีผลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีระดับที่มีผลอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านกระบวนการมีระดับที่มีผลอยู่ในระดับมากที่สุด การเปรียบเทียบปัจจัยการเลือกซื้อของฝาก กรณีศึกษาอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามดังนี้ด้านเพศ พบว่า ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการ แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน ด้านอายุ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ไม่แตกต่างกัน ด้านสถานภาพ พบว่า ปัจจัยด้านบุคคลและด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกันส่วนด้านอื่น ไม่แตกต่างกัน ด้านการศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคลและ ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน ด้านอาชีพ พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และ ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ แตกต่างกัน ส่วนด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ไม่แตกต่างกัน และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคลและด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ แตกต่างกัน ส่วนด้านราคา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่.05

คำสำคัญ : การเลือกซื้อ ของฝาก ส่วนประสมทางการตลาด

Abstract

This research aims: to study the demographic characteristics affecting the buy souvenirs to study the factors that influence the selection of deposit and to compare the demographic factors that affect performance. to buy souvenirs in Muang Nakhon Sawan. Nakhon Sawan The research found that Factors Affecting buy souvenirs. Case of Nakhon Sawan Nakhon Sawan 7 aspects: product, price, distribution channels. The promotion of individuals to build and deliver the physical aspect. And the process 7 the overall level has resulted in a high level. Considering it was found that the products, prices and distribution channels. The promotion of individuals to build and deliver the physical aspect. A level that

has resulted in a high level. The process has resulted in the highest level**.** The comparison factor for buying souvenirs. Case of Nakhon Sawan Nakhon Sawan By the gender. The factors for the creation and presentation of the physical processes and the different aspects of a different age that product. The distribution channel Promotion and marketing of the building and the physical characteristics of different parts of the state do not vary that factor and the physical appearance and presentation. Different aspects of No significant difference in the study found that factors promoting the market and the creation and presentation of the physical characteristics of different parts of other different careers found that the products, prices and promotions. Marketing and the creation and presentation of physical appearance. And the process of the different distribution channels. not different and the median income for months. Product factors Promotion Marketing The distribution channel and the creation and presentation of physical appearance. And the process is different, the price is no different. The significant. 05.

Keywords : buying, souvenir, marketing mix

บทนำ

สินค้าของฝากเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละจังหวัด ของฝากประเภทอาหารบ่งบอกวัฒนธรรมการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดนั้นๆ สะท้อนถึงการรับประทานอาหาร การถนอมอาหาร ในท้องถิ่นรวมทั้งมีความสำคัญต่อชุมชน สังคมและการท่องเที่ยว ธุรกิจของฝากจึงมีความสำคัญ ในการสร้างงานอาชีพใหม่ๆ ธุรกิจของฝากจึงเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศสร้างชื่อเสียงหรือเอกลักษณ์ของประเทศทำให้เกิดความสมบูรณ์ทางการท่องเที่ยวเกิดการกลับมาเที่ยวอีกครั้งหนึ่งและยังทำให้ลูกค้าเกิดความภูมิใจ หรือเป็นการสร้างการยอมรับทางสังคม แสดงออกถึงฐานะทางเศรษฐกิจเป็นแหล่งใช้จ่ายที่สำคัญของนักท่องเที่ยวมากที่สุด จากสถิติในปี พ.ศ. 2554 พบว่านักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 4,187.12 บาท ต่อคน/ต่อวัน มีรายได้จากการท่องเที่ยว 776.217 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ.2555 โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 4,392.81 ต่อคน/ต่อวัน รายได้จากการท่องเที่ยว 983.928 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2556 มีรายได้ 1,171,651 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.08 (อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, 2556) สำหรับจังหวัดนครสวรรค์ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางตอนบน นับได้ว่าเป็นจุดกึ่งกลางระหว่างภาคที่ผู้เดินทางส่วนมากมักจะใช้เป็นจุดพักรถพร้อมทั้งรับประทานอาหาร และซื้อของฝาก เนื่องจากมีร้านขายของฝากที่หลากหลาย เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ซื้อส่งผลให้การแข่งขันของผู้ประกอบการสูงขึ้น ผู้ประกอบการร้านขายของฝากจึงต้องสร้างจุดเด่นของสินค้าที่เป็นของฝากเพื่อตอบสนองต่อปัจจัยการเลือกซื้อ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อหรือเคยซื้อ ซึ่งวิธีการที่สำคัญ 2 ส่วนใหญ่นั้นใช้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ผู้ใช้บริการประกอบไปด้วยการส่งเสริมการขาย (ลด แลก แจก แถม) การโฆษณา การประชาสัมพันธ์และการใช้พนักงานขาย ด้านบุคคล (People) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ ที่ได้บริการขายสินค้าต้องมีความสามารถ ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ(Physical Evidence and Presentation) รูปแบบการให้บริการ ด้านกระบวนการ(Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็วและทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2546)

ธุรกิจของฝากเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดเป็นอย่างมากและจังหวัดนครสวรรค์ถือเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีของฝากที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปจึงมีการแข่งขันทางธุรกิจเป็นอย่างมากจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัย

ส่วนประสมทางการตลาดของร้านขายของฝากในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้าของฝาก นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเพื่อเพิ่มยอดขายและตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของผู้ผู้บริโภคมากที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์การเลือกซื้อของฝากในอำเภอ เมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดการเลือกซื้อของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะทางประชากรศาสตร์กับปัจจัยการเลือกซื้อของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปที่ซื้อหรือเคยซื้อของฝากในร้านจำหน่ายของฝากอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามจากผู้ซื้อหรือเคยซื้อจำนวน 400 คนโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่างซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่สามารถกำหนดจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงใช้สูตรWilliam G. Cochran (1977) การสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้ 1. มีการเก็บแบบสอบถามจากผู้ซื้อหรือเคยซื้อของฝากในร้านขายของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์จำนวน 10 ร้าน 2. การสุ่มตัวอย่างโดยใช้โควตา การสุ่มตัวอย่างประเภทนี้ผู้วิจัยต้องการเลือกตัวอย่างที่มีลักษณะของประชากรโดยในขั้นตอนแรกให้กำหนดโควตาโดยรวมที่จะสุ่มจากประชากรทั้งหมดก่อน 3. การสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิจารณญาณเป็นการสุ่มตัวอย่างที่ต้องใช้แระสบการณ์ในการเลือกตัวอย่างซึ่งเป็นวิจารณญาณของผู้สุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรรมการเลือกซื้อของฝาก ส่วนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis of Variance หรือOne-way ANOVA) และค่าเอฟ (f-test) ทดสอบภายหลัง (Post Hoc.) เพื่อหาคู่ที่แตกต่างกัน โดยใช้วิธีของ LSD (Least Significant Difference : LSD) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ผลการวิจัย

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 217 คนคิดเป็นร้อยละ 54.20 มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 132 คนคิดเป็นร้อยละ 33.00 มีสถานภาพโสดจำนวน 188 คนคิดเป็นร้อยละ47.00 การศึกษากำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 189 คนคิดเป็นร้อยละ47.20 อาชีพ นักเรียน/นักศึกษาจำนวน 95 คนคิดเป็นร้อยละ23.75 มีรายได้ต่ำกว่า10,001 บาทจำนวน 139 คนคิดเป็นร้อยละ 34.80

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศชาย	217	54.20
21-30 ปี	132	33.00
โสด	188	47.00
ปริญญาตรี	189	47.20
นักเรียน/นักศึกษา	95	23.75
ต่ำกว่า 10,001 บาท	139	34.80

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการเลือกซื้อของฝากดังนี้ นำของฝากไปให้พ่อแม่ จำนวน 184 คนคิดเป็นร้อยละ 46.00 สินค้าประเภทขนมขึ้นชื่อจำนวน 257 คนคิดเป็นร้อยละ 64.00 สาเหตุที่ไม่เลือกซื้อของฝากเพราะที่จอดรถไม่เพียงพอจำนวน 370 คนคิดเป็นร้อยละ92.50 ปัจจัยในการเลือกเพราะมีของฝากให้เลือกหลายชนิด จำนวน 287 คนคิดเป็นร้อยละ71.80 การตัดสินใจเลือกซื้อด้วยตัวเองจำนวน 279 คนคิดเป็นร้อยละ69.80 ร้านของฝากโดยเฉพาะจำนวน 217 คนคิดเป็นร้อยละ 54.25 ซื้อของฝากช่วงเวลาเดินทางกลับภูมิลำเนำจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 เลือกซื้อของฝากที่คาดว่าผู้รับจะชอบ จำนวน 293 คนคิดเป็นร้อยละ 73.20 ค่าใช้จ่ายในการซื้อ 201-300 บาท จำนวน115 คนคิดเป็นร้อยละ 28.75

ตารางที่ 2 พฤติกรรมในการเลือกซื้อของฝาก

พฤติกรรมการเลือกซื้อของฝาก	จำนวน	ร้อยละ
ความประสงค์จะนำของฝากไปมอบให้พ่อแม่	184	46.00
สินค้าประเภทขนมที่ขึ้นชื่อของจังหวัด	257	64.00
สาเหตุที่ไม่เลือกซื้อของฝากเพราะที่จอดรถไม่เพียงพอ	370	92.50
ปัจจัยในการเลือกเพราะมีของฝากให้เลือกหลายชนิด	287	71.80
การตัดสินใจเลือกซื้อด้วยตัวเอง	279	69.80
ร้านของฝากโดยเฉพาะ	217	54.25
ซื้อของฝากช่วงเวลาเดินทางกลับภูมิลำเนา	156	39.00
เลือกซื้อของฝากที่คาดว่าผู้รับจะชอบ	293	73.20
ค่าใช้จ่ายในการซื้อ 201-300 บาท	115	28.75

จากตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยการเลือกซื้อของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์จังหวัดนครสวรรค์ในปัจจัยด้านกระบวนการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาเป็นปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 4.46และปัจจัยด้านบุคคลมีค่าเฉลี่ย 4.37

ตารางที่ 3 ปัจจัยการเลือกซื้อของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ	ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$	เบี่ยงเบน (*S.D.*)	แปลผล
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	4.46	.437	มาก
ปัจจัยด้านราคา	4.32	.492	มาก
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.51	.757	มาก
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด	3.68	.787	มาก
ปัจจัยด้านบุคคล	4.37	.527	มาก
ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกาบภาพ	4.30	.530	มาก
ปัจจัยด้านกระบวนการ	4.53	.479	มากที่สุด
ส่วนประสมทางการตลาดบริการ	4.17	.573	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อของฝาก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ พบว่า ระดับที่มีผลต่อการเลือกซื้อ ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและ ด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อของฝาก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ระดับผลต่อการเลือกซื้อ	**ชาย**		**หญิง**		**t**	**Sig**	**แปลค่า**
	$\overline{X}$	S.D	$\overline{X}$	S.D			
ด้านผลิตภัณฑ์	4.48	.425	4.43	.452	1.026	.230	ไม่แตกต่าง
ด้านราคา	4.34	.479	4.29	.506	1.006	.440	ไม่แตกต่าง
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	3.50	.774	3.52	.738	-.294	.373	ไม่แตกต่าง
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.69	.775	3.68	.803	.123	.952	ไม่แตกต่าง
ด้านบุคคล	4.42	.499	4.31	.553	1.961	.112	ไม่แตกต่าง
ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.36	.480	4.22	.576	2.531	.035*	แตกต่าง
ด้านกระบวนการ	4.56	.411	4.49	.546	1.421	.002*	แตกต่าง

จากตารางที่ 5 พบว่า อายุแตกต่างปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 สถานภาพแตกต่างปัจจัยด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 การศึกษาแตกต่างปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 อาชีพแตกต่างปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05

ตารางที่ 5 อายุแตกต่างปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์

ระดับผลต่อการเลือกซื้อ	อายุ		สถานภาพ		การศึกษา		อาชีพ		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
	F	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig	F	Sig
ด้านผลิตภัณฑ์	3.101	.009*	2.814	.061	1.281	.277	2.194	.024*	4.261	.002*
ด้านราคา	1.627	.152	2.440	.088	1.283	.276	2.946	.019*	1.385	.238
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	4.531	.000*	.857	.425	1.655	.160	1.180	.254	4.184	.002*
ด้านส่งเสริมการตลาด	3.480	.004*	.685	.504	2.832	.024*	2.455	.021*	2.734	.029*
ด้านบุคคล	12.187	.000*	10.968	.000*	2.640	.034*	8.080	.000*	11.692	.000*
ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	3.727	.003*	4.678	.010*	3.627	.006*	4.010	.000*	4.128	.003*
ด้านกระบวนการ	1.961	.112	1.961	.112	1.886	.112	4.868	.000*	6.673	.000*

สรุปผลการวิจัย

ด้านส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 217 คนคิดเป็นร้อยละ 54.20 มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 132 คนคิดเป็นร้อยละ 33.00 มีสถานภาพโสดจำนวน 188 คนคิดเป็นร้อยละ47.00 การศึกษากำลังศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 189 คนคิดเป็นร้อยละ47.20 อาชีพ นักเรียน/นักศึกษาจำนวน 95 คนคิดเป็นร้อยละ23.75 มีรายได้ต่ำกว่า 10,001 บาทจำนวน 139 คนคิดเป็นร้อยละ 34.80

ด้านพฤติกรรมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการเลือกซื้อของฝากดังนี้ นำของฝากไปให้พ่อแม่จำนวน 184 คนคิดเป็นร้อยละ 46.00 สินค้าประเภทขนมขึ้นชื่อจำนวน 257 คนคิดเป็นร้อยละ 64.00 สาเหตุที่ไม่เลือกซื้อของฝากเพราะที่จอดรถไม่เพียงพอจำนวน 370 คนคิดเป็นร้อยละ92.50 ปัจจัยในการเลือกเพราะมีของฝากให้เลือกหลายชนิด จำนวน 287 คนคิดเป็นร้อยละ71.80 การตัดสินใจเลือกซื้อด้วยตัวเองจำนวน 279 คนคิดเป็นร้อยละ69.80 ร้านของฝากโดยเฉพาะ

จำนวน 217 คนคิดเป็นร้อยละ 54.25 ซื้อของฝากช่วงเวลาเดินทางกลับภูมิลำเนาจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 เลือกซื้อของฝากที่คาดว่าผู้รับจะชอบ จำนวน 293 คนคิดเป็นร้อยละ 73.20 ค่าใช้จ่ายในการซื้อ 201-300 บาท จำนวน115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75

ด้านส่วนประสมทางการตลาดพบว่า ปัจจัยการเลือกซื้อของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์จังหวัดนครสวรรค์ในปัจจัยด้านกระบวนการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาเป็นปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย 4.46และปัจจัยด้านบุคคลมีค่าเฉลี่ย 4.37

ด้านการเลือกซื้อของฝากพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อของฝาก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศ พบว่า ระดับที่มีผลต่อการเลือกซื้อ ปัจจัยด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและ ด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการ ไม่แตกต่างกัน

ด้านการเปรียบเทียบการเลือกซื้อของฝาก พบว่าอายุแตกต่างปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 สถานภาพแตกต่างปัจจัยด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 การศึกษาแตกต่างปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 อาชีพแตกต่างปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพและด้านกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อของฝากในภูมิภาคอื่นๆ

1.กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด ดังนั้นควรรักษาผู้ซื้อที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ไว้เพื่อรักษาฐานผู้ซื้อเก่าและขยายกลุ่มตลาดผู้ซื้อใหม่

2. ปัจจัยระดับที่มีผลต่อการเลือกซื้อน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ดังนั้นควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อนำไปพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย

3. ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อเพิ่มยอดขาย

อภิปรายผล

1. ด้านผลิตภัณฑ์

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการเปรียบเทียบเชิงซ้อนตามวิธีของ LSD ด้านผลิตภัณฑ์ โดยจำแนกตามดังนี้ อายุ สถานภาพ อาชีพและรายได้ แตกต่างกันระดับที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชาฎีกาญจน์ นิคุณรัมย์ (2554) เรื่องส่วนประสมทางการตลาดและการเปิดรับสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคชาวไทยและชาวต่างชาติในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า สถานภาพ อาชีพและรายได้แตกต่างระดับที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05และสอดคล้องกับงานวิจัยของของกนกพรรณ สุขฤทธิ์ เรื่องส่วนประสมการตลาดบริการและพฤติกรรมการใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นย่าน community Mall ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครพบว่าด้านผลิตภัณฑ์ผู้ใช้บริการมีความชื่นชอบร้านอาหารญี่ปุ่นย่าน community Mall ในเรื่องการมีรายการอาหารให้เลือกหลากหลาย ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผู้บริหารร้านอาหารควรจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตให้มีความหลากหลายและมีคุณภาพเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ที่มาใช้บริการ

2. ด้านราคา

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการเปรียบเทียบเชิงซ้อนตามวิธีของ LSD ด้านราคา โดยจำแนกดังนี้

อาชีพ พบว่า อาชีพแตกต่างกันมีระดับที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ด้านราคาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติคุณ บุญเกตุ (2556) กล่าวว่าลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ อาชีพและรายได้มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์แตกต่างกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรัตน์ ปิติพัฒนพงศ์(2557) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกัน ได้แก่ จำนวนในครอบครอง การได้รับข้อมูลข่าวสาร การใช้เวลาหาข้อมูลแตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่แตกต่างกันในด้านราคา และการส่งเสริมการลาดส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการเปรียบเทียบเชิงซ้อนตามวิธีของ LSD ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยจำแนกตามอายุและรายได้ พบว่าอายุแตกต่างกันระดับต่อการเลือกซื้อด้านช่องทางการจัดจำหน่ายแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิชา คำประเทศ (2556) ได้กล่าวว่า เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ที่แตกต่างมีพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการสถานเสริมความงามแตกต่างกัน

4. ด้านการส่งเสริมการตลาด

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการเปรียบเทียบเชิงซ้อนตามวิธีของ LSD ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยจำแนกตามอายุ การศึกษาและอาชีพ พบว่า อายุแตกต่างกันระดับต่อการเลือกซื้อด้านการส่งเสริมการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรัตน์ ปิติพัฒนพงศ์(2557) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมผู้บริโภคที่แตกต่างกัน ได้แก่ จำนวนในครอบครอง การได้รับข้อมูลข่าวสาร การใช้เวลาหาข้อมูลแตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคที่แตกต่างกันในด้านราคา และการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค

5. ด้านบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการเปรียบเทียบเชิงซ้อนตามวิธีของ LSD ด้านบุคคล โดยจำแนกตามอายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้แตกต่างกันระดับต่อการเลือกซื้อด้านบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนาธิป ผลาวรรณ์(2556) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการและลักษณะทางกายภาพมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและบริการของลูกค้า

6. ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการเปรียบเทียบเชิงซ้อนตามวิธีของ LSD ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ โดยจำแนกตาม อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่า อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพและรายได้แตกต่างระดับต่อการเลือกซื้อด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชลธิชา คำประเทศ(2556) ได้กล่าวว่าเพศ อายุ สถานภาพการศึกษา อาชีพและรายได้ที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการสถานเสริมความงามแตกต่างกันในด้านเหตุผลการใช้บริการ ด้านค่าใช้จ่ายต่อครั้ง ด้านรูปแบบในการชำระค่าใช้บริการและด้านประเภทสื่อที่รับทราบข้อมูลมีผลต่อปัจจัยทางการตลาดบริการ

7. ด้านกระบวนการ

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยด้วยการเปรียบเทียบเชิงซ้อนตามวิธีของ LSD ด้านกระบวนการ โดยจำแนกตามอาชีพและรายได้ พบว่า อาชีพและรายได้แตกต่างระดับต่อการเลือกซื้อด้านกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติคุณ บุญเกตุ (2556) ที่กล่าวว่าลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เพศ อาชีพ และรายได้มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความอนุเคราะห์จากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่านด้วยกัน ทางคณะผู้จัดทำจึงขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ได้ให้การช่วยเหลือในการจัดทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ประกอบการร้านขายของฝากในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กิตติคุณ บุญเกตุ (2556). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์สโมสรฟุตบอล บุรีรัมย์ ยูไนเต็ดของผู้บริโภคในจังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาสถิติประยุกต์ คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชนาธิป ผลาวรรณ์. (2556). พฤติกรรมการซื้อสินค้าและบริการของกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ที่ร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร, **วารสารปัญญาภิวัฒน์.**

ชาฎีกาญจน์ นิคุณรัมย์. (2554). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการเปิดรับสื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคชาวไทยและชาวต่างชาติในเขตกรุงเทพมหานคร.** ปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชลธิชา คำประเทศ.(2556). พฤติกรรมและปัจจัยในการตัดสินใจใช้บริการสถานเสริมความงามของคนวัยทำงานในเขตบางแคกรุงเทพมหานคร. **วารสารวิชาการ.** มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

ณธัชพงศ์ โชติปรีชารัตน์. (2552). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของ ผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นย่านถนนนิมมานเหมินทร์ อำเภอเมืองเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประสิทธิ์ เอมศิรานันท์. (2554). **ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยว ชาวไทยในการซื้อของฝากประเภทผักผลไม้แปรรูปในอำเภอ เมืองเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พรพรรณ พาคีเคียน. (2552). **ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการในการบริโภคกาแฟร้านบ้านไร่กาแฟในเขตจังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์. บริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ.

วัฒนา รัตน์เรืองรักษ์. (2551). **ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารประเทติ่มซำ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.** งานวิจัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ผู้ประกอบการร้านขายของฝากที่ตั้งอยู่ ถนนพหลโยธิน กม.ที่ 365-กม.ที่ 328ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. 2557. จำนวนประชากร (ได้จากการสัมภาษณ์).

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2546). **การบริหารหารตลาดยุคใหม่ฉบับปรับปรุงปี 2546.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2546). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ลักษณ์จำกัด.

สิริรัตน์ ปิติพัฒนพงศ์. (2557). ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรถยนต์ที่ผลิตมาจากประเทศจีนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล : กรณีศึกษารถยนต์ยี่ห้อเฌอรี่. **วารสารการเงินการลงทุนการตลาดและการบริหารธุรกิจ.**

อุตสาหกรรม (สนท.2). (2556). **สำนักงานทะบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์.** (ออนไลน์). http://tourism.go.th.

พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กับนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กรณีศึกษา: นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557

EXPENDITURE BEHAVIORS OF STUDENTS WHO EVER/NEVER PASSED THE COURSE OF PRINCIPLES OF ACCOUNTING 1: CASE STUDY OF FIRST YEAR STUDENTS AT CHAOPRAYA UNIVERSITY IN ACADEMIC YEAR 2014

อัจจิมา สมบัติปัน* สุพจน์ วงค์ดี สรพงษ์ ศรีเดช และ จิตดนัย คณะบุตร
คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์
*corresponding author e-mail : Atchima110@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารายได้ รายจ่าย พฤติกรรมการใช้จ่าย เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายและปัจจัยคัดสรรที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงิน ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านและไม่ผ่าน การเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษามีรายได้ จากบิดา-มารดาต่อเดือน มากกว่า 2,500 บาท ส่วนใหญ่นักศึกษามีรายจ่ายต่อเดือน มากกว่า 2,500 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่นักศึกษามีค่าใช้จ่าย ด้านสุขภาพ ไม่เกิน 500 บาท นักศึกษาทั้งสองกลุ่ม มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน ไม่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ใน 7 ด้าน ยกเว้นด้านบันเทิงและพักผ่อน นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินแตกต่างกัน และมีเพียง 1 ปัจจัยคัดสรร คือ สภาพแวดล้อมทางสังคม (ตามแฟชั่น การเลียนแบบดารา เลียนแบบเพื่อน) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 โดยปัจจัยนี้เพียงปัจจัยเดียว สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายตัวแปรตามคือ การใช้จ่ายเงินของนักศึกษา ได้ร้อยละ 2.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : พฤติกรรมการใช้จ่าย นักศึกษา มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา วิชาการบัญชี 1

Abstract

The objectives of this research were to study : incomes, expenditure, expenditure behaviors, Spending Behaviors, and the selected and influenced factors toward expenditure of Chaopraya University students who ever/never passed the course of Accountancy research results revealed that most of students got incomes per month from father and mother more than 2,500 baht. Most of students had the expenditure per month more than 2,500 baht. Most of students had the monthly expenditure in health aspect no more than 500 baht. Both student groups no significantly differences at the .05 level were found in term of 7 aspects of student expenditure, except only one aspect of entertainment it was found that both groups were significantly difference at the .05 level. It was also found that students who had never passed the accountancy 1 course had the expenditure behavior higher than students who had passed the course. It does not follow the hypothesis of the research set.

Keywords : expenditure behaviors, students, Chaopraya University, accountancy

บทนำ

ปัญหาราคาสินค้าต่างๆ ที่ปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ค่าครองชีพมีการปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพของประชากรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตนเอง แต่ความต้องการมีมากหรืออาจจะมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ประจำเนื่องจาก ค่านิยมเรื่องวัตถุนิยมที่เข้ามาในประเทศ ที่ให้คุณค่ากับค่านิยมนี้ใครเป็นผู้ที่ได้ครอบครองวัตถุมากๆ ก็จะทำให้เป็นที่นิยมชมชอบแก่คนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับแก่คนในแวดวง วัยที่มีความอยากรู้อยากลองเป็นวัยที่แข่งขันกันในเรื่องต่างๆ เพื่อที่จะเกิดการยอมรับของสังคม ค่านิยมก็มีส่วนในการใช้จ่ายเพราะคิดว่า มีของใช้ของประดับที่เป็นของมีราคาสูง มียี่ห้อ ก็จะทำให้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน หรือไม่ก็จะทำให้ดูเด่นกว่าเพื่อนในกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองมาก สามารถพบเห็นได้มากในกลุ่มวัยนักศึกษา ถือว่าเป็นค่านิยมที่ผิด ซึ่งเป็นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย และไม่มีการคิดวางแผนการใช้จ่ายเงินล่วงหน้า การใช้จ่ายในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดปัญหาทางการเงินตามมา เมื่อรายจ่ายมีมากกว่ารายรับ (นิ่มนุช ประสานทอง, 2553)

วิชาหลักการบัญชี 1 (Principles of Accounting I) เป็นรายวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาชีพพื้นฐาน คณะบริหารธุรกิจ ซึ่งนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจทุกคนต้องเรียน เพื่อให้นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจทุกคนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความหมาย วัตถุประสงค์และบทบาทของการบัญชี จริยธรรมของวิชาชีพบัญชี แม่บทการบัญชี หลักการและวิธีการบันทึกบัญชีตามหลักบัญชีคู่ วงจรบัญชี งบการเงินสำหรับกิจการให้บริการและกิจการซื้อมาขายไป ภาษีมูลค่าเพิ่ม สมุดรายวันเฉพาะ การควบคุมเงินสดและระบบเงินสดย่อย ระบบใบสำคัญ และการจัดทำบัญชีเสมือนจริง การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาหลักการบัญชี 1 นอกจากจะสอนให้นักศึกษามีความรู้ในศาสตร์วิชาชีพทางการบัญชีเบื้องต้นแล้ว ผู้สอนยังมุ่งเน้นให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในรายวิชาหลักการบัญชี 1 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต โดยการกำหนดให้นักศึกษาทำบัญชีเสมือนจริง คือทำการบันทึกรายรับรายจ่ายเพื่อ นำข้อมูลการบันทึกบัญชีรายรับรายจ่ายมาบริหารการใช้จ่ายเงินให้มีคุณภาพ ช่วยฝึกความมีระเบียบในตนเอง ลดละสิ่งที่ฟุ่มเฟือย รู้จักการ อดออมและรู้จักการพึ่งพาตนเอง มีความระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่ายมากขึ้น รู้คุณค่าของเงินมีความรอบคอบ จัดระเบียบการจัดการเงินเพื่อให้เป็นนิสัย ให้รู้จักการประหยัดและอดออม

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา (1) รายได้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 (2) รายจ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 (3) พฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 (4) เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 และ(5) ปัจจัยคัดสรรที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1

ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการสอนวิชาหลักการบัญชี 1 ซึ่งเนื้อหาในรายวิชาบางส่วนมีการส่งเสริมให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ทฤษฎีองค์ความรู้ด้านกระบวนการจัดทำบัญชีมาบูรณาการกับการบริหารการใช้จ่ายเงินส่วนตัวของนักศึกษา โดยการบันทึกบัญชีรับ-จ่าย จึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กับนักศึกษาที่ไม่เคยเรียน วิชาหลักการบัญชี 1 กรณีศึกษา: นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนและเป็นประโยชน์กับผู้ที่สนใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาที่เคยผ่าน/ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และ การวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กับนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 รวมทั้งสิ้น 287 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กับนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 165 คน ได้มาจากตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากรของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และเลือกสุ่มมาโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) พฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้ตอบแบบสอบถาม และ(3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ศึกษาจากทฤษฎี หลักการ และ แนวคิด ที่มาจาก ตำรา บทความ เอกสาร และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน พิจารณาความตรงของเครื่องมือ (Validity) ในด้านเนื้อหา ภาษา ข้อความ ความหมาย และ โครงสร้าง นำความเห็นที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วและได้รับความเห็นชอบจากผู้ควบคุมงานวิจัย ไปลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการลองใช้ ไปคำนวณหาความเที่ยง (Reliability) หรือค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha-reliability Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงหรือความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9899

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กับนักศึกษาที่ไม่เคยเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 กรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โดยไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองเริ่มตั้งแต่ เดือน มีนาคม ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2558 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 165 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของการสุ่ม

2. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด ไปคำนวณค่าสถิติกับโปรแกรมการคำนวณค่าสถิติสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์ ค่าสถิติที่ใช้คือ จำนวน (Frequency) ร้อยละ (Percentage) การทดสอบค่าทีแบบ Independent Sample t-test และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวซ์ (Stepwise-Multiple Regression Correlation Coefficient)

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ปัจจัยคัดสรรทั้ง 10 ปัจจัย มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 77.00 เป็นเพศหญิง มีอายุ 19 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 92.80 เป็นนักศึกษาสาขาวิชาการบัญชี ร้อยละ 35.20 รองลงมาได้แก่ สาขาวิชาการจัดการ และ สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คิดเป็น ร้อยละ 19.40 และ ร้อยละ 13.30 ตามลำดับ ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการบัญชี 1 ร้อยละ 35.20 และ ไม่ได้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาหลักการบัญชี 1 ร้อยละ 64.80 มีแหล่งที่มาของรายได้จากบิดา-มารดา และ เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72.10 และ ร้อยละ 19.40 ตามลำดับ

2. นักศึกษามีรายได้ จากบิดา-มารดาต่อเดือนโดยประมาณสูงสุดคือ มากกว่า 2,500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 49.09 รองลงมา ได้แก่ 1,501-2,000 บาท คิดเป็น ร้อยละ 27.27 ส่วนรายได้ จากการทำงานพิเศษ มีรายได้ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน และ มากกว่า 2,500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 86.68 และ ร้อยละ 7.28 ตามลำดับ นอกจากนี้ได้มีรายได้จากทุนการศึกษา ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน และ 500-1.000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 83.64 ร้อยละ 13.34 ตามลำดับ สำหรับรายได้ที่มาจาก ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน และ 2,001-2,500 ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 52.73 และ ร้อยละ 47.27 ตามลำดับ ขณะ เดียวกันมีรายได้จาก ผู้ปกครองไม่ใช่บิดามารดา ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 86.06

3. นักศึกษามีรายจ่ายต่อเดือนโดยประมาณ มากกว่า 2,500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 83.63 รองลงมา ได้แก่ 1,501-2,000 บาทต่อเดือน 2,001-2,500 บาทต่อเดือน 1,501-2,000 บาทต่อเดือน และ 501-1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 9.10, 3.03, 2.42 และ 1.82 ตามลำดับ

4. นักศึกษามีแหล่งที่พักอาศัยขณะศึกษา เป็นหอพักเอกชน ร้อยละ 30.90 รองลงมาเป็น บ้านเช่า และ หอพักในกำกับมหาวิทยาลัย คิดเป็น ร้อยละ 28.49 และ 25.45 ตามลำดับ

5. ภาพรวมพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 (N=165) จำแนกตามด้านต่างๆ

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 (N=165) จำแนกตามด้านต่างๆ

รายการค่าใช้จ่าย	**0-500 บาท**	**501-1,000 บาท**	**1,001-1,500 บาท**	**1,501-2,000 บาท**	**2,001-2,500 บาท**	**มากกว่า 2,501 บาท**
1. ด้านที่อยู่อาศัยโดยประมาณ (รวมค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า)						
จำนวน	47	26	30	14	21	27
ร้อยละ	28.49	15.76	18.18	8.48	12.73	16.36
2. ด้านอาหารและเครื่องดื่ม โดยประมาณ						
จำนวน	50	35	21	23	13	23
ร้อยละ	30.30	21.21	12.73	13.94	7.88	13.94
3. ด้านเสื้อผ้า (ไม่รวมเครื่องแบบนักศึกษา)						
จำนวน	103	29	13	12	4	4
ร้อยละ	62.43	17.58	7.88	7.27	2.42	2.42
4. ด้านยานพาหนะโดยประมาณ (น้ำมันเชื้อเพลิง ค่าบำรุงรักษา)						
จำนวน	104	33	15	4	5	4
ร้อยละ	63.03	20.00	9.10	2.42	3.03	2.42
5. ด้านการศึกษา โดยประมาณ (ค่าถ่ายเอกสาร พิมพ์งาน อุปกรณ์การเรียนฯ)						
จำนวน	115	31	3	9	1	6
ร้อยละ	69.70	18.79	1.82	5.45	0.60	3.64
6. ด้านการสื่อสารโดยประมาณ (ค่าบริการแบบเติมเงิน ค่าบริการแบบรายเดือน)						
จำนวน	108	31	11	10	1	4
ร้อยละ	65.46	18.79	6.67	6.06	0.60	2.42

7. ด้านสุขภาพ โดยประมาณ (ค่ารักษาพยาบาล ค่าออก กำลังกายบริหารฟิตเนสฯ)						
จำนวน	120	22	8	7	5	3
ร้อยละ	72.73	13.33	4.85	4.24	3.03	1.82
8. ด้านบันเทิงและพักผ่อน โดยประมาณ (ค่าท่องเที่ยว เกมออนไลน์ ค่าใช้จ่ายด้านอบายมุขฯ)						
จำนวน	116	23	8	7	4	7
ร้อยละ	70.31	13.94	4.85	4.24	2.42	4.24

พบว่า พฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 ส่วนใหญ่อยู่ที่ 0-500 บาท ในทุกด้าน รองลงมาคือ 501-1,000 บาท ในทุกด้าน ยกเว้น ด้านที่อยู่อาศัยโดยประมาณ (รวมค่าน้ำ ค่าไฟ) อยู่ที่ 1,000-1,500 บาท

6. สรุปผลการเปรียบพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่ผ่าน และไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1

ตารางที่ 2 การเปรียบพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่ผ่าน และ ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1

พฤติกรรมค่าใช้จ่าย	**ผ่านการเรียนหลักการบัญชี 1**		**ไม่ผ่านการเรียนหลักการบัญชี 1**		**t-test**	**Sig.**
	$\overline{X}$	**S.D.**	$\overline{X}$	**S.D.**		
1. ด้านที่อยู่อาศัย	4.02	2.00	4.34	2.53	-0.84	0.402
2. ด้านอาหารและเครื่องดื่ม	3.84	1.74	4.18	2.41	-0.92	0.355
3. ด้านเสื้อผ้า	2.63	1.23	2.74	1.52	-0.46	0.641
4. ด้านยานพาหนะ	2.42	1.49	2.78	1.31	-1.58	0.114
5. ด้านการศึกษา	2.63	1.79	2.65	1.38	-0.06	0.947
6. ด้านการสื่อสาร	2.65	1.47	2.63	1.22	0.09	0.927
7. ด้านสุขภาพ	2.04	1.44	2.50	1.58	-1.85	0.065
8. ด้านบันเทิงและพักผ่อน	2.11	1.19	2.81	2.14	-2.28*	0.023
รวม	**2.76**	**0.79**	**3.01**	**1.10**	**-1.48**	**0.140**

* $P < .05$

พบว่า โดยรวมนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มนักศึกษาที่ผ่าน และ กลุ่มนักศึกษาที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละประเด็นที่ทดสอบทั้ง 8 ด้าน พบว่า เกือบทุกด้านนักศึกษาทั้งสองกลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเพียงด้านเดียวเท่านั้นคือ ด้านบันเทิงและพักผ่อน ที่นักศึกษาทั้งสองกลุ่ม มีพฤติกรรมการใช้จ่ายแตกต่างกัน โดยพบว่า นักศึกษาที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน สูงกว่า นักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย

7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลสหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวซ์ ระหว่างปัจจัยคัดสรรค์ที่มีมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลสหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบสเต็ปไวซ์ ระหว่างปัจจัยคัดสรรค์ที่มีมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1

Model	Indep.Var.	F	R^2	Coefficient		t	Sig.
				B	Beta		
1	●สภาพแวดล้อมทางสังคม (ตามแฟชั่น การเลียน แบบดารา เลียนแบบเพื่อน)	4.02*	.024	332.21	.155	2.01*	.047

* P < .05 Dependent Var. = การใช้จ่ายเงิน

พบว่า มีเพียง 1 ปัจจัยคัดสรรเท่านั้น (จากปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 10 ปัจจัย) ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคม (ตามแฟชั่น การเลียนแบบดารา เลียนแบบเพื่อน) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 โดยเพียงปัจจัยนี้ปัจจัยเดียว สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายตัวแปรตามคือ การใช้จ่ายเงินของนักศึกษา ได้ร้อยละ 2.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 “ศึกษารายได้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1” พบว่า นักศึกษามีรายได้ จากบิดา-มารดาต่อเดือนโดยประมาณสูงสุดคือ มากกว่า 2,500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 49.09 รองลงมา ได้แก่ 1,501-2,000 บาท และ ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็น ร้อยละ 27.27 และ ร้อยละ 11.51 ตามลำดับ ส่วนรายได้ จากการทำงานพิเศษ มีรายได้ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน และ มากกว่า 2,500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 86.68 และ ร้อยละ 7.28 ตามลำดับ นอกจากนี้ได้มีรายได้จาก ทุนการศึกษา ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน 500-1.000 บาทต่อเดือน และ 2,000-2.500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 83.64 ร้อยละ 13.34 และ ร้อยละ 2.42 ตามลำดับ สำหรับรายได้ที่มาจาก ทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน และ และ 2,001-2,500 ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 52.73 และ ร้อยละ 47.27 ตามลำดับ ขณะ เดียวกันมีรายได้จาก ผู้ปกครองไม่ใช่บิดามารดา ไม่เกิน 500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 86.06

2. ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 “ศึกษารายจ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1” พบว่า นักศึกษามีรายจ่ายต่อเดือนโดยประมาณ มากกว่า 2,500 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 83.63 รองลงมา ได้แก่ 1,501-2,000 บาทต่อเดือน 2,001-2,500 บาทต่อเดือน 1,501-2,000 บาทต่อเดือน และ 501-1,000 บาทต่อเดือน คิดเป็น ร้อยละ 9.10, 3.03, 2.42 และ 1.82 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีแหล่งที่พักอาศัยขณะศึกษา เป็นหอพักเอกชน ร้อยละ 30.90 รองลงมาเป็น บ้านเช่า และ หอพักในกำกับมหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 28.49 และ 25.45 ตามลำดับ

3. ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 “ศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1” พบว่า ส่วนใหญ่นักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 มีค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยโดยประมาณ (รวมค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า) ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.49 ด้านอาหารและเครื่องดื่มไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.30 ด้านเสื้อผ้า (ไม่รวมเครื่องแบบนักศึกษา) ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.43 ด้านยานพาหนะ (น้ำมันเชื้อเพลิง ค่าบำรุงรักษา) ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 63.03 ด้านการศึกษา (ค่าถ่ายเอกสาร พิมพ์งาน อุปกรณ์การเรียนฯ) ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 69.70 ด้านการสื่อสารโดยประมาณ (ค่าบริการแบบเติมเงิน ค่าบริการแบบรายเดือน) ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 65.46 ด้านสุขภาพ (ค่า

รักษาพยาบาล ค่าออกกำลังกายบริหารฟิตเนสฯ) ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 72.73 และ ด้านบันเทิงและพักผ่อนโดยประมาณ (ค่าท่องเที่ยว เกมออนไลน์ ค่าใช้จ่ายด้านอบายมุขฯ) ไม่เกิน 500 บาท คิดเป็นร้อยละ 70.31 ตามลำดับ

4. ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 4 “เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านหรือไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1” พบว่า โดยรวมนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาทั้งสองกลุ่มคือ กลุ่มนักศึกษาที่ผ่าน และ กลุ่มนักศึกษาที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละประเด็นที่ทดสอบทั้ง 8 ด้าน พบว่า เกือบทุกด้านนักศึกษาทั้งสองกลุ่มดังกล่าวมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเพียงด้านเดียวเท่านั้นคือ ด้านบันเทิงและพักผ่อน ที่นักศึกษาทั้งสองกลุ่ม มีพฤติกรรมการใช้จ่ายแตกต่างกัน โดยพบว่า นักศึกษาที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงิน สูงกว่า นักศึกษาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย

5. ศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 5 “ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านและไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1” พบว่า มีเพียง 1 ปัจจัยคัดสรรเท่านั้น (จากปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 10 ปัจจัย) ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคม (ตามแฟชั่น การเลียนแบบดารา เลียนแบบเพื่อน) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 โดยเพียงปัจจัยนี้ปัจจัยเดียว สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายตัวแปรตามคือ การใช้จ่ายเงินของนักศึกษา ได้ร้อยละ 2.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้ปกครองสามารถนำไปประมาณค่าใช้จ่ายบุตรหลานที่กำลังจะศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย

2. การศึกษาครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางผู้ที่สนใจในเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการใช้จ่ายเงิน

3. การศึกษาครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอนใช้เป็นแนวทางให้นักศึกษาในความดูแลวางแผนการใช้จ่ายเงิน

4. คำถานในแบบสอบถามมีข้อบกพร่อง ไม่ครอบคลุมปัญหาทั้งหมด หรือไม่ชัดเจน หากจะนำไปใช้ควรศึกษาข้อมูลหรืองานวิจัยอื่นๆ เพิ่มเติม

อธิปรายผล

1. พฤติกรรมค่าใช้จ่ายและแบบแผนการใช้จ่ายแต่ละด้านในภาพรวม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.79 ที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.01 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละด้านของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 แล้วพบว่า พฤติกรรมค่าใช้จ่ายและแบบแผนการใช้จ่าย ด้านที่อยู่อาศัยและ ด้านอาหารและเครื่องดื่ม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ด้านเสื้อผ้า ด้านการศึกษา ด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านยานพาหนะ ด้านสุขภาพ และด้านบันเทิงและพักผ่อน อยู่ในระดับน้อย ส่วนนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 พบว่า พฤติกรรมค่าใช้จ่ายและแบบแผนการใช้จ่าย ด้านที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านอาหารและเครื่องดื่ม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ด้านเสื้อผ้า ด้านยานพาหนะ ด้านการศึกษา ด้านการสื่อสาร และด้านบันเทิงและพักผ่อน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านสุขภาพ อยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557) จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนทั่วประเทศในปี 2557 มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 20,892 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ร้อยละ 33.9 เป็นค่าอาหาร เครื่องดื่มและยาสูบ รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัยและและ

เครื่องใช้ภายในบ้านร้อยละ 20.0 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทางและยานพาหนะร้อยละ 19.5 ของใช้ส่วนบุคคล/เครื่องนุ่งห่ม/รองเท้าร้อยละ 5.5 ใช้ในการสื่อสารร้อยละ 3.2 ค่าใช้จ่ายในการศึกษาร้อยละ 1.7 ค่าใช้จ่ายสำหรับการบันเทิง/การจัดงานพิธีร้อยละ 1.5 ค่าเวชภัณฑ์/ค่ารักษาพยาบาลร้อยละ 1.5 สอดคล้องกับ ศศิยา สืบนุช (2551) การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายด้านการบริโภคอาหารและเครื่องดื่มคิดเป็นร้อยละ 49 มีค่าใช้จ่ายด้านที่พักอาศัย ร้อยละ 40 สอดคล้องกับ วิลาสินี ชัยธิ (2556) ศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าค่าใช้จ่ายทางด้านที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 1,000 บาท ค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่ม1,500-3,000 บาท ค่าใช้จ่ายด้านเสื้อผ้า โดยเฉลี่ยต่อเดือน 401-700 บาท ค่าใช้จ่ายด้านยานพาหนะ โดยเฉลี่ยต่อเดือน 100-400 บาท ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาโดยเฉลี่ยต่อเดือน 101-300 บาท ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพโดยเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 100 บาท ค่าใช้จ่ายด้านบันเทิงและพักผ่อนโดยเฉลี่ยต่อเดือน 501-1,000 บาท สอดคล้องกับ ช่อทิพย์ แสนดี (2553) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่พักอาศัยหอพักเอกชน จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงชั้นปีที่ 3 คณะวิทยาศาสตร์ โดยส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในด้านอาหารและเครื่องดื่ม แต่ไม่สอดคล้องกับ ภัทรพร กิจชัยนุกูล (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่าใช้จ่ายของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าค่าใช้จ่ายในหมวดการเดินทางและการสื่อสารมีค่าใช้จ่ายสูงที่สุดคือ 12,318.50 บาทต่อเดือน (ค่าผ่อนรถ ค่าน้ำมันรถ ค่ารถเมล์และแท็กซี่ และค่าโทรศัพท์)

2. ปัจจัยคัดสรรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการใช้จ่ายเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา (ทั้งสองกลุ่ม) พบว่ามีเพียง 1 ปัจจัยคัดสรรเท่านั้น (จากปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 10 ปัจจัย) ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคม สามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายตัวแปรตามคือ การใช้จ่ายเงินของนักศึกษา ได้ร้อยละ 2.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนในภาพรวม (นักศึกษาทั้งสองกลุ่ม) อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.34 และที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.46 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละข้อ พบว่ากลุ่มที่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 พฤติกรรมในการใช้จ่ายเงิน ด้านรายได้ ความจำเป็นของสินค้า คุณภาพสินค้าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้จ่ายเงิน รูปแบบการดำเนินชีวิต และแหล่งช็อปปิ้งสะดวก มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ส่วนเพื่อนมีผลต่อการใช้จ่ายเงิน สภาพแวดล้อมทางสังคม (ตามแฟชั่น,การเลียนแบบดารา,เลียนแบบเพื่อน) ความสวยงามของสินค้า โปรโมชั่นของร้านค้า (การลด แลก แจก แถม) เวลาว่าง มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับนักศึกษาที่ไม่ผ่านการเรียนวิชาหลักการบัญชี 1 พบว่า พฤติกรรมในการใช้จ่ายเงิน ด้านรายได้ ความจำเป็นของสินค้า คุณภาพสินค้าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้จ่ายเงิน รูปแบบการดำเนินชีวิต แหล่งช็อปปิ้งสะดวก ความสวยงามของสินค้า โปรโมชั่นของร้านค้า (การลด แลก แจก แถม) และเวลาว่าง มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก เพื่อนมีผลต่อการใช้จ่ายเงิน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ พรรณวดี ปริญญา เมธี (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้ามือสองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการสุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 150 คน พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าของนักศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยทางด้านสถานที่ และทางด้านรายได้ โดยทางด้านผลิตภัณฑ์ คุณภาพและรูปแบบของสินค้ามีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้ามากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยคือ 4.62 และ 4.51 ตามลำดับ ส่วนตราสินค้าหรือยี่ห้อจะมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อค่อนข้างมากมีค่าเฉลี่ยที่ 3.74 ด้านราคา ราคาถูกและราคาปานกลางเหมาะสมกับคุณภาพ จะมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้ามากค่าเฉลี่ยคือ 4.42 และ 4.43 ตามลำดับ ส่วนสินค้าที่มีราคาสูงหรือสินค้าที่มียี่ห้อจะมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อปานกลาง คือ 3.02 ด้าน สถานที่ที่มีการเดินทางสะดวกและสถานที่ที่มีสินค้ามือสองให้เลือกเยอะจะเป็นที่ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้ามือสองมากมีค่าเฉลี่ยคือ 3.69 และ 4.36 ตามลำดับ และสถานที่ขายสินค้ามือสองที่อยู่ใกล้แหล่งที่พักหรือแหล่งศึกษาจะมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อปานกลางคือ 3.20 ส่วนทางด้านรายได้ รายรับต่อเดือนจะมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อมากและรายได้พิเศษจะมีอิทธิพลในระดับปานกลางซึ่งมีค่าเฉลี่ย คือ 4.36 และ 3.19 ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาและช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อย่างดียิ่งจากบุคคลหลายๆ ฝ่าย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ในการ ทำรายงานการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเจ้าพระยา และ ผู้บริหารทุกท่าน ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้และส่งเสริมในทุกเรื่องตลอดมา จึงขอกรอบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากรายงานการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยมอบเป็นกตัญญูบูชาแด่บิดา มารดา ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนผู้วิจัยจนได้มีวันนี้

เอกสารอ้างอิง

ช่อทิพย์ แสนดี. (2553). ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการออมของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่พักอาศัยหอพักเอกชน. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เชาวลีย์ พงศ์ผาติโรจน์ และคณะ. (2548). **หลักการบัญชีขั้นต้น 2 (Accounting Principles 2)**. พิมพ์ครั้งที่ 8 คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย สันติวงษ์. (2546). **การบริหารทุนมนุษย์.** เข้าถึงได้จาก http://library.nmc. ac.th/ library/disp.php?code. 22 มกราคม 2558.

นิ่มนุช ประสานทอง. (2553). การศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์. รายงานการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประเวศ วะสี. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียง**. เข้าถึงได้จาก https://th.Wiki pedia.orgWiki/. 22 มกราคม 2558.

ปราณี เอี่ยมลออภักดี. (2551). **การบริหารการตลาด.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.

พรรณวดี ปริญญาเมธี. (2553). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้ามือสองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.** คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภัทรา เรืองสินภิญญา. (2552). **พฤติกรรมการบันทึกบัญชีรายได้และรายจ่าย.** เข้าถึงได้จาก http:// www.bec.nu.ac.th/becjournal/misjournal/files. 22 มกราคม 2558.

ภัทรพร กิจชัยนุกูล. (2556). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายของประชาชนในกรุงเทพมหานคร.** เข้าถึงได้จาก http://libdcms.nida.ac.th/thesis6/2556/b180714.pdf. 22 มกราคม 2558.

รงศ์ ประพันธ์พงศ์. (2550). **องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง.** เข้าถึงได้จาก. http://www.n-tech.ac.th/ ulib5/ dublin. php?ID=37. 22 มกราคม 2558

รณชัย ตันตระกูล. (2553). **การบริหารการตลาด.** กรุงเทพฯ : ซีเคแอนด์เอสโฟโต้สตูดิโอ.

วิลาสินี ชัยธิ. (2556). **ศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.** คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศศิยา สืบนุช. (2551). **การศึกษาปัจจัยทีมีอิทธิพลต่อการออมของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.** คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2554). **หลักการบัญชีขั้นต้น.** กรุงเทพฯ : แมคกรอ-ฮิล.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียง.** เข้าถึงได้จาก http://www.rdpb.go.th/RDPB/front/WhatSufficiency Economy.aspx. 22 มกราคม 2558.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). **การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค.** กรุงเทพฯ : ธีระฟิลม์และไซเท็กซ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (ปี 2557) บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2557.** เข้าถึงได้จาก https://www.msociety.go.th/article_attach/13611/ 17628.pdf. 22 มกราคม 2558.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). **การแบ่งประเภทของค่าใช้จ่าย.** เข้าถึงได้จาก. https://www.msociety.go.th-/ article_ attach/13611/17628.pdf. 22 มกราคม 2558.

แนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิงจังหวัดนครสวรรค์

THE SOLUTION OF NON-EDUCATION AT HIGH SCHOOL LEVEL CASE STUDY: WATNONGPLING SCHOOL, NAKHONSAWAN PROVINCE

กนกทิพย์ บำรุงศรี* วิบูลพันธ์ วิเวกวินย์ พีรพล ดิลกศิลป์ วิลาสินี ชูทอง
คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์
*corresponding author e-mail : nokkanoktip@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ศึกษาระดับปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ และนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับระดับมัธยมต้นโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2558 จำนวนทั้งสิ้น 108 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ คือค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ที่สำคัญตามรายด้าน ประกอบด้วย ด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อม ด้านสังคม ด้านสภาพครอบครัว และ ด้านสภาพการติดเพื่อน ระดับปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง และแนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 แนวทาง คือ การวิเคราะห์สาเหตุของการไม่ศึกษาต่อ การศึกษาเชิงลึกสภาพแวดล้อม บริบทของนักเรียนเป็นรายกรณี สร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของการศึกษาโดยทางเลือก สายสามัญและสายอาชีพ ร่วมกับชุมชน ท้องถิ่นในการจัดกองทุนสนับสนุนปัจจัยการศึกษาเบื้องต้นให้แก่นักเรียนและผู้ปกครอง และติดตามผลการศึกษาต่อของนักเรียนให้สามารถต่อยอดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ

คำสำคัญ : แนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

Abstract

The purpose of research were to study the problem of non-education at high school level of Wat Nong Pling School students Nakhon Swan Province, study the problem level of non-education at high school level of Wat Nong Pling School students Nakhon Swan Province, and 3) bring the solution of non-education at high school level of Wat Nong Pling School students Nakhon Swan Province. The sample was 108 students in graded 7 to 9 of Wat Nong Pling School Nakhon Swan Province**.** The instrument used for the questionnaire 5 scales. The statistics used to analyzing the data mean and standard deviation. The results of the research

were as following: The problem of non-education at high school level of Wat Nong Pling School students Nakhon Swan Province were surrounding, social, and family. The level of problem level of non-education at high school level of Wat Nong Pling School students Nakhon Swan Province, it found that at moderate level. The solution of non-education at high school level were to analyze the cause of non-education at high school level in-depth study of surrounding of some students for case study, to make understanding to parents for the importance of education between high school and vocational level to participate in local community for support the educational actors to students and parents and ta follow up the study result for further study for working in the future.

Keyword : the solution of non-education, high school

บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์การแข่งขันระหว่างประเทศเป็นไปอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางวิชาการ เทคโนโลยีและยุทธศาสตร์ที่เหนือกว่าจะมีความได้เปรียบเหนือประเทศที่มีการพัฒนาการทางวิชาการและเทคโนโลยีที่ด้อยกว่า ดังนั้นการที่จะพัฒนาประเทศให้แข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดจึงต้องสร้างเสริมคุณภาพของกำลังคนระดับสูงของประเทศที่จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ต่อไป ซึ่งกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนากำลังคน คือ กระบวนการศึกษา เพราะ “การศึกษา คือ เครื่องมือและกระบวนการต่อเนื่องอย่างหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์มีความเจริญงอกงาม ปรับตัวได้ ดำเนินชีวิตดี และมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ มนุษย์เรียนรู้ได้ คิดได้ ทำได้ และแก้ไขปัญหาได้ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม คุณธรรมทั้งระดับบุคคลและระดับประเทศ ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในการพัฒนาประเทศให้ประสบความสำคัญในทุกด้านๆ ไม่ว่าด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 ในหมวดที่ 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ไว้ ดังนี้ มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล ได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว มาตรา 12 องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและมาตรา13 บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้ (1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล (2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายกำหนด (3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิ ได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้ (1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ (2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด (3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวของกับสิทธิประโยชน์ของประชากรไว้ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ในแนวดำเนินการ ข้อ 3.3 กำหนดไว้ว่ายกระดับคุณภาพ

การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3.3.1 ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีขนาดและจำนวนผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานให้มีการจัดทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสมตามความจำเป็นของพื้นที่และโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนวัยเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง 3.3.2 ปรับหลักสูตรการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นผู้แนะนำและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างมาตรการจูงใจให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครูปรับระบบประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง 3.3.3 พัฒนาระบบประเมินคุณภาพมาตรฐานที่สามารถวัดและประเมินผลคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละระดับการศึกษา 3.3.4 ส่งเสริมมาตรการสร้างแรงจูงใจให้สถานประกอบการขนาดกลางที่มีศักยภาพเข้าร่วมระบบทวิภาคี หรือ สหกิจศึกษา สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการ ครูฝึกหรือครูพี่เลี้ยงให้ร่วมวางแผนการจัดการเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลผู้เรียน 3.3.5 ขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสู่ความเป็นเลิศ การพัฒนางานวิจัยไปสู่นวัตกรรม รวมทั้งขยายการจัดทำและการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้มากขึ้น 3.3.6 จัดทำสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้คนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทั่วถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ และใช้มาตรการทางภาษีจูงใจให้ภาคเอกชนผลิตหนังสือ สื่อการอ่านและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและราคาถูก 3.3.7 ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต อาทิพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) จากนโยบายด้านการศึกษา และยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นพื้นฐานเพื่อที่จะให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และเป็นประชากรที่มีคุณภาพต่อไป อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าผู้ที่มาศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะสามารถสำเร็จการศึกษาได้ทั้งหมด ส่วนหนึ่งต้องออกจากการศึกษากลางคัน อาจมีปัญหาชีวิต ปัญหาสังคมอันทำให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศ นอกจากนี้การออกกลางคันยังแสดงถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษานั้นๆ อีกด้วยดังนั้นการไม่ศึกษาต่อจึงเป็นประเด็นปัญหาที่สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งประสบโดยมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อการออกไม่ศึกษาต่อ การไม่ศึกษาต่อล้วนเป็นความสูญเปล่าทางการศึกษาที่น่าเสียดายควรแก่การปรับแก้โดยเร่งด่วน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564) การไม่ศึกษาต่อถือเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษา ถือเป็นการสูญเปล่าและเป็นความล้มเหลวในด้านการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษา อีกทั้งนักศึกษาที่ไม่ศึกษาเหล่านั้นย่อมได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ รวมทั้งเป็นการบ่งบอกถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา ซึ่งการแก้ปัญหาเด็กไม่ศึกษาต่อนั้นจำเป็นต้องทราบข้อมูลพื้นฐานและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของการไม่ศึกษาต่อของเด็ก ในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้หมายรวมถึงการศึกษาต่อในสายอาชีพ ผู้วิจัยจึงจึงเห็นว่า การศึกษาเป็นบริการสาธารณะที่จะต้องจัดให้กับประชากรวัยเรียนให้ได้เรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ศึกษาศึกษาวิจัยในเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิงจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์อย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาระดับปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ และ การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ให้สามารถรณรงค์ได้เข้าเรียนต่อในระดับมัธยมปลายทั้งสายสามัญและสายวิชาชีพให้มากยิ่งขึ้น ในอนาคตต่อไปให้เกิดความยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ และ

3.เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับระดับมัธยมต้นโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา 2558 จำนวนทั้งสิ้น 143 คน 5 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับระดับมัธยมต้นโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ปีการศึกษา 2558 จำนวน 108 คน จากจำนวน 143 คน 5 ห้องเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน สุทธนู ศรีไสย์, 2551) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) จำนวน 20 ข้อ เพื่อศึกษาปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อม ด้านสังคม ด้านสภาพครอบครัว ด้านสภาพการติดเพื่อน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

การวิเคราะห์ข้อมูล

1.วิเคราะห์สภาพศึกษาปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ จากแบบสอบถาม

2.วิเคราะห์ระดับปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ จากแบบสอบถาม

3. วิเคราะห์นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนโรงเรียนหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ โดยการวิเคราะห์ความเรียงแนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ โดยการสังเคราะห์จากสภาพปัญหาการไม่ศึกษาต่อ ระดับปัญหาการไม่ศึกษาต่อ โดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่งเป็นตัวแบบในการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัญหาที่มีผลต่อการไม่ศึกษาต่อที่สำคัญ 4 ด้านตามลำดับคือ 1) ด้านสภาพการติดเพื่อนคือเพื่อที่ไม่เรียนต่อมักจะเข้ามาชักชวนให้หนีเรียนและไปทำกิจกรรมอื่นๆประกอบกับอายุตนเองมากจึงเป็นสาเหตุสำคัญ 2) ด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ค่านิยมของสถาบันที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับและมีความเข้มแข็งทางวิชาการ เมื่อนักเรียนผิดหวังก็จะไม่ยอมเรียนต่อ 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านสถานภาพครอบครัว โดยทั่วไปมักจะต้องการแรงงานมาช่วยในการประกอบอาชีพจึงทำให้ขาดโอกาสศึกษาต่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการไม่ศึกษาต่อและศึกษาจากเอกสาร งานวิจัยและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักเรียนต่ออิทธิพลการไม่ศึกษาต่อ

2. ประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวของในการลงพื้นที่ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย

3. ตรวจสอบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และประสานหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการวิจัยเพื่อยืนยันความพร้อมในการจัดเก็บข้อมูลการวิจัย

4. ลงพื้นที่โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขแล้ว ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ด้วยตัวเอง

5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างและได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วน จำนวน 108 ฉบับ เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาต่อการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏดังนี้

1.1 จากการวิเคราะห์สถานภาพกลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน จำแนกสถานภาพตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 ส่วนใหญ่อายุ ไม่เกิน 16 ปีจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 70.37 และอายุ 16 ปี ขึ้นไปจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 29.63

1.2 สภาพปัญหาการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนกรณีศึกษาโรงเรียน วัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าปัญหาสำคัญมี 4 ด้านตามลำดับคือ 1) ด้านสภาพการติดเพื่อน 2) ด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อม 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านสถานภาพครอบครัว

2. ผลการวิเคราะห์ระดับปัญหาของการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกรณีโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏดังตางรางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{i}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกรณีโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์

	ด้าน	$\bar{i}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อม	3.02	1.023	ปานกลาง
2.	ด้านสังคม	2.88	1.052	ปานกลาง
3.	ด้านสถานภาพครอบครัว	2.87	1.005	ปานกลาง
4.	ด้านสภาพการติดเพื่อน	3.22	1.133	ปานกลาง
	รวม	**3.00**	**1.052**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{i}$ = 3.00, S.D.=1.052) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านสภาพการติดเพื่อน ($\bar{i}$ = 3.22, S.D. = 1.113) รองลงมาได้แก่ ด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อม ($\bar{i}$ = 3.02, S.D.=1.023) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านสถานภาพครอบครัว ($\bar{i}$ =2.87, S.D.= 1.005)

3. แนวทางการแก้ปัญหาการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกรณีโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผน (P)

1.1 ประสานผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าในการส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.2 ศึกษาข้อมูลแนวโน้มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ศึกษาต่อ ย้อนหลัง 5 ปี เพื่อให้ทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาการไม่เรียนต่อในเชิงลึก

1.3 ประชาพิจารณ์ในนโยบายการส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้เข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้นโดยให้เห็นความสำคัญต่อปัจจัยด้านอายุมีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยรายด้านพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านสถานภาพครอบครัวกับอายุของนักเรียน รองลงมาคือ ด้านสังคมกับอายุของนักเรียนผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ

1.4 กำหนดแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ศึกษาต่อ โดยความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และตัวแทนผู้ปกครอง

องค์ประบอบที่ 2 การรณรงค์ให้นักเรียนได้ศึกษาต่อ (D)

2.1 ประชุมชี้แจงเรื่องการรณรงค์ให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

2.2 ประชาสัมพันธ์การรณรงค์ให้นักเรียนเรียนต่อผู้ปกครอง นักเรียน ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

2.3 จัดตั้งกองทุนในการส่งเสริมสนับสนุนและให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น

2.4 เฝ้าระวังเพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 3 การตรวจสอบติดตาม (C)

3.1 ตรวจสอบผลการดำเนินการตามแผนการรณรงค์ให้นักเรียนศึกษาต่อ

3.2 หากพบปัญหา นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนต่อไป

องค์ประกอบที่ 4 การนำปัญหาไปพัฒนา (A)

4.1 ทบทวนปัญหา สาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา

4.2 ปรับปรุงแผนให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

ผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อในรับมัธยมศึกษาตอนปลายสรุปได้ดังนี้ การวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา การศึกษาเชิงลึกของปัญหา การสร้างความเข้าใจต่อผู้ปกครองและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าในภาพรวมพบว่า คือ 1) ด้านสภาพการติดเพื่อน 2) ด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อม 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านสถานภาพครอบครัว

2. การศึกษาระดับปัญหาของการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.00 ด้านทีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการติดเพื่อน อยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.22 ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านสถานภาพครอบครัว อยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 2.87

3. ผลการนำเสนอแนวทางการแก้ไขการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนที่พบว่าแนวทางการแก้ไขแก้ไขการไม่เรียนต่อของนักเรียนประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผน (P) องค์ประบอบที่ 2 การรณรงค์ให้นักเรียนได้ศึกษาต่อ (D) องค์ประกอบที่ 3 การตรวจสอบติดตาม (C) และองค์ประกอบที่ 4 การนำปัญหาไปพัฒนา (A) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก

กระบนการที่สามารถที่จะเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ ให้สามารถขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สรุปแนวทาได้แก่การวางแผน (P)ประสานผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลแนวโน้มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ศึกษาต่อ ย้อนหลัง 5 ปี เพื่อให้ทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาการไม่เรียนต่อในเชิงลึก ประชาพิจารณ์ในนโยบายการส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้เข้าศึกษาในระดับที่และกำหนดแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ศึกษา รณรงค์ให้นักเรียนได้ศึกษาต่อ (D) โดยประชุมชี้แจงประชาสัมพันธ์เรื่องการรณรงค์ให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนและให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นและเฝ้าระวังเพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องการตรวจสอบติดตาม (C) การตรวจสอบผลการดำเนินการตามแผนการรณรงค์ให้นักเรียนศึกษาต่อหากพบปัญหานำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนต่อไปการนำปัญหาไปพัฒนา (A) ทบทวนปัญหา สาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อ และปรับปรุงแผนการรณรงค์ให้นักเรียนศึกษาต่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการจัดการทำวิจัยเรื่องปัจจัยของการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ มีการตัดสินใจไม่เรียนต่อตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน ซึ่งปรากฏผลดังนี้คือ

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาที่ส่งผลต่อการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่า ในภาพรวมพบว่า อายุมีผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยรายด้านพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านสถานภาพครอบครัวกับอายุของนักเรียน รองลงมาคือ ด้านสังคมกับอายุของนักเรียนผลต่อการตัดสินใจไม่ศึกษาต่อที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของสถานภาพทางครอบครัวกับนักเรียนที่มีอายุเลยวัยเรียนประกอบกับเด็กในวัยนี้มักจะติดเพื่อน เมื่อถึงเวลาเข้าเรียนต่างระดับชั้นเรียน แม้จะอยู่ในกลุ่มอายุเดียวกันก็มักจะเกิดความอับอายประกอบกับครอบครัวไม่สามารถสร้างความเข้าใจกับบุตรหลานถึงความสำคัญของการเรียนจึงมักตามใจ จึงทำให้เกิดปัญหาการไม่ศึกษาต่อมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2526) ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจในการศึกษาของบุคคลแต่ละระดับจะแตกต่างกันออกไปตามวัย ฐานะ และโอกาสในวัยเด็ก ส่วนใหญ่จะเรียนเพราะพ่อ แม่ ให้เรียนหรือเรียนตามเพื่อน ถ้าเป็นวัยรุ่นตอนปลายและที่กำลังจะย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น คือ อยู่ระหว่างอายุ 16–25 ปี ก็อาจจะมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการเรียนไปอีกแบบหนึ่ง เพราะผู้ที่อยู่ในวัยนี้จะเริ่มมองเห็นในแนวทางชีวิต ซึ่งเห็นได้จากบุคคลรอบข้างบางคน อาจจะเริ่มมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับภาวะครอบครัวด้านต่างๆ ที่เหนือจากความรับผิดชอบที่มีต่อตนเองและอาจได้พบปัญหาชีวิตของครอบครัวจากครอบครัวของตนเอง ครอบครัวของเพื่อน ญาติพี่น้องหรือผู้ใกล้ชิดอื่นๆ ความคิดเกี่ยวกับการเรียน อาจจะเริ่มมีแนวหันเหเข้าสู่ผลได้ทางเศรษฐกิจ เช่น จะเรียนในสาขาที่หางานได้ง่าย มีรายได้ดีไม่ต้องทำงานหนัก และสำคัญ คือ เป็นงานประเภทที่ตนมีใจรักและชอบที่จะทำได้ บางครั้งการเลือกเรียนสาขาวิชาต่างๆหรือเลือกที่จะไม่เรียนต่อ เพื่อหางานทำ ของเด็กวัยรุ่นมักขึ้นอยู่กับค่านิยมของพ่อ แม่ พี่ น้อง และเพื่อน เพราะการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของคนไทย ซึ่งจะเปิดโอกาสให้บุตรหลานได้ตัดสินใจด้วยตนเอง พ่อ แม่ ญาติพี่น้องบางคนมีค่านิยมต่างๆ ว่าการเรียนในขั้นสูงๆ เท่านั้นที่จะทำให้บุตรหลานมีโอกาส ได้งานดี ทำงานมีเงินเดือนสูง เป็นเจ้าคนนายคน เป็นที่เชิดหน้าชูตาของพ่อ แม่ วงศ์ตระกูล โดยไม่คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน ในเรื่องการสนับสนุนของครอบครัวนี้ ครอบครัวใดมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่อาจส่งบุตรหลานให้เรียนในระดับสูงๆ ได้ ก็จำเป็นให้ออกไปประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัวก่อน เมื่อมีโอกาสในภายหน้าและมีความสนใจจึงกลับเข้ามาเรียนใหม่ ในการศึกษาของคนกลุ่มหลังนี้มักจะมีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มแรก กล่าวคือ คนรุ่นหลังนี้มักจะเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจ และ เพื่อเพิ่มพูนฐานะทางสังคม และ เศรษฐกิจ หรือ เลือกที่จะหางานทำเพื่อช่วย ครอบครัว

2. ผลการศึกษาระดับปัญหาของการไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.00 ด้านทีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการติดเพื่อน อยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 3.22 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านครอบครัว อยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 2.87 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาและสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญใกล้ชิดกับตัวนักเรียนมากกว่าปัจจัยอื่นนักเรียนที่อยู่ในวัยการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นช่วงของวัยรุ่นมีความรู้สึกที่อ่อนไหวต่อสภาพแวดล้อมในสังคมและมักจะเชื่อฟังเพื่อนมากกว่าครอบครัว จึงทำให้ระดับของปัจจัยสูงที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (อ้างถึงในศราวรณ์ ศิรพันธุ์ 2544) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจในการศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ คือ 1) สถานภาพ สถานะทางเศรษฐกิจ และ สังคมที่แตกต่าง 2) ทุนทรัพย์ใช้ในการศึกษามากหรือน้อยกว่า 3) คุณภาพของจุดการศึกษาที่แตกต่าง 4) ภูมิลำเนาของสถานศึกษาที่อยู่ในส่วนภาคกลางหรือส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ ยังพบว่า ค่านิยมของนักเรียนซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่ ตั้งอยู่ชานเมืองเอื้อให้นักเรียนพบอยู่กับรอยต่อระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทจึงทำให้เกิดภาวะเสี่ยงในโอกาสที่จะไม่เข้าเรียนได้ค่อนข้างสูง ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญต่อการเรียนต่อซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ว่าการไม่ศึกษาต่อถือเป็นปัญหาสำคัญในการจัดการศึกษา ถือเป็นการสูญเปล่าและเป็นความล้มเหลวในด้านการให้บริการสาธารณะด้านการศึกษา อีกทั้งนักศึกษาที่ไม่ศึกษาเหล่านั้นย่อมได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ รวมทั้งเป็นการบ่งบอกถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของสถาบันการศึกษา ซึ่งการแก้ปัญหาเด็กไม่ศึกษาต่อนั้นจำเป็นต้องทราบข้อมูลพื้นฐาน และข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของการไม่ศึกษาต่อของเด็ก ในการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้หมายรวมถึงการศึกษาต่อในสายอาชีพ ผู้วิจัยจึงจึงเห็นว่าการศึกษาเป็นบริการสาธารณะที่จะต้องจัดให้กับประชากรวัยเรียนให้ได้เรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ศึกษาศึกษาวิจัยในเรื่อง ปัจจัยการส่งเสริมให้นักเรียนศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนวัดหนองปลิง จังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีการศึกษา 2558

3. ผลการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ไขการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนที่พบว่าแนวทางการแก้ไขแก้ไขการไม่เรียนต่อของนักเรียนปรากฏดังนี้คือการวางแผน (P) ประสานผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลแนวโน้มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ศึกษาต่อ ย้อนหลัง 5 ปี เพื่อให้ทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาการไม่เรียนต่อในเชิงลึก ประชาพิจารณ์ในนโยบายการส่งเสริมให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้เข้าศึกษาในระดับที่และกำหนดแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ไม่ศึกษา รณรงค์ให้นักเรียนได้ศึกษาต่อ (D) โดยประชุมชี้แจงประชาสัมพันธ์เรื่องการรณรงค์ให้นักเรียนได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนและให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นและเฝ้าระวังเพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องการตรวจสอบติดตาม (C) การตรวจสอบผลการดำเนินการตามแผนการรณรงค์ให้นักเรียนศึกษาต่อหากพบปัญหา นำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนต่อไปการนำปัญหาไปพัฒนา (A) ทบทวนปัญหา สาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงแผนให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากกระบนการที่สามารถที่จะเชื่อมโยงปัจจัยต่างๆ ให้สามารถขับเคลื่อนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการไม่ศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาริน โพธินัยและจักรพงษ์ สุวรรณอาศน์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อประเภทสามัญ ศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ในปี 2553 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ปี การศึกษา 2553 ด้านอิทธิพลการชักจูงจากบุคคลภายนอก สื่อและคำแนะนำจากรุ่นพี่พบว่าข้อที่มีระดับความคิดเห็นสูงที่สุดคือผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่ออยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 3.73 รองลงไปคือข้อมูลการประชาสัมพันธ์การแนะแนวของสถานศึกษาอื่นๆ เช่น เอกสารโทรทัศน์วิทยุ อยู่ในระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 3.64 และด้านที่มีระดับความคิดเห็นต่ำที่สุด คือ คำแนะนำ ของญาติมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่ออยู่ในระดับปานกลางค่าเฉลี่ย 3.31 อย่างไรก็ตามในแนวทางการป้องกันและแข้ไขปัญหานักเรียนไม่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 4 องค์ประกอบเป็นความ

เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบนพื้นฐานของวงจรคุณภาพของเดมมิง สามารถที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาการไม่ศึกษาต่อของนักเรียน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ โรงเรียนวัดหนองปลิง ที่ให้ความรวมมือ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี คณะผู้จัดทำจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ และ รุ่งเรือง สุขารมย์. (2550). **รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศต่างๆ** กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

ทิพย์วรรณ นพวงศ์ ณ อยุธยา. (2526). **เรียนเพื่ออะไร.** วิทยาจารย์.

วาริน โพธินัย และ จักรพงษ์ สุวรรณอาศน์ . (2553). **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่3 อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ปีการศึกษา2553**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศราวรณ์ ศิรพันธุ์. (2544). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ด้าน คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ของบัณฑิตด้านคอมพิวเตอร์และ เทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ใน เขตกรุงเทพฯ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี.

สุทธนู ศรีไสย์. (2551). **สถิติประยุกต์สาหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). [ออนไลน์.]** ข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420 สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2560**.**

Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). **“Determining Sample Size for Research Activities”**Educational and Psychological Measurement

สภาพ ความคาดหวังและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

THE STATUS, EXPECTATION AND PRIORITY NEEDS TO DEVELOP THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEMS AND MECHANISMS FOR LUANGPRABANG TEACHER TRAINING COLLEGE, LAO PDR

อานุสิด มะโนสาน พูนชัย ยาวิราช ประเวศ เวชชะ และ สมเกียรติ ตุ่นแก้ว
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย
*corresponding author e-mail: anousith.man@crru.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพ ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง โดยศึกษาความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบางจำนวน 38 คน และเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า : สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง ภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า 7 ด้าน มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ส่วน 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการส่งเสริมนักศึกษา ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย และ ด้านประสิทธิผลของการเรียนการสอน

คำสำคัญ : การประกันคุณภาพภายใน วิทยาลัยครูหลวงพระบาง

Abstract

This research purposes were to study the current status, the expectations of implementation and priority needs to develop the internal quality assurance (IQA) in Luang Prabang Teachers Training College (LPTTC). The sample group of this research were 38 persons selected from LPTTC. The Mixed methods were conducted on this research. The research results were as follows: the current status were at high level within 7 aspects at high level and 3 aspects were at the medium level. The expectations of implementation were at the highest level every aspects. The Priority Need Index ($PNI_{modified}$) were arranged in descending such : Management Information Systems; Academic Research and Consultancy Services; Curriculum; Students Support ; Internal Quality Assurance System; Human Resource; Environment and Learning Resources; Governance and Management; Vision Mission and Goals; Teaching and Learning Effective.

Keywords : internal quality assurance, Luangprabang TTC

บทนำ

วิทยาลัยครูหลวงพระบางเป็นสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาชั้นสูง (อุดมศึกษา) มีบทบาทหน้าที่ในการผลิตครูในระดับประกาศนียบัตร ชั้นกลาง ชั้นสูง และปริญญาตรี ในพื้นที่รับผิดชอบ 3 แขวงคือ แขวงหลวงพระบาง แขวงไชยะบุรี และแขวงอุดมไชย โดยภารกิจหลักคือการจัดการเรียนการสอนเพื่อผลิตครูให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานหลักสูตรการสร้างครูที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นการประกันคุณภาพภายในก็เป็นภารกิจหนึ่งที่วิทยาลัยครูต้องได้ดำเนินการให้เป็นไปตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณภาพอย่างแท้จริงแก่ผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบาง ได้ริเริ่มตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2011 ผลการประเมินคุณภาพภายในโดยภาพรวมที่ผ่านมีดังนี้ ปีการศึกษา 2011-2017 ได้รับคะแนน 3.54 (ระดับมาก) 3.58 (ระดับมาก) 2.91 (ระดับปานกลาง) 4.07 (ระดับมาก) 4.39 (ระดับมาก) จากผลประเมินดังกล่าวเห็นว่าคุณภาพการจัดการศึกษายังมีคุณภาพไม่สูงเท่าที่ควรทั้งมีการแกว่งขึ้นลงไม่เสถียรอันหมายถึงการรักษาระดับคุณภาพไม่ปกติ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นของคนทั้งภายในและภายนอก

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบาง ยังประสบความยุ่งยากหลายอย่างที่ทำให้ผลจากการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ยังไม่เป็นพึงพอใจของคนส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น กระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินงานยังไม่รัดกุม ความเข้าใจ ความรับรู้ของคณะทำงานและคณาจารย์ ต่องานการประกันคุณภาพไม่ลึกซึ้ง การเผยแพร่ความรู้และผลการประเมิน การจัดบุคลากรเข้ามารับผิดชอบและมีส่วนร่วมในกระบวนการประกันคุณภาพ ตลอดถึงการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการดำเนินงาน และอื่นๆ

การมีระบบและกลไกที่เหมาะสมกับสภาพหรือบริบทของสถานศึกษา จะเป็นสิ่งช่วยให้ผู้ปฏิบัติ มีแนวทางและเป้าหมายที่ชัดเจนของงาน รู้หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบและดำเนินงานอย่างมีทิศทางและเป็นระบบต่อเนื่องอันจะก่อให้เกิดประสิทธิผลของงานและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่การจะออกแบบระบบและกลไกที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้นควรต้องรู้สภาพ ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของสถานศึกษานั้น ๆ ซึ่งสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวิเคราะห์ออกแบบ หรือปรับปรุงระบบและกลไกให้สอดคล้องกับสถานศึกษานั้นได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพ ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบาง ก่อนจะนำไปสู่การพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสมกับบริบทของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง เพื่อให้วิทยาลัยครูเกิดคุณภาพอย่างแท้จริงและยั่งยืนตลอดไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ

1) ขั้นศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง โดยวิธีการต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) การศึกษาวิเคราะห์เอกสารรายงานการประเมินตนเองประจำปีตั้งแต่ปีการศึกษา ค.ศ. 2014 ถึง 2016 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดในคู่มือการประกันคุณภาพ

(2) การสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คนใน สามระดับคือ ระดับนโยบายได้แก่ รองผู้บริหารฝ่ายวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ระดับผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติ ได้แก่ ฝ่ายประเมินผล จำนวน 1 คน และฝ่ายประกันคุณภาพ จำนวน 1 คน และระดับผู้ปฏิบัติได้แก่คณะทำงานด้านการประกันคุณภาพภายในจากฝ่ายอื่น จำนวน 2 คน โดยประเด็นสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เตรียมการไว้ก่อนแล้ว ตามขอบเขตและระดับความรับผิดชอบของแต่ละคนที่ให้สัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

(3) การใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานกับผู้เกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติ จำนวนทั้งหมด 38 คน โดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบจัดระดับความคิดเห็น (Rating Scale) โดยเนื้อหาในข้อคำถามครอบคลุมองค์ประกอบมาตรฐานคุณภาพ 10 มาตรฐาน 50 ตัวบ่งชี้ โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(4) การประชุมสัมมนากลุ่ม เก็บข้อมูลกับผู้เกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติ จำนวน 38 คน ดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอขออนุญาตผู้บริหารเพื่อจัดการประชุมในวันที่ 19 ตุลาคม 2017 ซึ่งประเด็นการสัมมนาในวันนี้ มุ่งเน้นสะท้อนผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพในปีที่ผ่านมา เป็นอย่างไร อะไรที่เป็นปัญหา และควรมีวิธีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

2) ขั้นศึกษาความคาดหวังและความต้องการจำเป็นในพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(1) ใช้แบบสอบถามในรูปแบบจัดระดับความคิดเห็น (Rating Scale) โดยเนื้อหาในข้อคำถามครอบคลุมในองค์ประกอบมาตรฐานคุณภาพ 10 มาตรฐาน 50 ตัวบ่งชี้ จากนั้นทำการจัดลำดับความสำคัญของค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของความคาดหวังในอนาคต (Priority Needs Index; PNI modified)

(2) การประชุมสัมมนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ปฏิบัติ จำนวน 38 คน ดังกล่าว ในวันที่ 20 ตุลาคม 2017 โดยประเด็นการสัมมนา มุ่งเน้นความคาดหวังที่ควรเป็นในการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง ในแต่ละด้านควรเป็นอย่างไร และควรทำอย่างไร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมสัมมนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง

ได้ทำการศึกษาจากสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่จริงในแต่ละด้านตามตัวแปร คือ 10 มาตรฐานคุณภาพ ด้วยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการปฏิบัติงานของวิทยาลัยครู ในภาพรวมและจำแนกเป็นแต่ละด้าน แสดงดังตารางที่ 1-1 และ ตารางที่ 1-2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1-1 ผลการประเมินตนเองของวิทยาลัยครูหลวงพระบางช่วงแต่ปีการศึกษา 2014-2016

ที่	องค์ประกอบคุณภาพ	2014	2015	2016	เฉลี่ยรวม	แปลผล
1	ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย	3.20	3.70	4.33	3.74	มาก
2	ด้านการบริหารและการจัดการ	3.40	4.17	4.50	4.02	มาก
3	ด้านบุคคลากร	2.95	4.45	4.25	3.88	มาก
4	ด้านหลักสูตร	3.00	4.39	3.60	3.66	มาก
5	ด้านประสิทธิผลการเรียน-การสอน	2.93	4.40	4.33	3.89	มาก
6	ด้านการส่งเสริมนักศึกษา	3.14	3.82	4.57	3.84	มาก
7	ด้านสภาพแวดล้อม และ แหล่งการเรียนรู้	2.19	4.52	4.63	3.78	มาก
8	ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร	3.13	4.3	4	3.81	มาก
9	ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน	3.23	3.50	5.00	3.91	มาก
10	ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ	1.90	4.33	4.67	3.63	มาก
	เฉลี่ยรวม	2.91	4.07	4.39	3.79	มาก
	แปลผลภาพรวม	ปานกลาง	มาก	มาก	มาก	

จากตาราง 1-1 จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวมจากรายงานการประเมินตนเองการดำเนินงานในรอบสามปีหลังติดต่อกันตั้งแต่ ปี 2014-2016 ที่ใช้มาตรฐานคุณภาพเดียวกันกับมาตรฐานคุณภาพของศูนย์ประกันคุณภาพแห่งชาติ มีผลประเมิน 2.91 (ระดับปานกลาง) 4.07 (ระดับมาก) และ 4.39 (ระดับมาก) ตามลำดับ

ตารางที่ 1-2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน

ที่	รายการมาตรฐานคุณภาพ	าพภายใ $\bar{x}$	$S.D$	แปลผล
1.	ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย	3.68	0.72	มาก
2.	ด้านการบริหารและการจัดการ	3.64	0.74	มาก
3.	ด้านบุคคลากร	3.63	0.74	มาก
4.	ด้านหลักสูตร	3.48	0.70	ปานกลาง
5.	ด้านประสิทธิผลของการเรียน-การสอน	3.71	0.68	มาก
6.	ด้านการส่งเสริมนักศึกษา	3.53	0.71	มาก
7.	ด้านสภาพแวดล้อม และ แหล่งการเรียนรู้	3.66	0.66	มาก
8.	ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร	3.44	0.64	ปานกลาง
9.	ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน	3.64	0.63	มาก
10.	ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ	3.41	0.71	ปานกลาง
	เฉลี่ยโดยภาพรวม	3.58	0.69	มาก

จากตารางที่ 1-2 จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวม พบว่าการดำเนินงานมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีคุณภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 7 ด้านได้แก่ ด้านประสิทธิผลของการเรียนการสอน ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมนักศึกษา และ อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร และ ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ ดังตารางข้างบน

2) การศึกษาความคาดหวังที่ควรเป็นในอนาคตการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังในภาพรวมตามรายด้าน และ จำแนกเป็นแต่ละด้าน มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังของการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูหลวงพระบางตามรายด้าน

ที่	รายการมาตรฐานคุณภาพ	ยครูหลว- $\bar{x}$	$S.D$	แปลผล
1.	ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย	4.67	0.49	มากที่สุด
2.	ด้านการบริหารและการจัดการ	4.66	0.52	มากที่สุด
3.	ด้านบุคคลากร	4.70	0.48	มากที่สุด
4.	ด้านหลักสูตร	4.63	0.52	มากที่สุด
5.	ด้านประสิทธิผลของการเรียน-การสอน	4.69	0.49	มากที่สุด
6.	ด้านการส่งเสริมนักศึกษา	4.61	0.50	มากที่สุด
7.	ด้านสภาพแวดล้อม และ แหล่งการเรียนรู้	4.71	0.47	มากที่สุด
8.	ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร	4.70	0.46	มากที่สุด
9.	ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน	4.73	0.46	มากที่สุด
10.	ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ	4.64	0.49	มากที่สุด
	เฉลี่ยโดยภาพรวม	4.67	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวม พบว่าความคาดหวังคุณภาพในอนาคตอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้

2.1) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยภาพรวม พบว่า มีความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.73) และข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการเสนอในเรื่องการเผยแพร่เพื่อสร้างความรับรู้และเข้าใจต่องานการประกันคุณภาพอย่างกว้างขวางภายในวิทยาลัยมากที่สุด

2.2) ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ โดยภาพรวม พบว่า มีความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.71) และข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า การมีห้องปฐมพยาบาลและการปรับปรุงระบบสุขอนามัยการรักษาความสะอาดเป็นความคาดหวังสูงสุด

2.3) ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.70) และข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคาดหวังเกี่ยวกับการให้บริการเครือข่ายที่สามารถใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ ควรเพิ่มความเร็วของสัญญาณอินเตอร์เน็ต และขยายจุดกระจายสัญญาณเพิ่มขึ้น ปรับปรุงระบบ และพัฒนาฐานข้อมูลต่าง ๆให้หลากหลายมากขึ้น

2.4) ด้านบุคลากร โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.70) นอกจากนั้นยังพบว่า อยากให้มุ่งเน้นการพัฒนาครูอาจารย์พนักงานให้มีคุณวุฒิตามเกณฑ์ที่กระทรวงกำหนด แผนพัฒนาบุคลากรยังกำหนดไม่ชัดเจน

2.5) ด้านประสิทธิผลของการเรียนการสอน โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.69) นอกจากนั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเสนอให้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้มีการใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการสอนให้มากขึ้น

2.6) ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.67) ในส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเสนอให้กำหนด ความหมาย และคำอธิบาย สาระสำคัญของแต่ละประเด็นสำคัญของวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ให้ชัดเจน

2.7) ด้านการบริหารและการจัดการ โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.66) ผู้ให้ข้อมูลได้มีการเสนอบางประเด็นสำคัญ เช่น ควรปรับปรุงการแต่งตั้งบุคลากรในตำแหน่งงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณวุฒิ ความสามารถและความถนัดของบุคคล และ ยังเสนอให้มีการติดตาม ตรวจสอบ การปฏิบัติงานของแต่ละงานอย่างต่อเนื่อง

2.8) ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63) นอกนั้นยังพบว่า มีการเสนอประเด็นสำคัญดังนี้ ควรมีคณะกรรมการพัฒนางานด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ เพื่อมากำหนดนโยบาย รูปแบบ และวิธีการ ให้เป็นลักษณะเฉพาะของวิทยาลัยครูเอง

2.9) ด้านหลักสูตร โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.62) จากความเห็นเพิ่มเติม พบว่า ควรมีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรการสร้างครูให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาสายสามัญและความต้องการของการพัฒนาท้องถิ่น ปรับปรุงการกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาชาติ

2.10) ด้านการส่งเสริมนักศึกษา โดยภาพรวม พบว่า ความคาดหวังในการดำเนินงานให้มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.60) นอกจากนั้นยังพบว่าควรมีวิธีการติดตามนักศึกษาที่จบไปใหม่ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับอดีตนักศึกษาผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือมีความก้าวหน้าในการงาน

3) การจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามค่า $PNI_{modified}$

ผลการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามค่า $PNI_{modified}$ แสดงดังตาราง 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามค่า $PNI_{modified}$

ด้านที่	รายการมาตรฐานคุณภาพ	ค่าเฉลี่ยระดับ		PNI modified	ลำดับ
		ความต้องการ (I)	การปฏิบัติ (D)		
1.	ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย	4.67	3.68	0.213	9
2.	ด้านการบริหารและการจัดการ	4.66	3.64	0.217	8
3.	ด้านบุคคลากร	4.70	3.63	0.225	6
4.	ด้านหลักสูตร	4.63	3.48	0.245	3
5.	ด้านประสิทธิผลของการเรียน-การสอน	4.69	3.71	0.207	10
6.	ด้านการส่งเสริมนักศึกษา	4.61	3.53	0.233	4
7.	ด้านสภาพแวดล้อม และ แหล่งการเรียนรู้	4.71	3.66	0.222	7
8.	ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร	4.70	3.44	0.268	1
9.	ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน	4.73	3.64	0.229	5
10.	ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ	4.64	3.41	0.264	2

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาจัดลำดับได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ($PNI_{modified}$ = 0.269) ลำดับที่ 2 ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ ($PNI_{modified}$ = 0.266) ลำดับที่ 3 ด้านหลักสูตร ($PNI_{modified}$ = 0.248) ลำดับที่ 4 ด้านการส่งเสริมนักศึกษา ($PNI_{modified}$ = 0.234) ลำดับที่ 5 ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน ($PNI_{modified}$ = 0.230) ลำดับที่ 6 ด้านบุคลากร ($PNI_{modified}$ = 0.228) ลำดับที่ 7 ด้านสภาพแวดล้อม และ แหล่งการเรียนรู้ ($PNI_{modified}$ = 0.223) ลำดับที่ 8 ด้านการบริหารและการจัดการ ($PNI_{modified}$ = 0.218) ลำดับที่ 9 ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ($PNI_{modified}$ = 0.211) และลำดับที่ 10 ด้านประสิทธิผลของการเรียน-การสอน ($PNI_{modified}$ = 0.208)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1) จากผลการศึกษาที่พบว่า ***ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร*** มีความคาดหวังและต้องการจำเป็นพัฒนาเป็นลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลสำคัญบางประการ คือ ประการแรก ระบบข้อมูลข่าวสารของวิทยาลัยครูที่มีอยู่ ยังมีไม่เพียงพอและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของการดำเนินงานให้เกิดคุณภาพเท่าที่ควร ทั้งในด้านที่เป็นฮาร์ดแวร์ ได้แก่ คอมพิวเตอร์ วัสดุอุปกรณ์ไอทีอื่น ๆ และ ด้านที่เป็นซอฟแวร์ ได้แก่ โปรแกรมทางการบริหารงานด้านต่าง ๆและระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า วิทยาลัยครูได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ด้านงบประมาณ หรือการจัดสรร วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และเครื่องเทคโนโลยี ไม่เพียงพอ ทำให้การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศไม่ได้ผลดี เป็นดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานศึกษา ว่าสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องจำเป็นพัฒนาระบบสารสนเทศ เนื่องจากว่า มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารและการปฏิบัติงานที่ต้องการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่มั่นใจและรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และมีการปรับองค์การเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน อนึ่ง จากผลการสัมภาษณ์ ยังพบว่า ความสามารถและทักษะด้านไอทีรวมทั้งด้านการบริหารจัดการระบบสารสนเทศของบุคลากร ทีมงานหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านไอซีทีของวิทยาลัยครูยังจำกัด ทำให้กระบวนการจัดระบบสารสนเทศไม่เป็นขั้นตอนอย่างเป็น

ระบบต่อเนื่องดี เป็นต้นว่า ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นการตรวจสอบข้อมูล ขั้นการจัดระเบียบข้อมูลหรือคลังข้อมูล ขั้นการประมวลผลข้อมูล ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลและขั้นการนำใช้ข้อมูล ซึ่งเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยของ อัมรัตน์ จินดา และ เอนกฤน บางท่าไม้ (2559) ที่ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ที่ค้นพบว่า.แนวทางส่งเสริม ....ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนใน 3 ด้าน.ได้แก่ 1) ด้านวัสดุครุภัณฑ์ (Hardware) 2) ด้านโปรแกรมและสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน (Software) 3) .ด้านบุคลากร (Peopleware) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของสุนันทา หาผลดี (2557) ที่พบว่า ... การจัดระบบสารสนเทศโรงเรียนควร มีการกำหนดนโยบายการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษา มีการประชุมวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน แต่งตั้งทีมงานหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละงานอย่างชัดเจน ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการจัดระบบสารสนเทศ ต้นสังกัดให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยแต่ละขั้นตอนควรปฏิบัติ ดังนี้ ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล คำนึงถึงความต้องการของการนาไปใช้มีแบบฟอร์มในการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่ควรอยู่ทั้งในและนอกโรงเรียน และนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นการตรวจสอบข้อมูล มีการตรวจสอบข้อมูลก่อนที่จะนำไปประมวลผล ตรงตามความต้องการของการนาไปใช้หรือแบบฟอร์มที่เก็บรวบรวม ตรงตามประเภทของข้อมูล ขั้นการประมวลผลข้อมูล มีการประมวลผลทั้งทำด้วยมือและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการประมวลผล ขั้นการจัดเก็บข้อมูล มีจัดเก็บข้อมูลเป็นหมวดหมู่ แยกประเภทของข้อมูล มีป้ายกำกับ แยกเป็นปีการศึกษาอย่างชัดเจน สารสนเทศจัดทาเป็นรูปเล่ม ข้อมูลเก็บในลักษณะแฟ้มเอกสาร และสารองข้อมูลในแผ่นซีดี หรือแผ่นดีวีดี ทำเป็นตารางในรูปแบบเอกสารและไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ทั้งที่เป็นข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล มีการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่ได้ประมวลผลมาแล้ว นาไปเปรียบเทียบให้สอดคล้อง เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการประกอบการทางาน การตัดสินใจ ยังไม่มีบุคลากรที่ทำหน้าที่นี้อย่างงชัดเจน และขั้นการนำข้อมูลไปใช้มีการนาข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ รายงานข้อมูลไปยังหน่วยงานต้นสังกัดตามระยะเวลาที่กำหนด เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบทั้งในและนอกโรงเรียน มีรูปแบบการรายงานผลและนำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งในรูปเอกสารแผ่นพับ รูปเล่มวารสาร แลผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต นำข้อมูลที่ไดไปวางแผน แก้ไข พัฒนา และปฏิบัติจริงในการบริหารสถานศึกษา

2) จากผลการศึกษาที่พบว่า ***ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ*** มีความคาดหวังและต้องการจำเป็นพัฒนาเป็นลำดับที่ 2 ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยสำคัญบางประการ คือ ประการแรก มีนโยบายส่งเสริมให้ครูอาจารย์ทำวิจัย แต่แนวทางปฏิบัติในการสนับสนุนส่งเสริมไม่ชัดเจน ประการที่สอง กลไกการขับเคลื่อนในรูปคณะกรรมการรับผิดชอบพัฒนางานวิจัยของวิทยาลัยครูยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน และ ประการที่สาม การสนับสนุนงบประมาณอันเป็นสิ่งจูงใจครู อาจารย์เพื่อทำวิจัยยังมีจำกัด รวมทั้งการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานการวิจัยของครู อาจารย์ ทั้งอยู่ภายในวิทยาลัยครูระดับชาติ หรือระดับนานาชาติยังมีน้อยที่สุด ในขณะที่ แผนยุทธศาสตร์การศึกษาชาติฉบับที่ 8 (2016-2020) ได้มีนโยบายด้านการค้นคว้าวิจัยสำหรับสถาบันการศึกษาชั้นสูงอย่างชัดเจน ดังที่นโยบายได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่กล่าวว่า “สนับสนุนการค้นคว้าวิทยาศาสตร์ การพัฒนาเทคโนโลยีและการบริการทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ซึ่งนโยบายสำคัญอย่างหนึ่งคือการเพิ่มงบประมาณจากรัฐบาลและองค์การที่ไม่ขึ้นกับรัฐบาล สำหรับการค้นคว้าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม” (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2015) ซึ่งจะเป็นโอกาสดีที่วิทยาลัยครูในการนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น วิทยาลัยครูจึงควรต้องเร่งพัฒนายกระดับคุณภาพด้านการวิจัยและการบริการทางวิชาการให้สูงขึ้นทันกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับปราชญา รัตพลที (2558) ที่ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนบ้านสันติสุข อำเภอแม่จัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 พบว่า แนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู คือ โรงเรียนควรมีการกำหนดนโยบายด้านการวิจัยที่ชัดเจน มีการพัฒนางานวิจัยโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาให้การอบรม ส่งเสริมให้ครูทำผลงานประกวดในระดับต่างๆ และนิเทศ ติดตามผล การดำเนินงานด้านการวิจัยในโรงเรียนเป็นระยะ

3) จากผลการศึกษาที่พบว่า ***ด้านหลักสูตร*** มีความคาดหวังและต้องการจำเป็นพัฒนาเป็นลำดับที่ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า หลักสูตรสร้างครูที่วิทยาลัยแต่ละแห่งใช้เป็นหลักสูตรส่วนกลาง ที่มีกระบวนการสร้างและกำหนดมาจากกรมสร้างครู มีจำนวนหน่วยกิตมากเกินกว่าจำนวนหน่วยที่กำหนดไว้ในมาตรฐานหลักสูตรแห่งชาติ อนึ่งเมื่อพิจารณาเนื้อหาหลักสูตรรายวิชาก็พบว่าไม่มีความสมดุลกันระหว่างเนื้อหาภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติกล่าวคือ ภาคทฤษฎีมีมากกว่าภาคปฏิบัติเกินไปทำให้การสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นสำคัญในการแสวงความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆนอกห้องเรียนปฏิบัติได้ยาก (ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา, 2017) นอกจากนั้นเนื่องจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รวดเร็วตลอด ความรู้ก็มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อย ๆ การพัฒนาหลักสูตรก็ต้องให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงและทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพื่อการแข่งขันและเพื่อความอยู่รอดของสถานศึกษาเอง ดังที่แผนยุทธศาสตร์การศึกษาชาติครั้งที่ 8 (2016-2020) ได้กล่าวถึง หลักสูตรการสร้างครู ในยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่า ยกคุณภาพหลักสูตรของสร้างครูให้สูงขึ้น และให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสายสามัญ ซึ่งสอดคล้องกับ ธิดารัตน์ ถาบุตร (2557) ที่ว่า หลักสูตรที่ดีควรมีลักษณะสำคัญคือ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาชาติ พัฒนาการของผู้เรียน สภาพของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เกิดจากความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนมีบทบาทเชิงรุกในการชี้นำสังคมได้

4) จากผลการศึกษาที่พบว่า **ด้านการส่งเสริมนักศึกษา** มีความคาดหวังและต้องการจำเป็นพัฒนาเป็นลำดับที่ 4 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า วิทยาลัยครูมีกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมสนับสนุนนักศึกษายังอยู่ในวงจำกัดแต่สำหรับนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ภายในวิทยาลัยครูเท่านั้น ยังไม่กว้างขวางขยายไปถึงนักศึกษาที่เรียนจบใหม่และอดีตนักศึกษาที่จบไปได้ทำงานแล้ว ทั้งนี้ ตัวบ่งชี้คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสำคัญอย่างหนึ่งคือคุณภาพของผลผลิตอันหมายถึงนักศึกษาหรือบัณฑิตที่จบไปและไม่เพียงแต่จะดูที่ผลผลิตเท่านั้นควรดูไปถึงผลลัพธ์ที่เกิดกับผลผลิตด้วยนั้นก็คือ บัณฑิตที่จบไปได้มีงานทำและได้รับผลกระทบกลับคืนมาอย่างไรจากสังคม ซึ่งวิทยาลัยครูควรต้องมีวิธีการหรือกลไกในการตรวจสอบติดตามอย่างต่อเนื่อง ดังที่ผลการประชุมกลุ่มได้ยกขึ้นสนทนา ประเด็นที่ว่า การติดตามนักศึกษาที่จบไปใหม่ และการร่วมมือกับอดีตนักศึกษาที่จบจากวิทยาลัยครูยังไม่เป็นรูปประทำที่ชัดเจน อย่างเป็นทางการและดำเนินอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ยังเป็นเพียงอยู่ในขั้นริเริ่มหาช่องทาง และในเรื่องของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ประกอบการ หรือ โรงเรียน หรือหน่วยงานที่ใช้ผลผลิต (ครู) ของวิทยาลัยครู ยังไม่หลากหลาย จึงควรมีวิธีการติดตามนักศึกษาที่จบไปใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ร่วมมือกับอดีตนักศึกษาผู้ที่ประสบความสำเร็จหรือมีความก้าวหน้าในการงาน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและต่างประเทศกับองค์การ หน่วยงาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการผลิตครูให้มีคุณภาพ โดยเรื่องนี้ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนองต่อด้านนี้เพิ่มขึ้นเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้คล่องตัวขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายด้านการสร้างความสัมพันธ์ร่วมมือต่อการศึกษาครู ที่กล่าวว่า ... สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ร่วมมือกับสถาบันผลิตครูในบรรดาประเทศอาเซียนเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะคติเกี่ยวกับแนวคิดหลักสูตร และความเป็นไปได้ในกานจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนนักศึกษาและพนักงาน และต่อการศึกษาชั้นสูง (อุดมศึกษา) ที่กล่าวว่า เพิ่มความร่วมมือกับสถาบันดุอมศึกษาของประเทศอาเซียนและประเทศอื่น ๆในการสร้างโครงการวิจัยค้นคว้าวิทยาศาสตร์ร่วมกันรวมทั้งการเข้าเป็นภาคีเครือข่ายการศึกษาชั้นสูงและการประกันคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาและกีฬา, 2015)

5) จากผลการศึกษาที่พบว่า***ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน*** มีความคาดหวังและต้องการจำเป็นพัฒนาเป็นลำดับที่ 5 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในภาระงาน จึงควรที่จะต้องยกระดับความรู้ด้านนี้ ดังที่มีผู้ให้ความเห็นต่อการประชุมสัมมนาว่า ผู้รับผิดชอบแต่ละภาคส่วนต้องอ่านคู่มือทำความเข้าใจให้มากขึ้น และ หน่วยประกันคุณภาพควรต้องจัดการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่มีส่วนร่วมก่อนลงมือดำเนินงาน อนึ่งผู้บริหารและบุคลากรส่วนใหญ่ได้เริ่มเห็นบทบาทความสำคัญและคุณประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษา ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือตรวจสอบและกระตุ้นการปฏิบัติงานของคนในองค์กร ทุกภาคส่วน ทุกระดับ เพื่อให้บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังที่ สมประสงค์ วิทยเกียรติ (อ้างใน ประเวศ เวชชะ, 2552) ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การประกันคุณภาพการศึกษาก่อให้เกิดคุณประโยชน์ ประการสำคัญ เช่น ผู้เรียนและผู้ปกครองมีหลักประกัน

และความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ครูได้ทำงานอย่างมืออาชีพ มีการทำงานที่เป็นระบบ โปร่งใส มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพและเน้นคุณภาพ สอดคล้องกับ จินตนา สระทองขาว (2554) ที่ได้ศึกษาปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับคณะวิชา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีข้อเสนอแนะ ว่า องค์การควรกำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนการดำเนินงานและจัดทำวงจรการประกันคุณภาพของคณะอย่างเป็นระบบและชัดเจน รวมทั้งมีการชี้แจงนโยบายและเป้าหมายขององค์การให้บุคลากรได้รับทราบ และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การเพื่อให้สามารถนำนโยบายที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายขององค์การ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพ ความคาดหวัง และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง สรุปได้ว่า สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยครูหลวงพระบาง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่ ด้านประสิทธิผลของการเรียนการสอน ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมนักศึกษา มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ส่วน ด้านหลักสูตร ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร และ ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ ระดับคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ ความคาดหวังที่ควรเป็นของการประกันคุณภาพภายในวิทยาลัยครูให้มีคุณภาพในการดำเนินงาน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ด้านบุคลากร ด้านประสิทธิผลของการเรียนการสอน ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ ด้านหลักสูตร และ ด้านการส่งเสริมนักศึกษา และเมื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาให้มีคุณภาพตาม ค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย คือ ด้านระบบข้อมูลข่าวสาร ด้านการค้นคว้าวิจัยและบริการทางวิชาการ ด้านหลักสูตร ด้านการส่งเสริมนักศึกษา ด้านระบบการประกันคุณภาพภายใน ด้านบุคลากร ด้านสภาพแวดล้อมและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมาย และ ด้านประสิทธิผลของการเรียนการสอน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงมายังมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ได้ให้ทุนการศึกษาและโอกาสในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณ ผู้เขียน ผู้เรียบเรียงทุกท่านที่ผู้วิจัยได้อ้างอิง หนังสือ ตำรา หรือ เอกสารของท่าน ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.พูนชัย ยาวิราช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.ประเวศ เวชชะ และ อาจารย์ ดร.สมเกียรติ ตุ่นแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และขอขอบคุณเป็นพิเศษ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาวิน พรมใจสา ที่ช่วยอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาและข้อชี้แนะที่ดีและเป็นประโยชน์ จนทำให้บทความฉบับนี้สำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความฉบับนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตลอดจนผู้ที่สนใจ และหากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. (2015). **วิสัยทัศน์ถึงปี 2030 ยุทธศาสตร์ถึงปี 2025 และแผนพัฒนาแขนงการศึกษาและกีฬา 5 ปี ครั้งที่ 8** (2016-2020).

กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา. ศูนย์ประกันคุณภาพการศึกษา. (2017). **รายงานผลการประเมินภายนอกวิทยาลัยครู 8 แห่ง**.

จินตนา สระทองขาว. (2554). **ปัจจัยองค์การที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับคณะวิชา** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

ธิดารัตน์ ถาบุตร. (2557). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการออกแบบและพัฒนาหลักสูตร**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ปราชญา รัตพลที. (2558). **แนวทางการส่งเสริมครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนบ้านสันติสุข อำเภอแม่จัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3.** วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ 8 ฉบับที 18 (2015): กรกฎาคม - ธันวาคม 2558

สมประสงค์ วิทยเกียรต. (2552). **นวทัศนในการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สุนันทา หาผลดี. (2557). **แนวทางการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31** วารสารบัณฑิตศึกษา ปีที่ 11 ฉบับที่ 54 กรกฎาคม-กันยายน 2557

สุพิน บุญชูวงศ์. (2538). **หลักการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

อัมรัตน์ จินดา และ เอนกฤน บางท่าไม้ (2559). **สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2**. Veridian E-journal Silpakorn University. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2559

การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประจำการในสถานศึกษาท้องถิ่น ด้วยรูปแบบ e-CLIP กรณีศึกษา โรงเรียนวัดไทรเหนือ นครสวรรค์

DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT COMPETENCIES OF IN-SERVICE TEACHERS OF LOCAL EDUCATIONAL INSTITUTION BY E-CLIP : CASE STUDY WAT SAI NUEA SCHOOL, NAKORN SAWAN PROVINCE

สุภาณี เส็งศรี* และ ธงชัย เส็งศรี
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : supanees@nu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยนี้ เพื่อพัฒนาครูให้สามารถ วิเคราะห์ และ ออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการ STEM ใช้ภาษาอังกฤษแบบผสมผสานเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียนรู้ และตามสาระวิชา ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนวัดไทรเหนือ นครสวรรค์ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 10 คน และนักเรียนมัธยมศึกษา ม.1- ม.3 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 73 คน ระยะเวลาดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2559 – กรกฎาคม 2560 ผลการดำเนินการ พบว่า คุณครูสมัครใจร่วมโครงการ ร้อยละ 100 จำนวนร้อยละ 80 ปฏิบัติตามวงรอบของ e-CLIP 3 วงรอบ ซึ่งครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ e-CLIP ได้ โดยสอดแทรกภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาอังกฤษผสมผสานกับภาษาไทยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ และ ครูสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ การเลือกใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการจัดการเรียนรู้ การสื่อสารกับกลุ่มครูและกลุ่มนักเรียนในห้องสนทนาไลน์กลุ่ม การ Upload บน YouTube เป็นต้น คุณครู และนักเรียน มีการเปลี่ยนแปลงด้านภาษาอังกฤษ และ การใช้ ICT มากขึ้น ซึ่งรวมถึงด้านการเรียนรู้ในรายวิชาที่เรียนกับครูที่ร่วมโครงการ คุณครู และนักเรียน มีความพึงพอใจระดับมาก ในกิจกรรมการเรียนรูปแบบ e-CLIP

คำสำคัญ : อี-คลิป การจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาท้องถิ่น

Abstract

The research is aimed to improve teachers in order to analyze and design study plan by the integration of STEM use blended English to communicate in classroom and content use e-Media /e-Communication to communicate in classroom. The samples were 10 secondary school teachers at Wat Sai Nuea School, Nakorn Sawan Province and 73 secondary school students in academic year 2016 from October 2016 to July 2017. The study has founded that 100 percent of in-service teachers were voluntary to participate in the project. Only 80 percent of in-service teachers has participated in 3 e-CLIP rounds. They can set the e-CLIP study plan which using blended English and Thai in teaching process and they can use e-Media /e-Communication in many way such as selecting e-Media /e-Communication in teaching process, communicating with teachers and students through Line Group, uploading video on Youtube, etc. Teachers and students who participated had improved English skill, ICT skill, and learning skill. Teachers and student were satisfied at high level in e-CLIP System.

Keywords : e-CLIP, learning management, local educational institution

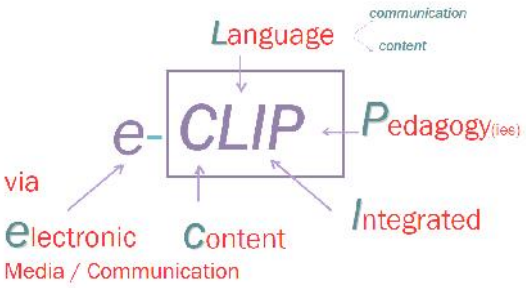
บทนำ

ด้วยนานาประเทศต่างปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพราะเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง***เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร*** (Information and Communication Technology) ที่มีประโยชน์ต่อการจัดการสารสนเทศ สามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนสารสนเทศอย่างรวดเร็วและหลากหลายรูปแบบ ทำให้บุคคลต่าง ๆ ก้าวเข้าสู่วิถีชีวิตดิจิทัล มีทักษะคอมพิวเตอร์ และ สามารถสื่อสารทั้ง***ภาษาแม่และภาษาอังกฤษ***ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นภาษาสากลของโลก ทั้งนี้ ในยุคของการปฏิรูปการศึกษานั้น ครูทุกคนต้องช่วยกันทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น ยุคนี้จึงเป็นยุคที่ครูต้องเรียนรู้เรื่อง***ศาสตร์การสอน***ที่มีประสิทธิภาพ โดยเอาโลกรอบตัวมาเป็นแหล่งความรู้ผ่านเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในวิถีชีวิตประจำวัน

จากนโยบายรัฐบาลในปัจจุบัน ได้มุ่งทิศทางในการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืน โดยเฉพาะนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ด้านอุดมศึกษา ที่มุ่งเน้นความสำคัญของการส่งเสริมบทบาทให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ทั่วประเทศทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้แก่สถานศึกษาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่น ในโครงการคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงเครือข่ายอุดมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง ประจำปีงบประมาณ 2560 ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้สถาบันอุดมศึกษานำนวัตกรรมทางการศึกษา ทรัพยากร ตลอดจนความรู้ความเชี่ยวชาญทางวิชาการของบุคลากร และเทคโนโลยีจากสถาบันอุดมศึกษาไปช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับโรงเรียนที่เปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

"คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร" เป็นสถาบันผลิตครูคุณภาพและมีนโยบายพัฒนาครูในภูมิภาคเหนือตอนล่าง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความรู้ในชุมชน และมีความเป็นสากลที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในบริบทของสังคมไทย สังคมอาเซียน และสังคมโลก จึงกำหนดนโยบายเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นด้วยการผลักดัน และส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบ 4.0 เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมที่สอดคล้องกับสภาพสังคม ซึ่ง"วิชาชีพครู" ต้องสั่งสมประสบการณ์ และพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง จากประสบการณ์ตั้งแต่ปี พศ.2510 คณะศึกษาศาสตร์ จัดการเรียนระดับปริญญาตรี โท และ เอก พร้อมการพัฒนาศักยภาพครูประจำการในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งแก้การศึกษาของชาติในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

"ยุคของการปฏิรูปการศึกษา ผู้สอนทุกคนต้องทำให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ง่าย และ สะดวก เน้นความจำเป็นที่เหมาะสมกับบริบท ที่ต้องใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนที่มีแบบการเรียนต่างกัน สามารถประสบความสำเร็จได้เท่าเทียมกัน..." ครูผู้สอนซึ่งถือว่า เป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดคุณภาพต่อผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน ครูจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ยุคแห่งการติดต่อสื่อสาร "ภาษา" โดยเฉพาะ"ภาษาอังกฤษ" ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูที่บูรณาการสาระการเรียน ด้วยกิจกรรมที่นำเสนอด้วยภาษาแม่ควบคู่ภาษาต่างประเทศ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือนั้น ถือว่าเป็นตัวแปรหลักที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จ (ที่ประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา ครั้งที่ 1/2558)

Content and Language integrated pedagogy via electronic media

e-Clip : Content and Language Integrated Pedagogy via Electronic Communication System เป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนตามแนวการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างการเรียนการสอนตามสาระกับทักษะการใช้

ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันด้วยระบบการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีองค์ประกอบคือ (1) ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามหลักสูตร (2) กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ตามศาสตร์ (3) สาระความรู้ภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับสาระความรู้ที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (4) การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียนของผู้สอน และ (5) การประเมินเพื่อพัฒนาตนเอง ปัจจัยดังกล่าวสัมพันธ์กับศักยภาพของผู้สอน เพราะผู้สอนเป็นตัวเริ่มต้นคุณภาพการศึกษาด้วยการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจากชั้นเรียน [มนตรี แย้มกสิกร] และเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในวิถีชีวิตดิจิทัลนี้ ครูจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมเป็นแบบกลับด้านโดยใช้นวัตกรรมแหล่งเรียนรู้แบบเปิดเป็นเครื่องมือสำคัญ [สุภาณี เส็งศรี] เพื่อสนับสนุนการเรียนของผู้เรียน

e : electronic หมายถึง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน หรือ นอกชั้น ระหว่างครู – นักเรียน ครู – เพื่อน ๆ และ ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อการสะท้อนคิดของครู

C : Content หมายถึง สาระความรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง หรือ สอดคล้องกับบริบท อาจเป็นสาระเดี่ยวหรือสาระบูรณาการ ที่ครูแต่ละท่านรับผิดชอบ

L : Language หมายถึง การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน และ ในสาระความรู้ที่ครูใช้จัดการเรียนในชั้นเรียน ควบคู่กับการใช้ภาษาไทย ของครูทุกคน

I : Integrated หมายถึง การผสมผสานวิธีการจัดการเรียนการสอนตามสาระ โดยใช้ภาษาร่วมกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอน การสื่อสาร และการพัฒนาตนเองของครู

P : Pedagogy (ies) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนในสาระ ที่ครูได้ออกแบบและใช้เพื่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน หรือ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในที่นี้คือ แนวทางการจัดการเรียนการสอน STEM ร่วมกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ตามที่ครูได้ออกแบบและผ่านการทบทวน วิพากษ์จากเพื่อน ๆ สมาชิกในชุมชน

การจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นการบูรณาการวิทยาศาสตร์(S) เทคโนโลยี (T) วิศวกรรมศาสตร์(E) และคณิตศาสตร์(M) โดยนำจุดเด่นของธรรมชาติตลอดจนวิธีการสอนของแต่ละสาขาวิชามาบูรณาการรวมถึงด้านบริบท (Context Integration) ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนไปสร้างชิ้นงานหรือแนวคิดสร้างสรรค์ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน โดยครูสามารถจัดกิจกรรมนี้ได้ในทุกระดับ ชั้นตั้งแต่ชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนวัดไทรเหนือ สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนปฐมวัย, ระดับปฐมวัย, ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองถนนโกสีย์ ซึ่งเป็นชุมชนขนาดใหญ่ นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านครอบครัว ฐานะยากจนและมักไม่ได้เรียนต่อ มีคุณครูระดับมัธยมศึกษา เข้าร่วมพัฒนาศักยภาพตนเองตามรูปแบบe-CLIP จำนวน 10 คน นักเรียนที่เรียนกับคุณครูที่ร่วมโครงการฯ จำนวน 73 คน

“คุณภาพครู สะท้อนคุณภาพศิษย์” การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มต้นที่ครู ครูต้องเปลี่ยนวิธีคิด ความรู้ และเทคโนโลยีเท่านั้นที่จะเป็นเครื่องมือ ดังนั้น คณะทำงาน ซึ่งเป็นบุคลากร ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงร่วมมือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประจำการในสถานศึกษาในท้องถิ่น กรณีศึกษาโรงเรียนวัดไทรเหนือ นครสวรรค์ ด้วยรูปแบบ e-CLIP เพื่อการออกแบบแผนจัดการเรียนโดยบูรณาการศาสตร์การสอน (Pedagogy) ตามสาระ (content) ด้วยภาษา (Language) อังกฤษเพื่อการสื่อสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Media /e-Communication) ซึ่งเป็นไปตามความต้องการพัฒนาตนเองของเพื่อนครู และสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาครูประจำการให้สามารถ

1) วิเคราะห์ และ ออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการ STEM

2) ใช้ภาษาอังกฤษแบบผสมผสานเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียนรู้ และตามสาระวิชา

3) ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

เนื้อหาและกิจกรรม สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ

1) การจัดการเรียนการสอนสะเต็มในสถานศึกษา

2) การยกระดับความรู้ภาษาอังกฤษ (ครู – นักเรียน)

3) การพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนการสอน ภาษา และ ICT

ระยะเวลา ตุลาคม 2559 – กรกฎาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปฏิบัติการ โดยร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยระหว่าง ครู ผู้บริหาร นักเรียน และทีมผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความจริงของโรงเรียน และเพื่อให้เห็นภาพตามขอบเขตของที่กำหนด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูและนักเรียนโรงเรียนวัดไทรเหนือ นครสวรรค์ ปีการศึกษา 2559

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนวัดไทรเหนือ ปีการศึกษา 2559 จำนวน 10 คน

นักเรียนมัธยมศึกษา ม.1- ม.3 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 73 คน

เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 1) แผนพัฒนาครูด้วยรูปแบบe-CLIP พัฒนาโดยผู้วิจัย ซึ่งปรับจากวงรอบ e-CLIP 2) แบบวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนาโดยผู้วิจัย ร่วมกับเพื่อนครู และ ผู้เชี่ยวชาญด้านสะเต็มศึกษา ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และ ICT 3) แบบประเมินตนเองเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประเมินการเปลี่ยนแปลงของครูและนักเรียน ทั้งด้านกระบวนการเรียนการสอน ภาษาเพื่อการสื่อสาร และ การใช้ประโยชน์ ICT 4) แบบสัมภาษณ์การพัฒนาตนเอง แบบปลายเปิด และ 5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกัน

ขั้นตอนการวิจัย

ลำดับที่	ขั้นตอนการดำเนินการโครงการ
1.	คณะทำงาน ผู้บริหาร ครูประจำการ **ประชุมชี้แจงโครงการ กำหนดข้อตกลงร่วมกัน**
2	ครูประจำการ**เข้ารับการทบทวนกระบวนการ** STEM / สื่ออิเล็กทรอนิกส์/ภาษาเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน (2 วัน)
3	**ครูประจำการ**
	1) กำหนดเป้าหมายการพัฒนา และกิจกรรมการเรียน
	2) พัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ 2.1) ออกแบบและจัดทำแผน 2.2) วิพากษ์แผน 2.3) ซ้อมสอน
	3)ปฏิบัติการสอนตามแผนและสังเกตการสอน
	4) สะท้อนคิดพฤติกรรมการสอน
	5) สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ
	6)นำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ
4	ครูประจำการ ผู้บริหาร คณะทำงานร่วมกัน **สรุปความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์**
5	ครูประจำการประเมินตนเองเพื่อพัฒนา และพัฒนาการของผู้เรียน
6	สรุปบทเรียน / รายงานสรุป

1. วางแผนการทำงานร่วมกัน โดยผู้วิจัยประสานผู้บริหารโรงเรียน และลงพื้นที่ เพื่อพูดคุยประเด็นการวิจัย และประชุมร่วมกับผู้บริหาร ครู เพื่อชี้แจงกรอบการพัฒนาตนเองตามรูปแบบ e-CLIP ที่เน้นการจัดกิจกรรมแนวสะเต็มศึกษาภาษาอังกฤษในชั้นเรียน และ การใช้ ICT เพื่อความเข้าใจตรงกันในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกระบวนการพัฒนาตนเอง สมัครใจเข้าร่วมโครงการ

2. ปฏิบัติการตามที่วางแผน

2.1 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถพื้นฐานของครู ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ e-CLIP กระบวนการดำเนินงานแบบ Lesson Study 6 ขั้นตอนในวงรอบ การใช้ภาษาอังกฤษร่วมภาษาไทยในการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอนตามแนวสะเต็มศึกษา การประยุกต์ใช้ ICT ในกิจกรรม

2.2 ปฏิบัติการตามรูปแบบ e-CLIP โดยครูประจำการดำเนินการตามวงรอบ **Lesson Study** เป็นกระบวนการดำเนินการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ ทั้งด้วยตนเอง และกลุ่มเพื่อนครู ซึ่งกำหนดเป็น 6 ขั้นตอน ดังภาพ

ภาพที่ 1 วงรอบ e-CLIP

ทั้งนี้ ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องได้ตกลงร่วมกันเพื่อประยุกต์ใช้เครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ คือ Line App ด้วยเหตุผล คือ ความคุ้นเคย ง่ายต่อการใช้ และทุกคนเป็นสมาชิก เพื่อใช้เป็นเวทีการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแก้ปัญหาการดำเนินงานโครงการ **ซึ่งผู้วิจัยและสมาชิก**ครูได้สนทนาในห้องสนทนากลุ่ม และใช้เป็นเวทีวิพากษ์แผนฯ ของสมาชิกที่ไม่สามารถพบกลุ่มในสถานที่จริง ตลอดถึงสร้างแรงจูงใจ และแรงกระตุ้นให้สมาชิกได้ดำเนินงานทำต่อเนื่อง

2.3 นิเทศ ติดตาม เพื่อร่วมวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้ ณ สถานศึกษา และเพื่อให้แนวทางการวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้แก่สมาชิก และร่วมวิพากษ์คลิปการสอนของครู ณ สถานศึกษา และเพื่อให้แนวทางการวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้แก่สมาชิก อีกทั้ง**ติดตามและแนะนำ**การจัดทำรายงานการดำเนินงานของสมาชิกตามแบบรายงานที่ทีมผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น

ภาพที่ 2 สรุปผลการดำเนินการของโรงเรียน

2.4. ร่วมกันสรุปความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดย ผู้บริหาร ครูประจำการ และ คณะทำงาน ในประเด็นต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ e-CLIP กระบวนการดำเนินงานแบบ Lesson Study การใช้ภาษาอังกฤษร่วมภาษาไทยในการจัดการเรียนรู้ วิธีการสอนแบบ STEM การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน และ การพัฒนาตนเอง เป็นต้น

2.5 ประเมินตนเองเพื่อพัฒนา และ พัฒนาผู้เรียน ครูประจำการประเมินการเปลี่ยนแปลงตนเอง ทั้งด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียน การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และบทเรียนที่ได้รับจากการพัฒนาตนเองครั้งนี้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่เรียนจากครูซึ่งจัดการเรียนด้วยรูปแบบ e-CLIP

2.6 ร่วมสรุปผล และเตรียมการเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน ในเวทีวิชาการ

3. เก็บรวบรวมข้อมูล จากกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ คลิปการสอนและสังเกตการณ์ปัจจัยสนับสนุน หรือข้อจำกัด โดยวางแผนล่วงหน้า และแจ้งเพื่อนครู ผู้เกี่ยวข้อง โดยกำหนดความชัดเจนของผลผลิต/ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาตนเองตามกรอบ

ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์
1) ครู และนักเรียนมี***การเปลี่ยนแปลง*** ทั้งด้านกระบวนการเรียนการสอน ภาษาเพื่อการสื่อสาร และ การใช้ประโยชน์ ICT	แผนการจัดการเรียนรู้ STEM / ภาษาอังกฤษ / ICT
2) ครู และนักเรียน ที่ร่วมโครงการร้อยละ 80 มีความพึงพอใจระดับมาก	ความกล้าโต้ตอบ สนุก

การประเมินการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกระบวนการเรียนการสอน ภาษาเพื่อการสื่อสาร และ การใช้ประโยชน์ ICT โดยวิเคราะห์คุณลักษณะของแผนการจัดการเรียนตามกรอบแนวคิดสะเต็ม ภาษาอังกฤษ และ ICT คลิปการสอน การดำเนินการตามวงรอบ เป็นต้น ด้วยวิธีต่อไปนี้

3.1 สอบถามด้วยการสนทนา ในช่วงเวลาที่นิเทศและติดตาม ณ สถานศึกษา และสอบถามในห้องสนทนากลุ่มไลน์

3.2 ติดตามการดำเนินงาน ที่เพื่อนครูกลุ่มตัวอย่างจะจัดทำขึ้น เพื่อดำเนินการสอนในรูปแบบ e-clip ครบกระบวนการ Lesson Study แผนการจัดการเรียนรู้ 1 แผน ต้องดำเนินการ 6 ขั้นตอน คือ 1) จัดทำแผน 2) ตรวจสอบแผน / ปรับแผน โดยกลุ่มสมาชิก 3) สอน / บันทึกคลิป 4) รับฟังการวิพากษ์แผนจากกลุ่มสมาชิก 5) สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งจุดอ่อน / จุดแข็ง 6) สรุปสิ่งที่จะนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ดังนั้น ครูที่ดำเนินการครบเกณฑ์ของข้อตกลง คือ 3 แผน / 3 วงรอบ และมีแบบติดตาม 3 ฉบับ พร้อมมีร่องรอยการสะท้อนกลับจากเพื่อนครู ผู้บริหาร และ ผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนครู จำนวนแผนการเรียนรู้ วงรอบที่ดำเนินการของครูประจำการ ที่ดำเนินการตามกระบวนการ

ครู (n=10)	จำนวนแผน	วงรอบe-CLIP	สรุป
คนที่ 1	(3)	**5**	เป็นไปตามข้อตกลง และมากกว่า
คนที่ 2	(3)	**4**	เป็นไปตามข้อตกลง และมากกว่า
คนที่ 3	(3)	**3**	เป็นไปตามข้อตกลง
คนที่ 4	(3)	**3**	เป็นไปตามข้อตกลง
คนที่ 5	(3)	**3**	เป็นไปตามข้อตกลง

คนที่ 6	(3)	**3**	เป็นไปตามข้อตกลง
คนที่ 7	(3)	**3**	เป็นไปตามข้อตกลง
คนที่ 8	(3)	**3**	เป็นไปตามข้อตกลง
คนที่ 9	(1)	**1**	ไม่เป็นไปตามข้อตกลง / ปัญหาสุขภาพ ย้ายไปสอนปฐมวัย
คนที่ 10	(1)	**1**	ไม่เป็นไปตามข้อตกลง / ย้ายสถานศึกษา

จากตาราง 1 ครูได้จัดทำแผนการเรียนรู้ และดำเนินการตามกระบวนการ Lesson Study ดังตาราง ครูระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 80 พัฒนาตนเองตามรูปแบบ e-CLIP ด้านการจัดการเรียนการสอน STEM ภาษาอังกฤษ และ ICT โดยมีจำนวนร้อยละ 20 ดำเนินการมากกว่าข้อตกลง ร้อยละ 60 ดำเนินการตามข้อตกลง ทั้งด้านการออกแบบและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

ผลการวิเคราะห์ และ ออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการ STEM

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา

ครู (n=10)	จำนวนแผน	วงรอบ e-CLIP	ผลการวิเคราะห์แผน / คลิปการสอน																				**ข้อสังเกต**
			1				2				3				4				5				
			S	T	E	M	S	T	E	M	S	T	E	M	S	T	E	M	S	T	E	M	
คนที่ 1	(3)	5	/	/	-	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	สร้างสรรค์ผลงาน คณิตศาสตร์
คนที่ 2	(3)	4	/	-	-	/	/	-	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/					สร้างสรรค์ผลงานและเทคโนโลยี
คนที่ 3	(3)	3	-	/	-	/	/	-	/	/	/	/	/	/									สร้างสรรค์ผลงาน วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
คนที่ 4	(3)	3	-	/	-	/	/	/	-	/	/	/	/	/									สร้างสรรค์ผลงาน วิทยาศาสตร์
คนที่ 5	(3)	3	/	/	-	/	/	/	-	/	/	/	/	/									สร้างสรรค์ผลงาน
คนที่ 6	(3)	3	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/									คณิตศาสตร์
คนที่ 7	(3)	3	/	/	-	/	/	/	-	/	/	/	/	/									สร้างสรรค์ผลงาน
คนที่ 8	(3)	3	-	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/									วิทยาศาสตร์และสร้างสรรค์ผลงาน
คนที่ 9	(1)	1	/	-	/	/																	เทคโนโลยี
คนที่ 10	(1)	1	/	/	-	/																	สร้างสรรค์ผลงาน

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์แผนฯ บูรณาการสะเต็มศึกษา และพิจารณาคลิปการสอนด้วยตนเองของครู และจากการสะท้อนโดยเพื่อนครูแสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่มีพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษาในสาระที่ตนรับผิดชอบ มีข้อสังเกตว่าในแผนฯ ของครูส่วนใหญ่จะไม่แสดงกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงาน อย่างไรก็ตามครูสามารถวิเคราะห์ วิพากษ์แผน ฯ และคลิป ตามศาสตร์การสอนที่เกี่ยวข้อง เน้นสะเต็มศึกษาได้อย่างชัดเจน *โดยให้เหตุผล “สนุก เห็นการเปลี่ยนแปลง” “จะพัฒนาต่อไปเพื่อนักเรียน และ ผลงานวิชาการ” “แรก ๆ เหนื่อย ไม่เข้าใจ STEM แต่ได้ข้อแนะนำจากอาจารย์ ไม่ยากเลย เพราะเราก็ทำ”*

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนการสอน และ คลิป ด้านการใช้ภาษาอังกฤษในชั้นเรียน

ครู (n=10)	จำนวนแผน	วงรอบ e-CLIP	แผน 1 :การใช้ภาษาอังกฤษ		แผน 2 :การใช้ภาษาอังกฤษ		แผน 3 :การใช้ภาษาอังกฤษ		แผน 4 :การใช้ภาษาอังกฤษ		แผน 5:การใช้ภาษาอังกฤษ	
			สื่อสาร	สาระ	สื่อสาร	สื่อสาร	สื่อสาร	สาระ	สื่อสาร	สาระ	สื่อสาร	สาระ
คนที่ 1	(3)	5	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
คนที่ 2	(3)	4	/	/	/	/	/	/	/	/		
คนที่ 3	(3)	3	/	/	/	/	/	/				
คนที่ 4	(3)	3	/	/	/	/	/	/				
คนที่ 5	(3)	3	/	/	/	/	/	/				
คนที่ 6	(3)	3	/	/	/	/	/	/				
คนที่ 7	(3)	3	/	/	/	/	/	/				
คนที่ 8	(3)	3	/	/	/	/	/	/				
คนที่ 9	(1)	1	/	/								
คนที่ 10	(1)	1	/	/								

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนการสอน และ คลิป ด้านการใช้ภาษาอังกฤษในชั้นเรียน พบว่าทุกแผน ทุกคน ปรากฏภาพการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในชั้นเรียนและตามสาระ แบบผสมผสานทุกครั้ง แต่จะมากน้อยต่างกัน *“ครูและนักเรียนกล้าใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น” “ฝึกจากอินเทอร์เน็ต มีเยอะมาก มั่นใจขึ้น”* โดยครูพยายามหาคำศัพท์เฉพาะ สืบค้นเทคนิคการพูดภาษาอังกฤษ และใช้ในกิจกรรมการสอน โดยเฉพาะการทักทาย เสริมแรง ส่วนคำศัพท์เฉพาะนั้น ครูจะสอดแทรกในสื่อการนำเสนอ “โอ้...จบมานาน ลืมหมด ศัพท์ง่าย ๆ แต่ค้นได้ ค้นได้จริง มีตัวอย่างมากมาย เอามาปรับใช้...แล้วแนะนำนักเรียนด้วย..” “นักเรียนค้นมา แนะนำกัน ตอบครูเป็นภาษาอังกฤษ แต่ก็ไม่ถูกไวยากรณ์...นักเรียนเล่าว่า ฝรั่งมาถามทางหนู หนูอายนะ แต่ก็ตอบไป คุยมั่ว ๆ กับฝรั่ง เขาเข้าใจ โอ้ย...ตื่นเต้น...”

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนการสอน และ คลิป ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา/สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในชั้นเรียน หรือพัฒนาตนเองของครู

ครู (n=10)	จำนวนแผน	วงรอบ e-CLIP	ผลการวิเคราะห์แผน / คลิปการสอน																				**หมายเหตุ**
			1				2				3				4				5				
			P	C	S	R	P	C	S	R	P	C	S	R	P	C	S	R	P	C	S	R	
คนที่ 1	(3)	5	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	การใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา P = เพื่อการสอน/นำเสนอ C = เพื่อการติดต่อสื่อสาร S = เพื่อสนับสนุนการเรียน R = เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้
คนที่ 2	(3)	4	/	-	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/					
คนที่ 3	(3)	3	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/									
คนที่ 4	(3)	3	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/									
คนที่ 5	(3)	3	/	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/									
คนที่ 6	(3)	3	/	/	/	-	/	/	/	/	/	/	/	/									
คนที่ 7	(3)	3	/	-	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/									
คนที่ 8	(3)	3	/	-	/	/	/	/	-	/	/	/	/	/									
คนที่ 9	(1)	1	/	-	/	/																	
คนที่ 10	(1)	1	/	-	-	/																	

ตาราง 4 แสดงการวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนการสอน และ คลิป ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา/สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาตนเองของครู พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้ ICT หรือ e-Media หรือ e-Communication 1) เพื่อการสอน /นำเสนอสารสนเทศในชั้นเรียนของตน 2) เพื่อการติดต่อสื่อสาร มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน

เพื่อนครู ผู้บริหาร และ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ 3) เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ และ 4) เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของตนเองและนักเรียน

อภิปรายผล

จากการประชุมชี้แจง มีครูระดับมัธยมศึกษาสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมทั้งโรงเรียน แสดงว่าครูประสงค์จะพัฒนาตนเองและให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงแม้ว่าจะมีผลงานตามข้อตกลงร้อยละ 80 ด้วยเหตุผลด้านสุขภาพ และย้ายสถานศึกษา แต่จากการติดตามวิพากษ์ เสนอแนะผลงาน พบว่า ครูระดับมัธยมศึกษาบางส่วนไม่มีวุฒิครู ไม่เคยทำแผนจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีครูเพียงร้อยละ 1.00 ที่พัฒนาแผนจัดการเรียนรู้ ออกแบบและปรับกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง จึงเป็นอุปสรรคต่อวิชาชีพครู เนื่องจาก *“ครูคือผู้จัดการชั้นเรียน และ แผนการจัดการเรียนรู้ คือ นวัตกรรมของครู”* อย่างไรก็ตามกระบวนการศึกษาบทเรียน (Lesson Study) ช่วยให้ครูได้ทบทวนตนเอง รู้จักตนเองผ่านคลิปวิดีทัศน์ และการสะท้อนจากเพื่อนครู

อย่างไรก็ตาม มีเสียงสะท้อนจากครูประจำการ “ภาระงานมาก โครงการเยอะ อะไรก็..ครู ไม่ค่อยได้สอน ... โครงการนี้มา ก็คิดในใจ มาอีกแล้ว..” “จากการวิเคราะห์ เสนอแนะ โดยผอ. อาจารย์ เราใช้งานได้เลย สอนเสริมให้นักเรียน” “อาย..ไม่กล้าดูตัวเองจากคลิป” “นักเรียนช่วยบันทึกคลิป..และ up ขึ้น YouTube”และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อสังเกต คือ มีคุณครูระดับปฐมวัย ประถมศึกษา จำนวน 2 คน มีความสนใจในโครงการจึงขอนำเสนอแผนจัดการเรียนรู้ และ บันทึกคลิปการสอนของตนเอง เนื่องจากต้องการหาวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพครูด้านการจัดการเรียนการสอน ภาษา และ ICT เช่นเดียวกัน เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากการศึกษาผลงานของครูทั้งสอง พบว่า มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำทางวิชาการ *“ครูมืออาชีพ”*

ด้านคุณภาพครูประจำการ 1) ครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ e-clip ได้ 2) ครูสามารถสอดแทรกภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาอังกฤษผสมผสานกับภาษาไทยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ 3) ครูสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ การเลือกใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการจัดการเรียนรู้ การสื่อสารกับกลุ่มครูและกลุ่มนักเรียนในห้องสนทนาไลน์กลุ่ม การ Upload บน YouTube เป็นต้น *เป็นผลมาจากการใช้กลยุทธ์ 1) บอกให้รู้ 2) แนะให้ทำ 3) ทำกันเป็นกลุ่ม 4) เรียนรู้ร่วมกัน และ 5) ก้าวเดินต่อไป* ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของครู (สัมภาษณ์) ทำให้ครูมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นเพราะมีคณาจารย์ระดับอุดมศึกษา และ เพื่อนครูช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะตลอดเวลาผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ด้านเจตคติ ครูมีเจตคติที่ดีต่อการจัดแผนการเรียนรู้แบบ e-clip และการดำเนินการด้วยกระบวนการ Lesson Study และมองเห็นแนวทางในการนำไปใช้กับปฏิบัติการด้านอื่นๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ครูยังมีเจตคติที่ดีต่อโครงการในลักษณะนี้ ตอบสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการได้หลายด้าน อาทิ 1) การยกระดับความรู้ด้านภาษาอังกฤษของครูและนักเรียน 2) การพัฒนาศักยภาพของครูในด้านการใช้ ICT และด้านการจัดการเรียนการสอน 3) การจัดการเรียนการสอนบูรณาการสะเต็มศึกษา เป็นต้น รวมทั้งโครงการฯ ช่วยให้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเพื่อนครูมากขึ้น สามารถนับชั่วโมงการวิพากษ์แผน / วิพากษ์คลิป เป็นชั่วโมง PLC ได้ตามข้อกำหนดของคุรุสภาด้วย นับว่าการดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ

จากผลการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าเป็นผลมาจากกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยปรับตามสภาพของครูในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้การกำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญเพื่อการดำเนินการ (บุหงา วชิระศักดิ์มงคล และสุภาณี เส็งศรี) ดังนี้ คือ

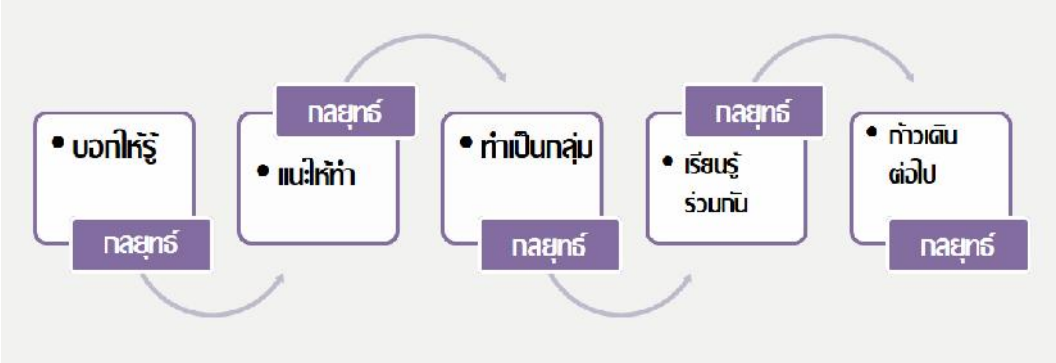
1) กลยุทธ์บอกให้รู้ คือ กลยุทธ์ที่จะช่วยให้ครูทั้งโรงเรียนได้เข้าถึงที่มาของนวัตกรรมที่ใช้ แนวทางการดำเนิน และภารกิจของครูที่เข้าร่วม เพื่อให้สามารถตัดสินใจเข้าร่วมพัฒนาตนเองด้วยความเข้าใจและเต็มใจ

2) กลยุทธ์แนะให้ทำ คือ กลยุทธ์ที่จะช่วยให้ครูได้แนวทางจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ e-clip ที่มีการใช้ภาษาอังกฤษแทรกในระหว่างการจัดการเรียนรู้ และใช้วิธีการสอนแบบสะเต็ม โดยกระบวนการ Lesson Study

3) กลยุทธ์ทำกันเป็นกลุ่ม คือ กลยุทธ์ที่จะให้ครูทั้งโรงเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ และใช้พลังกลุ่มขับเคลื่อนให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแนวทางของนวัตกรรม e-CLIP

4) กลยุทธ์เรียนรู้ร่วมกัน คือ กลยุทธ์ที่จะให้ครูทุกคนได้ร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน ร่วมชี้แนะ ร่วมสร้างสรรค์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจัดให้มีกิจกรรมและมีเวลาที่จะพบกัน ทั้งในสถานการณ์จริง และสถานการณ์เสมือน บนสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่ม “e-clip นครสวรรค์”

5) กลยุทธ์ก้าวเดินต่อไป คือ กลยุทธ์เพื่อให้ครูที่เข้าร่วมพัฒนาตนเอง ได้มีแรงจูงใจที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ e-CLIP ตามกระบวนการ Lesson Study ต่อเนื่องไปแม้ว่าคณะผู้วิจัยจะจบงานวิจัยไปแล้ว เนื่องด้วยมีความเข้าใจแนวทางที่ชัดเจน และเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของตน

ภาพที่ 3 แสดงกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาครูการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาท้องถิ่น ด้วยรูปแบบ e-CLIP

(1) ครูสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ e-clip ได้ทุกคน ได้เรียนรู้จากการวิพากษ์แผน / วิพากษ์คลิป โดยเน้นสะเต็มศึกษา ภาษาอังกฤษในชั้นเรียน และ ICT ทำให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาในวงรอบต่อไป

(2) ครูสามารถสอดแทรกภาษาอังกฤษ และการใช้ภาษาอังกฤษผสมผสานกับภาษาไทยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้

(3) ครูสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ในหลายลักษณะ ได้แก่ การเลือกใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการจัดการเรียนรู้ การสื่อสารกับกลุ่มครูและกลุ่มนักเรียนในห้องสนทนาไลน์กลุ่ม การ Upload บน YouTube เป็นต้น

“วิชาชีพครู” ต้องสั่งสมประสบการณ์ และพัฒนาตนอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาภายใต้โครงการคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยง เครือข่ายอุดมศึกษาภาคเหนือตอนล่าง ประจำปีงบประมาณ 2560 2) คุณอิษฎา ศิวเวทพิกุล กรรมการผู้จัดการบริษัท เอ็ดดูเทค ประเทศไทย จำกัดและ คุณศุภธิดา พรหมพยัคฆ์ ผู้ก่อตั้ง และ ที่ปรึกษา บริษัท เอ็ดดูเทค ประเทศไทย จำกัด

เอกสารอ้างอิง

Yamkasikorn, M., et al. (2015). **Research and Development Project on Teachers in Science, Mathematics and Computer Class through the integration of English for the enhancement of education quality to the international standard is an innovation for teacher development**. Phase I-II. (in Thai)

Sengsri, T. & Sengsri, S. (2016). Development Of Learning Competencies By Using Lesson Study Process In E-Clip Model For ICT Teachers In The School Under The Office Of The Basic Educational Commission. (2016). **IABC, 2016 IEC & 2016 ISEC Proceedings Venice**. Italy 173-1 http://www.cluteinstitute.com/conference-proceedings/VI16Proceedings.pdf.

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในภาคเหนือตอนล่างผ่านการจัดทำนามานุกรม

PRESERVATION OF LOCAL WISDOM IN TEEN JOK WEAVINGS IN LOWER NORTHERN PROVINCES OF THAILAND THROUGH DIRECTORY COMPILATION

วศิน ปัญญาวุธตระกูล[1] วรรณชลี กุลศรีไชย[1] และ ศรัญญา ละม่อมสาย[2*]
[1]กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม [2]คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
[*]corresponding author e-mail: saranya50147447@gmail.com.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลเครือข่ายช่างทอผ้าตีนจกในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคเหนือตอนล่างและเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในรูปแบบนามานุกรม เพื่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับคนรุ่นต่อไป ดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษา คืออำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย อำเภอตรอน อำเภอลับแล อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 50 คนได้แก่ ช่างทอผ้าตีนจก วิธีการศึกษาทำโดยศึกษาเอกสารต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบททางวัฒนธรรมผ้าซิ่นตีนจกในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีแหล่งทอสำคัญอยู่ 2 แห่งคือ จังหวัดสุโขทัย ในอำเภอศรีสัชนาลัย และจังหวัดอุตรดิตถ์ ในอำเภอตรอน อำเภอลับแล และอำเภอฟากท่า 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจก มี 2 ลักษณะคือ การถ่ายทอดภายในสายตระกูล จากย่ายาย สู่แม่ และลูกหลาน และการถ่ายทอดจากภายนอกหรือจากการอบรม 3) แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในรูปแบบนามานุกรม โดยรวบรวมรายชื่อช่างทอผ้าที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันจำนวน 50 คน โดยประกอบไปด้วย ชื่อ นามสกุล เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งปัจจุบัน สถานที่ทำงาน ที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก สาขาที่มีความเชี่ยวชาญ ผลงานที่สำคัญ และภาพถ่ายสี โดยการจัดสรรองค์ความรู้รูปแบบนามานุกรมที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในการสืบค้นต่อไป

คำสำคัญ : การอนุรักษ์ ช่างทอผ้าตีนจก นามานุกรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

This research was purposed to collaborate data regarding alliance of Teen Jok weavers in Lower Northern Provinces of Thailand and to propose preservation methods of this local wisdom through directory compilation that can be used in the future studies. This is a qualitative research which involved 50 Teen Jok weavers in Hat Siao district of Sukothai province, Laplae, Tron, and Fak Tha districts of Uttraradit province. The studies were completed through examination of records, structured interviews and participative observations. The results revealed that 1) Cultural context of Teen Jok in Lower Northern Provinces of Thailand are concentrated in Sisatchanalai district of Sukothai province and in Laplae, Tron, and Fak Tha districts of Uttraradit provinces 2) local wisdom in Teen Jok Weavings are transferred via; family's practical inheritance, and educational workshops for the general public 3) the preservation of Teen Jok weavings is made possible by compiling a directory of the living weavers in the studied area which will be beneficial for the future research. The compiled information including name, surname, gender, age, marital status, current position, workplace, contactable address, type of expertise, significant works, and color photographs.

Keywords : preservation, teen jok weavers, directory, local wisdom

บทนำ

การทอผ้าเป็นศาสตร์และศิลป์ที่คนไทยรุ่นปัจจุบันต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ สังคมไทยในสมัยก่อนผู้หญิงมักจะทำสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในบ้านเอง โดยในชนบทของประเทศไทยบ้านเรือนของชาวไร่ชาวนามักจะปลูกเป็นแบบใต้ถุนสูงเพื่อใช้ที่ว่างทำกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในครอบครัว เช่น สานกระบุง รวมไปถึง การทอผ้า ซึ่งแทบทุกบ้านจะมีหูกสำหรับทอผ้าวางอยู่ จากคำกล่าวที่ว่า “ว่างจากไร่นา หญิงทอผ้า ชายตีเหล็ก” คือเมื่อว่างจากการทำไร่ทำนาแล้วผู้หญิงจะทอผ้า ส่วนผู้ชายจะตีเหล็ก ทั้งยังช่วยกันจัดหาพร้อมเตรียมเครื่องมือเครื่องใช้ในการทอผ้าต่าง ๆ เช่น ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ไว้ใช้กันในครัวเรือน รวมถึงผ้าที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ผ้าทอจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตคนไทย กรรมวิธีและเทคนิคในการทอผ้าให้เกิดลวดลายต่าง ๆ นั้นเป็นเทคนิคและความสามารถของแต่ละบุคคล ผ้าทอจึงเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงฝีมือและความประณีตของผู้ทอ ในสมัยโบราณเมื่อยามมีงานบุญ งานประเพณี หญิงสาวจะนำผ้าซิ่นที่ตัวเองเป็นผู้ทอมาสวมใส่ประกวดประชันกัน เพื่อบ่งบอกว่าใครมีฝีมือในการทอผ้า เหมาะที่จะเป็นแม่บ้านแม่เรือนในอนาคต (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ, 2554)

ผ้าซิ่นตีนจก หมายถึง ผ้าซิ่นที่ทอเป็นลวดลายต่าง ๆ แล้วต่อด้วยเชิงผ้าจกตรงชายด้านล่าง ผ้าซิ่นตีนจกมีส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนคือ ส่วนที่1 หัวซิ่น จะอยู่บนสุดของผ้าซิ่นโดยปกติจะเป็นสีขาว หรือสีแดง ส่วนที่ 2 ตัวซิ่น คือส่วนที่อยู่ตรงกลางของผ้าซิ่นไว้สำหรับต่อตีนซิ่น ส่วนที่ 3 ตีนซิ่นหรือตีนจก คือ ผ้าที่ทำเชิงเป็นลวดลายต่างๆ อย่างสวยงาม นำไปเย็บต่อกันกับซิ่น เรียกว่าผ้าซิ่นตีนจก คำว่า จก ในที่นี้หมายถึงอาการที่ใช้ขนเม่น ชนิดที่แข็งแยกเส้นด้ายยืนของหูกสอดขึ้น หรือล้วงลงไปตามด้ายยืนที่แยกควักขึ้นลงตลอดความกว้างของด้ายยืน เพื่อจะได้มีลวดลายตามที่ต้องการ แล้วทอสลับกันไปตามที่ต้องการซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีลวดลายการทอที่แตกต่างกัน ตามปกติผ้าทอที่ใช้คือ ผ้าซิ่น ส่วนประกอบที่เพิ่มความงามให้กับผ้าซิ่นคือ เชิงซิ่น ดังนั้นจึงปรากฏว่าชนเผ่าไทนิยมทอผ้าจกเพื่อนำมาต่อเป็นเชิงซิ่นโดยเฉพาะขึ้น เพื่อเพิ่มสีสันและความสวยงามและเรียกผ้าจกที่ต่อตีนซิ่นนี้ว่า ผ้าจกเชิงซิ่น ผ้าจกชนิดนี้จะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น โดยส่วนมากจะพบลักษณะของผ้าจกนี้ ในจังหวัดสุโขทัย อุตรดิตถ์ ราชบุรี แพร่ และเชียงใหม่ (ศิริ ผาสุก, 2545)

การทอผ้านี้เป็นประเพณีที่สืบต่อกันมาในหมู่ผู้หญิง ในหมู่ผู้หญิงถือว่าการทอผ้านั้นเป็นคุณสมบัติหนึ่งของลูกผู้หญิงทุกคน ที่จะต้องทอผ้าให้เป็นก่อนอายุ 16 ปี โดยเริ่มจากการหัดเข็นฝ้ายและทอผ้าตีนจก ซึ่งถือว่าเป็นผ้าทอที่มีความยุ่งยากมากที่สุด เมื่อทอผ้าตีนจกได้แล้วจึงจะสามารถทอผ้าชนิดอื่นได้ ดังนั้นสตรีทุกคนจึงต้องมีผ้าตีนจกประจำตัวทุกคน เพราะซิ่นตีนจกเป็นผ้าสำคัญสำหรับนุ่งในพิธีต่าง ๆ นอกจากนี้ลักษณะทางสังคม เช่น การแต่งงานผู้หญิงจะเป็นผู้จัดเตรียมการออกเรือนเกี่ยวกับผ้าทั้งสิ้น เช่น ที่นอน ผ้าหลบหรือผ้าปูที่นอน ผ้าห่ม ผ้าเช็ดหน้า ย่าม และ ผ้าขาวม้า เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวบังคับให้ผู้หญิงเป็นผู้ผลิตองค์ประกอบเหล่านี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543)

ขณะที่มีการศึกษาของ ฝอยทอง สมวถา (2548) ได้ศึกษาความเป็นมาของผ้าตีนจกแม่แจ่ม ว่าเป็นมาอย่างไร สืบทอดอย่างไร โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาจากช่างทอผ้า ตั้งแต่รุ่นทวด ย่า ยาย แม่ ลูก มีการสืบทอดกันอย่างไร ทำให้ทราบว่า ช่างทอตีนจกโบราณสืบเชื้อสายมาจากต้นตระกูล บ้านอาฮาม ตำบลท่าผา และผู้หญิงแม่แจ่มใช่ว่าจะทอผ้าเป็นทุกคน นอกจากนั้นยังพบว่าช่างทอตีนจกส่วนใหญ่ยังยากจน ทอตีนจกไว้ใช้เองและแจกลูกหลาน ไม่ได้ทอเพื่อขาย และสมโชค เฉตระการ (2552) พบว่า ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมของเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางทั้งหมดมีประวัติความเป็นมา และมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานทั้งสิ้น และมีแนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหม โดยเริ่มต้นจากการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลานในระดับครัวเรือน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพ โดยอาศัยแรงจูงใจโดยเฉพาะจากนโยบาย การจัดระบบและกลไกช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล ทำให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้และมีการพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งขึ้นเป็นลำดับ โดยการเรียนรู้นั้นมีรูปแบบดำเนินการในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มอาชีพ และระดับโรงเรียน งานทั้งสามชิ้นที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีความคล้ายคลึงกันคือการศึกษาในเรื่องของลวดลายของผ้าตีนจก และความเชื่อที่เกิดขึ้นแต่สิ่งที่ค้นพบในประเด็นนี้คือ

ช่างทอผ้านั้น มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เริ่มตั้งแต่ในระดับครัวเรือน จนไปถึงการรวมกลุ่มในระดับอาชีพและในกลุ่มของโรงเรียน แม้ว่าในระดับท้องถิ่นจะมีการเก็บรวบรวมรายชื่อช่างทอผ้าผู้สร้างสรรค์ผลงานไว้เพื่อเป็น

แหล่งข้อมูลให้กับเยาวชนรุ่นหลังแล้ว แต่ในปัจจุบันเมื่อองค์ความรู้ได้เปิดกว้างมากขึ้น การเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านเทคโนโลยีของคนยุคปัจจุบัน ฉะนั้นแล้วการรวบรวมข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงแหล่งได้อย่างถูกต้อง จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่อนุรักษ์และยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ให้คง โดยเน้นกระบวนการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์โดยการรวบรวมข้อมูลช่างทอผ้าตีนจกที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและต่อตนเองในรูปแบบของนามานุกรม คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของนามานุกรมนั้นจะช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลของผู้ที่สนใจเกี่ยวกับช่างทอผ้าตีนจกของช่างแต่ละบุคคลได้ง่ายขึ้น

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเครือข่ายช่างทอผ้าตีนจกในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในรูปแบบนามานุกรม เพื่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับคนรุ่นต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ การรวบข้อมูลเครือข่ายช่างทอผ้าตีนจกในฐานะภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคเหนือตอนล่าง จัดเป็นหมวดหมู่ และจัดเก็บในรูปของเอกสารจากนั้นเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่กลุ่มคนที่สนใจ การศึกษาใช้แนวคิดนามานุกรม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาและผู้รู้หลัก คือ ช่างทอผ้าตีนจก อำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย อำเภอตรอน อำเภอลับแล อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ศึกษาหรือผู้รู้หลัก คือ อำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย อำเภอตรอน อำเภอลับแล และอำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 50 คน ได้แก่ ช่างทอผ้าตีนจก หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวโดยพื้นที่การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย การจดบันทึก ภาพถ่ายผ้าตีนจกและอุปกรณ์ในการทอผ้าตีนจก เอกสารต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดเตรียมชุดคำถามในการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ และมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างมีระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ผลการวิจัย

1. บริบททางวัฒนธรรมผ้าซิ่นตีนจกในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ผ้าตีนซิ่นจกอำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย ผ้าทอที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสุโขทัย คือ ผ้าซิ่นตีนจกหาดเสี้ยวหรือผ้าตีนจกหาดเสี้ยว เป็นผ้าทอพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมมากที่สุดของจังหวัด มีแหล่งทอที่สำคัญอยู่ที่ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าซิ่นตีนจกหาดเสี้ยวคือ ลวดลายโบราณดั้งเดิม 9 ลวดลาย ได้แก่ ลายเครือน้อย ลายเครือกลาง ลายเครือใหญ่ ลายสี่ขอ ลายแปดขอ ลายสิบสองหน่วยตัด ลายดอกมนสิบหก ลายน้ำอ่าง ลายสองท้อง โดยผ้าซิ่นตีนจกแต่ละผืนจะมีเพียงลายเดียวและจะมีลายอื่นประกอบในลายหลัก เช่น ลายนกหมู่ ลายนกแถว ลายนกคาบ ลายนกคุ้ม ลายฟันปลา ลายสร้อยสา เป็นต้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบผ้าซิ่นตีนจกมุก ไหมประดิษฐ์ อายุ 40 ปี อำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย

ผ้าซิ่นตีนจกบ้านหาดเสี้ยว มีจุดโดดเด่นกว่าผ้าชนิดอื่น คือ ใช้มือจกผ้าเป็นลวดลายทั้งผืน โดยจะใช้ขนเม่นในการจก (ล้วง) ฝ้ายจากด้านล่างขึ้นด้านบนโดยจะทอผ้าจากด้านหน้า (ผ้าตีนจกของที่อื่นๆ เช่น ผ้าจกแม่แจ่ม ผ้าจกราชบุรีจะทอจากด้านหลัง) โครงสร้างของผ้าตีนจกไทพวนหาดเสี้ยว ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ลายหลัก และลายประกอบ ผู้ทอจะใส่ด้ายสีในการจกเข้าไปโดยใช้ขนเม่นในการสอดด้ายสีนั้น ๆ ใช้เวลาทอนานกว่าผ้าประเภทอื่น นอกจากนี้ยังมีผ้าซิ่นชนิดต่าง ๆ เช่น ซิ่นเข็บ ซิ่นมุก ซิ่นแขบเย้ ซิ่นตาเติบ ซิ่นตาผะเหย่อ ซิ่นตะผะน้อย ซิ่นตาเค็ง ซิ่นวัยหวาน ซิ่นลายอ้อมแดง ซิ่นลายตาหม่าโดน เป็นต้น

ผ้าซิ่นตีนจกอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ผ้าซิ่นตีนจกของอำเภอลับแลสืบทอดมาจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นชาวไทยวนที่อพยพมาจากเมืองเชียงแสนในสมัยอยุธยาตอนปลาย จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ได้ความว่า อพยพมาตั้งหลักแหล่งครั้งแรกที่หมู่บ้านเชียงแสน ตำบลฝายหลวง อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งออกเป็นสองพวก อีกพวกหนึ่งไปอยู่ที่หมู่บ้านน้ำอ่าง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ไม่ว่าชาวลับแลจะย้ายไปอยู่ที่ใดก็ยังมีการรักษาวัฒนธรรม การแต่งกายด้วยผ้าซิ่นตีนจกสืบมาจนถึงปัจจุบัน ผ้าซิ่นตีนจกของลับแล แบ่งออกเป็น 3 ยุค ด้วยกัน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผ้าซิ่นเคี๊ยะตีนจกลับแล

ยุคแรก จะเป็นซิ่นดอกเคี๊ยะ ซิ่นกาฝากเขียว ซิ่นกาฝากแดง ลวดลายต่าง ๆ ของยุคแรกจะมีลายดอกหงส์ใหญ่ หงส์ขัง หงส์ทะลาม (หงส์กลาง) แปดขอ งูเหลือม ดาวดึงส์ เก็ดถะหวา ดาวเสด็จ เป็นต้น แต่ลายประกอบไม่นิยมใส่มากนักจะเป็นลายห่าง ๆ เช่น ขออึ่ง ขอผักกูด ดอกมะโอ ดอกแตง ดอกก้ามกุ้ง ขอไล่ข้าวเดียว นาค ขอก้ามปู เป็นต้น

ยุคกลาง จะเป็นซิ่นตีนจกที่มีหลายสี เป็นสีเขียว สีเหลือง สีดำ สีม่วง สีคราม สีแสด สีครีม ยุคกลางจะเพิ่มลายประกอบขึ้นมาอีกเช่น ลายนกสร้อย นกเตียว(นกไล่ก้อย) ขอคว่ำ ขอหงาย สร้อยดอกหมาก ฟันปลา กาบสร้อยดอกพร้าว

ยุคปลาย หรือยุคหลังจะเป็นซิ่นตีนจก 2 สี คือ มีสีเขียวกับสีเหลืองหรืออาจจะมีสีดำปนอยู่บ้าง สำหรับยุคหลัง นิยมใช้สีเขียวกับสีเหลือง และนิยมใช้ลายประกอบ เป็นขอคว่ำ ขอหงาย นกสร้อย นกเตียว นกอุ้ม นกกินน้ำ ร่วมต้น ขอไล่ท้าเดียว ดอกประจำยาม ขอก้ามปู เป็นต้น แต่ในปัจจุบันนั้น ชาวลับแลนิยมใส่ ลายหงส์ใหญ่ ลายแปดขอ เพราะลวดลายสวยงามปราณีต แต่ลักษณะของลวดลายต่าง ๆ นั้นก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสวยงามแตกต่างกันไป (จงจรูญ มโนคำ. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2560)

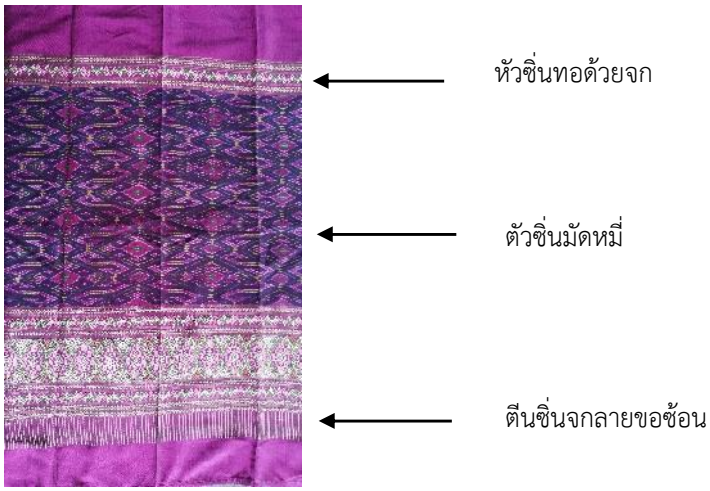
ผ้าซิ่นตีนจกน้ำอ่าง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ จะเหมือนกับซิ่นตีนจกลับแลเนื่องจากเป็นไทยวน ที่อพยพมาจากเมืองเชียงแสน ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในอดีตสาวชาวไทยวนจะทอผ้าซิ่นตีนจกเพียง 3 ผืน ผืนที่หนึ่งจะเอาไว้ใช้ในพิธีแต่งงาน ผืนที่สองจะเอาจะเอาไว้เมื่อลูกบวช ผืนที่สามจะทอไว้เมื่อตนเองได้จากโลกนี้ไป ซึ่งเป็นความเชื่อว่าจะได้กลับมาเกิดในกลุ่มชาติพันธ์ชาวไทยวนอีกครั้ง เป็นการสื่อถึงความรักในชาติพันธ์ของตนเช่นเดียวกัน แตกต่างตรงสีที่ใช้จก ผ้าซิ้นตีนจกน้ำอ่างจะใช้สีเขียว สีเหลือง ที่สดกว่าผ้าซิ่นตีนจกลับแล ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ผ้าซิ่นตีนจกน้ำอ่าง

ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าซิ่นตีนจกน้ำอ่าง ก็เช่น ลายหงษ์ใหญ่ ลายขอกระเบื้อง ลายกลมถมโบราณ ลายหงษ์เชียงแสน ส่วนลายประกอบอื่น ๆ ก็เช่น ลายสร้อยดอกหมาก ดอกเตย ขั้วดอกเอื้อง ลายคนขี่ช้าง นกน้อย ลายนาค ลายกนก ลายดอกเชียง ลายหน้าหมอน ลายเกี้ยวซ้อนกาบ ลายเชียซ้อนเชีย เป็นต้น โดยส่วนมากจะนิยมทอเป็นผ้าซิ่น และมีการทอผ้าขิด เช่น ผ้าห่ม ผ้าสไบ ผ้าหน้าหมอน ผ้าล้อ เป็นต้น

ผ้าซิ่นตีนจกน้ำปาด อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ผ้าทออำเภอฟากท่า มีประวัติยาวนานมากกว่า 200 ปี บรรพบุรุษชาวอำเภอฟากท่าได้อพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง และมาตั้งหลักแหล่งอยู่ริมแม่น้ำปาดบริเวณตำบลฟากท่าและตำบลสองคอนในปัจจุบัน วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนชาวฟากท่า จะทอเครื่องนุ่งห่มใช้เองโดยอาศัยภูมิปัญญาอันละเอียดอ่อนจากสภาพแวดล้อมรอบตัวมาดัดแปลงเป็นลวดลายบนผืนผ้าอย่างประณีตงดงาม ดังภาพ

ภาพที่ 4 มัดหมี่พันจก สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานชื่อในปี พ.ศ. 2541

การทอผ้าของกลุ่มชนไทลาว ลักษณะเด่นของผ้าจกไทลาว จังหวัดอุตรดิตถ์ คือ เป็นซิ่นที่ตัวซิ่นกับตีนซิ่นไม่เย็บต่อเป็น 2 ส่วน แต่จะทอต่อเนื่องกันไปและมีเทคนิคการมัดหมี่ที่คล้ายเทคนิคเกาะล้วง ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ลายภูเขา ลายข้าวพันก้อน ลายพญานาค และทุกลายที่ทอจะต้องมีลายขอซ้อน ลายเตยเกาะ และลายเชิงพญานาควมอยู่ในผืนผ้าด้วย เอกลักษณ์ของผ้าจกบ้านกกต้องอีกประการหนึ่ง คือผ้าซิ่นตีนจกผ้าไหมและผสมผ้ามัดหมี่ เป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างของผ้าซิ่นตีนจกในจังหวัดอุตรดิตถ์

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจก มี 2 ลักษณะคือ

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลในอำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย อำเภอตรอน อำเภอลับแล อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า การเรียนรู้การทอผ้านั้นเริ่มต้นเมื่อวัยเยาว์ โดยจัดแบ่งการเรียน ออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1. การถ่ายทอดภายในสายตระกูล เป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัวจากรุ่นสู่รุ่น จากรุ่นยาย สู่รุ่นแม่ และรุ่นหลาน วิธีการสืบทอดภายในครอบครัวนั้น กระทำโดยการเริ่มจากการหัดปลูกฝ้าย เก็บฝ้าย ดีดฝ้าย กระทั่งทำเส้นด้าย เพื่อให้ผู้สืบทอดได้เข้าใจทุกขั้นตอน จากนั้นจึงให้ลงมือปฏิบัติจริงโดยการจกตีนซิ่น ตามย่า ยาย แม่ สอน ทำอย่างนั้นจนเกิดความชำนาญ โดยส่วนมากแล้วช่างทอผ้าจะเป็นผู้หญิง ด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีในอดีต เชื่อว่าการทอผ้าเป็นคุณสมบัติของลูกผู้หญิง วิธีการถ่ายทอดโดยการให้ดูจากย่า ยาย แม่สาธิตให้ดูจากนั้นจึงให้ลงมือปฏิบัติจริง การลงมือปฏิบัติจริงผู้ฝึกต้องจดจำขั้นตอนและกระบวนการทอผ้า แต่ระหว่างการทอผ้าผู้สอน ย่า ยาย หรือ แม่ ก็จะคอยชี้แนะอย่างใกล้ชิด ผู้ทอจะผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ ลองผิดถูกแก้ไข จวบจนชำนาญการทอผ้าเมื่อผ่านช่วงเวลาหลายปี การทอผ้านั้นนับเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมรูปแบบหนึ่ง

2. การถ่ายทอดจากภายนอก เมื่อความรู้เรื่องผ้าตีนจกเริ่มจัขาดหายไป ผู้ทอล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุ อีกทั้งคนรุ่นใหม่ยังขาดการสืบทอดองค์ความรู้ดังกล่าว ดังนั้นช่างทอผ้าจึงได้ร่วมมือกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานประถมศึกษา เข้าไปฝึกสอนในรายวิชาการทอผ้าตีนจกให้แก่นักเรียน โดยนางลั้ง จักจั่น ช่างทอผ้าตีนจกหาดเสี้ยว กล่าวว่า *“...ตนเองนอกจากจะทอผ้าที่ร้านแล้ว เมื่อโรงเรียนเชิญไปสอนนักเรียนก็ไปทุกปี เพราะอยากให้คนรุ่นใหม่สืบสาน...”* เช่นเดียวกันกับนายจงจรูญ มะโนคำ ครูช่างศิลปหัตถกรรม พ.ศ.2558 ช่างเครื่องทอ อำเภอลับแล กล่าวว่า *“...ตนเองมักจะได้รับเชิญให้เข้าไปสอนนักเรียนทอผ้าเสมอ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนรุ่นใหม่ได้สืบสานต่อไป คนเรียนส่วนมากก็จะเป็นนักเรียน สอนให้เขาทอให้เขาทำเป็น ถ้าเห็นว่าเด็กพอมีแววก็จะส่งเสริมต่อไปได้...”*

3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในรูปแบบนามานุกรม

แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกนั้นสามารถปฏิบัติได้หลากหลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชนและเป้าหมายในการจัดการ โดยเป้าหมายของงานวิจัยในครั้งนี้ จัดทำเพื่อรวบรวมรายชื่อช่างทอผ้าตีนจก คือ อำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย อำเภอตรอน อำเภอลับแล และอำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยจัดระเบียบข้อมูลในรูปแบบนามานุกรม จำนวน 50 คน โดยจัดเรียงชื่อตามอักษร ประกอบด้วยข้อมูล ชื่อ นามสกุล เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งปัจจุบัน สถานที่ทำงาน ที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก สาขาที่มีความเชี่ยวชาญ ผลงานที่สำคัญ และภาพถ่ายสี ดังภาพที่ 5

ชื่อ นายจงจรูญ มะโนคำ
อายุ: 47 ปี
ที่อยู่: บ้านเลขที่ 31 หมู่ที่ 4 ตำบลชัยจุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์
อาชีพ: ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 และช่างทอผ้า
เกียรติคุณ: ครูศิลปหัตถกรรม พ.ศ. 2558

ภาพที่ 5 นายจงจรูญ มะโนคำ ครูช่างศิลปหัตถกรรม พ.ศ.2558

ชื่อ: นางบุญเทียน สิงห์ดา
อายุ: 58 ปี
ที่อยู่: บ้านเลขที่ 103 หมู่ 3 ตำบลฟากท่า อำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์
อาชีพ: ช่างทอผ้า ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านกกต้อง
เกียรติคุณ: ปราชญ์ชุมชนด้านการทอผ้า จังหวัดอุตรดิตถ์

ภาพที่ 6 นางบุญเทียน สิงห์ดา เป็นประธานกลุ่มทอผ้าบ้านกกต้องและผู้อนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นดีเด่น

ชื่อ: นางแรมจันทร์ เชื่อมศรีจันทร์
อายุ: 44 ปี
ที่อยู่: บ้านเลขที่ 4 หมู่ 9 ตำบลน้ำอ่าง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์
อาชีพ: ช่างทอผ้า เกษตรกรรม
เกียรติคุณ: ได้รับการถ่ายทอดวิธีการทอ ผ้าจากแม่ โดยเรียนจากการทอหน้าหมอนตอนอายุ 12 ปี ต่อมาก็เริ่มทอผ้าไปเรื่อยๆจนทอได้ทุกลาย

ภาพที่ 7 นางแรมจันทร์ เชื่อมศรีจันทร์ ช่างทอผ้าบ้านน้ำอ่าง ผู้สืบสานภูมิปัญาทอผ้าตีนจกน้ำอ่างทั้งยังประกอบอาชีพทอผ้าร่วมกับการทำเกษตรกรรม

ชื่อ: นางสุนทรี วิชิตนาค
อายุ: 80 ปี
ที่อยู่: บ้านเลขที่ 130 หมู่ที่ 2 ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
อาชีพ: ทอผ้า ผู้ประกอบการร้านสุนทรีผ้าไทย รุ่นที่ 3
เกียรติคุณ: ครูศิลป์ของแผ่นดิน พ.ศ. 2554

ภาพที่ 8 นางสุนทรี วิชิตนาค ครูศิลป์ของแผ่นดิน พ.ศ. 2554

อภิปรายผล

การอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในภาคเหนือตอนล่างผ่านการจัดทำนามานุกรม

1. บริบททางวัฒนธรรมผ้าชิ่นตีนจกในเขตภาคเหนือตอนล่าง เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปการทอผ้าตีนจกเมื่อครั้งเคยผลิตใช้ในครัวเรือนก็ได้เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการทอผ้าจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่รุ่นหนึ่งจึงมีความเคลื่อนไหวและถ่ายทอดสืบเนื่องตลอดเวลา อีกทั้งลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ การศึกษาของขนิษฐา จิตชินะกุล (2552) ได้ศึกษาลวดลายผ้าไทยในท้องถิ่นภาคกลางตอนบน พบว่า ผ้าตีนจกนั้นพบในอำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ คือ ลวดลายโบราณที่มีทั้งหมด 9 ลาย คือ ลายเครือน้อย ลายเครือกลาง ลายเครือใหญ่ ลายสี่ขอ ลายแปดขอ ลายสิบสองหน่วย ลายดอกมนสิบหก ลายน้าอ่าง ลายสองท้อง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าการทอผ้าตีนจกนั้นยังพบใน อำเภอตรอน อำเภอลับแลและอำเภอฟากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ผ้าทอส่วนใหญ่จะเป็นลวดลายที่เคยมีมาแต่โบราณได้แก่ ลายหงส์คู่ ลายเกร็ดเต่า ลายนกเล็ก ลายกุมถม และลายดอกเคี้ยะ เป็นต้น เช่นเดียวกับ สายพิณ โพธิ์บัว (2553) ศึกษาเรื่อง ศึกษาความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายผ้าตีนจกของชาวไทยพวน อำเภอหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย พบว่า ลายผ้าโดยส่วนใหญ่นั้นเกิดมาจากแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและรูปทรงเลขาคณิต และความละเอียดของลวดลายในการทอยังสื่อไปถึงเพศตรงข้ามว่าผู้ทอมีคุณสมบัติเพียบพร้อมเพียงใดในการออกเรือน อีกด้วย

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจก ปัจจุบันการถ่ายทอดขยายวงกว้างมากขึ้น มิได้ถูกจำกัดอยู่เพียงเครือญาติหรือคนในครอบครัวตน แต่หากยังมีการถ่ายทอดไปสู่บุคคลภายนอก ดังเช่น กับ สมชาย นำประเสริฐชัย (2558) ที่ว่ากระบวนการสกัดความรู้จากตัวบุคคล เปลี่ยน รูปความรู้แฝงที่อยู่ในตัวบุคคล ให้กลายเป็นความรู้แบบชัด แจ้งที่สามารถถ่ายทอดและจัดเก็บได้สอดคล้องกับงาน ศึกษาของ ปัทมา สมพงษ์ (2551) ที่พบว่าการถ่ายทอดการ ทอผ้าไหมของกลุ่มผลิตสินค้าผ้าไหม อ.ปักธงชัย จังหวัด นครราชสีมา มีการถ่ายทอดระหว่างเครือญาติหรือครอบครัว และถ่ายทอดจากภายนอกคือมีส่วนราชการมาจัดอบรมให้

3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในรูปแบบนามานุกรม โดยงานวิจัยนามานุกรมภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกเป็นนามานุกรมบุคคลในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง โดยนามานุกรมที่รวบรวมรายชื่อบุคคลในอาชีพต่าง ๆ นามานุกรมแต่ละเล่มมักรวบรวมรายชื่อบุคคลในอาชีพใดอาชีพหนึ่งโดยเฉพาะ อาทิ นามานุกรมศิลปินเพลงไทย ในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดย พูนพิศ อมาตยกุล และคณะ (2525) ได้รวบรวมรายชื่อและผลงานของศิลปินผู้สนับสนุนศิลปะการดนตรี แยกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ประวัติและผลงานของศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เป็นต้นมา มีจำนวนทั้งสิ้น 990 คน แต่เมื่อพิจารณาศิลปินภายใต้ขอบเขตที่กำหนดแล้วได้ศิลปินจำนวน 230 คน โดยแบ่งเป็นศิลปินเพลงไทยที่ไม่ได้รวบรวมประวัติและผลงานไว้ ได้จัดเรียงรายชื่อไว้ต่างหาก และจัดเรียงประวัติศิลปินที่ไม่สามารถหาประวัติได้ละเอียดไว้ในภาคผนวกเป็นการเฉพาะ ประวัติและผลงานศิลปินเพลงไทย 230 คนในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ เป็นเสมือนแนวทางในการศึกษานามานุกรมสำหรับวัฒนธรรมไทยในสาขาอื่นๆ ดังเช่นการศึกษานามานุกรมช่างทอผ้าตีนจกในเขตภาคเหนือตอนล่างนี้

สรุปผลการวิจัย

ช่างทอผ้าประมาณ 50 คน มีช่วงอายุประมาณ 40 – 70 ปี โดยช่างทอเป็นส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม และหัตถกรรมเป็นหลัก ทั้งทอในครัวเรือนของตนเองและทอในโรงทอสำหรับจัดสาธิตนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการทอร่วมกับกลุ่มสมาชิก ช่างทอผ้าตีนจกนั้นมีบทบาทสำคัญในการรังสรรค์ผลงานให้เป็นที่ชื่นชมและยอมรับของคนในสังคม อีกทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับยุคและสมัย แต่ยังคงความเป็นดั้งเดิมไว้ไม่ให้สูญหายไป และพบว่าในเขตภาคเหนือตอนล่างนั้นมีการทอผ้าตีนจก 2 จังหวัด คือ จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดอุตรดิตถ์ แต่เมื่อประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าตีนจกในเขตภาคเหนือตอนล่างแล้วนั้น ลวดลายและความเชื่อต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เกิดจากการรังสรรผลงานของช่างทอในอดีตสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ด้านการถ่ายทอดการสอนแก่นักเรียนจึงนับเป็นการสร้างช่างทอผ้ารุ่นต่อไปขึ้นมา ซึ่งคนรุ่นเก่านับวันจะโรยรา ช่างทอผ้าเมื่ออายุมากขึ้นจะสายตาไม่ดีเพราะในวัยสาวใช้สายตาในการทอผ้าอย่างมาก อีกทั้งกลุ่มคนที่อพยพ

เข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนที่ประกอบการทอผ้าตีนจกก็จะใช้วิธีการขอดูและฝึกทอไปด้วยจึงกลายเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนนอกความรู้เรื่องการทอผ้าจึงแพร่หลายออกไปมิได้จำกัดอยู่เพียงกลุ่มไทพวน อำเภอหาดเสี้ยว กลุ่มไทยวน อำเภอลับแล อำเภอตรอน หรือกลุ่มไทลาว อำเภอฟากท่า เพียงเท่านั้น จากลูกสู่หลาน จากญาติพี่น้องสู่เพื่อนบ้าน

กระนั้นแล้วการอนุรักษ์ภูมิปัญญาช่างทอผ้าตีนจกในภาคเหนือตอนล่างผ่านการจัดทำนามานุกรมนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการรวบรวมข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงแหล่งได้อย่างถูกต้องจึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่อนุรักษ์ อนุรักษ์และยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านี้ให้คงอยู่ โดยเน้นกระบวนการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์โดยการรวบรวมข้อมูลช่างทอผ้าตีนจกที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันที่สร้างประโยชน์ให้กับชุมชนและต่อตนเองในรูปแบบของนามานุกรม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยนเรศวรในการสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยครั้งนี้ คุณูปการของงานศึกษานี้ขออุทิศแด่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุณยสฤษฎ์ อเนกสุข ผู้ล่วงลับ สำหรับการเริ่มต้นและจุดประกายความรู้แก่ผู้ศึกษาทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา จิตชินะกุล. (2552). **ลวดลายผ้าไทยในท้องถิ่นภาคกลางตอนบน.**รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ปัทมา สมพงษ์. (2551). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษากลุ่มผลิตสินค้าผ้าไหม อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารห้องสมุด.** 52(1): 65-78.

ฝอยทอง สมวถา และคณะ. (2549). **การมีส่วนร่วมสร้างประวัติศาสตร์แม่แจ่ม 100 ปี จากแม่แจ๋มสู่แม่แจ่ม ประเด็น“ผ้าตีนจก– ผ้าทอแม่แจ่ม”.** รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สกว.

พูนพิศ อมาตยกุล. (2525). **นามานุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์** : รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยศึกษา ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริ ผาสุก. (2545). **ผ้าไหมพื้นบ้าน.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมโชค เฉตระการ. (2552). **แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมกรณีศึกษา: โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตภาตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สายพิณ โพธิ์บัว. (2553). **ศึกษาความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายผ้าตีนจกของชาวไทยพวน ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย.** สารนิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร: พิษณุโลก.

สมชาย นำประเสริฐชัย. (2558). **การจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ. (2554). **สารานุกรมภูมิปัญญาผ้าไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน).

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT ในรายวิชา การผลิตดนตรี 2

THE STUDENTS SATISFACTION TOWARDS PRODUCTION SKILL 2 LEARNING MANAGEMENT USING 4MAT

สรวิศ เขียนเสมอ
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพ
*corresponding author e-mail : Sorrawit.k@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาในวิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ที่มีการจัดการเรียนการสอนตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ในวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ในกลุ่ม 12 จำนวน 6 คน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ในวิชา ทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4MATทั้งหมด 11 คาบเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการสอนทำการรวบรวมข้อมูลโดยสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT โดยหัวข้อที่นักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดคือ หัวข้อ “นักศึกษามีอิสระทางการแสดงความคิดเห็น”

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT การผลิตดนตรี ความพึงพอใจ

Abstract

This study aimed to find out the satisfaction of the students of Production skill subject with the teaching plan of 4MAT. In the study with six students inConservatory of Musicthe instruments included Likert scale questionnaire for the satisfaction of teaching of 4MAT in Production Skill 2 (MUS162). Proceed to manage the process of all the 11 classes of Cycle of Learning 4MAT.When the process is done we then collect all the information by querying the satisfaction of the student due to the using of managing of the Cycle of learning 4MAT. The results indicated that the students were satisfied with the teaching of MUS 162 using the teaching plan of 4MAT. and The topic that the student is the most satisfied with is "Each individual is freely allow to present their own opinions"

Keywords : the 4mat cycle learning activities, music production, the satisfaction

บทนำ

การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น บริบทของการศึกษาค่อนข้างที่จะแตกต่างออกไปจากการศึกษาของยุคที่ผ่านมาค่อนข้างมาก ซึ่งตัวบริบทของการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นจะเป็นการศึกษาที่ใช้ทักษะของศตวรรษที่ 21 เข้ามาด้วย (ศิตา เยี่ยมขันติถาวร, 2560) วิจารณ์ พานิช (2556) กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 ว่า การเรียนวิชา

พื้นฐานหลัก (Core Subjects) ซึ่งประกอบด้วยวิชาเหล่านี้ 1) วิชาภาษา 2) ศิลปะ3)คณิตศาสตร์ 4)การเมืองการปกครองและหน้าที่พลเมือง 5)เศรษฐศาสตร์ 6)วิทยาศาสตร์ 7)ภูมิศาสตร์ 8)ประวัติศาสตร์ ซึ่งวิชาเหล่านี้ก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ แต่ยังไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 โดยวิชาพื้นฐานหลักเหล่านี้นำมาสู่การกำหนดกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญใหม่ทางการจัดการเรียนรู้เชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาวิชาแกนหลักและสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ซึ่งทักษะที่จะทำการสอดแทรกประกอบไปด้วย 1) หัวข้อทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 แต่ละหัวข้อแบ่งออกได้ดังนี้ 1.1) ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) 1.2) ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) 1.3) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) 1.4) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) 1.5) ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) 2) ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม 3)ทักษะด้านเทคโนโลยี สื่อ และ สารสนเทศ 4)ทักษะชีวิตและอาชีพ

ด้วยบริบทที่เปลี่ยนไป การจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 นั้นก็ควรที่จะเปลี่ยนไปตามยุคสมัยด้วย โดยให้ครูผู้สอนนั้นเปลี่ยนวิธีการสอนในรูปแบบเดิม ๆ ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้ผู้เรียนนั้นออกไปเป็นคนทำงานที่ใช้ความรู้ (Knowledge Worker) ซึ่งควรเน้นการเรียนแบบค้นคว้าเองของผู้เรียน และมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และครูผู้สอนนั้นก็ควรออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะมากับวิชาที่สอนและยุคสมัย

วิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะในการผลิตดนตรี และการฝึกกระบวนการบริหาร กระบวนการผลิตดนตรี การฝึกฝนเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น นักดนตรีที่ร่วมงานด้วย (Musician) ศิลปินที่ทำการควบคุมการผลิต (Artist) วิศวกรเสียง (Sound Engineer) ที่ทำงานร่วมกันในการผลิตดนตรีของนักศึกษา การฝึกฝนทักษะในการดูแลการผลิตเพลงในทุกขั้นตอนของการผลิตผลงาน อาทิเช่น กระบวนการเขียนเพลง กระบวนการบันทึกเสียง กระบวนการผสมเสียง การนำเสนอผลงานกับค่ายเพลง และการวางแผนการตลาด

จากการที่ผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่ประกอบอาชีพด้านการผลิตดนตรีผู้วิจัยพบว่า วิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) นั้นมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพของนักศึกษาเป็นอันมาก เนื่องจากหลังจากที่นักศึกษาได้จบการศึกษาในระดับชั้นอุดมศึกษาไปแล้วนั้น นักศึกษาจะต้องทำงานอยู่ในสายอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมธุรกิจบันเทิง การวางแผนการผลิตผลงานเพลงต่างๆจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อนักศึกษา

ปัจจุบันการเรียนร่วมมือนั้นมีความนิยมนำมาใช้จัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลาย และวิธีการจัดการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่องรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาด้านดนตรีที่กล่าวมาข้างต้น โดยผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะ เน้นให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้กับบทบาทของสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาอย่างสมดุล (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มมั่น, 2542, น.12) เนื่องจากผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT นั้นมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนในสาขาวิชา “การผลิตดนตรี (Music Production)” ของวิทยาลัยดนตรีอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่จะฝึกทักษะความคิด การจัดรูปแบบกระบวนการวางแผนการบริหารการผลิตดนตรี ซึ่งเป็นกระบวนการสอนที่ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ตามจุดมุ่งหมายของวิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) แล้วส่งผลให้ทักษะการผลิตผลงานเพลงของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนสูงขึ้น โดยการนำเสนอตัวอย่าง ข้อมูล ความคิด เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่มีหลักการทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตนเอง (เธียร พานิช, 2544, น.21) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีพรรณ เพียรเสมอ (2550) นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ดังนี้ คือเดวิด คอล์บ (David Kolb) (อ้างถึงใน สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2553, น.155-156) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ใน 2 มิติ คือ การรับรู้ (Perception) และกระบวนการจัดการข้อมูล (Processing) โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผลมา

จากวิธีการที่บุคคลรับรู้แล้วจัดกระบวนการเสียใหม่ตามแนวความถนัดของตนเอง ซึ่งการรับรู้จะเกิดขึ้นได้ 2 วิธี คือ การรับรู้ “ผ่านประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience)” และการรับรู้ “ผ่านความคิดรวบยอดหรือที่เป็นนามธรรม (Abstract Conceptualization)”

เมตตา เรืองวังสรรค์ (2557, น.25) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ตามแนววัฏจักร 4MAT เป็นแนวทางที่ผู้สอนสามารถวางแผนจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนทุกชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์ นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมตามรูปแบบนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียน ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้รับการพัฒนาไปพร้อมกันด้วย

แมคคาร์ธี และคณะ ได้นำแนวคิดของเดวิด คอล์บ (David Kolb) มารวมกับแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานของสมองทั้ง 2 ซีก ทำให้เกิดเป็นแนวคิดทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้คำถามหลัก 4 คำถาม กับผู้เรียน 4 แบบคอล์บ แบ่งผู้เรียนออกเป็น 4 แบบ คือ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มมั่น, 2542)

ผู้เรียนแบบที่ 1 คือ ผู้เรียนที่มีความถนัดในการรับรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Imaginative Learners)

ผู้เรียนแบบที่ 2 คือ ผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดคิดอ่าน (Analytic Learners)

ผู้เรียนแบบที่ 3 คือ ผู้เรียนที่มีความถนัดในการรับรู้ความคิดรวบยอดที่เป็นนามธรรมแล้วนำสู่การลงมือทำจริง (Commonsense Learners)

ผู้เรียนแบบที่ 4 คือ ผู้เรียนที่มีความถนัดในการเรียนรู้ (Dynamic Learners)

จากลักษณะของผู้เรียนทั้ง 4 แบบดังกล่าว มอริส และ แมคคาร์ธี (Morris & McCarthy) ได้นำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบ 4MAT โดยจัดขั้นตอนการสอนให้ผู้เรียนสามารถใช้สมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างเต็มที่เป็นการพัฒนาพหุปัญหาทั้ง 8 ด้านได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างประสบการณ์

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ประสบการณ์

ขั้นที่ 3 ขั้นบูรณาการการสังเกตไปสู่ความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 4 ขั้นพัฒนาทฤษฎีและความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 5 ขั้นปฏิบัติตามความคิดรวบยอด

ขั้นที่ 6 ขั้นปรับแต่งเป็นความคิดของตนเอง

ขั้นที่ 7 ขั้นวิเคราะห์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้

ขั้นที่ 8 ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ของตนกับผู้อื่น

และเพื่อพัฒนาศักยภาพของการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนในรายวิชานั้นๆด้วยเช่นกัน ชาญณรงค์ ธนะมูล (2556) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในเชิงการประเมินค่าซึ่งจะเห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจนี้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทัศนคติอย่างแยกกันไม่ออก ดังนั้นความพึงพอใจจึงเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกของทัศนคติ ซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงหรืออธิบายเชิงเหตุผลเสมอไปก็ได้

Morse, N.C. (1955) (อ้างถึงใน ศุภสิริ โสมาเกตุ, 2544) กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถถอดความเครียดของผู้ทำงานให้ลดน้อยลง ถ้าเกิดความพึงพอใจในการทำงาน และความเครียดก็จะลดลงหรือหมดไปเมื่อความพึงพอใจมากขึ้น

มณีรัตนา อินต๊ะเสนา (2556) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบใจหรือพอใจ ความรู้สึกประทับใจหรือทัศนคติที่ดีของบุคคลต่อสิ่งนั้น เป็นระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในลักษณะความเท่าเทียม รวดเร็วทันเวลา เพื่อผลักดันให้บุคคลบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาวิทยาลัยดนตรีด้วยการสอนแบบ

วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ซึ่งจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะการผลิตดนตรีให้แก่นักศึกษาให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการเรียนการสอนดนตรีให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นกำลังในการพัฒนาอาชีพด้านการผลิตดนตรีต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชา Production Skill 2 (MUS162) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 มีจำนวนทั้งหมด 25 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในวิชา Production Skill 2 (MUS162) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ในกลุ่ม 12 จำนวน 6 คน

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ในวิชา Production Skill 2 (MUS162) จำนวน 1 ฉบับ 12 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปยังวิทยาลัยดนตรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในวิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยตนเอง

3.2 ผู้วิจัยทำการทดสอบความรู้ก่อนการสอน (Pre-test) โดยให้นักศึกษาทดลองเขียนเพลงขึ้นจำนวน 1 เพลง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินคะแนนแบบทดสอบชุดที่ 1 แล้วเก็บรวบรวมผลงานเพลงก่อนที่จะทำการสอนเพื่อวิเคราะห์ต่อไป

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักศึกษาที่ลงทะเบียนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ที่ได้กำหนดไว้เวลาในการสอน 11สัปดาห์ โดยสอนครั้งละ 1 คาบ คาบละ 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

3.4 เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการสอน ผู้วิจัยทำการทดสอบความรู้หลังการสอน (Post-test) โดยให้นักศึกษาเขียนเพลงขึ้นจำนวน 1 เพลง และแบบทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินคะแนนแบบทดสอบชุดที่ 1 แล้วเก็บรวบรวมผลงานเพลงของนักศึกษาและแบบทดสอบของนักศึกษาไว้เพื่อวิเคราะห์ต่อไป

3.5 สอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบวัดผลกับลักษณะพฤติกรรมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC)

4.2 วิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบความสอดคล้องภายในของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient)ของครอนบาค (Cronbach)

4.3 วิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ของนักศึกษาที่ได้รับการสอนแบบการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4 MAT จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการหาค่าทางสถิติแบบ Nonparametric:วิลคอกซัน (Wilcoxon Matched pairs)

4.5 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยในการวิเคราะห์จะใช้ค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, น. 162)

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	4.51 – 5.00	หมายความว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.51 – 4.50	หมายความว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับ	มาก
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.51 – 3.50	หมายความว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับ	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.51 – 2.50	หมายความว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับ	น้อย
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.01 – 1.50	หมายความว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชา ทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ผู้วิจัยได้นำผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย($\overline{X}$)และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานดังนี้ (S.D.) ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชา ทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

หัวข้อการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับ
1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้			
1.1 เนื้อหาที่สอนสามารถนำไปใช้ได้จริง	4.17	2.17	มาก
1.2 เนื้อหาที่สอนมีความต่อเนื่อง และ เป็นลำดับ	4.00	2.68	มาก
1.3 นักศึกษาได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการสอน	4.17	2.17	มาก
1.4 รูปแบบการสอนมีความแปลกใหม่	4.17	1.30	มาก
1.5 มีการสรุปและการอภิปรายระหว่างนักศึกษาและผู้สอน	4.50	1.64	มาก
รวมเฉลี่ย	4.20	1.99	มาก

จากตารางที่ 1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในหัวข้อ “มีการสรุปและการอภิปรายระหว่างนักศึกษาและผู้สอน” ($\overline{X}$ = 4.50)และในหัวข้ออื่นๆรองลงมาตามลำดับ ค่าเฉลี่ยรวมของด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.20) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 1.99

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชา ทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ด้านการจัดการเรียนรู้

หัวข้อการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับ
2. ด้านบรรยากาศในชั้นเรียน			
2.1 มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน	4.17	2.17	มาก
2.2 บรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นกันเอง	4.17	2.17	มาก
2.3 มีกิจกรรมที่หลากหลาย	4.17	2.17	มาก
2.4 กิจกรรมที่เรียนมีผลต่อความรู้ของนักศึกษา	4.33	1.79	มาก
2.5 นักศึกษามีอิสระทางการแสดงความคิดเห็น	4.67	1.79	มาก
รวมเฉลี่ย	4.30	2.02	มาก

จากตารางที่ 2 ด้านบรรยากาศในชั้นเรียนผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในหัวข้อ “นักศึกษามีอิสระทางการแสดงความคิดเห็น” ($\overline{X}$ = 4.67)และในหัวข้ออื่นๆรองลงมาตามลำดับ ค่าเฉลี่ยรวมของด้านบรรยากาศในชั้นเรียนเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.30) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 2.02

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชา ทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ด้านสื่อการเรียนการสอน

หัวข้อการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับ
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน			
3.1 ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา	4.33	1.79	มาก
3.2 ผู้สอนมีการจัดเตรียมเครื่องมือในการสอน	4.33	1.79	มาก
3.3 นักศึกษามีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ	4.33	1.79	มาก
3.4 ผู้สอนมีการแนะนำให้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อ	4.50	1.64	มาก
3.5 นักศึกษาได้ทดลองค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้	4.00	2.68	มาก
รวมเฉลี่ย	4.30	1.94	มาก

จากตารางที่ 3 ด้านสื่อการเรียนการสอนผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในหัวข้อ “ผู้สอน มีการแนะนำให้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อ” ($\overline{X}$ = 4.50)และในหัวข้ออื่นๆรองลงมาตามลำดับ ค่าเฉลี่ยรวมของด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.30) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 1.94

ตารางที่ 4 แสดงผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชา ทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162) ตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT ด้านการวัดและการประเมินผล

หัวข้อการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ความพึงพอใจอยู่ในระดับ
4. ด้านการวัดและการประเมินผล			
4.1 มีส่วนร่วมในการประเมิน	4.17	2.17	มาก
4.2 สามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.50	1.64	มาก
4.3 นักศึกษามีความภูมิใจในผลงานเพลงตัวเอง	4.33	1.30	มาก
4.4 สามารถประยุกต์การวางแผนการจัดการได้	4.33	1.79	มาก
4.5 ประยุกต์แนวคิดมาใช้ในผลงานของตนเองได้	4.50	1.64	มาก
รวมเฉลี่ย	4.37	1.71	มาก

จากตารางที่ 4 ด้านการวัดและการประเมินผลผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในหัวข้อ “สามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้” และ “ประยุกต์แนวคิดมาใช้ในผลงานของตนเองได้” ($\overline{X}$ = 4.50)และในหัวข้ออื่นๆรองลงมาตามลำดับ ค่าเฉลี่ยรวมของด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.37) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเฉลี่ยเท่ากับ 1.71

ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่นักศึกษาทำการเสนอมานั้น สรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาสามารถเข้าใจเนื้อหาที่เรียนต่างๆได้ง่ายขึ้น
2. นักศึกษาต้องการให้มีเวลาในการทำงานมากขึ้น
3. นักศึกษาสามารถเข้าใจได้เร็วขึ้นจากการอภิปราย และนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

อภิปรายผล

นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนวิชาทักษะการผลิตดนตรี 2 (MUS162)โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT มีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวิช บุษบงก์ (2555) ที่พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้สาระดนตรี เรื่องดนตรีสากล มีความพึงใจต่อการจัดกิจกรรมแบบ 4MAT โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิศรา วงษ์สุบรรณ (2553) ที่ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทั้งนี้เพราะนักศึกษาได้ทดลองรูปแบบการเรียนแบบใหม่ๆตามวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งยังได้ค้นคว้าหาความรู้และลงมือทำผลงานเพลงโดยที่มีผู้สอนคอยแนะนำ นอกจากนี้นักศึกษายังได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นและการวิจารณ์ผลงานเพลงของเพื่อนร่วมชั้น จึงทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ยกตัวอย่างดังกรณีตัวอย่างต่อไปนี้ 1.“นักศึกษา ก” พฤติกรรมในชั้นเรียนช่วงระยะแรกไม่กล้าแสดงออกทั้งการแสดงความคิดเห็น และ การนำเสนองานเพลงหน้าชั้นเรียน แต่หลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบวัฏจักร 4MAT สังเกตได้อย่างชัดเจนว่า “นักศึกษา ก” เริ่มมีพัฒนาการทางด้านความกล้าแสดงออกมากขึ้นหลังจากได้อภิปรายร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน 2.“นักศึกษา ข.” ในระยะแรก ไม่สามารถคิดงานเพลงต่อจากเดโมได้ แต่หลังจากได้รับการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบวัฏจักร 4MAT โดยใช้ขั้นตอนการสอนขั้นที่ 1(ขั้นสร้างประสบการณ์) “นักศึกษา ข.” เริ่มเรียนรู้การประยุกต์จากประสบการณ์ใหม่ที่ได้เรียนรู้และยังรู้จักค้นคว้าแหล่งข้อมูลในการเขียนผลงานเพลงมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาความพอใจของนักศึกษาในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายหัวข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ลำดับที่ 1 มีการสรุป และ การอภิปรายระหว่างนักศึกษาและผู้สอน ลำดับที่ 2 เนื้อหาที่สอนสามารถนำไปใช้ได้จริง ลำดับที่ 3 รูปแบบการสอนมีความแปลกใหม่

2. ผลจากการศึกษาความพอใจของนักศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายหัวข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ลำดับที่ 1 นักศึกษามีอิสระทางการแสดงความคิดเห็น ลำดับที่ 2 กิจกรรมที่เรียนมีผลต่อความรู้ของนักศึกษา ลำดับที่ 3 บรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นกันเอง

3. ผลจากการศึกษาความพอใจของนักศึกษาในด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายหัวข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ลำดับที่ 1 ผู้สอนมีการแนะนำให้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อ ลำดับที่ 2 ใช้สื่ออุปกรณ์การสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา ลำดับที่ 3 ผู้สอนมีการจัดเตรียมเครื่องมือในการสอน

4. ผลจากการศึกษาความพอใจของนักศึกษาในด้านด้านการวัดและการประเมินผล พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายหัวข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ลำดับที่ 1 สามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ลำดับที่ 2 ประยุกต์แนวคิดมาใช้ในผลงานของตนเองได้ ลำดับที่ 3 สามารถประยุกต์การวางแผนการจัดการได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่น อยู่ประเสริฐ คณบดีวิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิตที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ชวลิต ชูกำแพง. (2550). **การประเมินการเรียนรู้ Learning Assessment**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชวลิต ชูกำแพง. (2551). **การพัฒนาหลักสูตร.** มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชาญณรงค์ ธนะมูล. (2556). **ความพึงพอใจของประชาชนและมาตรการในการบริการของเทศบาลตำบลเนินสูง อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี (Unpublished Master's thesis).** มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี,จันทบุรี.

เธียร พานิช. (2544). **4MAT การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์.

นิศรา วงษ์สุบรรณ. (2553). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการแต่งร้อยกรองประเภทโคลงสี่สุภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT กับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ (Unpublished Master's thesis).** มหาวิทยาลัยศิลปากร: นครปฐม.

มณีรัตนา อินต๊ะเสนา. (2556). ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนระดับปฐมวัยต่อการบริหารงานของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล สังกัดกองการศึกษา เทศบาลนครระยอง (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

เมตตา เรืองวังสรรค์. (2557). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เพลงผู้ปิดทองหลังพระ สาระนาฏศิลป์ (Unpublished Master's thesis).** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และ ไพเราะ พุ่มมั่น. (2542). **วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข.** กรุงเทพฯ : แว่นแก้ว.

ศิตา เยี่ยมขันติถาวร. (2560). **การเรียนการสอนภาษาอังกฤษผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศตวรรษที่ 21.** วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต. 11(1): 123-134.

ศุภสิริ โสมาเกตุ. (2544). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียนรู้โดยโครงงานกับการเรียนรู้ตามคู่มือครู (Unpublished Master's thesis).** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2553). **21 วิธีจัดการเรียนรู้** : เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สุวิช บุษบงก์. (2555). **ผลการเรียนรู้สาระดนตรีเรื่องดนตรีสากลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดกิจกรรมแบบ 4 MAT(Unpublished Master's thesis).** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

อัคครา แถบเงิน. (2554). **การพัฒนาชุดเรียนคณิตศาสตร์โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การบวก การลบ การคูณ และการหารเศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (Unpublished Master's thesis).** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร : สกลนคร.

ผลการใช้สื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์
THE EFFECTS OF USING INSTRUCTIONAL MEDIA VIA THE SOCIAL NETWORK ON SKILLS AND INSTRUCTION FOR DANCE SPORT

อุษา โพธิกุล* อนุชิตร แท้สูงเนิน และ เพ็ญศรี ศรีสวัสดิ์
คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตสุพรรณบุรี สุพรรณบุรี
*corresponding author e-mail : usa.phothikul@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตสุพรรณบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 50 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (KR-20) เท่ากับ 0.85 และแบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าความเชื่อมั่น (แอลฟา) เท่ากับ 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติบรรยายได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที (t-test) มีผลการวิจัยมีดังนี้ 1) การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 83.87/84.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยสื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยสื่อการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโดวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : สื่อการสอน เครือข่ายสังคมออนไลน์ ทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ

Abstract

The purposes of this research were to develop and investigate the effectiveness of instructional media via the Edmodo social network on “Skills and Instruction for Dance Sport” compare students’ learning achievement between the pre-test and the post-test; and investigate students’ satisfaction with instructional media via the Edmodo social network**.** The subjects were students in bachelor's degree of physical education in the academic year 2017 at Institute of Physical Education Suphanburi Campus. The subjects used in this study were selected by cluster sampling method; comprised 20 subjects. The instruments were learning achievement test, the reliability of which (KR-20) was at 0 .85 and the reliability of satisfaction questionnaires (Cronbach's alpha) was at 0.83. The data were analyzed by the techniques of descriptive, percentage, mean, standard deviation and t-test statistics. The results of this research were as the following: 1) The research was found that instructional media via the Edmodo social network on “Skills and Instruction for Dance Sport” met the efficiency at 83.87/84.13 level of criteria standard, which was higher than set standard at 80/80. 2) The students’ learning achievement of instructional media via the Edmodo social network of the post test was higher than that of the pretest and showed statistical difference at the .05 level of significance. 3) As a whole, students were highly satisfied with instructional media via the Edmodo social network on “Skills and Instruction for Dance Sport”.

keywords : instructional media, social network, skill and instruction for dance sport

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ไม่เฉพาะเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้น แต่รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วไร้ขีดจำกัด หน้าที่ของผู้ใหญ่ คือ การเตรียมเด็กเหล่านี้ให้พร้อมสำหรับงานและอาชีพใหม่ ๆ ที่จะเกิดในอนาคตและอาจไม่มีอยู่ในปัจจุบัน เด็กๆ จึงต้องได้รับการฝึกฝนทักษะที่จำ เป็น เช่น ทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณการคิดอย่างมีวิจารณญาณการแก้ปัญหาการสร้างสรรค์ และการใช้นวัตกรรม ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การสื่อสาร การรู้เท่าทันสื่อคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่ออาชีพและการเรียนรู้ ตลอดจนรู้เท่าทันสื่อ เป็นต้น เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองในยุคศตวรรษที่ 21 ต่อไป (วิจารณ์ พานิช, 2555; Taylor & Fratto, 2012) ครูจึงมีหน้าที่และบทบาทสำคัญในการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้กับนักศึกษา ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านสาขาวิชาชีพ การเรียนการสอนในยุคใหม่นี้จึงต้องเปลี่ยนแปลงไป ห้องเรียนธรรมดาถูกเปลี่ยนให้เป็นห้องเรียนที่มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างไม่มีขีดจำกัด วิธีการเรียนการสอนเปลี่ยนไปเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น ซึ่งการสอนแบบเดิมไม่สามารถทำให้เด็ก ๆ เกิดทักษะเหล่านี้ วิธีการเรียนการสอนที่ถูกพูดถึงบ่อยครั้งและมีการนำไปทดลองใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบันคือ การใช้สื่อโซเชียลมีเดีย (Social Media) มาประกอบการเรียนการสอน เนื่องจากสื่อโซเชียลมีเดียสามารถใช้งานได้ง่าย สามารถใช้การประโยชน์ในการค้นคว้า แลกเปลี่ยนเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตลอดเวลา (รุจโรจน์ แก้วอุไร และศรัณยู หมื่นเดช, 2557) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ รวมถึงมีการสร้างสื่อสอนประเภทวีดิโอแล้วอัปโหลดไว้บนโซเชียลมีเดียยูทูป (YouTube) จำนวนมากขึ้น ทำให้นักศึกษาสามารถค้นคว้า และศึกษาได้ตลอดเวลา ครูจึงควรพัฒนาการเรียนการสอนโดยประยุกต์ใช้สื่อสังคมออนไลน์

เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่เยาวชน ผู้ที่เติบโตขึ้นพร้อมกับการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการพัฒนาอุปกรณ์ที่เพิ่มความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารแบบไร้พรมแดน เช่น คอมพิวเตอร์พกพา ทั้งที่เป็นคอมพิวเตอร์แล็ปท็อป (Laptop) และ Tablet Personal Computer เช่น ไอแพด (iPad) นอกจากนี้อุปกรณ์สื่อสารที่แพร่หลายทั่วไปได้แก่ โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟน เช่น ไอโฟน (iPhone) และ ได้รับการพัฒนาให้สามารถเข้าใช้งานระบบเครือข่ายเทียบเท่ากับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์พกพาได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว กระแสการสื่อสารไร้พรมแดนผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ได้แพร่หลายโดยเพิ่มลักษณะเด่นของการสื่อสารให้สามารถสื่อสารด้วยการรับ-ส่ง และเผยแพร่ ทั้งภาพถ่าย ข้อความ เสียง และสื่อมัลติมีเดียอื่น ๆ ได้อย่างสะดวกและมีขั้นตอนการใช้งานที่เข้าใจง่าย (Fodeman & Monroe 2009, Moreno 2010) ตัวอย่างเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นิยมทั่วไปคือเฟซบุ๊ค (Facebook) ยูทูป (YouTube) และเอ็ดโมโด (Edmodo) เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมที่พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ที่ประกอบด้วยระบบผู้สอน ระบบนักศึกษา และและระบบผู้ดูแล ที่มีระบบรักษาความปลอดภัย สามารถติดต่อสื่อสารทำงานร่วมกัน แบ่งปันเนื้อหา แบบฝึกหัด แบบทดสอบ และรายงานผลการเรียน และประกาศข่าวสารต่าง ๆ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และมีประสิทธิภาพสูง ประกอบกับนักศึกษาส่วนใหญ่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบสมาร์ทโฟนทุกคน จึงไม่เป็นอุปสรรคในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในสถาบันการพลศึกษาได้

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ของสถาบันการพลศึกษา ในหลักสูตรกำหนดให้เรียน หมวดวิชาบังคับปฏิบัติกลุ่มทักษะและการสอน ไม่น้อยกว่า 40 หน่วยกิต รายวิชาในกลุ่มนี้นักศึกษาต้องเรียนรายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศ ปัญหาจากการสอนในปัจจุบันพบว่า เนื้อหาวิชามีมาก และอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีกิจกรรมหลักในห้องเรียนและนักศึกษาต้องใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติมากจึงเกิดความชำนาญ ดังนั้นในการสอนอาจารย์ผู้สอนจึงเน้นทักษะด้านการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี และไม่ได้เน้นการทบทวนด้านทฤษฎี และนักศึกษาขาดปฏิสัมพันธ์ในการเรียนแบบร่วมมือกันในชั้นเรียน บางครั้งนักศึกษาต้องมีกิจกรรมเช่น ไปเก็บตัวนักกีฬาเป็นเวลานาน ไปแข่งขันกีฬา รวมทั้งมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยอาจารย์ในสถาบันในการให้บริการวิชาการแก่สังคม เช่นไปตัดสินกีฬาในที่ต่างๆ การไปจัดการแข่งขันกีฬาให้กับโรงเรียนมัธยม และการ

แข่งขันกีฬาขององค์การบริหารส่วนตำบลอีกจำนวนมาก ทำให้ขาดเรียนขาดการติดต่อกับผู้สอน และขาดการติดต่อกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ดังนั้นเพื่อให้นักศึกษาสามารถติดต่อกับอาจารย์ผู้สอนได้ทุกเวลา และสามารถทบทวนความรู้ด้านเนื้อหาทฤษฎีได้ทุกเวลา ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ทบทวนเนื้อหาวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศ

ดังนั้นงานวิจัยนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวทางการนำเทคโนโลยีเครือข่ายสังคมออนไลน์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและส่งเสริมพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ที่เหมาะสมในหมู่เยาวชน ประโยชน์หลักของงานวิจัยนี้จะส่งผลต่อทั้งระดับห้องเรียนซึ่งได้แก่ผู้สอนและผู้เรียน โดยมุ่งเน้นพัฒนาทักษะและความรู้ความสามารถของผู้เรียนในการใช้สื่อการสอนบนระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ประกอบกับทักษะตามเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ นอกจากนี้ผู้วิจัยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่แพร่หลายอยู่แล้วในสังคมของเยาวชนเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ของสถาบัน และส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีในการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้านการเรียนการสอน และเผยแพร่ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มี 2 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการสร้างสื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโดรายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศ 2) ขั้นตอนศึกษาผลการใช้สื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างสื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์รายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศ ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อการสอนตามทฤษฎีตามแนวการสร้างบทเรียนของ ADDIE มี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ (Analysis) ผู้วิจัยศึกษาการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำเนื้อหาและสร้างบทเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ศึกษาวิธีการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด และศึกษาเนื้อหาวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาวิชาในการสร้างสื่อการสอนจำนวน 5 เรื่อง
2. การออกแบบ (Design) ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ซึ่งมีส่วนประกอบ 5 องค์ประกอบคือ 1) กลุ่มสมาชิก 2) เป้าหมาย 3) สาระความรู้ 4) เทคโนโลยีเครือข่ายสังคมออนไลน์ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งส่วนสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม เวลาที่ใช้ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนทำกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล
3. การพัฒนา (Development) หลังจากออกแบบและเรียงลำดับเนื้อหาแล้วผู้วิจัยมีขั้นตอนในการพัฒนาสื่อการสอนซึ่งมี 5 ขั้นตอนย่อยดังนี้

3.1 สร้างสื่อประกอบการสอนรายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศจำนวน 5 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1 เบสิควอล์ค (Basic Walk)

เรื่องที่ 2 อันเดอร์ อาร์ม เทิร์น (Under Arm Turn)

เรื่องที่ 3 นิวยอร์ค (New York)

เรื่องที่ 4 เกรพ วาย (Grape Y)

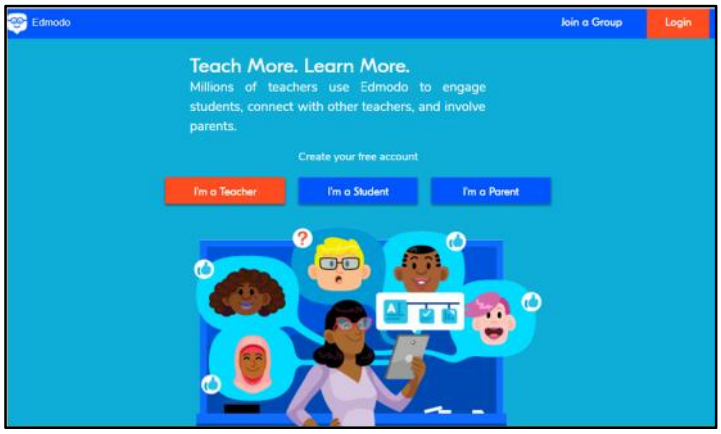
เรื่องที่ 5 สปอต เทิร์น (Spot Turn)

3.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการวิเคราะห์หลักสูตรกำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการวัด 3 ระดับคือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจและการนำไปใช้ สร้างแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ กำหนดคะแนนข้อที่ตอบถูกเป็น 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือเลือกตอบมากกว่า 1 ข้อ หรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา นำผลพิจารณาด้านเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิมาหาดัชนี ความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่เคยเรียนวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ จำนวน 30 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบเป็นรายข้อ แล้วเลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .40 ถึง .80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 50 ข้อ หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น 0.85 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างสมบูรณ์แล้วไปใช้ทดสอบหาประสิทธิภาพของบทเรียน พร้อมทั้งนำไปใช้ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และทดสอบหลังเรียน (Post-test)

3.3 การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ มีทั้งหมด 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย ค่าความเที่ยงตรง (IOC) คัดเลือกคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพการใช้ภาษาและข้อคำถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้สื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด ด้วยสูตรหาค่าสัมประสิทธิแอลฟาครอนบาค ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

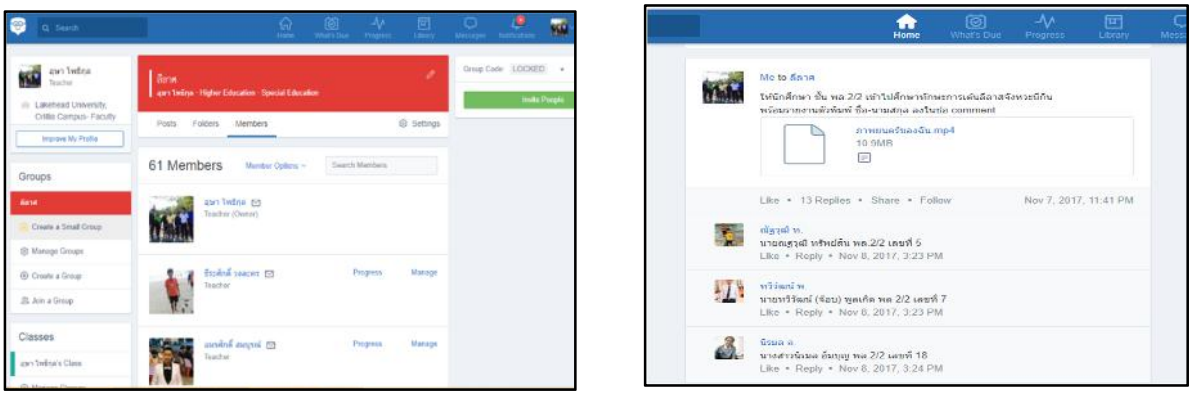
3.4 สร้างกลุ่มการเรียนบนเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด http://www.edmodo.com ที่เปรียบเสมือนห้องเรียนออนไลน์พร้อมใส่สื่อการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็น

3.5 สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนบนเครือข่าย edmodo ซึ่งให้นักเรียนฝึกการคิด การปฏิบัติ เป็นลำดับขั้นตอน มีกิจกรรมการส่งผลงานบนเครือข่ายและการทำแบบทดสอบท้ายเรื่อง

ภาพที่ 1 เครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด (http://www.edmdo.com)

4. การทดลองใช้ (Implementation) หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนอัปโหลดบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดเมโดแล้ว นำไปทดลองใช้กับกลุ่มย่อย 3 คน กลุ่มย่อย 6 คน และกลุ่มย่อย 9 คน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วนำไปทดลองกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยในภาคการศึกษาที่ 1/2560 เพื่อหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรมหมวงศ์. 2556:1-20) พบว่ามีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.87/84.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ภาพที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด

5. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการตรวจสอบคุณภาพของสื่อการสอนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์รายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพด้านการผลิตสื่อพบว่าคุณภาพของสื่ออยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผลการใช้สื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโดรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ ในการทดลองนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตสุพรรณบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 20 คน ดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัยดังตารางที่ 1 (ศรีพรรณ, 2542) มีขั้นตอนดังนี้

1. จัดอบรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโดกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง

2. ให้กลุ่มตัวอย่างให้ทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 50 ข้อในสัปดาห์ที่ 1

3. กลุ่มตัวอย่างเรียนวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศด้วยสื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด โดยใช้เวลาเรียนคาบละ 50 นาที ต่อ 1 เรื่อง จำนวน 5 เรื่องเป็นเวลา 5 สัปดาห์ โดยให้ทำแบบฝึกหัดท้ายเรื่องทุกครั้งที่เรียนจบ

4. เมื่อกลุ่มตัวอย่างเรียนครบทั้ง 5 เรื่องแล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกับการสอบก่อนเรียน

5. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้สื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

6. นำคะแนนจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร t-test Dependent

7. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 การศึกษาวิจัยเชิงทดลอง 1 กลุ่มตัวอย่าง แบบมีการวัดประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่ม	สอบก่อน	การทดลอง	สอบหลัง
E R	T_1	X	T_2

T_1 แทน ทดสอบวัดกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลอง (Pretest)

T_2 แทน ทดสอบวัดกลุ่มตัวอย่างหลังการทดลอง (Posttest)

E แทน กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง (Experimental Group)

X แทน การสอนโดยใช้สื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

ผลการวิจัย

ผลการใช้สื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยได้แสดงผลดังต่อไปนี้

1. ผลการหาประสิทธิภาพสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ (n=30)

เรื่อง	คะแนนการทำกิจกรรม			คะแนนทดสอบหลังเรียน			ประสิทธิภาพ
	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	E_1	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	E_2	E_1/E_2
การเรียนโดยใช้สื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์	50	41.93	83.87	50	42.07	84.13	83.87/84.13

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพของสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 83.87/84.13

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ

เปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศ โดยนำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์โดยใช้ t-test แบบ Dependent ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดลอง	n	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.(2-tailded)
ก่อนเรียน	20	23.40	1.79	41.22*	.00
หลังเรียน	20	42.10	1.02		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนรายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.40 และคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.10 ซึ่งจากการทดสอบด้วย t-test Dependent พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน โดยให้นักศึกษาตอบแบบประเมินที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น หลังจากเรียนครบทั้ง 5 เรื่องได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษา

รายการ		$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
ด้านเนื้อหา				
1	เรียงลำดับการนำเสนอเนื้อหา ถูกต้อง ชัดเจน	4.55	0.51	มากที่สุด
2	ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน	4.35	0.30	มาก
3	เนื้อหาในวิชามีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	4.40	0.48	มาก
4	เนื้อหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.55	0.51	มากที่สุด
5	กิจกรรมมีความสอดคล้องของกับเนื้อหาบทเรียน	4.40	0.50	มาก
รวม		4.39	0.46	มาก
ด้านสื่อการสอน				
1	ความสะดวกในการใช้งาน	4.45	0.60	มาก
2	ความเหมาะสมระยะเวลาในการนำเสนอบทเรียน	4.60	0.50	มากที่สุด
3	ความชัดเจนของรูปภาพ วีดีโอ	4.50	0.51	มากที่สุด
4	ความเหมาะสมในการจัดวางตำแหน่ง	4.35	0.44	มาก
5	ความเหมาะสมของภาพประกอบเนื้อหา	4.45	0.60	มาก
รวม		4.45	0.53	มาก
ประโยชน์ที่ได้รับ				
1	นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับวิชาชีพของตนในอนาคตได้	4.70	0.47	มากที่สุด
2	นักศึกษาสามารถเข้ามาศึกษาได้ ทุกที่ ทุกเวลา	4.40	0.59	มาก
3	สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน	4.45	0.60	มาก
4	สามารถนำไปถ่ายทอด เผยแพร่ความรู้ได้กว้างขวาง	4.45	0.68	มาก
5	สามารถใช้ประโยชน์การค้นคว้าข้อมูลจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้มากขึ้น	4.50	0.60	มากที่สุด
รวม		4.50	0.59	มากที่สุด
รวมทั้งหมด		4.45	0.53	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้สื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.45 โดยมีเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากรายการมากที่สุดไปน้อยที่สุดดังนี้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ย 4.50 ด้านสื่อการสอนมีค่าเฉลี่ย 4.45 และด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ย 4.39

อภิปรายผล

ประสิทธิภาพของสื่อการสอนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากสื่อการสอนรายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด ใช้หลักการพัฒนาสื่อการสอนตามทฤษฎีการสร้างบทเรียนของ ADDIE มี 5 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ ขั้นที่ 2 การออกแบบ ขั้นที่ 3 การพัฒนา ขั้นที่ 4 การทดลองใช้ และขั้นที่ 5 การประเมินผล โดยสร้างสื่อประกอบการสอนจำนวน 5 เรื่อง ซึ่งมีการออกแบบเนื้อหาที่เป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันโดยใช้

สื่อการสอนประเภทวีดีโอ มีภาพประกอบ และเพลงประกอบการฝึกกีฬาลีลาศ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เมื่อนำเผยแพร่บนเว็บไซต์เอ็ดโมโด http://www.edmodo.com ที่เปรียบเสมือนห้องเรียนออนไลน์ ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทุกเวลา และเผยแพร่ความรู้สู่กลุ่มเยาวชนและผู้สนใจได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ผลการวิจัยด้านเทคนิคการผลิตสื่อและการนำเสนอ ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และประสิทธิภาพของบทเรียนเท่ากับ 83.87/84.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุลีกร พินธิระ และคณะ (2559) คุณสมบัติของสื่อการสอนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ สามารถใช้งานได้ไม่จำกัดสถานที่และเวลา สนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบของความร่วมมือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และก่อให้เกิดความรู้ ใหม่สามารถเข้าถึงได้ง่ายไม่สับสน สื่อสารกันได้รวดเร็ว ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล มีระบบจัดเก็บ ข้อมูลเพื่อติดตามประเมินผลและมีระบบการประเมินผลคะแนนอย่างชัดเจน นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลตามความสนใจของตนเอง

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศสูงกว่าก่อนเรียนสอดคล้องกับ วรรณนิภา ปานหนู (2559) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของกลุ่มผู้เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ สูงกว่าก่อนเรียนเช่นเดียวกับ กัญจน์ ผลภาษี (2554) สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่นักศึกษาทุกคนรู้จัก เป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจกระตือรือร้นและเกิดการอยากรู้อยากเห็น นักศึกษามีความสนใจและใส่ใจในเนื้อหา และร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชากับสมาชิกร่วมชั้นเรียนและผู้สอน ผ่านพื้นที่สังคมออนไลน์ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้สอนกับผู้เรียน มีการสื่อสารในเครือข่ายสังคมออนไลน์มากกว่าการเรียนในห้องเรียนปกติ

ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเรียนด้วยสื่อการสอนรายวิชาทักษะการสอนกีฬาลีลาศภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.45 สอดคล้องกับ ศันสนีย์ เลี้ยงพานิชย์ (2555) เครือข่ายสังคมเป็นเครื่องมือที่มีรูปแบบการเรียนการสอนมีความแตกต่างจากเดิม นักศึกษาสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่ทันสมัย สร้างแรงจูงใจในการเรียนเรียน มีวิเคราะห์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในกลุ่ม มีอิสระในการคิดและการตัดสินใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคตได้ และสามารถเผยแพร่ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้สามารถนำสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เอ็ดโมโดไปใช้ได้จริง โดยผู้สอนต้องสร้างชั้นเรียนออนไลน์ก่อนและเพิ่มสมาชิกเข้าสู่ชั้นเรียน ควรอบรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโดให้กับนักศึกษา ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนจริง สื่อการสอนนี้สามารถใช้เรียนบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และกับอาจารย์ผู้สอนได้ตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้มีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาให้สูงขึ้น และสามารถนำไปพัฒนาสื่อการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ได้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพสื่อการสอนรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโด มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 83.87/84.13 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนด้วยสื่อการสอนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยสื่อการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์เอ็ดโมโดรายวิชาทักษะและการสอนกีฬาลีลาศอยู่ในระดับมาก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คณะศึกษาศาสตร์ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ทุกท่านที่ช่วยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ตลอดจนให้คำแนะการทำวิจัยทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กัญจน์ ผลภาษี. (2554). **แนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook) ในการเรียนการสอน.** รายงานวิจัยคณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. **วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย**. 5(1): 7-19.

ชุลีกร พินธิระ ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ และ วรางคณา โตโพธิ์ไทย. (2559). **แบบจำลองการเรียนผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ วิชาคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6**. การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5.

รุจโรจน์ แก้วอุไร และ ศรัณยู หมื่นเดช. (2557). 8 ขั้นตอนการเรียนแบบโครงงานร่วมกับโซเชียลมีเดียเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21. **วารสารเทคโนโลยีการศึกษาและมีเดียคอนเวอร์เจนซ์.** 1(1): 1-2.

วรรณนิภา ปานหนู. (2559). **การส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์บนเครือข่ายสังคมออนไลน์ สาหรับนักเรียนห้องเรียนพิเศษ วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ศันสนีย์ เลี้ยงพานิชย์. (2555). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจจากการใช้เว็บเครือข่ายสังคม เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขา วิทยาการคอมพิวเตอร์. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.** 17(1): 142-152.

ศรีพรรณ สิทธิพงศ์. (2542). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย**. เชียงใหม่: สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.

Fodeman, D. & Monroe, M. (2009). The Impact of Facebook on Our Students. **Teacher Librarian**, 36(5), 36 – 39.

Taylor, L. M., & Fratto, J. M. (2012). **Transforing Learning through 21st Century Skill.** New Jersey.

การศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค

STUDY CAUSAL OF THE IMPORTANT FACTORS AFFECT THE MANAGEMENT VOCATIONAL EDUCATION IN CTECH PACIFIC OF TECHNOLOGY COLLEGE

แววตา พูลสวัสดิ์* ประเวศ เวชชะ และ สมเกียรติ ตุ่นแก้ว
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย
*corresponding author e-mail : poonsawadwaew@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารและการจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีซี เทคแปซิฟิค เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่บุคลากรในสถานศึกษาคือ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนสถานประกอบการ ผู้แทนนักศึกษา ผู้แทนนักการภารโรง จำนวน 46 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารจากแหล่งข้อมูลเอกสารการรายงานประจำปีของวิทยาลัย (SAR) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2559 แบบสอบถามด้านความพึงพอใจ เพื่อใช้กับผู้ประกอบการ หน่วยงานและชุมชนที่มีต่อผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ประสิทธิผล ด้านการประกอบการ มีรายรับมากกว่ารายจ่าย ด้านผู้เรียน แผนการรับนักศึกษา ในภาพรวม 5 ปี พบว่าประเภทวิชาพาณิชยกรรม นักศึกษาเข้าศึกษาในสาขาวิชาบัญชีมากสุด ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ได้แก่ไฟฟ้า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 2.00 พบว่าประเภทวิชาพานิชยกรรม สาขาวิชาที่อยู่ในระดับดีได้แก่ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ และสาขาวิชาบัญชี ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สาขาวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับปานกลางได้แก่สาขาอิเล็กทรอนิกส์และสาขายานยนต์ ด้านการทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V – NET) พบว่า ประเภทวิชาพาณิชยการจำนวนทั้งสิ้น 416 คน มีผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบ จำนวน 244 คน ประเภทวิชาอุตสาหกรรมมีผู้เข้าทำการทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V – NET) จำนวนทั้งสิ้น 299 คน มีผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบ จำนวน 163 คน ซึ่งอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ด้านการทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา(V – NET) ภาษาอังกฤษ พบว่า ประเภทวิชาพานิชยกรรม สาขาวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมากได้แก่ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ ประเภทวิชาอุตสาหกรรมพบว่าทุกสาขาวิชาอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ด้านการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรเมื่อเทียบกับผู้สมัครแรกเข้า พบว่าประเภทวิชาพานิชยกรรม สาขาที่อยู่ในระดับดีได้แก่ สาขาวิชาบัญชีมีผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรมากที่สุด ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สาขาวิชาที่มีผู้สำเร็จตามหลักสูตรเมื่อเทียบกับผู้สมัครแรกเข้า อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนสาขาที่อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงได้แก่สาขาวิชายานยนต์ และสาขาวิชาไฟฟ้า ด้านความพึงพอใจ ด้านความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ทางด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ ประเภททวิชาพานิชย กรรมมากที่สุดได้แก่สาขาวิชาการบัญชี รองลงมาคือสาขาภาษาต่างประเทศสาขาวิชาการตลาด และสาขาคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ได้แก่สาขาวิชาอิเลกทรอนิกส์ สาขาวิชาไฟฟ้า และสาขาวิชายานยนต์ ตามลำดับ ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ประเภทวิชาพานิชยกรรมได้แก่สาขาวิชาการบัญชี สาขาการตลาด สาขาภาษาต่างประเทศ และสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ได้แก่สาขาวิชายานยนต์ สาขาวิชาอิเลกทรอนิกส์ และสาขาวิชาไฟฟ้า มีความพึงพอใจในระดับเดียวกัน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการอาชีวศึกษา การบริหารแบบสมดุล การวิจัยแบบมีส่วนร่วมการศึกาไทย 4.0 การเพิ่มขีดความสามารถ

Abstract

This research aims to study the administrative and management levels of vocational education in Ctech Pacific of Technology College. To study the significant factors that affect management of vocational education in Ctech Pacific of Technology College. The research using quantitative research, qualitative research, and the sample data providers school in case of Teachers, Administrators, Participants, Parental representative, Representative enterprises, and Student Representative in 46. The instruments used in research Analysis of documents from the Self-Assessment Report (SAR) from the academic year 2555-2559. Satisfaction Questionnaire of the Operative, Agencies, the community to effect of students and graduates. Data analyzed quantitatively using the percentage data analysis with qualitative content analysis. The results of this study found effectiveness. The operative revenues over expenses. The admission plan, the Department of Commerce student in the whole 5 years, Accounting student revision maximum. In case of Industry Department, Electricity stands the achievement of a cumulative GPA over 2.00. Found that the Department of Commerce success good level each Foreign Languages and Accounting department. The Industry Department achievement stands moderate such as Electronics and Automotive sectors. The national test Vocational Education (V - NET) originate that the Department of Commerce student 416 test criteria in 244 whereas The Industry Department wishes improved 299 test measures in 163. The national test Vocational Education (V - NET) case of English subject instituted Foreign Languages learner acquired worthy result. The graduation of the course compared to the first candidate institute that Accounting learner graduated auxiliary as curriculum while The Industry Department, Electronics learner graduated fair-minded. Satisfaction The satisfaction of The establishment, Agencies, and the community to effect of students in case of Academic, Moral, Conscience, and Personality appearance to Accounting Department the second as Foreign Languages Department, Marketing Department and Computer Department each the Industry Department of Electronics Department, Electrical and Automotive remained respectively. The satisfaction of the establishment as Knowledge, Intellectual skills, Relationship of individual, Responsibility, Numerical analysis, Communications, and Technology remained as follows respectively: Accounting Department, Marketing Department, Foreign Languages Department, and Computer Department. Fragment of Industry Department satisfied the equal level as Automotive, Electronics, and Electrical Department.

Keywords : Management of Vocational Education , Balanced Scorecard , Participatory Action Research. Thai Education 4.0, Empowerment.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่โลกดิจิตอลอย่างเต็มตัว ทำให้กิจกรรมด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจและการศึกษาเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีปริมาณมหาศาลผ่านโลกออนไลน์มากขึ้น ส่งผลให้คุณลักษณะของเด็กเปลี่ยนไป ประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งมีเป้าหมายให้ประเทศไทยก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยใช้นวัตกรรมทางเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงเพื่อการขับเคลื่อนประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมในยุคนี้เพราะต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมในยุคดิจิตอล ไกรยส ภัทราวาท (2559) กล่าวว่าการ

เปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ในตลาดแรงงาน คือการแข่งขันที่สูงขึ้นซึ่งจะไม่ใช่การแข่งขันระหว่างคนด้วยกันเองอีกต่อไป แต่เป็นการแข่งขันระหว่างคนกับเทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร หรือหุ่นยนต์เข้ามาแทนแรงงานมนุษย์ ทำให้คนมีโอกาสตกงานมากขึ้น รายงานเวทีเศรษฐกิจโลกหรือ World Economic Forum ได้ชี้ให้เห็นว่าทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการในปี 2020 ได้แก่ 1)ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ทับซ้อน 2) การคิดวิเคราะห์ 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) การจัดการบุคคล 5)การทำงานร่วมกัน 6)ความฉลาดทางอารมณ์ 7) รู้จักประเมินและการตัดสินใจ 8) มีใจรักบริการ 9)การเจรจาต่อรอง 10) ความยืดหยุ่นทางความคิด

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559) กล่าวไว้ว่า องค์กรยูเนสโกเคยเสนอไว้ว่าเราควรสอนคนของเราให้รู้จัก Learning how to learn, Learning how to do, Learning how to work together and Learning how to be . ซึ่งไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้แสดงความคิดเห็นว่าถ้าคนไทย หรือเด็กไทยมีเพียงแนวทาง 4 ประการนี้ ก็เป็นการทำตามอย่างเขา เราจะมีชีวิตที่ชาญฉลาดขึ้นได้อย่างไรกัน จึงเห็นว่าเราควรเพิ่มแนวทางของยูเนสโกใหม่บางประการดังนี้ คือ Learning how to learn critically, Learning how to creatively, Learning how to work constructively และ Learning how to be wisely. ทำให้การศึกษาของไทยต้องปรับแนวคิดและเปลี่ยนวัฒนธรรมของการศึกษาเสียใหม่จากเดิมที่คอยรอรับความคิด ความรู้จากคนอื่น มาเป็นการพัฒนาการสร้างความรู้ความคิด และสร้างผลงานขึ้นมาเอง การจัดการศึกษาของไทยจึงต้องขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาการศึกษาไทยในยุค 4.0 โดยยกระดับคุณภาพโรงเรียนในทุกพื้นที่ ทุกระดับตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ไปจนถึงอุดมศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษาสามารถตอบโจทย์การศึกษาไทยยุค 4.0 ได้อย่างชัดเจน เพราะการจัดการในระดับอาชีวศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการผลิตกำลังคนในสาขาต่างๆตรงตามสายอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณสมบัติด้านการคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ มีทักษะวิชาชีพ ทักษะชีวิต รู้จักการทำงานเป็นทีมคือสามารถทำร่วมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ระบบการศึกษาที่จะตอบโจทย์ของการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ Economy 4.0 ได้จริงนั้นต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนวิธีการสอนให้แต่ความรู้เชิงเทคนิคและการท่องจำให้น้อยลง แล้วหันไปให้น้ำหนักกับการสร้างทักษะในการเรียนรู้ และปรับตัวของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต นั่นหมายถึงวิธีการประเมินผลการเรียนที่แตกต่างออกไปจากปัจจุบันที่เน้นการสอบเพียงอย่างเดียว

ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ (2559) อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบนโยบายให้แก่ผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชนในการยกระดับคุณภาพวิชาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ โดยส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณสมบัติหรือทักษะที่สำคัญ คือ 3 R ได้แก่ 1) Reading อ่านออก 2) Writing เขียนได้ 3) (A) Rithmatic มีทักษะในการคำนวณ 8C ได้แก่ 1) Critical Thinking and Problem Solving มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหาได้ 2) Creativity and Innovation คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม 3) Collaboration Teamwork and Leadership ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ 4) Communication Information and Media Literacy ทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อ 5) Cross-cultural Understanding ความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม 6)Computing and ICT Literacy ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี 7) Carrer and Learning Skill ทักษะทางอาชีพ และการเรียนรู้ และ 8) Compassion มีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีระเบียบวินัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่เด็กไทยต้องมี

การบริหารและการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา จึงต้องจัดการศึกษาที่ต้องเพิ่มขีดความสามารถของนักศึกษา และเพิ่มพูนศักยภาพของครูอาจารย์ บุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะทาง ICT สูงขึ้น ซึ่งส่งผลในการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการ ผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพให้สูงขึ้น รวมถึงการการจัดการ ด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนและกระบวนการอันจะก่อให้การบริหาร และ การจัดการอาชีวศึกษาประสบผลสำเร็จ

วิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปิฟิค เป็นสถานศึกษาเอกชนประเภทอาชีวศึกษาเปิดสอนทั้งในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ปวส.) ที่เปิดสอนทั้งแผนกวิชา อุตสาหกรรมและแผนกวิชาพานิชยกรรม มุ่งเน้นการพัฒนาฝีมือ และผลิตนักศึกษาในสายอาชีพที่ตลาดต้องการมาเป็นเวลา 20 ปี แม้ว่าได้มีการพัฒนาการบริหารและการจัดการมาโดยตลอดทั้งผู้เรียน ผู้สอน แต่ก็ พบว่ายังมีปัญหาในการบริหารจัดการทั้งด้านปัจจัยภายนอกตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยี ตลอดจนปัจจัยในทั้งปัจจัยที่ฉุดรั้งที่ไม่สามารถพัฒนาก้าวหน้าต่อไปได้ หรือที่เป็นไปได้อย่างล่าช้า ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้บริหารคณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องหาแนวทางในการพัฒนาวิทยาลัยให้มีความสามารถอยู่รอดและอยู่ได้ในภาวะของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง

ประกอบกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม (พ.ศ.2554-2558) ในบทสรุปสำหรับผู้บริหาร ที่มีคำแนะนำให้มีการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคตด้านต่างๆไว้ดังนี้ 1) การสร้างเครือข่ายพันธมิตรการจัดการศึกษาและความร่วมมือกับสถานประกอบการ 2) ด้านการพัฒนาครูบุคลากรให้ได้รับความรู้ มีโอกาสศึกษาต่อและนำความรู้มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน (การวางแผนการสอน วิธีสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล และการวิจัยชั้นเรียน)งานวิจัย งานบริการวิชาการ ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้เรียนและโรงเรียนโดยตรง 3) โรงเรียนควรวางแผนการควบคุมอัตราครู ต่อผู้เรียน ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) โรงเรียนควรมีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ในการบริการจัดการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและทันต่อความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ 5) ด้านการประชาสัมพันธ์เชิงรุกกับผู้ปกครองและชุมชนภายนอกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้นซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสนใจเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยเป็นลำดับแรกๆ 6) โรงเรียนมีการเปิดสอนหลายสาขาวิชา ทั้งประเภทวิชาอุตสาหกรรม และพานิชยกรรม สามารถให้บริการทางวิชาชีพได้หลากหลายวิชา จึงควรมีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ และผลกระทบอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย 7) โรงเรียนควรวางแผนการพัฒนาการจัดการศึกษา จากผลการประเมินคุณภาพภายในโดยต้นสังกัด และ ผลการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. และข้อเสนอแนะไปใช้ในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนต่อไป

อีกทั้งจากการที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติมีคำสั่งที่ 8/2559 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2559 เรื่องการจัดให้มีการรวมสถานศึกษาอาชีวศึกษาภาครัฐกับภาคเอกชนเข้าด้วยกันเพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาและการบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการมีประสิทธิภาพ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ตลอดจนมีความคล่องตัวมาก นักเรียนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช)และนักเรียนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รวมทั้งสิ้น 976,615 คน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องทบทวนและพิจารณาว่าจะบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยอย่างไรภายใต้สภาวการณ์ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาประเทศ ตามนโยบายของรัฐภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งสู่การพัฒนาประเทศด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ และยกระดับรายได้ของประชากร ส่งผลมาถึงนโยบายในการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการต่อการจัดการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนนโยบาย และ ความจำเป็นของสถานศึกษาในการพัฒนาเพื่อการอยู่ได้และอยู่รอด ของสถานศึกษา และบุคลากร ด้วยการศึกษาหาแนวทางในการบริหารจัดการให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีแปซิฟิคตั้งแต่ปีการศึกษา 2555-2559

วิธีดำเนินการวิจัย

1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ฝ่ายบริหารประกอบด้วยรองผู้อำนวยการ 2 คน หัวหน้าสาขา 7 คนและครูผู้สอน 31 คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนสถานประกอบการ 1 คน ผู้แทนนักศึกษา 2 คน ผู้แทนนักการ 2 คน รวม ทั้งสิ้นจำนวน 46 คน

2 เครื่องมือวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ และมีเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

2.1 แบบวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์กร ด้านผลประกอบการ และ ด้านประสิทธิผลผู้เรียน โดยใช้แหล่งข้อมูลจากรายงาน SAR และรายงานผลการปฏิบัติงานของฝ่ายต่างๆ ในช่วงปี 2555-2559

2.2 แบบสอบถาม ด้านความพึงพอใจต่อผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษาโดยใช้แหล่งข้อมูลจาก สถานประกอบการ หน่วยงาน และชุมชน

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการทำวิจัยครั้งนี้ได้ใช้พื้นที่คือวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปได้ง่ายและสะดวกเนื่องจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหาร หัวหน้าสาขา และครูในวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ด้วยตนเอง

1.ขั้นตอนวิเคราะห์เอกสารผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการรายงานจากฝ่ายวิชาการ ฝ่ายการเงินและเอกสารการรายงานประจำปี (SAR) ของวิทยาลัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2.ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่สถานประกอบการ หน่วยงาน และชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ด้วยตนเอง ผู้วิจัย ใช้สถิติขั้นพื้นฐานโดยใช้ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสารเพื่อศึกษาสภาพของการบริหารและการจัดการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค

1.ด้านประสิทธิผล

1.1 ด้านผลการประกอบการ

ในภาพรวมทั้ง 5 ปี พบว่า ในการบริหารจัดการของวิทยาลัยมีรายรับมากกว่ารายจ่าย รวมอยู่ที่ 314,439,784 บาท ส่วนรายจ่ายอยู่ที่ 222,608,007 บาท มีผลต่าง(กำไร) อยู่ที่ 116,427,698 บาท เมื่อเทียบกับผลต่าง(ขาดทุน)ที่ -9,161,593 บาท ซึ่งสรุปผลการดำเนินงานการบริหารวิทยาลัยที่แสดงออกมาพบว่า ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมีผลต่าง (กำไร) ทั้งหมด อยู่ที่ 91,831,777 บาท

1.2 ด้านประสิทธิผลผู้เรียน

1.2.1 แผนการรับนักศึกษา ในภาพรวม 5 ปี พบว่า

ประเภทวิชาพาณิชยกรรม นักศึกษาเข้าศึกษาใน สาขาวิชาบัญชีมากสุด (ร้อยละ 50.43) รองลงมาคือสาขาการตลาด (ร้อยละ 42.47) รองลงมาคือ สาขาภาษาต่างประเทศ (ร้อยละ 33.04) ส่วนสาขาที่นักศึกษาเข้าศึกษาน้อยที่สุดคือสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ (ร้อยละ 32.80) ประเภทวิชาอุตสาหกรรมพบว่าสาขาที่มีผู้เข้าเรียนมากที่สุดคือไฟฟ้า (ร้อยละ 47.41) รองลงมาคือสาขาอิเลกทรอนิกส์ (ร้อยละ44.94) และรองลงมาคือสาขายานยนต์ (ร้อยละ 37.04)

1.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 2.00 พบว่า

ประเภทวิชาพานิชยกรรม สาขาวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีได้แก่ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ (ร้อยละ 84.50) และสาขาวิชาบัญชี (ร้อยละ 84.01) ส่วนสาขาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับพอใช้ได้แก่สาขาการตลาด (ร้อยละ 66.97) และสาขาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต้องปรับปรุงได้แก่สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ (ร้อยละ53.42)

ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สาขาวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับปานกลางได้แก่สาขาอิเล็กทรอนิกส์ (ร้อยละ 72.57) และสาขายานยนต์ (ร้อยละ72.56) ส่วนสาขาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต้องปรับปรุงได้แก่สาขาไฟฟ้า (ร้อยละ54.37)

1.2.3 การทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา(V – NET) พบว่า

ประเภทวิชาพาณิชยการจำนวนทั้งสิ้น 416 คน มีผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบ จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 58.65 ประเภทวิชาอุตสาหกรรมมีผู้เข้าทำการทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V – NET) จำนวนทั้งสิ้น 299 คน มีผู้ผ่านเกณฑ์การทดสอบ จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 54.51ซึ่งทั้งสองประเภทวิชาอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง

1.2.4 การทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V – NET) ด้านภาษาอังกฤษ พบว่า

ประเภทวิชาพานิชยกรรม สาขาวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับดีมากได้แก่ สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ (ร้อยละ 93.57) ของจำนวนผู้เข้าสอบ สาขาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับพอใช้คือสาขาวิชาบัญชี คิดเป็นร้อยละ 61.98 ส่วนสาขาวิชาที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ได้แก่สาขาคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 58.75) และสาขาการตลาด (ร้อยละ 48.21)

ประเภทวิชาอุตสาหกรรมพบว่า ทุกสาขาวิชาอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ซึ่งได้แก่สาขา ยานยนต์ (ร้อยละ (59.20) สาขาไฟฟ้า (ร้อยยละ52.77)และ สาขาอิเลกทรอนิกส์ (ร้อยละ51.96)

1.2.5 นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรเมื่อเทียบกับผู้สมัครแรกเข้า พบว่า

ประเภทวิชาพานิชยกรรม สาขาที่อยู่ในระดับดีได้แก่ สาขาวิชาบัญชีมีผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรมากที่สุด (ร้อยละ 89.65) สาขาที่อยู่ในระดับพอใช้ได้แก่สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ (ร้อยละ 60.42) สาขาวิชาที่อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงได้แก่ สาขาคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 53.22) และสาขาวิชาการตลาด (ร้อยละ 47.78)

ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สาขาวิชาที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ สาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์มีผู้ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรคิดเป็นร้อยละ 65.95 ส่วนสาขาที่อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงได้แก่สาขาวิชายานยนต์ (ร้อยละ 55.76) และสาขาวิชาไฟฟ้า (ร้อยละ 50.24)

2. ด้านความพึงพอใจ

2.1 ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนในช่วงปี 2555-2559 พบว่า

ประเภทวิชาพานิชยกรรม ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ทางด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ มากที่สุดได้แก่สาขาวิชาการบัญชี ได้ค่าเฉลี่ยรวมทั้งสามด้านอยู่ที่ 4.63 รองลงมาคือสาขา ภาษาต่างประเทศ ได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.58 รองลงมาได้แก่สาขาวิชาการตลาด ได้ค่าเฉลี่ยรวม 4.27 และลำดับสุดท้ายได้แก่สาขาคอมพิวเตอร์ ได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ 3.31

ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียน ทางด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านบุคลิกภาพ เป็นลำดับแรกได้แก่สาขาวิชาอิเลกทรอนิกส์ ได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.28 รองลงมาคือสาขาวิชาไฟฟ้า ได้ค่าเฉลี่ยรวม 4.13 และลำดับสุดท้ายได้แก่สาขาวิชายานยนต์ได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.10

2.2 ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา

ประเภทวิชาพานิชยกรรม ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ลำดับแรกได้แก่สาขาวิชาการบัญชี ได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ 5.0 รองลงมาคือสาขาการตลาด ได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.44 รองลงมาได้แก่สาขาภาษาต่างประเทศ ได้ค่าเฉลี่ยรวม 4.43 และลำดับสุดท้ายได้แก่สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ ได้ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.40

ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ลำดับแรกได้แก่สาขาวิชายานยนต์ ได้ค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.40 รองลงมาได้แก่สาขาวิชาอิเลกทรอนิกส์ และสาขาวิชาไฟฟ้า ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.38 เท่ากัน

ตอนที่ 2 การศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค ตลอดระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมาวิทยาลัยได้มีการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการการอาชีวศึกษา โดยการศึกษาเหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผล และเหตุปัจจัยที่ขาดหายไปอันเป็นเหตุฉุดรั้งต่อการบริหารจัดการของวิทยาลัย ซึ่งเกิดจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน พบว่า

1.ด้านประสิทธิผลขององค์กร

1.1 ผลประกอบการด้านงบประมาณมีเหตุปัจจัยภายนอกที่ได้รับเกี่ยวกับนโยบายเงินอุดหนุนของรัฐขึ้นอยู่กับจำนวนนักศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อผลประกอบการเพราะค่ารายหัวผูกติดกับจำนวนนักเรียน ทำให้วิทยาลัยมีการใช้งบประมาณอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด จึงนับว่าเป็นปัจจัยที่ฉุดรั้งต่อการพัฒนา และเหตุปัจจัยภายในที่สนับสนุนวิทยาลัยจัดงบประมาณเพื่อการดำเนินงานโครงการต่างๆเป็นประจำทุกปี การสนับสนุนงบประมาณโครงการจากภายนอกสถานศึกษา การจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ การวางแผนจัดลำดับความสำคัญของงานโครงการอย่างชัดเจน การติดตามประเมินผลงานการใช้งบประมาณตลอดปีการศึกษาเป็นประจำทุกปี

1.2 ประสิทธิผลด้านคุณภาพผู้เรียน มีเหตุปัจจัยภายนอกที่เป็นปัจจัยฉุดรั้งดังนี้นักศึกษามีที่พักอาศัยภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ไกลจากวิทยาลัย นักศึกษามีพื้นฐานการศึกษาที่แตกต่างกันมากจำเป็นต้องใช้เวลาในการปรับพื้นฐานเพราะ เป็นนักศึกษาจากชนเผ่าทำให้พูดไม่ชัดและ ขาดทักษะด้านการคำนวณคณิตศาสตร์ นักศึกษาขาดสมรรถนะในบางรายวิชาชีพ นักศึกษาขาดเรียนบ่อย นักศึกษาขาดทักษะในการคิดสร้างสรรค์งานนวัตกรรม ส่วนเหตุปัจจัยภายนอกที่สนับสนุน ได้แก่ นักศึกษามีความสนใจด้านวิชาชีพ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตอาสา ส่วนเหตุปัจจัยภายในได้แก่การที่นักศึกษาขาดทักษะความคิดความชำนาญในการสร้างสรรค์งานนวัตกรรม

2. ด้านความพึงพอใจ

2.1 ปัจจัยฉุดรั้งได้แก่จำนวนสถานประกอบการในเขตพื้นที่มีน้อย ไม่ตรงตามสาขาวิชาตามความต้องการของผู้เรียนและ อยู่ในจังหวัดที่ห่างไกลเดินทางลำบากทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ผู้ปกครองอยู่ห่างไกลสถานศึกษาทำให้การติดต่อประสานงานระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครองเป็นไปด้วยความยากลำบาก ส่วนปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความไว้วางใจสถานศึกษา เพราะสถานศึกษามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชุมชนและสังคมในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง สถานศึกษาสามารถสร้างเครือข่ายเพื่อความช่วยเหลือด้านการจัดการศึกษาจากชุมชนหน่วยงานราชการของภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างดี อีกทั้งชุมชนและสถานประกอบการให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเป็นอย่างดี

อภิปรายผล

1.การวิเคราะห์เอกสารเพื่อศึกษาสภาพของการบริหารและการจัดการอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค

1.1 ด้านประสิทธิผลขององค์กร ผลประกอบการพบว่าผกผันตามจำนวนนักเรียนในแต่ละปี เพราะในระดับ ปวช.นักเรียนได้รับเงินอุดหนุนค่าเล่าเรียนจากรัฐบาลซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 มาตรา 49 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และ มีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย”และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 2 มาตรา 10 “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” หมวด 8 มาตรา 60 (1) “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มี ความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับ และ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน”จากบทบัญญัติดังกล่าวรัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อเป็นเงินอุดหนุนให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานอื่น ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้วิทยาลัยต้องหาหนทางการเพิ่มจำนวน

นักศึกษาทุกปี เพราะจะส่งผลให้มีงบประมาณเพิ่มขึ้นตามจำนวนนักศึกษา ส่วนประสิทธิผลด้านผู้เรียนพบว่าสาขาวิชาการบัญชี และสาขาภาษาต่างประเทศมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 2.00 อยู่ในระดับดีถึงดีมาก ด้านการทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา การทดสอบ ระดับชาติด้านอาชีวศึกษาสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ และสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร มีคุณภาพอยู่ในระดับดี และเนื่องจากมีนักศึกษาจากจังหวัดต่างๆในจังหวัดพะเยาและจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งถือว่ามีระยะทางห่างไกลสถานศึกษา มาศึกษาเป็นจำนวนมากจึงจำเป็นต้องจัดให้มีหอพักเพื่อเป็นที่พักอาศัย อีกทั้งนักศึกษามีพื้นฐานทางวิชาการและวิชาชีพที่แตกต่างกัน จึงต้องจัดให้มีการปรับพื้นฐานให้ผู้เรียนเพื่อให้มีพื้นฐานทางการเรียนที่ใกล้เคียงกัน ดังที่นิลมณี บัวระภา (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียน ว่าผู้บริหารจะต้องดำเนินการ คือ 1) แสดงบทบาทและหน้าที่ในการบริหาร 2) แสวงหาทรัพยากร หรือปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการบริหาร ได้แก่ คน เงินวัสดุอุปกรณ์ ที่ดินสิ่งก่อสร้าง ซึ่งผู้บริหารต้องใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 ด้านความพึงพอใจของสถานประกอบการ องค์กรต่างๆ ตลอดจนชุมชน มีความพึงพอใจต่อผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษาทั้งด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะทางปัญญาด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี สถานศึกษามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชุมชนและสังคมในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง สามารถสร้างเครือข่ายเพื่อความช่วยเหลือด้านการจัดการศึกษาจากชุมชนหน่วยงานราชการของภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ นาคสนิท (2016)ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการบริหารงานของ โรงเรียนยอแซฟพิจิตร ด้านวิชาการ พบว่า นักเรียน สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถสอบเข้าศึกษาต่อโรงเรียนอื่นได้ตามต้องการ และการยกย่องให้กำลังใจ และประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่เรียนดีประพฤติดีและสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

2. เหตุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัย มีทั้งสภาพปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ซึ่งมีทั้งปัจจัยฉุดรั้ง และปัจจัยสนับสนุนดังนี้

2.1 ประสิทธิผลขององค์กร

2.1.1 ด้านผลประกอบการเนื่องด้วยวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค เป็นวิทยาลัยเอกชน บริหารจัดการโดยงบประมาณที่ได้จากการอุดหนุนการเล่าเรียนของรัฐบาลซึ่งผูกติดกับจำนวนรายหัวของนักเรียนตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐มาตรา ๔๙ ได้บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๐ วรรค ๑ จึงจำเป็นที่วิทยาลัยจำต้องมีจำนวนนักเรียนให้เป็นไปตามแผนที่วางแผน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ประสบปัญหาด้านงบประมาณรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ ส่วนปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ คือการดูแลติดตามนักศึกษาไม่ให้เกิดการออกกลางคันอันจะทำให้จำนวนเงินอุดหนุนลดลงตามจำนวนนักศึกษาในขณะที่ต้นทุนด้านต่างๆยังเท่าเดิมเช่นด้านอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และผู้สอนยังคงที่

2.1.2 ด้านคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนนับเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆเพื่อให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญามีประสิทธิผลตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ซึ่งมีเหตุปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา ดังที่ ประเวศ เวชชะ (2559) กล่าวไว้ได้แก่ แผนพัฒนาการจัดการศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้สอน ความพร้อมของผู้เรียน ความพร้อมของทรัพยากร การประกันคุณภาพภายในและกระบวนการนิเทศภายใน ที่มุ่งเน้นให้เกิดคุณภาพของผู้เรียน ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการอาชีวศึกษาของวิทยาลัย ได้แก่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายต่างๆ การสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ และเอกชน การสร้างเครือข่าย การนิเทศกำกับติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินคุณภาพภายนอก

2.2 ด้านความพึงพอใจ ผู้มีส่วนได้ส่วยเสียอันได้แก่สถานประกอบการ องค์กรต่างๆ ตลอดจนชุมชนมีความพึงพอใจต่อผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาของวิทยาลัย โดยได้รับคำชมเชยว่าเป็นผู้ที่ความรู้ความสามารถ ด้านทักษะทางวิชาชีพและทางปัญญา เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ทำให้สถานศึกษามีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชุมชนและสังคมในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง สอดคล้องกับ จันทร์เพ็ญ ราชาน (2555) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และสอดคล้องกับผลสำรวจความพึงพอใจและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกประถม ประจำปีการศึกษา 2547

การบริหารจัดการการอาชีวศึกษาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความพึงพอใจได้ จึงต้องมีหลักการบริหารจัดการการศึกษา และหลักสูตรที่ดีมีประสิทธิภาพ เกิดความพึงพอใจ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

สรุปผลการวิจัย

1.ประสิทธิผลด้านการประกอบการสรุปโดยภาพรวม มีรายรับมากกว่ารายจ่าย วิทยาลัยมีแผนการรับนักศึกษาเป็นประจำทุกปี ประสิทธิผลด้านผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาลัยได้จัดกิจกรรมการพัฒนาดังนี้ พัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสะสมมากกว่า 2.00 ส่งเสริมเข้าร่วมการทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา และ การทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษ (V – NET) การทดสอบระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (V – NET) ด้านภาษาอังกฤษ และมีการกำกับดูแลนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรเมื่อเทียบกับผู้สมัครแรกเข้าให้เป็นไปตามเกณฑ์

2. ความพึงพอใจของสถานประกอบการ หน่วยงาน ชุมชน ที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาโดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับดี ทั้งประเภทวิชาพานิชยกรรม และประเภทวิชาอุตสาหกรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.ประเวศ เวชชะ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.สมเกียรติ ตุ่นแก้ว ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.ไพรภ รัตนะชูวงศ์ ที่ปรึกษาร่วม ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบ เครื่องมือวิจัยและตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของงานวิจัย คณะอาจารย์วิทยาลัย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่เป็นกำลังใจช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการทำวิจัย ที่สำคัญขอขอบคุณ ดร.สุรเจต ไชยพันธ์พงษ์ ผู้รับใบอนุญาตของวิทยาลัยเทคโนโลยีซีเทคแปซิฟิค

เอกสารอ้างอิง

กมล สุดประเสริฐ. (2553). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **การดำเนินงานนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ.** สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กิดานันท์ มลิทอง. (2543). **เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์จุฬา: กรุงเทพฯ.

ไกรยส ภัทราวาท. (2559). **ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายเศรษฐศาสตร์การศึกษา สสค.** ขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่ไทยแลนด์4.0. หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ วันที่ 14 ตุลาคม 2559.

เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว. (2559). **เมื่อThailand 4.0 ถูกขับเคลื่อนด้วย Thailand 2.0. สานปัญญา.** คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ฉบับที่ 26 วันที่ 16 กรกฎาคม 2559.

เกียรติศักดิ์ นาคสนิท. (2559**). SOUTHEAST BANGKOK JOURNAL**. Vol.2 No.2 July - December 2016.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2548). วิสัยทัศน์การอาชีวศึกษา.http:// www.kriengsak.com/ index.php? components =content&id_content_category_main= 23&id_content_topic_main =53&id_content_ management _main=1072

จันทร์เพ็ญ ราชานู. (2555). **วิทยานิพนธ์เรื่อง ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารงาน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา งานวิจัยสถาบัน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2559). **การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: ศูนย์ประชุมวายุภักษ์โรงแรมเซ็นทรา ศูนย์ราชการและคอนเวนชั่นเซ็นเตอร์. แจ้งวัฒนะ.

ดนัย เทียนพุฒ. (2546). การจัดการเรื่องความสามารถ: หัวใจสำคัญของความสำเร็จ. **วารสารบริหารคน.** 18(พฤษภาคม). 2546. หน้า 11-18.

ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ. (2558) . **รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ. นโยบายอาชีวศึกษา.** การประชุมผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา. 8 มิถุนายน 2558 ณ วิทยาลัยการอาชีวศึกษาปทุมธานี.

ประเวศ เวชชะ. (2559). **เอกสารประกอบการสอนการบริหารหลักสูตร การสอน การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 3 คณะครุศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

พรชัย เจดามานและคณะ. (2559). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการสู่การเปลี่ยนผ่านศตวรรษที 21 : ไทยแลนด์4.0.** บทความจากวารสารหลักสูตรและการเรียนการสอนคณะครุศาสตร์ (ปีที่2 ฉบับที่1, กรกฎาคม, 2559). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เสาวภาคย์ ปฐมพฤกษ์วงษ์. (2558). **วิทยานิพนธ์เรื่องความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อการบริหารงานของโรงเรียนในอำเภอเขาสมิง.** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศิริกาญจน์ ไกรบำรุง. (2559). **บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาครูผู้สอนโรงเรียนเสิงสาง สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 นครราชสีมา**. http://journal. nmc.ac.th/th/ admin/Journal/ 2559Vol4No1 _121.pdf.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดที่มีต่อความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Effects of Organizing Learning Activities Using the Geometer's Sketchpad Program on Squares Concept of Prathom 5 Students

จุฬาลักษณ์ สมสาย* และ อุเทน ปุ่มสันเทียะ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Numnum84@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 5 แผน และแบบทดสอบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.50-0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22-0.47 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนสร้างความคิดรวบยอด เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ด้วยตัวเองผ่านโปรแกรมจีโอมิเตอร์-สเก็ตชแพดที่นำเสนอความคิดรวบยอดในเชิงรูปธรรม เพื่อนำไปสู่ความคิดรวบยอดเชิงนามธรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนจากการทดสอบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม เฉลี่ยอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ความคิดรวบยอด รูปสี่เหลี่ยม

Abstract

The purpose of this study was to investigate squares concept of Prathom 5 students using learning activities based on the Geometer's Sketchpad program. The target group consisted of 39 students in Prathom 5 at Pibulsongkram Rajabhat University Demonstration School, academic year 2017. The research instruments were composed of 5 lesson plans of the Geometer's Sketchpad program and squares concept test with difficulty index at 0.50-0.78, discrimination index at 0.22-0.47 and reliability at 0.90. The activity was designed to encourage the students to construct their concepts on square by themselves through the lesson of the Geometer's Sketchpad program. This lesson represented the concrete concept in order to construct the abstract ones. The data were analyzed through averages, standard deviation and descriptive analysis. The finding the students' score on the squares concept test showed mean score at good level.

Keywords : geometer's sketchpad program, concepts, squares

บทนำ

รูปสี่เหลี่ยมเป็นเนื้อหาในสาระเรขาคณิตและสาระการวัดที่มีความสำคัญยิ่งในวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายเพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนเนื้อหาเรื่องต่างๆ ของคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวเกี่ยวกับสาระเรขาคณิตและสาระการวัดว่าผู้เรียนต้องมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการบอกลักษณะความสัมพันธ์และจำแนกรูปสี่เหลี่ยมชนิดต่างๆ สร้างรูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก หาความยาวรอบรูปของรูปสี่เหลี่ยม หาพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม

ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของตนเองที่ผ่านมานั้น พบว่าปัญหาในชั้นเรียนส่วนใหญ่คือ นักเรียนไม่ค่อยเข้าใจความคิดรวบยอดที่สำคัญของเรื่องที่เรียน และไม่สามารถนำความรู้หรือหลักการที่สำคัญมาเชื่อมโยงกับการแก้โจทย์ปัญหาที่มีการประยุกต์หรือซับซ้อนได้ สามารถอธิบายในสิ่งที่ผู้วิจัยถามได้ตามความเข้าใจของนักเรียนเอง แต่พบได้เพียงส่วนน้อยมากถ้าเทียบกับสัดส่วนของจำนวนนักเรียนทั้งห้องสาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้วิจัยไม่ได้สร้างบรรยากาศและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถประเมินความเข้าใจของนักเรียนได้สร้างความเข้าใจเชิงความคิดรวบยอดด้วยตัวเอง ซึ่งได้ทำการค้นคว้าและพบว่า การที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองนั้น นักเรียนจะต้องสืบเสาะ หาองค์ความรู้และเชื่อมโยงเพื่อแก้ปัญหาหลังจากนั้นจึงร่วมกันอภิปรายผลที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Swan (2008) ที่ว่าการออกแบบการเรียนการสอนสำหรับความเข้าใจเชิงความคิดรวบยอด ควรสร้างบนความรู้ที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว เปิดเผยและอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับความเข้าใจผิดและสร้างการเชื่อมโยงระหว่างหลักการที่สำคัญภายในคณิตศาสตร์

จากปัญหาเรื่องความคิดรวบยอดทำให้มีนักวิชาการหลายท่านได้ใช้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาความคิดรวบยอดว่าควรสอนจากรูปธรรมไปนามธรรมซึ่ง ดวงเดือน อ่อนน่วม (2533) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยเริ่มจากการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ผ่านการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจากของจริงหรือวัตถุควบคู่ไปกับสัญลักษณ์ จากนั้นการเรียนรู้สิ่งที่เป็นกึ่งรูปธรรม ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้รับสิ่งเร้าทางสายตา สังเกตหรือดูภาพของวัตถุควบคู่ไปกับสัญลักษณ์โดยไม่ต้องลงมือกระทำกับวัตถุแล้วนำไปสู่การเรียนรู้ที่เป็นนามธรรม ซึ่งนักเรียนจะใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์โดยไม่ต้องลงมือกระทำวัตถุหรือดูสิ่งเร้าที่เป็นรูป ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกรมวิชาการ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องใช้สื่อประกอบ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เกิดความคิดรวบยอดโดยจัดกิจกรรมจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม และหมั่นตรวจสอบผลการเรียนเป็นระยะๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูด้วย ดังนั้นการที่จะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ความคิดรวบยอด สื่อที่ใช้ในการสอนต้องมีส่วนช่วยให้มองเห็นความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งสื่อที่เหมาะสมและมีการนำมาใช้คือ โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ต-ชแพด (GSP)

โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เป็นสื่อที่ช่วยกระตุ้นการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่ทันสมัย และสามารถสร้างสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการนำไปใช้งานทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจคณิตศาสตร์ได้ลึกซึ้งมากขึ้นและยังเป็นสื่อที่สามารถจำลองสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมโดยเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีการพัฒนาทางด้านจินตนาการเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น สมนึก บุญพาไสว (2551) นอกจากนี้ นงนุช ผลทวี (2553) ได้กล่าวถึงการใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ในการจัดการเรียนรู้ว่า ควรใช้ในการสร้าง ความคิดรวบยอด การใช้เหตุผลแบบอุปนัย เพื่อแสดงที่มาของทฤษฎีบทต่างๆ ในหนังสือเรียน และเมื่อนักเรียนได้ข้อสรุปแล้ว ควรให้นักเรียนได้ฝึกทักษะโดยการทำแบบฝึกหัดด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด แต่สามารถใช้โปรแกรมดังกล่าวในการตรวจสอบคำตอบได้ นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยหลายคนได้นำโปรแกรมจีโอมีเตอร์สเก็ตชแพด มาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิชัย มาเรือน และณัชชา กมล (2559) ได้ทำการวิจัยโดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนร้อยละ 75.75 มีความคิดรวบยอดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จากการทดสอบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง เศษส่วน นอกจากนี้ สันติ อิทธิพลนาวากุล (2550) ได้ทำการวิจัยโดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดกับการเรียนคณิตศาสตร์แบบสืบสวน เพื่อส่งเสริมความคิดรวบยอด เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และในการใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ซึ่งเป็นสื่อที่มีความทันสมัยสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

ได้อย่างดีและ ทัศนีย์ บุญโย (2553) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การปรับเปลี่ยนมโนมติ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ก่อนเรียนนักเรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในมโนมติเกี่ยวกับการแบ่งให้เท่ากัน เศษส่วนบนเส้นจำนวนและจำนวนคละมากที่สุด แต่หลังจากที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง เศษส่วน โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เป็นเครื่องมือประกอบการเรียนรู้ แล้วพบว่า นักเรียนเกิดการปรับเปลี่ยนมโนมติโดยนักเรียนมีความเข้าใจมโนมติเรื่อง เศษส่วน ที่เป็น มโนมติที่ถูกต้องมากขึ้นและมีความเข้าใจมโนมติที่คลาดเคลื่อนลดลง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญในการให้นักเรียนพัฒนาทางด้านความคิดรวบยอดของนักเรียน

จากปัญหาที่พบและความสำคัญของความคิดรวบยอดที่มีต่อการเรียนรู้ในเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำโปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด มาใช้ในการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้น่าจะเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายเป็น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2560 จำนวน 39 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาของการวิจัย เป็นการศึกษาความคิดรวบยอดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ในรายวิชาคณิตศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม จำนวน 5 แผน 9 คาบ คาบละ 60 นาที เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560

3. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดรวบยอดในเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 39 คน

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เพื่อสร้างความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม จำนวน 5 แผน

2.1.2 แบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม มีทั้งหมด 2 ตอนรวม 15 ข้อ ประกอบด้วยตอนที่ 1 เป็นข้อสอบแบบอัตนัยเติมคำ พร้อมอธิบายเหตุผล จำนวน 10 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นแบบแสดงวิธีทำพร้อมหาคำตอบ จำนวน 5 ข้อ

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตแพด เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม จำนวน 5 แผน (9 คาบ) ซึ่งแต่ละแผนประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ บันทึกหลังสอน ความคิดรวบยอด โดยขั้นการจัดกิจกรรมแต่ละแผนประกอบด้วย ขั้นนำ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ บทเรียนในโปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดของครู หลักการเกี่ยวกับรูปสี่เหลี่ยมด้วยตัวเองเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ขั้นสรุป ครูใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนเกี่ยวกับความรู้ที่ได้เรียนในแต่

ละกิจกรรม เพื่อตรวจสอบความคิดรวบยอดของนักเรียน ขั้นตรวจสอบความเข้าใจ ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน หลังจากสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจความเหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับการใช้ภาษา ควรใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และเป็นภาษาที่สื่อความหมายได้ชัดเจน โดยผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเตรียมนำไปใช้ในการสอนนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ จากนั้นออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม โดยใช้กรอบเนื้อหาที่สร้างความคิดรวบยอดเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมเมื่อสร้างเสร็จได้นำไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม พร้อมแผนการจัดการเรียนรู้และนำไปปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยสร้างแบบวัดความคิดรวบยอด เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม เพื่อวัดความคิดรวบยอดโดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการสร้างแบบวัดความคิดรวบยอด เพื่อนำมากำหนดข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นดำเนินการสร้างแบบวัดความคิดรวบยอด เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นข้อสอบแบบเติมคำพร้อมอธิบายเหตุผล จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นข้อสอบแบบเขียนอธิบายวิธีคิดและแสดงวิธีทำหาคำตอบ จำนวน 5 ข้อ รวมข้อสอบทั้งหมด 15 ข้อ เมื่อสร้างแบบวัดความคิดรวบยอดเสร็จแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหาความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งแบบวัดความคิดรวบยอดทั้งหมดมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบวัดกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบวัดดังกล่าวไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 36 คน จากนั้นทำการคัดเลือกแบบวัดความคิดรวบยอดที่ใช้ได้จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย ตอนที่ 1 จำนวน 10 ข้อ ตอนที่ 2 จำนวน 5 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.50-0.78 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22-0.47 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 แผน

หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการวัดความคิดรวบยอดโดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์-สเก็ตชแพด โดยให้นักเรียนทำแบบวัดความคิดรวบยอด เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2

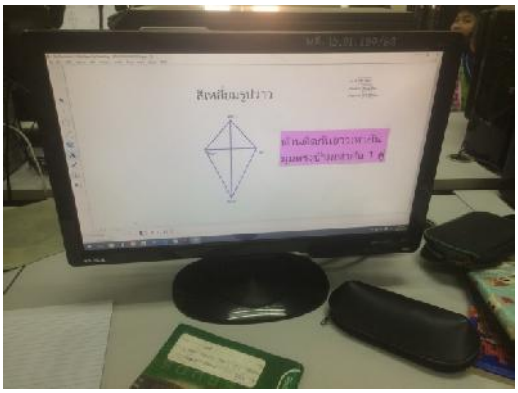
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาคะแนนเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบวัดความคิดรวบยอด เพื่อตรวจสอบว่านักเรียนมีความคิดรวบยอดอยู่ใน ระดับใด แล้วแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด และใช้การพรรณนาวิเคราะห์เพื่อศึกษาความเข้าใจในความคิดรวบยอดของนักเรียนแล้วนำเสนอโดยการบรรยายความ

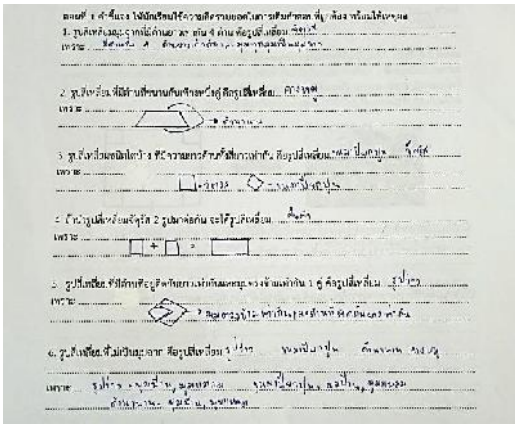
ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม โดยพิจารณาจากคะแนนการทำแบบวัดความคิดรวบยอด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชนิดของรูปสี่เหลี่ยม เมื่อได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนในโปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดสร้างรูปสี่เหลี่ยมด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอด โดยนักเรียนสามารถจำแนกรูปสี่เหลี่ยมชนิดต่างๆ ได้ดังภาพที่ 1 และจากการวัดความคิดรวบยอดนักเรียนสามารถบอกลักษณะของรูปสี่เหลี่ยมชนิดต่างๆ ได้ และอธิบายเหตุผลของคำตอบได้ดังภาพที่ 2

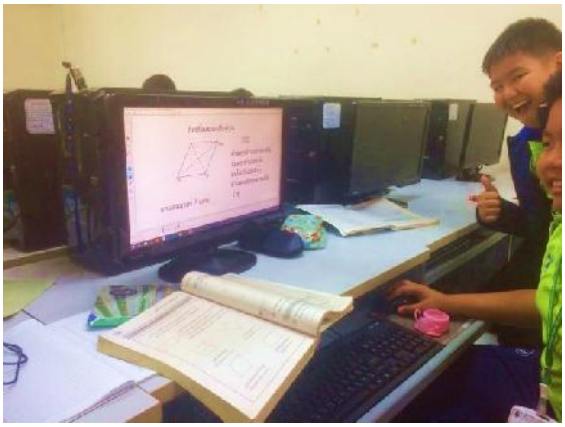

ภาพที่ 1 แสดงการบอกลักษณะของรูปสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างการทำแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง ชนิดของรูปสี่เหลี่ยม

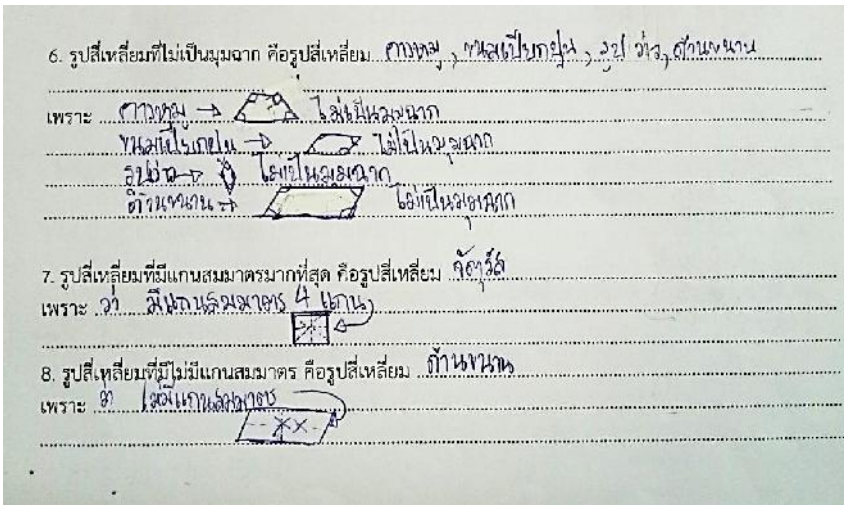
แกนสมมาตรของรูปสี่เหลี่ยม ในเรื่องนี้ผู้สอนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตัวเอง โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดในการหาแกนสมมาตร นักเรียนสามารถหาแกนสมมาตรของรูปสี่เหลี่ยมชนิดต่างๆ ได้ และนำไปสู่ข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอดได้ว่า แกนสมมาตร คือ รูปที่พับครึ่งแล้วแต่ละข้างพับทับกันได้สนิท และผู้เรียนสามารถอธิบายได้ว่ารูปสี่เหลี่ยมชนิดต่างๆ มีแกนสมมาตรกี่แกน ดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4 และพบว่าผู้เรียนสามารถอธิบายเหตุผลของคำตอบโดยใช้ความคิดรวบยอดเรื่องแกนสมมาตรของรูปสี่เหลี่ยม ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 3 แสดงการหาแกนสมมาตรของรูปสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 4 แสดงการอธิบายการหาแกนสมมาตรของรูปสี่เหลี่ยมแต่ละชนิด

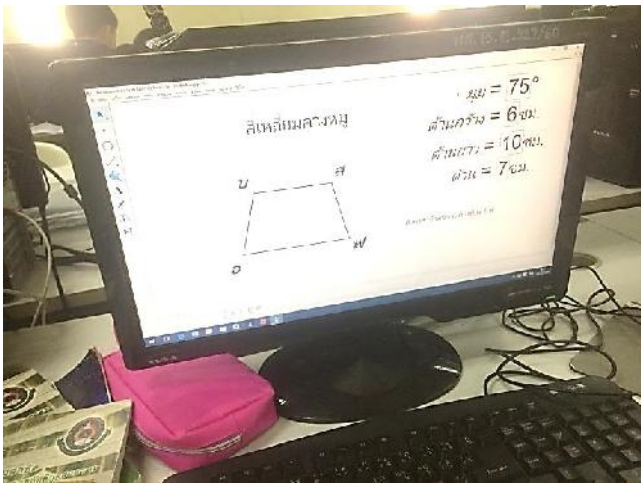

ภาพที่ 5 แสดงตัวอย่างการทำแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง ชนิดของรูปสี่เหลี่ยม

การสร้างรูปสี่เหลี่ยมโดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ในการสร้างรูปสี่เหลี่ยมนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองโดยให้นักเรียนสร้างรูปสี่เหลี่ยมจากโจทย์ที่กำหนด เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดนำไปสู่การสร้างรูปสี่เหลี่ยมชนิดต่างๆ ได้เอง ดังภาพที่ 6 ซึ่งผู้เรียนสามารถสร้างรูปสี่เหลี่ยมจากใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดได้ โดยครูกำหนดความยาวรอบรูปและพื้นที่รูปสี่เหลี่ยมให้ แล้วผู้เรียนหาความยาวด้านเอง ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 6 แสดงการสร้างรูปสี่เหลี่ยม โดยครูกำหนดความยาวรอบรูปและพื้นที่รูปสี่เหลี่ยม
ให้นักเรียนหาความยาวด้าน

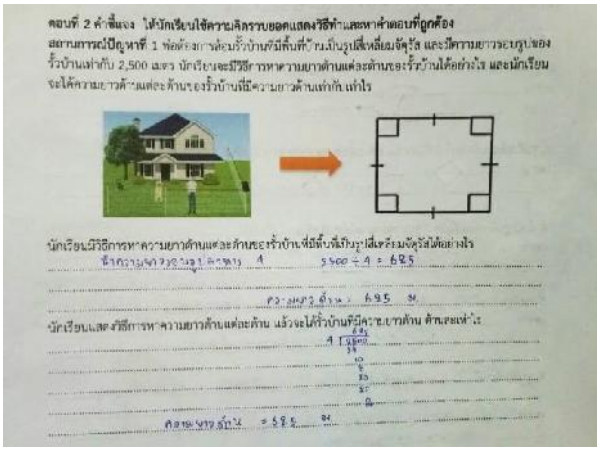

ภาพที่ 7 แสดงตัวอย่างการทำแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง การสร้างรูปสี่เหลี่ยมโดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด

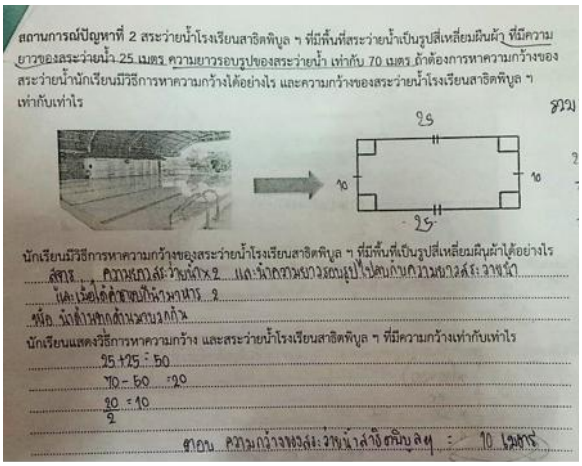
ความยาวรอบรูปสี่เหลี่ยม เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนหาหลักการในการหาความยาวรอบรูปสี่เหลี่ยม เมื่อได้คำตอบแล้วนักเรียนสามารถสร้างรูปสี่เหลี่ยมเพื่อตรวจสอบคำตอบของความยาวรอบรูปจากโปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดว่า “ความยาวรอบรอบสี่เหลี่ยม เป็นความยาวทั้งหมดของด้านสี่ด้านของรูปสี่เหลี่ยม การหาความยาวรอบรูปของรูปสี่เหลี่ยม ทำได้โดยการหาผลรวมของความยาวทุกด้านของรูปสี่เหลี่ยมนั้น” ดังภาพที่ 8 ซึ่งนักเรียนสามารถนำความคิดรวบยอดที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ มาใช้ในการอธิบายเหตุผลของคำตอบจากสถานการณ์ปัญหาเรื่องความยาวรอบรูปสี่เหลี่ยมได้ ดังภาพที่ 9 และ ภาพที่ 10

ภาพที่ 8 แสดงการใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดตรวจสอบคำตอบการหาความยาวรอบรูปสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 9 แสดงตัวอย่างการทำแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง ความยาวรอบรูปสี่เหลี่ยม

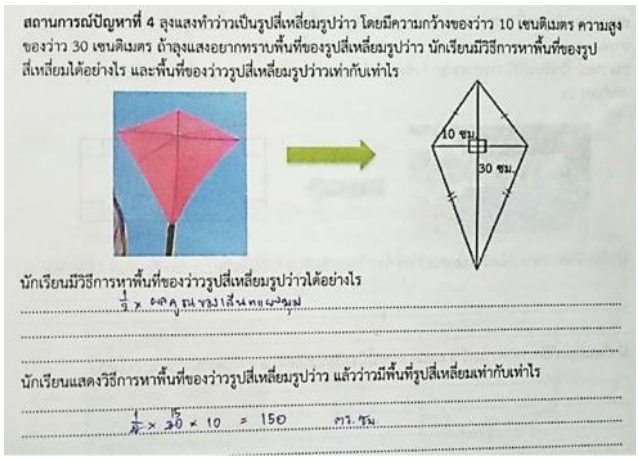

ภาพที่ 10 แสดงตัวอย่างการทำแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง ความยาวรอบรูปสี่เหลี่ยม

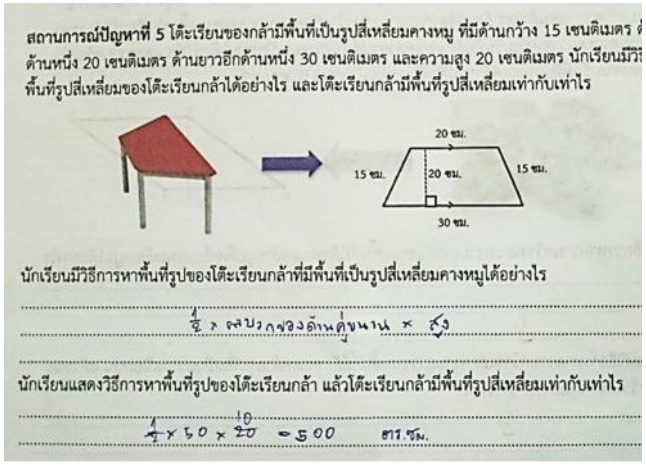
พื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม นักเรียนหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมโดยใช้สูตร จากนั้นนักเรียนสร้างรูปสี่เหลี่ยมโดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เพื่อตรวจสอบคำตอบการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม ดังภาพที่ 11 ซึ่งนักเรียนสามารถอธิบายความคิดรวบยอดเรื่อง การหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมได้ จากสถานการณ์ปัญหาที่กำหนดให้ ดังภาพที่ 12 และ ภาพที่ 13

ภาพที่ 11 แสดงการใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดตรวจสอบคำตอบการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 12 แสดงตัวอย่างการทำแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง การหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 13 แสดงตัวอย่างการทำแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง การหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่องรูปสี่เหลี่ยม

	คะแนนจากแบบวัดความคิดรวบยอด		
เรื่อง	**ความคิดรวบยอด**		
	ค่าเฉลี่ย	**ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน**	**แปลผล**
1.ชนิดของรูปสี่เหลี่ยม	1.63	0.56	ดี
2.แกนสมมาตรของรูปสี่เหลี่ยม	1.47	0.57	ดี
3.การสร้างรูปสี่เหลี่ยม	1.77	0.43	ดี
4.ความยาวรอบรูปสี่เหลี่ยม	1.78	0.46	ดี
5.พื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยม	1.72	0.47	ดี
รวมเฉลี่ย	1.67	0.50	ดี

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดรวบยอด

ค่าเฉลี่ย	1.34 – 2.00	มีความคิดรวบยอดอยู่ในระดับดี
ค่าเฉลี่ย	0.67 – 1.33	มีความคิดรวบยอดอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	0.00 – 0.66	มีความคิดรวบยอดอยู่ในระดับน้อย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ที่มีผลต่อความคิดรวบยอด เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรมช่วยให้นักเรียนได้มองเห็นภาพและตัวอย่างที่หลากหลายมากพอที่นักเรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ด้วยตัวเอง จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนผ่านการตรวจสอบ คาดการณ์โดยใช้กระบวนการคิดหาความสัมพันธ์ของข้อมูลจนสามารถอธิบายและสรุปความคิดรวบยอดด้วยตัวเอง แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนมีความคิดรวยยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม อย่างถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิชัย มาเรือน และณัชชา กมล (2559:หน้า 163) ได้ทำการวิจัย โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เพื่อศึกษาความคิดรวบยอดเรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนร้อยละ 75.75 มีความคิดรวบยอดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 จากการทดสอบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง เศษส่วน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ยุพิน พิพิธกุล (2530: หน้า 49-50) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ

ได้ฝึกทักษะกระบวนการ โดยฝึกการสังเกต ฝึกการให้เหตุผล ซึ่งผู้เรียนจะต้องสรุปความรู้ด้วยตัวเอง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ที่ช่วยแนะแนวทาง อีกทั้งสื่อการสอนที่ใช้ควรจะเริ่มจากรูปธรรม (Concrete) กึ่งรูปธรรม (Semi-Concrety) แล้วจึงไปถึงนามธรรม (Abstract) และนงนุช ผลทวี (2553: หน้า 18-20) ที่ได้กล่าวว่า โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด มีส่วนช่วยในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียน โดยมีศักยภาพที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียน ค้นคว้า พิสูจน์ และทบทวนเนื้อหาซ้ำๆ จนได้แนวคิดและข้อสรุปเป็นของตนเองจากการลงมือปฏิบัติจริง

สรุปผล

จากการวิจัยนี้พบว่า โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพด เป็นสื่อที่มีความเป็นรูปธรรมที่นำเสนอแนวคิดทางคณิตศาสตร์ต่างๆ ในเชิงรูปธรรมง่ายต่อการสร้างความเข้าใจในความคิดรวบยอด อีกทั้งเป็นสื่อการเรียนรู้ที่นักเรียนจะตรวจสอบคาดการณ์ และเรียนทดลองซ้ำหลายๆ ครั้งจนเกิดความเข้าใจ ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจ และสามารถอธิบายหรือสรุปหลักการเกี่ยวกับความคิดรวบยอดของรูปสี่เหลี่ยมได้ เมื่อพิจารณาแบบวัดความคิดรวบยอดเรื่อง รูปสี่เหลี่ยม สรุปผลได้ว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 1.67 ซึ่งมีความคิดรวบยอดอยู่ในระดับดี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2539). **แผนการสอนโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย กำจัด.

ดวงเดือน อ่อนน่วม. (2533). **การสอนซ่อมเสริมคณิตศาสตร์.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ บุญโย. (2553). **การปรับเปลี่ยนมโนมติ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นงนุช ผลทวี. (2530). **ข้อเสนอแนะในการใช้โปรแกรม The Geometer's Sketchpad ในการจัดการเรียนรู้เรื่อง ลิมิตของลำดับอนันต์.** นิตยสาร สสวท. 39(169): 18-20.

ยุพิน พิพิธกุล. (2530). **การสอนคณิตศาสตร์.** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมนึก บุญพาไสว. (2551). **แนวคิดการสร้างสื่อพลวัตด้วย The Geometer's Sketchpad.** นิตยสาร สสวท, 37(157), 23-26

สันติ อิทธิพลนาวากุล. (2550). **การพัฒนาชุดการเรียนคณิตศาสตร์แบบสืบสวนโดยใช้โปรแกรม GSP (The Geometer's Sketchpad) เพื่อส่งเสริมความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่** *4*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษามัธยม). กรุงเทพ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อิทธิชัย มาเรือน และณัชชา กมล. (2559). **ผลการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมจีโอมิเตอร์สเก็ตชแพดที่มีผลต่อความคิดรวบยอดเรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** การประชุมวิชาการระดับชาติ "วิทยาศาสตร์วิจัย" ครั้งที่ 8. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา. 163.

อุทัย สิงห์ธรรม. (2549). **Geometer's Sketchpad สื่อการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ด้วยไอที.** นิตยสาร Update. 21(220): 32-34.

Swan. G. (2014). Designing a Mutiple Representation Learning Experience in Secondary Algebre. **Jornal of The International Society for Desing And Development in Education.** 1(1): 8-9.

การสร้างสื่อวีดิทัศน์ สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) โรงเรียนเทศบาล 3 ศรที รายมูล

CREATION OF THE BOTANICAL DRAWING DEMONSTRATION VIDEO. TO DEVELOP LEARNING ACHIEVEMENT IN LEARNING "HOW TO DRAW BOTANICAL PICTURES" OF GRADE 5 STUDENTS IN THE FIRST SEMESTER OF ACADEMIC YEAR 2017, ART EDUCATION (VISUAL ARTS) TESSABAN 3 SRISAIMOON SCHOOL

จตุพล โนมณี
โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล สังกัดสำนักการศึกษา เชียงราย
corresponding author e-mail : jnomanee@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ให้มี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อวีดิทัศนฯ์ โดยได้ดำเนิน การศึกษากับประชากรซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2560 จำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน รวม 92 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทาง พฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาด ภาพทางพฤกษศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งมีค่า ความยากง่าย (p) ที่ยอมรับได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.21 – 0.37 ค่าอำนาจจำแนก (r) ที่ยอมรับได้ มีค่าเท่ากับ 0.51 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล จากการเรียนโดยใช้ สื่อวีดิทัศน์ฯ มีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) เท่ากับ 1.00 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ จำนวน 1 หน่วย (รวม 12 แผนการจัดการเรียนรู้) โดยจากการ ประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งประเมินทั้ง 6 ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.81 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.68 มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษา พบว่า สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.53/83.58 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วย สื่อวีดิทัศน์ฯ พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน 40 ข้อ (40 คะแนน) คิดเป็น คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 20.47 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยรวมหลังจากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียน 40 ข้อ (40 คะแนน) คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 33.12 คะแนน มีคะแนนความก้าวหน้า คิดเป็นคะแนนเฉลี่ย 12.65 คะแนน ความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ที่เรียน ด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : สื่อวีดิทัศน์ การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์

Abstract

The purposes of this study were to create and find the effectiveness of botanical drawing demonstration video media in Unit 2 “How to Draw Botanical Pictures for grade 5 students in academic year 2017, Department of Arts, Visual Arts subject, to meet the standard criteria of 80/80. Compare their learning achievement before and after using the video media. Study the satisfaction of the students by using the video media. The study was conducted with the population of grade 5 students of Tessaban 3 Srisaimoon school in 1st semester of academic year 2016. The total of 3 classes were 92 students. The instruments was used in the study were the botanical drawing demonstration video media in Unit 2 “How to Draw Botanical Pictures”. The before and after achievement tests in Unit 2 “How to Draw Botanical Pictures” were 40 items for four-choice quiz. The acceptable difficulty (p) was between 0.21 and 0.37. The acceptable discriminative power ® was 0.51. Students satisfaction model of grade 5 students of Tessaban 3 Srisaimoon school after studying by using the video media. The value of the IOC is 1.00. Teaching plans in Unit 2 “How to Draw Botanical Pictures” (1 unit including 12 plans), based on the assessment of the appropriateness of the teaching plans of five experts assessed the six aspects. The mean was 4.81. The standard deviation was 0.68. The study indicated that The efficiency of the botanical drawing demonstration video media was 81.53/83.58, higher than 80/80. The students’ learning achievement before using was average 20.47, and after using was average 33.12, was higher than the after using was average 12.65.
The students’ satisfaction of grade 5 students of Tessaban 3 Srisaimoon after using the video media was at the highest level.

Keywords : video presentation, learn to draw a botanical image

บทนำ

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2554) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีสายพระเนตรยาวไกล ทรงเห็นความสำคัญ ของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ในปีพ.ศ. 2503 ทรงอนุรักษ์ ต้นยางนา ในปีพ.ศ. 2504 ทรงให้นำพรรณไม้จากภูมิภาคต่างๆ มาปลูกไว้ในสวนจิตรลดา เพื่อเป็นแหล่งศึกษา และทรงมีโครงการพระราชดำริที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์พัฒนาทรัพยากร พัฒนาแหล่งฐ้า การอนุรักษ์และพัฒนาดิน อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้ทรงสืบทอดพระราชปณิธานต่อโดยมีพระราชดำริกับนายแก้วขวัญ วัชโรทัย เลขาธิการพระราชวัง ให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศ โดยพระราชทานให้โครงการส่วนพระองค์ฯ สวน จิตรลดา ฝ่ายวิชาการ เป็นผู้ดำเนินการ จัดตั้งธนาคารพืชพรรณขึ้น ในปี พ.ศ. 2536-2549 โดยรับทุนสนับสนุนจาก สำนักงาน กรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และเป็นหน่วยงาน ขึ้นตรง กับเลขาธิการพระราชวัง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 และต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2550 สำนักพระราชวังดำเนินการ จัดสรรงบประมาณให้ และให้อพ.สธ. ดำเนินการแยกจากโครงการ ส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี (อพ.สธ.) (2556:ออนไลน์) ได้ถ่ายทอดพระราโชวาทสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเมื่อ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๐ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร มีใจความว่า “ส่วนสำหรับเรื่องของ โรงเรียนนั้น ก็ได้มีประสบการณ์ในการที่ไปเยี่ยมโรงเรียนในภาคต่างๆ มาหลายแห่ง ก็เห็นว่าเรื่องที่จะสอนให้ นักเรียนหรือให้เด็กมีความรู้ และมีความรักในทรัพยากร คือ ความรักชาติรักแผ่นดินนี้ ก็คือรักสิ่งที่เป็นสมบัติของตัว เขาการที่จะให้เขารักษาประเทศชาติ หรือรักษาสมบัติ

ของเขานั้น ทำได้โดยก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ถ้าใครไม่ รู้จักกันเราก็ไม่มีความสัมพันธ์ ไม่มีความผูกพันต่อกัน แต่ว่าถ้าให้เขารู้จักว่าสิ่งนั้นคืออะไร หรือว่าทำงานก็จะรู้สึกชื่น ชม และรักหวงแหนในสิ่งนั้นว่าเป็นของตน และจะทำให้เกิดประโยชน์ได้ เคยได้แนะนำโรงเรียนต่างๆ ที่ได้ไปเยี่ยม ไม่เฉพาะแต่โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ นี้ โรงเรียนทั่วๆ ไปด้วยว่า เรื่องของนอกจากพืชพรรณแล้ว สิ่งที่มีใน ธรรมชาติ สิ่งที่หาได้ง่ายๆ นั้นก็อาจจะเป็นอุปกรณ์การสอนในวิชาต่างๆ ได้หลายอย่าง แม้แต่วิชาศิลปะก็ให้มาวาด รูปต้นไม้ ก็ไม่ต้องหาของอื่นให้เป็นตัวแบบ หรือในเรื่องภาษาไทยการเรียงความก็อาจจะทำให้เรื่องของการเขียน รายงาน ทำให้หัดเขียนหนังสือ หรืออาจแต่งคำประพันธ์ในเรื่องของพืชเหล่านี้ หรือเป็นตัวอย่างงานศึกษางานวิทยาศาสตร์และวิชาอื่นๆ”

ในปี พ.ศ.2559 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ได้ร่วมสมัครเป็นสมาชิกในโครงการสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ในขั้นตอนแรก ได้จัดให้มีการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา ครู และกรรมการสถานศึกษา เพื่อพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบในโครงการงานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน ได้มีการ เพิ่มเติมกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่อง งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการ เรียนรู้ศิลปะ ได้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (ฉบับปรับปรุง 2560) โดยได้ยึดมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกระดับชั้น และในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ได้มีการจัดทำหลักสูตรฯ ให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้เรื่องการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ตาม มาตรฐาน ศ. 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่า งานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันการ วาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ตัวชี้วัด ป.5/3 การวาดภาพ โดยใช้เทคนิคของแสงเงา น้ำหนักและวรรณะสี สาระการ เรียนรู้แกนกลาง เรื่อง แสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี ในการนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาการวิเคราะห์ความสอดคล้อง หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามรูปแบบของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้มีการ เผยแพร่ในเว็บไซต์ https://goo.gl/seKCuw

ผู้ศึกษาได้พบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนในชั่วโมงเรียนศิลปะและการติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 พบว่า 1) นักเรียนหลายคน ไม่สนใจสิ่งที่ครูผู้สอนสอนและไม่เข้าใจสิ่งที่ครูสอน 2) นักเรียนมีท่าทางเบื่อหน่ายต่อการรับรู้ทางการเรียน 3) นักเรียนหลายคนบอกกับครูผู้สอนว่า ไม่เข้าใจขั้นตอนการวาดภาพ เพราะช่วงที่ครูสาธิตนักเรียนอยู่ด้านหลัง ทำให้ มองไม่เห็นในบางขั้นตอน 4) ขาดทักษะการใช้เครื่องมือการวาดภาพระบายสี 5) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ และ 6) การสอนโดยการที่ครูผู้สอนสาธิตการวาดภาพ มีผิดพลาดในการใช้อุปกรณ์ในการ สาธิต เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องสถานการณ์ที่ควบคุมไม่ได้ เช่น ขณะที่ครูผู้สอนทำการสาธิตมีนักเรียนเล่นกัน ด้านหลัง บางครั้งเครื่องมือที่ใช้สาธิต เสียหายระหว่างทำการสาธิต การสาธิตในแต่ละครั้งใช้เวลานานและไม่สามารถ ทำย้อนกลับในขั้นตอนที่นักเรียนสงสัยได้ เป็นต้น และจากการที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูผู้สอนศิลปะ (ทัศนศิลป์)ในโรงเรียนต่างๆ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาการใช้สื่อการสอนไม่ เหมาะสมกับเรื่องที่สอน รวมทั้งไม่เหมาะสมกับธรรมชาติและวัยของผู้เรียน รวมถึงครูผู้สอนขาดความรู้ที่จะประยุกต์ใช้แหล่งวิทยาการ โดยครูใช้เพียงหนังสือเรียน การสาธิต และภาพประกอบการเรียนเท่านั้น โดยหาก ครูผู้สอนเลือกใช้หรือสามารถสร้างสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพสร้าง ความเข้าใจในบทเรียนที่ครูผู้สอนต้องการสอน

ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาค้นคว้าหาวิธีการและแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ต้องแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว การนำสื่อวิดีทัศน์ มาช่วยแก้ปัญหาในการจัดการเรียน การสอนจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของครูผู้สอนและนักเรียนที่เกิดปัญหาในการ เรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ ซึ่งการสร้างและพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้มีการขอความ

อนุเคราะห์ ช่วยเหลือจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสร้าง และพัฒนาในครั้งนี้ ได้สื่อการเรียนการสอนสำหรับครูผู้สอนและนักเรียนที่เรียนศิลปะ (ทัศนศิลป์) สามารถใช้ ประกอบการเรียนการสอน เกิดประโยชน์กับผู้เรียนและผู้สอนรวมถึงเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ เกี่ยวกับการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1.เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ให้มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ 80 / 80

2.เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล

3.เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ฯ โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน 92 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

2.1 สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)

2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ จำนวน 1 หน่วย (รวม 12 แผนการจัดการเรียนรู้)

2.3 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพประกอบทางพฤกษศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบทดสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล จากการเรียนโดยใช้ สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์

3. การสร้างและตรวจสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.1. สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) มีขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าเอกสารตำรา ที่เกี่ยวกับการสร้างสื่อวีดิทัศน์ฯ โดยใช้ โปรแกรม Sony Vegas รวมทั้งทฤษฎี แนวคดิ หลักการ วิธีการสร้าง รวมทั้งสืบค้นข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต และสอบถามจากผู้ที่มีความรู้ด้าน การสร้างสื่อวีดิทศั น์ฯ โดยใช้ ใช้ โปรแกรม Sony Vegas Pro 10

2) ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้เกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3) ศึกษาหลักการ วิธีการ ทฤษีและเทคนิควิธีการสร้างสื่อวีดิทัศน์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4) จัดเรียบเรียงเนื้อหาที่จะนำมาสร้างสื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์มีหัวข้อดังต่อไปนี้

4.1) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลักษณะวิสัยต้นทองกวาว
4.2) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลำต้นทองกวาว
4.3) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ใบทองกวาว
4.4) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ดอกทองกวาว
4.5) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ผลทองกวาว
4.6) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เมล็ดทองกวาว
4.7) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลักษณะวิสัยนางแลว
4.8) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลำต้นนางแลว
4.9) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ใบนางแลว
4.10) สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ดอกนางแลว

5)สร้างสื่อวีดิทัศนฯ จำนวน 10 เรื่อง โดยดำเนินการออกแบบหน้าจอทั้งด้านข้อความ ภาพและ กราฟิก เสียง และการควบคุมหน้าจอ

6)จัดทำคู่มือการใช้งานสื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)

7)นำสื่อวีดทิศน์ฯ ที่สร้างขึ้นนี้ไปให้ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านคอมพิวเตอร์ ด้านสถิติ การวิจัย ด้านการสอนศิลปะ รวมจำนวน 5 คน เพื่อตรวจแก้ไขและพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) เรื่อง ความถูกต้องของกระบวนการจัดทำ เนื้อหา ตลอดจนความสอดคล้องระหว่างขั้นตอนต่างๆ เพื่อนำ ข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

8)นำสื่อวีดิทัศน์ฯ ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้ -

กลุ่มทดลองที่ใช้ในการทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (One to One Testing) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 หนองบัว ภาคเรียนที่ 1 ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 3 คน ซึ่งไม่ใช่ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับ เก่ง ปานกลาง และอ่อน ประเภทละ 1 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

-กลุ่มทดลองที่ใช้ในการทดลองแบบกลุ่มเล็ก (Small Group Testing) ได้แก่ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 หนองบัว ภาคเรียนที่ 1 ในปีการศึกษา 2560 จำนวน 9 คน ซึ่งไม่ใช่ กลุ่มเป้าหมาย และไม่ซ้ำกับกลุ่มทดลองแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับ เก่ง ปานกลาง และอ่อน ประเภทละ 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

- กลุ่มทดลองที่ใช้ในการทดลองแบบภาคสนาม (Field Testing) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 หนองบัว ภาคเรียนที่ 1 ในปีการศึกษา 2560 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ไม่ซ้ำกับกลุ่มทดลอง แบบหนึ่งต่อหนึ่ง และการทดลองแบบกลุ่มเล็ก จำนวน 30 คน ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับ เก่ง ปานกลาง และอ่อน ประเภทละ 10 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

9)นำสื่อวีดิทัศศน์ฯ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ปีการศึกษา 2560 จำนวน 92 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80 / 80

10)การหาประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ โดยการให้นักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ปีการศึกษา 2560 จำนวน 92 คน ศึกษาและเรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ตามขั้นตอนการสาธิตใน สื่อวีดิทัศน์ฯ และปฏิบัติการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เรื่อง ที่ 1–10 ตามสื่อวีดิทัศน์ เป็นการทำการทดสอบ ระหว่างเรียนแล้วประเมินผล ตาม

แบบประเมินชิ้นงานระหว่างเรียน (E_1) และในชั่วโมงเรียนที่ 12 หลังจากเสร็จสิ้น การศึกษาตามขั้นตอนในวีดิทัศน์ฯ ทั้ง 10 เรื่องแล้ว ได้มอบหมายให้นักเรียนวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ 10 ภาพ ตามที่ได้เรียนรู้จากสื่อวีดิทัศน์ฯ มาเพื่อประเมินตามแบบประเมินชิ้นงานหลังเรียน (E_2)

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) มีการจัดทำและหาคุณภาพของ แผนการจัดการเรียนรู้ ตามขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อตรวจสอบมาตรฐานการ เรียนรู้ ช่วงชั้น ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาแนวการจดั ทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามที่หลักสูตร สถานศึกษากำหนด

2) นำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและตัวชี้วัดมาวิเคราะห์เขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยจะต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด แล้วเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 12 แผน ดังนี้

2.1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์(การทดสอบก่อนเรียน)

2.2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลักษณะวิสัยต้นทองกวาว

2.3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลำต้นทองกวาว

2.4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ใบทองกวาว

2.5) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ดอกทองกวาว

2.6) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ผลทองกวาว

2.7) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เมล็ดทองกวาว

2.8) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลักษณะวิสัยนางแลว

2.9) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ลำต้นนางแลว

2.10) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ใบนางแลว

2.11) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ดอกนางแลว

2.12) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 12 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ (การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน)

3) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ ด้านสถิติการวิจัย ด้าน หลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนศลิ ปะ รวมจำนวน 3 คน เพื่อตรวจความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) พบว่า การประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องเรียนรู้การ วาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมิน 6 ด้าน มีความเหมาะสมใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81)

4) นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วมาใช้กับนักเรียนเป็นเวลา 12 สัปดาห์ จำนวน 12 ชั่วโมง

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ในการสร้างและหาคุณภาพ ตามขั้นตอนดังนี้

1)ผู้ศึกษาได้ศึกษาหลักและวิธีการสร้างแบบทดสอบจากหนังสือการสร้างและพัฒนาแบบทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวัดผลและการวิจัย

2) สร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับตัวชี้วัด เนื้อหา กิจกรรมกับสื่อวีดิทัศนฯ เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลอื ก จำนวน 50 ข้อ

การหาคุณภาพแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ผู้ศึกษาได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ จำนวน 50 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านสถิติและการวิจัย ด้านการสอนศิลปะ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาโดยพิจารณาภาษา และความเหมาะสมของตัวเลือกเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าความยากง่าย (p) ที่ยอมรับได้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.21 – 0.37 ค่าอำนาจจำแนก (r) ที่โดยมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

1) ผู้ศึกษาคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ส่วนข้อสอบที่มีค่า ไม่ถึง 0.67 ผู้ศึกษาก็นำไปปรับปรุงแก้ไข

2) ผู้ศึกษานำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 หนองบัว ปีการศึกษา 2560 จำนวน 29 คน แล้ว นำมาตรวจให้คะแนนตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

3) ผู้ศึกษานำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นรายข้อ แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้ข้อสอบ จำนวน 40 ข้อ แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี ของ คูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson procedure) จากสูตร KR.21 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 1.00

4) นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่หาค่าคุณภาพแล้วไปใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 92 คน แล้วนำคะแนนที่นักเรียนทำแบบทดสอบได้ไปวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน เรียนและหลังเรียน

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโดยการใช้สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ หน่วย การเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2560 กลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)

1) ผู้ศึกษาได้ศึกษาหลักการและแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จากหนังสือและ คู่มือ ต่างๆ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ แบบมาตรวัดลิเคอร์ท โดยมีข้อความคิดเห็น 10 ข้อความแบ่งเป็น ข้อความทางด้านความคิด 5 ข้อความและข้อความทางด้านความรู้สึก 5 ข้อความ มีระดับของตัวเลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด

2) การหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อสื่อวีดิทัศน์ฯ ผู้ศึกษานำแบบสอบถามความ พึงพอใจ ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลประเมินผล จำนวน 5 คน เพื่อตรวจพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจ

3) ผู้ศึกษานำแบบสอบถามความพึงพอใจไปใช้กับ กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ปีการศึกษา 2560 จำนวน 92 คน แล้วนำผลไปหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เพื่อวัดความพึงพอใจของผู้เรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน เทศบาล 3 ศรีทรายมูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 92 คน ตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ศึกษานำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่องเรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ จำนวน 40 ข้อ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นและ หาคุณภาพแล้วไปใช้ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

2. ผู้ศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพประกอบทางพฤกษศาสตร์ ตามแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผนโดยการใช้สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ จำนวน 10 เรื่อง ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม สัปดาห์ละ 1 วัน เป็นเวลา 12 สัปดาห์

3. เมื่อจัดกิจกรรมครบตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จากนั้นทำการทดสอบระหว่างเรียน โดยการ ปฏิบัติการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ตามการสาธิตในวีดิทัศน์ฯ แล้วประเมินตามแบบประเมินชิ้นงาน (E_1) หลังจากเสร็จสิ้นการศึกษาการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ตามขั้นตอนในวีดิทัศน์ทั้ง 10 เรื่องแล้ว ในชั่วโมงที่ 12 หลังจากนักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนให้นักเรียนวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ 10 ชิ้นงาน แล้วประเมินตามแบบ ประเมินชิ้นงาน(E_2) ใช้เกณฑ์มาตรฐาน 80 / 80

4. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของสื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทาง พฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) จำนวน 40 ข้อ ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นและหาค่าคุณภาพแล้ว ซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน โดย มีการสลับข้อและตัวเลือกไปใช้ทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

5. ดำเนินการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน และหลังเรียน

6. นำผลการวัดก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล

3 ศรีทรายมูล ปีการศึกษา 2560 มาเปรียบเทียบกัน

7. ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ที่มีต่อการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อวีดิทัศน์ฯ แล้วนำผลมา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์สาธิตการ วาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556 : 8) ได้กล่าวว่า การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้ โดยการประเมินผลพฤติกรรม ของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่อง (กระบวนการ) กำหนดค่า ประสิทธิภาพเป็น E_1 = Efficiency of Process (ประสิทธิภาพของกระบวนการ) และพฤติกรรมสุดท้าย (ผลลัพธ์) กำหนดค่าประสิทธิภาพเป็น E_2 = Efficiency of Product (ประสิทธิภาพของผลลัพธ์) ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80 / 80 โดยใช้สูตร

E_1 / E_2

2. สถิติที่ใช้หาค่าความสอดคล้องระหว่างตัวชี้วัด กับแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการ เรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) นิรัช สุดสังข์ (2559 : 69) กล่าวว่า ให้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยใช้สูตรการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3. การใช้ สถิติเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ จำนวน 40 ข้อ โดยใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 29 คน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543ข : 210 – 211) ได้กล่าวว่า การใช้สถิติที่ใช้หาค่าความยากง่าย โดยใช้
(p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543ข : 217) ได้กล่าวว่า การใช้สถิติเพื่อหาค่า ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากสูตร KR- 20

5. การหาความเชื่อมั่นของแบบวัดความพึงพอใจจากการเรียนรู้โดย สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทาง พฤกษศาสตร์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้กล่าวว่า การหาความเชื่อมั่นของแบบวัดความ พึงพอใจ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach (α-Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการสร้างสื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์)

ผู้ศึกษานำเสนอผลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ พบว่า คะแนน ประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ ที่ได้ผ่านการหาประสิทธิภาพ พบว่า มีประสิทธิภาพรวม เท่ากับ 81.53 / 83.58 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ 80 / 80 ที่กำหนดไว้ ประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ พบว่า จากคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ย 20.47 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังจากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 33.12 คะแนน มี ความก้าวหน้าเฉลี่ย 12.65 คะแนน

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจ จากการศึกษาโดยใช้ สื่อวีดิทัศน์ฯ พบว่า ความพึงพอใจของ นักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ที่เรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ ในภาพรวมมี มากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.68) ค่าคะแนนความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ การเรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ ทำให้ นักเรียนมีความสุขในการเรียน (μ = 4.80) รองลงมาคือส่วนค่าคะแนน การเรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ ทำให้นักเรียน เข้าใจเรื่องการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ (μ = 4.76) ส่วนค่าคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด คือ นักเรียนฝึกปฏิบัติ ได้ทันเวลาที่กำหนด (μ = 4.52)

อภิปรายผล

1. จากผลการหาประสิทธิภาพของ สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนเรื่อง เรียนรู้การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2560 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ที่สร้างและพัฒนาขึ้น พบว่า ประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ ที่ได้ผ่านการหาประสิทธิภาพ พบว่า มีประสิทธิภาพรวม เท่ากับ 81.53 / 83.58 ซึ่งเป็นไปตาม เกณฑ์ 80/80 ที่ กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ศึกษานำสื่อวีดิทัศน์ฯ หาประสิทธิภาพของ สื่อวีดิทัศน์ ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และวิธีการหาประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ โดยการให้นักเรียนปฏิบัติการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ตามขั้นตอน ชิ้นงานที่ 1-10 ตามการสาธิตของสื่อวีดิทัศน์ฯ และประเมินชิ้นงาน ตามแบบประเมินชิ้นงาน เป็นการทดสอบ ระหว่างเรียน (E_1) หลังจากนั้นในชั่วโมงที่ 12 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน แล้วมอบหมายให้นักเรียนให้ นักเรียนปฏิบัติการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ชิ้นงานที่ 1-10 และประเมินชิ้นงาน ตามแบบประเมินชิ้นงาน เป็นการ ทดสอบหลังเรียนรู้ด้วยสื่อวีดิทัศน์ (E_2) โดยประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ ทั้งหมด มีค่าเท่ากับ 81.53/83.58 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับ ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย (2552) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบวีดีโอ ซีดีกีต้าร์คลาสสิค เพื่อสอนนักศึกษา สาขาดนตรีศึกษา และสาขาศิลปศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของ บทเรียนวีดิทัศน์ฯ มีค่าเท่ากับ 88.50 / 86.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 สอดคล้องกับ

สรชัย ชวรางกูร และชัชฎา ชวรางกูร (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์แอนิเมชั่นสามมิติ เรื่องระบบ หมุนเวียนเลือด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า สื่อวีดิทัศน์ แอนิเมชั่นสามมิติ เรื่องระบบหมุนเวียนเลือด มีประสิทธิภาพที่ระดับ 83.13/81.15

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ พบว่า จากคะแนนเฉลี่ยรวมก่อนเรียน จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 20.47 และคะแนนเฉลี่ยรวมหลังจากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.12 คะแนน มีความก้าวหน้าเฉลี่ยรวม 12.65 คะแนน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยอาจเป็นเพราะ การเรียนรู้ด้วย สื่อวีดิทัศน์ฯ มีความน่าสนใจ มีทั้งภาพและเสียงที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากเรียนรู้ และเมื่อ นักเรียนมีความสนใจ ทำให้นักเรียนจดจำเนื้อหาบทเรียนนำไปสู่ความเข้าใจใน ขั้นตอน กระบวนการ และเทคนิค การวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความก้าวหน้าตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ พงศ์ศักดิ์ บัวจะมะ (2555 : 82) ได้ศึกษาการพัฒนาวีดิทัศน์ บนอินเตอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมความมีจิตสาธารณะของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยพบว่า สื่อวีดิทัศน์ บนอินเตอร์เน็ตเพื่อสงเสริมความมีจิตสาธารณะ มีคุณภาพในระดับมาก ผลของความ มีจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพร ชูเกียรติ (2552 : 129) ได้ศึกษาบทเรียนวีดิทัศน์ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต เรื่อง อุปกรณ์การถ่ายทำภาพยนตร์ สำหรับ นักศึกษา สาขาวิชา เทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนต์ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนของนักศึกษามี ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 15.53 คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 24.23 และมีค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.23 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ที่เรียน ด้วยฯ ในภาพรวมมีมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด (μ= 4.68) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยอาจเนื่องมาจาก สื่อวีดิทัศน์ฯ เป็นสื่อที่มีการออกแบบการนำเสนอที่ดึงดูดความสนในของนักเรียน เพราะมีทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงเพลงประกอบ มีการสาธิตขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างระเอียดและชัดเจน โดยจะเห็นได้จาก ค่าคะแนน ความพึงพอใจสูงสุดได้แก่ การเรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ คือ สื่อวีดิทัศน์ฯทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน (μ= 4.80) รองลงมาคือส่วนค่าคะแนน การเรียนด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ ทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องการวาดภาพทาง พฤกษศาสตร์ สอดคล้องกับ ชวกิจ ทองนุ้ยพราหมณ์ (2554 : บทคัดย่อ) ได้พัฒนาบทเรียน วีดิทัศน์ด้วยตนเอง เรื่อง การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ด้วยดินน้ำมัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ความพงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนวีดิทัศน์ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด แสดงว่าสื่อวีดิทัศน์มีอิทธิพล ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในด้านการสร้างแรงจูง ใจต่อการเรียนรู้ ได้เห็นภาพเคลื่อนไหว ซึ่งปฏิบัติตามได้ จากการสอนแบบปกติ ผู้สอนไม่สามารถสร้างแรงจูง ใจได้ดีเท่ากับการใช้สื่อวีดิทัศน์ ซึ่งประกอบไปด้วยภาพและเสียงที่ น่าสนใจ จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างบางคน ซึ่งเดิมเคยมีพฤติกรรม ไม่สนใจ แต่ มุ่งมั่นที่จะเรียนผ่านสื่อวีดิทัศน์ ผลการทดสอบนักเรียน หลังจากการเรียนโดยสื่อวีดิทัศน์ พบว่านักเรียนสามารถทำ คะแนนได้ในเกณฑ์ดี ซึ่งอาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ เป็นรูปแบบการศึกษาที่แปลกใหม่ต่อ ผู้เรียน

สรุปผล

1. สื่อวีดิทัศน์สาธิตการวาดภาพทางพฤกษศาสตร์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เรียนรู้การ วาดภาพทางพฤกษศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มสาระการ เรียนรู้ศิลปะ (ทัศนศิลป์) ที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพของสื่อวีดิทัศน์ฯ ที่ได้ผ่านการหาประสิทธิภาพ พบว่า มีประสิทธิภาพรวม

เท่ากับ 81.53 / 83.58 ซึ่งเป็นไปตาม เกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงว่า สื่อวีดิทัศน์ฯ ที่สร้าง และพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วย สื่อวีดิทัศน์ฯ พบว่า คะแนน เฉลี่ยรวมก่อนเรียน จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 20.47 และคะแนน เฉลี่ยรวมหลังจากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.12 คะแนน มี ความก้าวหน้าเฉลี่ยรวม 12.65 คะแนน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ความพึงพอใจของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล ที่เรียน ด้วยสื่อวีดิทัศน์ฯ ในภาพรวมมีมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.68) ได้ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ที่มส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กิตติพร ชูเกียรติ. (2552)**. บทเรียนวีดิทัศน์ผ่านเครือข่ายอินเตอร์เน็ต เรื่อง อุปกรณ์การถ่ายทำภาพยนตร์ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชา เทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนต์.** (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร: กรุงเทพฯ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : องค์การ รับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2554). **แผนแม่บทโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จ พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ระยะ 5 ปีที่ห้า (ตุลาคม 2554 – กันยายน 2559)**. กรุงเทพฯ : บริษัทเวิร์ค สแควร์จำกัด.

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2556). **พระราชำริ/พระบรมราโชวาท**. สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2560, จาก สำนักงานโครงการอนุรักษ์ พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี http://www.rspg.or.th/information/index.htm.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. **วารสารศิลปากร ศึกษาศาสตร์วิจัย.** ปีที่ 5 ฉบับที่ 1, 7-20.

ชวกิจ ทองนุ้ยพราหมณ์. (2554). **การพัฒนาบทเรียน วีดิทัศน์ด้วยตนเอง เรื่อง การสร้างสรรค์งาน ทัศนศิลป์ด้วยดินน้ำมัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. (ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: กรุงเทพฯ.

ธีรศักดิ์ อุปไมยอธิชัย. (2552). **การพัฒนารูปแบบวีดีโอซีดีกีต้าร์คลาสสิค เพื่อสอนนักศึกษา สาขาดนตรีศึกษา และสาขาศิลปศึกษา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. เลย

นิรัช สุดสังข์. (2559). **ระเบียบวิธีวิจัยทางการออกแบบ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

พงศ์ศักดิ์ บัวจะมะ. (2555). **การพัฒนาวีดิทัศน์ บนอินเตอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมความมีจิตสาธารณะของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา.** (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี: ปทุมธานี.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

สรชัย ชวรางกูร และชัชฎา ชวรางกูร. (2553). **การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์แอนิเมชั่นสามมิติเรื่องระบบหมุนเวียน เลือดกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ**.**

ดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา

MUSIC IN WAIKHRU PIN PHIAT CEREMONY OF CAMBODIAN ROYAL COURT

โสภณ ลาวรรณ์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
* corresponding author e-mail : sophon.nu2525@gmail.com

บทคัดย่อ

ดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา เป็นผลงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียต และความเปลี่ยนแปลงของเพลงประกอบพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา ดำเนินการวิจัยจากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพิธีไหว้ครูประจำปี 2559 ของโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ และข้อมูลเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยภูมิทรวิจิตรศิลป์ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ผลการวิจัยพบว่า 1).พิธีไหว้ครูพิณเพียตมีที่มาจากพิธีโฎนตา คือพิธีกรรมเซ่นสักการะผีบรรพบุรุษ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งพิธีบำเพ็ญกุศลให้กับครูเพลงที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนที่สองพิธีสักการะเทพเจ้าและครูเพลง 2).ความเปลี่ยนแปลงของเพลงประกอบพิธี พบว่าเดิมใช้เพลงหน้าพาทย์จำนวน 34 เพลง ปัจจุบันเหลือ 12 เพลง โดยเกิดจากปัจจัยทางการเมือง ภัยสงคราม ทุนทรัพย์ ระยะเวลา และสาระความสำคัญ เพลงประกอบพิธีกรรมนี้ เป็นเครื่องแสดงเชิงสัญลักษณ์ และการเชื่อมต่อสื่อสารระหว่างเทพเจ้า ผีบรรพบุรุษ กับมนุษย์

คำสำคัญ : พิธีไหว้ครู วงพิณเพียต ดนตรีราชสำนักกัมพูชา

Abstract

Music in Waikhru Pin Phiat Ceremony of Cambodian Royal Court study was a qualitative research which had purposes to study the history of Waikhru Pin Phiat Ceremony and the change of the music in Waikhru Pin Phiat Ceremony of Cambodian Royal Court. Researcher collected the data from Waikhru Ceremony 2016, at Vichitsilp Secondary School and gathered more information from Royal University of Fine Arts, Phnom Penh, Cambodia. The research found that. Waikhru Pin Phiat Ceremony, originally was from Donta Ritual which was a ritual for paying respect to ancestors. It was divided into 2 parts; merit-making event for composers of music and warship the gods and composers of music. The researcher found that there was a change the amount of the music to use in this ceremony, which originally used Na Phat music for 34 music to 12 music. Political, war, time and the main point were factors that effect to the change. Those music in the event were symbols to communicate with the gods, ancestors and humans.

keywords : waikhru ceremony, pin phiat band, music of cambodian royal court

บทนำ

ดนตรีไทยและดนตรีกัมพูชา (Thai Music and Khmer Music Traditional.) เป็นวัฒนธรรมร่วมที่มีหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม ประกอบการแสดง สร้างความบันเทิง สุจิตต์ วงษ์เทศ (2553) กล่าวว่า ดนตรีกัมพูชาและดนตรีไทยมีรากเหง้าเก่าแก่ร่วมกันราว 5,000 ปี เป็นวัฒนธรรมร่วมของดนตรีสุวรรณภูมิบนผืนแผ่นดินใหญ่อุษาคเนย์ คนสุวรรณภูมิรู้จักทำเครื่องดนตรีจากวัฒนธรรมไม้ไผ่เพื่อพิธีกรรมสื่อสารวิงวอนร้องขอต่ออำนาจเหนือธรรมชาติคือผีบรรพชน ต่อมาจึงมี

วัฒนธรรมฆ้อง เป็นโลหะผสมเรียกว่าสัมฤทธิ์ ต่อมาจึงรับวัฒนธรรมจากอินเดียผ่านทางศาสนาจึงมีการผสมผสานเครื่องดนตรีพิธีกรรมเพิ่มเติม อาทิ แตร สังข์ บัณเฑาะว์ เป็นต้น ในเชิงพิธีกรรมนั้น ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์ (2553) ได้กล่าวถึงดนตรีพิธีกรรมว่า มีความสัมพันธ์กับจิตเป็นความรู้สึกกับความเชื่อ ความคิด โดยวางระบบทางขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมรองรับความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรม เหตุเพราะความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จิตวิญญาณ ไสยศาสตร์ และศาสนา ซึ่งเป็นความคิดในวิถีชีวิต โดยวิธีการของความเชื่อนั้น เป็นนามธรรม สามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ อาทิ ทางประเพณี การดำเนินชีวิต การรักษาโรค เป็นต้น รูปแบบเหล่านี้ เป็นการแสดงสัญลักษณ์เชิงประจักษ์ และเป็นกลไกลสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคม ในกลุ่มคนมีความพึงพอใจร่วมกัน คือ การประกอบพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อ ซึ่งสามารถหล่อหลอมจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการเรียนรู้ สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน และสืบทอดต่อไปในอนาคต จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้น วงพิณเพียต เป็นวงดนตรีที่ประกอบพิธีกรรมทั้งของราชสำนักและของราษฎร ซึ่งวงพิณเพียตเข้าไปปรากฏในสังคมวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน จะเห็นได้จากข้อมูลบางส่วนจากการลงพื้นที่วิจัย กล่าวคือ วงพิณเพียตจะถูกบรรเลงเป็นประจำทุกวันพระบริเวณหน้าพระราชวัง ชาวกัมพูชาเชื่อว่าเมื่อได้ขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีวงพิณเพียตบรรเลงจะเกิดการรับรู้โดยญาณจากมนุษย์สู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ซึ่งความสำคัญสิ่งหนึ่งคือผู้ที่ควบคุมกระบวนการทางความเชื่อและการฝึกฝนดนตรีคือพิธีกรรมไหว้ครูและครูผู้ประกอบพิธี รวมไปถึงศิษย์เก่าทั้งที่ทำงานด้านดนตรีหรืองานส่วนตัว จะมีส่วนทำให้วัฒนธรรมดนตรีพิณเพียตยังคงอยู่คู่กับสังคมกัมพูชาและพิธีกรรมต่างๆ ทั้งพิธีของสามัญชน และพิธีในราชสำนัก

ดนตรีในพิธีไหว้ครูประเทศกัมพูชา เกิดขึ้นจากจิตวิญญาณประกอบกับพิธีกรรมทางศาสนา จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้น พบว่าในประเทศกัมพูชาจะจัดพิธีไหว้ครูในโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts.) และมหาวิทยาลัยภูมิทรวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts.) ซึ่งเป็นการศึกษาดนตรีกัมพูชาระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษาที่มีแห่งเดียวในประเทศกัมพูชา ส่วนการจัดพิธีไหว้ครูดนตรีนั้นจะจัดขึ้นหนึ่งครั้งต่อปี พิธีไหว้ครูสามารถแบ่งออกเป็นสองแบบ คือแบบเต็มกับแบบย่อ โดยในปัจจุบันนิยมจัดพิธีแบบย่อ ซึ่งแบบย่อนี้มีเพลงปรากฏ 12 เพลง และแบบเต็มมีเพลงปรากฏ 32-34 เพลง และใช้วงพิณเพียตในการบรรเลงหน้าพาทย์ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงเชิงสัญลักษณ์ และการเชื่อมต่อสื่อสารระหว่างเทพเจ้า ผีบรรพบุรุษ กับมนุษย์ ดนตรีแบบดั้งเดิมของกัมพูชาจะถูกบรรเลงตามลำดับขั้นตอนของพิธีไหว้ครู โดยในช่วงแรกจะมีพิธีสงฆ์และพิธีบังสุกุลให้กับครูผู้เสียชีวิตไปแล้ว จากนั้นครูอาวุโสผู้ประกอบพิธีจะเริ่มทำพิธีจากการเชิญผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีเขมร ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน ได้จุดธูปเทียนที่จัดไว้เป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มพิธี จากนั้นครูผู้ประกอบพิธีดำเนินการตามระเบียบโบราณ จนเสร็จพิธี แล้วท้ายที่สุดเป็นขั้นตอนของการผู้ข้อมือโดยครูผู้ประกอบพิธี ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ศิษย์ผู้พี่ ตามลำดับ

จะเห็นได้จากความสำคัญของวงพิณเพียตในประเทศกัมพูชา แต่เนื่องจากความมั่งคงระหว่างประเทศผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชาเพียงด้านเดียว โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลดนตรีและบริบททางดนตรีในกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ขั้นปฐมภูมิ จึงงดเว้นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ดังนั้นเมื่อเราได้ผลการวิจัยในเรื่องประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา พบว่าเพลงการณ์ต่างๆ จะปรากฏในพิธีไหว้ครูประจำปีของสถาบันการศึกษา โรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts.) และมหาวิทยาลัยภูมิทรวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts.) จึงเป็นข้อมูลสำคัญในวงวิชาการที่สามารถเทียบเคียงได้กับประวัติดนตรีไทยได้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของดนตรีพิธีไหว้ครูพิณเพียต และความเปลี่ยนแปลงของเพลงประกอบพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา จากความสำคัญและปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่องดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกับพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการกำหนดความสำคัญของปัญหา ผ่านกระบวนการขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ การกำหนดขอบเขตการวิจัย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจริง พิธีไหว้ครูประจำปีในโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts.) และข้อมูลเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยภูมิทรวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts.) กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ทั้งทางด้านบุคคล ผู้รู้ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับดำเนินการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ตีความ ให้ได้มาซึ่งผลของการวิจัย โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงของหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์ รวมไปถึงการสรุปผลและอภิปรายผล อันมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

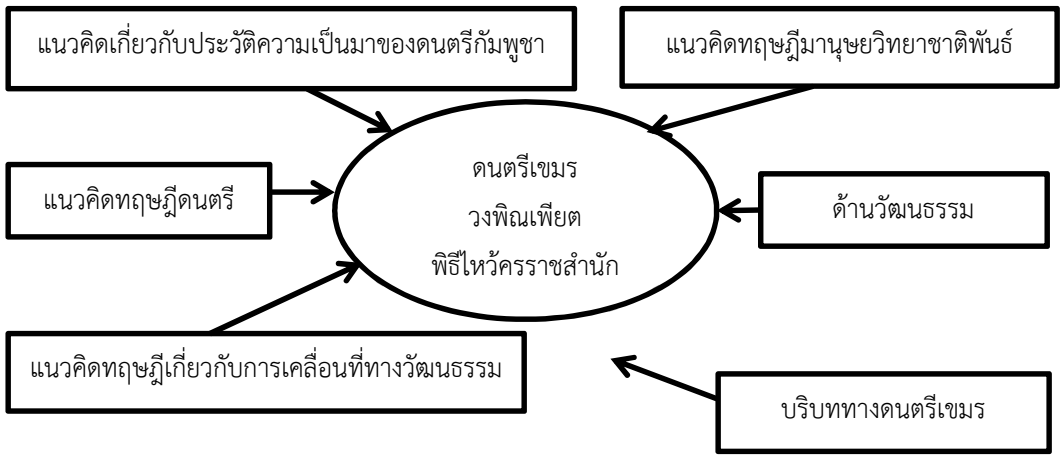
กระบวนการวิจัย

1)ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีไหว้ครูพิณเพียต แบบราชสำนักในพื้นที่เมืองหลวงกรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิทยากรผู้ให้ข้อมูล ผู้ประกอบพิธี ผู้รู้ด้านดนตรีเขมรโดยเฉพาะวงพิณเพียต ผู้ประสานงานเกี่ยวกับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงวางแผนการดำเนินการทำวิจัย

2) กำหนดหัวข้อเพื่อทำการวิจัย ให้ความสำคัญของปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามตามแผนการดำเนินการวิจัย ประสานงานไปยังหน่วยงาน และกำหนดการจัดงานพิธีไหว้ครู

3) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม บริบททางดนตรี ข้อมูลดนตรีในราชสำนัก นักดนตรีในราชสำนัก ลงพื้นที่บันทึกข้อมูลดนตรีในพิธีไหว้ครูราชสำนักกัมพูชา ตามวัน เวลา สถานที่ ดังได้นัดหมายไว้เบื้องต้น

4) กำหนดกรอบแนวคิด ดังแผนภูมิต่อไปนี้

5) จัดเรียงข้อมูลที่ได้จากสนาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เชื่อโยงกับหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ตามข้อมูลที่ปรากฏจริงในสนาม เพื่อนำมาเขียนแบบบรรยายด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

6) นำเสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการตามขั้นตอนของหลักสูตร และเผยแพร่ผลงานวิจัยตามประกาศหลักเกณฑ์การเผยแพร่ผลงาน ตาที่หลักสูตรกำหนดหรือของบัณฑิตวิทยาลัยหรือตามความเหมาะสม

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในสนามจริง จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และการติดต่อประสานงานตามกำหนดการที่ว่างไว้ ซึ่งใช้เครื่องมือสำหรับบันทึกข้อมูล คือ กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว เครื่องมือบันทึกเสียง สมุดบันทึก และอื่นๆ

3) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ข้อมูลดังนี้

- การสังเกตบริบททางดนตรี และสังเกตตัวพิธีกรรม อย่างมีส่วนร่วม

- การบันทึกด้วยเครื่องมือ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว จดบันทึก
- การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม
- การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม

4) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลดนตรีในพิธีไหว้ครูราชสำนักกัมพูชา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 ก่อนวันประกอบพิธี ช่วงที่ 2 วันประกอบพิธี และช่วงที่ 3 หลังวันประกอบพิธี ในช่วงที่ 3 นี้ สำหรับการเก็บข้อมูลซ้ำจากข้อสงสัยในระหว่างประกอบพิธีกรรม หรือข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่ครบถ้วน ระหว่างวันที่ 28 มีนาคม ถึง 1 เมษายน 2559 โดยมีผู้ให้ข้อมูลดังนี้

-นักดนตรีวงพิณเพียตบรรเลงประกอบพิธีไหว้ครู จำนวน 9 คน

-Mr.SOY SA-RET	ผู้ประกอบพิธีกรรมไหว้ครูดนตรีราชสำนักกัมพูชา
-Mr.RAM DA-RA-VONG	Director Secondary School of Fine Arts.
-Mr.YOS CHAN-DA-RA	Ministry of Culture and Fine Arts, Cambodia.
-Mr.KEO DO-RI-VAN	RUFA- Royal University of Fine Arts.
-Mr.KEO SO-NAN-KA-VEI	RUFA- Royal University of Fine Arts.
-Mr.Sam-Ang-Sam	RUFA- Royal University of Fine Arts.

ขั้นจัดกระทำกับข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลที่ต้องการแล้ว นำมาจัดเรียงลำดับตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เชื่อโยงกับหัวข้อและวัตถุประสงค์การวิจัยตามข้อมูลที่ปรากฏ เพื่อนำมาบรรยายด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ในข้อมูลต่อไปนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีกัมพูชาศึกษาวิเคราะห์เฉพาะวงพิณเพียต

2) ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับพิธีไหว้ครูดนตรีพิณเพียตในรูปแบบราชสำนัก

3) ระเบียบขั้นตอนการไหว้ครูดนตรีพิณเพียตในปัจจุบัน Secondary School of Fine Arts, Cambodia.

4) ตีความจากปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของดนตรีวงพิณเพียตประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีกัมพูชาที่ปรากฏจากแหล่งข้อมูลสนามจริง Secondary School of Fine Arts, และ RUFA- Royal University of Fine Arts.

5) เชื่อโยงข้อมูลกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงของพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพิธีไหว้ครูในโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts.) และข้อมูลเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยภูมิทรวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts.)

ระหว่างวันที่ 28 มีนาคม ถึง 1 เมษายน 2559 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ซึ่งสามารถเรียบเรียงข้อมูลได้ดังนี้

3.1 ประวัติความเป็นมาของวงพิณเพียตในพิธีไหว้ครูราชสำนักกัมพูชา

3.2 ความเปลี่ยนแปลงของพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา

3.1. ประวัติความเป็นมาของวงพิณเพียตในพิธีไหว้ครูราชสำนักกัมพูชา

3.1.1.ประวัติความเป็นมาของวงพิณเพียต

จากการสัมภาษณ์ประกอบกับการแปลเอกสาร Khmer Orchestra หุน สาริน (2548 หน้า 113-116) พบว่า วงเพลงพิณพาทย์ มีต้นกำเนิดจากนักปราชญ์ทั้งหลาย ในพระราชวังของกษัตริย์ และมีต้นกำเนิดจากศาสนาพราหมณ์ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียโบราณ เข้ามามีบทบาทเหนือวัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ของชนชาติเขมร ในแถบ

แหลมสุวรรณภูมิ ในขณะนั้นเรียกว่า เพลงศาสนาหรือเพลงนักปราชญ์ เป็นเพลงสักการบูชา ในลัทธิพราหมณ์ฮินดู ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่ได้เรียกว่าวงเพลงพิณเพียต แต่ใช้ชื่อว่าวงเพลงพิณ วงเพลงพิณมีกำเนิดตั้งแต่สมัยนครภนม (อาณาจักรฟูนาน) วงเพลงพิณนี้มีเครื่องดนตรีหลักคือ พิณ โดยเป็นเครื่องดนตรีที่เริ่มบรรเลงก่อนเครื่องดนตรีอื่นๆ ซึ่งสันนิฐานว่าเข้ามาพร้อมกับการเผยแพร่ศาสนาพราหมณ์ วงเพลงพิณมีเครื่องดนตรีประกอบกันเป็นวง ทั้งรับมาจากอินเดียและของเขมรเดิม เช่น ขะแสเฎียว (สายเดียว) หรือพิณน้ำเต้า ขลุ่ย สคร(กลอง) ฉิ่ง วงเพลงพิณเป็นวงเพลงที่อยู่กับพิธีสักการะบูชาเทพเจ้า ประกอบพิธีกรรมของกษัตริย์ ใช้สำหรับประกอบการแสดงรำเจรียงและศิลปะทัศนียภาพอื่นๆ หรือในเรื่องเทวกถาตั้งแต่สมัยโบราณ

ในสมัยก่อนยุคประวัติศาสตร์เขมร มีวงเพลงประเภทหนึ่ง นิยมเรียกว่าวงเพลงคงสฺคร (คง หมายถึง ฆ้อง สครหมายถึงกลอง) วงเพลงนี้มีสาระสำคัญเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจของทหารในการศึกสงคราม เป็นเครื่องให้สัญญาในกองทัพ ปัจจุบันวงเพลงคงสครนี้ มีการเปลี่ยนวัตถุประสงค์จากเดิมใช้ในการศึกสงครามมาใช้ในพระราชพิธีพระบรมศพของพระมหากษัตริย์ เชื่อพระวงศ์และประเพณีศพของคนชั้นสูง วงเพลงคงสฺคร มีเครื่องดนตรีปรากฏดังมีสลักที่ตามปราสาทต่างๆ เช่น ปราสาทบายน นครวัด ปราสาทบาปวน และปราสาทบันทายฉมาร์ ปราสาทตาพฺรหฺม แม่น้ำบาที เป็นต้น ในวงเพลงคงสครนั้น บางครั้งมีอุปกรณ์ฆ้องเพียต (แบบ 8 ลูก) สังข์ ขลุ่ย สครธม(กลองทัด) สครชัย(กลองชัย) สครสมโภร(ตะโพน) ฉิ่ง บางครั้งมีเครื่องดนตรีฆ้องเพียต (แบบ 9 ลูก) ขะแสเฎียว (สายเดียวหรือพิณน้ำเต้า) สรไฬ(ปี่) สฺครธม สฺครชัย สฺครสมโภร วงเพลงคงสครประโคมขึ้น โดยฆ้องเพียตมีหน้าที่บรรเลงก่อนแล้วเครื่องดนตรีอื่นๆ บรรเลงรับตามลำดับ

วงเพลงพิณเพียตนั้น มาจากวงเพลงพิณ กับวงเพลงคงสคร ที่กล่าวมาข้างต้น โดนนำเครื่องดนตรีในวงเพลงพิณและเครื่องดนตรีในวงเพลงคงสครหรือวงฆ้องเพียต ใช้ชื่อสำคัญ คือคำว่า พิณ และคำว่าเพียต ได้คำว่า “วงเพลงพิณเพียต” ซึ่งวงพิณเพียตเดิม มีเครื่องดนตรี 9 ชนิด คือ พิณ ฆ้องเพียต ขแสเฎียว ขยงสังข์ ขลุ่ย สรไฬ ฉิ่ง สครธม สครสมโภร หลักฐานจากผนังปราสาทนครวัด แต่ปัจจุบันเครื่องดนตรีเครื่องดนตรีและวงดนตรีพิณเพียตได้ปรับเปลี่ยนไป โดยตัดเครื่องดนตรีประเภทพิณออก ดนตรีฆ้องเพียตจากเดิมที่มี 8 ลูก 9 ลูก ปรับเป็น 16 ลูกแทน นักวิชาการเขมรกล่าวว่าจากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของฆ้องเพียตจากเดิม มี 8 ลูก มาเป็น 9 ลูก และปัจจุบันมีจำนวน 16 ลูกนั้น คือวิวัฒนาการทางดนตรี ปัจจุบันวงพิณเพียตประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้ ฆ้องเพียต ฆ้องเล็ก สรไฬ โรเนียแอก โรเนียตทุง ฉิ่ง ชาบ สครธม สครสมโภร

ที่มาของพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกับพูชา

พิธีไหว้ครูพิณพียตถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันพฤหัสบดี เดือนห้า หลังวันปีใหม่หรือก่อนปีใหม่ของกัมพูชา (วันสงกรานต์) โดยมีวัตุประสงค์เพื่อการบำเพ็ญกุศลให้กับบรรพบุรุษทางดนตรีหรือครูดนตรีเป็นหลังโดยจะมีพิธีสงฆ์ในช่วงเช้า สวดพระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์ การถวายภัตราหารพระสงฆ์ จากนั้นเป็นพิธีการบูชาเทพทางดนตรีและสักการะครูดนตรีที่ล้วงลับไปแล้ว โดยขณะประกอบพิธีผู้ประกอบพิธี (หมอเชาว์) จะเรียกเพลงหน้าพาทย์ในทุกขั้นตอนจนเสร็จพิธี ขั้นตอนสุดท้ายคือการพรหมน้ำมนต์และผูกข้อมือจากหมอเชาว์ ครูอาวุโส รุ่นพี่ตามลำดับ พิธีไหว้ครูพิณเพียตมีกำเนิดจากพิธีโฎนตา Mr.RAM DA-RA-VONG. Director Secondary School of Fine Arts. (สัมภาษณ์.) ได้กล่าวว่าพิธีไหว้ครูคือการทำพิธีสักการะบูชา เป็นการทำพิธีคล้ายประเพณีโฎนตา ជូនតា ของเราแต่ ประกอบพิธีสักการะบูชาครูเพลง ผู้สอน จะสอนในตอนประโคมเพลงหนึ่งๆ การทำอย่างนี้ถือเป็นการรำลึกถึงคุณครูอาจารย์ที่มีพระคุณเทพเจ้าทั้งหลาย ขอให้มีความสุขทั้งมวลทั้งมีตัวตนและไม่มีตัวตน ขอให้ช่วยปกปักรักษาและมีชัยชนะทุกประการ สารพี ขาวดี (2559 บทคัดย่อ) กล่าวถึงพิธีโฎนตาว่า พิธีแซนโฎนตา คือพิธีการเซ่นบูชาผีบรรพบุรุษ มีอายุนับพันปี จะถูกจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี

จากการศึกษาวิเคราะห์และตีความจากข้อมูลทราบว่า พิธีไหว้ครูพิณเพียต มีกำเนินมาเมื่อไรไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่เกิดขึ้นพร้อมๆกับพิธีโฎนตา คือพิธีการเซ่นบูชาวิญญาณผีบรรพบุรุษ ซึ่งพิธีนี้ทั้งประชาชนทั่วไปของกัมพูชาหรือบางจังหวัดในไทยที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา แม้กระทั้งในราชสำนักก็มีพิธีโฎนตานี้ ส่วนในพิธีไหว้ครูพิณเพียตนั้นโดยหลักคือการสักการะครูเพลงเขมร เทพเจ้าทางดนตรี และมีการบรรเลงเพลงโดยวงพิณเพียตตลอดทุกขั้นตอนของพิธีกรรม

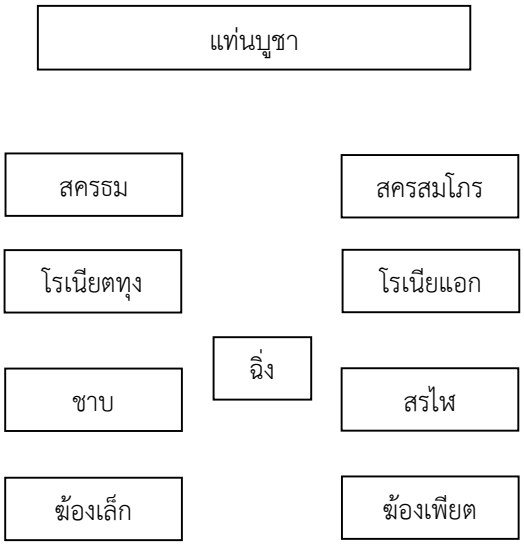
ภาพที่ 1 พิธีโฎนตาในพิธีไหว้ครูพิณเพียต
สำนักที่มา : โสภณ ลาวรรณ์ 31 เมษายน 2559

ภาพที่ 2 วงดนตรีพิณเพียตประกอบพิธีไหว้ครูแบบราช
ที่มา : ฐิติรัตน์ นันตาบุตร 31 เมษายน 2559

ความเปลี่ยนแปลงของเพลงประกอบพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา

จากประวัติความเป็นมาของวงพิณเพียตที่กล่าวไว้ข้างต้นในหัวข้อนี้ เพื่อค้นพบการเปลี่ยนแปลงเรื่องของเพลงที่ใช้ประกอบพิธีไหว้ครู ได้ข้อมูลจากการ Mr.YOS CHAN-DA-RA Ministry of Culture and Fine Arts, Cambodiaและ Professor.KEO DO-RI-VAN RUFA- Royal University of Fine Arts.(สัมภาษณ์.) รวมไปถึงผู้รู้เรื่องเพลง ทราบว่ารูปแบบการจัดพิธีไหว้ครูพิณเพียตนี้ เริ่มมีมาตรฐานขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1และ 2 โดยมีการจัดรูปแบบวง (ดูภาพที่ 2 ประกอบ) ดังนี้

ลักษณะการจัดวงพิณเพียตสำหรับพิธีไหว้ครูนั้น จะจัดหันหน้าเข้าสู่แท่นพิธีพร้อมกับมีผู้ร่วมพิธีนั่งปะบนอยู่ ซึ่งมีความหมายโดยนัย นักดนตรีที่บรรเลงทั้งหมดถือเป็นผู้เข้าร่วมพิธีน้องสักการะเทพเจ้าและบรรพบุรุษเสมอกัน ส่วนเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีพอมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบกับเอกสารทางดนตรีเขมร วิเคราะห์ตีความแล้วเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบอากัปกิริยาของการแสดงโขน อันหมายถึงการแสดงอากัปกิริยาของเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีไหว้ครูนั้นมีหน้าที่แสดงความหมายในขั้นตอนพิธีกรรมในทุกขั้นตอน ซึ่งเพลงการเหล่านี้ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อได้และใครเป็นผู้ประพันธ์ขึ้น เพียงแต่ได้ข้อมูลว่าเทพเจ้าเป็นผู้บรรเลงและถ่ายทอดสู่มนุษย์ โดยเพลงการในพิธีไหว้ครูมีการเปลี่ยนแปลงทั้งชื่อเพลงและจำนวนเพลง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความเปลี่ยนแปลงของเพลงในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา (34 เพลง)

ลำดับ	Current Name ชื่อปัจจุบัน	Translated Name ชื่อที่แปล(เขมร)	Previous Name ชื่อก่อนหน้า	Miscellaneous อื่นๆ
1	Sathuka	Por Sabsathuka	Sathuka	
2	Tras Thom	Bras Brum Kru Thom	Trak Thom	Korup Kru
3	Phlek	Slek Cheu Las	Phlek	From: Phalek
4	Poneah Deur	Poneah Deur	Pya Deum	Nhea Deur
5	Hock	Hoss	Hock	
6	Tlom	Damneorsat Tlom	Klom	
7	Roar Phopat	Tnakandal	Phophat	
8	Dambang Kab	Dambang Kal	Dambang Kan	
9	Kamont	Kou Pcheap Kal	Kaman	Kamman
10	Moharith	Moharithy	Moharith	
11	Poar Samlear	Roar Mealear	Rosamla	Roar Osmotil
12	Smilkan Samont	Damneur Katsamait	Sme Kansamait	
13	Cheut Chhean	Chhean Deur	Cheut Chhan	
14	Santhek Knong	Santhek Knong	Krav Nay	
15	Preah Basakny	Robamses Kny	Robam Sakny	Phreah Basakmy
16	Roar Pirabrong	Bang Theaneaabrong	Kerabronng	
17	Khck Borkhct	Java Chhlongkatbratcs	Khct Borthct	
18	Pleng Cheut	Pleng Cheut	Pleng Cheut	
19	Cheut Chhing	Dommeou Chokchey	Cheut Chhing	
20	Ba Thom	Bak Thom	Preah Thom	
21	Rok Roun	Rok Rork	Rok Roun	
22	Cheut Brachab	Chambab	Cheut Chab	
23	Mohachey	Moha Chokchey	Moha Chhay	
24	Sathuka	Por Sabsathuka	Sathuka	
25	Phe Reur	Omtouk Kruthom	Phay Reur	
26	Lor	Lor Andetteuk	Lor	
27	Plok Toum May	Dam Deum Cher	Phlottonmay	
28	Tras Bleng	Beas Brum	Trak Beng	
29	Brahm Peakchichean	Brahm Bouschinchean	Brahm Kebven	
30	Pleng Srang	Srang Preah Kongea	Long Song	
31	Sen Pren	Sen Pren	Sen Lao	
32	Bray Leach	Java Bachsach	Brovkhav Tok	
33	Neang Neak	Neang Neak	Vien Tien	Bang Vil Porpil
34	Cheut Chum Kru	Cheut Chol Kru	Cheut Chol Kru	

ตารางที่ 2 ความเปลี่ยนแปลงของเพลงในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา (12 เพลง)

	Current Name ชื่อปัจจุบัน	Translated Name ชื่อที่แปล(เขมร)	Previous Name ชื่อก่อนหน้า	Miscellaneous อื่นๆ
1	Sathuka	Por Sabsathuka	Sathuka	
2	Tras Thom	Bras Brum Kru Thom	Trak Thom	Korup Kru
3	Kamont	Kou Pcheap Peak	Kaman	Kamman
4	Ba Thom	Bak Thom	Prcah Thom	
5	Lea	Lea	Lea	
6	Smil	Some	Some	Smel
7	Cheut Chhing	Domnoeu Chokchey	Cheut Chhing	
8	Plcng Chcut	Plcng Chcut	Plcng Chcut	
9	Tlom	Domnoeu Sat Tlom	Klom	
10	Chum Neanh	Chum Neanh	Chamnan	
11	Santhek Knong	Santhek Knong	Krav Nay	
12	Cheut Song	Krea Ram	Krea Ram	

ที่มา : ตาราง 1 และ 2 The discussion at the Tonle Bassac National Theatre Phnom Penh on 19 January 1999 Professor.KEO DO-RI-VAN

จากตาราง 1 และ 2 มีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เรื่องของชื่อเพลงคือปัจจัยเรื่องการกร่อนคำทางภาษา จากชื่อแปลคือชื่อเรียกแบบภาษาเขมรเดิม (Translated Name.) และถูกกร่อนเสียงมาเป็นแบบ(Previous Name.) ทราบว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 จากนั้นปัจจุบันจึงเรียกชื่อเพลงเป็นแบบภาษาเขมรปัจจุบัน (Current Name.) ส่วนการเปลี่ยนแปลงเรื่องจำนวนเพลง Mr.SOY SA-RET (สัมภาษณ์.) ได้กล่าวว่า พิธีไหว้ครูดนตรีแต่เดิมมีระเบียบวิธีที่ใช้เวลานานเรียกว่า “เพลงพิณเพียตสำหรับพรใหญ่”ភ្លេងពិណពាទ្យសម្រាប់ពរធំ จำนวน 34 เพลง ด้วยสาเหตุปัจจัยทางเมือง ภัยสงคราม ทุนทรัพย์ ระยะเวลา และสาระความสำคัญ จึงมีการปรับทอนให้พิธีกรรมการไหว้ครูคงเหลือเพียงสาระที่สำคัญ ที่เรียกว่า “เพลงพิณเพียตสำหรับพรเล็ก”ភ្លេងពិណពាទ្យសម្រាប់ពរតូច จำนวน 12 เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่มีความสำคัญของพิธีกรรมทั้งสิ้น เพลงพิณเพียตสำหรับพรใหญ่นั้น บางปีมีความพร้อมเรื่องทุนทรัพย์ ก็จะถูกจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยภูมิทรวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts.) กรุงพนมเปญ

อภิปรายผล

วงพิณเพียตมีประวัติความเป็นมายาวนานอันมีหลักเป็นรูปสลักตามปราสาทต่างๆ และเกิดจากวงเพลงพิณ กับวงคงสฺคร (ฆ้องเพียต) ผสมกัน จึงเรียกว่าวงพิณเพียต ต่อมาตัดเครื่องดนตรีประเภทพิณออก คงเหลือแต่เครื่องตีและเครื่องเป่า แต่ก็ยังคงเรียกว่า วงพิณเพียตดังเดิม ซึ่งที่มาของวงพิณเพียตนี้ ตรงกับการศึกษาวิจัยด้านประวัติความเป็นมาของดนตรีกัมพูชา เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (2554) ส่วนเรื่องความเป็นมาของพิธีไหว้ครูที่ไม่ทราบถึงที่มาแน่ชัด เพียงการสัมภาษณ์ทราบว่าเกิดจากพิธีกรรมการบูชาผีบรรพบุรุษและเทพเจ้า ซึ่งถูกจัดขั้นทั้งในราชสำนักและราษฎร เรียกพิธีกรรมนี้ว่าพิธีโฎนตา โดยพิธีไหว้ครูพิณเพียต จะมีวงพิณเพียตบรรเลงเพลงหน้าพาทย์บ่งบอกความหมายโดยนัย และเพลงการเหล่านี้ไม่ทราบผู้ประพันธ์ เพียงแต่คำบอกเหล่าสืบทอดกันมาว่า เป็นเพลงที่เทพเจ้าเป็นผู้แต่งขึ้น และจะถูกบรรเลงในทุกขั้นตอนของพิธี จากข้อมูลนี้ผู้วิจัยพบว่าเป็นการสร้างองค์ความรู้เชิงความเชื่อทางคติชนวิทยา เพื่อให้พิธีกรรมและตัวเพลงมีความศักสิทธิ์ สามารถสร้างความศิริมงคลให้กับผู้ร่วมพิธี

พิธีการไหว้ครูพิณเพียตมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นถือเป็นวัฒนธรรมอันดีงาม และย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยหลายประการณ์ เช่น ภัยสงคราม การเมือง ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความเหมาะสมของเวลา ในเรื่องการเรียกชื่อเพลงที่เปลี่ยนไปเกิดจากการกล่อนเสียง เป็นต้น ดังเช่น ยศ สัตติสมบัติ (2540 หน้า 234)ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีส่วนสำคัญในการสืบทอดเรื่องต่างๆแต่วัฒนธรรมก็มีการปรับสภาพและสามารถเปลี่ยนแปลงตามเหมาะสมของแต่ละสังคมซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจากปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน อย่างไรก็ตาม พิธีไหว้ครูพิณเพียตเป็นพิธีกรรมที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนดนตรีเขมรและเป็นเครื่องมือในการสืบทอดเพื่อการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรม สุจริต บัวพิมพ์ (2538 หน้า11) กล่าวถึงการสืบทอดว่าการสืบทอดเป็นการดำรงเพื่อความคอยู่โดยเฉพาะมรดกทางสังคมการสืบทอดเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้มนุษย์ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา มีต้นกำเนิดจากนักปราชญ์ทั้งหลาย ในพระราชวังของกษัตริย์ และมีต้นกำเนิดจากศาสนาพราหมณ์ ในขณะนั้นเรียกว่า เพลงศาสนาหรือเพลงนักปราชญ์ ใช้ชื่อว่าวงเพลงพิณ วงเพลงพิณมีกำเนิดตั้งแต่สมัยนครภนม (อาณาจักรฟูนาน) วงเพลงพิณนี้มีเครื่องดนตรีหลักคือ พิณ และในสมัยก่อนยุคประวัติศาสตร์เขมร มีวงเพลงประเภทหนึ่ง นิยมเรียกว่าวงเพลงคงสฺคร (คง หมายถึง ฆ้อง สครหมายถึงกลอง) วงเพลงนี้มีสาระสำคัญในการศึกสงคราม มีเครื่องดนตรีคือ ฆ้องเพียต ส่วนวงเพลงพิณเพียตนั้น มาจากวงเพลงพิณ กับวงเพลงคงสคร โดยนำเครื่องดนตรีในวงเพลงพิณและเครื่องดนตรีในวงเพลงคงสคร ใช้ชื่อสำคัญ คือคำว่า พิณ และคำว่าเพียต ได้คำว่า วงเพลงพิณเพียต ปัจจุบันวงดนตรีพิณเพียตได้ปรับเปลี่ยนไป โดยตัดเครื่องดนตรีประเภทพิณออก ส่วนที่มาของพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกับพูชา กำเนิดจากพิธีโฎนตา ជូនទ គือพิธีการเซ่นบูชาผีบรรพบุรุษ พิธีไหว้ครูพิณเพียตมีกำเนินมาเมื่อไรไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่เกิดขึ้นพร้อมๆกับพิธีโฎนตา พิธีไหว้ครูพิณเพียตจะถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันพฤหัสบดี เดือนห้าหลังวันปีใหม่หรือก่อนปีใหม่ของกัมพูชา (วันสงกรานต์) โดยมีวัตุประสงค์เพื่อการบำเพ็ญกุศลให้กับบรรพบุรุษทางดนตรีหรือครูดนตรีเป็นหลัง จากนั้นเป็นพิธีการบูชาเทพทางดนตรีและสักการะครูเพลงเขมรที่ล้วงลับไปแล้ว ขณะประกอบพิธีผู้ประกอบพิธี (หมอเชาว์) จะเรียกเพลงหน้าพาทย์ในทุกขั้นตอน จนเสร็จพิธี

ความเปลี่ยนแปลงของเพลงประกอบพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา รูปแบบการจัดพิธีไหว้ครูพิณเพียตนี้ เริ่มมีมาตรฐานขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1และ 2 เรื่องเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกออากัปกิริยาของการแสดงโขน อันหมายถึงการแสดงอากัปกิริยาของเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีไหว้ครูนั้นมีหน้าที่แสดงความหมายในขั้นตอน พิธีกรรมในทุกขั้นตอน ซึ่งเพลงการเหล่านี้ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อได้และใครเป็นผู้ประพันธ์ขึ้น เพียงแต่ได้ข้อมูลว่าเทพเจ้าเป็นผู้บรรเลงและถ่ายทอดสู่มนุษย์ โดยเพลงการในพิธีไหว้ครูมีการเปลี่ยนแปลงทั้งชื่อเพลงและจำนวนเพลงอันมีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เรื่องของชื่อเพลงคือการกร่อนคำทางภาษา ส่วนการเปลี่ยนแปลงเรื่องจำนวนเพลงนั้น แต่เดิมมีระเบียบวิธีที่ใช้เวลานานเรียกว่า เพลงพิณเพียตสำหรับพรใหญ่” จำนวน 34 เพลง ด้วยสาเหตุปัจจัยทางเมือง ภัยสงคราม ทุนทรัพย์ ระยะเวลา และสาระความสำคัญ จึงมีการปรับทอนให้พิธีกรรมเหลือเพียงสาระที่สำคัญ ที่เรียกว่า เพลงพิณเพียตสำหรับพรเล็ก จำนวน 12 เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่มีความสำคัญของพิธีกรรมทั้งสิ้น

กิตติกรรมประกาศ

“สิริศุภมัสดุคราวะพระสาตะเรเจียแอดอุดมบรมทินกร บวรเสโธอุตะระนะโมพระพุทธศักราชพระศาสนา บรมศาสดาจารย์” ขอขอบพระคุณครูดนตรีไทยและดนตรีเขมรที่เคารพ ทั้งคุณบิดามารดา ท่าน รศ.ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, ผศ.ดร.จตุพร สีม่วง, ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไพโรจน์, รศ.ประทีป นักปี่ ที่ให้คำปรึกษางานวิจัย ท่าน รศ.นาวาโท ดร.วัฒนชัย หมั่นยิ่ง ที่สนับสนุนสำรองทุนวิจัยและช่วยแปลภาษาเขมร ขอบคุณนายพชร ลำเจียก ที่ช่วยถอดเสียงพร้อมแปลภาษาเขมรในพิธีกรรม และ

ขอบคุณภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ ที่ให้การสนับสนุน สุดท้ายมหาวิทยาลัยนเรศวรได้สนับสนุนทุนการศึกษาหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต (ดนตรีวิทยา) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยตลอดหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2554). **วงพิณเฟียตดนตรีราชสำนักกัมพูชาหลังปีคริสต์ศักราช 1993**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. (2553). **พิธีไหว้ครูดนตรีไทย.** กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ยศ สัตติสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2).

สารพี ขาวดี. (2559). ประเพณีแซนโฎนตา. กรุงเทพมหานคร: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจริต บัวพิมพ์. (2538). มรดกไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2553). **เครื่องดนตรีกัมพูชาโบราณ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิทยาลัยดุริยางคศิลป์มหาวิทยาลัยมหิดล.

หุน สาริน. (2548). **Khmer Orchestra (រង់ភ្លេងខ្មែរ)**. กัมพูชา: กระทรวงวัฒนธรรมและวิจิตรศิลป์.

KEO DO-RI-VAN. (2016). **Professor.RUFA- Royal University of Fine Arts.** Interview.

RAM DA-RA-VONG. (2016). **Director Secondary School of Fine Arts.** Interview.

SOY SA-RET. (2016). Interview.

YOS CHAN-DA-RA. (2016). **Ministry of Culture and Fine Arts.** Cambodia. Interview.

ผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการสอน เรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่
IMPACT ON LEARNING WITH ENERGY, MACHINE AND MOTION MEDIA

วีระบูลย์กิตติ ชุมพรผ่อง ณัฐวุฒิ ขาวสะอาด* ศักย์ชัย เพชรสุวรรณ เฉลิมชัย สังโยคะ และ ธีรภัทร์ พุ่มพลอย
อรพรรณ ธนะขว้าง และ มลวิภา เมืองพระฝาง
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : nattawutkhao@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบในการใช้สื่อการสอน เรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ จากความร่วมมือระหว่างบริษัทเชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด สถาบันคีนันแห่งเอเชีย และคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยการจัดอบรมการใช้สื่อให้แก่อาจารย์และครู และให้นำสื่อไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน หลังจากการนำสื่อไปใช้ คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการฯ จำนวน 3 ท่าน และครูในเครือข่ายโครงการฯ ที่ได้ใช้สื่อการสอน จำนวน 20 ท่าน ซึ่งในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 5 มิติ จากการสัมภาษณ์ พบว่า อาจารย์และครูสามารถใช้สื่อถ่ายทอดให้นักเรียนได้เข้าใจโดยผ่านการปฏิบัติจริง และนักเรียนได้ทำการทดลองโดยมีสื่อการสอนที่ใช้ได้จริง ด้านมิติทางเศรษฐกิจ ช่วยลดรายจ่ายเกี่ยวกับการจัดซื้อสื่อการสอนที่มีราคาสูง ด้านมิติทางวัฒนธรรม อาจารย์และครูยังคงวัฒนธรรมการใช้ชีวิตเช่นเดิม และมีการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะทางด้านการใช้สื่อการสอน ด้านมิติทางสิ่งแวดล้อม ลดมลพิษโดยสื่อการสอน ไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : ผลกระทบจากการใช้สื่อ สื่อการสอน การจัดการเรียนรู้

Abstract

The objective of this research was the Impact on Learning with Energy, Machine and Motion media Investigation. Project under the cooperation of Chevron Thailand Exploration and Production, Ltd., Kenan Institute Asia and the Faculty of Education at Pibulsongkram Rajabhat University. This research distribute 3 sections; the first section was media training for lecturers and teacher. The second section, the teacher applied the media to school. And the last section was interview The interviewed 5 dimension were conducted with 3 lecturers and 20 teachers. The results of this research found that the teachers used the media and students had experimented with the available teaching materials. The Economic dimension; this media decreased the budget of school. The Cultural dimension and Environmental dimension; Lecturers and Teachers didn't modify lifestyle.

keywords : Impact on media, learning media, Learning

บทนำ

จากแนวทางการจัดการศึกษาแบบ STEM เน้นการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต โดยเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้แบบหนึ่งที่บูรณาการวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง รวมทั้งการพัฒนากระบวนการหรือผลผลิตใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี,2558) เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ ในชั้นเรียนกับบริบทโลกของความเป็นจริง เกิดทักษะสำคัญเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมและการนำมาซึ่งการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ หรือนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ (อภิสิทธิ์ ธงไชย,2556) และบริบทของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 และเขต 39 จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอุตรดิตถ์ มีการจัดการเรียนรู้ที่ยังคงเน้นรูปแบบการบรรยาย อันเนื่องมาจากระยะเวลาการเรียนการสอนที่มีจำกัด แต่เนื้อหาหลักสูตรที่ผู้เรียนต้องเรียนจำนวนมาก รวมถึงในรายวิชาวิทยาศาสตร์ต้องใช้การลงมือปฏิบัติโดยใช้สื่อการสอน ผู้เรียนจึงจะเข้าใจในเนื้อหาของเรื่องนั้น แต่หลายโรงเรียนยังไม่สามารถส่งเสริมได้อย่างจริงจัง และยังขาดสื่อการสอน ที่ทำให้ครูและนักเรียน ได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะต่างๆ จากประสบการณ์จริงอย่างเป็นรูปธรรม

ในปัจจุบันนี้มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเล็งเห็นสำคัญของการส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบสะเต็มมากขึ้น ซึ่งบริษัทเชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด ร่วมกับ สถาบันคีนันแห่งเอเชีย และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นหน่วยงานที่เล็งเห็นการจัดการศึกษาแบบสะเต็มเช่นกัน จึงได้มีการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านสะเต็มและรวมถึงการสนับสนุนสื่อการสอนเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ ที่มีคุณภาพ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสื่อการสอนและการประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องด้วยได้รับความอนุเคราะห์สื่อการสอนเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ โดยความร่วมมือระหว่างบริษัทเชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด สถาบันคีนันแห่งเอเชีย และคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยสามารถใช้งานได้จริง ช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สามารถนำไปใช้ได้ทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัย ครูและนักเรียน

ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการสอนเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ ภายใต้โครงการ Chevron Enjoy Science “สนุกวิทย์ พลังคิด เพื่ออนาคต” ขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง คือ การสะท้อนถึงผลจากการจัดการเรียนการสอนทั้งในแง่ผลลัพธ์และผลกระทบ เพื่อเป็นผลงานเชิงประจักษ์ทางกายภาพ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเกิดภายหลังจากสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนไปแล้ว จึงมักปรากฏว่าไม่มีการดำเนินงานในส่วนของการค้นหาและพิสูจน์ผลลัพธ์ เพราะใช้เวลานานกว่าจะเห็นผล ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจึงเน้นการจัดทำไปข้างหน้า มากกว่าจะมองย้อนหลังไปดูว่าผลงานที่ดำเนินงานไปแล้วเกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายและความคาดหวังหรือไม่ (จิรพร สุเมธีประสิทธิ์,2554) การติดตามและประเมินผลกระทบในการใช้สื่อการสอน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของประโยชน์และข้อคิดเห็น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สะท้อนผลที่เกิดต่อเนื่องหลังจากการฝึกปฏิบัติการใช้สื่อการสอนไป และยังตอบสนองต่อตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์และผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการสอน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ จึงจำเป็นในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อคุณภาพของทักษะกระบวนการทางการเรียนที่ดีขึ้น รวมทั้งรองรับการพัฒนาประเทศให้มี ความมั่นคงและยั่งยืนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลกระทบในการใช้สื่อการสอน เรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 คณะวิจัยได้จัดอบรมการใช้สื่อการสอนและนำสื่อการสอน เรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ (Energy , Machine and Motion) มาให้ครูที่อยู่โรงเรียนในโครงการ Chevron Enjoy Science จัดการเรียนการสอน โดยมีทั้งหมด 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 อาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 2 ครูจำนวน 20 ท่าน

รวมจำนวนผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น 23 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มสัมภาษณ์โดยใช้แบบประเมินผลกระทบการใช้สื่อการสอน ซึ่งการเลือกกลุ่มเป้าหมายเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยพิจารณาจากความตั้งใจในการอบรมและได้ทำกิจกรรมที่เห็นถึงผลลัพธ์และผลกระทบได้อย่างชัดเจนจากการดำเนินการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงการสัมภาษณ์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ผลกระทบในการใช้สื่อการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (จัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการสอน เรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ Energy , Machine and Motion) ซึ่งได้พัฒนาปรับปรุงมาจากประเมินผลกระทบที่เป็นประโยชน์จากโครงการการอบรมวิชาการสู่สังคมของ (นิคม นาคอ้าย, 2557) ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สัมภาษณ์ผู้เข้ารับการอบรม ประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ มิติผลกระทบทางสังคม มี 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย
ตัวบ่งชี้ที่ 1) ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้รับการอบรมในการพัฒนา ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- ท่านนำความรู้ที่ได้รับ ไปปรับใช้ในการทำงานในรูปแบบใดบ้าง
- ลักษณะการทำงานหรือผลงาน มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นหลังโครงการเสร็จสิ้นไปแล้วระยะหนึ่งหรือไม่อย่างไร

ตัวบ่งชี้ที่ 2) เครือข่ายความร่วมมือ / เครือข่ายขยายผล ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- มีกลุ่มคน หรือองค์กร หรือหน่วยงาน ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หลังโครงการเสร็จสิ้นหรือไม่อย่างไร
- มีการนำประเด็นความรู้ที่เกิดจากการอบรม ไปถ่ายทอดสู่กลุ่มคน องค์กร หรือหน่วยงานอื่นๆหรือไม่ อย่างไร

ตัวบ่งชี้ที่ 3) แหล่งเรียนรู้/ฐานข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- ประเด็นความรู้ในแหล่งเรียนรู้ หรือจำนวนฐานข้อมูลความรู้ ที่เป็นประโยชน์ ต่อบุคคล หรือกลุ่มคน และยังดำรงอยู่หลังโครงการเสร็จ มีหรือไม่ อย่างไร มิติผลกระทบทางเศรษฐกิจ มี 2 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 1) คุณภาพของผลิตภัณฑ์ หรือผลงานของผู้รับการอบรม ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- ท่านมีการนำความรู้ที่ได้รับ ไปเพิ่มคุณสมบัติที่ดีของผลผลิต หรือผลงาน และได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพหรือไม่อย่างไร
- ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปเพิ่มผลผลิต หรือผลงานของตน แล้วได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงินหรือไม่ อย่างไร

ตัวบ่งชี้ที่ 2) มูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดกับบุคคล กลุ่มคน และชุมชน ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- ความรู้ที่นำมาปรับใช้ ทำให้เกิดการลดค่าใช้จ่าย และมีความประหยัดในการดำเนินงานหรือการใช้ชีวิตหรือไม่ อย่างไร

มิติผลกระทบทางวัฒนธรรม มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ การพัฒนาบนพื้นฐานอัตลักษณ์ของกลุ่มผู้รับการอบรม ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- หลังเสร็จสิ้นการอบรมไปแล้ว การลดลงของสภาพแวดล้อมเชิงลบ เช่นความสกปรก ความไม่เป็นระเบียบ ภายในกลุ่มหน่วยงาน เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

มิติผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ สภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชน / หน่วยงาน / พื้นที่ที่ได้รับการการอบรม ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- หลังเสร็จสิ้นการอบรมไปแล้ว การลดลงของสภาพแวดล้อมเชิงลบ เช่นความสกปรก ความไม่เป็นระเบียบ ภายในกลุ่มหน่วยงาน เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร

มิติผลกระทบทางสุขภาพ มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ สุขภาพของผู้รับการอบรม ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- ผู้รับการอบรม นำความรู้ไปใช้ จนมีการลดลงของอาการทางลบด้านสุขภาพ เช่น ความเครียด ความผิดปกติของร่างกาย หรือไม่ อย่างไร /หรือมีการการทางบวกเช่น สภาพจิตใจกลับสู่สภาวะปกติ ความผิดปกติของร่างกาย หรือไม่ อย่างไร

ส่วนที่ 2 สัมภาษณ์ผู้ให้การอบรม มี 1 มิติ คือ มิติผลกระทบทางสังคม มี 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย

ตัวบ่งชี้ที่ 4) ประโยชน์และคุณค่าต่อคนในสถาบัน หรือต่อผู้ให้การอบรม ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

- หลังโครงการเสร็จสิ้น เกิดประเด็น ที่เป็นประโยชน์ ในรูปแบบต่างๆ ต่อคนในคณะ หน่วยงาน หรือมหาวิทยาลัย หรือไม่ อย่างไร

ตัวบ่งชี้ที่ 5) การนำผลการการอบรมมาปรับปรุงกระบวนการการอบรม

- หลังโครงการเสร็จ ผู้ให้การอบรมนำประเด็นต่างๆ มาวิเคราะห์ พิจารณาจุดเด่น จุดด้อย เชื่อมโยง ไปสู่การวางแผนปรับปรุงรูปแบบ กลไก และกิจกรรมในการดำเนินงานในรอบต่อไป หรือไม่อย่างไร

ตัวบ่งชี้ที่ 6) การได้รับรางวัล / ได้รับการยกย่องของผู้ให้การอบรมวิชาการ

- ผู้ให้การอบรมได้รับรางวัลยกย่อง ชมเชย ทั้งในระดับชาติ นานาชาติ โดยรางวัลดังกล่าว เป็นผลที่เกิดหลังโครงการเสร็จสิ้น และมีความเชื่อมโยงกับโครงการที่เสร็จสิ้นไปแล้วนั้น อย่างชัดเจน หรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 ทำการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรม ซึ่งในการสำรวจและสัมภาษณ์ ได้กำหนดห่วงโซ่ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ในส่วนของ ปัจจัยนำเข้า (Input) กิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome หรือ Impact) เพื่อประเมินผลตอบแทนจากการใช้สื่อการสอน

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผลกระทบมาประเมิน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ในแต่ละมิติและตัวบ่งชี้ เพื่อใช้ในการสรุปผลการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยทั้ง 3 ท่าน

มิติของผลกระทบ	ผลการสัมภาษณ์
มิติผลกระทบทางสังคม ตัวบ่งชี้ที่ 1	- สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ - มีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
ตัวบ่งชี้ที่ 2	- บริษัทเชฟรอนประเทศไทย สำรวจและผลิตจำกัด สถาบันคีนันแห่งเอเชีย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และภาคีเครือข่ายอื่นๆ - กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายโครงการ Chevron Enjoy Science ครูกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์
ตัวบ่งชี้ที่ 3	- ให้ประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอนโดยสามารถใช้ได้หลายระดับชั้น
มิติผลกระทบทางเศรษฐกิจ ตัวบ่งชี้ที่ 1	- ลดปัญหาด้านการขาดแคลนสื่อการสอนทางด้านเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ - มีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ที่ 2	- ลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อสื่อการสอนในราคาแพง
มิติผลกระทบทางวัฒนธรรม	- สามารถนำไปใช้เข้ากับวัฒนธรรมการของตนเอง โดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตเช่นเดิม - ปรับปรุงพัฒนาการสอนตามวัฒนธรรมโดยยึดการใช้ในชีวิตประจำวัน
มิติผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม	- ไม่มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เพราะสื่อการสอนไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม
มิติผลกระทบทางสุขภาพ	- ทำให้มั่นใจในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น เนื่องจากที่สื่อในการจัดการเรียนรู้ - สุขภาพจิตดีขึ้น เหลืองบประมาณไปพัฒนาสิ่งอื่นๆเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์ครู

มิติของผลกระทบ	ผลการสัมภาษณ์
มิติผลกระทบทางสังคม ตัวบ่งชี้ที่ 1	- ได้สื่อการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นสื่อการสอนที่สามารถใช้งานได้จริง - สามารถประยุกต์ใช้สื่อในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน - มีความเข้าใจในการสร้างสื่อการสอน และปรับปรุงการสอนให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานไปกับการเรียนวิทยาศาสตร์ - นักเรียนมีการพัฒนาการด้านทักษะที่ดีขึ้นในเรื่องเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ เนื่องจากมีสื่อการสอนให้นักเรียนได้เห็นและได้ปฏิบัติโดยตรง
ตัวบ่งชี้ที่ 2	- บริษัทเชฟรอนประเทศไทย สำรวจและผลิตจำกัด สถาบันคีนันแห่งเอเชีย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และภาคีเครือข่ายอื่นๆ - กลุ่มเครือข่ายโครงการ Chevron Enjoy Science ครูกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์
ตัวบ่งชี้ที่ 3	- ประยุกต์ใช้สื่อการสอนให้สามารถใช้ได้หลายระดับชั้น - มีคู่มือในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการใช้สื่อและจัดกิจกรรมการเรียนรู้
มิติผลกระทบทางเศรษฐกิจ ตัวบ่งชี้ที่ 1	- ลดปัญหาด้านการขาดแคลนสื่อการสอนทางด้านเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ - นำความรู้ที่ได้มาใช้ในสร้างสื่อการสอนที่ง่ายและสะดวกต่อการใช้งานในคาบเรียน
ตัวบ่งชี้ที่ 2	- ลดค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อสื่อการสอนในราคาแพง - นำความรู้จากการใช้สื่อการสอนไปต่อยอดในการแข่งขันศิลปะหัตกรรมในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์
มิติผลกระทบทางวัฒนธรรม	- วัฒนธรรมการใช้ชีวิตเช่นเดิม ไม่มีกระทบที่จะต้องทำการแปลงวิถีชีวิตแต่อย่างใด - มีการปรับการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการสอนให้เข้ากับบริบทของผู้เรียนในโรงเรียนนั้นๆ
มิติผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม	- ไม่มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เพราะสื่อการสอนไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม - ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจการประยุกต์ใช้พลังงานเครื่องกล และการเคลื่อนที่ เพิ่มขึ้น
มิติผลกระทบทางสุขภาพ	- ลดความเครียดของครู เนื่องจากมีสื่อการสอนที่สามารถใช้ในการจัดการเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องหาสื่อราคาแพงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการหลังใช้ใช้สื่อการสอนเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ (Energy , Machine and Motion)

- นักเรียนสามารถออกแบบการทดลองได้
- นักเรียนมีพัฒนาการทางด้านทักษะกระบวนการที่ดีขึ้นทางวิทยาศาสตร์ควบคู่กับการใช้สื่อการสอนมากยิ่งขึ้น
- นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน กล้าแสดงออกในการนำเสนอและการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

การประเมินผลกระทบจากการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการสอน สอดคล้องกับ (A.K. Akella และคณะ,2552) ที่ได้ทำการศึกษาในผลกระทบ 5 มิติ ดังนี้

1. ผลกระทบทางสังคม ได้สื่อการเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและเป็นสื่อการสอนที่สามารถใช้งานได้จริง ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ลดค่าใช้จ่ายด้านการจัดซื้อจัดจ้างสื่อการสอนในราคาแพง ซึ่งเป็นผลทำให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้สื่อการเรียนการสอนที่เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้จริง เห็นผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น ครูได้มีโอกาสเรียนรู้จากสื่อการสอนเฉพาะเรื่องที่โรงเรียนไม่สามารถจัดสรรงบประมาณมาตอบโจทย์ได้ เพราะสื่อการสอนชนิดนี้มีราคาค่อนข้างสูง ส่งผลให้โรงเรียนประหยัดงบประมาณในการจัดหาสื่อการสอน

2. ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เพราะสื่อการสอนไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ต่างจากสื่อการสอนที่เป็นสารเคมี และผลิตภัณฑ์ทางเคมี ที่ไม่สามารถย่อยสลายหรือเป็นสารเคมีที่เมื่อทิ้งแล้วส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

3. ผลกระทบทางสุขภาพ ครู ทำให้มั่นใจในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น เนื่องจากที่สื่อในการจัดการเรียนรู้และสุขภาพจิตดีขึ้น เหลืองบประมาณไปพัฒนาสิ่งอื่นๆเพิ่มขึ้น ซึ่งครูส่วนมากต้องซื้อสื่อการสอนเอง เพราะทางโรงเรียนไม่มีงบประมาณในการสั่งซื้อสื่อการสอน ทำให้ครูมีภาวะเครียดในเรื่องค่าใช้จ่าย

4. ผลกระทบทางวัฒนธรรม ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ครูยังคงใช้ชีวิตแบบวิถีเดิม เนื่องจากปรับปรุงพัฒนาการสอนตามวัฒนธรรมโดยยึดการใช้ในชีวิตประจำวัน

5. ผลกระทบทางสุขภาพ สุขภาพจิตดีขึ้น สนใจใฝ่เรียนรู้เพิ่มขึ้น เมื่อครูมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น จะส่งผลไปยังการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้น

และผลการพัฒนาทักษะกระบวนการหลังใช้ใช้สื่อการสอนเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ พบว่า นักเรียนได้รู้และเข้าใจในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ควบคู่กับการใช้สื่อการสอนมากยิ่งขึ้น สามารถออกแบบการทดลองได้ และนักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน กล้าแสดงออกในการนำเสนอและการแสดงความคิดเห็นในกลุ่มมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณบริษัทเชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด ร่วมกับสถาบันคีนันแห่งเอเชียที่อนุเคราะห์สื่อการสอนเรื่องพลังงาน เครื่องกล และการเคลื่อนที่ คณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โรงเรียนในเครือข่ายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 39 และหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องคำแนะนำ และข้อมูลสนับสนุนสำหรับการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). (2558). **หลักสูตรคำอธิบายรายวิชาและสารบัญ. พลังงานทดแทนกับการใช้ประโยชน์.** สืบค้นจาก http://secondsci.ipst.ac.th/index.php?option=com_

อภิสิทธิ์ ธงไชย. (2556). **“เทคโนโลยีและวิศวกรรมคืออะไรในสะเต็มศึกษา”.** นิตยสาร สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 42(185): 35-37.

จิรพร สุเมธีประสิทธิ์. (2554). **ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ ตัวชี้วัดความคุ้มค่าในระยะยาว.** กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์: 2556.

นิคม นาคอ้าย. (2557). **การประเมินผลกระทบที่เป็นประโยชน์จากโครงการบริการวิชาการสู่สังคมประจำปีงบประมาณ 2555-2556**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม : สถาบันวิจัยและพัฒนา.

Akella, A.K., Saini, R.P., & Sharma, M.P. (2009). Social, economical and environmental impacts of renewable energy system. **Renewable Energy.** 34: 390–396.

การถอดบทเรียนความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพ กรณีศึกษาครูคอมพิวเตอร์ในโรงเรียนสังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

LESSONS LEARNED FROM INSTRUCTION COMPLETENESS OF PROFESSIONAL COMPUTER TEACHERS: A CASE STUDY IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION

ธงชัย เส็งศรี และ สุภาณี เส็งศรี*
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : supanees@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของในการจัดการเรียนการสอน และ เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ ของครูมืออาชีพ กรณีศึกษา ครูคอมพิวเตอร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบเปิดตัว ด้วยการสังเกต สัมภาษณ์ครูมืออาชีพสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกจากประวัติ ผลงาน และ การเสนอชื่อจากเพื่อนครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกสังเกต แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ประเด็นสนทนาในกระบวนการกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพ คือ (1) การใฝ่รู้ของครูโดยเรียนรู้อยู่เสมอ (2) ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน (3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครู และ นักเรียน (4) การได้รับโอกาสจากผู้บริหารในการพัฒนาตนเอง และ (5) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และ 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จของครูมืออาชีพ กรณีครูคอมพิวเตอร์ จะมีความหลากหลายและแตกต่างตามบริบทของสถานศึกษา แต่เมื่อสังเคราะห์สารสนเทศของครูมืออาชีพแต่ละบุคคลพบว่าทุกคนจะเน้น(1) การให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ที่แตกต่างจากมุมมองเดิมของตนเพื่อค้นหาทางเลือกใหม่ (2) การค้นพบด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อสร้างชิ้นงาน และ (3) การทดลองพิสูจน์ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์จริง

คำสำคัญ : ถอดบทเรียนความสำเร็จ ครูมืออาชีพคอมพิวเตอร์

Abstract

The purpose of this research is to study the factors of instruction completeness and accomplished instruction processes of professional computer teachers under the Office of Basic Education Commission. This is the qualitative research by observation and interview to the Career and Technology teachers. Five teachers were selected from profile and nomination. The research instruments were the observation forms, the interview forms and group discussion. The result of the study showed that A) the factors of instruction completeness and the study of accomplished instruction processes of professional computer teachers were 1) Putting effort persistently 2) Creativity 3) Effective communication and Interaction with teachers, colleagues and students 4) Getting chance to develop oneself from administrators 5) solution for an unexpected problem. And B) accomplished instruction processes of professional computer teachers were the school context diversity. However, information synthesis of each professional teacher focused on 1) providing learners various situations so that they can find alternative ways. 2) Self-learning and collaborative learning together so that they can create new task and 3) experiment that can be real beneficial.

Keywords : Lessons Learned, Professional Computer Teachers

บทนำ

เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญของการทำงานทุกด้านในทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และในชีวิตประจำวัน ***นานาประเทศต่างพัฒนากรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร***เพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนไปสู่สังคมดิจิทัลตามมาตรฐานสากล สำหรับประเทศไทยในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลได้กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเพื่อก้าวสู่สังคมอุดมปัญญา หรือ Smart Thailand โดยมีพัฒนาการตามลำดับคือ รัฐบาลไทยได้ประกาศใช้กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ. 2539 - 2543 (IT 2000) โดยกำหนดภารกิจที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การลงทุนในโครงการสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติที่เสมอภาค 2) การลงทุนในด้านการศึกษาที่ดีของพลเมืองและบุคลากรด้านสารสนเทศ และ 3) การปรับปรุงบทบาทภาครัฐ เพื่อบริการที่ดีขึ้นและสร้างรากฐานอุตสาหกรรมสารสนเทศที่แข็งแกร่ง จากนั้นจัดทำกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะ พ.ศ. 2544-2553 ของประเทศไทย หรือ (IT 2010) เพื่อเป็นเข็มทิศชี้นำการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศไทยในช่วงทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 21 โดย IT 2010 ยังคงเจตนารมณ์ของ IT 2000 อย่างครบถ้วนภายใต้การดำเนินยุทธศาสตร์ 5e's ที่เน้นการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในยุทธศาสตร์หลัก 5 ด้าน ได้แก่ e-Government, e-Industry, e-Commerce, e-Education และ e-Society เพื่อยกระดับเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชนไทยและนำพาประเทศไทยเข้าสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge-based economy and society) เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยั่งยืน จึงได้มีการพัฒนากรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554 -2563 ของประเทศไทย (ICT 2020) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการสำคัญ 5 หลักการ โดยหนึ่งในห้าหลักการสำคัญ คือ การให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จาก ICT ในการลดความเลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในการรับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันโดยเครื่องมือทางนโยบายที่ให้ความสำคัญได้แก่ การศึกษา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานพื้นฐานเพื่อการเข้าถึงข้อมูล / สารสนเทศ / ความรู้ / บริการของรัฐ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554) เนื่องจากเทคโนโลยีและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมกาลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปสู่ยุคดิจิทัล และหลากหลายประเทศทั่วโลก เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป ออสเตรเลีย สิงคโปร์ มาเลเซีย อินเดีย ฯลฯ กาลังแข่งขันกันพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้นในวาระของการปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ในทุกมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม โดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการปฏิรูปประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และเพื่อให้เกิดการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นรูปธรรมสูงสุด จึงมีการจัดแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเพื่อต่อยอดการพัฒนาประเทศแทนแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของประเทศ และยุบกระทรวงICT พร้อมจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เพื่อขับเคลื่อนประเทศ (สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์, 2560) ให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการสร้างสรรค์ ผลิต และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม วิจารณญาณ และรู้เท่าทัน (Information Literacy) ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคมโดยรวมต่อไป

เมื่อสังคมเปลี่ยน นโยบายปรับ การพัฒนาคนด้วยการให้ศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ส่งเสริมสนับสนุนเครื่องมือต่าง ๆ จึงเป็นวิธีการที่ใช้ในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นพันธกิจสำคัญที่จะเร่งรัดพัฒนาและส่งเสริมการใช้ICTเพื่อการศึกษาเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลที่จะพัฒนาระบบเทคโนโลยีการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศรวมทั้งเพื่อเพิ่มและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้คนไทยได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน และสามารถที่จะเข้าถึงการเรียนรู้และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิต ด้วยกระบวนการที่หลากหลายและเหมาะสมกับการจัดการศึกษาให้กับทุกกลุ่ม และทุกรูปแบบด้วยการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และหลักการเรียนรู้ด้วยตัวเองและหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักการสำคัญ อนึ่ง ในการดำเนินการตามพันธกิจนี้ ยังนับได้ว่าเป็นการสนองเจตนารมณ์ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยยึดหลักการสร้างชาติสร้างคนและ

สร้างงาน มีปัญญาเป็นทุน ในการสร้างงานและสร้างรายได้ ซึ่งได้เริ่มต้นในปีงบประมาณ 2545 เป็นต้นมา นับเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ ที่ได้ส่งผลให้การดำเนินงานด้าน ICT ของกระทรวงศึกษาธิการได้สามารถบริหารการใช้งบประมาณด้าน ICTได้อย่างคุ้มค่า โดยสร้างความเท่าเทียม (Equity Policy) ให้เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ และช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value-Added Policy) ให้กับการลงทุนของภาครัฐทั้งด้านการนำ ICT เข้ามาพัฒนาการศึกษาและด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งได้มีโอกาสวางแผนและดำเนินการด้านการพัฒนาและการใช้ ICT เพื่อการศึกษาในรูปแบบการก้าวกระโดด
(Quantum-Jump Policy) อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

ทั้งในระยะแรกการสอนคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษาจะมีลักษณะเสริมตามความสนใจ และเป็นสาระเพิ่มเติม ครูที่ทำไม่มีประสบการณ์ในการสอนคอมพิวเตอร์หรือมีน้อย และครูที่ทำการสอนคอมพิวเตอร์นั้นไม่ได้จบสาขาคอมพิวเตอร์มาโดยตรง (สุภาณี เส็งศรี, 2548) ต่อมา พศ. 2548 สถาบันอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ได้พัฒนาหลักสูตรผลิตครูคอมพิวเตอร์ เพื่อจัดการเรียนการสอนสาระ ICT ตามมาตรฐานวิชาชีพครู และเปิดหลักสูตร ป. บัณฑิต 1 ปี เพื่อให้บัณฑิตที่จบในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาตนเองเพื่อก้าวสู่วิชาชีพครูคอมพิวเตอร์ ขณะเดียวกันได้มีหลักสูตรระยะสั้น เพื่อพัฒนาครูผู้มีความสามารถ สนใจได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม คุรุสภาในฐานะเป็นองค์กรวิชาชีพที่มุ่งส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาให้มีมาตรฐานและจรรยาบรรณในระดับสากล ได้กำหนดมาตรฐานให้ครูทุกคน ต้องมีสมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา โดยครูต้องสามารถประยุกต์ใช้ ประเมินสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2556) ส่วนการผลิตบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ พบว่า ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ได้ให้ความสำคัญในการผลิตบุคลากรในสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมากขึ้น แม้ว่าจะมีหน่วยงานต่าง ๆ ได้พยายามส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและตระหนักว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการศึกษายุคปฏิรูป

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยได้กำหนดให้สาระเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นสาระ 1 ใน 4 ของกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี (สพฐ, 2550) มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระการเรียนรู้ที่ 3 เทคโนโลยีสาระสนเทศและการสื่อสารมาตรฐาน ง 3.1 เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหาการทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่จากรายงานการวิจัยได้ชี้ให้เห็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญๆ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาทิ 1) งบประมาณในการจัดซื้อ จัดหา และการบำรุงรักษาทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่อนข้างจำกัด 2) ขาดซอฟต์แวร์ในการใช้งานที่เหมาะสม และลิขสิทธิ์ 3) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วอย่างไม่คุ้มค่า 4) ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศค่อนข้างน้อย และ 5) ผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไม่เต็มที่ 5) การเรียนการสอนยังคงเน้นการเป็นผู้ใช้งาน มากกว่าการสร้างสรรค์ผลงานให้นำไปใช้งานได้ (สุภาณี เส็งศรี, 2558)

นอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการมี คำสั่ง เรื่อง ให้เปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อผลักดันสังคมไทยก้าวสู่ไทยแลนด์ 4.0” โดยมีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม2560 ให้ย้ายสาระเทคโนโลยีที่เดิมอยู่ในกลุ่มสาระฯ การงานอาชีพและเทคโนโลยีมาอยู่ในกลุ่มสาระฯ วิทยาศาสตร์ เนื่องจากเราต้องเตรียมความพร้อมคนให้มีความรู้ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ซึ่งเนื้อหาก็จะสนับสนุนกับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้วย อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการปรับหลักสูตรแล้วจะส่งผลให้การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล รวมไปถึงแบบเรียน ก็จะต้องมีการปรับให้ได้มาตรฐานสอดคล้องตามกันไปด้วย โดยเงื่อนไขการใช้มาตรฐาน

การเรียนรู้จะเริ่มตั้งแต่ปี 2561 โดยเริ่มใช้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 เป็นต้นไปจะให้ใช้ในทุกระดับชั้น

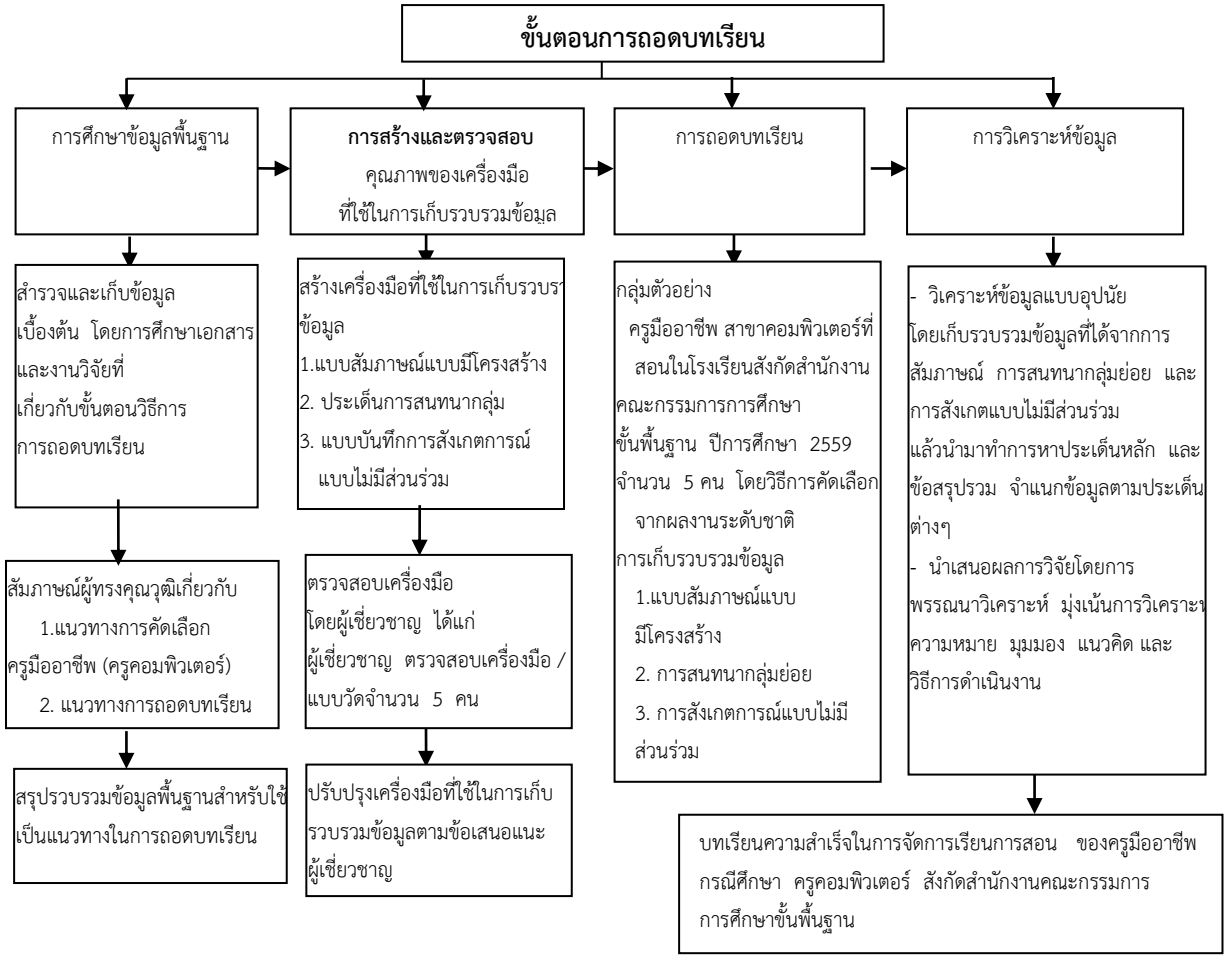
นับเป็นความท้าทายต่อครูคอมพิวเตอร์ในสถานศึกษาสังกัดสพฐ. ที่ครูทุกคนต้องตระหนักทั้งในฐานะสาระ ICT ที่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ฐานะสื่อ – ตัวกลาง ศาสตร์การจัดการเรียนการสอน กลวิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดผลการเรียนฯ การพัฒนาตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ มีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง การถอดบทเรียน จากครูมืออาชีพ การเรียนรู้จากความสำเร็จของครูมืออาชีพ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเพื่อนครู จะมีประโยชน์ต่อการจัด การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ “ครูมืออาชีพเป็นครูคุณภาพ” เป็นผู้ที่รักและพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดจนชี้แนะให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพและรักในการเรียนรู้ ครูมืออาชีพเป็นครูที่มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู เพื่อยกมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ครูมืออาชีพเป็นครูที่มุ่งประเมินและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติตนตามจริยธรรมวิชาชีพครูอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและผู้อื่น มีการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแข่งขัน เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2543) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครูเช่น กระทรวงศึกษาธิการ คุรุสภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฯ ได้พิจารณาคัดเลือกและให้รางวัลครูผู้มีผลงานดีเยี่ยม ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ อย่างไรก็ตาม ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา สถานศึกษาสังกัด สพฐ. ประสบปัญหาขาดแคลนอัตรากำลัง ด้วยนโยบายของภาครัฐ ทั้งการเกษียณอายุ ลาออก ไม่มีอัตราครู เป็นต้น ครูผู้จัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะครูคอมพิวเตอร์ หรือ ครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา สพฐ. จะมีช่วงอายุที่แตกต่างกัน ช่วงอายุเฉลี่ย 50 ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิตรง แต่มีประสบการณ์ความสามารถจัดการเรียนอย่างดี ช่วงอายุเฉลี่ย 30 ส่วนใหญ่จะเป็นอัตราจ้าง จบการศึกษาศาสตร์คอมพิวเตอร์โดยตรง และไม่มีวุฒิครู มักจะเปลี่ยนงานเสมอ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา รัฐบาลพยายามจัดสรรงบประมาณและสนับสนุนอัตราครูคอมพิวเตอร์-เทคโนโลยีสารสนเทศให้สถานศึกษา ดังนั้น การเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากครูมืออาชีพ ครูประจำการ ครูผู้ช่วย ครูฝึกหัด หรืออื่น ๆ จะนำไปสู่ความร่วมมือพัฒนาผู้เรียนต่อไป

การถอดบทเรียน (Lesson Learned) เป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ เป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) นำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจากวิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Good/ Best Practice) เป็นแนวคิดที่ก่อตัวจากทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by doing) เป็นแนวคิด (Approach) มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือ (Tool) แนวคิดหลักจะเกี่ยวข้องกับคำว่า “คุณภาพ (Quality)” ด้วยการทำสิ่งที่ถูกต้องและปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่อง การถอดบทเรียนความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพ : กรณีศึกษาครูคอมพิวเตอร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ได้รับทราบถึงและปัจจัยและรูปแบบที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพ กรณีศึกษา ครูคอมพิวเตอร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาปรับใช้ในการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ให้ประสบความสำเร็จสูงสุดต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยทั้งหมด 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งภาพรวมของการดำเนินงานรายละเอียดดังภาพ 1

2. ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย

1) แผนการวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคณะผู้วิจัยจะศึกษาผลจากการสังเกตการสอน การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ระหว่าง มีนาคม 2559 – กุมภาพันธ์ 2560

2) กลุ่มตัวอย่าง : ครูมืออาชีพ 5 คน สาขาคอมพิวเตอร์ สังกัดสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้รับรางวัล มีผลงานระดับชาติ พ.ศ.2550-2559 ด้านการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ สาระเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ได้รายชื่อเว็บไซต์ www.obec.go.th และได้รับการยกย่อง ยอมรับจากครู ผู้บริหาร เสนอชื่อผ่านระบบ online ระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน 2559

ผลการวิจัย

1.ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของในการจัดการเรียนการสอน ของครูมืออาชีพ กรณีศึกษา ครูคอมพิวเตอร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของในการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพ ผ่านการสังเกตุพฤติกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ

1) **บุคลิกภาพของครู** เช่น ความใฝ่รู้ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน ความมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ เป็นต้น

“…. ทุกงานมีปัญหา ไม่มีอะไรสมบูรณ์ เราหาเหตุ และหาทางแก้… หากคิดว่าการสอนไม่ทัน กิจกรรมมาก แล้วไม่ทำอะไรเลย ก็ยิ่งเพิ่มปัญหาชั้นเรียนของเรา… มีวิธีการหลายวิธี…เพื่อนักเรียน…”

“....คอมพิวเตอร์เปลี่ยนเร็ว งานเรามาก บางครั้งก็คุยกับนักเรียน ให้ไปหาคำตอบ...มาเล่าให้ฟัง...อย่าอายที่จะไม่รู้หรือรู้ไม่ค่อยทันนักเรียน เรื่องวิชาการ เราก็มีเพื่อน พี่ น้อง และนักเรียน..”

“...พวกเรามีกลุ่ม นัดหมายคุยกัน บางทีก็เจอกันตอนอบรม สัมมนา เราก็จะ meeting เฉพาะกิจ..”

“...ผมโชคดี..ไปคุย ๆ กับช่าง โปรแกรมเมอร์ บ่อย ๆ สนุกดี แล้วนำมาทดลองสอน ซ่อมจากเครื่องของเรา แล้วก็สอนนักเรียนต่อ... นักเรียนทำได้ ช่วยคนรอบข้าง...ก็มีความสุขทั้งครูและนักเรียน...”

“...ไม่คิดมาก ช่วย ๆ กัน ใครอยากได้อะไร ถ้าช่วยได้ ช่วยเลย แผนการสอน...แจก ๆ กันไป แล้วเราทำใหม่ ปรับทุกครั้ง..ก็ดี..ยิ่งให้ ยิ่งได้ ได้ความรู้เพิ่มเติมด้วย...”

2) ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน สะท้อนจากแผนการเรียนการสอนซึ่งเป็นนวัตกรรมของคุณครู พิจารณาจากสาระ กิจกรรม สื่อ การวัดและประเมินผล แสดงกระบวนการที่สร้างความคิดใหม่ๆ ออกมาทางเลือกใหม่ การแก้ปัญหา แนวทางใหม่ๆ ในแบบที่แตกต่างกันไป

“...ครู มีเรื่องใหม่ ๆ กิจกรรมใหม่ ๆ คิดไปเรื่อย ๆ แล้วแชร์ ค่ะ ...ครูชอบให้เรา(เพื่อนร่วมงาน) คิดค่ะ ...แล้วสร้างขึ้นงาน...ครูเขาก็มีงานใหม่ ๆ มาให้เราดู พาเราไป หรือแนะนำ...พวกเราโชคดี...”

“...ผม / เรา...ปรับแผนฯ ทุกครั้งครับ โดยเฉพาะกิจกรรม...แตกต่างไปตามสถานการณ์ และเนื้อหา...การวัดประเมินผล ก็เน้นที่ผลงานที่แปลกใหม่ หรือ ใช้งานได้จริง ช่วยแก้ปัญหา...เด็ก ๆ เขาทำได้นะครับ ถ้าเรากระตุ้น..”

“...วิทยาการคอมพิวเตอร์ เร็วมาก ถ้าสอนแบบเดิม ๆ ก็ไม่ดีแน่...ก็ต้องคิดใหม่ หากแนวทางใหม่...ดีใจที่เด็ก ๆ ตื่นเต้นไปกับเรา แทรกโน่นนี่นั่น เช่น อะไรมาเราก็บูรณาการไป จึงไม่ใช่ภาระ แทรกภาษาอังกฤษโดยเฉพาะคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ใช้ข่าว ICT บ้าง...”

“...ส่วนตัว..สอนวิชานี้ มานาน...ชื่อวิชาจะกว้าง..แต่เปลี่ยนเนื้อหาตามพัฒนาการ ปรับกิจกรรมไม่เคยเหมือนเดิม เพราะเราเน้นนักเรียน...และเราหมุนเวียนกันรับผิดชอบตามความถนัด ความชอบ และความสามารถ...ไม่เครียด มีปัญหามาให้แก้ทุกวัน...”

3) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครู และ นักเรียน

“....เปิดโอกาสให้ซักถาม...บางครั้งครูก็จะพูด อธิบาย สาธิต...เร็วไป ใช้ภาษาที่นักเรียนไม่เข้าใจ...หรือเราไม่เข้าใจนักเรียน เราต้องสังเกตพฤติกรรม หน้าตานักเรียนจากชั้นเรียน หรือ การทำงานกลุ่ม.. ห้องเรียนจะมีคำถาม จึงเป็นประเด็น ดูเหมือน

4) การได้รับโอกาสจากผู้บริหารใน**การพัฒนาตนเอง**

“...ผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนมาก...บางยุคก็สนใจ บางยุคก็ไม่สนใจ แต่เราก็ทำ...บางทีลงทุนเอง เอาของมาให้นักเรียน หยิบยืมมาจากเพื่อน ร้านค้า ...พัฒนาไป...”

“...เมื่อเราขอไปอบรม..แรก ๆ ก็ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน แต่พอกลับมาโรงเรียน... ก็จะเชิญชวนผู้สนใจทั้งครูและนักเรียน เพื่อน ๆ มาคุย และเปลี่ยนความรู้...จากกลุ่มเล็ก ๆ ตอนนี้ขยายไประดับภาค ประเทศ และมีเว็บ...ได้รับการยอมรับจาก สพฐ. ....โรงเรียนก็มีชื่อเสียง...ได้รับการสนับสนุน..”

“....แข่งขันวิชาการ...นักเรียนของเราเก่ง...เพราะเรามีอุปกรณ์ เครื่องมือพร้อม ผอ.ส่งเสริมครับ ทีมเราก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน นักเรียนก็ต้องมาสอนเพื่อนด้วย...เราคงไม่ได้รับการพัฒนามาถึงขนาดนี้ ขอบคุณ ผอ.จริง ๆๆ ...”

5) **การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า**

“...ปัญหามีไว้แก้..(หัวเราะ) ช่วงนี้กิจกรรมเยอะ เดียวก็ต้องติวอีก....ครูงานมาก...ส่วนใหญ่ก็สอนไม่ทัน ...เราก็ต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไป บันทึกคลิปการสอนล่วงหน้า หรือบันทึกไว้แล้ว หาเวลาตัดต่อ ก็ให้โครงงานนักเรียนไปทำ เขา(นักเรียน) ก็ได้เรียนไปด้วย ได้งานไป ปลื้ม...กันไป..(หัวเราะ) การแก้ปัญหา..นี่ต้องอาศัยประสบการณ์ ไหวพริบในการแก้ปัญหา...ปัญหาระยะยาว...เราวางแผน ออกแบบ..ก็นำสื่อต่างๆ มาทำกัน แทรกวิธีการลงไป... จึงกลายเป็นนวัตกรรม...ผมก็มีนวัตกรรมจากปัญหาครับ...(สีหน้ามีความสุข แต่ก็บ่นพึมพรำ... อาชีพครู..ก็แก้กันไป...

2. กระบวนการการจัดการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จ ของครูมืออาชีพ กรณีศึกษา ครูคอมพิวเตอร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ผลการสังเกตการสอน สัมภาษณ์ครูมืออาชีพสาขาคอมพิวเตอร์

ประเด็น	ครูมืออาชีพ					หมายเหตุ
	1	2	3	4	5	
1. หลักการ / แนวคิด การจัดการเรียนการสอน						
1.1 ผู้เรียนเป็นหลัก / เป็นสำคัญ / เป็นฐาน	✓	✓	✓	✓	✓	
1.2 คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียน	✓	✓	✓	✓	✓	ความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ
1.3 เรียนรู้จากการปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	
1.4 ทำงานเป็นทีม / กลุ่ม / เพื่อน – ผู้เชี่ยวชาญ	✓	✓	✓	✓	✓	
2. **การเตรียมตัวเพื่อจัดการเรียนรู้**	✓	✓	✓	✓	✓	
2.1 วิเคราะห์สถานการณ์ / บริบท / สภาพแวดล้อม	✓	✓	✓	✓	✓	การเปลี่ยนแปลง ความพร้อม
2.2 วิเคราะห์หลักสูตร / เนื้อหา / จุดประสงค์	✓	✓	✓	✓	✓	การเปลี่ยนแปลง ความสนใจ ตลาด
2.3 วิเคราะห์ผู้เรียน	✓	✓	✓	✓	✓	ความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ
2.4 วิเคราะห์สื่อ วิธีการ กิจกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	ทุกครั้ง เพื่อให้เหมาะสม
2.5 ออกแบบ จัดทำแผน / ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	✓	✓	✓	✓	✓	ด้วยตนเอง / ปรับจากของตนเองทุกครั้ง
2.6 ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	บูรณาการหลากหลายวิธี เทคนิค
2.7 ออกแบบ สร้าง และ ปรับ สื่อใหม่	✓	✓	✓	✓	✓	สร้างเอง สืบค้นจากแหล่งต่าง ๆ
2.8 ออกแบบ สร้างแบบทดสอบ แบบฝึกหัด	✓	✓	✓	✓	✓	
3. **วิธีการ / กิจกรรม / เทคนิค**						
วิธีการ /กิจกรรม						
3.1 สาธิต ปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	
3.2 สร้างชิ้นงาน / โครงงาน	✓	✓	✓	✓	✓	
3.3 สถานการณ์จริง / สถานการณ์จำลอง	✓	✓	✓	✓	✓	
3.4 กรณีศึกษา	✓	✓	✓	-	✓	
3.5 ปัญหาเป็นฐาน / คิดแก้ปัญหา	✓	✓	✓	-	✓	
3.6 วิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์	✓	✓	✓	✓	✓	
3.7 รวบรวมแหล่งเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	
เทคนิค						
3.8 การส่งเสริม สนันสนุนร่วมกิจกรรมวิชาการ / สอนเสริม	✓	✓	✓	✓	✓	ตามความสนใจ / ชมนิทรรศการ /ติดตามข่าว
3.9 การเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์กับการนำไปใช้	✓	✓	✓	✓	✓	ซักถาม ทบทวน
3.10 การส่งเสริมให้แสวงหาความรู้ และ แบ่งปันประสบการณ์	✓	✓	✓	✓	✓	
3.11 การใช้คำถามกระตุ้นความคิด ความสนใจ	✓	✓	✓	✓	✓	
3.12 การบูรณาการนวัตกรรมตามนโยบายและการเปลี่ยนแปลง	✓	✓	✓	✓	✓	เช่น STEM PBL การใช้ภาษาอังกฤษ
3.13 การชี้แจงวัตถุประสงค์ต่อผู้เรียนทุกครั้ง	✓	✓	✓	✓	✓	
3.14 ติดตาม ประเมินผลทุกมิติ	✓	✓	✓	✓	✓	เน้นพัฒนาการ
3.15 การสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ระบุเป้าหมายร่วมกัน	✓	✓	✓	✓	✓	
3.16 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนทั้งในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	
3.17 การเล่าข่าว เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง	✓	✓	✓	✓	✓	การละเมิดลิขสิทธิ์ กฎหมาย
3.18 การเสริมแรง ด้วยวิธีการต่าง ๆ	✓	✓	✓	✓	✓	คะแนน แบบประเมินและให้คะแนนตนเอง
3.19 การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อน รุ่นพี่ วิทยากร	✓	✓	✓	✓	✓	
4. **การวัดและประเมินผล**						
นักเรียน						
4.1 ก่อน / หลังเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	เปิดภาคเรียน สิ้นภาคเรียน
4.2 หลังเรียน (ทุกครั้ง – ตามนัดหมายหรือข้อตกลง)	✓	✓	✓	✓	✓	

4.3 แบบฝึกหัดในชั้นเรียน (เนื้อหาสั้น ๆ)	✓	✓	✓	✓	✓	แก้ปัญหาการไม่ส่งงาน การไม่สนใจเรียน
4.4 ประเมินผลงาน ตามเกณฑ์ สภาพจริง	✓	✓	✓	✓	✓	
4.5 การสะสมคะแนนจากการปฏิบัติด้วยตนเอง – กลุ่ม *ครู*	✓	✓	✓	✓	✓	
4.6 ประเมินตนเองจากการจัดการเรียนรู้ - คลิปการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	เพื่อปรับแผน / วิจัย / ปรับตนเอง
4.7 เพื่อนช่วยสะท้อน	✓	✓	✓	✓	✓	จากผลงาน กิจกรรม
4.8 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	
5. **อื่น ๆ วิธีการพัฒนาตนเองของครูมืออาชีพ**						
5.1 เรียนรู้ด้วยตนเอง (ผ่านสื่อต่าง ๆ / ฝึกปฏิบัติ)	✓	✓	✓	✓	✓	
5.2 เข้ารับการอบรมตามความสนใจ และ ตามนโยบายต้นสังกัด	✓	✓	✓	✓	✓	การยอมรับนวัตกรรมอย่างรวดเร็ว ไตร่ตรอง
5.3 ขยายผล – เครือข่าย – การเผยแพร่นวัตกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	
5.4 แลกเปลี่ยนประเด็นความรู้ ประสบการณ์ กับเพื่อน	✓	✓	✓	✓	✓	
5.5 จัดทำวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน	✓	✓	✓		✓	เพื่อปรับปรุง และพัฒนาตนเอง

จากตาราง สามารถสรุปว่า ครูมืออาชีพ สาขาคอมพิวเตอร์ทุกคน 1) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสาระเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโดยมีหลักการ / แนวคิดในศาสตร์การเรียนการสอน 2) เตรียมตัวเองทุกครั้งเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3)ใช้วิธีการ / จัดกิจกรรม ที่หลากหลาย และมีเทคนิค ลีลาเฉพาะตน หรือ ประยุกต์จากครูแกนนำ ครูต้นแบบทั้งไทยและต่างประเทศ 4) มีการวัดประเมินผลนักเรียน และประเมินตนเอง และ 5) มีวิธีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้วิจัยสรุปผลดังกล่าว และส่งผลกลับไปให้ครูมืออาชีพ พิจารณาพร้อมนัดหมายสนทนาร่วมกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อพิจารณายืนยัน และ*รับรองผลการวิเคราะห์นั้นต่อไป*

อภิปรายผล

ครูมืออาชีพสาขาคอมพิวเตอร์ทุกคนจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นเป็นฐาน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนทั้งด้านความสามารถพื้นฐาน ความสนใจส่วนตัว ความต้องการใช้งาน ICT ในชีวิตประจำวัน การนำไปประยุกต์ใช้เพื่ออาชีพ หรือมีเป้าหมายเพื่อศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ด้วยวิธีการเรียนรู้จากการปฏิบัติทั้งรายบุคคลและกลุ่มร่วมกับเพื่อนและหรือผู้เชี่ยวชาญเทคนิค สอดคล้องกับศาสตร์วิชาชีพครู นโยบายของต้นสังกัด และการเปลี่ยนแปลงของสังคม (คุรุสภา, 2559) ความสำเร็จและความก้าวหน้าในวิชาชีพครูของครูคอมพิวเตอร์ทุกคนมาจากการเตรียมตัวเพื่อจัดการเรียนทุกครั้ง *“การเตรียมตัวที่ดี ย่อมสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง”* แม้จะเป็นสาระเดิม โดยให้เหตุผลว่า นักเรียนเปลี่ยนกลุ่ม แม้จะวิชาเดิม แต่ห้องเรียนไม่เหมือนเดิมเพราะลักษณะหรือความต้องการย่อมแตกต่างกัน ก่อนการจัดการเรียนรู้ครูมืออาชีพทุกคนจะจัดทำแผน / ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงเป็นการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่หลักของครูทุกคน คือ การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมาย (คุรุสภา, 2559) แต่จากการศึกษาสภาพครูไทยพบว่ามีเพียงร้อยละ 2.00 ที่จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การศึกษาไทยประสบปัญหา (เกษทิพย์ ศุภวานิช, 2560) สำหรับครูมืออาชีพทุกคน จะวิเคราะห์ (1) สถานการณ์ปัจจุบันและทิศทางในอนาคต บริบทที่เกี่ยวข้อง (2) หลักสูตรเพื่อนำไปจัดการเนื้อหาและจุดประสงค์ (3) วิเคราะห์ผู้เรียน (4) วิเคราะห์สื่อ วิธีการ กิจกรรม (5) จัดทำแผน / ปรับแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (6) ออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ (7) ออกแบบ สร้าง และ ปรับ สื่อใหม่ (8) ออกแบบ สร้างแบบทดสอบแบบฝึกหัด กล่าวได้ว่า ครูมืออาชีพทุกคนได้นำหลักการ แนวคิด เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนมาสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

“...การเรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด...” กิจกรรมจัดการเรียนการสอนในสาระเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของครูมืออาชีพจะใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้น ด้วยวิธีการสาธิต ปฏิบัติ โครงงาน การใช้สถานการณ์จริง/สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา ปัญหาเป็นฐาน วิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมหรือสิ่งประดิษฐ์ และรวบรวมสื่อต่างๆ ในลักษณะแหล่งเรียนรู้ เมื่อพิจารณากิจกรรมดังกล่าว ตามแนวคิดของ Bloom (Bloom’s Taxonomy) ที่ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจากพฤติกรรมโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาพื้นฐานไว้ 3 ด้าน

คือ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และ ทักษะพิสัย ในด้านพุทธิพิสัยนั้น Bloom ได้จัดระดับความรู้จากระดับต่ำไปสูง ไว้ 6 ระดับ และแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของสังคมในศตวรรษที่ 21 ด้านสติปัญญา มี 6 ระดับ คือ 1) ระดับความรู้ความจำ 2) ระดับความเข้าใจ 3) ระดับการนำไปใช้ 4) ระดับการวิเคราะห์ 5) ระดับประเมินผล และ 6) ระดับสร้างสรรค์ ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพข้างต้น จัดได้ว่าเป็นระดับความรู้ขั้นสูง คือ ระดับสร้างสรรค์ และการจัดกิจกรรมของครูมืออาชีพทุกคน จะมีเทคนิคของแต่ละบุคคลเพื่อกระตุ้นความคิดนักเรียนของตน เช่น การส่งเสริม สนันสนุนร่วมกิจกรรมวิชาการ / สอนเสริม การเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์กับการนำไปใช้งาน การส่งเสริมให้แสวงหาความรู้ และ แบ่งปันประสบการณ์ การใช้คำถามกระตุ้นความคิด ความสนใจ การบูรณาการนวัตกรรมตามนโยบายและการเปลี่ยนแปลง การชี้แจงวัตถุประสงค์ต่อผู้เรียนทุกครั้ง เป็นต้น จึงเป็นห้องเรียนที่ส่งเสริมการเรียนอย่างแท้จริง

ด้านการวัดและประเมินผลของครูมืออาชีพนั้น จะเป็นไปตามแบบแผนคือ ก่อนและหลังเรียน ระหว่างเรียนทุกครั้งหรือตามนัดหมายในลักษณะแบบทดสอบ แบบฝึกหัดสั้น และจากผลงาน โดยประเมินตามเกณฑ์ หรือ ตามสภาพจริง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีการเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการจัดการศึกษา และช่วยให้ตนเองได้แนวทางปรับปรุงการสอน และตัดสินผลการเรียนโดยสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน และนักเรียนทุกคนรับรู้ มีครูมืออาชีพบางท่านใช้วิธีการให้นักเรียนสะสมคะแนนจากการปฏิบัติด้วยตนเองและกลุ่ม จึงเป็นวิธีการส่งเสริมการเรียน ยอมรับผล และช่วยให้นักเรียนมีความพยายามเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับจิตวิทยาและพฤติกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ครูมืออาชีพทุกท่านจะประเมินการสอนของตนเองทุกครั้ง รวมถึงการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน นับว่าเป็นวิธีการอันสำคัญของความเป็นครู ที่เป็นแบบอย่างที่ดี

ดังนั้น เพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพครู สถานศึกษาและต้นสังกัด ควรจัดสถานการณ์ หรือเวทีให้ครูมืออาชีพได้ถ่ายทอด แบ่งปันประสบการณ์ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครูมืออาชีพ ในบริบท สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกับครูคนอื่น ๆ ต่อไป จึงสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาครูของรัฐบาลที่กำหนดให้ครูประจำการทุกคนต้องพัฒนาตัวเองในลักษณะกลุ่มแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ที่มีกิจกรรมและกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูใหม่ กับครูมืออาชีพต่อไป สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แนวทางพัฒนาครูคอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนการสอน แต่มีคำถามที่น่าสนใจว่าลักษณะของกิจกรรมนั้นควรมีลักษณะอย่างไร มีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องบ้าง ดังนั้นควรมีการศึกษาต่อไปเรื่องลักษณะกิจกรรม วิธีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูมืออาชีพกับครูประจำการ ครูฝึกหัด ครูใหม่ และนิสิตครู

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนจากมหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอบพระคุณครูมืออาชีพทั้ง 5 ท่าน ผู้เป็นต้นแบบของครูคอมพิวเตอร์ และให้ความสำคัญต่อวิชาชีพครู พร้อมกับถ่ายทอดบทเรียนอันมีคุณค่าเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

เกษทิพย์ ศุภวานิช. (2560). **รายงานสรุปการประชุมครู สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560.** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2557). **แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 3) ของประเทศไทย พ.ศ.2557-2561**. http://itc.ddc.moph.go.th/file/it_plan_58.pdf.

สุภาณี เส็งศรี. (2548). **รายงานการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา.** พิษณุโลก. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2560). **รายงานประจำปี 2559.** http://www. ksp.or.th/ ksp2013/ content/ view.php?mid=29&did=1338. เข้าถึงเมื่อ 14 เมษายน 2560

สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. (2560). **แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม**. https:// www.ega.or.th/ th/content/2044/11962/. 28 มิถุนายน 2560

วิเคราะห์ภาษาในคอลัมน์ “องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

THE ANALYSIS OF “LANGUAGE KNOWLEDGE-CULTURE” IN DAILYNEWS NEWSPAPER

นพวรรณ เนตรธานนท์
สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปทุมธานี
corresponding author e-mail : aj_noppawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ภาษาในคอลัมน์ “องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม” หนังสือพิมพ์เดลินิวส์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาษาในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ด้วยการวิเคราะห์การใช้ภาษาผลการศึกษาพบว่า ในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ มีงานเขียนจำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ลักษณะการใช้คำและสำนวน ประเภทการใช้คำ คือ คำราชาศัพท์ คำย่อ คำภาษาต่างประเทศ คำประสม คำสแลง ประเภทการใช้คำพบว่า มีการใช้ภาษาที่ต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้และความเข้าใจในด้านวิชาการ ภาษา สังคมและวัฒนธรรม ลักษณะเป็นการเขียนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดี และสามารถอธิบายเรื่องราวหรือข้อความได้อย่างละเอียดทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจน ด้านประเภทการใช้สำนวน พบการใช้สำนวนเก่า และการใช้สำนวนใหม่ ประเภทการใช้สำนวนเก่า พบว่า เป็นข้อความหรือถ้อยคำที่กล่าวสืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นอดีตจนถึงปัจจุบัน และประเภทการใช้สำนวนใหม่ พบว่า ข้อความหรือถ้อยคำเหล่านั้นเป็นถ้อยคำที่สร้างขึ้นมาใหม่ เพื่อสื่อความหมายชี้เฉพาะ และไม่เคยปรากฏมาก่อน การวิเคราะห์ภาษาในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม ของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่นำเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เป็นความรู้ในด้านสาระความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรม สาระความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน องค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน และบทความการศึกษาโดยใช้ภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสื่อสิ่งพิมพ์ โดยมุ่งหมายให้ข้อมูลข่าวสารของเหตุการณ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่า หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข่าวสารได้อย่างเป็นประโยชน์ เสนอสารด้วยความรู้และความเข้าใจ และตระหนักถึงผู้อ่านเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : ภาษาไทย การใช้คำ สำนวน คอลัมน์ หนังสือพิมพ์

Abstract

Research study Language Analysis in Columns "Language Knowledge-Culture" in Daily News Newspaper. This research has purpose to study the language in this column by analysis the usage of language. Indicated that in this column there are two types of writings: word and idiom. The usage of words is an abbreviation, slang, transliteration, Characteristic of word usage is was found that the language used to provide readers with academic knowledge, language, culture and society. It write to promote good understanding and the words can explain the story thoroughly to understand. The usage of idioms found that this column use both the old and new idioms. The usage of old idioms is a continuation of the past, the idioms use since the past and use until in the present. In the other hand, the usage of new idioms; is a new creation to convey meaning and it never appears that it has been used before. The study of language analysis in this research shows that Daily News Newspapers is a daily newspaper that presents stories and events that are knowledgeable in the subject matter of language and culture both Thai and Asian, and language and culture Knowledge in various fields of the Royal Academy. There is study articles that use a particular language of printed matter. The purpose of the news is give the useful medium for presenting the news to educate readers and readers is the first priority to think.

Keywords : Thai language, idioms, newspaper, columns

บทนำ

หนังสือพิมพ์รายวันนับเป็นสื่อสารมวลชนที่สามารถเข้าถึงกลุ่มคนได้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากหนังสือพิมพ์รายวันมีราคาที่ไม่สูง รวมทั้งสามารถหาซื้อได้ง่าย นำเสนอข่าวสารรวดเร็วทันเหตุการณ์ พร้อมทั้งให้ข้อมูล ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การเกษตร เศรษฐกิจ กีฬา ความบันเทิง และด้านอื่นๆ อีกมาก กลุ่มคนกลุ่มใหญ่จึงมักใช้หนังสือพิมพ์รายวันในการรับข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ เป็นประจำ

หากเปรียบหนังสือพิมพ์เป็นเสมือนสิ่งใด อาจเปรียบได้กับห้องสมุดขนาดใหญ่ที่เก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร กิจกรรม รวมถึงเรื่องราวต่างๆ อย่างทันต่อเหตุการณ์ รวมถึงทำหน้าที่ให้ความรู้ ความคิดเห็นในด้านการศึกษาอันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้อ่านและสังคม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ข่าวและนำเสนอเกร็ดความรู้ต่างๆ ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า งานเขียนที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ต้องการเสนอให้ผู้อ่านเกิดความรู้และความเข้าใจในด้านต่างๆ รวมถึงด้านวิชาการ ภาษา สังคมและวัฒนธรรม โดยมีลักษณะเป็นการเขียนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดี และสามารถอธิบายเรื่องราวหรือข้อความได้อย่างละเอียดทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจน

คอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นที่นิยมกันแพร่หลายในระหว่างหนังสือพิมพ์ทั่วไป นอกจากการให้ข่าวสารและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา หนังสือพิมพ์ยังได้ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านโดยการเสนอคอลัมน์ในประเภทต่างๆ ทั้งคอลัมน์ประจำและไม่ประจำ หนังสือพิมพ์ให้โอกาสทั้งผู้อ่านและผู้เขียนคอลัมน์แสดงความคิดเห็นของตนและทรรศนะ ความรู้และความคิดเห็นในด้านต่างๆ (ดรุณี หิรัญรักษ์, ๒๕๒๙) โดยในหนังสือพิมพ์นั้น อาจมีภาษาไทย ที่ใช้ในการนำเสนอข่าวจากหนังสือพิมพ์เปลี่ยนแปลงจากภาษามาตรฐานราชการอยู่พอสมควร หรืออาจกล่าวได้ว่า ภาษาในหนังสือพิมพ์มีลักษณะเฉพาะ ทำให้ไวยากรณ์ของภาษาไทยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้ การใช้ภาษาไทยในหนังสือพิมพ์จะแตกต่างจากภาษาที่ใช้ในหนังสือประเภทวิชาการหรือเอกสารหนังสือประเภทอื่นๆ เนื่องจากภาษาของหนังสือพิมพ์ต้องการให้ผู้อ่านสะดุดตา อาจมีการใช้ภาษาที่เรียกร้องความสนใจ มีลักษณะเป็นการขายข่าวเพื่อเชิญชวนให้ผู้อ่านสร้างภาพตามการดึงดูดใจของผู้ผลิต โดยให้เปรียบเสมือนอยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ ภาษาในการเขียนพาดหัวเหมือนกับการเขียนข่าว ดังนั้นภาษาหนังสือพิมพ์ในแต่ละคอลัมน์จึงมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะและความสำคัญของเนื้อหาข่าวนั้นๆ คอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ นับเป็นคอลัมน์หนึ่งที่เสนอข่าวเรื่องราวการศึกษา ในด้านต่างๆให้ผู้อ่านทราบถึงความสำคัญ ได้ใจความและเข้าใจง่าย ได้รับความนิยมจากนักวิชาการ นิสิต นักศึกษา รวมถึงบุคคลทั่วไปมากเป็นส่วนหนึ่ง และที่สำคัญในแต่ละฉบับในคอลัมน์นี้จะไม่ใช่เรื่องเดียว เช่น ความรู้ด้านภาษาไทย ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ความรู้ด้านคำราชาศัพท์ ความรู้รอบตัวทั่วไป เป็นต้น จึงสามารถให้ผู้อ่านรู้ว่าการศึกษานั้นมีประเด็นสำคัญๆ ที่หลายหลายเหมาะแก่การศึกษาค้นคว้า

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา และสำนวนของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม ระหว่างเดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๐ – มกราคม ๒๕๖๑ เป็นบทความในหน้าการศึกษาของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เสนอด้านสาระความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรม องค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน และบทความด้านการศึกษาต่างๆ ทั้งยังเล็งเห็นความสำคัญในสิ่งที่ได้รับจากการอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางด้านความคิดด้านการศึกษา ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ได้เป็นอย่างดีต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาลักษณะภาษาในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

๒. เพื่อศึกษาสำนวนในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์

วิธีดำเนินการวิจัย

นำเสนองานวิจัยแบบการวิเคราะห์ เพื่อศึกษาลักษณะภาษาของคอลัมน์ "องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม" โดยเผยแพร่ทุกวันจันทร์-ถึงศุกร์ ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ในหน้าการศึกษาจำแนกเป็น

๑. วันจันทร์-อังคาร นำเสนอสาระความรู้เกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมอาเซียน

๒. วันพุธ-ศุกร์ นำเสนอองค์ความรู้ ในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยราชบัณฑิตยสถาน

มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. เตรียมการวางแผน

๒. ศึกษาหาข้อมูล

๓. รวบรวมข้อมูล วรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๔. เตรียมเอกสารและข้อมูล

๕. เก็บข้อมูล

๖. ร่างข้อมูลที่ได้รับ

๗. รวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผล

ผลการวิจัย

ลักษณะภาษาในคอลัมน์ "องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม" หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม คือ คอลัมน์ที่รวบรวมเกร็ดความรู้ด้านบทความในหน้าการศึกษาของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เสนอด้านสาระความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรม และบทความด้านการศึกษาต่างๆ รวมทั้งความรู้ที่เป็นประเด็นสำคัญ โดยนำเอาสถานการณ์ต่างๆ ที่มีความสำคัญในด้านการศึกษาในปัจจุบัน เรียบเรียงให้ได้ใจความและเข้าใจง่าย โดยได้รับความนิยมจากประชาชน ที่สำคัญในแต่ละฉบับนั้นจะมีองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ของราชบัณฑิตยสถาน เช่น คำราชาศัพท์ เพลงชาติของประเทศต่างๆ คำเรียกชื่อ ภาพไทย นวัตกรรมการเรียนรู้ ในด้านภาษา ชนเผ่าต่างๆ ประเทศไทย พระเครื่อง มาตรฐานและคุณภาพต่างๆ ในด้านวัฒนธรรม เป็นต้น โดยในบทความนี้เสนอในด้าน การใช้คำ และการใช้สำนวนที่ปรากฏในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม

ตอนที่ ๑ การใช้คำ

คำในภาษาไทยเป็นภาษาที่สื่อออกมาแล้วได้ความหมาย ถือเป็นเครื่องมือพื้นฐานทางภาษาที่สำคัญที่สุดในการสื่อสาร แต่ก็สามารถใช้คำเพียงคำเดียวเพื่อสื่อสารได้ โดยคำเป็นหน่วยย่อยในภาษาที่สำคัญที่สุดในการสื่อสาร สามารถใช้คำเพียงคำเดียวในการสื่อสารได้ คำเป็นหน่วยย่อยในภาษาที่มีความหมายเป็นองค์ประกอบอยู่ด้วย โดยหน่วยคำแต่ละหน่วยคำมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ดังนี้

๑. คำราชาศัพท์ ตามรูปศัพท์ คือ ถ้อยคำที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ พระภิกษุ โดยเป็นคำที่สุภาพ ไพเราะที่ใช้ให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลในสภาพสังคมไทย ซึ่งผู้ที่ต้องใช้คำราขาศัพท์ด้วย คือ พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ พระภิกษุ ขุนนาง โดยคำราชาศัพท์นั้นมาจากภาษาเขมร ภาษาบาลี-สันสกฤต และคำที่สร้างขึ้น เป็นต้น

“กล่อมพระบรรทม คือ การบรรเลงสำหรับกล่อมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าในพระราชพิธีขึ้น**พระอู่** โดยเฉพาะ ประกอบด้วยพราหมณ์**ไกวบัณเฑาะห์** พนักงานขับร้อง และพนักงานสีซอสามสาย ทำหน้าที่ขับร้องและบรรเลงเพลงชุดกล่อมพระบรรทม

สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตสภา พิมพ์ครั้งที่ ๓ อธิบายว่า การ**กล่อมพระบรรทม**มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยอยุธยา ครั้งล่วงมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายไว้ในเรื่องวิจารณ์เห่ช้างลูกหลวง...”

(เดลินิวส์, ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

กล่อมพระบรรทม คือ กล่อมนอน

พระอู่ คือ เปลนอน สำหรับเด็กแรกเกิด

ไกวบัณเฑาะว์ คือ กลองสองหน้าขนาดเล็กชนิดหนึ่งมีหลักอยู่ตอนบน ผูกตุ้มห้อยลงมาทางหน้ากลอง ใช้ไกวให้ตุ้มแกว่งกระทบหน้ากลองทั้ง ๒ ข้าง

จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ กล่อมพระบรรทม เป็นการกล่อมเพื่อนอน พระอู่ ให้ความหมายว่า เปลนอน สำหรับเด็กแรกเกิด และไกวบัณเฑาะว์ คือ กลองสองหน้า จากบทความนี้กล่าวถึงการบรรเลงเพลงเพื่อกล่อมให้เด็กแรกเกิดได้นอนหลับพักผ่อนโดยมีการไกวกลองสองหน้าเพื่อให้หลับสบายขึ้น ในการนี้เพลงที่บรรเลงใช้ท่วงทำนองของการขับลำนำไว้ว่าเป็นทำนองสรภัญญะใหญ่ หรือที่เรียกว่าบทสวดมนต์ นอกจากการกล่อมนอนในพระราชพิธีแล้ว ยังมีช่วงนอกพระราชพิธีประกอบด้วยเพลงช้าลูกหลวง พร้อมด้วยซอสามสาย สรภัญญะใหญ่ ต่อด้วยเพลงพัดชาหรือเพลงคำหวาน เป็นต้น

“**สังฆราช** เป็นชื่อตำแหน่งพระมหาเถระผู้ปกครองคณะสงฆ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาขึ้น สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า ในสมัยสุโขทัย สังฆราช หมายถึง ตำแหน่งพระมหาเถระผู้เป็นสังฆนายก คือ ผู้เป็นเจ้าคณะใหญ่ของแต่ละคณะ ซึ่งมีมากกว่าองค์เดียว ทั้งนี้ เป็นไปตามลักษณะการปกครองของบ้านเมือง...”

(เดลินิวส์, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐)

สังฆราช หมายถึง ตำแหน่งพระมหาเถระผู้ปกครองคณะสงฆ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาขึ้น

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันยังมีการดำรงตำแหน่งนี้ของพระสงฆ์ผู้ซึ่งเป็นพระมหาเถระที่มีหน้าที่ปกครองพระสงฆ์ โดยในสมัยก่อน คือ ในสมัยสุโขทัยนั้น สังฆราชผู้เป็นเจ้าคณะใหญ่ของแต่ละคณะ มีมากกว่าองค์เดียว ทั้งนี้ เป็นไปตามลักษณะการปกครองบ้านเมือง และในสมัยอยุธยาถึงปัจจุบัน คำ สังฆราช มีความหมายตรงกับบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ว่า “ตำแหน่งพระมหาเถระผู้เป็นใหญ่ในสังฆมณฑล” ส่วนที่เรียกว่า “สังฆปรินายก” หรือ “สกลมหาสังฆปรินายก” คือ ประมุขของสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร

คำย่อ หรือการกร่อนคำ เป็นการใช้พยัญชนะต้นของพยางค์แรกของคำเป็นตัวย่อ โดยถ้าเป็นคำคำเดียวให้ใช้ตัวย่อตัวเดียว แม้คำนั้นจะมีหลายพยางค์ คำย่อส่วนใหญ่แล้วไม่ควรมีสระ ยกเว้นคำที่เคยใช้มาก่อน เช่น

“**พระเครื่อง** ย่อมาจาก พระเครื่องราง นอกจากมีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ว่า พระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่นับถือว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตรายแล้ว ในพจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ยังมีคำอธิบายที่น่าสนใจเกี่ยวกับพระเครื่องอีกด้วย...”

(เดลินิวส์, ๓ มกราคม ๒๕๖๑)

พระเครื่อง ย่อมาจาก พระเครื่องราง

จากตัวอย่างนี้ พระเครื่อง ย่อมาจากพระเครื่องราง นอกจากนอกจากมีความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ แล้วนั้น ยังมีคำอธิบายที่น่าสนใจเกี่ยวกับพระเครื่องราง ว่า พระเครื่อง เป็นพระพุทธรูปขนาดเล็กที่สร้างขึ้นตามความนิยมของบุคคลที่เชื่อในเรื่องอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ เมตตามหานิยม เช่น แคล้วคลาด อยู่ยงคงกระพัน นำโชค พระเครื่องนั้นนอกจากมีกรรมวิธีในการสร้างเช่นเดียวกับพระพิมพ์แล้ว ต่อมาภายหลังก็มีเกจิอาจารย์บางรูปได้สร้างพระเครื่องขึ้นโดยใช้เนื้อดินผสมกับสิ่งต่างๆ ที่เชื่อว่าเป็นมงคล เช่น จีวร ชานหมาก ดอกมะลิแห้ง ว่าน เส้นผม เป็นต้น

คำภาษาต่างประเทศ ในแต่ละชาติมีการติดต่อสัมพันธ์กันทำให้มีการยืมภาษาอื่นมาใช้ ไม่มีภาษาใดในโลกที่ไม่มีคำในภาษาอื่นมาปะปน การนำคำหรือลักษณะทางภาษาของอีกภาษาเข้าไปใช้ในภาษาของตนย่อมเกิดขึ้น เมื่อคนต่างภาษากันต้องทำการติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลานานก็มีคำยืมภาษาเกิดขึ้น การยืมคือการที่ภาษาหนึ่งนำเอาคำ หรือลักษณะทางภาษาอีกภาษาหนึ่งเข้าไปใช้ในภาษาของตนเอง ตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ก็ปรากฏคำยืมมาจากภาษาบาลี สันสกฤตและเขมรเข้ามา ปะปนอยู่มากมาย ดังตัวอย่างนี้

“คำว่า **กะเหรี่ยง** ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ หมายถึง ชื่อชนชาวเขาเผ่าหนึ่ง ปกติอาศัยอยู่ทางพรมแดนทิศตะวันตกของประเทศไทย โซ่ หรือ ยาง ก็เรียก ส่วนหนังสืออักขรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย เล่ม ๑ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ ๕ ให้ข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับกะเหรี่ยงว่า กะเหรี่ยง (Karen) แบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ หลายกลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงคะยา และกะเหรี่ยงตองสู...”

(เดลินิวส์, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

กะเหรี่ยง คือ ชื่อชนชาวเขาเผ่าหนึ่ง อาศัยอยู่ทางพรมแดนทิศตะวันตกของไทย

กะเหรี่ยง อีกหนึ่งความหมาย คือ ไม้ผลัดใบ ทุกส่วนมียางสีขาว ปลายกิ่งมีหูใบม้วนหุ้มยอด มีรอยแผลใบและรอยแผลหูใบอย่างชัดเจน

จากตัวอย่างนี้ ให้ความหมายของคำว่ากะเหรี่ยงมี ๒ ความหมาย ความหมายแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับคน เป็นชื่อชาวเขาเผ่าหนึ่ง อยู่ทางพรมแดนทิศตะวันตกของประเทศไทย และอาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ หลายกลุ่ม รวมถึงกะเหรี่ยงกะยันซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ ผู้หญิงจะใส่ห่วงทองเหลืองเป็นชั้นๆ ที่คอ จนทำให้คอยืดยาวขึ้น จนได้สมญาว่ากะเหรี่ยงคอยาว คนไทยเรียกชนเผ่าของกะเหรี่ยงอีกชื่อหนึ่งว่า ยาง โดยเรียกกะเหรี่ยงสะกอว่า “ยางขาว” และเรียกกะเหรี่ยงคะยาว่า “ยางแดง” ตามสีของเสื้อผ้าที่นิยมสวมใส่ และคำว่ากะเหรี่ยงยังมีความหมายอื่นที่เป็นชื่อพรรณไม้อีกด้วย ซึ่งเป็นพรรณไม้ที่มีเขตการกระจายพันธุ์ในประเทศไทยทางเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงใต้ พบขึ้นในป่าเบญจพรรณที่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๖๐๐ เมตร ในต่างประเทศพบที่ภูมิภาคอินโดจีน มีชื่อท้องถิ่นที่เรียกกันตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เช่น ขางขาว (ลำปาง) ไทร (สระบุรี) และระเวีย (เขมร-จันทบุรี) เป็นต้น

คำประสม เป็นการนำคำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปและเป็นคำที่มีความหมายต่างกันมาประสมกันเป็นคำใหม่ โดยใช้คำที่มีลักษณะเด่นเป็นคำหลักหรือคำตั้ง ความหมายสำคัญอยู่ที่คำต้นคำตามเป็นส่วนขยาย แต่ละคำไม่มีความหมายคล้ายกัน คำที่เกิดขึ้นใหม่มีความหมายใหม่ตามเค้าของคำเดิม แต่บางทีใช้คำที่มีน้ำหนักความหมายเท่าๆ กันมาประสมกัน ทำให้เกิดอุปมาอุปไมยขึ้น (ดิเรกชัย มหัทธนะสิน, ม.ป.ป.: ๙๓) ดังตัวอย่าง

“เพลง**ชาติไทย** ตอนที่ ๔ ผลการประกวดการแต่งเนื้อร้อง เพลงชาติไทยปรากฏว่าเนื้อร้องของพันเอกหลวงสารานุประพันธุ์ (นวล ปาจิณพยัคฆ์) ซึ่งส่งประกวดในนามกองทัพบกได้รับรางวัลชนะเลิศ รับบาลไทยจึงได้ประกาศรับรองให้ใช้เป็นเนื้อร้องเพลงชาติไทย เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒...”

(เดลินิวส์, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๐)

คำว่า “ชาติไทย” เป็นคำประสม ที่เกิดจากคำว่า “ชาติ” หมายถึง การเกิด กำเนิด เหล่ากอ เทือกเถา เผ่าพันธุ์ ประเทศ ชนิด จำพวก (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔) และ “ไทย” หมายถึง ชื่อประเทศที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไทยบ้านนอก ที่เกี่ยวกับประเทศไทย (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔) มาประสมกันทำให้เกิดความหมายใหม่ว่า ความเป็นไทย เอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย เป็นต้น

คำสแลง หรือ คำคะนอง คือ ถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้กันเฉพาะกลุ่ม หรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับกันว่าถูกต้องตามหลักภาษา คำสแลงจัดอยู่ในพวกภาษาพูดหรือภาษาปาก ใช้ในทางราชการไม่ได้ เป็นที่นิยมใช้ทั่วไปในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อหมดความนิยมก็จะเกิดคำขึ้นมาใหม่ ดังตัวอย่างนี้

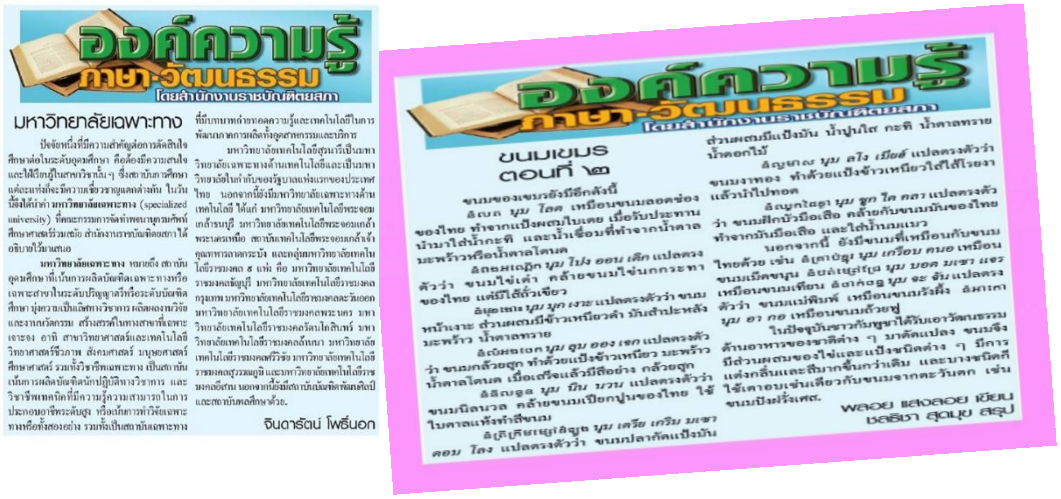
"...สแลงเป็นคำข้อความภาษาปากที่สร้างขึ้นใหม่ในภาษา ซึ่งมีทั้งที่เป็นคำไทย เช่น จ๊าบ อึ่ม วีน วี๊ด และคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ เช่น โอเค (หมายถึง ยอม หรือรับข้อเสนอ) เบรก (หมายถึง ยับยั้งผู้อื่นไม่ให้ทำบางสิ่งบางอย่าง) ซิ่ง (มาจาก racing หมายถึง ขับรถเร็วหรือขับรถแข่ง) หรืออาจเป็นคำที่มาจากคำในภาษาปรกติโดยนำมาใช้ในความหมายใหม่ก็ได้ เช่น **ฟัน ชักดาบ เลีย ฟัด เดือด** พัง เพียบ ฉุน"

(เดลินิวส์, ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑)

คำสแลง ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ อธิบายไว้ว่า "สแลงเป็นถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้เข้าใจกันเฉพาะกลุ่มหรือชั่วระยะเวลาหนึ่ง ไม่ใช่ภาษาที่ยอมรับกันว่าถูกต้องแล้ว..." โดยในตัวอย่างนี้คำสแลงเป็นคำที่ใช้ในภาษาปรกติแต่นำมาใช้ในความหมายใหม่ เช่นเดียวกับภาษาสื่อสารมวลชนมักใช้คำสแลงในความหมายแตกต่างกันไป ดังตัวอย่างนี้

คำว่า ฟัน หมายถึง ทำร้ายด้วยวาจา ตัดสิทธิ์ คำว่า ชักดาบ หมายถึง หนี ไม่ชำระเงิน ไม่ชำระความ หรือหนีการกระทำบางอย่าง คำว่า เลีย หมายถึง ประจบสอพลอ คำว่า ฟัด หมายถึง คู่กัด มีปากเสียง และเดือด คือ ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา โมโห โกรธ เป็นต้น

จากการศึกษาเรื่องการใช้คำที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น แม้มีการใช้ภาษาเฉพาะของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการใช้อย่างแพร่หลายและกระจายวงกว้างไปในวงสังคม แต่ในคอลัมน์นี้ก็ยังมีประโยชน์และสามารถให้ความรู้ทางด้านการศึกษาในด้านต่างๆ อย่างแพร่หลายและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักวิชาการในด้านการศึกษาต่อไป

ที่มา : ตัวอย่างคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ โดยราชบัณฑิตยสถาน

ตอนที่ ๒ การใช้สำนวน

สำนวนเป็นการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตัว ต้องมีการตีความจึงสามารถเข้าใจได้ สำนวนจะครอบคลุมทั้งคำพังเพยและสุภาษิตหรือภาษิต รวมทั้งคำเปรียบต่างๆ ด้วย โดยสำนวนที่กล่าวถึงในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ที่ผู้ศึกษายกมานั้น แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ การใช้สำนวนเก่า และการใช้สำนวนใหม่

การใช้สำนวนเก่า คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่ปรากฏและกล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว เช่น

“**ชั่วหม้อข้าวเดือด** เป็นสำนวนที่หมายถึง ระยะเวลาประมาณ ๒๐-๓๐ นาที มีที่มาจากระยะเวลาที่ตั้งหม้อข้าวจนเดือด หนังสือภาษาไทย ชุดคำไทย ของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. กาญจนา นาคสกุล ราชบัณฑิต ประเภทวิชาวรรณศิลป์ สำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสภา...”

(เดลินิวส์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐)

ชั่วหม้อข้าวเดือด หมายถึง ระยะเวลาประมาณ ๒๐-๓๐ นาที (มาจากระยะเวลาที่ตั้งหม้อข้าวจนเดือด) (ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย, ๒๕๕๘)

จากการศึกษาพบว่าการใช้สำนวนเก่าในคอลัมน์นี้ ส่วนใหญ่พบสำนวนที่เกิดขึ้นนานแล้ว เช่น คำว่า “ชั่วหม้อข้าวเดือด” ที่ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ให้ความหมายไว้ว่า ระยะเวลาประมาณ ๒๐-๓๐ นาที (มาจากระยะเวลาที่ตั้งหม้อข้าวจนเดือด) โดยคำว่าชั่ว ไม่ได้หมายถึง เลว ทราม แต่เพียงอย่างเดียว ในที่นี้เป็นความหมายเกี่ยวกับข้าว ซึ่งคนไทยกินข้าวเป็นอาหารหลัก การหุงข้าวจึงเป็นสิ่งที่คนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงไทยแต่ก่อนเรียนรู้กันทุกคน วิธีหุงข้าวนั้นต้องนำข้าวมาล้างเอาฝุ่นและรำข้าวออก เรียกว่า ซาวข้าว แล้วใส่น้ำให้มากพอควร ยกหม้อขึ้นตั้งไฟ เมื่อเดือดแล้วต้องคนสักครั้งหนึ่งหรือ ๒ ครั้ง ไม่ให้เมล็ดข้าวติดกัน และเคี่ยวไปจนข้าวสุกเกือบทั่วจึงรินน้ำข้าวออก เรียกว่า เช็ด เมื่อน้ำข้าวไหลออกมาหมดเรียกว่า ข้าวสะเด็ดน้ำ แล้วก็นำหม้อข้าวมาตั้งเอียงๆ บนไฟอ่อนๆ หมุนหม้อข้าวบ่อยๆ ข้าวร้อนระอุทั่วทั้งหม้อ เรียกว่า ดง ระยะเวลาที่ตั้งข้าวจนข้าวเดือดนานประมาณ ๒๐-๓๐ นาที เป็นระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งคนสมัยก่อนมากำหนดเป็นช่วงเวลา เช่น เราเดินไปชั่วหม้อข้าวเดือดก็พบหมู่บ้านหนึ่ง หรือ เขานั่งคุยอยู่สักชั่วหม้อข้าวเดือดนั่นแหล่ะถึงได้ไปบ้านกำนัน เป็นต้น จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ ทำให้ภาพจากความหมายสำนวนนี้ ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การใช้สำนวนใหม่ คือ ถ้อยคำหรือข้อความที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มักเป็นถ้อยคำหรือข้อความที่สร้างขึ้นมาใหม่ใช้เพื่อสื่อความหมายเฉพาะ อาจเป็นคำเดียวก็ได้ ดังตัวอย่าง

“...**ชั่วช้างปรบหู** หมายถึง ระยะเวลาเท่ากับที่ช้างปรบหู ซึ่งเป็นเวลาสั้นมาก มักใช้เข้าคู่กับ งูแลบลิ้น เป็นชั่วช้างปรบหูงูแลบลิ้น

ชั่วนกเขาเหิน หมายถึง ระยะความสูงที่นกเขาบินขึ้นไปถึงได้ เช่น พระปฐมเจดีย์สูงชั่วนกเขาเหิน...”

(เดลินิวส์, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐)

จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า เป็นสำนวนที่เกิดขึ้นใหม่ ส่วนมากเป็นสำนวนที่ใช้ในวงการสื่อมวลชน ดังคำว่า “ชั่วช้างปรบหู” หมายถึงระยะเวลาที่สั้นมาก รวดเร็ว ทันใจ และคำว่า “ชั่วนกเขาเหิน” กล่าวถึง สูงระดับที่นกเขาบินอยู่บนท้องฟ้า

จากการศึกษาคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม โดยราชบัณฑิตยสถานนี้ อาจมองได้ว่ายังมีการใช้ภาษาไทยในสื่อมวลชนร่วมด้วย เนื่องจากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่คนทั่วไปมักอ่าน แต่จุดมุ่งหมายที่สำคัญของคอลัมน์นี้ยังกล่าวถึงความรู้ทางด้านการศึกษาในศาสตร์แขนงวิชาต่างๆ เป็นสำคัญ โดยมีลักษณะแตกต่างกันตามเรื่องราว รวมถึงการใช้สำนวนทั้งสำนวนเก่าและสำนวนใหม่นั้น มีการใช้สำนวนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจของผู้อ่านในการสร้างสรรค์ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยการใช้สำนวนเก่านั้นจะนิยมใช้สำนวนที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย กับการใช้สำนวนที่สร้างขึ้นใหม่ที่เป็นการสรรสร้างคำขึ้นมาใหม่เพื่อความรู้และความเข้าใจในการรับสารของผู้อ่าน

อภิปรายผล

การศึกษาลักษณะของการใช้ภาษาในคอลัมน์ต่างๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์มีความหลากหลายตามเอกลักษณ์ของคอลัมน์ที่มุ่งผลการตอบรับที่แตกต่างกัน ในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม มุ่งแสดงผลการศึกษาในด้านต่างๆ ที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ และความเข้าใจที่ตรงกัน ให้ความรู้ในด้านลักษณะภาษาเรื่องการใช้คำชนิดต่างๆ และสำนวนที่เกิดขึ้นทั้งสำนวนเก่าและสำนวนใหม่ โดยอาจนำข้อมูลจากผลการศึกษานี้ ไปปรับใช้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ ที่ใช้คอลัมน์ใน

หนังสือพิมพ์เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาต่อไป ผู้สนใจสามารถนำคอลัมน์ด้านการศึกษาต่างๆ ในหนังสือพิมพ์อื่นมาศึกษา เช่น หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ทั้งนี้ อาจทำให้เห็นการใช้ภาษา สำนวน ในลักษณะที่แตกต่างกับคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ได้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เห็นได้ว่าลักษณะภาษาในด้านการใช้คำและสำนวน ในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมหนังสือพิมพ์เดลินิวส์นั้น มีความน่าสนใจอย่างมาก มี**ลักษณะภาษา** คือการใช้คำที่ได้ความรู้และน่าสนใจ มีทั้งเรื่องคำราชาศัพท์ คำย่อหรือคำตัด คำภาษาต่างประเทศ คำประสม คำซ้อนเสียงและคำซ้อนความหมาย ในด้าน**การใช้สำนวน** พบลักษณะการใช้สำนวน ๒ ประเภท คือ สำนวนเก่าและสำนวนใหม่

ในส่วนของเนื้อหานั้น นับเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้คอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม น่าสนใจ เนื่องจากมีความรู้ที่หลากหลาย เช่น ความรู้ด้านการศึกษาด้านต่างๆ ความรู้รอบตัว ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ต่างประเทศ หรือเรื่องราวต่างๆ ที่กล่าวถึงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแล้ว ผู้ศึกษายังพบว่าคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรม มีถ้อยคำสำนวน การใช้ภาษาที่สละสลวย แต่กระนั้นก็ตรงไปตรงมา ให้ความเข้าใจที่ชัดเจน ในบางขณะก็หมายรวมถึงภาพประกอบนับเป็นส่วนที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องปรากฏในคอลัมน์เพื่อสื่อความหมายและให้ความเข้าใจที่มากขึ้น

ผลการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาเรียนรู้ถึงลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏในคอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ว่าผู้เขียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์ให้ข้อความน่าสนใจ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวตามแบบฉบับของราชบัณฑิตยสถานที่มุ่งให้ความรู้ ความเข้าใจ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คอลัมน์องค์ความรู้ภาษา-วัฒนธรรมหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นคอลัมน์หนึ่งที่ได้รับความสนใจจากผู้อ่านโดยเฉพาะแวดวงวิชาการการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันที่ผู้ศึกษาได้รับความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนสำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ในปีการศึกษา ๒๕๕๔

เอกสารอ้างอิง

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2560). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร.** นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และ บาหยัน อิ่มสำราญ. (2547). **การใช้ภาษาไทย.** นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดรุณี หิรัญรักษ์. (2529). **การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เปรมจิต ชนะวงศ์. (2538). **หลักภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๘. นครศรีธรรมราช. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). **คำราชาศัพท์.** กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). **หลักเกณฑ์การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและเครื่องหมายอื่นๆ หลักเกณฑ์การเว้นวรรค หลักเกณฑ์การเขียนคำย่อ.** กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. **(2558). ภาษิต คำพังเพย สำนวนไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

สิริวรรณ นันทจันทูล. (2549). **ภาษาไทยในสื่อมวลชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุนันท์ อัญชลีนุกูล. (2546). **ระบบคำภาษาไทย.** กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Research to develop a model of immunocompetence using the process (CIPPA Model) Prathom Suksa 5

วัฒนชัย ปัญจิต* วริศรา ตั้งค้าวานิช และ เบญญาพัชร์ วันทอง
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : thetopman01@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์ ก่อนเรียนและหลังเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) เท่ากับ 12.96 คะแนน และหลังใช้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.38 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวนนักเรียนที่สอบได้คะแนนสอบหลังการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 มีจำนวน 50 คน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนทั้งหมด

คำสำคัญ : ชุดกิจกรรม พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา(CIPPA Model)

Abstract

The purpose of this research was to compare the learning achievement. The use of maps to identify the landscape. Before and after studying geography from the integrated learning activities package The CIPPA MODEL is a tool used in research. A set of activities to develop learning achievement on using maps to identify the landscape using the CIPPA Model of Prathomsuksa 5 and the achievement test. The research found that before useingactivities to develop the achievement of using mapping in identifying the landscape using the CIPPA Model of Prathomsuksa 5 The average score was 12.96 and 21.38, respectively. Higher than before learning at the .05 level of significance. The number of students who passed the test after the instruction with a series of activities to develop the achievement. The use of maps for identifying the landscape using the CIPPA Model of Prathom Suksa 5 average is higher than the criterion. The number of students in the class is 50%.

Keywords : activity series , development of learning achievement , CIPPA model learning process

บทนำ

จากสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในภาพรวมระดับประเทศยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานซึ่งจากผลการประเมินคุณภาพนักเรียนระดับประเทศ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาได้มีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มาใช้ในการเรียนการสอน โดยในหลักสูตรจะเน้นผู้เรียนให้พร้อมในทุกด้าน เช่น ด้านวิชาการ การมีสมรรถนะ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้บรรจุวิชาภูมิศาสตร์ไว้ในสาระการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นวิชาที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องของลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏตามธรรมชาติซึ่งมีผลต่อชีวิตมนุษย์ การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูลภูมิศาสตร์ จะนำไปสู่การใช้และจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียน ส่วนใหญ่จัดผู้เรียนเป็นห้อง แต่ละห้องมีผู้เรียนจำนวนมาก โดยให้ผู้เรียนเรียนคละกันทั้งเก่งและอ่อน ดังนั้นการปลูกฝังความมีระเบียบวินัย คุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความเป็นมนุษย์ ความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความรู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละรักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในศาสนา จึงพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ยาก เพราะขัดกับหลักจิตวิทยาและธรรมชาติของการเรียนรู้ เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านสติปัญญา ความถนัด คุณธรรมจริยธรรม ความสามารถและประสบการณ์จึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องที่เรียนที่เรียนแตกต่างกัน ถ้าครูสอนเร็วผู้เรียนที่เรียนอ่อนจะตามไม่ทันครู สอนซ้ำอธิบายมาก ๆ ผู้เรียนก็จะเกิดความเบื่อหน่ายและถ้าเป็นผู้เรียนที่ยังเล็ก ๆ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นไปได้ยากครูผู้สอนต้องหาวิธีการสอนหลาย ๆอย่างเพื่อทำให้ผู้เรียนสนใจและมีเจคติที่ดีต่อกลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้วิธีหนึ่งที่จะช่วยในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและยังปลูกฝังระเบียบวินัยคุณธรรมจริยธรรม ให้ดีขึ้นได้แก่การนำเอาวิธีการสอนมาให้ใช้เหมาะสมกับลักษณะวิชา กล่าวคือครูจะต้องหาวิธีการสอนที่ได้ผลมาใช้กับนักเรียน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่าง มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม ปัจจุบันการเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ จึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป

วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากการทดสอบโดยใช้เครื่องมือ (แบบทดสอบ) พบว่านักเรียนเกินร้อยละ 70 มีความรู้ความเข้าใจในวิชาภูมิศาสตร์ต่ำกว่าวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่ทำความเข้าใจยากพอสมควรสำหรับเด็กนักเรียน เพราะวิชาภูมิศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับวิชาความรู้ต่าง ๆ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ที่ใช้ในการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล วิชาคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการคำนวณค่าต่าง ๆ จึงยากต่อความเข้าใจในวิชาภูมิศาสตร์ ทั้งเรื่องของตำแหน่งพิกัดภูมิศาสตร์ ละติจูด ลองจิจูด ระยะทิศทางของภูมิภาค ลักษณะภูมิลักษณ์ที่สำคัญในภูมิภาคของตน ความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพกับลักษณะทางสังคมในภูมิภาค เป็นวิชาที่มีเนื้อหาที่ต้องใช้ความเข้าใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมทำให้ความอยากเรียนของผู้เรียนลดลง ผู้เรียนไม่เกิดความสนใจ ไม่มีความเข้าใจหรือไม่เกิดการพัฒนา ไม่อยากรู้ ไม่อยากเรียน เกิดอาการเบื่อหน่าย เกิดแนวความคิดที่ไม่ดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ต่ำ ถ้าไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพหรือสื่อต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความต้องการของผู้เรียนเพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ จากสภาพโดยรวมของนักเรียนและห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้ดีอยู่แล้ว เพราะมีโครงการปรับปรุงห้องเรียนเพื่อเพิ่มบรรยากาศในการเรียนรู้ทุกปี กระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยและเสริมสร้างพฤติกรรมเรียนรู้ในทางที่ดีขึ้นจึงจำเป็นในการสอน ผู้วิจัยจึงศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ส่วนมากใช้สื่อในลักษณะต่าง ๆ ประกอบการเรียนเพื่อเสริมความเข้าใจของนักเรียน แต่กระบวนการในการสอนก็มีส่วนช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจได้เช่นกัน ผู้วิจัยจึงเลือกกระบวนการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา การสอนตามรูปแบบ CIPPA รูปแบบการ

สอนแบบซิปปา คือ กระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิด และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง นักเรียนมีบทบาทมากในกิจกรรมการเรียนการสอน และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จึงเป็นความจำระยะยาวที่เกิดจากความเข้าใจและสรุปเป็นความคิดตนเอง ขั้นตอนการสอนเป็น 7 ขั้น ดังนี้ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม, ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่, ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม , ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม , ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้ , ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน , ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภูมิศาสตร์ หน่วยที่ 1 เรื่ององค์ประกอบของแผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยรูปแบบการสอนการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา(CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภูมิศาสตร์ หน่วยที่ 1 เรื่ององค์ประกอบของแผนที่ ให้ดีขึ้นและส่งผลให้นักเรียนควรได้รับการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และเพื่อให้การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการพัฒนาการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ของตนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์ ก่อนเรียนและหลังเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL)

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการสอนการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก จำนวนทั้งสิ้น 282 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก จำนวนทั้งสิ้น 50 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เพราะชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.5 มีผลการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่ำกว่าเกณฑ์

ด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL)

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ด้วยการสอนรูปแบบการสอนการสร้าง ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) แบบทดสอบดังกล่าวมีลักษณะเป็นข้อเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของแบบทดสอบแล้วนำผลการพิจารณามาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความตรงเชิงเนื้อหา

ทุกข้อ และวัดการพัฒนาของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ว่าผู้เรียนมีการพัฒนาขึ้นหรือไม่และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ไปในทิศทางใด การสอนวิชาภูมิศาสตร์ มีส่วนในการพัฒนาผู้เรียนมากขึ้นเพียงใด

2. แผนจัดการเรียนรู้ วิชาภูมิศาสตร์ เรื่ององค์ประกอบของแผนที่ และเรื่องการใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์ ด้วยการสอนอธิบายโดยการยกตัวอย่าง เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง องค์ประกอบของแผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นแผนที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากหลักสูตรและศึกษาจากเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับการทำวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้ และเพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในวิชาภูมิศาสตร์ โดยแผนการสอนได้นำไปให้ครูพี่เลี้ยงตรวจสอบสำหรับตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ วิชาภูมิศาสตร์ เรื่อง องค์ประกอบของแผนที่และเรื่องการใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์

แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง องค์ประกอบของแผนที่ และเรื่องการใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์ ทุกแผนใช้การสอนโดยการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODEL) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุปและจัดระเบียบความรู้

ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน

ขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

3. ตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของแบบทดสอบแล้วนำผลการพิจารณามาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 50 คน โดยการสอนสอนการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการเรียน โดยให้นักเรียนทำแบบทดเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบ จากนั้นครูผู้สอนอธิบายรายละเอียดข้อเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง องค์ประกอบของแผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์แล้วจึงวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้นวัตกรรมนำคะแนนที่ได้จากการสอบทั้งสองครั้งมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งคะแนนของนักเรียนทั้งหมด ก่อนการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า

1. จำนวนนักเรียนที่สอบได้คะแนนสอบหลังการเรียนการสอนด้วยชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 มีจำนวน 50 คน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนเฉลี่ยก่อนใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ดังตารางที่ 1

2. มีคะแนนเฉลี่ยก่อนใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) เท่ากับ 12.96 คะแนน และหลังใช้ 21.38 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.5

ลำดับ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
	ก่อนใช้นวัตกรรม	หลังใช้นวัตกรรม	ผลต่างของคะแนน
1	9	20	11
2	13	22	9
3	7	21	14
4	9	21	12
5	12	17	5
6	8	17	9
7	12	20	8
8	13	20	7
9	13	21	8
10	8	23	15
11	8	20	12
12	11	21	10
13	6	20	14
14	15	22	7
15	14	20	6

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
	ก่อนใช้นวัตกรรม	หลังใช้นวัตกรรม	ผลต่างของคะแนน
16	16	20	4
17	13	22	9
18	12	22	10
19	18	25	7
20	8	21	13
21	21	22	1
22	14	24	10
23	16	24	8
24	8	20	12
25	19	24	5
26	11	21	10
27	9	21	12
28	12	22	10
29	20	22	2
30	12	23	11
31	18	23	5
32	6	19	13
33	16	19	3
34	21	23	2
35	7	18	11
36	20	24	4
37	13	20	7
38	15	19	4
39	12	25	13
40	16	20	4
41	8	19	11
42	6	24	18
43	8	20	12
44	17	23	6
45	15	19	4
46	18	22	4
47	18	25	7

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
	ก่อนใช้นวัตกรรม	หลังใช้นวัตกรรม	ผลต่างของคะแนน
48	14	21	7
49	19	24	5
50	14	24	10
Sum	648	1069	421
Mean	12.96	21.38	8.42
S.D.	4.34	2.04	3.84

ตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนาโดยเปรียบเทียบข้อมูลคะแนนการพัฒนารูปแบบการสอนการสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	12.96	4.34	15.51	0.0000
หลังเรียน	30	21.38	2.04		

อภิปรายผล

การสอนด้วยชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการ เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) เท่ากับ 12.96 คะแนน และหลังใช้ 21.38 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 มีจำนวน 50 คน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนทั้งหมด

สอดคล้องกับวิจัยที่มีมาก่อนหน้านี้ การจัดการเรียนรู้แบบสอนแบบซิปปา เรื่อง การเรียงสับเปลี่ยน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของ ชัชวาลย์ บัวริคาน (2559) พบว่า เด็กนักเรียนจำนวน 24 คน จากโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 65.83 จากคะแนนเต็ม มีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์สูงกว่าแต่ก่อนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับวิจัยผลการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA MODEL) เรื่อง ลำดับและอนุกรมที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของ อัศวิน พุ้มมรินทร์ (2556) พบว่า เด็กนักเรียนจำนวน 32 คน จากโรงเรียนบางไทรวิทยาคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 จากคะแนนเต็ม มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าแต่ก่อนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1. เนื่องจากการพัฒนาครั้งนี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการทำงานกลุ่ม และผลการศึกษาพบว่า นักเรียนให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น เจตคติของนักเรียนต่อวิชาที่นักเรียนเรียนรู้ ความคงทนในการเรียนรู้หรือความวิตกกังวลในการเรียน เป็นต้น

2. ควรทำการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model)

สรุปผลการวิจัย

แสดงว่าการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนด้วยชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การใช้แผนที่ในการระบุลักษณะภูมิลักษณ์โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปา (CIPPA Model) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 50 คน ให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้นได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ อาจารย์วริศรา ตั้งค้าวานิช และอาจารย์เบญญาพัชร์ วันทอง และคุณพ่อและคุณแม่ และผู้ปกครองที่ให้คำปรึกษาต่างๆรวมทั้งเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่ให้คำแนะนำดี ๆ เกี่ยวกับการใช้คำและเกี่ยวกับชิ้นงานนี้ ผู้จัดทำหวังว่าวิจัยฉบับนี้จะให้ความรู้และเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านทุกคน

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ป้องท้าว และคณะ. (2542). **ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กิติยวดี บุญซื่อ. (2526). **กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บูรพาศิลป์การพิมพ์.

โกวิท ประวาลพฤกษ์. (2544). **สู่การเรียนรู้แท้**. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ,

ใกล้รุ่ง มามี และคณะ. (2546). **การพัฒนาชุดกิจกรรมการป้องกันสารเสพติดโดยใช้กิจกรรมทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2539). **แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544).** กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2530). **กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน.** พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.

จันทวรรณ คล้ายอยู่ และคณะ. (2545). **การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยวิธีสอน แบบซิปปากับวิธีสอนแบบปกติ.** ปริญญานิพนธ์ กศม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จันทร์เพ็ญ พูญทัศน์ และคณะ. (2547). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามกระบวนการเรียนการสอนของโมเดลซิปปา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จิรนันทน์ ดารารัตนเสรี และคณะ. (2546). **การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จุรีพร ฉลาดเฉลียว และคณะ. (2545). **ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จำเนียร ช่วงโชติ และคณะ. (2521). **ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชัชวาลย์ บัวริคาน. (2559). **การจัดการเรียนรู้แบบสอนแบบซิปปา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.** วิทยานิพนธ์ ศศ.บ. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา

อัศวิน พุ้มมรินทร์ (2556). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA MODEL) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.** ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การประเมินความพึงพอใจจากการใช้สื่อประสมทางการเรียน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก

THE RESULT OF SATISFACTION TOWARD MULTIMEDIA-BASED INSTRUCTION ABOUT DEMOCRATIC CITIZENSHIP FOR PRATHOM 4 STUDENTS ANUBAN PHITSANULOK SCHOOL

ชฎาพร สุขสงค์* วริศรา ตั้งค้าวานิช และ เบญญาพัชร์ วันทอง
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : pop_chadaphorn@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจจากการเรียน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดสื่อประสม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 49 คน โดยใช้วิธีการสอนด้วยการใช้ชุดสื่อประสม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามความพึงพอใจทางการเรียนด้วยชุดสื่อประสม แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ สถิติพรรณนาที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากเรียนรู้ด้วยสื่อประสมแล้ว มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.35 ซึ่งอยู่ในระดับ มากที่สุด และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจนักเรียนที่เรียนด้วยชุดสื่อประสม เท่ากับ 3.98 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : สื่อประสม วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดสื่อประสม ความพึงพอใจ

Abstract

The purpose of this research is to assess students' satisfaction with multimedia-based instruction on the topic of democratic citizenship. The samples were 49 students in prathom 4 of the academic year 2017. The instrument for this study was assessment of students' satisfaction model with a set of 5-level rating scale. The statistics used for data analysis are percentage, mean and standard deviation. The research found that students were satisfied with instructional multimedia. The highest mean score was 4.35, which was the highest level, and the mean of students' satisfaction was 3.98.

Keywords : multimedia, multimedia-based instruction, satisfaction

บทนำ

บุคคลจะเป็นพลเมืองดีของสังคมนั้น ต้องตระหนักถึง บทบาท หน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติสอดคล้องกับหลักธรรม วัฒนธรรม ประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ รวมทั้งบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ เมื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ย่อมเกิดความภาคภูมิใจ และเกิดผลดีทั้งต่อตนเองและสังคม การเป็นพลเมืองที่ดีเคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความกระตือรือร้น ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก ในการดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข (ปาริฉัตร สินธุวงศ์)

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กมีผลการเรียนอ่อนลง มาจากความสนใจของตัวเด็กเอง พบว่า การที่นักเรียนแต่ละคน มีความตั้งใจในการเรียนต่างกัน สาเหตุหนึ่งจาก แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนแตกต่างกัน นักเรียนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะตั้งใจเรียนและประสบผลสำเร็จในการเรียน ตรงกันข้ามกับนักเรียน ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำจะขาดความสนใจและไม่ตั้งใจเรียน เพราะแรงจูงใจที่มีบทบาท และมีความสำคัญต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ และความสำเร็จของนักเรียนมากที่สุดก็คือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพราะลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้นจะเป็นผู้ปรารถนา จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จโดยที่จะพยายาม แข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ มีความทะเยอทะยานกล้าเสี่ยง กระตือรือร้น มานะ พยายามเลือกทำในสิ่งที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง มีการวางแผนใน การทำงานและมีลักษณะของการพึ่งตนเอง (พิมพิดา โยธาสมุทร, 2553)
การใช้สื่อการเรียนการสอนหลายชนิด ในการสอนแต่ละคาบโดยให้สัมพันธ์กัน เป็นไปอย่างมีระบบในรูปของสื่อประสมจะเป็นผลดีกว่าการใช้สื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเพียงแต่อย่างเดียว (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ปีการศึกษา 2560 จากการรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพบว่า ทัศนคติทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่ำกว่าเป้าหมายของโรงเรียน เมื่อศึกษาในรายงานพบว่าสาระหน้าที่พลเมือง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าทุกสาระในกลุ่มสาระนี้ คิดเป็นร้อยละ 70 เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนของครูใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ใช้เพียงสื่อที่เป็นเอกสารใบความรู้ประกอบเท่านั้น ไม่มีการใช้สื่อการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ในปัจจุบัน สื่อการสอนที่สามารถตอบสนองต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้คือสื่อประสม เพราะเป็นสื่อที่มีความสมบูรณ์ในตัวทั้งด้าน ภาพ วีดิทัศน์ และแบบฝึก ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียนร่วมมือทำกิจกรรมในห้องเรียนได้ดี และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะของครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม มีความสนใจที่จะส่งเสริมทัศนคติทางการเรียนด้วยชุดสื่อประสม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนา วัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่งผลดีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาและร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนด้วยสื่อประสม เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เพื่อประเมินความพึงพอใจจากการใช้สื่อประสมทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประชากรที่ใช้ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 ห้องเรียนรวม 282 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 49 คน

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเนื้อหาหลักรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้การทดลองใช้เวลาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 8 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ใช้ชุดสื่อประสมทางการเรียนเรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ความพึงพอใจจากการใช้สื่อประสมทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความพึงพอใจจากการใช้สื่อประสมทางการเรียน ของนักเรียนในวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก จำนวน 6 ห้องเรียนรวม 281 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก จำนวน 49 คน เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ปีการศึกษา 2560 มีผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่ำกว่าเป้าหมายของโรงเรียน และเมื่อศึกษาในรายงานพบว่าสาระหน้าที่พลเมือง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าทุกสาระ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาใช้แบบสอบถามความพึงพอใจทางการเรียนด้วยชุดสื่อประสม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม แล้วนำผลการพิจารณามาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ดำเนินการทดลอง โดยครูผู้สอนทำการสอนด้วยตนเอง เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยไม่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน

2. ทดลองสอนเรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย โดยใช้สื่อประสมแล้วให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจทางการเรียน

3. ตรวจสอบประเมินความพึงพอใจทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจจากการใช้สื่อประสมทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทุกข้อ แสดงว่าแบบสอบถามความพึงพอใจทางการเรียนด้วยสื่อประสมสามารถนำไปใช้สอบถามความพึงพอใจกับนักเรียนได้ทันที ระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากเรียนรู้ด้วยสื่อประสมแล้ว นักเรียนมีความพึงพอใจทางการเรียน สนใจเรียน กระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการเรียน และชอบเรียนด้วยสื่อประสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.35 ซึ่งอยู่ในระดับ มากที่สุด และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจนักเรียนที่เรียนด้วยชุดสื่อประสม เท่ากับ 3.98 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความพึงพอใจหลังจากเรียนรู้ด้วยสื่อประสม

ลำดับที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1	สื่อประสมมีเนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย	3.90	1.05	มาก
2	สื่อประสมมีความน่าสนใจชวนติดตาม	3.98	1.15	มาก
3	สื่อประสมให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน	4.29	1.04	มาก
4	สื่อประสมใช้ง่าย สะดวก ไม่ยุ่งยาก	4.00	1.02	มาก
5	สื่อประสมช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน	4.12	1.03	มาก
6	สื่อประสมมีความสอดคล้องกับบทเรียน	3.94	1.20	มาก
7	สื่อประสมนำเสนอภาพและเสียงที่น่าสนใจ	3.69	1.12	มาก
8	สามารถใช้เรียนเสริมหรือเพื่อทบทวนบทเรียนเวลาว่าง	3.69	1.26	มาก
9	นักเรียนชอบเรียนด้วยสื่อประสม	3.80	1.26	มาก
10	สื่อประสมทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียนวิชาสังคม	4.35	0.88	มาก
	เฉลี่ยทั้งหมด	3.98	0.74	มาก

จากตาราง พบว่าหลังจากเรียนรู้ด้วยสื่อประสมแล้ว นักเรียนมีความพึงพอใจทางการเรียน สนใจเรียน กระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการเรียน และชอบเรียนด้วยสื่อประสม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 4.35 ซึ่งอยู่ในระดับ มากที่สุด และค่าเฉลี่ยความพึงพอใจนักเรียนที่เรียนด้วยชุดสื่อประสม เท่ากับ 3.98 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การประเมินความพึงพอใจจากการใช้สื่อประสมทางการเรียน เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลกมีผลการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนโดยนักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจระหว่างเรียนด้วยสื่อประสม มีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 3.98 แสดงว่าสื่อประสมมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสมมุติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากสื่อประสมที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมีหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองตามความสามารถ ซึ่งจะทำให้เกิดความสนใจที่จะเรียน และมีการวัดผลประเมินผลเป็นระยะ ๆ ในการเรียน โดยใช้บทเรียนการ์ตูนสร้างพื้นฐานความรู้ให้กับนักเรียน การ์ตูนจะเล่าเรื่องราวที่นักเรียนกำลังจะได้เรียนรู้ผ่านภาพและข้อความทางคำพูดของตัวการ์ตูนนั้นๆ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกอยากติดตาม และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน

สอดคล้องกับชนิกา บัวเผียน (2556) ทำการศึกษาเรื่องการสร้างสื่อประสมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง“สารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” พบว่าความสามารถทางด้าน การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของเด็กประถมศึกษายังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2552 และปีการศึกษา 2553 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ร้อยละ 38.67 และ 29.95 ตามลำดับ จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในอำเภอถ้ำพรรณรา ปีการศึกษา2552 และปีการศึกษา 2553 พบว่า นักเรียนสอบผ่านระดับ 3–4 เฉลี่ยร้อยละ 61.43 และ 57.50ตามลำดับ (แบบรายงานผลการเรียนรู้รายวิชา โรงเรียนในเขตอำเภอถ้ำพรรณรา, 2552–2553) ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ เนื่องจากไม่ถึงร้อยละ 70 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ไม่ควรต่ำกว่าร้อยละ 70 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่บรรลุตามเกณฑ์เป้าหมาย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นมากในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และจากการวิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขตอำเภอถ้ำพรรณรา ปีการศึกษา 2552–2553 จำแนกตามหน่วยการเรียนรู้นั้น ซึ่งหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สารในชีวิต ประจำวัน เป็นหน่วยการเรียนที่นักเรียนสอบได้คะแนนต่ำกว่าหน่วยการเรียนรู้ อื่น ๆ จากจุดเด่นของสื่อประเภทต่าง ๆ ในการสอนเป็นเหตุให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจได้สร้างเป็นสื่อประสม ซึ่งประกอบด้วย บทเรียนการ์ตูนวิทยาศาสตร์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและชุดกิจกรรมเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำเสนอเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะนอกจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจ ความเอาใจใส่ ต่อบทเรียนของนักเรียนมากขึ้นแล้วยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล ตลอดจนจะเป็นการสร้าง ความตระหนักให้นักเรียนได้เห็นคุณค่า มีความรู้ความเข้าใจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่อง สารในชีวิตประจำวันและยังเป็นจะเป็นสื่อที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้แก่นักเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง สารในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ นายสุรินทร์ มั่นประสงค์ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ที่กรุณามอบโอกาสในการฝึกประสบการณ์ ณ โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต1 นางสินอัมพร สุวรรณศรี ครูชำนาญการพิเศษและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ที่กรุณาให้คำปรึกษาช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร้องต่างๆ อาจารย์วริศรา ตั้งค้าวานิช และอาจารย์เบญญาพัชร์ วันทอง ที่กรุณาให้คำปรึกษาและคอยให้กำลังใจนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่เสมอ และคณะครู เพื่อนร่วมงานและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ที่คอยช่วยเหลือให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรชัย ปนชาติ. (2545). **เจตคติตอการเรียนการสอนวิชาสงคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปที่ 3 ในโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงใหม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา) เชียงใหม: มหาวิทยาลัยเชียงใหม,

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2551). **นวัตกรรมและชุดการสอนในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

อุทุมพร ไพลิน. (2540). **ความรูเจตคดีและการปฏิบัติของนักเรียนชนประถมศึกษาปที่ 6 ต่อการอนุรักษสิ่งแวดลอมของบงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค**. วิทยานิพนธปริญญา ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต. (สงแวดล้อมศึกษา) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.

อธิภัทร สายนาค. (2453). **การศึกษาเจตคติตอการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะของครูใช้คูมือการประเมินการปฏิบัติการสอน** .วิทยานิพนธปริญญาการศึกษามหาบัณฑติ. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนทรวิโรฒ.

Broom, L., & Selznick. (1977). **Sociology : A Text with Adapted Residing**. Harper & Row Publisher.

การสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก

THE TEACHING BY USING INSTRUCTIONAL MEDIA TO DEVELOP THE HISTORICAL LEARNING ACHIEVEMENT IN FOUNDER OF THE KINGDOM OF THAILAND OF PATHOMSUKSA 3 AT PHITSANULOK KINDERGARTEN SCHOOL

อภิญญา เอี่ยมพงษ์ เบญญาพัชร์ วันทอง และ วริศรา ตั้งค้าวานิช
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : apinya.i@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ในรายวิชา ประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ด้วยการสอนโดยใช้ สื่อวีดิทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 44 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 มีผลคะแนนสอบก่อนเรียน เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย ต่ำกว่าหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ เครื่องมือ ที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชา ประวัติศาสตร์ จำนวน 8 แผน เวลา 8 ชั่วโมงในการศึกษา แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนทั้งหมด 44 คน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 60 ทั้งหมด 44 คน และโดยรวมทั้งกลุ่ม ก็ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ ตั้งแต่ร้อยละ 70 - 100 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.5 ที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 7.84 คิดเป็นร้อยละ 78.4 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 2.59 คิดเป็นร้อยละ 25.9 ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ของนักเรียน ด้วย t – test พบค่า t = 27.25 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงอาจกล่าวได้ว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.5 ที่ เรียนด้วยการสอนโดยสื่อวีดิทัศน์ สูงกว่าก่อนเรียนค่อนข้างมาก

คำสำคัญ : สื่อวีดิทัศน์ วิชาประวัติศาสตร์ ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย

Abstract

The purpose of this research is to compare the results before and after study in the course of history, the founder of the Kingdom of Thailand. Prathom Suksa 3 students at Phitsanulok Kindergarten School from teaching by using Instructional Media . The sample of this study was 44 students from Prathom Suksa 3, Phitsanulok Kindergarten School, in year of 2017. The samples were sampled from the Prathomsuksa 3 students. Room 5 test scores on the founder of the Kingdom. Less than other units. Tools used in the study include: Learning Management Plan Using Instructional Media media to develop learning achievement from researchers create for 8 hours in the founder of the Kingdom of Thailand topic and Achievement Test is the Pre-test and post-test witt 4 multiple choice tests. The result was showed that the use of Instructional Media to develop the historical learning achievement of the founder of the Thai Kingdom topic. All of 44 students met the required criteria of 60 percent, and 44 percent of the students met the criteria. Which is higher than the criteria. From 70 to 100 percent. Prathomsuksa 3 students who learned by using Instructional Media. The average score before learning was 2.59, or 25.9 percent and the average score after learning was 7.84 or 78. percent, which was higher than the previous grade. Comparing scores before and after the course the t-test was 27.25, which was statistically significant at 0.05. After the test, the students learned by Instructional Media . Higher than before, quite a lot.

Keywords : media to develop, the historical, the kingdom of Thailand

บทนำ

วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตของมนุษย์ที่มีความสำคัญในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือในสมัยใดสมัยหนึ่ง ซึ่งจะต้องอธิบายเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างมีเหตุผลและถูกต้องตามความเป็นจริงมากที่สุด โดยตรวจผ่านกระบวนการค้นคว้า พิจารณาจากหลักฐานที่พบ วิชาประวัติศาสตร์ยังแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ศิลปะวิทยาการต่างๆ เหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย รวมทั้งชีวประวัติและวีรกรรมของบุคคลที่สำคัญในอดีตที่มี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองในสมัยนั้นมาจนถึงการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหาที่ต้องใช้ ความจำและความเข้าใจของผู้เรียนเป็นสำคัญการเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่กระตุ้นความอยากรู้ อยากเรียนของผู้เรียนนั้น จะทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความสนใจ ไม่มีความเข้าใจหรือไม่เกิดการพัฒนา ไม่อยากรู้ ไม่อยากเรียน เกิดอาการเบื่อหน่าย เกิด แนวความคิดที่ไม่ดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ที่ต่ำ ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เนื้อหาในวิชา ประวัติศาสตร์บางส่วนเป็นเนื้อหาที่มีน้อยบางส่วนเป็นเนื้อหาที่มีมากเกินไปและเข้าใจยากโดยเฉพาะเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ในอดีตรวมถึงชีวประวัติและวีรกรรมของบุคคลสำคัญในอดีตที่ต้องใช้ความจำและความเข้าใจของผู้เรียนเป็นอย่างมาก จะทำ ให้การเรียนการสอนเป็นไปโดยลำบากถ้าไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพหรือสื่อต่างๆในการจัดกิจกก รมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความต้องการของผู้เรียนเพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้จดจำเรื่องราวความเป็นมาของ ประเทศชาติเพื่อพัฒนา ความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ รอบตัวเราที่มนุษย์สร้างขึ้นจะมีส่วนพัฒนาให้ประเทศมีความ เจริญก้าวหน้ามั่นคง ช่วยในการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข วีดิทัศน์เป็นสื่อการเรียนการสอนประเภทหนึ่ง ที่มีความพร้อมในลักษณะของมัลติมีเดีย (Multimedia) ซึ่งได้รวมเอา ความโดดเด่นของรูปแบบ และแนวทางการนำเสนอที่สมบูรณ์ครบถ้วนไว้ ทั้งภาพเคลื่อนไหว เสียงประกอบ คอมพิวเตอร์ กราฟิก และเทคนิคพิเศษอีกมากมาย ช่วยสร้าง ประสิทธิภาพการเรียนการสอน ช่วยลดความยุ่งยากซับ ซ้อนของเนื้อหาวิชา และมีความหลากหลายใน ด้านการสร้างจินตนาการของสื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถกระตุ้นความสนใจ ดึงดูดใจได้เป็นอย่างดีและอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นคุณสมบัติสำคัญ คือ สามารถนำมาเปิดซ้ำได้ตามความต้องการ นอกจากนั้นยัง สามารถเลือกหรือหยุดในเนื้อหาภาพที่ต้องการได้ วีดิทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเสนอได้ทั้งภาพและเสียงรวมกันอีกทั้งให้ภาพที่ เคลื่อนไหว สะอาด ทิพย์มงคล (2554) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพของประชากรให้ได้ผลอย่างรวดเร็วและประหยัด วีดี ทัศน์เป็นสื่อที่มีบทบาทมากในการให้การศึกษาแก่ประชากรอย่างทั่วถึง เพราะสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ ความรู้จากง่ายไปหากระบวนการที่ซับซ้อนได้ เป็นเครื่องมือที่สามารถสอนได้เหมือนกับการสอนโดยครูโดยตรง ซึ่งสอดคล้อง กับทัศนีย์ นาครักษ์ (2540) วีดิทัศน์เป็นสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้ประกอบการสอนหรือสอนแทนครูในเรื่อง ต่างๆได้ในบางโอกาส เช่น ใช้เป็นสื่อหลักหรือเป็นสื่อเสริมในการสอนช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความสามารถเฉพาะ ด้านด้วยรายการวีดิทัศน์ เป็นสื่อที่เข้าถึงผู้ชมได้อย่างกว้างขวางและมีค่านิยมกันแพร่หลาย ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2550) วีดิทัศน์มีความเหมาะสมที่จะเป็นสื่อสามารถนำเสนอไดทั้งภาพ เสียง และภาพที่เคลื่อนไหวให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ วีดิทัศน์สามารถ ให้ความรู้ ให้ความสนุกสนาน ความน่าสนใจ น่าตื่นเต้นต่อการเปลี่ยนภาพ เสียง แสง สีและให้ความหลากหลายในการนำเสนอ เพราะทั้งหมดคือผงชูรสของการศึกษา ประทิน คล้ายนาค (2551) กล่าวว่าการใช้วีดิทัศน์พบว่านักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีเจตคติที่ดีต่อการสอนด้วยบทเรียนวีดิทัศน์ กมล กมลานนท์ (2542) การใช้วีดิ ทัศน์ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดเชิงบวกส่งผลให้การเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ปัจจุบันการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จากการรายงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน พบว่าประสบกับปัญหาที่ผู้เรียนได้ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในระดับที่ต่ำอาจจะมาจากหลายสาเหตุ เช่น เนื้อหาวิชายากเกินไป ความรู้พื้นฐานมีน้อย รวมถึงวิธีการสอนที่ไม่กระตุ้น ให้นักเรียนเกิดความสนใจ เร้าใจ ในการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้สอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ พบว่า นักเรียนยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย ที่ต่ำอยู่จึงมีวิธีการสอนโดยใช้สื่อวีดิ ทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เน้นให้นักเรียนเห็นภาพและได้ยินเสียงไปพร้อม ๆ กันซึ่งเป็นการ รับรู้ โดยประสาทสัมผัสหลายอย่างซึ่งยอมดีกว่าการรับรู้ โดยผ่านประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว และทำให้ ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ดังนั้นครูผู้สอนจึงนำเทคนิคการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์มาใช้ เพื่อให้
เหมาะสมแก่ผู้เรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพราะสื่อวีดิทัศน์สามารถ ถ่ายทอดความรู้ได้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่ความรู้จากง่ายไปหากระบวนการที่ซับซ้อนได้ สามารถให้ความรู้ ให้ความสนุกสนาน ความ น่าสนใจ น่าตื่นเต้นต่อการเปลี่ยนภาพ เสียง แสง สีและให้ความหลากหลายในการนำเสนอ เน้นให้นักเรียนเห็นภาพและได้ยิน เสียงไปพร้อม ๆ กัน ทำให้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยการนำนวัตกรรมการศึกษาที่น่าสนใจมาใช้ เพื่อให้ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยการจัดการ เรียนรู้โดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข เกิดความมั่นใจ ตามศักยภาพของแต่ละ บุคคลผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอด โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดและเข้าใจในเนื้อหาโดยได้ง่ายโดยใช้สื่อที่พบเห็นได้จากรายการโทรทัศน์การโฆษณา ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่าง การนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในรูปของการใช้สื่อวีดิทัศน์ เข้ามาในจัดในกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะการใช้สื่อวีดิทัศน์จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาช่วยพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิ์ภาพยิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ในรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 44 คน ได้มาจาก วิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 มีผลคะแนนสอบก่อน เรียน (Pretest) เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย ต่ำกว่าหน่วยการเรียนรู้อื่นๆ

ขอบเขตของการวิจัย

การสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ป การศึกษา 2560 แบ่งออกเป็น 7 ห้องเรียน จำนวน 305 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 44 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 มีผลคะแนนสอบก่อนเรียน เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย ต่ำกว่าหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ

2. ด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือ การสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาประวัติศาสตร์

3. ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เรื่องผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นพระมหากษัตริย์ไทยผู้สถาปนาราชธานีในช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งนำเสนอเนื้อหา 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ทรงสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย

เรื่องที่ 2 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยา

เรื่องที่ 3 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงสถาปนากรุงธนบุรี

เรื่องที่ 4 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสถาปนารัตนโกสินทร์

4.ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 ตั้งแต่วันที่ 1 – 30 ธันวาคม 2560 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ใช้เวลาทดลองสัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 8 แผน เวลา 8 ชั่วโมงในการศึกษา

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบ หลังเรียน ปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และขอบข่ายวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และขอบข่ายเนื้อหา

ขั้นที่ 2 ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

ขั้นที่ 3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์

ขั้นที่ 4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้วไปนำเสนอต่อครูพี่เลี้ยง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและกิจกรรม

ขั้นที่ 5 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทยด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ที่ครูพี่เลี้ยงตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไข

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ นำไปใช้ใน การวัดก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบดังกล่าวมีลักษณะเป็นปรนัย ข้อเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ซึ่งการหาประสิทธิภาพของข้อสอบโดยการตรวจความตรงตามเนื้อหา (หาค่า IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน จากนั้นนำคะแนนรายข้อมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการวิเคราะห์พบว่าค่า IOC ของข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.0 นำข้อสอบ ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้เรียนวิชา ประวัติศาสตร์ โดยใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 จ านวน 44 คน โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยทำตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการทดลอง ปีการศึกษา 2560

2. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย ไปทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความสามารถก่อนการเรียนของนักเรียน โดยใช้เวลาในการสอบ 20 นาที แล้วนำมาตรวจให้คะแนน

3. นำแผนจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ เรื่องผู้สถาปนาอาณาจักรไทย ด้วยการสอนโดยสื่อวีดีทัศน์ ไป ทดลองสอนโดยใช้ระยะเวลาในการสอนจำนวน 8 คาบ / คาบละ 50นาที และทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว

4. ตรวจสอบให้คะแนน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกันโดยใช้วิธีการทางสถิติ **สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล**

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการสอน โดยสื่อวีดีทัศน์ โดยใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนโดยสื่อวีดีทัศน์ ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่ง ผ่านเกณฑ์ประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทุกข้อ แสดงว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนา อาณาจักรไทย สามารถนำไปใช้ทดสอบนักเรียนได้ทันที

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.5

นักเรียน	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน	คะแนนผลต่าง
คนที่	Pre-test	Post-test	D
1	2	7	5
2	3	7	4
3	2	7	5
4	1	7	6
5	3	7	4
6	3	7	4
7	2	7	5
8	3	8	5
9	2	8	6
10	4	7	3
11	4	7	3
12	3	7	4
13	1	7	6
14	2	7	5
15	1	7	6
16	2	7	5
17	2	9	7
18	3	8	5
19	4	9	5
20	2	8	6
21	3	7	4
22	4	9	5
23	2	9	7
24	3	8	5
25	4	7	3
26	4	7	3
27	4	8	4
28	3	9	6
29	2	7	5
30	3	7	4

31	3	9	6
32	3	7	4
33	2	9	7
34	4	9	5
35	1	9	8
36	1	8	7
37	2	10	8
38	3	9	6
39	4	9	5
40	2	8	6
41	2	7	5
42	3	9	6
43	1	8	7
44	2	8	6
Sum	**114**	**345**	**231**
Mean	**2.59**	**7.84**	**5.25**
S.D.	**0.97**	**0.91**	**1.28**
ร้อยละ	**25.9**	**78.4**	

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.5 ที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีคะแนนเฉลี่ยหลัง เรียนเท่ากับ 7.84 คิดเป็นร้อยละ 78.4 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 2.59 คิดเป็นร้อยละ 25.9 ซึ่งมีคะแนนหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.5

การทดสอบ	**n**	$\bar{X}$	**S.D.**	**t**	**Sig**
ก่อนเรียน	44	2.59	1.28	27.25 *	0.0000
หลังเรียน	44	7.84			

* มีนัยส าคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ ของนักเรียน ด้วย t – test พบค่า t = 27.25 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงอาจกล่าวได้ว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3.5 ที่เรียนด้วยการสอนโดยสื่อวีดิทัศน์สูงกว่าก่อนเรียน

อภิปรายผล

จากการวิจัยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนา อาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ปีการศึกษา 2560 จำนวน 44 คน การวิจัยในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ และเก็บข้อมูลไว้เปรียบเทียบ จากนั้นจึงวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้

นวัตกรรม นำคะแนนที่ได้จากการสอบทั้งสองครั้งมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งคะแนนของนักเรียน ทั้งหมดก่อนการเรียนการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีค่าคิดเป็นร้อยละ 25.9 ของคะแนนเต็ม และคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนการ สอนด้วยการใช้สื่อวีดิทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 78.4 ของคะแนนเต็ม หลังเปรียบเทียบพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนจากการวัดทั้งสองครั้ง พบว่านักเรียนมีคะแนนเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 52.5 และมีจำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนสอบหลัง การเรียนการสอนด้วยการใช้สื่อวีดิทัศน์ เฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 มีจำนวน 44 คน คิด เป็น 100 เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนทั้งหมด

แสดงว่าการใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 5 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก ปีการศึกษา 2560 จำนวน 44 คน ได้อย่างมีประสิทธิภาพใช้ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจและเข้าใจ เนื้อหามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ณคริินทร์ รอดพุฒ (2550) ที่ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียน การสอน : กรณีศึกษาเทมเป้ อาหารจากถั่วเหลือง คุณค่า และวิธีการผลิต ผลการวิจัยพบว่าวีดิทัศน์สามารถทำให้ผู้ชมเกิดการ เรียนรู้ สามารถผลิตเทมเป้ได้ด้วยตัวเอง ทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจและให้ความรู้เกี่ยวกับ เทมเป้ อาหารจากถั่วเหลือง คุณค่า และวิธีการผลิต ทำให้สามารถสรุปได้ว่าวีดิทัศน์ที่ผลิตขึ้นเป็นไปตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ขั้นตอนแรก วีดิทัศน์เป็น สิ่งที่มีประสิทธิภาพสูงในการสื่อสารสามารถใช้ประกอบการเรียนได้ สามารถดึงความสนใจได้ดี และมีเทคนิคต่าง ๆ ในการถ่าย ทำเพื่อลดระยะเวลาในการเรียนรู้ลง การศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นที่น่าพอใจและสามารถเป็นแนวทางในการผลิตวีดิทัศน์ในรูปแบบ อื่น หรือสื่อการสอนเทมเป้ ในแนวทางอื่นต่อไปในอนาคต และอิสริยา สิริวิทยาวรรณ (2554). ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน วิชาเคมี และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้เทป โทรทัศน์สร้างสถานการณ์กับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งกลุ่มทดลองเรียนโดยใช้ เทปโทรทัศน์สร้างสถานการณ์ส่วนกลุ่มควบคุมเรียน ตามคู่มือครู ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

จากการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลพิษณุโลก

ผลการศึกษาพบว่า

1.การใช้สื่อวีดิทัศน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนทั้งหมด 44 คน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 60 ทั้งหมด 44 คน และโดยรวมทั้งกลุ่ม ก็ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ ตั้งแต่ร้อยละ 70 - 100

2.นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.5 ที่เรียนด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 7.84 คิดเป็นร้อยละ 78.4 และมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 2.59 คิดเป็นร้อยละ 25.9 ซึ่งมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.เมื่อเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ ของนักเรียน ด้วย t – test พบค่า t = 27.25 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงอาจกล่าวได้ว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.5 ที่เรียนด้วยการสอนโดยสื่อวีดิทัศน์ สูงกว่าก่อนเรียนค่อนข้างมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยพบว่าในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิ ทัศน์ ครูควรให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อการสอน ควรจัดเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมให้มากที่สุดจะ ทำให้ผู้เรียนสนใจและเห็นคุณค่ามากขึ้น ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์กับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 เพื่อดูว่าผู้เรียนระดับนี้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสนใจในเนื้อหาจากการใช้สื่อการสอนแบบวีดิทัศน์ประกอบการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด

2. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยการสอนโดยใช้สื่อวีดิทัศน์ ในเนื้อหาในหน่วยการการเรียนรู้อื่นๆ เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการอาณาจักรสุโขทัย พัฒนาการอาณาจักรอยุธยา พัฒนาการอาณาจักรธนบุรี และ พัฒนาการของกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อหาดังกล่าวมากน้อย เพียงใด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์เบญญาพัชร์ วันทอง และอาจารย์วริศรา ตั้งค้าวานิช ท่านผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้อง ให้คำแนะนำ แก้ไขและ ปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย อีกทั้งยังให้คำปรึกษาในการจัดทำวิจัยเป็นอย่างดียิ่งตลอดจนคณะครูในโรงเรียนอนุบาล พิษณุโลกที่กรุณาให้ข้อมูลในการจัดทำวิจัยเล่มนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กมล กมลานนท์. (2542). **วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์กับการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: บาร์เทอร์อ๊อฟ เซ็นต์.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2550). **เทคโนโลยีการสอน : การออกแบบและพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร.

ณคินทร์ รอดพุฒ. (2550). การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เพื่อการเรียนการสอน: กรณีศึกษาเทมเป้อาหารจากถั่วเหลือง คุณค่าและ วิธีการผลิต. สาขาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทัศนีย์ นาครักษ์. (2540). **การผลิตเทปโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและฝึกอบรม.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์

ประทิน คล้ายนาค. (2551). **สื่อการศึกษาเบื้องต้น. โครงการตาราและเอกสารประกอบการสอน.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์.

สะอาดทิพย์ มงคลวงเล็บ. (2534). **โทรทัศน์เพื่อการศึกษา หน่วยที่ 9**. เอกสารการสอน สาขาศึกษาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อิสริยา สิริวิทยาวรรณ. (2534). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้เทปโทรทัศน์สร้างสถานการณ์กับการสอนตามคู่มือครู.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์

DEVELOPING MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY OF GRADE 3 STUDENTS USING MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ACTIVITIES

พิมผกา แท่งทอง* และ อุเทน ปุ่มสันเทียะ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : pimpaka_t2537@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3/2 โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร และ โจทย์ปัญหา การบวก ลบ คูณ หารระคน กลุ่มที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 40 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น การตั้งปัญหา แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และแบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.61 – 0.77 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ ระหว่าง 0.20 – 0.41 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณา ความสามารถในแต่ละด้าน สรุปผลได้ว่า ด้านความสามารถในด้านการทำความเข้าใจปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 0.98) ด้าน ความสามารถในด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 1.94) และด้านความสามารถในด้านการหา ค าตอบที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย = 0.94) มีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ : การตั้งปัญหา การแก้ปัญหา ความสามารถการแก้ปัญหา

Abstract

The purpose of this research was to study mathematical problem-solving ability of 40 students in grade 3 who were taught by problem posing method of addition, subtraction, multiplication, division, and problem of adding, subtracting, multiplying, and dividing in Pibulsongkram Rajabhat University Demonstration School in 2nd semester, academic year 2017. The research instruments were problem posing lesson plans which composed of problem-solving ability tests and skill training tests on problem posing method of addition, subtraction, multiplication, division, and problem of adding, subtracting, multiplying, and dividing. The mathematics problem solving ability test with the difficulty (p) values from 0.61 to 0.77, discrimination (r) from 0.20 to 0.41 and the reliability of entire was at 0.80. The results of research showed that grade 3 students have an average score on math problem solving ability of problem posing method of addition, subtraction, multiplication, division, and problem of adding, subtracting, multiplying, and dividing at good level. Considering the ability in each aspect, the ability to understand the problem was at the average X=0.98, the ability to show how to do the solution was at the average X=1.94 and the ability to find the correct answer was at the average X=0.94. The mean score was 3 at good level.

keywords : problem posing, problem-solving, problem-solving ability

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการช่วยผลักดันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะวิชาคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานความรู้ในการพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการสาขาต่างๆ ในทุกๆ ด้านที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ดังคำกล่าวของ สิริพร ทิพย์คง (2545: 1) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิชาคณิตศาสตร์ สรุปได้ว่า วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ใช้ก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคิดค้นทางวิทยาศาสตร์จะช่วยให้โลกเจริญก้าวหน้าและพัฒนาขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ยุพิน พิพิธกุล (2546) สรุปได้ว่า คณิตศาสตร์เป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เพราะคณิตศาสตร์จะทำให้บุคคลรู้จักคิด และการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ เราใช้คณิตศาสตร์ในการพิสูจน์อย่างมีเหตุผลในปัญหาต่างๆ

ปัจจุบันพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์เท่าที่ควรซึ่งอาจเนื่องมาจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เช่น ลักษณะของวิชาซึ่งค่อนข้างเป็นนามธรรม ซึ่งประกอบด้วยสัญลักษณ์ อาศัยการคิดที่เป็นแบบแผนมีขั้นตอนและมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สิริพร ทิพย์คง (2544) และแม้ว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์เป็นอย่างดี แต่ยังมีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ด้อยความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสารเสนอความคิดทางคณิตศาสตร์ การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ต่างๆ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2550) ในชีวิตประจำวันสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญคือปัญหา ซึ่งปัญหามีตั้งแต่ที่ง่ายต่อการ แก้จนกระทั่งถึงปัญหาที่ซับซ้อน ต้องอาศัยความคิดรวบยอด ความรู้ ประสบการณ์ในการแก้ปัญหา และเทคนิควิธีการหลายอย่างเพื่อให้แก้ปัญหาได้ดีและมีประสิทธิภาพ การที่นักเรียนจะแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น การเรียนคณิตศาสตร์มีส่วนช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาได้ดี ทั้งนี้เนื่องจากการแก้ปัญหาเป็นหัวใจ จิตวิญญาณและสิ่งที่จำเป็นในวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Contreras (2005)

นอกจากนี้ยังพบข้อมูลจากหลาย ๆ หน่วยงานมีปัญหามากใน เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนบกพร่องในการอ่านและทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา ไม่สามารถแปลความหมายของโจทย์ ระบุสิ่งที่โจทย์ต้องการทราบไม่ได้ บอกสิ่งที่โจทย์กำหนดไม่ถูกต้อง ขาดความเข้าใจในกระบวนการหรือวิธีการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) และการติดตามผลการประเมินการสอนของครูของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2555) ที่พบว่าวิธีการจัดกิจกรรมของครูส่วนใหญ่ไม่ให้โอกาสนักเรียนใน การเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการฝึกคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการแก้ปัญหา ดังนั้นในการจะพัฒนาความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์จึงควรจะจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติและให้เหตุผลในการทำกิจกรรมด้วย

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียนนั้นมีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือให้นักเรียนรู้จักวิธีการคิดและมีทักษะในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันได้ เครื่องมือหรือวิธีการที่จะเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะตามเป้าหมายทั้งสองประการนั้นคือการฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ซึ่งจะเป็นรากฐานที่สำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนก็คือ เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งประสบการณ์จากการฝึกทักษะในการแก้ปัญหาในชั้นเรียนนี้จะเป็นรากฐานสำคัญนำไปสู่การพัฒนาวิธีการคิดและเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาต่างๆ ต่อไป การฝึกแก้ปัญหาจะช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดมีระเบียบขั้นตอนในการคิด รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และรู้จักตัดสินใจอย่างฉลาด ดังนั้นครูควรจัดประสบการณ์ในการแก้ปัญหาให้กับนักเรียนเพื่อที่นักเรียนจะได้มีความสามารถและความมั่นใจในการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ จุมพต ขำวีระ (2538) การเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาทักษะโดยปราศจากการประยุกต์ใช้ และจดจำกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยปราศจากความเข้าใจไม่เพียง พอที่จะนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ ดังนั้น จุดเน้นของการเรียนการสอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากที่เน้นการจดจำ

ข้อมูล ทักษะพื้นฐาน ไปเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจในหลักการทางคณิตศาสตร์ มีทักษะพื้นฐานที่เพียงพอในการนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ต้องเผชิญ ผู้เรียนจะต้องได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวนักเรียนเอง ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สมเดช บุญประจักษ์ (2544) ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงเป็นหัวใจของคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องอาศัยความคิดรวบยอด ทักษะการคิดคำนวณ หลักการ กฎและสูตร ต่างๆ นำไปใช้ในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะทักษะในการแก้ปัญหามีความสำคัญต่อชีวิต และสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ ซึ่ง สอดคล้องกับคำกล่าวของ กรมวิชาการ (2544) และสอดคล้องกับที่ ฉวีวรรณ เศวตมาลย์ (2544) ได้กล่าวว่า เป้าหมาย เบื้องต้นของการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ก็คือ การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนอย่าง หลากหลายในวงกว้าง สิ่งที่เป็นปัญหาของคนหนึ่งอาจไม่เป็นปัญหาสำหรับอีกคนหนึ่ง แต่ขอให้ปัญหานั้นท้าทายความอยากรู้ อยากเห็น และนำไปสู่การคิดค้น ซึ่งแต่ละคนอาจมีวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ กัน และท้ายที่สุดจะได้รับประสบการณ์และความพึง พอใจในการแก้ปัญหา

การสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหา เป็นเทคนิคการสอนรูปแบบหนึ่งที่ครูผู้สอนนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโลกของความเป็นจริง โดยผู้สอนจะใช้วิธีการตั้งปัญหาหรือเสนอปัญหาที่ท้าทายหรือซับซ้อน เพื่อยั่วยุให้นักเรียนสนใจกระหายที่จะใช้ศักยภาพตนเองที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา เกิดความสนใจและเกิดความท้าทายที่จะแก้ปัญหานั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุริเยส สุขแสวง (2548) และสอดคล้องกับคำกล่าวของ Duncker (1945) ซึ่งกล่าวว่า การ สอนโดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหาเป็นการนำเสนอปัญหาที่ท้าทายและครูผู้สอนหรือนักเรียนในห้องเรียนเสนอปัญหาเพื่อกระตุ้น ให้ผู้เรียนหรือเพื่อนนักเรียนคนอื่นมีความต้องการที่จะแก้ปัญหา และคิดหาคนทางที่จะแก้ปัญหานั้นๆ Gonzales (1998) ได้ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหาว่า เริ่มต้นด้วยการที่ผู้สอนกล่าวถึงสาระการ เรียนรู้ที่จะเรียนและความสำคัญของสาระที่จะเรียนดังกล่าว หลังจากนั้นผู้สอนนำเสนอปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเรียนและมอบหมายงานจากปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวให้นักเรียนทำเพื่อเรียนรู้มโนทัศน์หรือ วิธีการแก้ปัญหา จากนั้นให้นักเรียนค้นหาสถานการณ์ทางคณิตศาสตร์และสร้างเป็นโจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ขึ้นมาและนำเสนอ โจทย์ปัญหาดังกล่าวกับเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อช่วยกันหาวิธีการแก้ปัญหาของปัญหาดังกล่าวนั้น Brown and Walter (1993) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหาสรุปได้ว่า การสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหาช่วย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตใจเป็นนักผจญภัย กล้าเสี่ยง เนื่องจากผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นอิสระในการคิดและการตอบคำถาม และทั้ง ผู้เรียนยังรู้สึกเป็นอิสระจากคำตอบของคนอื่นด้วย เป็นการช่วยพัฒนาความรู้สึกของผู้เรียนและตอบสนองต่อปัญหาได้เป็น อย่างดี อีกทั้งการสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหายังช่วยพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนด้วย

จากความสำคัญของการตั้งปัญหาดังกล่าว จะเห็นว่าการตั้งปัญหาเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระในการคิดและหาคำตอบ สร้างความตื่นเต้นและก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้นักเรียนพยายามใช้ศักยภาพของตนเองเพื่อช่วยในการหาคำตอบ อีกทั้งการตั้งปัญหาจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหามากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 แผน แผนละ 1 ชั่วโมง ดังนี้ โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหาการหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ระคน ซึ่งเป็นการ บวก ลบ คูณ หาร จำนวนนับสองจำนวนที่ไม่เกินหนึ่งแสน

2. แบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหาการหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ทั้งหมดจำนวน 5 ชุด

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหาการหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน จำนวน 10 ข้อ **การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย** ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหา การหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 แผน แผ่นละ 1 ชั่วโมง หลังจากสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจและนำมา แก้ไข จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย โดยผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการ เรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วเตรียมนำไปใช้ในการสอนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ผู้วิจัยสร้างแบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหาการหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อนำมากำหนดแบบฝึกทักษะให้ครบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละคาบ จากนั้นดำเนินการสร้างแบบฝึกทักษะ โดยให้นักเรียนสร้างโจทย์ปัญหาจากภาพ จำนวน 1 ข้อ และจากประโยคสัญลักษณ์ จำนวน 1 ข้อ ทั้งหมด 5 ชุด คือ แบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก แบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการลบ แบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการคูณ แบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาหาร และแบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน เมื่อสร้างแบบทดสอบเสร็จแล้ว นำเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อขอคำแนะนำ แก้ไขส่วนที่ยังบกพร่อง นำมาปรับปรุง จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย ซึ่งแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบวัดกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.67 – 1.00

ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหาการหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อนำมากำหนดแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นดำเนินการสร้างแบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย เมื่อสร้างแบบทดสอบเสร็จแล้ว นำเสนอต่อที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อขอคำแนะนำ แก้ไขส่วนที่ยังบกพร่อง นำมาปรับปรุง จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย ซึ่งแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบวัดกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.67 – 1.00จากนั้นนำแบบทดสอบดังกล่าวไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจ านวน 40 คน จากนั้นทำการคัดเลือก แบบทดสอบที่ใช้ได้จำนวนอย่างละ 10 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.61 – 0.77 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.41 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 แผ่น ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละแผนครูจะกำหนดปัญหามาให้นักเรียน แล้วให้นักเรียนคิดหาวิธีการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบฝึกทักษะ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหาการหาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

3. หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทาง คณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก โจทย์ปัญหาการลบ โจทย์ปัญหาการคูณ โจทย์ปัญหาการหาร และโจทย์ปัญหาการ บวก ลบ คูณ หารระคน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจปัญหา ด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา และด้านความถูกต้องของคำตอบ นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงมาตรฐาน เพื่อตรวจสอบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับใด แล้วแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

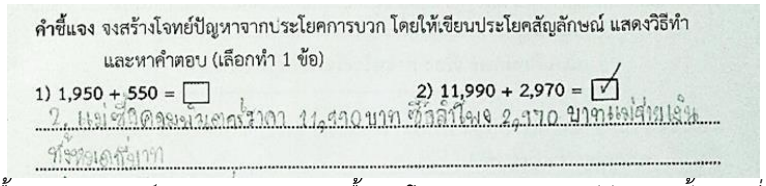
ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยพิจารณาจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

โจทย์ปัญหาการบวก หลังจากที่ครูได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์แล้ว นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในด้านการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนสามารถสร้างโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ได้ ดังรูปที่ 1 และรูปที่ 2 ด้านความสามารถในด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถแสดงวิธีทำโจทย์ปัญหาที่ครูกำหนดให้ได้ และด้านความสามารถในด้านการหาคำตอบที่ถูกต้อง นักเรียนสามารถคิด คำนวณหาคำตอบได้ ดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4

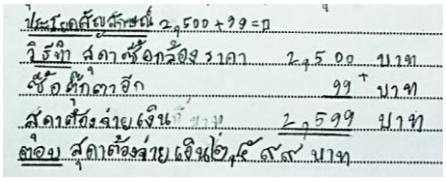
“สุดาซื้อกล้องราคา 2,500 บาท ซื้อตุ๊กตาอีก 99 บาท สุดาต้องจ่ายเงินกี่บาท”

ภาพที่ 1 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการบวกจากภาพ

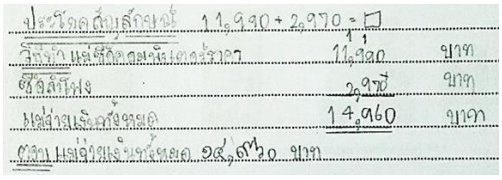

“แม่ซื้อคอมพิวเตอรร์ าคา 11,990 บาท ซื้อล าโพง 2,970 บาท แม่จ่ายเงินทั้งหมดกี่บาท”

ภาพที่ 2 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการบวกจากประโยคการบวก

ภาพที่ 3 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจากรูปที่ 1

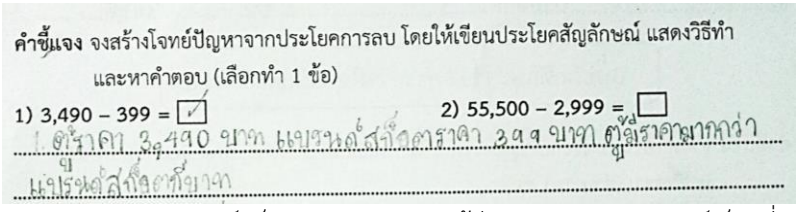
ภาพที่ 4 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจากรปู ที่ 2

โจทย์ปัญหาการลบ ครูใช้กิจรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยพิจารณา 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในด้านการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนสามารถสร้างโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 5 และภาพที่ 6 ด้านความสามารถในด้านการแสดงวิธีทำใน การดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และด้านความสามารถในด้านการหาคำตอบที่ ถูกต้อง นักเรียนสามารถคิด คำนวณหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 7 และภาพที่ 8

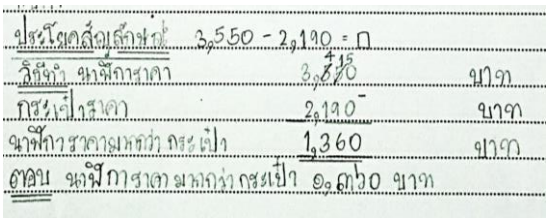
“นาฬิกา 3,550 บาท กระเป๋าราคา 2,190 บาท นาฬิการาคามากกว่ากระเป๋ากี่บาท”

ภาพที่ 5 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการลบจากภาพ

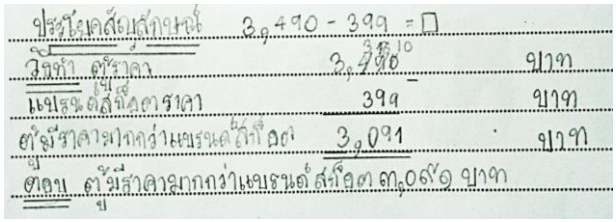

“ตู้ราคา 3,490 บาท แบรนด์สก็อตราคา 399 บาท ตู้มีราคามากกว่า แบรนด์สก็อตกี่บาท”

ภาพที่ 6 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการลบจากประโยคการลบ

ภาพที่ 7 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจาก**ภาพที่** 5

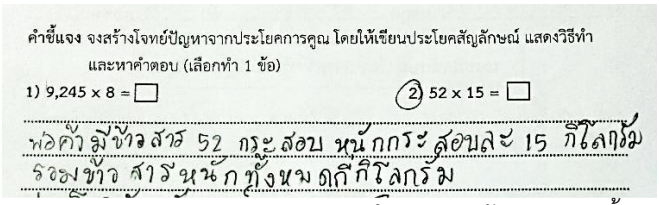
ภาพที่ 8 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจาก**ภาพที่** ที่ 6

โจทย์ปัญหาการคูณ ครูใช้กิจรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยพิจารณา 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในด้านการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนสามารถสร้างโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 9 และภาพที่ 10 ด้านความสามารถในด้านการแสดงวิธีทำใน การดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และด้านความสามารถในด้านการหาคำตอบที่ถูกต้อง นักเรียนสามารถคิด คำนวณหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 11 และภาพที่ 12

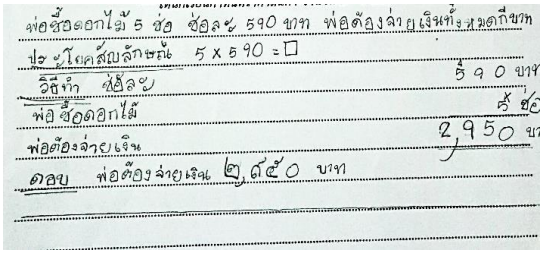
“พ่อซื้อดอกไม้ 5 ช่อ ช่อละ 590 บาท พ่อต้องจ่ายเงินทั้งหมดกี่บาท”

ภาพที่ 9 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการคูณจากภาพ

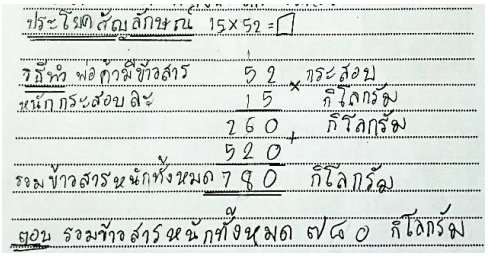

"พ่อค้ามีข้าวสาร 52 กระสอบ หนักกระสอบละ 15 กิโลกรัมรวมข้าวสารหนักทั้งหมดกี่กระสอบ"

ภาพที่ 10 แสดงการสร้างโจทย์ปญั หาการคณู จากประโยคการคณู

ภาพที่ 11 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจากรูปที่ 9

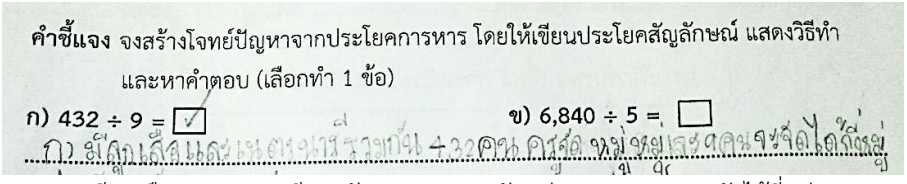
ภาพที่ 12 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจากรูปที่ 10

โจทย์ปัญหาการหาร ครูใช้กิจรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยพิจารณา 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในด้านการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนสามารถสร้างโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 13 และภาพที่ 14 ด้านความสามารถในด้านการแสดงวิธีทำ ในการดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และด้านความสามารถในด้านการหาคำตอบ ที่ถูกต้อง นักเรียนสามารถคิด คำนวณหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 15 และภาพที่ 16

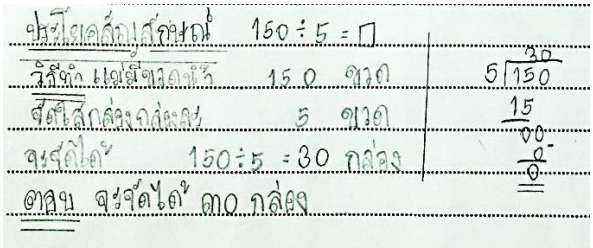
"แม่มีขวดน้ำ 150 ขวด จัดใส่กล่อง กล่องละ 5 ขวด จะจัดได้กี่กล่อง"

ภาพที่ 13 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการหารจากภาพ

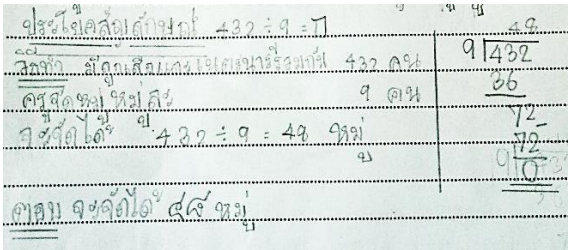

"มีลูกเสือและเนตรนารีรวมกัน 432 คน ครูจัดหมู่ หมลู ะ 9 คน จะจัดได้กี่หมู่"

ภาพที่ 14 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการหารจากประโยคการหาร

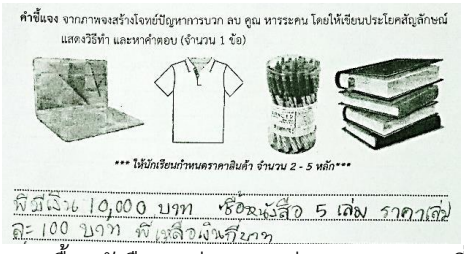

ภาพที่ 15 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจาก**ภาพที่** 13

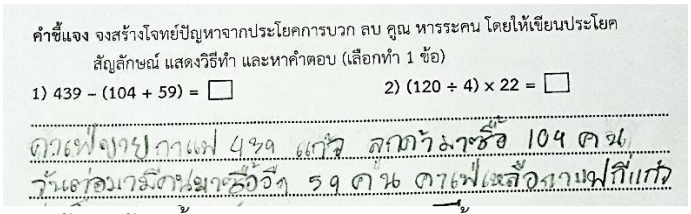
ภาพที่ 16 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจากภาพที่ 14

โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร ระคน ครูใช้กิจรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยพิจารณา 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในด้านการทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนสามารถสร้างโจทย์ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 17 และภาพที่ 18 ด้านความสามารถในด้าน การแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา นักเรียนสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และด้านความสามารถในด้าน การหาคำตอบที่ถูกต้อง นักเรียนสามารถคิด คำนวณหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง ดังภาพที่ 19 และภาพที่ 20

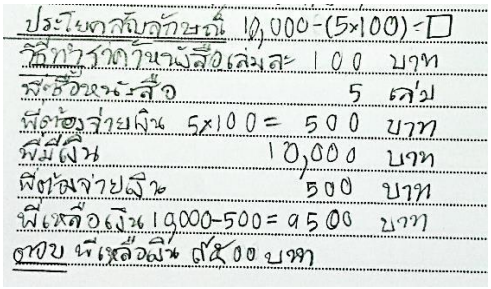
“พี่มีเงิน 10,000 บาท ซื้อหนังสือ 5 เล่ม ราคาเล่มละ 100 บาท พี่เหลือเงินกี่บาท”

ภาพที่ 17 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการหารจากภาพ

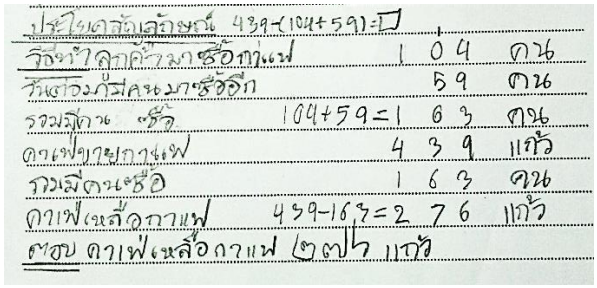

“คาเฟ่ขายกาแฟ 439 แก้ว ลูกค้ามาซื้อ 104 คน วันต่อมามีคนมาซื้ออีก 59 คน คาเฟ่เหลือกาแฟกี่แก้ว”

ภาพที่ 18 แสดงการสร้างโจทย์ปัญหาการหารจากประโยคการหาร

ภาพที่ 19 แสดงการแก้ปัญหาและหาคำตอบจากรูปที่ 17

ภาพที่ 20 แสดงการแก้ปัญหาและหาคา ตอบจากภาพที่ 18

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนแบบฝึกทักษะ

เรื่อง	ด้านความเข้าใจปัญหา			ด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา			ด้านความถูกต้องของคำตอบ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
โจทย์ปัญหาการบวก	0.98	0.16	ดี	1.95	0.32	ดี	0.98	0.16	ดี
โจทย์ปัญหาการลบ	0.98	0.16	ดี	1.95	0.32	ดี	0.95	0.22	ดี
โจทย์ปัญหาการคูณ	0.98	0.16	ดี	1.95	0.32	ดี	0.93	0.27	ดี
โจทย์ปัญหาการหาร	0.98	0.16	ดี	1.95	0.32	ดี	0.93	0.35	ดี
โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน	0.98	0.16	ดี	1.90	0.38	ดี	0.90	0.30	ดี

เกณฑ์การให้คะแนนด้านความเข้าใจปัญหาและด้านความถูกต้องของคำตอบ

ค่าเฉลี่ย 0.76 – 1.00 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ ดี

ค่าเฉลี่ย 0.26 – 0.75 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับพอใช้

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 0.25 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับปรับปรุง เกณฑ์การให้คะแนนด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.00 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ ดี

ค่าเฉลี่ย 0.51 – 1.50 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ พอใช้

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 0.50 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ ปรับปรุง

ตารางที่ 2 แสดงคะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

เรื่อง	ด้านความเข้าใจปัญหา			ด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา			ด้านความถูกต้องของคำตอบ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
โจทย์ปัญหา การบวก ลบ คูณ หาร และ โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน	0.94	0.20	ดี	1.81	0.48	ดี	0.75	0.40	ดี

เกณฑ์การให้คะแนนด้านความเข้าใจปัญหาและด้านความถูกต้องของคำตอบ

ค่าเฉลี่ย 0.76 – 1.00 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับดี

ค่าเฉลี่ย 0.26 – 0.75 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ พอใช้

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 0.25 หมายถึง ผู้เรียนเมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับปรับปรุง เกณฑ์การให้คะแนนด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.00 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ ดี

ค่าเฉลี่ย 0.51 – 1.50 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ พอใช้ ค่าเฉลี่ย 0.00 – 0.50 หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาระดับ ปรับปรุง

สรุปผล

ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน โดยวัดจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หาร และโจทย์ปัญหาการบวก ลบ คูณ หารระคน ของนักเรียนอยู่ในระดับดี และเมื่อตรวจสอบความสามารถในแต่ละด้าน สรุปผลได้ว่า ด้านความสามารถในด้านการทำความเข้าใจปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 0.94) ด้านความสามารถในด้านการแสดงวิธีทำในการดำเนินการแก้ปัญหา (ค่าเฉลี่ย = 1.81) และด้านความสามารถในด้านการหาคำตอบที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย = 0.75) มีคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการตั้งปัญหาทางคณิตศาสตร์ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เหลียงและซิลเวอร์ (Leung & Silver, 1997) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การสอนโดยใช้วิธีการตั้งปัญหาส่งผลให้ความสามารถทางคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการตั้งปัญหามีอิทธิพลทางบวกต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนตั้งปัญหา เป็นการให้นักเรียนได้ส ารวจสถานการณ์ปัญหา แยกแยะองค์ประกอบของปัญหาว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ดังนั้นการตั้งปัญหาจึงถือว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริเยส สุขแสวง (2548) ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสุณี สุทธิจักษ์ (2551) ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้การตั้งปัญหาเสริมกระบวนการแก้ปัญหาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้การตั้งปัญหาเสริมกระบวนการแก้ปัญหามีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1.จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าการตั้งปัญหามีประโยชน์ในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนที่ควรได้รับการพัฒนา ดังนั้น จึงควรนำการตั้งปัญหาไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในกลุ่มสาระและระดับชั้นอื่นๆ

2.ผู้สอนควรจัดเนื้อหา และเวลาให้เพียงพอต่อการเรียนรู้ และการทำกิจกรรมเนื่องจากนักเรียนต้องใช้เวลาในการคิด คำนวณ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้การตั้งปัญหาในการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์อื่น ๆ ทั้งในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนในระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากทำให้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์มีประสิทธิผลดี

2. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รับการ พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะการคิดคำนวณหรือทักษะด้านอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2544). **การแก้ปัญหา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จุมพต ขำวีระ. (2538). **การพัฒนาชุดการสอน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการสอนคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉวีวรรณ เศวตมาลย์. (2544). **ปกิณกะคณิตศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ยุพิณ พิพิธกุล. (2542). การแก้ปัญหา. **วารสารคณิตศาสตร์.** 485-487 กุมภาพันธ์ – เมษายน.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ทักษะ /กระบวนการทางคณิตศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: หจก. ส เจริญ การพิมพ์

สิริพร ทิพย์คง. (2544). การแก้ปัญหาคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุริเยส สุขแสวง. (2548). **ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการตั้งปัญหาที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหา ทางคณิตศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสุรินทร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช บุญประจักษ์. (2544). “แนวคิดในการพัฒนาศักยภาพทางคณิตศาสตร์.” **วารสารคณิตศาสตร์** (พฤศจิกายน- ธันวาคม 2544): 33-37

Brown, S. & Walter, M.I. (1993). **Problem posing: reflection and application.** New Jersey: Lawrence.

Contreras, J. (2005). Posing and Solving Problems: The Essence and Legacy of Mathematics. Teaching Children Mathematics (October 2005).

Duncker, K. (1945). “On problem solving.” **Psychological Monographs.** 58 (270): 5

Gonzales, N.A. (1998). A blueprint for problem posing. **School Science and Mathematics.** 94(2): 78 – 85.

ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

A STUDY OF THE PROBLEMS AND NEEDS OF TEACHING MANAGEMENT WITH SOCIAL MEDIA FOR UNDERGRADUATE STUDENTS

ศุภสิทธิ์ เต็งคิว* สุภาณี เส็งศรี และ กอบสุข คงมนัส
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : supasittengkew@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของงานวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตปริญญาตรี เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตปริญญาตรี แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 001226 วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 นิสิตจำนวน 334 คน โดยได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย1. แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยจะดำเนินการสอบถาม 4 ด้าน คือ ประกอบด้วย 1.ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 2. ด้านการประยุกต์ใช้สื่อสังคมในการเรียนการสอน 3. ด้านจัดกิจกรรมโครงาน 4. ด้านการประเมินผล 2. แบบสัมภาษณ์ปลายปิดเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตปริญญาตรี สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.1 โดยมีอายุ 18-20ปี คิดเป็นร้อยละ 97.7 ส่วนใหญ่เป็นนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 98.1 2. ผลศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตปริญญาตรีอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.52, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนพบปัญหาและความต้องการคือ ผู้สอนควรชี้แจงจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนชัดเจน 2) ด้านการประยุกต์ใช้สื่อสังคมในการเรียนการสอน พบว่าเนื่องด้วยนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 เป็นนิสิตเข้าใหม่ซึ่งต้องการให้ผู้สอนมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนในแต่ละชั่วโมงการเรียนการสอนเพื่อให้นิสิตทราบถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้ชัดเจน 3)ด้านการประเมินผลการจัดกิจกรรมโครงาน พบว่า นิสิตได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมโดยผู้สอนส่งเสริมให้นิสิตเกิดการคิดวิเคราะห์ โครงงาน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมและนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมโครงงาน

คำสำคัญ : สภาพการเรียนการสอน สื่อสังคมออนไลน์ การศึกษาทั่วไป

Abstract

This study, with the aim of research to study the teaching through social media for undergraduate students. To study the opinion of students on the management of instructional media and the online community for undergraduate students. Resources used in research 1. The population in this study were students enrolled in the course 001226 Ways of Living in the Digital Age. 1st semester of academic year 2560 for 334 students in 1 classrooms with Purposive Sampling. Tools of research 1. a questionnaire on the satisfaction of studying about the state of teaching and learning through social media for the undergraduate students. 1. The process of teaching and learning. 2. The application of

social media in teaching and learning. 3. The activity of the work. 4. The evaluation. 2. The closing interview about the study of the condition of teaching and learning through social media for students. Research result The results of the study on general conditions of teaching and learning through social media. Of undergraduate students The majority of respondents were female. At 53.1 percent, the average age of 18-20 years was 97.7 percent. Most of them were first year undergraduates, 98.1 percent. 2. The study of students' opinions on the state of teaching and learning through social media. Most of the students in the bachelor degree are equal ($\bar{x}$= 4.52, S.D. = 0.22). When it was found that. 1. A Teaching processes. There are problems and needs. Teachers should clarify their Goal, objectives, criteria, measurement and evaluation. 2. A apply of social media in teaching. It was found that for 1st year undergraduate students were new students they wanted the instructor to clarify the objectives of the learning style in each teaching hour so that the students knew the process of teaching and learning. 3. Evaluation of the activities. It was found that Students receive various facilities. Events are appropriately by the instructors encourage students critical thinking occurs. Project to achieve the creative skills and lead to apply of knowledge in project events.

Keywords : teaching, social media, education

บทนำ

เนื่องด้วยการศึกษานั้นมีอิทธิพลและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล และแต่ละบุคคลจะต้องได้รับการศึกษาเรียนรู้ตามระบบ ซึ่งการศึกษานั้นยังเป็นศึกษาจำเป็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงทำให้การศึกษานั้นมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบต่างๆ ในการเรียนรู้ ปัจจุบันการศึกษาได้มีการพัฒนาไปอย่างที่ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 19 และ 20 ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาและมีข้อจำกัดต่างๆ เข้ามาเป็นกฎเกณฑ์ แต่ปัจจุบันในยุคศตวรรษที่ 21 การศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ซึ่งเด็กที่เกิดในยุคเจเนอเรชั่น แซด ถึงซี(Generation Z- C) คือผู้ที่เกิดปี พ.ศ. 2540 ขึ้นไปที่เกิดมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และการใช้เทคโนโลยีแล้วสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว พร้อมพฤติกรรมการเสพติดอินเตอร์เน็ตและโซเชียลมีเดีย และเครื่องมือต่างๆ ในการพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ของคนในกลุ่มนี้ (กระปุกดอทคอม,2556) เนื่องด้วยประเทศไทยมีทิศทางในการพัฒนาประเทศในหลากหลายด้านที่สำคัญ เพื่อให้ตามทันกับยุคโลกาวิวัฒน์ ด้านที่สำคัญเป็นประการแรกคือ ด้านการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาประเทศไทย 4.0 สู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งด้านการศึกษาของการพัฒนาประเทศไทย 4.0 เป็นยุคเทคโนโลยี Creative และ Innovation เน้นการสร้างให้คนไทยสามารถคิดเองได้และเน้นการบรูณนาการความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการเรียนรู้ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียน (จันทรา เทพอวยพร, 2560)เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปธรรมให้ผู้เรียนมีทักษะที่ต้องการ เช่น การทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารที่ดี ซึ่งการจัดการศึกษาต้องสร้างความพอใจให้ผู้เรียนและท้าท้ายสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอยากเรียน

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นั้นกระบวนการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลง (หนังสือพิมพ์แนวหน้า, 2556) โดยผู้เรียนจะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยครูจะเป็นเพียงโค้ตหรือผู้ที่แนะนำในการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นนวัตกรรมของการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ควบคู่ไปพร้อมๆ กับเทคโนโลยีและการสื่อสาร (ICT) ที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในปัจจุบัน(อัมพร ชัยเดช, 2557) โดยเริ่มตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงการเข้า

นอน เพราะเข้าถึงได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว ทุกเขตข้อมูล และสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้และยังนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้อย่างมาก ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์มีความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของมุมโลก ขอแค่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตก็สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ จนกระทั่งขณะนี้เราได้ก้าวเข้าสู่ในยุคที่เรียกได้ว่าเป็นยุคที่ไร้พรมแดน ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ได้จำแนกและแยกประเภทออกเป็นหลายประเภท ซึ่ง 1 ในประเภทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากคือ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นสื่อประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันหรือเป็นปัจจัย 5 หรือปัจจัยแรกๆ ที่ยังคงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ของทุกคน

ปัจจุบันมีช่องทางการติดต่อสื่อสารมากมาย เครื่องมือที่ได้ความนิยมมากที่สุดคือสังคมออนไลน์ เพราะการใช้งานที่ง่ายและมีแอพพิเคชั่นที่สามารถใช้งานบนสมาร์ทโฟนได้ สะดวกและรวดเร็ว และเข้าถึงทุกสถานที่ (ภาณ ภูมิพัฒนพล, 2558) และการเรียนการสอนในปัจจุบันปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเฟซบุ๊ก กูเกิ้ล และยูทูปมีส่วนช่วยในการเรียนการสอนของนักเรียนในยุคนี้ยกตัวอย่างเช่น การสร้างเพจเฟซบุ๊กเพื่อใช้ในการติดต่อนักเรียนและส่งงาน การใช้กูเกิ้ลในการสืบค้นข้อมูลในการเรียนรู้ของนิสิต และยูทูปเป็นเครื่องมือใช้ในการเรียนรู้ของนิสิตเพื่อให้การเรียนรู้ของนิสิตเข้าใจเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น โดยการใช้สื่อสังคมในการเรียนการสอนนั้นทำให้เกิดการสร้างการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนิสิตหรือนิสิตกับนิสิต และยังสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแหล่งความรู้ได้อย่างกว้างขว้าง และช่วยกระตุ้นให้นิสิตเกิดความสนใจในการเรียนการสอนที่จะสามารถพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตให้ดียิ่งขึ้น(โยเนีย เย็นชา [นามแฝง], 2555)) ซึ่งแตกต่างกับยุคสมัยก่อนเวลาจะส่งงานก็ต้องเซฟใส่แฟลชไดร์ฟมาส่ง แต่ในยุคนี้สามารถทั้งติดต่อสื่อสารผู้เรียนในชั้นเรียน นัดหมายเวลาเรียน หรือแม้กระทั่งส่งงาน ทำให้ประหยัดและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น สามารถแชร์สื่อการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน วิดีโอเกี่ยวกับการเรียน สามารถดูได้ทุกที่ทุกเวลาที่มีการเข้าถึงของอินเทอร์เน็ตได้ (โยเนีย เย็นชา [นามแฝง], 2555) และผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัย ที่ได้มีการจัดหลักสูตรในการเรียนการสอนในรายวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งหวังให้นิสิตมีความถึงพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัยได้อย่างเป็นประโยชน์พร้อมที่จะเป็นตัวอย่างต่อสังคม โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับการเรียนการสอนนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้าการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้กับนิสิตในการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

เนื่องด้วยกองการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้จัดทำหลักสูตรในหมวดรายวิชาศึกษาทั่วไป ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนรู้และทักษะชีวิตของนิสิตในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในหมวดของรายวิชาศึกษาทั่วไปได้แบ่งออกเป็นรายวิชาต่างๆ เพื่อครอบคลุมกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัยที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งรายวิชาที่สามารถตอบโจทย์ของจุดมุ่งหมายของหมวดรายวิชาศึกษาทั่วไป(กองศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2535) ในการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่ผ่านมาพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการบรรยายในรายวิชามากกว่าการกระตุ้นคิด จึงไม่ได้เน้นกระบวนการในการพัฒนาทักษะการคิดด้านต่างๆ ของผู้เรียนและมีผู้เรียนจำนวนมาก การจัดกาเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้นไม่สามารถจัดกิจกรรมภายในห้องเรียนได้เพียงอย่างเดียว(อพัชชา ช้างขวัญยืน, 2560) ฉะนั้นรายวิชาที่สามารถตอบโจทย์ต่อความต้องการของผู้เรียนในการพัฒนาทักษะการคิดด้านต่างๆ คือ รายวิชา วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล ที่เน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการใช้ชีวิตที่จำเป็นสาหรับนิสิตในศตวรรษที่ 21 หรือในยุคดิจิทัล (digital age) ที่เติบโตและพัฒนาไปพร้อมกับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว สามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารที่มีเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถและทันทันในการใช้เทคโนโลยีสารสารสนเทศดิจิทัลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นิสิตมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถเลือกใช้เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้จักประโยชน์และโทษของเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อสังคม และเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ให้นิสิตมีความรู้ในการใช้อุปกรณ์ทางดิจิทัลมีทักษะในการปฏิบัติการใช้เครื่องมือดิจิทัลกับเทคโนโลยีการแบ่งปันความรู้ และมีทัศนคติที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันช่วยให้นิสิตเกิดวิจารณญาณ มีความรู้ มารยาท และเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมรู้ถึงสิทธิและการละเมิดการใช้ข้อมูลทางดิจิทัลโดย ฉะนั้นรายวิชาวิถีชีวิตในยุคดิจิทัลเป็นรายวิชาที่เปิดให้นิสิตลงทะเบียนในการเรียน

เป็นจำนวนมาก จึงทำให้พบปัญหาและอุปสรรคในการเรียนรู้ของนิสิตเป็นอย่างมาก เช่น การเรียนรู้ไม่ทันภายในห้องเรียน การขาดเรียนบ่อยของนิสิต และปัญหาอื่นๆ ตามมา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเครื่องมือในการสำรวจการเรียนการสอนของนิสิต เพื่อใช้ในการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตปริญญาตรี เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตตามกระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 001226 วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยนเรศวร

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 001226 วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 1 ห้องเรียน นิสิตจำนวน 334 คน โดยได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากจำนวนทั้งหมด 3 ห้องเรียน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ สภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาผู้วิจัยได้ทำการแบ่งลักษณะของการสอบถามเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี ได้แบ่งเป็นการสอบถามความคิดเห็นเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 2. ด้านการประยุกต์ใช้สื่อสังคมในการเรียนการสอน
3. ด้านจัดกิจกรรมโครงาน 4. ด้านการประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีโดยจะดำเนินการสอบถาม 4 ด้าน คือ ประกอบด้วย 1.ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน 2. ด้านการประยุกต์ใช้สื่อสังคมในการเรียนการสอน 3. ด้านจัดกิจกรรมโครงาน 4. ด้านการประเมินผล

2. แบบสัมภาษณ์ปลายปิดเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีและ2. แบบสัมภาษณ์ปลายปิดเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น
2. วิเคราะห์และกำหนดสิ่งที่จะสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี
3. กำหนดรูปแบบที่เลือกใช้สร้างแบบประเมินความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีรูปแบบมาตราส่วนคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
4. สร้างแบบประเมินพึงพอใจเกี่ยวกับศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีจำนวน 18 ข้อ โดยครอบคลุมกับการเรียนการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์
5. นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตปริญญาตรีที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป
6. ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
7. สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
8. นำผลแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตปริญญาตรีที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออไลน์ เพื่อนำไปวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของนิสิตปริญญาตรี จากการสัมภาษณ์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบปัญหาและความต้องการดังนี้ 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนพบปัญหาและความต้องการคือ ผู้สอนควรชี้แจงจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เกณฑ์การวัดและประเมินผลการสอนชัดเจนและต้องการให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการจัดกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน 2) ด้านการประยุกต์ใช้สื่อสังคมในการเรียนการสอน พบว่าเนื่องด้วยนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 เป็นนิสิตเข้าใหม่ซึ่งต้องการให้ผู้สอนมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนในแต่ละชั่วโมงการเรียนการสอนเพื่อให้นิสิตทราบถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนและรูปแบบการประเมินผลงานและโครงงานให้ชัดเจนของแต่ละชิ้นงานโดยต้องการให้ผู้สอนมีช่องทางในการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนิสิตให้มากเพื่อในการจัดทำโครงงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้ในการอธิบายละเอียดและความสำคัญของการเลือกสถานที่ในการทำโครงงานของนิสิต 3)ด้านการประเมินผลการจัดกิจกรรมโครงงาน พบว่า นิสิตได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการจัดกิจกรรมอย่างเหมาะสมโดยผู้สอนส่งเสริมให้นิสิตเกิดการคิดวิเคราะห์ โครงงาน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมและนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมโครงงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิพล อาจอินทร์และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตร 5 ปี ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย การวางแผนและจัดทำโครงการศึกษาด้านหลักสูตร การไปศึกษาดูงานที่สถานศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาดูงานและการเขียนรายงานผลโครงการศึกษาดูงาน รวมทั้งการนำเสนอผลการศึกษาดูงาน การจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพร้อมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งทราบแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยใช้โครงการเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

24.72 คิดเป็นร้อยละ 82.40 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 และมีจำนวนนักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 77.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 75 และ 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรี สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีอายุ 18-20ปี ส่วนใหญ่เป็นนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา วิถีชีวิตในยุคดิจิทัล

2. ผลศึกษาความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับนิสิตปริญญาตรีอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเท่ากับ ($\bar{x}$= 4.52, S.D. = 0.22)

เอกสารอ้างอิง

กระปุกดอทคอม. (2556). **นิสัย ของคน 8 GEN มาดูกัน คน 8 เจเนอเรชั่น คุณอยู่ในกลุ่มไหนกัน ? + ปัญหาระหว่างคนทำงาน 3 Generation จะแก้อย่างไร?.** สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2560. จากhttps:// pantip. com/ topic/30807680

กองศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2535). **แผนการศึกษารายวิชาศึกษาทั่วไปของคณะ ปรับปรุงปี พ.ศ. 2560**. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2560. จาก http://www.gened.nu.ac.th/d_menu1-17.php

จันทรา เทพอวยพร. (2560). **การประชุมใหญ่สามัญประจำปี2559 และประชุมวิชาการเรื่อง "ห้องสมุดดิจิทัลกับการก้าวสู่ยุค Thailand 4.0" วันที่ 23 มีนาคม 2560**. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2560. จาก http:// km.li.mahidol.ac.th/thai-studies-in-thailand-4-0/

ภาณ ภูมิพัฒนพล. (2558). **การใช้ Facebook เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน.** สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2560. จาก http://gunnika833.blogspot.com/

โยเนีย เย็นชา [นามแฝง]. (2555). **การประยุกต์ใช้ Facebook เพื่อการเรียนการสอน.** สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2560. จาก http://1991sailom2.blogspot.com/2012/12/1_4.html

สิทธิพล อาจอินทร์และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2554). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำาหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตร 5 ปี. **วารสารวิจัย มข** : ปีที่1 ฉบับที่1 : เมษายน-มิถุนายน 2554 หน้า 1-16KKU Research Journal : Vol.1 No.1 Apirl-June 2011, pp. 1-16

อพัชชา ช้างขวัญยืน. (2560). **ผลการจัดการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับนิสิตปริญญาตรี**. วิทยานิพนธ์. กศ.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร

อัมพร ชัยเดช. (2557). **อิทธิพลของ ICT ต่อการเรียรู้ในศตวรรษที่ 21**. สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2560. จาก http:// aofsungamporn.blogspot.com/2014/02/ict-21.html

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3

THE STUDENTS DEVELOPMENT ACTIVITIES ON PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY FOR 3RD YEAR EARLY CHILDHOOD

อรทัย บุญเที่ยง* และ สุนี บุญพิทักษ์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร
corresponding email : haleluya_654@hotmail.com

บทคัดย่อ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ขั้นตอนการอบรมให้ความรู้และสาธิตกิจกรรม ขั้นตอนการบูรณาการกับศาสตร์แขนงอื่นและขั้นตอน การบูรณาการกับเกมกิจกรรมเพื่อจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดี โดยสามารถนำความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการออกแบบเกมกิจกรรมได้ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 80 และในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 20 นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12) โดยมีความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.34) รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยสะดวก และด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ นักศึกษามีความคิดเห็นว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการจัดการเรียนที่มีประโยชน์และทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมค่าย หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The Students Development Activities on Philosophy of Sufficiency Economy for 3rd Year Early Childhood of 20 persons included of training and demonstration activities, integrated with other major and integrated with game activities steps. The research found that most students' achievement in Philosophy of Sufficiency Economy was a good level and ability to conduct of game activities was a good level for 80% and in a very good level for 20%. The students participate in student development activities of Philosophy of Sufficiency Economy in the overall satisfaction were a high level ($\overline{X}$ = 4.12) which satisfaction in apply was very high ($\overline{X}$ = 4.34), followed by facility and the process/ step of service. Students have the opinion that the students development activities on Philosophy of Sufficiency Economy was a good Handle useful lessons and have knowledge on Philosophy of Sufficiency Economy is increasing.

Keywords : students development activities, camp activities, philosophy of sufficiency economy

บทนำ

ภาครัฐและภาคเอกชนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีนโยบายให้ประชาชนทุกคนร่วมใจกันประหยัดพลังงานและร่วมกันปลูกต้นไม้รวมถึงยึดแนวทางการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระ

ปรมินทร์มหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่9) ที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับชาติในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเน้นความพอประมาณความมีเหตุมีผล รวมถึงความจำ เป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรจากผลกระทบใด ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังเพื่อการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป (งานเผยแพร่วิชาการสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาโดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการอย่างเหมาะสมส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง หลากหลายรูปแบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะจัดกิกจรรมพัฒนาผู้เรียนโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงได้จัดกิจกรรมค่ายปฐมวัยใจพอเพียง โดยนำหลักการ จุดเน้น นโยบายต่างๆ และแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในจากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้ในการจัดกิจกรรมค่ายปฐมวัยใจพอเพียง ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ค้นหาความสามารถ ความถนัด ตามความสนใจของตนเองรวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้มีทักษะการคิดเป็น ทำ เป็น แก้ปัญหาเป็น มีทักษะในการตัดสินใจ มีคุณธรรมในการดำรงชีวิตสร้างทางเลือกที่หลากหลาย มีการตัดสินใจและสร้างทัศนคติของผู้เรียนไปพร้อม ๆกันตามศักยภาพของผู้เรียน (สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.), 2545)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตวิธีการปฏิบัติตนของคนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนักเรียน โรงเรียน ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมให้ก้าวทันอย่างมีสติในยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงจึงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เพื่อป้องกันผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกภายใน ทั้งนี้บุคคลจำต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวัง โดยเฉพาะในการนำไปใช้เพื่อให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรอบรู้ที่เหมาะสม การดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความพากเพียรมีสติ มีปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้เกิดสมดุลและพร้อมสามารถรอบรับต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการทำกิจกรรมและแบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยพานักศึกษาไปทำกิจกรรมที่ศูนย์เรียนรู้ชีวิตพอเพียง บ้านดาดทองเจริญ ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีการเก็บรวมรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 อบรมให้ความรู้และสาธิตกิจกรรม มีจำนวน 2 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 “พอเพียง แบบเพียงพอ ตามรอยพ่อ ในหลวงไทย” วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง "3 ห่วง 2 เงื่อนไข"และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จากนั้นแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน วิเคราะห์คำสำคัญในชีวิตประจำวันที่มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมที่ 2 “มารู้จักข้าวไทยกันเถอะ”วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับพันธ์ข้าวไทยสายพันธ์ต่างๆ และลักษณะเฉพาะของพันธ์ข้าวไทย จากนั้นแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน สังเกตและเปรียบเทียบข้าวแต่ละสายพันธ์ ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับข้าวตามเทคนิคที่แต่ละกลุ่มสนใจ แล้วอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 การบูรณาการกับศาสตร์แขนงอื่นเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีจำนวน 4 กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 3 “สมุนไพรไทย ใจเกินร้อน” โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน ศึกษาสมุนไพรใกล้ตัวที่มีอยู่ในบริเวณศูนย์เรียนรู้ชีวิตพอเพียง และค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรเพิ่มเติม แล้วอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมที่ 4 “เพาะกล้า” โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน ศึกษาการเพาะกล้าข้าวแบบถาดหลุมจากวีดีโอ และทดลองลงมือปฏิบัติจากนั้นอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมที่ 5 “โยนกล้า - ดำนา” โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน ศึกษาการโยนกล้า-ดำนาจากวีดีโอ และทดลองลงมือปฏิบัติจากนั้นอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมที่ 6 “เกี่ยวข้าว - ฟาดข้าว” โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน ศึกษาการเกี่ยวข้าว-ฟาดข้าวจากวีดีโอ และทดลองลงมือปฏิบัติจากนั้นอภิปรายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การบูรณาการกับเกมกิจกรรมเพื่อจัดการเรียนการสอน มีจำนวน 2 กิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 7 KM (Knowledge Management): บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนระดับปฐมวัย โดยบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยการอภิปรายร่วมกัน

กิจกรรมที่ 8 “หลักพอเพียงแสนสนุก” โดยแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มๆ ละ 10 คน ออกแบบกิจกรรมเกมในค่ายปฐมวัยใจพอเพียง

วิทยากรและอาจารย์เป็นผู้ประเมินการทำกิจกรรมของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ในขั้นตอนที่ 1 ถึง ขั้นตอนที่ 3 ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบบันทึกการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคอร์ท (Likert’s Scale) 5 ระดับ นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation หรือ SD)

ผลการวิจัย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน ผลการทำกิจกรรม มีรายละเอียดดังนี้

ผลการจากเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดี เนื่องจากนักศึกษาได้มีลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วยตนเอง และนักศึกษามีส่วนร่วมในการคิด แก้ปัญหาและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น ตลอดจนในแหล่งการเรียนรู้ที่ไปศึกษาหาความรู้นั้นนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความคุ้นเคยกับแหล่งการเรียนรู้นั้นๆ เป็นอย่างดี เพราะว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชนซึ่งมีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษา โดยนักศึกษาสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ โดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างดี เนื่องจากในงานวิจัยนี้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตของศูนย์เรียนรู้ชีวิตพอเพียง ได้แก่ กิจกรรมที่ 1 “พอเพียง แบบเพียงพอ ตามรอยพ่อ ในหลวงไทย”,กิจกรรมที่ 2 “มารู้จักข้าวไทยกันเถอะ”,กิจกรรมที่ 3 KM(Knowledge

Management): บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย,กิจกรรมที่ 4 “สมุนไพรไทย ใจเกินร้อน”,กิจกรรมที่ 5 “เพาะกล้า”,กิจกรรมที่ 6 “โยนกล้า - ดำนา”,กิจกรรมที่ 7 “เกี่ยวข้าว - ฟาดข้าว” และกิจกรรมที่ 8 “หลักพอเพียงแสนสนุก” ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว ทำให้นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่มีความใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้กับบุคคลอื่น ส่งผลให้นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความรู้และความเข้าใจและสามารถนำความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการออกแบบเกมกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบค่ายปฐมวัยใจพอเพียงโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ผลการทำการออกแบบเกมกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย มีระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมในระดับดี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และในระดับดีมาก จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 20 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 20 คน โดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่า ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์และมีที่มีประสิทธิภาพ ทำให้นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

รายการ	**ระดับความพึงพอใจ**	
	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	**ความพึงพอใจ**
ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ		
1. การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ	3.00	ปานกลาง
2. ช่วงเวลา /ระยะเวลา	4.20	มาก
3. ขั้นตอนการดำเนินโครงการ	4.30	มาก
4. บรรยากาศในการจัดโครงการ	4.10	มาก
5. ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย	4.25	มาก
6. การให้ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ	4.00	มาก
ภาพรวม	**3.98±0.49**	**มาก**
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก		
1. การจัดและประสานงานแต่ละฝ่าย	4.20	มาก
2. ความเหมาะสมและความพร้อมของสถานที่	4.30	มาก
3. สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้	4.03	มาก
ภาพรวม	**4.18±0.11**	**มาก**
ด้านการนำไปใช้		
1. สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาทักษะได้	4.20	มาก
2. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้ผู้อื่น	4.30	มาก
3. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้	4.53	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.34±0.17**	**มาก**
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	**4.12±0.38**	**มาก**

ความพึงพอใจของนักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12) ในรายด้าน นักศึกษามีความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.34) รองลงมาคือด้านสิ่งอำนวยสะดวก และด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ พิจารณาด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ นักศึกษามีความพึงพอใจมีความพึงพอใจ เรื่อง ขั้นตอนการดำเนินโครงการมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.30) รองลงมาคือ ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย ช่วงเวลา /ระยะเวลา บรรยากาศในการจัดโครงการและการให้ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ ด้านสิ่งอำนวยสะดวก นักศึกษามีความพึงพอใจมีความพึงพอใจเรื่อง ความเหมาะสมและความพร้อมของสถานที่มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.30) รองลงมาคือ การจัดและประสานงานแต่ละฝ่ายและสื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ นักศึกษามีความพึงพอใจมีความพึงพอใจเรื่อง สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.53) รองลงมาคือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาทักษะได้

อภิปรายผล

ในด้านการนำความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ของนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัย พบว่านักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีระดับความสามารถในการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) และเมื่อสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ชองนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยในค่ายปฐมวัยใจพอเพียง พบว่าอยู่ในระดับดี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และในระดับดีมาก จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 20 จากจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 20 คน นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมปฐมวัยใจพอเพียงโดยภาพรวม พบว่านักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายปฐมวัยใจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12) โดยผลจากการใช้ศูนย์เรียนรู้ชีวิตพอเพียงในการทำกิจกรรมค่ายปฐมวัยใจพอเพียงส่งผลให้นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี จากการตอบคำถามและการนำเสนอผลงานที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง สอดคล้องกับเอื้อพงศ์ เฉลิมเล่า (2552) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ในการทำโครงงาน เพื่อเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำโครงงานสำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ โรงเรียนและมีการจัดกิจกรรมด้านการเกษตรที่หลากหลาย โดยนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยได้เรียนรู้เกี่ยวสายพันธ์ข้าวไทย, สมุนไพรไทย, เพาะกล้าข้าว,การโยนกล้า – ดำนา และการเกี่ยวข้าว-ฟาดข้าว ส่งผลให้นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนี้นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยยังสามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการเรียนการสอนระดับปฐมวัย เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ, กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์, กิจกรรมเสรี, กิจกรรมกลางแจ้ง, กิจกรรมเสริมประสบการณ์ และกิจกรรมเกมการศึกษา และสามารถสามารถบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย และออกแบบกิจกรรมการฐานเรียนรู้ “หลักพอเพียงแสนสนุก”เพื่อเตรียมไว้ สำหรับนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ในหมู่บ้านดาดทองเจริญ ตำบลอ่างทอง จังหวัดกำแพงเพชร

สรุปผลการวิจัย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยชั้นปีที่ 3 จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ขั้นตอนการอบรมให้ความรู้และสาธิตกิจกรรม ขั้นตอน การบูรณาการกับศาสตร์แขนงอื่นเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และขั้นตอน การบูรณาการกับเกมกิจกรรมเพื่อจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับดี ซึ่งนักศึกษาสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และ

นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างดี นักศึกษาสามารถศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่มีความใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของนักศึกษาได้ สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้มีความรู้และความเข้าใจและสามารถนำความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการออกแบบเกมกิจกรรมได้ในระดับดี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และในระดับดีมาก จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 20 จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 20 คน โดยนักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.12) โดยมีความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์สูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.34) รองลงมาคือ ด้านสิ่งอำนวยสะดวก และด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ

นักศึกษามีความคิดเห็นว่า ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์และมีที่มีประสิทธิภาพ ทำให้นักศึกษาโปรแกรมวิชาการศึกษาปฐมวัยมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักศึกษาโปรแกรมวิชาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วชิระ วิชชุวรนันท์ คณบดี คณครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

การประกวดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2551). **ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** (ออนไลน). เขาถึงได้จาก: http://122.155.0.114/Contest/web/main.aspx. (2551, 10 กรกฎาคม).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. (พิมพครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กลุมงานเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง.

โครงการพัฒนาแหงสหประชาชาติประจำประเทศไทย UNDP. (2550). **รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ป 2550 เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน.** กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาแหงสหประชาชาติประจำประเทศไทย. งานเผยแพร่วิชาการสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2550). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการ บรรเทาปัญหาภาวะโลกร้อนอย่างยั่งยืน**. สัมมนาวิชาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พันธุบุณยทองสังข. (2549). **หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับกลยุทธการจัดการองคการในสภาวะวิกฤตกรณีศึกษา: ชุมพรคาบานา รีสอรท**. สารนิพนธวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษยและองคการ, โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร.

วันวิสา เกิดพุฒ. (2549). **การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกตใช: กรณีศึกษาศูนยกสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จังหวัดชลบุรี**. ภาคนิพนธศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดลอม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร.

วิรัช นิภาวรรณ. (2550). **การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน**. รัฐสภาสาร. 55(4): 21-60.

สันติสีลา. (2553). **ผลของการบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น หน่วยภาวะโลกร้อน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. หน้า 107. กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพิมพ์ชุมชนการเกษตรแห่งชาติ

เอื้อพงศ์เฉลิมเล่า. (2552). **ผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการทำ โครงงานเพื่อเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แผนแม่บทการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

THE MASTER PLAN FOR ESTABLISHMENT OF COOPERATIVE SHOP IN MAEJO UNIVERSITY-PHRAE CAMPUS

อารีกมล ต.ไชยสุวรรณ* สิริยุพา เลิศกาญจนาพร สรียา ทรัพย์ศิริ และ กรรณิการ์ มอญแก้ว
สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ เชียงใหม่
*corresponding author e-mail : areekamol@phrae.mju.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในมหาวิทยาลัยและนำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อการตัดสินใจ ศึกษาทฤษฎี ด้านกระบวนการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า ทฤษฎีทางการบัญชี พันธกิจและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บและหารายได้ของมหาวิทยาลัย ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ด้านการบริหารจัดการสหกรณ์ร้านค้าที่ดำเนินงานอยู่ในปัจจุบันจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐ ปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อการบริหารงานสหกรณ์ ศึกษาประเภทของสินค้าที่หน่วยบริโภคภายในมหาวิทยาลัยให้ความสนใจ ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ มีความเป็นไปได้แต่ในระยะแรกควรจัดตั้งรูปแบบสหการเพื่อลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกที่ต้องดำเนินงานใต้กฎหมายพระราชบัญญัติสหกรณ์และเตรียมความพร้อมเพื่อขอจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในอนาคต ผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 445 คน พบว่า สินค้าที่ควรนำมาวางจำหน่ายได้แก่ อุปกรณ์การเรียนการสอน อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าที่มีสัญลักษณ์และเครื่องหมายมหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ : แผนแม่บท สหกรณ์ร้านค้า การบริหารงานสหกรณ์ ระบบบัญชี การวางแผนและควบคุมกำไร

Abstract

The research objective was to study the feasibility of establishing the Cooperative shop in Meajo University-Phrae Campus and present them to the president and board of director for making decision. The process of establishing cooperative shops, the accounting theory, the mission and regulations which related to the revenue earnings of university were studied. The primary data involved with the cooperative shops management and the risk affected factor were came from the semi-structure interview with the manager in the educational institution and the government agency. The data of merchandise categories that suitable for consumer unit were collected by interview and questionnaires. The result was found that the establishment of cooperative stores within Maejo University Phrae Campus will be possible. Although, in the first phase should be start with the United foam to reduce the risk of external factors that must be operated under Cooperative Law. When the system fully setup the next step of cooperative stores registration will be done. The 445 of samples from the staffs and the students shown that the cooperative shop should provide the categories of teaching and education equipment, food and beverage, and product with University marks for consistence to the consumer unit.

Keywords : master plan, cooperative shop, cooperative management, accounting system, planning and controlling profit

บทนำ

การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ามีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่างๆ ของสมาชิกสหกรณ์ ได้แก่ การจัดหาสินค้าหรือการบริการที่จำเป็นต่อการดำรงชีพมาให้แก่สมาชิก เป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายสินค้าที่สมาชิกผลิตได้เอง รวมถึงเป็นการร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจของสมาชิกทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โรเบอร์ต โอเวน ชาวอังกฤษ ถือเป็นบิดาแห่งการสหกรณ์ของโลก มีหลักคิดให้รู้จักการช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อขจัดปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีของการบริหารระบบสหกรณ์ที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน แนวคิดของสหกรณ์ได้เข้ามาในประเทศไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีมูลเหตุมาจากความต้องการเงินทุนในการขยายการผลิตในภาคการเกษตรและเกิดปัญหาค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น โดยมีเซอร์ เบอร์นาร์ด ฮันเตอร์ เป็นผู้เข้ามาช่วยเหลือชาวนาไทยและได้แนะนำให้มีการจัดตั้งเป็นสมาคมโดยใช้ชื่อเรียกว่า โคออเปอราทีฟ โซไซตี้ (Co-operatives Society) ในปี พ.ศ. 2457 พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ จึงได้ทรงบัญญัติศัพท์เป็นภาษาไทยว่า “สมาคมสหกรณ์” และถือว่าพระองค์เป็นบิดาแห่งการสหกรณ์ไทย สหกรณ์ในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์บริการ สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน และสหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์แต่ละประเภทมีภารกิจในการขับเคลื่อนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่แตกต่างกัน (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2555) ดังนี้

- สหกรณ์การเกษตร จะเป็นการรวมกลุ่มผู้มีอาชีพทางการเกษตร และส่งเสริมให้สมาชิกดำเนินธุรกิจร่วมกัน มีปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม
- สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นสถาบันการเงินแบบหนึ่งที่สมาชิกเป็นบุคคลที่มีอาชีพเดียวกัน หรืออาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ส่งเสริมให้รู้จักการออม และให้กู้เงินเมื่อเกิดความจำเป็น
- สหกรณ์ประมง จัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มชาวประมง เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ มุ่งเน้นให้ความรู้ด้านวิชาการในเรื่องการจัดหาวัสดุการประมงที่เหมาะสมมาจำหน่าย การรับฝากเงินและการสงเคราะห์สมาชิกเมื่อเกิดภัยพิบัติ
- สหกรณ์นิคม ดำเนินการเพื่อจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎร การสร้างปัจจัยพื้นฐานและอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่อยู่อาศัย ควบคู่กับการจัดหาสินเชื่อ และให้บริการสาธารณูปโภคแก่สมาชิก
- สหกรณ์บริการ เป็นการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีอาชีพเดียวกันที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่องเดียวกัน รวมตัวกันเพื่อยึดหลักประหยัด การช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพ
- สหกรณ์เครดิตยูเนียน เป็นการรวมกลุ่มสมาชิกที่อยู่ในวงสัมพันธ์เดียวกัน เพื่อช่วยเหลือตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกประหยัดและอดออม
- สหกรณ์ร้านค้า การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ามีภารกิจหลักเพื่อจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ในราคายุติธรรมให้แก่สมาชิก เป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้แก่สมาชิก และยังช่วยจำหน่ายสินค้าให้แก่สหกรณ์เครือข่ายอื่นด้วย เช่น สหกรณ์การเกษตรที่มีผลผลิตทางการเกษตร สามารถนำสินค้ามาวางจำหน่ายที่สหกรณ์ร้านค้าได้ ถือเป็นการกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภคในราคาที่เป็นธรรม

แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้านี้ยังสามารถดำเนินงานภายใต้หน่วยงานต่างๆ อาทิ โรงพยาบาล หน่วยงานรัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษา เพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่บุคลากรภายในหน่วยงานนั้นๆ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2559) ในจังหวัดแพร่มีสหกรณ์ร้านค้าที่ดำเนินการอยู่รวมทั้งสิ้น 4 แห่ง คือ ร้านสหกรณ์ครูแพร่ จำกัด ร้านสหกรณ์โรงพยาบาลแพร่ จำกัด ร้านสหกรณ์วิทยาลัยเทคนิคแพร่ จำกัด และร้านสหกรณ์วิทยาลัยอาชีวศึกษาแพร่ จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อจำหน่ายสินค้าราคายุติธรรมให้แก่สมาชิกและสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่สมาชิก

มหาวิทยาลัยแม่โจ้มีสถานที่ตั้ง 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งหลัก และมีวิทยาเขต 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร ลักษณะการบริหารงานของวิทยาเขตเปรียบเสมือนหนึ่งคณะภายใต้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีคณบดีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุดภายในวิทยาเขต และยังคงยึดหลักปรัชญา วิสัยทัศน์และ

พันธกิจเดียวกัน ซึ่งหนึ่งในพันธกิจของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการและวิชาชีพ โดยเฉพาะการเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurs) ที่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ได้เปลี่ยนระบบการบริหารงานจากมหาวิทยาลัยของรัฐมาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2560 (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2560) ได้ถูกประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2560 จึงทำให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระในการพัฒนาและเกิดความคล่องตัวในการบริหารงานภายในมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสให้มหาวิทยาลัยสามารถหาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร บุคลากร ตลอดจนเกษตรกรและชุมชนเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า ภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ นอกจากจะได้ใช้ทรัพยากรที่เป็นอาคารสถานที่ที่มีอยู่เดิมก่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากการซื้อสินค้าในราคายุติธรรม เกิดช่องทางการจัดจำหน่ายของสินค้าและผลผลิตที่ได้จากแต่ละสาขาวิชาภายในมหาวิทยาลัย มีช่องทางในการกระจายผลผลิตที่ได้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในงานวิจัยและผลผลิตของเกษตรกรเครือข่ายของนักวิจัย ยังเป็นหน่วยงานที่กระตุ้นให้นักศึกษาและบุคลากรในองค์กรมีความกระตือรือร้นในการสร้างความมั่นคงให้กับตนเองและเพื่อนสมาชิกซึ่งถือเป็นการปลูกจิตสำนึกที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในองค์กร สหกรณ์ร้านค้ายังสามารถเป็นสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติงาน เป็นศูนย์การเรียนรู้และฝึกทักษะทางวิชาชีพ ให้แก่นักศึกษาในหลากหลายสาขาวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต เป็นสถานที่ที่คณาจารย์แต่ละสาขาวิชาสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาให้นักศึกษาได้เรียนรู้ร่วมกัน และยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการหารายได้ให้กับมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามแนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์ภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ อาจมีความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นหากยังไม่ได้ทำการศึกษาในทุกๆด้านอย่างเป็นระบบก่อนการดำเนินงานอันอาจจะส่งผลต่อระบบการเงินและชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย จึงจำเป็นต้องทำการศึกษากระบวนการและวิธีการจัดตั้งสหกรณ์ การวางระบบด้านการเงินและบัญชี ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการบริหารงาน เพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลต่อผู้บริหารในก่อนตัดสินใจจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า การวางระบบบัญชีและระบบบริหารงานสหกรณ์ร้านค้าภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
2. ศึกษาระเบียบการเงินและพัสดุที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงิน การจัดเก็บรายได้เพื่อรองรับการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
3. วิเคราะห์ความเป็นไปได้และปัจจัยเสี่ยงในการจัดตั้งสหกรณ์ภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ เพื่อจัดทำเป็นแผนแม่บทเสนอต่อผู้บริหารของมหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย

- กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลด้านการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสหกรณ์ร้านค้า ในสถาบันการศึกษา และหน่วยงานรัฐ ภายในจังหวัดแพร่
- กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลด้านระเบียบการจัดตั้งหน่วยงานและแนวทางการจัดเก็บรายได้ของมหาวิทยาลัย จำนวน 8 คน ได้แก่ คณบดีและผู้บริหารมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชี จำนวน 2 คน
- กลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลด้านบริโภค จำนวน 445 คน แบ่งเป็นบุคลากรจำนวน 120 คนและนักศึกษา 325 คน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า จากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เอกสาร รายงาน บทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากข้อมูลออนไลน์

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) กับผู้บริหารสหกรณ์ร้านค้าของหน่วยงานและสถาบันการศึกษาในจังหวัดแพร่ จำนวน 4 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านกระบวนการจัดตั้ง การวางระบบบัญชีและระบบบริหารงานสหกรณ์
- การกำหนดประเด็นหัวข้อเพื่อสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จำนวน 8 คน เพื่อเก็บข้อมูลด้านระเบียบการจัดตั้งหน่วยงานและแนวทางการจัดเก็บรายได้ของมหาวิทยาลัย
- การแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) กับประธานอาจารย์ประจำหลักสูตรและหัวหน้าโครงการวิจัย จำนวน 14 คน เพื่อเก็บข้อมูลหน่วยผลิตสินค้าให้กับสหกรณ์ร้านค้า
- การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัย โดยทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ขนาดตัวอย่างใช้การคำนวณจากสูตร Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 445 คน ในการเก็บข้อมูลด้านหน่วยบริโภค แบบสอบถามแยกเป็น 2 ชุด สำหรับบุคลากร และนักศึกษา แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลรายได้ ข้อมูลสถานที่ในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า และข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและปริมาณที่สนใจที่จะจ่ายซื้อของหน่วยบริโภค

3. ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

วิธีดำเนินงานศึกษาแผนแม่บทการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

3.1 นำข้อมูลที่เก็บรวมรวมได้ทั้งข้อมูลจากการค้าคว้าและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสหกรณ์ร้านค้า การสนทนากลุ่มกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัย มาทำการสรุปและอภิปราย เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการในเชิงนโยบาย หาแนวทางในการจัดตั้งและการบริหารงานโดยวิเคราะห์ความสอดคล้องกับระเบียบการเงินและระเบียบการจัดเก็บรายได้ รวมถึงวิเคราะห์ภาวะความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

3.2 ออกแบบระบบบัญชีและระบบควบคุมภายในโดยใช้ผังทางเดินเอกสาร (Flow Chart) เพื่อวางระบบการบริหารงานสหกรณ์ร้านค้า

3.3 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตรและหัวหน้าโครงการวิจัย มาสรุปและวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของหน่วยผลิต

3.4 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจากบุคลากร และนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย มาทำการวิเคราะห์ความต้องการของหน่วยบริโภค

3.5 วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการในการลงทุนและการดำเนินงานโดยใช้เครื่องมือทางการบัญชี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลแบบสรุปอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามถูกนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่เป็นจำนวนร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสหกรณ์ร้านค้าและการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัย ถึงกระบวนการจัดตั้งและระบบบริหารงานสหกรณ์ร้านค้าภายในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ นั้นสามารถดำเนินการได้ เนื่องจากไม่มีความเสี่ยงที่จะขัดต่อระเบียบข้อบังคับของทางมหาวิทยาลัย ทั้งระเบียบพัสดุและระเบียบการจัดหารายได้ ทั้งยังสามารถเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา บุคลากร และเกษตรกรเครือข่ายนักวิจัย แต่อาจมีความเสี่ยงในด้านการดำเนินงานภายใต้ข้อกฎหมายสหกรณ์ ที่ต้องใช้ระยะเวลานานในการจดทะเบียนจัดตั้ง ทำให้ไม่เกิดความคล่องตัวในการทำงานในระยะแรก เนื่องจากการดำเนินการจะต้องถูกตรวจสอบจากสำนักงานสหกรณ์จังหวัดทุกเดือนในปีแรก และหลังจากดำเนินงานมาแล้ว 1 ปี จะต้องยื่นงบรายปีต่อสำนักงานสหกรณ์จังหวัดพร้อมการตรวจสอบบัญชี นอกจากนั้นยังต้องชำระค่าบำรุงให้กับสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยที่จ่ายจากกำไรสุทธิในแต่ละปี ซึ่งทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกันให้ในระยะแรกควรจัดทำเป็นโครงการในรูปแบบของสหการเพื่อความคล่องตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อขอจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในอนาคต ถึงแม้จะจัดตั้งในรูปแบบของโครงการสหการ ก็ยังคงต้องได้รับการตรวจสอบบัญชีจากผู้ตรวจสอบภายในตามระเบียบของมหาวิทยาลัยเพื่อความโปร่งใสในการบริหารงาน

นอกจากนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชี ได้นำมาออกแบบการวางระบบบัญชีและการควบคุมภายใน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการบริหารงานสหกรณ์ร้านค้า และเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินของผู้บริหาร โดยจัดทำเป็นผังทางเดินเอกสาร (Flowchart) เพื่อให้ทราบทิศทางและระบบการทำงานของผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ ทั้งในระบบการขายเป็นเงินสดสำหรับลูกค้าและสมาชิกทั่วไป ระบบการขายเชื่อสำหรับลูกค้าที่เป็นหน่วยงานในองค์กรเพื่อรองรับในการจัดสินค้าในงานอบรมสัมมนาหรือกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ระบบการฝากขายเพื่อรองรับสินค้าและผลิตผลจากหน่วยงานในมหาวิทยาลัยและชุมชนเครือข่าย ระบบบัญชีซื้อเงินสดและเงินเชื่อ ระบบสินค้าคงคลัง

ข้อมูลจากกระบวนการศึกษายังนำมาสู่การวิเคราะห์โปรแกรมสำเร็จรูปที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานขายและโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชี เพื่อให้เกิดการบริหารงานอย่างเป็นระบบ และป้องกันความเสี่ยงจากการทุจริต ผู้วิจัยเห็นว่า ด้านการบริหารงานขายโปรแกรมที่เหมาะสมคือ โปรแกรม BSOFT POS ที่สามารถประยุกต์ใช้แทนการจดบันทึกการขาย และเหมาะกับกิจการที่เป็นลักษณะร้านค้าปลีก หรือร้านสะดวกซื้อ ที่ต้องออกใบเสร็จแบบย่อ หรือพิมพ์ใบเสร็จแบบเต็มรูปแบบได้ โปรแกรมยังสามารถรองรับการทำงานระบบบาร์โค้ด ตัดสินค้าคงคลังอัตโนมัติเมื่อมีการทำรายการขาย แจ้งเตือนสินค้าคงคลังขั้นต่ำ (Safety Stock) แสดงกราฟรายงานสถิติการขายรายเดือน แสดงยอดสินค้าขายดี รองรับการทำงานแบบใช้เครื่องเดียว (Stand Alone) และแบบเครือข่ายเน็ตเวิร์ค (LAN) สามารถสำรองฐานข้อมูล บำรุงรักษาข้อมูลผ่านหน้าโปรแกรมได้ รองรับการส่งออกข้อมูลในรูปแบบโปรแกรมสำเร็จรูป Excel สามารถทำงานร่วมกับระบบลิ้นชักเก็บเงินได้ (Cash Drawer) โปรแกรมดังกล่าวสามารถแสดงผลกำไรเพื่อนำไปบันทึกต่อไปยังโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่จะนำมาใช้งานกับระบบของสหกรณ์ร้านค้า คือ โปรแกรม BC Account ลักษณะของโปรแกรม BC Account เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่ทำงานในระบบปฏิบัติการ Window และสามารถออกรายงานการเงินในรูปแบบต่างๆได้อัตโนมัติ รองรับต้นทุนเฉลี่ย ต้นทุนมาตรฐานและ FIFO สามารถออกแบบฟอร์มเอกสารได้หลากหลาย มีระบบวงเงินเครดิตลูกค้า สามารถใช้ร่วมกับโปรแกรมบาร์โค้ดในการควบคุมสินค้าเพื่อควบคุมความเสี่ยงในการขายและสินค้าคงคลัง

ผลจากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของหน่วยผลิตภายในมหาวิทยาลัย โดยการสัมภาษณ์ประธานอาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีผลผลิตจากสาขา และสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพนำมาวางจำหน่ายภายในสหกรณ์ร้านค้า ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากนมโค จากสาขาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ ผักปลอดสารพิษที่สามารถพัฒนาเป็นผักอินทรีย์ จากสาขาเทคโนโลยีการผลิตพืช กล้าพันธุ์ไม้ จากสาขาเกษตรป่าไม้ ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มแปรรูป จากสาขาเทคโนโลยีการอาหาร และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากงานวิจัยและชุมชนเครือข่าย ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมสีจากห้อม ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ข้าวอินทรีย์ เป็นต้น

ผลจากการวิเคราะห์หน่วยบริโภคจากการตอบแบบสอบถามของบุคลากรและนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย จำนวนทั้งสิ้น 445 คน แบ่งเป็นบุคลากรจำนวน 120 คน เป็นหญิง ร้อยละ 67.50 เป็นชาย ร้อยละ 32.50 ตำแหน่งเป็นฝ่ายสนับสนุน

ร้อยละ 52.50 ฝ่ายวิชาการ ร้อยละ 47.50 มีช่วงอายุระหว่าง 36-40 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 41-45 และ 31-35 ปีตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 22.50 และ ร้อยละ 15.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดอยู่ระหว่าง 20,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.67 รองลงมาคือ ระหว่าง 10,001-200,000 บาท และ 40,001-60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.83 และ 12.50 ตามลำดับ ผลการสำรวจข้อมูลจากนักศึกษาจำนวน 325 คน เป็นหญิง ร้อยละ 68.62 เป็นชาย ร้อยละ 31.38 มีช่วงอายุระหว่าง 20-21 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.69 รองลงมาคือช่วงอายุระหว่าง 18-19 ปี และ 22-24 ปีตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 30.46 และ ร้อยละ 14.15 มีเงินใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมากที่สุดอยู่ระหว่าง 5,001-7,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 31.38 รองลงมาคือ ระหว่าง 7,001-10,000 บาท และ 3,001-5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.92 และ 22.77 ตามลำดับ สถานที่ในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าควรจัดตั้ง ณ อาคารเทพ พงษ์พาณิช

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับสินค้าที่ควรนำมาวางจำหน่ายภายในสหกรณ์ร้านค้าของมหาวิทยาลัย

ลำดับที่	สินค้าที่ควรมีวางจำหน่ายในสหกรณ์	ค่าเฉลี่ย	Std.	ระดับค่าเฉลี่ย
1	อุปกรณ์การเรียน	1.12	1.48	มากที่สุด
2	เครื่องถ่ายเอกสาร	2.53	1.28	มาก
3	เครื่องดื่ม	2.69	1.28	ปานกลาง
4	อาหารสำเร็จรูป	2.70	1.43	ปานกลาง
5	สัญลักษณ์และเครื่องหมายมหาวิทยาลัย	2.74	1.52	ปานกลาง

ผลจากความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับสินค้าที่ควรนำมาวางจำหน่ายในสหกรณ์ร้านค้าของมหาวิทยาลัยมากที่สุด 5 อันดับ จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มของ อุปกรณ์ในการเรียนการสอน อาหารและเครื่องดื่ม และสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เป็นกลุ่มสินค้าที่อยู่ในความสนใจของผู้บริโภคภายในมหาวิทยาลัยที่เป็นบุคลากร

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสินค้าที่ควรนำมาวางจำหน่ายภายในสหกรณ์ร้านค้าของมหาวิทยาลัย

ลำดับที่	สินค้าที่ควรมีวางจำหน่ายในสหกรณ์	ค่าเฉลี่ย	Std.	ระดับค่าเฉลี่ย
1	อุปกรณ์การเรียน	1.88	1.26	มาก
2	เครื่องดื่ม	2.56	1.13	มาก
3	ขนม	2.72	0.97	ปานกลาง
4	สัญลักษณ์และเครื่องหมายมหาวิทยาลัย	2.76	1.28	ปานกลาง
5	อาหารสำเร็จรูป	3.18	1.50	ปานกลาง

ผลจากความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสินค้าที่ควรนำมาวางจำหน่ายในสหกรณ์ร้านค้าของมหาวิทยาลัยมากที่สุด 5 อันดับ จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มของ อุปกรณ์ในการเรียนการสอน เครื่องดื่ม ขนม อาหาร และสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เป็นกลุ่มสินค้าที่อยู่ในความสนใจของผู้บริโภคภายในมหาวิทยาลัยที่เป็นนักศึกษา

ผลจากการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่าความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มมีความสอดคล้องกันในเรื่องของความสนใจในสินค้าที่ควรนำมาวางจำหน่ายภายในสหกรณ์ร้านค้าของมหาวิทยาลัยและอนุมานได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความยินดีที่จะจ่ายซื้อสินค้ากลุ่มดังกล่าว ผลจากการศึกษาสามารถเป็นข้อมูลทางการตลาดในการวางแผนการจัดสินค้ามาวางจำหน่ายภายในสหกรณ์ นอกจากนั้นยังสามารถเป็นข้อมูลในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหน่วยผลิตสินค้าภายในมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยบริโภคได้ ซึ่งหากมีการวางแผนการจัดจำหน่ายสินค้าที่มีประสิทธิภาพจะสามารถควบคุมความเสี่ยงที่เกิดจากสินค้าคงค้างที่ไม่มีการเคลื่อนไหวได้

ข้อมูลทางการเงินจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสหกรณ์ร้านค้าทั้ง 4 แห่ง ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ เพื่อจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการทางการบัญชีให้กับผู้บริหารในการตัดสินใจเสนอของบสนับสนุนเพื่อจัดทำ

โครงการนำร่องในรูปแบบสหการ ได้แก่ งบประมาณกำไรขาดทุนเพื่อวิเคราะห์ความสามารถและความอยู่รอดของโครงการ งบประมาณจ่ายลงทุนเพื่อให้ทราบจำนวนการจ่ายลงทุนและประมาณการระยะเวลาคืนทุน (Payback Period Method) ของโครงการ

ตารางที่ 3 ประมาณกำไรขาดทุนของกิจการ ระหว่างปีที่ 1 ถึงปีที่ 5

	25X1	25X2	25X3	25X4	25X5
ยอดขาย	55,321.62	66,385.94	79,663.13	95,595.76	114,714.91
หัก ต้นทุนขาย	22,128.64	26,554.37	31,865.25	38,238.30	45,885.96
กำไรขั้นต้น	33,192.97	39,831.57	47,797.88	57,357.46	68,828.95
หัก ค่าใช้จ่าย					
ค่าใช้จ่ายในการขาย	12,000	12,000	12,000	12,000	12,000
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	37,968	37,968	37,968	37,968	37,968
รวมค่าใช้จ่าย	49,968	49,968	49,968	49,968	49,968
กำไรสุทธิ	(16,775.03)	(10,136.43)	(2,170.12)	7,389.46	18,860.95

จากตารางที่ 3 แสดงผลการประมาณการกำไรสุทธิของกิจการทำให้เห็นว่า ในปี 25X1-25X3 ยังมีผลการดำเนินงานที่ขาดทุน จนกระทั้งในปี 25X4 กิจการเริ่มมีผลการดำเนินงานที่มีกำไรสุทธิ

ตารางที่ 4 งบประมาณจ่ายลงทุน ปี 25X1

โครงการจ่ายลงทุน	งบประมาณ จ่ายลงทุนปี 25X1
เครื่องพิมพ์และเครื่องอ่านบาร์โค้ด	5,000
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	50,000
เครื่องคอมพิวเตอร์	18,000
ปรับปรุงอาคารสำนักงานอุปกรณ์และอุปกรณ์	200,000
รวม	273,000

ตารางที่ 5 ประมาณการระยะเวลาคืนทุนในกรณีที่เงินสดรับสุทธิไม่เท่ากันในแต่ละปี

ปีที่	เงินสดรับสุทธิ	เงินสดรับสุทธิสะสม
3	7,389.46	7,389.46
4	18,860.95	26,250.40
5	32,626.74	58,877.14
6	49,145.68	108,022.82
7	68,968.42	176,991.24
8	92,755.70	269,746.95
9	196,658.96	466,405.91

ตารางที่ 4 แสดงงบประมาณการจ่ายลงทุนที่ประมาณการว่าจะเกิดขึ้นในปีแรกของการดำเนินงาน เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้มาคำนวณประมาณการระยะเวลาคืนทุนในกรณีที่เงินสดรับสุทธิไม่เท่ากันในแต่ละปีใน ตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า สหกรณ์ร้านค้ามีระยะเวลาคืนทุนประมาณ 8 ปี 1 เดือน

อภิปรายผล

แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จะเกิดขึ้นได้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะผู้บริหารของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยผ่านความเห็นชอบจากผู้บริหารในระดับคณะตามลำดับขั้น การจัดตั้งและดำเนินงานไม่มีความเสี่ยงที่จะขัดต่อระเบียบข้อบังคับของทางมหาวิทยาลัย และมีความสอดคล้องกับระบบการบริหารงานของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่ความเป็นอิสระในการพัฒนาและมีความคล่องตัวในการทำงาน แต่อาจมีความเสี่ยงในด้านการดำเนินงานภายใต้ข้อกฎหมายสหกรณ์ ซึ่งในระยะแรกควรจัดทำเป็นโครงการในรูปแบบของสหการเพื่อความคล่องตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อขอจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าในอนาคต ทั้งนี้ระเบียบในการยืมเงินทดรองของมหาวิทยาลัยเพื่อจัดทำโครงการนำร่องในรูปแบบสหการมีความสอดคล้องในการดำเนินโครงการและมีระบบการตรวจสอบความโปร่งใสรองรับอย่างเหมาะสม ระเบียบของมหาวิทยาลัยมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับทฤษฎีการออกแบบการวางระบบบัญชีและการควบคุมภายในให้มีประสิทธิภาพ และสามารถนำโปรแกรมการบริหารงานมาใช้ควบคู่กับโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีที่นักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีเรียนอยู่ได้ ถือเป็นการควบคุมความเสี่ยงที่เกิดจากการทุจริตในการทำงานตามหลักการควบคุมภายใน ผลจากการศึกษาหน่วยผลิตและหน่วยบริโภค สามารถเป็นข้อมูลทางการตลาดในการวางแผนการจัดกลุ่มสินค้ามาวางจำหน่ายภายในสหกรณ์ซึ่งควรเป็นสินค้าในกลุ่มอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าที่มีสัญลักษณ์และตราเครื่องหมายของมหาวิทยาลัย และผลการศึกษายังใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการหาทิศทางเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหน่วยผลิตสินค้าภายในมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยบริโภค ควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้าคงค้างที่ไม่มีการเคลื่อนไหวได้ ผลจากการจัดทำงบประมาณกำไรขาดทุนทำให้ทราบถึงความสามารถในการบริหารงานและความอยู่รอดของโครงการในอนาคต งบประมาณจ่ายลงทุนและประมาณการระยะเวลาคืนทุนตามหลักทฤษฎีการวางแผนกำไรและการควบคุมสามารถนำมาใช้สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารในการจัดสรรงบประมาณและเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงกระบวนการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า จากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานของรัฐ ภายในจังหวัดแพร่ที่ดำเนินการอยู่ทุกแห่ง การศึกษาข้อมูลด้านนโยบายกฎระเบียบการบริหารงานและการบริหารการเงินและพัสดุ จากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินและบัญชีของมหาวิทยาลัย สามารถนำมาใช้ในการออกแบบการวางระบบบัญชี ระบบการบริหารงาน และการควบคุมภายในของสหกรณ์ร้านค้าเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันได้ การวางแผนการเลือกใช้โปรแกรมการบริหารงานและโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีสามารถควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการทุจริต การวิเคราะห์ความอยู่รอดของโครงการโดยใช้เครื่องมือการวางแผนกำไรและการควบคุมทำให้ทราบถึงงบประมาณที่ใช้ตามงวดเวลาและศักยภาพของการดำเนินงาน การใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์หน่วยผลิตและหน่วยบริโภคเพื่อชี้ให้เห็นถึงทิศทางการปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ต้องการของหน่วยบริโภค การศึกษาแผนแม่บทในการจัดตั้งสหกรณ์ในครั้งนี้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้บริหารทุกฝ่ายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ประจำปี 2559 ที่เล็งเห็นความสำคัญของการประเมินและการวางแผนโครงการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้ามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ขอขอบพระคุณผู้บริหารสหกรณ์ร้านค้าในจังหวัดแพร่ ที่ให้ข้อมูลและประสบการณ์การจัดตั้งและบริหารงานสหกรณ์ ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ ทุกท่านที่สละเวลาในการประชุมกลุ่มย่อย ให้แนวคิดและวางนโยบายในการทำงานให้เกิดรูปธรรม ขอขอบคุณคณาจารย์นักวิจัย เจ้าหน้าที่บัญชีการเงินและพัสดุ ทุกท่านที่ให้เกียรติในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก ขอขอบคุณบุคลากรและนักศึกษาทุกคนที่สละเวลาเป็นผู้ตอบแบบสอบถามงานวิจัย และขอขอบคุณคณาจารย์ และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาการบัญชีที่ร่วมกันเป็นคณะนักวิจัยจนทำงานครั้งนี้ได้อย่างสำเร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2554). **ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วย มาตรฐานขั้นต่ำในการควบคุมภายในและการรักษาความปลอดภัย สำหรับสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผลข้อมูล.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.cad.go.th (3 กุมภาพันธ์ 2559).

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2555). **สหกรณ์7ประเภท.** [จุลสาร]. นนทบุรี: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สาขา 4

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2559). **ประวัติการส่งเสริมสหกรณ์.** [ระบบออน์ไลน์]. แหล่งที่มา http://www.cpd.go.th/web_cpd/cpd_Allabout.html. (22 มิถุนายน 2560).

กรมสหกรณ์. (2559). **ร่างข้อบังคับสหกรณ์ร้านค้า.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://web.cpd.go.th/rlo/index.php/2016-05-23. (25 มิถุนายน 2560)

กิ่งกนก พิทยานุคุณ และคณะ. (2527). **การบัญชีต้นทุน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เกษสุนีย์ สรรพกิจกำจร. (2555). **การประเมินการปฏิบัติตามระเบียบควบคุมและรักษาความปลอดภัยระบบสารสนเทศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในภาคเหนือที่ใช้โปรแกรมระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ประมวลผล.** การค้นคว้าแบบอิสระบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เฉลิมขวัญ ครุฑบุญยงค์. (2555). **การเงินธุรกิจ.** ซีเอ็ดยูเคชั่น.

เดชา อินเด. (2545). **การบัญชีต้นทุน.** ธนาเพรส จำกัด กรุงเทพฯ

โปรแกรมบัญชี. (2559). **โปรแกรมขายหน้าร้าน.** [ระบบออน์ไลน์]. แหล่งที่มา http:// www.prosoft. co.th/ index.php ? option =com. (20 กันยายน 2560)

พลพธู ปียวรรณ และ กัญนิภัทธิ์ นิธิโรจน์ธนัท. (2559). **ระบบสารสนเทศทางการบัญชี.** กรุงเทพฯ: บริษัท วิทยพัฒน์ จำกัด.

เพ็ญแข สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2533). **การงบประมาณ.** กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2554). **ประวัติมหาวิทยาลัยแม่โจ้.** [ระบบออน์ไลน์]. แหล่งที่มา https://www. mju.ac.th/ main/history/evolution.html. (22 มิถุนายน 2560).

มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2560). **มหาวิทยาลัยแม่โจ้มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ.** [ระบบออน์ไลน์]. แหล่งที่มา http://www.autonomy. mju.ac.th/. (24 มิถุนายน 2560).

มูลนิธิพัฒนาสหกรณ์แห่งเอเชีย. (2559). **สหกรณ์.** [ระบบออน์ไลน์]. แหล่งที่มา www.codfa.org /private_folder/auditcontrol.doc (7 กุมภาพันธ์ 2559)

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2539). **การบัญชีต้นทุน แนวคิดและการประยุกต์เพื่อการตัดสินใจเชิงการบริหาร.** กรุงเทพฯ: หจก. สยามเตชั่นเนอรี่ ซัพพลายส์.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. (2538). **ศัพท์บัญชี.** กรุงเทพฯ.: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ. (2560). **สหกรณ์ร้านค้า.** [ระบบออน์ไลน์]. แหล่งที่มา. http:// web.cpd.go.th/ chaiyaphum/index.php/maindata/knowledge/coop6. (22 มิถุนายน 2560).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2553). **ดัชนีความผาสุกของเกษตรกร.** ปีรายงานฉบับสมบูรณ์

สุขุม โพธิ์สวัสดิ์. (2549). **การวางระบบบัญชี.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สายธร.

อรชร โพธิสุข และคณะ. (2545). **เอกสารการสอนการบัญชีต้นทุนและการบัญชีเพื่อการจัดการ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 157 – 210.

อรัญญา ภาณุศานต์. (2550). **การวางแผนและควบคุมโดยงบประมาณ.** พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด

การพัฒนาการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อ. แม่แตง จ. เชียงใหม่

MARKETING AND TOURISM OF COMMUNITY BUSINESS DEVELOPMENT FOR UPGRADING TO COMMUNITY ENTERPRISE CASE STUDY: MUANGKAEN MUNICIPALITY COMMUNITY, MAE TANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

มานพ ชุ่มอุ่น[*1] และ อาชวิน ใจแก้ว[2]
[1] คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่
[2]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง
[*]corresponding author e-mail : ardchawinjk@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตลาดและการท่องเที่ยว และเพื่อพัฒนาการจัดการด้านการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชน สำหรับนำไปสู่การยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนของเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดทำเวทีชุมชน โฟกัสกรุ๊ป การสังเกต การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับสมาชิกและแกนนำกลุ่มแบบวิเคราะห์เอกสาร การศึกษาดูงาน และการจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มรวมใจพอเพียง เป็นกลุ่มที่ผลิตสินค้าชุมชน ได้แก่ เห็ดโคนน้อย เห็ดนางฟ้า ปุ๋ยชีวภาพ และถ่านไม้ กลุ่มเติบโตมาจากการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนซึ่งหลังจากร่วมกิจกรรมการวิจัย ธุรกิจชุมชนของกลุ่มมีความเจริญเติบโตเพิ่มขึ้น จึงทำให้กลุ่มมีกำลังการผลิตเห็ดและขยายโรงเรือนที่ถาวรเพิ่มขึ้น มีการสร้างเอกลักษณ์ด้วยการมีเสื้อประจำกลุ่ม มีการทำสื่อ ณ จุดขาย การกำหนดการดำเนินงานทางการตลาดใหม่ พัฒนาและปรับปรุงที่ทำการกลุ่มให้ดูน่าเชื่อถือ และ มีแผนพัฒนาการผลิตเห็ดลม และการเลี้ยงกบ จึงทำให้กลุ่ม มีศักยภาพความเข้มแข็ง และมีขีดความสามารถกว่าทุกกลุ่มที่ร่วมโครงการทั้งด้านการตลาด การขาย การบริหารจัดการกลุ่ม ที่สำคัญผู้นำกลุ่มมีความเข้มแข็ง ยุติธรรม มีมุมมองและวิสัยทัศน์ในการพัฒนาธุรกิจของกลุ่มให้ก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง มีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและปรับปรุงเทคนิคและวิธีการผลิตอย่างต่อเนื่อง และเป็นกลุ่มที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเพาะเห็ดและการทำปุ๋ยชีวภาพสู่เยาชน เป็นกลุ่มที่สามารถจะพัฒนาไปสู่วิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ยั่งยืน เป็นศูนย์เรียนรู้ในการดำเนินธุรกิจชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแหล่งศึกษาดูงานได้เป็นอย่างดี 2) กลุ่มผู้ผลิตแคบหมูไร้มัน จะผลิตสินค้าหลัก คือ แคบหมูมัน กลุ่มนี้จะมีกำลัง การผลิตที่ไม่ค่อยสม่ำเสมอ จะหยุดผลิตเมื่อต้องมีงานหลัก คือการเกษตร ทำให้สินค้าไม่สามารถจำหน่ายได้ตลอด ประกอบกับสมาชิกที่รวมกลุ่ม ก็มิได้จัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน มีเพียงหัวหน้ากลุ่มที่ตั้งขึ้นมา แต่ก็มิได้มีการประชุมบ่อยครั้ง ทำให้สมาชิกที่ร่วมกลุ่มได้รับรายได้ไม่มากไม่มีแรงจูงใจในการทำงานกลุ่มซึ่งทางหัวหน้ากลุ่มยังไม่พร้อมที่จะพัฒนาและ ขยายตลาดแต่ก็จะนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับความช่วยเหลือด้านการตลาดในช่วงทำวิจัย ไปใช้ในอนาคตต่อไป 3) กลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตร บ้านข่อแล เป็นกลุ่มที่ผลิตสินค้าหลัก คือ กระเทียมดอง โดยสมาชิกกลุ่มจะผลิตกระเทียมดองที่บ้านของตน จากนั้นจึงนำมาจำหน่ายยังร้านค้า ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นร้านค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป ด้านการรวมกลุ่มยังไม่มีระบบ การบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน อีกทั้งกลุ่มนี้เคยได้รับความช่วยเหลือด้านการสร้างตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์จากหน่วยงานอื่นมาก่อน ทำให้กลุ่มต้องการเพียงการสานต่อการพัฒนาตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์เดิมให้สามารถสื่อสารไปยังกลุ่มตลาดเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น และสื่อถึงเอกลักษณ์ของสินค้าให้มากขึ้น ด้านการบูรณาการสินค้าชุมชนเข้ากับการท่องเที่ยวชุมชนนั้น พบว่าเมืองแกนพัฒนาเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ มีการเพาะปลูกสินค้าเกษตรที่ได้ผลผลิตเป็นอย่างดี ชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีเอกลักษณ์ และที่สำคัญมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมที่หลากหลาย มีเตาผาอินทขิลซึ่งเป็นเตาผาโบราณที่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ของอารยะธรรมล้านนา จึงเหมาะที่จะบูรณาการเข้าสู่การท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมหรือเชิงการเกษตรในรูปของการท่องเที่ยวแบบ

โฮมสเตย์ หรือการท่องเที่ยวทั่วไปโดยเชื่อมโยงกับหมู่บ้านการท่องเที่ยวอื่น แต่ทั้งนี้ชุมชนเมืองแกนพัฒนาจะต้องเตรียมพร้อมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยว และใช้ความมีไมตรีจิตที่ดีของคนในชุมชนเป็นทูตแห่งการท่องเที่ยวมีการจัดเตรียมที่พักอาศัยที่สะอาดและปลอดภัยไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงมีระบบการคมนาคมในชุมชนที่สะดวก และต้องมีแผนในการนำเอาสินค้าชุมชนเข้าไปจำหน่ายในเส้นทางการท่องเที่ยว จึงจะทำให้การดำเนินธุรกิจชุมชนประสบความสำเร็จได้

คำสำคัญ : การพัฒนาการตลาด การท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This study had objectives to develop knowledge of marketing and tourism, and to develop marketing management and tourism of the community business in order to upgrade to community enterprise of Muangkaen Municipality community in Mae Tang district, Chiang Mai Province. This study collected data by focus group forum, observation, semi-structured interviews with members and leaders, document analysis form, business visit, and workshop. The results showed that: 1) Ruam Jai Por Piang Group is the group produced the community products, such as common white mushrooms, oyster mushrooms, bio fertilizer and charcoal. The group grew from household production. After attending the research, the community business of the group has grown so that the group increased mushroom production capacity, expanded permanent greenhouses, built uniqueness and recognition of the group by having a group shirt, produced media at the point of sale, set a new marketing organizational structure including developed and improved group to be credible and had plans to develop lentinus polychrous lev mushrooms, frog and tadpole farms for making money in the future. Therefore, the group has become strengthened and more capable than any group which participated in the project as marketing, sales, group management, and group collaboration. Importantly, the leaders of the group are strong, fair, have perspective and vision in developing the group's business to continue without relentless, improve product quality and techniques of production methods continuously. Moreover, it is a group that propagates the knowledge and local wisdom in mushroom cultivation and bio-fertilizer production so that it is a group that can develop into a sustainable community enterprise, learning center for conducting business on the sufficiency economy and good place for business visit. 2) Group producing oil-less pork snack has the main product as oiled pork snack, gathered by a few members of the community. This group do not always produce its product and usually stop to produce when its main work need to continue, the product cannot be sold at all assembled with no clear management structure of the group. It has only a group leader who is set up to clear management structure to take care of the members. They have had a lack of meeting, so this has led members earn less income from production, no motivation in the work group. The group leader is not ready to develop and expand the market. But, it will bring knowledge gained from the marketing help during the research to apply in the future when the group is ready for funding and membership. 3) Ban Cho Lae Agricultural Product Group is the main producer of pickled garlic. Group members produce pickled garlic at home. Then it is sold to the shop in the village, which is a store of consumer goods. There is no clear group management system. In addition,

the group has received branding and packaging assistance from other agencies. The group needs only to continue to develop the brand and the original packaging to communicate to the target market clearer, and more about the identity of the product. The integration of community goods into community tourism has found that Muangkaen community is a community with a great abundance of water located near Mae Kwad Dam, so it has the cultivation of agricultural products that yield a good. The community has a unique lifestyle and importantly, it has the natural, cultural and architectural attractions. There is an ancient In Ta Kin kiln r which reflects the history of Lanna civilization and it is suitable for integration into cultural or agricultural tourism in the form of homestay or general tourism by linking with other tourist villages such as homestay, Bann Mae Kompong Villagee for organizing a joint tourism program. However, Muangkaen community must be prepared to be a good host for welcoming tourists and use the kindness of the people in the community as an ambassador of tourism. Accommodation is provided the cleanness, convenience and safety for travelers as well as convenient transportation in the community. Moreover, it should have plans to bring the community products into the travel path or travelling program, so this will make the community business successful.

Keywords : marketing development, tourism of community business, business enterprise

บทนำ

จากยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเพื่อเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศด้วยกรอบแนวความคิดด้านการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็ง อาทิ การจัดองค์ความรู้ชุมชนและระบบการเรียนรู้อย่างครบวงจร การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน อาทิ การรวมกลุ่มและการนำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่น มาสร้างสรรค์คุณค่าให้กับสินค้าและบริการ และด้านการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล จากการลงพื้นที่วิจัยร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ศึกษาข้อมูลจากยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลร่วมกับการประชุมกลุ่มแบบเน้นเป้าหมายจากผู้นำชุมชน ประชาชน รวมทั้งผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและความต้องการ พบปัญหาและความต้องการของชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนมีรายได้ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเฉพาะช่วงที่มีการจัดโครงการ “หนาวนี้ที่เมืองแกน” เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวแต่หลังจากช่วงเวลาดังกล่าว มีนักท่องเที่ยวลดลง และแม้ว่าช่วงที่มีโครงการ “หนาวนี้ที่เมืองแกน” จะมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นแต่กลับมีปัญหาทางด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ไม่สามารถขายได้มาก (จรัส ไชยยา,2558, สัมภาษณ์) ดังนั้นการวิจัยนี้จะสามารถเข้าไปเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพชุมชน ในการเพิ่มรายได้สำหรับครัวเรือน รวมทั้งให้องค์ความรู้ให้ชุมชนได้ กล่าวคือ ชุมชนยังขาดความรู้ด้านการตลาดและการจัดการที่จะนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจชุมชนที่ทำอยู่ และกลุ่มธุรกิจชุมชนต่าง ๆ ในท้องถิ่นยังขาดศักยภาพในการดำเนินงานหรือการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2558) และถึงแม้ว่าจะมีการท่องเที่ยวมานานระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังพบว่ารายได้ต่อหัวของคนในชุมชนยังต่ำ รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี 60,000.00 บาท (เทศบางเมืองเมืองแกนพัฒนา, 2558)

ประกอบกับกลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยอย่างเร่งด่วน ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมจากท้องถิ่นสู่สากล โดยมุ่งเน้นให้ทำวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต ขจัดความยากจน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชนจากท้องถิ่นสู่สากล โดยร่วมมือกับเครือข่ายการวิจัยในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค จึงได้พบความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคม

ของชุมชนเมืองแกนพัฒนาที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมอีก ดังนี้ ความต้องการสร้างและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน ความต้องการได้รับองค์ความรู้ทางด้านการตลาดและการจัดการสินค้าชุมชนและสินค้าทางการเกษตร ความต้องการในองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ดีของชุชน และความต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมและยกระดับธุรกิจชุมชนสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน (SMEs) ที่เข้มแข็ง และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ยังมุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เพื่อผลักดันให้สินค้าและการท่องเที่ยวของชุมชน มีทิศทางในการพัฒนาที่ดีขึ้น และมีศักยภาพในการแข่งขันที่สูงขึ้นกว่าเดิม โดยสอดรับกับยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้ สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. ในส่วนของการฟื้นฟูการท่องเที่ยวว่าจะมุ่งฟื้นฟูด้านการสร้างภาพลักษณ์ การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว การสร้างสรรค์สินค้าใหม่ การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว และการปรับปรุงมาตรฐานการท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และสอดรับกับแผนพัฒนาของเทศบาลเมืองแกนพัฒนาที่มีนโยบายการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ คือ สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ พัฒนาและส่งเสริมการให้ความรู้ในวิชาการและประสบการณ์แก่ประชาชน การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และ เชิงประวัติศาสตร์ โดยใช้แนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน นอกจากนี้การวิจัย ยังสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ของเทศบาลในด้านการพัฒนา การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และ สืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย (เทศบางเมืองเมืองแกนพัฒนา, 2558)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตลาดและการท่องเที่ยวให้กับชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อพัฒนาการจัดการด้านการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชน อันจะนำไปสู่การยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนของเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตลาดและการท่องเที่ยวและการจัดการด้านการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชน อันจะนำไปสู่การยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนของเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไปการดำเนินการวิจัยจะเป็นรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ใช้กรอบการในการดำเนินการศึกษาตามแนวความคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และที่มุ่งเน้นไปที่การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนในการทำการวิจัย และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ ชุมชนเขตพื้นที่เทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ แต่เนื่องจากแต่ละหมู่บ้าน หรือแต่ละชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองแกนพัฒนา มีศักยภาพที่แตกต่างกัน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยไว้ 2 ชุมชน คือ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลช่อแล เพื่อเป็นหมู่บ้านต้นแบบสำหรับการพัฒนา เพราะชุมชนดังกล่าวมีประชากรมากที่สุดจำนวน 2,021 คน (ที่มา : สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา) และเป็นศูนย์รวมของการผลิตสินค้าชุมชนและการท่องเที่ยว ทั้งยังมีความพร้อมด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน สถานที่ท่องเที่ยว ภูมิปัญญาชาวบ้าน และมีผู้นำ

กลุ่มที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีศักยภาพด้านการเป็นผู้นำที่ดีที่จะพัฒนาและยกระดับจากธุรกิจชุมชนไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่งข้อมูล คือ

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บจากการสัมภาษณ์หน่วยงานท้องถิ่นของรัฐ การทำโฟกัสกรุ๊ป การจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยมีสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชนหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และให้ข้อมูลตลอดระยะเวลาของการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลการทำธุรกิจและนำไปพัฒนาการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการต่อไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตลาดจากตำรา บทความ งานวิจัย อินเทอร์เน็ต ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลเมืองแกนพัฒนา สำนักงานเกษตร อำเภอแม่แตง ศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชน ศาสนสถานต่าง ๆ ภายในชุมชน แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงรายงานการประชุมกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดทำเวทีชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลที่สำคัญในการประกอบธุรกิจชุมชน ได้แก่ ข้อมูลการทำการตลาดของชุมชน ผลิตภัณฑ์ของชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และบริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเตรียมการจัดทำกิจกรรการวิจัย และแผนกลยุทธ์การพัฒนาธุรกิจชุมชนและการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนให้ชุมชนในพื้นที่ศึกษา มีความพร้อมในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น ทั้งยังช่วยเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถของการทำธุรกิจชุมชนให้สูงขึ้น โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถบูรณาการเอาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการทำโฟกัสกรุ๊ป โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ กับประธานกลุ่มและตัวแทนกลุ่มธุรกิจชุมชน ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกทางด้านการทำการตลาดและการผลิต อันจะนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ และนำไปบูรณาการกับกลุ่มธุรกิจชุมชนต่อไป

3. การศึกษาดูงานด้านการตลาด การขาย การท่องเที่ยว และการผลิต เพื่อเปิดโลกทัศน์ด้านการตลาด การขาย การท่องเที่ยว และการผลิตให้กับผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับตัวกลางทางการตลาดและนำไปสานต่อและพัฒนาเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการตลาด การขาย การท่องเที่ยว เครือข่าย และการสร้างความเข้มแข็งให้กับธุรกิจชุมชน อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับการก้าวสู่วิสาหกิจชุมชนในอนาคต

4. แบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานด้านการขายและการขยายสายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งจะสร้างองค์ความรู้ร่วมกับการปฏิบัติการด้านการทำการตลาด หลังจากที่สมาชิกกลุ่มได้พัฒนากระบวนการจัดการด้านการตลาดไปได้ระดับหนึ่งแล้ว

5. การจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 7 โครงการ คือ 1)โครงการการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการตลาดฯ 2) โครงการพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดฯ 3) โครงการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ฯ 4) โครงการศึกษาดูงานด้านการตลาด การขาย การท่องเที่ยว และการผลิตฯ 5) โครงการการติดตามผลการขาย การสร้างและพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ฯ

ขั้นตอนในการทำการวิจัย

การปฏิบัติการและการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 : การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องจากตำรา งานวิจัย อินเทอร์เน็ต และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสำรวจสภาพของธุรกิจชุมชนเมืองแกนพัฒนา จุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรวม ตลอดจนเป็นการสร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างที่

จะทำการวิจัย ระยะที่ 2 : การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการทำโฟกัสกรุ๊ป กับกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของกลุ่ม ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม รูปแบบการจัดการตลาดในปัจจุบันของกลุ่ม และใช้ข้อมูลดังกล่าวในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยต่อไป ระยะที่ 3 : การจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อาทิ โครงการการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาการตลาด โครงการพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด โครงการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โครงการศึกษาดูงานด้านการตลาด การขาย การท่องเที่ยว และการผลิตและโครงการการติดตามผลการขาย การสร้างและพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น ระยะที่ 4 : การสรุปผลจากการวิจัย ด้วยโครงการสรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มธุรกิจชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและร่วมกับกลุ่ม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดทิศทาง แผนสำหรับการทำการตลาดชุมชน และทิศทางการสร้างความเจริญเติบโตให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชน หลังจากเสร็จสิ้นโครงการวิจัย ทั้งยังเป็นการเผยแพร่ผลการวิจัยสู่กลุ่มธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวข้อง อันจะทำให้กลุ่มสามารถนำเอาความรู้และแนวทางที่ได้รับจากการวิจัย ไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาการตลาดของธุรกิจชุมชนต่อไป ระยะที่ 5 : การติดตามผลหลังการทำกิจกรรมและโครงการวิจัยว่า กลุ่มได้นำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยร่วมกันไปปฏิบัติใช้แล้วได้ผลมากน้อยเพียงใด โดยใช้โครงการติดตามผลและการประเมินผลการวิจัย ทั้งนี้เพื่อรวบรวมเป็นข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป ระยะที่ 6 : การเผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในรูปของเอกสารรายงานการวิจัย และการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสาธารณชนที่สนใจ

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากเป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ จะวิเคราะห์และสรุปผลจากการจัดทำเวทีชุมชน การทำโฟกัสกรุ๊ป การศึกษาดูงาน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การทำโฟกัสกรุ๊ป และการจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบสำหรับการพัฒนา และการจัดกิจกรรม และการโครงการช่วยเหลือที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ แล้วรายงานผลเป็นการบรรยายประกอบการวิเคราะห์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และรายงานผลด้วยการบรรยายประกอบการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผลจากการจัดทำเวทีชุมชน การศึกษาข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลของบริบทชุมชน สรุปได้ว่า เมืองแกนพัฒนามีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัด แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีระบบสาธารณูปโภคขั้นมูลฐานที่ดี โดยแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ วัดซึ่งมีจำนวนมากถึง 15 วัด และสำนักสงฆ์ 2 แห่ง วัดที่มีชื่อเสียงและเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาทางศิลปะ วัฒนธรรม และการนั่งสมาธิที่สำคัญ อาทิ วัดบ้านเด่นที่ก่อสร้างตามแบบสถาปัตยกรรมล้านนา วัดบ้านปงที่มีซุ้มประตูสวยงามแบบล้านนา วัดป่าสักที่มีศิลปะกำแพงเก่า และวัดป่าอรัญญวิเวก ที่เหมาะสำหรับการนั่งสมาธิและ การปฏิบัติธรรม มีเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล ซึ่งเป็นเขื่อนดินที่หล่อเลี้ยงชีวิตและการเกษตรของชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสัมผัสกับความเป็นธรรมชาติของป่าเขาตลอดสองฝั่งแม่น้ำแม่งัด และมีเรือนแพสำหรับบริการลูกค้า นอกจากนี้ ยังมีพิพิธภัณฑ์แหล่งเตาอินทขิลเมืองแกน ที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาเป็นแหล่งเตาเผาเครื่องถ้วยชามเนื้อแกร่ง เคลือบสีเขียวอ่อน หรือ ศิลาดลและชนิดเคลือบสีน้ำตาล และในชุมชนเมืองแกนพัฒนายังมีร้านอาหารที่หลากหลายสำหรับบริการลูกค้าและนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวหรือซื้อผลิตภัณฑ์โอทอปของชุมชน อาทิ ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านส้มตำ ร้านข้าวมันไก่ ร้านอาหารตามสั่ง หรือร้านอาหารพื้นเมือง ด้านสินค้าของชุมชน ได้แก่ ช้างกระดาษ โคมไป 700 ปี ปุ๋ยชีวภาพ แคบหมูไร้มัน กระเทียมดอง เห็ดโคน เห็ดนางฟ้า และ กล้วยไข่ เป็นต้น ด้านการประชาสัมพันธ์และการสนับสนุนการท่องเที่ยว เทศบาลเมืองแกนพัฒนาจะจัดงานสนับสนุนการท่องเที่ยวและการขายสินค้าโอทอปของชุมชนเป็นประจำทุกปี ชื่อว่า “หนาวนี้ที่เมืองแกน”พร้อมจัดรถรางนำเที่ยววัด เตาเผาอินทขิล และจุดท่องเที่ยว

ที่สำคัญของชุมชน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมวิ่งมาราธอน งานขายสินค้าโอทอปชุมชน การประกวดตีกลอง และฟ้อนเล็บ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า บริบทที่เป็นอยู่เอื้ออำนวยต่อกันในการดึงดูดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลจากการศึกษาดูงานด้วยสมาชิกจำนวน 50 คน เพื่อศึกษาดูงานในด้านการตลาด การขายการท่องเที่ยวและการผลิต ณ ร้านของฝากวนัสนันท์ ซึ่งเป็นร้านขายของฝากขนาดใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกของภาคเหนือ โดยเฉพาะสินค้าชุมชน หรือสินค้าโอทอปของจังหวัดเชียงใหม่ กาดจาวเหนือ ซึ่งเป็นตลาดนัดคนเมือง ตั้งอยู่เส้นทางหลวงหลักเชียงใหม่-ลำพูน จำหน่ายสินค้าประเภทน้ำพริกหนุ่ม กาละแม ข้าวแต๋น ใส้อั่ว แคบหมู อาหารสด ไข่ไก่ และของฝากสินค้าพื้นเมือง กาแฟ เครื่องดื่ม และเป็นศูนย์รวมสินค้าโอทอปของเชียงใหม่และลำพูน พบว่าการทำการตลาดนั้นไม่ใช่แค่สามารถผลิตสินค้าได้ แต่การสร้างเบรนด์ การทำการตลาดเป็นเรื่องที่ต้องสำคัญในประเด็นแรกๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการตลาดดิจิทัล มีบทบาทมากเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการศึกษาดูงานแห่งนี้สร้างประเด็นให้เกิดขึ้นที่ต้องเร่งการจัดการตลาดอย่างเข้มข้น

การศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่เป็นแหล่งให้องค์ความรู้ด้านการเลี้ยงปลา การเลี้ยงกบและการเพาะเห็ดเศรษฐกิจ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านป่าไผ่ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลิตสินค้าชุมชนภายใต้ชื่อว่า “บ้านป่าไผ่” อาทิ กระเทียมดองมะม่วงดอง มะเขือเทศแช่อิ่ม น้ำผึ้ง แชมพูสมุนไพร และครีมนวดผม และบ้านแม่กำปอง ตั้งอยู่กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยวโฮมสเตย์ ซึ่งผลจากการศึกษาดูงาน กลุ่มได้สะท้อนถึงประโยชน์ที่ได้รับว่า หลังจากศึกษาดูงานสมาชิกกลุ่ม ได้รับองค์ความรู้ที่จะนำไปพัฒนาการทำธุรกิจชุมชนของกลุ่มให้เข้มแข็ง โดยได้นำเอาความรู้ที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ การรู้จักที่จะวิเคราะห์สภาพการตลาดก่อนจะผลิตสินค้าไปขาย เรียนรู้ถึงวิธีการพึ่งพาตนเอง การบูรณาการเชื่อมโยง ชุมชน วัด และโรงเรียนสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชนและ การท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เรียนรู้ถึงความรักและสามัคคีในกลุ่ม และเห็นความสำคัญของความร่วมมือในหมู่บ้าน ภาครัฐ เอกชน และชุมชน ที่จะผลักดันให้ธุรกิจชุมชนเติบโตต่อไปได้ อย่างยั่งยืน รวมถึงความตระหนักในการใช้ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้คุ้มค่า และอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และ ในอนาคตจะพัฒนาช่องทางการขายร่วมกับร้านค้าที่ไปศึกษาดูงาน

ผลจากการวิเคราะห์ SWOT สรุปได้ว่า ชุมชนมีจุดแข็งอยู่ที่สำคัญหลายประการ เช่น ธุรกิจชุมชนเมืองแกนพัฒนาที่เข้าร่วมโครงการ จะมีความเอื้ออาทรต่อกัน และมีฐานการทำธุรกิจมาจากการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนก่อน ส่วนที่เหลือจึงนำไปขายในชุมชน ประกอบกับมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามหลายแห่ง รวมถึงแหล่งรวมของวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ เหมาะกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือเชิงอารยะธรรมล้านนา มีสินค้าโอทอปที่หลากหลาย ที่สามารถนำมาจำหน่ายร่วมกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว อาทิ ร้านอาหาร การคมนาคม และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาสร้างเอกลักษณ์ทางการขายและการบริการได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามจุดอ่อนที่พบ คือ การทำการตลาดตลาดส่วนใหญ่ยังคงเป็นการทำธุรกิจแบบชาวบ้าน ซึ่งยังคงองค์ความรู้ที่แท้จริงในการทำการตลาด สมาชิกยังขาดความเข้าใจในความสำคัญของการรวมกลุ่ม และทำเป็นเพียงอาชีพเสริมเท่านั้น จึงไม่ค่อยเสียสละเวลา หรือทุ่มเวลาให้กับกลุ่ม

การวิเคราะห์โอกาสในการทำธุรกิจชุมชนเมืองแกนพัฒนา พบว่า ธุรกิจชุมชนของเมืองแกนพัฒนามีโอกาสที่จะพัฒนาตลาด เพราะ สินค้าโอทอปได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลที่จะผลักดันให้สินค้าโอทอปก้าวเข้าสู่การแข่งขันในตลาดโลกด้วย นอกจากนี้นักท่องเที่ยวปัจจุบันมีแนวโน้มที่มุ่งความสนใจไปที่การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม หรือท่องเที่ยวในรูปแบบของความสนใจพิเศษมากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมหรือการศึกษาดูงาน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเมืองแกนพัฒนาเป็นอย่างมาก และ การพัฒนาเส้นทางการคมนาคมรถไฟฟ้าความเร็วสูงจากกรุงเทพมายังจังหวัดเชียงใหม่ จะทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวและผู้ซื้อจากภูมิภาคอื่นๆ

เข้ามาจับจ่ายซื้อสินค้าและบริการมากขึ้น จึงเป็นโอกาสของการขยายตลาดและพัฒนาตลาดของชุมชนเมืองแกนพัฒนาได้เป็นอย่างดี ด้านอุปสรรคในการพัฒนาตลาด พบว่า แม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามและการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่สะดวก แต่ก็ยังคงมีเส้นทางในบางพื้นที่ไม่สะดวกในการเดินทาง ซึ่งอาจทำให้หลงทางได้ และปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

ส่วนที่ 2 : สรุปผลการพัฒนาการจัดการด้านการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชน อันจะนำไปสู่การยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนของเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดของกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการสรุปได้ว่า ด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มรวมใจพอเพียงผู้ผลิตเห็ดโคนน้อยและผลิตปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มผู้ผลิตแคบหมูไร้มัน จะต้องพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ โดยการทำโลโก้ให้ชัดเจน สีสันสดใส บรรจุภัณฑ์ที่เน้นการรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนกลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตร บ้านช่อแลซึ่งผลิต กระเทียมดองเป็นสินค้าหลักของกลุ่มนั้น มีตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เดิมแล้ว แต่ต้องการได้รับการพัฒนาและยกระดับให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยการสันสร้างให้มีตราสินค้าที่สื่อถึงกลุ่มได้ชัดด้วยสีเขียว และบรรจุภัณฑ์ที่เน้นการห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ในการป้องกันการแตกเสียหาย สำหรับช่องทางการขายจะเน้นการขายสินค้าให้กับผู้บริโภคหรือสมาชิกในชุมชน และส่วนมากแล้ว ผู้ผลิตสินค้าโอทอปในเมืองแกนพัฒนายังไม่ได้วางแนวทางการพัฒนาและหาช่องทางการขายใหม่ ๆ หรือ ยังไม่มีเครือข่ายในการกระจายและการขายสินค้า ดังนั้นจะต้องมีการสร้างเครือข่ายโดยการออกบูทตามงานต่างๆ เพิ่มขึ้น ด้านกลุ่มตลาดเป้าหมายของแต่ละกลุ่ม จะมีความแตกต่างกันไปตามผลิตภัณฑ์ที่ผลิต ด้านจุดขายของสินค้าจะใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้วัตถุดิบในชุมชนและปลอดสารพิษ โดยภูมิปัญญานั้นได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่ในอดีต และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและ ใช้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นจุดขายของภาคบริการ ด้านการส่งเสริมการตลาดมีเพียงการบอกแบบปากต่อปากในชุมชน ยังไม่มีการใช้การสื่อสารการตลาดในรูปแบบอื่น ๆ แต่อย่างใด ยกเว้นจะมีข้อมูลข่าวสารของกลุ่มอยู่ในเว็บไซต์ของเทศบาลเมืองแกนพัฒนาเท่านั้น ดังนั้นต้องเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยว ที่เป็นหัวใจหลัก โดยการใช้สื่อที่เป็นนิตยสารการท่องเที่ยว หรือสื่ออื่นใดที่สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

อภิปรายผล

กลุ่มรวมใจพอเพียง เป็นกลุ่มที่เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมจากการทำกิจกรรมการวิจัยแล้ว จะมีศักยภาพและความเข้มแข็งมากกว่าทุกกลุ่ม ทั้งด้านการตลาด การขาย การบริหารจัดการกลุ่ม รวมถึงความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในกลุ่ม และมีทิศทางของการพัฒนาที่จะก้าวไปสู่ความเป็นวิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ยั่งยืน เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาดูงาน แบบเศรษฐกิจพอเพียงของเมืองแกนพัฒนาได้ต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ อารีย์ เชื้อเมืองพาน (2544) โดยกลุ่มนี้จะเริ่มต้นการการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนก่อน ต่อมาเมื่อปริมาณผลผลิตมีมากขึ้นจึงนำออกไปจำหน่ายในชุมชนและเมื่อเติบโตต่อไปก็จะขยายตลาดไปยังภายนอกชุมชน และในระหว่างการทำวิจัยที่ผ่านมาทางกลุ่มก็มิได้หยุดยั้งที่จะพัฒนากลุ่มให้ก้าวต่อไป ปัจจุบันกลุ่มจะผลิตทั้งเห็ดโคน เห็ดนางฟ้า และมีแผนจะขยายไปเพาะเห็ดลม เพื่อให้เกิดผลผลิตเห็ดตลอดปี มีรายได้ถั่วเฉลี่ยตลอดปีเช่นกัน พร้อมกับมีการพัฒนาระบบการผลิตและเพิ่มจำนวนโรงเพาะเห็ดที่ได้มาตรฐานและทำแบบถาวร แทนการทำจากฟางข้าวและพลาสติก

นอกจากนี้ ยังมีการผลิตปุ๋ยชีวภาพและถ่านไม้เป็นรายได้เสริมอีกทางหนึ่งด้วย และในอนาคตมีแผนที่จะทำบ่อสำหรับเลี้ยงกบและเลี้ยงลูกกบ (ลูกอ๊อด) เพื่อเพิ่มรายได้ของกลุ่มให้มากขึ้น เนื่องจากกลุ่มมีสถานที่สำหรับทำบ่อเลียงแบบมาตรฐานได้จำนวนหลายบ่อ และได้ปรับปรุงสถานที่ดำเนินการใหม่ทั้งนี้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่กลุ่มผู้บริโภค ผู้มาศึกษาดูงาน หรือนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือสำหรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และได้สร้างเอกลักษณ์ให้กับกลุ่มด้วยการจัดทำเสื้อประจำกลุ่ม จัดโครงสร้างขององค์กรตามหน้าที่ใหม่ ทั้งนี้เพื่อง่ายต่อการบริหารงาน การสั่งการและ

การติดตามงาน และ การพัฒนาสื่อ ณ จุดขาย เป็นไปในทางเดียวกันกับการศึกษาของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) สร้างการจดจำให้กับกลุ่มลูกค้าหรือแขกผู้มาเยี่ยมเยือนกลุ่มรวมใจพอเพียง สำหรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยสู่ชุมชนนั้น กลุ่มได้นำเอาสิ่งที่ได้รับจากการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกับชุมชน โดยได้นำเอาผลจากการพัฒนาการตลาด มาถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาการทำปุ๋ยชีวภาพ และการเพาะเห็ดสู่เยาวชนและนักเรียนของโรงเรียนบ้านช่อแล ซึ่งถือว่าเป็นการปลูกฝังและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา และการประกอบอาชีพให้กับเยาชนได้มีทักษะทางการอาชีพ และจะนำไปสู่การสร้างอาชีพและสร้างการรักที่จะอาศัยอยู่ในชุมชนให้กับพวกเขาต่อไปในอนาคต

กลุ่มผู้ผลิตแคบหมูไร้มัน เป็นกลุ่มที่รวมตัวกันเพียงชั่วคราว ไม่มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน การนัดหมายประชุมกลุ่มจะทำเป็นบางครั้งเท่านั้น โดยกลุ่มจะรวมตัวกันผลิตแคบหมูไร้มันออกจำหน่ายในตลาดชุมชน ในช่วงที่สมาชิกกลุ่มว่างเว้นจากการทำอาชีพหลัก และจะหยุดการผลิตในช่วงทำนา ทำสวน หรือทำไร เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่กลุ่มนี้ยังไม่เติบโตเท่าที่ควร ก็อาจเป็นเพราะรายได้จากการขายแคบหมูไร้มันในแต่ละเดือนมีน้อยมาก หรือในช่วงที่ไม่มีการผลิตแคบหมูไร้มันออกสู่ตลาด สมาชิกก็จะไม่ได้รับรายได้ ทำให้ผลประโยชน์ที่สมาชิกได้รับจึงน้อยตาม ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มที่เข้ามาร่วมกลุ่มไม่เห็นถึงรายได้ที่จะช่วยจุนเจือครอบครัวของพวกเขา อีกทั้งกลุ่มก็ไม่มีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ทำให้การเติบโตของกลุ่มผู้ผลิตแคบหมูไร้มันเติบโตช้ามาก ประกอบกับ ชุมชนที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็มักจะพิจารณาก่อนตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มว่า หากเป็นสมาชิกกลุ่มแล้ว พวกเขาจะได้รับผลตอบแทนอย่างไรบ้าง คุ้มค่าหรือคุ้มกับเวลาหรือไม่ ซึ่งจากเหตุผลที่กล่าวมาทำให้กลุ่มยังไม่ต้องการความช่วยเหลือด้านการตลาดในช่วงทำวิจัย แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มก็จะนำเอาองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคตต่อไป เมื่อกลุ่มมีความพร้อมด้านเงินทุนและบุคลากร และสิ่งที่สำคัญจะต้องมีการสร้างเครือข่ายเพิ่มขึ้นที่ช่วยเหลือสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชนทำหน้าที่ช่วยเหลือตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งด้านเครือข่ายและทำให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวหนุนเสริมเชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชนด้วย อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป โดยที่สอดคล้องกับการศึกษาของ วุฒิชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ (2559)

กลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตร บ้านช่อแล เนื่องจากกลุ่มแปรรูปผลผลิตการเกษตร บ้านช่อแลแต่เดิม ได้รับความช่วยเหลือด้านตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์จากหน่วยงานอื่นมาแล้ว และเป็นกลุ่มที่มีร้านค้าสำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนเอง ดังนั้น สิ่งที่กลุ่มต้องการ คือ การเข้าไปสานต่อในการพัฒนาตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์เดิมของกลุ่มให้มีการสื่อสารต่อผู้บริโภคเป้าหมายที่ชัดเจนและมีเอกลักษณ์มากขึ้นโดยพัฒนาโลโก้และชื่อตราให้เห็นเด่นชัดและจดจำได้ง่ายมากขึ้นซึ่งก็เป็นไปในทางเดียวกันกับการศึกษาของ เพชรา บุดสีทา (2552) ที่มุ่งเน้นในการใช้สื่อการการตลาดเป็นตัวนำร่องสู่การท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตาม จากการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกกลุ่มจะผลิตกระเทียมดองเป็นสินค้าหลัก โดยจะผลิตกระเทียมที่บ้านของสมาชิก แล้วนำมารวมกันยังร้านเพื่อการจำหน่ายร่วมกัน ด้านการรวมกลุ่มยังไม่มีระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน และร้านค้านั้นก็มิได้ขายแต่ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มเพียงอย่างเดียว แต่มีสินค้าอุปโภคบริโภคประเภทอื่น ๆ จำหน่ายด้วย ที่เข้าร่วมโครงการ ที่มีความเข็มแข็งและมีศักยภาพที่จะสามารถนำพากลุ่มให้อยู่รอด และเติบโตต่อไปได้ด้วยดี

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ขับเคลื่อนนโยบายสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนงบประมาณสำหรับทำให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมที่ดีให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน หน่วยงานเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ตลอดจนกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ร่วมกันเสริมเติมผลงานวิจัยนี้ให้สมบูรณ์เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จรัส ไชยยา. (2558). **นายกเทศบาลเมืองแกนพัฒนา.** สัมภาษณ์, วันที่ 20 พฤศจิกายน 2558.

เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา. (2558). **ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา.** http:// www. muangkaen. go.th/index.php?_mod=ZGF0YWRldGFpbA&type=Mg.

เพชรา บุดสีทา. (2552). **การจัดการด้านการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร.** งานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

วุฒิชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ. (2559). รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. **วารสารสมาคมนักวิจัย.** 21(3) กันยายน – ธันวาคม 2559.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550, พฤษภาคม - สิงหาคม). พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างไรให้อยู่รอดและยั่งยืน (พฤษภาคม - สิงหาคม) : บทเรียนจากนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2558). **ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบล.** มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4-10**. สำนักนายกรัฐมนตรี.

อารีย์ เชื้อเมืองพาน. (2544). **การพัฒนากลุ่มสะสมทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Bearden, B., Ingram, T. & LaForge, B. (2004). **Marketing, principles and perspectives (The international ed.).** New York: McGraw-Hill.

Kotler, P. (2000). **Marketing management (The millenium ed.).** New Jersey: Prentice Hall International.

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกที่พัก ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่

TOURIST BEHAVIOR AND FACTORS INVOLVED IN INFLUENCING TOURIST HOTEL DECISION MAKING IN PHARE PROVINCE

นฤพนธ์ เลิศกาญจนาพร[1*] สิริยุพา เลิศกาญจนาพร[2]
[1]สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว [2]สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
[*] corresponding author e-mail : naruponlerdkan@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ใช้บริการพักโรงแรมในจังหวัดแพร่ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 395 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีการเดินทางซ้ำ ใช้ยานพาหนะส่วนตัว พักระหว่าง 1-2 คืน ค้นข้อมูลที่พักจากอินเตอร์เน็ต มีผู้แนะนำ มีการจองที่พักล่วงหน้า การขอดูห้องพักก่อนทำการตัดสินใจใกล้เคียงกับผู้ที่ไม่ขอดูห้องพัก เลือกราคาที่พักไม่เกิน 1,000 บาท/คืน ส่วนใหญ่มีความพอใจในภาพรวม และ ให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดทุกปัจจัยในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ จังหวัดแพร่

Abstract

This research aim to study Thai tourist behavior and factors involved in influencing tourist hotel decision making in Phare Province. The samples were collect from 395 Thai tourists who used hotel services in Phrae by random. The data collect from questionnaires and analyzed by using Descriptive Statistic, Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation of Variation to compare the relationship between variables. The study indicated that Travelers have repeated trips with private vehicles and stay between 1-2 nights. Get information on accommodation from the internet. Seeing the room before making a decision is similar to someone who does not ask for a room. The price of accommodation is not over 1,000 baht / night. Most of them are satisfied with the overall factor and focus on the factor of marketing in every medium.

keywords : Tourist's Behavior, Factors affecting decision making, Phrae Province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจทั่วโลก เนื่องจากสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ ให้กับชุมชนอย่างมหาศาล การเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วและก้าวกระโดดส่งผลให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวตามมาหลากหลาย เช่น ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจขายของที่ระลึก รวมไปถึงธุรกิจประกันภัย ธุรกิจสายการบิน ฯลฯ ด้วยเหตุนี้ ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีความสำคัญและถูกบรรจุเป็นวาระแห่งชาติมาโดยตลอด

จังหวัดแพร่ เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้อันอุดมสมบูรณ์ ผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดได้แก่ผลิตภัณฑ์หม้อฮ่อม และไม้สัก นอกจากนี้จังหวัดแพร่ยังมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีลานนาที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวได้ ดังเห็นได้จากจังหวัดแพร่ตั้งเป้าประสงค์ในแผนยุทธศาสตร์ประจำปี กำหนดให้มีการพัฒนาให้จังหวัดแพร่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสุขภาพของกลุ่มจังหวัดล้านนาตะวันออก โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและบุคลากรให้ได้มาตรฐานระดับนานาชาติและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์การเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริการสามารถส่งมอบบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่ง “ธุรกิจที่พักแรม” เป็นอีกธุรกิจหนึ่ง ที่ให้บริการด้านการท่องเที่ยว และมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องและให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง ธุรกิจที่พักแรมเกิดขึ้นเพื่อตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ไม่สามารถเดินทางถึงจุดหมายปลายทางได้ภายในวันเดียว จึงจำเป็นต้องหาสถานที่ที่ปลอดภัยเพื่อพักผ่อนระหว่างเดินทาง ซึ่งนอกจากความปลอดภัยในการพักอาศัยแล้ว ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับความสะดวกสบาย ความสวยงาม และ ความคุ้มค่าเงินในการเลือกที่พักแรมอีกด้วย ดังนั้นหากสามารถเรียนรู้และเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเลือกที่พักแรมได้ ก็จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยว และส่งผลดีต่อภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาดให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง (Self Administered Questionnaire) 3 ลักษณะ คือ แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบบสอบถามแบบประมาณค่า และแบบสอบถามแบบปลายเปิด ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางจิตวิทยา

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น และกระบวนการตัดสินใจในการเลือกที่พักโรงแรมในจังหวัดแพร่ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เป็นข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ใช้บริการพักโรงแรมในจังหวัดแพร่ เกี่ยวกับสิ่งกระตุ้นภายนอก (Stimuli) ได้แก่ ส่วนประสมทางการตลาดในการดำเนินธุรกิจนำเที่ยว (Tourism Marketing Mix หรือ 7P’s) คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) การนำเสนอทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) และกระบวนการ (Process)

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับ ความต้องการผลิตภัณฑ์ และบริการทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการเพิ่มเติม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่นักท่องเที่ยวพบในการเลือก และใช้บริการธุรกิจโรงแรมในจังหวัดแพร่ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักท่องเที่ยว

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ใช้บริการพักแรมโรงแรมในจังหวัดแพร่ กลุ่มตัวอย่างสุ่มจากนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าวแบบบังเอิญจำนวน 395 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติ (Descriptive Statistic) คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation of Variation) เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (ประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS; Statistical Package for the Social Science)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกที่พักโรงแรมในจังหวัดแพร่

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยเดินทางมาจังหวัดแพร่มาก่อนรวมเป็นร้อยละ72.91 โดยส่วนใหญ่เป็นการเดินทางครั้งที่ 2 – 4 มากถึงร้อยละ 44.30 ส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามเดินทางโดยใช้ยานพาหนะส่วนตัว คือร้อยละ 81.77 ส่วนผู้ที่เดินทางโดยรถโดยสารมีจำนวนร้อยละ 15.44 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พักอาศัยในโรงแรม รองลงมาคือรีสอร์ท คิดเป็นร้อยละ 78.73 และร้อยละ 14.18 ตามลำดับ ส่วนใหญ่จะพักเป็นจำนวน 2 คืน คิดเป็นร้อยละ 48.10 รองลงมาคือ 1 คืน คิดเป็นร้อยละ 38.73 ส่วนใหญ่ค้นพบข้อมูลที่พักมาจากอินเตอร์เน็ตคือร้อยละ 40.47 รองลงมาคือจากคู่มือนำเที่ยว และ เพื่อน/ญาติแนะนำ เป็นจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 22.09 และร้อยละ 20.91 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามสาเหตุหลักที่นักท่องเที่ยวเลือกโรงแรมเป็นจำนวนร้อยละ 49.60 คือมีผู้แนะนำ รองลงมาคือ เป็นโรงแรมที่เคยพักร้อยละ 30.36 และเป็นโรงแรมในเครือที่เคยพัก ร้อยละ 6.88 ส่วนบัตรลดจากแหล่งต่าง ๆ เป็นสาเหตุหลักของนักท่องเที่ยวเพียงร้อยละ 10.73 ผู้ตอบแบบสอบถามมีการจองที่พักล่วงหน้ามากกว่าไม่จองเล็กน้อย คือ นักท่องเที่ยวที่จองที่พักล่วงหน้าคิดเป็นร้อยละ 53.42 โดยผู้ที่จองล่วงหน้ามีการติดต่อโดยตรงหรือผ่านเว็บไซต์ของโรงแรมมากที่สุดคือ ร้อยละ 81.99 ส่วนผู้ที่คิดต่อกับบริษัททัวร์หรือตัวแทนจำหน่ายมีร้อยละ 12.80 ส่วนผู้ที่ไม่ได้จองที่พักล่วงหน้าส่วนมากเป็นจำนวนร้อยละ 91.85 จะไม่มีการเจาะจงห้องพักเมื่อเลือกห้องพัก โดยมีจำนวนผู้ที่ขอดูห้องพักก่อนทำการตัดสินใจร้อยละ 56.52 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกราคาที่พักต่อคืนอยู่ในช่วง 501 - 1,000 บาท เป็นจำนวนร้อยละ 38.73 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 500 บาท, 1,001 – 1,500 บาท , 1,501 – 2,500 บาท เป็นจำนวนร้อยละ 22.53, 19.75, และ 12.41 ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ 91.14 มีความพอใจในภาพรวมหลังการเข้าพักเพราะมีความพอใจในโรงแรมและการให้บริการ เนื่องจากที่พักสะอาด มีการตกแต่งสวยงาม มีบรรยากาศดี มีความสะดวก มีความเงียบสงบ ปลอดภัย มีสระว่ายน้ำ มีบริการอาหารดี มีเครื่องปรับอากาศมีบริการที่ดี เป็นโรงแรมใหม่ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ รวมทั้งไม่พบปัญหาในการเข้าพัก

ในขณะที่ร้อยละ 8.86 ไม่พอใจในภาพรวมเพราะไม่พอใจในโรงแรมและการบริการ โรงแรมหรือห้องพักคับแคบและเก่าเฟอร์นิเจอร์เก่า ตกแต่งไม่สวยงาม ไม่สะอาด มีการบริการไม่ดี ราคาสูงเกินไปเมื่อเทียบกับการบริการไม่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ พรินเตอร์ หรืออินเตอร์เน็ต รวมทั้งการมีคนพลุกพล่านในโรงแรม

2. ผลการศึกษาด้านปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่ ตามหลัก 7P

2.1 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับปานกลางถึงมาก โดยปัจจัยย่อยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับมากคือมีการออกแบบตกแต่งอาคารและสถานที่สวยงามและสะอาด เป็นโรงแรมใหม่หรือเป็นโรงแรมที่เชื่อว่าจะไม่พบปัญหาในห้องพัก มีที่จอดรถ

เพียงพอ มีระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี และ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องพักครบครัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลางคือ สามารถมองเห็นทิวทัศน์ที่สวยงามจากห้องพัก มีบริการดูแลสุขภาพเช่น สปา นวดแผนโบราณ มีสระว่ายน้ำและฟิตเนส มีบริการนำเที่ยว และ มีบริการรถรับ-ส่ง จากสนามบิน

2.2 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านราคา(Price) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับปานกลางถึงมาก โดยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับมากคือราคาห้องพักเหมาะสมกับคุณภาพในการให้บริการ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลางคือ มีราคาห้องพักให้เลือกหลายระดับ ไม่คิดค่าบริการอินเตอร์เน็ทในห้องพัก ราคาอาหาร เครื่องดื่มในห้องพักสมเหตุสมผล ราคาบริการในสถานที่สมเหตุสมผล ราคาบริการนอกสถานที่สมเหตุสมผล คืนเงินมัดจำหากแจ้งยกเลิกการจองที่พักล่วงหน้าภายในเวลาที่กำหนด ค่าธรรมเนียมในการให้บริการ (Service Charged) สมเหตุสมผลรับชำระด้วยบัตรเครดิตและอัตราค่าบริการห้องพักต่ำกว่าโรงแรมอื่น

2.3 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย(Place) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับน้อย ปานกลาง ถึงมาก โดยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับมากคือติดต่อสื่อสารกับโรงแรมได้สะดวก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลางคือ มีระบบรับจองห้องพักผ่านบริการทัวร์หรือตัวแทนจำหน่าย มีสำนักงานขายของโรงแรมในจังหวัดของนักท่องเที่ยว ทำเลที่ตั้งใกล้สถานที่ท่องเที่ยว แหล่งชุมชน สถานที่ราชการ แหล่งศูนย์การค้า ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับน้อยคือสามารถจองห้องพักผ่านสาขาของโรงแรมได้ มีเคาน์เตอร์รับจองที่พักในสนามบินหรือสถานีขนส่ง มีเคาน์เตอร์รับจองที่พักในศูนย์การค้า

2.4 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotions) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับปานกลางทั้งหมด ซึ่งปัจจัยย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดในการศึกษานี้คือ มีการโฆษณาผ่านระบบอินเตอร์เน็ต มีการโฆษณาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ มีการโฆษณาผ่านวิทยุหรือโทรทัศน์ มีการลงข่าวหรือบทความแนะนำจากผู้ที่เคยเข้าพักในโรงแรมผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆมีการออกบูธประชาสัมพันธ์ในงานนิทรรศการด้านการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมการขายร่วมกันหน่วยงานอื่น มีส่วนลดในการเข้าพักเมื่อจองล่วงหน้า มีส่วนลดในการเข้าพักหลายวัน มีส่วนลดในการเข้าพักในช่วงนอกเทศการท่องเที่ยว มีส่วนลดหรือให้สิทธิพิเศษในการเข้าพักครั้งต่อไป

2.5 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านบุคคล(People) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับปานกลางถึงมาก โดยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับมาก คือ พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สุภาพ มีทักษะด้านการสื่อสารที่ดี มีความชำนาญในการให้บริการ ให้บริการตรงตามความต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลูกค้าได้ ให้บริการรวดเร็ว ถูกต้อง เอาใจใส่ลูกค้าอย่างดี ทั่วถึง และเท่าเทียม ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลางคือ พนักงานเสนอบริการที่น่าสนใจของโรงแรมให้ลูกค้า เสนอทางเลือกในการจองที่พักหรือการเข้าพักที่ดีให้ลูกค้า ไม่เรียกร้องค่าบริการหรือทิปจากการให้บริการ เครื่องแบบของพนักงานเป็นเอกลักษณ์ เข้ากับรูปแบบของโรงแรม (Theme)

2.6 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านกายภาพและการนำเสนอ(Physical Evidence/Environment and Presentation) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับปานกลางถึงมาก โดยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับมาก คือบรรยากาศเงียบสงบเป็นส่วนตัว และมีสภาพทางธรรมชาติที่ร่มรื่น ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับปานกลางคือ การตกแต่งสถานที่เน้นความเป็นพื้นเมืองแพร่ การตกแต่งสถานที่เป็นแบบต่างประเทศ มีเพลงบรรเลง หรือเพลงที่ฟังสบายๆ มีบริการน้ำดื่ม มีหนังสือ นิตยสาร หรือบริการอินเตอร์เน็ทบริเวณล็อบบี้ มีป้ายแสดงชื่อสถานที่ชัดเจน มองหาง่ายที่ด้านหน้าโรงแรม มีป้ายบอกทางตามถนนที่จะผ่านโรงแรมอย่างชัดเจน มองหาง่าย การออกแบบตกแต่งภายในห้องพักมีความสวยงามมีพื้นที่ใช้สอยอย่างเหมาะสม เครื่องใช้ต่างๆภายในห้องพัก ผลิตภัณฑ์สิ้นเปลืองต่างๆในห้องพักมีคุณภาพ และสวยงาม

2.7 ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านกระบวนการ (Process) มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมในระดับปานกลาง ได้แก่ มีตัวอย่างรูปภาพ หรือวีดีโอแสดงให้เห็นตัวอาคาร สถานที่ ห้องพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ก่อนการตัดสินใจใช้บริการ การจองห้องพักจากช่องทางจัดจำหน่ายต่างๆมีความถูกต้องและรวดเร็ว การเช็คอิน(Check In) และเช็คเอ้าท์(Check Out) มีความถูกต้องและรวดเร็ว ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นเมื่อเดินทางมาถึง การให้บริการของพนักงานยกกระเป๋า(Bellboy) มีความถูกต้อง ระมัดระวังและรวดเร็ว การให้บริการรูมเซอร์วิส (Room Service) มีความถูกต้อง และรวดเร็ว เช่น บริการรับสั่งอาหาร เครื่องดื่ม การซักรีด พนักงานรักษาความปลอดภัยทำงานอย่างกระตือรือร้น รวดเร็ว หรืออำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมตามหน้าที่ด้วยความเต็มใจ เวลาเปิด – ปิด ของห้องอาหารมีความสะดวกต่อการใช้บริการ เวลาเปิด – ปิด ของบริการอื่นๆ เช่น สปา นวดแผนโบราณ สระว่ายน้ำ ฟิตเนส มี ความสะดวกต่อการใช้บริการ การนัดหมายของทางโรงแรมกับลูกค้ามีความถูกต้องตรงเวลา

3. ผลการศึกษาด้านปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการเลือกพักโรงแรมในจังหวัดแพร่

3.1 นักท่องเที่ยวต้องการให้โรงแรมมีบริการเพิ่มเติมในด้านการมีบริการอาหารและเครื่องดื่ม มีบริการนำเที่ยว มีบริการสปา มีศูนย์จำหน่ายของฝาก มีสระว่ายน้ำ มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ พรินเตอร์ หรืออินเตอร์เน็ต มีเกมหรือตู้เกม มีอุปกรณ์ในห้องพักเพิ่มเช่น ที่เป่าผม ตู้เสื้อผ้า

3.2 ปัญหาที่นักท่องเที่ยวพบคือ ขาดการบริการที่ดี (พนักงานบริการไม่ดี มีพนักงานไม่เพียงพอ) ไม่มีรถบริการรับส่งหรือมีไม่เพียงพอ ไม่มีที่จอดรถหรือมีไม่เพียงพอโรงแรมเก่า หรือมีอุปกรณ์ชำรุด เก่าแก่ หรือไม่มีประสิทธิภาพ (หลอดไฟฟ้า เครื่องปรับอากาศ โทรทัศน์ ลิฟต์ น้ำประปา) ทำเลที่ตั้งโรงแรมยากแก่การเข้าถึง อยู่ห่างไกลศูนย์การค้าและที่จำหน่ายอาหาร มีแมลงรบกวน

3.3 นักท่องเที่ยวมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ โรงแรมควรมีการอบรมพนักงานผู้ให้บริการมากขึ้น โรงแรมควรปรับปรุงด้านความสะอาด ความปลอดภัย การตกแต่งให้ดูสวยงาม ทันสมัย และมีเอกลักษณ์พื้นเมือง เพิ่มแสงสว่างให้มากขึ้น ขยายโรงแรมให้ใหญ่ขึ้น มีราคาที่เหมาะสม เพิ่มป้ายบอกทางก่อนเข้าโรงแรม

อภิปรายผล

แม้ว่าปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดด้านการบุคคลโดยรวมจะมีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับปัจจัยอื่น แต่จะเห็นได้ว่าปัจจัยส่วนผสมการตลาดด้านบุคลากรมีคะแนนสูงสุด ซึ่งอาจตีความได้ว่าปัจจัยส่วนผสมการตลาดด้านบุคลากรมีผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวมากที่สุด ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาหลายงานก่อนหน้าที่พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนผสมการตลาดด้านบุคลากรมากที่สุด เช่น พัชรินทร์ เรือนแก้ว (2553) รายงานว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้บริการโรงแรมแบบบูติคในจังหวัดเชียงใหม่ ในระดับมากที่สุดคือด้านบุคลากร เสาวลักษณ์ เครืออารีย์ (2549) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย บริเวณชายหาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรีในระดับมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านบุคลากร กรรณเกษม วสันตวิษุวัต (2551) ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้บริการโรงแรมแบบบูติค ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านบุคลากรมากที่สุด อินทุกานต์ ดอกนารี (2550) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ปัจจัยทางการตลาดของรีสอร์ท รวมทั้งการเลือกใช้บริการรีสอร์ทในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า เมื่อพิจารณาตามระดับค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อด้านบุคลากรผู้ให้บริการและด้านลักษณะทางกายภาพในระดับที่มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดแพร่ส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมเดินทางซ้ำ นิยมเดินทางโดยใช้ยานพาหนะส่วนตัว และเข้าพักอาศัยในโรงแรม ซึ่งส่วนใหญ่จะพักเป็นจำนวน 2 คืน มีพฤติกรรมค้นหาข้อมูลโรงแรมจากอินเตอร์เน็ต โดยผู้ที่จองล่วงหน้ามีการติดต่อโดยตรงหรือผ่านเว็บไซต์ของโรงแรม ราคาที่พักต่อคืนอยู่ในช่วงไม่เกินหนึ่งพัน

บาท นักท่องที่ยวส่วนใหญ่มีความพอใจในคุณภาพและบริการของโรงแรมในจังหวัดแพร่ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจในการเลือกที่พัก อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย กายภาพและการนำเสนอ ในขณะที่ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด และกระบวนการ อยู่ในระดับปานกลาง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

เอกสารอ้างอิง

กรรณเกษม วสันตวิษุวัต. (2551). **ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้บริการโรงแรมแบบบูติค ในจังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการตลาด). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กิตติพงศ์ เกียรติไชยากร. (2552). **การเลือกใช้โรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เฉลิมชัย คำแสน และคณะ. (2550). **“โครงการพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย”.** ชุดโครงการการการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดล้านนา. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ศักดิ์ ชูศรี. (2554). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในการเลือกใช้บริการที่พักแรมประเภทรีสอร์ทในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ (สาขาการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยว). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

นิคม จารุมณี. (2553). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.** กรุงเทพมหานคร: โอ เอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.

พัชรินทร์ เรือนแก้ว. (2553). **พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้บริการโรงแรมบูติคในจังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เสาวลักษณ์ เครืออารีย์. (2549). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโรงแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทย บริเวณชายหาดชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.** การค้นคว้าแบบอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อินทุกานต์ ดอกนารี. (2550). **ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยในการพักรีสอร์ทในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครนายก.** การค้นคว้าแบบอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาจัดการทั่วไป). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Jerome, M.E. (1984). **Basic marketing: a managerial approach.** Homewood, Ill. : R.D. Irwin.

Kotler, P. (2000). **Marketing Management.** Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เปรียบเทียบระหว่างการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานและการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์

COST AND BENEFIT ANALYSIS OF HYDROPONICS SYSTEM PRODUCTION BETWEEN STANDARD EQUIPMENT AND APPLY EQUIPMENT

สิริยุพา เลิศกาญจนาพร* อารีกมล ต.ไชยสุวรรณ สรียา ทรัพย์ศิริ และ กรรณิการ์ มอญแก้ว
สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ เชียงใหม่
*corresponding author e-mail : kaysiriyupa@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์เปรียบเทียบระหว่างการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานและอุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์ โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตผักไฮโดรโปรนิกส์ในพื้นที่อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ผลการวิเคราะห์พบว่า การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์แบบใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์มีความเหมาะสมในการลงทุนเพราะใช้เงินลงทุนเริ่มแรกต่ำกว่า เพียงหนึ่งในสามของการใช้อุปกรณ์ปลูกแบบมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ด้านต้นทุนพบว่าค่าวัตถุดิบทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน และมีค่าแรงงานทางตรงเท่ากัน ส่งผลให้การใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานมีต้นทุนการผลิต 44.35 บาท/กิโลกรัม และการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์มีต้นทุนการผลิต 34.97 บาท/กิโลกรัม ผลการวิเคราะห์ด้านผลตอบแทนพบว่าการผลิตทั้งสองสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาเท่ากันที่ 80 บาท/กิโลกรัม ส่งผลให้การใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์มีระยะเวลาคืนทุนที่เร็วกว่า และมีจุดคุ้มทุนต่อหน่วยที่ต่ำกว่าการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐาน

คำสำคัญ : ไฮโดรโปนิกส์ ต้นทุนและผลตอบแทน อุปกรณ์มาตรฐาน อุปกรณ์ประยุกต์

Abstract

The purpose of this study was to analyze the Cost and Benefit of Hydroponics System Production between standard equipment and apply equipment.By interviewing farmers, in Amphoe Rong Kwang, Phrae Province. The results showed that Hydroponic planting using apply equipment is suitable for investment because the initial investment is lower, only one third of the use of standard equipment. The cost analysis showed that direct raw material cost and the cost of production is similar, and the same direct labor costs. As a result, the cost of standard production was 44.35 baht / kg. and the cost of apply production was 34.97 baht/kg. At the same sale price at 80 baht/kg, the apply equipment has a faster payback period and the breakeven point is lower than that of standard planting equipment.

Keywords : Hydroponics, Cost and Benefit Analysis, standard equipment, apply equipment

บทนำ

กระแสนิยมด้านการดูแลสุขภาพ ส่งผลให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะผักอินทรีย์ที่เป็นแหล่งของวิตามิน เกลือแร่ และใยอาหาร จึงทำให้ความนิยมในการบริโภคผักมีมากขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2551) ประกอบกับการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เป็นการปลูกผักที่สามารถควบคุมกระบวนการผลิตได้

สามารถลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ส่งผลให้ได้ผลผลิตผักที่มีคุณภาพ และยังเป็นการผลิตผักที่สามารถทำได้ในสภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม สามารถปลูกเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนและปลูกเพื่อเป็นการค้า(กรมส่งเสริมการเกษตร, 2558) การปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์ จึงกลายเป็นเป็นธุรกิจด้านการเกษตรที่ได้รับความสนใจจากเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการทำเป็นธุรกิจเสริม การปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์เป็นการปลูกพืชแบบไร้ดิน ที่ใช้พื้นที่เพาะปลูกน้อย แต่ต้องอาศัยอุปกรณ์การปลูกแบบรางเพื่อใช้น้ำเป็นตัวช่วยช่วยพาธาตุอาหารไปยังต้นพืชแทนการใช้ดิน ทำให้เกษตรกรผู้เพาะปลูกสามารถกำหนดพื้นที่ในการเพาะปลูก และควบคุมปริมาณการปลูกได้ตามความเหมาะสม รวมถึงไม่ต้องกังวลปัญหาเรื่องการกำจัดวัชพืช ผลผลิตที่ได้จากการปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์จึงมีความสด สะอาด ปราศจากสารเคมี เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค อย่างไรก็ดี การปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์ให้ได้ผลดี จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูก และชนิดของพืชที่ปลูก รวมถึงมีต้นทุนการลงทุนครั้งแรกสูง เนื่องจากต้องลงทุนในอุปกรณ์ที่ใช้ปลูก ที่มีขายทั่วไปแบบสำเร็จรูปหรือที่เรียกว่าอุปกรณ์แบบมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม มีเกษตรกรบางกลุ่มที่มีเงินลงทุนน้อย ไม่สามารถเข้าถึงอุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานที่มีขายกันแบบสำเร็จรูปได้ จึงมีการประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และประดิษฐ์ขึ้นเอง เพื่อต้องการลดต้นทุนการผลิต งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เปรียบเทียบระหว่างการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานและการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์ เพื่อหาข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านการเงินมาสนับสนุนการตัดสินใจของเกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปที่สนใจลงทุนในธุรกิจเพาะปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์เชิงการค้าต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิตผักไฮโดรโปนิกส์ด้วยอุปกรณ์มาตรฐาน และ อุปกรณ์ประยุกต์ ในเขตพื้นที่อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ จำนวน 2 ราย

ตอนที่ 2 ข้อมูลการลงทุนเริ่มแรก ค่าใช้จ่ายในการผลิต รายได้ที่ได้รับจากการขาย

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์เปรียบเทียบระหว่างการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานและการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์ โดยใช้หลักการทฤษฎีการบัญชีต้นทุน โดยแยกโครงสร้างต้นทุนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. ต้นทุนผันแปรคือต้นทุนที่เกษตรกรต้องจ่ายตามปริมาณของผลผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป และ 2.ต้นทุนคงที่ คือ ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลผลิตในรอบระยะเวลาหนึ่ง ๆ หรือไม่สามารถเพิ่มหรือลดได้ภายในรอบระยะเวลาการผลิต ส่วนการวิเคราะห์ผลตอบแทนใช้วิธีการคำนวณระยะเวลาคืนทุน (payback period) และวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break even point) ซึ่งมีสูตรในการคำนวณดังนี้

ระยะเวลาคืนทุน (Payback period หรือ PB) หมายถึง ระยะเวลาที่การลงทุนนั้นใช้ไปในการลงทุน เพื่อให้กระแสเงินสดรับสุทธิที่ได้จากการลงทุนคุ้มค่ากับต้นทุนที่ต้องลงทุนไป ระยะเวลาคืนทุน มีหน่วยวัดเป็นระยะเวลา ที่ระบุว่าว่าเมื่อมีการลงทุนในโครงการนั้นแล้ว จะใช้ระยะเวลานานเท่าใดจึงจะคืนทุน

$$\text{ระยะเวลาคืนทุน} = \frac{\text{กระแสเงินสดจ่ายลงทุน}}{\text{กระแสเงินสดสุทธิเท่ากันทุกปี รายปี}}$$

จุดคุ้มทุน (Break even point) คือ จำนวนหน่วยที่ทำให้ยอดขายรวมเท่ากับต้นทุนทั้งหมด จึงเป็นจุดที่ไม่มีกำไรหรือขาดทุนเกิดขึ้น มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$\text{จุดคุ้มทุน (หน่วย)} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ทั้งสองวิธีมีความแตกต่างกันที่เงินลงทุนเริ่มแรก ค่าใช้จ่ายด้านวัตถุดิบทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิต ส่งผลให้ความสามารถในการผลิตต่อปีแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ทั้งสองวิธีมีต้นทุนแรงงานทางตรงเท่ากันเนื่องจากเป็นค่าแรงการเก็บผัก และค่าแรงในการดูแลรักษาผัก ซึ่งอัตราจ้างคนงานเป็นอัตราเดียวกันและคิดเป็นรายวันไม่ได้ขึ้นกับจำนวนของผลผลิต

ข้อมูลเงินลงทุนและต้นทุนในการผลิตของการปลูกผักด้วยวิธีใช้อุปกรณ์ปลูกแบบมาตรฐานและวิธีใช้อุปกรณ์ปลูกแบบประยุกต์ เป็นดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเงินลงทุนเริ่มแรกและต้นทุนในการผลิตของการปลูกผักด้วยวิธีใช้อุปกรณ์ปลูกแบบมาตรฐานและวิธีใช้อุปกรณ์ปลูกแบบประยุกต์

รายละเอียดด้านต้นทุน	อุปกรณ์ปลูกแบบมาตรฐาน	อุปกรณ์ปลูกแบบประยุกต์
เงินลงทุนเริ่มแรก	103,706.00	36,799
วัตถุดิบทางตรง	27,120.00	24,000.00
ค่าแรงงานทางตรง	45,000.00	45,000.00
ค่าใช้จ่ายการผลิต	18,365.16	11,859.48
รวมต้นทุนการผลิต (บาท)	90,485.16	80,859.48
ปริมาณผลผลิตต่อปี (กก.)	2,040.00	2,312.00
ต้นทุนการผลิต (บาท)/กิโลกรัม	44.35	34.97

ตารางที่ 2 แสดงรายได้จากการจำหน่ายผักไฮโดรโปนิกส์ (บาท/ปี)

รายการ	ผักที่ปลูกได้(กิโลกรัม)			รวมผักที่ปลูกได้ (กิโลกรัม)	รายได้จากการจำหน่ายต่อกิโลกรัม (บาท)	รายได้จากการจำหน่าย ณ ผลผลิต 100% (บาท)
	ฤดูร้อน (4 เดือน)	ฤดูฝน (4 เดือน)	ฤดูหนาว (4 เดือน)			
อุปกรณ์ปลูกแบบมาตรฐาน	600.00	600.00	840.00	2,040.00	80.00	163,200.00
อุปกรณ์ปลูกแบบประยุกต์	680.00	680.00	952.00	2,312.00	80.00	184,960.00

ผลผลิตที่ได้จากการปลูกทั้งสองวิธีสามารถจำหน่ายในท้องตลาดได้เท่ากันในราคากิโลกรัมละ 80 บาท แต่ผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างกันในด้านปริมาณผลผลิต โดยการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐาน สามารถปลูกผักไฮโดรโป

นิกส์ในช่วงฤดูร้อนและช่วงฤดูฝนประมาณเดือนละ 150.00 กิโลกรัม ส่วนการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์ สามารถปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ในช่วงฤดูร้อนและช่วงฤดูฝนประมาณเดือนละ 170.00 กิโลกรัม แต่ช่วงฤดูหนาวผักไฮโดรโปนิกส์สามารถเจริญเติบโตได้ดีผลผลิตจากการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์เพิ่มประมาณ 40% ของช่วงฤดูร้อนและฤดูฝน ทำให้อุปกรณ์ปลูกแบบประยุกต์สามารถผลิตผักได้มากกว่าอุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐานปีละ 272 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 13

ตารางที่ 3 แสดงกำไรสุทธิในการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์โดยการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐาน

รายการ	กรณีที่จำหน่ายผลผลิตได้ (ร้อยละของปริมาณผลิต)			
	100%	90%	80%	70%
อุปกรณ์ปลูกแบบมาตรฐาน				
รายได้จากการจำหน่ายผักไฮโดรโปนิกส์	163,200.00	146,880.00	130,560.00	114,240.00
หัก ต้นทุนรวมสำหรับการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์	90,485.16	90,485.16	90,485.16	90,485.16
กำไรสุทธิ	72,714.84	56,394.84	40,074.84	23,754.84
อุปกรณ์ปลูกแบบประยุกต์				
รายได้จากการจำหน่ายผักไฮโดรโปนิกส์	184,960.00	166,464.00	147,968.00	129,472.00
หัก ต้นทุนรวมสำหรับการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์	80,859.48	80,859.48	80,859.48	80,859.48
กำไรสุทธิ	104,100.52	85,604.52	67,108.52	48,612.52

กระแสเงินสดสุทธิรายปี คำนวณได้จากรายได้จากการจำหน่ายผักไฮโดรโปนิกส์ หักต้นทุนรวมสำหรับการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ ผลการศึกษาผลตอบแทนพบว่าอุปกรณ์ปลูกแบบประยุกต์ สามารถสร้างผลตอบแทนได้มากกว่าอุปกรณ์ปลูกแบบมาตรฐาน 31,385.68 บาท คิดเป็นร้อยละ 43

ตารางที่ 4 แสดงการคำนวณระยะเวลาคืนทุนในการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์โดยการใช้อุปกรณ์แบบมาตรฐาน

วิธีการปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์	กรณีจำหน่ายผลผลิตได้ (%)	กระแสเงินสดจ่ายลงทุน (1)	กระแสเงินสดสุทธิรายปี (2)	ระยะเวลาคืนทุน (แบบอุปกรณ์มาตรฐาน) (1)/(2)=(3)	ระยะคืนทุน (ปี/เดือน)
ใช้อุปกรณ์มาตรฐาน	100%	103,706.00	72,714.84	1.43	1 ปี 5 เดือน
	90%	103,706.00	56,394.84	1.84	1 ปี 10 เดือน
	80%	103,706.00	40,074.84	2.59	2 ปี 7 เดือน
	70%	103,706.00	23,754.84	4.37	4 ปี 4 เดือน
ใช้อุปกรณ์ประยุกต์	100%	36,799.00	104,100.52	0.35	4 เดือน
	90%	36,799.00	85,604.52	0.43	5 เดือน
	80%	36,799.00	67,108.52	0.55	7 เดือน
	70%	36,799.00	48,612.52	0.76	9 เดือน

ผลการคำนวณระยะเวลาคืนทุน พบว่า ในกรณีที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ทั้งหมด การปลูกแบบใช้อุปกรณ์ประยุกต์สามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลาเพียง 4 เดือน ในขณะที่การปลูกแบบใช้อุปกรณ์มาตรฐานต้องใช้เวลาคืนทุน 1 ปี 5 เดือน

ต่างกันถึง 1 ปี 1 เดือน และหากจำน่ายผลิตภัณฑ์ได้ 70% จะมีระยะเวลาคืนทุนต่างกันมากขึ้น โดยอุปกรณ์ประยุกต์ใช้เวลา 9 เดือน ในขณะที่อุปกรณ์มาตรฐานใช้เวลา 4 ปี 4 เดือน

การคำนวณจุดคุ้มทุน สามารถคำนวณได้ดังนี้

1.แบบอุปกรณ์มาตรฐาน

$$\text{จุดคุ้มทุนต่อหน่วย (อุปกรณ์แบบมาตรฐาน)} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

$$= \frac{103{,}706}{80 - 44.35}$$

$$= 2{,}909 \text{ กิโลกรัม}$$

ดังนั้น เกษตรกรต้องจำหน่ายผักไฮโดรโปนิกส์ จำนวน 2,909 กิโลกรัม จึงจะคุ้มทุน

$$\text{จุดคุ้มทุนต่อหน่วย (อุปกรณ์แบบประยุกต์)} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ราคาขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

$$= \frac{36{,}799.00}{80 - 34.97}$$

$$= 817 \text{ กิโลกรัม}$$

ดังนั้น เกษตรกรต้องจำหน่ายผักไฮโดรโปนิกส์ จำนวน 817 กิโลกรัม จึงจะคุ้มทุน

อภิปรายผล

จากการพิจารณาผลการวิจัยพบว่าการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เปรียบเทียบระหว่างการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐาน กับ การใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์ มีโครงสร้างต้นทุนที่เกิดขึ้นในการผลิตประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิต เป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับต้นทุนของเฉลิม ขวัญ ครุธบุญยงค์, 2554 ที่ได้ระบุว่าต้นทุนสินค้าจะต้องแสดงต้นทุนอย่างละเอียด จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวิเคราะห์ทางเลือกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิสูงสุด และผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า ธุรกิจปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ อยู่ในเกณฑ์น่าลงทุน เนื่องจากมีระยะคืนทุนอยู่ในช่วงที่สามารถรอคอยและยอมรับได้ ทั้งนี้การปลูกโดยใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์จะให้ผลผลิตมากกว่า และคืนทุนได้เร็วกว่าการปลูกโดยใช้อุปกรณ์แบบมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐิกา สุทธิประสิทธ์, ธีระวัฒน์ จันทึก (2559) ที่ศึกษาความเป็นไปได้ทางการเงินของการลงทุนในธุรกิจการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ ที่ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการลงทุนธุรกิจปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ โดยมีความน่าสนใจในการลงทุนมีผลตอบแทนที่สูง และมีระยะเวลาคืนทุนที่น่าพอใจ อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิติ ศรีตนทิพย์ และคณะ (2558) ที่ศึกษาโครงการการพัฒนาระบบและการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร้ดิน ในรูปแบบโรงเรือนต้นทุนต่ำของกลุ่มผู้ปลูกพืชแบบไร้ดินในจังหวัดลำปางจำนวน 5 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าโครงการที่น่าลงทุนมากที่สุดคือ กลุ่มผู้ปลูกพืชไร้ดินบ้านปงชัย เนื่องจากมีการลงทุนในโรงเรือนในราคาต่ำ ลักษณะโครงสร้างโรงเรือนทำด้วยไม้ไผ่ รองลงมาคือกลุ่มผู้ปลูกพืชไร้ดินบ้านเวียงสวรรค์ที่มีลักษณะโครงสร้างโรงเรือนทำด้วยปูนผสมเหล็ก ลำดับต่อมาคือไฮโดรเฮ้าส์แบบโรงเรือนขนาดกลางที่มีลักษณะโครงสร้างโรงเรือนทำด้วยเหล็ก กลุ่มผู้ปลูกพืชแบบไร้ดินไฮโดรเฮ้าส์แบบโรงเรือนขนาดเล็กที่มีลักษณะโครงสร้างโรงเรือนทำด้วยเหล็ก และสวนนายลือลักษณะโครงสร้างโรงเรือนทำด้วยเหล็กมีความคุ้มค่าในการลงทุนที่ต่ำกว่าแหล่งอื่น แสดงให้เห็นถึงโครงการที่ลงทุนในโรงเรือนต่ำจะสามารถคืนทุนและมีความคุ้มค่าในการลงทุนสูงกว่าโครงการที่ลงทุนในโรงเรือนสูง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ เปรียบเทียบระหว่าง การใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐาน กับการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์ ผลการศึกษาพบว่าการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบมาตรฐาน ใช้เงินลงทุนเริ่มแรกสูงกว่าการใช้อุปกรณ์การปลูกแบบประยุกต์เกือบสามเท่าตัว สำหรับโครงสร้างต้นทุนการผลิตวัตถุดิบทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิตอยู่ในระดับใกล้เคียง ไม่แตกต่างกันมากนัก และมีค่าแรงงานทางตรงเท่ากันเนื่องจากมีการจ้างแรงงานเป็นรายวัน ซึ่งเป็นอัตราเดียวกัน ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตรวมแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย โดยการปลูกโดยใช้อุปกรณ์แบบมาตรฐานมีต้นทุนการผลิตรวม 90,485.16 และการปลูกโดยใช้อุปกรณ์แบบประยุกต์มีต้นทุนการผลิตรวม 80,859.48 สำหรับความสามารถในการผลิตต่อปีพบว่า การปลูกโดยใช้อุปกรณ์แบบประยุกต์สามารถผลิตผักไฮโดรโปนิกส์ได้มากกว่าในช่วงฤดูร้อนและฤดูฝน การคำนวณต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัมพบว่าการปลูกโดยใช้อุปกรณ์มาตรฐานมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูงกว่าแบบอุปกรณ์ประยุกต์ โดยมีต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 44.35 บาท และ 34.97 บาท/กิโลกรัมตามลำดับ ทั้งนี้ผักที่ได้จากการผลิตทั้งสองแบบสามารถจำหน่ายสู่ท้องตลาดได้ในราคาส่งที่ 80 บาท/กิโลกรัมเท่ากัน ส่งผลให้ระยะเวลาคืนทุนและจุดคุ้มทุนของการปลูกโดยใช้อุปกรณ์ประยุกต์สามารถคืนทุนได้เร็วกว่า และมียอดขายต่อหน่วยที่ทำให้ถึงจุดคุ้มทุนได้เร็วกว่าการปลูกโดยใช้อุปกรณ์มาตรฐาน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2551). **การผลิตผักปลอดสารพิษโดยการปลูกผักแบบไม่ใช้ดิน.**

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). **เอกสารคำแนะนำที่ 5/2558 การปลูกผักไฮโดรโปรนิกส์.** กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

เฉลิมขวัญ ครุฑบุญยงค์. (2554). **การบัญชีเพื่อการจัดการ.** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ชิติ ศรีตนทิพย์ และคณะ. (2558). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การพัฒนาระบบและการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการปลูกพืชไร้ดิน ในรูปแบบโรงเรือนต้นทุนต่ำThe Development System and Appropriate Management for Green House Model in Soilless Culture.** สถาบันวิจัยเทคโนโลยีเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ณัฐิกา สุทธิประสิทธ์ และ ธีระวัฒน์ จันทึก. (2559). การวิเคราะห์ต้นทุนและความอ่อนไหวของธุรกิจการปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานคร Cost And Sensibility Analysis Of Hydroponic Vegetable Business In Bangkok. Veridian E-Journal. Silpakorn University. 9(2): 1627-1638.

ดวงมณี โกมารทัต. (2553). **การบัญชีต้นทุน.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัฆวาล หอสุวรรณ์. (2557). **คู่มือการปลูกพืชไร้ดิน.** ศูนย์เกษตรกรรมบางไทร จำกัด

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดและพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวเมียนมา ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก

MARKETING MIX FACTORS AND PURCHASE BEHAVIOR OF MYANMAR'S CONSUMER IN TAK SPECIAL ECONOMIC DEVELOPMENT ZONE

เผด็จ ทุกข์สูญ* สุมลมาลย์ อรรถวุฒิชัย จักรรัฏฐ์ ธรรมจิต และ ชนกภร สุขลาภ
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก ตาก
*corresponding author e-mail : p_tooksoon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวเมียนมา ในการเดินทางมาหาซื้อสินค้าในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยใช้วิธีการเก็บรวมรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้บริโภคชาวเมียนมา ที่เดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จำนวนทั้งสิ้น 393 ตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคชาวเมียนมา พบว่า เหตุผลสำคัญในการเดินทางมาซื้อคือสินค้า เนื่องจากสินค้ามีราคาถูก สินค้าที่ต้องการส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยมีการใช้จ่ายเงินไปในการซื้อสินค้าครั้งละประมาณ 3000.-บาท และส่วนใหญ่จะเดินทางเข้ามาหาซื้อสินค้าในย่านการค้าของอำเภอแม่สอดเป็นประจำทุกสัปดาห์ ในขณะที่ ผลการศึกษาส่วนประสมการตลาด พบว่า ผู้บริโภคชาวเมียนมาให้ความสำคัญกับ คุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และการออกแบบสินค้า สินค้าราคาถูกและร้านค้าที่มีพื้นที่กว้างขวาง รวมถึง การโฆษณาสินค้าผ่านสื่อต่าง ๆ และการส่งเสริมการขายโดยเฉพาะการลดราคาสินค้า จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคชาวเมียนมาตัดสินใจซื้อสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ส่วนประสมการตลาด พฤติกรรมผู้บริโภค เมียนมา เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดตาก

Abstract

The aim of the study was to examine the importance of marketing mix toward decision making and consumer behavior of Myanmar people in Tak Special Economic Development Zone (SEZ). A survey questionnaire was used for data collection. The sample size was 393 of Myanmar consumers who purchased goods in Amphoe Maesod. The sampling procedure was convenience sampling. The result found that a low price has been seen as the main reason to make Myanmar consumers purchase goods. The most popular goods was consumer products as it was on basic needs. They spent about 3,000 baht per time and always came to Business area in Maesod once a week. Maesod once a week. Besides, in term of marketing mix the result found that Myanmar consumers placed importance on quality and standard of products, packaging, product design, low price, shops with wide space, various advertising media, and sales promotion. Accordingly, these could make Myanmar consumers purchase things much more quickly and easily.

Keywords : marketing mix's, consumer behavior, myanmar, special economic zone, Tak province

บทนำ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นแนวทางการพัฒนาที่มีการศึกษากันมาอย่างยาวนานในประเทศไทย โดยมีแนวความคิดในการพัฒนาพื้นที่จัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อให้มีการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา เป็นการนำมาซึ่งการลงทุนและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งมติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ครั้งที่ 2/2557 เมื่อวันจันทร์ที่ 17 พฤศจิกายน 2557 เห็นชอบขอบเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก จำนวน 14 ตำบล 886,875 ไร่ (1,419 ตร.กม.) ได้แก่ อำเภอแม่สอด พื้นที่เป้าหมายรวม 8 ตำบล มีพื้นที่ 529,264 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ 32,234 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมด อำเภอพบพระ พื้นที่เป้าหมายรวม 3 ตำบล มีพื้นที่ 261,961 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ 22,972 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 9 ของพื้นที่ทั้งหมด และ อำเภอแม่ระมาด พื้นที่เป้าหมายรวม 3 ตำบล มีพื้นที่ 244,797 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ 43,548 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 18 ของพื้นที่ทั้งหมด (คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 2559)

จังหวัดตาก เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนยุทธศาสตร์การค้า ในแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ East–West Economic Corridor : EWEC จากประเทศเวียดนาม ลาว ผ่านเข้าสู่ประเทศไทย (จังหวัดมุกดาหาร) สิ้นสุดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เข้าสู่ประเทศเมียนมา (เมืองเมียวดี) ไปถึงชายแดนประเทศอินเดีย และเป็นจุดตัดระหว่างแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ North–South Economic Corridor: NSEC จากประเทศจีน เมียนมา ลาว เข้าสู่ประเทศไทย (จังหวัดเชียงราย) ผ่านจังหวัดตาก เข้าสู่พื้นที่ภาคกลาง กรุงเทพมหานคร และเชื่อมต่อไปยังประเทศมาเลเซีย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) จึงเห็นได้ว่า จังหวัดตาก เป็นจังหวัดที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการค้า การขนส่ง และระบบโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค ทั้งที่เป็นประตูการค้าชายแดน และเป็นเส้นทางผ่านของการขนส่งสินค้าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศและต่างประเทศ จากข้อมูลการค้าชายแดน พบว่า การค้าชายแดนด้านอำเภอแม่สอด ส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าชายแดนชาวไทยที่ทำการค้ากับพ่อค้าชาวเมียนมา ผ่านชายแดนติดกับจังหวัดเมียวดี มาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ โดยอาศัยความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ที่มีมารุ่นต่อรุ่น ปัจจุบันในปี 2559 มีมูลค่าการค้าผ่านพิธีการ ณ ด่านศุลกากรแม่สอดปีละกว่า 8 หมื่นล้านบาท ซึ่งมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2553 ที่มีมูลค่าการส่งออกเพียง 2-3 หมื่นล้านบาท ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าสินค้าก็มีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ตั้งแต่ปี 2553 มูลค่านำเข้ามีมูลค่าเพียง ประมาณ 1 พันล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 4 พันล้านบาท ในปี 2559 ที่ผ่านมา (กรมการค้าต่างประเทศ, 2560)

สินค้าไทยส่วนใหญ่เป็นที่ต้องการของตลาดในประเทศเมียนมาเป็นอย่างมาก โดยผู้บริโภคชาวเมียนมาจะมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าที่มาจากประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่มีอักษรไทยปรากฏอยู่จะเป็นต้องการของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก โดยในปัจจุบันเริ่มมีผู้ประกอบการคนไทยเข้าไปทำการตลาดในประเทศเมียนมาเพิ่มมากขึ้น สินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภค อาทิ น้ำตาลทราย โทรศัพท์มือถือและอุปกรณ์ รถจักรยานยนต์ เครื่องดื่มบำรุงกำลัง เครื่องจักรกล เบียร์ และน้ำอัดลม น้ำมันสำเร็จรูป เป็นต้น โดยในแต่ละวันจะมีผู้บริโภคชาวเมียนมาเดินทางข้ามชายแดนมายังอำเภอแม่สอด เพื่อทำการจับจ่ายใช้สอยสินค้าอุปโภคบริโภคเป็นจำนวนมาก ทั้งที่นำไปเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน และที่นำไปจำหน่ายต่อในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศเมียนมา แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถเข้าถึงแหล่งการค้าภายในประเทศเมียนมาได้โดยตรง ยังคงต้องใช้วิธีการซื้อขายสินค้าผ่านคนกลางชาวเมียนมา ทำหน้าที่เป็นผู้กระจายสินค้าเพื่อจัดจำหน่ายในประเทศเมียนมาอีกทอดหนึ่ง สำหรับการส่งออกที่ผ่านกระบวนการทางพิธีการศุลกากรโดยทางรถยนต์ ซึ่งใช้เส้นทางข้ามสะพานมิตรภาพไทย – สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมานั้น รถบรรทุกสินค้าจากฝั่งไทยสามารถข้ามเข้าไปจนถึงจุดขนถ่ายสินค้า (One Stop Service) ณ เมืองเมียวดี (Myawaddy) โดยสินค้าทั้งหมดต้องขนถ่ายเพื่อเปลี่ยนรถบรรทุกที่เป็นรถสัญชาติเมียนมา สำหรับนำสินค้าต่าง ๆ ส่งต่อไปยังพ่อค้าในเมืองหลวงและเมืองต่าง ๆ ของประเทศเมียนมาเพื่อตอบสนองผู้บริโภคต่อไป (กรมการค้าต่างประทศ, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของความเป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่มีมูลค่าการค้าชายแดนที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากการเดินทางมาจับจ่ายใช้สอยสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคของชาวเมียนมา จึงมี

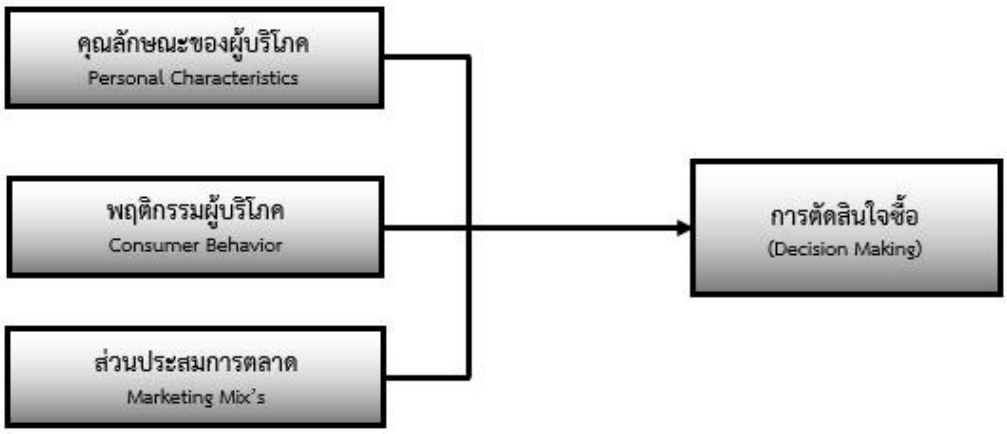
วัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาส่วนประสมการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมผู้บริโภคชาวเมียนมาในการเดินทางมาหาซื้อสินค้าในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก ซึ่งผลจากการศึกษาประกอบการชาวไทยสามารถนำไปใช้ในการปรับกลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างโอกาสทางการตลาด ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคชาวเมียนมาได้อย่างถูกต้อง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษตากได้อย่าง มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม (Self-administered Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษารวบรวมข้อมูลพฤติกรรมการบริโภคในประเทศเมียนมา และส่วนประสมการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด ในย่านการค้าต่าง ๆ ของอำเภอแม่สอด ประกอบด้วย ตลาดริมเมย ตลาดในอำเภอแม่สอด ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ เป็นต้น
- ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก เฉพาะพื้นที่ในอำเภอแม่สอด
- ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบไปด้วย ตัวแปรอิสระ (Independence Variables) ได้แก่ ตัวแปรคุณลักษณะของผู้บริโภคชาวเมียนมา ตัวแปรพฤติกรรมผู้บริโภค และ ตัวแปรส่วนประสมทางการตลาด ในส่วนของตัวแปรตาม (Dependence Variable) ได้แก่ ตัวแปรการตัดสินใจซื้อ

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แหล่งข้อมูลที่สำคัญจาก 2 แหล่ง ประกอบไปด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จากลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากการลงพื้นที่ตามย่านการค้าต่าง ๆ ในอำเภอแม่สอด และทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริโภคชาวชาวเมียนมา และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาและค้นคว้าจากบทความในนิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ รวมไปถึงเอกสารทางวิชาการต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ พฤติกรรมผู้บริโภค กระบวนการตัดสินใจซื้อ และความพึงพอใจ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้

ประชากร (Population) ของการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด ในย่านการค้าต่างๆ ในอำเภอแม่สอด ประกอบด้วย ตลาดริมเมย ย่านการค้าในอำเภอแม่สอด ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ (แม็คโคร เทสโก้โลตัส และ โรบินสัน) ตลาดสด เป็นต้น ในขณะที่ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ศึกษาคือ ผู้บริโภคชาวเมียนมาร์ที่เดินทางเข้ามาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด ซึ่งไม่ทราบจำนวนได้อย่างแน่นอน จึงใช้วิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณของ ครอนบาคโคชาร์น (Cochran, 1953 อ้างใน อภินันท์จันตะนี, 2550) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 384 ตัวอย่าง โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการเก็บข้อมูล

ในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ยึดวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลักในการตั้งคำถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่สามารถบรรลุเป้าหมายของการวิจัยได้ การสร้างเครื่องมือจึงต้องสามารถได้ข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับ ส่วนประสมการตลาดและพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคชาวเมียนมา ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 400 ชุด โดยวิธี Back Translation Technique ด้วยการแปลแบบสอบถามจากภาษาไทยเป็นภาษาเมียนมา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาเมียนมา ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และทำการแปลแบบสอบถามจากภาษาเมียนมากลับมาเป็นภาษาไทยอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในข้อคำถาม (Brislin, 1969) ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บรวมรวมข้อมูลจากผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางมาซื้อสินค้าในเขตพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา การใช้ภาษา และลักษณะของข้อความที่ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มประชากรที่จะศึกษา โดยนำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหากับผู้เชี่ยวชาญทด้านการค้าชายแดนและนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามในภาษาไทยไปทำการแปลให้เป็นภาษาเมียนมา โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวเมียนมา จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามองค์ประกอบในแต่ละส่วน โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของ ครอนบาร์ค (Cronbach’s Coefficient Alpha) ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ ผลการทดสอบพบว่า ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของ ครอนบาร์ค (Cronbach’s Coefficient Alpha) เท่ากับ 0.90 ซึ่งมีความน่าเชื่อถืออยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Hair et al., 2006) และเมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาดำเนินการตรวจสอบข้อมูล (Editing) เพื่อควบคุมคุณภาพด้านความสมบูรณ์ครบถ้วน (Completeness) ของการกรอกคำตอบแล้วแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกโดยไม่นำมาใช้ในการทดสอบครั้งนี้ รวมถึงพิจารณาดูความสอดคล้อง (Relevancy) ของคำตอบในแบบสอบถามทุกข้อและทุกประเด็น จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการบันทึกข้อมูลลงในคู่มือลงรหัส (Coding) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้บริโภคชาวเมียนมา พบว่า ผู้บริโภคที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด เป็นผู้ชายและผู้หญิงในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน โดยผู้ชาย มีจำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 50.10 และเป็นผู้หญิง มีจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.90 ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เดินทางมาซื้อสินค้าจะมีอายุอยู่ระหว่าง 20 – 30 ปี มีจำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40 รองลงมาได้แก่ ผู้บริโภคที่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มีจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด มีจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อย

ละ 30.80 รองลงมาจะมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอดนั้นมีอาชีพที่หลากหลาย ประกอบด้วยผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.80 คน เป็นแรงงานภาคการเกษตรและแรงงานในภาคอุตสาหกรรม จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 ทำการค้าขาย จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.90 มีอาชีพอิสระ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.60 นอกนั้นประกอบอาชีพทำงานบ้านและบางส่วนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศเมียนมา

นอกจากนี้ จากผลการศึกษายังพบว่า ผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 250,000 - 300,000 จั๊ต คิดอัตราแลกเปลี่ยนเป็นเงินสกุลบาท อยู่ที่ประมาณ 8,000 - 10,000.- บาท มีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 และมีรายได้มากกว่า 300,000 จั๊ต หรือประมาณ 10,000.- บาทขึ้นไป มีจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 นั้นหมายถึงว่าส่วนใหญ่ร้อยละ 45.00 มีรายได้มากกว่า 8,000.-บาท ซึ่งใกล้เคียงกับรายได้จากอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำในประเทศไทย อาจเป็นผลมาจากผู้บริโภคชาวเมียนมาส่วนหนึ่ง เป็นผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพรับจ้าง หรือเป็นแรงงานในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมอยู่ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และได้รับผลจากนโยบายการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำวันละ 300.- บาท ของประเทศไทย ผลการศึกษายังพบว่า ผู้บริโภคชาวเมียนมาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้น้อย โดยมีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 250,00 จั๊ต หรือประมาณ 8,000.-บาท จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 และในกลุ่มของผู้มีรายได้น้อยยังพบอีกว่ามีผู้บริโภคบางกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 100,000 จั๊ต หรือต่ำกว่าเดือนละ 3000.- บาท คิดเป็นร้อยละ 14.80

ผลการศึกษายังพบว่า ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่อาศัยในพื้นที่เมืองเมียวดี มีจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 รองลงมาเป็นผู้ที่เดินทางมาจากเมืองพะอันซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยง จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 และอาศัยอยู่ที่เมืองกอกะเร็กซึ่งเป็นเส้นทางผ่านเข้าสู่พื้นที่ชั้นในของประเทศเมียนมา มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 นอกนั้นอาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศเมียนมา จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.60 ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริโภคชาวเมียนมาเหล่านั้นจะเดินทางมาซื้อสินค้าโดยอาศัยรถโดยสารประจำทางมากถึง 243 คน คิดเป็นร้อยละ 61.80 ในขณะที่ผู้บริโภคบางส่วนมีรถส่วนตัวซึ่งได้แก่ รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 38.20 โดยมีการเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากแบบไปเช้าเย็นกลับภายในวันเดียว คิดเป็นร้อยละ 50.90 และบางส่วนมาแวะค้างคืนเพื่อติดต่อซื้อสินค้าและรอรับสินค้าบริเวณชายแดน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเมืองเมียวดี ประเทศเมียนมา ประมาณ 2-3 วัน คิดเป็นร้อยละ 49.10

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของผู้บริโภคชาวเมียนมา

ผลการศึกษาถึงเหตุผลในการเดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ของผู้บริโภคชาวเมียนมาดังแสดงในตารางที่ 1 พบว่า เหตุผลหลักที่สำคัญในการเดินทางมาซื้อคือสินค้า เนื่องจากผู้บริโภคชาวเมียนมาเห็นว่าสินค้าที่มีจัดหน่ายอยู่ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับราคาสินค้าชนิดและประเภทเดียวกันที่จำหน่ายในประเทศเมียนมา คิดเป็นร้อยละ 33.71 นอกจากนั้น ยังให้เหตุผลว่าในพื้นที่อำเภอแม่สอดมีการจัดจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในประเทศเมียนมา คิดเป็นร้อยละ 30.09 ส่วนเหตุผลอื่นที่เป็นเหตุให้ต้องเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอดก็เนื่องจากว่า ผู้บริโภคชาวเมียนมามีความต้องการสินค้าเร่งด่วน หรือ มีความต้องการสินค้าในปริมาณมาก ก็จะเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คิดเป็นร้อยละ 18.60 และ 17.52 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงเหตุผลในการเดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอแม่สอด

เหตุผลในการเดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอแม่สอด	ความถี่	ร้อยละ
ต้องการสินค้าที่มีความหลากหลาย	158	30.09
มีความต้องการสินค้าเร่งด่วน	98	18.66
ต้องการสินค้าราคาถูก	177	33.71
ต้องการสินค้าในปริมาณมาก	92	17.52
รวม	**525**	**100.00**

จากผลการศึกษาประเภทของสินค้าอุปโภคบริโภค พบว่าส่วนใหญ่ผู้บริโภคชาวเมียนมาจะเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด จำพวกสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ได้แก่ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ภายในบ้าน ของใช้ในครัวเรือน อาหาร เครื่องปรุงรส เครื่องดื่ม และ สินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ คิดเป็นร้อยละ 29.68 รองลงมาได้แก่ สินค้าจำพวกสินค้าฟุ่มเฟือย ประเภท เสื้อผ้า เครื่องประดับต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 24.54 สินค้าจำพวกเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเลคทรอนิกส์ โดยเฉพาะเครื่องมือสื่อสาร โทรศัพท์มือถือ คิดเป็นร้อยละ 18.86 นอกนั้นจะเป็นสินค้าจำพวกเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์ยาและเวชภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง วัตถุดิบและอุปกรณ์ทางการเกษตร รวมถึงการเข้ามาใช้บริการในลักษณะต่าง ๆ ภายในอำเภอแม่สอด คิดเป็นร้อยละ 10.81 9.98 4.43 และ 1.66 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงประเภทของสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อ

ประเภทของสินค้าอุปโภคบริโภคที่ซื้อ	ความถี่	ร้อยละ
สินค้าในชีวิตประจำวัน	214	29.68
เครื่องใช้ไฟฟ้า	136	18.86
สินค้าฟุ่มเฟือย	177	24.54
เครื่องสำอาง ยาและเวชภัณฑ์	78	10.81
วัสดุก่อสร้าง	72	9.98
อุปกรณ์การเกษตร	32	4.43
บริการต่างๆ	12	1.66
รวม	**721**	**100.00**

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อมาซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวเมียนมาในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อจะหาซื้อสินค้าและนำสินค้ากลับไปใช้เป็นการส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.61 รองลงมาคือการเดินทางเพื่อมาซื้อสินค้าและนำไปฝากบุคคลอื่นในประเทศเมียนมา คิดเป็นร้อยละ 30.13 รวมถึง การเดินทางมาซื้อสินค้าเพื่อนำไปใช้ในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 23.48 นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้บริโภคชาวเมียนมาบางส่วนที่เดินทางมาเพื่อซื้อสินค้าและนำไปจำหน่ายต่อในพื้นที่ต่าง ๆ ภายในประเทศเมียนมา พบว่ามีเพียงร้อยละ 10.76 เท่านั้น แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงวัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้า

วัตถุประสงค์ในการซื้อสินค้า	ความถี่	ร้อยละ
ซื้อใช้ส่วนตัว	182	35.61
ซื้อใช้ในครอบครัว	120	23.48
ซื้อไปฝากบุคคลอื่น	154	30.13
ซื้อไปจำหน่ายต่อ	55	10.76
รวม	**511**	**100.00**

การเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่ละครั้งนั้น ของผู้บริโภคชาวเมียนมามีการใช้จ่ายเงินในการซื้อสินค้าที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริโภคชาวเมียนมาจะมีการใช้จ่ายเงินไปในการซื้อสินค้าในแต่ละครั้งมากกว่า 3,000.- ขึ้นไป ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.30 รองลงมาได้แก่ การใช้จ่ายเงินในการซื้อสินค้าระหว่าง 1,000 - 3,000.-บาท ต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 24.10 ของการเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด นอกนั้นเป็นการใช้จ่ายเงินเพื่อทำการซื้อสินค้าในจำนวนน้อยซึ่งมีมูลค่าของการซื้อสินค้าน้อยกว่า 1000.-บาท คิดเป็นร้อยละ 44.60 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงงบประมาณในการซื้อสินค้าต่อครั้ง (n = 390)

งบประมาณในการซื้อสินค้าต่อครั้ง	ความถี่	ร้อยละ
น้อยกว่า 300 บาท	63	16.20
ระหว่าง 300-500 บาท	41	10.50
ระหว่าง 501-1,000 บาท	70	17.90
ระหว่าง 1,001-3,000 บาท	94	24.10
มากกว่า 3,000 บาท ขึ้นไป	122	31.30

สถานที่ที่ผู้บริโภคชาวเมียนมานิยมเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริโภคชาวเมียนมาจะนิยมเดินทางมาซื้อสินค้าในย่านการค้าของอำเภอแม่สอด คิดเป็นร้อยละ 41.79 นอกจากพื้นที่ย่านการค้าดังกล่าวแล้ว กลุ่มผู้บริโภคชาวเมียนมายังนิยมเดินทางมาหาซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ (Modern trade) ในอำเภอแม่สอด เช่น แม็คโคร เทสโก้โลตัส และโรบินสัน และร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 27.48 นอกจากนี้ ผู้บริโภคชาวเมียนมายังมีการเดินทางมาหาซื้อสินค้าในบริเวณย่านการค้าของตลาดริมเมย ซึ่งอยู่บริเวณด่านชายแดนถาวร อำเภอแม่สอด และเมืองเมียวดี ซึ่งเป็นเส้นทางหลักในการเดินทางเข้าออกของผู้บริโภคชาวเมียนมา รวมถึงการจับจ่ายใช้สอยในร้านค้าขายสินค้าทั่วไป และผู้บริโภคชาวเมียนมาบางส่วนจะเดินทางไปซื้อสินค้าจากบริษัทผู้ผลิตโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 11.25 12.02 และ 7.44 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงสถานที่ที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด

สถานที่ที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด	ความถี่	ร้อยละ
ตลาดริมเมย	59	11.25
ย่านการค้าในอำเภอแม่สอด	219	41.79
ร้านค้าทั่วไป	63	12.02
ร้านค้าขนาดใหญ่ Modern Trade	144	27.48
ซื้อจากผู้ผลิตโดยตรง	39	7.44
รวม	**524**	**100.00**

จากการศึกษาถึงจำนวนครั้งในการเดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอแม่สอด ในแต่ละสัปดาห์ของผู้บริโภคชาวเมียนมา พบว่า ผู้บริโภคชาวเมียนมาส่วนใหญ่จะเดินทางมาหาซื้อสินค้า 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 53.20 และมีการเดินทางมาซื้อสินค้าสัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.20 ในขณะที่บางกลุ่มมีผู้บริโภคเดินทางมาซื้อสินค้าสัปดาห์ละ 4 - 5 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.50 และนอกจากนี้ ยังมีผู้บริโภคชาวเมียนมาบางส่วนที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากเป็นประจำทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 6.10 ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนครั้งในการเดินทางมาซื้อสินค้าในแต่ละสัปดาห์ (n = 393)

จำนวนครั้งในการซื้อสินค้า/สัปดาห์	ความถี่	ร้อยละ
น้อยกว่า 2 ครั้ง/สัปดาห์	209	53.20
ระหว่าง 2-3 ครั้ง/สัปดาห์	103	26.20
ระหว่าง 4-5 ครั้ง/สัปดาห์	57	14.50
มาซื้อทุกวัน	24	6.10

ส่วนที่ 3 ส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายในพื้นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผลการศึกษาภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคชาวเมียนมาที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่มีจัดจำหน่ายในพื้นที่อำเภอแม่สอด ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 7 ในส่วนของผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ผู้บริโภคชาวเมียนมาให้ความสำคัญกับสินค้าที่จัดจำหน่ายมีความเป็นมาตรฐาน มีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่หนึ่ง เท่ากับ 3.78 รองลงมาได้แก่ บรรจุภัณฑ์สินค้ามีความแข็งแรงทนทาน มีค่าระดับคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.76

ในส่วนของราคาการจำหน่ายสินค้าในอำเภอแม่สอด ผู้บริโภคชาวเมียนมาให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาสินค้าที่มีจำหน่ายในอำเภอแม่สอด จะมีราคาถูกกว่าที่จำหน่ายในประเทศเมียนมา โดยมีค่าระดับคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.68 ปัจจัยรองลงมาได้แก่ การคิดราคาสินค้ามีความถูกต้องชัดเจน มีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 นอกจากนั้น ปัจจัยทางด้านอื่นซึ่งประกอบไปด้วย ความสามารถในการต่อรองราคาสินค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย การแสดงป้ายราคาสินค้าที่ชัดเจน รวมถึงรูปแบบการจำหน่ายสินค้าทั้งเงินสดและเงินเชื่อ ผู้บริโภคชาวเมียนมาเห็นว่า มีผลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับปานกลาง

ในส่วนของช่องทางการจัดจำหน่ายและการกระจายสินค้า ผู้บริโภคชาวเมียนมาให้ความสำคัญกับพื้นที่จัดจำหน่ายภายในร้านที่กว้างขวาง มีค่าระดับคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.42 ส่วนปัจจัยการจัดจำหน่ายทางด้านอื่นจะมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในระดับปานกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย รูปแบบการเดินทางมาซื้อสินค้าที่มีความสะดวก ไม่ต้องรอคอยสินค้านาน มีการตรวจสอบสินค้าก่อนที่จะส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้า มีการกำหนดช่วงเวลาในการให้บริการ เปิด-ปิด ร้านที่มีความเหมาะสม รวมถึง การที่ผู้ประกอบการร้านค้ามีการจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการเลือกซื้อสินค้า

ในส่วนของการส่งเสริมการตลาดของผู้ประกอบการจัดจำหน่ายสินค้าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ผู้บริโภคชาวเมียนมาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ มีค่าระดับคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 3.11 ปัจจัยรองลงมาได้แก่ การให้บริการทางการเงิน การขายเป็นเงินสดและเงินเชื่อ การคิดอัตราดอกเบี้ยของการซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ และรูปแบบการส่งเสริมการขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดราคาสินค้าจะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ผู้บริโภคชาวเมียนมาตัดสินใจซื้อสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมการตลาด		ค่าเฉลี่ย	SD	ความหมาย	ลำดับ
ผลิตภัณฑ์	สินค้าหลากหลาย	3.55	1.35	มาก	
	สินค้ามีมาตรฐาน	3.78	1.16	มาก	1
	อายุการใช้งานนาน	3.65	1.09	มาก	
	บรรจุภัณฑ์แข็งแรง	3.76	1.02	มาก	2
	บรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ได้	3.60	1.09	มาก	
	การออกแบบน่าสนใจ	3.67	1.07	มาก	3
	ตราสินค้าเป็นที่รู้จัก	3.64	1.17	มาก	
ราคา	ป้ายแสดงราคาชัดเจน	3.29	1.21	ปานกลาง	
	ราคาถูกกว่าในเมียนมาร์	3.68	1.17	มาก	1
	มีการซื้อขายทั้งเงินสดและเงินเชื่อ	3.20	1.09	ปานกลาง	
	ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ	3.53	.97	มาก	3
	ต่อรองราคาสินค้าได้	3.40	1.05	ปานกลาง	
	การคิดราคาสินค้าถูกต้อง	3.57	1.02	มาก	2
ช่องทาง	จัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่	3.27	1.13	ปานกลาง	
การจัด	การเดินทางสะดวก	3.40	.99	ปานกลาง	2
จำหน่าย	ช่วงเวลาปิดเปิดเหมาะสม	3.33	.94	ปานกลาง	
	บริการเป็นกันเอง	3.30	.98	ปานกลาง	

	ตรวจสอบสินค้าก่อนส่งมอบ	3.36	.98	ปานกลาง	
	ไม่ต้องรอสินค้านาน	3.37	.95	ปานกลาง	3
	พื้นที่ในร้านกว้างขวาง	3.42	1.03	มาก	1
ส่งเสริม	ลดราคาสินค้า	3.06	1.15	ปานกลาง	3
การตลาด	โฆษณาผ่านสื่อต่างๆ	3.11	1.02	ปานกลาง	1
	มีการให้บริการทางการเงิน	3.08	1.02	ปานกลาง	2

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้บริโภคชาวเมียนมา พบว่า มีผู้บริโภคชาวเมียนมาทั้งเพศชายและเพศหญิงที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอดจังหวัดตากในสัดส่วนที่พอกัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 40 ปี ซึ่งมักเป็นวัยรุ่นและกลุ่มคนทำงาน ผู้บริโภคบางส่วนไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยซึ่งอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ กลุ่มผู้บริโภคเหล่านี้มีรายได้จากการประกอบอาชีพรับจ้าง และใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำให้ผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอดส่วนใหญ่ มีรายได้อยู่ระหว่าง 8,000 -10,000.-บาท/เดือน นอกนั้น บางส่วนมีฐานะความเป็นอยู่ค่อนข้างยากจน คือมีรายได้ต่ำกว่าเดือนละ 3,000.-บาท/เดือน ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่ออำนาจซื้อของผู้บริโภคชาวเมียนมา ซึ่งผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองเมียวดีซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เมืองพะอันซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยง และบางส่วนอาศัยอยู่ที่เมืองกอกะเร็ก ซึ่งเป็นเมืองที่เป็นเส้นทางผ่านระหว่างเมืองเมียวดี และเมืองพะอัน และยังสามารถเดินทางผ่านไปเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้ของประเทศเมียนมาได้ โดยการเดินทางมาซื้อสินค้าของผู้บริโภคชาวเมียนมาร์เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเดินทางมาซื้อสินค้าโดยอาศัยรถโดยสารประจำทาง หรือผู้บริโภคบางส่วนมีรถส่วนตัว ได้แก่ รถยนต์ และส่วนใหญ่จะเดินทางมาซื้อสินค้าแบบเช้าไปเย็นกลับภายในวันเดียว

ผลจากการศึกษาเหตุผลและแรงจูงใจในการเดินทางมาซื้อสินค้าที่อำเภอแม่สอดของผู้บริโภคชาวเมียนมา พบว่า เหตุผลหลักที่สำคัญในการเดินทางมาซื้อคือสินค้าที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากสินค้าที่จำหน่ายในอำเภอแม่สอดมีราคาถูกเมื่อเทียบกับราคาสินค้าชนิดและประเภทเดียวกันในประเทศเมียนมา ซึ่งสินค้าที่มีจำหน่ายในประเทศเมียนมาส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตและนำเข้าจากประเทศไทย และในพื้นที่อำเภอแม่สอดมีสินค้าที่มีความหลากหลาย มีสินค้ามากมายหลายขนิด หลายยี่ห้อที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในประเทศเมียนมา รวมถึง การเดินทางข้ามชายแดนประเทศเมียนมาเพื่อเข้ามาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีความสะดวกเนื่องจากมีช่องทางทั้งจากด่านผ่านแดนถาวรโดยผ่านสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา และด่านชายแดนชั่วคราวตามจุดต่าง ๆ จำนวนหลายด่าน ทำให้ผู้บริโภคชาวเมียนมาสามารถเดินทางเข้ามาหาซื้อสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และได้สินค้าครบถ้วนตามความต้องการ นอกจากนี้ ยังได้รับการบริการที่ดีจากผู้ค้าในอำเภอแม่สอด ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีความคุ้นเคยกันเนื่องจากมีความเคยชินสนิทสนมเป็นการส่วนตัวมาอย่างยาวนาน ผู้ประกอบการค้าในอำเภอแม่สอดส่วนหนึ่งสามารถสื่อสารกับลูกค้าชาวเมียนมาได้เป็นอย่างดี

ผู้บริโภคชาวเมียนมาส่วนใหญ่จะเดินทางมาซื้อสินค้าจำพวกที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ของกินของใช้ สินค้าอุปโภคบริโภค ของใช้ส่วนตัว ของใช้ในครัวเรือน และสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ รวมถึงอาหารและเครื่องดื่ม รวมถึง เครื่องดื่มบำรุงกำลังยี่ห้อต่างๆ เครื่องดื่มเกลือแร่ เป็นต้น นอกนั้นเป็นสินค้าจำพวกสินค้าฟุ่มเฟือย จำพวกเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับต่าง ๆ รวมถึงเครื่องใช้ไฟฟ้า โทรศัพท์มือถือ ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ยาและเวชภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง รวมถึงวัตถุดิบ วัสดุ และอุปกรณ์ทางการเกษตร สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคชาวเมียนมาของ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทย (2555) ที่พบว่า สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเป็นกลุ่มสินค้าที่มีความต้องการเป็นอย่างมาก และพฤติกรรมการซื้อส่วนใหญ่จะซื้อสินค้าและนำสินค้ากลับไปใช้เป็นการส่วนตัวและใช้ภายในครอบครัว รวมถึงการซื้อไปฝากบุคคลอื่น มีบางส่วนที่เดินทางมาเพื่อซื้อสินค้าและนำไปจำหน่ายต่อในพื้นที่ต่างๆ

ภายในประเทศเมียนมา การเดินทางมาซื้อสินค้าในแต่ละครั้งของผู้บริโภคชาวเมียนมา ส่วนใหญ่ผู้บริโภคจะมีการใช้จ่ายเงินในการซื้อสินค้าในแต่ละครั้งมากกว่า 3,000.-บาท ขึ้นไป ส่วนสถานที่ที่ผู้บริโภคชาวเมียนมานิยมเดินทางมาซื้อสินค้าในอำเภอแม่สอด มักจะมาหาซื้อสินค้าในย่านการค้าของอำเภอแม่สอดเป็นหลัก บางกลุ่มนิยมเดินทางมาหาซื้อสินค้าในร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ (Modern trade) ในอำเภอแม่สอด เช่น แม็คโคร เทสโก้โลตัส และร้านค้าส่ง-ค้าปลีก ขนาดใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจโดยผู้ประกอบการในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น และบางส่วนก็เดินทางไปซื้อสินค้าจากตัวแทนผู้ผลิตและจัดจำหน่ายโดยตรง

ผลการศึกษาภาพรวมระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคชาวเมียนมาที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่มีจัดจำหน่ายในพื้นที่อำเภอแม่สอด พบว่า สินค้าที่จัดจำหน่ายในพื้นที่อำเภอแม่สอดส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีมาตรฐานเนื่องจากผู้บริโภคชาวเมียนมาส่วนใหญ่ให้ความเชื่อมั่นสินค้าที่ผลิตและนำเข้าไปจำหน่ายในประเทศเมียนมาว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพดีมีมาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่ใช้ชื้อยี่ห้อและตราสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นสินค้าไทย จะยิ่งได้รับความเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในตลาดการค้าของประเทศเมียนมาที่มีผลิตภัณฑ์ของไทยจำนวนมากไปจำหน่ายอยู่ นอกจากคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าแล้วผู้บริโภคชาวเมียนมายังให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์สินค้ามีความแข็งแรงทนทาน และการออกแบบสินค้าเป็นที่น่าสนใจมีความหลากหลาย และนำเสนอตรายี่ห้อสินค้าที่จัดจำหน่ายให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ในส่วนของราคาสินค้าที่จำหน่ายในอำเภอแม่สอด ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาสินค้าที่มีราคาถูกกว่าที่จำหน่ายในประเทศเมียนมา การคิดราคาสินค้าของผู้ประกอบการในอำเภอแม่สอดมีความถูกต้องชัดเจน และการกำหนดราคาสินค้าที่มีความเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้าในแต่ละระดับราคา นอกจากนี้ การขายสินค้าในอำเภอแม่สอดของผู้ประกอบการยังมีการแสดงป้ายราคาที่ชัดเจน เพื่อง่ายต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคชาวเมียนมาที่เดินทางมาซื้อสินค้า รวมถึงผู้ประกอบการมีการจำหน่ายสินค้าทั้งเงินสดและเงินเชื่อให้กับผู้บริโภคชาวเมียนมา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัทธ์ พิศาลวานิช (2557) ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมผู้บริโภคของพม่า ที่เน้นราคาและคุณภาพของสินค้า ในส่วนของประเด็นทางด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคชาวเมียนมาเห็นว่า การซื้อสินค้าภายในร้านค้าอำเภอแม่สอด มีความสะดวก พื้นที่กว้างขวาง ไม่ต้องรอสินค้านาน มีการตรวจสอบสินค้าก่อนส่งมอบให้กับลูกค้า และมีการจัดวางสินค้าเป็นหมวดหมู่ง่ายต่อการหาซื้อสินค้า นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การใช้สื่อโฆษณา และการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สรินพร จิวานันต์ (2560) ที่อธิบายถึง การที่จะทำโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อซื้อใจผู้บริโภคชาวพม่า จะต้องใช้ "พรีเซ็นเตอร์" ที่เป็นศิลปินของพม่า และใช้องค์ประกอบการด้านเพลง หรือมิวสิค มาร์เก็ตติ้งในการสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมาย ขณะเดียวกันผู้บริโภคส่วนใหญ่มีทีวีและนิยมดูรายการทีวีสูงจึงมีผลต่อการจูงใจผู้บริโภคค่อนข้างมาก

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการศึกษา

1. ผู้ประกอบการ ควรต้องมีการคัดเลือกสินค้าที่มีคุณภาพจากบริษัทผู้ผลิตที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับในตราสินค้า รวมถึงมีกระบวนการการผลิตสินค้าที่ได้รับรองมาตรฐานในตัวสินค้าที่นำมาจัดจำหน่าย

2. ผู้ประกอบการควรใช้โอกาสจากการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษและเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในการแสวงหาสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานและราคาถูกจากบริษัทผู้ผลิตทั้งในประเทศและในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อนำมาจัดจำหน่ายให้กับผู้บริโภคชาวเมียนมา นอกจากนี้ ผู้ประกอบการควรมองหาพันธมิตรทางธุรกิจในประเทศเมียนมา เพื่อเข้าไปตั้งฐานการผลิตหรือตั้งเป็นตัวแทนจัดจำหน่ายสินค้าในประเทศเมียนมา

3. ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องของนโยบายการตั้งราคา นำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลาย หลายแบบหลายชนิด หลายยี่ห้อ และมีหลายระดับราคาให้ลูกค้าได้เลือกซื้อสินค้าตามอำนาจซื้อของผู้บริโภคชาวเมียนมาที่แตกต่างกัน

4. ผู้ประกอบการควรมีการปรับรูปแบบช่องทางการจัดจำหน่าย ให้สามารถตอบสนองและสอดคล้องกับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคชาวเมียนมาร์ให้เพิ่มมากขึ้น การปรับปรุงร้านค้า การวางผัง พื้นที่ และการออกแบบตกแต่งภายในร้าน ให้สามารถสร้างการจูงใจหรือดึงดูดใจให้กับผู้บริโภคชาวเมียนมาในการที่อยากจะเข้ามาหาซื้อสินค้าภายในร้านเพิ่มมากขึ้น

5. ผู้ประกอบการควรใช้ประโยชน์จากการส่งเสริมการตลาดด้วยการสื่อสารทางการตลาดผ่านสื่อต่างๆ เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์ รายละเอียด ชนิดและประเภทของสินค้า โดยใช้สื่อโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ นอกจากนี้ การ

ส่งเสริมการขาย โดยเฉาะอย่างยิ่งการลดราคาสินค้า จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคชาวเมียนมาร์เกิดความต้องการในการซื้อสินค้าได้เพิ่มมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โครงการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ตามพื้นที่ชายแดนเพื่อการใช้วัตถุดิบและส่งออกไปยังประชาคมอาเซียน กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าต่างประเทศ. (2560). **สถิติการค้าชายแดนและการค้าผ่านแดนของไทย ปี 2558-2560 (มกราคม-สิงหาคม)** เข้าถึงได้จากเวปไซด์ http://www.dft.go.th/bts/trade-report.

กรมการค้าต่างประทศ. (2557). **การค้าชายแดนไทย สาธารณรัฐสหภาพเมียนมา ณ จุดผ่านแดนแม่สอด จังหวัดตาก.**

คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. (2559). **รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ** เข้าถึงได้จากเวปไซด์ http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5199.

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทย. (2555). **ตลาดผู้บริโภคในพม่า**. ส่วนวิจัยธุรกิจ เข้าถึงได้จากเวปไซด์ http://thaifranchisedownload.com/dl/group12120120629152336.pdf.

สรินพร จิวานันต์. (2560). **เปิดพฤติกรรมผู้บริโภคพม่าขุมทองสินค้าไทย**. กรุงเทพธุรกิจ (16 ธันวาคม 2560), เข้าถึงได้จากเวปไซด์http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/487818.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **การพัฒนาแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridors Development)** เข้าถึงได้จากเวปไซด์ http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5136.

อัทธ์ พิศาลวานิช. (2557). **พฤติกรรมผู้บริโภคของพม่า**. ศูนย์ข้อมูลการลงทุนไทยในต่างประเทศ (BOI). กรุงเทพธุรกิจ, เข้าถึงได้จากเวปไซด์ http://www.utcc.ac.th/index.php/news/news_detail/4507.

อภินันท์ จันตะนี. (2550). **สถิติและการวิจัยทางธุรกิจสำหรับนักศึกษา MBA. และ Ph.D. พระนครศรีอยุธยา** : ฝ่ ายบัณฑิตศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา.

Brislin, R. (1969). **Back-translation for cross-cultural research**. (Doctoral dissertation: The Pennsylvania State University), Ann Arbor, Michigan: University Microfilms, No. 70-13, 803.

Cochran, W.G. (1953). **Sampling Techniques**. New York: John Wiley & Sons. Inc.

Hair, J., Black, W., Babin, B., Anderson, R., & Tatham, R. (2006). **Multivariate data analysis (6th ed.)**. Uppersaddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.

แนวทางการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษา วัดบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

THE GUIDELINES OF LOCAL ARTISTRY INHERITANCE FOR DEVELOPING LEARNING RESOURCES TO TOURISM: A CASE STUDY OF BAN SANG TEMPLE, BANG PA-IN DISTRICT, AYUTTHAYA PROVINCE

ธนภูมิ ปองเสงี่ยม
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พระนครศรีอยุธยา
*corresponding author e-mail : thanaphum.p@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยแนวทางการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษาวัดบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนพื้นที่ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการสืบสานและอนุรักษ์จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมวัดบ้านสร้าง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการค้นคว้าข้อมูลและการพัฒนาพื้นที่จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ คณาจารย์ นักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง จำนวน 30 คน เทศบาลตำบลบ้านสร้าง จำนวน 6 คน ปราชญ์ชุมชน 3 คน และเจ้าอาวาสวัดบ้านสร้าง พบว่า วัดบ้านสร้าง เป็นวัดเก่าที่ถูกสร้างขึ้นในราวสมัยรัชกาลที่ 5 มีรูปแบบศิลปกรรมที่คล้ายคลึงกับวัดหลวง มีความสวยงามทางสถาปัตยกรรม แนวทางการสืบทอดศิลปกรรมท้องถิ่นวัดบ้านสร้าง โดยวิธีการสืบทอดองค์ความรู้จากเจ้าอาวาสวัด ปราชญ์ชุมชน สู่นักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง องค์ความรู้ทั้งถูกรวบรวมเป็นการจดบันทึก และนำไปสู่การฝึกอบรมให้กับนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้างเพื่อดำเนินสืบทอดสู่ผู้ที่มีความสนใจทางประวัติความเป็นมาของวัดบ้านสร้าง และศิลปกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวัด ส่วนแนวทางการสืบทอดศิลปกรรมจากหน่วยงานภาครัฐจะดำเนินการจัดสรรงบประมาณ จัดทำโครงการต่าง ๆ บรรจุในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการสืบทอดศิลปกรรมของชุมชนวัดบ้านสร้าง และผลักดันให้วัดบ้านสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต่อไป

คำสำคัญ : การสืบสาน ศิลปกรรมท้องถิ่น วัดบ้านสร้าง

Abstract

A Research on the approach to develop local arts and learning resources for tourism: A case study of Wat Ban Sang, Bang Pa-in Sub-district, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province has a purpose 1) to study the community context of Ban Sang, Bang Pa-in Sub-district and 2) to study the approach to inherit and preserve the sculpture and architecture of Wat Ban Sang to promote cultural tourism. The data were collected by interviewing and conducted in the form of research and development from the informant group was the 30 people teachers and students from Ban Wat Sang School, 6 people from Ban Sang Sub-district and 3 local philosophers and the abbot of Wat Ban Sang. It found that Wat Ban Sang is an old temple that was built in the reign of King Rama V. It has an art form similar to royal temple with a beautiful architecture. The approach for the inheritance of the local arts of Wat Bang Sang is done through the inheritance of the knowledge from the abbot and local philosophers to Wat Ban Sang School

students. Knowledge is collected as a note and lead to the training for students Wat Ban Sang School to carry on the inheritance of the history of Wat Ban Sang and the arts available in the temple. The approach to inherit of arts from local government is done by providing the budget that will be allocated and implement of projects in the strategic plan for the development of the area to support the artistic inheritance of Wat Ban Sang community and motivate the temple to build a Buddhist tourist site.

Keywords : Inheritance, local architecture, Wat Ban Sang

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ศิลปวัฒนธรรมในระดับชุมชนยังคงมีอยู่ในทุกชุมชน ทั้งศิลปวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เพียงแต่ละชุมชนยังขาดแนวทางและองค์ความรู้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ฟื้นฟู และการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้มีความเข้าใจ และเห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ สืบทอดและถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไป

ยูเนสโก (UNESCO) เป็นองค์กรระดับนานาชาติที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ในประเทศไทยนับแต่อดีตถึงปัจจุบันวัดถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนและศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นแหล่งรวบรวมจัดเก็บศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ รวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนรวมถึงพุทธประวัติ สิ่งเหล่านี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่ายิ่งและเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นไทย นอกจากนี้วัดยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญประจำท้องถิ่นในทุกยุคทุกสมัยและเป็นแหล่งที่สอนธรรมะอีกด้วย (ปรีดา พูนสิน, 2554)

ภายหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ได้บัญญัติรับรองให้บุคคล ชุมชน และรัฐ มีสิทธิ และหน้าที่ในการคุ้มครองและบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติให้ชุมชนท้องถิ่น มีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดี รวมทั้งสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติ ว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (National Commission for UNESCO) ขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยสามารถดำเนินไปตามกฎระเบียบของยูเนสโกได้อย่างถูกต้อง

การทำงานวัฒนธรรมของชุมชนจึงจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือของสถาบันหลักในชุมชน ได้แก่ วัด บ้าน โรงเรียน และสมาชิกในชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนางานศิลปวัฒนธรรมในชุมชนร่วมกัน ซึ่งการนำสถาบันสำคัญในชุมชนมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาขั้นต่าง ๆ นั้น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมแบบ “บวร” ได้แก่ สถาบันการปกครอง (บ = บ้าน) สถาบันศาสนา (ว = วัด) สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน) ที่ต่างให้ความสำคัญต่อกัน ในการตัดสินใจและแก้ปัญหาของชุมชน อีกทั้งเป็นแกนกลางในการบริหารชุมชนในทุกด้าน (ธนพรรณ ธานี, 2545)

วัดบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวัดเก่าแก่อายุประมาณ 100 ปี มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ทั้งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น ศิลปะ จิตรกรรม ประติมากรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่ยังคงมีการสืบสาน ถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่จนปัจจุบัน โดยวัดนี้มีพระอุโบสถ์ที่สำคัญสร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 อายุมากกว่า 100 ปี ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวพุทธ โดยเฉพาะปรัชญาตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาสัจธรรมที่ชี้นำทางให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง และบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชนได้เป็นอย่างดี นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การศึกษาต่อไป แต่เนื่องด้วยปัจจุบันนี้สภาพของวัดบ้านสร้างกำลังถูกละเลยขาดการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และวัด โบราณสถานศิลปกรรมต่าง ๆ กำลังจะถูกปล่อยทิ้งให้เสื่อมไปตามกาลเวลา ขาดการดูแลที่ถูกต้องตามหลักทางวิชาการ บางครั้งมีการบูรณะ

ซ่อมแซมเองทำให้ภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีคุณค่าถูกทำลายลงไปด้วยความไม่ตั้งใจ และที่สำคัญคำว่า “บวร” คือสิ่งที่ดีงามกำลังจะแยกออกจากกันในพื้นที่ของวัดบ้านสร้าง (ยงยุทธ์ รักธรรม, 2559)

จากความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเจริญงอกงามเป็นมรดกที่ล้ำค่าของวัดบ้านสร้าง กอรปกับแนวทางการดำเนินงานของยูเนสโก้ (UNESCO) ที่ได้มีการผลักดันการออกกฎหมาย เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งคุ้มครองการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเพื่อรักษาวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ทำให้นานาประเทศหันกลับมามองถึงกระบวนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างจริงจัง เกิดการศึกษา ค้นคว้า และพัฒนางานศิลปวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด เป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนจะส่งผลอย่างยั้งยืนในการดำรงไว้ซึ่งสิ่งดีงาม โดยมีชุมชนเป็นผู้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ดังนั้น ผู้วิจัย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ชุมชนวัดบ้านสร้าง จึงต้องการศึกษา เพื่อให้สามารถรู้ถึงสภาพบริบทเชิงพื้นที่ชุมชนและทราบถึงแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะ ภาพจิตกรรมฝาผนัง และโบราณสถาน พระอุโบสถ วัดบ้านสร้าง เพื่อเป็นแนวทางให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติ และช่วยกันอนุรักษ์ภาพจิตกรรมฝาผนังและโบราณสถานของตนเอง ซึ่งมีความคาดหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ โดยความร่วมมือของประชาชนในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนในการอนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนาให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวสืบไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) เทศบาลตำบลบ้านสร้าง ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการศึกษากองการศึกษาจำนวน 3 คน รวมจำนวน 6 คน 2) คณาจารย์และนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง จำนวน 30 คน 3) เจ้าอาวาสวัดบ้านสร้าง 1 รูป และ 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจัดทำตามกรอบประเด็น วัตถุประสงค์และผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้วใช้เป็นแนวทางการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) แบบรายการตรวจสอบการศึกษาชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลภูมิศาสตร์ ข้อมูลด้านสังคม 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้บันทึกข้อมูลในการจัดเวทีประชาคมระดมความคิดเห็น ได้แก่ เวทีตรวจสอบความสมบูรณ์ของสภาพบริบทชุมชน การค้นหาปัญหาในชุมชน จัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา การวางแผนแก้ไขปัญหา การสรุปบทเรียน 3) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประยุกต์สร้างแบบสัมภาษณ์ตามความเหมาะสมโดยสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยศึกษา 4) แบบประเมินระดับความสามารถของผู้สืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น และ 5) อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อาทิเช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง

การทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยจะทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถาม (IOC) จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อวัดความเที่ยงตรง (Validity) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item – Objective Congruence) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้อง แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขความสมบูรณ์ของเนื้อหาก่อนไปทำการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการผสมผสานระหว่างการเก็บรวบรวม ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากแหล่งข้อมูลของพื้นที่ และการเก็บรวบรวมรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้ สำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน โดยใช้แบบสำรวจบริบทของชุมชน เพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน โดยใช้วิธีการสำรวจภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้แทนจากเทศบาลตำบลบ้านสร้าง ผู้นำชุมชน และชาวบ้านใน

พื้นที่ เน้นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยมีแนวประเด็นการสัมภาษณ์ การสังเกต ใช้ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของพื้นที่ รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในพื้นที่

ขั้นตอนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้ 1) เข้าพบกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อชี้แจงรายละเอียดของงานวิจัย และขอข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัย 2) ข้อมูลสภาพบริบทในพื้นที่ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มประกอบด้วยผู้แทนจากเทศบาลตำบลบ้านสร้าง ปราชญ์ชุมชน ครู นักเรียน และเจ้าอาวาสวัดบ้านสร้าง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันแนวทางการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 4) สรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และบริบทที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการรวบรวมข้อมูลและได้ตรวจความถูกต้องทั้งหมดแล้ว จึงจะจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งกระทำโดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ และ 2) หากผลของข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีแบบสามเส้ามีข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้อง

ผลการวิจัย

พระสมุห์สวัสดิ์ กิตติสาโร เจ้าอาวาสวัดบ้านสร้าง ได้กล่าวว่า วัดบ้านสร้างตั้งอยู่เลขที่ 55 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันมีพื้นที่ 19 ไร่เศษ เดิมชื่อ วัดบ้านขวางปากน้ำกรงเหล็ก เรียกสั้น ๆ ว่า วัดบ้านขวาง และเรียกเพี้ยน ต่อมาว่า วัดบ้านสร้าง มูลเหตุเดิมที่เรียกว่า วัดบ้านขวางนั้น เนื่องจากที่ตั้งอุโบสถด้านหน้า ที่อยู่ทางทิศตะวันออกขวางลำคลอง ซึ่งอยู่ระหว่างช่วงทางโค้งของสายน้ำ วัดบ้านขวางปากน้ำกรงเหล็ก เป็นวัดที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี คาดว่าน่าจะเป็นสถานที่สำหรับคุมขังนักโทษ สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จึงมีคำว่า กรงเหล็กต่อท้ายนามวัด ครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง ถูกทิ้งร้างเหลืออยู่เพียงเนินดิน อันเป็นที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า พระประธานองค์เดิมเป็นพระปูนปั้น ต่อมามีพระธุดงค์ ชื่อหลวงตาแหยวและหลวงตามา มาอยู่จำพรรษา เมื่อประชาชนมากขึ้น มีพระภิกษุจำพรรษามากขึ้น จึงได้ปรับปรุงก่อสร้าง เสนาสนะ เรียกชื่อว่า วัดบ้านสร้าง

นายยงยุทธ รักธรรม อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านสร้าง ได้กล่าวว่า หลวงพ่อพันมาอยู่วัดบ้านสร้าง เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะแขวง ได้ก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ แทนอุโบสถหลังเดิมบนพื้นที่เดิม สร้างสำเร็จประมาณพุทธศักราช 2453 ในกาลต่อมาสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้อัญเชิญพระประธานมาเปลี่ยนให้แทนพระประธานองค์เก่า โดยถวายพระนามว่า “พระพุทธกำแพงแก้ว” เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยเนื้อสัมฤทธิ์ ปางตรัสรู้อยู่ในพระอริยาบทขัดสมาธิราบ พระหัตถ์ทั้งสองข้างวางหงายซ้อนกันบนพระเพลา ด้านข้างรอบองค์พระจารึกอักษรแบบปาละวะ ซึ่งเป็นภาษาอินเดียโบราณ และยังมีใช้ในกลุ่มชนบางเหล่าในประเทศอินเดียตอนกลาง แปลเป็นภาษาบาลีว่า “เย ธัมมา เหตุปัปภะวา เตสัง เหตุง ตะถาคะโต เตสัญจะ โย นิโรโท จะ เอวังวาที มะหาสะมะโน” มีความหมายเป็นภาษาไทยว่า “ธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุ พระพุทธเจ้าตรัสเหตุ และวิธีดับเหตุแห่งธรรมนั้น พระมหาสมณะโดยปกติกล่าวอย่างนี้” ในครั้งเปลี่ยนพระประธานนั้น ได้พบพระพิมพ์จำนวนมากใต้ฐานชุกชี เป็นพระพิมพ์โลหะเนื้อชินเงิน จากพุทธลักษณะและโลหะเนื้อชิน ที่พบพิจารณาคล้ายพระพิมพ์ที่พบในกรุวัดราชบูรณะ ส่วนพระประธานองค์เก่า ยังคงประดิษฐานในอุโบสถ

พระพุทธกำแพงแก้ว (พระประธาน) กาลเมื่อครั้งพุทธศักราช 2466 สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้สร้างพระพุทธรูป เพื่ออุทิศเป็นพระราชกุศลแด่เจ้าจอมมารดา แส พระน้านางเธอ ได้ทรงเห็นว่า ควรนำพระพุทธรูปที่หล่อด้วยเนื้อโลหะสัมฤทธิ์ ที่มีพระพุทธลักษณะสวยงามไปประดิษฐานตามวัดต่าง ๆ พระองค์ได้ให้ช่างหล่อซุ้มรอบพระพุทธรูป หลังจากตกแต่งเรียบร้อยแล้ว ได้อัญเชิญพระพุทธรูปหนึ่งองค์ จัดขบวนลงเรือจากวัดนิเวศธรรมประวัติ บางปะอิน ขึ้นมาทางเหนือเข้า

คลองบ้านโพ มายังวัดบ้านสร้างในขบวนเรือแห่ได้จัดให้มีเครื่องดนตรีไทยหลายชนิดบรรเลงมาตลอดทาง ชาวบ้านที่รู้ข่าวตั้งแต่หมู่บ้านขนอน ตลิ่งชัน คุ้งลาน สามเรือน ได้ร่วมขบวนแห่มากมาย มีการฟ้อนรำที่หัวเรือสวยงามน่าชมครั้งถึงวัดบ้านสร้าง ด้วยเป็นหน้าน้ำได้จัดให้มีการแข่งเรือพาย มีอาหารแจกให้ประชาชนที่มาร่วมงาน เป็นข้าวเหนียวและเนื้อเค็มห่อด้วยใบตอง ได้อัญเชิญพระพุทธรูปประดิษฐาน เป็นพระประธานใบอุโบสถวัดบ้านสร้าง ถวายพระนามว่า “พระพุทธกำแพงแก้ว” เมื่อครั้งที่เปลี่ยนพระประธานแทนพระประธานองค์เก่า ได้พบพระพุทธพิมพ์เป็นโลหะเนื้อชินเงิน และชินเขียวเป็นจำนวนมากใต้ฐานพระประธานองค์เก่า พุทธลักษณะเหมือนพระพิมพ์ที่พบในกรุวัดราชบูรณะ

จากการประชุมกลุ่มย่อยทำให้ทราบสภาพปัจจุบันของวัดบ้านสร้าง สภาพบริเวณรอบ ๆ วัด ขาดการพัฒนา เกิดความโทรม มีสุนัขอาศัยอยู่ในวัดเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันไม่มีแนวทางการอนุรักษ์ศิลปกรรมท้องถิ่น วัดบ้านสร้าง การตระหนักถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นยังมีน้อย ขาดการส่งเสริมการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น การให้ความรู้แก่เยาวชนในท้องถิ่นยังมีน้อย ขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาบูรณะ ดูแลรักษา ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐในการบูรณะวัด ศาลาการเปรียญไม่สามารถใช้งานได้เต็มที่ เปิดใช้เฉพาะด้านล่าง ด้านบนชั้นสองไม่มีการใช้งาน นกพิราบค่อนข้างเยอะ มาทำรัง ทำให้บริเวณสถานที่สกปรก สิ่งปลูกสร้างที่เป็นของโบราณ พังทลายไปตามกาลเวลา ภาพจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ ลบเลือน และถูกทำลายโดยน้ำฝนที่ไหลลงมาจากเพดาน การซ่อมแซมในพระอุโบสถยังไม่ดี ทำให้รูปแบบของเดิมลบเลือน ทางเข้ามายังวัดถนนค่อนข้างคับแคบ โดยเฉพาะในวัดสำคัญทางพระพุทธศาสนา รถเยอะ การจราจรติดขัด ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนรอบข้าง ค่อนข้างจะห่างเหิน พระอุโบสถถูกปิดไว้ตอนเวลา ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถเข้าไปได้ แต่จะเปิดให้เฉพาะช่วงวันสำคัญ ๆ เท่านั้น

จากการประชุมกลุ่มประกอบไปด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานเทศบาลตำบลบ้านสร้าง ปราชญ์ชุมชน ผู้แทนอาจารย์โรงเรียนวัดบ้านสร้าง ได้สรุปว่าแนวทางการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น วัดบ้านสร้าง จะเป็นการสืบสานในรูปแบบของการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมต่าง ๆ โดยปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านประวัติความเป็นมาของวัดบ้านสร้าง และมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นผู้ถ่ายทอดทางด้านศิลปกรรม อันได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ภายในวัดบ้านสร้าง โดยมีกลุ่มนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง เป็นผู้รับการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ในด้านประวัติ ความเป็นมาและศิลปกรรมต่าง ๆ ในวัดบ้านสร้าง และเทศบาลตำบลบ้านสร้างให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ที่จัดกิจกรรมฝึกอบรม สรุปผลการฝึกอบรมได้ว่ากลุ่มนักเรียน ที่ผ่านการฝึกอบรมทางด้านประวัติความเป็นมา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม มีการจดจำองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ดี สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้เป็นอย่างดี มีความกล้าแสดงออกในที่สาธารณะเป็นอย่างดี และสามารถถ่ายทอดให้กับน้อง ๆ ในโรงเรียนรุ่นต่อไปได้

อภิปรายผล

วัดบ้านสร้างเป็นวัดที่มีมาช้านานแล้ว เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนโดยรอบ มีพระเกจิที่เป็นเลื่อมใสและศรัทธาอยู่หลายองค์ เป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง แต่เนื่องด้วยกาลเวลา สภาพเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ก็ทำให้ความผูกพันระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน เกิดการแบ่งแยกออกห่างกัน ซึ่งโรงเรียนวัดบ้านสร้าง มีนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถม และมัธยมศึกษาต้อนต้น ย้ายออกไปจากในพื้นที่เดิมที่ติดอยู่กับวัด ห่างออกไปจากวัดประมาณ 2-3 กิโลเมตร ชุมชนรอบวัดก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับวัด วัดเองก็เหินห่างจากชุมชน เช่นกัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยด่วน อนาคตอาจจะส่งผลการเปลี่ยนแปลงในของวิถีชีวิตและความผูกพันธ์ของสิ่งที่เรียกว่า บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ที่อาจรุนแรงมากขึ้น (Mckercher, B. & Hilary, C., 2002) กลุ่มชนที่อยู่รวมกันและสมาชิกทุกคน ได้ให้ความสนใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นร่วมกัน มิเพียงแต่ให้ความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะ และกนกวรรณ ชูชาญ (2552) ได้กล่าวว่า การสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี และการถ่ายทอดองค์ความรู้ของคนชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนกลุ่มคน และองค์กรด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชน ความหลากหลายของ

ศิลปกรรมท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่หน่วยงาน องค์กรและนักวิชาการแต่ละท่านกำหนด ศิลปกรรมท้องถิ่นมีบทบาทในสังคมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ จิรวัฒน์ พิระสันต์ (2547) เนื่องจากความหลากหลายของภูมิปัญญาไทย เป็นความหลากหลายที่แวดล้อมวิถีชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นศิลปกรรมท้องถิ่นจึงเกี่ยวกับสังคมในทุกมิติ โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับมิติทางสังคมนั้น ๆ และมี “คน” หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้ทรงภูมิปัญญาของสังคมเป็นผู้เรียนรู้ สืบทอด พัฒนาและนำความรู้ทางภูมิปัญญามาพัฒนาชีวิตของคนในสังคม

ศิลปกรรมท้องถิ่นวัดบ้านสร้าง มีความเป็นเอกลักษณ์และมีความสวยงามที่แตกต่างไปจากวัดอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของบุคคล ซึ่งวัดบ้านสร้างนี้ อาจมีบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอันมาก จึงทำให้วัดนี้ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมที่ลักษณ์เป็นวัดที่อยู่ในความดูแลของพระมหากษัตริย์ หรือพรบรมวงศานุวงศ์ จิรวัฒน์ พิระสันต์ (2547) ความหลากหลายของภูมิปัญญาไทย เป็นความหลากหลายที่แวดล้อมวิถีชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นศิลปกรรมท้องถิ่นจึงเกี่ยวกับสังคมในทุกมิติ โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับมิติทางสังคมนั้น ๆ และมี “คน” หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้ทรงภูมิปัญญาของสังคมเป็นผู้เรียนรู้ สืบทอด พัฒนา และนำความรู้ทางภูมิปัญญามาพัฒนาชีวิตของคนในสังคม ควรมีการพัฒนาวัดบ้านสร้าง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเป็นแหล่งโบราณคดีในด้านศิลปะ ควรมีหน่วยงานในท้องถิ่นหรือทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดูแลรับผิดชอบโดยตรง ควรทำการประชาสัมพันธ์ในแนวทางที่เป็นมรดกวัฒนธรรมทางท้องถิ่น สนับสนุนให้มีการอบรมให้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ กนกวรรณ ชูชาญ (2552) การพัฒนาศักยภาพของ “คน” และ “กระบวนการ” จึงเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่สำคัญเพราะคนในชุมชน คือ เจ้าของทรัพยากรวัฒนธรรมโดยเฉพาะผู้นำด้านวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมพร้อมทั้งรู้วิธีการ และกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโครงการ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นรักชุมชน ให้ช่วยกันบูรณะฟื้นฟู จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้มีการถ่ายทอดเรียนรู้ภายในโรงเรียน ควรให้หน่วยงานจากกรมศิลปากรมาทำการบูรณะภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เลือนร้างให้เด่นชัดขึ้น ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านศิลปะกับครู อาจารย์ ในเขตพื้นที่ เพื่อเป็นสื่อและเครือข่ายในการสร้างความตระหนักกับเยาวชนถึงสมบัติของชุมชน ควรมีการจัดทัศนศึกษาสำหรับนักเรียน และชุมชนในท้องถิ่น ให้เข้าชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง เพื่อเน้นย้ำให้เห็นคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนัง ควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกับวัดบ้านสร้างในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรมีการศึกษาการป้องกันไม่ให้ภาพจิตรกรรมฝาผนังเกิดการชำรุดจากน้ำฝน ควรให้กรมศิลปากรมาดูแลซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ ควรมีแนวทางในการสืบทอดเรื่องราวประวัติความเป็นมาของวัดและภาพเขียนฝาผนังที่ได้ฟังจากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ โดยการจดบันทึกให้เป็นเอกสาร ควรมีการปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบวัดให้มีความสวยงาม ซึ่งสอดคล้องกับ กรมศิลปากร (2533) การกำหนดมาตรการเร่งด่วนในด้านของการสืบสาน อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ควรอยู่ในความดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

ทรัพยากรทางวัฒนธรรมมีทั้งของในอดีต คือ มรดกและของที่เราสร้างขึ้นใหม่ ไม่ได้มีแต่ของเก่าอย่างเดียวประเภทมรดกมีทั้งรูปธรรมและจับต้องไม่ได้ เช่น แหล่งโบราณคดี อนุสาวรีย์โบราณ สถานที่ ประวัติศาสตร์ ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม ศิลปะและศิลปหัตถกรรมแบบประเพณี ประวัติศาสตร์บอกเล่า กวีนิพนธ์ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับ พิสิฐ เจริญวงศ์ (2542) ได้กล่าวว่า “ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการจัดการไปในทางอนุรักษ์และคุ้มครอง ส่วนประเภทสร้างใหม่มีทั้งสิ่งที่เป็นสิ่งก่อสร้าง คือ สถาปัตยกรรม วรรณกรรม และหนังสือที่พิมพ์เผยแพร่ คอมพิวเตอร์ ซอฟท์แวร์ ภาพยนตร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง การจัดท่ารำ ฯลฯ นั้นมีวัตถุประสงค์ของการจัดการไปอีกอย่างหนึ่ง คือ พัฒนาและส่งเสริม” อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครอง และธนิก เลิศชาญฤทธิ์ (2551) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบไปด้วย “คน” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งที่อุดมด้วยความรู้ประสบการณ์และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชน และเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมให้กับชุมชน เช่น ประชาชนในพื้นที่ และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดการศิลปวัฒนธรรม และ “กระบวนการ” เป็นการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงประสานคนและความรูเข้าไว้ด้วยกัน โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการถ่ายทอดความรู้ทาง

ศิลปวัฒนธรรมผ่านการบอกเล่าพูดคุย จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง และคนฟังมีการนำความรู้มาปฏิบัติ และบอกต่อหมุนเวียนเป็นวงจรความรู้ภายในชุมชน และขยายออกไปนอกชุมชน ดังนั้นกระบวนการจึงไม่มีวิธีการ และกำหนดเวลาที่ตายตัว

การพัฒนาศักยภาพของคนและกระบวนการ จึงเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่สำคัญในกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม เพราะคนในชุมชนคือเจ้าของทรัพยากรวัฒนธรรมโดยเฉพาะผู้นำด้านวัฒนธรรมในชุมชน กนกวรรณ ชูชาญ (2552) ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมพร้อมทั้งรู้วิธีการ และกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนแนวคิดหลักการและกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น วัดบ้านสร้าง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ดังนี้ 1) เทศบาลตำบลบ้านสร้างควรมีการพัฒนาวัดบ้านสร้าง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเป็นแหล่งโบราณคดีในด้านศิลปะ 2) เทศบาลตำบลบ้านสร้างควรทำการประชาสัมพันธ์ในแนวทางที่เป็นมรดกวัฒนธรรมทางท้องถิ่น 3) เทศบาลตำบลบ้านสร้างสนับสนุนให้มีการอบรมให้ความรู้ รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโครงการ เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่นรักชุมชน ให้ช่วยกันบูรณะฟื้นฟู 4) เทศบาลตำบลบ้านสร้างและโรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้มีการถ่ายทอดเรียนรู้ภายในโรงเรียน 5) ควรให้หน่วยงานจากกรมศิลปากรมาทำการบูรณะภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เลือนร้างให้เด่นชัดขึ้น 6) ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านศิลปะกับครู อาจารย์ ในเขตพื้นที่ เพื่อเป็นสื่อและเครือข่ายในการสร้างความตระหนักกับเยาวชนถึงสมบัติของชุมชน 7) ควรมีการจัดทัศนศึกษาสำหรับนักเรียน และชุมชนในท้องถิ่น ให้เข้าชมภาพจิตรกรรมฝาผนัง เพื่อเน้นย้ำให้เห็นคุณค่าของจิตรกรรมฝาผนัง 8) วัดควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกับวัดบ้านสร้างในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 9) เทศบาลตำบลบ้านสร้างและวัดควรมีการศึกษาการป้องกันไม่ให้ภาพจิตรกรรมฝาผนังเกิดการชำรุดจากน้ำฝน 10) ควรให้กรมศิลปากรมาดูแลซ่อมแซมภาพจิตรกรรมและโบราณสถานอย่างสม่ำเสมอ 11) เทศบาลตำบลบ้านสร้างควรมีแนวทางในการสืบทอดเรื่องราวประวัติความเป็นมาของวัดและภาพเขียนฝาผนังที่ได้ฟังจากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ โดยการจัดทำเป็นเอกสารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนและคนในชุมชน และ 12) เทศบาลตำบลบ้านสร้างและวัดควรมีการปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบวัดให้มีความสวยงาม

ศิลปกรรมท้องถิ่นในวัดบ้านสร้าง ได้แก่ 1) พระอุโบสถ์ หรือ อุโบสถ 2) พระปรางค์ 3) เจดีย์ทรงย่อมุม 4) หอระฆัง 5) พระพุทธรูป

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และปราชญ์ชุมชน จัดทำการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อหาแนวทางการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น วัดบ้านสร้าง แล้วได้ข้อสรุปรูปแบบของการสืบสานศิลปกรรม จะเป็นการสืบสานในรูปแบบของการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ภายในวัดบ้านสร้าง โดยจะมีปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านประวัติความเป็นมาของวัดบ้านสร้าง มีอาจารย์และทีมงานนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นผู้ถ่ายทอดทางด้านศิลปกรรม อันได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ภายในวัดบ้านสร้าง โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุ และ 2) กลุ่มนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง เพื่อทำการฝึกอบรม เรียนรู้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ภายในวัดบ้านสร้าง เพื่อทำการเปรียบเทียบผลของการรับรู้ การจดจำ พฤติกรรมการแสดงออก และการถ่ายทอดความรู้ในด้านประวัติ ความเป็นมาและศิลปกรรมต่าง ๆ ในวัดบ้านสร้าง

ผลจากการแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม ทำให้ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนบริเวณวัดบ้านสร้าง ไม่ชอบการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นแบบทางการ แต่ยินดีที่จะให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่ตนเองทราบ และยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ มากกว่าการเป็นผู้นำชม

จากนั้นผู้วิจัย ได้ดำเนินจัดการฝึกอบรม ครั้งที่ 1 ให้ความรู้กับกลุ่มนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง ในเรื่องประวัติความเป็นมา และเกร็ดความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ชุมชนมี โดยเชิญปราชญ์ชุมชนให้เป็นวิทยากรบรรยายประวัติความเป็นของวัดบ้านสร้าง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิบรรยายด้านรูปแบบสถาปัตยกรรมที่พบในวัดบ้านสร้าง อันประกอบไปด้วย พระอุโบสถ์ เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง พระปรางค์ทรงงาเนียม ใบเสมา ศาลาการเปรียญ หอระฆัง ด้านจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถ์ อันจะมีภาพจิตกรรมฝาผนังเรื่องราวเกี่ยวกับ ทศชาดก พุทธประวัติ มารผจญ และด้านประติมากรรม พระพุทธรูปปางต่าง ๆ ที่พบในโบสถ์ ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดบ้านสร้าง กับกลุ่มนักเรียนที่เข้าฝึกอบรม จำนวน 30 ราย และมีเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนเทศบาลตำบลบ้านสร้างเข้าร่วมรับฟังข้อมูลในการฝึกอบรมในครั้งนี้ด้วย จำนวน 4 ราย ครั้งที่ 2 ผู้วิจัย และคณาจารย์โรงเรียนวัดบ้านสร้าง ได้พานักเรียนจำนวน 30 ราย ลงพื้นที่วัดบ้านสร้าง ได้มีการศึกษาเรียนรู้ในสถานที่จริง โดยได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าอาวาสในการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัดบ้านสร้าง

การปฏิบัติสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น ด้วยกิจกรรมการนำชมวัดบ้านสร้าง หลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมกลุ่มนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้างแล้ว ผู้วิจัยได้มีการทดสอบองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ โดยทำการแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน จำนวน 6 กลุ่ม เพื่อดำเนินการนำชมวัดบ้านสร้าง โดยผู้วิจัยทำการกำหนดหัวข้อในการนำชม ดังนี้ 1) ประวัติความเป็นของวัดบ้านสร้าง 2) สิ่งปลูกสร้างที่น่าสนใจภายในวัดบ้านสร้าง ได้แก่ โบสถ์ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง เจดีย์ พระปรางค์ ใบเสมา ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ทศชาดก พุทธประวัติ และประติมากรรม พระพุทธรูปปางต่าง ๆ

การประเมินผลการสืบสานศิลปกรรมท้องถิ่น หลังจากที่ได้มีการฝึกอบรม และฝึกซ้อมการนำชมวัดบ้านสร้างแล้ว ผู้วิจัยพร้อมด้วยคณาจารย์ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลบ้านสร้าง ปราชญ์ชุมชน ชาวบ้านชุมชนรอบวัดบ้านสร้าง ได้เข้าร่วมและรับฟังการบรรยายนำชมวัดบ้านสร้างของกลุ่มนักเรียน

ผลจากการนำชมวัดบ้านสร้างในครั้งนี้ ผู้วิจัย คณาจารย์ ปราชญ์ชุมชน และเทศบาลตำบลบ้านสร้าง ได้แสดงความคิดเห็นว่า กลุ่มนักเรียน ที่ผ่านการฝึกอบรม ทางด้านประวัติความเป็นมา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม มานั้น มีการจดจำองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับที่ดี สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้เป็นอย่างดี มีความกล้าแสดงออกในที่สาธารณะเป็นอย่างดี ถึงแม้จะมีบางคนที่ยังติดขัดในเรื่องข้อมูล และความกล้าแสดงออก แต่ก็จะพยายามฝึกฝนตนเองให้มีความชำนาญมากขึ้น

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความคิดเห็น ความรู้สึก กับกลุ่มนักเรียน กลุ่มชุมชน กลุ่มคณาจารย์ และกลุ่มเทศบาลตำบลบ้านสร้าง มีความรู้สึกเป็นเช่นไรต่อการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

กลุ่มนักเรียน มีความรู้สึกภูมิใจที่ชุมชนของตนมีวัดที่มีความสวยงาม มีเรื่องราวที่เก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก และภายในโบสถ์ก็มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงาม ซึ่งพวกเขาเองไม่เคยคิดเลยว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้จะมีเรื่องราว เรื่องเล่าที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก มีการสอนหลักธรรมแฝงอยู่ในทุกเรื่องทุกตอนของภาพจิตรกรรม และรู้สึกสนุกสนานที่ได้มีการเรียนการสอนนอกห้องเรียน ได้เรียนรู้ประสบการณ์เป็นอย่างมาก อยากให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้บ่อย ๆ เพื่อจะได้มีการเรียนรู้ โดยมีรุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ สู่รุ่นน้องต่อไป

กลุ่มชุมชน มีความรู้สึกดีมากที่คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจต่อการเข้าวัด มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ชุมชนมีจะได้รับการถ่ายทอดไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน และรุ่นต่อ ๆ ไป

กลุ่มคณาจารย์ ให้ความคิดเห็นว่า การจัดกิจกรรมครั้งนี้ เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่นอกเหนือจากตำราที่นักเรียนได้เรียนในชั้นเรียน นักเรียนมีความสนใจเป็นอย่างมาก มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ทางโรงเรียนมีความคิดว่าจะนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมจากการทำงานในครั้งนี้ มาเขียนเป็นเอกสารประกอบการสอนในรายวิชาทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และจะทำการสอนเรื่องราวทางประวัติความเป็นมาของวัดบ้านสร้างในทุกชั้นปี เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนได้เกิดความรักและความหวงแหนในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทยสืบต่อไป

กลุ่มเทศบาลตำบลบ้านสร้าง ให้ความคิดเห็นว่า การจัดกิจรรมฝึกอบรมครั้งนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐ “ลดเวลาเรียน เพิ่มชั่วโมงกิจกรรม” การส่งเสริมการเรียนความเป็นรากเหง้าของชุมชน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้คงอยู่และสืบต่อไปนี้ ซึ่งทางเทศบาลตำบลบ้านสร้าง จะให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมประเภทนี้มากขึ้น และอนาคตจะเพิ่มโครงการพัฒนาวัดบ้านสร้างเพื่อสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอบางปะอินอีกแห่ง จะสร้างกิจกรรมที่สำคัญทางศาสนา และจะให้ความสำคัญกับโรงเรียนวัดบ้านสร้าง ในการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยการสนับสนุน และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้คำปรึกษางานวิจัยที่ได้ให้ข้อแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นอย่างยิ่งในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ กราบขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดบ้านสร้าง และขอขอบคุณท่านนายกเทศมนตรีตำบลบ้านสร้าง คุณยงยุทธ รักธรรม ปราชญ์ชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน คณาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านสร้าง ทุกท่านที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ และร่วมกันสืบสานศิลปกรรมของท้องถิ่นจนงานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2533). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติการอนุรักษ์โบราณสถานและแหล่งโบราณคดี**. กรุงเทพฯ: หิรัญพัฒน์.

กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). **การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม (การบริหารงานวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิรวัฒน์ พิระสันต์. (2547). **ศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดพิษณุโลก.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพรรณ ธานี. (2545). **แนวความคิดและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**. ขอนแก่น : เพ็ญพริ้นติ้ง.

ธนิก เลิศชาญฤทธ์. (2551). **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรีดา พูนสิน. (2554). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดโสมนัส**. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิสิฐ เจริญวงศ์. (2542). **การจัดการทรัพยากรศิลปะและวัฒนธรรม**. ปาฐกถาศิลป์ พีระศรี ครั้งที่ 4, 15 กันยายน 2542.

ยงยุทธ์ รักธรรม,อดีตข้าราชการครู. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบ้านสร้าง. สัมภาษณ์วันที่ 17 พฤษภาคม 2559.

Mckercher, B. & Hilary C. (2002). **Cultural Tourism: The Partnership between Tourism and Cultural Heritage Management.** London: The Haworth Hospitality Press.

การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

THE INTEGRATED OF MARKETING KNOWLEDGE TO DEVELOP COMMUNITY ENTERPRISES IN A CASE OF SANSAITONKOK VILLAGE, TANBON FA-HAM, AMPHUR MUANG, CHIANG MAI PROVINCE

มานพ ชุ่มอุ่น[1*] และ อาชวิน ใจแก้ว[2]
[1]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่
[2]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง
*corresponding author e-mail : ardchawinjk@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการตลาด และบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่ร่วมกับการพัฒนาการตลาดชุมชนอย่างยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก หมู่ที่ 7 ต. ฟ้าฮ่าม อ. เมือง จ. เชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดเวทีชุมชน การสัมภาษณ์ และการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำการวิจัยตั้งแต่ธันวาคม 2554 ถึงพฤศจิกายน 2555 ผลการศึกษามีดังนี้ กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง มีศักยภาพด้านการตลาดในระดับปานกลางทั้งด้านการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้า การกำหนดภาพลักษณ์ของสินค้า การกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้าและลูกค้าเป้าหมาย การสร้างความแตกต่างของสินค้า และการแสวงหาแหล่งจำหน่ายสินค้า ส่วนช่องทางการจัดจำหน่ายจะผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ด้านการส่งเสริมการตลาดใช้การบอกแบบปากต่อปากจากกลุ่มลูกค้าที่สั่งซื้อ และยังไม่มีการประชาสัมพันธ์และโฆษณาสินค้าผ่านเครื่องมือส่งเสริมการตลาดด้านบรรจุภัณฑ์ยังไม่เหมาะสมกับตัวสินค้า ทั้งการใช้สี คุณภาพของวัสดุที่ใช้ และไม่มีตราสินค้าของกลุ่มโดยเฉพาะ จากการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่ ได้เว็บไซต์ คือ www.sansaitonkokchiangmai.com ซึ่งจะใช้ประชาสัมพันธ์และขายสินค้าของกลุ่ม และจากผลการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ คือ กลุ่มใช้ชื่อตราสินค้า คือ สลีปิงจัยแก้วกว้าง มีโลโก้เป็นรูปดอกไม้เชิงสัญลักษณ์ สื่อถึงความหอมหวน บรรจุภัณฑ์เป็นกล่องกระดาษสีน้ำตาล ปิด 3 ด้าน และเปิดด้านหน้า 1 ด้าน มีจุดขาย คือ ความเป็นสินค้าภูมิปัญญา และผลิตจากวัสดุธรรมชาติ และกลุ่มควรใช้กลยุทธ์การเจริญการเติบโตแบบเจาะตลาดเดิมเพราะมีลูกค้าประจำอยู่แล้ว โดยเพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายผ่านทางอินเทอร์เน็ต ด้านกลยุทธ์การพัฒนาตลาดควรมุ่งเน้นไปที่การกระจายสินค้าไปยังกลุ่มตลาดใหม่ ๆ เช่น ร้านของฝากหรือของที่ระลึกในจังหวัดเชียงใหม่ และกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ควรพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ให้มีความทันสมัยมากขึ้น และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีศักยภาพด้านการตลาดในระดับปานกลาง ทั้งด้านการติดตามข้อมูล ความต้องการของลูกค้า การกำหนดภาพลักษณ์ของสินค้า การกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้าและลูกค้าเป้าหมาย การสร้างความแตกต่างของสินค้า และการหาแหล่ง จัดจำหน่ายสินค้า ด้านการส่งเสริมการตลาดใช้การบอกแบบปากต่อปาก ไม่มีมีการโฆษณาสินค้าผ่านเว็บไซต์ วิทยุหรือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น แต่อย่างใด ด้านบรรจุภัณฑ์ยังใช้บรรจุภัณฑ์แบบเดิม ๆ โลโก้และ ตราสินค้าที่ไม่แสดงเอกลักษณ์ของกลุ่ม และตำแหน่งผลิตภัณฑ์ยังไม่ชัดเจน และจากผลการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ คือ คือ ตรากรรณิการ์โดยเน้นย้ำให้เป็นสินค้าสูตรโบราณ มีโลโก้เป็น รูปกาแล บรรจุภัณฑ์ มีทั้งแบบกระปุก แบบซอง และมีจุดขายในตลาด คือ ความร่อย ด้วยรสชาติ แบบดั้งเดิมและไม่ใส่สารกันบูด และควรใช้กลยุทธ์เพื่อการเจริญการเติบโต แบบการเจาะตลาดเดิม เพราะมีกลุ่มลูกค้าที่สั่งผลิตเป็นประจำ อาทิ การทำกลยุทธ์บรรจุภัณฑ์รวมควบคู่กับกลยุทธ์การให้ส่วนลด หรือการให้ ของแถมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อมากขึ้น หรือนำไปจัดจำหน่ายผ่านทางอินเทอร์เน็ตร่วมกับกลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง ด้านกลยุทธ์การพัฒนาตลาด อาจมุ่งเน้นไปที่การกระจายสินค้าไปยังร้านของฝาก หรือร้านค้าปลีกในตลาดสดเพื่อขยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายและสร้างยอดขายให้มากขึ้นจากลูกค้ากลุ่มใหม่

คำสำคัญ : การบูรณาการ การตลาด วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of the study of integrated of marketing knowledge to develop community enterprises in a case of Sansaitonkok village, Tanbon Fa-ham, Amphur Muang, Chiang Mai Province was to build the knowledge and integrate the new modern marketing for development the sustainable of Sansaitonkok community enterprise, Fah Ham, Muang, Chiang Mai. The sample groups were the handicraft community enterprise of Ban Saleeping Jai Kaewkwang and the Agriculture Products Transform group. The study project collected data by state opinion, depth interviews and participatory action training. Qualitative data was analysed and evaluated by data analysis and contents analysis. The research was Participatory Action Research that conducted from December 2011 to November 2012. It was summarized according to objectives as followings: The handicraft community enterprise of Ban Saleeping Jai Kaewkwang. Evaluated result on marketing revealed that the group has potential on marketing before project running in medium in tern of surveying customer's needs and wants, making image of products, managing the sale spots and target of customer, the product differentiation. The channel of distribution of their products was hold on by customer's order. The promotion tools used only the word of mouth. Furthermore, the group did not publicize and advertise their product through mass medias. The packaging was not appropriated in case of the color, story of product, the quality of materials, and especially, the brand building. After the project running on following the plan; the results on marketing revealed that the group had their own website (www.sansaitonkokchiangmai.com) for publicizing, advertising and selling products. Besides, the group had new brand name; Saleepingjai Kaewkuang, the logo was the flower which the symbol of the reputation, and the packaging was the modern box that showed the product inside and the product positioning was the indigenous wisdom and made from natural materials. The growth strategy model should focus on the market penetration strategy, such as, increasing the new channel of distribution on internet and market development strategy, such as, expand market to souvenir shop in Chiang Mai. The Agriculture Products Transform group. Evaluated result on marketing revealed that the group has potential on marketing before project running in medium in tern of surveying customer's needs and wants, making image of products, managing the sale spots and target of customer, the product differentiation. The place of distribution depended on only the customer's order. The word of mouth was the only tools that used for promotion and did not publicize and advertise products on internet local radio and newspaper. The packaging was out of date and brand name and logo did not show the Group's identity. After the project running on following the plan; the results on developing brand, logo and packaging revealed that the group had new brand name; Kannika which emphasized on the indigenous formula, the logo was the "Galae" which the symbol of an ancient Thai house, and the packaging was the modern pot and plastic cases and the product positioning was the delicious with original indigenous formula. The growth strategy model should focus on the market penetration strategy, such as, the multiple packaging and discount price strategy and market development strategy, such as, expand market to retail shop in the market or souvenir shop in Chiang Mai, in order to create sale volumes in new channel.

Keywords : integrated, marketing, community enterprises

บทนำ

ตั้งแต่อดีตที่ผ่าน มาจังหวัดเชียงใหม่ได้รับการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยว จนได้ชื่อว่าเป็นเอกนครแห่งภาคเหนือตอนบนของประเทศ ส่วนตำบลฟ้าฮ่ามมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน กล่าวคือ เมื่อครั้งสมัยพระ เจ้ากือนาธรรมาธิราชครองเมืองเชียงใหม่เมื่อ ปี พ.ศ. 1943 บรรดาขุนนางและข้าราชการได้อัญเชิญท้าวแสนเมืองมาซึ่งเป็นราชโอรสขึ้นเสวยราชสมบัติ ซึ่งในขณะนั้นเจ้าท้าวมหาพรหมซึ่งครองเมืองเชียงรายได้คิดกบฏยกทัพมาตี แต่ก็ถูกกองทัพแห่งเวียงพิงค์ตีแตกพ่ายไปและเพื่อเป็นการขออภัยโทษ ท้าวมหาพรหมจึงได้นำเอาพระพุทธสิหิงค์ จากเมืองกำแพงเพชรมาถวาย โดยส่งมาตามลำน้ำแม่ปิง ขึ้นที่ท่าวังสิงห์คำ ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ของพระพุทธสิหิงค์เปล่งรัศมีเรือง ๆ เป็นอัศจรรย์ยิ่งนัก จึงได้โปรดสร้างวัดขึ้นมาชื่อว่า “ฟ้าฮ่าม” และได้ปลูกบ้านแปงเมือง และให้ชื่อฉายาหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “ฟ้าฮ่าม”

ในปี พ.ศ.2541 พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิงของตำบลฟ้าฮ่าม บริเวณหลังวัดขะจาว จนกระทั่งถึงสะพานป่าตัน ถือเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ ซึ่งบางส่วนถูกรุกล้ำเข้าถือครองพื้นที่ชายตลิ่ง ด้วยความเข้าใจคลาดเคลื่อนของเจ้าของที่ดินบางกลุ่มว่าที่งอกริมตลิ่งอันเป็นของเจ้าของที่ดิน คือ ทรัพย์ประธาน และบางกลุ่มก็เข้าบุกรุกยึดครองเป็นเจ้าของ โดยปราศจากความตระหนักว่า เป็นพื้นที่ของส่วนรวม ขณะเดียวกันพื้นที่ชายตลิ่งบางส่วนก็ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า เต็มไปด้วยต้นไมยราบยักษ์ที่ขึ้นยึดพื้นที่นั้นๆ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ทิ้งขยะ ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ทำให้พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิง อยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมมาก จากสภาพการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ลำน้ำแม่ปิงคับแคบลงมาก ในช่วงฤดูน้ำหลาก แม่น้ำปิงจึงไม่อาจรองรับปริมาณน้ำจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาน้ำล้นตลิ่ง เข้าท่วมขังในพื้นที่ของชาวบ้าน สร้างความเดือดร้อน ความเสียหายแก่ชาวบ้านทั่วไปเป็นอย่างมาก ผลกระทบจากการปล่อยปละละเลยให้ที่ชายตลิ่งรกร้าง และ การปล่อยให้บุคคล บางกลุ่มเข้าครอบครองโดยไม่มีสิทธิ ทำให้ชาวตำบลฟ้าฮ่ามที่มองเห็นปัญหารวมตัวกันจัดตั้ง “กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำปิง” ตำบลฟ้าฮ่ามขึ้นมา และกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เข้ามาร่วมจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด ไม่ให้ทิ้งขยะ ไม่ให้ถมที่แนวตลิ่ง และไม่ให้รุกล้ำพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ด้วยความตระหนักว่า จะต้องช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชนเอาไว้ โดยร่วมกันจัด “พิธีสืบชะตาไหว้สาแม่น้ำปิง” ขึ้นมาเป็นครั้งแรกในเดือน มีนาคม 2542 เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านในชุมชนริมฝั่งแม่น้ำปิง เกิดความรักความหวงแหน และเข้ามามีบทบาทในการดูแลรักษาแม่น้ำปิง กิจกรรมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นอย่างมาก ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี จึงมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบัน ภายใต้ชื่องาน “สืบสานวิถีฮิมฝั่งปิง” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชุมชนริมฝั่งแม่น้ำปิงตำบลฟ้าฮ่ามได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจพื้นที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่เทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยทีมผู้วิจัย ได้ร่วมกับทางคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม กำหนดจุดเด่นของการท่องเที่ยวของชุมชน โดยใช้การล่องเรือหางแมงป่อง ซึ่งเขตเทศบาลตำบลฟ้าฮ่ามเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและ ยังมีประวัติศาสตร์ที่มีความผูกพันระหว่างชุมชนกับสายน้ำแม่ปิงที่ยาวนาน รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เหมาะสมสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว และยังสามารถส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียงตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นการขายอาหารพื้นบ้าน และสินค้าโอท็อปต่าง ๆ มาวางจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อและเยี่ยมชม เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัดโดยมีนักท่องเที่ยวจากทุกภาคของไทย รวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศด้วย (เทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม, 2552) โดยการวิจัยนี้ จะไปช่วยสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก หมู่ที่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นชุมชนต้นแบบก่อน จากนั้น จึงค่อยขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ ในพื้นที่เทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการบูรณาการการตลาดวิสาหกิจชุมชนผสมผสานกับภูมิปัญญาของชุมชนในเชิงรุกเพื่อช่วยนำเอาผลิตภัณฑ์ของชุมชนในพื้นที่ศึกษาสามารถทำการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากอาทิการพัฒนารูปแบบของสินค้าและการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้มีคุณภาพไม่น้อยไปกว่าชุมชนอื่น นอกจากนี้ ยังสอดรับกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์และกรอบของการวิจัยต่อไป

คือ สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 4- 10 จากแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สรุปภาพรวมโครงการภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจ ระยะที่ 2 ในส่วนของการสร้างสรรค์สินค้าใหม่ และแผนพัฒนา 3 ปี (พ.ศ. 2553-2555) ของเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างและส่งเสริมอาชีพแก่ประชน และแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านการตลาดแก่วิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก หมู่ที่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่ร่วมกับการพัฒนาการตลาดชุมชนอย่างยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก หมู่ที่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่อันจะเป็นต้นแบบแก่วิสาหกิจชุนชนอื่นๆ ในตำบลฟ้าฮ่าม ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านสันทรายต้นกอก หมู่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ แต่กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย 2 กลุ่ม คือ 1) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ผลิตกรอบรูป กระดาษมูลช้างโมเดลกลองสะบัดชัย ของเล่นพื้นบ้าน เช่น ลูกข่าง คอปเตอร์ไม้ไผ่ และปิ่นปักผม 2) กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร บ้านสันทรายต้นกอก หมู่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลิตสินค้าหลัก คือ น้ำพริกตาแดง น้ำพริกลาบ น้ำพริกปลาป่น

แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ 1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การวิจัยได้รวบรวมแหล่งข้อมูลปฐมภูมิเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยอยู่ 3 เครื่องมือ ได้แก่ การจัดเวทีชุมชน การสัมภาษณ์ และการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตลาดจากตำรา บทความ งานวิจัย อินเทอร์เน็ต ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม เอกสารการก่อตั้งกลุ่ม และรายงานการประชุมกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดทำเวทีชุมชนเพื่อรับทราบข้อปัญหา ความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่ม โดยเน้นความช่วยเหลือด้านการตลาด การพัฒนาตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ และเว็บไซต์ ทั้งนี้เพื่อการสร้างความเจริญเติบโตให้กับสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร บ้านสันทรายต้นกอก หมู่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2. การสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม และตัวแทนของกลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ทั้งนี้เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงลึกถึงกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการทำการตลาด

3. การจัดโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 โครงการ

3.1 โครงการการศึกษาบริบทและการทำตลาดสินค้าชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกฯ ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

3.2 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่อง การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาพันธ์ธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกฯ

3.3 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่อง การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างศักยภาพการตลาดให้กับธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกฯ

4.4 โครงการสัมมนาสรุปผลการวิจัยเรื่อง การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกฯ

ขั้นตอนในการทำการวิจัย

การปฏิบัติการและการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์สภาพของการทำการตลาดชุมชนของกลุ่มหัตถกรรมบ้าน สลีปิงจัยแก้วกว้าง และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในปัจจุบันและแนวโน้มการพัฒนาด้านกลยุทธ์การตลาด การพัฒนาตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ และเว็บไซต์

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. หลังจากได้ข้อมูลแล้วจึงนำมาจัดทำเป็นกิจกรรมโดยจัดแบ่งออกเป็นโครงการย่อย ๆ

4. นำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติตามกิจกรรมการวิจัยที่กำหนดไว้

5. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และสรุปผลโครงการวิจัย

6. นำเสนอผลการวิจัยให้กับกลุ่มได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานตลอดโครงการ และให้กลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดในการวิจัยต่อไป

7. เผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในรูปของซีดี วีซีดี เอกสารรายงานการวิจัย และทางอินเทอร์เน็ตให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนที่สนใจในการนำเอาข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม หรือหน่วยงาน

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลจากการจัดเวทีชุมชน การทำโฟกัสกรุ๊ป การสัมภาษณ์และการอบรมเชิงปฏิบัติการ และรายงานผลในเชิงพรรณนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) รายงานผลเป็นการบรรยายประกอบการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

พบว่าผลการสร้างองค์ความรู้ด้านการตลาดแก่วิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก หมู่ที่7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการจัดทำเวทีชุมชน การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของบริบทชุมชน และการสัมภาษณ์ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. ด้านบริบทของชุมชน แม้ชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกจะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตของชุมชนเมือง แต่ยังคงอนุรักษ์ประเพณี และศิลปวัฒนธรรม และภูมปัญญาชาวบ้านไว้ได้เป็นอย่างดี ประชาชนส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้างและทำการเกษตร มีสถานที่สำหรับการท่องเที่ยวในชุมชน อาทิ ตำหนักพระเทพ ท่าช้างน้ำปิง ศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้างวัดพระประธาน วัดสันทรายต้นกอก และมีปราชญ์ชุมชนด้านต่าง ๆ อาทิ พิธีกรรม บายศรี การจักสาน และการดนตรี ในชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกมีกลุ่มธุรกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชนอยู่หลายกลุ่ม กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง จะเน้นการผลิตกลองสะบัดชัดและโมเด็ลกลองแบบย่อส่วนสำหรับประดับและตกแต่ง ฆ้องโมง

ผลิตภัณฑ์กรอบรูปที่ระลึกจากกระดาษมูลช้าง กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จะเน้นการผลิตน้ำพริก ตาแดง พริกลาบ น้ำพริกปลาป่น กลุ่มหมอพื้นเมืองบ้านล้านนา จะเน้นการผลิตแชมพูอัญชัน แชมพูใบหมี่ สบู่น้ำผึ้ง สบู่มะขาม ลูกประคบ ยาสมุนไพรต่าง ๆ และกลุ่มเกษตรบ้านสันทรายต้นกอก จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ด้านการเกษตร เช่น ผักปลอดสาร ผักบุ้ง แตงกวา บวบ และจำหน่ายไก่พันธ์พื้นเมือง และนกกระทา

2. ด้านศักยภาพทางการตลาด กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง จะผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ประเภทกระดาษ เช่น กรอบรูปกระดาษสา กรอบรูปกระดาษมูลช้าง โมเดลกลอง เช่น กลองสะบัดชัย ของเล่นพื้นบ้าน เช่น ลูกข่าง คอปเตอร์ไม้ไผ่ และจักจั่น มีรูปแบบการผลิตโดยกระจายการผลิตไปยังสมาชิก และมีฝ่ายตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น คือ ประธานกลุ่ม ก่อนจะส่งออกให้กับลูกค้า ส่วนเงินลงทุนส่วนใหญ่จะมาจากประธานกลุ่ม และการรวมหุ้นของสมาชิก และจากการประเมินศักยภาพด้านการตลาด พบว่า กลุ่มมีศักยภาพด้านการตลาดในระดับปานกลางทั้งด้านการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้า การกำหนดภาพลักษณ์ของสินค้า การกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้าและลูกค้าเป้าหมาย การสร้างความแตกต่างของสินค้า การแสวงหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย ไม่มีการขายปลีก แต่จะผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ส่วนการส่งเสริมการตลาดจะใช้ การบอกแบบปากต่อปากจากกลุ่มลูกค้าที่สั่งซื้อ ไม่มีการประชาสัมพันธ์ หรือโฆษณาสินค้าผ่าน การสื่อสารมวลชน ทำให้สินค้ามีตลาดที่ผูกขาดเฉพาะกลุ่มมากเกินไป ด้านบรรจุภัณฑ์ยังไม่เหมาะสมกับตัวสินค้า ทั้งการใช้สี คุณภาพของวัสดุที่ใช้ เนื้อหาของบรรจุภัณฑ์มีไม่ อย่างไรก็ตาม กลุ่มต้องการขยายกลุ่มตลาดเป้าหมายเพิ่มเติมไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว ต้องการปรับปรุงและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและมีความเป็นสากลมากขึ้น ต้องการพัฒนารูแบบของสินค้าให้มีความหลากหลายมากขึ้น และต้องการทำป้ายโฆษณา ประชาสัมพันธ์ชุมชน สินค้า และต้องการมีเว็บไซต์เป็นของกลุ่มเอง

ในขณะที่กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จะผลิตน้ำพริกตาแดง น้ำพริกลาบ น้ำพริกปลาป่น และแคบหมู ทำการผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า มีกลุ่มลูกค้าหลัก คือ ร้านอาหารในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และร้านอาหารบ้านไร่ยามเย็น และจากการประเมินศักยภาพด้านการตลาด พบว่า กลุ่มมีศักยภาพด้านการตลาดในระดับปานกลาง ทั้งด้านการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้า การกำหนดภาพลักษณ์ของสินค้า การกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้าและลูกค้าเป้าหมาย การสร้างความแตกต่างของสินค้า การแสวงหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า ด้านการส่งเสริมการตลาดจะใช้การบอกแบบปากต่อปาก ไม่มีการโฆษณาสินค้าผ่านเว็บไซต์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ของสินค้ายังที่ไม่เหมาะสมกับการทำการตลาด ไม่สะดวกต่อการใช้งาน ทั้งน้ำพริกตาแดงก็ใช้บรรจุภัณฑ์เป็นกล่องพลาสติดกลมแบบเดิม ๆ ตัวบรรจุภัณฑ์ ไม่ได้บอกถึงวันเดือนปีที่ผลิตและหมดอายุ ส่วนผสมของเครื่องปรุง วิธีการบริโภค โลโก้ที่ไม่ได้แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่ม และตำแหน่งผลิตภัณฑ์ในการแข่งขันไม่ชัดเจน อย่างไรก็ตามกลุ่มต้องการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ รวมถึงกระบวนการผลิตเพื่อนำไปขอ มผช. และ อย. ต้องการนำสินค้าไปจำหน่ายยังร้านขายของฝาก โดยเพิ่มการผลิตน้ำพริกประเภทอื่น ๆ เช่น พริกลาบบรรจุถุง และน้ำพริกปลาป่น และต้องการพัฒนาสื่อ ณ จุดขาย เช่น นามบัตร หรือโบรชัวร์

สำหรับผลการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดสมัยใหม่ร่วมกับการพัฒนาการตลาดชุมชนอย่างยั่งยืนให้กับวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก หมู่ที่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่อันจะเป็นต้นแบบแก่วิสาหกิจชุนชนอื่นๆ ในตำบลฟ้าฮ่าม ผลจากการการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

โครงการ การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก พบว่า กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ได้รับองค์ความรู้ในการทำการตลาดทางอินเทอร์เน็ตผ่านทางเว็บไซต์ และได้ร่วมพัฒนาเว็บไซต์ของกลุ่มขึ้นมา คือ www.sansaitonkokchiangmai.com อันจะเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการบูรณการให้เข้ากับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าชุมชน และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้า วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอันจะเป็นพื้นฐานในการนำเอาสินค้าร่วมอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน

โครงการ การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างศักยภาพทางการตลาดให้กับธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก สรุปผล คือ กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง ใช้ชื่อตราสินค้า คือ สลีปิงใจแก้วกว้าง (Saleepingjai Kaew Kuang) มีโลโก้เป็นรูปดอกไม้เชิงสัญลักษณ์ สื่อถึงความหอมหวน และความระบือไกล บรรจุภัณฑ์เป็นกล่องกระดาษสีน้ำตาล ปิด 3 ด้าน และเปิดด้านหน้า เพื่อให้เห็นตัวผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน และมีจุดขาย คือ ความเป็นสินค้าภูมิปัญญา และ ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ ส่วนกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ใช้ชื่อตราสินค้า คือ ตรากรรณิการ์โดยเน้นย้ำให้เป็นสินค้าสูตรโบราณ มีโลโก้เป็นรูปกาแล บรรจุภัณฑ์มีทั้งแบบกระปุก แบบซอง และมีจุดขายในตลาด คือ ความร่อย ด้วยรสชาติแบบดั้งเดิมและไม่ใส่สารกันบูด

โครงการสัมมนาสรุปผลการวิจัยการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก สรุปได้ว่า กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง ควรใช้กลยุทธ์เพื่อการเจริญการเติบโตแบบการเจาะตลาดเดิมเพราะมีลูกค้าประจำอยู่แล้ว เช่น การให้ส่วนลดปริมาณจากการสั่งซื้อในปริมาณมากขึ้น และเพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายผ่านทางอินเทอร์เน็ต ด้านกลยุทธ์การพัฒนาตลาดควรมุ่งเน้นไปที่การกระจายสินค้าไปยังกลุ่มตลาดใหม่ ๆ เช่น ร้านของฝากหรือของที่ระลึกในจังหวัดเชียงใหม่ และกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความทันสมัยมากขึ้น สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงความพร้อมด้านวัตถุดิบ เงินทุนและสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้กลุ่มอาจใช้ร่วมกับกลยุทธ์จำหน่ายสินค้าออนไลส์ผ่านทางเว็บไซต์ ส่วนกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ควรใช้กลยุทธ์เพื่อการเจริญการเติบโตแบบการเจาะตลาดเดิม เพราะมีกลุ่มมีลูกค้าที่สั่งผลิตเป็นประจำอยู่ อาทิ การทำกลยุทธ์บรรจุภัณฑ์รวมควบคู่กับกลยุทธ์การให้ส่วนลดหรือการขายน้ำพริกตาแดงถมน้ำพริกลาบและน้ำพริกปลาป่น เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อมากขึ้น หรือนำไปจัดจำหน่ายผ่านทางอินเทอร์เน็ตร่วมกับกลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง ด้านกลยุทธ์การพัฒนาตลาด อาจมุ่งเน้นไปที่การกระจายสินค้าไปยังร้านของฝาก หรือร้านค้าปลีกตามตลาดสดร่วมกับการใช้กลยุทธ์บรรจุภัณฑ์รวม เพื่อสร้างยอดขายในปริมาณที่มากขึ้น

อภิปรายผล

การอภิปรายผลศึกษา จะอภิปรายผลตามผลขององค์ความรู้ที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ดังนี้

1. กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงจัยแก้วกว้าง เป็นกลุ่มที่เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมจากการทำกิจกรรมการวิจัยแล้ว พบว่ากลุ่มมีศักยภาพและความเข้มแข็ง กลุ่มมีความรักและ ความสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) ที่การสามัคคีกันแบ่งงานกันทำในหมู่สมาชิกจะช่วยทำให้งานสำเร็จและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาดูงานทางวัฒนธรรม และถ่ายทอดเป็นภูมิปัญญาสู่เยาวชนในพื้นที่ กลุ่มมีการเจริญเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไป และนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาประยุกต์ใช้แบบร่วมสมัยกับผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ขาดองค์ความรู้ที่ทันสมัย และเป็นสากลทางการตลาด เข้าไปพัฒนากลยุทธ์การทำตลาดวิสาหกิจชุมชนของกลุ่ม อาทิ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การเลือกกลุ่มตลาดเป้าหมาย การกำหนดจุดขายของผลิตภัณฑ์ในตลาด รวมถึงการพัฒนาแบรนด์และ บรรจุภัณฑ์ และยังขาดการหาช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านทางสื่อออนไลน์ และไม่ได้พัฒนารูปแบบการใช้เครื่องมือส่งเสริมการตลาด ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นเป็นที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นกลุ่มที่ประธานกลุ่มเข้มแข็งซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการทำให้กลุ่มนั้นประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ อารี วิบูลย์พงศ์และคณะ (2549) และต้องการนำพากลุ่มให้ก้าวไปสู่การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และต้องการให้สินค้าของกลุ่มได้รับ อย. เพราะ อย. จะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์อาหารแต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กลุ่มต้องปรับปรุงในการทำการตลาด ก็คือการปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า และรูปแบบการทำการตลาด ซึ่งการวิจัยได้เข้าไปสร้างองค์ความรู้และร่วมกันสร้างและพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ให้ดีและมีคุณภาพในระดับหนึ่งแล้ว ซึ่งหลังจากการวิจัยเสร็จสิ้นลง ทางกลุ่มจะต้องปรับปรุง

โรงเรือนในการผลิตให้มีความสะอาด มีระบบในการจัดการของเสียที่ดี และต้องปรับปรุงสภาพแวดล้อมทั้งในและบริเวณโรงเรือนให้สะอาดด้วย เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับ ดลชัย บุณยะรัตเวช (2551, หน้า 6) กล่าวว่าสิ่งที่เป็นความรู้สึก การรับรู้รวม ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาให้บรรลุผลในความคิดและจิตใจของผู้บริโภค ทั้งส่วนที่มาจากวัฒนธรรม บุคลากรขององค์กร สินค้าบริการ ชื่อ สัญลักษณ์ การสื่อสาร ประสบการณ์ และอื่น ๆ ซึ่งผลรวม ของตราสินค้าดังกล่าวจะทำหน้าที่เพิ่มพูนคุณค่าและความนิยมในความคิดและจิตใจของคน

นอกจากนี้แล้วการที่กลุ่มจะนำผลิตภัณฑ์ไปขอร่วมคัดสรรดาวในผลิตภัณฑ์โอทอป จำเป็นจะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนก่อน และการที่จะได้รับมาตรฐานดังกล่าว จำเป็นต้องพัฒนาในสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นให้ได้ในระดับที่ดีก่อน แต่จากการประเมินศักยภาพและขีดความสามารรถแล้วพบว่า การพัฒนากลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้ก้าวต่อไปด้วยความมั่นคง สามารถทำได้เพราะประธานกลุ่มเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งและมีใจที่พร้อมจะเปิดรับเอาองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการตลาดสมัยใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยที่ชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

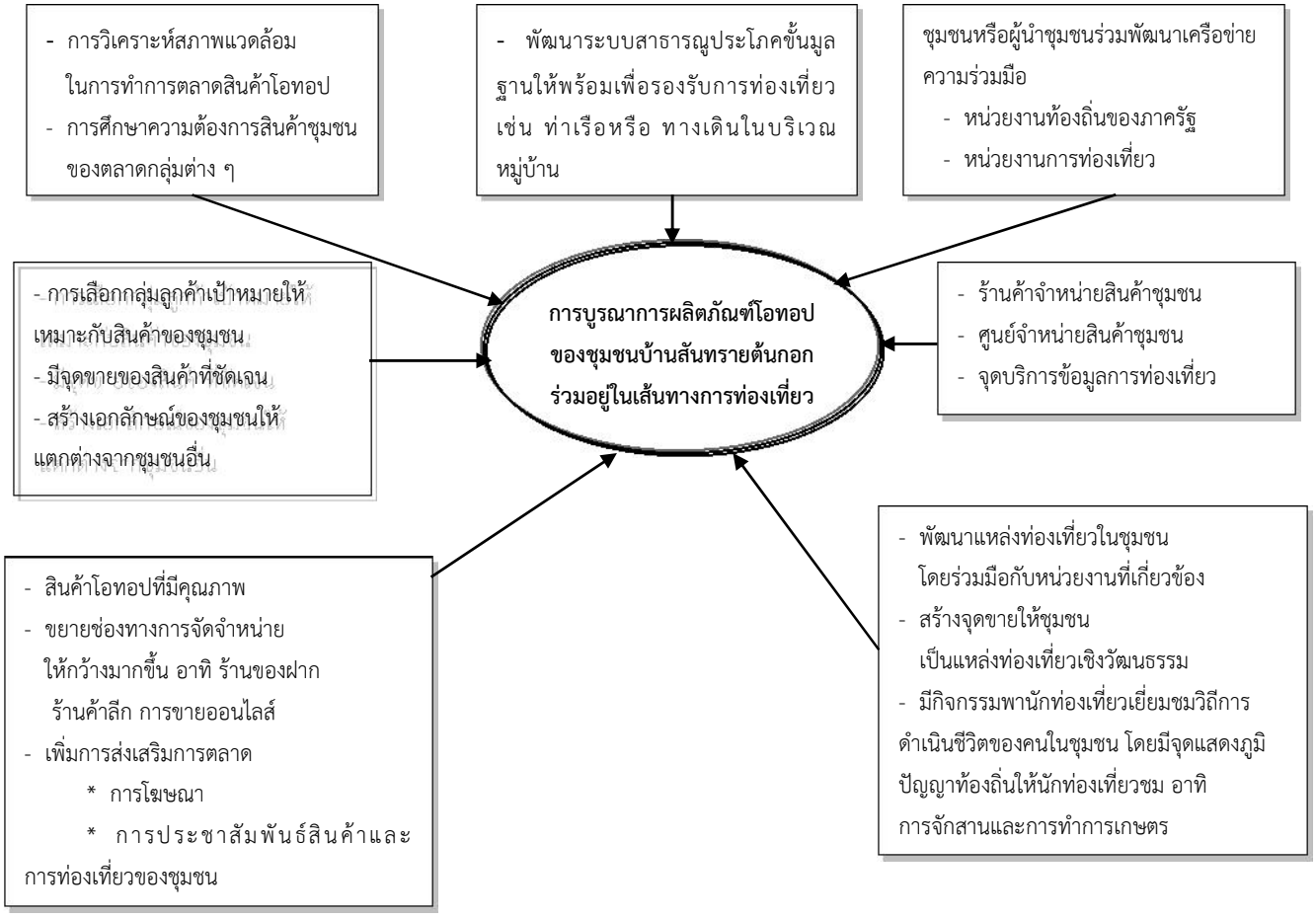
1. จากการที่รัฐบาล มีนโยบายสนับสนุนให้สินค้าโอทอปเข้าไปแข่งขันในตลาดโลก และตลาดในอาเซียน ประกอบกับนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ มักจะแสวงหาแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวหรือ เลือกซื้อสินค้าทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ดังนั้น การที่กลุ่มที่เข้าร่วมโครงการได้มีเว็บไซต์เป็นของกลุ่มเองแล้ว จึงควรใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์เป็นสื่อในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าโอทอป และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไปพร้อมกันด้วย ซึ่งจะช่วยเปิดโอกาสในการขยายตลาดให้กว้างมากขึ้น และจะสามารถสร้างศักยภาพในการทำการตลาดและการขายให้กับกลุ่มมากยิ่งขึ้น และชุมชนสามารถมีรายได้เสริมในครอบครัวต่อไป

2. หน่วยงานท้องถิ่นของภาครัฐ อาทิ เทศบาลตำบล ได้ให้การสนับสนุนให้ตำบลฟ้าฮ่าม เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีเรือหางแมงป่องสำหรับนักท่องเที่ยวนั่งชมบรรยากาศของแม่น้ำปิงมีศาสนสถานที่สำคัญอยู่หลายแห่ง ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถได้เข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิตจริงของชุมชน ประกอบกับมีกลุ่มผลิตสินค้าทางการเกษตร และกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่สามารถจะนำเอาผลิตภัณฑ์ดังกล่าว มาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งด้วย แต่ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องอำนวยความสะดวกในการจัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้ารวมของชุมชนอาทิ ร้านค้าชุมชน ให้อยู่ในโปรแกรมของการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย

3. เนื่องจากชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก มีจุดแข็งที่เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเมือง แต่ยังคงเอกลักษณ์ของความมีวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สะท้อนรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี มีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรมอยู่จำนวนมาก จึงเหมาะกับการเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกถ่ายทอดเป็นผลิตภัณฑ์โอทอปที่หลากหลาย และสานต่อเป็นธุรกิจเชิงการการท่องเที่ยวได้

4. สถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน จะต้องสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ การตีกลองสะบัดชัย การเล่นดนตรีพื้นเมือง การใช้ภูมิปัญญาในการผลิตพืชผลทางการเกษตร และสร้างจิตสำนึกในการใช้แหล่งทรัพยากรชุมชน อย่างคุ้มค่าและอย่างประหยัด และควรมีเวทีการแสดงออก ซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านให้กับเยาวชนด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยซึมซับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่ในสายเลือดของเยาวชน และสามารถนำพาชุมชนให้พัฒนาและก้าวไปข้างหน้าโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นแนวทางแห่งความยั่งยืนที่แท้จริง

5. แนวคิดในการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการบูรณาการผลิตภัณฑ์โอทอปของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ร่วมอยู่ในเส้นทางการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ จะต้องมีการบริหารจัดการองค์กรหรือชุมชนที่ดี และต้องประสานความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวคิดการบูรณาการผลิตภัณฑ์โอทอปร่วมกับเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน

จากแนวคิดตามภาพที่ 1 แนวคิดการบูรณาการผลิตภัณฑ์โอทอปร่วมกับเส้นทาง การท่องเที่ยวในชุมชนนั้น ทางชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ต้องรู้ถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการทำการตลาดสินค้าโอทอป และต้องศึกษาความต้องการสินค้าโอทอปหรือสินค้าชุมชนของตลาดกลุ่มต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อนำเอาข้อมูลมากำหนดกลุ่มตลาดเป้าหมายให้กับสินค้า จากนั้นจึงสร้างเอกลักษณ์และจุดขายให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มตลาดเหล่านั้น แต่ทั้งนี้สินค้าต้องมีคุณภาพที่ดีด้วย และควรมีการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายให้กว้างมากขึ้น อาทิ ร้านของฝาก ร้านค้าปลีก การขายออนไลส์ และเพิ่มการส่งเสริมการตลาด การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์สินค้า

ด้านการท่องเที่ยว ชุมชนต้องพัฒนาระบบสาธารณูประโภคขั้นมูลฐานให้พร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ท่าเรือหรือ ทางเดินในบริเวณหมู่บ้านชุมชน หรือมีมัคคุเทศก์หรือคนนำทางแก่นักท่องเที่ยวสำหรับนำเที่ยวในชุมชนที่มีความรู้ในชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นอย่างดี โดยผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชนต้องพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นของภาครัฐ หน่วยงานการท่องเที่ยว โรงเรียน สถานศึกษา วัด เพื่อวางแผนและแนวทางการพัฒนาชุมชนร่วมกัน และควรมีการระดมทุนหรือจัดหาทุนสำหรับสร้างหรือจัดหารร้านค้าจำหน่ายสินค้าชุมชน หรือศูนย์จำหน่ายสินค้าชุมชน และจุดบริการข้อมูลการท่องเที่ยว โดยสร้างจุดขายของบ้านสันทรายต้นกอก ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีกิจกรรมพานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน อาทิ การจักสาน การเล่นดนตรี

6. ประธานกลุ่มต้องมีวิสัยทัศน์ในการทำธุรกิจชุมชน และนำพากลุ่มให้ก้าวเข้าสู่การแข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการแข่งขันในตลาดอาเซียน มีการพัฒนาบุคลากร รูปแบบการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาดร่วมกันแบบบูรณาการ และต้องเป็นผู้ที่เสียสละเวลา และยึดมั่นในผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

7. การวิจัยเพื่อการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกในครั้งต่อไปอาจเป็นการวิจัยด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้บูรณาการกับผลิตภัณฑ์โอทอป เพื่อเป็นการต่อยอดธุรกิจชุมชนของกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ ที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพที่จะสามารถนำพากลุ่มให้เจริญเติบโต และสามารถเป็นแบบอย่างหรือต้นแบบให้กับธุรกิจชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่ได้ขับเคลื่อนนโยบายสนับสนุนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนงบประมาณสำหรับทำให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมที่ดีให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน หน่วยงานเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา ตลอดจนกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ร่วมกันเสริมเติมผลงานวิจัยนี้ให้สมบูรณ์เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559.** ประกาศณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

ดลชัย บุณยะรัตเวช. (2545). **Brand Voice.** กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟ.

ไทยตำบลดอทคอม. (2553). **ข้อมูลทั่วไปในตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.** [On-line]. Available : http://www.thaitambon.com [2553, พฤษภาคม 29].

เทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม. (2552). **รายงานการดำเนินงานประจำปี.** จังหวัดเชียงใหม่.

ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2544). **การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการกลุ่มสะสมทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบยั่งยืน กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างไรให้อยู่รอดและยั่งยืน : บทเรียนจากนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. 5(2): 60-71.

อารี วิบูลย์พงศ์และคณะ. (2549). **โครงการ การพัฒนานักวิจัยและการวิจัยเชิงปฏิบัติการไตรภาคีเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชน ระยะที่ 1 :** ภาคเหนือตอนบน. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Kotler, P. (2000). **Marketing management (The millenium ed.).** New Jersey: Prentice Hall International.

ความเป็นผู้นำกับการกระตุ้นนวัตกรรมองค์กร

LEADERSHIP IN FOSTERING ORGANIZATIONAL INNOVATION

บุญญานุช ชีวาเกียรติยิ่งยง
คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา
corresponding author e-mail : boonyanuchc@yahoo.com

บทคัดย่อ

ในยุคที่องค์กรถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ผู้นำองค์กรจำเป็นต้องปรับตัว เรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จในภาวะที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ความเป็นผู้นำจึงถือได้ว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมในองค์กร บทความนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการคือ 1)เพื่อทบทวนพื้นฐานความรู้ แนวคิดที่เกี่ยวกับรูปแบบของผู้นำ และภาวะผู้นำขององค์กร 2)เพื่อเสนอแนะแนวทางของผู้นำต่อการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม ผู้เขียนได้สรุปว่าผู้นำที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมในองค์กรนั้นต้องส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ด้าน โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยที่ผู้นำต้องมีลักษณะ 3 ประการ คือ1) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 2) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) เป็นแบบอย่างที่ดี

Abstract

Today, organizations are driven by innovation, the leaders need to bring a new thinking and different actions to organizations in challenging and high competitive circumstances. The leaders are considered as a key success to foster innovation in organizations. The purpose of this article are: 1) to review the basic of leader and leadership 2) to present the way to be the innovative leader. In sum, The innovative leader must create a climate for innovation within organizations which consist of 3 constructs: Organization structure, Organization culture and Human resource management. The Leadership to foster Organizational Innovation should be :1) the visionary Leader 2) the transformational leader 3) the role model

Keywords : Leadership, Innovation

บทนำ

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุค 4.0 ซึ่งเป็นการมุ่งสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม องค์กรทุกประเภททุกขนาดจึงต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยกระแสโลกาภิวัตน์อิทธิพลของเทคโนโลยี ความรุนแรงและเข้มข้นของการแข่งขันรวมทั้งความคาดหวังของลูกค้าเป็นสิ่งที่องค์กรหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อมีองค์กรก็ย่อมมีการจัดการ ซึ่งการจัดการนั้นจำเป็นต้องใช้คนซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรตามกระบวนการจัดการที่ประกอบด้วยขั้นตอนตามหน้าที่ของการจัดการได้แก่ การวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุมตามลำดับ หัวหน้าบางทีก็เรียกว่าผู้บริหาร หรือผู้นำ มีความสำคัญในฐานะผู้ดูแลรับผิดชอบการบริหารให้ประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำจึงถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารงาน การพัฒนาองค์กรควรเริ่มต้นที่การสร้างภาวะผู้นำให้เกิดกับผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กร ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำและจะต้องมีความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) ในยุคที่องค์กรถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ผู้นำองค์กรทุกระดับจึงต้องปรับตัวยอมรับและเรียนรู้การเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ในการหาโอกาสเพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆสามารถข้ามอุปสรรคและฝ่าฟันอุปสรรคได้ตลอดเวลา ในทางปฏิบัติการได้มาของตำแหน่งผู้นำแต่ละ

ระดับในแต่ละองค์กร มีหลายวิธีแตกต่างกันไปตามนโยบายของฝ่ายจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์การนั้น ๆ ไม่ว่าจะได้ผู้นำมาด้วยวิธีใดก็ตาม องค์กรก็มุ่งหวังที่จะให้ผู้นำมีภาวะการนำ เพื่อให้ผู้ตามปฏิบัติภารกิจตามแผนงานขององค์กร ให้บรรลุตามเป้าหมายทั้งสิ้น จากอดีตถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำพาองค์กรไปในทิศทางที่มุ่งหวัง องค์กรจึงควรจัดให้มีการเสริมสร้างความเป็นผู้นำให้สอดคล้องกับยุคสมัย จากการสำรวจของ David Magellan Horth จากศูนย์ภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ (Center for Creative Leadership) ซึ่งเป็นสถาบันพัฒนาภาวะผู้นำระดับโลก ที่หนังสือพิมพ์ ไฟแนนเชียลไทม์ (Financial Time) ให้การยอมรับว่าอยู่ในระดับ TOP 5 ได้รายงานว่า จากการสำรวจผู้นำองค์กรจำนวน 500 คน พบว่า 94% เห็นด้วยกับความคิดที่ว่านวัตกรรมคือกุญแจไขสู่ความสำเร็จขององค์กรแต่มีเพียง14 % ที่มั่นใจว่าองค์กรที่ตนบริหารอยู่เป็นองค์กรที่สามารถจูงใจและกระตุ้นให้พนักงานมีนวัตกรรม

ในยุคที่มีการแข่งขันสูง ธุรกิจต้องหาวิธีแย่งส่วนแบ่งทางการตลาด ลดต้นทุน และตอบสนองความต้องการของลูกค้า ดังนั้นองค์กรธุรกิจต้องการนวัตกรรมที่จะมาสนับสนุนยอดขายทั้งสินค้าและบริการ ปรับปรุงการทำงานให้รวดเร็วขึ้น โดยมีค่าใช้จ่ายต่ำ ซึ่งการมีเพียงผู้นำที่มุ่งเน้นนวัตกรรมตามลำพังนั้น ไม่เพียงพอที่จะสร้างนวัตกรรมให้องค์กรได้อย่างต่อเนื่อง นวัตกรรมเกิดขึ้นได้ในทุกระดับงานขององค์กร ทุกแผนก ทุกชิ้นงาน พนักงานระดับปฏิบัติงานสามารถให้คำแนะนำที่สามารถช่วยลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายขององค์กรได้ ดังที่ บริษัทใหญ่ระดับโลกอย่างโตโยต้า หรือระดับชาติอย่างปูนซีเมนต์ไทยให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะของพนักงานระดับปฏิบัติการในสายการผลิตเสมอ เนื่องจากพวกเขาอยู่ที่หน้างานและสังเกตเห็นกระบวนการทำงานที่ดำเนินอยู่มีข้อผิดพลาดควรได้รับการปรับปรุงเพื่อลดต้นทุน จึงให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ สามารถลดค่าใช้จ่ายขององค์กรได้อย่างมาก จะเห็นได้ว่าพนักงานทุกคนเป็นแหล่งของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมขององค์กร โดยที่ผู้นำจะต้องมีพฤติกรรมการนำและบริหารงานที่กระตุ้นการสร้างนวัตกรรมของพวกเขา

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายหลัก 2 ประการคือ ประการแรกเพื่อทบทวนพื้นฐานความรู้ แนวคิดที่เกี่ยวกับรูปแบบของผู้นำและภาวะผู้นำขององค์กร ประการที่สองเพื่อเสนอแนะแนวทางของผู้นำต่อการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม

ความเป็นผู้นำขององค์กร

2.1 ความหมาย

ผู้นำหมายถึงผู้ที่มีความสามารถหรือมีศิลปะจูงใจให้ผู้อื่นคิดตามหรือปฏิบัติตาม ผู้นำยังหมายถึงผู้ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่น เป็นผู้ที่กระตุ้นให้ผู้อื่นรู้สึกว่าต้องทำอะไรบางอย่าง อีกทั้งยังอยู่ในฐานะเป็นผู้ที่ขยายความคิดให้กว้างไกลออกไป

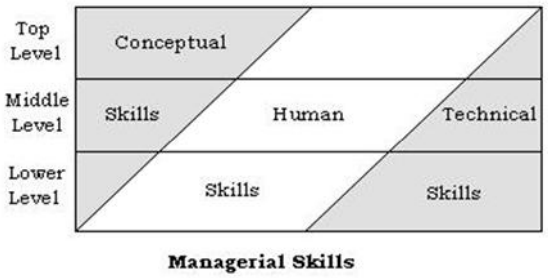
ความเป็นผู้นำคือสิ่งที่ผู้นำกระทำซึ่งเป็นกระบวนการจูงใจให้กลุ่มหรือองค์กรปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กรนั้น การเป็นผู้นำต้องเป็นผู้นำพาสมาชิกได้ ทำให้เกิดการยอมรับในการเป็นผู้นำด้วยใจ สมาชิกพร้อมที่จะทำตาม ผู้นำจึงเป็นผู้ที่ต้องสร้างระบบและกระบวนการในการทำให้สมาชิกในองค์กรมีจิตสำนึก พร้อมทั้งหาวิธีแก้ไขปัญหาวิกฤติการภายในองค์กร และมุ่งมั่นที่จะทำเพื่อความสำเร็จที่สอดคล้องกันทั้งของตนเองและขององค์กร นอกจากนั้นผู้นำจะต้องสามารถทำหน้าที่เป็นโค้ช(Coach)ให้กับสมาชิกได้อย่างเหมาะสมด้วย

ผู้บริหารทุกคนถือได้ว่าเป็นผู้นำเพราะ 1 ใน 4 หน้าที่ของผู้บริหารคือการนำ(Leading) ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำ การศึกษาเรื่องผู้นำและความเป็นผู้นำจึงมักศึกษาในมุมมองของผู้บริหารทุกระดับในองค์กร และเน้นผู้นำที่เป็นทางการในองค์กร ซึ่งก็คือผู้บริหารทุกระดับในองค์กร

2.2 ทักษะและระดับของผู้นำ(ผู้บริหาร)

ในองค์กรต่าง ๆ จะมีการแบ่งระดับของผู้บริหารออกได้หลายระดับแตกต่างกัน แต่ในวิชาการด้านการจัดการแบ่งผู้บริหารออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับสูง แต่ละระดับจะต้องมีทักษะ 3 ด้าน คือ

ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ และทักษะด้านความคิด ซึ่งทักษะแต่ละด้านจำเป็นต่อผู้บริหารแต่ละระดับดังแสดงไว้ในรูปที่ 1

ภาพที่ 1 ทักษะสำคัญกับระดับต่าง ๆ ของผู้บริหาร

ทักษะด้านการทำงาน (Technical Skills) คือความรู้ความชำนาญในการทำงานสาขาต่าง ๆ ในหน่วยงานของตน ผู้บริหารระดับต้นจะต้องมีทักษะด้านนี้มากกว่าผู้บริหารระดับสูง เนื่องจากจะต้องทำงานใกล้ชิดกับผู้ปฏิบัติงาน ต้องสามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาของงานได้

ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Skills) คือความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีทั้งส่วนบุคคลและกลุ่มบุคคล ทักษะด้านนี้จำเป็นและมีความสำคัญอย่างมากในผู้บริหารทุกระดับ

ทักษะด้านความคิด (Conceptual Skills) คือความสามารถในการคิดวิเคราะห์วางแผนประสานงาน ทักษะนี้จำเป็นมากสำหรับผู้บริหารระดับสูง

ต่อมาสมาคมนักบริหารของอเมริกา (America Management Association) ได้สำรวจทักษะที่ผู้บริหารทั้งหลายจำเป็นต้องมีแบ่งเป็น 4 ด้านคือ ทักษะด้านความคิด(Conceptual Skills) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication skills) ทักษะด้านการนำองค์กรสู่ความสำเร็จ (Effectiveness Skills) และ ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Interpersonal Skills)
ปัจจุบันพนักงานและผู้บริหารในองค์กรต่างๆต้องพัฒนาทักษะของตนเอง จะเห็นได้จากทักษะแรงงานที่ทั่วโลกต้องการซึ่งรวบรวมโดย โพสต์ทูเด ดังรูปที่ 2

ภาพที่ 2 ทักษะแรงงานที่ทั่วโลกต้องการ

เมื่อผู้บริหารมีทักษะหลากหลายก็จะนำไปใช้ในหน้าที่ทางการจัดการเรื่องการวางแผน การจัดการ การจัดองค์กร การนำ และการควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

2.3 ทฤษฎีความเป็นผู้นำ

ในอดีตทฤษฎีความเป็นผู้นำแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นที่ตัวผู้นำ (Trait Theories) ถือว่าภาวะการเป็นผู้นำนั้นเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ (Born to be) คุณลักษณะที่จะชี้ความเป็นผู้นำได้แก่ ส่วนสูง น้ำหนัก ความแข็งแรง และ

ขนาดของร่างกายบุคลิกภาพ ระดับชั้นทางสังคม ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการพูด เป็นต้น ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นทฤษฎีที่มุ่งเน้นที่การปฏิบัติตัวของผู้นำต่อสมาชิกในกลุ่ม (Behavioral Theories) ทฤษฎีนี้เน้นเรื่องผู้นำที่ดีควรปฏิบัติตัวอย่างไร ผู้นำตามทฤษฎีนี้ฝึกฝนให้เป็นได้ ทฤษฎีผู้นำตามพฤติกรรม(Behavioral Theories) ที่สำคัญมี 4 ทฤษฎีดังนี้

1).ทฤษฎีจากการศึกษาของมหาวิทยาลัย Iowa แบ่งผู้นำเป็น 3 แบบคือ แบบเผด็จการแบบประชาธิปไตย และแบบเสรีนิยม

2).ทฤษฎีจากการศึกษาของ มหาวิทยาลัย Ohio State แบ่งผู้นำเป็น 2 แบบ แบบแรกคือ ผู้นำที่เป็นผู้ริเริ่มซึ่งจะเป็นผู้นำที่มุ่งความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ และอีกแบบหนึ่งคือผู้นำที่คำนึงถึงผู้อื่นซึ่งผู้นำแบบนี้จะมีความเป็นมิตรกับพนักงาน ให้โอกาสพนักงานได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ

3).ทฤษฎีจากการศึกษาของ มหาวิทยาลัย Michigan แบ่งผู้นำออกเป็น 2 แบบคือผู้นำที่มุ่งคน เน้นความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงาน และผู้นำที่มุ่งงานเน้นวิธีการปฏิบัติงานและผลงาน มองพนักงานเป็นเพียงเครื่องมือที่จะสร้างผลงาน

4).ทฤษฎี The Managerial Grid ที่ศึกษาโดย Robert R. Blake และJane S. Mouton ได้เสนอตารางผู้นำที่พัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาของ มหาวิทยาลัย Ohioและมหาวิทยาลัย Michigan แบ่งผู้นำเป็น 5 แบบคือ

1. ผู้นำที่มีพฤติกรรมการทำงานที่ได้ผลงานต่ำสุดและมีความสัมพันธ์กับพนักงานต่ำที่สุด
2. ผู้นำที่มีพฤติกรรมเน้นประสิทธิภาพของผลงานสูงสุดแต่มีความสำพันธ์กับพนักงานต่ำ
3 ผู้นำที่มีพฤติกรรมของผู้นำที่สมดุลได้ผลงานปานกลางขณะที่ความสัมพันธ์กับพนักงานก็อยู่ในระดับปานกลาง
4. ผู้นำที่มีพฤติกรรมให้ความสำคัญกับพนักงาน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงาน สร้างบรรยากาศในการทำงานแต่ได้ผลงานต่ำ
5. ผู้นำที่มีพฤติกรรมสร้างผลงานสูงและมีวิธีทำให้พนักงานมีความพอใจในงานสูงด้วย

ต่อมามีทฤษฎีความเป็นผู้นำตามสถานการณ์เกิดขึ้น ที่จะกล่าวต่อไปนี้มี 2 ทฤษฎีได้แก่ The Fiedler model และ Hersey-Blanchard Situational Leadership Theory มีข้อสรุปแต่ละทฤษฎีดังนี้

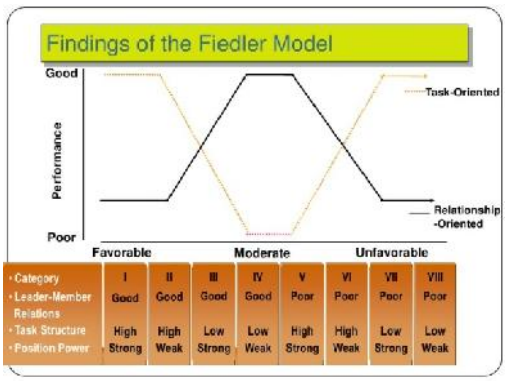
ทฤษฎีของ Fiedler แบ่งผู้นำออกเป็น 2 แบบคือ ผู้นำมุ่งงาน และผู้นำมุ่งความสัมพันธ์ สถานการณ์ในความหมายของ Fiedler มีด้วยกัน 3 องค์ประกอบคือ

องค์ประกอบที่ 1. เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ปฏิบัติงาน(Leader-Member Relation) มี 2 ลักษณะ คือ ดี(Good) กับ ไม่ดี(Poor)

องค์ประกอบที่ 2. เป็นโครงสร้างของงาน(Task Structure)มีการแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ สูง(High) หากองค์กรมีการจัดโครงสร้างแบ่งงานที่ชัดเจน และต่ำ(Low) หากเป็นตรงกันข้าม

องค์ประกอบที่ 3. เป็นอำนาจจากตำแหน่งของผู้นำ(Position Power)แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ แข็ง(Strong) ผู้หากนำมีอำนาจในการจัดการลงโทษหรือให้รางวัลกับพนักงานเต็มที่ และอ่อนแอ(Weak) หากเป็นตรงกันข้าม

เมื่อนำองค์ประกอบสถานการณ์ทั้ง 3 องค์ประกอบมารวมกันจะได้เป็น 8 สถานการณ์ซึ่งแต่ละสถานการณ์จะเหมาะกับรูปแบบการบริหารของผู้นำต่างกัน อธิบายได้ตามรูปที่ 3

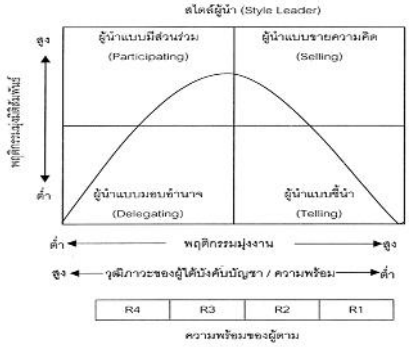

ภาพที่ 3 ทฤษฎีของ Fiedler

จากรูปที่ 3 อธิบายได้ว่าผู้นำแบบมุ่งงาน(Task- Oriented) เหมาะกับสถานการณ์ที่ I II III VII และ VIII ส่วนผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์(Relationship-Oriented) เหมาะกับสถานการณ์ที่ IV V และ VI

ผู้นำที่ใช้ทฤษฎีของ Fiedler ต้องคำนึงถึงพฤติกรรมของตนเองว่ามีลักษณะเป็นผู้นำที่มุ่งงาน หรือมุ่งความสัมพันธ์ อีกทั้งต้องวิเคราะห์สถานการณ์ทั้ง 3 องค์ประกอบอีกด้วย แล้วจึงปรับพฤติกรรมการเป็นผู้นำของตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ทฤษฎี Hersey-Blanchard Situational Leadership Theory (SLT) ทฤษฎีนี้เน้นหลักการว่าผู้นำควรใช้รูปแบบการบริหารงานอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับระดับความพร้อม (Readiness) ของผู้ใต้บังคับบัญชาที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งความพร้อมในที่นี้หมายถึงความสามารถ (Ability) เป็นความพร้อมทางกายเกี่ยวกับทักษะความรู้ประสบการณ์ของพนักงานและความเต็มใจ (Willingness) เป็นความพร้อมทางใจซึ่งเป็นความผูกพันในงานและความศรัทธาต่อผู้นำ ทฤษฎีนี้แบ่งผู้นำออกเป็น 2 แบบ เช่นเดียวกับ Fiedler คือผู้นำแบบมุ่งงานและผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์ อธิบายได้ตามรูปที่ 4

ภาพที่ 4 ความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานกับพฤติกรรมของผู้นำ

จากรูปที่ 4 ได้กำหนดระดับความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานไว้ 4 ระดับคือ R1-R4 และได้กำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมกับความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานไว้ 4 รูปแบบที่สอดคล้องกันดังนี้

1.พนักงานมีความสามารถและปรารถนาที่จะทำงาน (R4) ให้ผู้นำใช้วิธีการมอบอำนาจ (Delegating)

2.พนักงานมีความสามารถแต่ไม่ต้องการที่จะทำงาน (R3) ให้ผู้นำใช้วิธีแสดงความเห็นร่วมกัน(Participating)

3.พนักงานไม่มีความสามารถแต่ปรารถนาที่จะทำงาน (R2) ให้ผู้นำใช้วิธีการเสนอแนะเป็นการอธิบายสอนงาน(Selling)

4.พนักงานไม่มีความสามารถและไม่ปรารถนาที่จะทำงาน (R1) ให้ผู้นำใช้วิธีการบอกเป็นการออกคำสั่ง (Telling)

ปัจจุบันมีการกล่าวถึงรูปแบบความเป็นผู้นำอีกหลายแบบ ในที่นี้จะกล่าวถึงรูปแบบของผู้นำอีก 3 รูปแบบได้แก่ ผู้นำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผู้นำแบบแลกเปลี่ยน(Transformational-Transactional Leadership) ผู้นำที่มีบารมีและมีวิสัยทัศน์ (Charismatic-Visionary Leadership) และ ผู้นำทีม (Team Leadership) โดยมีลักษณะของผู้นำสรุปได้ดังนี้

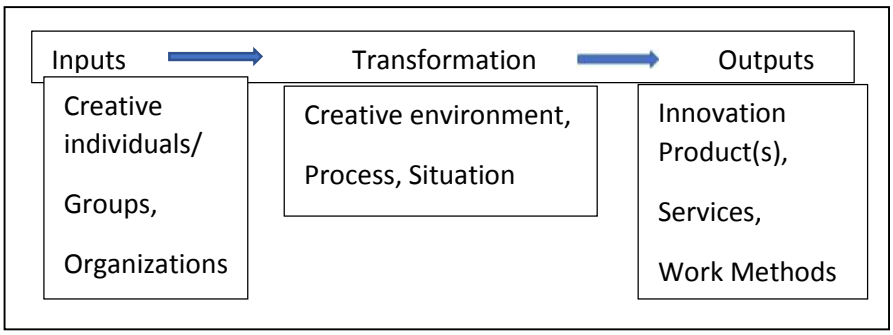
1. ผู้นำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Transformational leader)เป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเองทั้งความคิด ความเชื่อ โลกทัศน์ ได้รับความความศรัทธาจากพนักงาน ส่วนผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional leader) เน้นที่ทำให้การดำเนินการขององค์การในปัจจุบันเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำที่ชี้แนะ จูงใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ โดยใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับผู้ตาม โดยที่ผู้นำยอมรับความต้องการของผู้ตามด้วยการให้วัตถุสิ่งของมีค่าตามที่ต้องการ แต่มีเงื่อนไขแลกเปลี่ยนให้ผู้ตามต้องทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2. ผู้นำที่มีบารมี (Charismatic Leader) มีลักษณะที่มีความกระตือรือร้น มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความกล้าเสี่ยงกล้าแสดงออกและมีวิสัยทัศน์ ส่วนผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary Leader) จะเน้นที่การมองการณ์ในอนาคต สามารถปรับองค์กรเพื่อตอบรับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้อย่างถูกต้องโดยมีทักษะที่จำเป็น 3 ประการคือ สามารถอธิบายวิสัยทัศน์ของตนให้ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติได้ สามารถจูงใจผู้บริหารและพนักงานให้ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ได้ และสามารถขยายวิสัยทัศน์ให้ฝ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้องสานต่อได้

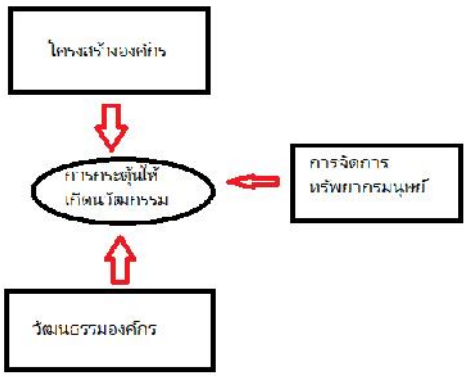
3. ผู้นำทีม (Team Leadership) ผู้นำทีมโดยปกติจะมีสมาชิกไม่มากนัก ต้องมีทักษะในหน้าที่ของทีมสูง และต้องทำงานใกล้ชิดกับสมาชิกเหมือนเป็นพี่เลี้ยงหรือหัวหน้างาน (Supervisor) ทักษะที่ควรมี 4 ประการคือ ทักษะในการติดต่อประสานงาน ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการความขัดแย้ง และเป็นพี่เลี้ยงสอนงานสมาชิกในทีม

3.การกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม

ความสำเร็จขององค์กรในปัจจุบันมิใช่เกิดจากการมีความคิดสร้างสรรค์ของคนในองค์กรเท่านั้นแต่จะต้องมีนวัตกรรมซึ่งเป็นการลงมือปฏิบัติด้วยความคิดสร้างสรรค์ การกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่ใช้ผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ผ่านเข้าไปในองค์กรที่มีสิ่งแวดล้อมที่สร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่สินค้าและบริการ หรือวิธีการทำงานใหม่ๆ ดังแสดงในรูป ที่ 5

จากรูปที่ 5 จะเห็นได้ว่า ช่วงที่มีการเปลี่ยนสภาพ(Transformation)ที่จะกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมนั้นคือการมีสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ขององค์กร (Creative Environment) ซึ่งสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 อย่างคือ โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ดังที่แสดงเป็นกรอบแนวคิดตามรูปที่แสดงด้านล่างนี้

ภาพที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม

จากรูปที่ 6 จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมนั้นหนีไม่พ้นที่จะเป็นภาระของผู้นำในองค์กรที่จะต้องจัดให้เกิดขึ้น ตามรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1.ด้านโครงสร้างองค์กร

- จัดโครงสร้างองค์กรแบบมีชีวิตมีความยืดหยุ่น มีพนักงานที่มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ และมีทักษะในการปฏิบัติงานสูง
- จัดให้มีทรัพยากรในองค์กรที่หลากหลายและพอเพียงที่พนักงานสามารถนำไปใช้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตน
- จัดให้มีการสื่อสาร และประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ
- จัดให้ผู้ปฏิบัติงานมีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้าวิจัย

ในด้านโครงสร้างองค์กรนี้ ผู้นำต้องใช้ทักษะในการบริหารทรัพยากรให้สอดคล้องกัน ทั้งอุปกรณ์ งบประมาณ และเวลาที่จะพัฒนาความรู้ให้กับพนักงาน อีกทั้งต้องจัดวิธีการปฏิบัติงานตามโครงสร้างองค์กรแบบมีชีวิต คือมีการกระจายอำนาจ ไม่เข้มงวดในระเบียบตลอดจนต้องจัดให้มีการสื่อสารอย่างเสรีและมีประสิทธิภาพ

2.ด้านวัฒนธรรมองค์กร

ผู้นำในฐานะต้นแบบ (Role Model) ต้องมีแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญเพื่อกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมดังนี้

- สร้างคุณค่าหลัก (Core Value)ในองค์กรร่วมกันในเรื่องการต้อนรับการเปลี่ยนแปลง
- เปิดกว้างยอมรับและกระตุ้นความคิดเห็นของพนักงานแม้จะยังมีความไม่ชัดเจน
- พร้อมที่จะลองผิดลองถูกในการปฏิบัติแบบใหม่ๆ
- จัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์จากความคิดเห็นที่แตกต่างโดยมุ่งที่ผลลัพธ์ด้วยวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย
- มีความยืดหยุ่นในการใช้กฎระเบียบและในการปฏิบัติงาน ตามสถานการณ์และตามความต้องการของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ
- ส่งเสริมการการเรียนรู้รู้สิ่งใหม่ ส่งเสริมการถกปัญหาจากมุมมองที่แตกต่าง
- พยายามขจัดปัญหาที่ขัดขวางการเกิดนวัตกรรม เช่นการเมืองในองค์กร

จากแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่จะนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมนั้น ผู้นำจะต้องมีทักษะผสมผสานที่หลากหลายทั้งการเป็นผู้นำแบบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Transformation) ที่สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและโลกทัศน์ และการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์(Visionary) ที่จะสามารถมองการไกล ปรับตัวเพื่อตอบรับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการเป็นผู้นำที่จะต้องมีทักษะการจัดการปัญหาและจัดการความขัดแย้ง โดยที่

เรื่องของการจัดการความขัดแย้งนั้น มีงานวิจัยพบว่าคนไทยนิยมใช้วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา (Avoiding)จากหลายทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้ปัญหายังคงอยู่ต่อไปไม่ได้รับการแก้ไข อันจะนำไปสู่บรรยากาศของความแตกแยกและไม่สร้างสรรค์ในองค์กร ผู้นำจึงควรพิจารณาการพัฒนาทักษะการจัดการความขัดแย้งไว้เป็นวาระสำคัญเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดี และเกิดประโยชน์ต่อองค์กรด้วย

3.ด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์

ปัจจัยด้านสุดท้ายที่มีผลต่อการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมคือด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สิ่งที่ผู้นำต้องจัดให้มีขึ้นดังนี้

- จัดให้พนักงานได้รับการพัฒนาความรู้และความคิดที่ทันสมัยอยู่เสมอ
- สร้างทีมงานที่สมาชิกของทีมมีคุณสมบัติหลากหลายเพื่อช่วยระดมความคิดหาทางเลือกและข้อแนะนำใหม่ๆ
- ส่งเสริมให้พนักงานมีความคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และ ทักษะทางอารมณ์ (Soft Skills)
- จัดให้พนักงานมีความมั่นคงในการทำงาน ไม่รู้สึกกังวลกับความคิดใหม่ๆที่อาจจะสร้างความผิดพลาดขึ้นแล้วจะต้องเปลี่ยนงาน
- สร้างความผูกพันต่อองค์กรในตัวพนักงาน

จะเห็นได้ว่าหลังจากที่องค์กรได้จัดหาพนักงานเข้ามาปฏิบัติงานแล้วผู้นำองค์กรยังต้องจัดให้พนักงานมีการพัฒนาความรู้และความคิด รวมถึงทักษะด้านอารมณ์ เช่นพัฒนาความรู้ในการใช้เครื่องมือสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยีให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วต้องพัฒนาความรู้ให้เท่าทันการเสพข้อมูลอีกด้วย ส่วนด้านความคิดนั้น นอกจากต้องส่งเสริมให้พนักงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และยังต้องส่งเสริมเรื่องการคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน รวมถึงทักษะด้านอารมณ์ซึ่งปัจจุบันทักษะเหล่านี้เป็นทักษะแรงงานที่ทั่วโลกต้องการ ซึ่งการให้ความรู้ และพัฒนาความคิดนี้ ผู้นำสามารถใช้ทักษะของผู้นำทีมในด้านการเป็นพี่เลี้ยงสอนงาน การให้คำปรึกษารวมถึงการจัดฝึกอบรม ในประเด็นที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถสามารถของพนักงาน นอกจากการส่งเสริมในด้านที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ผู้นำยังต้องทำให้พนักงานรับรู้ถึงความมั่นคง ปลอดภัยในการทำงาน ไม่ต้องกังวลต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการทดลองทำสิ่งใหม่ๆ ตลอดจนต้องมีความสามารถในการสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้กับพนักงานด้วย เพื่อเป็นการธำรงรักษาหรือคงไว้ซึ่งพนักงานที่มีทักษะสูง

สภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดนวัติกรรมทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ควรเริ่มจากการปรับทัศนคติของผู้นำ ให้มีความจริงใจและจริงจังที่จะมุ่งสู่การสร้างนวัตกรรม โดยเห็นความสำคัญจากขุมปัญญาของพนักงานทุกคนแล้วจึงดำเนินการตามรายละเอียดแต่ละด้านดังกล่าวข้างต้น ผู้นำต้องสร้างคุณลักษณะและบรรทัดฐานที่เป็นลักษณะเฉพาะขององค์กร(Core Value)โดยการประกาศข้อบัญญัติในองค์กรว่าเป็นองค์กรแห่งการคิดสร้างสรรค์และต้อนรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมของพนักงาน ถือเป็นการจัดการวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยการบ่มเพาะเพื่อการพัฒนา โดยที่ผู้นำต้องเข้าใจถึงบริบทของสังคมไทยในเรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งการคิดวิเคราะห์จะนำไปสู่การระบุปัญหาได้ถูกต้องและมองหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แต่จากผลการวิจัยของ สกว. เรื่องการศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย เปิดเผยว่าความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนไทยอยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับผลการวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของ PISA ที่พบว่าเด็กไทยมีคะแนนทางด้านการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยเพียง 36.5 % ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐาน ประกอบกับรายงานการประชุมวิชาการ EF Symposium 2017 เรื่อง สมองเด็กไทย รากฐานทุนมนุษย์เพื่ออนาคตประเทศ ระบุว่า มีเด็กเกือบ 30% มีปัญหาพฤติกรรมด้านการคิดเชิงบริหารน้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ย ซึ่งเด็กเหล่านี้จะมีปัญหาในการกำกับตนเอง ทำโดยไม่คิด ใจร้อนรอคอยไม่เป็น วอกแวกง่าย ไม่สามารถทำงานยากให้สำเร็จ ซึ่งองค์ความรู้เรื่องทักษะการคิดเพื่อชีวิตที่สำเร็จ (Executive Functions- EF) เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคนไปตลอดชีวิต จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าการที่เด็กไทยขาดทักษะด้านการคิดตั้งแต่อยู่ในสถาบันการศึกษา ทำให้เด็กเหล่านี้มีพฤติกรรมสืบเนื่องที่ไม่สร้างสรรค์เมื่อเข้าสู่สังคมการ

ทำงาน กลายเป็นสิ่งที่สกัดกั้นวิถีของนวัตกรรมไม่ให้เกิดขึ้น ดังนั้นก่อนที่ผู้นำจะสร้างบรรยากาศการทำงานที่กระตุ้นนวัตกรรม ผู้นำทุกระดับควรประเมินทัศนคติ พฤติกรรม และความสามารถของหัวหน้างานแต่ละระดับว่าเป็นผู้ที่สามารถสร้างบรรยากาศแห่งนวัตกรรมได้มากน้อยเพียงใดเสียก่อน แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการสร้างและหล่อหลอมพนักงานทุกระดับ ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของธุรกิจ

บทสรุป

ภายใต้บริบทของสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรสามารถดำรงอยู่รอดเติบโตในยุคที่มุ่งนวัตกรรมด้วยผู้นำที่มุ่งมั่นและจริงจัง บทความนี้เริ่มต้นด้วยการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำหรือภาวะผู้นำที่ต้องปรับตัวในยุคที่องค์กรขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมตามด้วยทฤษฎีความเป็นผู้นำจากอดีตถึงปัจจุบัน ก่อนที่จะอธิบายถึงปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมแล้วเสนอแนวทางของผู้นำต่อการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม จากการที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเกี่ยวข้องกับประสบการณ์จริงในเรื่องความเป็นผู้นำในหลายองค์กรจึงมีความคิดเห็นว่า สิ่งที่ผู้นำควรมีเพื่อกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมนั้น นอกจากทักษะตามระดับของผู้นำและคุณสมบัติตามรูปแบบการบริหารงานของผู้นำที่เหมาะสมกับสถานการณ์แล้ว การจะเป็น Innovative Leader นั้นจะต้องทำให้เกิดปัจจัยที่ส่งเสริมการเกิดนวัตกรรมทั้งด้านโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยยึดมั่นคุณสมบัติของการเป็นผู้นำ 3 ประการคือ 1) เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ 2) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 3) เป็นแบบอย่างที่ดี โดยที่ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์ในบริบทของชาติไทย ซึ่งขาดการคิดวิเคราะห์มาตั้งแต่อยู่ในสถาบันการศึกษา เมื่อเข้าสู่การทำงานในองค์กร สิ่งที่ติดตัวมากับทรัพยากรมนุษย์ในเรื่องนี้ก็จะเป็นสิ่งที่ไม่สนับสนุนการสร้างสรรค์บรรยากาศนวัตกรรมในองค์กร ดังนั้นผู้นำจึงต้องประเมินทัศนคติ พฤติกรรม ความสามารถของพนักงานทุกระดับ ให้ได้ข้อมูลเพื่อประกอบการสร้างกระบวนการหล่อหลอมพนักงาน ไปพร้อมๆกับการสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมการเกิดนวัตกรรมทั้งสามด้าน

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงต่อไปคือจะพัฒนาความเป็นผู้นำในยุคที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ดวงจันทร์ วรคามิน และคณะ. (2559). **การศึกษาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการมีจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นคนดีคนเก่งของนักเรียนไทย.** สืบค้นจาก http://knowledgefarm.in.th/wp-content/uploads/2016/11/critical-thinking-and-civic-mindedness-on-thai-student.pdf.

ภูวดล โกมลรัตนเสถียร. (2018). เจาะ10ทักษะแรงงาน ที่ทั่วโลกต้องการ. สืบค้นจาก https:// www. posttoday. com/biz/news/534258

ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข (2558). **ท่านเป็นผู้นำที่ส่งเสริมนวัตกรรมหรือไม่.** สืบค้นจากhttp:// www.bangkokbiznews. com/blog/detail/634610

Aryanto, R., Fontana, A., & Afiff, A.Z. (2015). **Strategic Human Resource Management Innovation Capability and Performance.** An Empirical Study in Indonesia Software Industry. Social and Behavioral Sciences 211: 874- 879

Barsh, J., Capozzi, M.M., Davidson, J. (2008). **Leadership and innovation**. ข้อมูลอีเล็กทรอนิกส์. https:// www. mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/leadership-and-innovation

Boonstan, w. (2007). Understanding conflict management styles of Thais and Americans in multinational corporations in Thailand. **International journal of conflict management**. 18: 196-218

Robbins,P,S& Coulter,M(2010). Management. 11. Prentice Hall

การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและความตั้งใจที่จะลาออก: การศึกษาเชิงประจักษ์ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในเขตภาคเหนือประเทศไทย

PERCEIVED ORGANIZATIONAL JUSTICE AND TURNOVER INTENTIONS: AN EMPIRICAL INVESTIGATION OF NON-COMMISSIONED POLICE OFFICER IN NORTHERN THAILAND

ปิยะวรรณ คุ้มญาติ* ชินเนีย รัติภัทร์ และ เนาวลักษณ์ เอื้อพิชญานนท์
สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก
* corresponding author e-mail : piya_mk@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในเขตภาคเหนือประเทศไทยกับความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการปฏิบัติงาน และความตั้งใจลาออก การสำรวจเชิงประจักษ์จากนายตำรวจทั้งหมด 160 นาย ในการตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และความตั้งใจลาออก แต่การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังพบว่า ความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออก โดยผลการวิจัยนี้เกิดขึ้นในบริบทของผู้รับราชการตำรวจชั้นประทวนเท่านั้น

คำสำคัญ : การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร ความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการปฏิบัติงาน ความตั้งใจที่จะลาออก

Abstract

The aim of this study was to investigate the relationship between perceived organizational justices of non-commissioned police officers in northern Thailand, with various variables including job satisfaction, organizational citizenship behavior, job performance, and turnover intentions. An Empirical Investigation from 160 polices officer filled out questionnaires. The results found that perceived organizational justice is related to job satisfaction, organizational citizenship behavior, and turnover intentions. However, perceived organizational justice is not related to job performance. It was also found that job satisfaction, organizational citizenship behavior, and job performance are related to turnover intentions. The results of this research are in the context of non-commissioned police officers.

Keywords : perceived organizational justice, job satisfaction, organizational citizenship behavior, job performance, turnover intentions

บทนำ

องค์กรเป็นองค์ประกอบของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตมนุษย์ทั้งทรัพยากรมนุษย์ที่ชาญฉลาดเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ที่สำคัญที่สุดขององค์กรเช่นกัน ตามแนวทางการจัดการพฤติกรรมขององค์การกล่าวถึงความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น ความกล้าหาญ และความฉลาดเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับความสำเร็จขององค์กร ซึ่งพฤติกรรมองค์การเป็นสิ่งที่แสดงถึง

พฤติกรรมของแต่ละบุคคลในสถานที่ปฏิบัติงาน (Jafari & Bidarian, 2012) มีความเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงาน แรงจูงใจในการทำงาน ความผูกพันที่พนักงานมีต่อองค์กร และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การซึ่งเป็นบทบาทพิเศษของพนักงานแต่ละคน และช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรจนนำไปสู่ประสิทธิภาพที่ดีขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างงานกับความพึงพอใจในงาน และประสิทธิภาพของงานมีความสัมพันธ์เชิงบวก (Yoon et al., 2001) และประเด็นหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้พนักงานเกิดความพึงพอใจในงานคือแนวคิดด้านความยุติธรรมในองค์กรซึ่งสมาชิกในองค์กรเข้าใจและรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของความยุติธรรมและผลลัพธ์ของความยุติธรรมที่สะท้อนกลับมาที่ผลการปฏิบัติงานโดยตรง แนวคิดนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับองค์กรที่คาดหวังในการพัฒนานโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น (Fields et al., 2000; Nadiri & Tanova, 2010)

การศึกษาส่วนใหญ่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลที่ความยุติธรรมเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อทรัพยากรบุคคลในองค์กรที่ส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในอนาคตของบุคคลเหล่านั้น การศึกษาวิจัยในปัจจุบันให้ความสำคัญไปที่การตรวจสอบความสัมพันธ์ของการรับรู้ความยุติธรรมกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานโดยตรง อาทิ การจ้างงานและความพึงพอใจในงานโดยรวม และพฤติกรรมที่แสดงความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน ตลอดจนการรับรู้หรือความรู้สึกของพนักงานที่ความเป็นธรรมมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของพนักงาน (Fulford, 2005) และการศึกษาการรับรู้ความยุติธรรมในปัจจุบันส่วนใหญ่ศึกษาถึงผลร่วมกันของการรับรู้ในกระบวนการความยุติธรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันว่ามีผลกระทบเกิดขึ้นกับพนักงาน และมีผลต่อการทำงานอย่างไร หรือทัศนคติที่แตกต่างกันโดยการวิเคราะห์ถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์และขั้นตอนการปฏิบัติงานในองค์กรว่าสามารถดำรงความยุติธรรมได้หรือไม่อย่างไร โดยผลของการรับรู้ส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และการรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการออกจากงานนั้นสะท้อนความยุติธรรมในองค์กรนั้น และการรับรู้ความยุติธรรมมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Nadiri & Tanova, 2010)

จากประเด็นความยุติธรรมนำมาสู่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่มีจุดมุ่งหมายในการตรวจสอบความสัมพันธ์การรับรู้ความยุติธรรมของผู้รับราชการตำรวจชั้นประทวนในเขตจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย โดยมุ่งศึกษาว่าการรับรู้ความยุติธรรมมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการปฏิบัติงาน และความตั้งใจที่จะลาออกอย่างไร และสำหรับเหตุผลสำคัญที่เลือกตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์จากข้าราชการตำรวจชั้นประทวน เพราะพบสถานการณ์ที่แสดงถึงความเครียดของผู้ประกอบอาชีพตำรวจเพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน โดยข้อมูลสถิติแสดงในปีงบประมาณ 2551 ถึง 2556 ข้าราชการตำรวจฆ่าตัวตายทั้งสิ้น จำนวน 174 นาย และเป็นยศตำรวจชั้นประทวนถึง 119 นาย (ข้อมูล ณ วันที่ 30 ก.ย. 2556 กองวิจัย สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ) และพบข้อมูลเพิ่มเติมจากศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง ระบุสาเหตุการฆ่าตัวตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจระหว่างปี 2551 ถึง 2559 พบว่ามีตำรวจฆ่าตัวตายรวม 279 นาย (ข้อมูลถึง พ.ค. 2559) พบว่า ตำรวจไทยฆ่าตัวตาย 13.6 นายต่อตำรวจแสนนาย เปรียบเทียบการฆ่าตัวตายของคนไทยโดยรวมฆ่าตัวตายเพียง 6.08 คนต่อประชากรแสนคนเท่านั้น ณ ปี 2557 จะเห็นว่าตำรวจไทยมีอัตราการฆ่าตัวตายมากกว่าคนไทยถึง 2 เท่า โดยสาเหตุมาจากปัญหาด้านหน้าที่การปฏิบัติงาน และการประเมินของกลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด โรงพยาบาลตำรวจ ระบุว่าปัจจัยที่สำคัญคือตำรวจที่มีความเครียดส่วนใหญ่ไม่กล้าพบจิตแพทย์ เพราะกลัวเสียประวัติถึงผู้บังคับบัญชา ซึ่งเกรงว่าอาจจะกระทบถึงความก้าวหน้าในอาชีพ (ข้อมูล ณ วันที่ 29 ม.ค. 2561 ศูนย์ข้อมูลและข่าวสืบสวนเพื่อสิทธิพลเมือง https://www.tcijthai.com/news/) จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นประเด็นสำคัญให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิจัยเรื่องการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและความตั้งใจลาออกโดยเลือกศึกษาข้อมูลจากกับกลุ่มของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งลักษณะของอาชีพตรวจผู้บังคับและสายบังคับบัญชา มีความเคร่งครัดสูงมากและมีผลต่อจิตใจ พฤติกรรมและการความเป็นอยู่หรือความก้าวหน้าในอาชีพอย่างมาก นำมาสู่การศึกษาในตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร (Perceived Organizational Justice) คือการรับรู้ความเป็นธรรมที่ ได้รับจากองค์กรของบุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นสมาชิกองค์กร โดยมีแนวคิดสามมิติ คือ การกระจายอย่างเป็นธรรม กระบวนการยุติธรรม

และความยุติธรรมที่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยการกระจายอย่างเป็นธรรมมีการรับรู้ความเป็นธรรมตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งการตรวจสอบผลลัพธ์ของความยุติธรรมจะมาจากความยุติธรรมด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยความเป็นธรรม (Martı´nez-Tur et al., 2006) ตั้งแต่การกระจายอย่างเป็นธรรมจะเกี่ยวกับผลลัพธ์การปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น โดยความสัมพันธ์มีความเชื่อมโยงอย่างมากกับวิธีการที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและเครื่องมือหรือวิธีการที่ใช้แสดงความเป็นธรรม ดังนั้น จะเห็นได้ว่ามีการการรับรู้ความยุติธรรมของพนักงานมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจของพวกเขาที่มีความเชื่อและทัศนคติบางอย่างเกี่ยวกับวิธีการที่องค์กรจะกระทำกับพวกเขา และใช้การตัดสินใจในสถานการณ์ที่เขาเชื่อมั่นในผลลัพธ์ และความเป็นจริงองค์กรได้ปฏิบัติต่อพนักงานแต่ละคนมีความแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อความเข้าใจและเป็นผลให้พนักงานจะรู้สึกไม่สบายใจ ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่พอใจงานในลำดับต่อไป (Nadiri & Tanova, 2010)

การศึกษาเกี่ยวกับความยุติธรรมในองค์กรส่วนใหญ่แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความยุติธรรมในองค์กรและผลกระทบต่อตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน รวมถึงความตั้งใจในการลาออกจากงาน ความมุ่งมั่นของพนักงานในองค์กร พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และความพึงพอใจในงาน (Fulford, 2005) และเกี่ยวข้องกับการกระจายความยุติธรรมที่มีการจัดสรรผลประโยชน์ทั้งในส่วนที่เป็นลักษณะปริมาณงานที่เป็นธรรม และขั้นตอนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม ซึ่งอธิบายได้ว่าแนวทางการตัดสินใจสำหรับการจัดสรรทรัพยากรหรือการดำเนินการใด ๆ ในองค์กรต้องเป็นไปอย่างยุติธรรม แต่บางกรณีแสดงให้เห็นว่าความยุติธรรมในองค์กรก็ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Batool, 2013) และยังพบว่าความยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมมีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานและมีอิทธิพลต่อความตั้งใจออกจากงานของพนักงาน (Hassan,2002; Niazi & Ali, 2014) และการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทำให้สามารถระบุถึงความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานที่จะเกิดขึ้นได้มากกว่าการรับรู้ด้านกระจายความยุติธรรม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับความยุติธรรมไม่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน (Niazi & Ali, 2014) และการกระจายความยุติธรรมยังกระทบต่อความพึงพอใจในงานของพนักงาน ส่วนของกระบวนการความยุติธรรมก็เป็นตัวบ่งชี้ที่ สำคัญที่แสดงถึงความไว้วางใจที่พนักงานมีต่อผู้บังคับบัญชาอีกด้วย จากเหตุผลทั้งหมดในขั้นต้น จึงเป็นที่มาของสมมุติฐานงานวิจัยคือ **สมมติฐานที่ 1a-1d** การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับ a) ความพึงพอใจในงานในเชิงบวก b) พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในเชิงบวก c) ผลการปฏิบัติงานในเชิงบวก และ d) ความตั้งใจออกจากในเชิงลบ

ความพึงพอใจในงาน (Job Satisfaction) ความพึงพอใจในงานเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ของแต่ละบุคคลที่มีต่องานหรือองค์กรโดยเฉพาะ (Oshagbemi, 2000) แสดงให้เห็นว่าพนักงานที่ไว้วางใจในองค์กรในระดับสูงจะมีความพึงพอใจในงานระดับสูงตามไปด้วยและยังมีผลต่อความตั้งใจในการเปลี่ยนงานด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลโดยตรงต่อการก่อตัวของความรู้สึกที่มีความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน เพราะความไม่มั่นคงในการทำงานของพนักงานมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงาน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลประกอบการของกิจการ ดังนั้น การทำให้พนักงานรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยจะช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจของพนักงานให้ดีขึ้น เพื่อส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรต่อไป (Gill, 2008 ;Yashoglu, Karagulle, & Baran, 2013) ฉะนั้นความพึงพอใจในงานของพนักงานเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารองค์กรที่ต้องตระหนักว่าองค์กรมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการให้พนักงานได้รับงานที่ท้าทายและได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่า (Robinson & Morrison, 2000) อย่างไรก็ตามพนักงานที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะมีทัศนคติที่ดีเป็นทุนเดิมอยู่แล้วทำให้มีความพึงพอใจต่อชีวิตและงานของตน (Ignat & Clipa, 2012) แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงทางอารมณ์เฉพาะบุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยและการกระจายความยุติธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อพนักงานในเรื่องของการจ่ายค่าจ้างที่มีการกระจายอย่างยุติธรรม ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในงานและความตั้งใจจะลาออกจากงานด้วย (Tnay, Othman, Siong, & Lim, 2014) จะเห็นว่าทั้งเอกลักษณ์ของงาน ความหลากหลายของงาน และความต้องการความสำเร็จของงานเป็นตัวบ่งชี้ถึงแรงจูงใจที่สำคัญของความพึงพอใจในการทำงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมของพนักงานเป็นตัวพยากรณ์ถึงระดับความพึงพอใจที่จะเกิดขึ้นในการทำงานของพนักงานด้วย (Andrew & Sofian, 2012) ดังนั้น ความพึงพอใจในการทำงานเกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการลาออกจากงาน

ของพนักงาน ซึ่งพนักงานเห็นว่าการลาออกจากงานของพวกเขาจะทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างงานในปัจจุบันของพวกเขากับงานของคนอื่น ๆ และจะประเมินทางเลือกของพวกเขาโดยการลาออกจากงาน ซึ่งความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจในการลาออกจากงาน เป็นที่มาของสมมุติฐานงานวิจัย คือ **สมมติฐานที่ 2** ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจออกในเชิงลบ

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior) คือพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้ว่าต้องปฏิบัติตามเมื่อเข้ามาเป็นพนักงานหรือไม่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างเป็นทางการ แต่พฤติกรรมเหล่านี้กลับมีส่วนช่วยในการทำงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นพฤติกรรมที่ประกอบด้วยความมุ่งมั่นและความตระหนักได้ของสมาชิกในองค์กรเอง ไม่ได้ถูกคาดหวังหรือตั้งเป้าหมายโดยตรงหรือมีระบบแรงจูงใจที่เป็นทางการขององค์กร โดยทั่วไปพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การจะส่งเสริมการทำงานขององค์กรซึ่งแรงจูงใจและความตระหนักคือพฤติกรรมที่ไม่จำเป็นต้องมีบทบาทหรือหน้าที่ในงานตามสายบังคับบัญชาเพราะมันเป็นทางเลือกส่วนบุคคล และไม่มีบทลงโทษหากละเว้นการปฏิบัติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือพฤติกรรมนั้นเกินกว่าความคาดหวังอย่างเป็นทางการของบทบาทที่เป็นสมาชิกในองค์กรและยังมีความสำคัญและจำเป็นต่อการอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นการปฏิบัติต่อพนักงานขององค์กรจะส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในอนาคตของพวกเขา ซึ่งส่วนใหญ่จะตอบสนองต่อสภาพการทำงานที่ดี (Athanasou & King, 2002) ซึ่งพนักงานที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรมีความตั้งใจออกจากงานน้อยกว่าพนักงานที่ไม่ได้มีส่วนร่วมกับองค์กร พนักงานมีความเชื่อมั่นในเป้าหมายขององค์กรและต้องการบรรลุความสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการออกจากงานลดลง เมื่อความผูกพันและการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานมีสูงขึ้น พนักงานมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่เพื่อทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายทำให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงานและพร้อมจะดำรงรักษาองค์กรของพวกเขา แต่หากความผูกพันและการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรลดลง พนักงานไม่มีความสนใจเป็นพิเศษต่อเป้าหมายขององค์กร อาจส่งผลต่อความรู้สึกที่ท้อแท้และออกจากองค์กรในที่สุด (Akanbi et al. 2013) จึงเป็นที่มาของสมมุติฐานงานวิจัย คือ **สมมติฐานที่ 3** พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกในเชิงลบ

ผลการปฏิบัติงาน (Job Performance) คือความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในการทำงานตามความต้องการของงานนั้นซึ่งการปฏิบัติตามความรับผิดชอบแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นที่เชื่อมโยงกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของผลลัพธ์การปฏิบัติงาน โดยประสิทธิภาพถูกวัดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทักษะ การบริหารเวลา ทักษะการเป็นผู้นำและประสิทธิภาพในการประเมินผลพนักงานเป็นรายบุคคล ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นเหตุผลที่มีความสำคัญต่อความตั้งใจในการออกจากงานซึ่งความสัมพันธ์ของความตั้งใจในการออกจากงานและผลการปฏิบัติงานมีการประเมินโดยวิธีวิจัยที่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผลประกอบการและผลการดำเนินงานตามทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) อธิบายว่าการปฏิเสธการปฏิบัติงานหมายถึงพนักงานไม่สามารถเข้าถึงหรือได้รับผลประโยชน์จากงานที่ทำและส่งผลให้พนักงานต้องการออกจากงานที่ทำ (Birnbaum & Somers, 1993) ถ้าองค์กรแสดงข้อเสนอแนะเชิงลบต่อผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือพนักงานได้รับการตอบสนองในเชิงลบจากการปฏิบัติงานจะนำไปสู่การออกจากองค์กร เพราะถ้าพนักงาน ปฏิบัติงานได้ดีแต่พวกเขาไม่ได้รับสิ่งที่พวกเขาคาดหวังอยู่ ทำให้พนักงานส่วนใหญ่คิดว่าจะออกจากองค์กร (Allen & Griffeth 1999) และหากองค์กรมีระบบหรือวิธีการที่สนับสนุนผู้มีผลการปฏิบัติงานสูงและมีการตอบแทนเป็นรางวัลสำหรับพนักงานที่เหมาะสมสิ่งเหล่านั้นจะนำไปสู่การเพิ่มความพึงพอใจในงานด้วยเช่นกัน และพนักงานจะดำรงอยู่กับองค์กรต่อไปซึ่งนำไปสู่สมมุติฐานงานวิจัย คือ **สมมติฐานที่ 4** ผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจออกในเชิงลบ

ความตั้งใจที่จะลาออก (Turnover Intentions) เป็นประเด็นที่น่าสนใจในแง่ของความผิดปกติของอัตราการลาออกซึ่งความตั้งใจออกจากงานที่สูงขึ้นมีผลเกี่ยวข้องโดยตรงจากการจ่ายค่าทดแทนและกระทบต่อการสรรหาบุคลากรใหม่นั่นคือต้นทุนที่เพิ่มขึ้นขององค์กร (Pizam & Thornburg, 2000; Carbery et al., 2003) และเมื่อพิจารณาถึงความตั้งใจออกจากงานโดยสมัครใจจะพบว่าส่วนใหญ่พนักงานที่มีทักษะและความสามารถจะเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจออกจากงานได้ง่ายกว่า

บรรดาผู้ที่มีความสามารถด้อยกว่า (Tanova & Holtom, 2008) โดยปัญหาความตั้งใจออกจากงานเกิดขึ้นเมื่อพนักงานไม่พอใจกับงานและองค์กรของตน (Jeffrey, 2007) ซึ่งความตั้งใจที่จะลาออกพิจารณาที่ลักษณะของการออกจากงานโดยสมัครใจเมื่อการแลกเปลี่ยนหรือข้อตกลงระหว่างนายจ้างและลูกจ้างไม่ได้ดังที่ตั้งใจหรือที่ตกลงกัน (Dess and Shaw 2001) ความตั้งใจออกจากงานมีผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อองค์กร ซึ่งผลด้านลบคือองค์กรต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนพนักงาน รวมถึงองค์กรต้องจ่ายเงินในการสรรหาและคัดเลือก โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นยังเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบไปที่ฝ่ายบริหาร (Riley, 2006) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีพนักงานที่ทำงานร่วมกันในองค์กรออกจากงานอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของพนักงานที่เหลืออยู่และส่งผลต่อไปยังประสิทธิภาพขององค์กรโดยตรง (Grobler et al, 2005)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรกับความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการปฏิบัติงาน และความตั้งใจที่จะลาออก

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการปฏิบัติงาน และความตั้งใจที่จะลาออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและความตั้งใจที่จะลาออก ดำเนินงานดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มผู้รับราชการตำรวจชั้นประทวนเขตภาคเหนือในประเทศไทย จำนวน 17 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 300 สถานี ข้อมูลจากฐานข้อมูลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (www.pdd.police.go.th เข้าถึงครั้งล่าสุด ณ วันที่ 20 กรกฎาคม 2560) ใช้การสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น (Non-Probability)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 5 ตอน โดยลักษณะแบบสอบถามในตอนที่ 3 และตอนที่ 4 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับความคิดเห็น คือ ตั้งแต่ 1 (เห็นด้วยน้อยที่สุด) ถึง 5 (เห็นด้วยมากที่สุด)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้รับราชการตำรวจชั้นประทวนเขตภาคเหนือในประเทศไทย ซึ่งจะเป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม (Key performance indicator) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามและจัดส่งทางไปรษณีย์ไปยังผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 300 ราย เริ่มส่งแบบสอบถามวันที่ 4 สิงหาคม 2560 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลรวม 8 สัปดาห์ ได้รับแบบสอบถาม กลับมาทั้งหมด 169 ฉบับ การตอบไม่สมบูรณ์จำนวน 9 ฉบับ ดังนั้น แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบและนำไปใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 160 ฉบับ อัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 56.33 และก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลทำการทดสอบ ความมีอคติในการตอบแบบสอบถาม (non-response bias) พบว่า แบบสอบถามที่ส่งกลับไม่มีปัญหาอคติในการตอบแบบสอบถาม (Armstrong and Overton, 1977)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ความถดถอยแบบกำลังสองน้อยที่สุด (The ordinary least square regression analysis) เพื่อพยากรณ์ตัวแปรที่ต้องการศึกษา โดยนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยาย และสรุปผลการดำเนินการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแสดงถึงความสามารถที่นำแบบสอบถามไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไปได้ โดยมีค่า Cronbach Alpha ระหว่าง 0.733 ถึง 0.873 รายการที่ใช้ในการศึกษานี้สำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Loadings) แสดงผลที่มีค่าองค์ประกอบมากกว่า 0.40 ทุกรายการที่ใช้ศึกษา โดยมีค่าองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.573 ถึง 0.887 (Nunnally and Bernstein, 1994) สำหรับสถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลคือการวัดค่าของความแปรปรวนของค่าประมาณของสัมประสิทธิ์ของพารามิเตอร์ที่เพิ่มขึ้นเมื่อตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน (Variance inflation factors: VIF) โดยค่า VIF ทั้งหมดน้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นว่าไม่มีปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Stevens, 2002) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlation analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง -0.540 ถึง 0.757 ดังนั้นการศึกษานี้ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Hair et al., 2010) และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐานจำนวน 7 สมมติฐาน คือการวิเคราะห์ความถดถอยแบบกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Regression: OLS) ซึ่งนำมาเขียนในรูปแบบสมการของความสัมพันธ์ ดังต่อไปนี้

สมการที่ 1 JSF $= \alpha_{01} + \beta_{01}\text{POJ} + \varepsilon_{01}$

สมการที่ 2 OCB $= \alpha_{02} + \beta_{02}\text{POJ} + \varepsilon_{02}$

สมการที่ 3 JPF $= \alpha_{03} + \beta_{03}\text{POJ} + \varepsilon_{03}$

สมการที่ 4 TOI $= \alpha_{04} + \beta_{04}\text{POJ} + \beta_{05}\text{JSF} + \beta_{06}\text{OCB} + \beta_{07}\text{JPF} + \varepsilon_{04}$

ภาพที่ 2 สมการการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอย (results of regression analysis)

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรกับความพึงพอใจในงาน

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม			
	ความพึงพอใจในงาน (JSF)	พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB)	ผลการปฏิบัติงาน (JPF)	ความตั้งใจลาออก (TOI)
การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร (POJ)	0.725*** (0.055)	0.580*** (0.065)	0.002 (0.077)	-0.540*** (0.067)
Adjusted R^2	.523	.333	.288	.288
Maximum VIF	1.000	1.000	1.000	3.448

*p < .10, **p < .05, ***p < .01

พบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก (β_{01}=0.725, p<0.01) ดังนั้นผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานที่ 1a คือ ความยุติธรรม ในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานในเชิงบวก ลำดับต่อมาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก (β_{02}=0.588, p<0.01) ดังนั้นผลการวิเคราะห์ สนับสนุนสมมติฐานที่ 1b คือความยุติธรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

ขององค์การในเชิงบวก แต่ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรกับผลการปฏิบัติงานพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน (β_{03}=0.002, p>0.1) ดังนั้นผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 1c คือความยุติธรรมในองค์กรไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน และ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรกับความตั้งใจที่จะลาออกพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ (β_{04}= -0.540, p<0.01) ดังนั้นผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมุติฐานที่ 1d คือความยุติธรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะลาออกในเชิงลบ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอย (Results of regression analysis)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
	ความตั้งใจลาออก (TOI)
ความพึงพอใจในงาน (JSF)	- 0.323*** (0.096)
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB)	0.325*** (0.081)
ผลการปฏิบัติงาน (JPF)	- 0.225*** (0.068)
Adjusted R2	.344
Maximum VIF	1.726

*p < .10, **p < .05, ***p < .01

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับความตั้งใจลาออกพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ (β_{05}=-0.323, p<0.01) ดังนั้นผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานที่ 2 คือความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกในเชิงลบ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การกับความตั้งใจลาออกพบว่ามีความสัมพันธ์กับในเชิงบวก (β_{06}=0.325, p<0.01) ดังนั้นผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 คือความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกในเชิงบวก และความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิบัติงานกับความตั้งใจลาออกพบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ (β_{07}=-0.225, p<0.01) ดังนั้นผลการวิเคราะห์สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 คือผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกในเชิงลบ

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในงานในเชิงบวก และการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในเชิงบวก รวมถึงการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจที่จะลาออกในเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ โดยมองว่าผลลัพธ์ของความยุติธรรมที่การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยความเป็นธรรม (Martı´nez-Tur et al., 2006) จะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจพวกเขาให้พอใจในงานที่ตนเองรับผิดชอบ (Fulford, 2005; Nadiri & Tanova, 2010) และจะทุ่มเททำงานให้กับองค์กร ซึ่งสะท้อนถึงการมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Batool, 2013) จนไม่มีความคิดที่จะออกจากงานหรือต้องการออกจากงานน้อยลง (Dess and Shaw 2001) แต่ผลการวิจัยกลับพบว่า การรับรู้ความยุติธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน อาจกล่าวได้ว่า ผลลัพธ์การปฏิบัติงาน โดยทั่วไปในการวัดประสิทธิภาพจะวัดจากปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ทักษะและผลงานของพนักงานเป็นรายบุคคล และผูกติดกับผลตอบแทนที่มีเกณฑ์ที่ชัดเจนพอสมควร (Allen & Griffeth, 1999) นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัย พบว่า ความพึงพอใจในงานและผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกในเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวถึงความพึงพอใจในการทำงานว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการลาออกจากงาน ซึ่งพนักงานจะเปรียบเทียบงานที่ตนเองทำและประเมินทางเลือกในการลาออกจากงาน จากความรู้สึกของตนที่มีต่องาน (Susskind et al, 2000) และจากผลงานที่ตนทำได้ว่าจะอยู่กับองค์กรต่อไปหรือไม่ (Tanova & Holtom, 2008) แต่

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกในเชิงบวก อาจเนื่องจากในบริบทที่ทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มผู้รับราชการตำรวจ ซึ่งอาจมีประเด็นของศักดิ์ศรีของอาชีพ และการบังคับบัญชาที่เข้มงวดเข้ามาเกี่ยวข้อง (Batool, 2013)

สำหรับการดำเนินการวิจัยในอนาคต สามารถขยายประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลอาทิ เมื่อมีพื้นที่บังคับบัญชาที่แตกต่างกันเข้ามาเกี่ยวข้องการรับรู้ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นอย่างไร และยังสามารถดำเนินการวิจัยในเชิงลึก โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงประเด็นสำคัญและสามารถวิจัยลงถึงสาเหตุและข้อมูลเชิงลึกที่เพิ่มขึ้น อาทิ ประเด็นที่ทำไมการรับรู้ความยุติธรรมไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน หรือทำไมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจลาออกในเชิงบวก อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ที่สามารถตอบคำถามการวิจัยที่ได้คำตอบในเชิงลึกยิ่งขึ้น และยังทำให้ผลการวิจัยสามารถขยายผลนำไปเป็นแนวทางเพิ่มเติมสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการภายในองค์กรต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรกับความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการปฏิบัติงาน และความตั้งใจที่จะลาออก โดยการรับรู้ความยุติธรรมถูกประเมินจากประสบการณ์ส่วนบุคคลที่ผู้ที่เป็นตัวแทนตอบแบบสอบถามได้รับมา และสะท้อนถึงทัศนคติเมื่อเขารับรู้ความยุติธรรมที่เคยได้รับแตกต่างกันไปพบว่ามีความสัมพันธ์กับความพอใจในงาน เมื่อรับรู้ว่ามีความยุติธรรมเกิดขึ้นพวกเขาก็จะพึงพอใจในงานเพิ่มขึ้น ทุ่มเทให้กับองค์กรมากขึ้น และคิดออกจากงานน้อยลง แต่จากผลการวิจัยครั้งนี้กลับพบว่าการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรไม่มีความความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และผลการปฏิบัติงาน กับความตั้งใจที่จะลาออก พบว่าเมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในงาน และมีผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือเป็นไปตามที่คาดหวังของผู้ปฏิบัติงานจะมีความคิดที่จะออกจากงานลดลง แต่กลับพบว่าเมื่อวิจัยในบริบทของผู้รับราชการตำรวจชั้นประทวนพฤติกรรมการทุ่มเทให้กับการทำงานที่มากขึ้นกลับทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องการออกจากงานมากขึ้นด้วย ซึ่งประเด็นที่ต่างจากสมมติฐานเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการหาคำตอบในเชิงลึกต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ขอขอบคุณอย่างยิ่งสำหรับข้าราชการตำรวจชั้นประทวนผู้ปฏิบัติงานในเขตภาคเหนือผู้ตอบแบบสอบถาม และนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการ หลักสูตรเทียบโอน 2559 มทร.ล้านนา ตาก สำหรับการเตรียมแบบสอบเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

Akanbi, Ayobami, P., Ofoegbu, & Eugene, O. (2013). Impact of perceived organizational justice on organizational commitment of a food and beverage firm in Nigeria. **International Journal of Humanities and Social Sciences**. 3(14): 207-218.

Andrew, O. C., & Sofian, S. (2012). Individual factors and work outcomes of employee engagement. **Procedia-Social and Behavioral Sciences.vol**. 40: 498-508.

Athanasou, M.G.C., & King, J.N., (2002). Job satisfaction and organizational citizenship behaviour: a study of Australian human-service professionals. **Journal of Managerial Psychology**. 17(4): 287–297.

Batool, S. (2013). Developing orgnizational commitment and orgnizational justice to amplify organizational citizenship behavior in Banking sector. **Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences**. 7(3): 646-655.

Fields, D., Pang, M., & Chiu, C., (2000). A comparative field study of the effects of distributive and procedural justice in Hong Kong. **Journal of Organizational Behaviour**. 21(5): 547–562.

Fulford, M.D. (2005). That's not fair! The test of amodel of organizational justice, job satisfaction, and organizational commitment among hotel employees. **Journal of Human Resources in Hospitality and Tourism.** 4 (1): 73–84.

Gill, A.S. (2008). The role of trust in employee–manager relationship. International. **Journal of Contemporary Hospitality Management.** 20 (1): 98–103.

Hassan, A. (2002). Organizational justice as a determinant of organizational commitment and intention to leave. **Asian Academy of Management Journal.** 7(2): 55-66.

Ignat, A. A., & Clipa, O. (2012). Teacher's satisfaction with life. job satisfaction and their emotional intelliegence. **Procedia-Social Behavioral Sciences.** 33: 498-502.

Jafari, P., & Bidarian, S. (2012). The relationship between organizational justice and organizational citizenship behavior. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**. 47: 1815-1820.

Martı´nez-Tur, V., Peiro, J.M., Ramos, J.y., Moliner, C. (2006). Justice perceptions as predictors of customer satisfaction: the impact of distributive, procedural, and interactional justice. **Journal of Applied Social Psychology.** 36 (1): 100–119.

Nadiri,H., & Tanova, C. (2010). An investigation of the role of justice in turnover intentions, job satisfaction, and organizational citizenship behavior in hospitality industry. **International Journal of Hospitality Management.** 29: 33–41.

Niazi, A., & Ali, M. (2014). The relationship between organizational justice and organizational commitment And the mediating effect of job satisfaction on organizational behavior. **International Journal of Management Sciences and Business research.** 3(2): 25-31.

Oshagbemi, T. (2000). Gender differences in the job satisfaction of university teachers. **Women in Management Review.** 15(7): 331–343.

Pizam, A., Thornburg, S.W. (2000). Absenteeism and voluntary turnover in Central Florida hotels: a pilot study. **International Journal of Hospitality Management.** 19: 211–217.

Robinson, S.R., & Morrison, E.W. (2000). The development of psychological contract breach and violation: a longitudinal study. **Journal of Organizational Behavior**. 21: 525–546.

Tnay, E., Othman, A. E., Siong, H. C., & Lim, S. L. (2014). The influence of job satisfaction and orgnizational commitment on turnover intention. **Procedia-Social Behavioral sciences.** 97: 201-208.

Yashoglu, M., Karagulle, A. O., & Baran, M. (2013). An emperical Research on the relationship between job insecurity,Job related stress and job satisfaction of Logistics industry. **Procedia- Social and Behavioral Sciences.** 99: 332-338.

Yoon, M.H., Sharon, E.B., & Jaeboem, S. (2001). The effect of work climate on critical employee and customer outcomes. **International Journal of Service Industry Management**. 12(5): 500–521.

ศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้าการบริการสู่เศรษฐกิจสีเขียวในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู

THE POTENTIAL OF LOGISTICS MANAGEMENT FOR COMMERCE ENTREPRENEURS IN DRIVING GREEN ECONOMY : UDON THANI AND NONG BUA LAMPHU

รัชนีวรรณ พูลสวัสดิ์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เลย
*corresponding author e-mail : Ratchaneewan.phu@Lru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้าการบริการที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว ในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ที่เป็นนิติบุคคลในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดหนองบัวลำภู กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 253 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประมวลผล สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ความถี่และค่าร้อยละ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจที่ประกอบการการค้าการบริการส่วนใหญ่อยู่จังหวัดอุดรธานี ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ 5 – 10 ปี จำนวนคนงานประจำน้อยกว่า 15 คน ประเภทสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่ผลิตจากโรงงาน แหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อโทรทัศน์/วิทยุ 2) ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้าการบริการที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว ในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู จำแนกตามรายจังหวัด จังหวัดอุดรธานีผู้ประกอบการการค้าการบริการมีศักยภาพทางด้านกิจกรรมโลจิสติกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี-ดีมาก กล่าวคือ ผู้ประกอบการธุรกิจมีการจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บ โดยมีการวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบในระดับที่ดีมากเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 60.10) รองมาได้แก่ การจัดซื้อ (ร้อยละ 48.20) และการขนส่ง (ร้อยละ 47.20) ในขณะที่ผลศักยภาพในระดับดี ได้แก่ การพยากรณ์ความต้องการ (ร้อยละ 59.20) การจัดการสินค้าคงคลัง (ร้อยละ 54.60) กระบวนการสั่งซื้อ (ร้อยละ 51.40) การสื่อสารด้านโลจิสติกส์ (ร้อยละ 50.90) การบรรจุภัณฑ์ (ร้อยละ 46.30) การบริการลูกค้า (ร้อยละ 45.90) และโลจิสติกส์ย้อนกลับ (ร้อยละ 44.00) เป็นลำดับสุดท้าย สำหรับจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการการค้าการบริการมีศักยภาพทางด้านกิจกรรมโลจิสติกส์ในทั้ง 3 ระดับ กล่าวคือผู้ประกอบการธุรกิจมีการจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บโดยมีการวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ในระดับที่ดีมากเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 62.90) รองลงมาได้แก่ การจัดการสินค้าคงคลัง (ร้อยละ54.30) และการขนส่ง (ร้อยละ 47.20) โดยศักยภาพในระดับดี ได้แก่ การสื่อสารด้านโลจิสติกส์ (ร้อยละ 71.40) กระบวนการสั่งซื้อ และ การบรรจุภัณฑ์ (ร้อยละ 68.60) โลจิสติกส์ย้อนกลับ (ร้อยละ65.70) การพยากรณ์ความต้องการ (ร้อยละ 60.00) และ การจัดซื้อ (ร้อยละ45.70) ตามลำดับ ในขณะที่การบริการลูกค้า (ร้อยละ 51.40) มีผลศักยภาพในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาทั้ง 2 จังหวัด มีศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ที่โดดเด่น ด้านกิจกรรมการจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บ ที่มีโอกาสในการพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว กล่าวคือ สามารถรับและจัดเก็บสินค้าได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ ลดระยะเวลาในการทำงานและจำนวนบุคลากรได้ โดยสามารถ

ระบุการจัดเก็บสินค้าที่มีการเคลื่อนไหวบ่อยไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสม และยังช่วยป้องกันความเสียหายของสินค้า ลดปัญหาสินค้าสูญหาย/โจรกรรม ลดการสูญเสียจากกระบวนการโลจิสติกส์ที่ไม่จำเป็น

คำสำคัญ : ศักยภาพ การจัดการโลจิสติกส์ ธุรกิจการค้าการบริการ เศรษฐกิจสีเขียว

Abstract

The objective of this research was to study the potential of logistics management for commercial entrepreneurs in driving green economy in Udon Thani and Nong Bua Lamphu province. The samples used for this study were 253 registered commercial entrepreneurs by simple random technique. The tool used for this research was a questionnaire. Statistics used were frequency and percentage. The results of the research were 1) General information: most of commercial entrepreneurs in Udon Thani had run their business for 5-10 years with less than 15 employees, and environmentally friendly products were factory made; 2) The potential of logistics management for commercial entrepreneurs in driving green economy in Udon Thani and Nong Bua Lamphu provinces. Classifying by provinces, Udon Thani has the overall potential of logistics activities at a good - very good level. The best performances was warehouse and storage management, with well-organized shelf display (60.10%). Secondly, purchases (48.20%) and transportation (47.20%). While, the potentials at good were demand forecast (59.20%), inventory management (54.60%), order processing (51.40%), logistics communication (50.90%), packaging (46.30%), customer service (45.90%) and the last one was reverse logistics (44.00%). As for Nong Bua Lamphu, there were 3 levels of potential of logistics activities. The best performances was warehouse and storage management, with well-organized shelf display (62.90%) followed by inventory management (54.30%) and transportation (47.20%). The potential with good performance were logistics communication (71.40%), ordering processing and packaging (68.60%), reverse logistics (65.70%), demand forecast (60.00%) and purchasing (45.70%). While, customer service (51.40%) was at fair level. Considering the two provinces, there were outstanding logistics management in warehouse management and storage activities which had the opportunity to develop into a green economy - they can receive and store goods quickly, accurately which can reduce the working time and a number of personnel. Moreover, frequently moving items could be stored in the right place. It also helps prevent damage to the products, reduce the problems of lost / stolen goods and reduce losses from unnecessary logistics processes.

Keywords : potential, logistics management , entrepreneurs ,green economy

บทนำ

นับแต่เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และการปฏิวัติเขียว (The Green Revolution) ในช่วงทศวรรษที่ 6 โลกได้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างไม่หยุดยั้ง มีการลงทุนโดยใช้

ทรัพยากรของโลกเป็นจำนวนมากเพื่อตอบสนองความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุดของมนุษย์ จนละเลยการพัฒนาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพชีวิต สังคม กลายเป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน ทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม ความสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การสูญพันธุ์ของพันธุ์พืชและสัตว์ต่างๆ ปัญหาสังคม คุณภาพชีวิต ที่ไม่ได้มาตรฐาน ฯลฯ ประกอบกับวิกฤติการณ์ด้านอาหารและพลังงานที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2550-2551 รวมถึงปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ หรือแม้แต่วิกฤตการณ์ทางการเงินในหลายประเทศทั่วโลก ทำให้ประเทศต่างๆ รวมถึงเวทีการเจรจาระหว่างประเทศเริ่มหันกลับมาทบทวนรูปแบบและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต และนำมาสู่แนวคิด “เศรษฐกิจสีเขียว” หรือ Green Economy ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิต และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุล กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสากลได้เริ่มขึ้นตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Program : UNEP) ในปีพ.ศ. 2516 และได้เพิ่มความเข้มข้นมากขึ้นภายหลังการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) หรือการประชุมสุดยอดของโลก (The Earth Summit) หรือการประชุมริโอ (Rio Conference) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของนานาประเทศในการผลักดันรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน และเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญในการลงทุนอุตสาหกรรมสีเขียว เพื่อสร้างระบบ “เศรษฐกิจสีเขียว” เพื่อเป็นกลไกในการผลักดันเศรษฐกิจของโลกให้พัฒนาไปยังทิศทางสีเขียวและยั่งยืน โดยเชื่อมั่นว่าเศรษฐกิจสีเขียวจะสามารถสร้างงาน การออมเงิน และปกป้องผู้ด้อยโอกาส (สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ, 2556, หน้า 1)

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันนำหลัก Sustainable Development Goals (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติมาปฏิบัติ มีการวางนโยบายยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Growth) เพื่อเร่งวางระบบการอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งยกระดับความสามารถในการป้องกันผลกระทบและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ ธรรมชาติและปรับตัวไปสู่รูปแบบของการผลิตและการบริโภคที่ปล่อยคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดยจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่สอดรับเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งกำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องยกระดับผลิตภาพการผลิตและการใช้นวัตกรรมในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในสาขาอุตสาหกรรม เกษตรและบริการ การสร้างความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหาร การเพิ่มขีดความสามารถทางการค้าและการเป็นผู้ประกอบการ รวมทั้งการพัฒนาฐานเศรษฐกิจแห่งอนาคต ทั้งนี้ภายใต้กรอบการปฏิรูปและพัฒนาปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ทุกด้าน อันได้แก่โครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาทุนมนุษย์ และการบริหารจัดการทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ในปี 2560 เศรษฐกิจไทยไตรมาสที่ 2 มีภาพรวมขยายตัวร้อยละ 3.7 โดยในด้านการใช้จ่าย มีปัจจัยสนับสนุนจากการส่งออกสินค้าและบริการ การใช้จ่ายภาครัฐบาล รวมทั้งการอุปโภค บริโภคภาคเอกชน มีการขยายตัวต่อเนื่อง และการลงทุนภาคเอกชนปรับตัวดีขึ้น ในขณะที่การ ลงทุนภาครัฐลดลง ในด้านการผลิตสาขาเกษตรกรรม สาขาการค้าส่งค้าปลีก สาขาโรงแรมและ ภัตตาคาร และสาขาขนส่งและคมนาคมขยายตัวสูงขึ้น ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรมชะลอตัว สำหรับภาวะเศรษฐกิจรายภาค (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาค, 2560)

จากสถานการณ์ดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการ ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ภายใต้แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมฉบับที่ 4 (พ.ศ.2560-2564) มีกรอบแนวคิดหลักในการมุ่งเน้นให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง ภายใต้บริบท การแข่งขันทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยจะต้อง มีความรู้ มีทักษะในการประกอบธุรกิจ สามารถสรรสร้างสินค้า/บริการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีมูลค่าสูง แข่งขันได้ทั้งตลาด ในประเทศและตลาดโลก เพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยก้าวขึ้นเป็นพลัง ขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศได้อย่างแท้จริง โดยมีพันธกิจพัฒนาระบบนิเวศให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ SMEs ยกระดับขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ ของ SMEs ให้มีประสิทธิภาพ พร้อมเข้าสู่ การแข่งขันอย่างมืออาชีพ และ เพิ่มศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของ SMEs เพื่อสร้างมูลค่าตอบโจทย์อนาคตประเทศไทย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ. ขนาดกลางและขนาดย่อม, 2560, หน้า 29) และกำหนดให้มีนโยบายการพัฒนาเพิ่มมูลค่าระบบห่วงโซ่อุปทาน เพื่อพัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานให้ได้มาตรฐานสากล และสามารถบริหารจัดการตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานจนถึงจุดจำหน่ายสินค้าสู่ผู้อุปโภคบริโภค ส่งเสริมการดำเนินการด้านโลจิสติกส์ที่มีความปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (กองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์, 2560 หน้า 31) เพื่อตอบสนองการแข่งขันในยุคโลกไร้พรมแดน ที่นอกจากการแข่งขันกันด้วยความเร็วแล้ว ธุรกิจในปัจจุบันยังแข่งขันกันที่ความพึงพอใจของลูกค้า และการพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว โลจิสติกส์จึงถูกนำมาใช้ในธุรกิจ เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน และใช้ในการรักษาเวลาในการให้บริการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการภายในธุรกิจ การเพิ่มขีดความสามารถจะพิจารณาในรูปแบบของเวลาที่ใช้ การให้ความสำคัญระหว่างผู้ขายสินค้ากับผู้บริโภคเพื่อให้เกิดความสมดุล เพื่อลดความบกพร่องของงาน การปฏิบัติงานภายใต้ความต้องการของลูกค้าแบบไม่มีข้อจำกัด และการทำงานอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของธุรกิจจะขึ้นกับความสามารถในการใช้ทรัพยากรเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างคุ้มค่า

จากความสำคัญดังกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้าการบริการที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว ใน จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้าการบริการที่สามารถพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งประโยชน์ที่จะได้รับจะส่งผลให้เกิดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เนื่องจากธุรกิจมีต้นทุนจำนวนมากที่เกิดจากกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ ธุรกิจจึงต้องจัดการกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ต่างๆให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนลง นอกเหนือจากการดำเนินกิจกรรม

ด้านโลจิสติกส์มีบทบาททำให้ลดต้นทุนแล้ว ธุรกิจต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับต้นทุนและประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการสมดุลและการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ที่เป็นนิติบุคคลในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวนประชากร 5,638 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2559) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการจับฉลากจากรายชื่อของผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดอุดรธานีและหนองบัวลำภู โดยผู้วิจัยได้รับข้อมูลตอบกลับจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 253 คน

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มการค้าการบริการ

จังหวัด	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
อุดรธานี	4,881	218
หนองบัวลำภู	757	35
รวม	**5,638**	**253**

ที่มา : กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2559)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นมาเพื่อสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ SMEs ชื่อธุรกิจจังหวัด ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ จำนวนทุนในการดำเนินงาน จำนวนคนงานประจำ ประเภทสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในธุรกิจ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมจากแหล่งใดมากที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสำรวจศักยภาพของธุรกิจด้านกิจกรรมโลจิสติกส์ ปัจจัยที่นำมาประเมินได้แก่ กิจกรรมทางด้านโลจิสติกส์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของธุรกิจการค้าจำนวน 10 กิจกรรม (สำนักโลจิสติกส์, 2556, หน้า 4) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพทางการบริหารจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจ โดยมีวิธีการวัดศักยภาพกิจกรรมโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs ดังนี้ ***ระดับที่หนึ่ง*** ซึ่งหมายความว่าธุรกิจมีรูปแบบการดำเนินกิจการด้านโลจิสติกส์แบบไม่เป็นทางการ ถึงแม้จะพบสภาพปัญหาแต่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ***ระดับที่สอง*** ซึ่งหมายความได้ว่าธุรกิจให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ แต่ไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการหรือมีการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเป็นครั้งคราว ***ระดับที่สาม*** หมายความว่าธุรกิจมีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นทางด้านการบริหารจัดการ ด้านโลจิสติกส์ที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรมข้อมูลในครั้งนี้ได้แก่ การตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content validity) จากนักวิชาการทางด้านการจัดการโลจิสติกส์ จำนวน 1 ท่าน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1). โดยการประสานงานและขอเข้าพบผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู ระหว่างเดือน กรกฎาคม – สิงหาคม 2560

2). ฝึกผู้ช่วยผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยชี้แจงประเด็นคำถามและวิธีการในการเก็บข้อมูล

3). ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณา (Descriptive analysis) คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปประมวลผล โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ออกเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจของผู้ประกอบการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสำรวจศักยภาพของธุรกิจด้านโลจิสติกส์ ปัจจัยที่นำมาประเมินได้แก่กิจกรรมโลจิสติกส์ 10 กิจกรรม คือ การสื่อสารด้านโลจิสติกส์ กระบวนการสั่งซื้อ การบริการลูกค้า การพยากรณ์ความต้องการ การจัดซื้อ การจัดการสินค้าคงคลัง การจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บ การขนส่ง โลจิสติกส์ย้อนกลับ และบรรจุภัณฑ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

ทั้งนี้โดยมีเกณฑ์การวัดศักยภาพกิจกรรมโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งอ้างอิงตามเกณฑ์การประเมินการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มี 3 ระดับ คือ ระดับดีเยี่ยม ตราสัญลักษณ์ G สีทอง ระดับดีมาก ตราสัญลักษณ์ G สีเงิน ระดับดี และตราสัญลักษณ์ G สีทองแดง (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2560) โดยผู้ทำการวิจัยได้ทำการเสนอการสำรวจศักยภาพการดำเนินธุรกิจระดับที่หนึ่ง หมายถึง ศักยภาพการดำเนินธุรกิจใน***ระดับพอใช้*** ซึ่งหมายความว่าธุรกิจมีรูปแบบการดำเนินกิจการด้านโลจิสติกส์แบบไม่เป็นทางการ ถึงแม้จะพบสภาพปัญหาแต่สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ระดับที่สอง หมายถึง ศักยภาพการดำเนินธุรกิจใน***ระดับดี*** ซึ่งหมายความได้ว่าธุรกิจให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ แต่ไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการหรือมีการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเป็นครั้งคราว ระดับที่สาม หมายถึง ศักยภาพการดำเนินธุรกิจใน***ระดับดีมาก*** หมายความว่าธุรกิจมีการดำเนินกิจกรรมที่เน้นทางด้านการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ

ผลการวิจัย

1. **ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ**

ผู้ประกอบการธุรกิจที่ประกอบการการค้าการบริการส่วนใหญ่อยู่จังหวัดอุดรธานี ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ 5 – 10 ปี จำนวนคนงานประจำน้อยกว่า 15 คน ประเภทสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็น

สินค้าที่ผลิตจากโรงงาน และแหล่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อโทรทัศน์/วิทยุ

2. ข้อมูลผลการสำรวจศักยภาพของธุรกิจด้านโลจิสติกส์ พบว่า มีผลการประเมินศักยภาพด้านโลจิสติกส์ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความถี่และค่าร้อยละของศักยภาพของธุรกิจด้านกิจกรรมโลจิสติกส์

ปัจจัยการสำรวจ	เกณฑ์พิจารณาร้อยละ (ความถี่)					
	พอใช้	ดี	ดีมาก	พอใช้	ดี	ดีมาก
	จังหวัดอุดรธานี n=218			จังหวัดหนองบัวลำภู n=35		
1. การสื่อสารด้านโลจิสติกส์ : มีการชี้แจงขั้นตอนการซื้อขายสินค้าให้ลูกค้าทราบ	6.90 (15)	**50.90 (111)**	42.20 (92)	17.20 (6)	**71.40 (25)**	11.40 (4)
2. กระบวนการสั่งซื้อ : มีการตรวจเช็คสต็อกสินค้าก่อนรับคำสั่งซื้อจากลูกค้า	2.80 (6)	**51.40 (112)**	45.90 (100)	17.10 (6)	**68.60 (24)**	14.30 (5)
3. การบริการลูกค้า : มีการติดตามสินค้าระหว่างการจัดการส่ง	7.80 (17)	**45.90 (100)**	46.30 (101)	**51.40 (18)**	31.40 (11)	17.10 (6)
4. การพยากรณ์ความต้องการ : มีการคาดการณ์ความต้องการซื้อในสินค้าของลูกค้า	10.10 (22)	**59.20 (129)**	30.70 (67)	40.00 (14)	**60.00 (21)**	0 (0)
5. การจัดซื้อ : มีการคัดเลือกคู่ค้าที่มีคุณภาพ	18.30 (40)	33.50 (73)	**48.20 (105)**	45.70 (16)	**45.70 (16)**	8.60 (3)
6. การจัดการสินค้าคงคลัง : มีการจัดการพื้นที่ในการจัดเก็บสินค้า เพื่อความสะดวกในการค้นหา	6.40 (14)	**54.60 (119)**	39.00 (85)	0 (0)	45.70 (16)	**54.30 (19)**
7. การจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บ : มีการจัดวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบ	4.60 (10)	35.30 (77)	**60.10 (131)**	0 (0)	37.10 (13)	**62.90 (22)**
8. การขนส่ง : มีการวางแผนการขนส่งสินค้าเพื่อลดต้นทุนการขนส่ง	11.50 (25)	41.30 (90)	**47.20 (103)**	17.10 (6)	40.00 (14)	**42.90 (15)**
9. โลจิสติกส์ย้อนกลับ : มีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความผิดพลาดในขนส่ง	12.90 (28)	**44.00 (96)**	43.10 (94)	8.60 (3)	**65.70 (23)**	25.70 (9)
10. การบรรจุภัณฑ์ : มีการใช้หีบห่อที่ง่ายและสะดวกต่อการขนส่ง	10.60 (23)	**46.30 (101)**	43.10 (94)	20.00 (7)	**68.60 (24)**	11.40 (4)

จากตารางที่ 2 แสดงค่าความถี่และค่าร้อยละของศักยภาพของธุรกิจด้านกิจกรรมโลจิสติกส์ ผลการวิจัยจำแนกตามรายจังหวัดพบว่า จังหวัดอุดรธานีผู้ประกอบการการค้าการบริการมีศักยภาพทางด้านกิจกรรมโลจิสติกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี-ดีมาก กล่าวคือ ผู้ประกอบการธุรกิจมีการจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บ โดยมีการวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบในระดับที่ดีมากเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 60.10) รองมาได้แก่ การจัดซื้อ (ร้อยละ 48.20) และการขนส่ง (ร้อยละ 47.20) ในขณะที่ผลศักยภาพในระดับดี ได้แก่ การพยากรณ์ความต้องการ (ร้อยละ 59.20) การจัดการ

สินค้าคงคลัง (ร้อยละ 54.60) กระบวนการสั่งซื้อ (ร้อยละ 51.40) การสื่อสารด้านโลจิสติกส์ (ร้อยละ 50.90) การบรรจุภัณฑ์ (ร้อยละ 46.30) การบริการลูกค้า (ร้อยละ 45.90) ในขณะที่โลจิสติกส์ย้อนกลับ (ร้อยละ 44.00) เป็นลำดับสุดท้าย สำหรับจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการการค้าการบริการมีศักยภาพทางด้านกิจกรรมโลจิสติกส์ในทั้ง 3 ระดับ กล่าวคือผู้ประกอบการธุรกิจมีการจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บโดยมีการวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ในระดับที่ดีมากเป็นลำดับแรก (ร้อยละ 62.90) รองลงมาได้แก่ การจัดการสินค้าคงคลัง (ร้อยละ54.30) และการขนส่ง (ร้อยละ 47.20) โดยศักยภาพในระดับดี ได้แก่ การสื่อสารด้านโลจิสติกส์ (ร้อยละ 71.40) กระบวนการสั่งซื้อและ การบรรจุภัณฑ์ (ร้อยละ 68.60) โลจิสติกส์ย้อนกลับ (ร้อยละ65.70) การพยากรณ์ความต้องการ (ร้อยละ 60.00) และ การจัดซื้อ (ร้อยละ45.70) ตามลำดับ ในขณะที่การบริการลูกค้า (ร้อยละ 51.40) มีผลศักยภาพในระดับพอใช้

อภิปรายผล

ผลการศึกษาศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้าการบริการสู่เศรษฐกิจสีเขียวในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจของ

ผู้ประกอบการธุรกิจที่ประกอบการการค้าการบริการส่วนใหญ่อยู่จังหวัดอุดรธานี ระยะเวลาการดำเนินธุรกิจ 5 – 10 ปี จำนวนคนงานประจำน้อยกว่า 15 คน ประเภทสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่ผลิตจากโรงงาน แหล่งการรับรู้ข้อมลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อโทรทัศน์/วิทยุ

ผลการศึกษาพบว่าศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการ SMEs กลุ่มธุรกิจการค้าการบริการสู่เศรษฐกิจสีเขียวในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู ในภาพรวมศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ 10 กิจกรรม เมื่อพิจารณาทั้ง 2 จังหวัด มีศักยภาพด้านการจัดการโลจิสติกส์ ในระดับดีมาก ลำดับแรก คือกิจกรรมการจัดการคลังสินค้าและการจัดเก็บ โดยมีการจัดวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบสามารถสะท้อนให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่า มีโอกาสในการพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียว กล่าวคือ สามารถรับและจัดเก็บสินค้าได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ ลดระยะเวลาในการทำงานและจำนวนบุคลากรได้ โดยสามารถระบุการจัดเก็บสินค้าที่มีการเคลื่อนไหวบ่อยไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสม และยังช่วยป้องกันความเสียหายของสินค้า อีกทั้งยังช่วยเรื่องความปลอดภัยของสินค้า ลดปัญหาสินค้าสูญหาย/โจรกรรม ลดการสูญเสียจากกระบวนการโลจิสติกส์ที่ไม่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับ สลิลาทิพย์ ทิพยไกรศร (สลิลาทิพย์ ทิพยไกรศร, 2553) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับโลจิสติกส์กับการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย พบว่า การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันได้เพิ่มสูงขึ้น โดยวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนรวมและสามารถตอบสนองความต้องการที่ไม่คงที่ของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยวิเคราะห์ว่า ในปัจจุบันธุรกิจของเราแข่งขันในระดับใดของตลาด คือเป็นผู้ผลิตสินค้า ผู้นำด้านราคา ผู้นำด้านบริการ หรือผู้นำด้านราคาและบริการ หลังจากวิเคราะห์ จึงวางแผนและบริหารจัดการกิจกรรมหลักด้านโลจิสติกส์ ได้แก่การบริการลูกค้ากระบวนการ สั่งซื้อสินค้า การพยากรณ์ความต้องการสินค้า การจัดซื้อ การจัดการสินค้าคงคลัง การขนส่ง การบริหารคลังสินค้า การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ การสนับสนุนด้านอะไหล่และบริการ การเลือกที่ตั้งโรงงานและคลังสินค้า การขนถ่ายวัตถุดิบ การบรรจุภัณฑ์และการติดต่อ สื่อสารทางด้านโลจิสติกส์ซึ่งหากมีการวางแผนดำเนินการและควบคุมกิจกรรมดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพก็จะช่วยให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยนลินรัตน์ จันทร์น้อย และนาถรพี ชัยมงคล (นลินรัตน์ จันทร์น้อย และนาถรพี ชัยมงคล, 2560) ได้ศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปโดยการวิจัยครั้งนี้มี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมกับประสิทธิผลของการดำเนินงาน และความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมกับประสิทธิผลของการดำเนินงานผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปโดยมีขอบเขตด้านประชากรได้แก่ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการจำนวน 200 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel data ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05ผลการศึกษาพบว่า ผลประกอบการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับประสิทธิผลในการดำเนินงานทั้งการลดต้นทุนและการเพิ่มผลผลิต บุคลากรหรือจำนวนการจ้างงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับประสิทธิผลการดำเนินงานในการเพิ่มผลผลิต การจัดการโลจิสติกส์เชิงสิ่งแวดล้อม (Green logistics) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับประสิทธิผลการดำเนินงานในการลดต้นทุน และเงินลงทุนมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับประสิทธิผลการดำเนินงานในการเพิ่มผลผลิต นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าผู้ประกอบการที่ใช้การจัดการโลจิสติกส์เชิงสิ่งแวดล้อมสามารถลดต้นทุนการดำเนินงานลงได้161,164 บาท อย่างไรก็ตามจังหวัดหนองบัวลำภูมีศักยภาพด้านกิจกรรมโลจิสติกส์ด้านการการบริการลูกค้า ในระดับพอใช้ โดยไม่มีการติดตามสินค้าระหว่างการส่ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในธุรกิจกิจการค้าปลีก ที่มีขนาดย่อมไม่เกิน 15 คน การติดตามสินค้าระหว่างการส่งธุรกิจอาจจะเป็นมองเรื่องต้นทุนการดำเนินงาน (Operation cost) ที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการแข่งขัน การจัดการโลจิสติกส์ จึงถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการเพิ่มศักยภาพด้านการแข่งขันได้เป็นอย่างดี ผู้ประกอบการ SMEs จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดหนองบัวลำภู สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงธุรกิจของตนเองเพื่อพัฒนาสู่เศรษฐกิจสีเขียวต่อไปในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ในปัจจุบันกระแสการทำธุรกิจแบบเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะด้วยสภาพแวดล้อมที่บังคับ (ทรัพยากรที่หมดไป และกระแสสังคมจากผู้บริโภค) ทำให้หลายธุรกิจเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องหันมาให้ความสำคัญกับการประกอบการธุรกิจการค้าสู่เศรษฐกิจสีเขียว กิจกรรมโลจิสติกส์ ถือเป็นกระบวนการในการดำเนินธุรกิจที่มีจุดเริ่มตั้งแต่กิจกรรมแรกจนถึงกิจกรรมสุดท้ายเมื่อสินค้าและบริการถึงมือลูกค้า การจัดการด้านโลจิสติกส์มีกิจกรรมที่ต้องดำเนินการหลายกิจกรรมที่ธุรกิจต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมด้านโลจิสติกส์จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินธุรกิจ เพิ่มความสามารถทางการแข่งขัน ธุรกิจมีต้นทุนจำนวนมากที่เกิดจากกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ ธุรกิจจึงต้องจัดการกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ต่างๆให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดต้นทุนลง นอกเหนือจากการดำเนินกิจกรรมด้านโลจิสติกส์มีบทบาททำให้ลดต้นทุนแล้ว ธุรกิจต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับต้นทุนและประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดการสมดุล เพื่อลดความบกพร่องของงาน การปฏิบัติงานภายใต้ความต้องการของลูกค้าแบบไม่มีข้อจำกัด และการทำงานอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จของธุรกิจจะขึ้นกับความสามารถในการใช้ทรัพยากรเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างคุ้มค่า ส่งผลต่อเนื่องไปยังภาพลักษณ์และขีดความสามารถทางการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น เป็นการพัฒนาเพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การศึกษาครั้งต่อไปโดยควรให้ความสำคัญและตระหนักในรายละเอียดของกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การดำเนินการ การควบคุมการทำงานขององค์กร รวมทั้งการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ให้มีการเคลื่อนย้าย จัดเก็บ รวบรวม กระจายสินค้า และทำการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับความต้องการและความพึงพอใจของลูกค้า เพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ธุรกิจภาพรวมขององค์กร

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเลยและศูนย์การศึกษาโลจิสติกส์และการค้าชายแดน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ประจำปีงบประมาณ 2560 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พระพินิจ ที่มีส่วนร่วมในการผลักดันให้งานวิจัยนี้สำเร็จตามกรอบเวลา ขอขอบคุณ พาณิชย์จังหวัดอุดรธานีและพาณิชย์จังหวัดหนองบัวลำภู ที่ให้การสนับสนุนข้อมูลและให้ข้อเสนอในการทำวิจัย รวมถึง ดร.อัญชลี โกกะนุช หัวหน้าโครงการวิจัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2559). **วิเคราะห์ธุรกิจกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 บึงกาฬ เลย หนองคาย หนองบัวลาภู อุดรธานี**. กรุงเทพ: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (กลุ่มส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม). (2560). **โครงการส่งเสริมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green Production).** สืบค้น 30 กันยายน 2560, http://www.deqp.go.th/service-portal/g-green/greenproduction/g-marks-green-otop/

กองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์. (2560). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

นลินรัตน์ จันทร์น้อย และนาถรพี ชัยมงคล. (2560). การจัดการห่วงโซ่อุปทานเชิงสิ่งแวดล้อมกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 36 (1), 184-194.

สลิลาทิพย์ ทิพยไกรศร. (2553). โลจิสติกส์กับการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย. **วารสารนักบริหาร**. *30 (2),* 211-218.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสองพ.ศ.2560 - 2564.** สืบค้น 20 ธันวาคม 2560, จาก http://www. nesdb.go.th/ ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579).** สืบค้น 20 ธันวาคม 2560, จาก http:// www.nesdb.go.th/ download/ document/(ร่าง)ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.256 0-2579) .pdf

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). **แผนการส่งเสริม SME ฉบับที่4 (พ.ศ.2560-2564)**. กรุงเทพ: กระทรวงอุตสาหกรรม

สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาค. (2560). **เศรษฐกิจไทยรายภาค ไตรมาสที่ 2/2560**. สืบค้น 15 ธันวาคม 2560, จาก http://eris.nesdb.go.th/pdf/ภาวะเศรษฐกิจและสังคม%20ระดับภาคไตรมาส%202_ปี%2060%20(รวมภาค).pdf

สำนักโลจิสติกส์ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2556). **คู่มือการประเมินประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ เกณฑ์ตัวชี้วัดมาตราฐานสำหรับผู้ประกอบการ.** กรุงเทพ: เอ็มดิก โฮลดิ้ง จำกัด

สำนักเศรษฐกิจการเกษตรระหว่างประเทศ. (2556). **การศึกษาเศรษฐกิจสีเขียวในบริบทภาคการเกษตร**. กรุงเทพ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่าย ความมีประโยชน์ และความตั้งใจใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

FACTORS AFFECING PERCEIVED EASE OF USE, PERCEIVED USEFULNESS AND INTENTION TO USE SAMSUNG PAY PAYMENT SYSTEM OF COMSUMERS IN BANGKOK

อัครภาส เกียรติเสริมขจร* และ ศรัณยพงศ์ เที่ยงธรรม
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร
*corresponding author e-mail : akarapas.kiat@bumail.net

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม และด้านประสบการณ์ ลักษณะนวัตกรรมด้านความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ความสลับซับซ้อน ความเข้ากันได้ การสังเกตเห็นได้ และการทดลองได้ที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY และเพื่อศึกษาการรับรู้ความง่าย และการรับรู้ความมีประโยชน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้ระบบ SAMSUNG PAY ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุ 21-30 ปี สภานภาพสมรส/แต่งงาน/อยู่กินร่วมกัน การศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้อยู่ในช่วง 15,001 - 30,000 บาท และประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY และมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานระบบ SAMSUNG PAY ลักษณะนวัตกรรมด้านการสังเกตเห็นได้มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ความมีประโยชน์ แต่ละปัจจัยมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจใช้ระบบ SAMSUNG PAY ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ : ระบบชำระเงิน คุณลักษณะนวัตกรรม การรับรู้ความง่าย ความมีประโยชน์ ความตั้งใจใช้ระบบ

Abstract

The study aimed to study consumer's innovativeness and mobile payment experiences, the innovation attributes of relative advantage, complexity, compatibility, observability and trialability that affected perceived ease of use and perceived usefulness of SAMSUNG Pay payment system, and to study perceived ease of use and perceived usefulness of the system factors that affected the intention to use SAMSUNG PAY payment system by using the questionnaire as the tool to collect data from the sample group of 400 Bangkok consumers.Statistics used for data analysis were percentage, frequency, standard deviation and linear model of multiple regression analyses. The results indicated that the majority of respondents were females with 21-30 years of age, married or living together with their partners, Bachelor's degree holders, employees with monthly personal income ranged 15,001 - 30,000 baht. The results of hypothesis test showed that mobile payment experiences had a positive influence on both perceived usefulness and perceived ease of use. The innovation attributes of observability influenced positively on perceived usefulness. Both the perceived ease of use and perceived usefulness had positive effects to the intention to use of SAMSUNG PAY payment system at .05 significant level.

keywords : payment system, innovation attributes, perceived ease of use, perceived usefulness, intention to use

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบัน การซื้อสินค้า หรือบริการจากร้านค้าด้วยการชำระเงินผ่านบัตรเครดิตที่ให้บริการโดยธนาคารนั้น ถือเป็นเรื่องปกติที่พบเห็นได้ง่าย และเป็นวิธีการชำระเงินที่ค่อนข้างง่าย รวดเร็ว และสามารถเชื่อถือได้ ซึ่งในปี พ.ศ. 2559 นั้น ประเทศไทยมีมูลค่าการใช้บัตรเครดิตตลอดทั้งปีสูงถึง 1.19 ล้านล้านบาท (สิกขวัณณ์ โชติประดิษฐ์, 2560) และมีจำนวนบัตรดิตในระบบสูงถึง 23.06 ล้านใบ (ศูนย์วิจัยกสิกร, 2560)

รูปแบบการชำระเงินผ่านบัตรดิตเดิมนั้นผู้ใช้บัตรเครดิตจำเป็นที่จะต้องมีบัตรเครดิตตัวจริงเพื่อใช้ในการยืนยันในการชำระค่าสินค้า ผ่านเครื่องอ่านบัตรเครดิต (Electronic Data Capture : EDC) จากผู้รับบริการชำระสินค้า แต่ปัจจุบันนั้น เทคโนโลยีมีการเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว หลายธุรกิจคิดค้นเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สามารถเป็นสื่อกลางในการชำระเงินแทนบัตรเครดิตได้ ไม่ว่าจะเป็น บัตรเครดิตเสมือน (Virtual Credit Card) กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (E-Wallet) และอื่นๆ (Growth Bee, 2560)

อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีและนวัตกรรมเหล่านี้ยังไม่สามารถเข้ามาแทนที่บัตรเครดิตที่มีอยู่ในปัจจุบันได้เนื่องจาก ข้อจำกัดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ ความปลอดภัย ความง่ายในการใช้งาน หรือการรองรับเทคโนโลยีจากร้านค้า และอื่นๆ ทำให้ไม่สามารถเข้ามาทดแทนการใช้บัตรเครดิตในรูปแบบเดิมได้ประเมินจากสถิติการใช้สื่อกลางอื่นๆ ที่ไม่ใช่เงินสดในการซื้อสินค้า และบริการในประเทศไทย พ.ศ. 2559 พบว่า 33.5 เปอร์เซ็นต์ชำระเงินผ่านบัตรเครดิต และมีเพียง 12.3 เปอร์เซนต์ที่ชำระด้วยกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือเทคโนโลยีอื่นๆ (Nuttaputch, 2560)

ระบบ SAMSUNG PAY คือระบบชำระเงินที่สามารถเก็บข้อมูลบัตรเครดิต ในการซื้อสินค้า และบริการ โดยใช้สมาร์ทโฟนดังกล่าวแทนบัตรเครดิต ซึ่งระบบ SAMSUNG PAY นั้นจะส่งข้อมูลบัตรเครดิตด้วยการจำลองคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าไปยังเครื่องอ่านบัตรเครดิตเพื่ออ่านข้อมูลบัตรเครดิตผ่านสมาร์ทโฟนแทน จึงส่งผลให้ระบบ SAMSUNG PAY นั้นสามารถใช้งานได้กับเครื่องอ่านบัตรเครดิตได้ทันที (กิตตินันท์ นาคทอง, 2557) จึงเป็นที่คาดการณ์ว่าระบบ SAMSUNG PAY จะมีโอกาสแพร่หลายในอนาคตอันใกล้

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation) Rogers (1995) สรุปว่า การที่สังคมมนุษย์จะมีนวัตกรรมใดในสังคมนั้น จะต้องผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประดิษฐ์กับผู้ใช้ (Interactive innovator and user) และขึ้นอยู่กับคุณสมบัติต่างๆ ของนวัตกรรม ในขณะเดียวกันการรับและใช้นวัตกรรมของผู้บริโภคส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม (Thiangtam, 2017) จึงเกิดคำถามนำในการวิจัยครั้งนี้คือ ทฤษฎีนวัตกรรมและปัจจัยภายในของผู้บริโภคด้านความมีนวัตกรรม สามารถอธิบายความตั้งใจใช้งานระบบการชำระเงิน Samsung Pay ได้หรือไม่ อย่างไร ดังนั้น การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่าย ความมีประโยชน์ และความตั้งใจใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY จะเป็นข้อมูลที่ประโยชน์ต่อผู้พัฒนาระบบ SAMSUNG PAY และผู้ให้บริการรายอื่นๆ เพื่อนำข้อมูลไปประยุกต์ ปรับปรุงและพัฒนาการบริการให้มีศักยภาพที่มากขึ้น เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในรูปแบบที่เหมาะสมในอนาคตต่อไป จึงเป็นที่มาของการวิจัยนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY อันได้แก่ ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม และด้านประสบการณ์ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ความสลับซับซ้อน ความเข้ากันได้กับผู้ใช้ การสังเกตเห็นได้ และการทดลองได้

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้ระบบ SAMSUNG PAY ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร อันได้แก่ การรับรู้ความมีประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่าย ความมีประโยชน์ และความตั้งใจใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรคือ ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ได้จากการสุ่มผู้ใช้ในกรุงเทพมหานครแบบความสะดวก

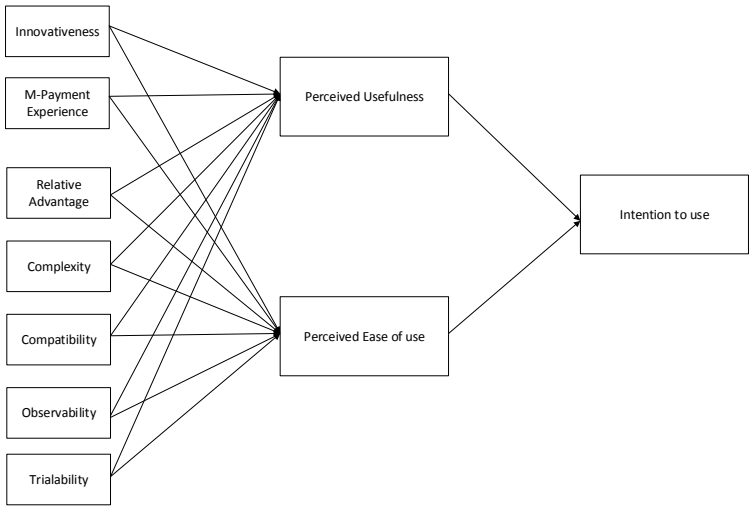
ขอบเขตด้านเนื้อหา

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้นคือ ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน ลักษณะนวัตกรรมด้านความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ลักษณะนวัตกรรมด้านความสลับซับซ้อน ลักษณะนวัตกรรมด้านความเข้ากันได้กับผู้ใช้ ลักษณะนวัตกรรมด้านการสังเกตเห็นได้ และลักษณะนวัตกรรมด้านการทดลองได้ ตัวแปรตามคือ การรับรู้ความมีประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานระบบ และความตั้งใจใช้ระบบ SAMSUNG PAY

ขอบเขตด้านช่วงเวลาที่ศึกษา การวิจัยนี้เก็บข้อมูลในชวงเดือนธันวาคม พศ. 2560 – มกราคม พ.ศ. 2561

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยทบทวนงานวิชาการที่เกี่ยวข้องและเลือกใช้ทฤษฎีรวมการรับและใช้เทคโนโลยี (Unified Theory of Acceptance and Use of Technology: UTAUT) ของ Venkatesh et al. (2003) และแนวความคิดเรื่องคุณสมบัติที่มีผลต่อการรับนวัตกรรมภายใต้ทฤษฎีการเผยแพร่นวัตกรรม (Diffusion of Innovation) ของ Roger (1995) มาพัฒนาเป็ฯกรอบแนวความคิดในการวิจัยนี้ได้ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย และขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากร ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane', 1973) กำหนดประชากรตั้งแต่ 100,000 ถึงอนันต์ (Infinite) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนของผลวิจัย +/- ร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้เท่ากับ 383 คน แต่เพื่อให้สะดวกต่อการกระจายการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจึงกำหนดขนาดตัวอย่างเท่ากับ 400 คน

การเลือกตัวอย่าง

ตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างด้วยเทคนิควิธีอาศัยความสะดวก (Convenience Sampling) ด้วยการเลือกแจกแบบสอบถามให้กับลูกค้าที่ใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY

สถิติ และการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงพรรณา (Descriptive Statistics) สำหรับการอธิบายผล ตัวแปรด้านคุณสมบัติของตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และ อาชีพ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้มาตรวัดแบบนามบัญญัติ และ ตัวแปรด้านระดับความคิดเห็น ได้แก่ ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ความสลับซับซ้อน ความเข้ากันได้กับผู้ใช้ การสังเกตเห็นได้ การทดลองได้ การรับรู้ความมีประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และความตั้งใจที่จะใช้ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ใช้มาตรวัดแบบอันตรภาคและใช้สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) ในการวิเคราะห์ผลเพื่อทดสอบความมีอิทธิพลหรือการส่งต่อกันระหว่างตัวแปร ได้แก่ ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ความสลับซับซ้อน ความเข้ากันได้กับผู้ใช้ การสังเกตเห็นได้ การทดลองได้ การรับรู้ความมีประโยชน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และความตั้งใจที่จะใช้ของผู้ใช้ระบบ SAMSUNG PAY โดยใช้สถิติ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression)

การทดสอบความตรง (Validity)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา และขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจความตรงของเนื้อหาโดยนำนิยามเชิงทฤษฎี นิยามเชิงปฏิบัติการ รวมถึงโครงสร้างในการสร้างข้อคำถามให้กับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาความตรงของเนื้อหา ซึ่งสามารถคำนวณได้จากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามที่สร้างขึ้น เรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ผลการตรวจสอบข้อคำถามทุกข้อมีคะแนน 0.6 - 1.0 ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

การทดสอบความเที่ยง (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญไปทำการทดสอบความเที่ยงโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาฯ ของคำถามทุกส่วนมีค่าในระดับ .70 ขึ้นไป ทุกส่วนผ่านเกณฑ์ทั้งหมดดังนี้

ส่วนของคำถาม	**ค่าสัมประสิทธิ์ครอนแบ็ค อัลฟ่า (Cronbach's Alpha Coefficient)**
	กลุ่มทดลอง (n=30)
ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม (Innovativeness)	.700
ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การชำระเงินผ่านโทรศัพท์มือถือ (Mobile Payment Experiences)	.729
ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Relative Advantage)	.779
ความสลับซับซ้อน (Complexity)	.782
ความเข้ากันได้กับผู้ใช้ (Compatibility)	.725
การสังเกตุเห็นได้ (Observability)	.752
การทดลองได้ (Trialability)	.723
การรับรู้ความมีประโยชน์ (Perceived Usefulness)	.705
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use)	.870
ความตั้งใจที่จะใช้ (Intention To Use)	.895
ค่าความเชื่อมั่นรวม	.742

บทสรุป

ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยใช้สถิติเชิงพรรณา

ตัวแปร/ตัวชี้วัด	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	155	38.80
หญิง	245	61.20
รวม	400	100.00
2. อายุ		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	19	4.80
21-30 ปี	221	55.10
31-40 ปี	109	27.30
41-50 ปี	34	8.50
51-60 ปี	11	2.80
61 ปีขึ้นไป	6	1.50
รวม	400	100.0
3. สถานภาพ		
โสด	167	41.60
สมรส/แต่งงาน/อยู่กิน-อยู่ร่วมกัน	207	51.60
อื่นๆ (อย่าร้าง/หม้าย/แยกทาง/แยกกันอยู่)	27	6.80
4. ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า	7	1.80
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	14	3.50
อนุปริญญา/ปวส.	109	27.10
ปริญญาตรี	239	59.90
ปริญญาโท	28	7.00
ปริญญาเอก	3	0.80
รวม	400	100.00
5. รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท	28	7.00
15,001 - 30,000 บาท	276	68.90
30,001 - 50,000 บาท	75	18.80
50,000 - 100,000 บาท	12	3.00
100,001 บาทขึ้นไป	9	2.30
รวม	400	100.00
6. อาชีพ		
รับราชการ/พนักงานรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	132	32.80

ตัวแปร/ตัวชี้วัด	จำนวน	ร้อยละ
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	165	41.40
นักเรียน/นักศึกษา	19	4.80
รับจ้าง	31	7.80
วิชาชีพอิสระ/เจ้าของกิจการ/ค้าขาย	40	10.00
ข้าราชการบำนาญ/เกษียณอายุ/พ่อบ้าน/แม่บ้าน/อยู่ระหว่างรองาน	11	2.80
อื่นๆ	2	0.50
รวม	400	100.00

ผลจากการศึกษาข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยใช้สถิติเชิงพรรณาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คนที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ 38.80 เป็นเพศชาย จำนวน 155 คน และร้อยละ 61.20 เป็นเพศหญิง จำนวน 245 คน

จากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามนั้นมีอายุ 21-30 ปี เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.10 จำนวน 221 คน รองลงมามีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.30 จำนวน 109 คน อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.50 จำนวน 34 คน อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.80 จำนวน 19 คน อายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.80 จำนวน 11 คน และอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.50 จำนวน 6 คน

ด้านสถานภาพนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส/แต่งงาน/อยู่กิน-อยู่ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 51.60 จำนวน 207 คน โสด คิดเป็นร้อยละ 41.60 จำนวน 167 คน และ อื่นๆ (อย่าร้าง/หม้าย/แยกทาง/แยกกันอยู่) คิดเป็นร้อยละ 6.80 จำนวน 27 คน

ด้านระดับการศึกษานั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 59.90 จำนวน 239 คน อนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 27.10 จำนวน 109 คน ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 7.00 จำนวน 28 คน มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 3.50 จำนวน 14 คน มัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 1.80 จำนวน 7 คน และปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 0.80 จำนวน 3 คน

ด้านรายได้ต่อเดือนพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 15,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.90 จำนวน 276 คน รองลงมาคือในระดับรายได้ต่อเดือน 30,001 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.80 จำนวน 75 คน รายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 7.00 จำนวน 28 คน รายได้ต่อเดือน 50,000 - 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.00 จำนวน 12 คน และรายได้ต่อเดือน 100,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 2.30 จำนวน 9 คน

ด้านอาชีพพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน คิดเป็นร้อยละ 41.40 จำนวน 165 คน รองลงมาคือรับราชการ/พนักงานรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 32.80 จำนวน 132 คน วิชาชีพอิสระ/เจ้าของกิจการ/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10.00 จำนวน 40 คน รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 7.80 จำนวน 31 คน นักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 4.80 จำนวน 19 คน ข้าราชการบำนาญ/เกษียญอายุ/พ่อบ้าน/แม่บ้าน/อยู่ระหว่างรองาน คิดเป็นร้อยละ 2.80 จำนวน 11 คน และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.50 จำนวน 2 คน

โดยระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างของ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่าย ความมีประโยชน์ และความตั้งใจใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่ 1. ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม (IN) 2. ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์ (MPE) 3. ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (RA) 4. ความ

สลับซับซ้อน (CPX) 5. ความเข้ากันได้กับผู้ใช้ (CPB) 6. การสังเกตเห็นได้ (OPB) 7. การทดลองได้ (TA) 8. การรับรู้ความมีประโยชน์ (PU) 9. การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (PE) 10. ความตั้งใจที่จะใช้ (ITU)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	การแปลผล
ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม	3.77	1.062	มาก
ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์	3.62	1.12	มาก
ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	3.11	1.25	ปานกลาง
ความสลับซับซ้อน	3.12	1.30	ปานกลาง
ความเข้ากันได้กับผู้ใช้	3.23	1.12	ปานกลาง
การสังเกตเห็นได้	3.12	1.08	ปานกลาง
การทดลองได้	2.99	0.587	ปานกลาง
การรับรู้ความมีประโยชน์	3.39	1.04	ปานกลาง
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	3.74	1.09	มาก
ความตั้งใจ	3.03	1.032	ปานกลาง

จากตารางระดับความคิดเห็นของแต่ละตัวแปรของจากกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรมของผู้ใช้ระบบ SAMSUNG PAY นั้น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.77, S.D.=1.062) ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์ของผู้ใช้ระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.62, S.D. =1.12) ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.11, S.D. =1.25) ความสลับซับซ้อนของระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.12, S.D. =1.30) ความเข้ากันได้กับผู้ใช้ของระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =2.23, S.D. =1.12) การสังเกตเห็นได้ของผู้ใช้ระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.12, S.D. = 1.08) การทดลองได้ของระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =2.99, S.D. =0.587) การรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.39, S.D. =1.04) ถึงการรับรู้ความง่ายในการใช้งานระบบ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.74, S.D. =1.09) และความตั้งใจที่จะใช้ระบบ SAMSUNG PAY ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =3.03, S.D. =1.032)

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) ในรูปแบบของการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) ได้ผลลัพธ์ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานระบบ SAMSUNG PAY

ปัจจัย	B	β	T	Sig (P-Value)
(constant)	3.530	-	11.735	0.000
ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม	-.024	-0.031	-0.607	0.544
ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน	0.094	0.115	2.294	0.022*
ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	-0.19	-0.049	-0.474	0.636
ความสลับซับซ้อน	0.012	0.033	0.321	0.748
ความเข้ากันได้กับผู้ใช้	0.013	0.018	0.350	0.727
การสังเกตเห็นได้	-0.017	-0.023	-0.464	0.643
การทดลองได้	-0.001	-0.001	-0.018	0.986

R = 0.125 , R^2 = 0.016 , F-Value = 0.890, * P-Value < 0.05

จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน (Sig. = 0.000) ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY ที่ระดับนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY พบว่า ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน (β= 0.115) ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY มากที่สุด

เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R Square= 0.016) พบว่า ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งานส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 1.6 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 98.4 มาจากปัจจัยด้านอื่นๆ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY

ปัจจัย	B	$\overline{\beta}$	T	Sig (P-Value)
(constant)	3.530	-	11.735	0.000
ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรม	-.024	-0.031	-0.607	0.544
ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน	0.094	0.115	2.294	0.022*
ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ	-0.19	-0.049	-0.474	0.636
ความสลับซับซ้อน	0.012	0.033	0.321	0.748
ความเข้ากันได้กับผู้ใช้	0.013	0.018	0.350	0.727
การสังเกตเห็นได้	-0.017	-0.023	-0.464	0.643
การทดลองได้	-0.001	-0.001	-0.018	0.986

R = 0.125 , R^2 = 0.016 , F-Value = 0.890, * P-Value < 0.05

จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน (Sig.= 0.000) และการสังเกตเห็นได้ (Sig.= 0.000) ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY ที่ระดับนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY พบว่า ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน (β= 0.184) ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY มากที่สุด รองลงมาคือ การสังเกตเห็นได้ (β= 0.188) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R Square= 0.097) พบว่า ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน และการสังเกตเห็นได้ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY ร้อยละ 9.7% ส่วนอีกร้อยละ 90.3 มาจากปัจจัยด้านอื่นๆ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานระบบ SAMSUNG PAY

ปัจจัย	B	$\overline{\beta}$	T	Sig (P-Value)
(constant)	1.533	-	6.288	0.000
การรับรู้ความมีประโยชน์	0.306	0.311	6.564	0.000*
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	0.121	0.108	2.275	0.023*

R = 0.340 , R^2 = 0.115 , F-Value = 25.861, * P-Value < 0.05

จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์ (Sig.= 0.000) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Sig.= 0.023) ส่งผลต่อการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY ที่ระดับนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY พบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์ (β= 0.311) ส่งผลต่อการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY มากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (β= 0.108) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R Square= 0.115) พบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานส่งผลต่อการใช้งานของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครที่ใช้งานระบบ SAMSUNG PAY ร้อยละ 11.5 ส่วนที่เหลืออีก 88.5 มาจากปัจจัยด้านอื่นๆ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	**ผลการทดสอบสมมติฐาน**
สมมติฐานที่1 ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่2 ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	สอดคล้อง
สมมติฐานที่3 ลักษณะนวัตกรรมด้านความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่4 ลักษณะนวัตกรรมด้านความสลับซับซ้อนมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่5 ลักษณะนวัตกรรมด้านความเข้ากันได้กับผู้ใช้ มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่6 ลักษณะนวัตกรรมด้านการสังเกตเห็นได้มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่7 ลักษณะนวัตกรรมด้านการทดลองได้มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่8 ลักษณะบุคคลด้านความมีนวัตกรรมมีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่9 ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY	สอดคล้อง
สมมติฐานที่10 ลักษณะนวัตกรรมด้านความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมีอิทธิพลทางบวกการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่11 ลักษณะนวัตกรรมด้านความสลับซับซ้อนมีอิทธิพลทางลบต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่12 ลักษณะนวัตกรรมด้านความเข้ากันได้กับผู้ใช้ มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่13 ลักษณะนวัตกรรมด้านการสังเกตเห็นได้มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY	สอดคล้อง
สมมติฐานที่14 ลักษณะนวัตกรรมด้านการทดลองได้มีอิทธิพลทางบวกต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY	ไม่สอดคล้อง
สมมติฐานที่15 การรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจ	สอดคล้อง

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่16 การรับรู้ความมีประโยชน์มีอิทธิพลทางบวกต่อความตั้งใจ	สอดคล้อง

จากการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ความง่าย ความมีประโยชน์ และความตั้งใจใช้ระบบการชำระเงิน SAMSUNG PAY ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอสรุปการอภิปรายผล ดังนี้

(1) ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ GoldSmith (2001) ที่ได้สรุปว่า ประสบการณ์ในการใช้งานที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ มีผลต่อทัศนคติในการรับรู้ถึงประโยชน์ของนวัตกรรมนั้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kim,Mirusmonov, & Lee (2010) ที่ศึกษาเรื่อง การตรวจสอบสาเหตุเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจการใช้ของระบบการชำระเงินผ่านสมาร์ทโฟน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งานส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่าบุคคลที่มีประสบการณ์ในการใช้งานสมาร์ทโฟนนั้น สามารถประยุกต์การใช้งานระบบให้เหมาะสมได้ ซึ่งมีผลผอย่างมากต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ

(2) ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์ส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Kim,Mirusmonov, & Lee (2010) ที่ศึกษาเรื่อง การตรวจสอบสาเหตุเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจการใช้ของระบบการชำระเงินผ่านสมาร์ทโฟน จากการศึกษาพบว่าลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์การใช้งาน จะสามารถปรับตัวให้เข้ากันกับระบบได้โดยง่าย ซึ่งจะส่งผลต่อการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ

(3) ลักษณะนวัตกรรมด้านการสังเกตเห็นได้ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Rogers (1995) ในเรื่องของทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) ในเรื่องของลักษณะของนวัตกรรมที่ทำให้ผู้เกิดการยอมรับได้ง่าย คือลักษณะของนวัตกรรมที่สามารถมองเห็น และเข้าใจได้ง่าย หรือสามารถที่จะสัมผัส เข้าถึงกระบวนการทำงานเข้าใจถึงข้อดี ข้อเสีย และประโยชน์ของนวัตกรรมได้ง่าย

(4) การรับรู้ความง่ายในการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัย Venkatesh (2000) ที่พบว่า การรับรู้ว่าเทคโนโลยีที่ใช้นั้นมีความง่ายต่อการใช้งาน ก็จะส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อการใช้งาน จนกลายเป็นพฤติกรรม และส่งผลไปถึงการยอมรับและการใช้งานเทคโนโลยีจริงในที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chong, Chan, and Ooi (2012) ที่ศึกษาเรื่อง การคาดคะเนการตัดสินใจของผู้บริโภคในการนำอีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) ข้ามประเทศโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการตรวจสอบระหว่างประเทศจีนและอินเดีย ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และการรับรู้ความมีประโยชน์ในการใช้งาน ส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะใช้งานอีคอมเมิร์ซของคนในประเทศจีน

(5) การรับรู้ความมีประโยชน์ส่งผลต่อความตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ HalilovićC & Cicic (2001) และ Saadé (2007) ที่อธิบายเอาไว้ว่าการรับรู้ถึงประโยชน์จะเป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินการที่จะเกิดขึ้นกับผลที่คาดหวังไว้ ซึ่งส่งผลถึงความพึงพอใจ และการใช้งานของระบบสารสนเทศ และสอดคล้องกับ Venkatesh (2000) ที่กล่าวว่า หากเทคโนโลยีนั้นมีความง่ายต่อการใช้งาน ก็จะส่งผลต่อทัศนคติที่ดีต่อการใช้งาน ทำให้ผู้ใช้ยอมรับเทคโนโลยี และเกิดการใช้งานจริงที่สุด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pham & Ho (2015) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ และความน่าสนใจของทางเลือกในการยอมรับของผู้บริโภคที่ชำระเงินด้วยเทคโนโลยี NFC ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์ของการชำระเงินด้วยเทคโนโลยี NFC มีผลต่อความตั้งใช้งานระบบนั้นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้เชิงปฏิบัติ

(1) ลักษณะบุคคลด้านประสบการณ์ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานของระบบ SAMSUNG PAY ดังนั้นผู้พัฒนาระบบ SAMSUNG PAY รวมถึงผู้พัฒนาระบบอื่นๆ ที่มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินผ่านแอพพลิเคชั่นบนสมาร์ทโฟนควรพิจารณากำหนดกลุ่มเป้าหมาย ออกแบบรวมถึงพัฒนาระบบให้สอดคล้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

(2) ลักษณะนวัตกรรมด้านการสังเกตเห็นได้ส่งผลต่อการรับรู้ความมีประโยชน์ของระบบ SAMSUNG PAY โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ และการมองเห็นถึงประโยชน์ในการใช้งานระบบ SAMSUNG PAY จากบุคคลอื่น ดังนั้น การพัฒนาระบบจึงต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบหน้าจอ เพื่อการสื่อสาร และความเป็นมิตรกับผู้ใช้ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์

ทางบวกให้กับผู้ใช้ เพื่อให้ผู้อื่นเมื่อมองเห็นบุคคลอื่นใช้งานระบบการชำระเงินแล้วนั้น สามารถรับรู้ได้ถึงความมีประโยชน์ในการใช้งานระบบชำระเงิน

(3) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าระบบ SAMSUNG PAY สามารถใช้งานได้ง่าย ยืดหยุ่น สามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งผลส่งผลต่อความตั้งใจโดยตรง ดังนั้นผู้พัฒนาระบบ SAMSUNG PAY รวมถึงผู้พัฒนาระบบอื่นๆ ที่มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินผ่านแอพพลิเคชั่นบนสมาร์ทโฟน ควรพัฒนาระบบโดยพัฒนาหน้าจอการใช้งาน (User Interface) และออกแบบประสบการณ์การใช้งาน (User Experiences) ให้เหมาะสมกับระบบ โดยมุ่งเน้นในเรื่องของความเข้าใจง่าย ใช้งานง่าย มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน ตอบโจทย์กับลักษณะการใช้งาน และมีความยืดหยุ่น

(4) การรับรู้ความมีประโยชน์ จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์ส่งผลต่อความตั้งใจ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ภาพรวมค่อนข้างพึงพอใจกับระบบ SAMSUNG PAY เพราะรู้สึกว่าระบบ SAMSUNG PAY เป็นประโยชน์สำหรับในการชำระเงิน ดังนั้นผู้พัฒนาระบบ SAMSUNG PAY รวมถึงผู้พัฒนาระบบอื่นๆ ที่มีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินผ่านแอพพลิเคชั่นบนสมาร์ทโฟน ควรพัฒนาระบบโดยคำนึงถึงความสามารถหลักของระบบเป็นอย่างแรก ซึ่งก็คือความสามารถในการชำระเงินด้วยบัตรเครดิตผ่านสมาร์ทโฟน ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การใช้งาน หรือความสะดวกรวดเร็วของระบบการชำระเงิน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะประเด็นสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อๆ ไปดังนี้

1. ควรทำวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอื่นๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้กับผลการวิจัยครั้งนี้

2. ควรนำโมเดลงานวิจัยนี้ไปวิเคราะห์เพิ่มเติมในลักษณะกลุ่มพหุ (Multiple Group) เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้ใช้ระบบ SAMSUNG PAY ในจังหวัดกรุงเทพมหาคร เทียบกับจังหวัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

Ajzen, I. (1988). **Attitudes, personality and behavior. Chicago**: Dorsey Press.

Chong, A. Y.-L., Chan, F. T. S., & Ooi, K.-B. (2012). **Predicting consumer decisions to adopt mobile commerce: Cross country empirical examination between China and Malaysia.** Decision Support Systems, 53(1), 34-43.

Goldsmith, R.E., (2001). Using the domain specific innovativeness scale to identify innovative Internet consumers. Internet Research: Electronic. **Networking Application and Policy.** 11, 149-158

Rogers, Everett M. (1962). **Diffusion of Innovations.** 2nd ed. New York: The Free Press of Glencoe.

Rogers, Everett M. (1983). **Diffusion of Innovations.** 3ed ed. New York: The Free Press of Glence.

Kim, C., Mirusmonov, M., & Lee, I. (2010). An empirical examination of factors influencing the intention to use mobile payment. **Computers in Human Behavior**. 26(3): 310-322.

Rogers, E., & Shoemaker, E. (1995). Diffusion of Innovations. New York: Free. Taylor, S., & Tood, P.A.. Assessing IT usage: The role of prior experience. **Management Information Systems Quarterly**. 19(2): 561-570.

Thiangtam, S. (2017). Factors Influencing Consumers' Intention to Install Solar Power System. **Advanced Science Letters.** 23(1): 341-344.

Venkatesh, V., Davis, G.B. & Morris, M.G. (2003). User acceptance of information technology. **Toward a unified view MIS Quarterly**. 27(3): 425-478

การจัดการการเงินเพื่อชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร

FINANCIAL MANAGEMENT FOR COMMUNITY : CASE STUDY OF COMMUNITY ENTERPRISE IN NONG LUANG SUBDISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION, LAN KRABUE DISTRICT, KHAMPANG PHET

ศิริพร โสมคำภา
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร
*corresponding author e-mail : tampoo31@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษา การจัดการการเงินเพื่อชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการด้านการเงินการบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านบัญชีการเงินให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม ค่าสถิติที่ใช้ คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ T - test โดยศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 50 คน พบว่าส่วนใหญ่เพศหญิง จำนวน 32 คน และเพศชาย จำนวน 18 คน มีอายุระหว่าง 51–60 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการธุรกิจ พบว่ามีความรู้ด้านการเงินและความรู้ด้านการบัญชี อยู่ในระดับน้อย ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี ค่าเฉลี่ย 3.79 อยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้การวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม ค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก และผลการทดสอบก่อน-หลังการเข้าร่วมอบรม พบว่าหลังการเข้าร่วมอบรมผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้สูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการการเงิน ชุมชน วิสาหกิจชุมชน

Abstract

A study of financial management for community : Case study of community enterprise in Nong luang Subdistrict Administration Organization, Lan Krabue district, Khampang phet. The research aims was study the financial management of accounting of community enterprises. And train of financial accounting knowledge to community enterprise. Tools was a questionnaire, testing and workshop seminars. The statistics were percentage, mean, standard deviation and T - test. This research founded 50 member of community enterprises . Most of them were 32 female and 18 male, aged 51-60 years. Most of them were members of community enterprise. Business Management Found that knowledge of finance and accounting knowledge. Low level The results of the evaluation of satisfaction with the training of accounting knowledge had a mean of 3.79 at the high level. Satisfaction with training, knowledge, financial planning for loan was 3.92 at the high level. And the test before - after the training. After training, participants had higher knowledge than before training. Statistically significant at the .05 level.

Keywords : financial management, community, community enterprise

บทนำ

จากการให้การส่งเสริมและสนับสนุนการประกอบธุรกิจในระดับชุมชนตามนโยบายของรัฐนั้น ส่งผลให้ชาวบ้านที่มีความรู้และฝีมือในการทำอาหาร การถนอมอาหาร การการประดิษฐ์คิดค้น ได้มีโอกาสในการผลิตสินค้าและนำออกจำหน่ายตามแผนงานของหน่วยงานภาครัฐไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกลุ่ม ONE TAMBON ONE PRODUCT หรือเรียกย่อว่า โอทอป (OTOP) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน ธุรกิจครัวเรือน แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันที่สภาวะเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งจากปัจจัยระดับมหภาค เช่น เศรษฐกิจ การเมือง นโยบายรัฐ ส่งผลกับการดำเนินงานของกลุ่ม OPOT กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน ธุรกิจครัวเรือนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้ทีมงานผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อศึกษาสภาพชีวิตของประชาชนและกลุ่มจัดตั้งที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นและภายหลังการเกิดภัยธรรมชาติประชาชนขาดแคลนทุนทรัพย์ในการดำรงชีพและการลงทุนเพื่อการประกอบอาชีพ ด้วยเหตุนี้ ทางทีมผู้ศึกษาจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการจัดการการเงินสำหรับประชาชนโดยการจัดก็เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจและเป็นโอกาสดีที่จะจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการจัดการทางการเงินให้กับชุมชน เยาวชนและประชาชนทั่วไป ผลจากการลงพื้นที่สำรวจพบว่ามีกลุ่มผู้ผลิตที่หลากหลายสินค้า มีกำลังการผลิตที่ดี การจัดการด้านการตลาดมีความต่อเนื่องเพราะมีการออกร้านจำหน่ายในเขตพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรบ่อยครั้ง แต่ปัญหาที่พบส่วนใหญ่แต่ละกลุ่มไม่มีการจัดทำงบการเงินอย่างถูกต้อง ไม่มีการวางระบบบัญชีตามมาตรฐานทางบัญชี ทางทีมผู้ศึกษาจึงได้กำหนดแผนงานร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการการเงินเพื่อชุมชน กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการด้านการเงินการบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง
2. เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านบัญชีการเงินให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิธีการรวบรวมข้อมูล 2 ลักษณะ คือข้อมูลปฐภูมิ (Primary Data) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรางานวิจัย และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และเก็บข้อมูลตามแบบบันทึกพฤติกรรมด้วยวิธีการสังเกต โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะข้อมูล เช่น การสังเกตพฤติกรรม บันทึกพฤติกรรมในการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการบรรยายข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติ จะกระทำโดยการพรรณา ซึ่งจะได้นำไปสู่การเชื่อมโยงเพื่อแปรผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ต่อไป สำหรับค่าคะแนนของแบบประเมินความพึงพอใจจะให้ค่าคะแนนตั้งแต่ระดับ 1-5 โดยระดับ คะแนนความเห็นแบ่งเป็น (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

น้อยมาก	เท่ากับ	1 คะแนน
น้อย	เท่ากับ	2 คะแนน
พอใช้	เท่ากับ	3 คะแนน
มาก	เท่ากับ	4 คะแนน
ดีมาก	เท่ากับ	5 คะแนน

ทั้งนี้ จะนำวิธีการให้ค่าคะแนน ซึ่งเป็นดัชนีค่าเฉลี่ย หรือน้ำหนักถัวเฉลี่ย (Weighted Average Index; WAI) มาใช้เป็นเครื่องมือชี้วัด เพื่อให้ค่าน้ำหนักของคะแนนในการศึกษานี้

การประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม สามารถวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555)

ค่าเฉลี่ย	4.50 - 5.00	หมายถึง	พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย	3.50 - 4.49	หมายถึง	พึงพอใจ
ค่าเฉลี่ย	2.50 - 3.49	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 - 2.49	หมายถึง	ไม่พอใจ
ค่าเฉลี่ย	1.00 - 1.49	หมายถึง	ไม่พอใจมาก

2. สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการวิจัย

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้วขั้นตอนต่อไปคือการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ช่วยในการประมวลผลข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์นี้เป็นสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติที่ใช้ทดสอบสำหรับข้อมูลที่อยู่ในรูปความถี่ โดยสถิติที่นำมาใช้จะสามารถอธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล ข้อสรุปที่ได้จะนำไปสู่การเสนอผลงานในรูปของตาราง

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยดำเนินการสรุปอธิบายลักษณะทั่วๆ ไปของข้อมูลเบื้องต้นที่เก็บรวบรวมได้ ประกอบด้วยการนำเสนอรูปแบบของร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ (แบบ Open Ended) ใช้การวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการจัดการด้านการเงินการบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง สรุปได้ ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	18	36.00
หญิง	32	64.00
อายุ		
ระหว่าง 31 – 40 ปี	3	6.00
ระหว่าง 41 – 50 ปี	13	26.00
ระหว่าง 51 – 60 ปี	20	40.00
มากกว่าระหว่าง 60 ปี	14	28.00
บทบาทในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน		
หัวหน้ากลุ่ม	6	12.00
รองหัวหน้ากลุ่ม	3	6.00
สมาชิกกลุ่ม	37	74.00
เหรัญญิก	4	8.00

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง จำนวน 50 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 32 คน และเป็นเพศชายจำนวน 18 คน มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการธุรกิจ

ความรู้ที่จำเป็น	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลค่า
1.ความรู้ด้านการเงิน	1.88	.74	น้อย
2.ความรู้ด้านการบัญชี	1.58	.64	น้อย
3.ความรู้ด้านการตลาด	3.54	.90	มาก
4.ความรู้ด้านการผลิตสินค้า	4.02	.74	มาก
5.ความรู้ด้านการจัดการบุคคล/ทรัพยากรมนุษย์	3.76	.96	มาก
6.ความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ	3.72	.64	มาก
ภาพรวม	**3.08**	**.36**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 ระดับความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการธุรกิจ พบว่าภาพรวมของความรู้ด้านการจัดการธุรกิจมี ค่าเฉลี่ย 3.08 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความรู้ด้านการผลิตสินค้า ค่าเฉลี่ย 4.02 อยู่ในระดับมาก ความรู้ด้านการจัดการบุคคล/ทรัพยากรมนุษย์ ค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก ความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ ค่าเฉลี่ย 3.72 อยู่ในระดับมาก และความรู้ด้านการตลาด ค่าเฉลี่ย 3.54 อยู่ในระดับมาก ความรู้ด้านการเงิน ค่าเฉลี่ย 1.88 อยู่ในระดับน้อย และความรู้ด้านการบัญชี ค่าเฉลี่ย 1.58 อยู่ในระดับน้อย

ตารางที่ 3 กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ทางด้านธุรกิจ

กิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. อบรมการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม	30	60.00
2. อบรมการเงินส่วนบุคคล	24	48.00
3. อบรมเรื่องการออมและการลงทุน	30	60.00
4. อบรมการวางแผนบัญชีส่วนบุคคล	27	54.00
5. อบรมการจัดการการเงินส่วนบุคคล	29	58.00
6. อบรมการวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงิน	26	52.00
7. อบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี	35	70.00

จากตารางที่ 3 กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ทางด้านธุรกิจ พบว่าจากจำนวนที่ได้ดำเนินการสำรวจความต้องการในการถ่ายทอดความรู้มีความรู้ที่ต้องการอบรม เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้

ลำดับที่ 1 อบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี จำนวนผู้เลือก 35 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00

ลำดับที่ 2 อบรมการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม จำนวนผู้เลือก 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00

ลำดับที่ 3 อบรมเรื่องการออมและการลงทุน จำนวนผู้เลือก 30 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00

ลำดับที่ 4 อบรมการจัดการการเงินส่วนบุคคล จำนวนผู้เลือก 29 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00

ลำดับที่ 5 อบรมการวางแผนบัญชีส่วนบุคคล จำนวนผู้เลือก 27 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00

ลำดับที่ 6 อบรมการวิเคราะห์ต้นทุนทางการเงิน จำนวนผู้เลือก 26 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00

ลำดับที่ 7 อบรมการเงินส่วนบุคคล จำนวนผู้เลือก 24 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00

จากข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม จึงได้ดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหัวข้อความรู้เบื้องต้นทางบัญชี และการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม ซึ่งตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการศึกษาการถ่ายทอดความรู้ด้านบัญชีการเงินให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลค่า
ความรู้เบื้องต้นทางบัญชี			
1.ความหมายและความสำคัญของบัญชี	3.78	.70	มาก
2.การแยกประเภทบัญชี	3.90	.76	มาก
3.การบันทึกสมุดรายวัน	4.36	.69	มาก
4.การจัดทำงบการเงินทางบัญชี	3.12	.68	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.79**	**.35**	**มาก**

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี พบว่าภาพรวมของการอบรมความรู้ด้านเบื้องต้นทางบัญชี มีค่าเฉลี่ย 3.79 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบันทึกสมุดรายวัน มีค่าเฉลี่ย 4.36 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการแยกประเภทบัญชี มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่สาม คือ ความหมายและความสำคัญของบัญชี มีค่าเฉลี่ย 3.78 อยู่ในระดับมาก และการจัดทำงบการเงินทางบัญชี มีค่าเฉลี่ย 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้การวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม

ระดับความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	S.D	แปลค่า
การวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม			
1.ความหมายของงบการเงิน	3.98	.76	มาก
2.การวางแผนทางการเงิน	4.04	.63	มาก
3.ขั้นตอนและวิธีการวางแผนทางการเงิน	3.76	.68	มาก
4.การวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม	3.90	.70	มาก
ภาพรวม	**3.92**	**.29**	**มาก**

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้การวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม พบว่าภาพรวมของการอบรมด้านการเงินเพื่อการกู้ยืม มีค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าการวางแผนทางการเงิน มีค่าเฉลี่ย 4.04 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ความหมายของงบการเงิน มีค่าเฉลี่ย 3.98 อยู่ในระดับมาก ลำดับที่สามคือการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม มีค่าเฉลี่ย 3.90 อยู่ในระดับมาก และลำดับที่สี่ คือ ขั้นตอนและวิธีการวางแผนทางการเงิน มีค่าเฉลี่ย 3.76 อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบก่อน-หลังการเข้าร่วมอบรมข้อความรู้เบื้องต้นทางบัญชี และการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม

	Paired Samples Statistics						
	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	df	Sig. (2-tailed)
Pre - test	3.8000	50	1.14286	.16162	-15.280	49	.000
Pro - test	7.4000	50	1.22890	.17379			

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบก่อน-หลังการเข้าร่วมอบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี และการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม โดยการใช้ pre test จะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.14 และค่า post test มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.22 ค่า t คำนวณได้เท่ากับ –15.28 น้อยกว่าค่า t วิกฤติ (.05 t=1.76) และค่า Sig (2-tailed) เท่ากับ 0 แสดงว่าหลังการเข้าร่วมอบรมผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้สูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง ที่มีความสนใจในการจัดทำบัญชีเบื้องต้นและได้เข้าร่วมกิจกรรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี และการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี พบว่าภาพรวมความรู้ด้านเบื้องต้นทางบัญชี ค่าเฉลี่ย 3.79 อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีความสอดคล้องกับดาวพระศุกร์ ทองกลิ่น และคณะ (2558) ได้ศึกษา “โครงการการจัดการความรู้ การจัดทำบัญชีกองทุนเมือง ชุมชนบางบัว เขตบางเขน เพื่อบริหารจัดการเงินกองทุนเมืองให้มีประสิทธิภาพ” ในส่วนของวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดทำบัญชีและการบริหารกองทุนชุมชน กองทุนเมือง พบว่าการถอดความรู้ที่ได้จากการจัด กิจกรรมทุกขั้นตอน และนำความรู้ที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการออกแบบรูปแบบบัญชีกองทุนเมืองที่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า การจัดทำบัญชีกองทุนชุมชน ที่ผ่านมานักบัญชีชุมชนใช้วิธีการจัดทำบัญชี โดยการจดบันทึกการรับเงินและการจ่ายเงินในสมุดจดบันทึกแต่ไม่ได้ทำการจัดการเกี่ยวกับระบบเอกสาร ประกอบกับเอกสารประกอบการจัดทำบัญชีไม่ได้มีการจัดการให้เป็นระบบสูญหายบ้าง ลืมบ้าง และยอดเงินบางรายการหาที่มาที่ไปได้ยาก จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำบัญชีในปัจจุบันนำมาสู่แนวทางในการหารูปแบบการจัดทำบัญชี กองทุนเมืองที่เป็นระบบเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนและนักบัญชีทุกคนสามารถเข้าใจและลงมือทำได้ เป็นรูปแบบที่สามารถจัดทำด้วยมือได้ตั้งแต่การแยกเอกสารการรับเงินจ่ายเงิน การบันทึกในใบสำคัญรับ ใบสำคัญจ่ายเพื่อควบคุม เอกสารให้เป็นระบบ เพื่อให้ทราบยอดคงเหลือของบัญชีแต่ละตัวได้ตลอดเวลา การนำยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภท ไปจัดทำงบการเงินเพื่อรายงานต่อที่ประชุมและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

สำหรับการศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้การวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม พบว่าภาพรวมของการอบรมด้านการเงินเพื่อการกู้ยืม มีค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องกับขนิษฐา วิทยานนท์. (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการการเงินส่วนบุคคลสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้การจัดการการเงินส่วนบุคคลของผู้ใหญ่วัยกลางคน ผลของการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการเรียนรู้ พบว่ามีปัญหามีเงินไม่พอออมและไม่เคยจดบันทึกค่าใช้จ่าย ทักษะในการใช้เครื่องมือในการวางแผนการเงิน กลุ่มตัวอย่างต้องการการเรียนรู้เนื้อหาในด้านการจัดการเงินสดไม่ให้ขาดมือในระดับมากที่สุด และเรื่องการวางแผนการเงินในระดับมาก และมีความต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ในส่วนของการจัดการเงินสดไม่ขาดมือมากกว่าส่วนอื่นๆ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหลวง เข้าร่วมกิจกรรมอบรมจำนวน 50 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความรู้ด้านการจัดการธุรกิจ โดยเฉพาะความรู้ด้านการเงิน และความรู้ด้านการบัญชี อยู่ในระดับน้อย ผลการศึกษาข้อมูลเพื่อดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หัวข้อที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสนใจเรื่องความรู้เบื้องต้นทางบัญชี และการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี พบว่าภาพรวมความรู้ด้านเบื้องต้นทางบัญชี ค่าเฉลี่ย 3.79 อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากการสัมภาษณ์เข้าร่วมร่วมอบรมทำให้ทราบว่าแต่ละกลุ่มมีการจัดทำรายงานการจัดซื้อ

วัตถุดิบ รายงานรายรับจากการขายเพื่อนำข้อมูลที่ได้แจ้งให้สมาชิกทราบ แต่เป็นการจัดทำแบบง่ายๆ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลไว้ได้ก่อน แต่การจัดทำตามระเบียบบัญชีนั้น ผู้เข้าร่วมอบรมเคยศึกษาด้วยตนเองแต่อ่านแล้วไม่เข้าใจ

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดอบรมความรู้การวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม พบว่าภาพรวมของการอบรมด้านการเงินเพื่อการกู้ยืม มีค่าเฉลี่ย 3.92 อยู่ในระดับมาก สามารถเข้าใจในการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงบการเงินของกลุ่มวิสาหกิจได้มากขึ้น

ผลการทดสอบก่อน-หลังการเข้าร่วมอบรมความรู้เบื้องต้นทางบัญชี และการวางแผนการเงินเพื่อการกู้ยืม ภายหลังการเข้าร่วมอบรมผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้สูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาในครั้งนี้ สามารถดำเนินงานได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จาก ที่ปรึกษาการวิจัยที่ช่วยให้คำแนะนำในการออกแบบเครื่องมือวิจัย และได้กรุณาตรวจสอบและชี้แนะแนวทางในการแก้ไข เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีคุณภาพ อีกทั้งขอบคุณ โปรแกรมวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ที่ได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการศึกษา ขอขอบคุณเจ้าของเอกสารและตำราที่ใช้ในการอ้างอิงทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา วิทยานนท์. (2557). **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการการเงินส่วนบุคคลสำหรับผู้ใหญ่วัยกลางคน**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์

ดาวพระศุกร์ ทองกลิ่น และคณะ. (2558). **โครงการ การจัดการความรู้ การจัดท าบัญชีกองทุนเมือง ชุมชนบางบัว เขตบางเขน เพื่อบริหารจัดการเงินกองทุนเมืองให้มีประสิทธิภาพ.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยเกริก

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). **การสำรวจการมีการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

การพัฒนาระบบบัญชีเชิงพานิชย์สำหรับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนบ้านหนองบัวเหนือ จังหวัดตาก

THE DEVELOPMENT OF COMMERCIAL ACCOUNTING SYSTEMS FOR COMMUNITY ENTERPRISES CASE STUDY OF THE KANOMCHEEN BAN-NONGBUANAUR TAK PROVINCE

ยุพิน มีใจเจริญ
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก
*corresponding author e-mail : kumpa_pun@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบบัญชีโดยใช้กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนบ้านหนองบัวเหนือ จังหวัดตาก โดยมีขั้นตอนการวิจัยคือ ศึกษาระบบบัญชีเดิมหลังจากนั้นพัฒนาระบบบัญชีใหม่ให้สอดคล้องกับแนวคิดระบบบัญชีเพื่อการพาณิชย์ ผลการวิจัยพบว่า ระบบบัญชีเดิมยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดระบบบัญชีเชิงพาณิชย์ ผู้วิจัยจึงปรับปรุงระบบบัญชีใหม่ให้สอดคล้องกับแนวคิดระบบบัญชีเพื่อการพาณิชย์ นำระบบบัญชีทั้งเก่าและใหม่เปรียบเทียบให้เห็นผลการวางระบบที่ชัดเจน ระบบบัญชีใหม่จะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนบ้านหนองบัวเหนือสามารถพัฒนาให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเพื่อเตรียมตัวก้าวสู่ประเทศไทย 4.0

คำสำคัญ : ระบบบัญชีเชิงพาณิชย์ วิสาหกิจชุมชน ประเทศไทย 4.0

Abstract

The aim of this study is development of accounting systems. The example is community enterprises of the Kanomcheen Ban-nongbuanaur Tak province. Process is to study background of accounting system after to set new accounting systems with the concept of commercial accounting system. Comparison of existing accounting system and new accounting system to illustrate the development of accounting system. The commercial accounting systems influence to performance of community enterprises of the Kanomcheen Ban-nongbuanaur Tak province. It can be developed to economic changing and to prepare move for Thailand 4.0.

Keywords : commercial accounting systems, community enterprise, Thailand 4.0

บทนำ

ขนมจีน อาหารที่อยู่กับคนไทยมาอย่างยาวนานถือได้ว่าเป็นการสืบสานมรดกทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษรุ่นปู่ย่า ตายาย เก็บไว้ให้ส่งผ่านเป็นความภาคภูมิใจจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งบ่งบอกวัฒนธรรมการกินของคนไทย และเอกลักษณ์เฉพาะของคนในท้องถิ่น ที่นำมาประยุกต์ผสมผสานกันอย่างลงตัว จึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย นำมายึดถือเป็นอาชีพหลัก เลี้ยงปากท้องจวบจนปัจจุบัน ขนมจีนเมืองตาก ถือเป็นอีกแหล่งผลผลิตหนึ่งของท้องถิ่นกลุ่มชาวบ้านบ้านหนองบัวเหนือ ตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ผู้เปิดตำนาน ขนมจีนหนองบัวเหนือ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จากการได้รับการเสนอให้เป็นสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” จากการได้ร่วมออกร้าน กับโครงการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP จากวิวัฒนาการขนมจีนตลาดสด ที่ขนส่งขนมจีนในยามดึกดื่นเดินทางไกลจากหมู่บ้าน เพื่อนำมาวางขายให้ลูกค้าในย่านตลาดสด

ต่อมาผลจากการเข้าร่วมกับโครงการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงส่งผลให้หัวหน้ากลุ่มขนมจีนคือ คุณแม่สวาท สิงห์คูณ เริ่มออกร้านร่วมกับโครงการของรัฐมากขึ้นและต่อมาได้เปิดร้านรู้จักกันในนามขนมจีนหนองบัวเหนือ คุณแม่สวาท สิงห์คูณหนึ่งในบุคคลผู้เป็นตำนานผู้เป็นหัวหน้าทีมที่เริ่มชักชวนคนในอาชีพเดียวกันรวมตัวกันจากการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐอีกแรงหนึ่ง ส่งเสริมให้เกิดธุรกิจชุมชนคนขนมจีนจากความสามารถของคนในท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าด้วยความสามารถทางภูมิปัญญาของกลุ่มชาวบ้านในชุมชนยังไม่เพียงพอในการที่จะร่วมกันจัดตั้งธุรกิจชุมชนเพื่อค้าขายขนมจีนให้เป็นอาชีพที่ยั่งยืน ดังนั้นสมาชิกในกลุ่มจึงได้รับการอบรมให้เข้าใจในระบบการทำธุรกิจ รวมถึงระบบการทำบัญชีครัวเรือน ระบบบัญชีวิสาหกิจชุมชนซึ่งก็ถือว่าสมาชิกในกลุ่มได้รับความรู้นำมาปรับใช้กับภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมได้มากทีเดียว แต่หากทางกลุ่มต้องการให้ธุรกิจชุมชุนเข้าสู่ระบบธุรกิจเชิงพานิชย์ที่เน้นสร้างผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างยั่งยืนสามารถต่อยอดเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 ความพร้อมที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหนองบัวเหนือต้องมีกระบวนการทางการเงินบัญชีให้มีความชัดเจนและโปร่งใสเนื่องจากการทำงานในระบบกลุ่มสมาชิกต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ยกตัวอย่างเช่น ต้องมีระบบเอกสารที่สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ มีระบบป้องกันการเสียหายของทรัพย์สินที่อาจเกิดขึ้นได้ หากกลุ่มวิสาหกิจมีระบบการเงินบัญชีมีการควบคุมภายในที่ชัดเจนเหมาะสมแล้วก็สามารถที่จะพัฒนาธุรกิจโดยนำเอานวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้กับธุรกิจและภาครัฐก็สามารถจะเข้ามาทำการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข็มแข็งสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไปได้

เป็นที่ตระหนักดีว่า การทำงานระบบกลุ่มต้องอาศัยกระบวนการทำงานที่โปร่งใส หากสมาชิกในกลุ่มไม่มีความเข้าใจในการดำเนินงาน ในการจัดเก็บเอกสาร การป้องกันความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น จะส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งนั้นอาจไม่สามารถไปต่อได้ในเชิงธุรกิจด้วยความไม่ชัดเจนในกระบวนการทางการเงินการบัญชี ดังนั้นการวางระบบบัญชีจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สำคัญที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้กลุ่มวิสาหกิจดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน ประกอบกับปัจจุบันตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาตนเองเพื่อก้าวไปสู่ ประเทศไทย 4.0 เพื่อตอบสนองการการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมโลกที่เป็นเข้าสู่ยุคไอทีแทบทั้งสิ้น ดังนั้นระบบหรือกระบวนการทางการเงินและบัญชีจึงควรมีความทันสมัยเหมาะสมกับนวัตกรรมที่เปลี่ยนไปด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการวางระบบบัญชีเชิงพาณิชย์ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนกลุ่มส่งเสริม อาชีพบ้านหนองบัวเหนือ ตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตาก เพื่อจะแสดงให้เห็นระบบการเงินบัญชีในเชิงพานิชย์หรือเชิงธุรกิจโดยเปรียบเทียบกับระบบการเงินบัญชีที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ในด้านการปฏิบัติ ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีกลุ่มวิสาหกิจให้เป็นเชิงพาณิชย์และเพื่อไปสู่ SME และเตรียมพร้อมก้าวเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 และ ในด้านวิชาการ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปเป็นตัวอย่างเพื่อถ่ายทอดให้กับกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ และนักศึกษาสามารถนำไปศึกษาประยุกต์ใช้กับวิชาต่างๆ ในทางบัญชีได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการวางระบบบัญชีของการผลิตขนมจีนบ้านไม้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพบ้านหนองบัวเหนือ ตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระบบบัญชีของสินค้า OTOP ระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีน กลุ่มส่งเสริมอาชีพบ้านหนองบัวเหนือ ตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตาก แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) สำรวจเพื่อศึกษาลักษณะของกิจการ 2) สำรวจระบบบัญชีเดิม และ 3) ออกแบบระบบบัญชีใหม่

กลุ่มตัวอย่าง เป็นการศึกษาโดยใช้กรณีศึกษาโดยเจาะจงกลุ่มตัวอย่างได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพบ้านหนองบัวเหนือ ตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตาก เก็บข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงโดยเจาะจงจากประธานกลุ่มจำนวน 1 ท่าน และรองประธานกลุ่ม 2 ท่าน และสมาชิกที่ร่วมปฏิบัติงาน 2 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการพัฒนาระบบบัญชีเพื่อที่จะวางระบบบัญชีใหม่และออกแบบเอกสารทางการบัญชีของกรณีศึกษาตัวอย่างของขนมจีนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มส่งเสริมอาชีพบ้านหนองบัวเหนือ ตำบลหนองบัวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการวางระบบบัญชีเดิม โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลทางด้านการวางระบบบัญชีเดิม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป วิธีการดำเนินงาน และระบบบัญชี การรับจ่ายเงินสด เงินเดือนหรือค่าแรง เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการแบบ Focus group

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางระบบบัญชีใหม่

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานตามแนวคิดทฤษฎีการวางระบบบัญชี ทำการวางระบบบัญชีใหม่ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีน โดยการออกแบบเอกสารทางการบัญชีในแต่ละระบบ ตัวอย่างเช่น ระบบซื้อ ระบบเงินสด ระบบขายสดและขายปลีก

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งการทำวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ศึกษาระบบบัญชีเดิมของกลุ่มวิสาหกิจ การศึกษาวิจัยในกรณีนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์กับประธานกลุ่มและสมาชิกบางคนของกลุ่มเกี่ยวกับระบบเอกสารทางการเงินบัญชี ทางเดินเอกสาร แผนผังกระบวนการทำงาน ทั้งหมดตามทฤษฎีการวางระบบบัญชี สอบถามอุปสรรคทางการบัญชีและการปฏิบัติงานขั้นตอนและเอกสารต่างๆที่วิสาหกิจชุมชนใช้ในปัจจุบัน พบว่า ทางกลุ่มมีแผนผังขององค์กรที่ชัดเจนตามหลักการบริหารจัดการ ซึ่งสังเกตว่าทำตามที่หน่วยงานของรัฐไปให้ความรู้และช่วยจัดทำให้ และยังจัดทำบัญชีแบบเดิมกล่าวคือ มีผู้ปฏิบัติงานทางการเงินบัญชีหรือผู้รับจ่ายเงินเพียงคนเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักการของการวางระบบบัญชี ผลการศึกษาส่วนที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลเดิมที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนมีมาทำการดัดแปลงสร้างระบบบัญชีใหม่เพื่อให้สอดคล้อมกับทฤษฎีการวางระบบบัญชีในเชิงธุรกิจหรือพาณิชย์ โดยได้ผลปรากฏดังนี้

1. ออกแบบแบบฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับแต่ละแผนกผลิต ได้แก่ แบบฟอร์มการเสนอซื้อ การสั่งซื้อ การสั่งผลิต แบบฟอร์มการควณต้นทุนการผลิตแต่ละครั้ง แบบฟอร์มเงินเดือนและค่าแรง แบบฟอร์มการขายเชื่อการขายสด แบบฟอร์มการควบคุมทรัยพ์สิน
2. ออกแบบทางเดินเอกสารที่ต้องทำธุรกรรมแต่ละแผนกโดยเขียนเป็น Flowchart ให้สมาชิกได้เข้าใจง่ายขึ้น

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิจัยเปรียบเทียบให้เห็นได้ดังนี้

การวางระบบบัญชีแบบเดิม	การวางระบบบัญชีเชิงพาณิชย์
1. มีแผนผังองค์กรของกลุ่มสมาชิก	1. ทำการแบ่งแยกแผนกงานที่ชัดเจน
2. ไม่ปรากฏคู่มือการปฏิบัติงาน กระบวนการทำงาน	2. พัฒนาและออกแบบเอกสารที่ใช้ในกลุ่ม
3. ไม่ปรากฏแบบฟอร์มเอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน	3. ออกแบบระบบการขายสดหรือขายปลีก
	4. ระบบการซื้อสินค้าเป็นเงินสด
4. ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินบัญชีมีเพียงคนเดียว	5. ระบบการนำฝากธนาคาร
5. ระบบการขายเป็นระบบเงินสดเท่านั้น	6. ระบบการจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ
	7. ระบบบัญชีสินทรัพย์ถาวร

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวางระบบบัญชีในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาเกี่ยวกับระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจขนมจีน ได้พบว่าก่อนวางระบบบัญชีทางกลุ่มจะไม่มีความพร้อมในเรื่องของระบบบัญชี เช่น ไม่มีการจัดวางผังองค์กร ไม่มีระบบเอกสารที่ชัดเจน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อระบบการรายงานการเงินทางบัญชีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลาย ๆ งานวิจัย ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวางระบบบัญชีในภาครัฐและเอกชน ยกตัวอย่างเช่น งานวิจัยของศิวกร จงสิริสุข (2553) ศึกษาการวางระบบบัญชีของห้างหุ้นส่วนจำกัด วีแอนด์พีเซ็นเตอร์ (1994) กิจการยังไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กรและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ส่วนระบบบัญชีและการควบคุมภายในยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะจัดทำงบการเงินที่สมบูณร์ทำให้ผู้บริหาร

ไม่สามารถนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการตัดสินใจในเชิงการบริหาร ผู้ศึกษาจึงเสนอการจัดโครงสร้างองค์กรและปรับปรุงหน้าที่ความรับผิดชอบ ออกแบบเอกสารทางการบัญชีและปรับปรุงผังทางเดินเอกสารตลอดจนเสนอแนวทางการควบคุมภายในของระบบบัญชีแต่ละระบบตามหลักการควบคุมภายในที่ดีและให้มีความเหมาะสมเพื่อรองรับการขยายตัวของกิจการต่อไปในอนาคต หรืองานวิจัยของ ภาวินี พูลเกิดและมาลี จตุรัส (2556) ศึกษาการวางระบบบัญชีการเงินของสถาบันการเงินชุมชนก็พบว่าไม่มีการแบ่งแยกตำแหน่งงานที่ชัดเจน รวมทั้งไม่มีการวางแนวทางการปฏิบัติที่ส่งผลต่อระบบการควบคุมทางบัญชี กิจการขาดระบบการควบคุมภายในที่ดีที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสถาบันการเงินและชุมชน ผู้ศึกษาจึงเสนอแนะระบบบัญชีและการควบคุมภายในที่เหมาะสมให้สถาบันการเงินชุมชนนำไปปฏิบัติซึ่งประกอบด้วยเอกสารทางการบัญชีและผังทางเดินเอกสาร เป็นต้น

จากการทำวิจัยและการศึกษางานวิจัยหลายๆ งานพบว่าไม่ว่าจะเป็นกิจการเอกชนเจ้าของคนเดียวหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการวางระบบการเงินบัญชี แต่ระบบเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรเกิดความมั่นคงและยั่งยืนจะส่งผลให้กิจการเกิดการพัฒนาต่อยอดธุรกิจเพื่อก้าวสู่การค้าเชิงพาณิชย์และเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประเทศไทย 4.0

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนบ้านหนองบัวเหนือ ผลของงานวิจัยพบว่าระบบบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจขนมจีนยังไม่มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะพัฒนาเข้าสู่ระบบบัญชีเชิงพาณิชย์ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาและปรับปรุงระบบบัญชีของกลุ่มให้เหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดการวางระบบบัญชีเชิงพาณิชย์ที่จะต้องมีระบบการจัดเก็บข้อมูลทางการเงินอันประกอบด้วย แบบฟอร์ม หรือเอกสารต่างๆ บันทึกทางการบัญชี รายงาน ตลอดจนวิธีการและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้มาใช้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานและการเงินของกิจการ ทั้งนี้เพื่อให้ธุรกิจชุมชนสามรถพัฒนาต่อยอดได้ในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาข้อมูลจาก ประธานและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนมจีนหนองบัวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดตาก นักศึกษาสาขาการบัญชี และได้รับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการนำเสนอบทความวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูง มา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

แก้วใจ บุญธนาสิน. (2542). **การศึกษาระบบบัญชีของบริษัท มิลติ จำกัด.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ภาควิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

จันทนา สาขากร นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ และ ศิลปะพร ศรีจั่นเพชร. (2551). **การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ทีพีเอ็น เพรส.

ภัทรสิริ ทิพย์ธนมณี. (2547). **การวางระบบบัญชีสำหรับวิสาหกิจขนาดย่อม ประเภทซื้อมาขายไป กรณีศึกษาร้านส่งเสริมวัสดุก่อสร้าง.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. ภาควิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ภาวิณี พูลเกิด และ มาลี จัตุรัสการ. (2556). **การพัฒนาระบบบัญชีสำหรับสถาบันการเงินชุมชน: กรณีศึกษาสถาบันการเงินชุมชนตำบลศรีฐานอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย.** คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิไล วีระปรีย และจงจิตต์ หลีกภัย. (2540). **ระบบบัญชี.** พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิวกร จงสุขศิริ. (2554). **การวางระบบบัญชีและการควบคุมภายในห้างหุ้นส่วนจำกัด วี แอนด์ พี เซ้นเตอร์ (1994).** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ภาควิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

สมเดช โรจน์คุรีเสถียร. (2544). **เทคนิคการวางระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพัฒนาการบริหารธรรมนิติ จำกัด.

การศึกษาการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

AWARENESS AND ATTITUDES OF THE STUDENTS FROM FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE, PIBUSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY TOWARD THE IMAGES OF PSRU COMMUNICATION ARTS DEPARTMENT

ศีลดา สุขเกิด ชนกนันท์ คุ่ยปรางค์ รจชรินทร์ญา ศรีอินทร์ สิรินทร์ทิพย์ ขันทรี
สุวารีย์ วงศ์วัฒนา* ลำเนา เอี่ยมสอาด และ วราภรณ์ ซื่อประดิษฐ์กุล
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : suvaree_tim@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสาร และทัศนคติของนักศึกษาคณะวิทยาการที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามจำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เคยเห็นผลงานของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ เคยเข้าร่วมกิจกรรมของสาขาโดยรู้จักผลงานผ่านช่องทาง facebook รับชมหนังสั้นมากที่สุด ได้ชมละครเวที “ทุ่งสานสะเทือน”และ “สปอตรณรงค์ขับขี่ปลอดภัย มรพส. นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีทัศนคติต่อภาพลักษณ์ด้านบุคลิกภาพซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านกิจกรรมซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือด้านพฤติกรรมซึ่งอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขานิเทศศาสตร์โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ สาขาวิชา และชั้นปีต่างกันพบว่าไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ทัศนคติ การรับรู้ ภาพลักษณ์

Abstract

This research aims to investigate the information awareness and attitudes of the students from Communication Program, faculty of Management Science, Pibusongkram Rajabhat University toward the university image and to compare their attitudes, in terms of different sex, age, major and year of study. The study showed that: The most students had ever seen the contributions of the Department and had participated with the department activities. They were aware the contribution via Facebook and they had seen the state play “Thungsan Sathuean” and the spot about “PSRU Security Driving Campaign”. The positive attitudes of most students toward the image of the department were generally high. Firstly, about the personality of the department was high. Secondly it was about its activity and lastly about its behaviors. The attitudes of the students from different sex, age, year of study and program toward the image of PSRU Communication Arts Department were not different.

Keywords : attitude, awareness, image

บทนำ

ภาพลักษณ์ของ นักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยทั่วไปจะมีบุคลิกภาพที่โดดเด่น มีความสามารถที่หลากหลาย การพูดที่น่าฟังและน่าสนใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้รอบด้านเพราะด้วยลักษณะจะเป็นกลุ่มคนที่รู้ทุกๆ เรื่องในสังคม และมีความมั่นใจในตัวเองอย่างมากและสำหรับภาพลักษณ์ของนักศึกษา นิเทศศาสตร์ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม คณะวิทยาการก็เช่นกันที่นักศึกษาจะมีบุคลิกหรือความเก่งเฉพาะด้านเป็นของตนที่ชัดเจน ความสามารถที่หลากหลาย กล้าคิด กล้าทำ แต่ในปัจจุบันด้วยเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและสังคมรอบตัวได้เปลี่ยนไปทำให้ภาพลักษณ์ พฤติกรรม การแต่งกาย ทัศนคติของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์เปลี่ยนไปด้วย จากคำว่ากล่าวตักเตือนของอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ผู้สอนหลายๆท่านที่อบรมสั่งสอนทั้งด้านการเรียนการสอนและด้านบุคลิกภาพ ตลอดจนนักศึกษาสาขาต่างๆ ในคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่แสดงออกถึงความไม่ชอบ ไม่พึงพอใจในพฤติกรรมของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ เช่น การแสดงกริยาต่างๆ การถูกวิพากษ์วิจารณ์ในด้านลบ การดูมีอิสระในการแต่งกายมาเรียน การถูกเพ่งเล็งจากสาขาอื่นและอาจจะมองถึงภาพรวมที่ดูมีอิสระไม่ค่อยอยู่ในระเบียบ พฤติกรรมการแสดงออกมา และคำพูดที่ไม่เหมาะสมของนักศึกษา

ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาภาพลักษณ์ของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข่าวสารของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการเกี่ยวกับสาขาวิชานิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. เพื่อศึกษาทัศนคติของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามโดยจำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการภาคปกติในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 3,410 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Statified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (Quata Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการศึกษาค้นคว้างานวิจัย ซึ่งมีทั้งคำถามปลายปิด (Close-ended Question) และแบบมาตรฐานส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยเนื้อหาของแบบสอบถามในในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้ t-test และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA หรือ F-test) ประมวลผลข้อมูลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

ผลการวิจัย

1. ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีช่วงอายุระหว่าง 19-21 ปี ศึกษาอยู่สาขาวิชาการจัดการมากที่สุดและอยู่ชั้นปีที่ 3 มากที่สุด

2. การศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมของสาขานิเทศศาสตร์ นักศึกษาส่วนใหญ่เคยเห็นผลงานของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ เคยเข้าร่วมกิจกรรมของสาขาโดยรู้จักผลงานผ่านช่องทาง facebook เคยรับชมผลงานของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์เกี่ยวกับหนังสั้นมากที่สุด เคยชมละครเวทีเรื่องทุ่งสานสะเทือน แต่ยังไม่เคยชมหนังสั้นเรื่องพอดีที่มีเธอ อีกทั้งไม่เคยอ่านวารสารของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่รับชมผลงาน “สปอตรณรงค์ขับขี่ปลอดภัย มรพส. รักใครให้ใส่หมวก”ส่วนใหญ่นักศึกษาไม่รู้จักทีม Phalanx Creation ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ และไม่เคยรับชม “สื่อรณรงค์ปิดโทรศัพท์ระหว่างการรับชม”

3. ทัศนคติของนักศึกษาคณะวิทยาการที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของนักศึกษาภาคปกติคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ด้านบุคลิกภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านกิจกรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.89 แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าด้านบุคลิกภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นมากที่สุด อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.93รองลงมาด้านกิจกรรม ทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีรูปแบบในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.91 และต่ำสุดด้านพฤติกรรม ในการสนทนากับผู้อื่นที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.90

4. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยภาพรวม ด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรม กิจกรรมระหว่างกลุ่มที่มีเพศต่างกันพบว่าไม่แตกต่างกัน

5. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยภาพรวม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทัศนคติด้านการแต่งกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 19-21ปี แตกต่างจาก อายุต่ำกว่า 18 ปีและอายุ22-24 ปี ด้านความสุภาพเรียบร้อย และด้านศักยภาพพร้อมที่จะปฏิบัติงานจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไปแตกต่างจากอายุต่ำกว่า 18 ปีอายุ19-21 ปี และอายุ22-24 ปี ด้านกิจกรรมทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีความน่าสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีแตกต่างจากอายุ 19-21ปีและอายุ22-24 ปี และด้านรูปแบบที่หลากหลายของการจัดกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีแตกต่างจากอายุ 19-21 ปี และอายุ 22-24 ปี

6. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ในภาพรวม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีสาขาวิชาต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีศักยภาพพร้อมที่จะปฏิบัติงานจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสาขาการจัดการธุรกิจค้าปลีก แตกต่างจากสาขาวิชาการจัดการ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ด้านกิจกรรมทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีรูปแบบในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ แตกต่างจาก สาขาการจัดการ สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชานิเทศศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการตลาด กิจกรรมทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีความน่าสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย สาขาวิชาการบัญชี แตกต่างจากสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ

7. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีชั้นปีต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05โดยมีชั้นปีที่ 3 แตกต่างจากชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 ด้านกริยาที่เหมาะสมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05โดยมีชั้นปีที่ 1 แตกต่างจากชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีชั้นปีที่ 1 แตกต่างจากชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ด้านพฤติกรรมการแสดงออกต่อสาธารณะชนที่เหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีชั้นปีที่ 4 แตกต่างจากชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ด้านพฤติกรรมในการสนทนากับผู้อื่นที่เหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีชั้นปีที่ 4 แตกต่างจากชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อภาพลักษณ์ของนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความรู้สึก การคิด พฤติกรรมที่ไม่ต่างกันต่อทัศนคติที่มีต่อสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทอดด์ฮันท์ และ เบรนท์ ดีรูเบน (Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993 อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน, 2541) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคล ประสบการณ์และนิสัย ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสารอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของการพัฒนาความชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คล้ายๆกันและมีการจดจำที่เหมือนกัน

2. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยภาพรวม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทัศนคติด้านการแต่งกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 19-21ปี แตกต่างจาก อายุต่ำกว่า 18 ปีและอายุ22-24 ปี ด้านความสุภาพเรียบร้อย และด้านศักยภาพพร้อมที่จะปฏิบัติงานจริง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไปแตกต่างจากอายุต่ำกว่า 18 ปีอายุ19-21 ปี และอายุ22-24 ปี ด้านกิจกรรมทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีความน่าสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีแตกต่างจากอายุ 19-21ปีและอายุ22-24 ปี และด้านรูปแบบที่หลากหลายของการจัดกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีแตกต่างจากอายุ 19-21ปี และอายุ22-24 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลฎาดาภา ทำดี (2553) ศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีการรับรู้ภาพลักษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรินทร วิมุติสุนทร(2550) ศึกษาภาพลักษณ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตามการรับรู้ของมหาบัณฑิต และนิสิตปริญญาโทผลการวิจัย พบว่ามีแนวโน้มพฤติกรรมที่มีต่อ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ในภาพรวม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีสาขาวิชาต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านนักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีศักยภาพพร้อมที่จะปฏิบัติงานจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสาขาวิชาการจัดการธุรกิจค้าปลีก แตกต่างจาก สาขาวิชาการจัดการ สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด ด้านกิจกรรมทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีรูปแบบในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ แตกต่างจาก สาขาวิชาการจัดการ สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สาขาวิชาการบัญชี สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชานิเทศศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการตลาด กิจกรรมทางสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีความน่าสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดย สาขาการบัญชี แตกต่างจากสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลฎาดาภา ทำดี (2553) ศึกษาการรับรู้ภาพลักษณ์ของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัด

พะเยา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ภาพลักษณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีชั้นปีต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร ปันปั้น (2550) ศึกษาการรับรู้ของพนักงานที่มีต่อภาพลักษณ์ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานที่มีการศึกษาต่างกันมี การรับรู้ภาพลักษณ์ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1. นักศึกษาส่วนใหญ่เคยเห็นผลงานของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ เคยเข้าร่วมกิจกรรมของสาขา โดยรู้จักผลงานผ่านช่องทาง facebook รับชมหนังสั้นมากที่สุดคิด ได้ชมละครเวที “ทุ่งสานสะเทือน” ยังไม่เคยชมหนังสั้น “พอดีที่มีเธอ” อีกทั้งไม่เคยอ่านวารสารของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ส่วนใหญ่รับชมผลงาน “สปอตรณรงค์ขับขี่ปลอดภัย มรพส. รักใครให้ใส่หมวก” ส่วนใหญ่นักศึกษาไม่รู้จักทีม Phalanx Creation ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ และไม่เคยรับชม “สื่อรณรงค์ปิดโทรศัพท์ระหว่างการรับชม”

2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าด้านบุคลิกภาพซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านกิจกรรมซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือด้านพฤติกรรมซึ่งอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขานิเทศศาสตร์โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ สาขาวิชา และชั้นปีต่างกันพบว่าไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาภาคปกติคณะวิทยาการจัดการมีการรับรู้เกี่ยวกับสาขาวิชานิเทศศาสตร์ด้านผลงานวารสารของสาขาวิชานิเทศศาสตร์และทีม Phalanx Creation น้อยที่สุด ดังนั้นสาขาควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ผลงาน ทีมผลิตผลงาน และเผยแพร่วารสารให้กว้างมากขึ้น

2. จากผลการวิจัยพบว่าทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์นักศึกษาสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ด้านการแต่งกาย กริยามารยาท ความกระตื้อรื้อร้นในการทำงาน ความพร้อมศักยภาพในการทำงาน การแสดงออกต่อสาธารณะชนที่เหมาะสมกิจกรรมมีความเหมาะสมและมีรูปแบบที่หลากหลายมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นมีการสนทนากับผู้อื่นที่เหมาะสมนต่ำที่สุดควรที่จะปรับปรุงบุคลิกภาพ พฤติกรรม และกิจกรรมให้ดีขึ้นเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้แก่สาขาวิชานิเทศศาสตร์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะนักศึกษาภาคปกติคณะวิทยาการจัดการเท่านั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันกับคณะอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ อีกทั้งผลการวิจัยยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ที่เน้นการรับรู้ผลงาน กิจกรรมและอื่นๆ ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาแบบเจาะลงลงไปในแต่ละผลงาน กิจกรรม โครงการ

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มถึงความรู้ ความเข้าใจที่นักศึกษาภาคปกติมีทัศนคติที่มีต่อภาพลักษณ์สาขาวิชานิเทศศาสตร์ เพื่อที่จะได้ทราบว่านักศึกษาภาคปกติมีความเข้าใจ และรู้ถึงผลงานของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการวางแผนและกำหนดแนวทางภาพลักษณ์ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีประสิทธิ์ภาพยิ่งขึ้น

4. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ด้านอื่นๆ ของสาขาวิชานิเทศศาสตร์ ว่าสาขาวิชานิเทศศาสตร์มีภาพลักษณ์ในเชิงบวกหรือลบ เพราะการทำประชาสัมพันธ์ใดๆ ความเชื่อมั่นและยอมรับในตัวองค์หรือสาขาเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้บุคคลากรและประชาชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของสาขาต่อไป

5. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะหลักสูตรนิเทศศาสตร์เท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันกับหลักสูตรอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ วงศ์วัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำวิชา การวิจัยการประชาสัมพันธ์ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขเพื่อให้รายงานวิจัยในฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นรวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่ได้มอบความรู้ คำชี้แนะ การช่วยเหลือและการอบรมสั่งสอนตลอดการศึกษาที่ผ่านมา ขอบคุณนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ ที่เสียสละในการทำแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยกราบขอขอบคุณอาจารย์ เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ทุกคน

เอกสารอ้างอิง

ลฎาภา ทำดี. (2553). **การรับรู้ภาพลักษณ์ของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.** การศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

นิภาพร ปันปั้น. (2550). **การรับรู้ของพนักงานที่มีต่อภาพลักษณ์ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.** โครงการเฉพาะบุคคล ปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรมะ สตะเวทิน. (2541). **การสื่อสารมวลชน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

วรินทร วิมุติสุนทร. (2550). **ภาพลักษณ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ตามการรับรู้ของมหาบัณฑิต และนิสิตปริญญาโท.สารนิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจดการ).** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การรับรู้ถึงประโยชน์และความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

THE BENEFIT AWARENESS AND SATISFACTIONS OF STUDENTS TOWARD WATCHING CRIME NEWS TV PROGRAMME

จิรวัฒน์ ทองสุข ปทุมรัตน์ ปรางวิรุฬห์ วริศรา อนุสิทธิ์ ภาสวิทย์ ดีเทิดเกียรติ ยุรนันท์ รอดทุ่ง
สุวารีย์ วงศ์วัฒนา* ลำเนา เอี่ยมสอาด และ วราภรณ์ ซื่อประดิษฐ์กุล
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : suvaree_tim@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์และความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของรายการข่าวอาชญากรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีการรับรู้ถึงประโยชน์ ด้านเนื้อหารายการได้รับความรู้ใหม่ และแนวคิดใหม่จากการรับชมรายการข่าวอาชญากรรม สูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือด้านข้อมูลข่าวสารรับชมข้อมูลข่าวสารจากรายการข่าวอาชญากรรม เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุด คือนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการป้องกันตนเองจากบุคคลแปลกหน้า และนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลอื่นทางสังคม ซึ่งอยู่ในระดับมากเท่ากัน 2)นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจด้านผู้ประกาศข่าว ความน่าเชื่อถือในการอ่านข่าวอาชญากรรมสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านเทคนิค ความชัดของสัญญาณโทรทัศน์ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุด คือเนื้อหาข่าวอาชญากรรมมีความน่าเชื่อถือ และความคล่องในการอ่านข่าวอาชญากรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากเท่ากัน การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชาต่างกันพบว่า ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การรับรู้ถึงประโยชน์ ความพึงพอใจ ข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์

Abstract

This research aims to find out the awareness and satisfactions of the students from faculty of Management Science, Pibulsongkram University toward crime news TV programme; and to compare the differences of their satisfactions regards to their sex, age, year of study and field of study. The study showed that: The student Awareness about the benefit of watching crime news TV programme was generally high. The most benefit awareness was its contents, gaining new knowledges, and new ideas. Secondly, they gained useful information from the crime news program and could use their time wisely. Lastly, they could use the information for preventing themselves from dangerous strangers and could use the information for setting topic discussion. The satisfactions of the most students toward watching crime news TV programme was high. The most satisfaction was about reporters and reliability of news reporting. Secondly, it was technically clear TV signal and lastly reliability of crime news contents as well as reporting ability of reporters. The satisfactions of the most students about watching crime news were not different, regardless of their sex, age, year of study and field of study.

Keywords : benefit awareness, satisfaction, crime news TV programme

บทนำ

สื่อสารมวลชนประเภท “โทรทัศน์” เป็นสื่อที่มีแรงจูงใจสูงในการส่งกระจายภาพและเสียงซึ่งได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย กว้างขวาง สามารถเข้าถึงและใกล้ชิดกับประชาชนได้ในทุกครัวเรือน โทรทัศน์มีศักยภาพที่สามารถนำเสนอได้ทั้งภาพและเสียงที่เหมือนจริงที่ปรากฏผ่านออกมาในรูปแบบรายการประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นละคร (Drama) ข่าว (News) พูดคุย (Talk)แข่งขัน (Game) สารคดี (Documentary) หรือปกิณกะ (Variety) ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าโทรทัศน์ มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของประชาชนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก รายการของสถานีโทรทัศน์ประเภทหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นประจำทุกวันคือ รายการข่าว เพราะข่าวทำให้ประชาชนได้ทราบถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน

ข่าวอาชญากรรม เป็นข่าวที่สะท้อนความผิดปกติของสังคม สื่อโทรทัศน์มีบทบาทในการเตือนภัยให้ผู้ชมได้ระมัดระวังตัวโดยใช้การเล่าเรื่องอย่างมีขั้นตอนคือ การเริ่มเรื่อง การพัฒนาเหตุการณ์ ขั้นภาวะวิกฤติ ขั้นภาวะคลี่คลาย และขั้นตอนยุติเรื่องราว ส่วนภาษาที่ใช้มักจะเป็นภาษาที่หวือหวา เร้าใจ ใช้คำไม่สุภาพ รุนแรง เห็นภาพ และก่อให้เกิดอารมณ์ร่วม นอกจากนั้นข่าวอาชญากรรมยังส่งผลให้เกิดการเลียนแบบตามมาได้ หากนำเสนอรายละเอียดขั้นตอนประกอบอาชญากรรมมากจนเกินไป อีกทั้งผู้ชมยังมีความเห็นว่านับวันข่าวอาชญากรรมจะมีจำนวนมากและรุนแรงยิ่งขึ้น ความน่าสนใจของการเล่าเรื่องข่าวอาชญากรรม ที่ประกอบไปด้วยตัวละครที่มีชีวิตจริง โดยสิ่งนี้เป็นความโดดเด่นของข่าวอาชญากรรมให้มีความแตกต่างจากข่าวชนิดอื่น

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคปกติจำนวนมากที่สุดเมื่อเทียบกับจำนวนนักศึกษาในภาพรวมของทั้งมหาวิทยาลัยซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่กำลังอยู่ในวัยรุ่นที่กำลังมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งปัจจุบันสื่อต่างๆเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากในสังคม การนำเสนอข่าวทางสื่อโทรทัศน์ก็เป็นอีกสื่อหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวัยรุ่นในปัจจุบัน ถ้าสื่อนำเสนอข่าวที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือโน้มน้าวใจมากจนเกินไปก็อาจเกิดผลกระทบในทางลบกับนักศึกษาได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารายการข่าวอาชญากรรมเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อสังคมและต่อวัยรุ่น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์และความพึงพอใจจากการชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อจะได้ทราบว่านักศึกษาจะได้รับประโยชน์จากการชมรายการข่าวอาชญากรรมมากน้องเพียงไรและเพื่อเป็นแนวทางของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์ในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnair) ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ นักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 9 สาขา จำนวน 3,410 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Statified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (Quata Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการศึกษาค้นคว้างานวิจัย แบบสอบถามมีลักษณะปลายปิด (Close-Ended) โดยเนื้อหาของแบบสอบถามในในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ

(Percent) ค่าเฉลี่ย (Average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้ t-test และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA หรือ F-test) ประมวลผลข้อมูลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

ผลการวิจัย

1. นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุ 21 – 23 ปี ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 และส่วนใหญ่อยู่สาขาวิชาการจัดการ

2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของรายการข่าวอาชญากรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีการรับรู้ถึงประโยชน์ ด้านเนื้อหารายการ ได้รับความรู้ใหม่ และแนวคิดใหม่จากการรับชมรายการข่าวอาชญากรรม สูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.26 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือด้านข้อมูลข่าวสาร รับชมข้อมูลข่าวสารจากรายการข่าวอาชญากรรม เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุด คือนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการป้องกันตนเองจากบุคคลแปลกหน้า และนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลอื่นทางสังคม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เท่ากัน

3.นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.06 เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจด้านผู้ประกาศข่าว ความน่าเชื่อถือในการอ่านข่าวอาชญากรรมสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านเทคนิค ความชัดของสัญญาณโทรทัศน์โดยค่าเฉลี่ย 4.11 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุด คือเนื้อหาข่าวอาชญากรรมมีความน่าเชื่อถือ และความคล่องในการอ่านข่าวอาชญากรรม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.98 ซึ่งอยู่ในระดับมากเท่ากัน

4. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่า มีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ เนื้อหามีความรวดเร็ว และครอบคลุมในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

5. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน พบว่า มีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ เนื้อหาข่าวสารมีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ มีความพึงพอใจด้านผู้ประกาศข่าว การแต่งกายมีความเหมาะสม มีความพึงพอใจด้านเทคนิค ภาพ แสง สี เสียง ของรายการข่าวอาชญากรรม และมีความพึงพอใจด้านเทคนิค การตัดต่อรายการข่าวอาชญากรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีชั้นปีต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีชั้นปีต่างกัน พบว่า มีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ เนื้อหาของข่าวสารน่าสนใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่เป็นชั้นปีที่ 1แตกต่างจาก ปี2 และปี4 แตกต่างจาก ปี2 และ ปี3 และมีความพึงพอใจด้านผู้ประกาศข่าว ความน่าเชื่อถือในการอ่านข่าวอาชญากรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่เป็นชั้นปีที่ 1 แตกต่างจาก ปี2 และ ปี3

7. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีสาขาวิชาต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีสาขาวิชาต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่า มีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ เนื้อหามีความรวดเร็ว และครอบคลุมในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้บางส่วน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ ไววัฒนากิจ (2542) ศึกษาความคิดเห็นของวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อความรุนแรงของข่าวอาชญากรรมและข่าวอุบัติภัยสื่อมวลชน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มวัยรุ่นมีความคิดเห็นต่อความรุนแรงในสื่อมวลชนไม่แตกต่างกัน ทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยมีความคิดเห็นว่า การนำเสนอความรุนแรงในสื่อมวลชนปัจจุบันนั้น มีความเหมาะสมดีแล้ว ไม่มากไม่น้อยเกินไป แต่ในความรุนแรงที่นำเสนอยังมีบางสิ่งบางอย่างที่ต้องแก้ไขคือ ควรเพิ่มความเข้มงวดในการนำเสนอความรุนแรงโดยมีการตัดทอนภาพความรุนแรงให้น้อยลง ควรกำหนดกฎหมายห้ามลงภาพบางชนิดเช่น ภาพศพ ซึ่งวัยรุ่นมองว่าเป็นภาพที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกโดยชัดเจน

2. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มีอายุต่างกันโดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ เนื้อหาข่าวสารมีความรวดเร็วทันเหตุการณ์ มีความพึงพอใจด้านผู้ประกาศข่าว การแต่งกายมีความเหมาะสม มีความพึงพอใจด้านเทคนิค ภาพ แสง สี เสียง ของรายการข่าวอาชญากรรม และมีความพึงพอใจด้านเทคนิค การตัดต่อรายการข่าวอาชญากรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้บางส่วนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภวัฒน์ สงวนงาม (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรผู้รับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) อันประกอบด้วย การทดสอบด้วยค่าสถิติ ไคสแควร์ (Chisquare test) ผลการวิจัยพบว่า อายุแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ในเรื่องของวันที่มักจะเปิดรับชมรายการข่าว และเวลาที่มักจะเปิดรับชมรายการข่าวด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มีชั้นปีต่างกันโดยภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจด้านเนื้อหารายการ เนื้อหาของข่าวสารน่าสนใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่เป็นชั้นปีที่ 1แตกต่างจาก ปี2 และปี4 แตกต่างจาก ปี2 และ ปี3 และมีความพึงพอใจด้านผู้ประกาศข่าว ความน่าเชื่อถือในการอ่านข่าวอาชญากรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่เป็นชั้นปีที่ 1 แตกต่างจาก ปี2 และ ปี3 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้บางส่วนและสอดคล้องกับแนวคิดของปรมะ สตะเวทิน (2553) ที่กล่าวว่า คนที่มีการศึกษาต่างกัน จะมีค่านิยม ความคิดและรสนิยมที่ต่างกัน

4. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มีสาขาวิชาต่างกัน ทั้งโดยภาพรวมและในแต่ละด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้แต่สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยการสังเกตของฉัตรชัย ชูแก้ว (2544) ที่กล่าวว่า คนทั่วไปสามารถเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว โดยสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวจากสื่อมวลชน เช่น วิธีการฆ่า การทรมาน รังแกผู้อื่น และบางครั้งอาจแสดงพฤติกรรเลียนแบบความก้าวร้าวของผู้แสดงในเรื่องหรือในเนื้อข่าวด้วยแล้วนำมาปฏิบัติกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วย

สรุปผลการวิจัย

1. นักศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ถึงประโยชน์ของรายการข่าวอาชญากรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีการรับรู้ถึงประโยชน์ ด้านเนื้อหารายการ ได้รับความรู้ใหม่ และแนวคิดใหม่จากการรับชมรายการข่าวอาชญากรรม สูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.26 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือด้านข้อมูลข่าวสาร รับชมข้อมูลข่าวสารจากรายการข่าวอาชญากรรม เพื่อเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุด คือนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการป้องกันตนเองจากบุคคลแปลกหน้า และนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลอื่นทางสังคม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.94 ซึ่งอยู่ในระดับมาก เท่ากัน

2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.06 เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจด้านผู้ประกาศข่าว ความน่าเชื่อถือในการอ่านข่าวอาชญากรรมสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 ซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านเทคนิค ความชัดของสัญญาณโทรทัศน์โดยค่าเฉลี่ย 4.11 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุด คือเนื้อหาข่าวอาชญากรรมมีความน่าเชื่อถือ และความคล่องในการอ่านข่าวอาชญากรรม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.98 ซึ่งอยู่ในระดับมากเท่ากัน

3. การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ โดยภาพรวมระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชาต่างกันพบว่า ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.จากผลการวิจัยด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ของรายการข่าวอาชญากรรม พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสาร คือ การนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในการป้องกันตนเองจากบุคคลแปลกหน้า และนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลอื่นทางสังคมอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น หากต้องการให้ผู้ที่ชมรายการข่าวอาชญากรรมได้นำความรู้ไปใช้ในการป้องกันตนเองได้ ต้องมีการเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันตนเอง การต่อสู้ และความน่าสนใจในรายการ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายและสามารถปฏิบัติตามได้ และยังสามารถทำให้ผู้ชมนำไปเป็นหัวข้อสนทนากับบุคคลอื่นได้มากขึ้น

2.จากผลการวิจัยด้านความพึงพอใจในการรับชมข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ พบว่า ด้านเนื้อหารายการ คือ เนื้อหาข่าวอาชญากรรมมีความน่าเชื่อถือ และความคล่องในการอ่านข่าวอาชญากรรมของผู้ประกาศข่าวอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น หากต้องการให้รายการข่าวอาชญากรรมมีความน่าเชื่อถือ เรื่องราวที่นำเสนอต้องเป็นความจริงทั้งหมด และสื่อถึงความเป็นกลางกับเรื่องที่เกิดขึ้น ผู้ประกาศข่าวต้องอ่านข่าวอย่างถูกต้อง ชัดเจน และมีหลักฐานอ้างอิง ก็จะสามารถทำให้รายการดูน่าเชื่อถือมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการเท่านั้น ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันกับคณะอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเกี่ยวกับการรับรู้ถึงประโยชน์และความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ อีกทั้งผลการวิจัยยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์และความพึงพอใจในการรับชมรายการข่าวอาชญากรรมจากสื่อโทรทัศน์ที่เน้นในด้านเนื้อหารายการ ผู้ประกาศข่าว และเทคนิคของรายการข่าวอาชญากรรม การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาแบบเจาะลงลงไปในแต่ละด้านของรายการ เพราะสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการรณรงค์ครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงทัศนคติและประสิทธิภาพของรายการข่าวอาชญากรรมทางสถานีโทรทัศน์ ที่มีลักษณะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสาระความรู้ ต่างๆว่าเข้าถึงประชาชนมากน้อยเพียงใด และเนื้อหาของสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่นั้นมีประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสาระความรู้ต่างๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ วงศ์วัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ขอกราบขอบพระคุณที่ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำ แนวคิด เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่คอยให้คำปรึกษาและถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยที่สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการวิจัยได้ รวมถึงนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

ฉัตชัย ชูแก้ว. (2544). **ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวต่อการนำเสนอข่าวอาชญากรรมทางโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุกิจ ไววัฒนากิจ. (2542). **ความคิดเห็นของวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อความรุนแรงของข่าวอาชญากรรมและข่าวอุบัติภัยสื่อมวลชน.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภวัฒน์ สงวนงาม. (2557). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการข่าวของสถานีโทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น.

ปรมะ สตะเวทิน. (2541). **การสื่อสารมวลชน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสาร และทัศนคติ ที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

BEHAVIORS AND ATTITUDES OF PSRU STUDENTS TOWARD CHOOSING TO BUY ONLINE PRODUCTS

มณิสรา นครจันทร์ ณัฐกานต์ อำมาต ปิยพร โชพุดซา เกียรติก้อง นาคโสภณ พฤติพันธ์ อ่อนบัว
สุวารีย์ วงศ์วัฒนา* ลำเนา เอี่ยมสะอาด และ วราภรณ์ ซื่อประดิษฐ์กุล
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : suvaree_tim@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีช่องทางในการซื้อสินค้าออนไลน์ทาง Line มีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะราคาถูก เลือกซื้อสินค้าออนไลน์สัปดาห์ละ1 ครั้ง ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเลือกซื้อสินค้าตั้งแต่ 1 – 2 ชั่งโมง เลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลาเวลา 12.01 - 16.00 น. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทอาหารเสริม โดยมีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์มาให้พ่อแม่ ซึ่งเลือกซื้อสินค้าออนไลน์คนเดียว ส่วนใหญ่มีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ 1 ชิ้นต่อครั้ง โดยมีการโอนเงินผ่านธนาคารกรุงไทย นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อสินค้าออนไลน์ในเรื่องมีความน่าสนใจ มีแบบใหม่ๆ มาให้เลือกซื้ออยู่ตลอดเวลาซึ่งอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคาสินค้า มีการจัดโปรโมชั่น ซื้อสองแถมหนึ่ง ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำที่สุดคือ การจัดรูปแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ที่ทันสมัย ซึ่งอยู่ในระดับมาก 3)การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติ ที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตาม อายุ และสาขาวิชา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นนักศึกษาที่มีเพศ และชั้นปี แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติ สินค้าออนไลน์

Abstract

This research aims to investigate the behaviors about information receiving and attitudes of the students from faculty of Management Science, Pibusongkram Rajabhat University toward online products purchasing and to compare their attitudes. The study showed that: the most students used Line application to buy products because the prices were cheaper. They spent one to two hours once a week from 12.01 to 16.00. They bought mostly supplementary foods for their parents. They did that by themselves alone and for one item each time. Then they transferred the money to the sellers via Krungthai Bank service. Generally the level of positive attitudes of the most students were high. They thought the goods were interesting and fashionable. Secondly, there were always promotions, including reducing price and buying two getting one free. Lastly, the online shop websites were decorated. The attitudes of the students from different sex, age, year of study and program were different at level 0.5, statistically.

Keywords : information awareness behavior, attitude, online products

บทนำ

สินค้าออนไลน์ เป็นสินค้าที่มีการซื้อขายกันระหว่างผู้ประกอบการกับลูกค้าอีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งเป็นสื่อทางด้านระบบออนไลน์ กล่าวคือ มีเว็บไซต์ และระบบจัดการซื้อขาย เพื่อให้ลูกค้าสามารถซื้อสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการรายนั้นๆ ได้ตลอด 24 ชั่วโมง ในที่นี้ ร้านค้าออนไลน์จะถูกออกแบบให้เหมือนกับร้านค้าที่แสดงรายละเอียดสินค้า ราคา และการบริการทั้งหมดที่ร้านนั้นๆมีอยู่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ลูกค้าเข้ามาซื้อผ่านเว็บไซต์ โดยไม่ต้องมีการเดินทาง เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่ทันสมัย สามารถขายของได้ตลอด 24 ชั่วโมง ประหยัดค่าใช้จ่าย และลงทุนต่ำ ร้านค้าออนไลน์ถือเป็น E-Commerce ที่มีระบบซื้อขายสินค้า (Shopping Cart) อยู่บนเว็บไซต์ อีกทั้งยังมีระบบแสดงความคิดเห็นต่อสินค้า และบริการเพื่อส่งตรงถึงเจ้าของร้าน ซึ่งทำให้เจ้าของร้านได้รับ Feedback จากลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งปัจจุบันนี้การซื้อขายสินค้าออนไลน์ จะมีอิทธิพลมากในการดำรงชีวิตของกลุ่มวัยรุ่นหรือกลุ่มวัยวัยทำงาน โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นเพศหญิง เพราะกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้จะชอบเลือกความทันสมัยและสะดวกสบายเป็นพิเศษในการซื้อสินค้า ดังนั้นการซื้อสินค้าออนไลน์จึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการซื้อขายรูปแบบหนึ่งที่นิยมในปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบดีว่า มีสินค้าหรือร้านค้าออนไลน์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งการขายสินค้าและบริการผ่านออนไลน์ ที่มีสินค้าและการบริการที่หลากหลาย ทั้งในเรื่องของ การนำเสนอสินค้า ประเภทของสินค้า ราคาที่แตกต่าง ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าได้หลายช่องทางได้อย่างสะดวกรวดเร็ว แต่ก็ย่อมมีความเสี่ยงในเรื่องของการถูกฉ้อโกงของทั้งผู้บริโภคและผู้ตัวผู้ขายเอง ในส่วนของการจัดส่งสินค้าและการชำระเงิน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจจะศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารและทัศนคติ ที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ว่าเป็นเช่นไร และเกิดประโยชน์กับผู้บริโภคในด้านใดบ้าง และมีความสะดวกหรือไม่ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์

2. เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติ ที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Surver Research) ประชากร คือ นักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 3,410 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Statified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (Quata Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnair) มีลักษณะปลายปิด (Close-Ended) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Average) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้ t-test และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA หรือ F-test) ประมวลผลข้อมูลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

ผลการวิจัย

1. นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 18 - 22 ปี เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการ

2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีช่องทางในการซื้อสินค้าออนไลน์ทาง Line มีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะราคาถูก เลือกซื้อสินค้าออนไลน์สัปดาห์ละ1 ครั้ง ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเลือกซื้อสินค้าตั้งแต่ 1 – 2 ชั่งโมง เลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา เวลา 12.01 - 16.00 น. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทอาหารเสริม โดยมีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์มาให้พ่อแม่ ซึ่งเลือกซื้อสินค้าออนไลน์คนเดียวส่วนใหญ่มีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ 1 ชิ้นต่อครั้ง โดยมีการโอนเงินผ่านธนาคารกรุงไทย

3. นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.19 แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีทัศนคติสูงสุดด้านสินค้าออนไลน์มีความน่าสนใจ มีแบบใหม่ๆ มาให้เลือกซื้ออยู่ตลอดเวลา โดยมีค่าเฉลี่ย 4.41 รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคาสินค้า มีการจัดโปรโมชั่น ซื้อสองแถมหนึ่งโดยมีค่าเฉลี่ย 4.25 และต่ำที่สุดคือ การจัดรูปแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ที่ทันสมัยโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.04

4. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกันพบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน พบว่า ทัศนคติในด้านสินค้าออนไลน์มีความน่าสนใจ มีแบบใหม่ๆมาให้เลือกซื้ออยู่ตลอดเวลา ด้านสินค้าออนไลน์สามารถใช้เป็นของขวัญในวันสำคัญได้ ด้านการจัดรูปแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ที่ทันสมัย ด้านการนำดารามาเป็น พรีเซนเตอร์สินค้า เพื่อจูงใจในการเลือกซื้อ ด้านความรวดเร็วในการซื้อขายสินค้า และการบริการ ด้านการโพสต์ขายสินค้าเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ด้านพนักงานขาย มีความรู้เกี่ยวกับตัวสินค้าบนเว็บไซต์ และสามารถตอบคำถามลูกค้าได้ ด้านการส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคาสินค้า มีการจัดโปรโมชั่น ซื้อสองแถมหนึ่ง และด้านสินค้าที่นำมาโพสต์ขายตรงตามความต้องการของกลุ่มลูกค้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. การเปียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกันพบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน พบว่า ทัศนคติในด้านสินค้าออนไลน์สามารถใช้เป็นของขวัญในวันสำคัญได้ ในด้านการจัดรูปแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ที่ทันสมัย ด้านในการมีดารามาเป็น เพรีเซนเตอร์สินค้า เพื่อจูงใจในการเลือกซื้อ และในด้านการโพสต์ขายสินค้าเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ละดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 - 22 ปี มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 23-27 ปี

6. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีชั้นปีต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีชั้นปีต่างกัน พบว่า ทัศนคติในด้านพนักงานขายที่มีความรู้เกี่ยวกับตัวสินค้าบนเว็บไซต์ และสามารถตอบคำถามลูกค้าได้ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 2 มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ แตกต่าง จากกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 3

7. การเปรียบเทียบทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมของนักศึกษาภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีสาขาวิชาต่างกัน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีทัศนคติต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน โดยกลุ่มตัวอย่างเพศชายมีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการ ความคิด หรือทัศนคติของแต่ละเพศที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ ปรมะ สตะ

เวมิน (2533) ที่กล่าวไว้ว่า เพศที่ต่างกันจะทำให้มีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องความคิด ค่านิยม ทั้งนี้ เพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมนั้นกำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ให้แตกต่างกัน

2. ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีทัศนคติว่า สินค้าออนไลน์สามารถใช้เป็นของขวัญในวันสำคัญได้ การจัดรูปแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ที่ทันสมัย การนำดารามาเป็น พรีเซนเตอร์สินค้า เพื่อจูงใจในการเลือกซื้อ และการโพสต์ขายสินค้าเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 - 22 ปี มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 23 - 27 ปี อาจเป็นเพราะระดับอายุแต่ละช่วงจะมีทัศนคติ มีความคิด มีความต้องการในเรื่องที่ตนปรารถนา แตกต่างกัน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตพล บรรทัดทอง (2557) ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์แตกต่างกัน

3. ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีชั้นปีต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ทัศนคติในด้านพนักงานขาย ที่มีความรู้เกี่ยวกับตัวสินค้าบนเว็บไซต์ และสามารถตอบคำถามลูกค้าได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียงบางส่วนโดยกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 2 มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างชั้นปีที่ 3 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะทำให้นักศึกษามีทัศนคติ มีความรู้สึกนึกคิด มีความสนใจ มีอุดมการณ์ มีพฤติกรรม และความต้องการต่างกันไปอีกด้วย กล่าวคือผู้บริโภคที่เป็นนักศึกษาและมีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีพฤติกรรม มีทัศนคติต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชยารักษ์ มณีเลอเลิศ (2553) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้า และบริการของผู้บริโภคผ่านระบบออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรม มีทัศนคติการซื้อสินค้า และบริการของผู้บริโภคผ่านระบบออนไลน์แตกต่างกัน

4. ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีสาขาวิชาต่างกัน มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ แตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักศึกษาที่มีสาขาวิชาต่างกันอาจการมีเรียนรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีความสนใจ หรือมีประสบการณ์ในการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชยารักษ์ มณีเลอเลิศ (2553) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้า และบริการของผู้บริโภคผ่านระบบออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรม มีทัศนคติการซื้อสินค้า และบริการของผู้บริโภคผ่านระบบออนไลน์แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

1) นักศึกษาส่วนใหญ่มีช่องทางในการซื้อสินค้าออนไลน์ทาง Line มีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์เพราะราคาถูก เลือกซื้อสินค้าออนไลน์สัปดาห์ละ1 ครั้ง ส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเลือกซื้อสินค้าตั้งแต่ 1 – 2 ชั่งโมง เลือกซื้อสินค้าออนไลน์ในช่วงเวลา เวลา 12.01 - 16.00 น. เลือกซื้อสินค้าออนไลน์ประเภทอาหารเสริม โดยมีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์มาให้พ่อแม่ ซึ่งเลือกซื้อสินค้าออนไลน์คนเดียวส่วนใหญ่มีการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ 1 ชิ้นต่อครั้ง โดยมีการโอนเงินผ่านธนาคารกรุงไทย

2) นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.19 แต่เมื่อแยก พิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีทัศนคติสูงสุดในด้านสินค้าออนไลน์มีความน่าสนใจ มีแบบใหม่ๆ มาให้เลือกซื้ออยู่ตลอดเวลา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 รองลงมาคือ มีการส่งเสริมการขาย เช่น การลดราคาสินค้า มีการจัดโปรโมชั่น ซื้อสองแถมหนึ่งโดยมีค่าเฉลี่ย 4.25 และต่ำที่สุดคือ การจัดรูปแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ที่ทันสมัยโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.04

3) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างทัศนคติ ที่มีต่อการซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษา ภาคปกติ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา พบว่า แตกต่างกัน อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ยกเว้นนักศึกษาที่มีเพศ และชั้นปี ต่างกัน มีทัศนคติต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการทำวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจ ในบริการขายของออนไลน์ เพราะสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลาในการทำงาน ดังนั้นทางผู้ขายควรมีจรรยาบรรณในการขาย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการขายของออนไลน์

2. จากการทำวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีช่องทางในการซื้อสินค้าออนไลน์ทาง Instagram น้อยที่สุด เพราะเว็บไซต์อาจมีความไม่น่าสนใจ เป็นต้น ดังนั้น ถ้าต้องการให้มีคนเข้าไปชมหรือให้ซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นควรมีการตกแต่งหน้า page หรือเว็บไซต์ของร้านค้าให้ดูมีสีสันเพื่อดึงดูดลูกค้า

3. จากการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่มีต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ ในด้านการจัดรูปแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ที่ทันสมัยต่ำที่สุด ดังนั้น หากต้องการชักชวน หรือจูงใจให้ผู้บริโภคเข้าไปเลือกชม เลือกซื้อสินค้าอย่างสม่ำเสมอ ก็ควรปรับปรุงแบบการตกแต่งร้านบนเว็บไซต์ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อที่กลุ่มเป้าหมายจะได้เกิดความสนใจ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะนักศึกษาภาคปกติคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเท่านั้น ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรขยายขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขึ้น อาจจะเป็นระดับจังหวัด หรือภูมิภาคก็ได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือมากขึ้น

2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรศึกษาเรื่องความพึงพอใจ และประโยชน์ที่ได้รับจากการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

3. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรศึกษาถึงลักษณะของสื่อออนไลน์ในปัจจุบันว่ามีข้อดีข้อเสีย หรือจุดบกพร่องในด้านใดบ้าง เพื่อจะได้นำผลมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสื่อต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้ได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ วงศ์วัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ขอกราบขอบพระคุณที่ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำ แนวคิด เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่คอยให้คำปรึกษาและถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ แก่ผู้วิจัยที่สามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการวิจัยได้ รวมถึงกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ช่วยสละเวลาการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ จนวิจัยครั้งนี้ดำเนินมาได้จนเสร็จสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กันตพล บรรทัดทอง. (2557). **พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์และความพึงพอใจของกลุ่มคนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร.** นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปรมะ สตะเวมิน. (2533). **หลักนิเทศศาสตร์.** ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์ กรุงเทพ.

พิชยารักษ์ มณีเลอเลิศ. (2553)**. ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้า และบริการของผู้บริโภคผ่านระบบออนไลน์.** สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

การศึกษาพฤติกรรมการรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของนักศึกษาภาคปกติ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

BEHAVIORS AND PARTICIPATIONS OF PSRU STUDENTS TOWARD ENVIRONMENT ACTIVITY

ขนิษฐา กริมหนู ชลาทิพย์ ฟักทอง นฏกร พันธุ์อุดม นิตยา ขันทองดี แพรวพรรณ ปัดถา สุกัญญา พุ่มม่วง
ภานุพงษ์ สาสะกุลรี สุวารีย์ วงศ์วัฒนา* ลำเนา เอี่ยมสอาด และ วราภรณ์ ซื่อประดิษฐ์กุล
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : suvaree_tim@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของนักศึกษาภาคปกติมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาภาคปกติมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามโดยที่มี เพศ อายุ สาขาวิชาและชั้นปีแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีการรับรู้ข่าวสารจากเว็บไซต์ของทางมหาวิทยาลัยมากที่สุด ส่วนใหญ่มีการรับรู้ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์ มีการรับรู้ในช่วงเวลา 12.00-18.00 น. รองลงมาคือสื่อโซเชียล และน้อยที่สุดคือสื่อวารสาร นักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการเคยนำน้ำที่ใช้แล้วมารดน้ำต้นไม้อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการเคยนำสิ่งที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำ ซึ่งอยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุดคือ ด้านการเคยอาสาดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายใต้กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ และชั้นปีต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน แต่นักศึกษาที่อยู่ในคณะต่างกัน พบว่า มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : พฤติกรรมการรับข่าวสาร การมีส่วนร่วม สิ่งแวดล้อม

Abstract

This research aims to investigate the behaviors and participations of the students toward environment activity and to compare their participations. The population were the students from Pibulsongkram Rajabhat University. The students were classified into different sex, age, program, and year of study. The study showed that: The students were aware the environment information mostly from the university website, two to three times per week between 12.00-18.00, during night time (19.00-24.00). The second channel was from social media and the last was periodical newsletter. The most popular media among the students was Facebook. They knew the media by themselves and they had more than 200 friends in the media. Generally the level of the most student participation toward environment activity was average. The most activity participation was watering plants by using used water, secondly was material recycle, lastly was taking care of university environment. The environment activity participations between the students from different sex, age and year of study were not different. However, the participations of the students from different faculty were different at level 0.5, statistically.

Keywords : information awareness behavior, participation, environment

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัญหาที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่ทุกคนควรมีความตระหนัก โดยเฉพาะนักศึกษาส่วนใหญ่ควรมีจิตสำนึกรักสถาบันตนเอง อยากเห็นสถาบันตนเองสะอาด เป็นที่สถานที่รื่นรมย์ น่าอาศัยอยู่และน่าศึกษาเล่าเรียน นักศึกษาที่มีจำนวนหลายหมื่นคน กับเจ้าหน้าที่ที่มีจำนวนไม่กี่คน ที่ต้องคอยดูแล ทำความสะอาดรอบๆ มหาวิทยาลัย ทั้งเก็บขยะ ทำความสะอาดห้องเรียน จัดโต๊ะเรียน ปิดไฟและแอร์ในห้องเรียนที่ไม่มีคนอยู่ รดน้ำต้นไม้ ทั้งในสวนและในกระถาง หน้าที่หลายหน้าที่ อาจทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึง และทุกวันนี้มหาวิทยาลัย ได้จ่ายเงินค่าน้ำค่าไฟ ค่าจ้างพนักงานดูแลทำความสะอาด รวมๆแล้วจำนวนหลายล้านบาท และมีจำนวนตัวเลขสูงขึ้นในทุกๆปี ดังนั้นนักศึกษาควรจะมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นของมหาวิทยาลัย

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ของนักศึกษามหาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อนำผลไปปรับปรุงด้านสิ่งแวดล้อมในมหาลัยราชภัฏพิบูลสงครามให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของนักศึกษาภาคปกติในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาภาคปกติในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3 เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของของนักศึกษาภาคปกติมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มี เพศ อายุ ชั้นปี และ คณะต่างกัน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ นักศึกษาภาคปกติในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทั้ง 6 คณะ จำนวน 14,051 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Statified Random Sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (Quata Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการศึกษาค้นคว้างานวิจัย ซึ่งมีทั้งคำถามปลายปิด (Close-ended Question) และแบบมาตรฐานส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยเนื้อหาของแบบสอบถามในในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้ t-test และการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA หรือ F-test) ประมวลผลข้อมูลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows

ผลการวิจัย

1. นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 และส่วนใหญ่อยู่คณะวิทยาการจัดการ

2. นักศึกษาส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยผ่านเว็ปไซด์ มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร 1 ครั้ง/สัปดาห์ รับรู้ผ่านสื่อโซเชียล 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ จากบอร์ดประชาสัมพันธ์ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์และเลือกที่รับข่าวสารในช่วง 12.00-18.00 น.

2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.03 แต่เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายด้านแล้วพบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการเคยนำน้ำที่ใช้แล้วมารดน้ำต้นไม้สูงสุด โดยมี

ค่าเฉลี่ย3.91 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการเคยนำสิ่งที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.88 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือ ด้านการเคยอาสาดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายใต้กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.35 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อมโดยการถอดปลั๊กไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้งาน และด้านการเคยบริจาควัตถุส่งของเข้าร่วมโครงการประหยัดพลังงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อมโดยการถอดปลั๊กไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้งาน เคยนำน้ำที่ใช้แล้วมารดน้ำต้นไม้ และเคยแยกประเภทขยะก่อนทิ้งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีคณะต่างกันโดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีชั้นปีต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อมโดยการเคยนำสิ่งที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำ เคยแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง การเดินขึ้นลงบันไดแทนการใช้ลิฟต์และปิดก็อกน้ำเมื่อไม่ใช้งานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการรับข่าวสารและการมีส่วนในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของนักศึกษาภาคปกติมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม มีประเด็นให้อภิปรายดังนี้

1.จากผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีเพศต่างกันโดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อมโดยการถอดปลั๊กไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้งาน และด้านการเคยบริจาควัตถุส่งของเข้าร่วมโครงการประหยัดพลังงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้เพียงบางส่วนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของของ ทอดด์ฮันท์ และ เบรนท์ ดีรูเบน (Todd Hunt and Brent d. Ruben, 1993 อ้างถึงใน ปรมะ สตะเวทิน, 2541) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคล. ประสบการณ์และนิสัย ผู้รับสารแต่ละคนพัฒนานิสัยการรับสารอันเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการรับข่าวสารของการพัฒนาความชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คล้ายๆกันและมีการจดจำที่เหมือนกัน

2. จากผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีอายุต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อมโดยการถอดปลั๊กไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้งาน เคยนำน้ำที่ใช้แล้วมารดน้ำต้นไม้ และเคยแยกประเภทขยะก่อนทิ้งแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้เพียงบางส่วนและสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิตย์ คงเมือง (2545) ศึกษาความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.จากผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีคณะต่างกันโดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของปรมะ สตะเวทิน (2541) ที่กล่าวว่า คนที่ศึกษาในสาขาวิชาที่ต่างกัน จะมีค่านิยม ความคิดและรสนิยมที่ต่างกัน

4.จากผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีชั้นปีต่างกัน โดยภาพรวมมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีส่วนร่วมในด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อมโดยการเคยนำสิ่งที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำ เคยแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง การเดินขึ้นลงบันไดแทนการใช้ลิฟต์และปิดก๊อกน้ำเมื่อไม่ใช้งานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้เพียงบางส่วน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา สุขานุยุทธ(2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

1. นักศึกษาส่วนใหญ่รับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยผ่านเว็ปไซต์ มีความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร 1 ครั้ง/สัปดาห์ รับรู้ผ่านสื่อโซเชียล 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ จากบอร์ดประชาสัมพันธ์ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์และเลือกที่รับข่าวสารในช่วง 12.00-18.00 น.

2. นักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.03 แต่เมื่อแยกพิจารณา เป็นรายด้านแล้วพบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านการเคยนำน้ำที่ใช้แล้วมารดน้ำต้นไม้สูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 3.91 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการเคยนำสิ่งที่ใช้แล้วกลับมาใช้ซ้ำ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.88 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และต่ำสุดคือ ด้านการเคยอาสาดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายใต้กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีค่าเฉลี่ย 3.35 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างนักศึกษาที่มีเพศ อายุ และชั้นปีต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น นักศึกษาที่อยู่คณะต่างกัน พบว่า มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารจากเว็ปไซต์ของมหาวิทยาลัยสูงสุดดังนั้นมหาวิทยาลัยควรประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านเว็ปไซต์ของมหาวิทยาลัยให้มากที่สุด

2.จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรกำหนดแผนงาน แนวทาง โครงการและกิจกรรม เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เกิดจิตสำนึกและเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1.การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะนักศึกษาภาคปกติเท่านั้น ในครั้งต่อไปควรศึกษากับนักศึกษาภาค กศ.ปป. อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยด้วย

2.การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น ในครั้งต่อไปควรศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมด้านอื่นๆของมหาวิทยาลัย

3.การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะการเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ครั้งต่อไปควรศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ วงศ์วัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำวิชา การวิจัยการประชาสัมพันธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขเพื่อให้รายงานวิจัยในฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่ได้มอบความรู้ คำชี้แนะ การช่วยเหลือและการอบรมสั่งสอนตลอดการศึกษาที่ผ่านมา ขอบคุณนักศึกษามหาวิทยาลันราชภัฏพิบูลสงคราม ที่เสียสละในการทำแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยกราบขอขอบคุณอาจารย์ เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆทุกคน ในความเมตตา ช่วยเหลือ แนะนำ และรับฟังเรื่องราวการทำรายงานวิจัยในครั้งนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

วัฒนา สุขานุยุทธ. (2548). **การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

บัณฑิตย์ คงเมือง และคณะ. (2545). **ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์.** โปรแกรมวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ปรมะ สตะเวทิน. (2541). **การสื่อสารมวลชน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสาร และส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

SERVICE MARKETING MIX FACTOR RELATES TO THE PERCEPTION OF NEWS AND AFFECTING DECISION TO SELECT BEAUTY CLINICS OF CUSTOMERS IN PHITSANULOK MUNICIPALITY

สิริรัตน์ บุญเรือง* สมศักดิ์ พงษ์เดช และ นภาภรณ์ ขลุ่ยนาค
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : sirirat.b@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก โดยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากผู้เข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลกจำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlations) และสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ด้วยวิธี Stepwise ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูล ซึ่งได้แก่ การเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามในระดับปานกลางสูง และสำหรับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลกคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคาและบุคลากรหรือพนักงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) เท่ากับ 0.474 และค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.676

คำสำคัญ : ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ การรับรู้ข่าวสาร คลินิกเสริมความงาม

Abstract

The purposes of this study were to analyze relationships between the perception of news and service marketing mixed factors and service marketing mixed factors affecting decision to select beauty clinics of customers in Phitsanulok Municipality. The data were collected by questionnaires, were drawn from 400 respondents. In this study, Correlation analysis and multiple regression method were used as a tool to analyze. According to the analysis, we found the relationships between the perception of news (the selective exposure, selective attention, selective comprehension and selective retention) and service marketing mixed factors was medium-high there were 4 service marketing mix factors affecting on decision to select beauty clinics of customers in Phitsanulok Municipality: Place Process Price and People. A coefficient of determination of R^2 = 0.474 and Durbin-Watson = 1.676

keywords : services marketing mix factors, perception of news, beauty clinics

บทนำ

ปัจจุบันผู้บริโภคได้ให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่สุขภาพร่างกายเป็นอย่างมากและแพร่หลายอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มตั้งแต่การเลือกบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย การพักผ่อนนอนหลับที่เพียงพอ และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากต้องการมีสุขภาพที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากนี้แล้วการมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงจะนำมาซึ่งบุคลิกภาพที่ดี มีรูปร่างหน้าตาผิวพรรณที่สวยงาม มีเสน่ห์ เป็นที่ประทับใจต่อผู้พบเห็น และดึงดูดใจสาธารณชน อีกทั้งสามารถสามารถโน้มน้าวใจบุคคลได้ อันจะนำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จในชีวิต ลักษณะดังล่าวจัดว่าเป็นพลังอำนาจที่ยิ่งใหญ่อย่างหนึ่งของมนุษย์ในการครองใจผู้คนหรือโน้มน้าวใจคน ที่มนุษย์สามารถพัฒนาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ (อรทัย เทพวิจิตร, 2543) อย่างไรก็ตามการดูแลรักษาสุขภาพด้วยวิธีดังกล่าว ไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องบุคลิกภาพของผู้บริโภคอันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ของผิวหน้า และผิวพรรณ ได้อย่างครบถ้วนทั้งหมด เนื่องจากวิธีดังกล่าวเห็นผลได้ช้า ไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการเห็นผลอย่างรวดเร็ว รวมถึงการที่ผิวพรรณต้องเผชิญกับผลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไป (ธัญยธรณ์ ศุภธนาทรัพย์, 2553)

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการแพทย์ที่ล้ำสมัย ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขจุดบกพร่องของผู้บริโภคที่ประสบปัญหาด้านผิวพรรณได้อย่างตรงตามจุดประสงค์ ทั้งยังรวดเร็วทันต่อความต้องการ อาทิเช่น การใช้เลเซอร์สำหรับช่วยรักษาผู้ที่มีปัญหาด้านสิว ฝ้า กระ จุดด่างดำ และการใช้สารเคมีเข้ามาช่วยกระตุ้นเซลล์ผิว ทำให้ผิวกระจ่างใส เรียบเนียน เป็นต้น ซึ่งจากข้อเท็จจริงจะเห็นได้ว่า แม้ในช่วงเศรษฐกิจที่ชะลอตัว แต่ธุรกิจด้านความงามกลับมีอัตราการเจริญเติบโตที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเนื่องมาจากผู้บริโภคนั้นคำนึงถึงความสำคัญของรูปร่าง หน้าตาที่ดี ผิวพรรณที่สวยงามเป็นส่วนประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้ที่เป็นบุคคลตัวอย่างในสังคม ได้แก่ ดารา นักร้อง นักแสดง ซึ่งต่างให้ความสำคัฯกับรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ และประกอบกับสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสังคมออนไลด์ โทรทัศน์ นิตยสารต่างๆ โดยมักจะนำผู้ที่มีรูปร่าง หน้าตาดี เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับสินค้าและบริการของธุรกิจตนเอง

ปัจจุบันคลินิกดูแลสุขภาพผิวหรือคลินิกเสริมความงามก่อตั้งขึ้นอย่างมากมายทั้งในกรุงเทพฯ ปริมณฑล, และต่างจังหวัด ซึ่งนับว่าเป็นธุรกิจการให้บริการที่ได้ความนิยมอย่างมากทั้งผู้บริโภคที่เป็นเพศหญิงหรือเพศชายที่ให้ความสำคัญและใส่ใจกับเรื่องของสุขภาพและความงามของตัวเองเป็นสำคัญ คลินิกเสริมความงามเป็นธุรกิจบริการที่มีการเจริญเติบโตค่อนข้างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากความต้องการของผู้บริโภคยุคปัจจุบันที่สนใจ และการตื่นตัวที่จะเข้ารับบริการกับสถานที่ให้บริการด้านเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงสถานที่ที่มีการให้บริการแบบครบวงจร เพื่อตอบสนองถึงความสะดวกรวดร็ว และไม่ยุ่งยาก รวมถึงการควบคุมดูแลของแพทย์เฉพาะทาง และการนำนวัตกรรมใหม่ทางการบำรุงรักษผิวพรรณมาใช้ เช่น การใช้กรดผลไม้ AHA, การใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น Iontophoresis / Sonolifit / เลเซอร์ IPL (Intense Pulsed Light) เข้ามาใช้ในการทำทรีทเม้นท์ให้กบลูกค้าหรือผู้รับบริการ นอกจากนี้ยังรวมถึงผลิตภัณฑ์รีเทลที่ลูกค้าสามารถใช้เพื่อการดูแลสุขภาพผิวพรรณได้ด้วยตัวเองที่บ้าน เพื่อคงผลลัพท์และการดูแลผิวพรรณอย่างต่อเนื่อง หลังการทำทรีทเม้นท์ที่คลีนิกดูแลสุขภาพผิวหรือคลินิกเสริมความงาม อย่างไรก็ตาม แม้คลินิกเสริมความงามจะมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็ยังต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ค่อนข้างรุนแรงขึ้น ทั้งการแข่งขันจากคู่แข่งในธุรกิจประเภทเดียวกันและคู่แข่งในธุรกิจอื่นๆ เช่น คลินิกเวชกรรมในโรงพยาบาล เป็นต้น ประกอบกับคลินิกเสริมความงานต่างๆ ได้มีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดหลากหลายรูปแบบ สถานที่ตั้งคลินิกที่ให้บริการอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีการคมนาคมสะดวก ความสะอาดของสถานที่ที่ให้บริการ การนำเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการให้บริการลูกค้า การมีทีมแพทย์ที่มีประสบการณ์เชี่ยวชาญชำนาญงานด้านการรักษาผิวพรรณโดยเฉพาะ การใช้ชื่อเฟรนไชน์ของคลีนิกดูแลรักาผิวพรรณที่เป็นที่ยอมรับและรู้จักกันอย่างแพร่หลาย เพื่อดึงดูดลูกค้าให้เกิดความสนใจที่จะมาเข้ารับบริการ

พิษณุโลกเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีแหล่งทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ศูนย์กลางเชื่อมต่อการเดินทางของภาคเหนือตอนล่าง มีการเจริญเติบโตของธุรกิจในด้านต่างๆ ทั้งธุรกิจการผลิตสินค้าและการบริการ โดยเฉพาะธุรกิจด้านบริการมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของธุรกิจที่ให้บริการดูแลรักษาผิวพรรณ ซึ่งเป็นไปตามแนวโน้วการดูแลรักษาสุขภาพของผู้บริโภคที่มีเพิ่มมากขึ้น

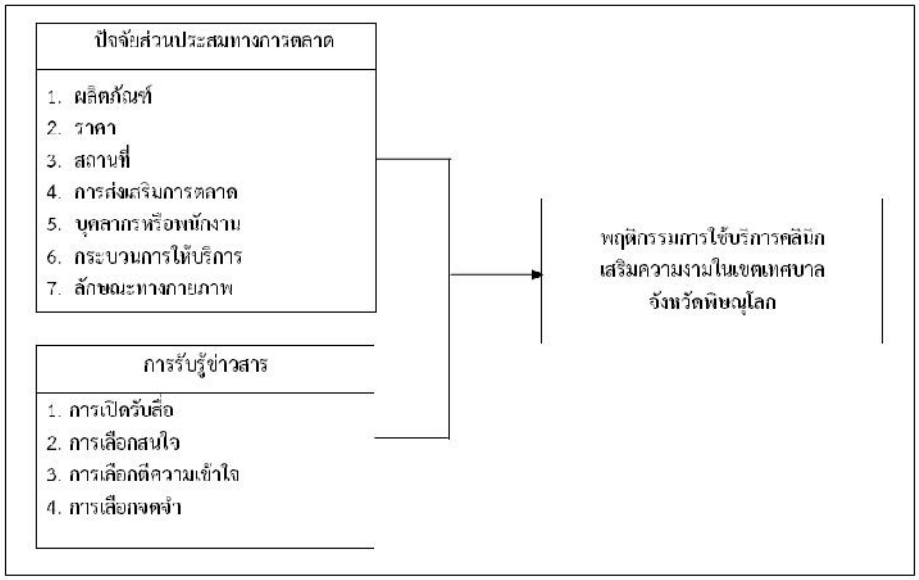
จังหวัดพิษณุโลกมีคลินิกเสริมความงามทั้งหมด 7 แห่ง ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องของความสวยความงาม และการรักษาผิวพรรณกันมากขึ้น ธุรกิจคลินิกเสริมความงามมีการแข่งขันกันสูง โดยแต่ละคลินิกเสริมความงามจะให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงดูดผู้เข้ารับบริการ อีกทั้งพฤติกรรมของผู้เข้ารับบริการก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นคลีนิกเสริมความงามจึงต้องให้ความสำคัญของการรับรู้ข่าวสารของผู้เข้ารับบริการที่มีความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของคลีนิกเสริมความงาม ตลอดจนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมการใช้บริการคลีนิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับคลินิกเสริมความงามในการดำเนินกลยุทธ์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการเข้าบริการเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารของผู้รับเข้าบริการคลินิกเสริมความงามกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาลจังหวัดพิษณุโลก และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของคลินิกเสริมความงามที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้เข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครังนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวมรวมข้อมูลทุติยภูมิ (ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและกึ่งวิชาการ บทความ วารสาร รวมถึงรายงานวิจัยต่างๆ) ที่เกี่ยวข้องเพื่อพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดซึ่งประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) สถานที่ 4) การส่งเสริมการตลาด 5) บุคลากรหรือพนักงาน 6) กระบวนการให้บริการ และ 7) ลักษณะทางกายภาพ ส่งผลการตัดสินใจเข้ารับบริการ (Kotler, 1997; Kotler and Keller, 2007) และตัวแปรที่สำคัญต่อการรับรู้ข่าวประกอบด้วย 1) การเปิดรับสื่อ 2) การเลือกสนใจ 3) การเลือกตีความ และ 4) การเลือกจดจำ (Klapper, 1960) โดยทำการศึกษาและสรุปเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารและส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก ตามภาพ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ส่วนที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากรหรือพนักงาน กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ ส่วนที่ 3 การรับรู้ข่าวสารประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ การเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำ และส่วนที่ 4 พฤติกรรมการเข้าบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดสอบ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 ราย โดยสามารถวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามมีค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.935

3. ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวเก็บข้อมูลกับการเข้าบริการคลีนิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ราย จากผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาลเมืองจำนวน 7 แห่ง และการเก็บข้อมูลเกิดขึ้นในระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2560

4. การการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว (Bivariate Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของคลินิกบริการเสริมความงาม กับการรับรู้ข้อมูล ซึ่งได้แก่ การเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำ

5. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคุณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา สถานที่ การส่งเสริมการตลาด บุคลากรหรือพนักงาน กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ (Correlations) ระหว่างการรับรู้ข่าวสารของผู้เข้ารับบริการในด้านการเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำ กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมของการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก ผลการทดสอบและค่าความสัมพันธ์แสดงตามตาราง 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์และระดับความสัมพันธ์ของการรับรู้ข่าวสารด้านการเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำ กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมของการใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

		การเปิดรับข่าว	การเลือกสนใจ	การเลือกตีความ	การเลือกจดจำ
ปัจจัยส่วนประสมทาง	Pearson Correlation	.608**	.521**	.336**	.466**
การตลาด	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000
	N	400	400	400	400

** นัยสำคัญ 0.01

จากตารางพบว่าค่านัยสำคัญ (Sig.) ของการรับรู้ข่าวสารด้านการเปิดรับข่าว การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจำเท่ากับ .000 แสดงว่าการรับรู้ข่าวสารด้านการเปิดรับข่าว การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจำของผู้รับบริการมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (รวมทุกด้าน) ของคลินิกบริการเสริมความงาม โดยการรับรู้ข่าวสารด้านการเปิดรับข่าว การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจำนั้นมีระดับความสัมความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วน

ประสมทางการตลาด (รวมทุกด้าน) ของคลินิกบริการเสริมความงานในระดับปานกลางสูง พิจารณาจากค่า Pearson Correlation ที่เท่ากับ .608, .521, .335 และ .466 ตามลำดับ (ยุทธ ไกยวรรณ์, 2555)

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารของผู้รับบริการในด้านการเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำ กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (รวมทุกด้าน) ของคลินิกบริการเสริมความงามในเขตเทศบาลจังหวัดพิษณุโลกแล้ว ผู้วิจัยได้นำปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของคลีนิกบริการเสริมความงาม ซึ่งได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Product) 2) ราคา (Price) 3) สถานที่ (Place) 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) บุคลากรหรือพนักงาน (People) 6) กระบวนการให้บริการ (Process) และ 7) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) มาเพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก โดยสถิติถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี stepwise

จากการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่ามีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก (Y) ซึ่งได้แก่ 1) ปัจจัยด้านสถานที่ (Place) 2) ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (Process) 3) ปัจจัยด้านราคา (Price) และ 4) ปัจจัยด้านบุคลากรหรือพนักงาน (People) ดังแสดงผลตาราง 2

ตารางที่ 2 สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแสดงปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
Model	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	.858	.206		4.153	.000
ช่องทางการจัดจำหน่าย(Place)	.254	.043	.312	5.972	.000
กระบวนการให้บริการ(Process)	.216	.049	.237	4.451	.000
ราคา(Price)	.126	.034	.169	3.702	.000
บุคลากร(People)	.170	.054	.168	3.115	.000

จากผลการการวิเคราะห์ตามตาราง 2 สามารถสร้างเป็นสมการการพยากรณ์ที่ใช้ทำนายพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามจากปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดจากทั้ง 4 ปัจจัย ได้ดังนี้

$$Y = 0.312\ Place + 0.237\ Process + 0.169\ Price + 0.168\ People$$

ทั้งนี้พฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของคลินิกเสริมความงามที่เกิดขึ้นจากสมการถดถอย สามารถอธิบายจากค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) ได้เท่ากับ 0.474 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจปรับแก้ (Adjust R^2) เท่ากับ 0.4.67 และ Durbin-Watson เท่ากับ 1.676 ตามตาราง 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจปรับแก้ และค่า Durbin-Waston ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงาม

R Square	Adjusted R Square	Durbin-Watson
.474	.467	1.676

สำหรับผลิตภัณฑ์หรือบริการ (Product) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) และลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) ไม่มีอิทธิพลต่พฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงาในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

อภิปรายผล

1) การรับรู้ข่าวสารของผู้เข้ารับบริการคลีนิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก โดยพิจารณาตามปัจจัยแต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ การเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำ พบว่ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (รวมทุกด้าน) ในทิศทางเดียวกันและมีระดับความสัมพันธ์ที่ปานกลางสูง โดยอภิปรายผลดังนี้

เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคให้ความสำคัญและเอาใจใส่ต่อการดูแลผิวพรรณและปัญหาผิว เพื่อให้มีความมั่นใจและมีสุขภาพผิวพรรณที่ดีขึ้น โดยผู้บริโภคจะเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาดของคลินิกเสริมความงามผ่านสื่อต่างๆ เช่น จากการอ่าน หรือดูโฆษณาที่น่าสนใจจาก สื่ออินเตอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ หรือโทรทัศน์ และหากผู้บริโภคเกิดความสนใจข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดของคลินิกบริการเสริมความงามใด ผู้บริโภคจะเน้นความสนใจไปที่รายละเอียดของผู้ให้บริการคลินิกเสริมความนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธภูมิ เจริญวัย (2559) ที่พบว่าการเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้ามีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของวัยรุ่นหญิง และหลังจากที่ผู้บริโภคได้มีการรับข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดแล้วจะเกิดการแปลความของข้อมูล เพื่อสร้างความเข้าใจต่อข้องมูลของส่วนประสมทางการตลาดนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจารุวรรณ อินทะเว และบุหงา ชัยสุวรรณ (2559) ที่อธิบายถึง ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่ทำศัลยกรรมเพื่อความงามเปิดรับสื่อผ่านอินเตอร์เน็ตมากที่สุด และมีความพึงพอใจเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) แต่อย่างไรก็ตามหากการเลือกเปิดรับข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดนั้นไม่ได้ตรงตามความสนใจของผู้บริโภคขณะนั้นแล้ว ผู้บริโภคอาจจะไม่สามารถจดจำสื่อที่นำเสนอข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดของคลีนิกเสริมความงามนั้นๆ ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของวังทราย อินทพวัน (2553) ที่ศึกษาการเปิดรับสื่อและการสรรหาข้อมูลจากสื่อพบว่าการเปิดรับสื่อของบุคคลแต่ละคน จะมีกระบวนการเปิดรับข้อมูลที่แตกต่างกัน โดยการเลือกจดจำเป็นกระบวนการที่บุคคลจะเลือดที่จะจดจำสื่อต่างๆ

2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลกคือ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคา และด้านบุคลากรหรือพนักงาน โดยอภิปรายผลดังนี้

ด้านสถานที่ (Place): ผู้เข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามให้ความสำคัญด้านทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม สะดวก เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป อยู่ในแหล่งชุมชน ที่จอดรถสะดวก ปลอดภัยและเพียงพอ รวมถึงช่วงเวลาการเปิด-ปิดคลินิกที่มีความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้ารับบริการเกิดความสะดวกในการเข้ารับบริการแต่ละครั้งสอดคล้องกับการอธิบายของ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2548) กล่าวว่าที่ตั้งของผู้ให้บริการจะต้องสามารถเข้าถึงได้สะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการเข้าถึงบริการ และการศึกษาของนันทิยา สหสุนทรวุฒิ (2546) พบที่ว่าการตัดสินใจเลือกหน่วยบริการประจำ ส่วนใหญ่เลือกเพราะการเดินทางที่สะดวก.

ด้านกระบวนการให้บริการ (Process): ผู้เข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยในการรับบริการ เครื่องมือแพทย์ที่มีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัยตามมาตรฐานสากลอยู่ภายใต้การดูแลของทีมแพทย์และ

เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์สูง รวมถึงระบบการให้บริการที่รวดเร็ว มีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยาก ทั้งนี้หากผู้เข้ารับบริการเกิดความไม่มั่นใจในเรื่องของความปลอดภัยก็จะไม่เข้าใช้บริการ สอดคล้องกับการศึกษาของธัญยธรณ์ ศุภธนทรัพย์ (2552) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกผิวพรรณสูงสุดคือ ปัจจัยด้านกระบวนการ

ด้านราคา (Price): ผู้เข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามให้ความสำคัญด้านราคา หรือค่าบริการต่อครั้งที่มีความเหมาะสม กับคุณภาพและบริการที่ตนจะได้รับ การกำหนดราคาที่ต่ำเกินไปจะทำให้ผู้บริโภคไม่แน่ใจและอาจไม่เข้ารับบริการ หรือหากกำหนดราคาสูงเกินไป ผู้บริโภคก็จะเกิดการเปรียบเทียบและอาจเลือกเข้ารับบริการจากคลินิกเสริมความงามอื่น หรือเลิกเข้ารับบริการเลย ดังนั้นการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับงบประมาณของผู้เข้ารับบริการจะทำให้ผู้เข้ารับบริการมีความรู้สึกคุ้มค่ากับการบริการที่ได้รับ ทั้งนี้คลินิกบริการเสริมความงามจะกำหนดค่าบริการที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้เข้ารับบริการจะสามารถเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่มีราคาค่าบริการต่อครั้งตามความเหมาะสมได้ สอดคล้องกับศศิธร สุริยะพรหม (2552) การเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงานและดูแลผิวพรรณของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าผู้ใช้บริการให้ความสำคัญมากกับราคาค่าบริการต่อครั้ง

ด้านบุคลากรหรือพนักงาน (People): ผู้เข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามให้ความสำคัญด้านความน่าเชื่อถือและความชำนาญของแพทย์ แพทย์ต้องแต่งกายให้สะอาดมีภาพลักษณ์ที่เหมาะสม คอยให้คำปรึกษา และตรวจรักษาปัญหาผิวพรรณต่างๆ รวมถึงคลินิกเสริมความงามในแต่ละแห่งที่มีแพทย์ที่ได้รับใบประกอบวิชาชีพเฉพาะด้านยิ่งทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ รวมถึงการให้คำแนะนำปรึกษาทั้งก่อนและหลังการใช้บริการ นอกจากนี้การเอาใจใส่ของพนักงานก็มีความสำคัญเช่นกัน พนักงานที่ให้บริการต้องมีอัธยาศัยที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความรู้และมารยาท ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมมาอย่างดี และต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการ สามารถให้คำแนะนำกับผู้เข้ารับบริการในขั้นต้นได้ พนักงานต้องมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้บริการของลูกค้า เพราะจะทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีก รวมถึงการแนะนำคนใกล้ชิด เช่น คนในครอบครัว ญาติ หรือเพื่อนๆ ให้เข้ามารับบริการอีกด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ นะภา สุวรรณกุล (2552) และจุฑารัตน์ ประภารัตนพันธ์ (2546) ที่อธิบายถึงปัจจัยด้านบุคลากรที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการทางการแพทย์คือ การที่มีแพทย์ที่มีความชำนาญ พนักงานที่มีมารยาท และอัธยาศัยดี

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาลจังหวัดพิษณุโลกในระดับปานกลางสูง ดังนั้นคลินิกบริการเสริมความงามจะต้องสื่อสารในรายละเอียดของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสม น่าสนใจ ตรงใจ และมีข้อมูลถูกต้องตามความต้องการ เพื่อการเปิดรับสื่อ การเลือกสนใจ การเลือกตีความ และการเลือกจดจำ เพื่อการรับรู้ข่าวสารบริการคลีนิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลกนั้นประกอบด้วย 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านกระบวนการให้บริการ 3) ด้านราคา และ 4) ด้านบุคลากรหรือพนักงานตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามการบริการของคลินิกเสริมความงามนั้นเป็นกระบวนการส่งมอบบริการระหว่างผู้ให้บริการกับผู้เข้ารับบริการ การวัดคุณภาพของการบริการนั้นพิจารณาจากความพึงพอใจของผู้เข้ารับบริการเป็นสำคัญ ซึ่งคลินิกเสริมความความยังคงต้องให้ความสำคัญกับ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ซึ่งได้แก่ ผลิตภัณฑ์หรือบริการ การส่งเสริมการตลาด และลักษณะทางกายภาพ โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์หรือการบริการคลินิกเสริมยังคงต้องให้ความสำคัญกับการนำนวัตกรรมใหม่ทางการบำรุงรักษาผิวพรรณเข้ามาใช้ รวมถึงการมีระบบการสื่อสารและระบบข้อมูลจะช่วยให้มีการประสานการดูแลเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านการส่งเสริมการตลาด ควรสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์บนสื่อออนไลด์ เพื่อการรับรู้และเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร โดยการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจ ในการตอบข้อซักถาม และสร้างสัมพันธ์

ที่ดี และสำหรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้น ควรพิจารณาถึงสิ่งอำนวยความสะดวก และมุมพักผ่อนหย่อนใจให้กับผู้เข้ารับบริการให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่เอื้ออำนวยและความต้องการของผู้เข้ารับบริการด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. เพื่อเป็นข้อมูลสหรับนักวิจัยและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมทางปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารและส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลีนิกเสริมความงาม

2. ผู้ที่ประกอบธุรกิจบริการเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลกสามารถนำผลที่ได้ไปพัฒนาและประยุกต์การใช้ส่วนประสมทางการตลาดให้มีความเหมาะสมขึ้น

อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้ทำขึ้นเพื่อศึกษาเฉพาะผู้เข้ารับบริการกับคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น การนำผลการวิจัยไปใช้จึงต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดในส่วนนี้ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารแบบบูรณการที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก

2. การศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลกที่ชัดเจนขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ดีด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ พงษ์เดช และอาจารย์นภาภรณ์ ขลุ่ยนาคที่สละเวลาในการให้คำปรึกษา เสนอข้อคิดเห็นและคำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ อินทะเว และ บุหงา ชัยสุวรรรณ. (2559). **อิทธิพลการสื่อสารละประสบการณ์ทำศัลยกรรมที่มีต่อความพึงพอใจ การตัดสินใจทำซ้ำ และการบอกต่อของผู้หญิง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตร์มหาบัญฑิต (สาขาวิชานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ) สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

จุฑารัตน์ ประภารัตนพันธ์. (2546). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการโรงพยาบาลรัฐบาลและโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร์มหาบัญฑิต (สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธัญยธรณ์ ศุภธนาทรัพย์. (2552). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคลินิกรักษาผิวพรรณของผู้บริโภค ในอำเภอเมืองนครปฐม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการตลาด) มหาวิทยาลัยราชภฏสวนดุสิต.

นะภา สุวรรณกุล. (2552). **ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการแพทย์เพื่อตรวจสุขภาพประจำปี พนักงงานโดรงงานอุตสาหกรรม ในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร์มหาบัญฑิต (สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันทิยา สหสุนทรวุฒิ. (2546). **การตัดสินใจเลือกหน่วยบริการประจำของผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่ขึ้นทะเบียน กับโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการตลาด) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ยุทธ ไกยวรรณ์. (2555). **หลักสิถิติวิจัยและการใช้ปรแกรม.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุทธภูมิ เจริญวัย. (2559). **การเปิดรับสื่อ ทัศนคติ และความตั้งใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของวัยรุ่นหญิง.** วิทยานิพนธ์ปริญญานิเทศศาสตร์มหาบัญฑิต (สาขาวิชาการสื่อสารการตลาด) มหาวิทยาลัยบูรพา.

วังทราย อินทพวัน. (2553). **พฤติกรรมการบริโภคสื่อประเภทต่างๆ ของวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศศิธร สุริยะพรหม. (2552). **พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการคลีนิกเสริมความงามและดูแลผิวพรรณของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2548). **การวิจัยตลาดฉบับมาตรฐาน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทธรรมสาร จำกัด.

อรนัย เทพวิจิตร. (2543). **บุคลิกภาพครองใจคน.** นครปฐม: บันลือกิจ.

Klapper, J. T. (1960). **The Effects of Mass communication.** New York: The Free Press. .

Kotler, P. (1997). **Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control, 9th edition.** New Jersey: Asimmon & Schuster.

Kotler, P. & Keller, K.L. (2006). **Marketing Management, 12th edition.** New Jersey: Pearson Prentice-Hall India.

ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองของเกษตรกรหมู่ 4 ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

COST AND RETURN OF GOLDEN NAMDOKMAI MANGO GROWING OF FARMERS IN VILLAGE NO.4, NOEN MAPRANG SUB-DISTRICT, NOEN MAPRANG DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

รัตนา สิทธิอ่วม พัชรินทรา ชัยสมตระกูล สุธีรา วิไลกุล และ พิมพ์ยุพา ปัญญาคำ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : i_ammoly@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองจำนวน 10 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีทางการบัญชีในการคำนวณหาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนต่อไร่ ในรอบเวลาของข้อมูลทางบัญชี คือ 6 เดือน ผลการศึกษาพบว่า การปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกมีต้นทุนผลิตต่อไร่ 13,479.19 บาท ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิต 3,500 บาท, 171.82 บาทและ 9,807.37 บาท ตามลำดับ ยอดขายสุทธิ 80,000 บาท กำไรขั้นต้น 66,520.81 บาท อัตรากำไรขั้นต้น 83.15% สำหรับการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ มีต้นทุนผลิตต่อไร่ 13,080.40 บาท ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิต 3,500 บาท, 101.40 บาท และ 9,479 บาท ตามลำดับ ยอดขายสุทธิ 40,000 บาท กำไรขั้นต้น 26,919.60 บาท อัตรากำไรขั้นต้น 67.29%

คำสำคัญ : ต้นทุน ผลตอบแทน มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง

Abstract

This research aims to study and analyze cost and returns from golden Namdokmai growing for export and domestic distribution. Data were collected from 10 farmers who grew Golden Namdokmai Mango and data were analyzed by using accounting method to calculate production cost and return per Rai, accounting period is 6 months.The study result was found that the production cost per Rai for growing Golden Namdokmai Mango for export is 13,479.19 Baht consisting of direct raw materials, direct wage and production expense of 3,500 Baht, 171.82 Baht and 9,807.37 Baht, respectively. The net sales are 80,000 Baht while gross profit is 66,520.81 Baht with rate of gross profit of 83.15% . As to growing Golden Namdokmai mango for domestic distribution, the production cost per Rai is 13,080.40 Baht consisting of direct raw materials, direct wage and production expense for 3,500 Baht, 101.40 Baht and 9,479 Baht respectively. Net sales are 40,000 Baht with gross profit of 26,919.60 Baht or rate of gross profit at 67.29%.

keywords : cost, return, golden Namdokmai Mango

บทนำ

มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทองได้ถือกำเนิดขึ้นจากการกลายพันธุ์ โดยการเพาะเมล็ด เมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว การขยายพันธุ์ของมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองมีเพียงการเพาะเมล็ดเท่านั้นจึงทำให้เกิดพันธุ์ใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากพันธุ์เดิมที่ดีขึ้นและแย่ลง ปกติแล้วคนทั่วไปจะรู้จักมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองเป็นอย่างดี เพราะมีรสชาติที่อร่อยและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีข้อเด่นหลายอย่าง เช่น รูปทรงของผลสวย เป็นมะม่วงที่ติดผลดก รสชาติหวานหอมอร่อยมาก สามารถปลูกเพื่อเก็บผลรับประทานในครัวเรือนหรือปลูกเพื่อเก็บผลขายได้คุ้มค่า (เกษม ไทยรัฐ, 2559) ในประเทศไทยมีการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองทั้งส่งออกและขายในประเทศหลายจังหวัด โดยเฉพาะในจังหวัดพิษณุโลกมีพื้นที่ทำการปลูกมะม่วงทั้งหมด 62,030 ไร่ สร้างรายได้ไม่ต่ำกว่าพันล้านบาทต่อปี นับว่าเป็นแหล่งผลิตมะม่วงที่ใหญ่ที่สุดของภาคเหนือ และพื้นที่ส่วนมากจะอยู่ในเขตอำเภอวังทอง อำเภอเนินมะปราง และอำเภอวัดโบสถ์ ในแต่ละปีมีผลผลิตมะม่วงกว่า 44,0001 ตัน คิดเป็นมูลค่า 1,000 ล้านบาท เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตทั้งมะม่วงสุกและดิบ ทางสำนักงานเกษตรอำเภอวังทองได้ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตควบคู่ไปกับการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพ พร้อมสนับสนุนการร่วมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งและประสานงานกับผู้ส่งออกมะม่วงให้เป็นที่ยอมรับของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ (กุณฑล เทพจิตรา, 2555)

อำเภอเนินมะปรางเป็นพื้นที่ราบลุ่มไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ผ่าน เมื่อก่อนชาวบ้านได้ทำเกษตรกรรมโดยการทำนาเป็นส่วนใหญ่ แต่การทำนานั้นทำได้แค่ปีล่ะครั้ง ชาวบ้านรายได้น้อยลงภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านเลยได้ทำการนำเอามะม่วงมาปลูกเปลี่ยนจากการทำนามาเป็นการทำสวนมะม่วงและได้รับผลผลิตที่ดีขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นและได้พัฒนามีการนำมะม่วงที่เป็นผลผลิตส่งออกไปขายยังต่างประเทศ เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง เป็นต้น จึงได้มีการจัดตั้งชมรมผู้ปลูกมะม่วงเนินมะปราง อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก โดยมีสมาชิกในกลุ่มจำนวน 49 คน ในพื้นที่ 2,500 ไร่ (สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 2, 2556) อย่างไรก็ตามจากการสอบถามชาวบ้านในชมรมผู้ปลูกมะม่วงพบว่า การปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองมีปัญหาที่สำคัญ คือ ปุ๋ยเคมีมีราคาแพง สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย ต้นทุนการส่งออกต่างประเทศมีราคาที่สูง และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกทั้งหมด แต่จะประมาณการคร่าว ๆ ทำให้ไม่ทราบต้นทุนและผลตอบแทนที่แท้จริงทั้งในส่วนของการปลูกเพื่อส่งออกและขายในประเทศทำให้มีผลต่อการกำหนดราคาขายเพื่อให้ครอบคลุมกับต้นทุนที่เกิดขึ้น และเป็นราคาที่สามารถแข่งขันในท้องตลาดได้ ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงได้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนที่ถูกต้อง จึงเป็นที่มาในการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง หมู่ 4 ต.เนินมะปราง อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง หมู่ 4 ต.เนินมะปราง อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก ปัจจุบันมีทั้งหมด 30 ราย (ข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ต.เนินมะปรางปี 2560) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 ราย แบ่งเป็นเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก จำนวน 5 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ จำนวน 5 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การเก็บรวมรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรหมู่ที่ 4 ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองทั้งสิ้น 10 ราย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการค้นคว้าหนังสือ ตำรา วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้มาวิเคราะห์โดยในส่วนของข้อมูลทั่วไปใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบส่งออกนอกประเทศและในประเทศ โดยต้นทุนแยกเป็นวัตถุดิบ ค่าแรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ส่วนผลตอบแทนจะแสดงเป็นผลผลิตและรายได้จากการขาย และแสดงเป็นเพียงกำไรขั้นต้น โดยในงานวิจัยครั้งนี้ได้ให้

ความหมายของวัตถุดิบ ว่าหมายถึง ส่วนประกอบสำคัญของการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองเพื่อให้ออกผล ส่วนค่าแรงงาน หมายถึง ค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างหรือคนงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปลูกและดูแลมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง ส่วนค่าใช้จ่ายการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองโดยตรงซึ่งนอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกประเทศและขายในประเทศ หมู่ 4 ต.เนินมะปราง อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก ทั้งหมด 10 ราย เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกประเทศ จำนวน 5 ราย และเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ จำนวน 5 ราย ในรอบเวลาของข้อมูลทางบัญชี คือ 6 เดือน พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองเป็นอาชีพหลัก มีพื้นที่ในการปลูกมากที่สุด 50-60 ไร่ รองลงมาพื้นที่ 20-30 ไร่ ขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ มีพื้นที่ในการปลูกมากที่สุด 40-50 ไร่ โดยเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดิน สาเหตุที่ตัดสินใจปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้มากที่สุด คือ จำหน่ายได้ราคาดีและปลูกตามญาติ มีแหล่งน้ำที่ใช้ในการปลูกมากที่สุด คือ แม่น้ำลำคลอง จากธรรมชาติ และมีความต้องการที่จะขยายพื้นที่เพิ่มขึ้น

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศของเกษตร หมู่ 4 ต.เนินมะปราง อ.เนินมะปราง จ.พิษณุโลก เฉลี่ยต่อไร่ แสดงดังตารางที่ 1 ถึง ตารางที่ 3

ตารางที่ 1 ตารางสรุปเปรียบเทียบต้นทุนการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก และขายในประเทศเฉลี่ยต่อไร่

ต้นทุนการปลูกมะม่วง น้ำดอกไม้สีทอง	ส่งออกนอก (บาท/ไร่)	ขายในประเทศ (บาท/ไร่)
วัตถุดิบทางตรง	3,500	3,500
ค่าแรงทางตรง	171.82	101.40
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	9,807.37	9,479
รวม	13,479.19	13,080.40

จากตารางที่ 1 พบว่า การปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก มีโครงสร้างต้นทุนดังนี้ ค่าใช้จ่ายในการผลิต 9,807.37 บาท/ไร่ ค่าแรงทางตรง 171.82 บาท/ไร่ และค่าวัตถุดิบทางตรง 3,500 บาท/ไร่ รวม 13,479.19บาท/ไร่ เช่นเดียวกับการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิต 9,479.19 บาท/ไร่ ค่าแรงทางตรง 101.40 บาท/ไร่ และค่าวัตถุดิบทางตรง 3,500 บาท/ไร่ รวม 13,080.40 บาท/ไร่ โดยต้นทุนวัตถุดิบจะเป็นต้นกล้าที่เพราะปลูก ส่วนค่าแรงงานจะเป็นค่าจ้างและค่าแรงงานปลูกและบำรุงดูแลรักษา และในส่วนของค่าใช้จ่ายการผลิตจะเป็น ค่ายากำจัดศัตรูพืช ค่าปุ๋ยเคมี ค่าปุ๋ยคอก และค่าเสื่อมราคาเครื่องมือทางการเกษตรที่นำมาใช้สำหรับการปลูกมะม่วง

ตารางที่ 2 ตารางสรุปเปรียบเทียบผลผลิตและผลตอบแทนจากการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศเฉลี่ยต่อไร่

ผลผลิตและผลตอบแทน	ส่งออกนอก	ในประเทศ	หน่วย
ผลผลิต	1,000	1,000	(กิโลกรัม/ไร่)
รายได้จากการขาย	80,000	40,000	(บาท/ไร่)
ราคาขายต่อกิโลกรัม	80 บาท/ กิโลกรัม	40 บาท/ กิโลกรัม	(บาท/ กิโลกรัม)

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลผลิตและผลตอบแทนการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก ได้ผลผลิตเฉลี่ย 1,000 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งเท่ากับผลผลิตและผลตอบแทนการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ 1,000 กิโลกรัม/ไร่ และรายได้จากการขายมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกเฉลี่ย 80,000 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่ารายได้จากการขายมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองในประเทศ 40,000 บาท/ไร่

ตารางที่ 3 ตารางสรุปเปรียบเทียบขายสุทธิ ต้นทุนขาย กำไรขั้นต้น และอัตรากำไรขั้นต้น จากการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศ

ข้อมูล	ส่งออกนอก (บาท/ไร่)		ขายในประเทศ (บาท/ไร่)	
ขายสุทธิ		80,000		40,000
ต้นทุนขาย				
วัตถุดิบทางตรง	3,500.00		3,500.00	
ค่าแรงทางตรง	171.82		101.40	
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	9,807.37	13,479.19	9,479.00	13,080.40
กำไรขั้นต้น		66,520.81		26,919.60
อัตรากำไรขั้นต้น		83.15 %		67.29 %

จากตารางที่ 3 พบว่าผลผลิตต่อไร่ของการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกประเทศ มีกำไรขั้นต้นเท่ากับ 66,520.81 บาท มียอดขายสุทธิ 80,000 บาท ต้นทุนขาย 13,479.19 บาท (วัตถุดิบทางตรง 3,500 บาท ค่าแรงทางตรง 171.82 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 9,807.37 บาท) และการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ มีกำไรขั้นต้นเท่ากับ 26,915.60 บาท มียอดขายสุทธิ 40,000 บาท ต้นทุนขาย 13,080.40 บาท (วัตถุดิบทางตรง 3,500 บาท ค่าแรงทางตรง 101.40 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 9,479 บาท) ซึ่งการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศมีโครงสร้างต้นทุนเช่นเดียวกัน โดยการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกมีรายได้จากการขายสูงกว่าการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ อัตรากำไรขั้นต้นการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก 83.15% ขณะที่อัตรากำไรขั้นต้นการปลูกการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ 67.29% ซึ่งสูงกว่าการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

ต้นทุนผลผลิตต่อไร่ของการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกประเทศ มีกำไรขั้นต้นเท่ากับ 66,520.81 บาท มียอดขายสุทธิ 80,000 บาท ต้นทุนขาย 13,479.19 บาทและการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ มีกำไรขั้นต้นเท่ากับ 26,915.60 บาท มียอดขายสุทธิ 40,000 บาท ต้นทุนขาย 13,080.40 บาท ซึ่งการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศมีโครงสร้างต้นทุนเช่นเดียวกัน โดยการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกมีรายได้จากการขายสูงกว่าการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ อัตรากำไรขั้นต้นการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก 83.15% ขณะที่อัตรากำไรขั้นต้นการปลูกการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ 67.29% ซึ่งสูงกว่าการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเขต 6 (2554) ได้ศึกษาผลตอบแทนทางการเงินของการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดฉะเชิงเทรากรณีแบ่งตามความเหมาะสมของกลุ่มชนิดดินของการปลูกมะม่วง ผลการวิจัย พบว่า ต้นทุนการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออกในพื้นที่กลุ่มชุดดินเหมาะสมสูงสุดเฉลี่ยไร่ละ 24,182.19 บาท กลุ่มชุดดินไม่ค่อยเหมาะสม เฉลี่ยไร่ละ 18,050.85 บาท และกลุ่มชุดดินไม่เหมาะสม เฉลี่ยไร่ละ

16,541.78 บาท อย่างไรก็ตามต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ก็ยังนับได้ว่ามีความใกล้เคียงกับต้นทุนการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง แต่ที่จำนวนต้นทุนมีความแตกต่างกันนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มเกษตรกร หมู่ 4 ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ไม่ได้มีการศึกษาความเหมาะสมของดินที่ใช้ในการปลูกและภูมิอากาศมีความแตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกผลไม้ชนิดอื่นดังเช่น เอกชัย อุตสาหะ (2555) ได้ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกสับปะรดของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ต้นทุนรวมการปลูกสับปะรดต่อไร่ในภาพรวมเท่ากับ 10,073.06 บาท มีต้นทุนรวมการปลูก สับปะรดต่ำที่สุดเท่ากับ 9,792.84 บาทต่อไร่ ส่วนด้านผลตอบแทนการปลูกสับปะรด เกษตรกรมีผลผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 1,071.42 กิโลกรัม ทำให้มีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 15,659.35 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าต้นทุนต่อเฉลี่ยไร่มีความแตกต่างเช่นกัน โดยความแตกต่างที่เกิดขึ้นนับได้ว่าเป็นเรื่องปกติโดยทั่วไป ถึงแม้ว่าจะเป็นการศึกษาพืชผลไม้ชนิดเดียวกันก็ตาม ต้นทุนและผลตอบแทนมักจะแตกต่างกัน แต่ในสัดส่วนที่ไม่ต่างกันมาก ดังเช่นงานวิจัยของ วาทินี จันทร์ช่วงโชติ (2557) ได้ศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวหอมมะลิ 105 แบบหว่านกับแบบหว่านและปักดำของเกษตรกร อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า การปลูกข้าวหอมมะลิ 105 แบบหว่านมีการคิดต้นทุนต่อไร่ โดยแยกวิเคราะห์เป็นวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ซึ่งผลการวิจัยพบว่าต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกข้าวหอมมะลิ 105 แบบหว่านและปักดำมีต้นทุนสูงกว่าแบบหว่าน อย่างไรก็ตามการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างสูง หากมีการเพราะปลูกและดูแลเป็นอย่างดี มีการวางแผนการลงทุน ผนวกกับการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนอย่างละเอียดและถูกต้อง ซึ่งในแต่ละพื้นที่ของการเพาะปลูกมักพบปัญหาคล้ายกัน คือ เรื่องแมลงศัตรูพืช ทำให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าสารเคมีป้องกันค่อนข้างสูง จึงควรศึกษาการใช้ปุ๋ยให้เหมาะกับพื้นที่ สภาพอากาศ และช่วงเวลาที่เหมาะสม ควรศึกษาสภาพสถานที่ พื้นดิน สภาพภูมิอากาศ ความสมบูรณ์ของแปลงปลูกและมีวิธีการจัดการที่ดีและศึกษาการใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับการใช้งานสามารถช่วยลดต้นทุนได้ ควรมีการจัดทำบัญชี จดบันทึกรายการจ่ายทำให้ทราบถึงต้นทุน และสามารถนำมาวางแผนในการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกและขายในประเทศได้ ในส่วนของ และถ้าต้องการเพิ่มผลตอบแทนจาการปลูกมะม่วง ควรพัฒนาสินค้าแปรรูปจากมะม่วง เช่น มะม่วงอบแห้ง มะม่วงแช่แข็ง เพื่อขยายขอบเขตสินค้าและสามารถส่งออกได้ทั้งปี อีกทั้งยังเป็นการช่วยระบายผลผลิตมะม่วงที่มีมากเกินไปในปี และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก ของเกษตรกรหมู่ที่ 4 ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ด้านค่าใช้จ่ายในการลงทุนปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศนั้น จะมีค่าใช้จ่ายเริ่มต้นในการซื้อต้นกล้ามะม่วงส่งออกนอกเฉลี่ยอยู่ที่ 3,500 บาท/ไร่ ส่วนค่าใช้จ่ายในการจ่ายค่าแรงเกษตรกรที่ปลูกทั้งส่งออกนอกและขายในประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในครัวเรือนที่ทำกันเองในครอบครัว แต่จะมีเกษตรกรบางรายที่มีการจ้างแรงงานบ้าง ซึ่งเปรียบเทียบค่าแรงระหว่างการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกกับขายในประเทศนั้น ส่งออกนอกจะมีค่าแรงสูงกว่าขายในประเทศเนื่องจากขั้นตอนในการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกมีค่าแรงในการห่อถุง ขณะที่ขายในประเทศไม่มีการห่อถุงทำให้ลดค่าแรงในการปลูกมะม่วงได้

ค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยในการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้นั้นจะใช้ปุ๋ย 2 ชนิดได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี โดยการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศจะใช้ปุ๋ยเคมีมากที่สุด ซึ่งค่าปุ๋ยเคมีมีราคาแพงทำให้เสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างมาก ในขณะที่ปุ๋ยคอกใช้ปริมาณไม่มากเท่าปุ๋ยเคมีแต่มีราคาที่ต่ำกว่า ต้นทุนการผลิตการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศ มีโครงสร้างต้นทุนดังนี้ ค่าใช้จ่ายในการผลิต 9,807.37 บาท/ไร่ ค่าแรงทางตรง 171.82 บาท/ไร่ และค่าวัตถุดิบทางตรง 3,500 บาท/ไร่ รวม 13479.19 บาท/ไร่ เช่นเดียวกับโครงสร้างของการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิต 9,479 บาท/ไร่ ค่าแรงทางตรง 101.40 บาท/ไร่ และค่าวัตถุดิบทางตรง 3,500 บาท/ไร่ รวม 13,080.40 บาท/ไร่

ผลผลิตของการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกต่อไร่ได้ 1,000 กิโลกรัม/ไร่ ซึ่งเท่ากับการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศได้ 1,000 กิโลกรัม/ไร่ และรายได้จากการขายมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออก 80,000 บาท/ไร่ สูงกว่าปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ 40,000 บาท/ไร่ เนื่องจากมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออก ขายได้ราคาแพงกว่า ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ สีสวย สามารถขายได้ราคาดีกว่า ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอก มีกำไรต่อไร่สูงกว่าเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองขายในประเทศ ในส่วนของปัญหาหลักที่ประสบเหมือนกันคือ ปัญหาเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำ เนื่องจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการทำเกษตรและปัญหาเกี่ยวกับค่าแรงงานที่สูงขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกนอกและขายในประเทศ หมู่ที่ 4 ตำบลเนินมะปราง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่ให้ข้อมูลซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้การศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

เกษม ไทยรัฐ. (2559). **มะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.doa.go.th. (2560, มกราคม 22)

กุณฑล เทพจิตรา. (2555). **ศาสตร์เกษตรดินปุ๋ย1**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://soclaimon.wordpress.com. (2560, มีนาคม 2)

วาทินี จันทร์ช่วงโชติ. (2557). **เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวหอมมะลิ 105 แบบหว่านกับแบบหว่านและปักดำของเกษตรกร อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์**. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุขใจ ตอนปัญญา. (2554). **ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร.** ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 2. (2556). **การวิเคราะห์ระบบการผลิตมะม่วงแบบชุมชนมีส่วนร่วม**. พิษณุโลก**.**

สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขต 6. (2554). **ผลตอบแทนทางการเงินของการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออกจังหวัดฉะเชิงเทรากรณีแบ่งตามความเหมาะสมของกลุ่มชุดดินสำหรับการปลูกมะม่วง.** สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.

เอกชัย อุตสาหะ. (2555). ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกสับปะรดของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. **วารสารวิทยาการจัดการ.** 7(2). 104-121**.**

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต
FACTORS AFFECTING ONLINE BUSINESS SUCCESS

ปนัญม์พร ตันตราพล
ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอัจฉริยภาพทางด้านวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์ สำหรับเด็กและเยาวชน เชียงใหม่
*corresponding author e-mail : sininart@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และ ปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและผู้บริโภค ที่ทำธุรกรรมซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต คือการขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาร้านค้าให้น่าสนใจ ปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค คือความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการหลังจากได้รับชุดคู่มือพบว่ามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 3.59 S.D. = 0.58)

คำสำคัญ : อินเตอร์เน็ต ปัญหาและอุปสรรค การซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเตอร์เน็ต

Abstract

This research aims to study and analyze the factors that affecting E-commerce success and the elements of electronic commerce website effected on purchasing behavior. The data were collected from 400 e-commerce entrepreneurs and custocmer who have purchased products and services on electronic commerce website in Thailand via online survey. The data were analyzed by mean, standard deviation and percentage. The research found that major problems and obstacles of E-commerce Entrepreneurs through the internet is the lack of knowledge and ability to develop attractive shop. The elements of electronic commerce website effected on purchasing behavior is the credibility of the website. Evaluation to satisfaction of the online business entrepreneur after receiving the factors that affecting E-commerce sucess manual overall satisfaction was found to be at a good level (x = 3.59 S.D. = 0.58).

Keywords : Internet, problems and obstacles, e-commerce

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน ลักษณะรูปแบบในการประกอบธุรกิจได้มีการพัฒนาขึ้น โดยมีการอาศัยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นฐานในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งมีผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การทำธุรกิจในลักษณะของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กำลังเป็นที่ได้รับความนิยม โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่าย และ เพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยการลดบทบาทความสำคัญขององค์ประกอบทางธุรกิจลง เช่น ทำเลที่ตั้ง อาคารประกอบการ โกดังเก็บสินค้า ห้องแสดงสินค้า รวมถึงพนักงานขาย เป็นต้น ดังนั้นจึงลดข้อจำกัดของระยะทางและเวลา ในการทำธุรกรรมลงได้ (การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2558) นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการลูกค้า และสร้างให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้ามากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ในประเทศไทยที่มีอัตราการเจริญเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี 2559 มีมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) จำนวนทั้งสิ้น 2,560,103.36 ล้านบาท ซึ่งเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2558 ถึงร้อยละ 14.03 ในขณะที่ปี 2560 สามารถคาดการณ์มูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ได้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 2,812,592.03 ล้านบาท ซึ่งจะมีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2559 คิดเป็นร้อยละ 9.86 โดยเฉพาะในส่วนของผู้ประกอบการ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce)มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นโดยในปี 2558 มีจำนวน 527,324 ราย ปี 2559 จำนวน 592,996 ราย เพิ่มขึ้นถึง 65,672 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.45 ถึงแม้ว่าแนวโน้มความเติบโตของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) จะเติบโตอย่างต่อเนื่องแต่ในขณะเดียวกันผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตก็ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ ดังเช่น ผลการสำรวจของ Google ในปี 2557 ที่ได้เผยผลการศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในประเทศไทย พบว่า ร้อยละ 57 ของกลุ่มคนที่ไม่เคยซื้อสินค้าออนไลน์มีความกังวลเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าที่จะได้รับ ร้อยละ 41 ต้องการจับหรือทดลองใช้สินค้าก่อนการซื้อ และ ร้อยละ 47 มีความกังวลเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลทางด้านการเงิน

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการธุรกิจขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตโดยศึกษาในส่วนของปัญหาและอุปสรรค ประกอบกับปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค โดยผลการวิจัยที่ได้จะนำไปทำเป็นชุดคู่มือสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ และ ผู้ที่สนใจการประกอบธุรกิจออนไลน์ เพื่อใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงร้านค้าออนไลน์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

ผู้จัดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ ที่จะทำให้ผู้ประกอบการและผู้สนใจ สามารถใช้เป็นคู่มือและแนวทางในการประกอบกิจการและพัฒนาร้านค้าออนไลน์ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจไทยให้มีความเข้มแข็ง สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ ได้มากขึ้นในระยะต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยศึกษาในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

1.2 ศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค

1.3 เพื่อประเมินคุณภาพคู่มือผู้ประกอบการร้านค้าออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research procedure)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง (Population, samplings)

ประชากรที่ใช้ในการการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย จำนวน 385 ตัวอย่าง เนื่องจากจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงคำนวณจากสูตรการ

คำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากร ขอบเขตประชากรมีขนาดใหญ่มาก (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2546 : 26) และสำรองแบบสอบถามจำนวน 15 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง (ผู้ประกอบการ 200 / ผู้บริโภค 200) การสุ่มตัวอย่างครั้งนี้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจทางอินเทอร์เน็ต และ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หลังจากไดนำชุดคู่มือไปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน ซึ่งได้มีการค้นคว้างานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จัดทำแบบสอบถามขึ้น

การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ (Construction and efficiency of the instrument)

1. สร้างแบบสอบถาม

1.1 ศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และ ปัจจัยด้านเว็บไซต์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคจากหนังสือ เอกสารวิชาการ และวิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง

1.2. สร้างแบบสอบถามเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และ ปัจจัยด้านเว็บไซต์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

1.3. นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC (Index Of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1

2. การสร้างชุดคู่มือปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

2.1. ศึกษาค้นคว้า ตำราที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของ (จักรพงษ์ บุญตันจีน, 2553) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างชุดคู่มือฯ

2.2. นำชุดคู่มือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและพิจารณาตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความสอดคล้อง โดยใช้สูตร IOC (สมนึก ภัททิยธนีม 2541 : 167) และประเมินคุณภาพชุดคู่มือ ซึ่งพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง ถ้ามีค่าตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้

2.3. นำชุดคู่มือที่สร้างขึ้น ไปทดสอบกับกลุ่มทดสอบ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try-Out) จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อหาความเหมาะสมของชุดคู่มือ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

3. การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หลังจากได้นำชุดคู่มือไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีความใกล้เคียงกับเรื่องที่วิจัย

3.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) **และ** ประเมินคุณภาพก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทางอินเทอร์เน็ต โดยการนำแบบสอบถามพิมพ์ลงในคอมพิวเตอร์ลักษณะเป็นเว็บเพจ แล้ว กระจายออกสู่อินเทอร์เน็ตเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้ามาตอบแบบสอบถาม และเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามตอบเสร็จ สามารถส่งกลับมาให้ผู้วิจัยผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ทันที ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ 3 เดือน (สิงหาคม – ตุลาคม 2560) ได้จำนวนแบบสอบถามที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 400 แบบสอบถาม

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล (Data analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยหาค่าร้อยละ ค่าวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.) กรณีที่ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วมาสรุปเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน พบปัญหาและอุปสรรค เรียงตามลำดับปัญหา ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต

	ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต	Mean	SD.
1.	ปรับปรุงข้อมูลบนหน้าร้านค้าให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจุบัน	4.07	.868
2.	กฎหมายคุ้มครองผู้ประกอบการทางอินเตอร์เน็ตยังไม่มีความชัดเจนและดำเนินการอย่างจริงจังพอ	3.97	.977
3.	ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ยากเนื่องจากไม่เห็นสินค้าของจริง	3.96	.965
4.	การตอบสนองความต้องการของลูกค้าไม่สามารถทำได้ทันทีเหมือนซื้อที่ร้านค้าโดยตรง	3.89	.919
5.	ต้องระวังกฎหมายเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์	3.87	.969
6.	ลูกค้าต้องการการรับประกันและบริการหลังการขาย	3.86	1.027
7.	เทคโนโลยีในกาจัดการอินเทอร์เน็ตมีการเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก	3.83	.980
8.	มีผู้เข้าชมเว็บไซต์แต่ไม่ตัดสินใจสั่งซื้อ	3.79	.864
9.	ลูกค้าไม่มั่นใจในการซื้อขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต	3.78	.927
10.	ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านความรู้และเทคโนโลยี	3.77	.949
11.	ขาดมาตรการที่ทำให้สินค้าถูกลอกเลียนแบบ	3.72	.890
12.	การรับประกันสินค้าในกรณีสูญหายยังไม่มีมาตรการที่ดีพอมารองรับ	3.69	.983
13.	เทคโนโลยีที่ทันสมัยเกี่ยวกับฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์มีราคาสูง	3.65	.908
14.	มีผู้ประกอบการที่เข้ามาเป็นคู่แข่งขันเพิ่มมากขึ้น	3.59	1.006
15.	มีค่าใช้จ่ายสูงสำหรับการจัดการและบริหารเว็บไซต์	3.52	.904

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดของผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต คือ ไม่สามารถปรับปรุงข้อมูลบนหน้าร้านค้าให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจุบัน ซึ่งจะนำมาซึ่งการสูญเสียโอกาสที่จะจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ไปอย่างน่าเสียดาย สอดคล้องกับระพีพรรณ ที่ได้ข้อค้นพบว่าเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่มาจากข้อมูลในหน้าเว็บไซต์มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีความทันสมัย มีการปรับปรุงเนื้อหาอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือปัญหาด้านกฎหมายคุ้มครองผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ตยังไม่มีความชัดเจนและดำเนินการอย่างจริงจังพอ และลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ยากเนื่องจากไม่ได้เห็นสินค้าจริง

ผลการศึกษาปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภค ด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เรียงตามลำดับความสำคัญ ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ข้อมูลด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	Mean	SD.
1. อยู่ในเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ	4.95	.77
2. เปรียบเทียบราคากับราคาอื่นๆ แล้ว มีราคาที่สมเหตุสมผลมากกว่า	4.90	80
3. มีกิจกรรมส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ	4.87	.71
4. รายละเอียดสินค้าครบถ้วน ชัดเจน	4.83	.49
5. สามารถตรวจสอบสถานการณ์สั่งซื้อและการจัดส่งสินค้าผ่านทางเว็บไซต์ได้	4.75	.50
6. ขั้นตอนการสั่งซื้อในเว็บไซต์ไม่ยุ่งยากซับซ้อน	4.74	.46
7. ระบบสั่งซื้อสามารถยกเลิกหรือแก้ไขรายละเอียดการสั่งซื้อได้โดยสะดวก	4.67	.56
8. รายละเอียดคุณสมบัติ และ วิธีการใช้สินค้า ละเอียดครบถ้วนและชัดเจน	4.61	.61
9. รูปแบบเว็บไซต์สะดวกต่อการค้นหาข้อมูล	4.60	.53
10. มีรายละเอียดเงื่อนไขการรับประกันสินค้า การเปลี่ยน หรือ คืนสินค้าอย่างชัดเจน	4.58	.71
11. มีรูปภาพสินค้าในหลายมุมมอง	4.47	.71
12. มีเว็บบอร์ดสำหรับติดต่อเจ้าของเว็บไซต์เพื่อติดต่อสอบถามและเปลี่ยนความคิดเห็น	4.47	.68
ข้อมูลด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	Mean	SD.
13. ความสบายตาในการอ่านข้อมูลในเว็บไซต์	4.42	.63
14. รูปแบบเว็บไซต์มีความเหมาะสมกับสินค้าที่จำหน่าย	4.07	.80
15. มีช่องให้ค้นหาข้อมูลภายในเว็บไซต์	3.99	.99
16. มีคำแนะนำหรือแสดงวิธีการใช้เว็บไซต์	3.95	.93
17. สามารถชำระค่าสินค้าผ่านบัตรเครดิตได้	3.91	1.09
18. การให้ข่าวสาร ข้อมูล กิจกรรมส่งเสริมการขาย	3.72	.86
19. การค้นหาข้อมูลในเว็บไซต์	3.72	.86
20. มี Facebook Fan Page เพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างกว้างขวาง	3.67	.95
21. มีการส่งข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมส่งเสริมการขายให้แก่ลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ	3.57	.99
22. มีบริการปรับแต่งสินค้าและบริการให้ตรงกับความต้องการของตนเองได้	3.51	.99
23. สามารถปรับเปลี่ยนแสดงภาษาได้หลายภาษา	3.45	.99

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค พบว่าปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อคือร้านค้าอยู่ในเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ เมื่อเปรียบเทียบราคากับร้านอื่นๆ แล้วมีราคาที่สมเหตุสมผลมากกว่า มีกิจกรรมการส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ และ มีรายละเอียดสินค้าครบถ้วน ชัดเจน

ผลการการประเมินหลังจากที่ผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ได้นำชุดคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินธุรกิจด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับความพึงพอใจ ปรากฏผลดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หลังจากได้นำชุดคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน

ความคิดเห็น	$\bar{x}$	S.D	แปลความ
1. ด้านจำนวนลูกค้า	3.60	0.66	ดี
2. ด้านความพึงพอใจของลูกค้า	3.50	0.67	พอใช้
3. ด้านการตลาด	3.66	0.47	ดี
4. ด้านขั้นตอนการดำเนินงาน	3.48	0.67	พอใช้
5. ด้านการเรียนรู้และพัฒนา	3.76	0.42	ดี
6. ด้านผลประกอบการ	3.58	0.60	ดี
รวม	**3.59**	**0.58**	**ดี**

จากตารางที่ 4.3 พบว่าความพึงพอใจของผู้ประกอบการหลังจากได้นำชุดคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน พบว่ามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 3.59, S.D = 0.58) ทั้งนี้เนื่องจากหลังจากที่ผู้ประกอบการได้นำชุดคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานแล้วพบว่ามีจำนวนลูกค้า และรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุภารัตน์ ชัยอนันต์ (2540 : 17) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกส่วนตัวที่รู้สึกเป็นสุขหรือยินดีที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในสิ่งที่หายไปหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่สมดุล

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนของผู้ประกอบการ ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าปัญหาและอุปสรรค ที่อยู่ในระดับมากที่สุดของผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเตอร์เน็ตคือไม่สามารถปรับปรุงข้อมูลบนหน้าร้านค้าให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับระพีพรรณ และ สุนีย์ วรรธนโกมล ที่ได้ข้อค้นพบว่าเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่ข้อมูลหน้าเว็บไซต์ต้องมีความถูกต้องสมบูรณ์และมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นผู้ประกอบการจึงควรเรียนรู้ถึงเรื่องการออกแบบทางทัศนะของเว็บไซต์ (Visual Design) ทั้งยังต้องคำนึงถึงเรื่องความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ เพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อคือร้านค้าอยู่ในเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ เมื่อเปรียบเทียบราคากับร้านอื่นๆ แล้วมีราคาที่สมเหตุสมผลมากกว่า มีกิจกรรมการส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ และ มีรายละเอียดสินค้าครบถ้วน ชัดเจน

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการหลังจากได้นำชุดคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน พบว่ามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 3.59, S.D = 0.58) ทั้งนี้เนื่องจากหลังจากที่ผู้ประกอบการได้นำชุดคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานแล้วพบว่ามีจำนวนลูกค้า และรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุภารัตน์ ชัยอนันต์ (2540 : 17) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกส่วนตัวที่รู้สึกเป็นสุขหรือยินดีที่ได้รับการตอบสนองความต้องการในสิ่งที่หายไปหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่สมดุล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัญหาและอุปสรรคมากที่สุดของผู้ประกอบธุรกิจซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต คือ ไม่สามารถปรับปรุงข้อมูลบนหน้าร้านค้าให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจุบัน ซึ่งจะนำมาซึ่งการสูญเสียโอกาสที่จะจำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ไปอย่างน่าเสียดาย สอดคล้องกับระพีพรรณ ที่ได้ข้อค้นพบว่าเว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่มาจากข้อมูลในหน้าเว็บไซต์มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีความทันสมัย มีการปรับปรุงเนื้อหาอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือปัญหาด้านกฎหมายคุ้มครองผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ตยังไม่มีความชัดเจนและดำเนินการอย่างจริงจังพอ และ ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ยากเนื่องจากไม่ได้เห็นสินค้าจริง

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อปัจจัยด้านองค์ประกอบของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค พบว่าปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อคือร้านค้าอยู่ในเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ เมื่อเปรียบเทียบราคากับร้านอื่นๆ แล้วมีราคาที่สมเหตุสมผลมากกว่า และ มีกิจกรรมการส่งเสริมการขายอย่างสม่ำเสมอ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หลังจากได้นำชุดคู่มือไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานพบว่ามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับดี เนื่องจากสามารถนำข้อมูลและแนวทางการดำเนินงานไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการผู้บริโภคได้ ทำให้ภาพรวมของผลการประกอบการดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการและผู้บริโภคที่ซื้อขายสินค้าผ่านทางระบบอินเตอร์เน็ต ในจังหวัดเชียงใหม่ และ ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางกระบวนการในการดำเนินงานต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2545). **การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติ ภักดีวัฒนะกุล และ ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. (2547). คัมภีร์การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์ จำกัด.

ปริญ ลักษิตานนท์. (2544). **E-Commerce.** กรุงเทพฯ. ซีเอ็ดยูเคชั่น 2545.

ปริย วงศ์วานชาตรี. (2544). **พฤติกรรมของผู้ใช้อินเตอร์เต็ตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิภาภรณ์ ดิษฐพร. (2545). **ธุรกิจผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์: รูปแบบกลยุทธ์สู่ความสำเร็จ.** มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี.

ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็คทรอนิคส์ (2543). **การพาณิชย์อิเล็คทรอนิคส์.** สืบค้นเมื่อ 23 ตุลาคม 2560, จากhttp:// www ecommerce.or.th/.

สกนธ์ แซ่ฉิน. (2552). **ความไว้วางใจในการซื้อขายสินค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคถึงผู้บริโภค.** คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมาคมธุรกิจอินเทอร์เน็ตไทย. (2560). **E-commerce คืออะไร.** สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2560, จาก http: // www. atii.th.org/.

สุพัตรา กาญจโนภาส. (2544). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไปใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.**

อาณัติ ลีมัคเดช. (2546). E-Commerce เรียนรู้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพฯ. เอ.อาร์.บิซิเนสเพรส.

Bovee, C.L., Houseton, M.J. & Thill, J.v. (1995). **Marketing (12th ed.).** New York : McGraw-Hill.

Chen, Chun-An. (2009). Information-oriented Online Shopping Behavior in Electronic Commerce Environment. **Journal of Software**. Vol.4. No.4. June 2009.

Delone, W. H. (1992). **Information Systems Success:** The Quest for the Dependent Variable.

Engle, J.F., Blackwell, R.Dl, & Miniard, P.W. (1990). **Consumer behavior (6thed.) Hinsdale.** Illinois: The Dryden.

Loudon, D.L., & Bitta, A.J. (1988). **Consumer behavior: Concepts and application (3rd ed.).** New York: McGraw Hill.

National Statistical Office. (2014). **"The survey of e-commerce status in Thailand,"** Bangkok: Ministry of Information and Communication Technology.

Unctad. (2006). **E-Commerce and development report 2006**. Retrieved from October 12, 2014. From www.unctad.org.

พฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำเปรียบเทียบกับเจ้าของกิจการ
COMPARATIVE ON SAVINGS BEHAVIOR OF PRIVATE COMPANIES EMPLOYEE AND BUSINESS OWNER

ชนัยน์พร พุทธแก้ว
ธนาคารกรุงศรีอยุธยาจำกัด (มหาชน) เชียงใหม่
corresponding author e-mail : Jeeb__Jeeb@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษางานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำเปรียบเทียบกับเจ้าของกิจการ ในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พฤติกรรมการออม รวมถึงอธิบายการให้ระดับความสำคัญของปัจจัยกำหนดการออมโดยวิธีหาค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติไคสแควร์ เพื่อทดสอบสมติฐาน และ นำเสนอผลในเชิงเปรียบเทียบ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มคนวัยทำงาน และเจ้าของกิจการในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จำนวน 400 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพนักงานเอกชนและเจ้าของกิจการที่มีการออมเงินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 20,001-20,000 บาท / เดือน ด้านรายจ่ายพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท/เดือน ด้านพฤติกรรมการออมพบว่าทั้งพนักงานเอกชนและเจ้าของกิจการ ไม่มีการวางแผนการออมคือ ไม่มีการกำหนดไว้แน่นอน ในแต่ละเดือนแต่จะออมตามเงินที่เหลือ มีจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ประมาณ 10% ของรายได้ในแต่ละเดือน (ประมาณ 1,000 – 5,000 บาท/เดือน) มีวัตถุประสงค์การออมคือเก็บไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ด้านรูปแบบการออมส่วนใหญ่เป็นการออมประเภทเงินฝากออมทรัพย์ และ มีแนวโน้มการออมในอนาคตที่เพิ่มขึ้น ด้านปัจจัยกำหนดการออมทั้งพนักงานเอกชนและเจ้าของกิจการจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านระดับรายได้มากที่สุด

คำสำคัญ : พฤติกรรมการออม พนักงานเงินเดือนประจำ เจ้าของกิจการ

Abstract

This research is aimed to study comparative on savings behavior and to study the factors related to saving behavior between private company employee and owner in Chiang Mai Province. The questionnaires was used to collect data. Data analysis using descriptive statistics, mean and standard deviation. The population sample A group of people of working age and business owner in Chiang Mai. Using a convenience sample of 400 specimens. The results showed that the independent study revealed that the majority of these population were female with average ages between 20-30 years old. Their marital status was single, and they had no one to be looked after. The average income ranging from 20,001-25,000 baht. The average monthly expense ranging from 10,001-15,000 Baht. According to saving behavior, the results showed that both private company employee and business owner no saving plan. In the other words, they did not set a certain amount of saving money for each month but would save the remaining amount instead. The average monthly savings was ranging from 1,000-5,000 Baht with the purpose of saving for emergency reserves. Regarding saving patterns, the majority of these participants had saving accounts and tended to save more for the future. For factor affecting saving, both private company employee and business owner considered the level of income as the most important aspect.

Keywords : savings behavior, companies employee, owner

บทนำ

การออม ถือเป็นการวางแผนการจัดสรรทางด้านการเงินอีกรูปแบบหนึ่ง การสะสมเงินหรือการสะสมสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง สามารถเปลี่ยนแปลงเงินสดได้เร็ว ผู้มีงานทำได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบค่าจ้าง เงินเดือน เจ้าของกิจการได้รับผลตอบแทนจากกำไรจากการขาย เพื่อในไปใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการในชีวิตประจำวัน แต่อย่างไรก็ตามช่วงเวลาหารายได้ของบุคคลทำได้เพียงออมเงินทำให้ผู้ออมมีความมั่นคง ทางด้านกระแสรายได้ เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค หรือการเก็บช่วงระยะเวลาหนึ่งช่วงชีวิตเท่านั้น หากเจ็บป่วย สุขภาพไม่แข็งแรง หรือออกจากงาน เจ้าของกิจการขาดทุนหรือปิดกิจการ บุคคลก็จะขาดรายได้หรือไม่มีรายได้ที่เป็นตัวเงินจากค่าจ้าง เงินเดือน หรือรายได้จากกิจการอีกต่อไป การออมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรและเก็บสะสมรายได้บางส่วนไว้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในช่วงที่ไม่มีรายได้ การออมมีอิทธิพลต่อต่อระบบเศรษฐกิจการลงทุนโดยรวมของประเทศ หากประชาชนในประเทศมีการเก็บออมรวมในระดับสูง ก็จะทำให้ประเทศสามารถนำเงินออมไปใช้เป็นแหล่งเงินทุนได้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้ฐานเงินทุนจากเงินออมของประชาชนในประเทศเป็นหลัก

ในปัจจุบันการออมนั้นถือเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หากประเทศไทยมีเงินออมภายในประเทศซึ่งเป็นฐานเงินทุนที่เพียงพอ จะช่วยให้การพึ่งพาหาเงินทุนจากประเทศลดลง การกู้ยืมเงินทุนจากต่างประเทศอาจจะทำให้เกิดภาระผูกพันกับต่างประเทศผู้เป็นเจ้าของเงินทุนทั้งในด้านการชำระหนี้และข้อผูกมัดบางประการ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการออมภายในประเทศให้เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยได้อย่างอิสระและพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด การมีเงินออมนอกจากจะช่วยสร้างความมั่นคงส่วนบุคคลแล้วยังถือเป็นเรื่องสำคัญระดับชาติช่วยลดการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาลงทุน ซึ่งจะทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างมั่นคง

การออมเป็นการวางแผนทางการเงินที่ทำให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงในชีวิตเพื่อเก็บเงินไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็นในช่วงเวลาที่คนเรายังมีงานประจำหรือยังสามารถทำงานได้เราอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการออมและการวางแผนการออมในอนาคต แต่อนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน หากเมื่อถึงวันที่ไม่มีงานทำหรือไม่สามารถทำงานได้ซึ่งอาจจะเกิดจากปัญหาด้านสุขภาพ การถูกเลิกจ้าง กิจการขาดทุน อันเนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ รายได้ประจำที่เคยได้รับก็จะหายไปในขณะที่รายจ่ายในการดำรงชีวิตยังมีอยู่ รวมไปถึงรายจ่ายในการักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วยในอนาคต

การออมนั้นสามารถเลือกที่จะทำได้โดยวิธีการต่างๆ หลากหลายวิธี อาทิเช่น การฝากประจำ (Fixed Deposit) หมายถึง การออมแบบมีกำหนดระยะเวลาในการเบิกถอนเพื่อรับดอกเบี้ยที่สูงกว่า หรือสลากออมสิน (Government Savings Bank’s Lottery) เป็นรูปแบบของการออมเงินผู้ฝากจะได้รับเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยตามอัตราที่ระบุไว้อีกทั้งยังมีสิทธิ์ลุ้นรางวัลจากการจับฉลากทุกๆเดือน แต่ในปัจจุบันนี้มีการพัฒนาการออมเงินมากขึ้น เช่น ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ กองทุนรวมโครงสร้างพื้นฐาน กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ กองทุนรวมตราสารทุนทั้งในและต่างประเทศ ทองคำ ทำให้การออมมีช่องทางมากขึ้นกว่าเดิมและสะดวกมากยิ่งขึ้นเพราะสามารถทำธุรกรรมต่างๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมเงินระหว่างพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยกำหนดการออมของพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการ

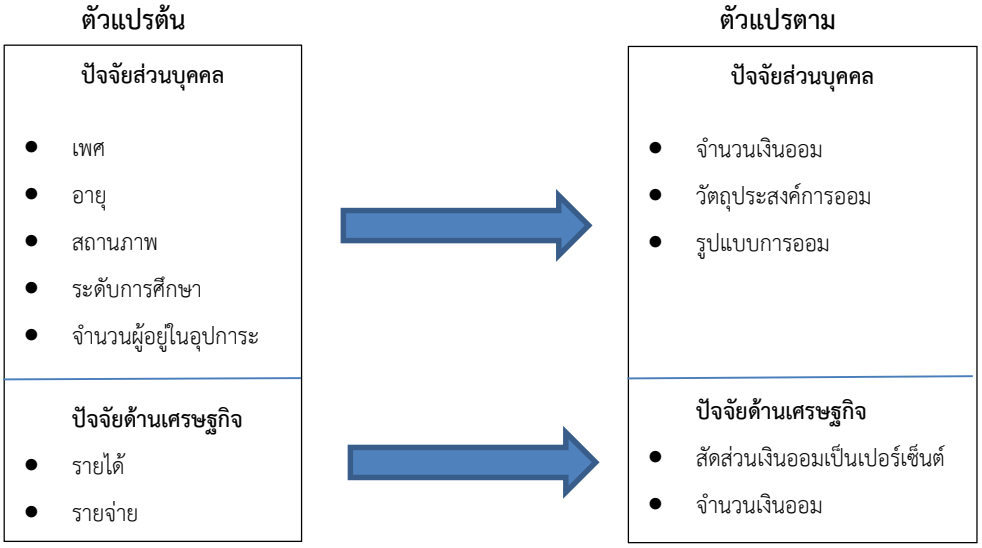
วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้กำหนดขอบเขตของการศึกษาคือ การศึกษาถึงพฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการออมระหว่างสองกลุ่มอาชีพ โดยมีขอบเขตด้านประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างของพนักงานเงินเดือนประจำ และ กลุ่มตัวอย่างเจ้าของกิจการ วุฒิการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป และมีสถานที่ทำงานในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะทำการรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการศึกษา ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือประชากรที่ทำงานบริษัทเอกชนและเจ้าของกิจการที่มีการออมเงินและมีสถานที่ทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงคำนวณจากสูตรการคำนวณแบบไม่ทราบจำนวนประชากร ขอบเขตประชากรมีขนาดใหญ่มาก (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2546) และสำรองแบบสอบถามจำนวน 15 ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเท่ากับร้อยละ 95 ซึ่งหมายความว่ายอมรับให้มีความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5

สูตรที่ใช้

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

z = ค่ามาตรฐานของระดับความเชื่อมั่น (95% เท่ากับ 1.69)

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

$$n = \frac{(1.96)^2}{}$$

$$4(0.05)^2$$

n = 384.16

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ 384.16 หรือประมาณ 385 ตัวอย่างและสำรองค่าความคลาดเคลื่อนไว้ 15 ตัวอย่าง ดังนี้

n = 385+15

n = 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราเรียน อินเตอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการออมเงิน
2. รวบรวมเนื้อหาต่างๆ จากเอกสาร ตำรา อินเตอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC (Index Of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1 โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้
   3.1 ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพทศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกที่อุปการะเลี้ยงดู เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Question)
   3.2 ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย ได้แก่ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Question)
   3.3 ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมเงิน ได้แก่ การจัดสรรเงินออม ประมาณการออมในแต่ละเดือน จำนวนเงินออม ระยะเวลาการออม วัตถุประสงค์ในการออม รูปแบบการออม เหตุผลในการเลือกรูปแบบการออม แนวโน้มการออมในอนาคต เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Question)
   3.4 ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดการออม ลักษณะของคำถามเป็นแบบสเกลแบบต่อเนื่อง (Linkert Scale) โดยเรียงลำดับความสำคัญ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด ตามลำดับ (กัลา วานิชบัญชา อ้างถึงใน ฐานียา กัมพลาวลี, 2552:60)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการออมพนักงานเงินเดือนประจำเปรียบเทียบกับเจ้าของกิจการ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ทำการศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการใช้แบบสอบถาม ถามพนักงานบริษัทเอกชนและเจ้าของกิจการ ที่มีสถานที่ทำงานในจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือวิทยานิพนธ์ รายงานทางวิชาการ บทความ วารสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้ก่อนแล้ว เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีที่จะนำมาใช้ รายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการออม

การดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาภายในแบบสอบถามและวิธีการตอบแก่ตัวแทนและทีมงาน , เข้าไปในสถานที่ต่างๆ ที่ต้องการศึกษาเพื่อแจกแบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมายและรอจนกระทั่งตอบคำถามครบถ้วน ซึ่งในระหว่างนั้นถ้าผู้ตอบมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคำถาม ผู้วิจัยหรือทีมงานจะตอบข้อสงสัยนั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยหาค่าร้อยละ ค่าวิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD.)

แบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Question) ตอบ ใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

แบบสอบถามส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย ของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยเป็นคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Question) ใช้วิธีค่าความถี่และค่าร้อยละ

แบบสอบถามส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการออมเงินมีลักษณะคำถามปลายปิด โดยมีคำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choice Quesiton) ใช้วิธีค่าความถี่และค่าร้อยละ

แบบสอบถามส่วนที่ 4 ปัจจัยที่กำหนดการออมคำถามเป็นแบบเรียงลำดับความสำคัญโดยการเติมตัวเลขตามระดับความสำคัญ แบ่งเป็น 5 ระดับใช้ระดับการวัดข้อมูลเป็นแบบสเกลแบบต่อเนื่อง (Linkert Scale) โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ 5 ระดับคือ

ระดับคะแนน	ระดับความสำคัญ
5	ปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด
4	ปัจจัยที่สำคัญมาก
3	ปัจจัยที่สำคัญปานกลาง
2	ปัจจัยที่สำคัญน้อย
1	ปัจจัยที่สำคัญน้อยที่สุด

ใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของระดับความสำคัญและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างรวม และหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างได้แก่พนักงานเงินเดือนประจำบริษัทเอกชนและ เจ้าของกิจการ นำเสนอผลโดยการเปรียบเทียบการให้ระดับความสำคัญของปัจจัยกำหนดการออม

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานมี 3 ข้อคือ

การวิเคราะห์สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนผู้อยู่ในอุปการะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมในด้านจำนวนเงินออมด้านวัตถุประสงค์การออม ด้านรูปแบบการออม โดยทำการทดสอบสถิติเชิงพรรณนา ใช้การแจกแจงความถี่และใช้สถิติเชิงอนุมาน ทำการทดสอบด้วยทดสอบโดยใช้ค่า Chi Square เพื่อทดสอบค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร

การวิเคราะห์สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจได้แก่ รายได้และค่าใช้จ่ายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมด้านจำนวนเงินออมเป็นเปอร์เซ็นต์ ด้านจำนวนเงินออมโดยเฉลี่ยในแต่ละเดือน โดยทำการทดสอบสถิติเชิงพรรณนา ใช้การแจกแจงความถี่และใช้สถิติเชิงอนุมาน ทดสอบโดยใช้ค่า Chi Square เพื่อทดสอบค่าความสันพันธ์ของตัวแปร

การวิเคราะห์สมมติฐานข้อที่ 3 พฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำบริษัทเอกชนแตกต่างกับเจ้าของกิจการ โดยทำการทดสอบสถิติอนุมาน ทดสอบโดยใช้ค่า Chi Square เพื่อทดสอบค่าความแตกต่างของตัวแปร

สรุปผลการวิจัย

การค้นคว้าเรื่อง พฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำเปรียบเทียบกับเจ้าของกิจการ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมเงินระหว่างพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการ, ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการ และ ศึกษาปัจจัยกำหนดการออมของพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการ ผลการศึกษาได้ข้อสรุป ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 400 รายเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย, อายุ พบว่าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 20-30 ปีเป็นส่วนใหญ่, สถานภาพ พบว่าส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด, ระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 400 รายส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-25,000 บาท

รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 400 รายส่วนใหญ่มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการออมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้านการจัดสรรเงินออม กลุ่มตัวอย่างพนักงานเงินเดือนประจำส่วนใหญ่ได้มีการกำหนดเงินออมไว้แน่นอนในแต่ละเดือน มากกว่าเจ้าของกิจการ

ด้านจำนวนเงินออม โดยประมาณคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของรายได้ในแต่ละเดือน กลุ่มตัวอย่างพนักงานเงินเดือนประจำส่วนใหญ่ออมประมาณ 10% ของรายได้ ส่วนเจ้าของกิจการเช่นเดียวกันคือออมประมาณ 10% ของรายได้

ด้านวัตถุประสงค์ในการออม กลุ่มตัวอย่างพนักงานเงินเดือนประจำและเจ้าของกิจการส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเก็บออมเพื่อไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากผลการวิเคราะห์พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 400 รายส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุดกับปัจจัยด้านระดับรายได้และปัจจัยด้านความมั่นคงในหน้าที่การงานและกิจการมากที่สุด

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมุติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของพนักงานที่มีเงินเดือนประจำ ผลการวิจัยพบว่าเพศ, อายุ, สถานภาพ, ระดับการศึกษา และ จำนวนผู้อุปการะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของเจ้าของกิจการ ผลการวิจัยพบว่าเพศ, อายุ, สถานภาพ และ จำนวนผู้อุปการะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนระดับการศึกษา พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของพนักงานที่มีเงินเดือนประจำ และเจ้าของกิจการ ผลการวิจัยพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานข้อที่ 3 พฤติกรรมการออมของพนักงานบริษัทเอกชนแตกต่างจากพฤติกรรมการออมของเจ้าของกิจการ ผลการวิจัยพบว่า พนักงานเอกชนและเจ้าของกิจการมีพฤติกรรมการออมที่แตกต่างกันในด้านประมาณการออมคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ด้านจำนวนเงินออมเฉลี่ยในแต่ละเดือน ด้านระยะเวลาในการเก็บออม ด้านวัตถุประสงค์ในการเก็บออมและด้านรูปแบบการออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมของพนักงานเงินเดือนประจำกับเจ้าของกิจการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการออมคือเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรหามาตรการในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการออม เพื่อใช้จ่ายในกรณีฉุกเฉิน และ ผลการศึกษาพบว่าการออมเงินทั้งสองกลุ่มเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 1,000-5,000 บาท ต่อเดือน รูปแบบการออมส่วนใหญ่จะออมในรูปแบบเงินฝากออมทรัพย์ สถาบันการเงินอาจหาข้อเสนอในการออม ที่สอดคล้องกับความต้องการเพื่อกระตุ้นให้เกิดการออมเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). **รายงานสถิติจำนวนประชากรในจังหวัดเชียงใหม่.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://stat.dopa.go.th (วันที่ค้นข้อมูล : 18 กุมภาพันธ์ 2560).

ธนาคารกรุงเทพ. (2559). **ความแตกต่างระหว่างเงินออมกับเงินลงทุน.** [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก http:// www. bangkokbank.com (วันที่ค้นข้อมูล : 18 กุมภาพันธ์ 2560).

บุญรุ่ง จันทร์นาค. (2557). **การเงินส่วนบุคคล.** กรุงเทพฯ : โรงเรียนตั้งตรงจิตรพาณิชยการ.

ประยงค์ คูศิริสิน. (2551). **ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง** จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประสพชัย พสุนนท์. (2553). **สถิติธุรกิจ.** กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์ท้อป จำกัด.

มรกต ฉายทองคำ. (2557). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจออมเงินของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.royin.go.th/dictionary/ (วันที่ค้นข้อมูล : 18 กุมภาพันธ์ 2560).

สหกรณ์ออมทรัพย์ กระทรวงการคลัง. (2556). **ความสำคัญของการออม.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http:// pirun. kps.ku.ac.th. (วันที่ค้นข้อมูล : 1 เมษายน 2560).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2551). **การศึกษาหนี้สินและพฤติกรรมการออม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Duesenberry, J.S. (1959). **Income Savings and The Theory of Consume Behavior**. Cambridge University Press.

Friedman, M. (1957). **A Theory of the Consumption Function**. Princeton University Press.

Keynes, M.J. (1935). **The General Theory of Employment, Interest and Money.** First Harbinger Edition, A Harvest/HBJ Book, New York and London Italy: Departimento di Scienze Economiche - Universitá Degli Studi di Salerno.

การหนุนเสริมเครือข่ายชุมชนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น บ้านบางกระน้อย อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

THE REINFORCEMENT COMMUNITY NETWORK TO BE ABLE TO DEVELOP COMMUNITY-BASED TOURISM USING COMMUNITY-BASED RESEARCH BANBANGKHANOI, BANG KRATHUM DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

วาลิกา โพธิ์หิรัญ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : k_walika@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหนุนเสริมเครือข่ายชุมชนบ้านบางกระน้อย อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เทคนิค AIC การสนทนากลุ่ม การฝึกอบรม การปฏิบัติงาน และการสาธิต เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย และขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในเขตจังหวัดพิษณุโลก ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย การประสานงานภาคี การสร้างและพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยชุมชน การหนุนเสริมทีมวิจัยชุมชนในการเก็บข้อมูลทุนของชุมชน การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว การทดลองและการประเมินผลการใช้เส้นทาง การสรุปบทเรียน และเผยแพร่ผลงานผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนบ้านบางกระน้อย อำเภอบางกระทุ่ม มีทักษะ มีความสามารถในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามเส้นทางในชุมชน และมีศักยภาพในการสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว 2. สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่เริ่มรับรู้ว่าการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้คนในชุมชนกระตือรือร้นที่จะช่วยดูแลทรัพยากรท่องเที่ยว เกิดเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม พบปัญหาว่า มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้น 3. สร้างทางเลือกทางการท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนและขยายวันพำนัก ชุมชนเกิดความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เกิดรูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ด้านแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติและต่อยอดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้จริง

คำสำคัญ : หนุนเสริมเครือข่ายชุมชน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

This research aims to reinforce Bang Bangkhanoi community network, Bang Krathum District, Phitsanulok Province to be able to develop Community-Based Tourism using Community-Based Research with participatory action research. In addition, AIC techniques, Focus group, trainings, implementations, as well as demonstrations were used as research tools to drive forward the community in order to apply community-based research procedures in developing and managing Community-Based Tourism. The research procedures consist of coordinating with associated networks, creating and developing the efficient community research team, reinforcing a data collection of community capital, designing tourism routes, testing and evaluating tourist routes, as well as summarizing lessons and publishing the work done. The research result found that 1. Ban Bangkhanoi community network has some skills in holding tourism activities along tourism routes in the community, including some efficiency in creating satisfaction for tourists. 2. Most community members begin to realize the need of participation regarding the holding of tourism activities. This makes them earn more income and results in making people in the community to be more enthusiastic in taking care of tourism resources. Moreover, a good attitude concerning a preservation of cultures and traditions has been created, and also a problem regarding the increase

of garbage is occurred. 3. The creation of more selections of tourism results in having more numbers of tourists, and their longer stays. This makes the community realize more on a preservation of tourism resources, and creates such a new way of co-working among government sector, academic sector, private sector, and citizen sector. Finally, such management of Community-Based Tourism can actually be applied as a guideline of practice for future developments.

Keywords : reinforcement of community network, community based research, community based tourism

บทนำ

จากสภาพสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่เน้นอัตลักษณ์ของตัวบุคคลสูง มีพลวัตซับซ้อนและแยกย่อยมากขึ้น แต่ละคนได้รับการยอมรับว่ามีอัตลักษณ์รสนิยมที่แตกต่างและมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยว **“การท่องเที่ยวแบบมีความสนใจพิเศษ” (special interest tourism)** ขึ้น ให้ผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวเป็นการเติมเต็มความสมบูรณ์ให้กับชีวิต (enriching) ได้ผจญภัย (adventuresome) เกิดการเรียนรู้ ได้รับสัมผัส ทางใจ (human touch) ระหว่างคนในพื้นที่กับนักท่องเที่ยวและก่อให้เกิดผลกระทบด้านดี เช่น เกิดการตระหนักรู้ จิตสำนึก การปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดของผู้เกี่ยวข้อง ควบคู่ไปพร้อม ๆ กับเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรท้องถิ่น คนในพื้นที่ชุมชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ที่ต่างมีจุดมุ่งหมายของการดำเนินการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างพหุภาคีหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในระดับชุมชนท้องถิ่น ในลักษณะของภาคประชาสังคม (civil society) มากขึ้น

การท่องเที่ยวที่พัฒนารูปแบบเป็นท่องเที่ยวทางเลือกดังกล่าวจะเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน รวมถึงจะพัฒนาการไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ทักษะและทัศนคติในการทำงานที่สนองตอบต่อทิศทางดังกล่าวนั้น โดยเฉพาะต้องมีรูปแบบการทำงานที่เกิดจากการประสานความร่วมมือในแนวราบระหว่างภาครัฐ ธุรกิจภาคเอกชน และภาคประชาชนด้วยกันได้ในลักษณะเชิงหุ้นส่วน (partnership) เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน เป็นการกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่น ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและเรียนรู้ร่วมกัน จะทำให้เกิดพลังร่วม (social synergy) ในการผลักดันหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินงานเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายที่สร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันด้วย **การดำเนินการในลักษณะประชาสังคมในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยทักษะความรู้ในการทำงานที่หลากหลายทันต่อการเปลี่ยนแปลง**ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในชุมชน เพราะผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวจะตกอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้มาก ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและทุนมนุษย์ตามมา

ผลจากการเป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเวลากว่า 5 ปี สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง **“คน” “งาน”** และ **“ปัญญา”** โดยการหนุนเสริมที่เน้นการจัดการและการประสานให้เกิดการบูรณาการความเชื่อมโยงระหว่าง “ปัญญา” (ผู้ร่วมวิจัย) ก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่น ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ ด้วยการใช้ความรู้และข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้จากนักวิจัยชุมชนต่าง ๆ มาเป็นฐานในการร่วมวิเคราะห์ สังเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหาและตัดสินใจร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหลายด้าน ได้แก่ ชุมชนร่วมกันกำหนดกฎ ระเบียบ กติกา รวมทั้งบทลงโทษในการดูแลและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีระบบการจัดการและมีการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม มีการสร้างเงื่อนไขในการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

ด้วยเหตุนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการหนุนเสริมเครือข่ายชุมชนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น บ้านบางกระน้อย อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เทคนิค AIC การสนทนากลุ่ม การฝึกอบรม การปฏิบัติงาน และการสาธิต แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม

1) ศึกษาความเป็นไปได้ก่อนลงพื้นที่เพื่อเลือกพื้นที่ทำงาน CBT

2) ศึกษาความเป็นไปได้ร่วมกับชุมชนก่อนตัดสินใจดำเนินการเรื่อง CBT

3) กำหนดวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

4) การวางแผน

5) การบริหารจัดการองค์กร

6) การจัดทำโปรแกรมท่องเที่ยว

7) การสื่อความหมาย

8) การตลาดเป็นการเรียนรู้และทำความเข้าใจกลไกตลาดพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และองค์ประกอบที่สำคัญในการทำการตลาด

9) การทำการท่องเที่ยวนำร่องเพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ปรับปรุงก่อนเปิดการท่องเที่ยวจริง

10) ติดตามและประเมินผลทั้งในระดับกิจกรรมและภาพรวมของการวิจัยและพัฒนา

2. ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

1) ร่วมศึกษาและถอดบทเรียนศักยภาพชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

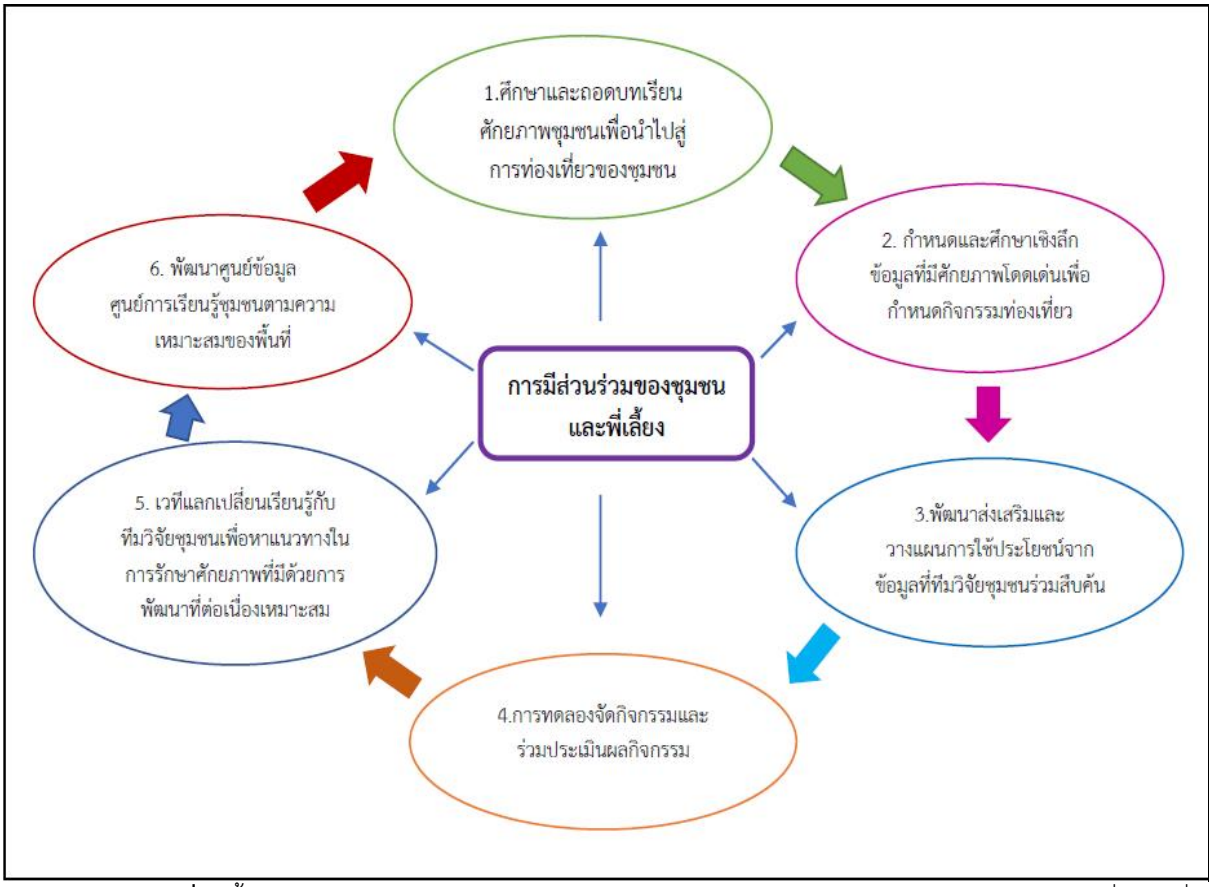
2) ร่วมกำหนดและศึกษาเชิงลึก ของข้อมูลชุมชนที่มีศักยภาพโดดเด่นเพื่อกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยว

3) การส่งเสริมและวางแผนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ทีมวิจัยชุมชนร่วมสืบค้น

4) ร่วมทดลองจัดกิจกรรมและประเมินผลกิจกรรม

5) ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมวิจัยชุมชนเพื่อหาแนวทางในการรักษาศักยภาพที่มีด้วยการพัฒนาที่ต่อเนื่องเหมาะสม

6) ร่วมพัฒนาศูนย์ข้อมูล ศูนย์เรียนรู้ชุมชนตามความเหมาะสมของพื้นที่

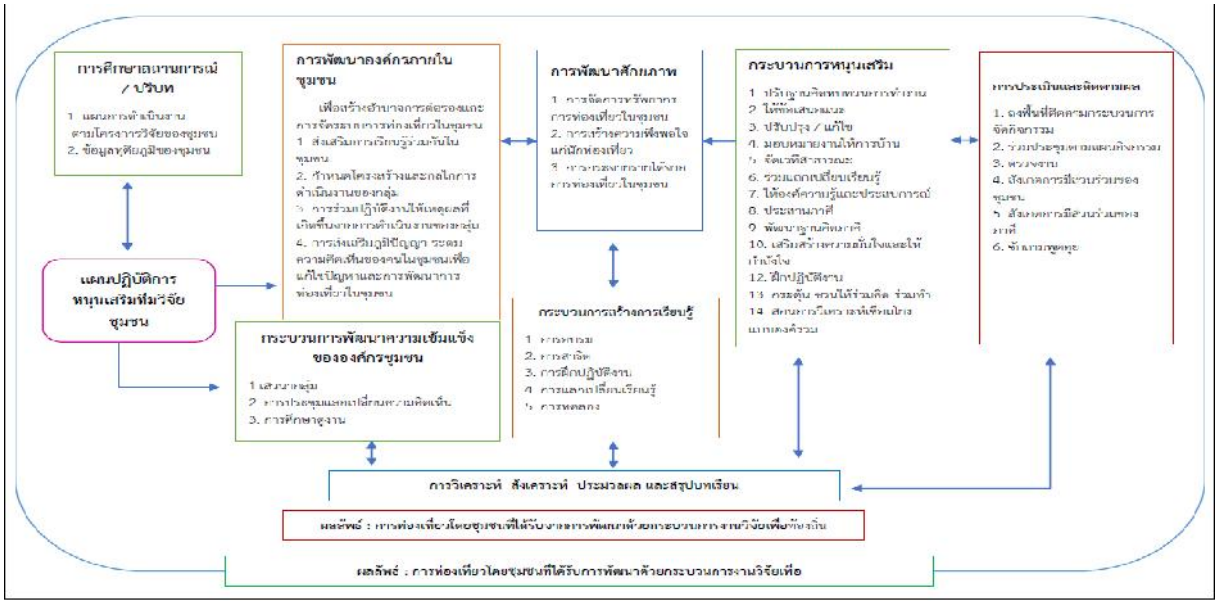
ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผลกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ของพี่เลี้ยงทีมวิจัยชุมชน

ภาพที่ 2 ศักยภาพชุมชนและกระบวนการหนุนเสริมงานวิจัยชุมชนบ้านบางกระน้อยของพี่เลี้ยง

3. ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล
   1) ลงพื้นที่ติดตามกระบวนการจัดกิจกรรม
   2) ร่วมประชุมตามแผนกิจกรรม
   3) ตรวจงาน
   4) สังเกตการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน

ภาพที่ 3 รูปแบบการหนุนเสริมทีมวิจัยชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR) ของพี่เลี้ยง ปรับจาก ศุภลักษณ์ วิริยะสุมน, ชุลีรัตน์ จันทร์เชื้อ , วาลิกา โพธิ์หิรัญและกมลรัตน์ บุญอาจ 2554

ผลการวิจัย

สามารถสรุปผลจากการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการเตรียมความพร้อม ทีมวิจัยชุมชนมีความเข้าใจกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สามารถกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน วางแผนการทำงานวิจัย แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในทีมและสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา CBT เพิ่มขึ้นได้ โดยมีผู้แสดงความจำนงเข้าร่วมทำงานวิจัย บางเสนอชื่อผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้าร่วมทำงาน

2. ผลการดำเนินโครงการ พี่เลี้ยงได้การจัดกระบวนการสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถ เทคนิคการออกแบบและการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้ทีมวิจัยชุมชนมีความรู้ ความพร้อมพอจะที่จะลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล จึงพบว่า ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญา พิธีกรรม ความเชื่อ ผลผลิตทางการเกษตร เทคโนโลยีการผลิตที่ใช้ทุนและภูมิปัญญาของปราชญ์ในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนบางกระน้อยมีความโดดเด่นในการบูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาใช้เป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ที่ให้บทเรียนแก่ผู้มาเยือน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตที่สามารถมองเห็นผลเป็นรูปธรรมจากการดำรงชีวิตที่สุขสงบของคนในชุมชนบ้านบางกระน้อย บนฐานคิดของการพึ่งตนเองอย่างพอดีพอเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตน ซึ่งเป็นทุนชุมชนที่มีศักยภาพมากจนสามารถนำมาสร้างเป็นเส้นทางศึกษาเรียนรู้ได้ ผลจากการศึกษาดูงานต้นแบบ การร่วมกันสรุปผลการเรียนรู้และการตั้งข้อสังเกตทำให้ทีมวิจัยชุมชนสามารถออกแบบระบบการบริหารจัดการ กฎกติกาที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านบางกระน้อยได้ จนเห็นผลเป็นรูปธรรม ชุมชนสามารถออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนได้ 4 เส้นทางดังนี้

1) โปรแกรมท่องเที่ยวครึ่งวัน
2) โปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน
3) โปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน
4) โปรแกรมท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน

3. ผลการติดตามและประเมินผล

พบว่า ด้านกระบวนการเตรียมความพร้อมแม้จะมีการให้ความรู้การทำงาน การสร้างความเข้าใจกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การให้แนวการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนและแนวทางวางแผนการทำงานวิจัยของทีมวิจัยชุมชนแล้วก็ตาม ขณะดำเนินโครงการทีมวิจัยชุมชนก็อาจมีข้อสงสัยหรือพบอุปสรรคระหว่างการทำงานทีมวิจัยชุมชนมีความต้องการความช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำ ชี้แนะทางเลือก และในขณะเดียวกันแม้ชุมชนจะไม่ร้องขอคำปรึกษา หากแต่พี่เลี้ยงประเมินแล้วว่าทีมวิจัยชุมชนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง พี่เลี้ยงจะให้การช่วยเหลือ ด้วยกระบวนการที่เหมาะสมพร้อมไปกับการสร้างการเรียนรู้ให้กับชุมชน โดยในทุกกิจกรรมพี่เลี้ยงจะให้ทีมวิจัยชุมชนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการสะท้อนข้อมูล การสรุปบทเรียน เพื่อสร้างลักษณะนิสัยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะและหาทางเลือกในการจัดการปัญหา ในระยะแรก ทีมวิจัยชุมชนมักไม่กล้าแสดงออก แต่เมื่อจัดกระบวนการไปได้ระยะหนึ่งจนเกิดความคุ้นชิน การพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ การจัดการอบรมให้ความรู้ในหลากหลายประเด็น ส่งผลให้ทีมวิจัยชุมชนกล้าแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา CBT ทั้งระดับเครือข่ายชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ไม่พบปัญหา เนื่องจากผลงานของชุมชนสามารถสร้างการรับรู้แก่หน่วยงานระดับต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ มีการเดินทางเข้ามาศึกษาดูงานโดยการสนับสนุนประชาสัมพันธ์ชุมชนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งแต่เดิมทีมวิจัยชุมชนไม่เข้าใจและไม่กล้าพอที่จะบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตนให้เข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทีมวิจัยชุมนสามารถออกแบบการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การจัดการบุคลากร การจัดการรายได้ นอกจากนี้ชุมชนยังต้องพัฒนากิจกรรมและเส้นทางท่องเที่ยวที่สร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนเพิ่มขึ้น

ประมวลผลการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นกับชุมชนเมื่อชุมชนพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

ก่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	หลังผ่านการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
1. กลุ่มชุมชนบ้านบางกระน้อย เป็นชุมชนที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน (วนเกษตร) มีความพยายามรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมั่นคงทางอาหาร ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีชีวิตของชุมชนเป็นชุมชนที่มีผู้คนเดินทางเข้ามาศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้การเกษตรของชุมชน แต่ชุมชนขาดความรู้ด้านวิธีการ การบริหารจัดการที่เหมาะสมในการให้การต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือน ที่ผ่านมาการดูแลผู้มาเยือนเป็นลักษณะการเสียสละ อาสามาช่วยบอกเล่าของดีชุมชน บางเวลาต้องละทิ้งภาระหน้าที่ระหว่างการประกอบอาชีพและภาระของครอบครัวมาช่วยงาน การทำงานไม่มีแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ทำให้การทำงานในบางครั้งเกิดความซับซ้อน ไม่มีกฎกติกาในการเข้าศึกษาดูงานส่งผลให้ฐานเรียนรู้ได้รับผลกระทบ เช่น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชน ได้พบเห็นผลผลิตก็ชื่นชม ชื่นชอบจนถึงกับเก็บเกี่ยวเด็ดดึงผลผลิตส่งผลทำให้ต้นไม้และผลผลิตเสียหายและขาดรายได้	1. หลังจากที่ได้รับการอบรมการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวการศึกษาดูงาน และการพบเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนภาคเหนือล่าง ส่งผลให้ทีมวิจัยชุมชนเกิดแนวคิดและเข้าใจแนวทางการพัฒนาจนสามารถจัดตั้งกลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน สามารถออกแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน การจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การจัดการบุคลากร การจัดการรายได้ มีกฎกติกาในการเข้าศึกษาดูงานในแต่ละฐานเรียนรู้ จึงสามารถลดการสูญเสียผลผลิตขณะนำชมฐานเรียนรู้ได้และสามารถสร้างความร่วมมือกับภาคีหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ด้วยตนเอง

2. ชุมชนต้องการพัฒนาบ้านบางกระน้อยให้กลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้พื้นที่ธรรมชาติ ต้องการมีบทบาทในการสนับสนุนการจัดระบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยมีชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้รู้ เป็นครู ผู้ถ่ายทอดวิชาได้อย่างมั่นใจและสามารถสร้างการเรียนรู้ให้ผู้มาเยือนเกิดความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ควรดูแลและเคารพธรรมชาติ	2. ชุมชนได้รับการอบรมผู้สื่อความหมายจึงมีทักษะและความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนในแต่ละฐานเรียนรู้ได้ และสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับการสร้างตระหนักรักธรรมชาติควบคู่กันไปได้
3. ชุมชนขาดโปรแกรมการศึกษาธรรมชาติและวิถีวัฒนธรรม	3.ระหว่างดำเนินการวิจัยชุมชนสามารถออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนได้ 4 เส้นทาง

อภิปรายผล

จากการศึกษา การหนุนเสริมเครือข่ายชุมชนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นบ้านบางกระน้อย อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก สรุปได้ว่า การหนุนเสริมด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้กับทีมวิจัยชุมชนสามารถสร้างความตระหนักรักอย่างรู้คุณค่า เกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มท่องเที่ยวและสามารถสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ สอดคล้องกับ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) การจัดการท่องเที่ยว ชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาบ้านโคกไทร จังหวัดพังงา พบว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยว กระบวนการความคิดแบบยั่งยืนในด้านการมีจิตสำนึกที่ดีให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่ามุ่งเน้นที่ประโยชน์ด้านรายได้ มุ่งที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนการรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งตัวผู้นำชุมชนที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และสอดคล้องกับ อาทิตย์ โชติกวิริยวาณิชย์,ปัญญา หมั่นเก็บและทิพวรรณ ลิ่มอังกูร (2561) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนรวมพรตท่าเลี่ยม เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร พบว่า ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับคือ ความเข้มแข็งความสามัคคี ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชน มีการดูแลสภาพแวดล้อมและทรัพยากรชุมชน มีโอกาสหารายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนเป็นที่รู้จักในสังคมและทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสนับสนุนจากเครือข่ายและหน่วยงานภาคภายนอกทั้งด้านงบประมาณและการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จึงทำให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ เพชรศรี นนท์ศิริ (2555) รูปแบบการ ดำเนินการของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า มีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจ ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านส่วนร่วม คนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในด้านการจัดตั้งวางแผนและดำเนินการ อย่างไรก็ตามพบว่าภูมิหลังการก่อตั้งองค์กร พี่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของกลุ่มมีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงาน ของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความสำเร็จของกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถสร้างให้ทีมวิจัยชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ พบว่า ชุมชนกล้าแสดงออกเพิ่มมากขึ้น อันมีผลมาจากการที่ทีมวิจัยชุมชนรู้จักเข้าใจเรื่องราวท้องถิ่น อัตลักษณ์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและรากเหง้าของตนเองอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้เกิดภาคภูมิใจที่จะนำเสนอของดีของชุมชน และใน

ระหว่างกระบวนการวิจัยทีมวิจัยชุมชนได้รับการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ซึ่งส่งเสริมให้สามารถนำเสนอเรื่องราวของชุมชนแก่บุคคลภายนอกได้อย่างมั่นใจ สามารถคิดวิเคราะห์และจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างดี สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ มีการวางแผนการทำงานล่วงหน้า ทำงานอย่างเป็นระบบ แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบได้เหมาะสม เกิดความสามัคคี เสียสละและอุทิศตนทำงานเพื่อส่วนรวมเพิ่มมากยิ่งขึ้น มีความรู้สึกห่วงหวงแหนทรัพยากร มรดกวัฒนธรรม ธรรมชาติและวิถีถิ่นของตน พลังจากภาคีภายนอก อาทิเช่น ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งรวมถึงเสียงตอบรับจากนักท่องเที่ยวที่ชื่นชมชุมชนในหลาย ๆ ด้านอยู่เสมอ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประหนึ่งที่ส่งเสริมให้ชุมชนรู้สึกอบอุ่นใจมั่นใจและเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงานพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานผู้สนับสนุนทุนวิจัย ควรเพิ่มงบประมาณและสนับสนุนองค์ความรู้เพื่อให้ทีมวิจัยชุมชน สามารถจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนและการทำการตลาดท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเป็นแนวทางหรือทิศทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนได้ ก่อนที่พี่เลี้ยงจะถอยห่างออกมา

2. สถาบันการศึกษาสามารถเข้าไปสนับสนุนองค์ความรู้และใช้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนรู้ระหว่างชุมชน นักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งสอดรับกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย

3. เกษตรจังหวัดใช้เป็นพื้นที่ต้นแบบที่สร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรในพื้นที่อื่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการลดรายจ่าย ตามรอยศาสตร์พระราชา สร้างรายได้ผ่านการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยววิถีชาวนา และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตรใหม่ ๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชนต่อไป

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแห่งสามารถเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนประชาสัมพันธ์ให้เกิดพื้นที่ท่องเที่ยวรูปแบบใหม่เพื่อการกระจายรายได้สู่ชุมชนตามนโยบายส่งเสริมการกระจายรายได้สู่เมืองรอง

5. เป็นต้นแบบให้กับชุมชนที่สนใจจะพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6. ข้อคิดสำหรับสำหรับพี่เลี้ยงที่จะทำงานหนุนเสริมร่วมกับชุมชน มีดังนี้

6.1 การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ ควรมีการชี้แจง หารือ ร่วมกับคนในชุมชนในทุกกิจกรรมของงานวิจัย ทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ

6.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องของคนในชุมชนทั้งหมดไม่ว่าจะเกี่ยวข้องโดยตรงหรือทางอ้อม รวมถึงเป็นเรื่องของการใช้ทรัพยากรส่วนกลางของชุมชน การสร้างการเรียนรู้ให้แก่ผู้มาเยือน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนและผู้มาเยือน ดังนั้นคนในชุมชนต้องเห็นด้วยกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

6.3 ผู้นำในชุมชนต้องเห็นความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชน รวมทั้งลดปัญหาในการทำงาน

6.4 การเตรียมความพร้อมของข้อมูลในการนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญต่อการทำงานของชุมชน และการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือภาคีที่เกี่ยวข้อง

6.5 ชุมชนจำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษา เพิ่มเติมความรู้ และแก้ปัญหาระหว่างการทำงาน

6.6 ชุมชนต้องมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน และมุ่งมั่นตั้งใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

6.7 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมีความอดทนเนื่องจากต้องใช้เวลาในการพัฒนาชุมชนสู่การจัดการท่องเที่ยวนานกว่าจะเกิดผล

6.8 พี่เลี้ยงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลการทำงานของทีมวิจัยชุมชนเป็นระยะเพื่อให้การช่วยเหลือชี้แนะและจัดหาองค์ความรู้ใหม่มาเพิ่มพูนความรู้ให้กับชุมชนสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สนับสนุนด้านเวลา องค์ความรู้และทุนวิจัย ภาคีเครือข่าย นักวิจัยชุมชนบ้านบางกระน้อย อำเภอบางกระทุ่ม ผู้ที่ให้ความร่วมมือให้คำแนะนำทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). **การจัดการท่องเที่ยว ชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาบ้านโคกไทรจังหวัดพั**งงา. Verdian e-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ กันยายน-ธันวาคม 2557 และฉบับ International humanities, **Social Sciences and arts.** วันที่สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2561.

เพชรศรี นนท์ศิริ. (2555). รูปแบบการ ดำเนินการของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่างวารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ. **Journal of International and Thai tourism.** 8(2).

ศุภลักษณ์ วิริยะสุมนและคณะ. (2554). **การพัฒนากลไกการจัดการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างระยะที่ 2**. หน้าที่ 102.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). **คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน.** หน้า 26-27

อาทิตย์ โชติกวิริยวาณิชย์,ปัญญา หมั่นเก็บ และ ทิพวรรณ ลิ่มอังกูร. (2561). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนรวมพรตท่าเลี่ยม เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร. **วารสารเกษตรพระจอมเกล้า.** 31:2 (47-57).

Harold, G. & Rosa, S. (2009). **Community-Based Tourism: a success?.** สืบค้นออนไลน์ จาก file:///C:/Users/Admin/Desktop/บทความ%20cbt%20eng.pdf. วันที่สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2561. หน้า 11-37

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และ คุณภาพข้อมูลทางบัญชี ของผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่

THE RELATIONSHIP BETWEEN ACCOUNTING PROFESSION SKILLS, WORK EFFICIENCY AND ACCOUNTING INFORMATION QUALITY OF BOOKKEEPERS IN CHIANG MAI PROVINCE

สิริศักดิ์ รัชชุศานติ
คณะบัญชี มหาวิทยาลัยพิษณุโลก พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : r.sirisak@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และคุณภาพข้อมูลทางบัญชี รวมทั้งผลกระทบของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ของผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 391 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะวิชาชีพบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและคุณภาพข้อมูลทางบัญชีตามลำดับ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชี การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพบัญชีกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชี ดังนั้นผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีจรรยาบรรณวิชาชีพอันส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีและการเป็นนักบัญชีมืออาชีพต่อไป

คำสำคัญ : ทักษะวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน คุณภาพข้อมูลทางบัญชี

Abstract

The objectives of this research were to study the relationship between accounting profession skills, work efficiency and accounting information quality of bookkeepers including the impact of continuous learning and accounting professional ethics in Chiang Mai province by using a questionnaire as an instrument for collecting data from 391 bookkeepers in Chiang Mai province. The statistics used for analyzing the collected data were simple regression analysis and multiple regression analysis. The results showed the following : accounting profession skills had positive relationship with work efficiency and accounting information quality respectively. Furthermore, work efficiency had positive relationship with accounting information quality, and continuous learning was positive impact on the relationship between accounting profession skills with work efficiency, and accounting professional ethics were positive impact on the relationship between work efficiency with accounting information quality. Therefore, bookkeepers in Chiang Mai province should focus on developing accounting profession skills in order to achieve an accounting professional ethics that results in accounting information quality and professional accountancy.

keywords : accounting profession skills work efficiency accounting information quality

บทนำ

บทบาทของนักบัญชีในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป การแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ทวีความรุนแรงขึ้น รวมถึงความซับซ้อนในการดำเนินธุรกิจ องค์กรต่าง ๆ จึงมีความต้องการให้นักบัญชีของตนเป็น มากกว่าผู้จดบันทึกเหตุการณ์เชิงเศรษฐกิจ หรือทำแต่เพียงหน้าที่ใน

การปิดบัญชีและออกงบการเงิน โดยผู้ประกอบการได้คาดหวังว่านักบัญชีจะเป็นเสมือนหุ้นส่วนทางธุรกิจขององค์กร มีความสามารถในการให้คำแนะนำ พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลที่ เกี่ยวข้อง สนับสนุนการดำเนินงานของผู้บริหารได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักบัญชีมืออาชีพนั้น การเป็นนักบัญชีมืออาชีพ (professional accountant) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community; AEC) ในปี พ.ศ. 2558 ในฐานะนักบัญชีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะวิชาชีพตนเอง เพื่อที่จะทำให้สามารถแข่งขันกับนักบัญชีต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะกรรมการวิชาชีพบัญชี ด้านการทำบัญชี, 2560)

ทักษะวิชาชีพบัญชี (accounting profession skills) ซึ่งเป็นทักษะและความรู้ความสามารถในด้านการบัญชี และบริการอื่น ๆ ที่ต้องยึดหลักมาตรฐานการบัญชี จึงมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำ บัญชี และคุณภาพข้อมูลทางบัญชี โดยทักษะทางวิชาชีพบัญชีตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 3 เรื่องทักษะทางวิชาชีพ (International Education Standards for Professional Accountants : IES3 Professional Skills) ประกอบด้วยทักษะ 5 ด้านคือ ทักษะด้านปัญญา (intellectual skills) ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน (technical and functional skills) ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (personal skills) ทักษะทางปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร(interpersonal and communication skills) และทักษะบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ (organizational and business management skills) (สภาวิชาชีพบัญชี, 2560) ซึ่งทักษะทั้ง 5 ด้านนี้ถือเป็นคุณสมบัติที่ทำให้นักบัญชีสามารถปฏิบัติงานวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (work efficiency) เป็นการดำเนินงานให้เป็นไปตามความคาดหมายไว้หรือการทำงานด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีคุณภาพ ถูกต้อง เชื่อถือได้ ทันเวลา เป็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีความครบถ้วน โดยใช้อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งมีการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 4 ด้านคือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ (satisfaction) การประหยัดต้นทุน (costs savings) การทำงานเสร็จทันตามกำหนด (timeliness) และคุณภาพของงาน (quality of work) (สมใจ ลักษณะ, 2552)

คุณภาพข้อมูลทางบัญชี (accounting information quality) เป็นคุณลักษณะที่ทำให้มั่นใจได้ว่าข้อมูลในงบการเงินมีความถูกต้องและเที่ยงธรรมตามมาตรฐานการบัญชี เพียงพอที่จะให้ผู้ใช้งบการเงินนำข้อมูลในอดีตมาใช้ประโยชน์ในการประมาณการและคาดการณ์ในอนาคตเพื่อใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจได้ คุณภาพข้อมูลทางบัญชีประกอบด้วย 5 ด้านคือ ความเข้าใจได้ (understandability) ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (relevance) ความเชื่อถือได้ (reliability) และการเปรียบเทียบกันได้ (comparability) (ศศิวิมล มีอำพล, 2554) ซึ่งองค์กรใดมีข้อมูลทางบัญชีที่มีคุณภาพแล้วย่อมทำให้องค์กรนั้นดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมทั้งเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ผู้ทำบัญชี (bookkeepers) มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี โดยมีคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชีตามที่อธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากำหนด ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดทำบัญชีและนำเสนอข้อมูลทางบัญชีของนิติบุคคล คุณภาพของผู้ทำบัญชีย่อมส่งผลต่อคุณภาพของข้อมูลทางบัญชี ซึ่งผู้ทำบัญชีต้องเป็นผู้มีทักษะทางวิชาชีพบัญชี มีการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมีผลงานที่ออกมาอย่างมีคุณภาพและถูกต้อง

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และคุณภาพข้อมูลทางบัญชี ของผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่าทักษะทางวิชาชีพบัญชี มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และคุณภาพข้อมูลทางบัญชี รวมทั้งผลกระทบของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ของผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่หรือไม่ อย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้ทำบัญชีได้เกิดการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า เพื่อการพัฒนาคุณภาพข้อมูลทางบัญชี อันจะทำให้ผู้ทำบัญชีนั้นเป็นผู้ทำบัญชีมืออาชีพต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัยภาพประกอบ 1 ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือทักษะวิชาชีพบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ได้แก่ผลลัพธ์ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและคุณภาพข้อมูลทางบัญชีตามลำดับ จากการทบทวน เอกสาร และบริบทของนักบัญชี การที่ผู้ทำบัญชีมีทักษะวิชาชีพบัญชีสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตามทักษะวิชาชีพบัญชีนั้นผู้ทำบัญชีต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (continuous learning) ซึ่งนับเป็นตัวแปรแทรกที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทักษะวิชาชีพบัญชีเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพอันนำไปสู่คุณภาพของข้อมูลทางบัญชีด้วย ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้น ผู้ทำบัญชีจะต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (accounting

professional ethics) ซึ่งเป็นข้อบังคับของสภาวิชาชีพด้วย จึงนับเป็นอีกตัวแปรแทรกที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของผู้ทำบัญชีด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 18,209 คน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2560)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 391 คน โดยผู้วิจัยได้คำนวณตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967 อ้างถึงใน ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2549) ซึ่งกำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จากนั้นได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) แบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้ 1.ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ทำบัญชีในจังหวัด 2.ข้อมูลเกี่ยวกับนิติบุคคลที่จัดทำบัญชี 3.ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะวิชาชีพบัญชี 4.ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 5.ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชี 6.ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และ 7. ความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ทำบัญชี

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1.สถิติที่ใช้ทดสอบตัวแปร คือการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (multicollinearity test) โดยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมดจะต้องไม่มีความสัมพันธ์กันด้วยการพิจารณาค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งควรน้อยกว่า 10 จึงถือว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Black, 2006)

2.สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว (สมมติฐานที่ 1 2 และ 4) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป (สมมติฐานที่ 3 และ 5) ซึ่งเขียนสมการได้ดังนี้

สมการที่ 1 : $WOE = \beta_{01}+\beta_1(APS)+\varepsilon$

สมการที่ 2 : $AIQ = \beta_{02}+\beta_2(APS)+\varepsilon$

สมการที่ 3 : $WEO = \beta_{03}+\beta_3(APS)+\beta_4(CL)+\beta_5(APS*CL)+\varepsilon$

สมการที่ 4 : $AIQ = \beta_{04}+\beta_6(WOE)+\varepsilon$

สมการที่ 5 $AIQ = \beta_{05}+\beta_7(WOE)+\beta_8(ET)+\beta_9(WOE*ET)+\varepsilon$

APS หมายถึง ทักษะวิชาชีพบัญชี

WOE หมายถึง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

AIQ หมายถึง คุณภาพข้อมูลทางบัญชี

CL หมายถึง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ET หมายถึง จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

ตัวแปร	INS	TFS	PES	ICS	OBS	APS	SAT	COS	TIM	QUA	WOE	AIQ	CL	ET	VIF
$\bar{X}$	4.12	4.22	4.08	4.08	4.23	4.17	4.02	4.11	4.01	4.00	4.03	3.99	4.51	4.38	
S.D.	0.15	0.27	0.18	0.22	0.23	0.17	0.43	0.54	0.43	0.67	0.37	0.40	0.36	0.67	
INS															
TFS	0.45														5.10
PES	1**	0.81													3.13
ICS	0.22	3**	0.59												2.27
OBS	8**	0.70	7**	0.33											1.84
APS	0.53	1**	0.54	1**	0.68										1.00
SAT	3**	0.57	9**	0.82	6**	0.23									1.98
COS	0.12	6**	0.83	9**		2**	0.50								1.71

TIM	8**	0.93	4**	0.28	0.06	0.17	7**	0.56					2.17
QUA	0.56	0**	0.17	1**	6	0**	0.57	0**	0.35				1.48
WOE	2**	0.22	7**	0.27		0.16	2**	0.10	4**	0.65			1.00
AIQ	0.32	5**	0.12	0**	0.06	5**	0.22	3**	0.81	5**	0.65		1.00
CL	2**	0.13	4**	0.25	9	0.03	4**	0.71	7**	0.58	3**	0.41	1.87
ET	0.22	1**	0.11	9**		1	0.73	4**	0.53	9**	0.43	2**	0.01	1.51
	3**	0.05	2**		0.04	0.19	7**	0.32	9**	0.31	9**	0.42	9	
	0.32	7		0.04	7	1**	0.39	5**	0.20	7**	0.15	9**		
	5**	0.02	0.01	2		0.21	8**	0.32	4**	0.33	9**			
	0.22	4	9	0.27	0.07	8**	0.41	3**		0**				
	8**	0.11	0.13	3**	3	0.43	5**	0.10	0.02					
	0.37	8**	7**	0.26		3**	0.20	5**	1					
	1**	0.16	0.10	3**	0.09	0.22	2**							
	0.46	0**	9**	0.42	0	6**								
	4**	0.46	0.34	2**										
	0.36	1**	3**	0.28	0.06									
	2**	0.31	0.23	9**	3									
		1**	5**											
	0.02				0.09									
	6				4									
					0.01									
					1									

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ความหมายของตัวแปร

ทักษะด้านปัญญา (INS) ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน (TFS) ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล (PES) ทักษะทางปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร (ICS) ทักษะการบริหารองค์กรและการจัดการธุรกิจ (OBS) ทักษะวิชาชีพบัญชี (APS) ความพึงพอใจของผู้รับบริการ (SAT) การประหยัด ต้นทุน (COS) การทำงานเสร็จทันเวลา (TIM) คุณภาพของงาน (QUA) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (WOE) คุณภาพข้อมูลทางบัญชี (AIQ) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL) จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (ET)

จากตารางที่ 1 พบว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์โดยรวม ซึ่งอาจจะเกิดปัญหา multicollinearity ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบ multicollinearity โดยหาค่า VIF ปรากฏว่า VIF ของตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 1.00 – 4.10 ซึ่งสอดคล้องกับ Black (2006) ที่ได้เสนอว่าค่า VIF น้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จึงไม่มีปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยของทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	**ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE)**			
	b	**SE_b**	**t**	**p-value**
ค่าคงที่ (a)	2.308	0.452	5.108	.000**
ทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS)	0.414	0.108	3.823	.000**
$R = 0.191$ $AdjR^2 = 0.034$ $F = 14.618$ $p = 0.000$ $SE_{est} = 0.366$				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่าทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.191 และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) ได้ร้อยละ 3.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = .414$, $p < 0.01$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยของทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวมกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ)			
	b	SE_b	t	p-value
ค่าคงที่ (a)	1.862	0.482	3.861	.000**
ทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS)	0.510	0.116	4.410	.000**
$R = 0.218$ $AdjR^2 = 0.045$ $F = 19.445$ $p = 0.000$ $SE_{est} = 0.391$				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า ทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.218 และสามารถพยากรณ์คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) ได้ร้อยละ 4.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 0.510$, $p < 0.01$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

จากตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) 0.191 และ 0.218 และค่าการพยากรณ์ ($AdjR^2$) 0.034 และ 0.045 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีค่าต่ำ จึงแสดงให้เห็นว่าจากการทบทวน เอกสาร และบริบทของนักบัญชีแล้ว การที่ผู้ทำบัญชีมีทักษะวิชาชีพบัญชีสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แต่อย่างไรก็ตามทักษะวิชาชีพบัญชีนั้นผู้ทำบัญชีต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับเป็นตัวแปรแทรกที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทักษะวิชาชีพบัญชีเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพอันนำไปสู่คุณภาพของข้อมูลทางบัญชีด้วย ซึ่งในการปฏิบัติงานนั้น ผู้ทำบัญชียังต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นข้อบังคับของสภาวิชาชีพด้วย จึงนับเป็นอีกตัวแปรแทรกที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของผู้ทำบัญชี

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่มีความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวมกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE)			
	b	SE_b	t	p-value
ค่าคงที่ (a)	33.171	5.442	6.096	.000**
ทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS)	7.489	1.308	5.725	.000**
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL)	6.271	1.171	5.355	.000**
APS*CL	1.613	0.281	5.746	.000**
$R = 0.507$ $AdjR^2 = 0.251$ $F = 44.433$ $p = 0.000$ $SE_{est} = 0.322$				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่าทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 7.489$, $p < 0.01$) และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 6.271$, $p < 0.01$) แต่อย่างไรก็ตามทักษะวิชาชีพบัญชีนั้นผู้ทำบัญชีต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งนับเป็นตัวแปรแทรกที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนทักษะวิชาชีพบัญชีเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นมีประสิทธิภาพ ลำดับต่อมาจึงได้นำการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL) ใส่เพิ่มในสมการถดถอย (APS*CL) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลร่วมกัน ผลการวิเคราะห์พบว่าการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL) มีผลกระทบเชิงบวกกับความสัมพันธ์ระหว่างทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS) กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ 0.507 และสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) ได้ร้อยละ 25.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 1.613$, $p < 0.01$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ)			
	b	SE_b	t	p-value
ค่าคงที่ (a)	1.152	0.167	6.881	.000**
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE)	0.702	0.041	16.999	.000**
$R = 0.653$ $AdjR^2 = 0.425$ $F = 288.964$ $p = 0.000$ $SE_{est} = 0.303$				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.653 และสามารถพยากรณ์คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) ได้ร้อยละ 42.50อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 0.702$, $p < 0.01$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ)			
	b	SE_b	t	p-value
ค่าคงที่ (a)	13.818	1.258	10.981	.000**
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE)	2.709	0.312	8.679	.000**
จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (ET)	2.625	0.263	9.996	.000**
WOE*ET	0.710	0.065	10.904	.000**
$R = 0.824$ $AdjR^2 = 0.677$ $F = 272.159$ $p = 0.000$ $SE_{est} = 0.227$				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ พบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 2.709$, $p < 0.01$) และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (ET) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 2.625$, $p < 0.01$) อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานนั้น ผู้ทำบัญชีจะต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นข้อบังคับของสภาวิชาชีพด้วย จึงนับเป็นอีกตัวแปรแทรกที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีของผู้ทำบัญชี ลำดับต่อมาจึงนำจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (ET) ใส่เพิ่มในสมการถดถอย (WOE*ET) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลร่วมกันผลการวิเคราะห์พบว่าจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (ET) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) กับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ 0.824 และสามารถพยากรณ์คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) ได้ร้อยละ 67.70อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($b = 0.710$, $p < 0.01$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 5

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของ ทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ)			
	b	SE_b	t	p-value
ค่าคงที่ (a)	1.065	0.154	6.936	.000**
ทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS)	0.158	0.044	3.597	.000**
ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE)	0.357	0.042	8.406	.000**
การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL)	0.151	0.039	3.465	.000**
จรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (ET)	0.180	0.041	4.375	.000**
$R = 0.732$ $AdjR^2 = 0.651$ $F = 111.57$ $p = 0.000$ $SE_{est} = 0.421$				

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ พบว่าทักษะวิชาชีพบัญชีโดยรวม (APS) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม (WOE) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (CL) และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี (ET) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ 0.732 และสามารถพยากรณ์คุณภาพข้อมูลทางบัญชีโดยรวม (AIQ) ได้ร้อยละ 65.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (b = 0.158, b = 0.357, b = 0.151, b = 0.180, p < 0.01)

อภิปรายผล

ผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่เห็นด้วยกับทักษะทางวิชาชีพบัญชีตามมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants :IES) ฉบับที่ 3 เรื่องทักษะทางวิชาชีพที่ระบุว่าบุคคลที่พร้อมจะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีจำเป็นต้องมีทักษะด้านปัญญา ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่ ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ทักษะทางปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและการสื่อสาร ทักษะการบริหารองค์การและการจัดการธุรกิจ เพื่อให้ได้คุณสมบัติเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งทักษะในแต่ละด้านเป็นส่วนหนึ่งของขีดความสามารถที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องมีเพื่อแสดงสมรรถนะของตน และเป็นตัวบ่งชี้ถึงศักยภาพที่สามารถนำไปใช้ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันได้ ทักษะที่เหมาะสมช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีได้ใช้ความรู้ความสามารถได้อย่างประสบความสำเร็จ รวมทั้งทักษะสามารถทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้เปรียบกว่าคนอื่นในโลกของการทำงานและเป็นประโยชน์ตลอดเวลาที่ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับ ชลิดา ลิ้นจี่ (2560) ที่พบว่านักบัญชีมีทักษะวิชาชีพระดับมาก ทักษะวิชาชีพบัญชีนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชี เนื่องจากหน้าที่การทำบัญชีของผู้ทำบัญชีเสมือนต้นน้ำของงานทั้งหมด ถ้าผู้ทำบัญชีได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลทำให้การรายงานทางการเงินถูกต้อง มีความน่าเชื่อถือต่อผู้ใช้รายงานทางการเงิน แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติงานด้านบัญชีจะพบปัญหาต่าง ๆ เช่นการศึกษามาตรฐานการบัญชีแต่ละฉบับมีปริมาณมากและเข้าใจยากเนื่องจากเป็นการแปลมาจากมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards) การทำบัญชีในทางปฏิบัติจะมีปัญหาข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นจากการตีความมาตรฐานการบัญชีแตกต่างกัน ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน บางประเด็นมีข้อสมมติฐานในมาตรฐานการบัญชีที่ยังไม่ชัดเจน หาข้อสรุปไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของระบบงานสารสนเทศ และจะต้องทำการแก้ไขหลายครั้ง ทำให้สูญเสียเวลา บุคลากร และงบประมาณ ผู้ประกอบการต้องการทราบผลกระทบจากการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีใหม่ที่มีผลต่อองค์กรเร็วที่สุดเพื่อที่จะได้วางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในโลกปัจจุบันรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ผู้ทำบัญชีเองจึงต้องเรียนรู้ด้วยการศึกษาด้วยตนเอง การอ่าน การฟัง การถาม การคิด การเรียนรู้ในขณะทำงาน การฝึกอบรม สัมมนาเพื่อเตรียมการปฏิบัติงานของตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง เป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงานของตน สอดคล้องกับ พลอยรวี จันทร์ประสิทธิ์ (2556) ที่พบว่านักบัญชีต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะวิชาชีพบัญชีโดยเข้าร่วมฝึกอบรมและสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเองซึ่งจะทำให้มีความสำเร็จในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพด้วยความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด โดยผู้ทำบัญชีต้องสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้ใช้ผลงานของตน ด้วยค่าใช้จ่ายที่ต่ำที่สุดแต่คงไว้ซึ่งคุณภาพของงาน ผลงานของผู้ทำบัญชีต้องเป็นที่ยอมรับด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ มาช่วยให้เกิดความรวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือโดยพิจารณาถึงเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ อนุสรา ขจรนาม (2560) ที่พบว่าผู้ทำบัญชีมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยผู้ทำบัญชีต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีซึ่งเปรียบเสมือนกฎระเบียบการปฏิบัติงานในวิชาชีพบัญชีที่ต้องมีความโปร่งใส เป็นอิสระ เที่ยงธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ในการปฏิบัติงาน โดยนำความรู้ความสามารถที่ตนมีนำมาปฏิบัติเป็นมาตรฐานของการทำงาน รักษาความลับของกิจการไม่นำข้อมูลต่าง ๆ ของกิจการไปเปิดเผยต่อบุคคลที่ไม่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง มีความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ รวมทั้งต่อผู้เป็นหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้น หรือนิติบุคคลที่ทำบัญชีให้ ไม่ให้ข้อมูลเกินความเป็นจริง ไม่โอ้อวด มีความประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ถูกที่ควรสำนึกในหน้าที่และไม่ปฏิบัติตนในลักษณะที่เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ สอดคล้องกับ David J.Cooper (2006) ที่พบว่ากระบวนการด้านกฎระเบียบมีความสำคัญมากขึ้นในกระบวนการวิชาชีพบัญชี บริการทางบัญชีระดับมืออาชีพต้องเพิ่มความเข้าใจในวิชาชีพและระเบียบข้อบังคับของวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางการบัญชีที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมทั้งข้อมูลทางบัญชีมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานทางธุรกิจโดยเอื้อประโยชน์แก่เจ้าของกิจการ ผู้ประกอบการ ในการวิเคราะห์ตีความหมายฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานตลอดจนข้อมูลทางบัญชีสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจในปัจจุบันและอนาคตได้ ดังนั้นข้อมูลทางบัญชีจึงต้องเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพของข้อมูลทางบัญชีต้อง เข้าใจได้ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เชื่อถือได้

เปรียบเทียบได้ สะท้อนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ธนะเมศฐ์ ธนโชติสุขวัฒน์ (2558) ที่พบว่าผู้บริหารฝ่ายบัญชีบริษัทจดทะเบียนมีความคิดเห็นด้วยกับการมีคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอย่างเพียงพอและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อองค์กร

สรุปผลการวิจัย

ผู้ทำบัญชีต้องเป็นผู้ที่มีทักษะวิชาชีพบัญชี โดยมีความรู้ความเข้าใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลได้ มีความชำนาญทางด้านตัวเลข เทคโนโลยีสารสนเทศ การตัดสินใจ การรายงาน รวมทั้งต้องเป็นผู้มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความคิดริเริ่ม มีความระมัดระวังสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพ สามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้โดยมีการสื่อสารที่ดี และมีความสามารถในการจัดการธุรกิจ ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้รับบริการ ด้วยการประหยัดทรัพยากร ทำงานทันเวลา ถูกต้อง และมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามผู้ทำบัญชีต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะวิชาชีพบัญชีอย่างต่อเนื่องโดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ในขณะทำงานและการเรียนรู้โดยการเข้าฝึกอบรม ทั้งนี้เป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน เตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เพื่อนำไปสู่ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รวมทั้งผู้ทำบัญชีต้องมีความยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชีที่ต้องมีความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การรักษาความลับ มีความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ เจ้าของกิจการ และเพื่อนร่วมวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลทางบัญชีที่มีคุณภาพสามารถ เข้าใจได้ เปรียบเทียบได้ เชื่อถือได้ และเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ข้อมูล และเป็นประโยชน์ต่อองค์กรส่งผลทำให้การดำเนินงานของธุรกิจบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ นำไปสู่ความสำเร็จองค์กรที่ยั่งยืน รวมทั้งสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในเชิงธุรกิจได้ ดังนั้นผู้ทำบัญชีจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะวิชาชีพบัญชี มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเป็นผู้ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี เพื่อคุณภาพของข้อมูลทางบัญชี อันจะทำให้ผู้ทำบัญชีนั้นเป็นผู้ทำบัญชีมืออาชีพ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่ทุกท่าน ที่ได้สละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย และเจ้าของผลงาน ตำรา เอกสารทางวิชาการทุกท่านที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาและอ้างอิง รวมทั้งมหาวิทยาลัยพิษณุโลกที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2560). **คลังข้อมูล.** เข้าถึงได้จาก: http://dbd.go.th/bdw/main.html. (ค้นเมื่อ : 12 กุมภาพันธ์ 2560).

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). **สถิติสำหรับงานวิจัย.** พิมพ์ครั้ง 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการวิชาชีพบัญชี ด้านการทำบัญชี.(2560). **การมุ่งสู่นักบัญชีมืออาชีพ.** กรุงเทพฯ : สภาวิชาชีพบัญชี.

ชลิดา ลิ้นจี่. (2560). **ทักษะวิชาชีพของนักบัญชีสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2549). **เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย : แนวทางสู่ความสำเร็จ.** นนทบุรี : ไทยเนรมิตกิจ อินเตอร์โปรเกรทซีพ.

ธนะเมศฐ์ ธนโชติสุขวัฒน์. (2558). **ผลกระทบของการควบคุมภายในด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชีที่มีต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.** มหาสารคาม : วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พลอยรวี จันทร์ประสิทธิ์. (2556). **ผลกระทบของทักษะทางวิชาชีพบัญชีที่มีต่อความสำเร็จในการทำงานของนักบัญชีบริษัทสำรวจและผลิตปิโตรเลียมในประเทศไทย.** มหาสารคาม :วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศศิวิมล มีอำพล. (2554). **ทฤษฎีบัญชี.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : อินโฟไมนิ่ง.

สมใจ ลักษณะ. (2552). **การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สภาวิชาชีพบัญชี. (2560). **มาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ ฉบับที่ 3 เรื่องทักษะทางวิชาชีพ.** http://fap.or.th/มาตรฐานการศึกษาและเทคโนโลยี.html. (ค้นเมื่อ : 12 กุมภาพันธ์ 2560)

อนุสรา ขจรนาม. (2560). **ผลกระทบของความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรมที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** มหาสารคาม : วิทยานิพนธ์ ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Black, K. (2006). **Business Statics For Contemporary Decision Making**. 4th ed. USA : John Wiley and Sons.

David, J.C. (2006). “Accounting, Professions and Regulation : Locating the Sites of Professionalization”. **Journal of Accounting, Organization and Society.** 31. (4-5) : 415-444.

บทบาทและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิงในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม
THE ROLE AND INTERACTION OF MALE AND FEMALE PROTAGONISTS IN THE KRONG KUM

ภัทรลักษณ์ ชินประภาพ และ ประภาษ เพ็งพุ่ม
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : angpao.chinpraphap@outlook.com

บทคัดย่อ

การศึกษาบทบาทและปฏิสัมพันธ์ในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม ของนักเขียน นามปากกา จุฬามณี พบว่า สถานะของตัวละครเอกชายและหญิง สถานะภาพ สมรส บทบาทตัวละครเอกในความเป็น สามี-ความเป็นภรรยา, ความเป็นบิดา - ความเป็นมารดา, บทบาททางสังคมของตัวละครเอกชายและหญิง ด้านปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิง ในด้านคู่รัก มีพฤติกรรม การแสดงออกหรือปฏิกิริยา ที่บ่งบอกถึงการให้ความรัก การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของ ส่วนความเป็นสามี-ภรรยา มีการแสดงพฤติกรรม การสร้างครอบครัวให้มั่นคง การห่วงใยดูแลเอาใจใส่ ความสัมพันธ์ ตัวละครเอกชายกับมารดา แม่สามีกับลูกสะใภ้ พ่อสามีกับลูกสะใภ้ บิดากับบุตรชาย และมารดากับบุตรชาย

คำสำคัญ : บทบาท ปฏิสัมพันธ์ ตัวละครชาย ตัวละครหญิง

Abstract

A study of roles and interactions in the novels of the writers of the pen name Chulamanee found that the status of male and female characters is in a marital status, main characters are in roles of husband - wife, fatherhood – motherhood and the social roles of the male and female characters. The interaction between the male and female protagonists has shown in a couple, there is a behavioral expression or reaction for giving love, the expression of ownership. For the husband-wife behavior, there is a will to build a stable family and taking care. The relationship can be seen from male protagonists and his mother, mother-in-law and daughter-in-law, father-in-law and daughter and father and his son.

Keywords : role interaction male character female character

บทนำ

วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการเสนอแนวความคิด ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เพื่อให้สังคมได้รับรู้ผ่านตัวละครชายและหญิงซึ่งเป็นตัวเอก ดังที่ จิตรลดา สุวัตถิกุล (2530) กล่าวว่า “นวนิยายเป็นเรื่องที่ สมมติขึ้นโดยอาศัยพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นพื้นฐาน และนำมาปรับปรุงให้สมจริงยิ่งขึ้นด้วยพฤติกรรม ต่าง ๆ ที่ตัวละครแสดงออกมาสะท้อนมาจากพฤติกรรมของมนุษย์” การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นการศึกษาสภาพชีวิตความเป็นไปของมนุษย์ที่จำลองเป็นภาพชีวิตในนวนิยาย โดยผู้เขียนได้ถ่ายทอดความคิดของตนไว้ในตัวละคร จากการที่ผู้เขียนถ่ายทอดนี้เอง ทำให้เห็น พฤติกรรมบทบาทและสังคมของตัวละครได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ชลธิรา สัตยาวัฒนา (2522) ที่กล่าวว่า “การศึกษาตัวละคร คือการศึกษาชีวิตมนุษย์เพราะสังคมที่ผู้แต่งมีชีวิต อยู่ในขณะนั้น ย่อมทำให้ผู้แต่งถ่ายทอดสภาพนั้น ๆ ลงไปในเรื่องที่แต่งขึ้นทั้งโดยไม่รู้ตัว และ โดยความตั้งใจ” ในวรรณกรรมไทยปัจจุบัน นวนิยายเป็นผลงานประพันธ์ประเภทหนึ่งที่ได้รับความนิยม จากผู้อ่านนับตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของนวนิยายไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จวบจนถึงยุคปัจจุบัน นวนิยายไทยได้พัฒนาไปมากทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ ในด้านเนื้อหา นักเขียนต่างก็มุ่งสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์ภาพชีวิตคนไทยและสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยมาโดยตลอด

นวนิยาย เป็นการสร้างสรรค์ผลงานเขียนที่เกิดจากความคิดของผู้แต่ง โดยใช้ภาษาเป็น สื่อกลางสำหรับถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับชีวิต สังคม วัฒนธรรม ของแต่ละยุคสมัย จึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อน ให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ การปกครอง แนวความคิด และค่านิยมในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่ง ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพการณ์สิ่งแวดล้อมของแต่ละสังคม” อ้างอิงใน สุมณฑา บุญวัฒนะกุล (2550) ซึ่งสอดคล้องกับ ตรีศิลป์ บุญขจร (2547) นวนิยายเป็นรูปแบบบันเทิงคดีที่ประเทศไทยได้รับมาจากทางตะวันตก และได้รับการพัฒนาจนมีเอกลักษณ์ เป็นของตนเองชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2472 และเริ่มมีบทบาทมากยิ่งขึ้นเมื่อหลักการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ดังนั้นนวนิยายย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม และมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการต่อนวนิยายไทย ความชัดเจนและโดดเด่นในการเป็นนวนิยายไทย กล่าวโดย รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2547) มีใจความว่า ในช่วงของรัชกาลที่ 7 เป็นต้นมานวนิยายได้รับความนิยมแพร่หลายในกลุ่มผู้อ่านที่ชื่นชอบ

บทบาทและปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวละครชายหญิงนั้น มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ได้รับอิทธิพลทางตะวันตกหลายประการ จึงกระทบต่อการดำรงชีวิตในสังคมไทย โดยผู้ชายที่เป็น “พ่อบ้าน” ยอมให้ ภรรยาของตนทำงานนอกบ้านและร่วมกันหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว นัทธนัย ประสานนาม (2556) ได้กล่าวว่า การที่เลือกศึกษาความเป็นชายในบริบทของสังคมไทย โดยเลือกศึกษาจากนวนิยายซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมที่ร่วมสมัย

การศึกษาบทบาทและปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกชายและหญิงในนวนิยายไทยของผู้ประพันธ์ชายและหญิง จะเป็นเสมือนกระจกสะท้อนสถานภาพและบทบาทผู้ชายและผู้หญิง ที่ถ่ายทอดจากนักเขียน ในมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งธัญญา สังขพันธานนท์ อ้างอิงใน ศิริศักดิ์ ดวงปรีชา (2539) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรมวิจารณ์ว่า การวิเคราะห์ตัวละครจะมุ่งเน้นไปที่ตัวละครเอกเพราะเป็นเจ้าของเรื่องที่ทำให้เกิดเรื่องราวขึ้นมา เสมือนตัวแทนมนุษย์ การวิเคราะห์บทบาทและตัวละครนั้นต้องวิเคราะห์ถึง ตัวละครพูดและคิดอะไร เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจนิสัยและอารมณ์ของตัวละครเมื่อตกอยู่ในสภาพที่แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบแนวโน้มของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ มีผลกระทบไปยังตัวละครทั้งชายและหญิงในทุกช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และสิ่งที่หลอมรวมความคิดของผู้แต่งเป็นการสะท้อนสภาพ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม รวมทั้งสิ่งที่เข้ามามีอิทธิพลจากซีกโลกตะวันตก ล้วนแต่เป็นสิ่งที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงของตัวละครทั้งมวล เรื่องราวที่อยู่ในนวนิยายจึงเปรียบเสมือนประสบการณ์เทียมของชีวิตมนุษย์ คนรุ่นใหม่ที่อยากศึกษาวิถีชีวิตในแต่ละยุคสมัยหรือมุมมองที่แตกต่างในทางวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม ครอบครัว ก็สามารถแสวงหาความรู้จากนวนิยายได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาบทบาทและปฏิสัมพันธ์ในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม ของนักเขียน นามปากกา จุฬามณี โดยสำนักพิมพ์แสงดาว ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2560

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาบทบาทและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิงในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม ของนักเขียน นามปากกา จุฬามณี โดยสำนักพิมพ์แสงดาว ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ.2560

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในที่ใช้ในการวิเคราะห์ บทบาทและปฏิสัมพันธ์ในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม ของนักเขียน นามปากกา จุฬามณี มีกรอบแนวคิดดังนี้คือ

1. กรอบแนวคิดด้านสถานะของตัวละครเอกชายและหญิง
    - 1.1 สถานะ
    - 1.2 การประกอบอาชีพ
2. กรอบแนวคิดด้านบทบาทตัวละครเอกชายและหญิง
    - 2.1 ความเป็นสามี / ความเป็นภรรยา
    - 2.2 ความเป็นบิดา / ความเป็นมารดา
    - 2.3 ทางด้านสังคม
3. กรอบแนวคิดด้านปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิง
    - 3.1 คู่รัก

3.2 สามี-ภรรยา
3.3 ตัวละครเอกชายกับมารดา
3.4 แม่สามีกับลูกสะใภ้
3.5 พ่อสามีกับลูกสะใภ้
3.6 บิดากับบุตรชาย
3.7 มารดากับบุตรชาย

ขั้นตอน

1. สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย
2. นำเอกสารที่รวบรวมมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาหากรอบแนวคิดทฤษฎี
3. อ่านนวนิยายเรื่อง กรงกรรม เพื่อทำความเข้าใจตัวละคร
4. วิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีในด้านบทบาทและปฏิสัมพันธ์ตัวละครเอกชายหญิง
5. สรุปอภิปรายผลและสังเคราะห์ผลการศึกษา
6. นำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทและปฏิสัมพันธ์ในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม ของนักเขียน นามปากกา จุฬามณี พบว่าในด้านบทบาทและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิงมีดังนี้

1. ด้านสถานะของตัวละครเอกชายและหญิง

1.1 ตัวละครเอกชาย คือ ปฐม อัศวรุ่งเรืองกิจ อาชีพเป็นทหารเกณฑ์ มีสถานะลูกชายคนโตของ นางย้อย กับนายเจ๊กเซ้ง ชาวจีน พื้นเพเป็นคนชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีคู่หมั้นแล้ว คือ พิไล แต่มีความสัมพันธ์กับ เรณู เนื่องจากคู่หมั้นนั้นทางผู้ใหญ่เป็นการจับคู่ให้ การกล่าวถึงสถานะภาพของตัวละครเอกชาย มีดังนี้

... ชายหนุ่มอายุ 23 ปี อยู่ในชุดเครื่องแบบทหารเกณฑ์สีเทาอุ้มเป้สัมภาระรีบกระโจนลงจากรถ เขามองเข้าไปในร้านสองคูหาที่เป็นบ้านของตนเองด้วยสีหน้าความเป็นกังวล เพราะปฐม พาหญิงสาว นุ่งกางเกงสีเขียวเอวสูง เสื้อตัดจากผ้าชีฟองดอกสีเหลืองดอกสีดำ ใส่แว่นตาดำเข้าบ้านที่มีนางย้อยที่เป็นมารดารออยู่

(จุฬามณี, 2560, หน้า 9)

1.2 ตัวละครเอกหญิง นางเรณู เป็นสาวบาร์ที่ อ. ตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย เรณู เป็นคนช่างแต่งตัว และมีความมั่นใจในตนเอง กล้าได้กล้าเสีย แต่มีความรักต่อ ปฐม คือตัวเอกชายมากที่ยอมเสียสละบางสิ่งได้เพื่อ ปฐมที่ตนรัก การกล่าวถึงสถานะภาพของตัวละครเอกหญิง มีดังนี้

...หญิงสาวที่ยืนด้านหน้าชายหนุ่มเบะปาก เชิดหน้าที่แต่งแต้มสีสันสะดุดตา แสดงกิริยามารยาทที่ท้าทายอำนาจของ มารดาของปฐมอย่างโจ่งแจ้ง นางย้อยที่นั่งอยู่หัวโต๊ะบัญชีก็ผุดลุกขึ้น ถลึงตาและแผดเสียงไม่อายใคร เรณูได้บอกกับ มารดาของปฐม ว่า “พร้อมรบ” เพื่อความรัก เพื่อลูกในท้องที่กำลังลืมตาดูโลก ต่อให้บุกน้ำลุยไฟหรือเดินฝ่าดงหนามก็ไม่หวั่น...

(จุฬามณี, 2560, หน้า 10-11)

ดังนั้นสถานะภาพของตัวละครเอกชาย คือ ปฐม และตัวละครเอกหญิง คือ เรณู ยังไม่ได้แต่งงานกันแต่ทั้งคู่มีความสัมพันธ์ ฉันท์สามีภรรยา จนเกิดการตั้งครรภ์ ได้ 2 สัปดาห์ ปฐมจึงพาเข้าบ้าน และความสัมพันธ์ของทั้งสองคนนี้มารดาของ ปฐม ไม่ยินดีด้วย เนื่องจาก มารดาของปฐม มีคู่หมั้นคู่หมายไว้แล้ว ซึ่ง ปฐมเป็นบุตรชายคนโตจึงเกิดความคาดหวังของมารดา ว่าต้องมีสะใภ้ที่ดี มีหน้ามีตา มีฐานะทางสังคม จึงเกิดศึกการปะทะกัน ระหว่าง เรณูกับมารดาของ ปฐม คือ นางย้อย ตลอดมา

2. บทบาทตัวละครเอกชายและหญิง

2.1 ความเป็นสามี / ความเป็นภรรยา

ปฐมกับเรณูไม่ได้เป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ทั้งคู่ก็อยู่กินกันกันทั้งที่แม่ของปฐมก็กีดกันต่างๆนานา ทั้งคู่ไม่ได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมไทยที่ ต้องแต่งงานก่อนถึงจะมีลูกได้ อาจจะมีหลากหลายสาเหตุที่ ทั้งคู่ไม่

จำเป็นต้องแต่งงาน เพราะเนื่องจาก เรณู ไม่ได้เป็นผู้หญิงที่ทางสังคมยกย่อง หรือยอมรับ เนื่องจาก เรณูทำงานกลางคืน ซึ่งสังคมมองว่าเป็นงานชั้นต่ำ โดนดูถูกจากสังคม โดยเฉพาะจาก มารดาของปฐม ที่พูดจาดูถูกเหยียดหยาม แต่เรณู ก็พยายามฝ่าฟันเพื่อชนะใจแม่สามี

2.2 ความเป็นบิดา / ความเป็นมารดา

ปฐม กับ เรณู มีบุตรชายคือ ประณต การเลี้ยงดูส่วนใหญ่จะเป็นทาง เรณู และย่าย้อยที่เป็นแม่สามีของเรณู ทั้งสองช่วยเลี้ยงดูอุปถัมภ์ในด้านค่าใช้จ่ายของ ประณต แต่ในทางตรงกันข้าม ปฐม ไม่ค่อยได้อยู่บ้านเนื่องจากเป็นทหารเกณฑ์ ต้องประจำอยู่ในค่ายกองบิน 4 ตาคลีเป็นส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยมีความผูกพันกันเท่าที่ควร ดังนั้นอาชีพของ ปฐม จึงเป็นอุปสรรค์ในการเลี้ยงดู แต่ครอบครัวของ ปฐม นั้นเป็นครอบครัวคนจีน ครอบครัวใหญ่จึงมีการช่วยเหลือในการเลี้ยงดูอยู่มาก ดังนั้นความสัมพันธ์ของความเป็น บิดา-กับมารดาระหว่าง ปฐมกับเรณูนั้น ยังไม่ราบรื่นเท่าครอบครัวที่อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา ที่อบอวลด้วยความรักและอบอุ่นที่มากพอ

2.3 บทบาททางสังคมของตัวละครเอกชายและหญิง

ตัวละครเอกชาย ปฐม เป็นทหารเกณฑ์ที่ กองบิน 4 ตาคลี เป็นบุตรชายคนโต ซึ่งเตี่ยแม่ มีทรัพย์สมบัติที่เป็นมรดกไว้ให้มากมาย ซึ่งในส่วนของ ปฐม จะได้รับโรงสี เพื่อดูแลกิจการต่อจาก เตี่ยและแม่ และที่ดินหลังโรงสี

ตัวละครเอกหญิง เรณู เป็น ภรรยาของ ปฐม ที่มีฐานะทางบ้านไม่ดีนัก ช่วงชีวิตในวัยรุ่นใช้ชีวิตผิดพลาด จึงได้รับการศึกษาแค่ ป.4 ในขณะนั้นไม่รู้จัก สิ่งที่ผิดชอบชั่วดี จึงผิดพลาดจนมีลูก 1 คน แต่ก็ต้องโกหกว่าเป็นลูกหลงของแม่ หลังจากนั้น เรณูก็ต้องใช้ชีวิตเพื่อความอยู่รอด เพราะการศึกษาน้อย เงินทุนไม่มีที่จะประกอบอาชีพค้าขาย จึงตัดสินใจ ทำงานกลางคืนที่บาร์ โดนสังคมดูถูกในอาชีพของเธอ จนได้มาพบ ปฐม จึงเป็นจุดเปลี่ยนของ เรณู กับชีวิตใหม่ที่ต้องใช้ความดีเข้ามาทดแทน ความต่ำต้อยของเธอ

3. กรอบแนวคิดด้านปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิง

3.1 คู่รัก

การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของ

เมื่อปฐม พาเรณูมาที่บ้านของเข้า ตัวปฐมเองก็หวาดกลัวว่า มารดา ต้องไม่พอใจ เนื่องจาก มารดาได้หาคู่หมั้นไว้และทำการหมั้นหมายไว้เรียบร้อยแล้ว แต่พิไล ไม่สามารถชนะใจของ ปฐมได้ ผิดกับ เรณู ที่เป็นผู้หญิงที่โดนดูถูกว่าเป็นคนชั้นต่ำ เป็นโสเภณี ไม่เป็นที่ยอมรับของ มารดา ปฐม เลย ดังตอนที่กล่าวว่า

...มารดาของ ปฐม แผดเสียงขึ้นมาว่า “ตี๋ใหญ่ แกพาใครมาด้วย พามันมาทางไหน ก็พามันไปทางนั้นเลยนะ” สิ้นประกาศิตของแม่ชายหนุ่ม หญิงสาวนามว่า เรณู ก็ใช้สองมือจับหมับที่ต้นแขนของชายหนุ่ม บอกให้รู้ว่าเธอจะยึดเขาเป็นเกราะป้องกันตัว”

(จุฬามณี, 2560, หน้า 10)

การแสดงออกหรือปฏิกิริยาที่บ่งบอกถึงการให้ความรัก

....เมื่อปฐมกลับมา หลังจากนั้น ก็ไปทรุดตัวนั่งข้างๆ เรณู หญิงสาวหันมายิ้ม ตาที่สบกันมีประกายมาเปี่ยมล้น นางย้อยเห็นดังนั้น จึงลุกขึ้นและออกมาหน้าร้าน ด้วยเข้าใจว่า ลูกสาวลูกชาย เมื่อมีผัวมีเมีย ความสำคัญของพ่อแม่ก็จะค่อยๆลดลง....

(จุฬามณี, 2560, หน้า 286)

3.2 สามี-ภรรยา

- การสร้างครอบครัวให้มั่นคง

ครอบครัวของ ปฐม เป็นครอบครัวที่มีฐานะดี ประกอบอาชีพค้าขายมาตั้งแต่ในอดีต ดังนั้น ปฐม จึงไม่เดือดร้อนเรื่องค่าใช้จ่าย ลำพังการเป็นทหารเกณฑ์มีเงินเดือนเพียงน้อยนิดเท่านั้น แต่เรณู มีความคิดที่จะแบ่งเบาค่าใช้จ่าย เพราะความเป็น เมีย และขณะนั้นก็ตั้งครรภ์จึงคิดที่จะค้าขาย เพราะเรณูเคยทำขนมไปขายที่ ตลาดทับกฤชมาก่อน ดังตอนที่กล่าวว่า

...ตอนที่พี่กลับเข้าค่าย หนูจะทำขนมขาย พี่จะว่าอะไรไหม ปฐมทำสีหน้าอย่างประหลาดใจ หนูยังไม่ได้เล่าให้พี่ฟังว่า ตอนหนูเด็กๆเคยทำขนมขายตามตลาดนัดที่บ้านด้วยนะ แม่ทำพวก ตะโก้ วุ้น เปียกปูน ขนมถ้วยทำได้เกอบทุกอย่าง หนูช่วยมาทำแล้วหาบไปขายกับแกด้วย...

(จุฬามณี, 2560, หน้า 51)

- ความมั่นคงในความรัก

เมื่อ ปฐม มีคนรักใหม่ คือ อรวรรณี และได้ทิ้งเรณูกับประณตไปนั้น ครั้งที่เกิดอุบัติเหตุรถชน จนทำให้ปฐมสมองได้รับการกระทบกระเทือนจนเกือบเสียชีวิต และมีค่าใช้จ่ายในการรักษาสูง ทางภรรยาใหม่ทิ้งปฐมไป เพราะไม่อยากรับภาระค่าใช้จ่ายในการักษาพยาบาล ดังนั้น พี่น้องของ ปฐม และ เรณูตัดสินใจว่า จะรักษา ปฐมต่อไป หลังจากนั้น เรณูได้ ฟื้นฟู กายภาพบำบัด ปฐม จนกลับมาเป็นปกติในเวลา 2 ปี และ ปฐม กลับมาใช้ชีวิตได้ตามเดิม เรณู เปิดโรงงานทำขนม เป็นร้านส่งและผลิตขนมจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จนชำระหนี้ทั้งหมด ดังตอนที่กล่าวว่า

...เรณูหาสาเหตุที่จะมาอ้างความรับผิดชอบต่อชีวิต ปฐม ไม่ได้ หากเค้าฟื้นขึ้นมาแล้วยังจำความไม่ได้ เดินไม่ได้ สอนนับเลข สอนให้กิน สอนให้เดิน วรรณนาไม่ได้ห้ามปรามการกระทำของ เรณู เพราะ รู้ดีว่า ใจของคนที่เปี่ยไปด้วยความรักที่มีต่อใครสักคนนั้น น่าจะมีอานุภาพของมัน หลังจากที่ ปฐม หายเป็นปกติ เค้าจึงแสดงออกกับเรณู อย่างเปิดเผย ชีวิตของเขาเหมือนคนตายล้วเกิดใหม่ จะเป็นของเรณู แต่เพียงผู้เดียว

(จุฬามณี,2560,หน้า 831)

3.3 ตัวละครเอกชายกับมารดา

ปฐม เป็น บุตรชายคนโตซึ่งเป็นความหวังของมารดาเนื่องจากครอบครัวนี้เป็นครอบครัวคนจีน มีขนบธรรมเนียมว่าการมมีลูกชายเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล ความนิยมที่มีลูกชายและมีสะใภ้ที่ดีจึงเป็นสิ่งที่นางย้อยคาดหวัง ดังที่กล่าวตอนหนึ่งว่า

...เมื่อนางย้อย อ่านจดหมายจากพิไล ถึงการหมั้นหมายใหม่ด้วยทองหนัก 10 บาทส่วนของเดิมนั้นเป็นค่าทำขวัญ นางย้อยถึงกับกัดฟันกรอด แม่นางย้อยจะเกลียดชังเรณู แต่นางย้อยก็รักลูกคนโตมากกว่าลูกคนไหนๆ เขาเป็นรักแรกของนาง เขาเป็นแสงสว่างในความมืดมิคลาย ยามที่นั่งร้องไห้เพราะความคับแค้นใจ ก็ได้มือน้อยๆของปฐมเช็ดน้ำตาให้ “ม้าร้องไห้ทำไม ม้าเจ็บตรงไหน ใครทำม้าเจ็บ”

(จุฬามณี,2560,หน้า 47)

ในการแสดงความรักของแม่และลูกนั้น มักจะเป็นการบอกผ่านระหว่าง มารดาและบิดาของปฐมโดยไม่ได้บอกกับปฐมโดยตรง เพราะนางย้อยเป็นคนที่ปากร้ายและเก็บความรู้สึก ดังตอนหนึ่งที่กล่าว่า

...สามีนางย้อยเดินเข้ามา นางย้อยร้องไห้ออกมาอย่างไม่อาย ลื้อเป็นอะไรอาย้อย ใครทำอะไรลื้อ นางย้อยสะอึกสะอื้นไม่ตอบในทันที สามีนางย้อยกล่าวว่า “อั้วรู้ ว่าลื้อรัก ตี๋ใหญ่มากกว่าลูกคนไหนๆ ตี๋ใหญ่มันว่านอนสอนง่าย เลี้ยงง่าย แล้วอยู่กับลื้อมาตั้งแต่ตอนลำบากตอนอยู่ทับกฤช”

(จุฬามณี,2560,หน้า 48)

ในขณะที่มารดา ปฐม ที่รักและหวงแหน ปฐมมากนั้น ก็กลับไม่ไว้ใจปฐม เนื่องจาก เรณูได้เข้ามามีบทบาทในบ้านจึงเกิดความไม่ไว้ใจลูกคนโต จึงไม่ให้นั่งใกล้โต๊ะบัญชี อุปนิสัยของนางย้อยคือ เห็นแก่ตัวเอง อยากได้อยากมีมากๆ เอาเปรียบผู้อื่นเพื่อให้ตนเองมีหน้ามีตา มีความร่ำรวย ดังตอนที่กล่าวว่า

...ให้อาตง สึกออกมาแต่งงานได้เสียก็ดี บวชไปนานๆไม่เห็นจะมีประโยชน์อะไร เอาเวลามาหาเงินหาทองยังดีเสียกว่า...

(จุฬามณี,2560,หน้า 49)

3.4 แม่สามีกับลูกสะใภ้

เรณูเป็นลูกสะใภ้ที่ มารดา ปฐมไม่ต้องการ คนที่ มารดาต้องการคือพิไล เรณูมีความสวย แต่งตัวดี เนื่องจากทำงานที่บาร์ เป็นผู้หญิงที่สังคมดูถูกว่า เป็นโสเภณี ซึ่งเป็นใครก็ไม่ยอมรับเป็นลูกสะใภ้ได้ เรณูเป็นผู้หญิงที่รักจริงและมีความทะเยอทะยาน อีกทั้งรู้ดีว่าต้องมีปัญหากับ มารดาของปฐมอย่างแน่นอน แต่เรณูก็ต้องเดินหน้าต่อไป และทำให้มารดาของ ปฐม ยอมรับนางให้ได้ ดังตอนที่กล่าวว่า

...เห็นสภาพบ้านเพิงหมาแหงนที่หลังโรงสีแล้ว เรณูก็ลอบถอนหายใจออกมา หลังกลืนน้ำลายลงคอ แทนการถ่มถุยไล่กลิ่นเหม็นของขี้หมู เรณูสูดลมหายใจอย่างเต็มปอดอย่างเข้มแข็ง เมื่อเลือกเปลี่ยนทางเดินชีวิต โดยให้ความรักความพอใจนำทาง เธอก็จะต้องสู้ให้มากกว่าตอนที่นางอยู่ตาคลี เพราะการเดิมพันครั้งนี้ไม่ใช่แค่พี่ติ๋ม ปูผ้ากราบงามๆ สามที หรือเศษเงินพนันที่เพื่อนๆจะต้องยื่นให้ มันหมายถึงชีวิตที่เหลืออยู่ของเธอ เธอจะต้องเอาดีให้ได้ เธอต้องเปลี่ยนชีวิตให้ได้

(จุฬามณี,2560,หน้า 50)

...เรณูก็รู้สึกว่า มีแสงสว่างอยู่ปลายอุโมงค์ ทำขนมขายใช้เงินทุนไม่มาก อุปกรณ์ทำขนมมี กระจาดมี กระด้งมี สาแหรกมี ไม้คานมี มีหาบแม้จะเก่าคร่ำคร่าก็ตามที วัตถุดิบในสวนพอมี เธอต้องทำขนมขาย เธอต้องทำให้แม่ผัวเห็นว่า เธอมีเลือดนักสู้ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าใคร...

(จุฬามณี,2560,หน้า 51)

แม่ของ ปฐม ไม่อาจยอมรับ เรณูได้ในเรื่องต่างๆ ทั้งที่เรณู ก็พยายามทำดีกับ มารดา ปฐม ในส่วนของ เรณู เป็นคนทำขนมอร่อย และจะฝาก อาชา ไปให้นางย้อยชิม แต่นางย้อย ไม่รู้ว่าใครทำ แต่เมื่อรู้ภายหลัง ว่า เรณู ทำ ถึงกลับไปด่าทอต่อว่าเรณูเสียหาย ดังตอนที่ว่า

...ทำไมละจ๊ะ ทำไมไม่กินของหนู เถ้าแก่เนี้ยก็เห็นว่าโรงงานของหนูสะอาดสะอ้านแค่ไหน นางย้อยกลับตอบมาว่า ก็กูเกลียดมึงน่ะสิ อีนี่ ถามอะไรโง่ๆ..

(จุฬามณี,2560,หน้า 65)

ระหว่างแม่สามี กับลูกสะใภ้ ในตอนกลางเรื่องเริ่มมีความสัมพันธ์ที่ดี และ เรณูก็ดูแล ปรนนิบัติจนเหมือนแม่ของตน จนทำให้นางย้อยใจอ่อน เกิดความรักและเมตตา มอบทอง และร้านให้ เรณูดูแล ดังตอนที่กล่าว่า

...ก็เขาเป็นแม่ผัวฉัน แม่ผัวก็เหมือนแม่ของตัว รักลูกเขาก็ต้องรักแม่เขารักพ่อเขาด้วย อีกอย่างฉันอยากตอบทานที่แกให้ทอง ให้ร้านแก่ฉัน...

(จุฬามณี,2560,หน้า 396)

3.5 พ่อสามีกับลูกสะใภ้

เตี่ยของ ปฐม มีความเอ็นดูที่ไม่ได้ออกนอกหน้ากับเรณู แต่เรณูสังเกต การแสดงออกว่า เตี่ยยิ้มด้วยแววตากับการแสดงออกที่ไม่ได้รังเกียจว่า เรณูเป็นลูกสะใภ้ ดังตอนที่กล่าวว่า

...เรณูรู้สึกว่าเตี่ยเป็นคนขยันขันแข็ง ไม่ใช่คนพูดมาก ตอนที่ ปฐม พาเธอมาแนะนำ หลังจากที่เธอยกมือไหว้ เตี่ยก็ยิ้มแย้มแจ่มใสต้อนรับ ไม่แสดงการไม่พอใจที่เห็นเธอเป็นลูกสะใภ้แต่อย่างใด ผิดกับมาของ ปฐม อย่างสิ้นเชิง ทั้งที่เขาบอกให้เรณูรู้ว่า เตี่ยนั้นเชื่อฟังแม่เหมือนหนูกลัวแมว เรณูจึงอุ่นใจขึ้นมาหน่อยว่า อย่าน้อยบ้านสวนหลังโรงสีนี้ก็ยังมีเตี่ยของเขาให้ความคุ้มครอง...

(จุฬามณี,2560,หน้า 50)

เตี่ยของ ปฐมนั้น เป็นคนเชื้อสายจีนแต้จิ๋ว ที่มาอาศัยแผ่นดินในประเทศไทยทำมาหากินด้วยความยากลำบาก ประกอบอาชีพค้าขาย ก่อนหน้าที่ เตี่ยของปฐมจะมาเจอนางย้อย เตี่ยขายไอศกรีมตัดในตลาดชุมแสง ดังนั้นเตี่ยประสบกับความทุกข์ยากในอดีตมาก่อน จึงเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ เรณู

3.6 บิดากับบุตรชาย

ปฐมกับเรณู มีลูกชายด้วยกันเพียงคนเดียว คือ ประณต แต่ประณต แทบไม่เคยเจอพ่อเลย แต่เมื่อ ปฐมกลับมาบ้าน ลูกแทบจำหน้าไม่ได้ ดังตอนที่กล่าวว่า

....คนนั้นคือ พ่อของหนู เข้าไปหาสิ ประณต ตอบกลับไปว่า หนูไม่มีพ่อ ว่าพลางประณตกอดเรณูจนแน่น ปฐมเห็นดังนั้นน้ำตาก็ไหลออกมา...

(จุฬามณี,2560,หน้า 816)

3.7 มารดากับบุตรชาย

มารดาคือ เรณู มีความผูกพันกับประณตมาก จึงมีตอนหนึ่งที่ปฐมกลับมาบ้าน แต่ประณตจำหน้าไม่ได้จึงโผเข้ากอดเรณูจนแน่น ดังตอนที่ว่า

...นายฟังแม่นะ พ่อของนายกลับมาแล้ว โน่นไงพ่อของนาย ชื่อใช้ พ่อเป็นลูกของย่าไง นายมีย่านายก็ต้องมีพ่อนะ ไปหาพ่อไปให้พ่ออุ้มหน่อย ประณตยังคงกอดเรณูจนแน่น ไม่ยอมมองไปทางที่ปฐมนั่งอยู่...

(จุฬามณี,2560,หน้า 816)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาบทบาทและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิงในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม ของนักเขียนนามปากกา จุฬามณี พบว่าผลสรุปดังนี้

1. ด้านสถานะของตัวละครเอกชายและหญิง

1.1 ตัวละครเอกชาย คือ ปฐม อัศวรุ่งเรืองกิจ อาชีพเป็นทหารเกณฑ์ มีสถานะลูกชายคนโตของ นางย้อย กับนายเจ๊กเซ้ง ชาวจีน พื้นเพเป็นคนชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีคู่หมั้นแล้ว คือ พิไล แต่มีความสัมพันธ์กับ เรณู เนื่องจากคู่หมั้นนั้นทางผู้ใหญ่เป็นการจับคู่ให้ คือนาง พิไล

1.2 ตัวละครเอกหญิง นางเรณู เป็นสาวบาร์ทำงานที่ อ. ตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย เรณูเป็นคนช่างแต่งตัว และมีความมั่นใจในตนเอง กล้าได้กล้าเสีย แต่มีความรักต่อ ปฐม คือตัวเอกชายมากที่ยอมเสียสละบางสิ่งได้เพื่อ ปฐมที่ตนรัก ดังนั้นสถานะภาพของตัวละครเอกชาย คือ ปฐม และตัวละครเอกหญิง คือ เรณู ยังไม่ได้แต่งงานกันแต่ทั้งคู่มีความสัมพันธ์ ฉันท์สามีภรรยา จนเกิดการตั้งครรภ์ ได้ 2 สัปดาห์ ปฐมจึงพาเข้าบ้าน และความสัมพันธ์ของทั้งสองคนนี้มารดาของ ปฐม ไม่ยินดีด้วย เนื่องจาก มารดาของปฐม มีคู่หมั้นคู่หมายไว้แล้ว ซึ่ง ปฐมเป็นบุตรชายคนโตจึงเกิดความคาดหวังของมารดา ว่าต้องมีสะใภ้ที่ดี มีหน้ามีตา มีฐานะทางสังคม จึงเกิดศึกการปะทะกัน ระหว่าง เรณูกับมารดาของ ปฐม คือ นางย้อย ตลอดมา

2. บทบาทตัวละครเอกชายและหญิง

2.1 ความเป็นสามี / ความเป็นภรรยา ปฐมกับเรณูไม่ได้เป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ทั้งคู่ก็อยู่กินกันกันทั้งที่แม่ของปฐมก็กีดกันต่างๆนานา ทั้งคู่ไม่ได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมไทยที่ ต้องแต่งงานก่อนถึงจะมีลูกได้ อาจจะมีหลากหลายสาเหตุที่ ทั้งคู่ไม่จำเป็นต้องแต่งงาน เพราะเนื่องจาก เรณู ไม่ได้เป็นผู้หญิงที่ทางสังคมยกย่อง หรือยอมรับ เนื่องจาก เรณูทำงานกลางคืน ซึ่งสังคมมองว่าเป็นงานชั้นต่ำ โดนดูถูกจากสังคม โดยเฉพาะจาก มารดาของปฐม ที่พูดจาดูถูกเหยียดหยาม แต่เรณู ก็พยายามฝ่าพันเพื่อชนะใจแม่สามี

2.2 บทบาททางสังคมของตัวละครเอกชายและหญิง ตัวละครเอกชาย ปฐม เป็นทหารเกณฑ์ที่ กองบิน 4 ตาคลี เป็นบุตรชายคนโต ซึ่งเตี่ยแม่ มีทรัพย์สมบัติที่เป็นมรดกไว้ให้มากมาย ซึ่งในส่วนของ ปฐม จะได้รับโรงสี เพื่อดูแลกิจการต่อจาก เตี่ยและแม่ มีที่ดินหลังโรงสี ตัวละครเอกหญิง เรณู เป็น ภรรยาของ ปฐม ซึ่งฐานะทางบ้านไม่ดีนัก ช่วงชีวิตในวัยรุ่นใช้ชีวิตผิดพลาด จึงได้รับการศึกษาแค่ ป.4 ในขณะนั้นไม่รู้จัก สิ่งที่ผิดชอบชั่วดี จึงผิดพลาดจนมีลูก 1 คน แต่ก็ต้องโกหกว่าเป็นลูกหลงของแม่ หลังจากนั้น เรณูก็ต้องใช้ชีวิตเพื่อความอยู่รอด เพราะการศึกษาน้อย เงินทุนไม่มีที่จะประกอบอาชีพค้าขาย จึงตัดสินใจ ทำงานกลางคืนที่บาร์ ทำให้โดนสังคมดูถูกในอาชีพของเธอ จนได้มาพบ ปฐม จึงเป็นจุดเปลี่ยนชีวิตของ เรณู

3. กรอบแนวคิดด้านปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิง

3.1 คู่รัก การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของ เมื่อปฐม พาเรณูมาที่บ้านของเข้า ตัวปฐมเองก็หวาดกลัวว่ามารดา ต้องไม่พอใจ เนื่องจาก มารดาได้หาคู่หมั้นไว้และทำการหมั้นหมายไว้เรียบร้อยแล้ว เรณู ที่เป็นผู้หญิงที่โดนดูถูกว่าเป็นคนชั้นต่ำ เป็นโสเภณี ไม่เป็นที่ยอมรับของ มารดา ปฐม เลย

3.2 สามี-ภรรยา การสร้างครอบครัวให้มั่นคง ครอบครัวของ ปฐม เป็นครอบครัวที่มีฐานะดี ประกอบอาชีพค้าขายมาตั้งแต่ในอดีต ดังนั้น ปฐม จึงไม่เดือดร้อนเรื่องค่าใช้จ่าย ลำพังการเป็นทหารเกณฑ์มีเงินเดือนเพียงน้อยนิดเท่านั้น แต่เรณู มีความคิดที่จะแบ่งเบาค่าใช้จ่าย เพราะความเป็น เมีย และขณะนั้นก็ตั้งครรภ์จึงคิดที่จะค้าขาย เพราะเรณูเคยทำขนมไปขายที่ ตลาดทับกฤชมาก่อน - ความมั่นคงในความรักของทั้งคู่นั้น เมื่อ ปฐม มีคนรักใหม่ คือ อรวรรณี และได้ทิ้งเรณูกับประณตไปนั้น ครั้งที่เกิดอุบัติเหตุรถชน จนทำให้ปฐมสมองได้รับการกระทบกระเทือนจนเกือบเสียชีวิต ซึ่งก็มีค่าใช้จ่ายในการรักษาสูง ทางภรรยาใหม่อรวรรณี ทิ้งปฐมไป เพราะไม่อยากรับภาระค่าใช้จ่ายในการักษาพยาบาล ดังนั้น พี่น้องของปฐม และ เรณูตัดสินใจว่า จะรักษา ปฐมต่อไป หลังจากนั้น เรณูได้ ฟื้นฟู กายภาพบำบัด ปฐม จนกลับมาเป็นปกติในเวลา 2 ปี และ ปฐม กลับมาใช้ชีวิตได้ตามเดิม เรณู เปิดโรงงานทำขนม เป็นร้านส่งและผลิตขนมจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ จนชำระหนี้ทั้งสิ้นได้หมด

ในส่วน

3.3 ตัวละครเอกชายกับมารดา ปฐม เป็น บุตรชายคนโตซึ่งเป็นความหวังของมารดาเนื่องจากครอบครัวนี้เป็นครอบครัวคนจีน มีขนบธรรมเนียมว่าการมมีลูกชายเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล ความนิยมที่มีลูกชายและมีสะใภ้ที่ดีจึงเป็นสิ่งที่นางย้อยคาดหวัง

3.4 แม่สามีกับลูกสะใภ้ เรณูเป็นลูกสะใภ้ที่ มารดา ปฐมไม่ต้องการ คนที่ มารดาต้องการคือพิไล เรณูมีความสวย แต่งตัวดี เนื่องจากทำงานที่บาร์ เป็นผู้หญิงที่สังคมดูถูกว่า เป็นโสเภณี ซึ่งเป็นใครก็ไม่ยอมรับเป็นลูกสะใภ้ได้ เรณูเป็นผู้หญิงที่รักจริง และมีความทะเยอทะยาน อีกทั้งรู้ดีว่าต้องมีปัญหากับ มารดาของปฐมอย่างแน่นอน แต่เรณูก็ต้องเดินหน้าต่อไป และทำให้มารดาของ ปฐม ยอมรับนางให้ได้

3.5 พ่อสามีกับลูกสะใภ้ เตี่ยของ ปฐม มีความเอ็นดูที่ไม่ได้ออกนอกหน้ากับเรณู แต่เรณูสังเกต การแสดงออกว่า เตี่ยยิ้มด้วยแววตากับการแสดงออกที่ไม่ได้รังเกียจว่า เรณูเป็นลูกสะใภ้

3.6 บิดากับบุตร ปฐมกับเรณู มีลุกชายด้วยกันเพียงคนเดียว คือ ประณต แต่ประณต แทบไม่เคยเจอพ่อเลย แต่เมื่อ ปฐมกลับมาบ้าน ลูกแทบจำหน้าไม่ได้

3.7 มารดากับบุตร เรณูและประณตมีความผูกพัน กันมาตั้งแต่เกิด เรณูคอยดูแลเอาใจใส่ เลี้ยงดู และมีความผูกพันมากกว่าบิดาคือ ปฐม ซึ่งเป็นทหารเกณฑ์กลับมาบ้านได้เป็นครั้งคราว และช่วงหลังๆไม่ได้กลับบ้านเจอลูกชายนานจนจำหน้าบิดาแทบไม่ได้ ดังนั้น เมื่อประณตโตขึ้นจึงรักแม่และมีความผูกพันอย่างแน่นแฟ้น

อภิปรายผล

ดังนั้นการศึกษาบทบาทและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิงที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง กรงกรรม เป็นการสะท้อนความสัมพันธ์ของมนุษย์ ที่แสดงพฤติกรรมมีทั้งรัก โลภ โกรธ หลง เชื่อในการทำความดี และการรับกรรมจากสิ่งที่ทำชั่ว ด้านปฏิสัมพันธ์นั้น ระหว่างแม่สามีและลูกสะใภ้ในขนบประเพณีจีนนั้น ลูกชายคนโตจะเป็นความหวังของครอบครัว และรวมถึงลูกสะใภ้คนโตด้วยที่ต้อง แบกภาระการดูแลครอบครัวของพ่อแม่สามี หากลูกสะใภ้นั้นไม่ได้ชนะด้วยความดีแล้วนั้น ไม่ว่าทำคุณไสยสักกี่ครั้งก็ไม่อาจจะชนะความดีของมนุษย์ไปได้ เรื่องนี้สะท้อนมุมมอง ที่ความคิดชั่ววูบเพียงนิดเดียวกลับกลายเป็นตราบาปตลอดอย่างชีวิตนางย้อย

สถานภาพและบทบาทและปฏิสัมพันธ์ของตัวละครเอกชายและหญิงที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องกรงกรรม เป็นการสร้างตัวละครที่ผสมผสานกลมกลืนกัน ระหว่างบทบาทตามขนบประเพณีสังคมจีนแบบดั้งเดิม กับประเพณีไทย เช่นบทบาทของลูกชายลูกสะใภ้ สามีกับภรรยา พ่อสามีกับลูกสะใภ้ แม่สามีกับลูกสะใภ้ กับบทบาทของผู้หญิงที่เปลี่ยนไปในสังคมไทยอย่างเรณู ที่ปรับเปลี่ยนชีวิตให้เข้ากับสังคมที่บ้านของสามีที่มีเชื้อสายจีน ซึ่งแม่มีความมุ่งหวังกับลูกชายคนโตและลูกสะใภ้ต้องมีสถานะที่สังคมยอมรับ ครอบครัวที่มีกิจการค้าขายก็ต้องอาศัยคนที่มาอยู่บ้านทำงานต้องเป็นคนขยันไม่นิ่งดูดาย การเป็นคนที่กตัญญูต่อแม่สามีเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ให้ที่อยู่ที่กินทรัพย์สมบัติต่างๆ ด้านการเป็นภรรยา ก็ต้องทำงานเป็นแรงหนุนของสามี ซึ่งสอดคล้องกับการอภิปรายผลของ สุมณฑา บุญวัฒนะกุล (2550) ว่า ขนบประเพณีที่ผู้หญิงจะต้องยึดถือคือ การเป็นลูกที่กตัญญู ดูแลพ่อแม่ยามชราและเจ็บไข้ เป็นแม่ที่เลี้ยงดูและทุ่มเทชีวิตให้กับลูก เป็นภรรยา ที่เป็นช้างเท้าหลังและเป็นบุตรสะใภ้ที่ช่วยเหลือเกื้อกูลญาติข้างสามี นักเขียนนวนิยายเรื่องกรงกรรม สามารถสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคม และความเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในสังคมมานำเสนอเป็นบันเทิงคดีในเชิงสร้างสรรค์ ที่ให้ทั้งความสนุกพร้อมแง่คิดแก่ผู้อ่าน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา จันทรงาม. (2548). **ความสัมพันธ์ระหว่างเพศสภาพต่อการให้คุณค่าตนเองของสตรีในกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กมลพร กัลยาณมิตร. (2554). **บทบาทสตรีไทยกับการบริหารภาครัฐในอนาคต.** กรุงเทพฯ : วารสารจันทรเกษมสาร.

จิตรลดา สุวัตถิกุล. (2529). **การพัฒนาคน : มิติหนึ่งของนวนิยายไทย.** กรุงเทพฯ: ภาษาและหนังสือ.

ชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2539). **เบิกฟ้าวรรณกรรม.** กรุงเทพฯ: นวลจันทร์การพิมพ์.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). **นวนิยายกับสังคมไทย (2475– 2500).** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัทธนัย ประสานนาม. (2556). **นิยายแห่งนิยามเรื่องเล่าสมัยใหม่ในปริทัศน์การเมืองวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาเอกสารวิชาการทางวรรณคดี ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์หาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิพนธ์ เที่ยงธรรม. (2560). **กรงกรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงดาว.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2547). **วรรณกรรมปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วรรณาภรณ์ สุขมาก. (2547). **นิตยสารผู้ชายกับกระบวนการสร้างความเป็นชายแบบเมโทรเซ็กชวล**.วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพมหานคร.

สุมณฑา บุญวัฒนะกุล. (2550). **ตัวละครหญิงในนวนิยายของบุญเหลือ.** วิทยานิพนธ์ กศม., สาขาวิชาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริศักดิ์ ดวงปรีชา. (2536). **บทบาท สัมพันธภาพ และภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมไทย ของตัวละครพี่และตัวละครน้องในบทละครนอกสมัยอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ กศม., สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การแปรรูปวรรณกรรมและอนุภาคในนาคี
THE LITERARY ADAPTATION AND MOTIFS OF “NAGI”

ชญานิน เลี่ยงอิ้ว ศิรโรจน์ ศุภเวทย์เวหน และ ธีรพัฒน์ พูลทอง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Nicekiiezchayanin@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการแปรรูปวรรณกรรมนวนิยายเป็นบทละครโทรทัศน์ และอนุภาค ในนวนิยายเรื่องนาคี ของตรี อภิรุม ผลการศึกษาพบว่า บทละครโทรทัศน์ยังคงดำเนินเรื่องตามโครงเรื่องหลักของนวนิยาย โดยมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก เพื่อให้เหมาะสมกับการแสดงละครโทรทัศน์ ส่วนในด้านอนุภาคของสิ่งวิเศษ ประกอบด้วย อนุภาคบุคคล อนุภาควัตถุสิ่งของ และอนุภาคสถานที่เหตุการณ์หรือพฤติกรรม ซึ่งอนุภาคเหล่านี้ปรากฏขึ้นในฉากต่างเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเรื่อง นาคี

คำสำคัญ : การแปรรูปวรรณกรรม อนุภาค และนาคี

Abstract

This research aims to study the adaptation of novel literature into television plays script and Motifs in the novel of “Nagi .”The study indicated that Television plays continue to follow the main storyline of the novel. The details of the storyline, characters and scenes were adapted to suit the drama. In the motifs of the magical consists of motif characters, motif objects .And the motif places, events, or behaviors. These particles appear in different scenes to make them interesting. This is a characteristic of the story.

keywords : literary adaptation motis Nagi

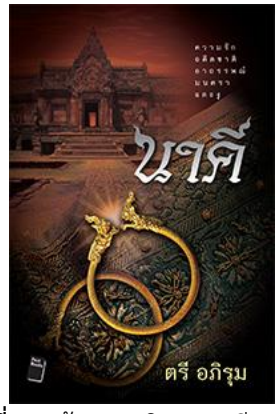
บทนำ

นาคี เป็นนวนิยายชิ้นเอกของนักเขียนนามปากกา ตรี อภิรุม มีเรื่องราวกล่าวถึง นางพญางูใหญ่ ในร่างของหญิงสาวชื่อคำแก้ว ซึ่งเกิดในวันสุริยุปราคาเต็มดวง และวิญญาณของนางนาคได้เข้าไปสิงอยู่ในร่างของเธอ เพื่อติดตามแก้แค้นคนที่มุ่งทำลายล้างกันมาตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบัน นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการดัดแปลง เป็นภาพยนตร์ครั้งแรกโดย สหมงคลฟิล์ม เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๒ ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๓๑ นาคี ได้รับการดัดแปลงเป็นละครโทรทัศน์โดยกรุณา โปรดักชั่น ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ และครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ก็ได้นำมาดัดแปลงเป็นบทละครโทรทัศน์อีกครั้งโดย สรรัตน์ จิรบวรวิสุทธิ์ และกำกับการแสดงโดย พงษ์พัฒน์ วชิรบรรจง ซึ่งมีความโดดเด่นทางด้านเนื้อหา การดำเนินเรื่อง ความเชื่อประเพณีวัฒนธรรมอีสาน และข้อคิดที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จนได้รับความนิยมจากมวลชนที่ได้รับชมเป็นอย่างมาก จนอาจกล่าวได้ว่า นาคี เป็นละครโทรทัศน์ที่ได้รับยกย่องให้เป็นละครแห่งปีก็ว่าได้ ผลจากการสำรวจกระแสความนิยมจากสื่อบันเทิงและโพลมหาชนสำนักต่างๆ ระบุว่านาคีได้รับเสียงชื่นชมและความนิยม ท่วมท้นเป็นประวัติกาล ติดอันดับหนึ่งกระแสโซเชียลยอดนิยมของโลก คนในวงการบันเทิงต่างลงคะแนนให้นาคีเป็นละครแห่งปี ๒๕๕๙ เจ้าแม่นาคีหรือนางเอกของเรื่องได้รับฉายาดาราประจำปี ๒๕๕๙ และมีประโยคกล่าวว่า "คำแก้ว ให้แต้วเกิด" จากสมาคมนักข่าวบันเทิง แต้ว ณฐพร เตมีรักษ์ ผู้รับบทเป็นนาคีถูกยกให้เป็น "นางเอกในดวงใจ" อันดับหนึ่งของเหล่าดาราทั่วฟ้าเมืองไทย นอกจากนี้ยังได้รับรางวัล APOP ขวัญใจประชาชน ประจำปี ๒๕๕๙ จากอมรินทร์ทีวีอีกด้วย ผู้วิจัยจึงสนใจนำนวนิยายเรื่องนาคีมาศึกษาใน ๒ประเด็น ได้แก่ การศึกษาการวิเคราะห์และเปรียบเทียบนวนิยายเรื่องนาคีกับบทละครโทรทัศน์ในด้านการแปรรูปวรรณกรรมเพื่อให้

เห็นความเหมือนและความแตกต่าง และศึกษาอนุภาคบุคคล วัตถุสิ่งของ สถานที่เหตุการณ์หรือพฤติกรรมในนวนิยายเรื่องนาคี เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าและลักษณะเด่นของนวนิยายเรื่องนี้

เนื้อเรื่องย่อ

ณ โขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ได้เกิดเหตุการณ์สุริยคราสเนื่องจากเจ้าแม่นาคีออกอาละวาดฆ่าชีวิตผู้คน รวมไปถึง นายเคน (พ่อของคำแก้ว) ที่ต้องจบชีวิตด้วยเหตุการณ์ในครั้งนี้ เนื่องจากนายเคน ไปจับงูเจ้าแม่นาคีมาขายให้กับฝรั่งชาติอังกฤษ เมื่อคำปอง(สาวท้องแก่)เมียของนายเคน ได้ทราบ จึงห้ามปรามนายเคน แต่ก็ไม่ได้ผล จึงทำให้ตนนั้นประสบกับอุบัติเหตุจนสิ้นสติและได้คลอดทารกหญิงออกมา ทารกนอนนิ่งเสียชีวิต เจ้าแม่นาคีที่กำลังออกอาละวาดจึงได้เลื้อยแทรกหายเข้าไปในร่างทารก ทันใดนั้นทารกที่นอนแน่นิ่ง ก็ฟื้นขึ้นมา ส่งเสียงร้อง โดยที่คำปองตั้งชื่อให้ว่า “คำแก้ว” เมื่อคำแก้วโตขึ้นคำแก้วมักหายตัวไปเล่นที่ปราสาทหลังหมู่บ้านคนเดียว ทุกคนในหมู่บ้านจึงสงสัยว่าคำแก้วเป็นเจ้าแม่นาคี จนเธอได้มาพบรักกับทศพลนักศึกษาโบราณคดี จนวันหนึ่งเธอได้ไปเที่ยวเล่นในปราสาทท้ายหมู่บ้านเช่นเคย และไปพบห้องห้องหนึ่งจากที่เธอใส่ชุดธรรมดาก็เปลี่ยนเป็นชุดผ้าแพรที่สวยงามและเธอก็เห็นอดีตชาติของตนเองที่ถูกทำร้ายและรู้ว่าตนเองเป็นร่างของเจ้าแม่นาคี โดยมีศัตรูคือบุญส่ง กำนันแย้ม หมออ่วม นายกอ และหมอเมืองอินทร์ ที่คอยทำร้ายตนเองในปัจจุบันและอดีตชาติ เมื่อรู้ว่าคำแก้วเป็นเจ้าแม่นาคีจึงหาทางกำจัด แล้วหลอกทศพลนำสัญลักษณ์นาคีไปติดที่หน้าผากของคำแก้วเพื่อพิสูจน์ว่าคำแก้วนั้นเป็นเจ้าแม่นาคีหรือไม่ และเมื่อทศพลนำสัญลักษณ์นาคีไปติดที่หน้าผากของคำแก้วจึงทำให้คำแก้วกลายเป็นเจ้าแม่นาคีจริงๆ คำแก้วในร่างของเจ้าแม่นาคีจึงหนีไปอยู่ในถ้ำ เสียงจากพระพุทธรูปบอกกับคำแก้วว่าหากเธอบำเพ็ญอยู่ในถ้ำเธอจะกลายเป็นคนตลอดไป หากเธอออกไปจากถ้ำนี้เธอจะกลายเป็นงูตลอดไป หลังจากที่คำแก้วลงไปในถ้ำพวกของบุญส่งก็จับตัวของทศพลและคำปอง (แม่ของคำแก้ว) มาเผาที่หน้าปราสาทที่คำแก้วอยู่เพื่อให้คำแก้วออกมาและกำจัดคำแก้ว จึงทำให้คำแก้วทนไม่ไหวที่พวกของนายบุญส่งทำร้ายคนที่คำแก้วรัก เธอจึงออกมาจากปราสาทและฆ่าพวกของบุญส่งทั้งหมด เหลือแต่ทศพลและกลายเป็นงูตลอดไป ทศพลพยายามให้คำแก้วอยู่กับตนแม้เธอจะเป็นงูก็ตามแต่คำแก้วไม่สามารถอยู่กับทศพลได้ จึงสัญญาว่าไม่ว่าคำแก้วจะเป็นอะไรก็จะขอรักคำแก้วตลอดไปทุกพบทุกชาติ ทศพลเสียใจเป็นอย่างมาก จนพระรูปหนึ่งมาพบทศพลที่กำลังเศร้าจึงบอกให้ทศพลบวชเพื่ออุทิศบุญกุศลให้คำแก้ว และจะได้เกิดมาใช้ชีวิตเป็นคู่ครองกัน ในชาติต่อไป ทศพลจึงบวชตลอดชีวิตเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับคำแก้ว เพื่อหวังว่าในชาติต่อๆไป คำแก้วจะเกิดมาเป็นมนุษย์และครองรักกันตลอดไป

ภาพที่ ๑ หน้าปกนวนิยาย นาคี (๒๕๕๙)

ภาพที่ ๒ หน้าปกบทโทรทัศน์ นาคี (๒๕๕๙)

วิธีดำเนินการวิจัย

๑ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวการวิเคราะห์นวนิยาย และอนุภาคของสิ่งวิเศษและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

๒ ขั้นตอนวิเคราะห์ วิเคราะห์ตามองค์ประกอบของนวนิยายโดยใช้หลักการแปรรูป วรรณกรรมเพื่อการอ่านมาเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง วิเคราะห์อนุภาค ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

๓ ขั้นสรุปผล สรุปผลการวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์พร้อมทั้งอภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

ในการศึกษา การแปรรูปวรรณกรรม และอนุภาค ในนวนิยายเรื่อง “นาคี” ของตรี อภิรุม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการแปรรูปวรรณกรรม และอนุภาคในนิทานมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

๑. การแปรรูปวรรณกรรมจากบทนวนิยายสู่บทละครโทรทัศน์

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบวรรณคดีเปรียบเทียบ (Comparative Literature) โดยมีหัวข้อจำแนกตามองค์ประกอบของนวนิยาย ได้แก่ ๑. โครงเรื่อง ๒. ตัวละคร ๓. ฉากและบรรยากาศ ๔. การใช้ภาษา เพื่อให้เห็นว่า นวนิยายนาคีกับบทละครโทรทัศน์ มีความเหมือน หรือความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด มีการเพิ่มเติม ตัดทอนส่วนใดบ้าง และมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทอย่างไร

๑.๑ โครงเรื่อง

โครงเรื่อง คือ การจัดลำดับเหตุการณ์ประกอบด้วย ตอนต้นตอนกลางและตอนจบ สิ่งที่มีความสำคัญมากต่อโครงเรื่อง คือปมปัญหาและความขัดแย้งที่จะนำไปสู่จุดสุดยอดโดยปมปัญหานั้นอาจมีได้หลายลักษณะ เช่นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับชะตากรรม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน และความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง โครงเรื่องที่ดีจึงต้องประกอบขึ้นด้วยความเป็นเหตุเป็นผลจึงจะทำให้เรื่องราวนั้นมีเอกภาพ (อิราวดี ไตลังคะ, ๒๕๔๖) ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาโครงเรื่อง โดยแบ่งออกเป็น ๓ ช่วง คือ การเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง

การเปิดเรื่อง เมื่อนำนวนิยายมาเปรียบเทียบกับละครโทรทัศน์ พบว่าแตกต่างกันกล่าวคือ ในเหตุการณ์แรกของนวนิยายเป็นเหตุการณ์ที่คำปองได้ไปพบกับสามีที่กำลังจะนำงูไปขายแต่บทละครโทรทัศน์เริ่มต้นด้วยเหตุการณ์ที่คำปองไปสักการะรูปปั้นเจ้าแม่นาคี เพื่อขอพรให้ลูกในท้องออกมาสมบูรณ์ โดยที่ตนจะยกให้เป็นลูกของเจ้าแม่นาคี และขอพรให้เจ้าแม่นาคีคุ้มครองตนกับลูก ข้อความตอนเปิดเรื่องในนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์เป็นดังนี้

นวนิยาย	บทละครโทรทัศน์
“ผัวของคำปองแก้เชือกกล้วยที่ผูกปากถุง (คนโบราณถือว่า งูแพ้เชือกกล้วย) เทสัตว์เลื้อยคลานลงกรงลวดใบใหญ่ มันเป็นคณะเดียวกับที่สาวท้องแก่โยกเขยกมาถึง” *งูขาวตัวใหญ่กว่าแขน ยาวประมาณวาเศษ สิ่งที่น่าสังเกตคือบนหัวของมันมีหงอนเหมือนหงอนพญานาค อันเป็นสัญลักษณ์ของ “นาคี”* *นายกอตะลึงพรึงเพริด อุทานเสียงดัง “เจ้าแม่นาคี”* *คำปองตัวสั่น เกาะแขนผัว วิงวอนให้ปล่อยงูใหญ่ อย่าเห็นแก่เงิน* *(ตรี อภิรุม, ๒๕๕๙: ๑๐-๑๑)*	*“ที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง “คำปอง” หญิงชาวบ้านท้องแก่ได้มาไหว้ขอพรที่ปราสาทหินโบราณซึ่งในปราสาทหินเป็นวิหารของ “เจ้าแม่นาคี”ที่มีภาพแกะสลักเป็นตำนานเมืองมรุกขนครกับพญานาค โดยจะมีบางช่วงที่ภาพแกะสลักผุกร่อนจนมองไม่ออกและมีรูปสลักหินงูขนาดใหญ่ซึ่งผุกร่อนไปตามกาลเวลา”* *“เจ้าแม่นาคี...ลูกช้าง...คำปอง...นำเครื่องสักการะมาถวายขอเจ้าแม่โปรดช่วยคุ้มครองลูกของลูกช้างให้อยู่รอดปลอดภัยด้วยเถิด จะเป็นชายหรือเป็นหญิง ลูกก็รักทั้งนั้น ขอแค่เกิดมามีอาการครบสามสิบสองก็เป็นพอ แล้วลูกช้างจะยกให้เป็นลูกเจ้าแม่”* *(สรรัตน์ จิรบวรวิสุทธิ์, ๒๕๕๙: ๑๔)*

จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่าการเปิดเรื่องในนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์มีความแตกต่างกันคือ ในนวนิยายจะเปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่จับงูเผือกไปขาย ส่วนบทละครนั้นเปิดเรื่องโดยให้คำปองไปกราบขอพรเจ้าแม่นาคีที่ปราสาทหินศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ชมรู้ถึงสาเหตุที่คำแก้วไม่ใช่คนธรรมดาแต่มีวิญญาณของเจ้าแม่นาคีสิงอยู่ในร่างของเธอ ส่วนเหตุการณ์ที่เป็นบ่อเกิดให้เจ้าแม่นาคีต้องแค้นใจเพราะถูกมนุษย์กลุ่มหนึ่งทำร้ายด้วยการจับมาขายเป็นสินค้าให้กับชาวต่างชาติ บทละครโทรทัศน์ยังคงนำเหตุการณ์ในนวนิยายมาถ่ายทอดไว้ นอกจากนี้ยังพบว่ารายละเอียดบางอย่างในนวนิยายและบทละครโทรทัศน์มีสิ่งที่แตกต่างกัน เช่น เหตุการณ์ในนวนิยายที่นายเคนไปจับงูเจ้าแม่นาคีได้ โดยใช้เชือกกล้วย แต่บทละครโทรทัศน์ นายเคนใช้แหวนพิรอดในการจับงูเจ้าแม่นาคี จึงทำให้การเปิดเรื่องของนาคีในนวนิยายและบทละครแตกต่างกัน เนื่องจากบทละครได้มีการปรับเปลี่ยนสิ่งของวิเศษในเนื้อเรื่องเพื่อทำให้แหวนพิรอดมีบทบาทต่อการสร้างความเร้นลับและแสดงให้เห็นอำนาจพุทธคุณที่มีฤทธิ์มากกว่าสิ่งเหนือธรรมชาติ

การดำเนินเรื่อง คือการผูกปมปัญหา จุดหักเห และจุดเริ่มการคลี่คลาย (บุญยงค์ เกศเทศ, ๒๕๓๖) ในนวนิยายนาคีดำเนินเรื่องโดยการเล่าเรื่องแบบย้อนต้นในบางตอน เพื่อทำให้ผู้อ่านเห็นภูมิหลังของตัวละครที่มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตชาติ เป็นการเท้าความว่าตัวละครแต่ละคนนั้นเป็นใครมาก่อน และเพราะเหตุใดจึงต้องมาชดใช้กรรมกันในชาตินี้ จนไปถึงการนำเสนอเหตุการณ์ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่องกันไปทำให้เนื้อเรื่องดูมีความน่าสนใจติดตาม

เมื่อนำนวนิยายมาเปรียบเทียบกับบทละครโทรทัศน์จะเห็นได้ว่าตุการณ์ในอดีตชาติมีรายละเอียดที่แต กต่างกัน กล่าวคือในนวนิยายกล่าวว่าถึงตอนที่ได้ได้ปลาไหลเผือกมาทำอาหารนั้น ได้มาจากการที่นิรุทราชสั่งให้เจ้าชายแสนเมืองไปคุมทัพทหารที่ต่างเมือง ชาวบ้านก็จับงูเผือกได้จึงนำมาถวาย โหราจารย์ก็ได้พิจารณาว่าปลาไหลเผือกตัวนี้ มีหงอนคล้ายกับพญานาค จงปล่อยไปเถิด แต่นิรุทราชไม่ปล่อย ซึ่งในบทละครโทรทัศน์กล่าวไว้ต่างกันคือมรุกขนครเกิดข้าวยากหมากแพง ฝนไม่ตก นิรุทราคิดว่าในเมื่อพญานาคเจ้าแห่งแม่น้ำไม่ยอมช่วย จึงสั่งให้ทหารไปทำลายรูปปั้นพญานาคทั้งเมือง นิรุทราชได้สั่งให้โหราจารย์นั่งจับยามสามตาว่าที่เกิดอาเพศเหตุร้ายนี้เพราะอะไร พบว่ามีปลาไหลเผือกอาศัยอยู่ในแม่น้ำซึ่งเป็นลูกของนาคี ตนจึงสั่งให้บริวารไปจับมาและให้นำมาทำอาหารและนิรุทราชก็สั่งประหารไชยสิงห์ นาคีรู้ จึงโกรธแค้นมาก จึงฆ่า นิรุทราชรวมทั้งบริวาร และบันดาลให้น้ำท่วม จนเมืองมรุกขนครจมอยู่ใต้บาล

ในชาติปัจจุบันทุกคนจึงได้มาพบกันและได้มาทำร้ายเจ้าแม่นาคีเมื่อถึงวันสุริยคราสหรือวันอื่นๆทั่วไป ที่มีการตายของผู้คนซึ่งถูกงูกัดตาย นาคีในร่างของคำแก้วมักจะฝันว่าตนนั้นฆ่าคนตาย และรู้สึกว่าเหมือนเป็นอีกร่างหนึ่งของตนที่ออกไปทาร้ายฆ่าผู้คน

เห็นได้ว่าการดำเนินเรื่องในบทละครโทรทัศน์นั้น ดำเนินเรื่องตั้งแต่ความเป็นมาของตัวละครและได้มีการเล่าเรื่องแบบย้อนอดีตปัจจุบันสลับกันทำให้เกิดความเข้าใจว่าเหตุการณ์ต่างๆมีความเป็นมาอย่างไร

ความแตกต่างของนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์ที่เด่นชัดที่สุดคือ ชื่อในอดีตของทศพล ในนวนิยายใช้ชื่อว่าเจ้าชายแสนเมืองเป็นเชลยศึก แต่บทละครโทรทัศน์ใช้ชื่อว่าไชยสิงห์เป็นแม่ทัพของเมืองปัตตนครและถูกจับมาเป็นเชลยศึก ข้อความในนวนิยายเมื่อเปรียบเทียบกับบทละครโทรทัศน์เป็นดังนี้

นวนิยาย	บทละครโทรทัศน์
“เจ้าชายแสนเมืองทรงพระดำเนินในอุทยานตอนเย็น เขาเป็นอดีตภพของทศพล จึงมีรูปร่างหน้าตาเหมือนกัน แสนเมืองเป็นเชลยหรือตัวประกัน ซึ่งนิรุทธราชจับมาจากประเทศราช” *(ตรี อภิรุม, ๒๕๕๙: ๒๒๙)*	*ทศพลคือ “ไชยสิงห์” แม่ทัพใหญ่แห่งปัตตนคร ที่กำลังพนมมือหันหน้าไปยังธารน้ำตกที่มีรูปสลักของพญานาคแผ่พังพาน* *“ข้า...แม่ทัพไชยสิงห์...ขอตั้งสัจจะวาจาต่อหน้าองค์พญานาคผู้ศักดิ์สิทธิ์ จงรับรู้ คำสาบานของข้า ข้ามีใจรักภักดิ์เจ้าเพียงผู้เดียว หากข้าได้มาเป็นแม่เรือน จะรักมิรู้เบื่อ เชื่อมิรู้หน่าย แม้ตายจาก... ข้าก็จักเฝ้ารอทุกชาติภพหากข้าแหนงหน่ายต่อนางแม้สักเมื่อเชื่อวันขอให้ข้าจงตายใน ๓ วัน ๗ วันเถิด”* *(สรรัตน์ จิรบวรวิสุทธิ์, ๒๕๕๙: ๓๐)*

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของตัวละครบางตัวในนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์ก็แตกต่างกันเช่น ลำเจียกซึ่งในนวนิยายระบุว่าอดีตชาติเป็นมเหสีของพระเจ้านิรุทราช แต่ในบทละครโทรทัศน์ กำหนดให้อดีตชาติ ของลำเจียกเป็นธิดาของของพระเจ้านิรุทราชและได้แต่งงานกับไชยสิงห์

จากการศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์ มีการดำเนินเรื่องคล้ายคลึงกันโดยการเล่าเหตุการณ์ที่ระลึกชาติได้ว่าใครเป็นอย่างไรมาก่อน และเหตุใดจึงได้มาพบเจอกันในชาตินี้ ต้องชดใช้กรรมในอดีตชาติของตนที่ทำไว้ โดยมีบางตอนที่นำมาแปรรูปเป็นบทละครมีรายละเอียดที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง เช่น บริบทของตัวละครที่มีการเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของรูปแบบการนำเสนอ แต่ยังคงเค้าโครงเดิมไว้เป็นหลัก เพื่อให้คนดูเข้าใจ เรื่องราวไม่ซับซ้อนจนเกินไป รวมไปถึงดำเนินเรื่องได้อย่างน่าสนใจ

การปิดเรื่อง คือขั้นตอนในการคลี่คลายปมปัญหาต่างๆในเรื่องที่เกิดขึ้น นวนิยายเรื่องนาคีนำเสนอจุดจบของเรื่องที่ไม่สมหวังในความรักและให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านด้วยฉากบรรยากาศที่ทำให้ผู้อ่านจินตนาการตาม

ในการปิดเรื่องของบทนวนิยาย โดยการบอกเหตุการณ์ที่เป็นจุดจบของทุกตัวละคร โดยเป็นการรวมตัวของตัวละครหลัก แสดงให้เห็นถึงการไม่สมหวังของความรักโดยที่คำแก้วกลายเป็นงูตลอดชีวิต และทศพลตัดสินใจบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับคำแก้ว และพอเวลาผ่านไป ก็ได้มีคณะนักศึกษามาเยี่ยมชม และก็ได้พบกับพระภิกษุนั่นก็คือทศพล และมีนิสิตหนุ่มได้พูดคุยกับพระทศพลโดยเกี่ยวกับประวัติของปราสาทหินนี้

คำแก้วได้เข้าไปรักษาศีลอยู่ในถ้ำ ก้มลงกราบพระพุทธรูปพร้อมกับน้ำตาไหล เนื่องจากเธอได้เห็นภาพที่แม่ของตนและทศพลถูกทำร้าย และตนก็ตัดสินใจที่จะยอมกลายเป็นสัตว์เลื้อยคลานไปชั่วกัปชั่วกัลป์ เพื่อที่ออกไปแก้แค้นศัตรู

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับบทละครโทรทัศน์จะเห็นว่ามีรายละเอียดที่แตกต่างกันคือ หลังจากที่เจ้าแม่นาคีออกมาแก้แค้นโดยการฆ่าบุญส่งและพรรคพวกทั้งหมด ทศพลก็ได้เรียกนาคีจากนั้นร่างพญางูใหญ่ก็ย่อขนาดลงมาอยู่ที่ด้านหน้าของทศพล และรับรู้ถึงความรู้สึก โดยนาคีในร่างงูเล็กได้น้ำตาไหล ส่วนทศพลน้ำตาไหลอาบแก้ม และพูดกับนาคีว่า ไม่ว่าเธอจะเป็นอะไร ตนก็รัก แต่ในบทละครโทรทัศน์ ในฉากนี้เจ้าแม่นาคีในสภาพพญานาค ได้กลายร่างเป็นนาคีในรูปมนุษย์และได้ร่ายรำกับทศพลด้วยอาลัย ทั้งสองน้ำตาอาบแก้ม ทศพลได้ขอโทษและขอให้นาคีอยู่กับตน แต่ก็เป็นไปไม่ได้เนื่องจากคำแก้วต้องกลายเป็นนาคอยู่ใต้บาดาล ชั่วกัปชั่วกัลป์ ทศพลได้ให้คำมั่นสัญญาไม่ว่าจะนานแค่ไหนตนก็จะรอเพื่อที่ทั้งสองกลับมารักกัน

ต่อมาทศพลได้ตัดสินใจบวชเพื่อที่จะอุทิศส่วนกุศลให้กับคำแก้ว เพื่อที่ในชาติ ต่อ ๆ ไป ตนกับคำแก้วจะได้กลับมาเป็นคนรักกันอย่างสมหวัง โดยในบทนวนิยาย กล่าวว่าหลังจากที่ทศพลได้บวชช่วงเวลาผ่านไปหลายปี ซึ่งประจำอยู่ที่สำนักสงฆ์ใกล้กับปราสาทหินจนมีอายุได้สี่สิบกว่าปี ได้มีคณะนิสิตนักศึกษาเดินทางมาศึกษาดูงานเกี่ยวกับโบราณสถาน และมีนิสิตคนหนึ่งชื่อว่าพยับที่มีความสนใจในประวัติศาสตร์ และสามารถสื่อสารกับสิ่งลี้ลับได้ โดยที่เขาได้ไปสนทนากับพระทศพลในเรื่องประวัติของปราสาทหินหลังใหญ่ แต่ในบทละครโทรทัศน์ กล่าวว่า หลังจากที่เหตุการณ์เลวร้ายจบลง ทศพลตัดสินใจบวชเพื่อที่อุทิศกุศลให้กับคำแก้ว จนกาลเวลาผ่านไป จนพระทศพลได้ไปธุดงค์และปักกลดอยู่ที่ริมแม่น้ำโขง ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ ได้เห็นบั้งไฟพญานาคลอยขึ้นมาจากแม่น้ำโขง ตนจึงรับรู้ได้ว่า เกิดจากนางพญานาคีได้พ่นไฟเหนือน้ำเพื่อเป็นพุทธบูชาและเป็นอนุสรณ์แห่งความรักไปตราบชั่วนิจนิรันดร์

จากการศึกษาเปรียบเทียบการปิดเรื่องในนวนิยายและบทละครโทรทัศน์ จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกันโดยที่บทละครโทรทัศน์จะยึดแนวเหตุการณ์ของตอนจบเป็นหลัก ยังคงโครงเรื่องที่แท้จริงไว้ แต่บทละครได้มีการเปลี่ยนแปลงลำดับเหตุการณ์ และสถานที่เพื่อความเหมาะสมของการทำบทละคร โดยตอนท้ายสุดของเรื่อง ไม่เหมือนกัน เพื่อที่ให้เหมาะสมกับการถ่ายทำเป็นละคร ที่ต้องการให้เรื่องมีความกระชับ

๑.๒ ตัวละคร

ในที่นี้จะศึกษาในเฉพาะตัวละครเอก ได้แก่ คำแก้ว ทศพล และลำเจียก

คำแก้ว หญิงสาวรูปร่างสวย ดวงตากลมโต ราวกับเทพธิดา เธออยู่กับแม่เพียงสองคน เป็นครอบครัวที่มีฐานะยากจนเก็บหน่อไม้ขายผักเป็นอาชีพ มีการใช้ชีวิตไม่เหมือนใคร เป็นเด็กกตัญญู แต่ในบางครั้งเธอกลับรู้สึกว่าคำปองไม่ใช่แม่ของตน คำแก้วเป็นคนที่ไม่ยอมแพ้ ซื่อสัตย์ มั่นคงในความรักที่มีต่อทศพล ตั้งแต่อดีตชาติจนปัจจุบันและเป็นร่างของวิญญาณเจ้าแม่นาคี คำแก้วมีลักษณะเป็นตัวละครแบบตัวกลมคือมีพัฒนาการด้านอุปนิสัยที่เปลี่ยนแปลงจากต้นเรื่องสู่ปลายเรื่อง กล่าวคือ เมื่อเกิดเรื่องราวที่ทำให้โกรธ หรือถูกทำร้ายก็จะทำให้กลายเป็นผู้ที่ใจร้อน ฉุนเฉียว อารมณ์รุนแรง และจะตอบโต้ด้วยการใช้กำลัง บุคลิกในวัยเด็กของคำแก้ว เป็นเด็กที่ชอบเก็บตัวอยู่เงียบๆคนเดียวละมักจะขึ้นไปเล่นที่ปราสาทร้าง

คำแก้วในนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์มีความแตกต่างกัน คือ ในนวนิยายคำแก้วจะมีลักษณะนิสัยที่ฉุนเฉียว ต่อสู้ไม่ย่อถ้อ ไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ กล้าได้กล้าเสีย แต่บทละครโทรทัศน์ คำแก้วจะมีลักษณะนิสัยที่เป็นคนน่าสงสาร ถูกรังแกตลอดทั้งเรื่อง จึงทำให้ผู้ชมเกิดความเห็นใจ เอาใจช่วย

ทศพล เป็นตัวละครเอกฝ่ายชายมีรูปร่างสันทัด หน้าตาดี สุขุมคัมภีรภาพ อุปนิสัยที่รักความยุติธรรม เชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ได้เป็นคนมีหลักการ และยอมสละชีวิตเพื่อความรักได้ มีลักษณะเป็นตัวละครตัวกลม เพราะมีการเปลี่ยนสถานภาพจากต้นเรื่องสู่ปลายเรื่อง กล่าวคือ ในตอนเปิดเรื่องทศพลเป็นนักศึกษาโบราณคดีที่มาขุดค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์จนได้พบรักกับคำแก้วจนได้แต่งงานและครอบครัวได้เผชิญปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและต้องประสบกับความจริงที่ว่าคำแก้วซึ่งเป็นเมียของตนได้เป็นร่างของเจ้าแม่นาคี ซึ่งไม่สามารถจะอยู่ร่วมชีวิตกับตนได้ บาปกรรมที่เจ้าแม่นาคีไม่อาจเป็นมนุษย์ได้กับความรักที่ทศพลมีต่อเธอทำให้ทศพลต้องบวชเป็นพระเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้เจ้าแม่นาคีพ้นจากบาปกรรมและหวังว่าจะได้เกิดมาเป็นคู่ครองของตนในชาติต่อไป ตัวละครทศพลทั้งใน นวนิยายและบทละครโทรทัศน์ มีลักษณะนิสัยและความเป็นไปที่เหมือนกัน

ลำเจียก เป็นนางร้ายในเรื่อง มีรูปร่างผิวขาวอวบ ทรวดทรงองค์เอว เย้ายวน นิสัย ขี้อิจฉาคำแก้ว ชอบกลั่นแกล้ง ซึ่งเป็นตัวละครตัวแบนที่มีลักษณะนิสัยแบบเดียวตลอดทั้งเรื่อง ลำเจียกพยายามทำทุกวิธีทางเพื่อจะเอาชนะคำแก้ว และท้าทายเจ้าแม่นาคี ด้วยการแย่งทศพลสามีของคำแก้ว มาเป็นสามีตนเอง ด้วยการทำเสน่ห์คุณไสย

ลักษณะอุปนิสัยและพฤติกรรมของลำเจียก ในนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์มีความสอดคล้องกัน แต่ในตอนปิดเรื่องของบทละครโทรทัศน์ ลำเจียกไม่ตายด้วยน้ามือของเจ้าแม่นาคี เพราะในอดีตชาติลำเจียกไม่ได้มุ่งทาร้ายเจ้าแม่นาคี

๑.๓ ฉากและบรรยากาศ

การเปรียบเทียบฉากและบรรยากาศ นวนิยายและบทละครโทรทัศน์เรื่องนาคีมีความคล้ายคลึงกัน บทละครโทรทัศน์มีความพยายามที่จะเลือกใช้ฉากและบรรยากาศที่ใกล้เคียงกับบทบรรยายในนวนิยาย โดยที่ฉากในบทละครโทรทัศน์ก็ได้รับมีการปรับเพื่อให้เข้ากับสถานที่จริง อีกทั้งปรับให้เข้ากับบทบาทของตัวละครที่โดดเด่นในฉากนั้นๆ

๑.๔ การใช้ภาษา

ภาษาที่ใช้ ในนวนิยาย ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาปาก และเป็นภาษากลาง(ภาษาไทยมาตรฐาน) เพื่อที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย แต่ในบทละครโทรทัศน์ได้ดัดแปลงถ้อยคำไปบ้างเพื่อให้เหมาะสมในการพูดบทของนักแสดง ในการแสดงจริงที่ออกอากาศให้รับชม การสนทนาเกือบหมดจะใช้ภาษาอีสานทั้งสิ้น เพื่อผู้ชมที่รับชมบทโทรทัศน์จะเข้าใจง่าย เพิ่มอรรถรสในการรับชม แต่ก็ยังคงเค้าโครงของบทสนทนาของในนวนิยายได้คงเดิม

๒. อนุภาคในนวนิยายเรื่องนาคี

นวนิยายเรื่อง “นาคี” โดดเด่นเรื่องอนุภาคที่มีความมหัศจรรย์ ของสิ่งวิเศษ จึงทำให้มีความน่าสนใจอย่างมาก โดยจะวิเคราะห์ หาอนุภาคในนวนิยายเรื่อง “นาคี” แบ่งได้เป็น ๓ ประเภทดังนี้

๑. อนุภาคบุคคล ได้แก่ ตัวละครที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะพิเศษอาจเป็น คน สัตว์ อมนุษย์

๒. อนุภาควัตถุสิ่งของ ได้แก่ วัตถุสิ่งของที่มีลักษณะพิเศษหรือแปลกผิดธรรมดา

๓. อนุภาคสถานที่ เหตุการณ์หรือพฤติกรรม ได้แก่ เหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่มีลักษณะพิเศษ

อนุภาคบุคคล

อนุภาคบุคคลที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนาคี ได้แก่ นาคี เลื่อมประภัสกับฉัตรสุดา และวัชรปราการ

๑. นาคี สำหรับตัวละครแรกที่จะกล่าวถึงคือ นาคี ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง เหตุการณ์ตอนหนึ่งในนวนิยายกล่าวถึง เมืองมรุกขนครในสมัยพระเจ้านิรุทธราช ชาวบ้านจับปลาไหลเผือกตัวใหญ่ยาวเจ็ดวาได้ในสระจึงนำมาถวาย แต่ท่านโหราจารย์กราบทูลว่า ปลาไหลเผือกใหญ่ยาวถึงขนาดนี้และมีหงอน ไม่ใช่สัตว์ธรรมดา องค์นิรุทธราชหรือบุญส่งในชาติก่อนไม่เชื่อเรื่องที่บอกมา จอมราชาหันไปถามเหล่าเสนาอำมาตย์ พวกนั้นล้วนเป็นบุคคลที่เกิดในยุคปัจจุบันทั้งสิ้น เช่น ขุนวังเป็นหมออ่วม บริวารคือ นายกอ กำนันแย้ม เชษฐ์ เคน และใครอีกหลายคนที่ถูกเจ้าแม่นาคีกัดตายในวันสุริยคราส สนมสองคนของพระเจ้านิรุทธราชได้แก่พิมพ์พรกับลำเจียก พระเจ้านิรุทธราชสั่งเป็นการด่วนให้นำปลาไหลเผือกไปฆ่าแล้วแจกจ่ายให้คนในวังและแจกจ่ายชาวบ้านให้ทั่ว ตกค่ำคืนนั้น มีลมพัดแรง เจ้าแม่นาคีสำแดงฤทธิ์ บัลดาลฝนตกกระหน่ำ แผ่นดินไหว น้ำท่วมเมืองมรุกขนครพังทลาย ทุกสิ่งทุกอย่างจมลงไปอยู่ใต้พื้นพสุธา หลังจากเหตุการณ์นี้นาคีได้สร้างกรรมหนัก เพราะจิตอาฆาตพยาบาทรุนแรง ฟ้าดินจึงสาปให้ร่างกลายเป็นหิน ครึ่งหนึ่งเป็นคนแสดงถึงความดี ส่วนอีกครึ่งหนึ่งเป็นงูแสดงถึงความชั่วร้าย กาลเวลาผ่านไปสตรีผู้ต้องวิบากกรรมเกิดเป็นงูขาวจำศีลที่โขงเจียม ถูกจับนำมาขาย เมียของเคนเจ็บท้องคลอดลูกก่อนกำหนด เธอสงสารคำปองจับใจในวินาทีเดียวกับทารกสิ้นชีวิต เจ้าแม่นาคีกลั้นใจแทรกวิญญาณเข้าร่างเด็ก ก็เท่ากับเธอเกิดใหม่อีกชาติด้วยร่างของมนุษย์ นาคีจึงมีสามร่างด้วยกัน คือ ร่างที่หนึ่งเป็นร่างของหญิงสาวชาวบ้านธรรมดา ร่างที่สองเป็นร่างงูเผือกมีหงอน และร่างที่สามเป็นแม่เทพธิดาไพร

ร่างหญิงสาวชาวบ้าน คำแก้วเป็นลูกสาวคนเดียวของนางคำปองกับไอ้เคน เธอเฝ้าเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอม หลังจากไอ้เคนตายเธอก็ไม่คิดที่จะมีสามีใหม่ เพราะเกรงว่าพ่อเลี้ยงจะรังแกเลือดเนื้อเชื้อไขของตน คำปองพาคำแก้วย้ายจากโขงเจียมไปอยู่ที่ดอนไม้ป่า จังหวัดบุรีรัมย์ คำแก้วแตกต่างจากเด็กหญิงทั่วไป คือ บางครั้งชอบเดินเที่ยวป่าคนเดียวหรือไม่ก็แอบคิดอะไรคนเดียว และที่สำคัญเธอเป็นเด็กที่ไม่กลัวงูเพราะคิดว่างูนั้นเป็นเพื่อนของเธอ ดังเหตุการณ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า คำปองตกใจเมื่อเห็นคำแก้วนั่งห้อยเท้าที่บันไดหินด้านข้างมีงูเห่าตัวเท่าแขนชูคอแผ่แม่เบี้ย ส่ายหัวจะฉกคำแก้ว แต่เธอนั่งสงบไม่มีอาการกลัวงูตัวนั้นสักนิด ช่างน่าประหลาดใจงูที่จะฉกเธอกลับเลื้อยหายไปในพงหญ้า (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๑๑)

ร่างงูเผือกมีหงอน จะปรากฏตัวขึ้นเมื่อเธอโกรธดั่งเหตุการณ์ตอนหนึ่งคือ ทศพลและคำปองถูกกำนันแย้มและลูกสมุนจับมาเป็นเชลย ถูกคุมตัวไปยังปราสาทร้าง กำนันแย้ม สั่งบริวารปักเสาไม้ ตรงกับประตูด้านหน้า ไม่ห่างจากปากอุโมงค์ คำปองและทศพลถูกมัดติดกับเสา กำนันแย้มคิดวิธีที่จะทรมานให้ตายช้าๆโดยการสุมไฟที่โคนเสา ทั้งทศพลและคำปองต่างสำลักควัน เปลวเพลิงเริ่มแตกปะทุ ลูกไฟผสมควันลอยขึ้นสูง ทศพลเหงื่อออกท่วมตัว ส่วนคำปองกรีดร้องจนเงียบเสียงไป ทำให้เจ้าแม่นาคีโกรธมากที่ทำร้ายคนที่เธอรักถึงสองคน และกลายร่างเป็นนาคี มีขนาดลำตัวเทียบเท่าต้นตาล พันรอบปราสาทหิน มีเกล็ดสีขาวประกายรุ้ง และมีหงอนลายกนกสีชมพู มีดวงตาที่แดงก่ำเต็มไปด้วยความโกรธเหมือนจะพ่นไฟออกมา (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๕๕๖)

ร่างแม่เทพธิดาไพร คำแก้วได้ลงไปที่อุโมงค์ถ้ำเทวาลัย บริเวณปากถ้ำสว่าง แต่มองไกลออกไปพบกับความมืดอันน่ากลัว คำแก้วไม่กลัวที่จะเดินเข้าไป จึงเดินผ่าความมืดเพื่อลงไปภายในถ้ำ แผ่นดินเกิดเลื่อนออกจากกันมีแสงสีทองส่องออกมาจากห้องเนรมิตประตูลับเลื่อนเปิด วินาทีนั้นคำแก้วกลายร่างเป็นแม่เทพธิดาสวมชุดแพรเยื่อไม้บนหัวมีมงกุฎรูปงูประดับอยู่ที่เรือนผม (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๔๐๖)

๒. เลื่อมประภัสกับฉัตรสุดา เป็นตัวละครผู้ช่วยของนาคีในฐานะบริวาร เหตุการณ์ตอนหนึ่งกล่าวว่า คณะกำนันแย้มได้บุกป่าโปร่ง แต่เหมือนว่าจะหลงทาง ทุกคนแลไปเห็นปราสาทขนาดเล็กที่ปรักหักพัง แต่~~ง~~ช่างน่าแปลก กำแพงศิลาแลงอิฐปูนเชื่อมกับหินเหมือนว่าจะเป็นสีเขียวเลื่อมไปหมด หมอไสยศาสตร์ จึงร่ายมนต์ ในทันใดนั้นทุกคนก็ประจักษ์ว่ามันคือภาพลวงตา ต่อมาได้ยินเสียงสาวๆเล่นน้ำที่ ลำธาร พวกเธอสวยเหมือนกินรีลงเล่นน้ำ กำนันแย้มผู้นำตำบลจึงสั่งให้ลูกสมุนลงไปจับตัวพวกเธอไว้ สมุนของกำนันแย้มได้จับเลื่อมประภัสกับฉัตรสุดา เด็กสาวทั้งสองเพ่งมองด้วยความโกรธ และค่อย ๆ กลายร่างเป็นงู ผิวหน้าหยาบกร้านเป็นสีเขียว มีตกสะเก็ด หงอนโผล่ออกมา พร้อมกับรัดร่างสมุนของกำนันแย้มจมใต้ลำธาร จนสิ้นลมหายใจ (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๒๙๕)

๓. วัชรปราการ เป็นสมุนของเจ้าแม่นาคีที่คอยช่วยเหลือในเหตุการณ์คับขัน เช่นตอนที่เจ้าแม่นาคีปรารถนาที่จะเป็นมนุษย์ถาวรเพราะไม่ต้องการกลับมาเป็นงูอีก นาคีจึงต้องจำศีลอยู่ในถ้ำเนรมิตเป็นเวลาหนึ่งร้อยวัน หากออกจากถ้ำก่อนหนึ่งร้อยวันร่างก็จะกลายเป็นงูตลอดไป ขณะเดียวกันที่ผนังถ้ำเกิดภาพนิมิต พวกกำนันแย้มพร้อมลูกสมุนอยู่กันรอบเทวาลัย จึงมีคำสั่งให้วัชรปราการออกไปบอกทศพลกับคำปองให้รีบหนีไปเมื่อประตูลับถูกเปิดออก วัชรปราการในร่างหนุ่มวัยสามสิบเดินเข้ามา สวมชุดสีชมพูคล้ายเครื่องทรงกษัตริย์ จุดเด่นบนใบหน้าคือมีคางสีแดงแหลมและงอนเหมือนคางแพะ เพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งจากเจ้าแม่นาคีให้ไปดูแลทศพลและคำปองที่เรือนเพราะสังหรณ์ว่าพวกกำนันแย้มจะจับตัวไปเป็นเชลย (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๕๓๔-๕๓๕)

จะเห็นได้ว่าอนุภาคบุคคลทั้งสี่ตัวละครนี้มีลักษณะพิเศษคือเป็นนาคที่สามารถแปลงกายเป็นมนุษย์ได้ นาคีเป็นตัวละครเอกที่มีคุณสมบัติพิเศษคือเป็นงูเผือกที่มีอำนาจฤทธิ์มหาศาลและสามารถฆ่ามนุษย์นับร้อยนับพัน ส่วนตัวละครผู้ช่วยทั้งสามเป็นอนุภาคบุคคลที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าแม่นาคีและทำให้เรื่องราวดำเนินต่อไปได้อย่างน่าติดตาม

อนุภาคสิ่งของ

๑. แหวนหลวงปู่มั่น เป็นอนุภาคที่มีคุณสมบัติพิเศษกล่าวคือ แหวนทองเหลืองลงอักขระปลุกเสก ซึ่งหลวงปู่ที่อำเภอวารินชำราบมอบให้ลำเจียก ถ้าพกติดตัวหรือสวมไว้ตลอดอสรพิษจะไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะ หลวงปู่ท่านว่าป้องกันอสรพิษได้ทุกชนิด คุณวิเศษของแหวนหลวงปู่มั่นปรากฏในหลายตอน เช่นตอนที่หมออ่วมจะทำพิธีตามคัมภีร์ไสยเวทโบราณถือว่า ไฟจากดวงอาทิตย์เป็นไฟที่บริสุทธิ์และทรงพลัง เมื่อเผาอะไรก็วอดวายทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ชาวฮินดูบางกลุ่มจึงบูชาพระอาทิตย์ (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๑๔๓)

๒. ว่านพญาลิ้นงู เป็นอนุภาคที่มีคุณสมบัติพิเศษกล่าวคือ เป็นว่านที่หมออ่วมขุดมาจากป่าโดยว่านนี้มีสรรพคุณแก้พิษงู ตะขาบถ้าปลูกในบ้านงูจะไม่กล้าเลื้อยเข้ามา หมออ่วมจึงให้ นายกอพกว่านติดตัวไว้เพราะเชื่อว่าสามารถป้องกันงูได้ทุกชนิด หมออ่วมพยายามพิสูจน์ว่าคำแก้วเป็นนาคีจริงหรือไม่ จึงใช้ว่านนี้เป็นเครื่องทดสอบ เพราะเมื่อนาคีเข้าใกล้กับว่านพญาลิ้นงูจะทำให้ร้อนรุ่มไปทั้งตัวและ ถ้าอยู่ใกล้เป็นเวลานานก็จะกลายร่างเป็นงูเผือกมีหงอนทันที อย่างเช่นเหตุการณ์ว่านพญาลิ้นงูที่หมออ่วมนำมาขุดฝั่งไว้ใต้ถุนบ้านของคำแก้วเพื่อที่จะพิสูจน์ว่าคำแก้วคือเจ้าแม่นาคีหรือไม่และเมื่อคำแก้วได้ขึ้นบ้านและเข้าไปในห้องจึงทำให้มีอาการ เร่าร้อน หงุดหงิด โมโห ซึ่งเกิดจากฤทธิ์ของว่านพญาลิ้นงู (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๓๒๐)

๓. ดาบเหล็กไหล เป็นอาวุธของเสือเดี่ยวที่เชื่อว่าสามารถใช้ปราบเจ้าแม่นาคีได้ เหตุการณ์ตอนหนึ่งได้กล่าวว่า เสือเดี่ยวซึ่งถูกบริวารงูของเจ้าแม่นาคีรุมกัดตาย มาเข้าฝันนายกอเพื่อบอกว่าดาบเหล็กไหลสามารถปราบเจ้าแม่นาคีได้ และดาบนั้นอยู่ที่แม่มาซึ่งเป็นภรรยาของเสือเดี่ยวจึง สั่งให้นายกอมาขอยืม ภรรยาเสือเดี่ยวตอบตกลงเดินขึ้นเรือนแล้วกลับมาพร้อมกับอาวุธศักดิ์สิทธ์มามอบให้กับนายกอ นายกอต้องการจะทดลองฤทธิ์ของดาบเหล็กไหลจึงดึงดาบออกจากฝักเห็นเนื้อเหล็กเป็นสีเขียวปีกแมลงทับจึงตั้งจิตอธิษฐานให้ดาบเหล็กไหลสำแดงฤทธิ์ นายกอลงนั่งพร้อมชักดาบออกจากฝักเมื่อเนื้อดาบเหล็กไหลต้องแสงแดดเกิดประกายวูบวาบ นายกอพนมมือเหนือศีรษะอธิษฐาน ถ้าดาบเล่มนี้ศักดิ์สิทธิ์จริงขอจงแสดงอิทธิฤทธิ์ให้เห็นด้วยเถิด หลังจากนั้นนากอก็ฟันดาบเข้าไปที่สายรุ้ง อานุภาพของดาบเหล็กไหลตัดสายรุ้งขาดเป็นสองท่อน (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๓๑๐)

๔. กิ่งต้นขนครุฑ ใบมีลักษณะยาวรีเป็นจักรๆ เป็นอนุภาคที่มีคุณสมบัติพิเศษกล่าว คือ เมื่อนำมาบดผสมอาหารให้คำแก้วกินในวันดับมีความรุนแรงเท่ากับยาพิษ คำแก้วจะตายแล้วกลายร่างเป็นงูเผือกหัวหงอนทันที โดยหมออ่วมได้ขโมยของวิเศษนี้มาจากหลวงปู่ เนื่องจากพญานาคกลัวพญาครุฑ ซึ่งเหตุการณ์หนึ่งในเรื่องศัตรูเจ้าแม่นาคีเคยใช้หินศิลารูปนารายณ์ทรง

ครุฑปราบเจ้าแม่นาคีเกือบสำเร็จ กิ่งต้นขนครุฑจึงมีอำนาจที่นาคีเกรงกลัวศัตรูจึงคิดหาวิธีพิสูจน์ว่า คำแก้วเป็นนาคีจริงหรือไม่โดยใช้วิธีหั่นกิ่งต้นขนครุฑออกเป็นแว่นๆ บดผสมกับอาหารให้คำแก้วกินในวันดับฤทธิ์ของกิ่งต้นขนครุฑจะมีความร้ายแรงเท่ากับกินยาพิษคำแก้วก็จะตายแล้วกลายร่างเป็นงู แต่วิธีนี้ก็ไม่สำเร็จ เนื่องจากคำแก้วรับรู้ได้ว่าศัตรูกำลังจะหาวิธีทำร้ายตนอยู่คำแก้วจึงไม่หลงกล (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๔๖๘-๔๖๙)

๕. หินศิลาพญาครุฑ เป็นรูปพระนารายณ์ทรงครุฑ หินผีมือของคนสมัยขอม อายุไม่ต่ำกว่าพันปี ในตำนานก็ระบุไว้ว่าพญาครุฑชนะพญานาคตลอดกาล เป็นอนุภาคที่มีคุณสมบัติพิเศษกล่าวคือเมื่อนาคีอยู่ใกล้หินศิลาพญาครุฑนี้จะเกิดความรุ่มร้อนไปทั้งตัว ดังที่กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า ศัตรูของเจ้าแม่นาคีได้วางแผนลวงคำแก้วให้เดินเข้ามาในวงสายสิญจน์แต่คำแก้วรู้โดยสัญชาตญาณว่าด้ายนั้นผูกโยงกับศิลาพญาครุฑเธอจึงรีบถอยห่างออกมา เมื่อพ้นอำนาจพลังของศิลาพญาครุฑความรุ่มร้อนก็หายไปทันที (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๓๒๙)

๖. หงอนพญานาค เป็นอนุภาคที่มีคุณสมบัติพิเศษกล่าวคือ เมื่อนำมาสัมผัสที่หน้าผากของนาคี ก็จะกลายร่างเป็นงูเผือก ของวิเศษนี้ทศพลได้มาจากรูปปั้นนาคีซึ่งขุดพบที่ตำบลหนองไทร ลักษณะของรูปปั้นเป็นศิลาขาวอมชมพูรูปหญิงสาวเปลือยท่านอนบิดตัวช่วงล่างตั้งแต่สะโพกลงไปเป็นหางงูและส่วนบนหน้าผากที่จรดกับศีรษะมีหงอนซึ่งทศพลเก็บหงอนพญานาคที่หลุดจากเทวรูปนี้ไว้ในกระเป๋าเสื้อ ขณะที่เดินทางเข้ามายังหมู่บ้านดอนไม้ป่า คุณวิเศษของหงอนพญานาคคือสามารถพิสูจน์ว่าใครเป็นนาคีได้ดังเหตุการณ์ที่ทศพลต้องการจะพิสูจน์ว่าคำแก้วเป็นนาคีจริงหรือไม่ เมื่อทศพลได้หยิบหงอนออกจากกระเป๋าเสื้อ เพื่อต้องการพิสูจน์ว่าคำแก้วเป็นงูตามที่ชาวบ้านลือกันหรือไม่ ทศพลจึงตัดสินใจสัมผัสหงอนสีขาวอมชมพูไปที่หน้าผากของเธอ ช่างเป็นเรื่องที่ประหลาดหงอนติดหน้าผากเธอแน่นเหมือนมีแม่เหล็กมาดูดไว้ และร่างกายของคำแก้วเริ่มกลายเป็นงู (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๖๒๘)

๗. ผลไม้ทิพย์ ในรุ่งเช้า คำปองตื่นขึ้นในปราสาทหิน เธอลุกไปล้างหน้า แล้วได้พบฉัตรสุดา และเลื่อมประภัสตลอดเวลาที่เธอพักที่เทวาลัยร้างหญิงสาวคู่นี้มักจะมาเยี่ยมเธอเสมอ โดยถือถาดไม้ไผ่บรรจุผลไม้สีสันแปลกหอมไม่เคยเห็นมาก่อน เธอส่งผลไม้ให้คำปองกิน รสชาติมันคล้ายกับมะพลับแต่กินแล้วอิ่มตลอดวันราวกับเป็นผลไม้วิเศษ (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๓๔๘)

อนุภาคสถานที่ เหตุการณ์หรือพฤติกรรม

๑.เมืองเนรมิต เป็นเมืองบาดาลภายในปราสาทร้าง เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่อยู่ของนาคีกับเหล่าบรรดาสมุนบริวาร เหตุการณ์ตอนหนึ่งในนวนิยายกล่าวว่า คำแก้วเดินไปที่ปราสาทผ่านชายป่าได้พบกับอสรพิษหลายตัวเลื้อยเพ่นพ่านอสรพิษไม่กลัวคำแก้วและคำแก้วก็ไม่กลัวมัน ก่อนลงไปในถ้ำคำแก้วสั่งงูให้ดูต้นทางอย่าให้มนุษย์เข้ามาในเขตปราสาทหิน เมื่อคำแก้วได้ลงไปที่อุโมงค์ถ้ำเทวาลัย บริเวณปากถ้ำสว่าง แต่มองไกลออกไปพบกับความมืดอันน่ากลัวคำแก้วไม่กลัวที่จะเดินเข้าไป จึงเดินผ่าความมืดเพื่อลงไปภายในถ้ำเข้าสู่เมืองเนรมิต(ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๔๐๖)

๒. ตำบลนาคหนี ตำบลนาคหนีเป็นตำบลที่ห่างจากดอนไม้ป่าประมาณสี่สิบกิโล ตำบลนาคหนีเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพราะสามารถทำให้พญานาคทุกตัวที่เข้ามาในเขตตำบลนี้หมดแรงไร้ซึ่งพลังอำนาจวิเศษ สิ้นฤทธิ์และอ่อนแรง โดยปรากฏในตอนลำเจียกได้ลาทศพลไปอยู่ที่ตำบลนาคหนี และทศพลก็ตามลำเจียกไปอยู่ เมื่อคำแก้วรู้จึงได้ตามไปเพื่อที่จะพาทศพลกลับดอนไม้ป่า แต่เธอก็ต้องโดนลำเจียกเล่นงานอย่างหนัก และไม่สามารถตอบโต้ได้ (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๓๒๓)

๓. เหตุการณ์กำเนิดนาคี เป็นเหตุการณ์สำคัญในตอนเปิดเรื่อง นายเคนสามีของนางคำปองได้ไปจับงูขาวตัวใหญ่เท่าแขน ยาวประมาณวาเศษ หัวของมันมีหงอนเหมือนพญานาค อันเป็นสัญลักษณ์ของนาคี นายเคนได้นำมาขายให้ บุญส่งชาวกรุงเทพ และ มร.จอห์น วินสัน ฝรั่งชาติอังกฤษ แต่ไม่ทันไร เกิดพายุพัด ฟ้ามืดครึ้ม ต้นไม้ใหญ่น้อยเอนไปมาความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกขณะนายกอหนีออกไปได้วิ่งฝ่าพายุล้มลุกคลุกคลาน และเขารอดชีวิต บุญส่งถูกไม้ทับขาข้างหนึ่งแหลกเหลวทำให้เขาพิการขาไปหนึ่งข้าง หนุ่มเคนถูกกระท่อมทับตายคาที่ ส่วนจอห์น วินสัน พยายามจะวิ่งหนี แต่ถูกงูเผือกยักษ์เลื้อยมา ฉกเข้าที่ท้อง เขาล้มลงแล้วขาดใจทันที (ตรี อภิรุม. ๒๕๕๙: ๑๓)

จากการศึกษาค้นคว้านวนิยาย เรื่อง นาคี ในส่วนของอนุภาคแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ อนุภาคบุคคล อนุภาควัตถุสิ่งของ และอนุภาคสถานที่เหตุการณ์หรือพฤติกรรม อนุภาคบุคคลในเรื่องนี้พบตัวละคร ๔ ตัว คือ นาคีซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง เลื่อมประภัส ฉัตรสุดา และวัชรปราการ ซึ่งเป็นตัวละครผู้ช่วย และตัวละครทั้งหมดนี้สามารถกลายร่างเป็นงูและมนุษย์ได้ ส่วนอนุภาควัตถุสิ่งของได้แก่ แหวนหลวงปู่มั่น ว่านพญาลิ้นงู ดาบเหล็กไหล กิ่งต้นขนครุฑ หินศิลาพญาครุฑ หงอนพญานาค และผลไม้ทิพย์ ซึ่งปรากฏอยู่ในตอนต่างๆ สังเกตได้ว่าอนุภาควัตถุสิ่งของที่เป็นปฏิปักษ์กับเจ้าแม่นาคี คือเป็นวัตถุที่มีฤทธิ์ทำลายล้างอำนาจเร้นลับของเจ้าแม่นาคี และประการสุดท้ายอนุภาคสถานที่ เหตุการณ์หรือพฤติกรรม เช่น เมืองเนรมิต

ปราสาทร้าง ตำบลนาคหนี เหตุการณ์ตอนกำเนิดคำแก้ว ซึ่งเป็นสถานที่เร้นลับของเจ้าแม่นาคีและเป็นเหตุการณ์พฤติกรรมที่แสดงถึงอำนาจเหนือธรรมชาติเพื่อให้ผู้อ่านได้รู้ภูมิหลังของความเจ็บแค้นอันเป็นปมปัญหาสำคัญของเรื่อง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

นวนิยายเรื่องนาคี บทประพันธ์ของตรี อภิรุม เป็นบทประพันธ์ที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านเอกภาพ สัมพันธภาพและสารัตถภาพ เมื่อพิจารณาใน ๒ ประเด็น ได้แก่ การแปรรูปวรรณกรรม และอนุภาค ผู้อ่านจะได้รับทั้งในมิติด้านความรัก และความเร้นลับ ของชายหนุ่มหญิงสาวที่ชื่อว่า ทศพลและคำแก้ว

จากการที่ได้วิเคราะห์นวนิยายเรื่อง “นาคี” ในเรื่องของการเปรียบเทียบระหว่างบทนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์นี้ ทำให้รู้ถึงการนำนวนิยายมาสร้างเป็นบทละครโทรทัศน์แล้วนั้น มีความเหมือน ความแตกต่างอย่างไร สิ่งไหนยังคงไว้ และสิ่งไหนมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ซึ่งทำให้เห็นกลวิธีในการนำเสนอของละครในปัจจุบัน โดยการวิเคราะห์ออกมา แบ่งได้เป็น ๔ ประการดังนี้ ประการแรก เปรียบเทียบในประเด็นของโครงเรื่อง คือ การเปิดเรื่อง ดำเนินเรื่อง และปิดเรื่อง จากการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่าโครงเรื่องของบทนวนิยายกับบทละครโทรทัศน์ ยังคงโครงเรื่องที่แท้จริงไว้ แต่บทละครได้มีการเปลี่ยนแปลงของลำดับเหตุการณ์ และสถานที่เพื่อความเหมาะสมของการทำบทละคร ประการที่สอง ตัวละคร ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงสถานะบางประการ และเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยของตัวละครไปบ้าง แต่ยังคงชื่อตัวละคร ลักษณะและพฤติกรรมไว้คงเดิม ประการที่สาม ฉากและบรรยากาศ ซึ่งมีความจำเป็นมากที่จะสร้างให้งานสมบูรณ์รับรู้อารมณ์สถานการณ์ได้ ซึ่งบทละครโทรทัศน์ยังคงความหมายและลักษณะของฉากและบรรยากาศไว้เหมือนเดิม แต่มีการเปลี่ยนในเรื่องของชื่อสถานที่เล็กน้อย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานที่จริง และประการสุดท้าย ภาษา ซึ่งการใช้ภาษาของตัวละครในบทนวนิยายจะใช้ภาษาที่เป็นภาษากลางในงานเขียนมีภาษาที่เป็นทางการ และภาษาปาก โดยบทละครโทรทัศน์ ยังคงโครงสร้างของบทสนทนาและคำพูดในบางตอนไว้คงเดิม ซึ่งไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ในการแสดงที่ออกอากาศทางโทรทัศน์นั้น จะใช้ภาษาอีสานเกือบทั้งเรื่อง เนื่องจากตัวละครหลักในเรื่องเป็นชาวอีสาน การใช้ภาษาอีสานที่เข้าใจง่ายต่อการรับชม จึงทำให้เห็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน อีกทั้งเป็นการเพิ่มอรรถรสในการรับชมและรับรู้ความรู้สึกของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง

ความสนุกสนานและสีสันที่น่าตื่นตาตื่นใจ เกิดขึ้นเพราะองค์ประกอบของอนุภาคสิ่งวิเศษ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ อนุภาคบุคคล อนุภาควัตถุสิ่งของ และอนุภาคสถานที่เหตุการณ์หรือพฤติกรรม อนุภาคบุคคลในเรื่องนี้มีเพียงอนุภาคเดียวคือนาคีซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องและ มีการกลายร่างได้ถึงสามร่างคือ คำแก้ว แม่เทพธิดาไพร และงูเผือก ส่วนอนุภาคของวัตถุสิ่งของได้แก่ แหวนหลวงปู่มั่น ว่านพญาลิ้นงู ดาบเหล็กไหล กิ่งต้นขนครุฑ หินศิลาพญาครุฑ หงอนพญานาค และผลไม้ทิพย์ ซึ่งปรากฏอยู่ในตอนต่างๆ สังเกตได้ว่าอนุภาควัตถุสิ่งของที่เป็นปฏิปักษ์และทำลายล้างอำนาจเร้นลับของเจ้าแม่นาคีและประการสุดท้ายอนุภาคสถานที่ เหตุการณ์หรือพฤติกรรม เช่น เมืองเนรมิต ปราสาทร้าง ตอนกำเนิดคำแก้ว ซึ่งเป็นสถานที่เร้นลับของเจ้าแม่นาคีและเป็นเหตุการณ์พฤติกรรมที่แสดงถึงอำนาจเหนือธรรมชาติและภูมิหลังของความเจ็บแค้นอันเป็นปมปัญหาสำคัญของเรื่อง

ข้อเสนอแนะ

วรรณกรรมเรื่อง “นาคี” ในรูปแบบวรรณกรรมและบทละครโทรทัศน์สามารถนำไปศึกษาด้วยทฤษฎี แนวคิด และวิธีวิจารณ์ทางวรรณกรรมในมิติอื่นๆ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้วรรณกรรมเรื่องนี้ต่อไป อีกทั้ง แนวการวิเคราะห์วรรณกรรมในประเด็นการแปรรูป อนุภาค และอัตลักษณ์สามารถนำไปใช้ศึกษาวรรณกรรมเรื่องอื่นได้อีกมาก นอกจากนี้วรรณกรรมของตรี อภิรุม หรือ เทพ ชุมสาย ณ อยุธยา เรื่องอื่น ๆ เช่น แก้วขนเหล็ก จอมเมฆินทร์ ทายาทอสูร อนิลทิตา และเทพบุตรสุดเวหา ยังเป็นวรรณกรรมที่สามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อความงอกงามในวงวรรณกรรมไทยสืบไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

ตรี อภิรุม (นามปากกา). (๒๕๕๙). **นาคี.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: โพสต์บุ๊กส์.

บุญยงค์ เกศเทศ. (๒๕๓๖). **แลลอดวรรณกรรมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประคอง นิมมาน เหมินท์. (๒๕๔๓). **นิทานพื้นบ้านศึกษา.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ศิราพร ณ ถลาง. (๒๕๕๒). **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานและนิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรรัตน์ จิรบวรวิสุทธิ์. (๒๕๕๙). **บทโทรทัศน์เรื่องนาคี.** กรุงเทพฯ: ทีวีแม็กกาซีน.

เสาวณิต วิงวอน. (๒๕๕๓). **เอกสารประกอบการสอนคติชนวิทยา.** ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อิราวดี ไตลังคะ. (๒๕๔๖). **ศาสตร์และศิลป์ของการเล่าเรื่อง.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: สานักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.

รูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

THE MODEL OF KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING FOR SURETY LAW 21ST YEAR 2558 OF PEOPLE IN MUANGE DISTRICT PHITSANULOK PROVINCE

ชาตรี จำลองกุล
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก พิษณุโลก
corresponding author e-mail : chatri_lawyer@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปี 2558 และเพื่อเสนอแนวทางการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกันของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายค้ำประกัน และแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกันกับประชาชนพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก จำนวน 375 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบแบบทดสอบผิด คิดเป็นร้อยละ 55.9 และตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 44.1 สาเหตุปัญหาสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้รับความรู้และเข้าใจกฎหมายการค้ำประกันไม่ถูกต้อง ครบถ้วน คือ การสื่อสารในเรื่องกฎหมายยังไม่ทั่วถึง ไม่เปิดกว้าง และขาดความชัดเจนในการสื่อสาร และกลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการรับรู้กฎหมายการค้ำประกัน คือ การสื่อสารกฎหมายออนไลน์ในรูปแบบการ์ตูน หรือสติ๊กเกอร์บนเฟสบุ๊คและไลน์ รวมทั้งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระจายความรู้กฎหมายให้ประชาชนในเขตเมืองและชนบทได้รับทราบ

คำสำคัญ : กฎหมายค้ำประกัน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This research aims to study knowledge and understanding for a surety law 21st year 2558 of people in muange district phitsanulok province and offer model and ways for creation knowledge and understanding for the surety law of people in muange district phitsanulok province. This research was a survey research using a quiz test about understanding for the surety law and using questionnaire study the problems and needs in the realization of the surety law with the population in muange district phitsanulok province by using convenience sampling amount 375 samples. This research found that in the overview, the most samples is answered incorrectly 55.9% and correctly 44.1%. The important problems that the people have the knowledge and understanding about the surety law is not accurate because the communication in the law is not through and lack of clarity, talking was wrong by mouth to mouth and lack of law training from government agencies. The samples offer guidelines for solving with understanding surety law is not accurate includes 1) online law communications in the form of cartoon or sticker to share on Facebook and Line and 2) providing government agencies is to accelerate the dissemination of law knowledge to people in urban and rural areas.

Keywords : surety law muange district phitsanulok province

บทนำ

การค้ำประกัน คือการที่ใครคนหนึ่งทำสัญญากับเจ้าหนี้ว่าถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้นั้นแทน เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องหรือฟ้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดได้ ซึ่งการที่จะฟ้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดตามสัญญาค้ำประกันได้นั้น จะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันเป็นสำคัญมิใช่ตกลงกันด้วยปากเปล่า และในเอกสารนั้นต้องมีข้อความอันเป็นสาระสำคัญว่า ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ผู้ค้ำประกันจะชำระหนี้แทน มิฉะนั้นอาจฟ้องผู้ค้ำประกันไม่ได้ ในปัจจุบันได้มีการออกกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 โดยปรับปรุงแก้ไขจากฉบับที่ 20 ปีพ.ศ. 2557 โดยกฎหมายค้ำประกันฉบับใหม่นี้ มีผลทำให้ผู้ค้ำประกันได้รับการคุ้มครองสิทธิและความเป็นธรรมมากขึ้น และเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558 ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมในเรื่องกฎหมายการค้ำประกัน คือ การแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องการค้ำประกันและจำนองเพื่อให้มีความเหมาะสมแก่การประกอบธุรกิจในปัจจุบัน สมควรกำหนดให้ผู้ค้ำประกันที่เป็นนิติบุคคลสามารถผูกพันตนเพื่อรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมได้ รวมทั้งสามารถทำข้อตกลงล่วงหน้ายินยอมให้มีการผ่อนเวลาได้ หากเป็นสถาบันการเงินหรือประกอบอาชีพค้ำประกันเพื่อสินจ้างเป็นปกติธุระ (ราชกิจจานุเบกษา, 2558)

การทำผิดกฎหมาย หรือปัญหาข้อขัดแย้ง ข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนด้วยกันเอง หรือประชาชนกับข้าราชการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามเป็นข่าวฟ้องร้องกันไม่เว้นแต่ละวันนั้น มีสาเหตุมาจากความไม่รู้กฎมายทั้งสิ้น และเมื่อกระทำความผิดแล้วจะกล่าวอ้างแก้ตัวว่าที่กระทำลงไปนั้นเป็นเพราะไม่รู้กฎหมาย เพื่อให้คนหลุดพ้นจากความรับผิดก็ไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะไม่รู้กฎหมาย จริงๆ ก็ตาม เนื่องจากในทางกฎหมายมีหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งว่า “ความไม่รู้กฎหมายไม่เป็นข้อแก้ตัว” อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่หากไม่ยอมรับฟังความไม่รู้กฎหมายแล้ว ก็อาจจะเป็นการไม่ยุติธรรมจนเกินไป มาตรา 64 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จึงยอมให้มีการแก้ตัวได้บ้าง เช่น คนต่างด้าวเพิ่งเดินทางเข้ามาในประเทศ ผู้ที่อยู่ห่างไกลมากไม่สามารถทราบถึงกฎหมายที่ประกาศใช้ใหม่ เมื่อพิจารณาถึงสภาพความผิดและพฤติการณ์แล้ว ศาลอาจอนุญาตให้แสดงพยานหลักฐานและเมื่อมีการแสดงพยานหลักฐานแล้ว ถ้าศาลเชื่อความไม่รู้กฎหมายศาลอาจลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดก็ได้ หรือไม่ลดโทษก็ได้ แต่ศาลจะไม่ลงโทษเลยไม่ได้ (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2540)

จากความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่บังคับใช้ใหม่ที่อาจส่งผลกระทบให้เกิดการกระทำความผิดบนฐานแห่งความไม่รู้กฎหมาย จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในครั้งนี้ เพื่อทำให้ทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายค้ำประกันฉบับแก้ไขใหม่ รวมทั้งการเสนอรูปแบบและแนวทางในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายค้ำประกันไปยังประชาชน โดยใช้รูปแบบการสื่อสารและเนื้อหาสื่อที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.1 ประชากรที่ใช้รวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวนรวมทั้งสิ้น 130,150 คน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2560)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวกจากประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้จำนวนทั้งสิ้น 375 คน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

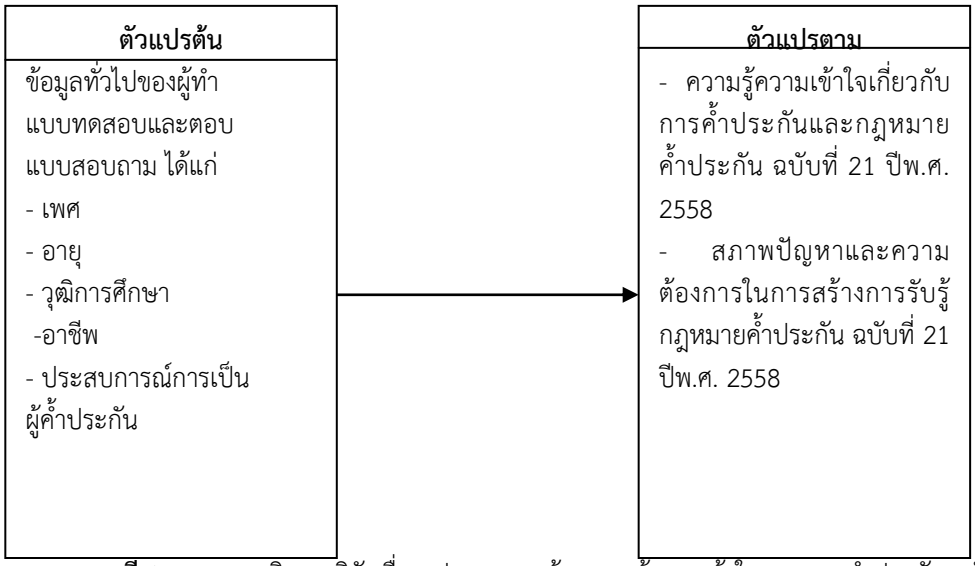
พื้นที่เป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางการวิจัย คือ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาที่คณะผู้วิจัยใช้ในการศึกษาและพัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำแนกได้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) การวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ำประกันและกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 โดยใช้ข้อสอบถูก-ผิด จำนวน 10 ข้อ และ 2) การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 6 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายคำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการรวบรวมข้อมูล 2ประเภท ได้แก่

1. ข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ำประกันและกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558

2. แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558

การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยสามารถอธิบายขั้นตอนการสร้างเครื่องมือต่างๆ ที่นำมาใช้รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างให้เกิดประสิทธิภาพ ได้ดังนี้

1. ข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ำประกันและกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 มีขั้นตอนการสร้างและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการและองค์ประกอบของการค้ำประกัน และกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 มาใช้ในการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ

1.2 สร้างแบบทดสอบในลักษณะกาถูก/ผิด เพื่อลงพื้นที่ทดสอบความรู้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน

2. แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 มีขั้นตอนการสร้างและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักการและองค์ประกอบของการค้ำประกัน กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 และแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) จากนั้นคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป นำมาใช้ในแบบสอบถาม

2.3 สร้างแบบสอบถามในลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อลงพื้นที่รวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ำประกันและกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 มี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำแบบทดสอบ ใช้ค่าความถี่และร้อยละ ในการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล

ส่วนที่ 2 โจทย์วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ำประกันและกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ในการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล

2. การวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 มี 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่และร้อยละ ในการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล และในส่วนของข้อคำถามปลายเปิดได้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถนำเสนอผลการวิจัยซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ำประกันและกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 กับกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 375 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมผู้ทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการค้ำประกันและกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ส่วนใหญ่ตอบแบบทดสอบ จำนวนทั้งหมด 10 ข้อ ผิด คิดเป็นร้อยละ 55.9 และตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 44.1 หากพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า คำถามที่ตอบมีผู้ตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ข้อ 4 ในกฎหมายค้ำประกัน ฉบับใหม่ปี 2558 ได้กล่าวไว้ว่า "ผู้ค้ำประกันสามารถรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมได้และข้อตกลงนั้นมีผลสมบูรณ์" มีผู้ตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 80.6 2) ข้อ 1 ผู้ค้ำประกันสามารถค้ำประกันหนี้ในอนาคตได้ โดยไม่ต้องระบุจำนวนวงเงินค้ำประกันสูงสุด เพื่อให้ผู้ค้ำประกันทราบ มีผู้ตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 79.2 และ 3) ข้อ 8 สัญญาค้ำประกันเป็นสัญญาที่ไม่ต้องมีแบบ แต่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันเป็นสำคัญ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ มีผู้ตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 75.4 ส่วนคำถามที่ตอบมีผู้ตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ข้อ 2 ให้เจ้าหนี้มีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 30 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด มีผู้ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 88.7 2) ข้อ 10 ลักษณะของสัญญาค้ำประกัน ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 683 มีผู้ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 84.3 และ 3) ข้อ 5 กฎหมายค้ำประกัน ฉบับใหม่ปี 2558 ยังขาดความชัดเจนในเรื่องระยะเวลาการบอกกล่าวให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ทำให้ผู้ค้ำประกันไม่หลุดพ้นความรับผิด มีผู้ตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 76.1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 กับกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 375 คน หลังจากการวัดความรู้ด้วยแบบทดสอบ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

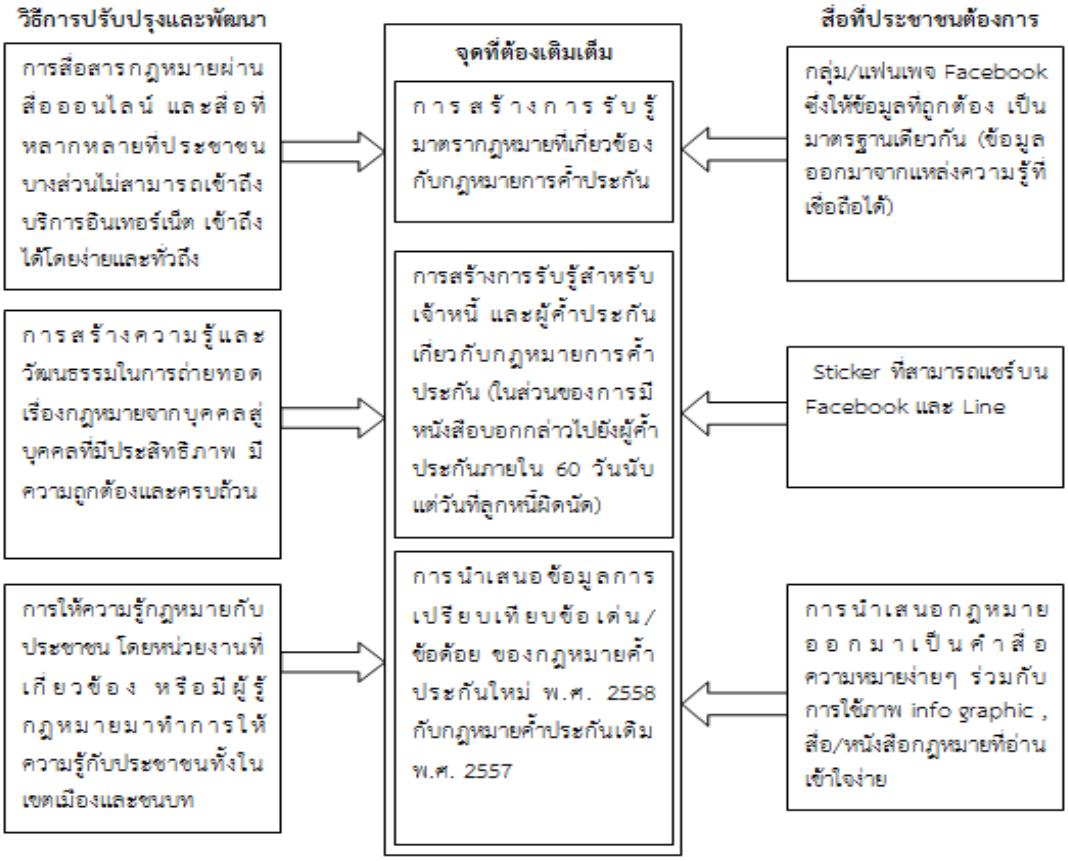
- ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการค้ำประกันจากสื่อรูปแบบต่างๆ มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) สื่อออนไลน์/เอกสารกฎหมายที่นำเสนอบนเว็บไซต์ คิดเป็นร้อยละ 51.0 2) หนังสือ และจากการบอกต่อของผู้มีความรู้ เพื่อน หรือญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 13.0 เท่ากัน และ 3) โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 11.0

- ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าสาเหตุปัญหาที่สำคัญ ทำให้ประชาชนได้รับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการค้ำประกันที่ไม่ถูกต้อง/ครบถ้วน มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การสื่อสารในเรื่องกฎหมายยังไม่ทั่วถึง ยังไม่เปิดกว้าง และขาดความชัดเจนในการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 50.0 2) การพูดต่อกันมาผิดๆ จากปากต่อปาก หรือจากสื่อ ซึ่งนำเสนอข้อมูลที่ไม่ถูกต้องและครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 22.0 และ 3) ขาดการให้ความรู้เรื่องกฎหมายจากหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 11.0

- ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าแนวทางที่จะสามารถแก้ไขปัญหาการรับความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายการค้ำประกันที่ไม่ถูกต้อง/ครบถ้วน หรือขาดความชัดเจน มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การสื่อสารกฎหมายผ่านสื่อออนไลน์ หรือจัดทำสื่อให้ความรู้กฎหมายในช่องทางกลุ่มหรือเพจทาง Facebook, Line ในรูปแบบของสื่อการ์ตูนที่ทำให้อ่านเข้าใจง่าย หรือเป็นแบบ sticker แชร์บน Facebook และ Line คิดเป็นร้อยละ 47.0 2) การใช้สื่อเผยแพร่หลากหลายช่องทางร่วมกัน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เว็บไซต์ สื่อแผ่นพับ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 18.0 และ 3) การประชาสัมพันธ์แจกแจงความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอย่างชัดเจนให้กับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงการบริการอินเตอร์เน็ต และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งกระจายความรู้ดังกล่าวให้ประชาชนทั้งในเมืองและชนบท หรือให้ผู้รู้กฎหมายมาทำการให้ความรู้กับประชาชน คิดเป็นร้อยละ 12.0 เท่ากัน

ส่วนที่ 3 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558

ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่ได้จากผลการวิจัยในส่วนที่ 1 และการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ที่ได้จากผลการวิจัยในส่วนที่ 2 ซึ่งสะท้อนออกมาทั้งในแง่บวกและแง่ลบ มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบจำลองวิธีการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีประสิทธิภาพได้ผลสรุปแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ภาพที่ 2 แบบจำลองวิธีการสร้างการรับรู้กฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 จุดที่ต้องเติมเต็มให้การรับรู้เรื่องกฎหมายค้ำประกันของประชาชนเกิดประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ได้แก่ 1) การสร้างการรับรู้มาตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการค้ำประกัน 2) การสร้างการรับรู้สำหรับเจ้าหนี้ และผู้ค้ำประกันเกี่ยวกับกฎหมายการค้ำประกัน (ในส่วนของการมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ค้ำประกันภายใน 60 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัด) และ 3) การนำเสนอข้อมูลการเปรียบเทียบข้อเด่น/ข้อด้อย ของกฎหมายค้ำประกันใหม่ พ.ศ. 2558 กับกฎหมายค้ำประกันเดิม พ.ศ. 2557

ส่วนที่ 2 วิธีการปรับปรุงและพัฒนาแนวทาง/วิธีการสร้างการรับรู้เรื่องกฎหมายค้ำประกันแก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ชัดเจน และมีความทั่วถึง ได้แก่ 1) การสื่อสารกฎหมายผ่านสื่อออนไลน์ และสื่อที่หลากหลายที่ประชาชนบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงบริการอินเทอร์เน็ต เข้าถึงได้โดยง่ายและทั่วถึง 2) การสร้างความรู้และวัฒนธรรมในการถ่ายทอดเรื่องกฎหมายจากบุคคลสู่บุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องและครบถ้วน และ 3) การให้ความรู้กฎหมายกับประชาชน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือมีผู้รู้กฎหมายมาทำการให้ความรู้กับประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบท

ส่วนที่ 3 สื่อที่ประชาชนต้องการในการถ่ายทอดความรู้เรื่องกฎหมายค้ำประกัน มี 3 ช่องทาง ได้แก่ 1) กลุ่ม/แฟนเพจ Facebook ซึ่งให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นมาตรฐานเดียวกัน (ข้อมูลออกมาจากแหล่งความรู้ที่เชื่อถือได้) 2) Sticker ที่สามารถแชร์บน Facebook และ Line และ 3) การนำเสนอกฎหมายออกมาเป็นคำสื่อความหมายง่ายๆ ร่วมกับการใช้ภาพ info graphic ,สื่อ/หนังสือกฎหมายที่อ่านเข้าใจง่าย

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจกฎหมายค้ำประกัน ฉบับที่ 21 ปีพ.ศ. 2558 ของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลที่ได้รับอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบคำถามผิดในส่วนของคำถามที่เน้นความรู้และความจำควบคู่กันเกี่ยวกับเรื่องมาตราของกฎหมาย ระยะเวลาการดำเนินการเรื่องเอกสารการค้ำประกัน รวมทั้งยังไม่ทราบถึงข้อเด่นและข้อด้อยของกฎหมายค้ำประกันใหม่ พ.ศ. 2558 กับกฎหมายค้ำประกันเดิม พ.ศ. 2557 ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากการใช้วิธีการสื่อสารที่เน้นสื่อแบบทางเดียวผ่านเอกสารทางราชการ เอกสารการค้ำประกันของสถาบันการเงินต่างๆ ซึ่งผู้ที่ไม่ได้ใช้กฎหมายนี้ในชีวิตประจำวันก็จะไม่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ รวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลกฎหมายการค้ำประกันในปัจจุบัน ยังอยู่บนเว็บไซต์ที่รู้จักเฉพาะวงการของกลุ่มนักกฎหมายเท่านั้น ซึ่งการที่จะช่วยแก้ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ควรที่จะทำควบคู่กันไปทั้งในรูปแบบการสื่อสารกฎหมายผ่านสื่อออนไลน์ที่เป็นการโต้ตอบแบบสองทาง และเนื้อหาการนำเสนอความรู้เรื่องกฎหมายควรอยู่ในรูปแบบสื่อการ์ตูนที่ทำให้อ่านเข้าใจง่าย แชร์ข้อมูลความรู้ต่อๆ กันได้ ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบแบบ sticker แชร์บน Facebook และ Line ร่วมกับการการใช้สื่อเผยแพร่หลากหลายช่องทางร่วมกัน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เว็บไซต์ สื่อแผ่นพับ และหากเป็นการสร้างการรับรู้เรื่องกฎหมายในลักษณะที่เป็นทางการหรืออยู่แวดวงการศึกษา ก็ควรจัดทำหนังสือกฎหมายที่มีเนื้อหาความรู้ในลักษณะคำสื่อความหมายเรื่องกฎหมายง่ายๆ ร่วมกับการใช้ภาพ info graphic ที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย และที่ขาดไม่ได้คือ การให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้เรื่องกฎหมายค้ำประกันอย่างชัดเจนให้กับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงการบริการอินเตอร์เน็ต โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งกระจายความรู้ดังกล่าวให้ประชาชนทั้งในเมืองและชนบท หรือให้ผู้รู้กฎหมายมาทำการให้ความรู้กับประชาชนโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ซึ่งแนวทางการสร้างการรับรู้เรื่องกฎหมายในงานวิจัยนี้ มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องบทบาทรัฐสภาในการแก้ไขความไม่รู้กฎหมายของประชาชน โดยสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล (2550) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การเสนอกฎหมายไปยังประชาชนควรอยู่ในรูปแบบที่ประชาชนเข้าใจง่าย ควรลดทอนภาษาทางเทคนิค และการใช้ช่องทางการเผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายผ่านวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ของรัฐสภาไปยังประชาชน ซึ่งจะช่วยทำให้ประชาชนเกิดการรับรู้และซึมซับกฎหมายว่าเป็นส่วนหนึ่งในสามัญสำนึกได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). **จำนวนประชากรจำแนกตามเขตการปกครอง ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับอำเภอ ปี 2560**. เข้าถึงได้จาก: https://apps2u.cdd.go.th/phitsanulok/bmn/2560/Quality-Life/**.** (สืบค้นเมื่อ: 16 เม.ย. 2560).

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2540). **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค1**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จักรกฤช ณ นคร. (2556). **งานวิจัยเรื่องความรู้เบื้องต้นทางกฎหมายของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช** . เข้าถึงได้จาก: http://dspace.nstru.ac.th:8080/dspace/handle/123456789/1623. (สืบค้นเมื่อ: 23 พ.ค. 2560).

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรงเทพฯ : สุวีริยาสาสน.

เพ็ญศรี ฉิรินัง. (2557). **ความรู้ความเข้าใจ และความต้องการของประชาชนเขตหนองแขมที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540.**วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ 6 ฉบับที่ 11 มกราคม - มิถุนายน 2557**.**

ราชกิจจานุเบกษา. (2558). **พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2558.** เข้าถึงได้จาก: http://library2.parliament.go.th/giventake/content_nla2557/law63-140758-30.pdf. (สืบค้นเมื่อ: 12 เม.ย. 2560).

ศิพล รื่นใจชน. (2549). **ความรู้ความเข้าใจในสิทธิของประชาชนเกี่ยวกับธุรกิจให้เช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์ : กรณีศึกษาประชาชนหมู่ 1 ตำบลท่ามะขามอาเภอเมืองจังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2555). **การรับรู้มาตรการเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551**. สงขลา : คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล. (2550). **บทบาทรัฐสภาในการแก้ไขความไม่รู้กฎหมายของประชาชน** . กรุงเทพฯ : วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

แสงจันทร์ โสภากาล. (2550). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของบุคลากรเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล**. รายงานการวิจัย. คณะสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. คณะศิลปะศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

อักษร สวัสดี. (2542). **ความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย : กรณีศึกษาในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร,** ภาคนิพนธ์ปริญญา พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Good, C.V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book.

Russell, J.T. & Lane, W.R. (1993). **Kleppner's Advertising Procedure. 12th rev. ed. Englewood Clifts**. NJ : Prentice – Hall.

คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
THE QUALITY OF LIFE OF RETIRED GOVERNMENT SCHOOLTEACHERS IN CHON DAEN DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE

ศรีเสด็จ กองแกน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์
*corresponding author e-mail : prisee2529@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ วิธีการดำเนินการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 206 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ T-test และOne-way ANOVA ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมทุกด้านมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.13,S.D.= 0.722) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\overline{X}$ = 4.51,S.D.= 0.798) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\overline{X}$ = 4.38,S.D.= 0.642) ด้านร่างกาย ($\overline{X}$ = 3.81,S.D.= 0.644) และด้านจิตใจ ($\overline{X}$ = 3.80,S.D.= 0.803) ตามลำดับ และผลการทดสอบสมมติฐาน ที่ว่าข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการที่มีปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (เพศ สถานภาพสมรส และภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน) ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต ข้าราชการครู เกษียณอายุราชการ

Abstract

The purposes of the research seemed to (1) investigate the quality of life of retired government school teachers in Chon Daen District, Phetchabun Province, and (2) compare the quality of life of retired government school teachers in Chon Daen District, Phetchabun Province. The research was divided into 2 stages; that is, (1) document analysis by collecting data from related literature, and (2) field data collection by using questionnaires. (1) The samples of the research were 206 retired government school teachers in Chon Daen District, Phetchabun Province. The collected data were analyzed by percentages, arithmetic means, standard deviation, t-test and One-way ANOVA. The findings of the research indicated that; on the whole, the quality of life of retired government school teachers in Chon Daen District, Phetchabun Province seemed to be at the high level ($\overline{X}$= 4.13, S.D. = 0.722). When each side was considered that had arithmetic means with descending order, it was found that the highest mean score seemed to be the side of social relationship ($\overline{X}$= 4.51, S.D. = 0.798). Moreover, the inferior mean scores seemed to be the side of environment ($\overline{X}$= 4.38, S.D. = 0.642), body ($\overline{X}$= 3.81, S.D. = 0.644), and mind ($\overline{X}$= 3.80, S.D. = 0.803) respectively. From hypothesis testing, it can be said that different personal factors (sex, marital status, and monthly expenses) seemed to have no differences of the quality of life.

Keywords : quality of life, government school teachers, retire

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 3 - 4 ทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ประเทศเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงวัย ตั้งแต่ประมาณปี 2543 - 2544 คือ มีประชากรอายุ 60 ปีคิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ10 ของประชากรทั้งหมด นอกจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีอีกตัวบ่งชี้หนึ่งที่แสดงถึงการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยแล้ว นั่นคือ “ดัชนีการสูงวัย” (Aging index) ซึ่งแสดงถึงการเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) กับกลุ่มประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) โดยดัชนีการสูงวัยมีค่าต่ำกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุมีน้อยกว่าจำนวนเด็ก แต่ในทางตรงข้ามถ้าดัชนีมีค่าเกินกว่า 100 แสดงว่าจำนวนประชากรสูงอายุมีมากกว่าจำนวนประชากรเด็ก (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2556) ซึ่งสาเหตุสำคัญของการเพิ่มสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดน้อยลง และ 2) การลดภาวะการตายทำให้อายุคนไทยยืนยาวขึ้น (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเรียกได้ว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

การเกษียณอายุเป็นจุดเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีอายุใกล้เข้าสู่วัย 60 ปีซึ่งจะต้องหยุดการทำงานเมื่อครบอายุการเกษียณที่กำหนด เมื่อถึงเวลาที่ต้องหยุดทำงานจะต้องมีการปรับตัว ซึ่งบางคนไม่สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้กับการสูญเสียตำแหน่ง อำนาจ หรือหน้าที่ตลอดจนรายได้ที่ลดลงหรือเพื่อนฝูงที่ขาดหายไปทำให้อาจเกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง ไร้คุณค่าเป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม ผลเสียที่เกิดขึ้นมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตต่อไปอย่างมีความสุขของบุคลากรหลังการเกษียณอายุ ซึ่งปัญหาต่างๆเหล่านี้จะเกิดขึ้นน้อยหากบุคคลมีการเตรียมความพร้อมก่อนจะเข้าสู่สภาวะการเกษียณอายุ (กาญจนา หงส์ทอง, 2550) ดังนั้นแนวทางในการดูแลผู้ก็คือ การช่วยเหลือให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและพึงพอใจสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเองซึ่งหมายถึงการส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีนั่นเอง

คุณภาพชีวิตเป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย และจิตใจตามสมควรแก่อัตภาพ สามารถปรับตัวดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมตามสภาพเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทรัพยากร สังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป การที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีมักขึ้นอยู่กับระดับความพึงพอใจของกระบวนการรับรู้ทางจิตใจที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถวัดได้จากองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (World Health Organization [WHO], 1993) ดังนั้น คุณภาพชีวิตจึงเป็นรูปแบบของการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข การที่บุคคลจะมีความสุขได้นั้นควรต้องมีความสุขทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เพราะร่างกาย อารมณ์ ความคิด และจิตใจ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิต การที่องค์ประกอบเหล่านี้ทำงานได้อย่างสัมพันธ์กันจึงเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าบุคคลนั้นสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความสำคัญและปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอย่างไร และเพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส และภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน ซึ่งผลการวิจัยอาจเป็นแนวทางแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมโครงการและสวัสดิการเพื่อส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขของบุคลากรวัยเกษียณอายุต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีการดำเนินการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่ทำการศึกษา ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับข้าราชการครู และแนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุราชการ ซึ่งหลังจากที่ได้ทำการศึกษาผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถามในงานวิจัย ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยการใช้แบบสอบถามจากประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการทั้งชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

2. ประชากรในการวิจัยนี้ คือ ข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 237 คน ทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 206 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้งานวิจัยนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล และตอนที่ 2 คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการ ซึ่งคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง เล็กน้อย และไม่เลย (กำหนดคะแนนเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาทั้งหมด 206 ชุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ T-test (t-test) และOne-way ANOVA

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

หลังจากผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วก็นำมาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 110 คน ร้อยละ 53.4 และเพศชายจำนวน 96 คน ร้อยละ 46.6 ตามลำดับ มีอายุระหว่าง 60-65 ปี จำนวน 201 คน ร้อยละ 97.6 ส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส จำนวน 137 คน ร้อยละ 66.5 มีรายได้ต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 206 คน ร้อยละ 100.0 มีภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน 5,001 บาทขึ้นไป จำนวน 164 คน ร้อยละ 79.6 ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง 168 คน ร้อยละ 81.6 และไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง จำนวน 38 คน ร้อยละ 18.4 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพชีวิตของของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทุกด้าน

คุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพชีวิต
1. ด้านร่างกาย	3.81	0.644	ดี
2. ด้านจิตใจ	3.80	0.803	ดี
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	4.51	0.798	ดีมาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.38	0.642	ดี
รวมทุกด้าน	**4.13**	**0.722**	**ดี**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมของระดับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในทุกด้านอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.13,S.D.= 0.722) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการ ในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 4.51,S.D.= 0.798) ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละรายการ ดังนี้ 1) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ บุคคลอื่น เช่น (อาหาร/ น้ำ) ในการทำกิจกรรมของชุมชน อย่างน้อยเดือนละ1 ครั้ง ($\overline{X}$ = 4.85, S.D.= 0.885) 2) พอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมา ($\overline{X}$ = 4.44,S.D.= 0.719) 3) พอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ ($\overline{X}$ = 4.43,S.D.= 0.771) 4) เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่างๆ ภายในชุมชน ($\overline{X}$ = 4.43,S.D.= 0.790) และ 5) ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับบุคคลภายในชุมชน ($\overline{X}$ = 4.43,S.D.= 0.827) ตามลำดับ

2. คุณภาพชีวิตข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการ ในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.38, S.D.= 0.642) ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละรายการ ดังนี้ 1) มีโอกาสได้พักผ่อนคลายเครียด ($\overline{X}$ = 4.73,S.D.= 0.048) 2) พอใจกับการเดินทาง (หมายถึงการคมนาคม) ($\overline{X}$ = 4.69,S.D.= 0.544) 3) ได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในแต่ละวัน ($\overline{X}$ = 4.66,S.D.= 0.952) 4) พอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็น ($\overline{X}$ = 4.39,S.D.= 0.811) 5) สภาพแวดลอมดีต่อสุขภาพ ($\overline{X}$ = 4.32,S.D.= 0.848) 6) รู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยในแต่ละวัน ($\overline{X}$ = 4.24,S.D.= 0.812) 7) พอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้ ($\overline{X}$ = 4.03,S.D.= 0.880) และ 8) มีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็น ($\overline{X}$ = 3.99,S.D.= 0.241) ตามลำดับ

3. คุณภาพชีวิตข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการ ในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.81, S.D.= 0.644) ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละรายการ ดังนี้ 1) มีความรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไรๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน ($\overline{X}$ = 4.21,S.D.= 0.507) 2) จำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลเพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน ($\overline{X}$ = 4.18,S.D.= 0.425) 3) พอใจกับการนอนหลับ ($\overline{X}$ = 4.16,S.D.= 0.554) 4) พอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมา ($\overline{X}$ = 3.85,S.D.= 0.760) 5) สามารถไปไหนมาไหนด้วยตนเองได้ดี ($\overline{X}$ = 3.83,S.D.= 0.738) และ 6) พอใจกับสุขภาพในตอนนี้ ($\overline{X}$ = 3.82,S.D.= 0.766) ตามลำดับ

4. คุณภาพชีวิตข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการ ในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 3.80, S.D.= 0.803) ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละรายการ ดังนี้ 1) รู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย ($\overline{X}$ = 4.26,S.D.= 0.773) 2) รู้สึกพอใจในตนเอง ($\overline{X}$ = 3.98,S.D.= 0.732) 3) ยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ ($\overline{X}$ = 3.95,S.D.= 0.741) 4) รู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) ($\overline{X}$ = 3.90,S.D.= 0.730) 5) มีสมาธิในการทำงานต่างๆ ดี ($\overline{X}$ = 3.75,S.D.= 0.801) และ 6) มีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวังวิตกกังวล ($\overline{X}$ = 2.99,S.D.= 1.043)

3. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส และภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน

ตัวแปร	คุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน	ค่าสถิติ	sig	แปลผล
เพศ	1. ด้านร่างกาย	1.793	.173	ไม่แตกต่าง
	2. ด้านจิตใจ	-0.176	.171	ไม่แตกต่าง
	3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	0.991	.369	ไม่แตกต่าง
	4. ด้านสิ่งแวดล้อม	0.397	.217	ไม่แตกต่าง
	รวมเฉลี่ย	**t=0.751**	**.233**	**ไม่แตกต่าง**
สถานภาพสมรส	1. ด้านร่างกาย	10.984	.068	ไม่แตกต่าง
	2. ด้านจิตใจ	10.733	.035*	แตกต่าง
	3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	.830	.511	ไม่แตกต่าง
	4. ด้านสิ่งแวดล้อม	5.457	.065	ไม่แตกต่าง
	รวมเฉลี่ย	**F=7.001**	**.170**	**ไม่แตกต่าง**
ภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน	1. ด้านร่างกาย	2.856	.192	ไม่แตกต่าง
	2. ด้านจิตใจ	5.392	.054	ไม่แตกต่าง
	3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	1.242	.425	ไม่แตกต่าง
	4. ด้านสิ่งแวดล้อม	.909	.597	ไม่แตกต่าง
	รวมเฉลี่ย	**F=2.600**	**.317**	**ไม่แตกต่าง**

*ระดับนัยสำคัญ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (เพศ สถานภาพสมรส และภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน) ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สถานภาพสมรสต่างกันมีคุณภาพชีวิตด้านจิตใจแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ในภาพรวมคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับดีถึงดีมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า ข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการมีความพึงพอใจในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับดีมาก อาจเป็นเพราะในวัยนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในหน้าที่การงาน เลยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเช่น เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น เช่น (อาหาร/ น้ำ) ในการทำกิจกรรมของชุมชน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีการผูกมิตรกับคนอื่น การได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มเพื่อน ๆ การเข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่างๆ ภายในชุมชน และการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับบุคคลภายในชุมชน เป็นต้น แต่ก็มีไม่ค่อยพอใจนักกับการเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการ ส่งผลให้มีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวังวิตกกังวล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ *ณัฐชญาน์ รัตนสถาพรพงศ์ และคณะ* (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ *สุรพล โกมลมรรค* (2555) ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า คุณภาพชีวิตของราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหลัง

เกษียณอายุราชการ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมทั้งด้านมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก ซึ่งต่าง*กับ แสนคำนึง ตรีฤกษ์ฤทธิ์ ชีพสุมน รังสยาธร และอภิญญา หิรัญวงษ์* (2557) ทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตและการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของข้าราชการครู จังหวัดชลบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ *อภิสิทธิ์ มั่นศักดิ์ เรขา อรัญวงศ์ และสำราญ มีแจ้ง* (2557) ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังการเกษียณอายุราชการในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า คุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการ ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ทั้ง 5 ด้าน กล่าวคือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความมั่นคงในชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ *ธาริน สุขอนันต์ สุภาวัลย์จาริยะศิลป์ ทัศนันท์ ทุมมานนท์ และ ปิยรัตน์ จิตรภักดี* (2554) ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

จากการผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตาม เพศ สถานภาพสมรส และภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน พบว่า

เพศต่างกันคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ *สุพรรณี รัตนานนท์ เมธี จันทชาติ และ ทยณฐ ชวนไชยสิทธิ์* (2557) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุงาน กรณีศึกษาครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า เพศ ภาวะสุขภาพ และความเพียงพอของรายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เป็นเพศหญิงและเพศชายมีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับดี ร่างกายแข็งแรงดีตามวัย จิตใจดีเพราะกลุ่มตัวอย่างที่ไปเก็บข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในภาพแวดล้อมที่มีลูกหลานหรือญาติพี่น้องอยู่ใกล้กันคอยดูแล จึงทำให้คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

สถานภาพสมรสต่างกันมีคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งต่างกับ *ณัฐชญาน์ รัตนสถาพรพงศ์ และคณะ* (2552) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการในเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่พบว่า สถานภาพสมรสต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยเห็นว่าคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีสถานภาพสมรสมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้จากการสอบถามเพิ่มเติมพบว่าข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่ว่าจะสมรส เป็นหม้าย/หย่าร้าง หรือแม้กระทั่งโสด ต่างก็มีการดูแลจากครอบครัวอยู่ใกล้ลูกหลาน มีการช่วยกันประกอบอาชีพ และมีการดูแลสุขภาพซึ่งกันและกัน จึงมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

ภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่างกันมีคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งต่างกับ *ณัฐชญาน์ รัตนสถาพรพงศ์ และคณะ* (2552) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการในเขตภาคเหนือตอนล่าง ที่พบว่า ภาระค่าใช้จ่ายต่างกันมีระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการศึกษาเบื้องต้น ผู้วิจัยเห็นว่าคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือนมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน เนื่องจากข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จะมีภาระค่าใช้จ่ายที่ค่อยข้างสูง คือ มีภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน 5,001 บาทขึ้นไป

จำนวน 164 คน ร้อยละ 79.6 แต่เนื่องจากสภาพสังคมอยู่ในต่างจังหวัดจึงไม่มีผลมากนักต่อคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ เพราะค่าครองชีพค่อนข้างต่ำจึงมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้งานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ และผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับดีถึงดีมาก แต่ก็ยังมีบางหัวข้อย่อยที่อยู่ในระดับปานกลาง เช่น การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการ เป็นต้น ซึ่งในการวิเคราะห์จากคะแนนในแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น ทำให้ทราบว่าหัวข้อไหนของด้านใดที่ต้องนำมาปรับปรุง แก้ไข เพื่อเป็นนโยบายเร่งด่วนในการแก้ปัญหา เช่น ด้านสุขภาพร่างกายที่จะส่งผลไปยังสุขภาพจิตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ งานวิจัยในครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบกว้าง ๆ ในด้านคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีเครื่องมือ คือ การใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลเป็นคะแนนจากความคิดเห็นของผู้สูงอายุ แล้วนำมาใช้ในการคำนวณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ผลออกมาเป็นค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน การวิจัยเช่นนี้ บางครั้งมีจุดอ่อน ในเรื่องความตั้งใจในการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่าง เพราะเป็นการตั้งคำถามล่วงหน้าจากผู้วิจัยที่ต้องการจะรู้ปัญหา แต่ข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการยังมีปัญหาอื่น ๆ ที่ลึกซึ้งกว่าในแบบสอบถาม นอกจากจะได้พูดคุยหรือสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบปัญหานี้และอยากให้การวิจัยในครั้งต่อไป ถ้ามีผู้สนใจที่จะทำการศึกษา เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการ ผู้วิจัยอยากเสนอแนะเชิงวิชาการ ดังนี้

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสอบถามเชิงลึก หรือแบบสัมภาษณ์

2.2 ควรทำวิจัยในพื้นที่อื่น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อแรกคือ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์มีคุณภาพชีวิต ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 4.13,S.D.= 0.722) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในวัยนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในหน้าที่การงานประจำ เลยมีเวลาอยู่กับครอบครัว อยู่ใกล้ชิดลูกหลาน และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการอยู่ในต่างจังหวัดค่าครองชีพไม่ได้สูงเท่ากับในเมืองใหญ่ จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามเพศ สถานภาพสมรส และภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน พบว่าปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล (เพศ สถานภาพสมรส และภาระค่าใช้จ่ายต่อเดือน) ที่แตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากสภาพแวดล้อมในเขตอำเภอเดียวกัน ใกล้เคียงกันจึงทำให้คุณภาพชีวิตนั้นไม่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณข้าราชการครูหลังเกษียณอายุราชการในเขตอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ทั้ง 206 ท่าน เป็นอย่างสูง ที่ได้ให้

ความกรุณาให้ข้อมูลอันมีประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยเรื่องนี้ จึงขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้มา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา หงส์ทอง. (2550). **เตรียมตัวให้พร้อมเพื่อ เกษียณก่อนวัยอันควร.** สืบค้นจาก http://www.nationejobs.com/content/money/sbenefit/ template.php?conno=457

ณัฐชญาน์ รัตนสถาพรพงศ์ และคณะ. (2552). **แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการในเขตภาคเหนือตอนล่าง.** รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา.

ธาริน สุขอนันต์ สุภาวัลย์จาริยะศิลป์ ทัศนันท์ ทุมมานนท์ และ ปิยรัตน์ จิตรภักดี. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์.** 41(3): 240-249.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2556). **สถานการณ์ผู้สูงอายุ แนวโน้ม และผลกระทบจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน.** เอกสารเผยแพร่ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). **ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต.** กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สุพรรณี รัตนานนท์ เมธี จันทชาติ และ ทยณฐ ชวนไชยสิทธิ์. (2557). รูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุงาน กรณีศึกษาครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนนทบุรี. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม.** ปีที่ 4 ฉบับที่ 1. มกราคม – มิถุนายน 2557.

สุรพล โกมลมรรค. (2555). **คุณภาพชีวิตของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังเกษียณอายุราชการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1.** วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

แสนคำนึง ตรีฤกษ์ฤทธิ์ ชีพสุมน รังสยาธร และอภิญญา หิรัญวงษ์. (2557). คุณภาพชีวิต และการเตรียมความพร้อมก่อนการเกษียณอายุของ ข้าราชการครู จังหวัดชลบุรี. **วารเกษตรศาสตร์ (สังคม)**. ปีที่ 35 : หน้า 460 – 471.

อภิสิทธิ์ มั่นศักดิ์ เรขา อรัญวงศ์ และสำราญ มีแจ้ง. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตครูและบุคลากรทางการศึกษาหลังการเกษียณอายุราชการในเขตภาคเหนือตอนล่าง. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 16(2): 1-10.

World Health Organization. (1993). **WHO Quality of Life-BREF**. Retrieved from http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/whoqolbref/en

การศึกษาค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาที่มีผลต่อการมีบุตร กรณีศึกษาตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

THE STUDY IN EDUCATIONAL COSTS AFFECTING THE DEMAND FOR CHILDREN CASE STUDIES IN NAI MUANG SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

ศศิประภา อินหา* ดลยา ชำนาญ และ อรรฆยา เซ็นเครือ
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Sasipraphai57@email.nu.ac.th

บทคัดย่อ

วิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อเสนอแนะนโยบายที่เหมาะสมสำหรับกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรอย่างมีคุณภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน 120 ราย ผลการวิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีที่ผู้ปกครองต้องจ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรที่ศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลโดยแบ่งเป็นระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 27,422.16 39,616.96 50,712.28 และ 52,982.80 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ ส่วนในโรงเรียนเอกชน มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 42,433.19 55,449.01 52,583.50 และ 54,660.00 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ จากการทดสอบความแตกต่างค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีระหว่างโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนในระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ในระดับชั้นอนุบาลและระดับชั้นประถมศึกษามีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีในการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนแตกต่างกัน ในขณะที่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีในการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนไม่แตกต่างกัน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยังพบว่านโยบายที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้นนั้นควรเป็นการให้เงินทางตรงแก่ครอบครัวผู้มีบุตร เช่น นโยบายเรียนฟรี 15 ปี เป็นต้น จึงจะสามารถกระตุ้นการมีบุตรได้ดีกว่า

คำสำคัญ : การมีบุตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ค่าใช้จ่ายทางตรง

Abstract

The objective of research is to study parent's educational expenses and to recommend policy in order to motivate women to have children. The sample of the study is 120 parent. The research result has found that parent have mean educational expenses in kindergarten, primary, junior and senior high school level at 27,422.16 39,616.96 50,712.28 and 52,982.80 baht per person per year for government school, respectively. They are 42,433.19 55,449.01 52,583.50 and 54,660.00 baht per person per year for private school, respectively. The test of different mean education expenses in kindergarten, primary, and junior between government school and private school have found that kindergarten and primary were different but junior wasn't different at confidence level 95%. The result shows that women would increase their demand for children if government directly subsidizes to women or family such as 15-year free education.

Keywords : childbirth basic education the cost of basic education direct cost

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 ถึง 5 ได้เน้นไปที่การควบคุมขนาดประชากรและพัฒนาประชากรในประเทศให้มีคุณภาพ ส่งผลทำให้จำนวนการเกิดของประชากรลดลงจาก 983,964 คน ในปีพ.ศ. 2536 เป็น 704,058 คน ในปีพ.ศ. 2559 ประกอบกับจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจาก 4,146,476 คน ในปีพ.ศ. 2536 เป็น 9,123,985 คน ในปีพ.ศ. 2559 ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 รัฐบาลจึงเน้นการรักษาอัตราการเกิดไม่ให้ต่ำกว่าที่เป็นอยู่เพื่อปรับโครงสร้างประชากร โดยได้ออกนโยบายด้าน

ภาษีเรื่องการเพิ่มค่าลดหย่อนภาษีให้สำหรับประชาชนที่มีบุตร นอกจากนี้ยังมีนโยบายเรียนฟรี 15 ปี และกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ที่จะไปช่วยลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาให้กับบุตร จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเหตุผลของการมีบุตรน้อยลงเนื่องจาก 1. มีความกังวลในเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร (พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ ,2559 ; มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ ,2559) 2. มีความกังวลในการเลี้ยงดูบุตรในเรื่องการไม่มีเวลาเลี้ยงดู (มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ ,2559 ; วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2548) 3. สังคมมีการแข่งขันสูงจึงทำให้ประชากรมุ่งมั่นในการศึกษาเล่าเรียนและจริงจังกับการทำงานมากขึ้น ทำให้มองข้ามเรื่องการมีบุตรไป (ภูเบศร์ สมุทรจักร และนิพนธ์ ดารา วุฒิมาประกรณ์, 2557) จึงสามารถสรุปได้ว่าเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่อยากมีบุตร คือ ภาระค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงอยากศึกษาเรื่องค่าใช้จ่าย โดยเน้นไปที่ค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการศึกษาค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับบุตรนี้จะนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสำหรับกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรอย่างมีคุณภาพเพิ่มขึ้น เพื่อปรับโครงสร้างประชากรให้เหมาะสมในยุคที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเสนอแนะนโยบายที่เหมาะสมสำหรับกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยวิธีการ Descriptive Statistics กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนแต่ละโรงเรียนในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอน ขนาดกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบตัวอย่างของ William Gemmell Cocharn (1953) ซึ่งพบว่าต้องเก็บกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 96 กลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นกลุ่มผู้วิจัยจึงทำการเก็บตัวอย่างจำนวน 120 คน ประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาล 60 คน และผู้ปกครองจากโรงเรียนเอกชนจำนวน 60 คน โดยทำการสุ่มเลือกโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จำนวน 6 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาล 3 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชน 3 โรงเรียน และทำการเก็บแบบสอบถามโรงเรียนละ 20 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม โดยโครงสร้างแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับนโยบายกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตร โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และไม่เห็นด้วย และเป็นความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เสนอแนะนโยบายที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ศึกษาค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่บุตร

จากการหาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อมของโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนเอกชน ซึ่งประกอบด้วย ค่าเทอม ค่าหนังสือเรียน ค่าหนังสือเรียนเสริม ค่าเรียนพิเศษ ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าใช้จ่ายประจำวัน ค่ากิจกรรม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ และทำการหาความแตกต่างของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน โดยใช้สถิติ Z (Z-test) แบบ Two – tail พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน (แยกเป็นประเภทรายการ)

รายการค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่ายอนุบาลเฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)		ค่าใช้จ่ายประถมศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)	
	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน
ค่าเทอม	10,108.97	18,563.06	11,1733.13	17,930.11
ค่าเครื่องแต่งกาย	1,670.86	1,749.25	2,159.21	2,451.50
ค่าหนังสือเรียน	129.49	1,025.23	166.42	1,691.76
ค่าหนังสือเรียนเสริม	14.96	228.53	120.40	287.64
ค่าอุปกรณ์การเรียน	118.80	340.26	402.49	750.13
ค่าเรียนพิเศษ	2,879.49	2,108.59	7,834.33	5,597.08
ค่าอาหาร / ค่าขนม	2,593.85	2,507.93	6,958.06	8,949.55
ค่ากิจกรรม	262.82	237.98	521.49	570.56
ค่าเดินทาง	8,680.36	14,509.33	9,196.66	14,810.34
ค่าใช้จ่ายประจำวัน	867.69	389.55	735.52	1,929.44
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	94.87	777.78	349,25	480.90

จากตารางที่ 1 พบว่าในระดับชั้นอนุบาลของโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐบาลมีค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีแตกต่างกันมากในเรื่องค่าเทอม ค่าหนังสือเรียน ค่าหนังสือเรียนเสริม และมีค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีใกล้เคียงกัน ได้แก่ ค่าเรียนพิเศษ และค่าอุปกรณ์การเรียน ส่วนระดับชั้นประถมศึกษา พบว่า ค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีของโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐบาลมีความแตกต่างกันมากในเรื่องค่าเทอม ค่าหนังสือเรียน ค่าเรียนพิเศษ และมีค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีใกล้เคียงกัน ได้แก่ ค่าหนังสือเรียนเสริม และ ค่าอุปกรณ์การเรียน

จากตารางที่ 2 พบว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐบาลมีค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีแตกต่างกันมากในเรื่องค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าเรียนพิเศษ และมีค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีที่มีความแตกต่างใกล้เคียงกัน ได้แก่ ค่าเทอม และค่าหนังสือเรียนเสริม ส่วนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีของโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐบาลแตกต่างกันมากในเรื่องค่าเทอม ค่าหนังสือเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน และค่าเรียนพิเศษ และมีค่าใช้จ่ายทางตรงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเฉลี่ยต่อคนต่อปีที่มีความแตกต่างใกล้เคียงกัน ได้แก่ ค่าหนังสือเรียนเสริม

ตารางที่ 2 แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน (แยกเป็นประเภทรายการ)

รายการค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่ายมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)		ค่าใช้จ่ายมัธยมศึกษาตอนปลายเฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)	
	รัฐบาล	เอกชน	รัฐบาล	เอกชน
ค่าเทอม	13,865.00	13,360.00	10,924.00	16,000.00
ค่าเครื่องแต่งกาย	1,756.17	2,020.00	1,891.33	2,500.00
ค่าหนังสือเรียน	163.78	2,020.00	260.00	2,000.00
ค่าหนังสือเรียนเสริม	302.67	200.00	398.67	500.00
ค่าอุปกรณ์การเรียน	456.12	1,129.50	620.00	2,500.00
ค่าเรียนพิเศษ	9,798.89	1,640.00	10,896.00	5,000.00
ค่าอาหาร / ค่าขนม	13,042.67	12,032.00	14,758.40	9,400.00
ค่ากิจกรรม	251.67	890.00	408.00	1,000.00
ค่าเดินทาง	8,913.33	18,352.00	11,172.00	12,000.00
ค่าใช้จ่ายประจำวัน	2,162.00	940.00	1,654.40	3,760.00
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	-	-	-	-

ตารางที่ 3 แสดงค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีในโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชน

ระดับชั้น	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปี (บาท)		P (Z ≤ z) two-tail
	โรงเรียนรัฐบาล	โรงเรียนเอกชน	
อนุบาล	27,422.16	42,433.19	.000
ประถมศึกษา	39,616.96	55,449.01	.000
มัธยมศึกษาตอนต้น	50,712.28	52,583.50	.763
มัธยมศึกษาตอนปลาย	52,982.80	54,660.00	-

ภายใต้สมมติฐานทางสถิติ ดังต่อไปนี้

H_0: ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนไม่แตกต่างกัน

H_1: ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนแตกต่างกัน

จากตาราง 3 พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีของโรงเรียนรัฐบาลในระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เท่ากับ 27,422.16 39,616.96 50,712.28 และ 52,982.80 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีของโรงเรียนเอกชนในระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย เท่ากับ 42,433.19 55,449.01 52,583.50 และ 54,660.00 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ จากการทดสอบความแตกต่างค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีระหว่างโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนในระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ในระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา มีค่า P (Z ≤ z) two-tail น้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธ H_0 แต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่า P (Z ≤ z) two-tail มากกว่า 0.05 จึงยอมรับ H_0 แต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่สามารถทดสอบความแตกต่างได้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงแค่คนเดียว จึงสรุปได้ว่าในระดับชั้นอนุบาลและระดับชั้นประถมศึกษาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีในการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนแตกต่างกัน ในขณะที่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีในการจัดการศึกษาของโรงเรียนรัฐบาลกับโรงเรียนเอกชนไม่แตกต่างกัน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะเสนอแนะนโยบายสำหรับกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น

เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรต้องใช้เงินจำนวนมาก ดังนั้น การช่วยเหลือจากรัฐบาลจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น จึงได้มีนโยบายเพื่อช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ นโยบายลดหย่อนภาษีเมื่อมีบุตร กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพ และจากการสอบถามระดับความเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับนโยบายดังกล่าว ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงระดับความเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลสำหรับกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น

ประเด็น	ระดับความเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย
1. การมีบุตรสามารถลดหย่อนภาษีบุคคลธรรมดาของรัฐบาลได้จูงใจให้ท่านอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น	12 (10.00)	10 (8.33)	17 (14.17)	9 (7.50)	72 (60.00)
2. การเพิ่มค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับผู้ที่มีบุตรทำให้ท่านอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น	6 (5.00)	9 (7.50)	14 (11.67)	11 (9.17)	80 (66.67)
3. นโยบายเรียนฟรี 15 ปี ช่วยในเรื่องค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรเรียนได้มาก	49 (40.83)	11 (9.17)	24 (20.00)	5 (4.17)	31 (25.83)
4. การมีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ทำให้ท่านอยากมีบุตรเพิ่ม	8 (6.67)	7 (5.83)	12 (10.83)	8 (6.67)	84 (70.00)

จากตาราง 4 พบว่านโยบายภาษี เรื่องการมีบุตรสามารถนำไปลดหย่อนภาษีบุคคลธรรมดาของรัฐบาลนั้นไม่ได้จูงใจให้ผู้ปกครองอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น และเมื่อรัฐบาลทำการเพิ่มค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับผู้มีบุตร ก็ไม่ได้จูงใจให้ผู้ปกครองอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การมีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ก็ไม่ได้ทำให้ผู้ปกครองอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น เพราะผู้ปกครองเห็นว่ากองทุนดังกล่าวเมื่อจบการศึกษาแล้วต้องชำระเงินคืนพร้อมกับดอกเบี้ย แต่นโยบายเรียนฟรี 15 ปี นั้นผู้ปกครองร้อยละ 40.83 เห็นด้วยว่าเป็นนโยบายที่ช่วยลดในเรื่องค่าใช้จ่ายในการส่งบุตรเรียนได้มาก และจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองในแนวทางที่จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่อยากให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณมาช่วยเหลือในด้านการเรียนเพิ่มขึ้น เสนอให้มีการจ่ายเงินเดือนให้กับบุตร และเสนอให้การศึกษาของบุตรเป็นแบบการศึกษาเรียนฟรีโดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องจ่ายเงินเพิ่ม

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การที่รัฐบาลจะกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น ควรที่จะสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษาที่ส่งผลถึงบุตรโดยตรง เช่น นโยบายเรียนฟรี 15 ปี เป็นต้น ในขณะเดียวกันถ้ารัฐบาลสนับสนุนในนโยบายทางอ้อม เช่น นโยบายด้านภาษี และกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งนโยบายเหล่านี้ไม่ได้ไปกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

ด้านค่าใช้จ่าย

จากผลการวิจัยค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนที่ผู้ปกครองต้องจ่ายเพื่อจัดการศึกษาให้กับบุตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่อยากจะทราบว่าค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของ รัตน์สภา-ตันตาปกุล (2541) ที่ได้ศึกษาค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ปกครองที่ส่งบุตรเข้าเรียนโรงเรียนก่อนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร และไม่ใช่สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนก่อนประถมศึกษาที่ไม่อยู่ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สูงกว่าค่าใช้จ่ายผู้ปกครองนักเรียนในสังกัดการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งในการศึกษาดังกล่าวจะศึกษาแต่ในระดับชั้นก่อนประถมศึกษาหรืออนุบาลโดยแบ่งโรงเรียนออกเป็นสังกัด แต่วิจัยของกลุ่มข้าพเจ้าได้ศึกษาค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแบ่งประเภทโรงเรียนออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งผลที่ได้ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันคือในระดับชั้นอนุบาลของโรงเรียนที่ไม่ใช่โรงเรียนรัฐบาล (เอกชน) มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าโรงเรียนรัฐบาล และจากการหาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการจัดการศึกษาแต่ละระดับชั้นพบว่าในการจัดการศึกษาของบุตรต้องใช้เงินจำนวนมาก ส่งผลทำให้การมีบุตรต้องใช้เงินจำนวนมากทั้งด้านการศึกษาและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และคณะ (2559) ที่สรุปว่า การมีบุตรต้องใช้เงินจำนวนมาก

ด้านนโยบาย

จากการศึกษาของวิจัยฉบับนี้เห็นได้ว่าการศึกษาของบุตรต้องใช้เงินจำนวนมากซึ่งเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ประชาชนไม่อยากมีบุตร จนทำให้อัตราการเกิดของประชากรไทยลดลงในขณะที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นซึ่งจะส่งผลต่อเศรษฐกิจภายในประเทศในอนาคต ทำให้รัฐบาลต้องออกนโยบายเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีบุตรเพิ่มมากขึ้น แต่ทางกลุ่มวิจัยเห็นว่าการกระตุ้นให้มีบุตรเพิ่มขึ้นนี้ต้องเป็นการเพิ่มจำนวนประชากรที่มีคุณภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาให้กับบุตรและได้ทำแบบสอบถามในส่วนของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะนโยบายขึ้นมา และจากการสอบถามผู้ปกครองพบว่านโยบายบางอย่างที่รัฐออกมาเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีบุตรเพิ่มขึ้น ไม่ได้ทำให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น เช่น นโยบายด้านภาษีเมื่อมีบุตรสามารถนำบุตรไปลดหย่อนภาษีบุคคลธรรมดาได้ และการมีกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) เนื่องจากประชาชนเห็นว่ากองทุนดังกล่าวเมื่อจบการศึกษาแล้วต้องชำระเงินคืนพร้อมกับดอกเบี้ยให้กับรัฐบาล แต่สำหรับนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นนโยบายที่สามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาได้ และจากการสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองเพื่อที่จะได้ทราบแนวทางการกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่อยากให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณมาช่วยเหลือในด้านการเรียนเพิ่มขึ้น เสนอให้มีการจ่ายเงินเดือนให้กับบุตร และเสนอให้การศึกษาของบุตรเป็นแบบเรียนฟรีโดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องจ่ายเพิ่ม จากผลการศึกษานี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่เพื่อเสนอแนะแนะโยบายที่เหมาะสมสำหรับกระตุ้นให้ประชาชนมีบุตรอย่างมีคุณภาพเพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ภูเบศร์ สมุทรจักร และคณะ (2559) ที่เห็นว่าควรมีการเสนอแนะนโยบายเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลครอบครัว เช่น การจัดตั้งกองทุนครอบครัวเพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวกับครอบครัว หรือมาตรการต่างๆ ที่จะทำให้ค่าใช้จ่ายกับ

การศึกษาของบุตรลดลง เพื่อลดปัญหาการทุ่มเทเงินทุนเพื่อการศึกษาของลูกจนทำให้การมีลูกเป็นภาระและอุปสรรคในการสร้างครอบครัว รวมทั้งเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีที่ผู้ปกครองต้องจ่ายเพื่อการศึกษาโรงเรียนรัฐบาลของบุตรในระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 27,422.16 39,616.96 50,712.28 และ 52,982.80 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อปีที่ผู้ปกครองต้องจ่ายเพื่อการศึกษาโรงเรียนเอกชนของบุตรในระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเท่ากับ 42,433.19 55,449.01 52,583.50 และ 54,660.00 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บุตรต้องใช้เงินจำนวนมากและจูงใจให้คนไม่อยากมีบุตร ดังนั้นจึงออกนโยบายมาช่วยเหลือโดยประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า นโยบายเรียนฟรี 15 ปี อย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นนโยบายที่ให้เงินในการจัดการศึกษาให้กับบุตรโดยตรงจูงใจให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น ในขณะที่นโยบายการมีบุตรสามารถลดหย่อนภาษีได้ และกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นนโยบายทางอ้อมที่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครอง ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่านโยบายเหล่านี้ได้จูงใจให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงสามารถเสนอแนะได้ว่าการกระตุ้นให้ประชาชนอยากมีบุตรเพิ่มขึ้นของรัฐบาลทำได้โดยการออกนโยบายที่เป็นการให้เงินโดยตรงแก่บุตรไม่ว่าจะเป็นด้านจัดการศึกษา หรือด้านอื่นๆ จึงจะสามารถกระตุ้นการมีบุตรได้ดีกว่านโยบายที่มีผลทางอ้อม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ดร.อรรฆยา เซ็นเครือ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้อุตส่าห์สละเวลาอันมีค่ามาเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการวิทยานิพนธ์อันประกอบด้วย รศ.ดร.มาฆะสิริ เชาวกุล ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ โชว์สูงเนิน. (2554). **สภาพเศรษฐกิจสังคม และค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานครอบครัว.** สารนิพนธ์ ศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.

ภูเบศร์ สมุทรจักร และคณะ. (2559). **ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย**. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ภูเบศร์ สมุทรจักร และ นิพนธ์ ดาราวุฒิมาประกรณ์. (2557). **ไลฟสไตล์ แผนการดำเนินชีวิตกับแนวคิดการมีบุตรของเจเนอเรชันวาย**. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ. (2559). **การส่งเสริมการมีบุตรผ่านการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการสร้างครอบครัวที่มีคุณภาพ.** สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

รัตน์สภา ตันตาปกุล. (2541). **ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครและสังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท (บริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2548). **การวิเคราะห์มาตรการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตรในประเทศไทยด้านความครอบคลุมและผลกระทบต่อการตัดสินใจมีบุตร.** คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Patcharawalai Wongboonsin and others. (2016). **Attitude and Perceptions Towards Marriage and Singlehood Among Thai Women.** College of Population Studies, Chulalongkorn University.

การพัฒนาสมรรถนะการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับวิสาหกิจชุมชนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

THE COMPETENCY DEVELOPMENT OF ENGLISH SPEAKING SKILLS FOR COMMUNICATION VIA INSTRUCTIONAL PROGRAM FOR SMALL AND MICRO COMMUNITY ENTERPRISES – SMC

ศศิปภา ทิพย์ประภา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา
*corresponding author e-mail : sasipapha@aru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ความสามารถในการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สร้างต้นแบบนวัตกรรมประเภทบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เปรียบเทียบความสามารถพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ก่อน-หลังการใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่างเลือกโดยวิธีเฉพาะเจาะจงจากวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา ภาษาและเทคโนโลยี แบบประเมินก่อนและหลังเรียนด้วยตนเอง และบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการพัฒนาทักษะการพูดด้านการออกเสียง การเสนอราคา และขั้นตอนการผลิต ระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =5) ความสามารถในการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารพบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถพูดภาษาอังกฤษในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุง ร้อยละ 73.33 รองลงมาควรปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ร้อยละ 26.66 3) ได้ชุดบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ใช้โปรแกรม Adobe InDesign และผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างผ่านการประเมินตนเองหลังเรียน ร้อยละ 100

คำสำคัญ : การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ วิสาหกิจชุมชน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

The research aimed to study: need's analysis of using English for communication, the competency of using English speaking skill for communication, to innovate the instructional program of English speaking skill for communication and to compare the competency of using English speaking skill before and after using the instructional program. The samples were small and micro community enterprises selected by purposive sampling, Ayutthaya province. Research instruments used were: the interview form for the need's analysis of English speaking skill usage, the interview form for experts inspecting contents, language and technology, pre-tests, post-test and 4) instructional programs based on Adobe InDesign program. The results revealed that samples needed to: develop their pronunciations, negotiate with the customers and explain how to make their products at the highest level ($\bar{x}$ =5). 2) 73.33 percent of the purposive samplers needed urgently to develop their competency in speaking English and 26.66 percent of them needed secondly to improve their competency in speaking English. The set of instructional program were presented on Adobe InDesign program and the comparison of pre-test and post-test scores showed that 100 percent of samples passed the test after using the instructional program.

Keywords : development of english speaking skills for communication, small and micro community enterprise – smc, electronic instructional program

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เข้าร่วมในประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 1) บรูไนดารุสซาลาม 2) สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ 3) สาธารณรัฐสิงคโปร์ 4) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย 5) ราชอาณาจักรกัมพูชา 6) มาเลเซีย 7) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 8) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และ9) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว รวมกันเป็น 10 ประเทศ ในกฎ

บัตรอาเซียนข้อ 34 บัญญัติว่า “The working language of ASEAN shall be English” (“ภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน คือ ภาษาอังกฤษ”) ซึ่งหมายถึงพลเมืองใน 10 ประเทศอาเซียนจะต้องใช้ภาษาอังกฤษกันมากขึ้น นอกเหนือจากภาษาประจำชาติหรือภาษาประจำถิ่นของแต่ละชาติ (สมเกียรติ อ่อนวิมล, 2554) อย่างไรก็ตาม บริบทของสังคมไทยไม่เอื้อต่อการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ทำให้พลเมืองขาดความกระตือรือร้นและขาดความสนใจใฝ่รู้ที่จะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับชาวต่างชาติ อีกทั้งยังขาดแรงจูงใจ แม้ว่าประชากรบางส่วนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษจากสถานศึกษามายาวนานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป แต่ก็ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับชาวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการขาดโอกาสพัฒนาทักษะทางภาษาในสถานการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง และขาดการเข้าถึงสื่อที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประชากรไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) และฉบับที่ 10 (2550-2554) (ลดาวัลย์ คำภา, 2555) ได้ยึดปรัชญาของเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแนวใหม่ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาภูมิปัญญาไทยเพื่อผลิตสินค้า บริการและการประกอบอาชีพ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) ทำให้กลุ่มผู้ประกอบการที่ร่วมกันที่ผลิตสินค้าจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมสูง และมีอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัด และเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความจำเป็น และมีความต้องการทักษะการพูดภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเจรจาต่อรองทางด้านการค้า เพิ่มขีดความสามารถในการพาณิชย์ และการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชนให้กับชาวต่างชาติที่สนใจความเป็นไทย การวิจัยครั้งนี้จะเสริมสร้างความมั่นใจ ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับต้น ๆ ของประเทศชาติ ดังนั้น การพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษของวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศในกลุ่มอาเซียนและนานาชาติอีกด้วย

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทกับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วโลก การเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี การเปลี่ยนบทบาทของผู้ถูกสอนเป็นผู้เรียนด้วยตนเองอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามระดับความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน การวิจัยนี้จะขยายโอกาสให้บุคลากรวิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้สื่อประเภทบทเรียนสำเร็จรูปอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทุกเวลาและสถานที่ ผู้เรียนสามารถศึกษาศัพท์ สำนวนเฉพาะการอธิบายขั้นตอนผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรม การสื่อสารความคิด การบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตในชุมชนในระดับเบื้องต้นได้ มีความมั่นใจนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนต่อชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นการยกระดับสู่สากลอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) ศึกษาความต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

2) ศึกษาความสามารถในการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

3) สร้างต้นแบบนวัตกรรมประเภทบทเรียนสำเร็จรูปฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

4) เปรียบเทียบความสามารถในการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้สื่อประเภทบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากรเป็นการศึกษาประชากรแบบจำกัด (Finite population) ได้แก่ บุคลากรวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรเป้าหมาย คือ บุคลากรวิสาหกิจชุมชน จำนวน 66 กลุ่ม (Ministry of Tourism and Sports, 2014) ซึ่งจะเป็นทั้งผู้ผลิต และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยมีกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่สมัครใจเรียนรู้ด้วยสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เซรามิคประดิษฐ์ ปลาตะเพียนสีทอง งานตุ๊กตาปั้นจิ๋ว หัวโขนจำลอง และดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสน

ผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นด้านเนื้อหา ภาษาและเทคโนโลยีการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติด้านเนื้อหาเป็นผู้รู้ทางด้านวิสาหกิจท้องถิ่นหรือเป็นอาจารย์ประจำสาขาภาษาอังกฤษ มีประสบการณ์ในการสอนด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา มีประสบการณ์ด้านการจัดหาสื่อการศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทต่าง ๆ และมีความรู้ด้านเทคโนโลยีการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาผู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศ เป็นอาจารย์ประจำสาขาภาษาอังกฤษ และมีประสบการณ์ด้านการจัดทำสื่อการศึกษา สื่ออิเล็กทรอนิกส์มัลติมีเดีย

กลุ่มผู้ทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับขั้นตอนแรก ก่อนการปรับแก้ครั้งที่ 1 เป็นผู้สนใจงานด้านวัฒนธรรม มีความรู้ภาษาอังกฤษระดับปานกลาง สามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ระดับเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างใช้สื่อบทเรียนสำเร็จรูปอิเล็กทรอนิกส์ เป็นบุคลากรของวิสาหกิจชุมชนที่มีความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษสำหรับสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เพื่อสาธิตวิธีการประดิษฐ์หัตถกรรมชุมชน และการเจรจาขายสินค้า จำนวน 15 คน

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 40 คน เพื่อสอบถามข้อมูลเจาะลึกถึงความจำเป็นในการใช้ภาษา หน้าที่ทางภาษา สภาพแวดล้อมทั่วๆไปของการผลิตและการขายผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และวัฒนธรรมของกลุ่มที่จะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของผู้สอน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันมากในเรื่องของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวทำให้คำศัพท์เฉพาะที่จำเป็นต้องศึกษาเพื่อการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจึงมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงสำหรับโครงการนี้ ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่มผลิตภัณฑ์ที่สมัครใจการเรียนรู้ด้วยสื่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เซรามิคประดิษฐ์ จำนวน 3 คน ปลาตะเพียนสีทอง จำนวน 3 คน งานตุ๊กตาปั้นจิ๋ว จำนวน 3 คน หัวโขนจำลองจำนวน 3 คน และดอกไม้ประดิษฐ์จากต้นโสน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน

เครื่องมือ

1. บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์จำนวน 5 เรื่อง
2. แบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
3. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะผู้ทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปขั้นตอนแรก
5. แบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียนโดยด้วยตนเองโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

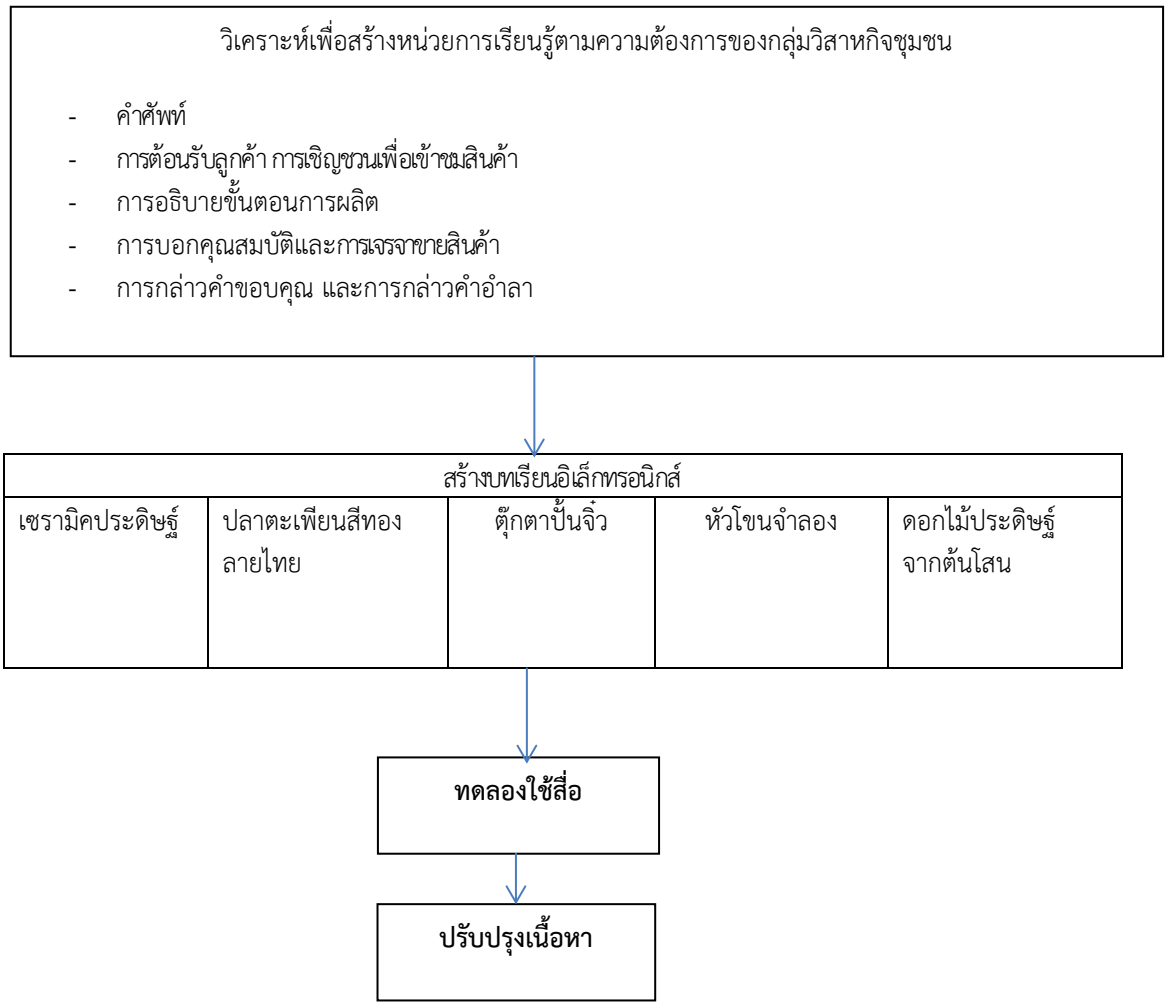
1. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา ภาษาและ เทคโนโลยีการศึกษา ใช้แบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะผู้ทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปขั้นตอนแรก จำนวน 3 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย

3. ข้อมูลการทดสอบก่อนและหลังการใช้บทเรียนสำเร็จรูป จำนวน 15 ราย ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการใช้สื่อบทเรียนสำเร็จรูปอิเล็กทรอนิกส์

4. เปรียบเทียบคะแนนของแบบทดสอบก่อนและหลังใช้สื่อบทเรียนสำเร็จรูปอิเล็กทรอนิกส์

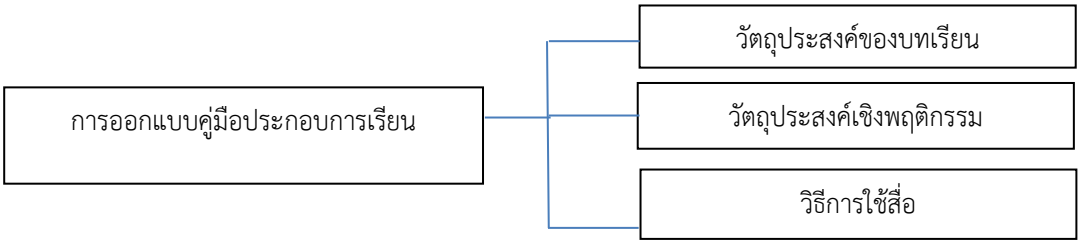
การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการออกแบบสื่อมัลติมีเดีย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการออกแบบสื่อมัลติมีเดีย

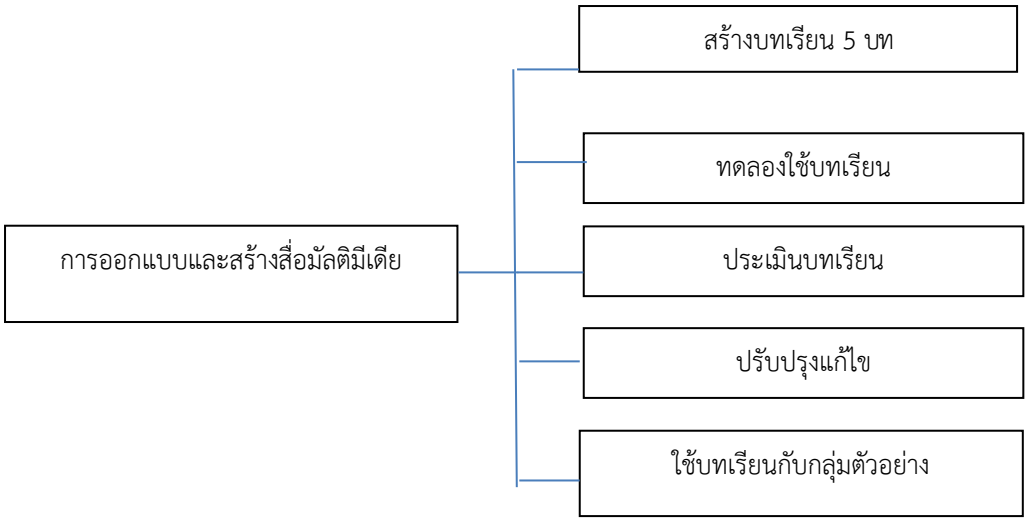
ด้านการออกแบบและสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้ออกแบบคู่มือประกอบการเรียน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การออกแบบคู่มือประกอบการเรียน

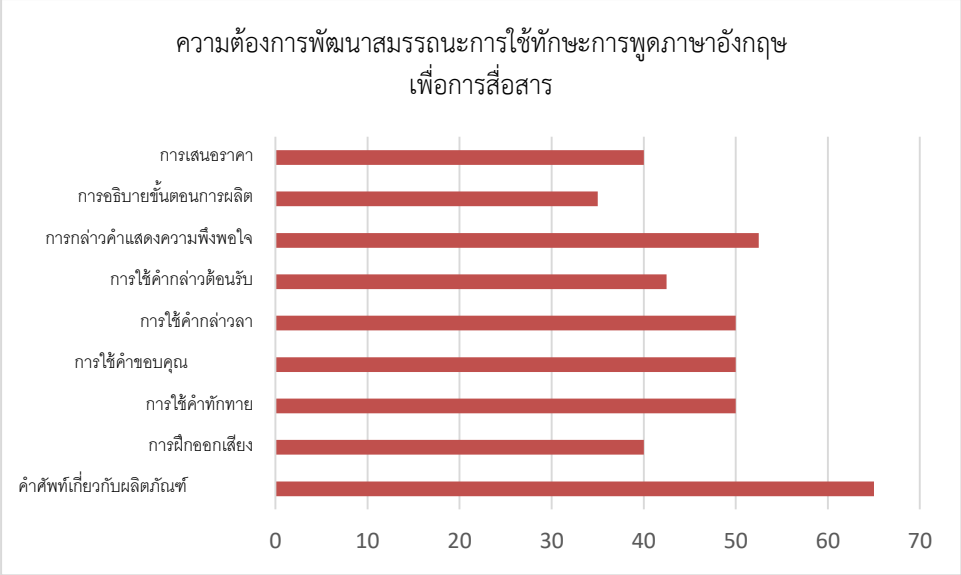
ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างสื่อมัลติมีเดีย ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการออกแบบและสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการฝึกออกเสียงและการเสนอราคาในระดับมากที่สุด ในด้านคำศัพท์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การใช้คำทักทาย การใช้คำขอบคุณ การใช้คำกล่าวลา การใช้คำกล่าวต้อนรับ การกล่าวแสดงความพึงพอใจ อธิบายขั้นตอนการผลิต ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ความต้องการพัฒนาสมรรถนะการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากภาพที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการพัฒนาสมรรถนะการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้านคำศัพท์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมาการกล่าวแสดงความพึงพอใจ การใช้คำกล่าวลา การใช้คำขอบคุณ การใช้คำทักทาย การฝึกออกเสียง การใช้คำกล่าวต้อนรับ การเสนอราคา และการอธิบายขั้นตอนการผลิต ตามลำดับ

2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ระดับควรปรับปรุงเร่งด่วน คิดเป็นร้อยละ 73.33 รองลงมาระดับควรปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 26.66

3) ชุดบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ 5 เรื่อง นำเสนอด้วยโปรแกรม Adobe InDesign จำนวน 5 บทเรียน ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ คำศัพท์ บทสนทนาการต้อนรับลูกค้า อธิบายขั้นตอนการผลิตสินค้าการถามตอบราคาสินค้า การขอบคุณและการกล่าวลา การบอกคุณสมบัติสินค้าและการเจรจาขายสินค้า

4) ผลการทดสอบเปรียบเทียบการประเมินตนเองก่อนและหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า คะแนนประเมินตนเองหลังเรียนมีค่าร้อยละที่สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ร้อยละ 100 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนรายด้าน (การออกเสียง คำศัพท์ ความสามารถในการพูด เข้าใจข้อความหรือใจความ และความถูกต้องตามเนื้อหาที่กำหนด) ของการประเมินก่อนและหลังการใช้สื่อบทเรียนสำเร็จรูปอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลำดับที่	ระดับ					
	คะแนนเรียนก่อน (20)	ร้อยละ	เกณฑ์การผ่าน	คะแนนหลัง (20)	ร้อยละ	เกณฑ์การผ่าน
คนที่ 1	5	25	ตก	19	95	ดีเยี่ยม
คนที่ 2	8	40	ตก	19	95	ดีเยี่ยม
คนที่ 3	10	50	อ่อนมาก	17	85	ดีเยี่ยม
คนที่ 4	9	45	ตก	17	85	ดีเยี่ยม
คนที่ 5	5	25	ตก	17	85	ดีเยี่ยม
คนที่ 6	10	50	อ่อนมาก	20	100	ดีเยี่ยม
คนที่ 7	5	25	ตก	11	55	อ่อน
คนที่ 8	10	50	อ่อนมาก	20	100	ดีเยี่ยม

ตารางที่ 1 คะแนนรายด้าน (การออกเสียง คำศัพท์ ความสามารถในการพูด เข้าใจข้อความหรือใจความ และความถูกต้องตามเนื้อหาที่กำหนด) ของการประเมินก่อนและหลังการใช้สื่อบทเรียนสำเร็จรูปอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ต่อ)

ลำดับที่	ระดับ					
	คะแนนเรียนก่อน (20)	ร้อยละ	เกณฑ์การผ่าน	คะแนนหลัง (20)	ร้อยละ	เกณฑ์การผ่าน
คนที่ 9	5	25	ตก	17	85	ดีเยี่ยม
คนที่ 10	9	45	ตก	17	85	ดีเยี่ยม
คนที่ 11	8	40	ตก	13	65	ดีพอใช้
คนที่ 12	9	45	ตก	13	65	ดีพอใช้
คนที่ 13	8	40	ตก	13	65	ดีพอใช้
คนที่ 14	8	40	ตก	13	65	ดีพอใช้
คนที่ 15	10	50	ตก	16	80	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียนรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการประเมินตนเองหลังเรียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 100

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่อุดหนุนทุนวิจัยรอบสอง (ทุนมุ่งเป้า) ปี 2557 ในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). **พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548** . เข้าถึงได้จาก: https:// www.moac.go.th/ewt_news.php?nid=4062&filename=index. . (ค้นเมื่อ: 5 ตุลาคม 2559).

ลดาวัลย์ คำภา. (2555). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**. 6(2): 1-2.

สมเกียรติ อ่อนวิมล. (2554). **การใช้ภาษาอังกฤษกับอนาคตไทยในอาเซียน**. เข้าถึงได้จาก: www.englishexpress.ac.th/index.php?option=com. (ค้นเมื่อ: 4 สิงหาคม 2557).

คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

THE LEADERSHIP CHARACTERISTICS OF WANG PRONG SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, NOEN MAPRANG DISTRICT PHITSANULOK PROVINCE

กณวรรธน์ อุ่นจันทร์[1*] และ พัทธดนย์ ธรรมกุล[2]
[1]สถานีตำรวจภูธรไทรย้อย จังหวัดพิษณุโลก พิษณุโลก
[2]โรงพยาบาลบ้านไร่ อุทัยธานี
[*]corresponding author e-mail : kanawath.5288@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 368 ตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทักษะการบริหาร ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับ พิจารณารายด้าน ประชาชนเห็นว่า ด้านภาวะผู้นำ เห็นว่าผู้นำควรมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ เป็นผู้ที่ประชาชนยอมรับและนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ด้านทักษะการบริหาร เห็นว่า ผู้นำควรบริหารประชาชนภายในชุมชน สร้างความสามัคคี และมีสามัญสำนึกที่ดีต่อชุมชน และด้านคุณธรรมจริยธรรม เห็นว่า ควรมีความเมตตากรุณา เป็นบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมอันดีงาม และรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของตน

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The study of desirable leadership characteristics of the Wang prong Sub-district Administrative Organization Noen Maprang District Phitsanulok Province. The objectives of this study were to study the desirable characteristics of the leaders of the Wang prong Sub-district Administrative Organization Noen Maprang District Phitsanulok Province. The data collected from the residents residing in the Wang prong Sub-district Administrative Organization Noen Maprang District Phitsanulok province 368 samples, were found in citizens have an opinion on the desired leadership features. The overall picture and all aspects are at a high level. from the descriptive level to the administrative skills. Ethics and leadership, respectively. Leadership see that the leader should be responsible for the job. It is the people who accept and respect. The management skills that the leaders should manage the people in the community and create harmony. The moral and ethical view that there should be mercy. Is a person who behaves morally good and responsible for their work.

keywords : leadership characteristic sub-district administrative organization

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมและการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ไร้พรมแดนซึ่งจะส่งผลกระทบทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม กระแสสำคัญทางการเมือง ได้แก่ กระแสอุดมการณ์ประชาธิปไตยตามแนวความคิดการจัดระเบียบโลกใหม่ได้เป็นที่แพร่หลายรวมถึงประเทศไทย ซึ่งกระแสดังกล่าวก่อให้เกิดการตื่นตัวและมีการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบมาอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศที่มีการปกครองแบบอุดมการณ์ประชาธิปไตยทั้งหลายได้ให้ความสำคัญกับการปกครองตนเองหรือการปกครองท้องถิ่น(Local Government)เป็นอย่างมาก ถือว่าเป็นสัญลักษณ์อีก

ประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รูปแบบของการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวเกิดจากการนำเอาหลักการกระจายอำนาจ(Decentralization)มาใช้ โดยรัฐบาลกลางจะมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นดำเนินการปกครองและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ในประเทศที่พัฒนาแล้วรัฐบาลถือว่าเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการสร้างความเข้มแข็งแก่ประเทศ เนื่องจากทำให้มีนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น นอกจากนี้การปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจช่วยลดการติดขัดของการดำเนินการแบบเดิม ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ส่วนกลาง ช่วยปรับปรุงและเร่งการดำเนินการของรัฐรวมทั้งกระตุ้นให้ท้องถิ่นมีการริเริ่มดำเนินการใหม่ ๆ ด้วย (สัมฤทธิ์ สุขสงค์, 2545)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งผู้แทนแต่ละหมู่บ้านเข้าไปเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของตำบล โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเป็นหน่วยงานที่สะท้อนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง(พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล, 2546)

พระราชบัญญัติการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการถ่ายโอนอำนาจ พ.ศ.2545 ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกเทศมนตรี มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจให้ส่วนราชการทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคต้องลดบทบาทในการจัดบริการสาธารณะลง ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องแสดงขีดความสามารถรองรับการบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอันแสดงให้เห็นถึงวิธีการบริหาร ทั้งในแง่การแสวงหาความร่วมมือ การแสวงหางบประมาณ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการของผู้บริหาร รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นให้เป็นที่น่าเชื่อถือได้(กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2550)

การดำเนินการกระจายอำนาจการปกครอง ในรูปขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เล็กที่สุด มีจำนวนมากที่สุดและเป็นองค์กรที่รับผิดชอบพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน อันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองประเทศอยู่ในความสนใจของหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายการเมือง ข้าราชการประจำ นักวิชาการ ตลอดจนประชาชนทั่วไป โดยคาดหวังว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นองค์การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการภายใต้กฎหมายบัญญัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถกำหนดแผนงานและกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องและตรงตามความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง(นวลน้อย ตรีรัตน์และคณะ, 2545)
ภาวะความเป็นผู้นำหรือผู้บริหารนับว่าเป็นบทบาทสำคัญในการที่จะนำภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นข้อกำหนดการกระทำอันจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กรขึ้นอยู่กับความสามารถหรือความมีศิลปะในการใช้คนของผู้บริหารหรือผู้นำ ผู้บริหารจึงมีความสำคัญต่อหน่วยงาน อีกในฐานะที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เป็นแบบอย่างให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ปฏิบัติ

การบริหารแนวใหม่ในภาวะปัจจุบันเป็นการบริหารงานที่อยู่ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดทั้งกำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ ขณะเดียวกันก็มีหน้าที่สนองความต้องการของประชาชน สภาพเช่นนี้จึงท้าทายความสามารถของผู้บริหารยุคใหม่ที่ต้องใช้งบประมาณให้คุ้มค่าและเรียนรู้แนวทางการทำงานใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนในเขตรับผิดชอบ นำนโยบายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการประสานสัมพันธ์ที่ดีของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

ทักษะการบริหาร หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์การอย่างรวดเร็วและถูกต้อง โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการบริหารอย่างมีระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ทักษะบริหารตามแนวคิดของแคทซ์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านเทคนิค

จริยธรรม หมาย ถึง สิ่งที่พึงประพฤติปฏิบัติ มีพฤติกรรมที่ดีงามต้องประสงค์ของสังคมเป็นหลักหรือกรอบที่ทุกคนกำหนดไว้ เป็นแนวปฏิบัติสำหรับสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เกิดความสงบร่มเย็นเป็นสุข เกิดความรักสามัคคี เกิดความอบอุ่นมั่นคงและปลอดภัยในการดำรงชีวิต เช่น ศีลธรรม กฎหมาย ธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น คุณธรรม

ควรประกอบด้วยคุณธรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความมีน้ำใจ ความไม่ทอดทิ้งกัน ความมีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความขยันขันแข็ง อดทน อดกลั้น พึ่งตนเองได้ ไม่มัวเมาในอบายมุข มีสัมมาชีพ มีความพอเพียง มีความเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคน สามารถรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำอย่างเสมอภาค อนุรักษ์วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน มีความยุติธรรมและแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และ มีการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ศ. ประเวศ วะสี, 2549)

ในปัจจุบันผู้บริหารหรือผู้นำในแต่ละองค์กรมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีภาวะผู้นำ ไม่หูเบา มีเหตุผล มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส เป็นผู้คิดริเริ่มสร้างสรรค์แนวคิดในการพัฒนาให้ทันต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น มีความรอบรู้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ไม่นำเอาความคิดตนเองมาใช้ในการบริหาร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส วาจาสุภาพ รักษาคำพูด และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เป็นแบบอย่างที่ดี แบ่งหน้าที่ให้บุคลากรปฏิบัติตรงกับความรู้ความสามารถ ใช้ระบบคุณธรรมนำระบบอุปถัมภ์ มีทักษะในการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาและตัดสินใจ มีความรู้ทางวิชาชีพ หากในองค์กรใดมีผู้นำหรือผู้บริหารที่มีลักษณะดังกล่าวจะทำให้การทำงานขององค์กรสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แต่หากองค์กรใดมีผู้บริหารหรือผู้นำที่ไม่มีภาวะผู้นำหรือคุณลักษณะดังกล่าว องค์กรก็อาจจะประสบความล้มเหลวในการบริหาร (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2545)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อจะได้ทราบว่าประชาชนมีความต้องการผู้นำหรือผู้บริหารที่มีคุณลักษณะแบบใด เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นในการบริหารงานและดำเนินงานของผู้บริหารหรือผู้นำ นำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัยแบ่งตามหัวข้อได้ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะการบริหาร และด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีจำนวนที่แน่นอน สูตรที่ใช้ในการศึกษาหาขนาดตัวอย่างจึงใช้สูตรของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 5 และผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เป็นการสุ่มหน่วยตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดมีโอกาสที่จะถูกสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกันและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 ตัวอย่าง

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาการทำวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนสิงหาคม – เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4,621 คน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีจำนวนที่แน่นอน สูตรที่ใช้ในการศึกษาหาขนาดตัวอย่างจึงใช้สูตรของ เครจซี่และมอร์แกน

(Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์,2540) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมรับให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างได้ร้อยละ 5 และผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เป็นการสุ่มหน่วยตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดมีโอกาสที่จะถูกสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่าเทียมกันและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 ตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถามในการเก็บ

รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปมีลักษณะแบบสำรวจรายการ (check list) แบบชนิดปลายปิด แบบเลือกตอบได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ศึกษาในประเด็น เป็นผู้ที่มั่นใจตนเองตัดสินใจที่ดีและถูกต้อง เป็นผู้น่าเชื่อถือไว้ใจได้ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน เป็นผู้มีความรู้ - ความสามารถ สร้างแรงจูงใจแก่ประชาชน รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ให้คำปรึกษาคำแนะนำได้ เป็นผู้ที่ประชาชนยอมรับและนับถือ และสร้างอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืนให้ชุมชน ด้านทักษะการบริหาร ศึกษาในประเด็น มีความสุขุมรอบคอบ มีเหตุผล สร้างความสามัคคีภายในชุมชน ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เข้าใจความรู้สึกและจิตใจของประชาชน มีสามัญสำนึกที่ดีต่อชุมชน ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับชุมชน บริหารประชาชนภายในชุมชนได้ ใช้ความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาชุมชน ให้เกียรติกับประชาชนทุกคน และสามารถลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ศึกษาในประเด็น ประพฤติตนตามหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยแก่ตนเอง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความอดทนอดกลั้น รับผิดชอบต่อการประพฤติปฏิบัติของตน เป็นคนที่ประพฤติปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดีงาม รู้จักประมาณตน และ มีความเมตตากรุณา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ลักษณะคำถามประกอบด้วยข้อความที่เป็นการให้ความสำคัญต่อปัจจัยในแต่ละด้านซึ่งมีการกำหนดระดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยโดยระดับคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวมรวบข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ทั้งแหล่งข้อมูลของทางสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ แหล่งข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (secondary data) อาทิ ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร รายงาน การศึกษาวิจัย และรายงานทางวิชาการประเภทต่างๆ รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา วิจัยวิเคราะห์และประมวลผลการวิจัยในส่วนต่อไป

2. โดยการสำรวจ ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 จัดเตรียมแบบสอบถาม 368 ชุด

2.2 ตรวจสอบความแม่นตรงของเนื้อหา (content validity) ของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ ประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (item objective congruence index) เป็นรายบุคคลว่าข้อคำถามแต่ละข้อสามารถวัดได้ตรงกับจุดประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ทำการตรวจสอบความแม่นตรงเชิงเนื้อหาและได้ให้คำแนะนำในการปรับ แก้ไข หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้แบบสอบถามที่มีความแม่นตรงเชิงเนื้อหา หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ภายหลังจากที่นำเครื่องมือแบบสอบถามไปผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว จะนำแบบสอบถามมาทดสอบความเชื่อมั่น โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่อื่นที่ไม่ใช่พื้นที่ในการศึกษา ในการทดสอบเครื่องมือ โดยนำไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความค่าความเชื่อมั่น จำนวน 30 ชุด การวิเคราะห์หาค่าความ

เชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970) โดยเลือกข้อที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.951 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามชุดนี้มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดีมาก(บุญเรียง ขจรศิลป์, 2541)

2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว จำนวน 368 ชุด สอบถามกลุ่มตัวอย่าง

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวางแผนที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในเดือนสิงหาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 รวมเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 4 เดือน

2.5 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาพิจารณาความสมบูรณ์ของการตอบเพื่อทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 ชุด มาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งทำให้ผู้วิจัยแน่ใจได้ว่า ข้อมูลที่นำมาประมวลผลนั้นเป็นข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ถูกต้อง และอยู่ในรูปแบบเดียวกันทั้งหมด แล้วนำข้อมูลมาลงรหัส(coding) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive statistics) เป็นการหาค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในส่วนต่าง ๆ ของแบบสอบถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ส่วนที่ 2 เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลกได้แก่ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะการบริหาร และด้านคุณธรรมจริยธรรม

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ ระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละปัจจัยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	189	51.36
	หญิง	179	48.64
	รวม	368	100.00
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	68	18.48
	อายุ 30 - 60 ปี	259	70.38
	มากกว่า 60 ปี	41	11.14
	รวม	368	100.00
สถานภาพ	โสด	124	33.70
	สมรส	192	52.17
	หม้าย/หย่าร้าง	52	14.13
	รวม	368	100.00
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	30	8.15
	มัธยมศึกษา	103	27.99
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	112	30.43
	ปริญญาตรี	113	30.71
	สูงกว่าปริญญาตรี	10	2.72
	รวม	368	100.00

อาชีพ	เกษตรกรรม	113	30.71
	รับจ้างอิสระ	57	15.49
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	99	26.90
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	29	7.88
	พนักงานบริษัท	70	19.02
	รวม	368	100.00
รายได้ต่อเดือน	น้อยกว่า 10,000 บาท	139	37.77
	10,000 - 30,000 บาท	219	59.51
	มากกว่า 30,000 บาท	10	2.72
	รวม	368	100.00
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน	จำนวน 1 - 5 ปี	37	10.05
ชุมชน	จำนวน 6 - 10 ปี	45	12.23
	มากกว่า 10 ปี	286	77.72
	รวม	368	100.00

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็น ร้อยละ 51.36 และ เพศหญิง จำนวน 179 คน คิดเป็น ร้อยละ 48.64 มีอายุระหว่าง 30 – 60 ปี จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 70.38 รองลงมาอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็น ร้อยละ 18.48 และอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 11.14 สถานภาพสมรส จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 52.17 รองลงมา โสด จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 30.71 รองลงมา ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 112 คน คิดเป็น ร้อยละ 30.43 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 30.71 รองลงมา ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 26.90 และ พนักงานบริษัท จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 19.02 รายได้ต่อเดือน 10,000 - 30,000 บาท มากที่สุด จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 59.51 รองลงมา น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 37.77 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากที่สุด คือ มากกว่า 10 ปี จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 77.72 รองลงมา จำนวน 6 - 10 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณลักษณะผู้นำที่ต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม (n = 368)

คุณลักษณะผู้นำที่ต้องการ	$\overline{X}$	SD.	แปลผล	ลำดับ
ด้านภาวะผู้นำ	4.04	0.38	มาก	**3**
ด้านทักษะการบริหาร	4.17	0.44	มาก	**1**
ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.14	0.33	มาก	**2**
ภาพรวม	**4.12**	**0.35**	**มาก**	

ความคิดเห็นคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ในภาพรวม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.35 โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทักษะการบริหาร รองลงมา ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ ด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านภาวะผู้นำ พบว่า รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ เป็นผู้ที่ประชาชนยอมรับและนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธวัชชัย ผงอ้วน(2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคายโดย

รวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านบุคลิกภาพและด้านคุณธรรมจริยธรรม และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2. ด้านทักษะการบริหาร พบว่า บริหารประชาชนภายในชุมชนได้, สร้างความสามัคคีภายในชุมชน และมีสามัญสำนึกที่ดีต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรัชญา มาอ้น (2558) ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลงัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลงัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความสามารถ ด้านความฉลาดมีไหวพริบ ด้านความรับผิดชอบ และด้านสังคม ตามลำดับ ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลงัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เห็นว่าคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ด้านความฉลาดมีไหวพริบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า มีความเมตตากรุณา, เป็นคนที่ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมอันดีงาม และรับผิดชอบต่อการประพฤติปฏิบัติของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัตติกาล จำปาทอง(2559, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ในองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะผู้นำในอดีตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ด้านภาวะผู้นำ ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง 2) ด้านความรู้ความสามารถ ขาดความรู้ความสามารถในด้านการบริหารจัดการ และระเบียบกฎหมาย 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต รักพวกพ้อง รักษาผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าผลประโยชน์ของส่วนรวม 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้นำ มีความสุขุมวางตัวเหมาะสมกับสถานการณ์ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำมีส่วนร่วมต่อทุกภาคส่วน หลักการบริหารของผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาภิบาลและหลักคุณธรรม 4 ประการ ได้แก่ หลักความอดทน หลักความตื่นตัว หลักเมตตากรุณา และหลักการหมั่นตรวจตรากิจการงาน คุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 1) ต้องมีความรู้ 2) ต้องมีความกล้าหาญในการตัดสินใจ 3) ต้องมีคุณสมบัติและทักษะความเป็นผู้นำ 4) มีความยุติธรรม 5) ต้องมีความรู้สำหรับการปฏิบัติงาน และ 6) ทำงานแบบมีส่วนร่วม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.36 และ เพศหญิง ร้อยละ 48.64 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 60 ปี ร้อยละ 70.38 รองลงมาอายุต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 18.48 และอายุมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 11.14 และมีสถานภาพสมรส ร้อยละ 52.17 รองลงมา โสด ร้อยละ 33.70 และหม้ายหรือหย่าร้าง ระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 30.71 รองลงมา ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 30.43 และสูงกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ร้อยละ 30.71 รองลงมา ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 26.90 และ พนักงานบริษัท ร้อยละ 19.02 มีรายได้ต่อเดือน 10,000 - 30,000 บาท ร้อยละ 59.51 รองลงมา น้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 37.77 และมากกว่า 30,000 บาท ร้อยละ 2.72 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า 10 ปี ร้อยละ 77.72 รองลงมา 6 - 10 ปี ร้อยละ 12.23 และ 1 – 5 ปี ร้อยละ 10.05 ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.12 โดย ด้านทักษะการบริหาร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ ด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับ สรุปผลเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านภาวะผู้นำ พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.04 เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รับผิดชอบต่องานและหน้าที่ รองลงมา เป็นผู้ที่ประชาชนยอมรับและนับถือ,รับฟังความคิดเห็นของประชาชน,เป็นผู้มีความรู้ – ความสามารถ, เป็นผู้น่าเชื่อถือ ไว้ใจได้, เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน, เป็นผู้ที่มั่นใจตนเองตัดสินใจที่ดีและ

ถูกต้อง, สามารถสร้างแรงจูงใจของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง ให้คำปรึกษาคำแนะนำได้ และสร้างอาชีพและรายได้ที่ยั่งยืนให้ชุมชน ตามลำดับ

2.2 ด้านทักษะการบริหาร พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย สูงที่สุด คือ บริหารประชาชนภายในชุมชนได้ รองลงมา สร้างความสามัคคีภายในชุมชน, มีสามัญสำนึกที่ดีต่อชุมชน, ใช้ความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาชุมชน, ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับชุมชน, ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม, เข้าใจความรู้สึกและจิตใจของประชาชน,มีความสุขุมรอบคอบ มีเหตุผลให้เกียรติกับประชาชนทุกคน และสามารถลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชนได้ ตามลำดับ

2.3 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีความคิดเห็นในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย สูงที่สุด คือ มีความเมตตากรุณา รองลงมา เป็นคนที่ประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมอันดีงาม, รับผิดชอบต่อการประพฤติปฏิบัติของตน, มีความอดทนอดกลั้น, รู้จักประมาณตน, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความเสียสละ, มีวินัยแก่ตนเอง, เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และประพฤติตนตามหลักธรรมาภิบาล ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้นำที่ต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ด้านทักษะการบริหาร ได้แก่ ผู้นำในพื้นที่ควรให้ความสำคัญกับหลักการบริหารงาน ควรส่งเสริมให้เป็นผู้นำที่มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ในการที่จะเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ตลอดจน ผู้นำควร มีความรู้ ประสบการณ์ มีข้อมูลที่ทันสมัย และแม่นตรง มีทักษะและมีสมรรถภาพจึงจะสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ ต้องมีความมั่นใจประกอบด้วยความเด็ดขาดและรอบคอบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก อย่างมีประสิทธิผลต่อไป

2. จากการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็น คุณลักษณะผู้นำที่ต้องการขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ด้านภาวะผู้นำ ได้แก่ ผู้นำในพื้นที่ควรให้ความสำคัญการส่งเสริมให้เกิดภาวะผู้นำที่ดี เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มองเห็นภาพในอนาคตที่เป้าหมาย และแผนงานการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างชัดเจน ตลอดจน ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างทีมงานได้มีทักษะในการสื่อความที่ดี สามารถสร้างแรงจูงใจของประชาชนเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ให้คำปรึกษาคำแนะนำได้มีความเป็นธรรมกับประชาชนในพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผศ.ดร.ลือศักดิ์ แสวงมี และ ดร.สาธิต ฮวบเจริญ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลวังโพรง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2550). **วารสารการพัฒนาท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ : บริษัทมิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ จำกัด.

ธวัชชัย ผงอ้วน. (2555). **ความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย**.วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

นวลน้อย ตรีรัตน์และคณะ. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2534). **วิธีวิจัยการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : พิชาญ พรินติ้ง.

ปรัชญา มาอ้น. (2558). **คุณลักษณะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตามความคิดเห็นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลงัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม**.วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546. (2546). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 111 ตอนที่ 53 ก. หน้า 11 วันที่ 2 ธันวาคม 2546.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2538). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**.(พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัตติกาล จำปาทอง. (2560). **คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ในองค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี**.วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรพระนคร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : ธรรมาสาร.

สัมฤทธิ์ สุขสงค์. (2545). **ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Cronbach, L.J. (1971). **Essentials of psychological testing** (4th Ed.). New York: Harper & Row.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
THE FACTORS AFFECTING CHILDBEARING DECISION IN MUANG DISTRICT, PHITSANULOK

นฤภร แก้วมิ่งตระกูล* ชนารดี ตรีสอน และ อรรฆยา เซ็นเครือ
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : nalueb.bbie@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อที่จะศึกษารูปแบบของการมีบุตร 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจมีบุตรและ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร ในการศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 100 คน ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร ได้มีการจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านชีววิทยา และปัจจัยด้านศาสนา โดยที่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญที่สุดต่อการมีบุตรคือ ปัจจัยทางด้านต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร ปัจจัยด้านชีววิทยาที่ส่งผลต่อการมีบุตรคือโรคประจำตัว และปัจจัยด้านศาสนาไม่ส่งผลต่อการมีบุตร ดังนั้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้หญิงอยากมีบุตรเพิ่มขึ้น ควรลดต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า นโยบายเรียนฟรี 15 ปี ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายได้มากเมื่อเทียบกับนโยบายอื่น

คำสำคัญ : การมีบุตร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร

Abstract

This research is designed to study factors affecting childbearing in Muang district, Phitsanulok. The objectives of the study are 1) to identify the pattern of childbearing 2) to study the extent of women's participation in childbearing decisions and 3) to study factors that influence child-bearing decisions. This study use 100 samples by using questionnaire. The study analyzes 3 factors affecting childbearing decision: socio-economic factors, biological factors, and religious factors. The main socio-economic factor is the cost of raising children. The main biological factor is congenital disorder. Religion is not a factor to have an impact on a decision in childbearing. Therefore, there is need to reduce the cost of raising children such as 15-year free education in order to raise motivation in childbearing.

keywords : childbearing socio-economic factors child-raising cost

บทนำ

ในอดีตรัฐบาลได้มีนโยบายเร่งเพิ่มจำนวนประชากร จนทำให้อัตราการเกิดของประเทศไทยในช่วงนั้นเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการที่มีจำนวนประชากรที่มากเกินไปเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้รัฐบาลมีการประกาศใช้นโยบายชะลออัตราการเพิ่มประชากร ทำให้จำนวนการเกิดลดลง ส่งผลให้ในปัจจุบันโครงสร้างประชากรได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และลักษณะการพึ่งพิงกันก็เปลี่ยนไปด้วย โดยที่จำนวนการเกิดได้ลดลงจาก 983,964 คน ในปีพ.ศ. 2536 เป็น 704,058 คน ในปีพ.ศ. 2559 ประกอบกับจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจาก 8,555,152 คน ในปีพ.ศ. 2536 เป็น 9,802,080 คน ในปีพ.ศ. 2559 ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ในอนาคตมีจำนวนคนในวัยแรงงานลดลง จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าในปี พ.ศ.2533 อัตราส่วนการเป็นภาระวัยแรงงาน 8.6 คน ดูแลผู้สูงอายุต่อ 1 คน แต่ในปี พ.ศ.2573 มีอัตราส่วนภาระวัยแรงงานลดลงเหลือเพียง 2.4 คน ดูแลผู้สูงอายุต่อ 1 คน ทำให้ภาษีภายในประเทศลดลงเนื่องจากมีจำนวนวัยแรงงานลดลง ส่งผลให้รัฐบาลมีเบี้ยที่จะนำไปจ่ายผู้สูงอายุลดลงด้วย และจากการลดลงของกำลังแรงงานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต จะทำให้ประเทศไทยประสบปัญหาขาดแรงงาน ขาดกำลังคนที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้นวิธีที่จะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอนาคตคือ สนับสนุนให้ประชาชนมีความต้องการมีบุตรเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเหตุผลของการมีบุตรน้อยลงเนื่องจากในปัจจุบันผู้หญิงส่วนมากจะมีการศึกษาที่สูงกว่าในอดีต ทำให้คิดว่าการมีบุตรถือว่าเป็นภาระเพราะมีต้นทุนในการเลี้ยงดูสูง พวกเขาจึงไม่ได้ตระหนักถึงการ

สร้างครอบครัว (มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ ,2558) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงอยากที่จะศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรของประชากร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรเพื่อเตรียมความพร้อมในการสร้างครอบครัว ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะสามารถกระตุ้นให้ประชาชนมีความต้องการมีบุตรเพิ่มมากขึ้น เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ผู้บริหารประเทศต่อไป โดยคณะผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรออกเป็นสี่ด้านใหญ่ๆ คือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม ปัจจัยทางด้านชีววิทยา ปัจจัยทางด้านศาสนา และปัจจัยทางด้านนโยบาย วัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบของการมีบุตร 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจมีบุตร และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร ในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน โดยทำการสุ่มเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็น เพศหญิง มีอายุระหว่าง 20-35 ปี อาศัยอยู่ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งเป็นผู้หญิงที่มีบุตรจำนวน 86 คน และผู้หญิงที่ไม่มีบุตรจำนวน 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม โดยโครงสร้างแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และในส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร โดยลักษณะแบบสอบถามแบ่งเป็นระดับการตัดสินใจ 4 ระดับ ได้แก่ ตัดสินใจเองทั้งหมด (100%) ตัดสินใจส่วนใหญ่ (70%) ร่วมกันตัดสินใจ (50%) และไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (0%)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ตารางที่ 1 ศึกษาเฉพาะผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตร โดยพบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบมากที่สุดคือสถานภาพแต่งงานมีจำนวนทั้งหมด 65 คนคิดเป็นร้อยละ75.58 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด 52 คนคิดเป็นร้อยละ 60.47 สามีของผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด 38 คนคิดเป็นร้อยละ 56.72 ผู้ตอบแบบสอบถามที่นับถือศาสนาพุทธมีจำนวนมากที่สุด 59 คนคิดเป็นร้อยละ 68.60 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าจะมีอาชีพธุรกิจส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่โดยมีจำนวน 40 คนคิดเป็นร้อยละ 46.51 อาชีพของสามี พบว่ามีอาชีพธุรกิจส่วนตัวและอาชีพอื่นๆเป็นส่วนใหญ่โดยมีจำนวน 22 คนคิดเป็นร้อยละ 32.84

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะทั่วไป	มีบุตร	ไม่มีบุตร
	จำนวน (%)	จำนวน (%)
▪ ช่วงอายุ		
- 24-30 ปี	22(25.58)	8(57.14)
- 31-35 ปี	64(74.42)	6(42.86)
▪ สถานภาพ		
- แต่งงาน	65(75.58)	10(71.43)
- หย่าร้าง	14(16.28)	4(28.57)
- หม้าย	5(5.81)	-
- อาศัยอยู่ด้วยกัน	2(2.33)	-

■ การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม		
- ไม่ได้รับการศึกษา	-	-
- ประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3)	-	-
- ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6)	2(2.30)	-
- มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	5(5.81)	-
- มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)	11(12.79)	1(7.14)
- อาชีวศึกษา (ปวช.,ปวส.,อนุปริญญา)	10(11.63)	3(21.43)
- ระดับปริญญาตรี	52(60.47)	9(64.29)
- สูงกว่าระดับปริญญาตรี	6(6.98)	1(7.14)
■ การศึกษาของสามี		
- ไม่ได้รับการศึกษา	-	-
- ประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3)	-	-
- ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6)	-	-
- มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	4(5.97)	2(20)
- มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)	5(7.46)	-
- อาชีวศึกษา (ปวช.,ปวส.,อนุปริญญา)	14(20.90)	2(20)
- ระดับปริญญาตรี	38(56.72)	4(40)
- สูงกว่าระดับปริญญาตรี	6(8.96)	2(20)
■ ศาสนา		
- พุทธ	59(68.60)	9(64.29)
- คริสต์	13(15.11)	2(14.28)
- อิสลาม	14(16.27)	3(21.42)
■ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม		
- แม่บ้าน	6(6.98)	3(21.42)
- เกษตรกร	-	-
- ลูกจ้าง	17(19.77)	7(50.00)
- ธุรกิจส่วนตัว	40(46.51)	2(14.29)
- อื่นๆ	23(26.74)	2(14.29)
■ อาชีพของสามี		
- พ่อบ้าน	-	-
- เกษตรกร	2(2.98)	-
- ลูกจ้าง	21(31.34)	3(30)
- ธุรกิจส่วนตัว	22(32.84)	5(50)
- อื่นๆ	22(32.84)	2(20)

ตารางที่ 2 แสดงรูปแบบการมีบุตร โดยจำแนกลักษณะการมีบุตร 6 ลักษณะดังนี้ ลักษณะแรกคือจำนวนการตั้งครรภ์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ส่วนมากจะตั้งครรภ์อยู่ที่ 1 ครั้งจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 62.79 ลักษณะที่สองคือจำนวนบุตรที่แท้ง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่เกิดการแท้งบุตรคิดเป็นร้อยละ 88.37 ลักษณะที่สามคือจำนวนบุตรที่มีชีวิตรอดพบมากที่สุดอยู่ที่จำนวน 1 คนคิดเป็นร้อยละ 62.79 ลักษณะที่สี่คืออายุบุตรคนแรกจะพบมากที่สุดในช่วงอายุ1-5 ปี มีจำนวน42 คน คิดเป็นร้อยละ 48.83 รองลงมาคือ บุตรที่มีช่วงอายุ6-10 ปี มีร้อยละ 43.02 ลักษณะที่ห้าคือ อายุบุตรคนที่สองจะพบมากที่สุดในช่วงอายุ 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 68.56 ลักษณะที่หกคือระยะห่างของการมีบุตร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ระยะห่างของการมีบุตรไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 67.44

ตารางที่ 2 รูปแบบการมีบุตร

ลักษณะการมีบุตร	จำนวน	%
■ จำนวนการตั้งครรภ์		
- 1 ครั้ง	54	62.79
- 2 ครั้ง	30	34.88
- 3 ครั้ง	2	2.33
■ จำนวนบุตรที่แท้ง		
- 0 คน	76	88.37
- 1-3 คน	10	11.63
- 4-7 คน	-	-
■ จำนวนบุตรที่มีชีวิตรอด		
- 1 คน	54	62.79
- 2 คน	30	34.88
- 3 คน	2	2.33
■ อายุบุตรคนแรก		
- 1-5 ปี	42	48.83
- 6-10 ปี	37	43.02
- 11-15 ปี	2	2.32
- 16-20 ปี	1	1.16
■ อายุบุตรคนที่สอง		
- 1-5 ปี	24	68.56
- 6-10 ปี	10	28.58
- 11-15 ปี	1	2.86
■ ระยะห่างของการมีบุตร		
- ไม่แน่นอน	58	67.44
- 1-5 ปี	27	31.40
- มากกว่า 5 ปี	1	1.16

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมของเพศหญิงในการตัดสินใจมีบุตร

เรื่อง	จำนวน (%)			
	ไม่มีส่วนร่วม (0%)	ร่วมกันตัดสินใจ (50%)	เป็นตัดสินใจส่วนใหญ่ (70%)	ตัดสินใจเองทั้งหมด (100%)
1.การตัดสินใจที่จะมีบุตร	3(3.49)	68(79.07)	13(15.12)	2(2.33)
2.จำนวนบุตรที่ต้องการจะมี	1(1.16)	65(75.58)	18(20.93)	2(2.33)
3.สถานที่คลอดบุตร	1(1.16)	38(44.19)	36(41.86)	11(12.79)
4.เพศของบุตร	5(5.81)	73(84.88)	8(9.30)	-
5.ระยะห่างของการมีบุตร	2(2.33)	50(58.14)	13(15.12)	3(3.49)
6.คุมกำเนิด	3(3.49)	46(53.49)	30(34.88)	7(8.14)

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของเพศหญิงในการตัดสินใจมีบุตร พบว่า ประมาณร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสอบถาม สามีจะเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องจะมีบุตรหรือไม่ ร้อยละ 75.58 ของผู้ตอบแบบสอบถาม จะให้สามีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องจำนวนบุตรที่ต้องการมี ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้หญิงจะเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องสถานที่คลอดบุตรเป็นส่วนใหญ่และบางครอบครัวให้สามีมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสถานที่คลอดบุตรด้วย มากกว่าร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งสามีและภรรยาจะร่วมกันตัดสินใจเรื่องเพศของบุตร และประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม สามีจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องระยะห่างการมีบุตร ส่วนในเรื่องการคุมกำเนิด หรือ ช่วงที่ครอบครัวยังไม่ต้องการมีบุตรนั้น มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม จะมีสามีมาร่วมตัดสินใจ ดังนั้นสรุปได้ว่า จำนวนบุตรที่ต้องการจะมี สถานที่คลอดบุตร เพศของบุตร ระยะห่างของการมีบุตร และการคุมกำเนิด ผลการวิจัย พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถามในทุกหัวข้อข้างต้น สามีจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีบุตร

ตารางที่ 4 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่ส่งผลต่อการมีบุตร

เรื่อง	จำนวน				
	ไม่ส่งผล (0%)	ส่งผลไม่มาก (30%)	ส่งผลปานกลาง (50%)	ส่งผลมาก (70%)	ค่าเฉลี่ย
1.ระดับการศึกษา	20	40	29	11	2.31
2.อาชีพการทำงาน	8	34	24	34	2.84
3.มีที่อยู่อาศัย	3	8	41	48	3.34
4.อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	10	43	34	13	2.50
5.อาชีพของสามี	11	37	28	24	2.65
6.ต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร	4	1	37	58	3.49
7.มีบุตรเพื่อช่วยทำงาน	20	42	30	8	2.26

ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่ส่งผลต่อการมีบุตร ซึ่งทำการศึกษาในเรื่องระดับการศึกษา อาชีพการทำงาน การมีที่อยู่อาศัย อายุ อาชีพของสามี ต้นทุนการเลี้ยงดูบุตรและมีบุตรเพื่อช่วยทำงาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลมากที่สุด คือปัจจัยด้านต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร เพราะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.49 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเทศไนจีเรียที่พบว่า ต้นทุนการเลี้ยงดูบุตรเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจมีบุตร (Odikpo et. al., 2015) ปัจจัยที่ส่งผลรองลงมาคือ ปัจจัยที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.34 เพราะเหตุผลที่ว่า การมีที่อยู่

อาศัยแสดงถึงความมั่นคงของครอบครัว ปัจจัยที่ส่งผลอันดับที่สาม คือปัจจัยด้านอาชีพของผู้หญิง ที่มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.84 เพราะเนื่องจากหากผู้หญิงได้ทำงานนอกบ้านหรือมีอาชีพที่มั่นคง โอกาสที่จะตัดสินใจมีลูกก็อาจจะน้อยลง และปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุดคือ ปัจจัยที่มีบุตรเพื่อช่วยทำงานมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.26 เนื่องจากเหตุผลที่ว่าการมีลูกมาก เพื่อให้ลูกเป็นแรงงานนั้นมักเกิดในสังคมเกษตรกรรม แต่ปัจจุบันสภาพสังคมและการประกอบอาชีพได้เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเหตุผลนี้จึงมีความสำคัญน้อยที่สุดนั่นเอง

ตารางที่ 5 ปัจจัยทางด้านชีววิทยาที่ส่งผลต่อการมีบุตร

เรื่อง	จำนวน				
	ไม่ส่งผล (0%)	ส่งผลไม่มาก (30%)	ส่งผลปานกลาง (50%)	ส่งผลมาก (70%)	Mean
1.อายุตอนแต่งงาน	23	42	31	4	2.16
2.การเลือกเพศของบุตร	47	42	7	-	1.52
3.โรคประจำตัว	14	40	28	18	2.50

ตาราง 5 แสดงปัจจัยทางด้านชีววิทยาที่ส่งผลต่อการมีบุตร ซึ่งทำการศึกษาอายุตอนแต่งงาน การเลือกเพศของบุตร และโรคประจำตัว ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด คือปัจจัยด้านโรคประจำตัว เช่น โรคความดัน โรคเบาหวาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามมองว่า การมีโรคประจำตัวเป็นสาเหตุหนึ่งที่อาจทำให้ไม่อยากมีบุตร รองลงมาคือปัจจัยด้านอายุตอนแต่งงาน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.16 เนื่องจากหากผู้หญิงแต่งงานช้า มีอายุมากอาจไม่ส่งผลดีต่อการมีบุตร และปัจจัยที่ส่งผลน้อยที่สุดคือ ปัจจัยด้านการเลือกเพศของบุตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.52

ตารางที่ 6 ปัจจัยทางด้านศาสนาที่ส่งผลต่อการมีบุตร

ตาราง 6 แสดงปัจจัยทางด้านศาสนาที่ส่งผลต่อการมีบุตร ผลการวิจัยพบว่าการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ไม่ได้ส่งผลต่อ

เรื่อง	จำนวน(%)				
	ไม่ส่งผล (0%)	ส่งผลไม่มาก (30%)	ส่งผลปานกลาง (50%)	ส่งผลมาก (70%)	Mean
1.ศาสนา	38	37	12	13	2.00

การมีบุตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.00

ตารางที่ 7 นโยบายที่ส่งผลต่อการมีบุตร

เรื่อง	จำนวน(%)			
	ไม่ส่งผล (0%)	ส่งผลไม่มาก (30%)	ส่งผลปานกลาง (50%)	ส่งผลมาก (70%)
1.นโยบายการศึกษา(เรียนฟรี15ปี)	14(14)	42(42)	17(17)	27(27)
2.เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด	22(22)	33(33)	26(26)	19(19)
3.นโยบายสาวไทยแก้มแดง(มีลูกเพื่อชาติด้วยวิตามินแสนวิเศษ)	49(49)	22(22)	21(21)	8(8)

ตาราง 7 แสดงนโยบายที่ส่งผลต่อการมีบุตร พบว่า นโยบายที่ส่งผลมากที่สุด(70%) คือนโยบายการศึกษา(เรียนฟรี 15ปี) คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมาคือเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดคิดเป็นร้อยละ 19 และอันดับที่สามคือนโยบายสาวไทยแก้มแดง (มีลูกเพื่อชาติ ด้วยวิตามินแสนวิเศษ)คิดเป็นร้อยละ 8 ต่อมานโยบายที่ส่งผลปานกลาง(50%)คือเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด คิดเป็นร้อยละ 26 รองลงมาคือนโยบายสาวไทยแก้มแดง(มีลูกเพื่อชาติ ด้วยวิตามินแสนวิเศษ)คิดเป็นร้อยละ 21 นโยบายที่ส่งผลไม่มาก(30%)คือนโยบายการศึกษา(เรียนฟรี15ปี)คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาคือเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดคิดเป็นร้อยละ 33 และอันดับที่สามคือนโยบายสาวไทยแก้มแดง(มีลูกเพื่อชาติ ด้วยวิตามินแสนวิเศษ)คิดเป็นร้อยละ 22 สุดท้ายนโยบายที่ไม่ส่งผล(0%) คือนโยบายสาวไทยแก้มแดง(มีลูกเพื่อชาติ ด้วยวิตามินแสนวิเศษ)คิดเป็นร้อยละ 49 รองลงมาคือเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดคิดเป็นร้อยละ 22 และอันดับที่สามคือนโยบายการศึกษา(เรียนฟรี15ปี)คิดเป็นร้อยละ 14

วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร

จากการหาความสัมพันธ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรกับจำนวนบุตรว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi - Squares) ภายใต้สมมุติฐานหลักที่ว่า จำนวนบุตรไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร ได้ผลดังต่อไปนี้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร	Sig
1.ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามกับจำนวนบุตร	0.069
2.ระดับการศึกษาของสามีกับจำนวนบุตร	0.109
3.ศาสนาของผู้ตอบแบบสอบถามกับจำนวนบุตร	0.828
4.อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามกับจำนวนบุตร	0.001
5.อาชีพของสามีกับจำนวนบุตร	0.964

จากการทดสอบค่าสถิติและความน่าจะเป็นของ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรกับจำนวนบุตรโดยการใช้ Chi-Square พบว่า อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ปฏิเสธสมมติฐานหลัก โดย ค่า $p < 0.05$ แสดงว่า อาชีพของผู้หญิง ในตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่แตกต่างกันทำให้มีจำนวนบุตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับการศึกษาของผู้หญิงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 แสดงว่า ระดับการศึกษาของผู้หญิงมีผลต่อจำนวนบุตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรคือระดับการศึกษาของผู้หญิง โดยอธิบายไว้ว่าผู้หญิงที่มีการศึกษาสูงจะมีบุตรน้อยกว่าและช้ากว่าผู้หญิงที่มีการศึกษาน้อย (มนสิการ กาญจนะจิตรา และคณะ ,2558)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร สรุปได้ว่า จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตร จะแต่งงานแล้วประมาณร้อยละ 75.58 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตร พบว่าจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด ระดับการศึกษาของสามีจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 56.72 ผู้ตอบแบบสอบถามที่นับถือศาสนาพุทธมีจำนวนมากที่สุด 59 คน อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าจะมีอาชีพธุรกิจส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่โดยมีจำนวน 40 คน อาชีพของสามี พบว่ามีอาชีพธุรกิจส่วนตัวและอาชีพอื่นๆ เช่น ตำรวจ ทหาร หรือ อาชีพรับราชการ เป็นส่วนใหญ่โดยมีจำนวน 22 คน

จากการวิเคราะห์รูปแบบการมีบุตร โดยจำแนกลักษณะการมีบุตร 6 ลักษณะดังนี้ พบว่าลักษณะแรกคือจำนวนการตั้งครรภ์ พบว่า ร้อยละ 56.25 ของผู้ตอบแบบแสอบถามที่มีบุตร จะตั้งครรภ์อยู่ที่ 1 ครั้ง ลักษณะที่สองคือจำนวนบุตรที่แท้ง พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่เกิดการแท้งบุตร ลักษณะที่สามคือ จำนวนบุตรที่มีชีวิตรอดพบมากที่สุดอยู่ที่จำนวน 1 คน ลักษณะที่สี่คือ อายุบุตรคนแรก พบว่า ร้อยละ 48.83 ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตร จะมีบุตรคนแรกอายุระหว่าง 1-5 ปีลักษณะที่ห้าคืออายุบุตรคนที่สอง ร้อยละ 68.56 ของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุตร จะมีบุตรคนที่สองอายุระหว่าง 1-5 ปี ลักษณะที่หกคือ ระยะห่างของการมีบุตร ผลการศึกษาพบว่า ระยะห่างของบุตรที่มีความไม่แน่นอน ต่อมางานวิจัยได้ทำการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการตัดสินใจมีบุตร พบว่าการตัดสินใจที่จะมีบุตร จำนวนบุตรที่ต้องการจะมี สถานที่คลอดบุตร เพศของบุตร ระยะห่างของการมีบุตร และการคุมกำเนิด ส่วนมากทั้งผู้ชายและผู้หญิงร่วมกันตัดสินใจ(50%)

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตร พบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคมที่ส่งผลต่อการมีบุตรมากที่สุด คือปัจจัยทางด้านต้นทุนการเลี้ยงดูบุตร ในปัจจัยทางด้านชีววิทยาที่ส่งผลต่อการมีบุตรมากที่สุด คือปัจจัยทางด้านโรคประจำตัว ปัจจัยด้านศาสนาไม่ส่งผลต่อการมีบุตร จากการทดสอบค่าสถิติและความน่าจะเป็นของ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีบุตรกับจำนวนบุตร

โดยการใช้ Chi-Square พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพของผู้หญิง มีผลต่อจำนวนบุตร สำหรับนโยบายที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า จะช่วยให้มีบุตรเพิ่มขึ้นได้ คือ นโยบายที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร เช่น นโยบายเรียนฟรี 15 ปี เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของ ดร.อรรฆยา เซ็นเครือ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้อุตส่าห์สละเวลาอันมีค่ามาเป็นที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการวิทยานิพนธ์อันประกอบด้วย รศ.ดร.มาฆะสิริ เชาวกุล ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

เอกสารอ้างอิง

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2557). **การเกิดน้อยกับการถดถอยของผลิตภาพไทย**. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. เข้าถึงได้จาก:http://www.ftpi.or.th/2015/172. (วันที่สืบค้น: 10 มิถุนายน 2560).

มนสิการ กาญจนะจิตรา. (2559). **สาเหตุของคนเจนวายไม่อยากมีลูก.** สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงได้จาก:http://themomentum.co/momentum-feature-gen-y-dont-want-kids/ (วันที่สืบค้น: 10 มิถุนายน 2560).

ศิริลักษณ์ หาพันธ์นา. (2559). **คนยุคใหม่ไม่อยากหรือไม่กล้าที่จะมีลูก.** เข้าถึงได้จาก: https://www.prachachat.net/ news_detail.php?newsid=1479509218. (วันที่สืบค้น:10 มิถุนายน 2560).

ศาสตรา สุดสวาสดิ์. (2546). **ทฤษฎีประชากรของMalthus.** เข้าถึงได้จาก : https://www.gotokno org/posts/468703. (เข้าถึงวันที่:12 มิถุนายน 2560).

ปัทมา ว่าพัฒนวงศ์. (2549). ประชากรในอนาคต. เข้าถึงได้จาก:http://www. ipsr.mahidol.ac.th/ IPSR/AnnualConference/ConferenceII/ Article/ Article02.htm. (วันที่สืบค้น:20 มิถุนายน 2560).

สุทธิพล อุดมพันธุรัก. (2535). **สูตรคำนวณหาประชากร.** เข้าถึงได้จาก:http://hpe4.anamai. (วันที่สืบค้น:26 มิถุนายน 2560).

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2558). **สังคมสูงวัยไทย.** สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. เข้าถึงได้จาก:http://www.spko.moph.go.th/wp-content/uploads/2013/10/aged-society-2558-09-09.pdf (วันที่สืบค้น: 26 มิถุนายน 2560).

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2558). **การเกิด.** สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

มนสิการ กาญจนะจิตรา. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างครอบครัว.** สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

มนสิการ กาญจนะจิตรา. (2559). **แนวโน้มและสาเหตุการเกิดน้อย.** สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทวีศักดิ์ เผือกสม. (2560). **ประวัติศาสตร์การคุมกำเนิดของไทย.** เข้าถึงได้จาก:https://www.hfocus.org/content/2017/05/13870 (วันที่สืบค้น:27 มิถุนายน 2560).

Odikpo et.al. (2015). Assessment of Childbearing Decisions of Women in Aniocha-North Local Government Area, Delta State, Nigeria. **International Journal of Science and Research**. 5(9).

การศึกษาการกวดวิชาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก
TUTORIAL STUDY OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN MUANG DISTRICT, PHITSANULOK

ชุตินันต์ ใบตอง* นิติภูมิ ศิลธรรม และ อรรฆยา เซ็นเครือ
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author email : Ctndream32@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายของผู้เรียนที่เรียนโรงเรียนกวดวิชา วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักเรียนกับการปรับขึ้นของราคา ผลกระทบจากการปรับขึ้นของราคา โดยรูปแบบการวิจัยคืองานวิจัยเชิงปริมาณและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากผู้เรียนที่เรียนโรงเรียนกวดวิชา จำนวน 120 คน จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อค่าใช้จ่ายรวมในการกวดวิชา โดยระดับการศึกษาของมารดาที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชาสูงขึ้นตามไปด้วย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักเรียนกับราคาที่เพิ่มขึ้น โดยมีการปรับขึ้นราคา 3 อัตรา 7% 10% และ 15% ตามลำดับ จากผลการวิจัยพบว่า การปรับขึ้นราคาที่ระดับ 7% ไม่ส่งผลต่อจำนวนนักเรียน ในขณะที่การปรับราคาขึ้นที่อัตรา 10% และ 15% ส่งผลต่อจำนวนนักเรียนให้ลดลงอย่างมาก

คำสำคัญ : ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีมูลค่าเพิ่ม โรงเรียนกวดวิชา

Abstract

The objectives of research are to study the tutoring expenses to analyse the relationship between increased tutoring prices and the numbers of students and to study the effects of increased prices. The research is a quantitative research, collecting data with surveys participated by 120 students attending the tutoring schools in Amphoe Muang, Phitsanulok. The result has found that mother' educational level affects the tutoring expenses. That is, the higher the mother's educational level, the greater the tutoring expenses. The second section analyzes the relationship between the numbers of students and the increased price in different level (7%, 10%, and 15%). The result has found that increasing the price for 7% does not affect the numbers of students. However, increasing the price for 10% and 15% hugely changes the numbers of students.

Keywords : corporate income tax personal income tax value added tax tutoring school

บทนำ

การศึกษานับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยทุนมนุษย์ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเปรียบเสมือนการวางรากฐานให้กับคนในประเทศหากได้รับการศึกษาที่ดีย่อมได้คนที่มีคุณภาพเข้ามาทำงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการศึกษาสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการศึกษาที่สูงขึ้นจะให้อัตราผลตอบแทนทางการศึกษาที่สูงขึ้น จากงานวิจัยที่ผ่านมา (เทอดศักดิ์ ชมโต๊ะสุวรรณ, 2557) พบว่าโดยทั่วไปยิ่งแรงงานลงทุนในระดับศึกษาที่สูงขึ้น แรงงานจะยิ่งสะสมทุนมนุษย์สูงขึ้นและได้รับผลตอบแทนทุนมนุษย์ในอัตราที่สูงขึ้นด้วย ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะได้รับผลตอบแทนโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 6,035 บาทต่อเดือน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจะได้รับผลตอบแทนโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 7,870 บาทต่อเดือน และระดับปริญญาตรีจะ

ได้รับผลตอบแทนโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 10,000 บาทขึ้นไป ซึ่งจะขึ้นอยู่กับแต่ละสาขาวิชาที่เรียน ผลตอบแทนจากการจบในระดับมหาวิทยาลัยเป็นเหตุผลหนึ่งของนักเรียนที่ต้องการเรียนกวดวิชา เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย

ในปัจจุบันประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษาในแต่ละโรงเรียน และในแต่ละภาคของประเทศ ซึ่งสามารถดูได้จากการสอบวัดระดับมาตรฐานของประเทศ เช่น ONET (Ordinary National Educational Test) เป็นการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ PISA (Programme for International student Assessment) เป็นโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ในปี 2559 คะแนนสอบโอเน็ตในทุกรายวิชามีค่าคะแนนสูงกว่าคะแนนในปี 2558 จำนวน 2 วิชา คือ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ส่วนวิชาที่เหลือ คือ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา และเมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน ที่ตั้งและภูมิภาค พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันตก โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในการสอบทุกวิชา โรงเรียนที่ตั้งในเมืองมีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนที่ตั้งนอกเมืองทุกวิชา และโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และมีคะแนนสูงกว่าโรงเรียนที่ตั้งในภาคอื่นๆ ทุกวิชา (กรุงเทพธุรกิจ, 21 มีนาคม 2560) ความแตกต่างทางการศึกษาส่งผลให้นักเรียนต้องมีความตื่นตัวโดยหันไปพึ่งพาโรงเรียนกวดวิชาเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เพราะโรงเรียนกวดวิชาที่มีชื่อเสียงจะมีระบบการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ นักเรียนสามารถเข้าถึงครูผู้สอนได้เหมือนกับนักเรียนที่เรียนที่กรุงเทพ ดังนั้นการเรียนกวดวิชาจึงเป็นที่นิยมในปัจจุบันมากขึ้น ดูได้จากปริมาณโรงเรียนกวดวิชาที่เพิ่มขึ้น โดยจากข้อมูลในปี พ.ศ. 2549 รายงานว่ามีโรงเรียน กวดวิชาทั่วประเทศไทยที่จดทะเบียนอย่างถูกต้อง อยู่ประมาณ 1,000 โรง ในปี พ.ศ. 2554 พบว่ามีโรงเรียน กวดวิชาทั้งสิ้น 1,664 โรง และในปีพ.ศ. 2556 มีโรงเรียนกวดวิชาทั่วประเทศโดย ประมาณ 1,717 โรง ส่งผลให้มูลค่าตลาดธุรกิจสถาบันกวดวิชา มีตัวเลขเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก ในช่วงเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2544-2554) จาก 1,200 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 8,000 ล้านบาท จึงเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่า โรงเรียนกวดวิชากำลังได้รับความนิยมและมีผู้เรียน ใช้บริการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (เอกอมรและคณะ, 2556) รัฐบาลจึงมีความเห็นว่าควรมีการจัดเก็บภาษีโรงเรียนกวดวิชาเพื่อกำหนดราคาเพดานให้กับโรงเรียนกวดวิชา อาจส่งผลให้ราคาของการเรียนกวดวิชาสูงขึ้น เพราะโรงเรียนกวดวิชาสามารถผลักภาระภาษีไปให้ผู้เรียน ผลเสียที่เกิดขึ้นคือ ครัวเรือนที่มีฐานะปานกลางไม่สามารถส่งบุตรหลานเรียนกวดวิชาได้เหมือนเดิม อาจให้เรียนได้บางวิชา บางหลักสูตร ส่วนครัวเรือนที่ยากจนโอกาสก็ยิ่งน้อยลง ความเหลื่อมล้ำในโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาก็ยิ่งมีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ในปัจจุบันก็ยังไม่มีการเก็บภาษีโรงเรียนกวดวิชา ดังนั้นจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาและผลกระทบที่มีต่อจำนวนนักเรียนที่จะเรียนกวดวิชาเมื่อมีการเก็บภาษี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายในการเรียนโรงเรียนกวดวิชา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักเรียนกับราคาที่เพิ่มขึ้น
3. วิเคราะห์ผลกระทบจากการปรับขึ้นราคา

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมที่เรียนกวดวิชาในอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีจำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมทั้งหมด 21,991 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2558) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมที่เรียนกวดวิชาในอำเภอเมืองพิษณุโลก ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้จากสูตร Taro Yamane เมื่อคำนวณออกมาแล้วได้ขนาดตัวอย่างประมาณ 99 คน โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 10 เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ผลและป้องกันความผิดพลาดจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ 120 คน

เครื่องมือในการวิจัย เป็นการสร้างแบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลที่สนใจในการทำวิจัย โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 1.ส่วนของข้อมูลไป ประกอบไปด้วย ระดับชั้นการศึกษา แผนการเรียน รายได้ครอบครัวต่อเดือน รูปแบบการเรียน เหตุผลของการเรียนกวดวิชา ระดับการศึกษาของบิดาและระดับการศึกษาของมารดา 2.ส่วนของค่าใช้จ่าย และส่วน

สุดท้ายคือส่วนของราคา โดยกำหนดข้อสมมติว่า ถ้าราคามีการเพิ่มขึ้น 7% 10% และ15% ตามลำดับ ซึ่งอ้างอิงจากอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากโรงเรียนกวดวิชาเป็นธุรกิจให้บริการชนิดหนึ่งโดยมีผู้บริโภคคือ นักเรียนและผู้ปกครอง ดังนั้นจึงต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มเหมือนสินค้าบริการอื่นๆ และโรงเรียนกวดวิชายังเป็นเอกชนย่อมมีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและเงินได้นิติบุคคล จึงได้นำอัตราภาษีดังกล่าวทั้ง 3 มาเป็นข้อสมมติที่กำหนดไว้ข้างต้น

ผลการวิจัย

ส่วนที่1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จะพบว่าโดยส่วนใหญ่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่เรียนกวดวิชาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งนักเรียนชายคิดเป็นร้อยละ 40.91 มีค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 9,911 บาทต่อเทอม และนักเรียนหญิงคิดเป็นร้อยละ 31.63 มีค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 12,155 บาทต่อเทอม และแผนการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่จะเรียนอยู่ในแผนการเรียนวิทย์ – คณิต ทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยนักเรียนชายคิดเป็นร้อยละ 95 มีค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8,879 บาทต่อเทอม และนักเรียนหญิงคิดเป็นร้อยละ 84.62 มีค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 9,847 บาทต่อเทอม ส่วนใหญ่จะมีการเลือกรูปแบบการเรียนกวดวิชาเป็นรูปแบบคอร์สวิดีโอ ซึ่งนักเรียนชายที่เรียนคอร์สวิดีโอ คิดเป็นร้อยละ 59.09 และนักเรียนหญิงที่เรียนคอร์สวิดีโอ คิดเป็นร้อยละ 78.57

ในส่วนของระดับรายได้ครอบครัวจะพบว่า ร้อยละ 38.34 ของนักเรียน มีผู้ปกครองที่รายได้อยู่ระหว่าง 40,001-60,000 บาทต่อเดือน ระดับการศึกษาของบิดาจะพบว่าส่วนใหญ่(ร้อยละ 73.33) บิดาจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป และระดับการศึกษาของมารดา จะพบว่า ร้อยละ 79.17 ของนักเรียน มีมารดาจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งเหตุผลในการเรียนกวดวิชาของนักเรียน ลำดับแรก คือ เรียนกวดวิชาเพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัย คิดเป็น ร้อยละ 55 ลำดับถัดมา คือ เรียนกวดวิชา เพื่อทบทวนบทเรียน คิดเป็นร้อยละ 50 และ เหตุผลที่น้อยที่สุด คือ เรียนตามเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 3.33

ตารางที่ 1 แสดผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ลักษณะ	จำนวนนักเรียนชาย			จำนวนนักเรียนหญิง			รวม		
	N	%	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย	N	%	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย	N	%	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย
ระดับชั้นการศึกษา									
ม.1	0	0	-	3	3.06	8,666	3	2.5	8,666
ม.2	2	9.09	2,500	5	5.1	7,840	7	5.84	6,314
ม.3	0	0	-	12	12.24	9,508	12	10	9,508
ม.4	7	31.82	7,642	18	18.37	8,094	25	20.83	7,968
ม.5	4	18.18	8,625	29	29.59	7,190	33	27.5	7,364
ม.6	9	40.91	9,911	31	31.63	12,155	40	33.33	11,650

แผนการเรียน									
วิทย์-คณิต	19	95	8,879	66	84.62	9,847	85	86.74	9,363
ศิลป์-คำนวณ	0	0	-	2	2.56	3,750	2	2.04	3,750
ศิลป์-ภาษา	1	5	8,500	8	10.26	5,963	9	9.18	6,244
ไทย-สังคม	0	0	-	2	2.56	12,950	2	2.04	12,950
รูปแบบการเรียน									
LIVE	3	13.64	4,167	7	7.14	5,714	10	8.33	10,735
VDO	13	59.09	8,592	77	78.57	9,268	90	75	9,170
ALL	6	27.27	9,667	14	14.29	11,193	20	16.67	5,250
ระดับรายได้ครอบครัวต่อเดือน									
ต่ำกว่า 10,000 บาท	0	0	-	0	0	-	0	0	-
10,001 บาท – 25,000 บาท	2	9.09	3,300	8	8.16	7,963	10	8.33	7,030
25,001 บาท – 40,000 บาท	3	13.64	9,867	19	19.39	9,074	22	18.33	9,182
40,001 บาท – 60,000 บาท	5	22.73	10,160	41	41.84	8,056	46	38.34	8,285
60,001 – 100,000 บาท	9	40.91	8,767	21	21.43	10,243	30	25	9,800
100,001 ขึ้นไป	3	13.64	5,433	9	9.18	14,311	12	10	12,092

ลักษณะ	จำนวนนักเรียนชาย		จำนวนนักเรียนหญิง		รวม	
	N	%	N	%	N	%
ระดับการศึกษาของบิดา						
ไม่ได้เรียน	0	0	1	1.02	1	0.83
ป.1 – ป.3	0	0	0	0	0	0
ป.4 – ป.6	1	4.55	4	4.08	5	4.17
ม.1 – ม.3	4	18.18	7	7.14	11	9.17
ม.4 – ม.6	0	0	13	13.27	13	10.83
ปริญาตรีขึ้นไป	17	77.27	71	72.45	88	73.33
การศึกษานอกระบบ (กศน)	0	0	2	2.04	2	1.67
ระดับการศึกษาของมารดา						

ไม่ได้เรียน	0	0	0	0	0	0
ป.1 – ป.3	0	0	0	0	0	0
ป.4 – ป.6	1	4.55	5	5.1	6	5
ม.1 – ม.3	1	4.55	5	5.1	6	5
ม.4 – ม.6	1	4.55	11	11.2	12	10
ปริญาตรีขึ้นไป	19	86.4	76	77.6	95	79.17
การศึกษานอกระบบ (กศน)	0	0	1	1.02	1	0.83
เหตุผลของการเรียนกวดวิชา						
สอบเข้ามหาวิทยาลัย	15	68.18	51	52.04	66	55
ทบทวนบทเรียน	14	63.64	46	46.94	60	50
ต้องการสูตรลัด	4	18.18	21	21.43	25	20.83
เรียนที่โรงเรียนไม่ทันเพื่อน	7	31.82	8	8.16	15	12.5
ผู้ปกครองให้ไปเรียน	4	18.18	5	5.1	9	7.5
เรียนตามเพื่อน	1	4.55	3	3.06	4	3.33
เรียนในห้องเรียนไม่รู้เรื่อง	7	31.82	33	33.67	40	33.33
อยากเจอเพื่อนใหม่ๆ	0	0	0	0	0	0
อื่นๆ	2	9.09	16	16.33	18	15

ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชา ภายใต้สมมติฐานทางสถิติ ดังต่อไปนี้ H_0: ค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชาและข้อมูลทั่วไปของนักเรียนไม่แตกต่างกัน

H_1: ค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชาและข้อมูลทั่วไปของนักเรียนแตกต่างกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 เพศ ระดับชั้นการศึกษา รายได้ครอบครัวต่อเดือน ระดับการศึกษาของบิดา มีค่า Significance มากกว่า0.05 ซึ่งยอมรับสมมติฐาน H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชา ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชา

ลักษณะ	sig	วิธีการวิเคราะห์
เพศ	0.46	One-Way ANOVA
ระดับชั้นการศึกษา	0.41	Chi–square
รายได้ครอบครัวต่อเดือน	0.26	Chi–square
ระดับการศึกษาของบิดา	0.87	Chi–square

แต่ระดับการศึกษาของมารดามีค่า Significance น้อยกว่า0.05 ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน H_0 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อค่าใช้จ่ายรวมในการกวดวิชา โดยที่ระดับการศึกษาของมารดาที่สูงขึ้น จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชา

ระดับการศึกษาของมารดา	N	%	Max	S.D.	Sig
ไม่ได้เรียน	0	0	-	-	
ป.1 – ป.3	0	0	-	-	
ป.4 – ป.6	6	5.00	13,700	3445.22	
ม.1 – ม.3	3	2.50	14,300	7985.97	0.044
ม.4 – ม.6	11	9.17	29,900	6852.07	
ปริญาตรีขึ้นไป	95	79.17	30,500	6093.01	
การศึกษานอกระบบ (กศน)	1	0.83	9,200	6493.36	

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักเรียนและราคาที่เพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักเรียนกับราคาที่เพิ่มขึ้น โดยมีการปรับขึ้นราคา 3 อัตรา 7% 10% และ 15% ตามลำดับ จากผลการวิจัยพบว่าการปรับขึ้นของราคา 7% ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อนักเรียนที่เรียนกวดวิชามากนัก เนื่องจากนักเรียนที่เลิกเรียนกวดวิชาคิดเป็นร้อยละ 4.17 ของนักเรียนทั้งหมด และมีนักเรียนเลิกเรียนในบางวิชาร้อยละ 2.5 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบจากการปรับขึ้นของราคาในอัตรา 7% และการปรับขึ้นราคา 10% เริ่มส่งผลกระทบต่อนักเรียนมากขึ้น เนื่องจากมีนักเรียนร้อยละ 16.67 ของนักเรียนทั้งหมดที่เลิกเรียนทุกวิชา และมีนักเรียนที่เลิกเรียนบางวิชาร้อยละ 15 ของนักเรียนทั้งหมด เริ่มแสดงให้เห็นว่าการปรับราคาในอัตราที่เพิ่มขึ้นทำให้มีผลกระทบต่อนักเรียนมากขึ้น ส่วนการปรับขึ้นของราคา 15% ส่งผลกระทบต่อนักเรียนที่เรียนกวดวิชามากที่สุด เนื่องจากมีนักเรียนร้อยละ 49.17 ของนักเรียนทั้งหมดที่เลิกเรียนกวดวิชา และมีนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 13.33 ของนักเรียนทั้งหมดที่เลิกเรียนบางวิชา แสดงว่าการปรับขึ้นของราคาที่อัตราสูงขึ้นเรื่อยๆ มีผลกระทบต่อจำนวนนักเรียนที่เรียนกวดวิชามากขึ้นตามอัตราการปรับขึ้นของราคา ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักเรียนกับราคาที่เพิ่มขึ้น

	ราคา 7%	ราคา 10%	ราคา 15%
เรียนต่อไป (%)	93.33	68.33	37.5
เลิกเรียนบางวิชา (%)	2.5	15	13.33
เลิกเรียนทุกวิชา (%)	4.17	16.67	49.17

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มนักเรียนที่เรียนกวดวิชาในอำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก เป็นจำนวน 120 คน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน ส่วนใหญ่นักเรียนชายและหญิงที่เรียนกวดวิชาในอำเภอเมืองพิษณุโลกเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และเรียนแผนการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยส่วนใหญ่จะเรียนอยู่ในแผนการเรียนวิทย์-คณิต ซึ่งรูปแบบที่นักเรียนเรียนกวดวิชาจะมีอยู่ 3 รูปแบบ แต่เลือกรูปแบบการเรียนกวดวิชาเป็นแบบคอร์สวิดีโอมากที่สุด และรายได้ครอบครัวต่อเดือนนักเรียนชายที่เรียนกวดวิชาส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวอยู่ในช่วง 60,000 – 100,000 บาทต่อเดือน และนักเรียนหญิงที่เรียนกวดวิชามีรายได้ครอบครัวอยู่ในช่วง 40,001 – 60,000 บาทต่อเดือน ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่เรียนกวดวิชาพบว่าไม่มีรายได้ครอบครัวต่อเดือนที่ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และระดับการศึกษาของบิดาและมารดาของนักเรียนจบระดับปริญญาตรีขึ้นไป การเรียนเพื่อสอบเข้ามีค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาสูงที่สุดโดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 11,795 บาทต่อเทอม และค่าใช้จ่ายในการเรียนกวดวิชาต่ำที่สุด คือ วิชาภาษาไทย มีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 2,294 บาทต่อเทอม นักเรียนแต่ละคนจะมีเหตุผลในการที่เรียนกวดวิชาที่แตกต่างกันไป พบว่าส่วนใหญ่นักเรียนชายและหญิงที่เรียนกวดวิชาเลือกเหตุผลในการเรียนกวดวิชาคือ เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนมัธยมศึกษาต่างๆ และในส่วนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชา พบว่า ระดับการศึกษาของมารดาส่งผลต่อค่าใช้จ่ายรวมในการกวดวิชาโดยระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าใช้จ่ายรวมในการเรียนกวดวิชาสูงขึ้นตามไปด้วย

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักเรียนกับราคาที่เพิ่มขึ้น โดยมีการปรับขึ้นราคา 3 อัตรา พบว่า ถ้าราคาที่ปรับขึ้นในอัตรา 7% ทำให้จำนวนนักเรียนลดลงไม่มาก เมื่อเทียบกับการปรับราคาค่าเรียนกวดวิชาเพิ่มขึ้นในอัตรา 10% และ 15% ดังนั้นหากรัฐบาลต้องการเรียกเก็บภาษีจากโรงเรียนกวดวิชา คิดว่า การเก็บภาษีในอัตราไม่เกิน 7% น่าจะเป็นอัตราที่สถาบันกวดวิชาน่าจะยอมรับได้เนื่องจาก หากรัฐบาลมีการเก็บภาษีและโรงเรียนกวดวิชาทำการผลักภาระภาษีบางส่วนให้แก่นักเรียนแล้ว การขึ้นราคาค่าเรียนก็ดูไม่ส่งผลกระทบต่อจำนวนนักเรียนมากนัก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ดร.อรรฆยา เซ็นเครือ อาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ อันประกอบด้วย รศ.ดร.มาฆะสิริ เชาวกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้เหมาะสมและถูกต้องสมบูรณ์มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

กรองแก้ว ณ ลำปาง. (2555). **ภาษีโรงเรียนกวดวิชา : ข้อยกเว้นเพื่อผลประโยชน์ของใคร**. ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คมชัดลึก. (2558). **เก็บภาษีโรงเรียนกวดวิชา**. http://www.komchadluek.net/news/edu-health/203068 วันที่สืบค้น 28 สิงหาคม 2560.

ไทยพับลิก้า. (2558). **กรมสรรพากรแจกแจงผู้ประกอบการโรงเรียนกวดวิชากว่า 2,000 คน พร้อมเก็บภาษีกลางปี 2558**. https://thaipublica.org/2015/05/tutor-4/ วันที่สืบค้น 30 สิงหาคม 2560.

ไทยรัฐ. (2554). **คลังเล็งเก็บภาษีโรงเรียนกวดวิชา**. https://www.thairath.co.th/content/139808. วันที่สืบค้น 13 ธันวาคม 2560.

เทอดศักดิ์ ชมโต๊ะสุวรรณ. (2557). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนทุนมนุษย์กับการศึกษา: กรณีศึกษาประเทศไทย.** สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยรังสิต.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2546). **การกวดวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

ศิวพงษ์ ธีรอำพน. (2547). **การกวดวิชากับการเติบโตทางเศรษฐกิจ**. ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รัชดา บุญมหาสิทธิ์. (2554). **ปัจจัยที่กำหนดอุปสงค์การเรียนกวดวิชาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย บริเวณสยามสแควส์.**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกอมรและคณะ. (2556). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนกวดวิชา เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.** 3(2). กรกฎาคม-ธันวาคม 2556

การศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของสื่อแอนิเมชั่น “ลำปางเมืองต้องห้ามพลาดเมืองที่ไม่หมุนตามกาลเวลา” ฉบับภาษาจีน

THE STUDY OF THE APPROPRIATE MODEL OF ANIMATION OF “LAMPANG – THE CITY THAT YOU SHOULDN’T MISS TO VISIT AND DOESN’T ROTATE BY THE PASSAGE OF TIME”: CHINESE ISSUE

สิริรัตน์ วาวแวว* เอกวิทย์ เมธาชยานันท์ และ นิชธาวัลย์ ฟูคำ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง
*corresponding author e-mail : zily_nook@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบที่เหมาะสมของสื่อแอนิเมชั่น “ลำปางเมืองต้องห้ามพลาดเมืองที่ไม่หมุนตามกาลเวลา”ฉบับภาษาจีน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ชาวจีนที่พำนักในจังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ไกด์ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว รวม 100 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่เหมาะสมของสื่อแอนิเมชั่น “ลำปางเมืองต้องห้ามพลาดเมืองที่ไม่หมุนตามกาลเวลา”ฉบับภาษาจีน ที่จะนำมาสร้างเป็นสื่อแอนิเมชั่นประกอบไปด้วย 1)แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง 10 แห่ง ที่ควรแนะนำให้แก่นักท่องเที่ยวชาวจีนได้แก่ วัดพระธาตุลำปางหลวง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดารามกาดกองต้า วัดปงสนุก วัดศรีชุม ถนนวัฒนธรรม น้ำตกแจ้ซ้อน แม่เมาะ วัดเฉลิมพระเกียรติ 2)ตัวการ์ตูนที่จะใช้เป็นผู้บรรยายภาษาจีนคือม้าคิดเป็นร้อยละ 55 และไก่ขาวคิดเป็นร้อยละ 45 3)สิ่งที่ต้องการให้สร้างในสื่อ ประวัติโดยย่อคิดเป็นร้อยละ 50 4)การสร้างสื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ วิธีการนำเสนอสื่อควรจะใช้ภาษาที่สั้น กระชับ เข้าใจง่ายคิดเป็นร้อยละ 38 การนำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายคิดเป็นร้อยละ 22 มีความยาวที่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 16 ภาพประกอบเป็นภาพปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 12 เสียงประกอบน่าฟัง น่าสนใจคิดเป็นร้อยละ 9 และข้อมูลครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 4

คำสำคัญ : สื่อประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยว แอนิเมชั่น

Abstract

The objectives of the research aimed to study the appropriate model of animation of “Lampang – the city that you shouldn’t miss to visit and doesn’t rotate by the passage of time”: Chinese issue.The Purposive Sampling used for the study included one hundred participants who were the non-resident Chinese - living in Lampang, the chief of community, local leaders, local guides, public relations officers, and officers involved in tourism. The questionnaires were used for the study by analyzing with descriptive statistics of percentage.The findings of the research revealed that the appropriate model of animation of “Lampang – the city that you shouldn’t miss to visit and doesn’t rotate by the passage of time”: Chinese issue to be making an animation included; 1) Ten tourist attractions in Lampang that were introduced to Chinese tourists were as follows; Wat Phra That Lampang Luang, National Elephant Institute (Thai Elephant Conservation Center), Wat Phra Kaew Don Tao Suchadaram, Kat Kong Ta – Walling Street or Thanon Talat Gao, Wat Pong Sanuk, Wat Si Chum, Street Culture -- Watthana Tham Road, Chae Chon National Park, Mae Moh Mine, and Wat Chalermpkiat – unseen Thailand 2) The description of the horse character was the fifty-five percentage in Chinese, and the white rooster was forty-five percentage 3) The brief history (of Lampang) should be fifty percentage of description 4) The most important creation of thirty-eight percentage should be short, informative, and easily understand, the twenty-two percentage was about the presentation process, the suitable length of animation was sixteen percentage, the present

illustration was twelve percentage, the interesting sound effect was nine percentage, and the completed data was four percentage.

Keywords : media for public relations tourist attraction animation

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญของประเทศไทย ในปี 2559 กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เผยท่องเที่ยวไทยในปี 2559 นักท่องเที่ยวแห่เที่ยวไทยกว่า 32,588,303 คน โดยนักท่องเที่ยวชาวจีนครองแชมป์เที่ยวไทยมากที่สุด มีจำนวน 8.7 ล้านคน เพิ่มจากปีที่ผ่านมาถึงร้อยละ 10.34 นอกจากนี้ชาวจีนยังเป็นนักท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นลำดับแรก ส่งผลให้รายได้ของการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้น คิดเป็น 1.69 แสนล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์การเมืองภายในประเทศที่มีเสถียรภาพมากขึ้น รวมถึงการขยายตัวของนักท่องเที่ยวจีน และการปรับตัวที่ดีขึ้นของนักท่องเที่ยวยุโรป ซึ่งส่งผลให้มีให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง และขยายตัวถึงร้อยละ 45–50 จึงทำให้รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นไปตามเป้าที่ตั้งไว้โดยแบ่งเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ 1,641,268ล้านบาท และนักท่องเที่ยวภายในประเทศ 869,510 ล้านบาท ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจึงให้ความสำคัญกับภาษาจีนมากขึ้นและ ให้มีการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นโดยการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ ด้วยภาษาจีนเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับและดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนดังกล่าว

ลำปางเป็นเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา และเป็นเมืองต้องห้ามพลาดและไม่หมุนตามกาลเวลา จากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเขตพื้นที่จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติให้ความสนใจและไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) วัดพระธาตุลำปางหลวง 2) ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย 3) วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม 4) ถนนคนเดินกาดกองต้า 5) วัดปงสนุก 6) วัดศรีชุม 7) ถนนวัฒนธรรม 8) น้ำตกแจ้ซ้อน 9) แม่เมาะ และ10) วัดเฉลิมพระเกียรติ พบว่าการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่มีความโดดเด่นในด้านศิลปะวัฒนธรรม วิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมของหลายประเทศเช่น ไทยวน ไทลื้อ จีน พม่า ไทยใหญ่ มุสลิม อินเดีย ยุโรป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ บุญฑวรรณ วิงวอน (2555) ศึกษาพบว่าเมืองลำปางมีลักษณะพื้นที่เป็นแอ่งคล้ายกระทะ จึงทำให้ฤดูร้อนก็ร้อนอบอ้าว ฤดูหนาวก็หนาวจัด แต่ในสมัยก่อนลำปางถือได้ว่าเป็นเมืองที่สำคัญอีกเมืองหนึ่งของล้านนา อาณาจักรล้านนา เมืองลำปางเคยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่ามากว่าสองร้อยปี ดังนั้นสถาปัตยกรรม วัดวาอาราม โบราณสถานในตัวเมืองลำปางจึงได้รับอิทธิพลของศิลปะพม่าอย่างเห็นได้ชัด ส่วน ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ (2559) กล่าวว่าชาวจีนเข้ามามีบทบาทในเมืองนครลำปาง บริเวณกาดกองต้า ตามเส้นทางรถไฟบริเวณตลาดจีนและบริเวณสบตุ๋ยที่เห็นโดดเด่นคือชาวจีนไหหลำ ที่เห็นกันอย่างชัดเจนคือ ศาลเจ้าหรือศาสนสถานของชาวจีน เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เช่น ศาลเจ้าแม่ทับทิมของชาวไหหลำ ศาลปุงเถ้ากงของชาวแต้จิ๋วและจีนแคะ รวมไปถึงโรงเรียนจีนในลำปางอีกสองแห่งซึ่งเป็นการรวมตัวกันของชาวจีนสร้างขึ้นเพื่อไว้ให้ลูกหลานได้เรียนภาษาจีนคือโรงเรียนมัธยมวิทยาและโรงเรียนประชาวิทย์ ซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนที่เป็นที่ยอมรับในการสอนภาษาจีนทั้งในจังหวัดลำปางและพื้นที่ใกล้เคียง ในช่วงหลังจะเห็นได้ว่าบรรยากาศการท่องเที่ยวคึกคักมาก จากการประชาสัมพันธ์อย่างหนักตามสื่อต่างๆ โดยเฉพาะทำให้จุดกระแสการอยากเดินทางมาลำปางมากขึ้น นักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่คือกลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มครอบครัว จากจังหวัดใกล้เคียง ที่นิยมขับรถท่องเที่ยวเองในช่วงวันหยุด มาเที่ยวตลาดถนนคนเดินกาดกองต้า กางเต้นพักแรมแช่น้ำร้อน อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นโซนยุโรปมากับ บริษัทนำเที่ยว เป็นหลัก แต่เริ่มมีนักท่องเที่ยวโซนยุโรปที่เดินทางมาเอง ซึ่งเป็นกลุ่มคนทำงาน ครอบครัว เดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น จากการสังเกตจากที่พักขนาดเล็ก ราคาไม่เกิน 500-800 บาท ที่อยู่ใกล้ถนนคนเดิน จะมีชาวต่างชาติมาพักเยอะขึ้น ซึ่งปกติจะพักตามโรงแรมกลุ่ม 4 นักทัศนาจรส่วนใหญ่ยังคงเป็นกลุ่มชาวไทยกว่า 80% ชาวต่างชาติจะเป็นโซนยุโรป 20%

ดังนั้นหากพิจารณาจากจำนวนสถิติของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในจังหวัดลำปางส่วนใหญ่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติโซนยุโรป ซึ่งชาวจีนเป็นชาติที่เข้ามาในประเทศไทยมากที่สุดแต่เข้ามาในจังหวัดลำปางค่อนข้างน้อย เนื่องจากยังขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นภาษาจีน จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนบางคนไม่เคยได้ยินและไม่เคยรู้จักจังหวัดลำปาง ข้อมูลจากสื่อการท่องเที่ยวภาษาจีนเกี่ยวกับจังหวัดลำปางรวมไปถึงผู้ให้ความรู้แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเป็นภาษาจีนมีค่อนข้างน้อยผู้วิจัยได้รับเชิญให้เป็นล่ามในการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวรวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จึงมองเห็นว่าการที่นักท่องเที่ยวชาวจีนจะมาเที่ยวจังหวัดลำปาง จะต้องผ่านสื่อและเห็นภาพจึงทำให้เกิดแนวคิดการสร้างสื่อขึ้นมาซึ่งในปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนไปสู่ยุคของเทคโนโลยีมากขึ้น การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว สามารถสืบค้น

ได้จากเว็บไซต์ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลาซึ่งสอดคล้องกับ ธันยา พรหมบุรมย์ (2558) พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่หาข้อมูลในเว็บไซต์ แต่ควรมีการใช้สื่อสมัยใหม่ คลิปวีดีโอ นิตยสาร ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ตัดสินใจอยากมาเที่ยว ดังนั้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อแอนิเมชั่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อถอดบทเรียนแหล่งท่องเที่ยว เอกลักษณ์และจุดเด่นของจังหวัดลำปาง จึงนำมาออกแบบและไปสร้างเป็นสื่อแอนิเมชั่นเป็นลำดับต่อไป

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพรรณนา โดยมีกระบวนการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาและสังเคราะห์องค์ความรู้จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการทำสื่อ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่สัมภาษณ์

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจาก คนในพื้นที่และอาศัยอยู่ในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ไกด์ท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยว ทั้ง 10 แหล่ง รวม 100 คน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาจากคนในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคนในชุมชน โดยแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์องค์ความรู้จากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน

สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบสื่อแอนิเมชั่นแนะนำแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปางเป็นภาษาจีน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์จะต้องเป็นคนในพื้นที่ทั้ง 10 แหล่ง รวมทั้งหมด 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนเอกสารองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวน

2. แบบสอบถาม สำรวจข้อมูลคนในชุมชนจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านกายภาพ ข้อมูลของสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง จุดเด่น จุดด้อย และ อุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างชาติที่จะไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

3. สังเคราะห์องค์ความรู้จากกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน

ผลการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนในพื้นที่ เป็นเพศหญิงซึ่งมีร้อยละ 51 และเพศชายซึ่งมีร้อยละ 49

อายุระหว่าง 45 – 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมาอายุระหว่าง 35 – 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 18 อายุระหว่าง 25 – 34 คิดเป็นร้อยละ 14 และอายุระหว่าง 55 – 64 คิดเป็นร้อยละ 10

ต้องการสื่อแอนิเมชั่นเพื่อส่งเสริมการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ต้องการคิดเป็นร้อยละ 100

นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เป็นชาวยุโรป คิดเป็นร้อยละ 50 ชาวจีนคิดเป็นร้อยละ 30 ชาวญี่ปุ่นคิดเป็นร้อยละ 10 และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 10

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว เป็นรถบัสบริษัททัวร์คิดเป็นร้อยละ 63 รถตู้คิดเป็นร้อยละ 31 รถยนต์ส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 5 มอเตอร์ไซด์คิดเป็นร้อยละ 1

ปัจจัยที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว ด้านความปลอดภัยคิดเป็นร้อยละ 48 รองลงมาคือด้านความคุ้มค่าของเงินคิดเป็นร้อยละ 27 ด้านศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว 11 ด้านการเดินทางคิดเป็นร้อยละ 9 และด้านสภาพแวดล้อมคิดเป็นร้อยละ 5

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวส่วนได้รับข้อมูลการท่องเที่ยวจากเว็บไซต์คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมาคือหนังสือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 32 บริษัททัวร์คิดเป็นร้อยละ 7 และถามเพื่อนหรือญาติคิดเป็นร้อยละ 4

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสื่อ

สัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดลำปางส่วนใหญ่คิดถึงม้าคิดเป็นร้อยละ 55 ไก่ขาวคิดเป็นร้อยละ 45 และช้างคิดเป็นร้อยละ 5

สิ่งที่ชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวต้องการสื่อให้เห็นถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เห็นว่าประวัติโดยย่อคิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือแหล่งท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 41 และแหล่งที่ตั้งคิดเป็นร้อยละ 9

การสร้างสื่อการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว เห็นว่าวิธีการนำเสนอสื่อควรจะใช้ภาษาที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมาการนำเสนอเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายคิดเป็นร้อยละ 22 มีความยาวที่เหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 16 ภาพประกอบเป็นภาพปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 12 เสียงประกอบน่าฟัง น่าสนใจคิดเป็นร้อยละ 9 และข้อมูลครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 4

อภิปรายผล

จากการวิจัยจะพบว่าในช่วงปลายปีและต้นปีทางภาคเหนือจะค่อนข้างมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจที่จะมาเยือน เพื่อมารับบรรยากาศหนาวด้วยสภาพภูมิประเทศทางภาคเหนือเป็นเทือกเขาและป่าไม้รวมไปถึงการดำรงชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ จึงส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางไปเที่ยวทางภาคเหนือในช่วงดังกว่าจากการสอบถามส่วนใหญ่พบเห็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดลำปางผ่านอินเตอร์เน็ตซึ่งในสื่ออินเตอร์เน็ตมีคลิปวีดีโอสั้นเพื่อแนะนำแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดลำปางรวมไปถึงจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ รวมไปถึงร้านค้า ร้านอาหารที่นักชิมทั้งหลายต้องไปลิ้มลอง ดังนั้นสื่อที่เป็นคลิปผ่านทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่นิยมอย่างมากและเข้าถึงง่ายเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีความเห็นเหมือนกันคืออยากให้มีคลิปวีดีโอแนะนำจังหวัดลำปางเพื่อกระตุ้นให้เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางเพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริลักษณ์ อริยปัญโญทัย (2540) ศึกษาประสิทธิผลของการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในโครงการอะเมซิ่งไทยแลนด์ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า การเผยแพรข่าวสารทางสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทโทรทัศน์จะประสบความสำเร็จที่สุดเพราะประชาชนได้รับความรู้ สามารถจดจำเรื่องราวจากสื่อได้ และชนกพล ชัยรัตนศักดา (2556) ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่พบการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาพบผ่านสื่ออินเตอร์เน็ต

เมื่อพูดถึงจังหวัดลำปางสัตว์ประจำจังหวัด ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะนึกม้าและไก่ขาว เนื่องจากรถม้าเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในจังหวัดลำปางครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ 2450 ในสมัยเจ้าบุญวาทย์ วงศ์มานิต เป็นเจ้าผู้ครองเมืองนครลำปางในสมัยนั้นได้นำรถมาจากกรุงเทพฯ นำมาใช้เป็นพระราชพาหนะ ตามสถิติของกรมตำรวจ เมื่อปี พ.ศ.2507 พบว่ามีรถม้าวิ่งอยู่ในจังหวัดลำปางจำนวน 185 คัน ซึ่งถือว่ามีมากที่สุด ชาวลำปางถือว่ารถม้าเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปางโดยตรง ด้วยยุคสมัยเปลี่ยนไปรถม้าลำปางได้พลิกบทบาทจากราชพาหนะชั้นสูงมาสู่วงจรของการท่องเที่ยว ในฐานะของพาหนะสำคัญคู่เมืองลำปางในการต้อนรับคนต่างถิ่น ส่วนไก่แต่ก่อนลำปางมีหลายชื่อแต่หนึ่งในนั้นมีชื่อว่า กุกกุฏนคร คำว่ากุกกุฏนคร หมายถึงไก่ตามตำนานของวัดศรีล้อม กล่าวว่าเมื่อสมัยพุทธกาลเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จออกโปรดสัตย์มาจนถึงเมืองนี้เมื่อเวลาพลบค่ำได้เสด็จมายังดอยม่อนน้อย เหนือฝั่งแม่น้ำวังประทับอยู่ที่นั่น พระอินทร์ได้ทราบเรื่องก็เกรงว่าชาวเมืองจะตื่นไม่ทันทำบุญกับพระพุทธองค์จึงแปลงกายเป็นไก่ขาวขึ้นปลุกชาวเมืองให้ตื่นออกมาทำบุญตักบาตร หลังจากนั้นลำปางก็ใช้ไก่ขาวเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด ยิ่งไปกว่านั้นไก่ขาวยังเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งอื่นเช่น ชื่อถนน ชื่อตึก เป็นต้น แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะรู้จักลำปางในนามของเมืองไก่ ลำปางยังมีปัญญาชนที่เชี่ยวชาญด้านการปั้นเครื่องปั้นดินเผา ถ้วยตราไก่ เป็นผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง ไก่ขาวเป็นตัวแทนของลำปางในขณะเดียวกันลำปางยังมีวัดพระธาตุที่มีชื่อเสียงนอกจากนี้รูปไก่ขาวที่อยู่ในซุ้มมลฑปพระธาตุลำปางหลวงกลายเป็นตราประจำจังหวัดลำปาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำม้าและไก่มาเป็นตัวการ์ตูนแอนิเมชั่นในการบรรยายนำเสนอการท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง

เนื้อหาของแอนิเมชั่นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้เล่าประวัติ จุดเด่นของแต่ละสถานที่พอสังเขป ส่วนวิธีการนำเสนอสื่อควรจะใช้ภาษาที่สั้น กระชับ เข้าใจง่าย การนำเสนอเป็นขั้นตอน มีความยาวที่เหมาะสม ภาพประกอบเป็น

ภาพปัจจุบัน เสียงประกอบจะคลอด้วยเสียงดนตรีของล้านนาเพราะเป็นมนเสน่ห์ที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร ภักดีรัตน์, (2523:63) 1. ผู้ผลิตต้องศึกษาและเข้าใจขอบเขตเนื้อหาเรื่องราวที่จะผลิตเป็นอย่างดี 2. ผู้ผลิตต้องเข้าใจพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ชมให้มากที่สุด เช่น พื้นฐานประสบการณ์ เพศ วัย และความสนใจ เป็นต้น และ3. ต้องมีการวางแผนในการผลิตให้ครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการมากที่สุด และผู้ชมเข้าใจได้ง่าย ดังนั้นในการสร้างสื่อแอนนิเมชั่นฉบับภาษาจีน เป้าหมายของสื่อเพื่อสร้างความสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวรวมถึงยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดลำปาง

ข้อเสนอแนะต่อการนำไปใช้ประโยชน์

หน่วยงานในจังหวัดลำปางทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดลำปาง การท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา สามารถนำข้อมูลไปปรับใช้และพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรศึกษาข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจังหวัดลำปางแล้วนำมาทำเป็นภาษาอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากภาษาจีน

2. ควรศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นมาใหม่ ๆ ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

3. ควรศึกษารูปแบบการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่ทันสมัยมากขึ้น อาทิ การทำเป็นสื่อออนไลน์ การทำแอปพิเคชั่นในมือถือเพื่อง่ายต่อการค้นคว้า

4. ควรศึกษาเรื่องการสร้างมัคคุเทศก์ชุมชนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้บริหารที่สนับสนุนงบประมาณนอกจากนี้ งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขอขอบคุณนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนในช่วงระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ได้เป็นผู้ช่วยในการลงพื้นที่และเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 10 แห่ง ช่างภาพ ผู้ทำสื่อ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ท่าน สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทางมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่สนับสนุนทุนและอำนวยความสะดวกเพื่อการวิจัยครั้งนี้ที่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

ชนกพล ชัยรัตนศักดา,(2556). **ประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย**, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, กรุงเทพฯ.

ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์, (2560). **คนลำปางชาติพันธุ์ในชั้นประวัติศาสตร์**. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. จังหวัดลำปาง. หน้า 62-63.

วิจิตร ภักดีรัตน์. (2523). **วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์กับการศึกษา.** ไทยวัฒนพานิช, กรุงเทพฯ. หน้า (63).

สถานการณ์การท่องเที่ยว. กรุงเทพธุรกิจ (2560). **ข้อมูลรายได้จากการท่องเที่ยวปี 2559**. เข้าถึงได้จาก:www.bangkokbiznews.com/ news/detail/740824. (วันที่สืบค้น: 22 ส.ค. 2560)

สถิตินักท่องเที่ยว กรมการท่องเทียว (2559). **ข้อมูลการท่องเที่ยว**. เข้าถึงได้จาก: http://www.mots.go.th/ more news.php?cid=414&filename=index. (วันที่สืบค้น: 22 ส.ค. 2560)

ศิริลักษณ์ อริยปัญโญทัย. (2540). **ศึกษาประสิทธิผลของการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในโครงการอะเมซิ่งไทยแลนด์ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนาการภาควิชาการประชาสัมพันธ์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธันยา พรหมบุรมณ์ และคณะ. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และ สุขภาพในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 ของประเทศไทย : เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน**. วารสารบริการและการท่องเที่ยวไทย. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2558). กรุงเทพฯ. หน้า 71-87.

Boonthawan, C. (2012). **Integrating Social Capitals of Tourism Resources in Its Connectivitywith**

Culture and Ecotourism Industry Development of Lampang Province. The 3rd STOU Graduate Research Conference, Bangkok, Thailand.

วิเคราะห์คุณค่าเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

ANALYSIS OF LULLABY VALUES AFFECTING ISAN LIFE: A CASE STUDY OF BAN SI THAN - PA TIO DISTRICT, YASOTHON PROVINCE

อุไรวรรณ สิงห์ทอง[1*] หนึ่งฤทัย ม่วงเย็น2[2] อรรทยา ไชยเสนา3[3] จักรกฤษณ์ อู่ตุ้ม4[4] และรัศมี ราชบุรี[5]
[1,3]คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด
[4]คณะศิลปศาสตร์ สถาบันพลศึกษา วิทยาเขตเพชรบูรณ์ เพชรบูรณ์
[5]คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชมงคลล้านนา วิทยาเขตตาก ตาก
[*]corresponding author e-mail : auriwan_s@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์คุณค่าเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณค่าเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าด้านจิตใจ พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนคุณค่าด้านจิตใจ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและรู้สึกปลอดภัย 2) คุณค่าด้านสังคม พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนคุณค่าด้านสังคม เพลงกล่อมเด็กช่วยอบรมสั่งสอนเด็ก รวมทั้งความรู้แก่เด็ก 3) คุณค่าด้านภาษา พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนคุณค่าด้านภาษาได้เป็นอย่างดี และ 4) คุณค่าด้านความเพลิดเพลิน พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนคุณค่าด้านความเพลิดเพลินจิตใจ ทำให้เด็กจะได้รับความเพลิดเพลินใจ สนุกสนาน เป็นคนอารมณ์ดี ผ่อนคลาย รู้สึกอบอุ่นอยู่ตลอดเวลา จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กสามารถช่วยสืบทอดและรักษาวัฒนธรรม รวมถึงประเพณีของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ด้านการร้องเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : เพลงกล่อมเด็ก บ้านศรีฐาน ป่าติ้ว ยโสธร

Abstract

An analysis of lullaby value that affects on Isan life: A case study of Ban Si Than - Pa Tio district, Yasothon Province. The study indicated that 4 aspects: 1) Psychological value that lullaby can reflect mental value. 2) Social values found that lullaby can reflect social values. Lullabies help educate children 3) Language values show that lullaby can reflect the language well. 4) The value of enjoyment lullaby can reflect the value of enjoyment. The children will enjoy the fun, good mood, relax, feel warm at all times. An analysis of the value of lullaby can help to inherit and preserve culture. The tradition of the Isan people as well. Point out the benefits of singing lullaby. The lullaby is a literary joke that is considered valuable. It is important for the livelihood of the Isan people from past to present.

Keywords : lullaby ban si-than pa-tio district yasothon province

บทนำ

ธรรมชาติของมนุษย์ เสียงเพลงทำให้เกิดสุนทรียภาพทางอารมณ์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวอย่างลึกซึ้ง กลมกลืน งดงาม และน่าจดจำ ซึ่งเกิดจากการกลั่นกรองความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ เป็นการสื่ออารมณ์ความรู้สึกผ่านเนื้อหาบทเพลง เสียงเพลงบทแรกที่มนุษย์ทุกคนได้ยินได้ฟังหลังจากที่ลืมตามาดูโลก ก็คือเสียงขับขานที่หวานซึ้ง เสียงเห่กล่อมอันไพเราะที่กลั่นทั้งท่วงทำนองเนื้อร้องมาจากหัวใจของแม่ ดังที่ ศรีอัมพร ประทุมนันท์ (2549) กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็ก คือบทเพลงแรก

ในชีวิตที่เด็ก ๆ ทุกคนได้ยิน ท่วงทำนองของเพลงที่เชื่องช้า ประสานสัมพันธ์กับเนื้อหา และสอดรับกับลีลาการไกวเปลที่เนิบนาบ สามารถสร้างความเคลิบเคลิ้มให้กับทารก และเป็นเครื่องมือกล่อมเกลาคุณธรรมจริยธรรมได้อีกทางหนึ่งเมื่อเขาเจริญวัยขึ้น เพลงกล่อมเด็กจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยที่ทุกเพศทุกวัยรู้จักดี และดังที่ กิ่งแก้ว อัตถากร (2519) กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงที่ร้องเพื่อขับกล่อมให้เด็กนอนหลับ จึงมีท่วงทำนองการร้องที่ช้าโดยผู้ร้องมักจะเอื้อนและทอดเสียงให้ฟังดูเยือกเย็น มักใช้ถ้อยคำที่ง่าย ๆ สั้น ๆ มีความหมาย ซึ่งเอื้อต่อการขับกล่อมให้เกิดความไพเราะโดยการเอื้อนยาว ๆ

ปัจจุบันเพลงกล่อมเด็กเป็นเพลงพื้นบ้านของไทยมีอยู่ทุกภาค ซึ่งในแต่ละภาคจะมีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหา ลักษณะการขับกล่อม และจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกัน ดังที่ อมรา กล่ำเจริญ (2553) กล่าวว่า ภาคเหนือ เรียกว่า “เพลงอื่อ” หรือ “เพลงอื่อจา” ภาคอีสาน เรียกว่า “เพลงก่อมลูก” หรือ “เพลงนอนสาเด้อ” หรือ “เพลงนอนสาหล่า” ภาคใต้ เรียกว่า “เพลงชาน้อง” หรือ “เพลงน้องนอน” หรือ “เพลงร้องเรือ” อาจจะมีส่วนที่คล้ายกันในด้านความหมายของเพลงทุกภาค เช่น การแสดงความรักที่แม่มีต่อลูก แต่ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเพียง เพลงกล่อมเด็กอีสาน ดังที่ เบญจวรรณ นาราสัจจ์ (2552) กล่าวว่า อีสานเป็นภูมิภาคกว้างใหญ่ในเขตลุ่มน้ำโขง เคยมีผู้คนตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และมีพัฒนาการทางอารยธรรมยุคต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน วิถีการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานขององค์ความรู้และโลกทัศน์ของผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม ไม่เพียงเป็นภูมิปัญญาที่ช่วยให้ชาวอีสานมีชีวิตรอด แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ ทั้งภาษา การละเล่นต่าง ๆ การแต่งกาย วิถีชีวิต ขนบประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดต่อกันมาช้านาน และยังมีเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาชาวอีสานที่สำคัญในการเลี้ยงดูลูกหลานของชาวอีสานที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษรุ่นต่อรุ่น

เพลงกล่อมเด็กนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการเลี้ยงดูเด็ก เป็นมรดกที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เมื่อเด็กได้ยินเพลงกล่อมเด็กแล้ว เด็กจะนอนหลับสบาย สาเหตุที่ขับร้องเพลงกล่อมเด็กเป็นเพราะสัญชาตญาณของมนุษย์หรือสัตว์ที่สร้างมาให้มีเพื่อน ไม่อาจอยู่ตามลำพังคนเดียวได้ การขับร้องเพลงกล่อมเด็กจึงเป็นการให้ความรักและความอบอุ่นแก่เด็ก น้ำเสียงที่เห่กล่อม ทำให้เด็กอบอุ่นสบายใจ ดังที่ ธวัช ปุณโณทก (2552) กล่าวว่า เพลงกล่อมเด็ก มีความสำคัญคือการแสดงถึงความรักและความผูกพันที่มีต่อสายใยรัก สายโลหิตของชาวอีสาน ถูกถ่ายทอดมาเป็นบทเพลงกล่อมลูกอีสานที่น่าประทับใจ

เพลงกล่อมเด็กจึงนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตชาวอีสาน มีความสำคัญโดยตรงต่อผู้ที่เป็นแม่อีกด้วย ดังที่ พรทิพย์ ชังธาดา (2545) กล่าวว่า ความสำคัญของการขับร้องเพลงกล่อมเด็ก คือ เพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีมานาน วิวัฒนาการมาจากการเล่านิทานหรือนิยายให้เด็กฟังในเวลานอน ช่วยให้เด็กนอนหลับหรือหายกวนโยเย และทำให้เด็กเกิดความอบอุ่น อารมณ์หายขุ่นมัวได้ ช่วยผ่อนคลายความเหนื่อยหน่ายของผู้เลี้ยงด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการขับร้องเพลงกล่อมเด็กมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะร้องเพลงกล่อมเด็กให้ฟังในเวลานอนนั้นก็เพื่อให้เด็กอบอุ่นและรู้ว่าตนนอนนั้นไม่ได้อยู่คนเดียว แต่มีคนคอยอยู่เป็นเพื่อนเอาใจทะนุถนอมอยู่ข้าง ๆ ด้วย เด็กจะได้รู้สึกอบอุ่นหลับสนิทไปพร้อมกับความสุข

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “ภาคอีสาน” ประกอบไปด้วยหลายจังหวัดในแต่ละจังหวัดมีความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมหรือบริบททางสังคม หนึ่งในนั้นคือ จังหวัดยโสธร จังหวัดที่เต็มไปด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อด้านศาสนา และยังมีโบราณวัตถุที่สำคัญของชาวจังหวัดยโสธร คือ วัดมหาธาตุ พระธาตุก่องข้าวน้อยสวนสาธารณะพญาแถน ซากเมืองโบราณบ้านสงเปือย ซากเมืองโบราณดงเมืองเตย พระธาตุกู่จานภูถ้ำพระเจดีย์บรรจุดินจากสังเวชนียสถาน รอยพระพุทธบาทจำลอง และยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน ประกอบไปด้วย ประเพณีบุญบั้งไฟ การแห่บั้งไฟ ประเพณีแห่มาลัย งานสมโภชพระธาตุอานนท์ และยังมีวัฒนธรรมการขับร้องอีกมากมาย อาทิ หมอลำ และเพลงกล่อมเด็กอีสาน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่พบอยู่ในชุมชน จะเห็นได้ว่าเพลงกล่อมเด็กมีความสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏในวรรณกรรม อาทิ เรื่องกากี พระอภัยมณี อิเหนา จันทรโครพ ไชยเชษฐ์ พระรถเสน สังข์ทอง นางสิบสอง โคบุตร และเรื่องอนิรุทธ ดังที่ พันธุ์อร จงประสิทธิ์ (2541 : 554) กล่าวว่า เรื่องโคบุตร ตอนกำเนิดโคบุตร พ.ศ.2541 หน้า 554 ดังตัวอย่าง

เขียนสารใส่ตอง ให้ขุนทองปักษา
ซ้ำสั่งสกุณา ให้พาสารตรารีบไป
ให้เจ้าสาวสวรรค์ องค์อำพันพิสมัย
ฤาลูกน้อยกลอยใจ นอนอยู่ในวัง เอย

โกวิท ตั้งตรงจิตร (2548) กล่าวว่า เรื่องสังข์ทอง ตอนกำเนิดพระสังข์ พ.ศ.2548 หน้า 21 ดังตัวอย่าง

อ้า เห้อ เหอ หอยสังข์เหอ น่าเกลียดน่าชัง
หอยสังข์เข้าอยู่ในคราบเงาะ เพื่อนเขาเดินดิน
หอยสังข์เนื้อนิล ถือไม้เท้าเหาะ
หอยสังข์เข้าอยู่ในคราบเงาะ เหาะด้วยนางรจ เห้อ เหอหนา (รจนา)

และดังที่ มติธรรม ฟ้านำพร (2553) กล่าวว่า เรื่องอิเหนา ตอนอิเหนาแต่งถ้ำ พ.ศ.2553 หน้า 32 ดังตัวอย่าง

เห่เอยระเด่นวงศ์ อิศวรวงศ์อสัญหยา
กับระเด่นบุษบา สถิตถ้ำแท่นสุวรรณ
เย็นบ่ำน้ำค้างหยัด รำพายพัดกลิ่นสุคันธ์
แจ่มแจ้งด้วยแสงจันทร์ ขึ้นหมดเมฆดิเรกดวง
ดาราระดาดาษ ห้องอากาศดังเงินยวง
อ้าแม้เสมอทรวง จงเชิญชมศศิธร

วรรณกรรมที่กล่าวมาเหล่านี้ ล้วนแต่มีการถ่ายทอดเพลงกล่อมเด็กในรูปแบบวรรณกรรมมุขปาฐะมีลักษณะเป็นบทเห่กล่อมบรรทมโดยใช้เนื้อร้องมาจากวรรณคดีไทยที่เป็นเรื่องเป็นราว

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์คุณค่าเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร อยู่ห่างจากจังหวัดยโสธร 23 กิโลเมตร เนื่องจากหมู่บ้านศรีฐานเป็นหมู่บ้านที่มีความหลากหลายของวัฒนธรรม อาทิ ตำนานเล่าขานสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน “พระอัญญาฟ้ามืด” พระเถระคู่บ้านศรีฐาน “หลวงปู่พวง” “หลวงตาสรวง” นอกจากนี้ยังมี อนุสรณ์สถาน พระราชธรรมสุธี และสถูปฝุ่นนิรนาม สถานที่ทั้งหมด ที่กล่าวมาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในหมู่บ้านศรีฐาน สำหรับแหล่งโบราณวัตถุของบ้านศรีฐาน ประกอบไปด้วย ใบเสมาที่วัดป่าศิลาเลข วัดป่าดงศิลาเลข เจดีย์เก่า “อัญญาฟ้ามืด” อุโบสถเก่าที่วัดศรีฐานใน (สิมเก่า) กองฝุ่นนิรนาม ในด้านสถานที่ท่องเที่ยวบ้านศรีฐาน คือ บ่อโจ้โก้ ในหมู่บ้านมีการให้นักท่องเที่ยวพักโฮมสเตย์ มนต์เสน่ห์ร่ำวงย้อนยุค และเป็นหมู่บ้านที่สร้างอัตลักษณ์ของตนด้วยการใช้ภูมิปัญญา ด้านศิลปะหัตกรรมสร้างผลผลิต หมอนขวาน มีการสืบทอดวัฒนธรรมสืบต่อกันมารุ่นสู่รุ่น สุดท้ายที่ขาดไม่ได้สำหรับวัฒนธรรมที่โดดเด่นในบ้านศรีฐานคือ การขับร้องเพลงกล่อมเด็กที่มีความสำคัญต่อชุมชน สังคม ของชาวบ้านศรีฐาน เป็นวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมารุ่นต่อรุ่น ปัจจุบันในทุกครอบครัว แม่และพ่อต้องเดินทางไปทำงานในกรุงเทพมหานคร มีเพียงคุณยายหรือคุณย่าที่ร้องเพลงกล่อมลูกหลาน หากในวันข้างหน้าไม่มีการร้องเพลงกล่อมเด็ก เพื่อเป็นการสืบทอดรักษาวัฒนธรรมของชาวบ้านศรีฐาน คณะผู้วิจัยจึงต้องการวิเคราะห์คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตคนอีสาน ซึ่งเพลงกล่อมเด็กสะท้อนวัฒนธรรมของท้องถิ่นออกมาจากเนื้อหาของบทเพลง การวิจัยครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กมากยิ่งขึ้น โดยเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาวัฒนธรรมชาวอีสาน ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ด้านการร้องเพลงกล่อมเด็กสืบไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลเพลงกล่อมเด็ก บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร โดยแบบบันทึกการสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็นส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 ซึ่งส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 คือ ข้อมูลเพลงกล่อมเด็ก

1.2 ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลเพลงกล่อมเด็ก บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง เพลงกล่อมเด็ก เพื่อนำข้อมูลมาตั้งประเด็นในการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำเครื่องมือทั้งหมดให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพของคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และเลือกคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย หากข้อคำถามใดที่ไม่สอดคล้อง จะดำเนินการแก้ไข ตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ได้ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด และข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือ

1.3 วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลเพลงกล่อมเด็ก บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพของคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และเลือกคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย หากข้อคำถามใดที่ไม่สอดคล้อง จะดำเนินการแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ได้ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

2.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับเพลงกล่อมเด็กอีสาน และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ข้อมูลเพลงกล่อมเด็ก บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือประชากรในเขตพื้นที่หมู่บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ประกอบไปด้วย หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร จำนวน 24 คน

3.การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เรียบเรียงไว้แล้วมาทำการวิเคราะห์ ตามลำดับดังนี้

3.1 รวบรวมเพลงกล่อมเด็ก

3.2 จัดประเภทของเพลงกล่อมเด็กให้เป็นระเบียบ

3.3 ถอดความ จากภาษาอีสานเป็นภาษาไทยและแปลความหมาย

3.4 วิเคราะห์คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนอีสาน

3.5 สรุปผล

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กต่อชีวิตชาวอีสาน

การวิเคราะห์คุณค่าเพลงกล่อมเด็ก คือ การวิเคราะห์คุณประโยชน์หรือคุณค่าที่ได้จากเพลงกล่อมเด็ก บ้านศรีฐาน ที่ประกอบไปด้วยคุณค่าหลายด้านที่สามารถสะท้อนคุณค่าผ่านเนื้อเพลงของเพลงกล่อมเด็กออกมา ซึ่งคุณค่าของเพลงกล่อมเด็กของชาวบ้านศรีฐานในวิจัยนี้ ประกอบไปด้วยคุณค่า 4 ด้าน ได้แก่

1.1 สะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านจิตใจ

การสะท้อนคุณค่าด้านจิตใจ คือ การแสดงออกในเรื่องของประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กที่มีต่อความรู้สึกนึกคิด เชาว์ปัญญา ความสำนึก ความมีสติ โดยจะสามารถสะท้อนออกมาผ่านเนื้อเพลงกล่อมเด็กของชาวบ้านศรีฐาน ซึ่งปรากฏในเนื้อเพลงดังนี้

นอนสาหล่าหลับตาแม่สิก่อม
นอนอู่แก้วนอนแล้วแม่สิกวย
สวยพอเพลจังตื่นมากินข้าว
กินข้าวแล้วกะจังค่อยกินนม
กินนมไผกะบ่คือนมแม่
นมเพิ่นส้มนมแม่หวาน ๆ
เอ้อ เฮ้อ เออ เฮ้อ เอ้อ เฮ้อ เออ...
เอ้อ เฮ้อ เออ เฮ้อ เอ้อ เฮ้อ เออ...

(ลำเพียร ป้องกัน. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560.)

อธิบายศัพท์
นอนอู่ หมายถึง นอนเปล
เพิ่น หมายถึง บุคคลที่เราจะกล่าวถึง
พอเพล หมายถึง เวลาใกล้จะถึงช่วงเที่ยงประมาณ 11 นาฬิกา

จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้ ผู้วิจัยพบว่า แม่เป็นผู้มีจิตใจที่ดี ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ลูก มอบสิ่งดี ๆ ให้ลูก น้ำนมของแม่หวานเหมือนกล้วย แม่บอกว่าไม่มีน้ำนมของใครที่อร่อยได้เท่ากับน้ำนมของแม่ สะท้อนสภาพจิตใจของแม่ที่มีความรัก ความห่วงใย เอื้ออาทรลูกที่คอยเตรียมน้ำ ข้าว นม ไว้รอลูก การให้นมลูก เป็นเวลาที่แม่จะมีโอกาสในการแสดงความรักต่อลูก

อย่างเต็มที่ ทำให้ลูกมีความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น และมีอารมณ์ความรู้สึกว่าโลกใบนี้น่าอยู่ เกิดความไว้วางใจต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลก เป็นการเสริมสายใยและการสร้างความผูกพันในครอบครัว และสะท้อนให้เห็นเด่นชัดในเรื่องการทำหน้าที่ของแม่ ที่มีหน้าที่ดูแลลูก ให้ลูกนอนหลับสบาย ออกไปทำงานเพื่อหาอาหารมาเลี้ยงลูกที่นอนรออยู่ที่บ้าน

1.2 สะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านสังคม

การสะท้อนคุณค่าด้านสังคม คือ การแสดงออกของเนื้อเพลง โดยเป็นประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กที่มีต่อการอยู่รวมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ ซึ่งจะสะท้อนออกมาผ่านเนื้อเพลงกล่อมเด็กอีสาน เพลงกล่อมเด็กที่ศึกษาค้นคว้ารวบรวมมาจะสะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านสังคม ในเรื่องของเพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนสภาพสังคมของชาวชนบทความเป็นอยู่ของสังคมคนอีสาน ที่นำเพลงกล่อมเด็กไปขับกล่อม แล้วสามารถสื่อสารความหมายที่ดีออกมาทางเสียงเพลงกล่อมเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความอบอุ่นภายในระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับสังคม ผ่านบทเพลงกล่อมเด็ก ดังนี้

1.2.1 การสะท้อนคุณค่าด้านสังคมในเรื่องเกี่ยวกับสัตว์และสิ่งแวดล้อม เห็นได้จากเพลง ดังต่อไปนี้

เออเฮ้อเออ เฮ้อเอ้อเฮ้อเออ นอนสาเด้อหลับตาอ่วยส่วย
นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม เออเฮ้อเออ เฮ้อเอ้อเฮ้อเออ
มาแมวโพงลงมาคลุบแก้ม ไผบ่อแอ้มกะแมวน้อยตอดตา
นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม

(ขันทอง ศรีฐาน. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560.)

อธิบายศัพท์
คลุบแก้ม หมายถึง กัดแก้ม
บ่อแอ้ม หมายถึง ไม่ล้อมดี ๆ

จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้ ผู้วิจัยพบว่า ชีวิตชาวอีสานอยู่กับธรรมชาติ สัตว์ ไร่นา สวน จึงถ่ายทอดบทเพลงออกมาโดยการนำชื่อสัตว์ที่เด็กกลัวมาใส่ในเพลง เช่น แมว ตุ๊กแก ให้เด็กกลัวแล้วนอนหลับเร็วขึ้น เมื่อพูดถึงสัตว์พวกนี้จะมีผลทำให้นอนหลับเร็วขึ้น เนื่องจากความกลัว จึงทำให้ เพลงกล่อมเด็กสะท้อนภาพสังคมของชาวอีสานที่อยู่กับสัตว์ โดยมีสัตว์อยู่ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะแมว สัตว์เลี้ยงที่ทุกบ้านเลี้ยงไว้ เพื่อจับหนู เวลาขึ้นไปกินข้าวในเล้า

1.2.2 การสะท้อนคุณค่าด้านสังคมในเรื่องความเชื่อของชาวอีสาน ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กดังต่อไปนี้

นอนสาหล่าหลับตาแม่สิก่อม นอนอู่ไหมแม่นไผบ่ฆ่า
นอนอู่ผ้าบ่มีไผตี ทิ่มใส่อู่ให้เจ้าอยู่เจ้านอน
ทิ่มใส่หมอนให้เจ้านอนอ้วยซ้วย เพิ่นมาขายก้วยแม่ซื้อให้กิน
อินทราพร้อมเทวดาซูช่อย ขอให้ลูกอ่อนน้อยนอนแล้วอยู่สบาย

(น้อม ไชยเสนา. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560.)

อธิบายศัพท์
ฆ่า หมายถึง รังแก
ทิ่ม หมายถึง โยนลง
ซูช่อย หมายถึง ช่วยเหลือ, อุ้มชู

จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้ ผู้วิจัยพบว่า เพลงกล่อมเด็กบทนี้สามารถสะท้อนให้เห็นว่า ชาวอีสานมีความเชื่อในเรื่องเทวดา สิ่งที่มองไม่เห็นตัว และมีความเคารพนับถือสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย เพราะเชื่อว่าสามารถใช้อำนาจของเทวดาดลบันดาลให้มนุษย์เป็นอย่างไรก็ได้ ผู้ที่เคารพนับถือเทวดาก็จะได้รับความสุข ดังนั้นการนับถือเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงมีอยู่ในชาวบ้านทุกคน ซึ่งเทวดาที่นับถือ คือ อินทรา หรือ พระอินทร์ ดังปรากฏในเพลงกล่อมเด็กข้างต้น

1.2.3 การสะท้อนคุณค่าด้านสังคมในเรื่องการใช้วิธีการอบรมสั่งสอน ปรากฏในเพลงกล่อมเด็ก ดังต่อไปนี้

นอนสาหล่าหลับตาเอื้อยสิก่อม นอนหลับแล้วเจ้าจั่งตื่นกินนม
เกิดเป็นชายให้ว่านอนสอนง่าย น้องเติบใหญ่ให้ได้บวชแทนคุณ
วงศ์สกุลมูลมังสืบต่อ แม่กับพ่อให้ไดเพิ่งใบบุญ
ลูกผู้หญิงกะคือกันล่องซ่อง ฮู้จักป่องจารีตประเพณี

กุลสตรีเฮือนสามน้ำสี่ อยู่ในที่คองศีลคองธรรม
ให้จดจำคำสอนเอาไว้ ให้เจ้าใหญ่เป็นท้าวเป็นนาง
เอ้อ เฮ้อ เออ เฮ้อ เอ้อ เฮ้อ เออ... เอ้อ เฮ้อ เออ เฮ้อ เอ้อ เฮ้อ เออ...

(วิลัย แสงส่อง. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560.)

อธิบายศัพท์
สิก่อม หมายถึง จะขับกล่อม
มูลมัง หมายถึง มรดก
ฮู้จัก หมายถึง รู้จัก

จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้ ผู้วิจัยพบว่า เพลงกล่อมเด็กบทนี้สามารถสะท้อนคุณค่าด้านสังคมความเป็นอยู่ ที่ผู้เป็นแม่ใช้วิธีการอบรมสั่งสอนผ่านบทเพลงกล่อมเด็กให้ลูกตั้งแต่เล็ก ๆ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า สอนให้รู้จักการครองตนเป็นผู้ใหญ่ที่ดีทั้งผู้ชาย และผู้หญิง การสอนลูกเช่นนี้จะช่วยให้เด็กมีจิตใจที่เข้มแข็งขึ้น มีจุดมุ่งหมายในชีวิต เพื่อมีการงานอาชีพที่สูง

1.2.4 การสะท้อนคุณค่าด้านสังคมในเรื่องอาหารการกินและวิธีทำอาหารของชาวอีสาน เห็นได้จากเพลงดังต่อไปนี้

เออเฮ้อเออ เฮ้อเอ้อเฮ้อเออ นอนสาหล่าหลับตาแม่สิกล่อม
นอนสาเด้อหลับตาอ่วยส่วย เพิ่ลมาขายกล้วยแม่สิซื้อให้กิน
เพิ่ลมาขายดินแม่สิซื้อให้อยู่ เพิ่ลมาขายอู่แม่สิซื้อให้นอน
เพิ่ลมาขายหมอนแม่สิซื้อให้หมุ่น เพิ่ลมาขายจังคูนแม่สิซื้อให้เคี้ยว
เคี้ยวหมากแล้วเสี้ยงงัวเสี้ยงควาย ควายกูเสียกะอีแม่กูด่า
เต้นเข้าป่าเห็นนกแก่นแวน แจนแวนเอยเห็นควายกูบ่อ
อยู่พุ่นแล่วกะหนองโนพุ้นแล่ว สักขึ้นขี่กะอิหล่ากอดแอ่ว
ฮ้องแซวแซวเขาไปไต่อึ่ง อึ่งบ่อฮ้องกะพายข้องเลาะหนอง

(ขันทอง ศรีฐาน. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560.)

อธิบายศัพท์
หนองโน หมายถึง บ่อน้ำลึก
หมุ่น หมายถึง หนุน
อีแม่ หมายถึง แม่
ไต่อึ่ง หมายถึง จับอึ่ง

จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้ ผู้วิจัยพบว่า เพลงกล่อมเด็กบทข้างต้นสามารถสะท้อนภาพสังคมในการนำอาหาร คือ กล้วย ที่แสดงให้เห็นว่าอาหารที่ชาวอีสานรับประทานนั้น สามารถหาได้ในท้องถิ่น โดยมีการปลูกกล้วย ไว้ให้ลูกน้อยกิน แสดงถึงการเอาตัวรอด ของครอบครัวชาวอีสาน

1.3 สะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านภาษา

การสะท้อนคุณค่าด้านภาษา คือ การแสดงให้เห็นประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กในการใช้ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสามารถถ่ายทอดผ่านบทเพลงกล่อมเด็กหมู่บ้านศรีฐาน ที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านภาษา ในเรื่องการที่แม่ขับกล่อมลูกอยู่เป็นประจำจะทำให้ลูกมีทักษะทางภาษาดี เป็นการฝึกการสื่อสารให้กับลูก ส่งผลต่อพัฒนาการด้านการฟังและการพูดของลูกในอนาคต ความคล้องจองของบทเพลงและสัมผัสของคำยังส่งผลต่อทักษะการจำแนกการอ่านให้แก่ลูก และบทเพลงกล่อมเด็กยังช่วยให้ลูกเกิดความเพลิดเพลินในการฟัง มีสมาธิ โดยสามารถจำแนกเพลงกล่อมเด็กที่สามารถสะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านภาษาได้ ดังต่อไปนี้

1.3.1 ภาษาที่ใช้มีการสัมผัสคล้องจองกัน ดังปรากฏในบทเพลงต่อไปนี้

กั๋บแก้ตาโล ขึ้นกกโพ
เจ้าหัวไล่ข่า ขึ้นกกหว่าจัวน่อยไล่แทง
ขึ้นกกแดง เอาขวยมาป้ำ
โตนลงน้ำ เป็นหมู่ซาลี

(ผลัด หอมหวล. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560.)

อธิบายศัพท์

กั๋บแก้ หมายถึง ตุ๊กแก

โตน หมายถึง กระโดด

จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า บทเพลงกล่อมเด็กข้างต้นมีการสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะในวรรคเดียวกัน คือ สัมผัสสระ คือ โล กับ โพ ข่า กับ หว่า หัว กับ จัว สัมผัสพยัญชนะ คือ กั๋บ กับ แก้ เจ้า กับ จัว ข่า กับ ขึ้น ขึ้น กับ ขวย สัมผัสระนอกวรรค คือ แทง กับ แดง ป้ำ กับ น้ำ

1.3.2 ภาษาที่ใช้ขึ้นต้น

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เพลงกล่อมเด็กที่รวบรวมได้ส่วนมากจะใช้คำว่า เออเฮ้อเออ เฮ้อเอ้อเฮ้อเออ, เออ เอ้อ เออ เอ้อ เออ เอ้อ เออ เออ, อือ หือ อือ หื้อ อื้อ หือ อือ, เอ้อ เฮ้อ เออ เฮ้อ เอ้อ เฮ้อ เออ..... และ เออ เอ้อ เออ เอ้อ เออ เอ้อ เออ ๆ ซึ่งเป็นการเอื้อนเสียงกล่อมเด็ก และมีบางบทเพลงที่ที่มีการใช้ข้อความแทรกลงไปด้วย เช่น เออเฮ้อเออ เฮ้อเอ้อเฮ้อเออ นอนสาเด้อหลับตาอ่วยส่วย หรือบางครั้งขึ้นต้นด้วยการใช้ข้อความล้วน ๆ เช่น นอนสาหล่าหลับตาแม่สิก่อม, นอนสาหล่าหลับตาเอื้อยสิก่อม เป็นต้น

1.3.3 ภาษาที่ใช้ลงท้าย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เพลงกล่อมเด็กมักลงท้ายด้วยการเอื้อนว่า เอ้อ เฮ้อ เออ เฮ้อ เอ้อ เฮ้อ เออ... และ อื้อ อื้อ อือ อือ บางบทเพลงจบลงด้วยข้อความที่เป็นเนื้อเพลง เช่น นอนสาหล่าหลับตา แม่สิก่อม คำแพงแม่นี่เอย คำแพงแม่นี่เอย, ขอให้ลูกอ่อนน้อยนอนแล้วอยู่สบาย เป็นต้น

1.3.4 การใช้คำมาเสริมข้อความให้เกิดความไพเราะขึ้น ดังเพลงกล่อมเด็กต่อไปนี้

ติ้งลิงติง ลิงติ้ง ลิงติ่ง

ลิงลูกแก้วนอนนานำพ่อ

สิงลูกแก้วนอนแล้วจั่งนอน

(น้อม ไชยเสนา. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560.)

ผู้วิจัยพบว่าเพลงกล่อมเด็กนี้ใช้คำมาเสริม คือคำว่า ลิงติ่ง ที่นำมาเสริม เพื่อความไพเราะ สนุกสนานมากขึ้น ทำให้เด็กอารมณ์ดี และมีการเล่นคำ ลิง หรือเน้นการเล่นคำที่ประสมกับสระอิ คือคำว่า ติ้ง ลิง ติ่ง สิง

1.4 สะท้อนให้เห็นคุณค่าด้านความเพลิดเพลิน

คุณค่าด้านความเพลิดเพลิน คือ ประโยชน์ของเพลงกล่อมเด็กในการให้ความสนุกสนาน ความครื้นเครง ความรื่นเริง ความบันเทิง และความสำราญ ที่สะท้อนออกมาผ่านเนื้อเพลงกล่อมเด็ก ส่วนมากมีการใช้ถ้อยคำที่อ่อนโยน จังหวะการร้องและเอื้อนที่ช้าเนิบนาบ ทำให้เด็กจะได้รับความเพลิดเพลินใจ จิตใจสบาย อบอุ่น ไม่วิตกกังวล และเมื่อฟังบ่อย ๆ ก็จะซึมซับเข้าไปในจิตใจ เป็นการกล่อมเกลานิสัยเด็กให้อ่อนโยนไปด้วย การกล่อมเด็กจะทำให้แม่ใกล้ชิดกับลูก เกิดความรัก ความอบอุ่น ดังปรากฏในเพลงกล่อมเด็กต่อไปนี้

นอนสาหล่าหลับตาแม่สิก่อม นอนอู่ไหมแม่นไผบ่ฆ่า

นอนอู่ผ้าบ่มีไผตี ทิ่มใส่อู่ให้เจ้าอยู่เจ้านอน

ทิ่มใส่หมอนให้เจ้านอนอ้วยซ้วย เพิ่นมาขายก้วยแม่ซื้อให้กิน

อินทราพร้อมเทวดาซูซ่อย ขอให้ลูกอ่อนน้อยนอนแล้วอยู่สบาย

(น้อม ไชยเสนา. สัมภาษณ์. วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2560)

อธิบายศัพท์

ฆ่า หมายถึง รังแก

อินทรา หมายถึง พระอินทร์

ซูซ่อย หมายถึง ช่วยเหลือ อุเมชู

จากบทเพลงกล่อมเด็กนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าการกล่อมเด็ก ช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน มีดนตรีในหัวใจ ถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ใช้ในการเลี้ยงลูก และเมื่อลูกได้ฟังแล้วก็รู้สึกมีความหวัง ที่แม่ จะซื้อของที่อยากได้ให้ มีความเพลิดเพลินในใจ อบอุ่นที่แม่จะซื้อของที่ชอบให้

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์คุณค่าเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าด้านจิตใจ พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนคุณค่าด้านจิตใจ ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและรู้สึกปลอดภัย 2) คุณค่าด้านสังคม พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนคุณค่าด้านสังคม เพลงกล่อมเด็กช่วยอบรมสั่งสอนเด็ก รวมทั้งความรู้แก่เด็ก 3) คุณค่าด้านภาษา พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนคุณค่าด้านภาษาได้เป็นอย่างดี เพราะการที่แม่กล่อมลูกนอนด้วยบทเพลงกล่อมเด็ก ทำให้เด็กซึมซับภาษา เสียง ทำนอง เข้าใจภาษาที่แม่กล่อม และ 4) คุณค่าด้านความเพลิดเพลิน พบว่า เพลงกล่อมเด็กสามารถ สะท้อนคุณค่าด้านความเพลิดเพลินจิตใจ ทำให้เด็กจะได้รับความเพลิดเพลินใจ สนุกสนาน เป็นคนอารมณ์ดี ผ่อนคลาย รู้สึกอบอุ่นอยู่ตลอดเวลา จากการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กสามารถช่วยสืบทอดและรักษาวัฒนธรรม รวมถึงประเพณีของชาวอีสานได้เป็นอย่างดี ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ด้านการร้องเพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเพลงกล่อมเด็กเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่ถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวอีสานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กที่มีผลต่อชีวิตชาวอีสาน : กรณีศึกษาบ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กในหมู่บ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ คุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าด้านสังคม คุณค่าด้านภาษา และคุณค่าด้านความเพลิดเพลิน คุณค่าดังกล่าวข้างต้นเป็นการสอนเด็ก รวมทั้งความรู้แก่เด็ก เช่นเพลงเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอน วิถีชีวิต ประจำวันของคนในยุคของบทเพลงนั้นๆ เกี่ยวกับสัตว์ สิ่งแวดล้อม และกล่าวถึงระบบสังคม ความเชื่อ ศาสนา คติธรรมต่างๆ ทำให้เด็กเรียนรู้ถึงความเป็นมาของสังคม วิถีการดำรงชีวิตของคนรุ่นก่อนในบางบทเพลงสอดแทรกคติธรรมคำสอนถือเป็นการขัดเกลาและปลูกฝังค่านิยม มารยาททางสังคมอันดีงามของไทย ที่เคยมีมาให้กับเด็กตั้งแต่วัยเยาว์ และเพลงกล่อมเด็กมีคุณค่าในการสื่อถึงความต้องการของเด็กที่ต้องการความรักความห่วงใยจากแม่ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพรทิพย์ ชังธาดา (2545) ที่ศึกษาคุณค่าของเพลงกล่อมเด็ก พบว่าเพลงกล่อมเด็กทำให้เด็กได้รับความเพลิดเพลินใจ กล่อมเกลานิสัยเด็ก และมีคุณค่าในการทำให้เห็นสภาพของวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ เช่น ทำให้เห็นคุณค่าในด้านอาชีพ ประเพณี ค่านิยมของชาวบ้าน นอกจากจะสื่อสารให้เห็นถึงการสะท้อนออกมาจาก เนื้อเพลงแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นแหล่งรวบรวมภาษาเก่าแก่ของชาวอีสาน ขนมธรรมเนียมดั้งเดิมของชาวอีสาน และสภาพความเป็นอยู่ของชาวอีสานท้องถิ่น ประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ เพลงกล่อมเด็กสามารถสะท้อนให้เห็นบทบาทของเพลงกล่อมเด็กในการบันทึกด้านสภาพชีวิตประจำวัน บันทึกด้านบรรยากาศชนบท บันทึกด้านความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก บันทึกด้านอารมณ์ความรู้สึกว้าเหว่ของมารดา หรือของหญิงหม้าย บันทึกด้านค่านิยมของสังคม บันทึกด้านสภาพสังคมที่เป็นปัญหา ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิเชษฐ์ เดชผิว (2548) ที่ศึกษาประเภทบทบาทของเพลงกล่อมเด็ก พบว่า เพลงกล่อมเด็กแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ บทบาทที่บันทึกด้านสภาพชีวิตประจำวัน บทบาทที่บันทึกด้านบรรยากาศชนบท บทบาทที่บันทึกด้านความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก บทบาทที่บันทึกด้านอารมณ์ความรู้สึกว้าเหว่ของมารดา หรือของหญิงหม้าย รวมไปถึงบทบาทที่บันทึกด้านค่านิยมของสังคม และบันทึกด้านสภาพสังคมที่เป็นปัญหา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณบิดามารดา และบูรพคณาจารย์ทั้งที่เคยสั่งสอนอบรมให้ความรู้แก่ผู้วิจัย และขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ และผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดทุกท่าน ที่ช่วยเป็นกำลังใจในการทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จนแก้ไขบทความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กิ่งแก้ว อัตถากร. (2519). **คติชนวิทยา**. กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

โกวิท ตั้งตรงจิตร. (2547). **คุยเฟื่องเรื่องขุนช้างขุนแผน**. กรุงเทพฯ : สุรีริยาสาส์น.

ธวัช ปุณโณทก. (2552). **วรรณกรรมอีสาน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เบญจวรรณ นาราสัจจ์. (2552). **ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาอีสาน.** ขอนแก่น : คลังนานาวิทยา.

พิเชษฐ์ เดชผิว. (2548). **เบิ่งสังคมวัฒนธรรมอีสาน : เทิ่งร้องเทิ่งเล่น.** กรุงเทพฯ: แม็ค.

พรทิพย์ ซังธาดา. (2545). **วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

พันธุ์อร จงประสิทธิ์. (2541). **นิทานคำกลอนสุนทรภู่เรื่อง โคบุตรและจันทโครบ.** กรุงเทพฯ : สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์กรมศิลปากร.

มติธรรม ฟ้านำพร. (2553) **ร้อยเรียงเรื่องอิเหนา**. กรุงเทพฯ : พิมพการการพิมพ์.

ศรีอัมพร ประทุมนันท์. (2549). **เพลงพื้นบ้านกับการสอนภาษาไทย**. กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์.

อมรา กล่ำเจริญ. (2553). **เพลงและการละเล่นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
COMMUNITY WATER RESOURCE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF CHAT TRAKAN COMMUNITY, PHITSANULOK PROVINCE

สัจจา บรรจงศิริ[1*] บำเพ็ญ เขียวหวาน[1] สุธิดา มณีอเนกคุณ[1] และ ปาลีรัตน์ การดี[2]
[1]สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ [2]สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี
[*]corresponding author e-mail : Moo018683627@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทเรียนการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน ตำบลชาติตระการ อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมมนากลุ่มจากตัวแทนผู้นำกลุ่ม และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การศึกษาความเป็นเหตุและผล และการวิเคราะห์ SWOT ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนชาติตระการ ตั้งอยู่ที่ตำบลชาติตระการ อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในเขตลุ่มน้ำน่านตอนกลาง มีแหล่งน้ำในชุมชนที่สำคัญ คือ ลำน้ำภาค ลำน้ำคับ ลำน้ำพึง และลำน้ำรอง ซึ่งเป็นต้นน้ำของน้ำตกชาติตระการ น้ำประปาภูเขา ฝาย และบ่อน้ำผุด ชุมชนชาติตระการประสบกับปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย น้ำท่วมหลากในฤดูฝน การขาดแคลนน้ำ คุณภาพน้ำไม่ดี และปัญหาการทำงานของภาครัฐไม่สอดคล้องกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ชุมชนจึงยึดหลักการจัดการแบบมีส่วนร่วม จัดตั้งคณะกรรมการของแต่ละหมู่บ้าน ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากน้ำรวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ มีการเรียนรู้ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน มีการผสมผสานการใช้เครื่องมือทั้งที่เป็นเชิงโครงสร้าง ได้แก่ ฝายผสมผสาน ระบบประปาภูเขา ถังพักน้ำ สระน้ำ และสถานีเตือนภัย สำหรับเครื่องมือบริหารจัดการน้ำที่ไม่ใช่โครงสร้าง ได้แก่ แผนและแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูล และการปลูกป่า ผลจากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อนำมาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ พบว่ามี 2 ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนประสบผลสำเร็จ คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกคนรุ่นต่างๆ ภายในชุมชน การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ระบบการบริหาร และรูปแบบการทำงาน ส่วนปัจจัยภายนอก พบว่า หน่วยงาน องค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน การจัดประชุมให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากร การมีเครือข่ายแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการปรับใช้กฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ชุมชนชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

The purpose of this research was to study the lesson of community water resource management as undertaken by the community of Chat Trakan sub-district, Chat Trakan district, Phitsanulok province. This study was a qualitative research. The data were collected via in-depth interviews and focus group discussion involving representatives of the community leader's group and government officials from work agencies concerning water resource management. The employed research instruments was a data recording form. Data were analyzed with content analysis which was the data analysis method for qualitative research. It included the classification and grouping of data, comparison, relationship analysis, cause and effect study, and SWOT analysis. Research findings revealed that Chat Trakan Community was located at Chat Trakan sub-district, Chat Trakan district, Pitsanulok province. It was in the middle Nan River basin. Important streams in the community were Phak Stream, Khap Stream, Phueng Stream, and Rong Stream, all of which were head waters of Chat Trakan Waterfall. They provided mountain water supply, weirs, and natural water springs. Chat Trakan Community faced main water resource problems, namely, the problem of deforestation, the problem of flooding in the rainy season, the problem of lack of water in the dry season, the problem of bad quality of water, and the problem of the works of the state sector being not responsive to the needs of the community. In order to solve the above-mentioned problems, the community adopted the principle of participatory water resource management. The Village Water Resource

Management Committee was established for each village to participate in determination of rules, regulations and criteria for utilization of water resource including water resource conservation, to learn from learning sources both within and outside the community, and to make the combined uses of both the structural instruments and non-structural instruments. The structural instruments for water resource management included the multi-weirs, mountain water supply system, water storage tanks, ponds, and danger warning stations; while the non-structural instruments included the plans and guidelines for water resource management, the communications and dialogues for exchange and sharing of information, and reforestation. The community water resource management resulted in the changes that occurred to the community in various aspects including the economical aspect, resources and environmental aspect; and social, cultural and local wisdom aspect. When all factors were analyzed to determine which factors contributed to the success of community water resource management, it was found that there were two main groups of factors contributing to the success of community water resource management, namely, the internal factors and the external factors. The internal factors included the community leaders, many generations of members of the community, participation, learning, the administrative system, and the pattern of work performance; while the external factors included the participation of various work agencies and organizations in water resource management of the community, the organization of meetings to equip community members with knowledge, the supports in terms of budget or resources, the existence of networks to solve conflicts and problems, and the application of rules and regulations of state work agencies.

Keywords : water resource management Chat Trakan community Phitsanulok province

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งสถานการณ์ในปัจจุบันพบว่าบางปีเกิดฝนแล้งเป็นเหตุให้น้ำในแม่น้ำลำธารมีน้อยจนไม่สามารถแบ่งปันได้ทั่วถึง หรือบางปีฝนตกชุกต่อเนื่องจนเกิดความเสียหายเนื่องจากน้ำท่วมทรัพย์สิน พื้นที่ทำการเกษตร และพื้นที่ชุมชน ตลอดจนการมีปัญหาน้ำเสียหรือมลพิษทางน้ำเกิดขึ้นในหลายท้องที่ตามมาอีกด้วย นับเป็นวิกฤตการณ์เกี่ยวกับน้ำที่เกิดมากขึ้น สภาพปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ การเกิดน้ำท่วมทำความเสียหายแก่พื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรม หรือปัญหาอุทกภัย และปัญหาน้ำเสีย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะใกล้เคียงกันจากทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย (ปราโมทย์ ไม้กลัด, 2550)

จากสภาพปัญหาข้างต้น กล่าวได้ว่ามีสาเหตุใหญ่อยู่ 2 ประการคือ มาจากสภาพตามธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งความผันแปรของฝนที่ตกในฤดูต่างๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่อยู่เหนือการควบคุม และอีกสาเหตุหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญคือ สาเหตุเนื่องจากการกระทำของมนุษย์ที่มีการใช้อย่างขาดจิตสำนึก และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญและสามารถบริหารจัดการได้ โดยพิจารณาว่าทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องมีการบริหารจัดการทั้งปริมาณและคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และชุมชนท้องถิ่นในลุ่มน้ำควรต้องร่วมกันทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่

ชุมชนชาติตระการ อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ โดยฝั่งซ้ายของตำบลติดน้ำตกชาติตระการ และฝั่งขวาติดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยงและภูทอง ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านชาติตระการ หมู่ 2 บ้านนาเปอะ หมู่ 3 บ้านปากรอง หมู่ 4 บ้านนาจาน หมู่ 5 บ้านโคกผักหวาน หมู่ 6 บ้านชาติตระการ หมู่ 7 บ้านน้ำพึง หมู่ 8 บ้านนาปักแรด และหมู่ 9 บ้านนาน้อย เป็นชุมชนที่อยู่ตอนกลางที่เคยประสบปัญหาขาดแคลนน้ำทุกปี เนื่องจากไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำ แต่คนในชุมชนได้รวมตัวกันแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางต่างๆ อย่างเข้มแข็งและน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือร่วมใจกันสร้างฝายทดน้ำและลำเหมืองเพื่อส่งน้ำให้คนในชุมชนได้ใช้สอยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม การปลูกป่าชุมชนและป่ากินได้ การตั้งคณะกรรมการในแต่ละหมู่บ้านมีแผนการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อจัดสรรน้ำให้เพียงพอต่อการใช้สอยของคนในชุมชน นอกจากนี้ สิ่งที่ทำให้การขับเคลื่อนเรื่องน้ำของชุมชนมีความน่าสนใจ คือ การให้ความร่วมมือหรือการให้ความช่วยเหลือของภาครัฐภายใต้ความเข้าใจในวิถีชีวิตของชุมชนอย่างลึกซึ้ง ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ควรนำเสนอและยกระดับเป็นประเด็นในการพูดคุยแลกเปลี่ยนในเวทีต่างๆ ต่อไป

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีขึ้นเพื่อศึกษาบทเรียนการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน ตำบลชาติตระการ อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นรูปธรรม นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

เกณฑ์ในการการคัดเลือกชุมชน มีดังนี้

1) เป็นพื้นที่ประสบปัญหาและมีความรุนแรงของปัญหา
2) เป็นพื้นที่ที่สามารถแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จ
3) เป็นตัวอย่างที่ดีในการแก้ไขปัญหา
4) มีการให้ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน/จิตอาสา
5) เป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
6) เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่ม กลไกการบริหารจัดการที่ชัดเจน
7) เป็นพื้นที่ที่มีการประสานงานกับหน่วยงาน/ภาคีหรือเครือข่ายต่างๆ ได้

ผู้ให้ข้อมูล โดยการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้นำชุมชนที่อยู่ในตำบลชาติตระการ จำนวน 10 คน ผู้นำและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ในตำบลชาติตระการ จำนวน 20 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ ได้แก่ นายอำเภอชาติตระการ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการ เจ้าหน้าที่จากอุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานป่าไม้ อำเภอชาติตระการ และทหารให้พื้นที่ จำนวน 5 คน

เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกข้อมูล โดยมีประเด็นดังนี้

1) บริบทของพื้นที่
2) สถานการณ์ปัญหาเดิม และผลกระทบ
3) รูปแบบ วิธีการจัดการแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมของชุมชน
4) นโยบายกฎระเบียบกฎเกณฑ์ การอนุรักษ์การใช้ประโยชน์
5) กลไกการบริหารจัดการของชุมชน (กลุ่ม องค์กร) และบทบาทของหน่วยงานภาคี
6) การเรียนรู้ของชุมชน
7) เครื่องมือการจัดการทรัพยากรน้ำ
8) ผลการดำเนินงาน ผลการเปลี่ยนแปลงจากการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน
9) อุปสรรค ที่เกิดและการแก้ไข
10) ปัจจัยต่อความสำเร็จ

วิธีการเก็บข้อมูล ทำการสัมภาษณ์ และจัดสัมมนาแบบมีส่วนร่วม (เวทีชาวบ้าน)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการตามระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การศึกษาความเป็นเหตุและผล และการวิเคราะห์ SWOT

ผลการวิจัย

1. บริบทของพื้นที่

1.1 ประวัติตำบลชาติตระการ เดิมเชื่อกันว่าเป็นเมืองโบราณชาติตระการ มีลักษณะเป็นเมืองหน้าด่านทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ของเมืองนครไทย มีเรื่องเล่ากันว่าพ่อขุนบางกลางหาว ได้ตั้งชื่อเมืองนี้ว่า “เมืองช้าล่าการ” เพราะเหตุว่าในสมัยนั้นเจ้าเมืองชาติตระการไปราชการหรือส่งข่าวราชการช้ากว่าเจ้าเมืองอื่นๆ อยู่เสมอ ต่อมาเมืองเจริญขึ้น การคมนาคมสะดวกขึ้น “ช้าล่าการ” เพี้ยนเป็น “ชาติตระการ” ตำบลชาติตระการ มี 9 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านชาติตระการ หมู่ที่ 2 บ้านนาเปอะ หมู่ที่ 3 บ้านปากรอง หมู่ที่ 4 บ้านนาจาน หมู่ที่ 5 บ้านโคกผักหวาน หมู่ที่ 6 บ้านชาติตระการ หมู่ที่ 7 บ้านน้ำพึง หมู่ที่ 8 บ้านนาปักแรด และหมู่ที่ 9 บ้านนาน้อย

1.2 ที่ตั้งของตำบลชาติตระการ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของที่ว่าการอำเภอชาติตระการ ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 310 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 193,750 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลบ่อภาค

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลตำบลป่าแดง ตำบลท่าสะแก
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลท่าสะแก และตำบลน้ำกุ่ม อำเภอนครไทย
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลบ้านดง และตำบลป่าแดง

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ภูเขา และบางส่วนเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยาน และกรมป่าไม้ มีเอกสารสิทธิ์บางส่วน นอกจากนั้นเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์

1.4 แหล่งน้ำในชุมชน มีดังต่อไปนี้

1) มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญ คือ ลำน้ำภาค ลำน้ำคับ ลำน้ำพึง และลำน้ำรอง ซึ่งเป็นต้นน้ำของน้ำตกชาติตระการ

2) น้ำประปาภูเขา ใช้น้ำจากต้นน้ำตกชาติตระการในการผลิตน้ำประปาภูเขาในการอุปโภค-บริโภค จำนวน 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้านปากรอง หมู่ที่ 4 บ้านนาจาน หมู่ที่ 6 บ้านชาติตระการ หมู่ที่ 8 บ้านนาปลักแรด และหมู่ที่ 9 บ้านนาน้อย

3) ฝายบ้านโคกผักหวาน หมู่ที่ 5 ตำบลชาติตระการ โดย พระไกรทอง ทีปงกโร เจ้าอาวาสวัดเขากะไดม้า ได้รับลิขิตขอรับการสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบริเวณวัดเขากะไดม้า เมื่อปี พ.ศ. 2550-2552 เพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุน สำหรับช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกและการอุปโภค-บริโภค

4) แหล่งน้ำบ้านน้ำปุ้น ของหมู่ที่ 7 บ้านน้ำพึง เป็นแหล่งน้ำผุดจากดินที่ไม่มีวันแห้ง จำนวน 3 ที่ มีการทำฝายชะลอน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง

2. สถานการณ์ปัญหาเดิม และผลกระทบ

2.1 ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย พื้นที่ป่าต้นน้ำหลายแห่งถูกราษฎรบุกรุกแผ้วถางตัดไม้ทำลายป่าและมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม เช่น การถางป่าต้นน้ำเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง จนสภาพป่าต้นน้ำเสื่อมโทรมเป็นบริเวณกว้าง ปัญหาในเรื่องนี้ส่งผลกระทบต่อน้ำท่วมหลากในพื้นที่ กรขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง และปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ

2.2 ปัญหาน้ำท่วมหลากในฤดูฝนของแต่ละปี เป็นผลต่อเนื่องจากพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลาย ไม่มีพืชยึดหน้าดินที่ช่วยชะลอการไหลของน้ำ การขาดงบประมาณในการสร้างฝายชะลอการไหลของน้ำ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้น้ำในฤดูฝนมีปริมาณมากและไหลท่วมพื้นที่ราบลุ่มอย่างรุนแรงและรวดเร็วเกินไป น้ำในน้ำยมล้นตลิ่ง ไหลเอ่อเข้าท่วมพื้นที่การเกษตรและบ้านเรือนราษฎรในเขตชุมชน

2.3 ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาภัยที่เกิดขึ้นเป็นผลเชื่อมโยงกับการที่พื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลายทำให้ปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่น้อยมาก ปริมาณฝายชะลอน้ำมีน้อยไม่เพียงพอ กอรปกับไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำหรือพื้นที่รับน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก จึงทำให้น้ำที่มีปริมาณมากเกินพอดีไหลออกไปนอกพื้นที่โดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนี้กระแสน้ำยังพัดพาระบบส่งน้ำประปาชุมชนเสียหายทำให้ไม่สามารถส่งน้ำได้ ประกอบกับในพื้นที่ไม่มีระบบผลิตน้ำประปาที่ดีและเหมาะสม ในขณะที่ราษฎรภายในชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น และบางหลังคาเรือนไม่รู้คุณค่าของน้ำไม่ช่วยกันประหยัด หรือเมื่อพบรอยรั่วซึมก็ไม่ซ่อมแซม ส่งผลให้น้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น

2.4 ปัญหาด้านคุณภาพน้ำ ได้แก่

1) การปนเปื้อนของสารเคมีเกษตรในแหล่งน้ำ เกิดจากการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อปลูกพืชไร่มีการใช้สารเคมีในปริมาณมากอย่างกว้างขวาง ทำให้สารเคมีไหลลงมาปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

2) ปัญหาน้ำไม่สะอาดและมีลักษณะขุ่น ตะกอนมาก เนื่องจากไม่มีการบริหารจัดการเรื่องการทำความสะอาด หมู่บ้านเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยสัตว์จะใช้น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติร่วมกับคน

3) น้ำบาดาลเค็ม เนื่องจาก เกลือจากใต้ดินซึมขึ้นมาจากสภาพความแห้งแล้งของผืนดิน

2.5 ปัญหาการทำงานในการแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำของภาครัฐ การเผชิญกับปัญหาภัยแล้ง และน้ำท่วมหลาก ทำให้ชุมชนพยายามประสานขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น การขอสนับสนุนงบประมาณในการสร้างฝายชะลอน้ำ การขอสนับสนุนระบบกรองน้ำประปาชุมชน การจัดทำฝายชะลอน้ำในเขตอุทยานที่กฎหมายไม่เอื้อ เป็นต้น แต่ก็ยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร ทำให้ชุมชนต้องหันมาผนึกกำลังพึ่งตนเองและแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรอื่น

3 รูปแบบ วิธีการจัดการแก้ไขปัญหา และการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนเป็นแบบมีส่วนร่วม เกิดขึ้นได้โดยการร่วมมือกันของราษฎร์แต่ละหมู่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านในตำบลชาติตระการ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการ ภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของภาคส่วนต่างๆ เพื่อมาร่วมกันจัดการน้ำภายในพื้นที่ เริ่มจากการพูดคุยถึงปัญหา จากน้ำป่าไหลหลากที่เข้าท่วมพื้นที่เกษตร ในปี พ.ศ. 2554 ก่อให้ เกิดความเสียหายต่อพื้นที่เป็นวงกว้าง และเกิดปัญหาภัยแล้งตามมา ความไม่เพียงพอของน้ำต่อความต้องการในแต่ละพื้นที่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 น้ำแทบไม่มี น้ำประปาภูเขาเริ่มแห้ง เนื่องจากการอุปโภคบริโภค การใช้น้ำเพื่อการผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นทุกปี การตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำ การใช้สารเคมีทางการเกษตรในการผลิตพืชบนพื้นที่ต้นน้ำ ทำให้เกิดปัญหาอย่างมากส่งผลให้ราษฎร์ในตำบลชาติตระการมีการพูดคุย ปรึกษาหารือร่วมกันระดมความคิดในการจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ตนเอง ตลอดจนได้ร่วมกันเรียนรู้ถึงรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำรวมทั้งภูมิปัญญาเดิมที่สามารถนำมาช่วยในการจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ของตนอย่างเหมาะสม ผู้นำและสมาชิกได้ให้ความร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างเต็มที่ทั้งกำลังกาย กำลังสติปัญญา และกำลังทรัพย์ร่วมกัน จนทำให้ปัญหาต่างๆทุเลาเบาบางลงไปในที่สุด มีการแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

4. นโยบายกฎระเบียบกฎเกณฑ์ การอนุรักษ์การใช้ประโยชน์

ชุมชน ได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากน้ำและการอนุรักษ์น้ำให้ผู้ใช้น้ำมีความและความเข้าใจ อีกทั้งยังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย เพื่อดูแลการจัดการและจัดสรรน้ำภายใต้กรอบกฎเกณฑ์ที่ทุกคนรวมกันกำหนดขึ้น เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจะมีการประชุมพูดคุยหาทางออกและอาจนำไปสู่การปรับปรุงกฎระเบียบ/กฎเกณฑ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์มากขึ้น เช่น

- กฎระเบียบการใช้น้ำประปาภูเขา เนื่องจากการใช้น้ำประปาภูเขาส่วนใหญ่ไม่มีการติดตั้งมาตรวัดน้ำจึงไม่เสียค่าน้ำ ในหมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 และ 9 ยกเว้นหมู่ที่ 7 มีการเก็บค่าบำรุงอุปกรณ์น้ำประปาปีละ 100 บาท เก็บค่าน้ำรายเดือนตามจำนวนที่ใช้น้ำ ถ้ามีการรั่วซึมต้องรีบซ่อมแซมไม่ปล่อยให้รั่วซึม ถ้าปล่อยให้มีการรั่วซึมหรือมีน้ำทิ้งจะมีการว่ากล่าวตักเตือน ถ้าไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบจะใช้มาตรการทางสังคม โดยจะปรับครั้งละ 200 บาท เงินที่ได้จะรวบรวมนำไปทำฝายชะลอน้ำ และหากหมู่บ้านใดที่จะต่อท่อประปาใหม่จะต้องแจ้งคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำก่อนทุกครั้ง
- กฎระเบียบด้านการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำและการใช้สารเคมีเกษตร มีการกำหนดขอบเขตป่าต้นน้ำ ป่าชุมชนและป่าครอบครัว รวมทั้งการรณรงค์การลดการใช้สารเคมีในพื้นที่ป่าต้นน้ำ
- การห้ามสัตว์เลี้ยงลงไปในแหล่งน้ำสาธารณะของชุมชน

5. กลไกการบริหารจัดการของชุมชน (กลุ่ม/องค์กร) และบทบาทของหน่วยงานภาคี

5.1 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในปี พ.ศ. 2531 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการของแต่ละหมู่บ้าน แต่ละหมู่จะจัดเป็นคุ้มๆ ละ 10-20 คน โดยมีประธาน คือ ผู้ใหญ่บ้านดูแลในแต่ละหมู่บ้าน และมีการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 9 หมู่บ้านของชุมชน กลุ่มผู้ใช้น้ำมีการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในแต่ละปี เพื่อทบทวนปัญหาที่ผ่านมาร่วมกัน มีการวางแผน การวางเงื่อนไขและแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำของปีต่อไป ตามสถานการณ์ในแต่ละปี

5.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ เช่น โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNDP) เริ่มดำเนินการ ปี พ.ศ. 2543-2544 สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมการปลูกป่าครอบครัวและปลูกในพื้นที่สาธารณะ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวลดปัญหาโลกร้อน อุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ กรมป่าไม้และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยง-ภูทอง สนับสนุนกล้าไม้ ดูแลและสนับสนุนเรื่อง ดิน น้ำ ป่า และควบคุมป้องกันไฟป่า กรมชลประทาน ทำฝายให้มีน้ำเพียงพอสำหรับให้โครงการพระราชดำริสูบน้ำด้วยไฟฟ้า กรมพัฒนาที่ดินขุดสระขนาดพื้นที่ 1 ไร่โดยราษฎรสมทบเงินทุน 2,500 บาท องค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการจัดสรรงบประมาณตามแผนงานโครงการที่เกี่ยวข้อง กรมทรัพยากรน้ำจัดทำสถานีเตือนภัยในพื้นที่เสี่ยงน้ำหลาก และจัดทำฝายคอนกรีตถาวร เป็นต้น

6. การเรียนรู้ของชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

6.1 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ชุมชนได้อาศัยแม่น้ำลำธารเป็นที่หล่อเลี้ยงไร่นา ราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่มีอาชีพหลักคือ การทำไร่ การทำนา การปลูกผักสวนครัว ดังนั้นจึงต้องใช้น้ำในการเกษตรกรรมตลอดทั้งปี หลังจากที่ชุมชนในพื้นที่ประสบกับปัญหาด้านทรัพยากรน้ำทั้งน้ำท่วมหลาก น้ำแล้งและคุณภาพน้ำ จึงได้มีการปรึกษาหารือพูดคุยกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ และวิธีการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหา ดังที่เห็นในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำฝายชะลอ

น้ำ การปลูกป่าครอบครัว ป่ากินได้ ช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศ ระบบเศรษฐกิจและสังคม เกิดการแบ่งปันในครัวเรือนและชุมชน นำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

6.2 การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชน ทั้งผู้นำและสมาชิกในชุมชนมีความสนใจในการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีสัมมนา/เสวนาต่างๆ กลุ่มราษฎรรักษ์ป่า เครือข่ายป่าชุมชนตำบลชาติตระการ ถือเป็นชุมชนที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้อย่างมาก มีการประสานความร่วมมือและการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีสัมมนา/เสวนาต่างๆ ทั้งที่จัดขึ้นโดยองค์กรภาครัฐ เอกชน เครือข่ายชุมชน และสถาบันการศึกษา ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนได้รับความรู้อย่างหลากหลาย ตลอดจนได้พัฒนาแนวความคิดและกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ กองทัพภาคที่ 3 ยังได้มาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ป่าต้นน้ำโดยการอบรมและศึกษาดูงานการปลูกพืชของโครงการหลวงเพื่อให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการปลูกพืชไม้ผลเมืองหนาวทดแทนการปลูกพืชไร่

7. เครื่องมือการจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำของตำบลชาติตระการ มีเครื่องมือทั้งรูปแบบเชิงโครงสร้าง และที่ไม่ใช่โครงสร้าง ดังนี้

7.1 เครื่องมือการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงโครงสร้าง เครื่องมือการบริการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงโครงสร้างของตำบลชาติตระการมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท แต่ทุกประเภทล้วนเป็นกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีความผสมผสานกันระหว่างธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ทำให้สามารถจัดการและอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล เครื่องมือดังกล่าวได้แก่

1) ฝาย ในตำบลชาติตระการ มีการสร้างฝาย 2 รูปแบบ ได้แก่

(1) ฝายน้ำล้นแบบคอนกรีตเสริมเหล็กพร้อมคลองส่งน้ำดาดคอนกรีต มีอยู่แห่งเดียวในตำบลชาติตระการ ชื่อ “ฝายบ้านโคกผักหวาน จังหวัดพิษณุโลก” โดยพระไกรทอง ทีปง กโร เจ้าอาวาสวัดเขากะไดม้า บ้านโคกผักหวาน หมู่ที่ 5 ตำบลชาติตระการ ได้รับลิขิตขอรับการสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบริเวณวัดเขากะไดม้า รับโครงการฝายทดน้ำ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2550-2552 งบประมาณจากสำนักงาน กปร. จำนวน 32 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุน สำหรับช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกและการอุปโภค-บริโภค

(2) ฝายผสมผสาน มีอยู่หลายแห่งในพื้นที่ตำบลชาติตระการ ฝายผสมผสานมีทั้งขนาดใหญ่ เช่น ฝายที่ตั้งในหมู่ที่ 3 บ้านปากรอง เป็นฝายแบบกึ่งถาวร โดยการวางหินแกเบรียลผสมกับการวางกระสอบทราย และฝายผสมผสานขนาดเล็กที่พบทั่วไปหลายๆ แห่งตั้งอยู่ในแต่ละหมู่บ้านตามลำธาร ลำน้ำ และน้ำตกชาติตระการ เป็นฝายแบบกระสอบทราย เหมาะสำหรับลำห้วยที่มีความลาดชันน้อยมีปริมาณน้ำไหลไม่มากและมีความกว้างของลำห้วยไม่มากนัก การประยุกต์ใช้วัสดุในท้องถิ่นสร้างฝายของชุมชน เช่น ในหมู่ที่ 2 ลำน้ำคับ เนื่องจากพื้นที่มีหินจำนวนมากจึงนำหินมาทำเป็นคันกั้นน้ำ แล้วนำกระสอบทรายมาทับอีกทีหนึ่ง การจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในหมู่ที่ 7 บ้านน้ำปุ้น เนื่องจากพื้นที่มีน้ำผุดขึ้นตลอดทั้งปี จำนวน 3 จุด ไม่มีการสร้างฝายในการกักเก็บน้ำทำให้น้ำไหลทิ้งโดยไม่มีการกักเก็บ และในปี พ.ศ. 2557 มีการจัดทำฝายโดยความร่วมมือของราษฎร์ องค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำฝายชะลอน้ำเพื่อขวางหรือกั้นทางน้ำ โดยกั้นบริเวณลำห้วยลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงให้สามารถกักตะกอนอยู่ได้ และหากเป็นช่องที่น้ำไหลแรงก็สามารถช่วยในการชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลงด้วย เพื่อการกักเก็บตะกอนเอาไว้ไม่ให้ไปทับถมลำน้ำตอนล่าง อันเป็นเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและแหล่งน้ำ

2) ระบบประปาภูเขา เป็นการกักเก็บน้ำในแต่ละหมู่บ้านเพื่อใช้ในการอุปโภค-บริโภคของแต่ละครัวเรือน เนื่องจากทางตำบลชาติตระการส่วนใหญ่ใช้น้ำประปาภูเขา ไม่มีระบบน้ำประปาภูมิภาค โดยดึงน้ำจากน้ำตกชาติตระการลงมากักเก็บภายในบ่อเก็บน้ำในหมู่บ้าน การใช้บ่อเก็บน้ำมีมาได้ระยะหนึ่ง และสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปี

3) ถังพักน้ำเพื่อให้น้ำตกตะกอนแต่ละครัวเรือน โดยทำเป็นอ่างสี่เหลี่ยมซีเมนต์ประมาณ 2 เมตร และขุดสระน้ำโดยกรมพัฒนาที่ดินภายในพื้นที่ของตนเอง โดยแต่ละครัวเรือนมีการขุดสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งภายในพื้นที่มีการปลูกป่าครอบครัว จำพวกไม้สัก ยูคาลิปตัส ยางพารา เพื่อนำไม้มาใช้สอยประโยชน์ ทดแทนการตัดไม้ในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

4) สถานีเตือนภัยพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมฉับพลัน ชุมชนร่วมกับกรมทรัพยากรน้ำได้ก่อสร้างสถานีเตือนภัยน้ำท่วมหลากและดินโคลนถล่มในชุมชนโดยมีการมอบหมายให้ชุมชนเป็นคนเฝ้าระวังและคอยเตือนภัยสมาชิกในชุมชนเมื่อเกิดกรณีฝนตกหนักติดต่อกันนาน

7.2 เครื่องมือบริหารจัดการน้ำที่ไม่ใช่โครงสร้าง มีดังนี้

1) แผนและแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้มีการศึกษา สำรวจ รวบรวมทางเลือกต่างๆ และจัดทำเป็นแผนและแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งครอบคลุมและเชื่อมโยงถึงกันทุกระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านไปจนถึง

ระดับตำบล และระดับลุ่มน้ำ และได้มีการนำเสนอต่อหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น การเสนอต่อกรมชลประทาน ผู้ผลักดันการสร้างฝายน้ำล้นแบบคอนกรีต หรือการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น อุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ โดยมีกำนันจำเนียร ด่านทิม เป็นตัวแทนของชุมชน ซึ่งได้รับเลือกเป็นกรรมการที่ปรึกษาน้ำระดับพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ผู้แทนองค์กรผู้ใช้น้ำภาคเกษตรกรรม เพื่อการบรรจุแผนหรือนำแนวทางที่ชุมชนเสนอไปปรับใช้ในการวางแผนโครงการจัดการทรัพยากรน้ำต่างๆ ของหน่วยงานหรือองค์กรเหล่านี้ต่อไป

2) การสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูลข่าวสารในเวทีต่างๆ ถือเป็นเครื่องมือสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แกนนำชุมชนอย่างองค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการใช้สร้างความเข้าใจและความตระหนักของชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการทรัพยากรน้ำและการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่างๆ รวมทั้งใช้เป็นพื้นที่สำหรับการติดต่อสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกับองค์กรสถาบันต่างๆ ทั้งนี้ชุมชนได้มีการสื่อสารพูดคุยแลกเปลี่ยนในหลายพื้นที่ ได้แก่ เสียงตามสาย วิทยุชุมชน เวทีประชาคมประจำเดือน เวทีพูดคุยในงานประชุมที่จัดขึ้นโดยองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ

3) การปลูกป่า นอกจากการจัดการทำฝายชุมชนในแต่ละพื้นที่แล้วนั้น ชุมชนเห็นว่าจำเป็นต้องมีการรักษาป่าต้นน้ำ โดยทางชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาคี ส่งเสริมให้มีการปลูกป่าครอบครัว ป่าชุมชน (ป่าบ้าน) ปลูกในแต่ละพื้นที่ของครอบครัว ปลูกตามที่สาธารณะ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก UNDP (โครงการ สิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ) ในการส่งเสริมการปลูกป่าครอบครัว ป่ากินได้ และปลูกเพื่อลดภาวะโลกร้อน โดยมีกรมป่าไม้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยง ภูทองร่วมสนับสนุนกล้าพันธุ์ไม้

8. ผลการดำเนินงาน ผลการเปลี่ยนแปลงจากการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน

จากผลการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าเกิดจากการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของผู้เกี่ยวข้องในตำบลชาติตระการ ทุกภาคส่วนได้เรียนรู้และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตลอดจนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนในด้านต่างๆ ดังนี้

8.1 มิติทางเศรษฐกิจ การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพของพื้นที่ตำบลชาติตระการ เกิดจากการสร้างความตระหนักในการใช้น้ำ โดยราษฎรมีการใช้น้ำอย่างประหยัด ไม่ปล่อยให้เกิดการรั่วไหล งดเว้นการปลูกพืชใช้น้ำมากในช่วงฤดูแล้ง ทำให้มีน้ำเพียงพอสำหรับการปลูกพืชผักสวนครัวที่ใช้น้ำน้อยเพิ่มเติมเพื่อเก็บไว้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือก็เก็บไปจำหน่ายในตลาด ช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นการพึ่งพาตนเองตามฐานเศรษฐกิจพอเพียง

8.2 มิติด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ผลจากการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการให้ราษฎรมีการปลูกป่าครอบครัว ป่ากินได้ ทำให้ชุมชนในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ป่า) โดยการนำของท้องถิ่นที่มีข้อบัญญัติในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชนและคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีอย่างเพียงพอใช้ในยามหน้าแล้ง ช่วยลดการตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกพื้นที่ การเข้าไปสร้างฝายชะลอน้ำในป่า การร่วมกับหน่วยงานป้องกันควบคุมไฟป่า ทำให้ป่าไม้ฟื้นฟูมีความอุดมสมบูรณ์ เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ผลผลิตจากป่านอกจากเป็นแหล่งอาหารได้อย่างเพียงพอแล้วยังสามารถจำหน่ายเป็นรายได้เสริมได้อีกทางหนึ่ง

8.3 มิติด้านสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมของตำบลชาติตระการ เป็นการผสมผสานหรือประยุกต์การจัดการทรัพยากรน้ำสมัยเก่าเข้ากับการจัดการทรัพยากรน้ำสมัยใหม่ การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก ที่มีระบบระเบียบหรือวัฒนธรรมการทำงานที่แตกต่างกัน ทำให้มีการเรียนรู้วิธีการทำงานปรับประสานความร่วมมือ มีการส่งเสริม สนับสนุนและเอื้อประโยชน์ต่อกันได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือนี้ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การทำงานร่วมกันทำให้สมาชิกในตำบลชาติตระการมีความรักใคร่สามัคคี ชุมชนเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้โดยการปรับใช้ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน

9. อุปสรรค ที่เกิดและการแก้ไข ในการจัดการทรัพยากรน้ำของตำบลชาติตระการ มีดังนี้

9.1 ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณทำให้หน่วยงานไม่สามารถจัดสรรงบประมาณบางส่วนให้กับชุมชนได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง แนวทางแก้ไขโดยการแสวงหาแหล่งสนับสนุนจากภายนอก การจัดทำโครงการความร่วมมือ

9.2 ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในช่วงฤดูฝนมีฝนตกมากเกินไปจนเกิดน้ำป่าไหลหลาก ความแรงของน้ำเข้ากัดเซาะฝายเสียหายต้องซ่อมแซมทุกปี ส่วนในช่วงแล้งน้ำไม่เพียงพอสำหรับการอุปโภคและบริโภค การวิจัยชุมชนในแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยภูมิปัญญาหรือการศึกษาบทเรียนจากชุมชนอื่น

9.3 ปัญหาด้านกฎหมายที่ไม่เอื้อให้ชุมชนเข้าไปจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของทางราชการ เช่น การสร้างฝายในเขตอุทยาน ปัญหากรรมสิทธิในที่ดินของชุมชนที่ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ เป็นต้น ในระยะสั้นหน่วยงานควรนำหลักรัฐศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการควบคุมกำกับดูแลแล ในระยะยาวการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม

10. ปัจจัยต่อความสำเร็จ

10.1 ปัจจัยความสำเร็จภายในชุมชน

1) ผู้นำชุมชน มีความกระตือรือร้น เห็นถึงความสำคัญและปัญหาของชุมชน สามารถประสานความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมแก้ไขและพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเข้ามามีส่วนในเริ่มแรกก็ทำให้บรรลุผลตามที่ต้องการ

2) สมาชิกคนรุ่นต่างๆ ภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรุ่นหนุ่มสาว ผู้เฒ่าผู้แก่ เด็กและเยาวชนมีความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นและให้ความสำคัญเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ของตนในฐานะผู้ใช้น้ำ ทำให้การระดมความคิดและความร่วมมือในการจัดการน้ำเป็นไปอย่างเข้มแข็งและมีพลังเกิดการพัฒนาก้าวไปข้างหน้า

3) การมีส่วนร่วมทั้งของสมาชิกและผู้นำนับเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับสูงมากตั้งแต่การร่วมคิดร่วมเสนอและรับฟังปัญหา ร่วมออกแบบแนวทางแก้ปัญหาจากที่ประชุม ร่วมดำเนินการทั้งร่วมทำงานและร่วมทุน และร่วมติดตามประเมินผลเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มต่อไป

4) การเรียนรู้ ชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้หลายรูปแบบ ทั้งจากทำงานด้วยตนเองและเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตัวแทนชุมชนมีโอกาสไปแลกเปลี่ยนกับบุคคลภายนอกอยู่เสมอ การประชาคมกันในกลุ่ม

5) ระบบการบริหาร มีแผนงาน การแบ่งงานให้สมาชิกทำ มีกฎกติกาที่เป็นที่ยอมรับ มีการประชาคมเพื่อแก้ปัญหาที่ทุกคนยอมรับ มีการผลักดัน นำเสนอสภาพปัญหากับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ โดยยึดหลักการบริหารจัดการด้วยกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม การเคารพกฎกติกาการใช้น้ำเพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างยั่งยืน

6) รูปแบบการทำงาน ท้องที่ (ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน) และท้องถิ่น (นายกและสมาชิก อบต.) ต้องทำงานไปในแนวทางเดียวกัน มีการประสานความร่วมมือและมีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

10.2 ปัจจัยความสำเร็จภายนอกชุมชน

1) การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กรต่างๆเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนทั้ เช่น องค์การบริการส่วนตำบลชาติตระการ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (UNDP) กรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น ส่งผลให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างฝายชะลอน้ำ การปลูกป่าครอบครัว ป่ากินได้ การขุดสระน้ำ การจัดอบรมความรู้ในเรื่องต่าง เป็นต้น

2) การมีเครือข่ายแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยความร่วมมือกันระหว่างพื้นที่ เช่น คนในพื้นที่ป่าต้นน้ำและคนในพื้นที่ราบ โดยเน้นให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การจัดประชุม เสวนา การศึกษาดูงานต้นแบบการบริหารจัดการน้ำ ตลอดรวมถึงการถ่ายทอดและพัฒนาองค์ความรู้ในการทำการเกษตร

3) การจัดประชุมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนแสดง ความคิดเห็นระหว่างประชาชนกับหน่วยงาน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง เพื่อได้เรียนรู้ถึงปัญหาและแนวทางวิธีแก้ไขร่วมกันทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับลุ่มน้ำ

4) การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากรสำคัญๆ จากหน่วยงาน เช่น ระบบกรองน้ำ เครื่องสูบน้ำ การสร้างฝายชะลอน้ำ

5) การปรับใช้กฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐที่เอื้อให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อประโยชน์ของชุมชน เช่น การสร้างฝายชะลอน้ำในเขตพื้นที่ป่าไม้ การสร้างฝายกั้นลำห้วย เป็นต้น

อภิปรายผล

จากบทเรียนที่ได้จากกรณีศึกษา เห็นได้ว่า แม้ชุมชนชาติตระการจะประสบกับปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่สำคัญ หลายด้าน ได้แก่ ป่าไม้ถูกทำลาย น้ำท่วมหลากในฤดูฝน การขาดแคลนน้ำ ปัญหาคุณภาพน้ำ และปัญหาการทำงานของภาครัฐ เพื่อแก้ปัญหาชุมชนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการของแต่ละหมู่บ้าน ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ชุมชนมีการเรียนรู้ในปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไขและลงมือปฏิบัติทั้งจากภายในชุมชนด้วยกันเองและจากภายนอกชุมชน มีการผสมผสานการใช้เครื่องมือทั้งที่เป็นเชิงโครงสร้างสร้าง ได้แก่ ฝายผสมผสาน ระบบประปาภูเขา ถังพักน้ำและสระน้ำ และสถานีเตือนภัยพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมฉับพลัน สำหรับเครื่องมือบริหารจัดการน้ำที่ไม่ใช่โครงสร้าง ได้แก่ แผนและแนวทางการบริหารจัดการ

ทรัพยากรน้ำ การสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล และการปลูกป่า จนกระทั่งปัญหาต่างๆได้ทุเลาเบาบางลงไป ความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนตำบลชาติตระการที่เกิดขึ้นนี้ ชุมชนใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการ นับตั้งแต่การศึกษาสถานการณ์ปัญหาของชุมชน การหาแนวทางในการพัฒนา การจัดทำแผนงานที่ผ่านการทำประชาคม การร่วมดำเนินงาน การกำกับติดตามและการประเมินผล ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามความหมายที่ สัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2560) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มคนหรือองค์กรประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชนเองรวมทั้งการประเมินผลโครงการและการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งกระบวนการที่ชุมชนกระทำออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วมและการดำเนินการร่วมกัน ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนไปสู่จุดหมายปลายทางตามความต้องการของสมาชิกในชุมชน จากนิยามเห็นได้ว่านอกจากชุมชนแล้วยังต้องใช้การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกด้วย ซึ่งบุษบงก์ ชาวกัณหา (2549) เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของผู้มีส่วนได้เสียในชุมชนยังไม่เพียงพอในการจัดการทรัพยากรน้ำ ควรให้หน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมด้วย และจากผลการศึกษาของ สัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2560) ในลุ่มน้ำยมแสดงให้เห็นว่าทรัพยากรน้ำเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญจึงมีหลายองค์กรและหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่ องค์กรระหว่างประเทศ องค์กรระดับประเทศ องค์กรระดับจังหวัด หรือแม้แต่องค์กระดับท้องถิ่น เห็นได้จาก ในชุมชนตำบลชาติตระการมีองค์กรและหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการจัดการทั้งโดยการการถ่ายทอดองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ การก่อสร้างฝาย สถานีเตือนภัย การขุดบ่อ การส่งเสริมการปลูกป่าครอบครัวและปลูกในพื้นที่สาธารณะ ช่วยลดปัญหาโลกร้อน มีการจัดสรรงบประมาณให้ตามแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของพื้นที่ในพื้นที่ของท้องที่ (อบต.) โดยยึดตามความต้องการของสมาชิกเป็นหลัก ซึ่งงบประมาณเป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญ ในเรื่องนี้สอดคล้องกับการศึกษาของสุนทร ปัญญะพงษ์ (2555) กล่าวไว้ว่า กลไกการขับเคลื่อนคือองค์กรชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำนั้น ควรมีทุนหรืองบประมาณ และการกระจายผลประโยชน์ จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรชุมชนประสบความสำเร็จ

เมื่อนำผลการศึกษาการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนตำบลชาติตระการมาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของชุมชน พบว่า ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกคนรุ่นต่างๆ ภายในชุมชน การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ระบบการบริหาร และรูปแบบการทำงาน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงาน องค์กรต่างๆต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน การจัดประชุมให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากร การมีเครือข่ายแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการปรับใช้กฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีหลายปัจจัยที่สอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยหลายท่าน ได้แก่ นเรศ เชื้อสุวรรณ และคณะ (2551) กรมทรัพยากรน้ำ (2555ข) กรมทรัพยากรน้ำ (2555ก) และสัจจา บรรจงศิริ และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วย คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติของสมาชิกที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม การได้รับการเรียนรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม ความเข้มแข็งของกลุ่ม/ชุมชน กิจกรรม/การดำเนินการของกลุ่ม และกฎระเบียบของกลุ่ม 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกชุมชน การปรับปรุง/ปฏิรูปองค์กรและระเบียบขององค์กรต่างๆ ไปสู่การกระจายอำนาจ การบริหารระบบการจัดการสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลข่าวสารความรู้ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสรุปผลได้ ดังนี้ ชุมชนชาติตระการมี 9 หมู่บ้าน ทิศเหนือติดต่อกับตำบลบ่อภาค ทิศใต้ติดต่อกับตำบลตำบลป่าแดง ตำบลท่าสะแก ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลท่าสะแก และตำบลน้ำกุ่ม อำเภอนครไทย ทิศตะวันตกติดต่อกับ ตำบลบ้านดง และตำบลป่าแดง ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ภูเขา และบางส่วนเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยาน และกรมป่าไม้ ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ป่าไม้ถูกทำลาย น้ำท่วมหลากในฤดูฝน การขาดแคลนน้ำ ปัญหาคุณภาพน้ำ และปัญหาการทำงานของภาครัฐ การจัดการต่อปัญหาชุมชนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการของแต่ละหมู่บ้านร่วมกันกำหนดกฎระเบียบและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากน้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ชุมชนมีการเรียนรู้ในปัญหา กำหนดแนวทางแก้ไขและลงมือปฏิบัติทั้งจากภายในชุมชนด้วยกันเองและจากภายนอกชุมชน มีการผสมผสานการใช้เครื่องมือทั้งที่เป็นเชิงโครงสร้างสร้างได้แก่ ฝายผสมผสาน ระบบประปาภูเขา ถังพักน้ำและสระน้ำ และสถานีเตือนภัยพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมฉับพลัน และเครื่องมือบริหารจัดการน้ำที่ไม่ใช่โครงสร้าง ได้แก่ แผนและแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูล และการปลูกป่า ความสำเร็จในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนตำบลชาติตระการที่เกิดขึ้นนี้ ชุมชนใช้หลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการ นับตั้งแต่การศึกษาสถานการณ์ปัญหาของชุมชน การหาแนวทางในการพัฒนา การจัดทำแผนงานที่ผ่านการทำประชาคม การร่วมดำเนินงาน การกำกับติดตามและการประเมินผล ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ปัจจัยความสำเร็จของชุมชน พบว่า ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำชุมชน สมาชิกคนรุ่นต่างๆ ภายในชุมชน การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ ระบบการบริหาร และรูปแบบการทำงาน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ต้อง

เข้ามามีส่วนร่วมกับชุมชน การจัดประชุมให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณหรือทรัพยากร การมีเครือข่ายแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และการใช้กฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลชาติตระการ ผู้นำ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในตำบลชาติตระการที่ให้ข้อมูลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นประโยชน์แก่งานวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ. (2555). **การศึกษาวิจัยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน (IWRM) ของประเทศและการผลักดันสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง.** กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมทรัพยากรน้ำ. (2555). **การขับเคลื่อนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานของประเทศสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ ลุ่มน้ำวัง.** กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

นเรศ เชื้อสุวรรณ สมทรง เจริญภัณฑูรณ์ วรรณรัฐนา อดิเรกตระการ และ บุญชัย งามวิทย์โรจน์. (2551). **การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำมูล.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

บุษบงก์ ชาวกัณหา. (2549). **ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี.** (วิทยานิพนธ์ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยรังสิต: ปทุมธานี.

ปราโมทย์ ไม้กลัด. (2550). **การบริหารจัดการทรัพยากรแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. [เอกสารอัดสำเนา].

สัจจา บรรจงศิริ, บำเพ็ญ เขียวหวาน, ปาลีรัตน์ การดี และ รสิกา อังกูร. (2560). **แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำยม.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุนทร ปัญญะพงษ์. (2555). ความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการทรัพยากรน้ำจากเขื่อนลำปะทาว อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. **วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง.** 8 (1): 115-135.

ตำนานพระยาโคตรบองในความทรงจำของชาวพิจิตร: กรณีศึกษาตำบลเมืองเก่าและตำบลโรงช้าง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

THE LEGEND OF PHRAYA KOTABONG IN PHICHIT PEOPLE MEMORIES: A CASE STUDY OF TAMBON MUANG KAO AND TAMBON RONG CHANG AMPHOE MUANG, PHICHIT PROVINCE

กุลภัทรา รุ่งเจริญ บุษราพร อินทรักษา แทนทัย บำรุงชล ศศิธร ยอดนุ่ม อุทุมทอง นวลป้อง และ ภัครพล แสงเงิน*
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : phakphon_sang@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาตำนานพระยาโคตรบองในความทรงจำของชาวพิจิตร: กรณีศึกษาตำบลเมืองเก่าและตำบลโรงช้าง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรเนื้อหาแบ่งเป็น 6 บท ว่าด้วยความเป็นมาของปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำนานพระยาโคตรบองจากหลวงปู่โง่น โสรโย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับพระยาโคตรบองจากความทรงจำของชาวพิจิตร การวิเคราะห์ตำนานความเชื่อพระยาโคตรบองในความทรงจำของชาวพิจิตร การเล่าตำนานพระยาโคตรบองในปัจจุบัน สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า ตำนานของพระยาโคตรบองในความทรงจำของชาวพิจิตรนั้นพบแบบ สถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (การให้คุณและให้โทษ) ทั้งหมด คือ 80 คน สถานะตำนานพระยาโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติของหลวงปู่โง่น โสรโย พบจำนวน 19 คน สถานะบนบานเพื่อสัมฤทธิผล และการแก้บนด้วยวิธีการต่างๆ พบจำนวน 13 คน และสถานะการรักษาโรค พบจำนวน 7 คน บทบาทของการเล่าขานตำนานพระยาโคตรบองในยุคปัจจุบันในความทรงจำของชาวพิจิตรถูกเล่าขานผ่านในงานประจำปีของจังหวัดพิจิตร ในรูปแบบการแสดง แสง สี เสียงอย่างอลังการ โดยมีการเล่าประวัติของท่านโดยใช้เนื้อหาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคสมัยอดีตที่ปรากฏในพงศาวดารเหนือ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตำนานพระยาโคตรบอง ผู้สร้างเมืองพิจิตรที่ยังคงปรากฏตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ตำนาน พระยาโคตรบอง ชาวพิจิตร

Abstract

This research is an analytical study of Phraya Kotabong in Phichit people memories by a case study of Tambon Muang kao and Tambon Rong Chang Amphoe Muang, Phichit Province. The content is divided into six chapters, dealing respectively with the significance of the problems, literature review, The Phraya Kotabong legend of Luang Pu Ngon Sorayo, An analytical study of Phraya Kotabong legend in Phichit people memories, A present narrative of Phraya Kotabong legend, conclusion, discussions and suggestions. The result is Phraya Kotabong legend in Phichit people memories were the sacred status (Weal and blame) is all of people 80 persons. The status relates with a bibliography of Luang Pu Ngon Sorayo (A monk of Buddhism) is 19 persons. The status a take an oath for accomplishment is 13 persons. And the status of Treatment is 7 persons. The role of present narrative of Phraya Kotabong legend in Phichit people memories was narrate pass in annual activities of Phichit province. The performance form is ornamentation light and sound. The narrative of Phraya Kotabong legend from history is especially from Phong Sawadan Nuea (North Thai Chronicles). That shows is importance of Phraya Kotabong legend was appear from past to present.

Keywords : legend Phraya Kotabong, Phichit people

บทนำ

“ถิ่นประสูติพระเจ้าเสือ แข่งเรือยาวประเพณีพระเครื่องดีหลวงพ่อเงิน เพลิดเพลินบึงสีไฟ ศูนย์รวมใจหลวงพ่อเพชร รสเด็ดส้มท่าข่อย ข้าวเจ้าอร่อยลือเรื่อง ตำนานเมืองชาละวัน” นี่คือคำขวัญของจังหวัดพิจิตร กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ ด้วยทรัพย์สินทางปัญญามีประเพณีที่สืบต่อกันมาช้านาน คือ ประเพณีการแข่งขันเรือยาวที่มีมาตั้งแต่อดีต เพราะในอดีตนั้นจังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดที่อุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำล้อมรอบเหมาะแก่การสืบทอดประเพณี ส่วนทรัพย์สินทางธรรมชาติเพราะจังหวัดพิจิตรนั้นอุดมสมบูรณ์เห็นได้จาก มีการปลูกข้าวในนา มีส้มท่าข่อยที่เป็นของขึ้นชื่อของจังหวัดพิจิตรกล่าวถึงจังหวัดพิจิตรนั้นยังมีแหล่งที่พักพิงใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คนจังหวัดพิจิตรนั้นจึงรักใคร่สามัคคีกัน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจังหวัดพิจิตรจึงถือกำเนิดเกิดขึ้นเพราะถูกสร้างจากผู้ที่เล็งเห็นคุณค่าของทรัพย์สินต่างๆ เหล่านี้

ประวัติเล่าว่า พระยาโคตมเทวราชเจ้าเมืองละโว้อพยพขึ้นมาทางทิศเหนือ มาถึงหมู่บ้านที่มีชื่อว่า โกญทัญคาม ต่อมาพวกชาวบ้านรู้ว่าพระยาโคตมเทวราช เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านก็ถวายหมู่บ้านโกญทัญคามให้แก่พระยาโคตมเทวราช เพื่อประทับเป็นเมืองใหม่ พระยาโคตมเทวราชจึงได้ปกครองหมู่บ้านแห่งนี้ หลังจากพระยาโคตมเทวราชได้เสียชีวิต ต่อมาเจ้ากาญจนกุมารหรือพระยาโคตรบอง พระราชบุตรของพระยาโคตมเทวราชได้สืบราชสมบัติแทนพระบิดา และทรงพระกรุณาให้สร้างเมืองใหม่อีกหนึ่งเมือง บริเวณฝั่งซ้ายของแม่น้ำน่านเหนือดงข่อยขึ้นไป (บริเวณใกล้ท่าข่อยปัจจุบัน) เมืองพิจิตรเดิมตั้งอยู่ที่ตำบล เมืองเก่าแห่งนี้ จากตัวเมืองในปัจจุบัน ๑๐ กิโลเมตร ต่อมาย้ายมาตั้งเมืองที่บ้านท่าหลวงในปัจจุบัน เหตุที่ต้องย้ายเมืองครั้งนี้เป็นเพราะบริเวณนั้นเป็นคุ้งกว้าง เวลาน้ำหลากจะไหลแรง ลำน้ำน่านเก่าเริ่มที่บ้านดงเศรษฐีมาบรรจบกับแม่น้ำน่านในปัจจุบันบ้านไข่เน่า อำเภอบางมูลนาค ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำยมที่ ตำบลบางคลาน อำเภอโพทะเล จนที่สุดเรือต่างๆก็สัญจรไปมาได้ ต่อมา พ.ศ.๒๔๒๔ หลวงทรเนนทร เป็นเจ้าเมืองก็ได้ย้ายเมืองชั่วคราวไปอยู่ที่บ้านปากทาง อำเภอ เมืองพิจิตร (สมัย สุทธิธรรม, ๒๕๔๒: ๕-๑๘) ต่อมา พ.ศ.๒๔๒๗ ก็ได้ย้ายเมืองอีก ไปอยู่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำน่านใหม่ที่บ้านท่าหลวง อำเภอ เมืองพิจิตร สมัยสุโขทัยเมืองพิจิตรเรียกว่า เมืองสระหลวง โดยมีลักษณะฐานเมืองที่สร้างขึ้นมีความแข็งแรงภายในกำแพงมีวัดอยู่มาก และยังมีวัดร้างที่หลงเหลือ เช่น วัดสิงห์ อยู่ทางเหนือของเมืองและยังค้นพบ วัดมหาธาตุ มีพระปรางค์ขนาดใหญ่ รอบพระวิหารมีพระอุโบสถมีคูน้ำใหญ่ล้อม รอบๆ เป็นกำแพงแก้ว และยังพบศิลปกรรมหินสลักเป็นรูปต่างๆ บนเครื่องปั้นดินเผา และยังมีความเชื่อว่าเมืองสระหลวงได้สร้างขึ้นมาในลักษณะเป็นเมืองแปลก ปัจจุบันยังไม่มีการขุดพบเมืองเก่าแห่งนี้จึงเชื่อว่าถูกกลืนหายไปกับธรรมชาติ เหลือเพียงเมืองเก่าที่จัดทำเป็นสวนรุกขชาติ เมืองเก่าพิจิตรดังที่เห็นอยู่ทุกวันนี้ (กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๐ : ๓๔-๓๙)

ปัจจุบันเมืองพิจิตรตั้งอยู่ตอนเหนือของภาคกลาง มีแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านไหลผ่าน จึงทำให้พิจิตรมีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ และมีพืชผลทางการเกษตร เช่น ส้มโอท่าข่อยเป็นส้มโอพันธ์ดี มีรสชาติหวาน (กระทรวงวัฒนธรรม,๒๕๕๐ :๗๐) นอกเหนือจากนั้นยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกมากมาย เช่น ถ้ำชาละวัน ที่ปากถ้ำมีรูปปั้นไกรทองกับจระเข้ชาละวันตามวรรณคดีเรื่องไกรทองที่เล่าสืบต่อกันมาว่ามีพระภิกษุจุดเทียนเดินเข้าไปในถ้ำจนเทียนหมดก็ยังไม่ถึงก้นถ้ำ จึงไม่รู้ว่าถ้ำลึกเพียงใด มีอะไรอยู่บ้าง ถ้ำชาละวันนี้ตั้งอยู่ในอุทยานเมืองเก่าพิจิตร (สมัย สุทธิธรรม, ๒๕๔๒ : ๔๙)

พระยาโคตรตบอง เจ้ากาญจนกุมารหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เจ้าจันทร์”เป็นโอรสของพระยาโคตมเทวราชขึ้นครองราชย์ประมาณปี พ.ศ. ๑๖๐๐ ในราชวงศ์ “โคตรตะบอง” ปกครองนครชัยบวรครั้งที่พระองค์เสด็จทางชลมารคตามลำน้ำน่านเก่า ถึงหมู่บ้านสระหลวงทรงเห็นประโยชน์ทั้งทางยุทธศาสตร์และการทำมาหากินของราษฎรจึงทรงดำริย้ายเมืองจากนครไชยบวรมาสร้างเมืองใหม่ ชื่อว่า “เมืองสระหลวง” หรือพิจิตรเก่า เมื่อ พ.ศ.๑๖๐๑ และพระองค์ทรงพระนามว่า พระยาโคตรตะบองเหมือนบรรพกษัตริย์สืบราชวงศ์ต่อมาอีกประมาณ ๒๐๐ ปี (http://www.kaentong.com/ : ๐๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐)

ภาพที่ 1 รูปปั้นพระยาโคตรบอง ตั้งอยู่ภายใต้ศาลหลักเมืองจังหวัดพิจิตร

ศาลหลักเมืองพิจิตรสร้างขึ้นในราวปี พ.ศ.๑๖๐๑ สมัยเจ้ากาญจนกุมารผู้ครองนครชัยบวรแต่ได้ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลาจึงไม่สารถระบุสถานที่ตั้งได้อย่างแน่ชัดต่อมาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๗ – ๒๕๑๐ นายแสวง ศรีมาเสริม ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร มีดำริที่จะบูรณะปรับปรุงฟื้นฟูเมืองพิจิตรเก่าขึ้นเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และได้กำหนดให้มีการฝังเสาหลักเมืองขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างและเป็นที่รวมจิตใจชองชาวพิจิตร โดยหลวงปู่โง่น โสรโย ได้นั่งฌานสมาธิเห็นที่ตั้งศาลหลักเมืองเก่าและเมื่อขุดลงไปพบซากไม้ที่ใช้ทำหลักเมือง และซากโครงกระดูก วัตถุโบราณมากมายหลายอย่างจึงพอสันนิษฐานได้ว่า บริเวณพื้นที่ตั้งศาลหลักเมืองปัจจุบันเป็นที่ตั้งศาลหลักเมืองสมัยที่พระยาโคตรบองฝังไว้แต่เดิม

พระยาโคตรบองหรือที่ชาวบ้านเรียก “พ่อปู่” เป็นพระนามของพระเจ้ากาญจนกุมาร เป็นผู้ครองนครไชยบวรต่อจากบิดา ต่อมาเมื่อราวปี พ.ศ. ๑๖๐๑ พระองค์ได้เสด็จทางเรือมาตามลำน้ำน่านเก่าจนถึงหมู่บ้านนครชุม เหนือบ้านท่าข่อยขึ้นมา พบบึงใหญ่น้ำลึกอุดมด้วยสัตว์น้ำ และพรรณพืชโดยเฉพาะบัวหลวงทรงเห็นประโยชน์ทางด้านยุทธศาสตร์ และการทำมาหากินของราษฎร จึงทรงสร้างเมืองใหม่ขึ้นชื่อว่าเมืองพิจิตร แปลว่า เมืองงาม

ปัจจุบันพระยาโคตรบองประดิษฐานอยู่ด้านล่างของศาลหลักเมืองพิจิตร เนื่องจากตามตำรา พราหมณ์ “พ่อปู่” เป็นเทวดาชั้น “วสุเทพภูมิดล” (รักษาชั้นใต้ดิน) จึงต้องอยู่ด้านล่างศาลหลักเมืองที่เป็นเทวดาชั้น “กรทรเทพ” (รักษาบนดิน) ส่วนชั้นน่าฟ้าเรียกว่า “อทิตษิเทพ” (ที่มา: แผ่นหินศิลาจารึกหน้าศาลหลักเมือง จังหวัดพิจิตร)

จังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดที่เก่าแก่จังหวัดหนึ่งในประเทศไทย และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างมากเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์ต่างๆ ที่ได้ทรงสร้างเมืองพิจิตรขึ้น เพราะเนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดพิจิตรนั้นเป็นพื้นที่ที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร และเหมาะแก่การสร้างเมืองขึ้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงเห็นว่าผู้ที่สร้างเมืองพิจิตรขึ้นนั้นจะต้องมีความสำคัญกับชาวพิจิตรเป็นอย่างมาก จะต้องเป็นผู้ที่เล็งเห็นความสำคัญของเมืองพิจิตรเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยเห็นว่าผู้ที่เข้ามาสร้างเมืองนั้น คือพระยาโคตรบองที่เดินทางมากจากเมืองอื่นเมื่อเล็งเห็นความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตรของเมืองพิจิตร จึงสร้างเมืองพิจิตรขึ้นเป็นเมืองเหนือฝั่งแม่น้ำน่าน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าพระยาโคตรบองนั้นมีความสำคัญและมีอยู่ในความทรงจำของชาวพิจิตรอย่างไรบ้างเพราะชาวพิจิตรได้สร้างศาลหลักเมืองพิจิตร และรูปปั้นพระยาโคตรบองไว้ในอุทยานเมืองเก่าเพื่อเป็นการระลึกถึงและให้ความสำคัญกับพระยาโคตรบอง

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ทบทวนวรรณกรรม สำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดพิจิตร, พระยาโคตรบอง, ตำนาน, ความเชื่อ ฯลฯ

๒. ขั้นรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ และสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์จากชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างจากตำบลโรงช้างและตำบลเมืองเก่า จังหวัดพิจิตร จำนวน ๘๐ คน โดยสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เป็นชาวบ้านตำบอลเมืองเก่าและตำบลโรงช้าง ที่มีอายุ ๔๐ ขึ้นไป เพื่อให้ทราบข้อมูลและความเชื่อที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ยังคงมีความเชื่อในความทรงจำของชาวบ้านได้อย่างชัดเจนและครบถ้วน

๓. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาจำแนกประเภทของข้อมูล ความทรงจำ ความเชื่อของชาวพิจิตรที่มีต่อพระยาโคตรบอง คือ วิธีการสัมภาษณ์ตามวิธีวิทยาทางคติชนวิทยา โดยจำแนกตำนานออกเป็น ๔ รูปแบบ คือ

๑. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (การให้คุณและให้โทษ)

๒. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะการรักษาโรค

๓. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะบนบานเพื่อสัมฤทธิผล และการแก้บนด้วยวิธีการต่างๆ

๔. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะตำนานพระยาโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติของหลวงปู่โง่นโสรโย การจำแนกตำนานออกเป็น ๔ รูปแบบ มีความแตกต่างกันในเรื่องความเชื่อจากความทรงจำของชาวพิจิตรในสถานะต่างๆ ๑.ในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นความเชื่อส่วนบุคคลซึ่งผู้ที่ประสบพบเจอเองนั้นจึงจะสามารถเล่าและบอกเกล่าวได้อย่างชัดเจน ทั้งการให้คุณและการให้โทษ ๒.ในสถานการณ์รักษาโรคความเชื่อของชาวพิจิตรมีความเชื่อว่าพระยายโคตรบองสามารถช่วยให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้ ๓.ในสถานะบนบานเพื่อสัมฤทธิผล การแก้บนด้วยวิธีต่างๆ ในความเชื่อของความพิจิตรพระยาโคตรบองเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นสิ่งที่เคารพบูชา เมื่อหาทางออกไม่ได้ก็เหลือเพียงแต่ความเชื่อที่บอกกล่าวต่อพระยาโคตรบอง และเมื่อสมหวังจึงต้องแก้บนด้วยวิธีต่างที่ตนเองได้กล่าวไว้กับพนะยาโคตรบอง ๔.ในสถานะพราโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ความเชื่อของชาวพิจิตรเชื่อกันว่าพระยาโคตรบองเป็นผู้สร้างเมืองพิจิตรขึ้น และเป็นผู้ตั้งถิ่นฐานให้ชาวบ้านตำบลเมืองเก่า จังหวัดพิจิตรในปัจจุบัน

๔. ขั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

๑. ตัวอย่างตำนานพระยาโคตรบองในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (การให้คุณและให้โทษ)

ตัวอย่างที ๑

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางนัทนันท์ มินิพันธ์ (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๗๐ หมู่ ๘ ตำบลโรงช้าง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

อายุ ๕๖ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่ ๔

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

คุณป้านัทนันท์ ได้เรียก พระยาโคตรบองว่า พ่อปู่ พ่อปู่เป็นสิ่งศักดิ์ที่ทุกคนในเมืองเก่านับถือกันมาจากรุ่นสู่รุ่นนับถือกันมายาวนานมากแล้ว คุณป้าตั้งแต่จำความได้ตั้งแต่เกิดมาก็ได้ยินชื่อเสียงของพ่อปู่ มานานท่านจะมีชื่อเสียงโด่งดังไปไกลในต่างจังหวัดส่วนมากวันหยุดราชการ จะมีคนมากราบไหว้ไม่ขาดสายส่วนมากจะมาของพรในหน้าที่การงานและสุขภาพร่างกายและครอบครัวให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ส่วนคุณป้านั้นมาที่นี่ทุกวันจริงๆ แล้วเป็นคนตำบลโรงช้างมาที่นี่ทุกวันเพราะว่าเป็นหมอดูที่ประจำอยู่ที่ศาลเจ้าพ่อ มาดูดวงให้คนที่มากราบไหว้พ่อปู่ และคุณป้าเองก็เคยมาขอพรบนบาลศาลกล่าวให้ลูกชายของคุณป้านั้นเลิกติด ยาเสพติด เพราะคุณป้าเคยกลุ้มใจเรื่องลูกชายติดยาเสพติดและพรที่คุณป้าขอนั้นก็ได้สมดั่งปรารถนา คุณป้าจึงเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อปู่ และมีอยู่ครั้งหนึ่งคนในครอบครัวเดินทางไปต่างจังหวัดเกิดอุบัติเหตุรถเกิดเสียหลักกำลังจะผลักตกเขา คนขับซึ่งเป็นสามีของคุณป้านึกถึงพ่อปู่และขอให้ช่วย เป็นปาฏิหาริย์ที่อยู่ๆรถ ก็ไม่ตกเขาเลยทำให้ครอบครัวของคุณป้านั้นยิ่งนับถือในความศักดิ์สิทธิ์ครั้งนี้ ตลอดมาจนถึงทุกวันนี้

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พึ่งทางด้านจิตใจแก่ชาวบ้านเพราะไม่ว่าจะเดือดร้อนหรือมีเรื่องทุกข์ใจเพียงมาขอพรทุกสิ่งทุกอย่างก็เป็นไปตามใจหวังเสียทุกประการ ในด้านอภินิหารพระยาโคตร

บองก็ยังมีความสำคัญและแสดงปาฏิหาริย์ให้กับผู้ที่จะต้องเสียชีวิตลงด้วยอุบัติเหตุแต่แค่เพียงขอและนึกถึงพระยาโคตรบอง ความตายที่กำลังจะมาถึงก็กลับกลายเป็นความรอด จากความตายได้อย่างน่าเหลือเชื่อจากความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นาย เวียน ชีระนะ ตำแหน่ง ประธาน อ.ส.ม ประจำจังหวัดพิจิตร

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๙ / ๑ หมู่ ๘ ตำบล เมืองเก่า อ. เมือง จังหวัด พิจิตร

อายุ ๗๒ ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่ ๔

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

พระยาโคตรบอง หรือ (พ่อปู่) มีประวัติความเป็นมาคือ เป็นคนผู้ที่สร้างเมืองพิจิตร โดยที่ชาวพิจิตรกล่าวขานคือท่านเคยเสด็จผ่านมาทาง ที่พิจิตรซึ่งเป็นหมู่บ้านในสมัยเก่าที่รกร้าง และทรงประทับอยู่ที่นั้น เมื่อชาวบ้านมาพบเห็นท่านก็ถวายพื้นที่ตรงนั้นให้จนเกิดมาเป็นเมือง ต. เมืองเก่า อ. เมือง จ. พิจิตรในปัจจุบัน ในปัจจุบันจึงเกิดการสร้าง เสาหลักเมืองขึ้น โดยในสมัยก่อน จะมีการตั้งเสาหลักเมืองไว้สี่ด้าน โดยให้คนในหมู่บ้านที่มี ชื่อมงคล เช่น อินทร์ จันทร์ มั่น คง ถ้าใครมีรายชื่อต่อไปนี้ ก็จะต้องลงไปนอนที่ปากหลุมและเอาดินกลบทั้งเป็น จนครบสี่หลุมเพื่อให้วิญญาณเฝ้าอยู่ที่ศาลหลักเมืองเพื่อคอยปกปักรักษาชาวพิจิตรให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุขภายในศาลหลักเมืองด้านล่างจะเป็นที่ประดิษฐานของพระยาโคตรบอง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า (พ่อปู่) ชาวบ้านในหมู่บ้าน ตำบลเมืองเก่า เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบอง (พ่อปู่) ว่ามีคนจีนเศรษฐีคนหนึ่งทำธุรกิจ ร้านขายยาจีน สมัยก่อนในตัวเมือง ชื่อ เจ๊ก เพียว ลบหลู่ท่านโดยการที่นำเท้าไปพาดที่หน้าตักท่าน และในเวลาต่อมา ก็เสียชีวิตโดยไม่ทราบสาเหตุ นับแต่นั้นมาก็ไม่มีใครที่กล้าไปหลบลู่ท่านอีกเลย ความศักดิ์สิทธิ์ (ของพ่อปู่) จึงเป็นที่เล่าขาน และชาวบ้านให้ความเคารพกราบไหว้ทั้งในจังหวัดพิจิตรและต่างจังหวัด

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองเป็นผู้ที่สร้างเมืองพิจิตรและเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านในจังหวัดพิจิตรและต่างจังหวัด ในด้านอภินิหารได้มีเจ๊กเพียวเป็นผู้มีฐานะร่ำรวยจากในเมืองพิจิตรได้มาลบหลู่พระยาโคตรบองโดยการเอาขาวางพาดที่รูปปั้นพระยาโคตรบองหลังจากนั้น เจ๊กเพียวคนนี้ก็ได้เสียชีวิตลง นอกจากพระยาโคตรบองที่เป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ให้ความสุขแก่ชาวบ้านแล้วเมื่อมีคน ลบหลู่หรือไม่ยำเกรงในความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองก็ต้องพบกับความหายนะในที่สุด

ตัวอย่างที่ ๓

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายบรรจง แก้วแกมแข (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๗ หมู่ ๘ ตำบลโรงช้าง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

อายุ ๗๗ ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่ ๔

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

คุณลุงบรรจงเล่าถึงความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบอง(พ่อปู่) ว่าเมื่อมีใครเดือดร้อนแล้วไปไหว้ขอพรพ่อปู่นั้นก็จะสมความปรารถนาทุกประการ พ่อปู่จะให้ความเชื่อเหลือผู้ที่มาขอพรทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนในจังหวัดพิจิตรหรือคนต่างจังหวัด และงานประจำปีที่จัดขึ้นทุกๆ ปีจัดขึ้นเพื่ออาบน้ำ พ่อปู่ ชาวบ้านทั้งในจังหวัดพิจิตรและต่างจังหวัดต่างมาร่วมงานประจำปีกันอย่างคับคั่ง คุณลุงบอกว่าเคยมีคนพูดจาลบหลู่พ่อปู่ท่าน และเอาเท้าเหยียบที่แท่นนั่งของพ่อปู่ จนทำให้ชายคนนั้นถึงกับกระอักเลือดและเสียชีวิตภายในถ้ำพระยาโคตรบองทันที เป็นเรื่องที่เหลือเชื่อ และสร้างความตกใจให้แก่ชาวบ้านละแวกนั้นมากเมื่อทราบข่าว ทำให้รู้ว่าพระยาโคตรบองนั้นท่านมีความศักดิ์สิทธิ์มาก และไม่ควรลบหลู่

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองมีความศักดิ์สิทธิ์ทั้งในด้านดีและร้าย ถ้าใครที่มีเรื่องเดือดร้อนใจไปหาพระยาโคตรบองให้ช่วยก็ได้สมดังใจปรารถนา ส่วนผู้ที่พูดจาลบหลู่และเอาเท้าเหยียบพระยาโคตรบองก็ต้องถึงแก่ความตาย กระอักเลือดตายตรงนั้นแสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของ พระยาโคตรบองที่ให้ทั้งคุณกับผู้ที่เห็นคุณและให้โทษแก่ผู้ที่ดูถูกและลบหลู่ได้เช่นกัน ดังนั้นชาวพิจิตรจึงจัดงานประจำปีเพื่ออาบน้ำพระยาโคตรบองเป็นประจำในทุกๆปี

๒. ตัวอย่างตำนานพระยาโคตรบองในสถานะการรักษาโรค

ตัวอย่างที่ ๑

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางอรุณ หวั่นแสง (ชาวบ้าน)
ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๒๔ หมู่ ๘ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
อายุ ๗๘ ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่๔
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐
ข้อมูลสัมภาษณ์

คุณยายอรุณ เป็นคนในพื้นที่ตั้งแต่เกิดมาจนถึงปัจจุบัน นับถือพระยาโคตรบองมาตั้งแต่จำความได้เพราะที่บ้านทั้งคุณพ่อและคุณแม่ ก็นับถือกันมานานเท่านั้น คุณยายนั้นเคยไปขอพรเกี่ยวกับหลานสาวตอนเด็กๆ หลานสาวของคุณยายป่วยบ่อยมากไปหาหมอที่โรงพยาบาลก็ไม่ดีขึ้น คุณยายจึงตัดสินใจไปของพรจากพระยาโคตรบองและยกให้หลานสาวเป็นลูกของพระยาโคตรบองตั้งแต่นั้นมาหลานสาวตั้งแต่ตัวเล็กๆ จนตอนนี้ก็โตแล้วไม่เคยเจ็บป่วยอีกเลย คุณยายจึงนับถือและเวลาเดินทางไปไหนมาไหนจะนึกถึงท่านตลอดเวลา ในส่วนตัวของคุณยายแล้วไม่ค่อยได้ไปกราบไว้เพราะบ้านอยู่ใกล้ แต่ถ้าถึงเทศกาลหรือมีลูกหลานกลับมาจากต่างจังหวัดก็จะพาไปไหว้และขอพร เพื่อความเป็นสิริมงคลแต่ชีวิตและครอบครัว และทุกครั้งที่ไปขอพรก็ไม่เคยผิดหวังสักครั้ง

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึง อภินิหารความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองที่ชาวบ้านนั้นเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อยมากรักษาเท่าไรก็ไม่ดีขึ้น จึงตัดสินใจหันมาพึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองขอพรให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บโดยการยกให้เป็นลูกสาวของพระยาโคตรบองจึงเห็นได้ว่า พระยาโคตรบองเป็นผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยให้คนป่วยหายจากโรคภัยไข้เจ็บได้

ตัวอย่างที่ ๒

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางมณี ผูกอยู่ (ชาวบ้าน)
ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๖ หมู่ ๘ ตำบลโรงช้าง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
อายุ ๖๘ ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่ ๔
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐
ข้อมูลสัมภาษณ์

คุณป้ามณี มีความเชื่อและศรัทธาพระยาโคตรบอง หรือ (พ่อปู่) คุณป้าเดิมเป็นคนเมืองเก่าโดยกำเนิดเกิดที่นี่และอยู่มาก็ ๖๘ ปีแล้ว มีครั้งหนึ่งคุณป้าเคยป่วยหนักมากแทบเอาชีวิตไม่รอดจึงได้ไปขอพร พ่อปู่ให้โรคที่เป็นอยู่นี้ได้บรรเทาหายไป เพราตอนนั้นเป็นห่วงลูกลูกของคุณป้ายังเด็กมาก ถ้าคุณป้าเป็นอะไรไปตอนนั้น ก็คงไม่มีใครดูแลของ เพราะสามีก็ได้แยกทางกันแล้ว เมื่อคุณป้าไปขอพรพ่อปู่ ต่อมาไม่ถึงอาทิตย์อาการของคุณป้าก็ได้ดีขึ้นเรื่อยๆ มาจนถึงปัจจุบันร่างกายแข็งแรงดี และตั้งแต่วันนั้นคุณป้าก็ได้ถวายตัวเองเป็นลูกของพ่อปู่ ได้อยู่เย็นเป็นสุข และในทุกๆปี คุณป้าจะนำหัวหมูไปแก้บนที่ศาลพ่อปู่ทุกๆปี เพื่อเป็นการขอบคุณที่ พ่อปู่ได้ให้ชีวิตใหม่ให้ร่างกายที่แข็งแรงตั้งแต่วันนี้จนมาถึงวันนี้ ไม่ว่าคุณป้าจะทำการสิ่งได้ ไม่ว่าจะขึ้นรถลงเรือ คุณป้าจะนึกถึงพ่อปู่และขอพรอยู่ตลอด และคุณป้าก็เชื่อว่าทุกคนที่มากราบไหว้ทุกคนที่มาขอพรก็ได้พรจากพ่อปู่ทุกคนเพราะบางคนได้ยินชื่อเสียงของท่านก็เดินทางมากราบไหว้จากต่างหวัดหวัด เพราะพ่อปู่ชอบให้โชคกับคนทางไกล บางคนถูกหวยบ้าง บางคนได้เลื่อนขั้นทางหน้าที่การงานและทุกคนที่มากราบไหว้ ต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า อะไรที่ขอไปได้สมดั่งปรารถนาทุกประการ

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเชื่อและความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองทั้งในด้านปาฏิหาริย์ที่ป้าเองได้พบและเจอมากับตนเองเนื่องจากมีอาการป่วยหนักถึงขั้นรุนแรงเมื่อหมดที่พึ่งสุดท้ายคือพระยาโคตรบองขอให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บและไม่น่าเชื่อว่าคำขอที่ขอพระยาโคตรบองนั้นจะสามารถทำให้ป้าหายป่วยได้อย่างเหลือเชื่อ พระยาโคตรบองจึงมีความสำคัญและศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ที่คอยดูแลชาวบ้านทั้งใกล้และไกลให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา

ตัวอย่างที่ ๓

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางลำไพ สุวรรณทัพ (ชาวบ้าน)
ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๙ หมู่ ๔ ตำบลโรงช้าง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
อายุ ๕๔ ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่ ๔
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๐
ข้อมูลสัมภาษณ์

ป้ามีความเชื่อว่า พระยาโคตรบองท่านมีความศักดิ์สิทธิ์มาก คุณป้าเองได้เคยไปขอพรเรื่องความทุกข์ใจ เรื่องโรคภัยไข้เจ็บในตัวของคุณป้าเอง ขอพรขอให้เรื่องที่เป็นอยู่นั้นได้บรรเทาทุเลาอาการเจ็บปวดนี้ด้วย และเรื่องที่เพิ่งไปขอบนมาเมื่อไม่นานมานี้ขอให้ลูกได้เรียนต่อมหาวิทยาลัยที่ลูกตั้งใจไว้ ขอให้สอบติดในคณะที่ลูกหวังไว้ และผลที่ออกมาลูกก็สอบติดคณะครุศาสตร์ อย่างที่ลูกตั้งใจไว้ ตอนนี้กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ ๕ ปีสุดท้ายแล้ว ตอนนี้คุณป้าบอกว่ารอแก้บน บนลิเกคณะใหญ่ไว้ รอดูความสำเร็จของลูก และอยากขอบคุณพระยาโคตรบองที่เมื่อไปขอพรอะไรท่านท่านก็เมตตาและไม่เคยทำให้ผิดหวังเลยสักครั้งเดียว

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองมีความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องของการ ขอพรและกราบไหว้ ทั้งสุขภาพร่างกาย หน้าที่การงาน การเรียน เมื่อขอพรก็ได้ให้คำไว้ว่าจะแก้บนด้วยการนำคณะลิเกมาแสดง พระยาโคตรบองท่านเป็นผู้มีความเมตตาไม่ว่าจะเดือดร้อนอะไรพระยาโคตรบองก็ไม่เคยทำให้ผิดหวังเลยสักครั้ง

๓. ตัวอย่างตำนานพระยาโคตรบองในสถานะบนบานเพื่อสัมฤทธิผล และการแก้บนด้วยวิธีการต่างๆ

ตัวอย่างที่ ๑

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายสมบัติ ฉายศรี (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๖/๓ หมู่ ๘ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

อายุ ๖๖ ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ป.๔

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

ผู้คนต่างหลั่งไหลมากันไม่ขาดสายเพื่อมากราบไหว้ขอพร ส่วนมากที่มาจะมาจากต่างจังหวัดเพราะพระยาโคตรบอง(พ่อปู่)มีชื่อเสียงโด่งดังมาก ผู้คนที่มาบนกับท่านพอสมปรารถนาก็จะมาแก้บนกันของที่นำมาถวายก็ได้แก่ ข้าวหลามไข่ต้ม หมูต้ม หัวหมูต้ม ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นจะนำอะไรมาแก้บน ด้วยเหตุนี้เองท่านจึงเป็นที่มีชื่อเสียงจากการเล่าปากต่อปาก แต่คุณลุงเองนานๆก็จะไปกราบไหว้ครั้งหนึ่ง เพราะคุณลุงส่วนมากก็จะเข้าสวน แต่จะทำการใดๆคุณลุงก็จะนึกถึงท่านเพื่อปกปักรักษา และคุณลุงก็จะไปในช่วงที่มีงานประจำปีอาบน้ำพ่อปู่ (พระยาโคตรบอง)ปีละ ๑ ครั้ง มีตำรวจท่านหนึ่งอยู่ในตัวเมืองจังหวัดพิจิตรซึ่งเข้าไปในที่ประดิษฐานของท่าน พ่อปู่(พระยาโคตรบอง)ก็เข้าประทับร่างทรงของตำรวจทันที ผู้คนหมู่บ้านหลายหมู่บ้านแถวนั้นเคารพนับถือท่านและเป็นที่พึ่งทางใจ

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกเล่าขานกันปากต่อปากจากชาวบ้านที่ไม่ว่าจะขอพรพระยาโคตรบองด้วยสิ่งได้ก็ได้สมดังใจปรารถนา หรือแม้กระทั่งเคารพนับถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองให้รอดปลอดภัย ในทุกๆปีจะมีงานประจำปีจัดเพื่อบวงสรวงและแสดงความเคารพต่อพระยาโคตรบองเป็นประจำในทุกๆ ปี

ตัวอย่างที ๒

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางมะลิ ฉายศรี (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๔๖ หมู่ ๘ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

อายุ ๖๖ ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่ ๔

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

คุณป้ามะลิเล่าถึงพระยาโคตรบองว่ามีความศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญต่อครอบครัวของป้าและชาวพิจิตรมาก ป้ามะลิให้ความเคารพและนับถือพระยาโคตรบองมาก เพราะเมื่อป้ามีความทุกข์ใจเดือดร้อนป้าก็จะนึกถึงพ่อปู่ทุกครั้งเพื่อให้พ่อปู่ช่วยเหลือในสิ่งที่ป้าเดือดร้อน และป้าก็จะสมปรารถนาทุกครั้ง ป้ายังบอกอีกว่าพระยาโคตรบองมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วทั้งประเทศ ชาวบ้านต่างจังหวัดก็ให้ความเคารพนับถือท่าน เวลาประสบปัญหาเดือดร้อนก็จะมากราบไหว้ขอพร จนประสบความสำเร็จ และนำข้าวของ สิ่งของ มาแก้บนตามคำอธิษฐานที่บอกกับท่านไว้ บางคนก็แก้บนด้วยลิเก ทำให้เห็นว่าพระยาโคตรบองนั้นท่านศักดิ์สิทธิ์และไม่ควรหลบลู่ ไม่นั้นจะต้องเสียชีวิตเหมือนชายคนหนึ่งที่เคยเข้าไปในถ้ำของพ่อปู่ แล้วไปพูดจาดูถูกและเอาเท้าของตัวเองไปเหยียบที่แท่นนั่งของพ่อปู่ จนทำให้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด ชายคนนั้นถึงกับกระอักเลือดตัวเองและเสียชีวิตภายในถ้ำพ่อปู่ทันที ชาวบ้านต่างแตกตื่นตกใจกับเหตุการณ์นี้ และทำให้เห็นอิทธิฤทธิ์ความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบอง

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองมีความศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญต่อชาวพิจิตรมาก ในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือและกราบไหว้ขอพรในสิ่งที่เดือดร้อนใจและกลับได้รับความช่วยเหลือจากรพะยาโคตรบองให้สมดังใจปรารถนาทุกประการ ในด้านอภินิหารความศักดิ์สิทธิ์สำหรับผู้ที่ดูถูกและลบหลู่พระยาโคตรบองโดยการใช้เท้าไปเหยียบที่รูปปั้นของพระยาโคตรบอง จนทำให้ผู้นั้นกระอักเลือดจนถึงแก่ความตายในที่สุดแสดงให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองว่าเป็นที่เคารพนับถือและเป็นที่ยำเกรงของผู้คนทั่วไปอีกด้วย

ตัวอย่างที่ ๓

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางสังวาล ทองใบ (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๓๕/๑ หมู่ ๔ ตำบลโรงช้าง อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

อายุ ๖๐ ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ประถมศึกษาปีที่ ๔

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

ป้าเป็นคนพิจิตรตั้งแต่กำเนิด เกิดที่นี่โตมาที่นี่ ตั้งแต่ป้าจำความได้พ่อกับแม่ก็พาไปก่อสร้างศาลหลักเมืองปั้นรูปปั้นพ่อปู่ไปช่วยเค้ายกหินยกปูนบ้าง ป้านับถือพ่อปู่มากเพราะพ่อปู่ท่านศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพของชาวบ้านแถวนี้และชื่อเสียงของพ่อปู่ดังไปไกลถึงคนต่างถิ่นที่พากันมากราบไว้พ่อปู่ เพราะเวลาที่ป้ามีเรื่องไม่สบายใจหรืออยากขอให้พ่อปู่ช่วยอะไรป้าก็จะไปบนที่ศาลของพ่อปู่ขอให้สุขภาพร่างกายของป้าแข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บใดๆ เมื่อป้าขอป้าก็จะต้องไปแก้บนพวงมาลัยบ้าง ไข่ต้มบ้าง หัวหมูบ้าง เค้ามาขอกันไม่ให้ลูกชายติดทหารเกณฑ์ ของหาย เค้าก็สมดั่งใจคิดป้ายังเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อปู่และยังเคารพพ่อปูมาตลอดเพราะป้าเชื่อว่าพ่อปู่ท่านจะคอยช่วยเหลือป้าในยามที่ป้าเดือดร้อนหรือไม่สบายใจพ่อปู่จึงมีความสำคัญกับพวกเราชาวพิจิตรมาก ทุกๆปีเค้าก็มีการจัดงานบวงสรวงพ่อปู่ อาบน้ำพ่อปู่เป็นงานประจำปีในทุกๆปี วันที่ ๗-๙ เมษายน

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองมีความศักดิ์สิทธิ์ไม่ว่าใครเดือดร้อนหรือเรื่องราวทุกข์ใจแล้วมาขอความช่วยเหลือจากพระยาโคตรบองจะสมดั่งความตั้งใจทุกประการและมีการนำสิ่งของต่างๆมาถวายเพื่อถึงแสดงถึงความเคารพยำเกรงในความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองอีกด้วยและยังมีการจัดงานประจำปีให้กับพระยาโคตรบองเป็นประจำในทุกๆปี

๔. ตัวอย่างตำนานพระยาโคตรบองในสถานะตำนานพระยาโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติของหลวงปู่โง่นโสรโย

ตัวอย่างที่ ๑

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายเกลือ อยู่ทับ (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๒๓ หมู่ ๘ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

อายุ ๖๖ ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ป. ๔

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

ลุงเกิดที่พิจิตรที่นี่แหละตั้งแต่กำเนิด ลุงจำความได้ลุงก็เห็นหลวงพ่อโง่นท่านทรงนั่งทางในพบศาลหลักเมืองและหลวงพ่อท่านก็ได้จัดการบูรณะศาลหลักเมืองขึ้นที่เมืองเก่าและหลวงพ่อโง่นก็ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของเมืองพิจิตรแห่งนี้ หลวงพ่อโง่นจึงสร้างศาลพ่อปู่พระยาโคตรบองอยู่ภายใต้ศาลหลักเมืองด้วยตัวของหลวงพ่อโง่นเอง เพราะหลวงพ่อทรงเชื่อว่าพระยาโคตรบองท่านทรงเป็นเทวดาปกครองพื้นดิน ส่วนศาลหลักเมืองนั้นทรงเป็นเสมือนเทวดาปกครองบนสรวงสวรรค์ลุงอยู่ที่นี่มาหกสิบกว่าปีนี้เมืองเก่าที่นี่ไม่เคยที่จะมีเรื่องราวที่ทำให้เมืองเก่านี้ไม่สงบสุข ลุงจะไปกวาดลานและทำความสะอาดที่ศาลทุกๆเช้าเพราะลุงเชื่อว่าท่านจะปกครองให้ชาวเมืองเก่าอยู่อย่างเป็นสุข ลุงไม่เคยได้ขอหรือบนบานอะไรสักเท่าไหร่ที่ลุงเห็นก็จะเป็นคนต่างถิ่นที่เดินทางมาจากที่ไกลๆ ท่านชอบให้โชคคนทางไกล พ่อลุงเคยบอกว่าคนเมืองเก่าไม่ค่อยไปขอเหมือนอยู่ใกล้ก็ให้ความเคารพแต่ไม่ลบหลู่ แต่ก็มีเรื่องเล่าที่ลุงได้ฟังมาว่ามีคนร่ำรวยในเมืองพิจิตรมาที่ศาลของพ่อปู่พระยาโคตรบองและมาลบหลู่พ่อปูพระยาโคตรบองเอาขาพาดไปที่ศาลเมื่อกลับไปบ้านก็กระอักเลือดตาย เหมือนอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพ่อปู่พระยาโคตรบองที่ลุงได้ฟังมาลุงก็ยังเชื่อว่าพ่อปู่ยังอยู่กับพวกเราชาวเมืองเก่าจนถึงทุกวันนี้

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของศาลหลักเมืองและรูปปั้นพระยาโคตรบอง พระยาโคตรบองท่านทรงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพนับถือกันมาตั้งแต่ในอดีตและ พระยาโคตรบองท่านทรงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนทั้งในและนอกจังหวัดพิจิตร มาเคารพกราบไหว้เพื่อขอพรให้แก่ ตนเองและครอบครัว

ตัวอย่างที่ ๒

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายพาน ทองใบ (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๗๖/๑ หมู่ ๘ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

อายุ ๗๕ ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ป. ๔

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

เมื่อก่อนตอนที่ลุงเป็นเด็กลุงจำได้ว่าเค้ามีการเอาที่เวนคืนไปเป็นของหลวง สมัยนั้นผู้ว่าแสวง ศรีมาเสริม เป็นคนที่นำที่ชาวบ้านตรงนั้นไปสร้างเป็นศาลหลักเมืองและศาลพ่อปู่พระยาโคตรบอง ลุงก็จำได้ว่าหลวงพ่อโง่นท่านก็เป็นพระนะแต่ท่านปั้นรูปปั้นพ่อปู่พระยาโคตรบองด้วยตัวเองรูปปั้นเอียงนิดนึงก็เอามือตบไหล่ตัวเองสักสองทีรูปปั้นก็เท่ากัน หลวงพ่อโง่นนี่สำคัญลุงว่าเพราะมีความสำคัญทั้งในการหาที่ทางเพื่อทำเป็นศาลหลักเมือง ทั้งยังปั้นรูปปั้นพ่อปู่พระยาโคตรบองเพื่อให้ลูกหลานได้รู้ด้วยว่าพ่อปู่พระยาโคตรบองนี่แหละเป็นคนสร้างเมืองพิจิตร ให้ลูกหลานรุ่นหลังได้รู้ถึงความเป็นมา เมื่อก่อนก็มีร่างทรงพ่อปู่พระยาโคตรบองนี่แหละแต่เดี๋ยวนี้ตายไปกันหมดแล้วก็เหลือแค่ความเชื่อที่พวกลุงยังเชื่อ เพราะไม่มีใครหรอกที่จะไปลบหลู่และไม่เคารพพ่อปู่พระยาโคตรบองเพราะเมื่อก่อนก็มี**เจ๊กเพียว**คนในเมืองพิจิตรนี่แหละมาลบหลู่เอาขาวางพาดแล้วเค้าก็ลือกันว่า**เจ๊กเพียว**คนนี้ตาย คนเมืองเก่าจึงเชื่อว่าพ่อปู่นั้นศักดิ์สิทธ์อยู่คู่กับชาวเมืองเก่ามาช้านาน ก็เลยมีการจัดงานประจำปีเพื่อเป็นการระลึกถึง มีการสรงน้ำพ่อปู่ กราบไหว้ ขอและมีการแก้บนเป็นประจำทุกปี ใครขอได้มากก็ทำมากใครขอได้น้อยก็ทำน้อย เพราะส่วนใหญ่เค้าก็มาขอให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานให้เรียนต่อได้ให้มีงานทำ แล้วเค้าก็มาแก้บนกันชาวเมืองเก่าก็เหมือนใกล้เกลือกินด่างไม่ค่อยไปขออะไรพ่อปู่พระยาโคตรบองจะมีก็แต่คนต่างถิ่นมาได้โชคได้ลาภจากพ่อปู่พระยาโคตรบอง ใครทำของหายหรืออะไรที่หายไปอยากได้คืนการขอพ่อปู่ให้ช่วยบางคนก็สมหวังบางคนก็ผิดหวังแต่ลุงเห็นเค้ามาแก้บนกันบ่อย ลิเกบ้าง หนังบ้าง ถวายหัวหมูบ้างไก่บ้าง ลุงก็เลยคิดว่าพ่อปู่พระยาโคตรบองมีความสำคัญกับพวกเราชาวเมืองเก่ามาตลอด ลุงเชื่ออย่างนั้น

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองคือคนที่สร้างเมืองพิจิตรและพระยาโคตรบองยังมีคามสำคัญและศักดิ์สิทธิ์เพราะในทุกปีจะมีการจัดงานประจำปีเพื่อเป็นการระลึกถึงพระยาโคตรบอง ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพนับถือพระยาโคตรบองในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทางไสยศาสตร์เป็นที่พึ่งทางจิตใจอีกด้วย ในด้านอภินิหารมีผู้ชายคนหนึ่งชื่อเจ๊กเพียวได้ลบหลู่ความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองจนตนเองนั้นได้ถึงแก่ความตายแสดงให้เห็นว่าความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบองนั้นนอกจากจะให้คุณแล้วนั้นยังสามารถให้โทษได้เช่นกัน

ตัวอย่างที่ ๓

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางฉลวย นาคขำ (ชาวบ้าน)

ที่อยู่ปัจจุบัน ๑๒๑หมู่ ๘ ตำบล เมืองเก่า อ. เมือง จังหวัด พิจิตร

อายุ ๖๕ ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ป.๔

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์

พระยาโคตรบอง (พ่อปู่) ได้สร้างเมืองพิจิตรขึ้นมาเพราะเห็นว่า เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ และเหมาะแก่การทำพืชไร่ทางการเกษตร และมีครั้งหนึ่งได้ไปนิมิตในฝันของ หลวงปู่โง่นว่า ที่ ตำบลเมืองเก่า อ.เมือง จังหวัดพิจิตรว่าที่นี่เคยเป็นเมืองเก่าและยังเคยเป็นประตูเมืองในสมัยก่อน จึงอยากมาอยู่ที่นี่เพื่อดูแลลูกหลานชาวพิจิตร หลวงปู่โง่นจึงจัดสร้างศาลหลักเมือง และเป็นที่ประดิษฐานของพระยาโคตรบอง (พ่อปู่) ในปี พ.ศ ๒๕๑๐-๒๕๑๑ ร่วมกับจังหวัดพิจิตร และชาวบ้าน โดยมี นาง ฉลวย นาคขำในปัจจุบัน เป็นผู้ร่วมก่อสร้างด้วย หลังจากนั้นท่าน หลวงปู่โง่นก็ละสังขาร เมื่อวันที่ ๗ มีนาคม พ.ศ ๒๕๔๕ พระสงฆ์ และลูกศิษย์ที่นับถือได้ไปร่วมกันประกอบพิธีในการพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่โง่น ณ เมรุวัดพระพุทธบาทเขารวก ตำบล ทับคล้อ อำเภอ ตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี เสด็จมาพระราชทานเพลิงศพ หลวงปู่โง่นในครั้งนี้ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่คณะสงฆ์ และญาติ มิตร หลังจากที่

สร้างศาลหลักเมืองเสร็จ ก็มีคนทั้งในและนอกมากราบไหว้และขอพรที่ศาลหลักเมือง และพระยาโคตรบอง (พ่อปู่) ด้วยความเคารพและศรัทธาตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพระยาโคตรบองเป็นผู้ที่สร้างเมืองพิจิตร และมีหลวงปู่โง่นที่ทรงนิมิตเห็นสถานที่ตรงนี้ว่าเคยเป็นศาลหลักเมืองเก่าจึงได้ขุดและสร้างศาลหลักเมืองและเป็นที่ตั้งรูปปั้นของพระยาโคตรบองในปัจจุบัน ซึ่งหลวงปู่โง่นท่านก็มีความสำคัญเพราะถ้าไม่มารทำรูปปั้นศาลขึ้นมา ชาวบ้านก็ไม่มีใครรู้ว่าพระยาโคตรบองเป็นไง หลวงปู่โง่นจึงเป็นบุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่ง

การเล่าขานตำนานพระยาโคตรบองในยุคปัจจุบัน

งานประเพณีสงกรานต์ สรงน้ำพ่อปู่ บูชาหลักเมือง ย้อนร้อยประวัติศาสตร์เมืองพิจิตร ประจำปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ในทุกปีจะมีงานประเพณีนี้ในวันที่ ๗-๙ เมษายน ของทุกๆปีและภายในงานมีนิทรรศการและการแสดงแสง สี เสียง เพื่อกล่าวขานถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดพิจิตรและความเป็นมาของผู้สร้างเมืองพิจิตร งานประเพณีนี้แสดงให้เห็นว่าชาวพิจิตรให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมืองพิจิตรที่น่าสนใจและควรเผยแพร่และสืบสานกันต่อไป สิ่งที่เป็นที่น่าสนใจและเป็นจุดเด่นของงานนี้คือการแสดง แสง สี เสียง ย้อนร้อยประวัติศาสตร์เมืองพิจิตร พระกฤดาพ่อปู่ สถิตคู่ธานี บารมีองค์ราชันย์ มีการแสดง แสง สี เสียงย้อนรอยอดีตก่อนที่จะมาการสร้างเมืองพิจิตรและประวัติความเป็นมาจนเป็นเมืองพิจิตรในปัจจุบัน ตำนานเล่าว่าพระยาโคตมเทวราชเจ้าเมืองละโว้ ได้หนีทัพของขอมเดินมาทางเมืองชัยบวรและได้ตั้งเมืองขึ้นที่นี่ คืออำเภอโพทะเลในปัจจุบัน พระยาโคตรมะเทวราชมีพระโอรสหนึ่งพระองค์ผู้มีพระปรีชาสามารถในด้านการรบ การต่อสู้รวมไปถึงการเป็นผู้ปกครองที่ดี นั่นคือ เจ้ากาญจนกุมาร หรือพระยาโคตรบองในปัจจุบัน เมื่อเจ้ากาญจนกุมารมีพระชันมามากขึ้นและเพียบพร้อมที่จะปกครองเมืองจึงได้เสด็จมาที่เมือง สระหลวงและเล็งเห็นความอุดมสมบูรณ์ของเมืองสระหลวงซึ่งเหมาะแก่การตั้งเป็นเมือง เจ้ากาญจนกุมารจึงได้สั่งให้ทหารสร้างเมืองสระหลวงขึ้นซึ่งในปัจจุบันคือ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตรจึงเกิดเป็นหมู่บ้านเมืองเก่าเมืองพิจิตรขึ้น มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงให้เห็นอยู่ในปัจจุบันมีวัดมหาธาตุที่สร้างในสมัยของเจ้ากาญจนกุมารซึ่งมีประเพณีการตักบาตรตามรอยของเจ้ากาญจนกุมารมาตั้งแต่ในสมัยอดีตจนถึงในปัจจุบัน

ภาพที่ 2 การแสดง แสง สี เสียงประกอบจินตภาพ ย้อนร้อยประวัติศาสตร์ “พระกฤดาพ่อปู่ สถิตคู่ธานี บารมีองค์ราชันย์” ตอน ตำนานพระยาโคตรบอง ผู้สร้างเมืองพิจิตร ณ วัดมหาธาตุ อุทยานเมืองเก่า จังหวัดพิจิตร เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๖๐

สรุปผลการวิจัย

๑. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (การให้คุณและให้โทษ) จากการศึกษาวิจัยพบว่า ชาวบ้านไปกราบไหว้บูชาศาลหลักเมืองถึงจะพบประวัติและรูปปั้นพระยาโคตรบองและยังมีชาวบ้านแถวนั้น ที่ไปขอให้ท่านช่วยในเรื่องต่างๆ เช่น หน้าที่การงาน โชคลาภ และขอให้อยู่แบบร่มเย็นเป็นสุข และชาวบ้านก็ยังได้ตามความสมปารถนา บางคนก็ขอให้ถูกเลขรางวัล ก็ได้ตามคำขอที่ขอไว้ และบางคนก็ได้มีการบนบานศาลกล่าวไว้ เมื่อได้แล้วก็กลับมาแก้บน เพราะเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระยาโคตรบอง (พ่อปู่) ส่วนใครมาลบหลู่ก็จะมีอันเป็นไปต่างๆนา ตัวอย่างเช่น เจ๊กเพียวที่ไปหลบหลู่ (พ่อปู่)

ด้วยคำพูดที่ดูหมิ่น ดูแคลน ก็มีอันเป็นไปถึงแก่ชีวิต ส่วนคนต่อมา คือหลวงปู่โง่น ที่เผลอแอบไปหยิบกล้วย ที่มีคนเอามาถวายให้กิน ถึงกับขากรรไกรค้าง ต้องรีบไปขอขมาถึงหาย นี้เป็นความศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเชื่อถือกันมา โดยพบว่าชาวบ้านนับถือพระยาโคตรบองในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์จำนวน ๘๐ คน

๒. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะการรักษาโรค จากการศึกษาวิจัยพบว่า ท่านที่มากราบไหว้บูชาพระยาโคตรบอง มีความเชื่อด้านการขอพรจากการให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บทั้งหมด ๗ ท่าน จากการสัมภาษณ์ ๘๐ ท่าน เป็นชาวบ้านที่อยู่ละแวกศาลพ่อปู่โคตรบอง ที่มากราบไหว้ขอพรพระยาโคตรบอง ทุกคนมีความหวังที่จะหายจากโรคภัยที่รุมเร้ามาก หวังว่าเมื่อมากราบขอพร พระยาโคตรบองแล้วจะอาการดีขึ้นจากการทรมานทางกาย และท่านที่มาขอพรก็ได้ประสบความสำเร็จจากการมากราบไหว้ขอพรจาก พระยาโคตรบอง อย่างที่ตั้งใจไว้ ทุกท่านที่มากราบไหว้ขอพรจึงมีความศรัทธาและเห็นความศักดิ์สิทธิ์ของท่านโดยเชื่อและนับถืออย่างใจจริง และได้ยึดท่านเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจตลอดมาไม่ว่าจะทำอะไร ถึงอยู่ไกลใจก็ยังระลึกถึงท่านเสมอโดยชาวบ้านนับถือพระยาโคตรบองในสถานะการรักษาโรคจำนวน ๗ คน

๓. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะบนบานเพื่อสัมฤทธิผล และการแก้บนด้วยวิธีการต่างๆ จากการศึกษาวิจัยพบว่า ในความเชื่อของชาวบ้านนั้นพระยาโคตรบองเป็นที่พึงทางจิตใจของชาวบ้านเป็นอย่างมากทั้งชาวจังหวัดพิจิตรและต่างจังหวัดว่าด้วยเรื่องการบนนี้ ไม่ว่าจะเป็นการบนเรื่องการเจ็บป่วยให้หายดี การบนเรื่องของหาย การบนเรื่องการสอบติดข้าราชการ การสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัย ทั้งหน้าที่การงาน และเรื่องครอบครัวและเรื่องต่างๆที่ผู้นั้นได้รับความทุกข์ร้อนใจ ก็จะมาบนกับพระยาโคตรบองในเรื่องที่ตนเองนั้นประสบอยู่ก็จะได้รับผลสำเร็จดั่งที่ใจคิดทุกประการเมื่อได้ดั่งที่ใจปารถนาแล้วก็มาแก้บน ของที่นำมาแก้บนนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้ที่บนนั้นบนด้วยอะไร เช่น ลิเก นางรำ ภาพยนตร์ ไข่ต้ม ไก่ต้ม หมูต้ม พวงมาลัย ฯลฯ เป็นต้น โดยชาวบ้านนับถือพระยาโคตรบองในสถานะบนบานเพื่อสัมฤทธิผล และการแก้บนด้วยวิธีการต่างๆพบจำนวน ๑๓ คน

๔. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะตำนานพระยาโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติของหลวงปู่โง่นโสรโย จากการศึกษาวิจัยพบว่าสถานะตำนานพระยาโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติของหลวงปู่โง่น โสรโย จากบทสัมภาษณ์ได้มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ของหลวงปู่โง่นที่มีต่อพระยาโคตรบองและศาลหลักเมือง คือหลวงปู่โง่นท่านเป็นผู้บูรณะและสร้างศาลหลักเมืองขึ้นมาโดยมีผู้ว่าแสวง ศรีมาเสริมเป็นผู้ช่วยในการสร้าง และท่านยังเป็นคนปั้นรูปปั้นพระยาโคตรบองขึ้นมาก่อนที่จะมีการบูรณะศาลหลักเมืองขึ้นมาใหม่ หลวงปู่โง่นได้ฝันเห็นกระดูกของคนโบราณเป็นจำนวนมากที่บริเวณศาลหลักเมือง หลวงปู่โง่นจึงสั่งให้ขุดดินบริเวณนั้นและบูรณะศาลหลักเมืองใหม่ทั้งหมด เมื่อหลวงปู่โง่นนำรูปปั้นพระยาโคตรบองหรือพ่อปู่มาไว้ด้านบนแต่รูปปั้นนั้นเอียงลงทำอย่างไรก็ไม่ตรงและเมื่อนำลงไปไว้ในอุโมงค์รูปปั้นนั้นก็กลับมาตรงเหมือนเดิม เชื่อกันว่าพระยาโคตรบองท่านเป็นเทพปกปักรักษาพื้นดินโดยชาวบ้านนับถือพระยาโคตรบองในสถานะตำนานพระยาโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติของหลวงปู่โง่น โสรโย พบจำนวน ๑๙ คน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสรุปว่า พบตำนานของพระยาโคตรบองในสถานะใดมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

๑. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (การให้คุณและให้โทษ) พบจำนวน ๘๐ คน

๒. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะตำนานพระยาโคตรบองและความสัมพันธ์กับประวัติของหลวงปู่โง่นโสรโย พบจำนวน ๑๙ คน

๓. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะบนบานเพื่อสัมฤทธิผล และการแก้บนด้วยวิธีการต่างๆ พบจำนวน ๑๓ คน

๔. ตำนานพระยาโคตรบองในสถานะการรักษาโรค พบจำนวน ๗ คน

ชาวพิจิตรในตำบลเมืองเก่าและโรงช้างจดจำพระยาโคตรบองในรูปแบบของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือมากที่สุด เพราะพระยาโคตรบองเป็นผู้ที่สร้างเมืองพิจิตรขึ้น อีกทั้งพระยาโคตรบองยังเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่เคารพบูชาและกราบไหว้ตั้งแต่ในอดีตมาจนถึงปัจจุบันเพราะเชื่อว่าเมื่อขอพรสิ่งใดทุกสิ่งก็จะสมดังความปรารถนา แต่ทั้งนี้ชาวพิจิตรก็ควรยึดถือในความดีและสิ่งศักดิ์ที่ชาวพิจิตรเคารพนับถือใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ชีวิตนั้นมีความสุข พระยาโคตรบองจึงนับได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ชาวพิจิตรและชาวต่างจังหวัดเคารพกราบไหว้ในความศักดิ์สิทธิ์ของท่าน เห็นได้จากในปัจจุบันยังมีการจัดงานบวงสรวงพระยาโคตรบองเป็นประจำในทุกๆ ปีในเทศกาลสงกรานต์ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและความศรัทธา ในความศักดิ์สิทธิ์ของ พระยาโคตรบองเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังทำให้คนรุ่นหลังได้รู้จักและตระหนักถึงความสำคัญและความเป็นมาของพระยาโคตร บองอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์ อาจารย์ผู้สอนรายวิชา ภท.๓๙๓ ระเบียบวิธีวิจัยทางภาษาไทย ที่ได้สอนทฤษฎีระเบียบวิธีวิจัยและขอขอบคุณคณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อาจารย์ภัครพล แสงเงิน ขอขอบพระคุณชาวบ้านตำบลเมืองเก่า และตำบลโรงช้าง จังหวัดพิจิตรที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์วิจัยพระยาโคตรบองในครั้งนี้ เป็นอย่างดี ประโยชน์อันใดที่จะเกิดแก่วิจัยเรื่องนี้ ขอถวายเป็นเครื่องบูชาแด่พระยาโคตรบองเทวราชบุตรของพระยาโคตมเทวราช พระผู้สร้างเมืองพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (๒๕๕๐). **ปกิณกวัฒนธรรม จังหวัดพิจิตร.** กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์. แผ่นหินศิลาจารึกหน้าศาลหลักเมือง จังหวัดพิจิตร

สมัย สุทธิธรรม. (๒๕๔๒). **สารคดีชุดถิ่นทองของไทย พิจิตร.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อต่อศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ: กรณีศึกษาตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

AN ANALYSIS STUDY TO BELIEFS OF SARN POO-TA AND SARN NAM KHAM: A CASE STUDY OF TAMBON KUDTAD AMPHOE NONGNAKHAM, KHONKAEN PROVINCE

สิริยากร สุโพธิ์* กฤตภาส บำรุง และ ภัครพล แสงเงิน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : oaie1995@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อต่อศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ: กรณีศึกษาตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำของชาวบ้าน บ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่าจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน อายุ 50 ปีขึ้นไป ชาวบ้านเชื่อว่าศาลทั้ง 2 ศาลมีความศักดิ์สิทธิ์ โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ สถานะการบนบานเพื่อสัมฤทธิ์ผล การบนบานขอให้สอบติดข้าราชการครู, ขอให้ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง,ขอให้ได้ไปทำงานที่ต่างประเทศ พบจำนวน 19 คน สถานะการบนบานด้านเกษตรกรรม การขอให้ฝนตกตามฤดูกาล ขอให้พืชผลทางการเกษตรได้ผลผลิตที่ดี พบจำนวน 17 คน สถานะการบนบานเพื่อรักษาโรค การขอให้มีสุขภาพแข็งแรง การขอให้หายป่วยจากโรคภัยไข้เจ็บ พบจำนวน 14 คน ชาวบ้านบ้านสะอาด ในตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น มีความเชื่อในด้านสถานะการบนบานเพื่อสัมฤทธิ์ผล การขอให้สอบติดข้าราชการครู,ขอให้ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง,ขอให้ได้ไปทำงานที่ต่างประเทศมากที่สุดเพราะชาวบ้านเชื่อว่าศาลนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์จริงและมีอายุมากกว่า 100 ปี โดยชาวบ้านจะจดจำศาลปู่ตาในรูปแบบของสถานะการบนบานเพื่อสัมฤทธิ์ผลและรักษาโรคมากกว่าศาลน้ำคำเพราะศาลปู่ตาตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้าน ชาวบ้านเชื่อว่ามีวิญญาณบรรพบุรุษคอยปกปักรักษาคุ้มครองคนในพื้นที่อยู่ถ้าขอสิ่งใดก็จะสมดังปรารถนา ส่วนศาลน้ำคำนั้นชาวบ้านจะจดจำในรูปแบบของสถานะการบนบานด้านเกษตรกรรม เนื่องจากศาลน้ำคำตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านจึงเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านจดจำศาลน้ำคำในสถานะนี้มากกว่าศาลปู่ตา สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาเฉพาะหมู่บ้านบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ เนื่องจากศาลทั้ง 2 ศาลนี้ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ของหมู่บ้าน บ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ ก่อนที่ปัจจุบันชาวบ้านจะทำพิธีอัญเชิญศาลน้ำคำไปไว้ที่บริเวณเชิงเขา จากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ สามารถเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่นที่มีต่อชาวบ้านในพื้นที่ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันได้

คำสำคัญ : การศึกษาวิเคราะห์ ความเชื่อศาลปู่ตาศาลน้ำคำ จังหวัดขอนแก่น

Abstract

Thisresearch aims analysis study to beliefsofSarn Poo-ta and Sarn Nam Kham: A case study of TambonKudtadAmphoeNongnakham, KhonkaenProvince.The content is divided into 5 chapters on the dealing respectively with the significance of the problems, literature review,the ritual analysis of Sarn Poo-ta and Sarn Nam Kham, The present ritual of Sarn Poo-ta and Sarn Nam Kham, conclusion and suggestions.Theresult to found that infaiththothevarious status can numberize.1. Vibrant status for achievement there were 19 methods2. Agricultural Vessel Status There were 17 methods3. A status of the healing ofthedisease were 14 participants. The people of Kudtadcitywas memorize in Sarn Poo-ta and Sarn Nam Kham In the form of promises to achieve the most successful because it is believedboth are sacred and respectful get support and work abroad.That is because the villagers believe that when they bless something, everything will be as desirable.

Keywords : an analysis study beliefs Sarn Poo-ta and Sarn Nam Kham

บทนำ

ชื่อตำบลกุดธาตุ มีที่มาจากกุดธาตุ หรือธาตุดูกญาคู แบ่งการปกครองออกเป็น 16 หมู่บ้านได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านกุดธาตุ หมู่ที่ 2 บ้านกุดธาตุ หมู่ 3 บ้านหัวภู หมู่ที่ 4 บ้านสะอาด หมู่ที่ 5 บ้านสะอาด หมู่ที่ 6 บ้านโนนลาน หมู่ที่ 7 บ้านหัวนาหม่อ หมู่ที่ 8 บ้านหนองแวง หมู่ที่ 9 บ้านนาดี หมู่ที่ 10 บ้านโคก หมู่ที่ 11 บ้านดอนพระ หมู่ที่ 12 บ้านกุดธาตุน้อย หมู่ที่ 13 บ้านนาดี หมู่ที่ 14 บ้านหนองแวง หมู่ที่ 15 บ้านหัวนาหม่อ หมู่ที่ 16 บ้านโนนนกทา ตำบลกุดธาตุ ในอดีตที่ผ่านมาเป็นที่ตั้งของชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีอายุระหว่าง 3,500 - 4,000ปี ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ตั้งของหมู่ที่ 16 บ้านโนนนกทา ตำบลกุดธาตุ ซึ่งเป็นแหล่งโบราณคดีในยุคหินใหม่มีลักษณะเป็นเนินเตี้ยๆ ขนาด 100 x 150 เมตร โดยกรมศิลปากรร่วมกับวิทยาลัยฮาวายร่วมกันขุดค้นระหว่างปีพ.ศ. 2509 - 2511 ได้มีการขุดค้นพบเครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือหินรูปต่างๆ และหลุมฝังศพจำนวน 115 หลุม เป็นโครงกระดูกมนุษย์หินยุคใหม่เป็นเพศหญิง 2 โครง เพศชาย 2 โครง และเด็ก 11 โครง มนุษย์หินยุคใหม่รู้จักการเพาะปลูกข้าวแล้ว ซึ่งจากการขุดค้นพบแกลบข้าวในภาชนะ อีกทั้งยังรู้จักการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการเพาะปลูก จากการขุดค้นยังพบอีกว่าแหล่งโบราณคดีโนนนกทาอยู่ในช่วงยุคสำริด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้โลหะมีอายุราว 3,000 - 3,500 ปี กลุ่มคนในยุคนี้มีพัฒนาการด้านเทคโนโลยีขึ้นอีกระดับหนึ่ง คือสามารถผลิตวัตถุจากโลหะสำริด มีการขุดค้นพบหัวขวานสำริด ใบหอก หัวลูกธนู และกำไลข้อมือ ปัจจุบันยังมิได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ร่องรอยอดีตอีกแห่งของตำบลกุดธาตุ คือกุดธาตุหรือธาตุดูกญาคูตั้งอยู่ที่บ้านกุดธาตุ หมู่ที่ 2 ตำบลกุดธาตุ เป็นโบราณสถานพระธาตุขนาดเล็กก่ออิฐสอปูนเป็นพระธาตุทรงสี่เหลี่ยมสภาพชำรุดหักพังส่วนฐานปูนสึกกร่อนมองเห็นอิฐเปลือยส่วนยอดหักหายไป คาดว่า น่าจะเป็นธาตุเจดีย์ที่สร้างไว้ในช่วงวัฒนธรรมล้านช้าง (ราวพุทธศตวรรษที่ 22-24) เป็นที่ตั้งของชุมชนในสมัยนั้น ปัจจุบันขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้วและได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 57 วันที่ 22 ตุลาคม 248 (ข้อมูลจาก: http://www.kk.ru.ac.th/tb_kt_nk.htm. วันที่ค้นข้อมูล : 31 มกราคม 2560).

ศาลปู่ตา ตั้งอยู่บริเวณบึงหินลาดในหมู่บ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ศาลปู่ตามีอายุมากกว่า 80 ปี เป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความเคารพและนับถือเพราะเชื่อว่าศาลนี้เปรียบเสมือนบรรพบุรุษที่คอยปกปักรักษาประจำหมู่บ้านบ้านสะอาด ซึ่งในทุกๆ ปีจะมีการทำพิธีบวงสรวง และขอพรให้ศาลปู่ตาคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตราย

ศาลปู่ตา ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นศาลประจำหมู่บ้านที่มีวิญญาณบรรพบุรุษสิงสถิตอยู่ เพื่อคอยดูแลปกปักรักษาคนในหมู่บ้าน ซึ่งทุกปีจะมีการทำบุญประจำหมู่บ้านชาวบ้านเรียกว่า “บุญเบิกบ้าน” เพื่อขอให้ศาลปู่ตาปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย สิ่งที่ไม่ดีนั้นออกไปจากหมู่บ้าน และขอให้มีแต่สิ่งดีๆ นั้นเข้ามาและศาลแห่งนี้ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ศาลน้ำคำ มีที่มาจากบริเวณนั้นเป็นต้นน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ห้วยน้ำไหล” ในอดีตศาลน้ำคำตั้งอยู่ในพื้นที่ป่ารก ตั้งอยู่ที่เชิงเขารอยต่อระหว่างบ้านสะอาดและบ้านกุดธาตุในตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่นซึ่งมีอายุมากกว่า 100 ปี ในสมัยนั้นศาลนี้ยังไม่เป็นที่รู้จักในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งต่อมาปู่ขุนอัง สมใจ เป็นผู้นำชาวบ้านมาพัฒนาพื้นที่บริเวณศาลน้ำคำจากป่ารกก็กลายเป็นพื้นที่ราบ และศาลน้ำคำนี้ก็กลายเป็นที่รู้จักของชาวบ้านและได้ทำพิธีบวงสรวงบูชาตั้งแต่นั้นมา ซึ่งศาลน้ำคำถือได้ว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้านตำบลกุดธาตุทั้ง 16 หมู่บ้าน (รังสี สุขันธ์ วันที่ 31 มกราคม 2560)

ศาลน้ำคำ ในอดีตเคยเป็นทางผ่านของทหารโบราณขณะไปทำศึกสงคราม และใน ปัจจุบันชาวบ้านเชื่อว่ามีวิญญาณทหารโบราณสิงสถิตอยู่ ณ ศาลน้ำคำ ซึ่งศาลน้ำคำนี้เป็นที่รู้จัก กันอย่างแพร่หลายในหมู่บ้าน บ้านสะอาดและพื้นที่ใกล้เคียง ในทุกปีหลังเทศกาลสงกรานต์ ชาวบ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน 1.บ้านสะอาด 2.บ้านกุดธาตุ 3.บ้านดอนพระ 4.บ้านนาหม่อ 5.บ้านโนนลาน และ6.บ้านกุดธาตุน้อย จะร่วมใจกันทำบุญโดย จุดบั้งไฟจำนวน 3 บั้งเพื่อเสี่ยงทาย โดยบั้งที่ 1 จุดเพื่อเสี่ยงทายฟ้าฝน บั้งที่ 2 จุดเพื่อเสี่ยงทายความเป็นอยู่ของชาวบ้านในตำลบกุดธาตุและบั้งที่3 จุดเพื่อเสี่ยงทายให้สัตว์เลี้ยงมีความแข็งแรงไม่เจ็บป่วย และทำพิธีบวงสรวง ซึ่งจะมีเครื่องเซ่นไหว้บูชา อาทิ เหล้าป่า น้ำมะพร้าว กล้วย ส้ม แตงโม องุ่น ไก่ต้ม บุหรี่ หมากพลู เครื่องคาวหวานเป็นต้น นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อในเรื่องของการบนบานศาลกล่าวในเรื่องขอฟ้าขอฝนขอให้ไม่ติดทหารและขอให้ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำของชาวบ้าน บ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งศาลปู่ตาและศาลน้ำคำเป็นศาลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและกราบไหว้สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษยาวนานกว่า 100 ปี โดยชาวบ้านเชื่อว่าศาลปู่ตาและศาลน้ำคำมีวิญญาณบรรพบุรุษและวิญญาณทหารโบราณสิงสถิตอยู่ เพื่อปกป้องและคุ้มครองชาวบ้าน ชาวบ้านจึงให้ความเคารพนับถือและจัดพิธีกรรมบวงสรวง

ศาลทั้งสองแห่งนี้เป็นประจำตลอดทุกปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาความเชื่อสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำของชาวบ้านบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ทบทวนวรรณกรรม สำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่เรื่องพิธีกรรมสำคัญของศาลปู่ตาและศาลน้ำคำจำนวน 30 คน อายุ 50 ปีขึ้นไป

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล, วิเคราะห์และจำแนกความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรม

3.1.ความเชื่อของสถานะการบนบานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล (การขอให้สอบติดข้าราชการครู,การขอให้ได้รับชัยชนะการเลือกตั้ง,ขอให้ได้ไปทำงานที่ต่างประเทศ)

3.2.ความเชื่อของสถานะการบนบานด้านเกษตรกรรม (การขอให้ฝนตกตามฤดูกาล,การขอให้พืชผลทางการเกษตรได้ผลผลิตที่ดี)

3.3.ความเชื่อของสถานะการบนบานด้านการรักษาโรค (การขอให้มีสุขภาพแข็งแรง,การขอให้คนและสัตว์เลี้ยงไม่เจ็บไข้ได้ป่วย)

4. ขั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

การวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรม

ความเชื่อสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ จำแนกความเชื่อออกเป็น 3 ด้านคือ 1.ความเชื่อด้านการบนบานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล 2.ความเชื่อด้านเกษตรกรรม 3.ความเชื่อด้านการรักษาโรค

1. ตัวอย่างสถานะการบนบานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล

ความเชื่อด้านสถานะการบนบานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำของชาวบ้านบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น พบความเชื่อด้านนี้ทั้งหมด 19 คน ในจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 19 คน ขอในด้านการสอบติดข้าราชการครู, ด้านการชนะการลงสมัครเลือกตั้ง,ด้านการไม่ให้ติดทหาร

ตัวอย่างที่ 1

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางเลื่อมใส พลงาม

ที่อยู่ปัจจุบัน 88 หมู่ 4 ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 59 ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลปู่ตามีอายุไม่ต่ำกว่า 200 ปี ซึ่งชาวบ้านไปกราบไหว้อยู่เป็นประจำ ซึ่งแม่เคยไปบนเรื่องการแข่งสรภัญญะให้ชนะเลิศถ้าประสบผลสำเร็จจะถวายผลไม้๙อย่างพร้อมกับอาหารหวาน เมื่อไปแข่งปรากฏว่าแม่ก็ชนะเลิศกลับมาจึงได้นำสิ่งที่ตนได้ไปบนไว้มาถวาย ส่วนลูกหลานคนที่จะไปทำงานที่ต่างประเทศก็ไปขอท่านให้เดินทางปลอดภัยและมีตำแหน่งที่ดีเมื่อสำเร็จแล้วก็จะกลับมานำของมาถวาย

ศาลน้ำคำชาวบ้านในตำบลกุดธาตุป้าเชื่อว่ามีอายุพอๆกับศาลปู่ตาจะร่วมกันทำบุญใหญ่เพื่ออุทิศบุญกุศลให้กับดวงวิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อแสดงถึงความเคารพนับถือและในพิธีจะมีพระสงฆ์ของแต่ละหมู่บ้านมาร่วมทำพิธีสวดมนต์และมีการทำความสะอาดบริเวณศาลน้ำคำเพื่อให้สะดวกต่อการเดินทางเข้าไปกราบไหว้ ในปัจจุบันเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางเพราะมีคนแวะเวียนมากราบไหว้อยู่ไม่ขาดสาย

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์ศาลปู่ตานี้ศักดิ์สิทธิ์จริงเพราะชาวบ้านได้เคยไปบนบานเรื่องขอให้แข่งสรภัญญะชนะเลิศ และปรากฏว่าชนะเลิศจริงๆ และบนบานเรื่องลูกหลานไปทำงานเมืองนอกให้ท่านคุ้มครองปกปักรักษาและก็ประสบผลสำเร็จก็ได้นำของมาถวาย ส่วนศาลน้ำคำนั้นผู้ให้สัมภาษณ์ก็ให้ความเคารพนับถือและกราบไหว้มาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 2

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์นายสูญนาค จันดาเบ้า

ที่อยู่ปัจจุบัน 5 หมู่ 4 ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 71 ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลปู่ตาส่วนตัวตานั้นเชื่อว่าน่าจะมีอายุมากกว่า100ปี ทุกวันนี้ก็ยังไปกราบไหว้อยู่เป็นประจำ ลูกหลานเคยไปบนเรื่องขอให้สอบติดครู บนไปเมืองนอกขอให้ท่านคุ้มครองปกปักรักษา และลุงเองเคยบนเรื่องการได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และหลังจากที่ไปบนได้ไม่นานก็ปรากฏว่าประสบผลสำเร็จจริงๆ จึงได้ นำผลไม้ อาทิ กล้วย มะพร้าว มะม่วง ส้มโอ อาหารหวาน ผ้าถุง ผ้าขาวม้าไปถวาย ส่วนตัวตาเชื่อว่าศาลแห่งนี้ ศักดิ์สิทธิ์จริงๆ

ศาลน้ำคำมีอายุมากกว่า 100 ปี ตาจะอยู่ในคณะของกลองยาวที่ทำพิธีแห่ไปทำบุญที่ศาลน้ำคำใน อดีตคณะของกลองยาวจะทำพิธีทุกๆ ปี เพราะทำพิธี 3 วัน แต่ในปัจจุบันทำพิธีแบบรวบรัดจึงคือทำแค่วันเดียวคือหลังสงกรานต์ไม่วันที่ 17 ก็วันที่ 18 เมษายน จึงทำให้คณะกลองยาวนั้นไม่ได้ไปทำพิธีอีกเนื่องจากมีเวลา น้อยในการทำพิธีแต่ก่อนชาวบ้านจะร่วมใจกันไปร่วมพิธีเป็นจำนวนมากแต่ในปัจจุบันมีชาวบ้านไปทำพิธีกันน้อยลง ตาเองถึงแม้ปัจจุบันจะไปร่วมพิธีนานๆ ครั้งแต่ก็ยังเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นและนับถือมาจนถึงปัจจุบัน

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าศาลทั้งสองศาลนี้ถือได้ว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้านเป็นอย่างมากนอกจากจะไปกราบไหว้บูชาแล้วยังมีการไปบนบานในเรื่องของการขอให้สอบติดครู บนไปเมืองนอกขอให้ท่านคุ้มครองปกปักรักษา และบนเรื่องการขอให้ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และก็ประสบผลสำเร็จตามที่ได้ไปบนจึงได้มีการนำผลไม้ ผ้าถุง ผ้าขาวม้าไปถวายและชาวบ้านก็เชื่อว่าศาลทั้งสองศาลนี้ศักดิ์สิทธิ์จริงและให้ความเคารพนับถือมาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 3

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นายนิกร ยันต์ตะพัน

ที่อยู่ปัจจุบัน 45 หมู่ 4 ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 53 ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลปู่ตาเป็นศาลเก่าแก่ที่สุดในชุมชนบ้านสะอาด ซึ่งตั้งขึ้นพร้อมกับหมู่บ้าน และถือเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์จริง ซึ่งในทุกปีก็จะมีการทำบุญใหญ่ในสถานที่แห่งนี้ชาวบ้านก็จะนำอาหารหวานมาวายเป็นจำนวนมาก ผมก็มีความเชื่อว่าท่านศักดิ์สิทธิ์จริงเพราะผมเองก็เคยบนบานก่อนที่จะลงสมัครเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านว่าขอให้ได้รับตำแหน่ง ถ้าได้เป็นจะนำอาหารหวานมาถวายพร้อมกับผ้าขาวและพวงมาลัย พอถึงวันเลือกตั้งผลก็ปรากฏว่าผมชนะการเลือกตั้ง จึงได้นำสิ่งที่ผมบนบานไว้ไปถวาย

ศาลน้ำคำเป็นศาลที่ชาวบ้านในตำบลกุดธาตุให้ความเคารพเป็นอย่างมากเพราะเชื่อว่ามีมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งมีอายุมากกว่า 150 ปี ในเดือนเมษายนของทุกปีจะมีพิธีทำบุญตักบาตรที่ศาลแห่งนี้ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่สิงสถิตอยู่ที่แห่งนั้น ให้ปกปักรักษาชาวบ้านในตำบลกุดธาตุในการทำพิธีแต่ละครั้งจะมีพระสงฆ์จากวัดทั้ง 6 วัด ในตำบลกุดธาตุที่เป็นผู้นำในการทำพิธีต่างๆ พร้อมกับชาวบ้าน

บทวิเคราะห์

ชาวบ้านมีความเชื่อและศรัทธาศาลน้ำคำและศาลปูตาเป็นอย่างมากเพราะถือเป็นที่การสืบทอดประเพณีอีกอย่างหนึ่งของคนในชุมชนที่มีมาตั้งแต่โบราณจนมาถึงปัจจุบัน จึงทำให้ความเชื่อนี้ได้ฝังอยู่ภายในจิตใจของคนในชุมชน และจะเห็นได้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ก็เคยไปบนบานเกี่ยวกับการลงสมัครเลือกตั้งเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล เมื่อประสบผลสำเร็จก็นำสิ่งของที่ตนบนไว้มาถวาย

2 .ตัวอย่างสถานะการบนบานด้านเกษตรกรรม

ความเชื่อด้านสถานะการบนบานด้านเกษตรกรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำของชาวบ้านบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น พบความเชื่อด้านนี้ทั้งหมด 17 คน ในจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 17 คน ขอให้พืชผลทางการเกษตรได้ผลผลิตที่ดี ,ขอให้ฝนตกตามฤดูกาล

ตัวอย่างที่ 1

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์นางทองริน วงษ์ศรี

ที่อยู่ปัจจุบัน 21 หมู่ 4ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 77 ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา**ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลปู่ตาเชื่อว่ามีอายุมากกว่า 100 ปี ซึ่งชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญเพื่อขอพรให้แคล้วคลาดปลอดภัย หลายคนที่จะไปทำงานที่ต่างประเทศก็จะไปบนบานเพื่อให้ได้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน บางคนก็บนบานให้สอบบรรจุครูติด เมื่อสำเร็จแล้วก็จะนำสิ่งที่ตนได้บนบานไว้มาถวายซึ่งจะเป็นอาหารหวานเท่านั้น อาทิ ลอดช่อง ขนมชั้น ข้าวลอดช่องฯ

ศาลน้ำคำเคยไปตั้งแต่สมัยสาวๆ ซึ่งจะมีหลายหมู่บ้านเข้าร่วมพิธีและจะมีการจุดบั้งไฟเสี่ยงทายฟ้าฝนและขอพรเพื่อให้ตกต้องตามฤดูกาลและเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีชาวบ้านแถวนั้นมีความเชื่อว่าถ้านำพวงมาลัยหรือดอกไม้ไปกราบไหว้อยู่ตลอดก็จะมีโชคลาภเกิดกับครอบครัว

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าชาวบ้านให้ความเคารพนับถือศาลปู่ตาและศาลน้ำคำกันเป็นอย่างมากและนิยมไปบนบานในเรื่องต่างๆไม่ว่าจะเป็น การบนเรื่องไปทำงานต่างประเทศให้ศาลปู่ตาท่านปกปักรักษา บนเรื่องสอบติดครู และบนบานเรื่องฟ้าฝนให้ตกต้องตามฤดูกาลเพื่อให้ผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ดี ซึ่งเมื่อสิ่งที่ได้บนบานไปแล้วนั้นประสบผลสำเร็จก็จะนำอาหารหวาน พวงมาลัยและดอกไม้มาถวาย และในปัจจุบันทั้งสองศาลนี้ก็ถือได้ว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้านและชาวบ้านก็ให้ความเคารพนับถือและกราบไหว้มาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 2

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์นางทองซ่าน คำมุงคุณ

ที่อยู่ปัจจุบัน 10 หมู่ 4 ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 73 ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา**ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลปู่ตาตั้งแต่เกิดมาพ่อกับแม่ก็พาไปกราบไหว้ศาลนี้อยู่เป็นประจำเพราะเชื่อว่าเป็นศาลศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านที่ชาวบ้านบ้านสะอาดนั้นให้ความเคารพนับถือมีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปีอย่างแน่นอน และยายเองก็เคยไปบนบานขอพรจากท่านเมื่อหลายปีก่อนป้าได้ป่วยไข้ไม่มีเรี่ยวแรงและไอไม่หยุด ไปหาหมอซื้อยามากินก็ไม่เบาลง จึงได้ไปบนบานขอพรจากศาลปู่ตาที่ยายไปกราบไหว้อยู่เป็นประจำว่าขอให้ยายมีสุขภาพที่แข็งแรง มีเรี่ยวแรงในการเดินและหายจากอาการป่วยไข้ ซึ่งหลังจากนั้นไม่นานอาการป่วยของยายก็เบาลงมีเรี่ยวแรงมากขึ้นกว่าเดิม ยายจึงได้นำของไปถวายเป็นอาหารหวาน และผลไม้และจากเหตุการณ์นี้ก็ทำให้ยายเคารพและกราบไหว้ศาลปู่ตามาจนถึงปัจจุบัน

ศาลน้ำคำตอนเป็นเด็กพ่อและแม่ของยายพาไปกราบไหว้ขอพรอยู่เป็นประจำแต่เมื่อท่านเสียไปและยายเองก็มีอายุมากขึ้น อีกอย่างทางไปศาลน้ำคำนี้ก็ถือว่าไกลมากยายจึงไม่ได้ไปกราบไหว้ ปัจจุบันนี้ 2 – 3 ปีจะไปครั้งหนึ่งไปทำบุญกับชาวบ้านทั้ง 6 หมู่บ้าน ซึ่งถือว่าทำบุญนี้เป็นการทำบุญใหญ่ และยายก็เคยไปบนบานขอพรจากท่านขอให้ไร่นาเกษตรกรรมนั้นได้ผลผลิตที่ดี จากนั้นยายก็จะนำผลไม้มาถวาย และถึงแม้ปัจจุบันยายจะไปกราบไหว้ท่านนานๆไปที ยายก็ยังเชื่อว่าท่านนั้นศักดิ์สิทธิ์จริง

บทวิเคราะห์

จะเห็นได้ว่าทั้งศาลปู่ตานี้มีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปีเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เคยไปบนบานศาลกล่าวเรื่องขอให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงหายจากอาการป่วยไข้และก็ประสบผลสำเร็จทำให้เห็นว่าศาลปู่ตานั้นศักดิ์สิทธิ์จริงส่วนศาลน้ำคำนั้น นานๆครั้งผู้ให้สัมภาษณ์ถึงจะไปกราบไหว้และก็ยังได้เคยไปบนบานขอพรจากศาลน้ำคำในเรื่องของการ

ขอให้ไร่นาเกษตรกรรมนั้นได้ผลผลิตที่ดีและมีการนำผลไม้ไปถวายและถึงแม้นานๆ ครั้งจะไปกราบไหว้และทำพิธีแต่ก็ยังคงเคารพนับถือทั้งสองศาลนี้มาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 3

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์นางทองพูล จันดาเบ้า

ที่อยู่ปัจจุบัน 100 หมู่ 5 ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 69 ปี **เพศ** ชาย **วุฒิการศึกษา** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลปู่ตาและศาลน้ำคำเป็นศาลที่มีความเก่าแก่ มีอายุมากกว่า 130 ปี ถือเป็นสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้าน และชาวบ้านมีความเชื่อว่าดวงวิญญาณที่สิงสถิตอยู่ในศาลจะคอยปกปักรักษาคน ในชุมชนให้แคล้วคลาดปลอดภัย ไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน ซึ่งหลังสงกรานต์ทุกวันที่ 16-17 เมษายน ของทุกปี ชาวบ้านจะร่วมใจกันทำบุญใหญ่ คือวันที่ 16 เมษายน จะทำบุญที่ศาลปู่ตา และวันที่ 17 เมษายน จะทำบุญที่ศาลน้ำคำ ซึ่งชาวบ้านส่วนมากก็จะมีการบนบานบอกกล่าวต่อศาลให้ได้ผลิตทางเกษตรที่ดี มีให้ฝนตกตามฤดูกาล

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าศาลปู่ตาและศาลน้ำคำนี้มีอายุเก่าแก่และศักดิ์สิทธิ์ มีการร่วมใจกันทำบุญของชาวบ้านในตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่นและชาวบ้านเองก็ได้ไปบนบานต่อศาลน้ำคำเพื่อให้ฝนตกตามฤดูการเพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรมให้ได้ผลผลิตที่ดี ซึ่งถือได้ว่าทั้งศาลปู่ตาและศาลน้ำคำนี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน ทำให้ปัจจุบันชาวบ้านนิยมไปกราบไหว้ขอพรอยู่เป็นประจำ

3 .ตัวอย่างสถานะการบนบานเพื่อรักษาโรค

ความเชื่อด้านสถานะการบนบานเพื่อรักษาโรคที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำของชาวบ้านบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น พบความเชื่อด้านนี้ทั้งหมด 14 คน ในจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 14 คน ขอในด้านการขอให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง,ขอให้สัตว์เลี้ยงไม่เจ็บไข้ได้ป่วย

ตัวอย่างที่ 1

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางคำพันธ์ สาทันตา

ที่อยู่ปัจจุบัน 3 หมู่ 4 ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 73 ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา**ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลปู่ตามีอายุมากกว่า 100 ปี เป็นศาลที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านบ้านสะอาด ซึ่งยายเองก็เคยไปบนบานเรื่องของสุขภาพที่ไม่ค่อยแข็งแรง เวลาเดินก็ไม่มีแรง กินอะไรก็ไม่ค่อยอร่อย มีคนแนะนำให้ไปขอพรจากศาลปู่ตา จึงได้ลองไปขอดู จากนั้นก็ถือว่าดีขึ้นกินอะไรได้เยอะขึ้นแต่เรี่ยวแรงก็ไม่ถึงกับหายแต่ถือว่าเดินได้มากกว่าเดิมยายจึงได้นำผลไม้ไปถวายและกราบไหว้บูชาอยู่เป็นประจำ

ศาลน้ำคำ ปัจจุบันก็ยังไปร่วมพิธีกับชาวบ้านโดยนั่งรถมอเตอร์ไซค์ไป ในอดีตบริเวณศาลน้ำคำนี้เป็นพื้นที่ป่ารกยากต่อการเดินไปกราบไหว้บูชา ต่อมาชาวบ้านก็ร่วมใจกันทำความสะอาดบริเวณรอบๆ ศาลน้ำคำทำให้ปัจจุบันทางไปกราบไหว้บูชาและบริเวณรอบๆ ศาลน้ำคำสะอาดขึ้นกว่าเดิมและสะดวกต่อการมากราบไหว้ พิธีบวงสรวงศาลน้ำคำนั้นจะเป็นการร่วมใจมาทำบุญของชาวบ้านในตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่นซึ่งจะทำทุกๆ ปีหลังเทศกาลสงกรานต์และได้เคยไปบนบานขอฟ้าขอฝนและขอให้เกษตรกรรมไร่นาได้ผลผลิตที่ดี ได้เหลาไม้เป็นรูปดาบ รูปปืน และนำผลไม้ไปถวายและเคารพนับถือมาจนถึงปัจจุบัน

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านให้ความเคารพนับถือศาลทั้งสองแห่งนี้อยู่เป็นประจำเนื่องจากศาลปู่ตาเป็นศาลที่ตั้งประจำหมู่บ้านบ้านสะอาด ส่วนศาลน้ำคำนั้นเป็นศาลที่ชาวบ้านทั้งหมดในตำบลกุดธาตุเคารพนับถือและกราบไหว้ มีการไปบนบานขอพรให้หายจากโรคภัยที่เป็นอยู่และก็ประสบผลสำเร็จ ชาวบ้านก็จะนำผลไม้มาถวาย ส่วนศาลน้ำคำนั้นชาวบ้านก็ได้ไปบนบานขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลเพื่อให้มีน้ำไว้ใช้ในพื้นที่เกษตรกรรม มีการนำผลไม้และไม้ที่เหลาเป็นรูป

ดาบรูปปืนไปถวายเป็นการตอบแทนอย่างหนึ่งซึ่งในปัจจุบันในการทำพิธีบวงสรวงศาลปู่ตาและศาลน้ำคำนั้นก็จัดทำขึ้นอยู่ในทุกๆ ปี

ตัวอย่างที่ 2

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นางนวลละออง จันดาเบ้า

ที่อยู่ปัจจุบัน 168 หมู่ 5 ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 51 ปี **เพศ** หญิง**วุฒิการศึกษา** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลน้ำคำเป็นศาลที่มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมากที่ชาวบ้านให้ความนับถือและสักการะไม่มีใครกล้าลบหลู่ท่านซึ่งการทำบุญต่างๆ ชาวบ้านก็จะร่วมกันทำบุญหลายหมู่บ้านมาทำบุญพร้อมกันและได้จัดพิธีขอฟ้าขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาลเพื่อให้ชาวบ้านนั้นจะได้ทำอาชีพเกษตรกร บางคนก็บนบานขอให้หายจากโรคที่เป็นอยู่และถ้าโรคนั้นหายดีขึ้นจริงๆ ชาวบ้านที่บนบานไว้ก็จะมาแก้บนตามสิ่งที่ชาวบ้านนั้นได้บนไว้โดยจะนำผลไม้ อาหารหวานและผ้าถุงมาถวาย

บทวิเคราะห์

จากบทสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวบ้านที่มีความเชื่อมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าศาลน้ำคำนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์จริงและชาวบ้านได้ทำพิธีบวงสรวงศาลทั้งสองศาลนี้มาตั้งแต่อดีตนับได้ว่ามีมาอย่างยาวนาน และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวบ้านในตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่นมาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 3

ชื่อผู้ที่ให้สัมภาษณ์ นางถวัลย์ สุขันธ์

ที่อยู่ปัจจุบัน 33 หมู่ 5ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

อายุ 65 ปี **เพศ** หญิง **วุฒิการศึกษา** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560

ข้อมูลสัมภาษณ์

ศาลน้ำคำนี้ได้ยินมาตั้งแต่ยังเด็ก ๆ เป็นที่สิงสถิตของวิญญาณที่ปกปักรักษาห้วยน้ำไหล ของเซ่นที่ป้านำไปไหว้จะมีเหล้า ไก่ ดอกไม้ ธูปเทียน เพื่อขอฟ้าขอฝนทำไร่ทำนาเพราะถือเป็นน้ำสายหลักของคนในตำบลกุดธาตุ ส่วนศาลปู่ตามีอยู่เหตุการณ์ที่จำได้ขึ้นใจและทำให้เคารพและนับถือศาลปู่ตามาจนถึงปัจจุบัน คือเมื่อหลายปีก่อนลูกชาย ชื่อนายทวีชัย สุภารัตน์ เกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ ทำให้กระดูกและซี่โครงหักหลายท่อนใช้เวลานานในการรักษาจึงตัดสินใจไปขอพรจากศาลปู่ตาให้ลูกชายหายวันหายคืนและจากนั้น3เดือนปรากฏว่าลูกชายอาการดีขึ้นมากและได้ออกจากโรงพยาบาลมารักษาตัวที่บ้าน ทำให้เหตุการณ์นี้ป้าไม่เคยลืมและเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาลปู่ตามาจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิจัย

จากบทสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าศาลน้ำคำนี้เป็นศาลที่มีมานานชาวบ้านนิยมไปกราบไหว้เพราะเชื่อว่ามีวิญญาณสิงสถิตอยู่และชาวบ้านนิยมไปขอพรเรื่องฟ้าฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ส่วนศาลปู่ตานั้นผู้ให้สัมภาษณ์เชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์จริงเพราะเคยได้ไปบนบานเรื่องการขอให้ลูกชายที่ประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์นั้นหายและหลังจากบนนั้นอาการของลูกชายที่ป่วยก็ดีขึ้นนั่นจึงทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์มากราบไหว้ขอพรศาลปู่ตามาจนถึงปัจจุบัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำของชาวบ้าน บ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ความเชื่อสถานะต่างๆ ที่ชาวบ้านตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. สถานะการบนบานเพื่อสัมฤทธิ์ผลและการแก้บนด้วยวิธีต่างๆ พบจำนวน 19 คน
2. สถานะการบนบานด้านเกษตรกรรม และการแก้บนด้วยวิธีต่างๆ พบจำนวน 17 คน
3. สถานะการบนบานเพื่อรักษาโรค และการแก้บนด้วยวิธีการต่างๆ พบจำนวน 14 คน

ชาวบ้านบ้านสะอาด ในตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น มีความเชื่อในด้านสถานะการบนบานเพื่อสัมฤทธิ์ผล การขอให้สอบติดข้าราชการครู,ขอให้ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง,ขอให้ได้ไปทำงานที่ต่างประเทศมากที่สุดเพราะ

ชาวบ้านเชื่อว่าศาลนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์จริงและมีอายุมากกว่า 100 ปี โดยชาวบ้านจะจดจำศาลปู่ตาในรูปแบบของสถานะการบนบานเพื่อสัมฤทธิ์ผลและรักษาโรคมากกว่าศาลน้ำคำเพราะศาลปู่ตาตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงเชื่อว่ามีวิญญาณบรรพบุรุษคอยปกปักรักษาคุ้มครองคนในพื้นที่อยู่ถ้าขอสิ่งใดก็จะสมดังปรารถนา ส่วนศาลน้ำคำนั้นชาวบ้านจะจดจำในรูปแบบของสถานะการบนบานด้านเกษตรกรรม เนื่องจากศาลน้ำคำตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านจึงเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านจดจำศาลน้ำคำในสถานะนี้มากกว่าศาลปู่ตา จากการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อสำคัญที่ปรากฏในพิธีกรรมการบูชาศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ สามารถเป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของศาลปู่ตาและศาลน้ำคำ ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่นที่มีต่อชาวบ้านในพื้นที่ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์ คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่ ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาอาจารย์ภัครพล แสงเงิน และขอขอบพระคุณชาวบ้านตำบลกุดธาตุอำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์วิจัยความเชื่อในศาลปู่ตาและศาลน้ำคำในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลตำบลกุดธาตุกิ่งอำเภอหนองนาคำ. (2560). ข้อมูลตำบลกุดธาตุกิ่งอำเภอหนองนาคำ. จังหวัดขอนแก่น. เข้าถึงได้จาก: http://www.kk.ru.ac.th/tb_kt_nk.htm. (วันที่ค้นข้อมูล : 31 มกราคม 2560).

คำพันธ์ สาทันตา. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.

นวลละออง จันดาเบ้า. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.

ถวัลย์ สุขันธ์. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.

ทองซ่าน คำมุงคุณ. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560.

ทองพูล จันดาเบ้า. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560.

ทองริน วงษ์ศรี. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560.

นิกร ยันต์ตะพัน. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560.

เลื่อมใส พลงาม. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560.

สูญนาค จันดาเบ้า. (2560). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560.

การศึกษาวิเคราะห์หลักทิศ 6 จากพฤติกรรมของตัวละครใน เรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

AN ANALYTICAL STUDIES OF SIXTH DISA FROM BEHAVIOR OF CHARACTER IN SAMKOK CHAOPRAYA PHRAKHLANG (HON) VERSIONS

ธราธร เกิดใหม่* ศราวุฒิ ทรัพย์นาคี และ ภัครพล แสงเงิน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : ohmrally2@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์หลักทิศ 6 จากพฤติกรรมของตัวละครเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เนื้อหาแบ่งเป็น 5 บท ว่าด้วยความเป็นมาของปัญหา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักทิศ 6 บทวิเคราะห์หลักทิศทั้ง 6 ของเหตุการณ์จากตัวละครในวรรณกรรมสามก๊ก ผลการวิจัย หลักธรรมทิศ 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเมื่อนำมาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) สามารถเรียงลำดับหลักธรรมทิศ 6 จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เหฏฐิมทิศ ทิศเบื้องล่าง คือ เจ้านายกับลูกน้อง มีทั้งหมด 15 เหตุการณ์ อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้ายคือ ทิศเหนือ ได้แก่ มิตรสหายมีทั้งหมด 13 เหตุการณ์ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้าคือ ทิศตะวันออก ได้แก่มารดาบิดา มีทั้งหมด 5 เหตุการณ์ ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลังคือ ทิศตะวันตก ได้แก่ บุตรภรรยา มีทั้งหมด 3 เหตุการณ์ ทักษิณทิศ ทิศเบื้องขวา คือ ทิศใต้ ได้แก่ ครูอาจารย์ มีทั้งหมด 2 เหตุการณ์ อุปริมทิศ ทิศเบื้องบนคือ สมณพราหมณ์ มีทั้งหมด 1 เหตุการณ์ คุณธรรมทิศ 6 ด้านที่พบมากที่สุด คือ ทิศเบื้องล่าง (เจ้านายกับลูกน้อง) และอันดับรองลงมาคือ ทิศเบื้องซ้าย (มิตรสหาย) แสดงให้เห็นว่า สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มุ่งสอนในด้านความสัมพันธ์ในระบบเจ้านาย ลูกน้องและการใช้ชีวิตระหว่างมิตรสหายมากที่สุดเนื่องมาจากสามก๊กเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง และเกี่ยวข้องกับการสู้รบ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมิตรสหาย ดังนั้นเหตุการณ์ของตัวละครในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) แสดงถึงหลักธรรมทิศ 6 อันเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : หลักทิศ 6 ตัวละคร สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

Abstract

This research aims to study An Analytical studies of Sixth Disa from behavior of character in Samkok Chaopraya Phrakhlang (Hon) Versions. The content is divided into five chapters on the dealing respectively with the significance of the problems, literature review, The Sixth Disa, An analysis on the Disa 6 in Samkok (Chao Phrayaphrakhlang Hon Version), conclusions and suggestions. It can numberize less to than now. Heta Thima Disa (The below side is act between master & liegeman) found 15 events. Uttara Disa (The left side is act to friends) found 13 events. Puratthima Disa (The forward side is act for father & mother) found 5 events. Patchima Disa (The back side is act between son and wife) found 3 events. Thaksina Disa (The right side is a teacher) found 2 events. Uparima Disa (The above side is a monk) found 1 events. The most Sixth Disa is the below side and the left side. It shows to Samkok (Chao Phrayaphrakhlang Hon Version is concentrate to a relationship with master system and a procees be act to friends. Samkok is a rule literature is a master system and about war is friends. Then, Samkok (Chao Phrayaphrakhlang Hon Version can show a Sixth disa is a relationships between person.

Keywords : sixth disa character Samkok Chaopraya Phrakhlang (Hon) versions

บทนำ

หนังสือสามก๊กไม่ใช่เป็นพงศาวดารสามัญ ชาวจีนเรียกว่า สามก๊กจี่ แปลว่าจดหมายเหตุเรื่องสามก๊ก เป็นหนังสือที่ผู้เชี่ยวชาญของจีนเลือกเอามา เรื่องในพงศาวดารตอนหนึ่งมาแต่งขึ้น โดยที่แต่งขึ้นเพื่อที่จะให้เป็นหนังสือศึกษากลยุทธ์การเมืองและการทำศึกสงคราม เป็นหนังสือที่แต่งดี จึงทำให้เป็นที่นิยมกันอย่างมาก ในประวัติของสามก๊กนั้น อดีตเป็นนิทานเล่าต่อกันมา เมื่อถึงราชวงศ์ถัง (พ.ศ. 1161 – 1449) มีการเล่นงิ้วขึ้น จึงนำเอาเนื้อเรื่องสามก๊กไปแสดงด้วยต่อมาถึงราชวงศ์หงวน (พ.ศ. 1820 – 1910) การแต่งหนังสือมีความเฟื่องฟูขึ้น จนถึงสมัยราชวงศ์ไต้เหม็ง (พ.ศ. 1911 – 2186) มีนักปราชญ์ชาวจีนเมืองจิ๋วซื่อ ล่อกวนตง แต่งหนังสือสามก๊กขึ้น เขาเป็นคนที่ทะเยอทะยานทางการเมืองโดยมีความคิดที่จะตั้งตัวเป็นเจ้า แต่ไม่ประสบผลสำเร็จจึงหันไปเอาดีทางการแต่งนิยาย ซึ่งล่อกวนตงแต่งหนังสือสามก๊กไว้ 120 ตอน ต่อมามีนักปราชญ์ชาวจีนอีก 2 คน ชื่อ เม่าจงกัง คิดที่จะแต่งหนังสือสามก๊ก จึงแต่งคำอธิบายคำกลางเพิ่มเข้าไป แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญกิมเสียถ่าง เป็นผู้ตรวจ กิมเสียถ่างมีความชอบเกี่ยวกับหนังสือสามก๊กจึงช่วยแก้ไขคำและความหมาย แล้วมอบให้เม่าจงกังไปตีพิมพ์ จากนั้นสามก๊กก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั้งในจีนและต่างประเทศ (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2554: 1)

สามก๊กฉบับภาษาไทยมีคำบอกเล่าสืบต่อกันมาว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง(หน) แปล ทรงเป็นธุระในการที่จะแต่งหนังสือขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) มุ่งให้รายละเอียดด้านตำราพิชัยสงคราม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหนังสือที่ดี บำรุงสติปัญญาผู้คนในบ้านเมือง เป็นจุดมุ่งหมายสำคัญ

สามก๊กเป็นวรรณคดีเรื่องยาว ฉะนั้นต้องมีคณะกรรมการแปลความหลายคนกรมพระยาดำรงราชานุ-ภาพทรงสันนิษฐานว่าเพราะเจ้าพระยาพระคลังถึงแก่อสัญกรรมก่อน ผู้อื่นอำนวยการแปล คนเรียบเรียงภาษาไทยและเกลาสำนวนก็เป็นคนละชุดกัน ความลักลั่นและคลาดเคลื่อนเหล่านั้นเหล่านั้นไม่ถึงกับทำให้เนื้อหาที่สำคัญและสาระของเรื่องเสียไป แต่แสดงให้เห็นว่าการแปลเรื่องสามก๊กเป็นงานใหญ่ ใช้คนมาก จึงจะให้สมบูรณ์โดยไม่มีเป็นเรื่องที่ยากในการแปลและปรับปรุงให้เหมาะสมกับคนไทย เจ้าพระยาพระคลังเปลี่ยนรูปแบบการประพันธ์และการดำเนินเรื่องใหม่ ในเนื้อเรื่องมีการเติม ตัด เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย ซึ่งรูปแบบการประพันธ์ของภาษาจีน เป็นนิยายร้อยแก้วสลับกับร้อยกรอง เนื้อเรื่องซ่อนเงื่อนแล้วคลี่คลาย มีลักษณะการเล่าย้อน เรื่องบางตอนไม่บอกรายละเอียดชัดให้ผู้อ่านตีความเอาเอง ส่วนฉบับภาษาไทยเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบร้อยแก้วล้วน ส่วนที่เป็นร้อยกรองถูกตัดออก ถ้าตัดไม่ได้จะอธิบายเรื่องที่อ้างถึงให้ชัดเจนเพื่อให้คนไทยอ่านเข้าใจ ทำให้เรื่องที่เข้าใจยากถูกตัดออกหมด หากการแปลสามก๊ก ไม่ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นและเหมาะสมแล้ว เรื่องนี้อาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การแปลสามก๊กให้เหมาะสมกับคนไทยอย่างกลมกลืน เรื่องนี้ได้รับความนิยมอย่างสูงจึงเป็นความสำเร็จที่น่ายกย่องอย่างสูง (ถาวร สิกขโกศล, 2557: 186)

สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลังหน นอกจากจะมีคุณค่าทางด้านการแปลที่มีความสละสลวยเหมาะสมกับเนื้อหาแปลได้ทั้ง “อรรถ” และ “รส”แล้วนอกจากนี้คณะผู้วิจัยเห็นว่าในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน) ยังเต็มไปด้วยข้อคิดและคติเตือนใจโดยเฉพาะด้านหลักธรรมทิศหกซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาว่าด้วยการปฏิบัติต่อคนรอบข้างซึ่งเป็นหลักที่ควรยึดถือและนำมาปฏิบัติ ทั้งที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลรอบตัวเรานั้นมีความสำคัญและควรที่จะปฏิบัติตัวด้วยความเคารพความเชื่อถือ ความเกรงใจต่อบุคคลทั้งหกทิศได้ถูกต้อง โดยวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก มีเหตุการณ์ของตัวละครอยู่มากที่สื่อให้เห็นถึงหลักธรรมทิศทั้ง 6

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทิศทั้ง 6 ของเหตุการณ์จากตัวละครในวรรณกรรมเรื่องสามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน)

วิธีดำเนินการวิจัย

1) ทบทวนวรรณกรรม สำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสามก๊ก, หลักทิศ 6

2) ขั้นรวบรวม ข้อมูลเหตุการณ์ของตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงหลักทิศ 6

3) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์หลักทิศ 6 ของเหตุการณ์แต่ละตัวละครต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4) ขั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดหลักทิศ 6 จากคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์(พระพรหมคุณาภรณ์, 2551 : 191-196)

ที่กล่าว ทิศ 6 หมายถึง บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ดุจทิศที่อยู่รอบตัว

1. ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า คือ ทิศตะวันออก ได้แก่ บิดามารดา เพราะเป็นผู้มีอุปการระแก่เรามาก่อน

2. ทักษิณทิศ ทิศเบื้องขวา คือ ทิศใต้ ได้แก่ ครูอาจารย์ เพราะเป็นทักขิไณยบุคคลควรแก่การบูชาคุณ

3. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง คือ ทิศตะวันตก ได้แก่ บุตรภรรยา เพราะมีขึ้นภายหลังและคอยเป็นกำลังสนับสนุนอยู่ข้างหลัง

4. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย คือ ทิศเหนือ ได้แก่ มิตรสหาย เพราะเป็นผู้ช่วยให้ข้ามพ้นอุปสรรคภัยอันตราย และเป็นกำลังสนับสนุน ให้บรรลุความสำเร็จ

5. เหฏฐิมทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ เจ้านายกับลูกน้อง เพราะเป็นผู้ช่วยทำการงานต่างๆเป็นฐานกำลังให้

6. อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ คือ พระสงฆ์เพราะเป็นผู้สูงด้วยคุณธรรมและเป็นผู้นำทางจิตใจ

(พระพรหมคุณาภรณ์, 2551 : 191-196)

1. ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า คือ ทิศตะวันออก ได้ แก่ บิดามารดา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังนี้

ตอน อ้องอุ้นใช้เตียวเสี้ยนทำอุบายนางงามเพื่อให้ลิโป้ผิดใจกับตั๋งโต๊ะ

ขณะนั้นบ้านเมืองของจีนได้มีปัญหาเกี่ยวกับการแย่งชิงแผ่นดิน และมีทหารชื่อตั๋งโต๊ะเข้ามาเป็นใหญ่คอยคุมอยู่เบื้องหลังขององค์ฮ่องเต้ กดขี่ข่มเหงขุนนางและประชาชน จนขุนนางอาวุโสอ้องอุ้นทนไม่ได้จึงคิดหาแผนการที่จะกำจัดตั๋งโต๊ะ จากนั้นอ้องอุ้นก็เห็นลูกสาวบุญธรรมชื่อเตียวเสี้ยนก็เลยคิดแผนการให้ตั่งโต๊ะกับลิโป้ทะเลาะกันเรื่องผู้หญิงจึงไปขอร้องเพื่อให้เตียวเสี้ยนช่วย เตียวเสี้ยนจึงตอบไปว่า บุญคุณของท่านที่มีต่อข้าที่เก็บมาเลี้ยงตอบแทนเท่าไรก็ไม่หมดถึงชีวิตข้าก็ให้“ได้และ” เตียวเสี้ยนก็ทำสำเร็จ

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1, 2554: 131)

จากเนื้อหาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเตียวเสี้ยนปฏิบัติตนต่อบิดาบุญธรรมด้วยความเคารพและกตัญญูเป็นอย่างมาก เพราะอ้องอุ้นถึงไม่ใช่บิดาที่แท้จริงของเตียวเสี้ยน แต่เตียวเสี้ยนรักและนับถืออ้องอุ้นมาก และอีกประการคือเตียวเสี้ยนไม่ได้ทำเพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อบิดาบุญธรรมเพียงอย่างเดียวแต่ส่งผลให้แผ่นดินมีความสงบสุขดังเดิมอีกด้วย

ตอน ชีซีกลับมาดูแลมารดา

ชีซีเป็นขุนนางและ ครอบครัวของชีซีก็อยู่ในกองทัพของโจโฉ แต่ชีซีได้ไปอยู่รับใช้เล่าปี่เพราะเล่าปี่มีคุณธรรมมาก จากนั้นโจโฉจึงทำหนังสือปลอมที่ส่งจากมารดาของชีซีส่งมาแจ้งว่า “ขณะนี้มารดาถูกโจโฉจับตัวให้รีบกลับมา ถ้าไม่กลับมาโจโฉก็อาจจะฆ่าแม่ได้” ชีซีจึงร้องไห้แล้วบอกกับเล่าปี่ว่า ข้ายังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณมารดาเลย ถ้าไม่กลับไปกลัวโจโฉจะฆ่ามารดา ข้าขอกลับไปตอบแทนบุญคุณมารดาของข้าก่อน

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 702)

จากเนื้อหาข้างต้น สื่อให้เห็นว่าชีซีเป็นบุคคลที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ โดยการปฏิบัติตนในการนึกถึงบุญคุณของมารดา ถึงแม้จะเป็นกลลวงของโจโฉ แต่ชีซีก็เป็นห่วงมารดาของตนทำให้รู้ว่าบุญคุณของมารดาควรตอบแทน แลควรกลับไปดูแลมารดาของตนให้ดี

ตอน กวนเป๋งนับถือกวนอูเป็นบิดาบุญธรรม

หลังจากที่กวนอูได้ออกมาจากทัพโจโฉแล้ว ก็ได้ตามหาเล่าปี่จึงมาถึงเมืองกิจิ๋ว และได้พบกับเจ้าเมืองชื่อกวนเต๋ง ซึ่งกวนเต๋งมีบุตรชายชื่อกวนเป๋ง กวนเป๋งชื่นชอบกวนอูมาก เพราะที่กวนอูมีนิสัยที่ซื่อสัตย์มากและเฉียบขาดในเรื่องการทำศึก จึงทำให้กวนเป๋งขอเป็นลูกบุญธรรมของกวนอู และได้ติดตามกวนอูไปทุกที่ ไม่ว่าจะทำศึกสงครามที่ใด ก็ตามไปทำศึกด้วยตลอด

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 537)

จากเนื้อหาข้างต้น สื่อให้เห็นว่ากวนเป๋งได้นับถือกวนอูมาก จึงขอเป็นบุตรบุญธรรมของกวนอู และได้ปฏิบัติตัวให้สมกับเป็นบุตรจริงๆ ทั้งยังตอบแทนบุญคุณด้วยการช่วยกวนอูทำศึกสงครามและได้ติดตามคอยดูแลพ่อบุญธรรมอย่างกวนอูเสมือนเป็นพ่อลูกกันจริงๆ

2. ทักษิณทิศ ทิศเบื้องขวา คือ ทิศใต้ ได้ แก่ ครูอาจารย์ ที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังนี้

ตอน เล่าปี่ไปเยือนกระท่อมของขงเบ้ง

เล่าปี่ได้เดินทางหาที่ปรึกษามาเพื่อชี้แนะในเรื่องทำศึก ก็ไปเจอสุมาเต็กโชและซีซีได้แนะนำเล่าปี่เพื่อไปพบจูกัดเหลียงหรือขงเบ้ง ซึ่งเล่าปี่ได้ไปหาขงเบ้งที่บ้านกระท่อมของขงเบ้งถึงสามครั้ง โดยลึกๆแล้วขงเบ้งต้องการที่จะลองใจเล่าปี่ จากนั้นเล่าปี่ก็มาหาขงเบ้งเป็นครั้งที่สาม ก็พบขงเบ้งนอนอยู่ในบ้าน และเล่าปี่กับขงเบ้งก็ได้สนทนากัน ขงเบ้งได้ลองใจถามถึงความมีคุณธรรมและอุดมการณ์ที่จะฟื้นฟูแผ่นดิน ด้วยขงเบ้งเป็นคนที่เก่งมีความรู้มาก เกี่ยวกับการทำศึกในตำราพิชัยสงคราม กลการทำศึกสงคราม และดินฟ้าอากาศ สภาพภูมิประเทศ หรือแม้กระทั่งการอ่านจิตใจของผู้คน พอสนทนากันจบ เล่าปี่เห็นว่าขงเบ้งเป็นคนที่มีความรู้และเก่งมากจริงๆ เล่าปี่ก็ได้นับถือขงเบ้งว่าเป็นเหมือนอาจารย์

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 720)

จากเนื้อหาข้างต้น สื่อให้เห็นว่าขงเบ้งเป็นผู้ที่มีความรู้มาก เกี่ยวกับการทำศึกสงความทั้งในตำราและในสถานการณ์จริง หรือสภาพอากาศ สภาพภูมิประเทศ และยังมีหลักจิตวิทยาในการอ่านใจคนได้ แต่ขงเบ้งกลับมีความถ่อมตัวไม่โอ้อวดในความรู้ ซึ่งเล่าปี่เป็นถึงกับเชื่อถือในความรู้ของขงเบ้งถึงแม้เล่าปี่จะมีเชื้อสายของราชวงศ์ของจีนยังต้องคำนับและนับถือขงเบ้งเป็นอาจารย์

ตอน หงออายผู้คุมในคุกได้สานต่อความรู้ของหมอฮัวโต๋

หลังจากหมอฮัวโต๋ได้ไปรักษาอาการปวดหัวของโจโฉ โดยต้องผ่าตัด โจโฉจึงเกิดความกลัวและบอกว่าหมอคนนี่จะมาสังหารตัวข้า จึงสั่งให้ทหารนำหมอฮัวโต๋ไปขังคุก ขณะที่หมอฮัวโต๋ได้อยู่ในคุกก็มีคนคุมคือหงออาย ซึ่งเป็นคนที่รู้ว่าหมอฮัวโต๋เป็นคนดีจึงนำข้าวและน้ำมาให้หมอฮัวโต๋โดยตลอด และคอยดูแลหมอฮัวโต๋เป็นอย่างดี หมอฮัวโต๋ก็บอกว่าข้าไม่มีสิ่งใดตอบแทน จึงบอกให้หงออายไปบ้านของตน และให้ตำราหมอเป็นสิ่งตอบแทน หงออายก็สัญญาว่าจะตั้งใจศึกษาตำรา และจะเป็นหมอที่ดีตามหมอฮัวโต๋ โดยหงออายนับถือหมอฮัวโต๋เป็นอาจารย์ แล้วหมอฮัวโต๋ก็ตรอมใจตายในคุก

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 3, 2554: 1411)

จากเนื้อหาข้างต้น หงออายเป็นผู้คุมในคุกรู้ว่าหมอฮัวโต๋เป็นคนดี จึงคอยดูแล หาข้าวหาน้ำให้ตลอด และนับถือหมอฮัวโต๋เป็นอาจารย์ที่ควรนับถือ จนทำให้หมอฮัวโต๋มอบตำราการรักษาโรคทั้งหมดให้กับหงออาย และก็ตรอมใจตามเนื่องจากถูกโจโฉจับขังคุกทำอะไรไม่ได้

3. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง คือ ทิศตะวันตก ได้แก่ สามีและภรรยา ที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังนี้

ตอน นางบิฮูหยินกระโดดบ่อน้ำตายเพื่อให้เล่าปี่ได้สำเร็จในเป้าหมายที่จะเป็นใหญ่

โจโฉได้ไล่ตีทัพของเล่าปี่ทำให้ทัพและประชาชนของเล่าปี่แตกไปคนละทิศคนละทาง เล่าปี่ เตียวหุยและชาวบ้านบางส่วนได้หรือรอด แต่ยังเหลือนางบิฮูหยิน นางกำฮูหยินซึ่งเป็นภรรยาของเล่าปี่ และอาเต๊าบุตรของเล่าปี่ที่ยังติดอยู่ข้างในทัพของโจโฉ จูล่งทหารเอกของเล่าปี่ได้ฝ่าทัพทหารเพื่อตามหาทั้งภรรยาและบุตรของเล่าปี่ ในตอนแรกพบแต่นางกำฮูหยิน จึงนำมาส่งอย่างปลอดภัย และออกตามหานางบิฮูหยินและอาเต๊าจนพบแต่นางบิฮูหยินถูกธนูยิงที่ขา ทำให้ฝ่าทหารออกไปได้ยาก โดยนางคิดที่จะสละชีวิต เพื่อที่จะให้บุตรรอดชีวิต และจะได้ให้บุตรได้สืบสานช่วยเล่าปี่ได้สำเร็จในเป้าหมายที่จะเป็นใหญ่ จึงให้จูล่งนำอาเต๊าฝ่าทหารกลับไป แล้วนางก็ได้กระโดดบ่อน้ำฆ่าตัวตายเพื่อไม่ให้ทหารของโจโฉจับนางไปต่อรองกับเล่าปี่ได้

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 787)

จากเนื้อหาข้างต้น บิฮูหยินถือว่าเป็นผู้ที่เสียสละมาก เพราะยอมสละชีวิตในการกระโดดบ่อน้ำตาย เพื่อให้บุตรของตนนั้นรอดและไม่ตายกันหมดในการฝ่าทหารทัพของโจโฉออกไป ซึ่งนางได้บอกกับจูล่งว่าให้บุตรของตนรอดเพื่อจะได้ช่วยเล่าปี่ทำการเป็นใหญ่และฟื้นฟูราชวงศ์ของตนได้สำเร็จในอนาคต

ตอน จิวยี่โกรธและตัดสินใจออกรบเพราะโจโฉต้องการภรรยาของเจ้านายและภรรยาตน

ขณะที่เหตุการณ์ที่โจโฉจะมายึดเมืองกังตั๋งของซุนกวน มีขุนนางทั้งบอกให้ยอมแพ้และบอกให้รบ ซุนกวนจึงตามจิวยี่ทหารเอกมาปรึกษา หลังจากจิวยี่เอกก็ยังลังเลว่าจะยอมแพ้หรือจะสู้ดี ขงเบ้งกับโลซกก็เข้ามาพูดเพื่อจะให้จิวยี่ตัดสินใจออกรบ ขงเบ้งจึงบอกกับจิวยี่ว่าถ้าไม่อยากออกรบก็ได้ เรามีวิธีที่จะไม่ทำให้เสียอะไรเลย เพียงแต่ส่งผู้หญิงสองคนพายเรือไปหาโจโฉทุกอย่างก็จะยุติเลย จิวยี่จึงถามว่าผู้หญิงที่จะส่งไปให้โจโฉเป็นใคร ขงเบ้งตอบว่าแม่นางไต้เกี้ยวกับแม่นางเสียวเกี้ยว

เพราะโจโฉอยากได้สองนางไว้เคียงคู่ จิวยี่จึงโกรธและบอกว่า แม่นางไต้เกี้ยวเป็นภรรยาของซุนเซ็กเจ้านายเรา ส่วนแม่นางเสียวเกี้ยวก็เป็นภรรยาของเราเอง ขงเบ้งจึงตกใจและขอโทษจิวยี่ จิวยี่โกรธมากที่มาดูถูกภรรยาเจ้านายและภรรยาของตนจึงอยากจะฆ่าโจโฉและตัดสินใจแจ้งซุนกวนว่าจะออกรบ

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 827)

จากเนื้อหาข้างต้น ขงเบ้งถือว่ามีไหวพริบที่ดีที่จะพูดให้จิวยี่ออกรบโดย บอกกับจิวยี่ว่าโจโฉต้องการภรรยาเจ้านายและภรรยาของจิวยี่ไปเคียงคู่ ด้วยความรักของจึงยี่ที่มีต่อเจ้านายและภรรยาของตน ดังนั้นจิวยี่จึงตัดสินใจออกรบเพื่อจะฆ่าโจโฉให้ได้

ตอน ซุนฮูหยินน้องของซุนกวนหนีตามข้ามแดนไปกับเล่าปี่

เนื่องจากจิวยี่คิดแผนให้ซุนกวนเพื่อขอพื้นที่เมืองเกงจิ๋วคืนจากเล่าปี่ โดยให้ซุนกวนยกซุนฮูหยินให้เล่าปี่ ซึ่งซุนฮูหยินนั้นเป็นน้องสาวของซุนกวน แต่ขงเบ้งก็คิดแผนตลบหลังอีกครั้ง คือให้แต่งงานกันจริงๆและในที่สุดทั้งซุนฮูหยินและเล่าปี่ก็ได้รักกันจริงๆ ขณะนั้นเล่าปี่ได้อยู่ในเมืองของซุนกวนจึงกลัวอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เพราะเล่าปี่กับซุนกวนต่างก็ทำศึกกันอยู่ เล่าปี่จึงวางแผนกลับเมืองของตนและพานางซุนฮูหยินไปด้วย ซุนกวนรู้ข่าวว่าเล่าปี่และซุนฮูหยินหนีกลับเมืองจึงพาทหารตามไป พอนางซุนฮูหยินเห็นว่าทหารจะตามทันจึงออกมาปกป้องเล่าปี่จากทหาร และให้ตนกับเล่าปี่กลับไปยังเมืองของเล่าปี่เพราะทั้งสองได้แต่งงานกันแล้วและรักกันมาก

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 989)

จากเนื้อหาข้างต้น ในตอนแรกจิวยี่และซุนกวนวางแผนยกน้องสาวให้เล่าปี่เพื่อที่จะให้เล่าปี่มอบเมืองกังตั๋งให้เฉยๆ แต่ขงเบ้งคิดแผนตลบหลัง ทำให้เล่าปี่กับนางซุนฮูหยินแต่งงานกันจริงๆ และซุนกวนไม่คิดว่าน้องของตนจะรักเล่าปี่ขนาดที่ยอมแลกชีวิตของตนให้กับเล่าปี่ได้ ทำให้ซุนฮูหยินไปใช้ชีวิตกับเล่าปี่

4. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย คือ ทิศเหนือ ได้แก่ มิตรสหาย ที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังนี้

ตอน เล่าปี่ กวนอู และเตียวหุย ร่วมสาบานเป็นพี่น้อง ณ สวนดอกท้อ

เนื่องจากขณะนั้นบ้านเมืองของประเทศจีนเกิดความวุ่นวายทางราชสำนัก ทางราชสำนักจึงมีหนังสือรับทหารอาสาเพื่อปราบโจร เล่าปี่เป็นผู้ที่มีเชื้อพระราชวงศ์ของจีนแต่ถูกปลดออกจากตำแหน่ง และมีความคิดที่จะตั้งตนเป็นใหญ่เพื่อฟื้นฟูราชวงศ์ของตน กวนอู เป็นผู้ที่ห้าวหาญ สุขุม เด็ดเดี่ยว เก่งในการรบมีคุณธรรมความซื่อสัตย์สูงมาก เตียวหุย เป็นผู้ที่ไม่ยอมแพ้ใคร พูดจาโผงผางตรงไปตรงมา เก่งในการสู้รบ แต่ข้อเสียคือชอบดื่มสุราแล้วพาล ทั้งสามคนก็ได้มาพบกับและได้สนทนาเรื่องบ้านเมืองกัน เล่าปี่จึงบอกความคิดที่จะฟื้นฟูราชวงศ์ของตนและทำเพื่อบ้านเมืองในการปราบโจร ทั้งกวนอูและเตียวหุยต่างก็มีความคิดเดียวกัน แล้วทั้งสามคนก็ได้ทำพิธีสาบานเป็นพี่น้องร่วมกัน ณ สวนดอกท้อ ว่า “แม้เราไม่ได้เกิดพร้อมกัน แต่เราก็จะตายวันเดือนเดียวกัน”

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1, 2554: 8)

จากเนื้อหาข้างต้น สื่อให้เห็นถึงความรักความผูกพันกัน ที่มีความซื้อสัตย์และจริงใจต่อกัน โดยมีความคิดจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ทำให้ประเทศสงบสุขและฟื้นฟูราชวงศ์ฮั่น ด้วยการทำพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ คือการสาบานเป็นพี่น้องกันไม่คิดทรยศหรือหักหลังกัน และด้วยความคิดของเล่าปี่ที่ว่าปกครองด้วยความเป็นธรรม บ้านเมืองจะได้สงบสุข

ตอน งำเต๊กอาสาอุยกายส่งหนังปลอมให้โจโฉเพื่อให้แผนสำเร็จ

ด้วยแผนการของอุยกายที่ยอมเจ็บปวดร่างกาย โดยแกล้งทะเลาะกับแม่ทัพจิวยี่และถูกลงโทษด้วยการโดนทุบด้วยไม้เพื่อตบตาทหารที่มาสืบข่าวของโจโฉ หลังจากอุยกายถูกลงโทษสาหัส งำเต๊กซึ่งเป็นเพื่อนทหารของอุยกายอาสาที่จะเป็นผู้ไปส่งหนังสือปลอมให้กับโจโฉ เป็นการเสี่ยงต่อชีวิตมาก แต่ด้วยงำเต๊กมีไหวพริบที่ดีจึงทำให้แผนที่อุยกายแสร้งเข้าข้างฝ่ายโจโฉได้สำเร็จ

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 869)

จากเนื้อหาข้างต้น จากที่งำเต๊กเป็นเพื่อนทหารของอุยกาย ในยามอุยกายต้องการความช่วยเหลือ แต่ไม่รู้จะไปขอความช่วยเหลือจากใครและไว้ใจได้ งำเต๊กจึงอาสาที่จะส่งหนังสือไปให้โจโฉ ทั้งๆที่รู้ว่าเสี่ยงต่อชีวิตมาก แต่ก็ยอมอาสา เพื่อเพื่อนและบ้านเมือง และงำเต๊กก็มีความคิดมีไหวพริบที่ดีมากในการพูดคุยหยั่งเชิงกันกับโจโฉ จึงทำให้แผนการสำเร็จในทาสุด

ตอน ขงเบ้งไว้อาลัยศพจิวยี่

ขณะที่จิวยี่ได้เสียชีวิตเนื่องจากเป็นโรคประจำตัวแล้วขงเบ้งจะต้องการไปเคารพศพด้วยความนับถือว่าเป็นเพื่อนในการทำศึกผาแดงทำให้ขงเบ้งมีความสัมพันธ์กับจิวยี่แบบมิตรสหาย ขงเบ้งจึงได้แสดงความเสียใจด้วยการไปเคารพศพจิวยี่แต่เหล่าขุนนางของจ๊กก๊กไม่เห็นด้วยเนื่องจากกลัวเกิดอันตรายกับขงเบ้งแต่ขงเบ้งยืนยันที่จะไปไม่มีใครสามารถห้ามได้พอไปถึงขงเบ้งก็ได้แสดงความเสียใจร้องไห้ออกมาต่อหน้าศพของจิวยี่

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 1023)

จากเนื้อหาข้างต้น สื่อให้เห็นว่า มีความนับถือจิวยี่ว่าเป็นมิตรสหายถึงแม้จะเป็นศัตรูกันก็ตามแต่ก็เคยร่วมมือต้านโจโฉในศึกผาแดงทำให้ขงเบ้งและจิวยี่มีความนับถือแบบมิตรสหายที่ดีต่อกัน

5. เหฏฐิมทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ เจ้านายกับลูกน้อง ที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังนี้

ตอน นายเสบียงอองเฮายอมสละชีวิตเพื่อให้โจโฉซื้อใจทหาร

จากที่โจโฉได้ทำศึกกับอ้วนสุดและอ้วนเสี้ยวเป็นเวลานาน เสบียงของทัพโจโฉก็เริ่มจะหมด จึงเรียกตัวนายเสบียงอองเฮามาปรึกษา โจโฉก็บอกว่าก็แจกจ่ายอาหารให้ทหารในปริมาณที่ลดลง นายเสบียงอองเฮาจึงตอบไปว่า ทำอย่างนั้นไม่ได้เพราะอาจทำให้ทหารไม่พอใจกองทัพจะเกิดความวุ่นวายได้ โจโฉจึงบอกว่าถ้าอย่างนั้นข้าจะขออะไรสักอย่างได้หรือเปล่า อองเฮาจึงบอกว่าได้ เพื่อทำให้กองทัพรบชนะข้ายอมสละให้ทุกอย่าง โจโฉจึงบอกว่า ข้าขอชีวิตของเจ้าเพื่อผูกใจทหาร และทำให้ทหารมีใจที่สู้ ขณะที่นายเสบียงอองเฮากำลังตกใจอยู่นั้น โจโฉก็ให้ทหารมาพาตัวอองเฮาไปประหาร และบอกกับทหารว่า ที่เสบียงเหลือน้อยนั้งอองเฮาเป็นผู้ยักยอกเก็บไว้เอง จึงต้องประหาร หลังจากที่ประหารอองเฮาแล้วเหล่าทหารก็เชื่อว่าอองเฮาผิด และทำให้มีความฮึกเหิมขึ้นมา

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1, 2554: 327)

จากเนื้อหาข้างต้น นายเสบียงอองเฮาได้มีความภักดีต่อเจ้านายและกองทัพเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการแลกชีวิตเพื่อให้ตัวเองเป็นฝ่ายผิด ทำให้เหล่าทหารมีใจสู้และไม่อยากถูกประหารเหมือนตน ทำให้กองทัพได้ชัยชนะในที่สุด

ตอน ชีซีรับใช้เล่าปี่ด้วยใจจริง

ขณะที่เล่าปี่ได้เดินทางเพื่อที่จะหากุนซือเพื่อช่วยวางแผนในการทำศึกสงคราม และได้ไปพบกับชีซีซึ่งเป็นนักปราชญ์ที่อยู่กับฝั่งทัพของโจโฉ แต่ชอบความคิดและนับถือการปฏิบัติตัวของเล่าปี่ จึงมาเป็นกุนซือเสนอแผนการทำศึกให้กับเล่าปี่ ในศึกเล่าปี่สู้กับโจโฉ และทำให้เล่าปี่ได้ชัยชนะกลับมา แต่เนื่องจากโจโฉรู้ว่าชีซีเป็นกุนซือให้กับเล่าปี่ โจโฉจึงทำแผนโดยทำหนังสือปลอมบอกว่าให้กลับมาดูแลมารดา ถ้าไม่มาโจโฉอาจจะสังหารมารดา ด้วยความกตัญญูชีซีจึงต้องกลับ และได้ไปลาเล่าปี่ทั้งๆที่ไม่อยากจะกลับไปเพราะชีซีอยากรับใช้เล่าปี่มาก เล่าปี่ก็ไม่อยากให้ชีซีกลับไปและชีซีสัญญากับเล่าปี่ว่าจะไม่เสนอแผนใดๆให้โจโฉเลย และชีซียังเสนอตัวกุนซือที่เก่งกว่าตนให้เล่าปี่ไปตามหา เพื่อทำให้การฟื้นฟูราชวงศ์ของเล่าปี่ได้เป็นจริง

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 2, 2554: 703)

จากเนื้อหาข้างต้น ชีซีเป็นนักปราชญ์ที่มีความชอบในตัวของเล่าปี่ที่เป็นคนมีคุณธรรม จึงมารับใช้เป็นกุนซือ เสนอแผนการทำศึกสงครามให้กับเล่าปี่จนได้ชัยชนะมา แต่โจโฉทำแผนเพื่อเรียกตัวชีซีกลับไป จึงทำให้ทั้งชีซีและเล่าปี่ต่างก็เสียใจ และชีซีอยากรับใช้เล่าปี่ จึงให้สัญญากับเล่าปี่ว่าจะไม่เสนอแผนให้โจโฉตลอดไป สื่อให้เห็นว่าชีซีนับถือเล่าปี่เป็นเจ้านาย และปฏิบัติตัวต่อเจ้านายด้วยความซื่อตรง

ตอน พระเจ้าเหี้ยนเต้เลื่อนตำแหน่งให้เล่าปี่เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ฝ่ายกรมวัง

ด้วยเล่าปี่ได้ศึกสงครามปกป้องบ้านเมืองมีความดีความชอบอยู่มาก พระเจ้าเหี้ยนเต้จึงให้เล่าปี่เข้าเฝ้าเป็นครั้งแรก พระเจ้าเหี้ยนเต้จึงถามเล่าปี่ว่าเป็นบุตรของใคร เล่าปี่จึงบอกว่าข้าพเจ้าเป็นเชื้อพระวงศ์ และบอกว่าบิดาคือใคร จึงรู้ว่าเล่าปี่มีศักดิ์เป็นอาของพระเจ้าเหี้ยนเต้ พระเจ้าเหี้ยนเต้จึงเลื่อนตำแหน่งให้เล่าปี่เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ฝ่ายกรมวัง เพราะเล่าปี่มีความดีความชอบในการทำสงครามปกป้องแผ่นดินมามาก

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1, 2554: 379)

จากเนื้อหาข้างต้น เล่าปี่ทำความดีในการทำสงครามปกป้องแผ่นดินมาเป็นอันมาก พระเจ้าเหี้ยนเต้จึงมองว่าสมควรที่จะเลื่อนตำแหน่งให้กับเล่าปี่ ซึ่งทำให้เล่าปี่มีกำลังใจในการปกป้องแผ่นดินและฟื้นฟูราชวงศ์ของตนให้กลับมายิ่งใหญ่อีกครั้ง

6. อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ ที่ปรากฏในวรรณกรรม ดังนี้

ตอน นักบวชเภาเจ๋งปฏิบัติตนต่อกวนอูด้วยความปรารถนาดี

กวนอูได้รับใช้ราชการกับโจโฉอยู่ระยะหนึ่งเพื่อดูแลรักษาพี่สะใภ้ ต่อมากวนอูได้รับข่าวว่าเล่าปี่ได้อยู่กับอ้วนเสี้ยว กวนอูจึงตัดสินใจพาพี่สะใภ้ไปหาเล่าปี่และออกมาจากโจโฉ โดยโจโฉไม่ได้ให้หนังสือผ่านทางมาด้วย ระหว่างการเดินทางกวนอูก็ต้องผ่านเมืองต่างๆที่เป็นเมืองของโจโฉ จึงมีทหารรักษาเมืองไว้ กวนอูจึงต้องเผชิญกับทหารและได้สังหารทหารไปหลายเมือง จนผ่านมาถึงเมืองกิสุยก๋วน ซึ่งมีแม่ทัพคือเบี๋ยนฮี จึงออกไปต้อนรับกวนอู และบอกให้กวนอูไปร่วมดื่มสุราที่วัดตีนก๊กซือ มีนักบวชชื่อเภาเจ๋งอาศัยอยู่ นักบวชเภาเจ๋งเป็นคนบ้านเดียวกับกวนอู ขณะที่กวนอูและนักบวชเภาเจ๋งนั่งสนทนากันอยู่ เบี๋ยนฮีก็เข้าไปบอกกับกวนอูว่าเชิญท่านเข้ามากินเลี้ยงกับข้าในห้อง เพื่อที่จะลอบสังหารกวนอู นักบวชเภาเจ๋งก็ส่งสัญญาณให้กวนอูด้วยการขยิบตาและหันไปทางง้าวของกวนอู เพื่อให้กวนอูรู้ตัว จากนั้นกวนอูก็ไปหยิบง้าวมาสู้กับทหารของเบี๋ยนฮี จนชนะและได้ขอบคุณนักบวชเภาเจ๋งที่ช่วยกวนอูไว้

(เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1, 2554: 513)

จากเนื้อหาข้างต้น สื่อให้เห็นถึงความปรารถนาดีของนักบวชที่มีต่อประชาชน คือ นักบวชเภาเจ๋งที่รู้ว่าเบี๋ยนฮีจะลอบสังหารกวนอู แต่ก็ส่งสัญญาณให้กวนอูรู้และไหวตัวทันทำให้กวนอูฆ่าทหารที่จะมาสังหารตน ทำให้กวนอูพาตนและพี่สะใภ้กลับไปหาเล่าปี่ได้

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าเหตุการณ์จากตัวละครในวรรณกรรมสามก๊กที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทิศ 6 ซึ่งแบ่งเป็นทิศต่างๆ ดังนี้

1. ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า คือทิศตะวันออก ได้แก่ มารดาบิดา มีทั้งหมด 5 เหตุการณ์ ดังนี้
    1.1 ตอน อ้องอุ้นใช้เตียวเสี้ยนทำอุบายนางงามเพื่อให้ลิโป้ผิดใจกับตั๋งโต๊ะ
    1.2 ตอน ชีซีกลับมาดูแลมารดา
    1.3 ตอน กวนเป๋งนับถือกวนอูเป็นบิดาบุญธรรม
    1.4 ตอน พระเจ้าโจผีตั้งโจโฉซึ่งเป็นบิดาเป็นฮ่องเต้
    1.5 ตอน ซุนฮูหยินกลับมาง่อก๊กเนื่องจากทราบข่าวว่ามารดาป่วยเพราะแผนซุนกวน

2. ทักษิณทิศ ทิศเบื้องขวา คือ ทิศใต้ ได้แก่ ครูอาจารย์ มีทั้งหมด 2 เหตุการณ์ ดังนี้
    2.1 ตอน เล่าปี่ไปเยือนกระท่อมของขงเบ้ง
    2.2 ตอน หงออายผู้คุมในคุกได้สานต่อความรู้ของหมอฮัวโต๋

3. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง คือ ทิศตะวันตก ได้แก่ บุตรภรรยา มีทั้งหมด 3 เหตุการณ์ ดังนี้
    3.1 ตอน นางบิฮูหยินกระโดดบ่อน้ำตายเพื่อให้เล่าปี่ได้สำเร็จในเป้าหมายที่จะเป็นใหญ่
    3.2 ตอน จิวยี่โกรธและตัดสินใจออกรบเพราะโจโฉต้องการภรรยาของเจ้านายและภรรยาตน
    3.3 ตอน ซุนฮูหยินน้องของซุนกวนหนีตามข้ามแดนไปกับเล่าปี่

4. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย คือ ทิศเหนือ ได้แก่ มิตรสหาย มีทั้งหมด 13 เหตุการณ์ ดังนี้
    4.1 ตอน เล่าปี่ กวนอู และเตียวหุย ร่วมสาบานเป็นพี่น้อง ณ สวนดอกท้อ
    4.2 ตอน งำเต๊กอาสาอุยกายส่งหนังปลอมให้โจโฉเพื่อให้แผนสำเร็จ
    4.3 ตอน ขงเบ้งไว้อาลัยศพจิวยี่
    4.4 ตอน เล่าปี่ดูแลเตียวสงเป็นอย่างดี
    4.5 ตอน โลซกห้ามจิวยี่เพื่อไม่ให้ฆ่าขงเบ้ง
    4.6 ตอน โจผีลงโทษโจสิดเพราะไม่มาเคารพศพบิดา
    4.7 ตอน เตียวหุยเคารพแม่ทัพเงียมหงัน
    4.8 ตอน กำเหลงช่วยชีวิตเล่งทอง
    4.9 ตอน หมอฮัวโต๋รักษาพิษธนูอาบยาพิษให้กวนอู

4.10 ตอน ฮองเสงหงันช่วยลกซุนออกมาจากกลหินลวง
4.11 ตอน ขงเบ้งปล่อยตัวแม่ทัพสุนา กับ ห้วยหลำ
4.12 ตอน ผู้เฒ่าเบ้งเจียด แนะนำทางรอดให้กับขงเบ้ง
4.13 ตอน ขงเบ้งชนะใจเบ้งเฮ็ก

5. เหฏฐิมทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้และคนงาน มีทั้งหมด 15 เหตุการณ์ ดังนี้
5.1 ตอน นายเสบียงอองเฮายอมสละชีวิตเพื่อให้โจโฉซื้อใจทหาร
5.2 ตอน ชีซีรับใช้เล่าปี่ด้วยใจจริง
5.3 ตอน พระเจ้าเหี้ยนเต้เลื่อนตำแหน่งให้เล่าปี่เป็นเสนาบดีผู้ใหญ่ฝ่ายกรมวัง
5.4 ตอน เล่ากี๋รับใช้เล่าปี่
5.5ตอน อุยกายเจ็บกาย
5.6 ตอน กวนอูปล่อยโจโฉ เพื่อตอบแทนบุญคุณเจ้านายเก่า
5.7 ตอน จิวฉองรับใช้กวนอู
5.8 ตอน เล่าปี่มอบม้าเต็กเลาให้บังทอง
5.9 ตอน ผู้เฒ่าฮองตงอาสาออกรบ
5.10 ตอน ฮองฮู จิวฉองและทหารยอมสละชีวิตเพื่อให้กวนอูรอดชีวิต
5.11 ตอน โจโฉบูชาศีรษะของกวนอูที่เสียชีวิตแล้ว
5.12 ตอน ขงเบ้งยกทัพกลับเมือง เพราะคำสั่งพระเจ้าเล่าเสี้ยน
5.13 ตอน ขงเบ้งสั่งเสียโดยยกตำราและมอบตำแหน่งให้เกียงอุยเป็นแม่ทัพ
5.14 ตอน เตงฮองรับใช้ซุนฮิวบุตรของซุนกวนอย่างภักดิ์ดีด้วยการปรามโจรกบฏซุนหลิม
5.15 ตอน จูกัดเจี๋ยมบุตรขงเบ้งอาสาออกรบเพื่อตอบแทนพระเจ้าเล่าเสี้ยน

6. อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ มีทั้งหมด 1 เหตุการณ์ ดังนี้
6.1 ตอน นักบวชเภาเจ๋งปฏิบัติตนต่อกวนอูด้วยความปรารถนาดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า หลักธรรมทิศ 6 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเมื่อนำมาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง(หน) โดยผลการศึกษาสามารถเรียงลำดับหลักธรรมทิศ 6 จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

เหฏฐิมทิศ ทิศเบื้องล่าง	คือ เจ้านายกับลูกน้อง	มีทั้งหมด 15 เหตุการณ์
อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย	คือ ทิศเหนือ ได้แก่ มิตรสหาย	มีทั้งหมด 13 เหตุการณ์
ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า	คือ ทิศตะวันออก ได้แก่มารดาบิดา	มีทั้งหมด 5 เหตุการณ์
ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง	คือ ทิศตะวันตก ได้แก่ บุตรภรรยา	มีทั้งหมด 3 เหตุการณ์
ทักษิณทิศ ทิศเบื้องขวา	คือ ทิศใต้ ได้แก่ ครูอาจารย์	มีทั้งหมด 2 เหตุการณ์
อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน	คือ สมณพราหมณ์	มีทั้งหมด 1 เหตุการณ์

จากการศึกษาวิจัยพบว่าการใช้คุณธรรมหลักทิศ 6 มาวิเคราะห์เราสามารถเห็นพฤติกรรมตัวละครแยกอยู่ในทิศทั้ง 6 และเหตุการณ์ต่างๆที่ตัวละครสื่อถึงการปฏิบัติตนที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง จนสามารถทำให้รู้ว่าเหตุการณ์ ในแต่ละเหตุการณ์สื่อถึงอะไร กับใคร และนำมาวิเคราะห์ ว่าเหตุการณ์ใด สามารถนำมาปรับใช้ในปัจจุบันได้

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นวรรณกรรมที่สื่อถึงการประพฤติตัวของบุคคลแต่ละบุคคลที่เป็นการทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ มีความซื่อสัตย์ต่อบุคคลนั้นๆ จึงสามารถนำเหตุการณ์ที่ตัวละครมาแบ่งออกเป็นทิศต่างๆในหลักของทิศ 6 สามารถนำมาปรับใช้กับวรรณกรรมเรื่องสามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้ เช่น การประพฤติของตัวละครที่ปฏิบัติที่สื่อออกมาเป็น มุมมองต่างๆด้วยความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณทำให้ผู้ศึกษาเรื่องนี้และนำไปปฏิบัติตามได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะวิเคราะห์หลักทิศ 6 ในวรรณกรรมเรื่องอื่นๆได้ที่นอกเหนือจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊กและยังนำไปเป็นข้อมูลแบบอย่างกับงานวิจัยอื่นๆได้แล้วยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะศึกษาต่อทั้งในหลักทิศ 6 และวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ต่อไปได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์ คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อาจารย์ภัครพล แสงเงิน

เอกสารอ้างอิง

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2554). **ตำนานสามก๊ก.** กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

เจ้าพระยาพระคลัง (หน). (2554). **สามก๊ก ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เล่ม 1 – 3**. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ถาวร สิกขโกศล. (2557) **“สามก๊ก” จากวรรณคดีเอกของจีนมาเป็นวรรณคดีเอกของไทย” ใน 100ปี วรรณคดีสโมสร.** กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

การเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ผ่านการเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เป็นฐาน
PROMOTING 21ST-CENTURY SKILLS THROUGH INFOGRAPHICS TASK-BASED LEARNING

สุรีย์พร ใหญ่สง่า
คณะบริหารธุรกิจและศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก
corresponding author e-mail : sureeporn@rmutl.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินประสิทธิผลของวิธีการเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยดำเนินการศึกษา กับนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาจำนวน 50 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาอังกฤษและภาษาไทยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 นักศึกษาทำการประเมินระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของตนเองก่อนและหลังใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่า หลังจากใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เป็นฐาน ผลการประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาหลังการเรียนสูงกว่าระดับก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินก่อน-หลังเรียนสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการศึกษา สรุปได้ว่าวิธีการเรียนรู้ โดยใช้งานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เป็นฐาน สามารถเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ให้กับผู้เรียนได้

คำสำคัญ : ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อินโฟกราฟิกส์ การเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติเป็นฐาน

Abstract

This study aims to determine effectiveness of infographic task-based teaching method for promoting 21st-century skills with 50 students in the Faculty of Business Administration and Liberal Arts, RMUTL who enrolled in Contrastive Analysis of English and Thai subject in the 1st semester of academic year 2016. Students' self-assessment of their level of 21st-century skills was done both before and after implementing infographics task-based teaching method. Results of the study showed that, after learning through infographics task-based teaching method, the after-learning level of 21st-century skills was significantly higher than the before-learning level ($p = 0.01$) with significant correlation between both assessments ($p = 0.01$). Thus, it could be concluded that this teaching model could be used as a good practice for effective task-based teaching method.

keywords : 21st-century skills, infographics, task-based learning

บทนำ

พัฒนาการอย่างก้าวกระโดดทางเทคโนโลยีส่งผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานของผู้คนยุคปัจจุบัน องค์กร The Partnership for 21st Century Skills (P21, 2006) ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เล็งเห็นความจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีทักษะที่ยังประโยชน์ได้ เกินกว่าทักษะที่สอนกันในโรงเรียนทุกวันนี้ ทางองค์กรจึงได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับระบบการศึกษาในศตวรรษใหม่ เพื่อช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน

แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิผลไปตลอดชีวิต โดยมี 4 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบแรกคือวิชาแกน (core subject) ซึ่งประกอบด้วย ภาษาอังกฤษ การอ่าน ศิลปะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ หน้าที่พลเมือง การปกครอง เศรษฐศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ องค์ประกอบที่สองคือเนื้อหาสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จในที่ทำงานและชุมชน แต่ไม่ได้เน้นในโรงเรียนทุกวันนี้ เช่น จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้พื้นฐานด้านพลเมือง และความตระหนักในสุขภาพและสวัสดิภาพ องค์ประกอบที่สามคือทักษะที่สำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3 ทักษะสำคัญ คือ ทักษะการเรียนรู้และการคิด (learning and thinking skills) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รู้จักใช้สิ่งที่เรียนมาอย่างสร้างสรรค์และประสิทธิผล อันประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสาร การสร้างสรรค์และการผลิตนวัตกรรม การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ตามบริบท ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT literacy) เน้นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้เป็น เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ ผู้เรียนจะได้รู้จักวิธีเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การผลิตนวัตกรรม และการร่วมมือทำงาน ทักษะกลุ่มสุดท้ายคือทักษะชีวิตและการทำงาน (life and work skills) อันได้แก่ ความเป็นผู้นำ ความมีจริยธรรม การรู้จักรับผิดชอบ ความสามารถในการปรับตัว การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิผลของตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ทักษะในการเข้าถึงคน ความสามารถในการชี้นำตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม และองค์ประกอบที่สี่คือระบบสนับสนุนการศึกษาของศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย มาตรฐานและการประเมินของศตวรรษที่ 21 หลักสูตรและการสอนของศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทางวิชาชีพของศตวรรษที่ 21 และ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21

สำหรับในประเทศไทย นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2555) ให้ความเห็นว่า ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ไปจนตลอดชีวิต และเป็นทักษะที่ครูเพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 ต้องเรียนรู้ ก็คือ ทักษะ 3R x 7C ซึ่ง 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก) (W)Riting (เขียนได้) และ (A)Rithmetics (คิดเลขเป็น) ส่วน 7C ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical thinking & problem solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity & innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, teamwork & leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communications, information & media literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing & ICT literacy) และทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career & learning skills) ซึ่งสอดคล้องกับทักษะที่องค์กร P21 ได้กำหนดไว้ว่ามีความสำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21

การจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถกระทำได้หลายวิธี ซึ่งวิธีการหนึ่งก็คือ การจัดการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ (Task-based learning: TBL) ซึ่งเป็นการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงานตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ได้ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ได้ใช้การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และปรากฏชิ้นงานหรือผลงานให้เห็น ซึ่งมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เป็นระบบ (จิราพร ประพัศรานนท์ และคณะ, 2557) การจัดการเรียนรู้โดยเน้นงานปฏิบัติ (TBL) นี้มีข้อดีหลายประการ กล่าวคือ การจัดการเรียนรู้โดยเน้นงานปฏิบัติ (TBL) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกแก้ไขปัญหา เกิดความสนุกสนาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ สร้างความมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเอง และระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (Littlewood, 1981, pp. 17-18; Taylor, 1983, pp. 69-83; Brumfit, 1984, p. 65; Willis, 1996, p.137) ส่งเสริมให้เกิดทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติระดับอุดมศึกษา ซึ่งระบุให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ในด้านความรู้ ด้านปัญญา และด้านการสื่อสาร โดยสนับสนุนให้ปรับรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงมากยิ่งขึ้น แทนที่จะใช้วิธีการบรรยายเพียงวิธีเดียว

สำหรับงานอินโฟกราฟิกส์ (Infographics) เป็นการนำข้อมูลหรือความรู้มาสรุปเป็นสารสนเทศ ในลักษณะของกราฟิกส์ที่ออกแบบให้เข้าใจง่าย ในเวลาอันรวดเร็วและชัดเจน เป็นสื่อหรือเครื่องมือที่นิยมใช้กันมากในสมัยปัจจุบัน วรากรณ์ สามโกเศศ (2556) กล่าวว่า อินโฟกราฟิกส์ช่วยในการเรียนรู้ โดยทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้น ในเรื่องของแนวคิดและข้อมูลข่าวสาร เพิ่มสมรรถนะในการคิดและพัฒนาแนวคิด และทำให้จำได้ง่ายขึ้น คงอยู่ได้นาน และสามารถนำกลับมาใช้ได้สะดวก เพราะเป็นการเรียนรู้ผ่านการมองเห็น (visual learning) และยังเป็นการเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (Anderson & Krathwohl, 2001) ทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย นอกจากนั้น จากการวิจัยยังพบว่าอินโฟกราฟิกส์ช่วยเพิ่มความน่าสนใจ ความเข้าใจและการจดจำได้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งยังสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความชัดเจนและความเข้าใจ บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการอีกด้วย (พัชรา วาณิชวศิน, 2558)

ดังนั้น จึงควรที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษาทั้งไทยและอังกฤษ และการสื่อสาร โดยใช้อินโฟกราฟิกส์เป็นเครื่องมือในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้งานปฏิบัติเป็นฐาน เพื่อดูประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว โดยประเมินจากพัฒนาการในระดับทักษะศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษากับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวนรวม 50 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาอังกฤษและภาษาไทยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย 2 ชนิด คือ (1) แบบประเมินตนเองแบบ 5 ระดับเกี่ยวกับระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งปรับปรุงมาจากกรอบแนวคิดขององค์กร P21 (2006) และ (2) แผนการสอนแบบเน้นงานปฏิบัติ (TBL) ในบทที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบคำในภาษาอังกฤษและภาษาไทย ของรายวิชาการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาอังกฤษและภาษาไทยซึ่งสอนโดยผู้วิจัย

วิธีการดำเนินการศึกษา ประกอบด้วย 9 ขั้นตอนหลักดังนี้

1. จัดทำแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา
2. ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ราย ซึ่งได้ผลประเมินในระดับดี
3. ประเมินระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จากกลุ่มผู้เรียน (ก่อนเรียน)
4. นำผลจากแบบประเมิน มาประมวลผลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. ดำเนินการเรียนการสอนโดยใช้แผนการสอนแบบเน้นงานปฏิบัติ (TBL) ในบทที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบคำในภาษาอังกฤษและภาษาไทย
6. ประเมินระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนซ้ำ (หลังเรียน)
7. นำผลจากแบบประเมิน มาประมวลผลค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
8. คำนวณค่าประสิทธิผลการเรียนรู้โดยใช้การทดสอบค่า t กรณีกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว แต่เก็บข้อมูล 2 ครั้ง คือ ก่อนเรียน และหลังเรียน พร้อมคำนวณค่าสหสัมพันธ์ (r)
9. สรุปผลและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการประเมินตนเองของผู้เรียนเกี่ยวกับระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ก่อนการเรียนรู้ เปรียบเทียบกับหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์ เรื่อง การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบคำในภาษาอังกฤษและภาษาไทย มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและระดับความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์

ที่	รายการ	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		$\overline{X}$	ระดับความเข้าใจ	$\overline{X}$	ระดับความเข้าใจ
ทักษะการเรียนรู้และการคิด					
1	การคิดเชิงวิพากษ์	1.38	น้อยที่สุด	3.12	ปานกลาง
2	การแก้ปัญหา	1.50	น้อยที่สุด	3.78	มาก
3	การสื่อสาร	2.68	ปานกลาง	4.66	มากที่สุด
4	การสร้างสรรค์และการผลิตนวัตกรรม	1.14	น้อยที่สุด	2.32	น้อย
5	การทำงานร่วมกัน	2.16	น้อย	4.08	มาก
6	การเรียนรู้ตามบริบท	1.28	น้อยที่สุด	2.50	น้อย
	รวมด้านทักษะการเรียนรู้และการคิด	**1.69**	**น้อยที่สุด**	**3.41**	**มาก**
ทักษะสารสนเทศ สื่อ และการสื่อสาร					
7	การใช้ข้อมูลข่าวสาร	2.82	ปานกลาง	4.20	มากที่สุด
8	การสื่อสาร	2.46	น้อย	4.52	มากที่สุด
9	การผลิตนวัตกรรม	1.08	น้อยที่สุด	1.80	น้อย
10	การร่วมมือทำงาน	2.54	น้อย	4.54	มากที่สุด
	รวมด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และการสื่อสาร	**2.23**	**ปานกลาง**	**3.77**	**มาก**
ทักษะชีวิตและการทำงาน					
11	ความเป็นผู้นำ	1.84	น้อย	3.94	มาก
12	ความมีจริยธรรม	2.74	ปานกลาง	4.80	มากที่สุด
13	ความรับผิดชอบต่อตนเอง	2.54	น้อย	4.66	มากที่สุด
14	ความสามารถในการปรับตัว	2.34	น้อย	4.40	มากที่สุด
15	การรู้จักเพิ่มพูนประสิทธิผลของตนเอง	1.74	น้อยที่สุด	4.18	มาก
16	การเข้าถึงคน	1.92	น้อย	4.22	มากที่สุด
17	ความสามารถในการชี้นำตนเอง	1.42	น้อยที่สุด	4.18	มาก
18	ความรับผิดชอบต่อสังคม	2.62	ปานกลาง	4.68	มากที่สุด
	รวมด้านทักษะชีวิตและการทำงาน	**2.15**	**น้อย**	**4.38**	**มากที่สุด**
	รวมทักษะ 3 ด้าน	**2.01**	**น้อย**	**3.92**	**มาก**

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ชัดเจนว่า เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินตนเองของผู้เรียนเกี่ยวกับระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ก่อนการเรียนรู้ เปรียบเทียบกับหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์ เรื่อง การวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบคำในภาษาอังกฤษและภาษาไทยแล้ว ผลประเมินหลังเรียนของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่าผลประเมินก่อนเรียน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจากผลประเมินก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์

	N	Min.	Max.	$\overline{X}$	SD
ผลประเมินก่อนเรียน	50	1.08	2.82	2.01	0.195
ผลประเมินหลังเรียน	50	1.80	4.80	3.92	0.115

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ระดับต่ำสุดของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จากการประเมินตนเองของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์มีค่าเท่ากับ 1.08 ส่วนระดับสูงสุดมีค่าเท่ากับ 1.80 ($\overline{X}$ = 2.01) ส่วนระดับต่ำสุดของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จากการประเมินตนเองของผู้เรียนหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์มีค่าเท่ากับ 2.82 ส่วนระดับสูงสุดมีค่าเท่ากับ 4.80 ($\overline{X}$ = 3.92) ดังนั้นผลการประเมินจึงมีค่าความแตกต่างระหว่างก่อน-หลังการเรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เท่ากับ 1.91

เมื่อเปรียบเทียบผลประเมินก่อนการเรียนรู้กับหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์ด้วยการวิเคราะห์ค่า t-test พบว่า ผลประเมินหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์ สูงกว่าผลประเมินก่อนการเรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์อย่างมีนัยสำคัญ (t = 23.24) ที่ระดับ 0.01 นอกจากนั้น ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินทั้งสองครั้ง (r = .84) ยังมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.001 ดังแสดงในตารางที่ 3 และตารางที่ 4 ตามลำดับ

ตางรางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ t-Test (Paired Sampled Test)

Ave. mean	$\overline{X}$	S.D.	Df	T	Sig
ก่อนเรียน	2.01	0.27	49.0	23.24	.00**
หลังเรียน	3.92	0.04			

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Paired Samples Correlation)

		N	Correlation	Sig.
คู่ 1	ก่อน&หลัง	50	.84	.001**

**นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษาจากตารางที่ 1-4 ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า หลังจากผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์แล้ว ผู้เรียนมีระดับของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่า โดยภาพรวม หลังจากการเรียนรู้ด้วยวิธีเน้นงานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์ ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะในทักษะด้านการคิดเชิงวิจารณ์ การแก้ปัญหา การร่วมมือทำงาน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความสามารถในการปรับตัว และการเข้าถึงคน สอดคล้องกับข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นการปฏิบัติงาน ที่มีการสรุปไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกแก้ไขปัญหา เกิดความสนุกสนาน และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน สร้างความมั่นใจในการเรียนรู้ สร้างความมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนเอง และระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (Littlewood, 1981, pp. 17-18; Taylor, 1983, pp. 69-83; Brumfit, 1984, p. 65; Willis, 1996) โดยส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงมากยิ่งขึ้น แทนที่จะใช้วิธีการบรรยายเพียงวิธีเดียว

นอกจากนั้น การเลือกใช้งานปฏิบัติด้วยการสร้างอินโฟกราฟิกส์ ยังช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทักษะด้านการค้นคว้า การใช้ข้อมูลข่าวสาร และการพยายามที่จะสื่อสารแนวคิดออกมาในรูปของภาพกราฟิกส์ ซึ่งสอดคล้องกับที่วรากรณ์ สามโกเศศ (2556) และพัชรา วาณิชวศิน (2558) ได้สรุปไว้ว่า อินโฟกราฟิกส์ช่วยในเรื่องของแนวคิดและข้อมูลข่าวสาร เพิ่มสมรรถนะในการคิดและพัฒนาแนวคิด เสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียน รวมทั้งยังเสริมสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพด้วยความชัดเจนและความเข้าใจ ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการอีกด้วย

ส่วนการพัฒนาของผู้เรียนในทักษะด้านการสร้างสรรค์และการผลิตนวัตกรรมนั้น จะเห็นได้ว่ามีการพัฒนาที่สูงขึ้นไม่มาก ซึ่งอาจเป็นเพราะสาเหตุสองประการ กล่าวคือ ประการแรกเนื้อหาของบทเรียนที่เลือกมาศึกษาค่อนข้างยากต่อความเข้าใจและการสร้างสรรค์ให้เป็นภาพที่เข้าใจง่าย หากเลือกเนื้อหาบทเรียนที่ง่ายกว่านี้ ผู้เรียนอาจพัฒนาทักษะด้านการสร้างสรรค์และผลิตนวัตกรรมได้มากขึ้น ประการที่สองคือ ระยะเวลาในการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างอินโฟกราฟิกส์ค่อนข้างสั้น อาจทำให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางเทคโนโลยีต่ำพัฒนาผลงานได้น้อยกว่าผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางเทคโนโลยีสูง หากทำการศึกษาครั้งต่อไป ควรให้เวลากับการทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติการสร้างอินโฟกราฟิกส์ให้มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติเป็นฐาน (TBL) โดยใช้งานปฏิบัติการสร้างอินโฟกราฟิกส์เป็นเครื่องมือ ซึ่งได้ดำเนินการศึกษากับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวนรวม 50 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาษาอังกฤษและภาษาไทยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โดยประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ จากผลการประเมินตนเองของผู้เรียนเกี่ยวกับระดับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้งานปฏิบัติอินโฟกราฟิกส์เป็นฐาน พบว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่ศึกษามีประสิทธิผลในการเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ทั้ง 3 กลุ่มทักษะ โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การใช้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร การร่วมมือทำงาน ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความสามารถในการปรับตัว และการเข้าถึงคน อันเป็นทักษะสำคัญซึ่งทั้งองค์กร P21 (2006) และนายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2555) ลงความเห็นว่าเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานของคนในยุคศตวรรษที่ 21 และเป็นทักษะที่ควรเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในผู้เรียน เพื่อให้เป็นที่ต้องการของโลกการทำงานในยุคศตวรรษที่ 21

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ที่ได้สนับสนุนเงินทุนสำหรับการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล สาขาศิลปศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้จนได้ผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

จิราพร ประพัศรานนท์ สพจณภัทร์ ศรีแสนยงค์ และ มณเฑียร ชมดอกไม้. (2557). การพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นงานปฏิบัติ (Task-based Learning) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. **วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม.** 10(1): 186-196.

พัชรา วาณิชวศิน. (2558). ศักยภาพของอินโฟกราฟิก (Infographic) ในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 17 (ฉบับพิเศษ สิงหาคม 2558): 227-240.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2556). Inforgraphics ช่วยการเรียนรู้. **หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.** ฉบับวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2556. เข้าถึงได้จาก http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/490933. (สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2558).

วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. เข้าถึงได้จาก http://www.noppawan.sskru.ac.th/data/learn_c21.pdf. (สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558).

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R., with Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R., Raths, J., & Wittrock, M. C. (Eds.). (2001). **A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives**. Abridged Version. New York: Longman. เข้าถึงได้จาก https://www.seattleu.edu/media/center-for-faculty-development/files/Anderson-Krathwohl-Taxonomy-2014-01-03.pdf. (สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558).

Brumfit, C. (1984). **Communicative Methodology in Language Teaching**. Cambridge: Cambridge University Press.

Littlewood, W. (1981). **Communicative Language Teaching: An Introduction**. Cambridge: Cambridge University Press.

Partnership for 21st Century Skills. (2006). **A state Leaders' Action Guide to 21st Century Skills: A New Vision for Education**. Arizona: Tucson เข้าถึงได้จาก http://www.p21.org/our-work/p21-framework.pdf. (สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2557).

Taylor, B. P. (1983). Teaching ESL: Incorporating a Communicative Student-centered Component. **TESOL Quarterly**. 12. 69-88.

Willis, J. (1996). **A Framework for Task-based learning**. (Second Edition). New York: Longman.

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมเรื่อง ลูกอีสานของคำพูน บุญทวี

AN ANALYTICAL STUDIES OF SUFFICIENT ECONOMY IN LOOK E-SARN OF KHAMPHOON BOONTHAWEE

จริยา คุ้มมา* ณัฐพล วงค์คงคำ และ ภัครพล แสงเงิน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail: Nick_1709nattapon@hotmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมเรื่อง ลูกอีสานของคำพูน บุญทวีเนื้อหาแบ่งเป็น 6 บท ว่าด้วยความเป็นมาของปัญหา ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมเรื่อง ลูกอีสานของคำพูน บุญทวี สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมเรื่องลูกอีสาน ที่เกี่ยวกับความพอเพียง ความพอประมาน และการมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความพอประมาน พบจำนวน 40 ตัวอย่าง ความพอประมาณพบจำนวน 12 ตัวอย่าง มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง พบจำนวน 8 ตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่าในวรรณกรรมเรื่องลูกอีสานนั้นจะมีตัวอย่างความพอประมาณเป็นจำนวนมาก เพราะความพอประมาณนั้นจะพบในจำนวนมากแถบภาคอีสาน

คำสำคัญ : การศึกษาวิเคราะห์ เศรษฐกิจพอเพียง ลูกอีสาน

Abstract

This research aims to analysis study a sufficiency economy in Look E-Sarn of Khamphoon Boonthawee. The content is divided into 6 chapters on the dealing respectively with the significance of the problems, literature review, a sufficiency economy, an analysis of sufficiency economy in Look E-Sarn,
conclusions and suggestions. The result is a sufficiency economy in Look E-Sarn of Khamphoon Boonthawee is concerned sufficient, moderate and immunity. Sufficient is 40 examples. A moderate is 12 examples. The immunity is 8 examples. It is shows Look E-Sarn of Khamphoon Boonthawee is a lot of sufficiency because a sufficient is a lot of found in Northern East of Thailand.

keywords : analytical, sufficient economy, Look E-sarn

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงตรัสไว้ เป็นการชี้แนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตัวในทางที่ควรจะเป็น บนพื้นฐานการมีชีวิตดังเดิมของสังคมไทย เป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยการสร้างความมั่นคงให้กับตนเอง เพื่อที่จะชุมชนไทยจะได้มีความเข้มแข็งในการรับสภาพการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในโลกที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบง่ายๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ไม่ยาก เพื่อการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจไทยสรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องประกอบด้วย

1. ความพอประมาน หมายถึง ความพอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคอยู่ในระดับพอประมาน

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกอดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล : นพ. สงวน นิตยารัมภ์พงศ์ (2550) **“หนังสือเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาพพอเพียง** 11 – 12 : นนทบุรี

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำเนินชีวิต ที่พระบาทสมเด็จ พระปรมินมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่ชาวไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมี พระ ราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30ปี ดังนั้นการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน หมายถึงการนำหลักคิดและกระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการคิดและการกระทำต่างๆ ในชีวิตประจำวันที่ทำกันอยู่เป็นประจำรวมถึงการใช้ทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียน สถานศึกษา เช่น การรับประทานอาหาร การใช้จ่ายเงิน การศึกษาเล่าเรียน การทำงาน การเล่น การพักผ่อน ก็ตาม : ทิสนา แขมมณี (2558) **“หนังสือถอดรหัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด”** 9-26 : กรุงเทพฯ

จังหวัดในภาคอีสานมีทั้งหมด 9 จังหวัดซึ่งมีภูมิภาคส่วนที่ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 70,226 กิโลเมตร นับเป็นภูมิภาคที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญมากแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งการเครื่องแต่งกายในภาคอีสานเป็นผ้าทอมือทั้งจากฝ้ายและไหม ภาษาของชาวไทยอีสานจะคล้ายคลึงกับภาษาลาว ซื่อและสื่อเข้าใจได้ง่าย นับเป็นเอกลักษณ์เด่นอย่างหนึ่งของภาคอีสาน

ส่วนในเรื่องของรสชาติอาการจะเน้น เผ็ดจัด และมีครบแทบทุกรสอาหารที่ขึ้นชื่อคือ ส้มตำในเรื่องของการละเล่นในงานเทศกาลต่างๆจะนิยมการเชิ้งการฟ้อนในจังหวะรวดเร็วและสนุกสนาน เช่น เซิ้งบั้งไฟ หมอลำฟ้อนภูไท และมีดนตรีประกอบคือ ประพิณ แคน ซอ โปงลาง และโหวด

ด้วยเหตุที่อีสานเป็นดินแดนค่อนข้างแห้งแล้งจึงมีผลกระทบต่อการทำเกษตรกรรมจึงได้มีการแก้เคล็ดด้วยการแห่นางแมวเพื่อขอฝนเพื่อให้ตกต้องตามฤดูกาล : บุรีรัตน์ สามัตถิยะ (2542) **“หนังสือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”** 1-9 กรุงเทพฯ : 2542

ประวัติของคำพูน บุญทวี

คำพูน บุญทวี เดิมชื่อ คูน เกิดเมื่อ 26 มิถุนายน พ.ศ.2471 ที่ ปัจจุบันเป็นตำบลทรายมูล อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร เป็นบุตรคนโตจากทั้งหมด 7 คนของนายสนิทและนางรุน บุญทวี

คำพูนเรียนหนังสือที่บ้านเกิดจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนปรีชาบัณฑิต จากนั้นจึงเริ่มทำงานหลายอย่างในจังหวัดภาคอีสานเป็นหัวหน้าคณะรำวง ต่อมาเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อที่จะไปบรรจุเป็นครูที่ภาคใต้ สอนหนังสืออยู่ 11 ปี จึง ต่อมาแต่งงานกับนางประพิศ ณ พัทลุง เมื่อ .พ.ศ.2504 มีบุตร 6 คน เมื่อภรรยาคนแรกเสียชีวิต เขาจึงมีภรรยาใหม่ ชื่อ ลันนา เจริญสิทธิชัย ซึ่งภายหลังได้เขียนนวนิยายเรื่อง "เจ๊กบ้านนอก" โดยใช้นามปากกาว่า กิมหลั่น และร่วมกันทำสำนักพิมพ์โป๊ยเซียน เพื่อพิมพ์หนังสือของครอบครัว คำพูน บุญทวี ได้รับการยกย่อง เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2544

คำพูนได้เสียชีวิตลงด้วยอาการหัวใจวายเฉียบพลัน รวมอายุได้ อายุ 75 ปี และได้รับพระราชทานเพลิงศพจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ซึ่งนวนิยายเรื่องแรกคือ มนุษย์ 100 คุก จากนั้นเขาก็เขียนเรื่อยมาจึงกลายเป็นนักเขียนนวนิยาย เรื่องสั้นและสารคดี หนังสือที่ได้รับรางวัล อาทิเช่น ลูกอีสาน ได้รับรางวัลดีเด่นประเภทนวนิยาย จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ .ศ.2519 และได้รับรางวัล ซีไรต์ เมื่อ พ .ศ.2522 เป็นผลงานที่ได้รับการสร้างเป็นภาพยนตร์ ได้รับคัดเลือกเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาระดับมัธยมปลาย ลูกอีสาน ได้รับการแปลภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น อังกฤษ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และนายฮ้อยทมิฬ ได้รับรางวัลชมเชย ประเภทนวนิยายจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ .ศ.๒๕๒๐ หลังจากนั้นเขาจึงลาออกจากผู้คุมมาเขียนหนังสือเป็นอาชีพ ด้านศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม ศิลปินแห่งชาติ

https://th.wikipedia.org/wiki (31 มกราคม 2560)

เมื่อ 45 ปีก่อน ในภาคอีสานยังมีหมู่บ้านแห่งหนึ่งทุกบ้านมีสภาพเหมือนกันหมดคือมียุ้งฉางใกล้บ้าน และคอกวัวควายใต้ถุนบ้านรอบๆหมู่บ้านมีทุ่งนาและหนองน้ำเลยหนองไปอีกหน่อยก็เป็นป่าโปรงซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “โคกอีแหลว” และยังมีบ้านหลังหนึ่งซึ่งมีสมาชิกด้วยกัน 5 คน คือมีพ่อแม่ และลูกๆอีก3 คน คูนซึ่งเป็นพี่ชายคนโตและมีน้องสาวอยู่สองคนคือ บุญหลายกับยี่สุ่น

คืนหนึ่งคูนตื่นเต้นมากกว่าครั้งใดๆ เพราะพ่อบอกกับคูนว่าจะพาคูนไปฝากตัวกลับหลวงพ่อเคนที่วัด เพื่อให้คูนได้เรียนหนังสือ เมื่อเช้าวันต่อมาคูนเดินทางไปโรงเรียนแต่เช้ากับจันดีและเมื่อเวลาแปดนาฬิกาเคารพธงชาติคูนจันดีและนักเรียนทุกคนก็มาร้องเพลงชาติว่า

“แผ่นดินสยามนามประเทืองว่าเมืองทอง ไทยเข้าครองตั้งประเทศเขตแดนสง่า สืบชาติไทยดึกดำบรรพ์โบราณลงมา ร่วมรักษาเอกราชชนชาติไทย ฯลฯ” เพลงชาติไทยเดิม

วันนี้โรงเรียนหยุดพ่อปลุกคูนแต่เช้าบอกว่าจะพาไปจับปลาที่วังแยกน้ำคูการจับปลานั้นทำให้คูนสนุกสนาน และในเย็นวันนั้นจึงพ่อและคูนจึงได้ปลากลับมาทำอาหาร เช่น ปลาร้า ปลาแดดเดียวและในอาหารมื้อนี้แม่จะทำห่อหมกปลาดุก คือแม่เอาตะไคร้กับหัวหอมแห้งลงตำในครกปนกับเกลือพอแตก แล้วหยิบปลาดุกใส่ลงไปเอาสากคลุกเคล้าจนหมด จึงเทออกใส่ใบตองชาดที่วางซ้อนกันอยู่สองใบโรยดอกผักแมงลักแห้งๆลงไปอีกทีหนึ่งจึงห่อเอาไม้กลัด กลัดเป็นห่อๆใส่ในหวดนึ่งเหมือนนึ่งข้าว

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่9 ที่พระราชทานมากกว่า 30 ปี ซึ่งเป็นแนวคิดที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกคือ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง ที่มีต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง ในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันยังต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางด้านจิตใจของคนในชาติ ให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญา และความรอบคอบ และพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก

ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาวิถีชีวิตของคนในภาคอีสาน ประเพณีวัฒนธรรม ภาษาต่างๆ และในวรรณกรรม ในเรื่องลูกอีสานที่ได้นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ของคนอีสานให้เกิดประโยชน์กับคนที่ได้ศึกษาในวรรณกรรมเรื่องนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมลูกอีสานของ คำพูน บุญทวี ที่มีแนวคิดอยู่ 3 หลัก คือ พอประมาณ มีเหตุมีผล และ มีภูมิคุ้มกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 ทบทวนวรรณกรรม สำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (หนังสือวรรณกรรมเรื่อง ลูกอีสาน)

6.2 ขั้นรวบรวมข้อมล, เหตุการณ์ของตัวละครที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

6.3 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลเหตุการณ์, วิถีชีวิตในลูกอีสานที่แสดงให้เห็นถึงเศรษฐกิจพอเพียง

6 4.ขั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

1.ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ตอน แม่ทำหมกไข่จักจั่น

วันนั้นพ่อกลับมาถึงเรือนก็ค่ำมากแล้ว พ่อได้ยอดกระโดนกับไข่จักจั่นมาสองอย่าง แต่ไข่จักจั่นพ่อหมกมาจนสุก แม่แก้หมกออกแล้วเทลงถ้วยดินใบเล็ก กลิ่นของมันอ่อนๆ กว่าไข่ต้ม แม่ล้วงข้าว เหนียวออกจากกระติบขึ้นมาเป็นก้อนๆ แล้วบี้ให้แบน หยิบไข่จักจั่นโรยลงไป จึงบี้ข้าวเหนียวกับไข่จักจั่นให้เข้ากันจนเป็นสีเหลืองอ่อนๆ แล้วส่งให้ยี่สุ่น คูนทำเหมือนแม่ พอได้ที่ก็กัดกินอย่างอร่อย (คำพูน บุญทวี, ๒๕๕๐: ๖๒)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

ทำให้เห็นว่าคนภาคอีสานมีความพอเพียงโดยการหาของป่ามาทำอาหาร อยู่กินกันอย่างเรียบง่ายไม่หรูหรา

ตอน ย่าเลี้ยงตัวหม่อนเอาไว้ขายและกิน

ตัวหม่อนและใบหม่อนนั้นคูนเคยเห็นย่าเลี้ยงมาครั้งหนึ่งแต่จำไม่ได้แต่ว่าย่าเคยเอาตัวดักแด้ที่ย่าสาวเส้นไหมออกแล้วให้คูนกินรู้สึกหอมๆและอร่อยมากแม่ของคูนก็เคยบอกเหมือนกันว่าถ้าคูนโตขึ้นอีกสักสี่ห้าปีแม่จะเลี้ยงไหมแล้วทอผ้าไหมให้ตัดเป็นกางเกงนุ่งงามๆให้(คำพูน บุญทวี, ๒๕๕๐: ๙๙)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

ทำให้เห็นว่าคนภาคอีสานนิยมนำตัวหม่อนและตัวไหมมาเลี้ยงเพื่อเอาใยของมันมาทอเป็นไหมไว้ใส่กันและตัวหม่อนตัวไหมยังสามารถนำมาเป็นอาหารและจำหน่ายอีกด้วย

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

ตอน พ่อของคูนไปหาอาหารหน้าแล้ง

ในวันหนึ่งคูนก็ได้ขอพ่อไปหาอาหารในหน้าแล้งชนิดต่างๆที่ออกไปหาจับกับพ่อมาได้ ทั้งดักนกขุ้ม เพื่อเอามาลาบ การออกไปไล่จอนฟอน ออกไปจับจิ้งหรีด ไปหาปลา กินลาบบึ้ง เมื่อถึงเวลาฝนตกพ่อก็จะพาคูนออกไปหาจับอึ่งมาย่างกิน ซึ่งคูนนึกสนุกจึงขอพ่อแม่ไปอีกแต่พ่อก็ได้บอกว่าคูนยังเด็กอยู่ไปในป่าเดี๋ยวโดนงูเงี้ยวเขี้ยวขอกัดเอา

(คำพูน บุญทวี, 2550: 20-25)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

ทำให้รู้ว่าคนอีสานจะสอนให้ลูกรู้จักเข้าป่าหาอาหารตั้งแต่เล็กๆเพราะเป็นการฝึกการช่วยเหลือตนเองถึงแม้จะยากลำบากแค่ไหนแต่คูนก็มีความสุขและทำให้รู้ว่าคนเป็นพ่อเป็นแม่นั้นรักและเป็นห่วงลูกมากแค่ไหน

ตอน พ่อพาคูนไปยิงนกเพื่อนำไปแลกหม้อแกงและข้าวไว้กินหน้าแล้ง

ในระหว่างการเดินทางกลับเกวียนก็ได้หัก จึงทำให้การเดินกลับอย่างทุลักทุเลเพราะมันทั้งมืดและฝนตกอีกต่างหาก แต่ด้วยความที่มีคนไปเยอะจึงทำให้มีคนมาช่วยอยู่หลายคน ทำให้การซ่อมเกวียนเป็นไปด้วยดีแต่ก็ต้องนอนพักเพราะที่นั้นไม่สามารถเดินทางออกไปได้เพราะมืดค่ำแล้วเมื่อถึงเวลาเช้ามืดพ่อก็ได้พาคูนออกไปยิงนกเพื่อที่จะนำไปแลกหม้อแกงและในระหว่างทางกลับแม่ของคูนก็ได้ เอาปลาที่หาได้นั้นไปแลกกับข้าวสารเพื่อที่จะมีข้าวกินในหน้าแล้ง

(คำพูน บุญทวี, 2550: 255-256)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

คนอีสานมีความอดทน มีความสามัคคีและมีน้ำใจที่จะช่วยเหลือกัน และยังได้สอนให้ลูกรู้จักทำมาหากินช่วยเหลือตนเองตั้งแต่เล็กๆ

ตอน แม่กับคูนไปขุดจิ้งหรีด

เมื่อขึ้นไปถึงโคกขี้เหล็ก แม่ก็หักกิ่งไม้เท่านิ้วชี้ยาวขนาดแขนเขี่ยคุ้ยตามฟุ้งไม้อย่างว่องไว ทำอย่างนี้ถ้ามีถ้ามีจิ้งหรีดมันจะแล่นออกมาแม่ว่าพลางทำให้คูนดู คูนจึงแยกไปทำเหมือนแม่ จิ้งหรีดตัวหนึ่งมีปีกสีดำวิ่งปร๋อออกมา คูนตะคุยมันได้แล้วหยิกหัวมันจนตาย แม่มาเห็นเข้าพอดีบอกต่อไปว่าต่อไปอย่าไปหยิกให้มันตาย จะคั่วกินไม่แซ่บเหมือนตัวสดๆ คูนพยักหน้ารับ แล้วหย่อนลงในข้องของคูน แม่บอกว่าแม่ได้สี่ตัวแล้ว เป็นจิ้งหรีดโทนตัวหนึ่ง คูนเปิดดูก็หยิบขึ้นมาตัวหนึ่งซึ่งใหญ่กว่าจิ้งหรีดธรรมดา มันมีหนวดสีเหลืองสองเส้นสั้นริกๆด้วยความโมโหปีกของมันก็มีสีเหลืองปนทองสวยงามแม่บอกว่าจิ้งหรีดชนิดนี้ของบ้านเราเรียกว่า จินายโม้ ยังไม่โตเรียกว่า จิหล่อ หรือ กิหล่อ (คำพูน บุญทวี2550 : 113)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

ทำให้เห็นว่าคนภาคอีสานมีความระมัดระวัง โดยจะเห็นได้ว่าแม่ของคูนนั้นหักกิ่งไม้และได้แหย่ลงไปในรูจิ้งหรีดเพราะว่าอาจจะเป็นรูอย่างอื่นที่เป็นอันตรายต่อตัวเองได้ และเมื่อเป็นจิ้งหรีดแม่ก็ใช้มือล่วงไปในรู

3. ภูมิคุ้มกันในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ตอน คูนเข้าโรงเรียน

แม่ขึ้นไปบนเรือนแล้วหิ้วกระติบข้าวเหนียวกับปลาแดกลงมา แจกไข่ให้เด็กๆคนละลูก เด็กๆปั้นข้าวเหนียวจิ่มปลาแดกแล้วกัดไข่กินกันอย่างอร่อย เมื่อพ่อลงมาเห็นก็บอกว่าไข่ไก่หมกในทรายกินแซบกว่า จะได้เรียนหนังสือเก่งๆ คูนจึงถามพ่อว่า “จะให้กูเข้าโรงเรียนหรือ”แม่เลยบอกว่าต่อไปอย่าพูดกูกับพ่อแม่และยี่สุ่นบุญหลายน้องอีก แม่เลยบอกกับพ่อว่าให้พ่อไปหาปลาแดกเพราะปลาแดกที่มีอยู่ไม่ถึงดำนาเสร็จ และอีกอย่างคูนก็จะเข้าโรงเรียนเพราะจะได้ซื้อปลาแดกกินและเอาเงินไปซื้อหนังสือกับเสื้อผ้าใส่ไปโรงเรียนอีกด้วย (คำพูน บุญทวี, 2550: 63)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

จะเห็นได้ว่าพ่อและแม่ของคูนมีความเตรียมพร้อมที่จะรับมือในสถานการณ์ในภายภาคหน้า โดยการให้พ่อของคูนไปจับปลาเพื่อที่จะทำปลาแดกตุนไว้และนำไปขายเพื่อเอาเงินไปซื้อหนังสือและเสื้อผ้าให้คูนเพื่อไปโรงเรียน

ตอน ลุงเข้มชวนชาวบ้านไปหาปลามาแลกข้าว

ตอน เตรียมอาหารไว้หน้าฝน

ลุงเข้มได้ชวนชาวบ้านไปหาปลากันอยู่หลายครัวเรือนในเดือนหน้า เผื่อจะได้ปลาร้าปลาส้มแลกข้าวเปลือก เพราะตอนนี้ไม่มีอะไรจะกินไปหาปลากลับมาถ้ามีฝนก็ค่อยขึ้นโคกไปหาแอกหาไถ พอได้ยินดังนั้นพ่อของคูนก็เตรียมตัวซ่อมแซมของหลายอย่าง เช่น เครื่องมือจับปลา อีกอย่างหนึ่งคือ มอง ซึ่งมีลักษณะเหมือนอวนลาก แต่เส้นเล็กกว่า (คำพูน บุญทวี, 2550: 40)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

จะเห็นได้ว่าคนอีสานมีความกระตือรือร้นที่จะรับมือในฤดูแล้งที่จะมาถึงโดยการออกไปหาปลาเอามาทำเป็นอาหาร และถ้าฝนตกค่อยกลับมาไถ่นา ปลูกข้าว

ตอน พ่อตัดหญ้าคามาผูกเป็นตับเพื่อเปลี่ยนหลังคา

เช้าวันรุ่งขึ้นต่อมาชาวบ้านโยกย้ายไปอยู่ที่อื่นพ่อบอกว่าจะไปตัดหญ้าคามาไว้ผูกเป็นตับเพื่อเปลี่ยนหลังคาเรือนยามฝนจะตกลงมา (คำพูน บุญทวี, 2550: 26)

ประโยชน์ที่ได้รับจากข้อความข้างต้น

จะเห็นได้ว่าคนอีสานมีการรับมือในสถานการณ์ข้างหน้า เช่นในตัวอย่างที่พ่อของคูนจะไปตัดไม้หญ้ามาผูกเพื่อเปลี่ยนหลังคาใหม่เพื่อเวลาฝนตกจะได้ไม่เปียก

สรุปผล

จากการวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมเรื่องลูกอีสาน ที่เกี่ยวกับความพอเพียง ความพอประมาน และการมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1.ความพอประมาณ

ตอน ครอบครัวของคูณนำอาหารมาแลกกับข้าวสาร

ตอน พ่อหาปลาเพื่อมาทำปลาแดก

ตอน การทำลาบปลาร้า

2. ความมีเหตุผล

ตอน พ่อของคูนไปหาอาหารหน้าแล้ง

ตอน พ่อพาคูนไปยิงนกเพื่อนำไปแลกหม้อแกงและข้าวไว้กินหน้าแล้ง

ตอน แม่กับคูนไปขุดจิ้งหรีด

3. ภูมิคุ้มกันในตัวเอง

ตอน คูนเข้าโรงเรียน

ตอน ลุงเข้มชวนชาวบ้านไปหาปลามาแลกข้าว

ตอน พ่อตัดหญ้าคามาผูกเป็นตับเพื่อเปลี่ยนหลังคา

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรมเรื่องลูกอีสาน ที่เกี่ยวกับความพอเพียง ความพอประมาน และการมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

- ความพอประมาน พบจำนวน 40 ตัวอย่าง
- -ความมีเหตุผล พบจำนวน 12 ตัวอย่าง
- -มีภูมิคุ้มกันในตัวเอง พบจำนวน 8 ตัวอย่าง

ผลการวิจัยพบว่าตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียงในวรรณกรรม เรื่องลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี พบตัวอย่างความพอประมาณ 40ตัวอย่าง พบตัวอย่าง ความมีเหตุมีผล จำนวน 12 ตัวอย่าง และพบ ตัวอย่างภูมิคุ้มกันในตัวเอง จำนวน 8 ตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าในวรรณกรรมเรื่องลูกอีสานนั้นจะมีตัวอย่างความพอประมาณเป็นจำนวนมาก เพราะความพอประมาณนั้นจะพบในจำนวนมากแถวๆภาคอีสาน เช่น การปลูกข้าวไว้กินเอง การหาอาหารมาแลก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.สุชาดา เจียพงษ์ อาจารย์ผู้สอนรายวิชา THAI ๓๙๓ คณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์ ในหลักสูตรศิลปะศาสตรบัณฑิต อาจารย์ภัครพล แสงเงิน

เอกสารอ้างอิง

นพ. สงวน นิตยารัมภ์พงศ์. (2550). **เศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาพพอเพียง.** พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

บุรีรัตน์ สามัตถิย. (2542)**. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ .**กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช .

ทิสนา แขมมณ. (2558)**. ถอดรหัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

แหล่งข้อมูลออนไลน์

ประวัติคำพูน บุญทวี**.** (2560). สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2560. จาก https://th.wikipedia.org/wiki.

นวนิยายชุด “ลูกไม้ของพ่อ” : การวิเคราะห์เชิงนิเวศสำนึก[1]

A series of novel “Look Mai Khong Poh” : An ecocriticism analysis

พรพารัตน์ สุขชาวนา[1*] เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์[2] และ ขวัญชนก นัยจรัญ[3]
[1,2]คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา
[3]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
[*]corresponding author e-mail : pornparat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอฉากที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและเพื่อวิเคราะห์นวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ ตามแนวการวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึก โดยศึกษาจากวรรณกรรมเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรามหาภูมิพลอดุลยเดช ชุด “ลูกไม้ของพ่อ” จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ในม่านเมฆ ลูกหนี้ที่รัก และแสงดาวกลางใจ บทประพันธ์ของ ร่มแก้ว ชาครียา และรินท์ลภัส ตามลำดับ ผลการวิจัยพบว่านวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ จำนวน 3 เรื่อง มีกลวิธีการนำเสนอฉากที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับผู้อ่านโดยอาศัยช่วงเวลา สถานที่และบรรยากาศ ซึ่งผู้แต่งจะสอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ผ่านกิจกรรมของตัวละคร ในส่วนของการวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึกพบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติใน 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติ จำแนกเนื้อหาได้ 3 ลักษณะ คือ ธรรมชาติให้ความสวยงามแก่มนุษย์ ช่วยทำให้เกิดการผ่อนคลาย และสร้างความรื่นรมย์ ธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ และมนุษย์มีหน้าที่อนุรักษ์ธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ จำแนกเนื้อหาได้ 2 ลักษณะ คือ การเกรงกลัวภัยจากธรรมชาติ และมนุษย์แสวงหาผลประโยชน์อย่างมหาศาลจากธรรมชาติ

คำสำคัญ : นวนิยายชุดลูกไม้ของพ่อ นิเวศสำนึก

Abstract

This research aimed to study the technique of presenting scenes creating readers’ consciousness of nature conservation in the three novels for honoring His Majesty King Bhumibol Adulyadej (a series of novels: LOOKMAIKHONGPHOR) titled NAIMANMEK, LOOKNEETEERAK and SANGDAOKLANGJAI written by Romkhaew, Chakriya, and Rinlapat respectively. The research also aimed to analyze the novels based on ecocriticism perspective. The results of the research showed that time periods, locations, and atmosphere were used as the technique of presenting the scenes to create readers’ consciousness of nature conservation through the characters’ activities. For ecocriticism perspective, two ways of relationship between humans and nature were found. One way was that humans are nature-friendly and this could be divided into three categories: nature provides beauty to humans by making them relaxed and feel pleased, nature is good for humans, and humans are responsible for conserving nature. The other way was that humans are enemies to nature and this could be divided into two categories: humans are afraid of nature’s dangers, and humans seek the vast benefits from nature.

keywords : a series of novels Lookmaikhongphor, ecocriticism

บทนำ

นวนิยายชุด “ลูกไม้ของพ่อ” ประกอบไปด้วย นวนิยายจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ในม่านเมฆ ลูกหนี้ที่รัก แสงดาวกลางใจ ใต้ร่มใบภักดิ์ และหัวใจใกล้รุ่ง แต่งขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่สะท้อนให้เห็นบทบาทของพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์นักพัฒนาอันเปี่ยมล้นไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ชี้นำแนวทางการดำเนินชีวิตและแนวทางในการแก้ปัญหาคุณภาพของประชาชน (ณัฐการต์ น้ำทิพย์, 2554) นวนิยายชุด “ลูกไม้ของพ่อ” ทั้ง 5 เรื่อง ได้ถ่ายทอดพระอัจฉริยภาพและพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวรัชกาลที่ 9 โดยการนำโครงการพระราชดำริ เช่น โครงการฝนหลวง การนำแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำการเกษตรที่สูง มาถ่ายทอดเป็นเรื่องราวน่าประทับใจและสอดแทรกองค์ความรู้ แนวความคิด ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้ เช่น การอนุรักษ์ธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เป็นต้น ทั้งนี้มีการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านฉากและเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการคล้อยตามไปกับเนื้อเรื่อง นวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ ยังมีจุดเด่นในเรื่องของการให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ธรรมชาติเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แสดงให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ได้รับการนำเสนอในงานด้านศิลปะวรรณกรรมมาโดยตลอด เนื่องจากมนุษย์มักจะใช้ศิลปะเป็นสื่อในการทำ ความเข้าใจ ประนีประนอมและแสดงออกถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อโลกธรรมชาติหรืออาจกล่าวได้ว่า งานเขียนเกี่ยวกับธรรมชาติมีความหมายในฐานะสิ่งประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมของมนุษย์มานานแล้ว (Branch, 2001, อ้างอิงใน ธัญญา สังขพันธานนท์, 2553) ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีการพัฒนาความสัมพันธ์กันมาโดยตลอดและมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง ดังที่ธัญญา สังขพันธานนท์ (2553) ศึกษาเรื่อง วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ : วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย โดยศึกษาวรรณคดีไทยตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่ใช้ฐานคิดจากทฤษฎีวรรณกรรมเชิงนิเวศ ทฤษฎีสตรีนิยมเชิงนิเวศและทฤษฎีวาทกรรม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีไทยแบบจารีตนิยม มี 3 กระบวนทัศน์หลัก คือ กระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศดั้งเดิม กระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวพุทธปรัชญา และกระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวชนชั้น ซึ่งเป็นแนวการคิดที่ตระหนักถึงธรรมชาติความยิ่งใหญ่ และการเคารพในธรรมชาติ กระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวดั้งเดิมมีรูปแบบไม่ซับซ้อน เพราะเป็นการพึ่งพิงธรรมชาติ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ กระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวพุทธปรัชญา เป็นการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพุทธศาสนากับจิตสำนึกเชิงนิเวศแบบดั้งเดิมอย่างสอดคล้องกันเชื่อมโยงกับธรรมชาติ และศีลธรรมของมนุษย์ว่าเกี่ยวข้อง ซึ่งกันและกัน เว้นแต่ว่าผู้นำหรือผู้ปกครองไม่อยู่ในธรรมก็จะส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ และกระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวชนชั้น สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลที่เป็นสองลักษณะ คือความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติเห็นว่าธรรมชาติคือสิ่งมีชีวิต และความเป็นอื่นของธรรมชาติสำนึกต่อธรรมชาติว่าเป็นพลังอำนาจที่ลึกลับ ทรงพลัง

กฤตยา ณ หนองคาย (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง คนกับป่า : ปัญหาเรื่องสิทธิการจัดการทรัพยากร ในวรรณกรรมของ วัธนา บุญยัง เป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องป่าชุมชนและสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนในวรรณกรรมของ วัธนา บุญยัง จากวรรณกรรมจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ใบไม้ในป่าใหญ่ พรานคนสุดท้าย หอมกลิ่นป่า ไพรมืด และรางเหล็กในป่าลึกเป็นการเสนอภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่าในอดีตวิถีของสิ่งมีชีวิตในป่าที่เกื้อกูลกัน และ ภูมิปัญญาของชุมชนที่ทำให้เป็นความผูกพันระหว่างคนกับป่าไม้ ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมของ วัธนา บุญยัง จะเน้นในเรื่องวิถีของสิ่งมีชีวิตในป่าอย่างความชัดเจนที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของป่าไม้ พันธุ์พืช สัตว์ป่า คนและการอยู่ร่วมกันสอดคล้องกับมโนทัศน์ การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศสำนึก (Ecocriticism) และมโนทัศน์เรื่องสิทธิชุมชุนหรือ การจัดการทรัพยากรและการใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือในการนำเสนอทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับป่าได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ทั้งในเรื่องนิเวศสำนึกและสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรวรรณ ฤทธิ์ศรีธร (2559) ที่ศึกษาเรื่องจากมหัศจรรย์สู่มหันตภัย : การโยนความผิดให้ธรรมชาติใน “กุหลาบรัตติกาล” เป็นการศึกษานวนิยายเรื่องกุหลาบรัตติกาล ของพงศกร โดยใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศ

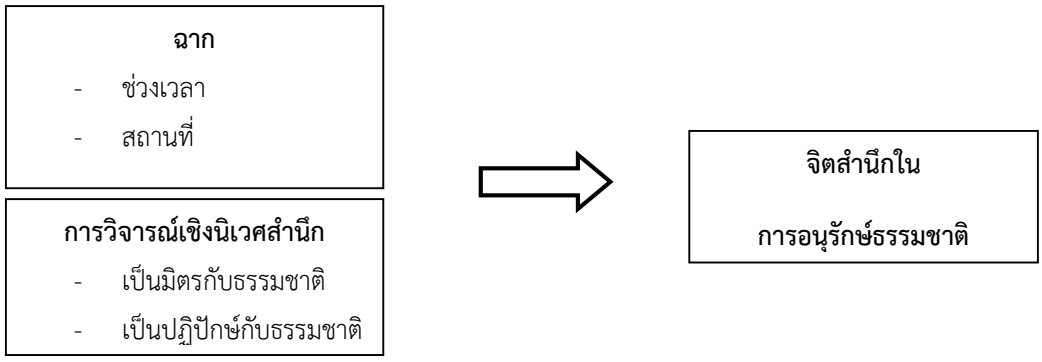
เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มีประเด็นการศึกษา คือ 1. กุหลาบรัตติกาลกับพื้นที่ปิด 2. กุหลาบรัตติกาลกับโรคประหลาด 3. กุหลาบรัตติกาลกับการถูกจัดระบบ 4. กุหลาบรัตติกาลกับความเป็นท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า “กุหลาบรัตติกาล” ปรากฏให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติใน 2 ด้าน คือ ด้านความจริงของมนุษย์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และธรรมชาติ และในด้านการเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ โดยมนุษย์เข้าไปแทรกแซงทำลายระบบนิเวศธรรมชาติ ก่อให้เกิดผลกระทบและทำให้ระบบนิเวศของธรรมชาติเปลี่ยนแปลง

จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่าการวิจารณ์เชิงนิเวศหรือการวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึก (Ecocriticism) เป็นการศึกษาวรรณกรรม โดยเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ นอกจากนี้วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึกยังมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับธรรมชาติ และปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้แก่ผู้อ่าน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษานวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่เห็นถึงความสำคัญกับธรรมชาติในหลายลักษณะ เช่น การดำรงชีวิต การทำมาหากินของมนุษย์ที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ เป็นต้น โดยผู้วิจัยเลือกใช้การวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึก(Ecocriticism) เพื่อจะทำให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงศึกษากลวิธีการนำเสนอฉากที่มีผลต่อจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติทั้งนี้เพื่อการกระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของธรรมชาติ และอาจจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอฉากที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
2. เพื่อวิเคราะห์นวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ ตามแนวการวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์นวนิยาย ชุด “ลูกไม้ของพ่อ” ของสำนักพิมพ์คำ จำนวน 3 เรื่อง คือ ในม่านเมฆ ลูกหนี้ที่รัก และแสงดาวกลางใจ เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ มีการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล
   1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายและองค์ประกอบของนวนิยาย
   1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ
   1.3 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศสำนึก

2. ขั้นจำแนกประเภท

2.1 คัดเลือกเนื้อหาของนวนิยายทั้ง 3 เรื่อง ที่ปรากฏให้เห็น การบรรยายฉากที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

2.2 คัดเลือกและจัดเนื้อหาของนวนิยายเข้าตามกรอบการวิจัยที่กำหนดคือ กลวิธีการบรรยายฉาก ที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 วิเคราะห์การนำเสนอฉากของผู้เขียนที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับผู้อ่าน

3.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่ปรากฏในนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ ทั้ง 3 เรื่อง

4. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

4.1 แสดงรายละเอียดผลการวิเคราะห์ฉากที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติในด้านต่าง ๆ

4.2 แสดงรายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติตามแนวการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศสำนึก (Ecocriticism)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์นวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ จำนวน 3 เรื่อง พบกลวิธีการนำเสนอฉากที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับผู้อ่าน ผ่านช่วงเวลา สถานที่และบรรยากาศ ในส่วนของการวิจารณ์เชิงนิเวศสำนึกพบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติใน 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ ดังจะนำเสนอเป็นตัวอย่างของข้อมูล ดังนี้

กลวิธีการนำเสนอฉากที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ฉากที่บรรยายถึงงานแสดงสินค้าพื้นเมืองของชุมชนต่าง ๆ ในภาคเหนือ ที่มีการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเมืองหนาวตามแนวพระราชดำริผ่านโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลได้มีอาชีพ และช่วยให้ประชาชนเข้าใจถึงพื้นที่ของตนว่าสามารถปลูกพืชชนิดใดได้บ้างเพื่อเป็นการส่งเสริมธรรมชาติในพื้นที่ ของโครงการตามแนวพระราชดำริที่เข้ามาให้ความรู้กับชาวเขามาเมื่อหลายปีก่อนจนปัจจุบันสามารถปลูกพืชเมืองหนาวได้และมีอาชีพมีรายได้ที่มั่นคง ซึ่งฉากนี้ตัวละครคือนับดาวได้แสดงความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเห็นความลำบากของราษฎรและได้ริเริ่มโครงการหลวงต่าง ๆ ในพื้นที่ห่างไกล และแสดงให้เห็นถึงจิตสำนึกในความภาคภูมิในธรรมชาติของพื้นที่ตนอยู่อาศัย ความสวยงามของดอกไม้ ความอุดมสมบูรณ์ของผักผลไม้ นำไปสู่การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน ดังนั้นฉากนี้จึงมีส่วนในการกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ชี้ชวนให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

> สองฟากฝั่งถนนรอบหอประชุมภายในมหาวิทยาลัยถูกปรับให้เป็นพื้นที่สำหรับจัดแสดงสินค้าพื้นเมืองของชุมชนต่าง ๆ ในภาคเหนือ อาทิพืชผักผลไม้เมืองหนาว งานหัตถกรรม และของกินของฝากมากมาย โดยทางมหาวิทยาลัยได้แบ่งสัดส่วนประเภทสินค้าไม่ให้นำมาออกร้านหรือจัดแสดงปะปนกัน
>
> “ดอกไม้งาม ๆ เยอะแยะไปหมดเลยนะเจ้า” ...
>
> ทั้งดอกกุหลาบ ดอกหน้าวัว ดอกไฮเดรนเยียที่สามารถเปลี่ยนสี่ไปตามค่าพีเอชของดินได้...
>
> “หันจะอี้แล้วนับก็อดภูมิใจบ่ได้ ถ้าหากเมื่อหลายปีก่อนในหลวงของเฮาบ่ทรงริเริ่มโครงการเกษตรที่สูงบ่ส่งเสริมให้ประชาชนในถิ่นทุรกันดารอย่างเฮาปลูกพืช เมืองหนาว นับก็นึกภาพบ่ออกเลยว่าจะมีไผอื่นมาใส่ใจความเป็นอยู่ของคนยากจนเท่ากับในหลวงอีก”...

ผักผลไม้ต่าง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงนำมาทดลอง วิจัย และส่งเสริมให้คนบนดอยปลูกนั้น ยังทำรายได้ให้เกษตรกรได้มากกว่าการปลูกฝิ่น

(รินท์ลภัส, 2554 : 85-86)

ฉากที่บรรยายถึงความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันทำฝาย มีทั้งครู เด็กๆ และทีมงานของตัวละครคือรวงข้าว ที่มาช่วยกันทำฝายชะลอน้ำ ฝายนี้สร้างจากสิ่งที่หาได้จากธรรมชาติ คือ ไม้ไผ่ เศษไม้ กิ่งไม้ ก้อนหิน ซึ่งเป็นกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้คนในสังคมและเยาวชนช่วยกันพัฒนาชุมชน สร้างความสามัคคีในชุมชนและส่งผลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ธรรมชาติอย่างยั่งยืน ฉากนี้จึงมีส่วนในการกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ชี้ชวนให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของธรรมชาติ ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

นอกจากพฤติกรรมป่วน ๆ ของลุงหมาแล้วทุกอย่างในวันนั้นก็ราบรื่นดีหล่อนจึงพยายามไม่เอาเรื่องแย่ ๆ มารบกวนจิตใจ ในเมื่อบรรยากาศการสร้างฝายเป็นไปอย่างสนุกสนานทั้งครู เด็ก ๆ และทีมงานของหล่อนช่วยกันคนละไม้ละมือ ไม้ไผ่ถูกตัดเป็นท่อน ๆ แบ่งเป็นสองซีกนำไปปักลงในดินเป็นกำแพง ผูกด้วยเชือก เด็ก ๆ ยืนเรียงเป็นแถวเป็นระยะ ๆ เพื่อช่วยกันลำเลียงกิ่งไม้ขนาดใหญ่ เศษไม้ และก้อนหิน ทยอยลงไปทับถมเพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้ฝาย

เสียงหัวเราะหยอกล้อที่ดังไปทั่วบริเวณในตอนแรกกลับแปรเปลี่ยนเป็นเสียงตอกไม้ ตัดไม้ และเสียงอธิบายวิธีการสร้างฝายชะลอน้ำ รวมไปถึงเสียงเฮดัง ๆ และเสียงปรบมือเมื่อสร้างฝายเสร็จ

“เฮ้...” เด็ก ๆ กระโดดโลดเต้น

ทุกคนยืนมองฝายจำนวนสามลูกที่ทำเสร็จไปในวันแรกนี้ด้วยความภาคภูมิใจ เสียดายที่แดดราแสงเสียแล้วจึงจำเป็นต้องยุติการทำงานเอาไว้เพียงแค่นี้ก่อนทุกคนสัญญา ว่าเย็นวันพรุ่งนี้หลังเลิกเรียนจะมาเจอกันใหม่เพื่อทำฝายให้ครบสิบลูกตามเป้าหมาย

(ร่มแก้ว, 2554 :177-178)

ฉากที่บรรยายภาพทางการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การสร้างอาชีพ สร้างสถานที่โดยไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ ในฉากมีการสร้างร้านอาหารที่นำวัสดุจากธรรมชาติมาสร้าง แสดงให้เห็นถึงความเป็นมิตรกับธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ในฉากนี้ตัวละคร คือนับดาว เล่าถึงช่วงเวลาที่หล่อนได้รับความช่วยเหลือจากโครงการหลวงที่มาให้ความรู้ ทำให้เห็นความสำคัญของธรรมชาติ เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ทำให้มีอาชีพที่ดีขึ้นและอยากให้ผู้อื่นมีจิตสำนึกหันมาทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่โครงการหลวงที่เข้ามาช่วยให้ชาวเขาได้มีอาชีพและอยู่กับธรรมชาติอย่างยั่งยืน ดังนั้นฉากนี้จึงมีส่วนในการกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ชี้ชวนให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของธรรมชาติ ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

น้ำตกสายเล็ก ๆ ไหลไปตามลำธารที่ถูกอาบไล้ด้วยแสงตะวันอย่างเชื่องช้า ติดกันนั้นคือร้านอาหารขนาดไม่ใหญ่มากซึ่งมีลักษณะเป็นแพมุงหลังคาด้วยใบจากติดริมถนนดิน ความที่น้ำตกแห่งนี้ไม่เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวและมีเพียงชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงเท่านั้นที่รู้จัก ที่ลำธารจึงมีแค่เด็ก ๆ ไม่กี่คนเล่นน้ำกันอยู่ อย่างสนุกสนาน

... “ถ้าน่านคิดว่านับพอจะช่วยอะหยังได้ นับก็ยินดี” หญิงสาวยิ้มละไม ทอดสายตาไปที่น้ำตกซึ่งมีเด็ก ๆ กำลังเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน

“ป่าเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ควรจะอยู่คู่กับวิถีของชาวบ้าน บ่แม่นวิถีของนายทุน ถ้าหากชาวเขาหันมาทำเกษตรบนที่สูง นอกจากจะลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าได้แล้ว ยังลดปัญหาเรื่องการปลูกฝิ่นได้อีกด้วย หมู่เฮาโชคดีจริง ๆ ที่ได้เกิดมาเป็นลูกของป้อหลวง พระองค์ทรงเปี่ยมด้วยเมตตาธรรมห่วงใยในทุกข์สุข

ของราษฎร ถ้าหากหลายปีก่อนบ่มีคนของโครงการหลวงเข้ามาช่วยเหลือ หื้อคำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในเรื่องการทำมาหากิน ปีนี้ก็อาจบ่มีไร่แสงดาว”

(รินท์ลภัส, 2554 : 44-45)

นิเวศสำนึกในนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ

นิเวศสำนึกที่พบในเนื้อหาของนวนิยายปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติ มี 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ธรรมชาติเป็นสิ่งสวยงาม

ธรรมชาติช่วยปลอบประโลมและสร้างความอุ่นใจให้กับมนุษย์ แม้ในช่วงเวลาที่สับสน หากได้สัมผัสกับบรรยากาศของธรรมชาติก็ทำให้มนุษย์มีกำลังใจมากขึ้น ดังที่รวงข้าว รู้สึกกล้า ๆ กลัว ๆ กับการเผชิญหน้ากับตาช้าง เพราะตนได้ทำความผิดไว้ในอดีต แต่เมื่อได้กลับมาพบธรรมชาติ บรรยากาศเดิม ๆ ทำให้รวงข้าวมีความหวังและกำลังใจมากขึ้น ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

> แม้จะยังกล้า ๆ กลัว ๆ เพราะไม่รู้จะออกหัวหรือออกก้อย แต่หล่อนก็ดีใจที่ได้กลับมา...
>
> รวงข้าวเงยหน้ามองบ้านไม้สองชั้นหลังไม่ใหญ่ไม่เล็ก มีระเบียงกว้าง ตั้งอยู่ใต้เงาร่มรื่นของต้นตะแบกนาเก่าแก่ที่ยืนต้นอยู่อย่างนี้มาตั้งแต่เธอ จำความได้ บางฤดูมันจะออกดอกสีชมพูอมม่วงสะพรั่งไปทั้งต้น ทิ้งดอกร่วงเกลื่อนบนระเบียงให้ได้เก็บเล่นอีกด้วย
>
> ...
>
> หากที่ผ่านมาหล่อนคิดว่าตัวเองได้รู้สึกผิดกับสิ่งที่ทำไว้กับตา นั่นยังเทียบไม่ได้กับความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตอนนี้ เมื่อได้เห็นว่าตนทิ้งให้ชายชราอยู่ลำพังกับความผิดหวังที่หล่อนสร้างให้มานานแค่ไหน...
>
> รวงข้าวน้ำตาร่วงเผาะ ถลาเข้าไปทรุดลงกอดขาตาอย่างไม่กลัวจะถูกเตะออกมา
>
> “ตาจ๋า...ข้าวกลับมาแล้ว...ข้าวสำนึกผิดแล้ว ตายกโทษให้ข้าวด้วยนะจ๊ะ!”

(ร่มแก้ว, 2554 : 52-56)

ลักษณะที่ 2 ธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์

ธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้โดยการพึ่งพาตัวเอง และพึ่งพาทรัพยากรที่มีในธรรมชาติให้เกิดประโยชน์โดยไม่ทำลายธรรมชาติ ดังที่รุ่นพี่ของการดี ใช้ชีวิตแบบพอเพียง พึ่งพาตัวเอง โดยสร้างบ้านจากดิน ปลูกผัก ปลูกข้าวกินเอง และเก็บสะสมเม็ดพันธุ์แล้วยังนำไปแจกจ่ายผู้อื่น แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติกับมนุษย์ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของความเป็นมิตรต่อกัน ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

> นงนุชบอกว่าครั้งหนึ่งการดีเคยให้ค่าการทำงานและเก็บเงินมากจนกลายเป็นพวกที่มีความสุขกับการนั่งดูยอดเงินฝากในบัญชีที่เพิ่มขึ้นทุกเดือน แต่แล้วเมื่อได้ไปพบรุ่นพี่ที่ใช้ชีวิตแบบพอเพียงและพึ่งพาตัวเองได้อย่างครบวงจร ทั้งการสร้างบ้านดินอยู่เอง การปลูกพืชผักและข้าวกินเองสะสมเมล็ดพันธุ์และแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์ให้ผู้อื่น เขาก็เปลี่ยนความคิดว่าแท้จริงแล้วการสะสมเงินทองและให้ค่ากับตัวเงินมากเกินไปก็เป็นการยึดติดกับวัตถุอย่างหนึ่งนั่นเอง

(ชาครียา, 2554 : 55)

ลักษณะที่ 3 มนุษย์มีหน้าที่อนุรักษ์ธรรมชาติ

ธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อมนุษย์ มนุษย์พึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิตและอาศัยอากาศบริสุทธ์จากธรรมชาติในการหายใจ มนุษย์จึงมีหน้าที่ในการดูแลธรรมชาติ ปกป้องไม่ให้ธรรมชาติถูกทำลายจนระบบนิเวศในธรรมชาติเสื่อมโทรมแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติกับมนุษย์ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของความเป็นมิตรต่อกัน ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

> นับดาวไม่คาดคิดว่าชายหนุ่มท่าทางชีกอพูดจากวนประสาทที่บังเอิญเจอกัน เมื่อเช้าจะเป็นถึงหัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่า ปฏิบัติหน้าที่อันทรงเกียรติในการปกป้อง ดูแลป่า ซึ่งเปรียบได้กับหัวใจของการดำรงชีวิต เพราะนอกจากป่าจะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารแล้ว ยังเป็นแหล่งผลิตออกซิเจนอันยิ่งใหญ่อีกด้วยดังนั้น...ผู้ปฏิบัติหน้าที่ปกป้องป่า ก็เท่ากับเป็นผู้รักษาความมั่นคงทางธรรมชาติให้แก่แผ่นดิน
>
> (รินท์ลภัส, 2554 : 25)

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ มี 2 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 มนุษย์เกรงกลัวภัยจากธรรมชาติ

ภัยธรรมชาติเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทำลายล้างและสร้างความสูญเสียให้แก่มนุษย์ ดังตอนที่ ในคืนที่ไฟป่าลุกไหม้ป่าเป็นแนวยาว จึงทำให้รวงข้าว รู้สึกหวาดกลัว และคิดไปว่า ไฟป่าจะเผาไหม้ทำลายก่อให้เกิดความสูญเสียมากเพียงใด เป็นการแสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวในพลังอำนาจของธรรมชาติ และมองว่าภัยที่เกิดจากธรรมชาติคือการทำลายล้างทรัพย์สินและมวลมนุษย์ ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

> ไฟป่าลุกไหม้เป็นแนวยาวสีแดงฉานดูน่ากลัว ส่งควันสีเทาขึ้นบนท้องฟ้าเป็นสาย รวงข้าวยืนรวมกลุ่มอยู่กับชาวบ้าน มองแนวไฟที่ลามเลียอยู่บนเขาเห็นแต่ไกลในแสงสลัวรางยามใกล้รุ่ง เป็นครั้งแรกที่หลอนเคยเห็นไฟไหม้ป่า ช่างน่าใจหายเมื่อคิดว่ามันจะแผดเผาอะไรไปบ้างในเส้นทางที่มันลามไป และในแต่ละวินาทีที่พ้นผ่าน...
>
> โดยเฉพาะฝายชะลอน้ำของหล่อนจะอยู่ในเส้นทางของมันด้วยหรือไม่...!
>
> (ร่มแก้ว, 2554 : 199)

ลักษณะที่ 2 มนุษย์แสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติ เพราะเห็นธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรที่สามารถแสวงหาผลประโยชน์ได้อย่างมหาศาล ธรรมชาติเป็นตัวขัดขวางความสะดวกสบายดังนั้นมนุษย์จึงต้องหาวิธีเอาชนะธรรมชาติ

ธรรมชาติถูกมนุษย์เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ จากบทสนทนาของตัวละคร แสดงให้เห็นว่าตัวละครมองธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่มีมูลค่า สามารถสร้างผลประโยชน์ให้แก่ธุรกิจของตนได้ เพราะเมื่อป่าเสื่อมโทรมก็ยังเห็นทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มีมูลค่าจนอยากจะเอามาแสวงหาผลประโยชน์ด้วยทำเหมือนหินอ่อน ทลายภูเขาเพื่อสกัดหินอ่อนมาขาย โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายต่อธรรมชาติและชุมชนโดยรอบ จึงทำให้มนุษย์มีความคิดอยากจะเข้าไปควบคุมและแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติด้วยวิธีการทำลายธรรมชาติ ดังข้อความที่ปรากฏ คือ

> “...ที่ดินแถบนี้สวยมากเลยนะครับ ล้อมรอบด้วยภูเขาหมดเลย” เขาว่าพลางหันไปกวาดมือชี้ไปรอบทิศ ซึ่งเมื่อมองจากระเบียงกว้างของบ้านไปไกล ๆ เห็นภูเขาทอดตัวเหมือนกับล้อมหมู่บ้านเอาไว้
>
> “เสียดายป่าเสื่อมโทรมหมดแล้ว แถมได้ยินว่ามีไฟป่าบ่อย ๆ ด้วย... แต่รู้ไหมครับว่าคนที่นี่ยังโชคดี ที่ภูเขานั่นเป็นหินอ่อนหมดเลย ถึงไม่เป็นป่าแล้วก็ยังทำประโยชน์ได้มหาศาล”
>
> “อย่าบอกนะ ว่าไอ้โครงการเหมืองหินอ่อนที่ได้ยินมา...มันเป็นของแก?!”
>
> (ร่มแก้ว, 2554 : 253)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์นวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ จำนวน 3 เรื่อง สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนมีกลวิธีในการนำเสนอฉาก ในนวนิยายที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้แก่ผู้อ่านด้วยการใช้ ช่วงเวลาในอดีตที่มีธรรมชาติสวยงามกับการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติในช่วงเวลาปัจจุบัน สถานที่ที่มีธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และสถานที่ที่ธรรมชาติถูกทำลาย จนเกิดเป็นความแห้งแล้ง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต การทำมาหากินของตัวละคร บรรยากาศในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อแสดงพลังในการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติของตัวละคร ซึ่งช่วงเวลา สถานที่และบรรยากาศที่ถูกนำมาใช้เป็นฉากในการนำเสนอผู้แต่งจะสอดแทรกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วย

2. จากการวิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ จำนวน 3 เรื่อง พบลักษณะเชิงนิเวศสำนึก 2 ความสัมพันธ์ ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติ จำแนกเนื้อหาได้ 3 ลักษณะ คือ ธรรมชาติให้ความสวยงามแก่มนุษย์ ช่วยทำให้เกิดการผ่อนคลาย และสร้างความรื่นรมย์ ธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ และมนุษย์มีหน้าที่อนุรักษ์ธรรมชาติ ลักษณะการสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติที่ปรากฏในเนื้อหา จะเกิดขึ้นเฉพาะกับตัวละครที่เป็นตัวเอกของเรื่องฝ่ายดี และในตอนจบตัวละครเอกฝ่ายดีจะแก้ปัญหาเกิดจิตสำนึกและฟื้นฟูธรรมชาติได้สำเร็จ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ จำแนกเนื้อหาได้ 2 ลักษณะ คือ เกรงกลัวภัยจากธรรมชาติ และมนุษย์แสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติ เพราะเห็นธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรที่สามารถแสวงหาผลประโยชน์ได้อย่างมหาศาล ธรรมชาติเป็นตัวขัดขวางความสะดวกสบายดังนั้นมนุษย์จึงต้องหาวิธีเอาชนะธรรมชาติ ลักษณะการแสดงความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติที่ปรากฏในเนื้อหาจะเกิดขึ้นเฉพาะกับตัวละครที่ตัวเอกของเรื่องที่เป็นปฏิปักษ์กับตัวเอกของเรื่องฝ่ายดี และในตอนจบของเรื่องตัวละครที่เป็นตัวร้ายจะต้องได้รับผลการกระทำของตนเอง เช่น ถูกสังคมลงโทษ พบกับความหายนะ ติดคุก เป็นต้น

อภิปรายผล

จากข้อสรุปของงานวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. กลวิธีการนำเสนอฉากที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ผู้เขียนสร้างกลวิธีการนำเสนอฉากที่มีต่อการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยการบรรยายพฤติกรรม อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครร่วมไปในฉากที่แสดงภาพธรรมชาติที่ถูกทำลายและธรรมชาติที่สวยงาม เพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพผ่านฉากที่นำเสนอ ทั้งฉากที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ต่อธรรมชาติ ฉากที่ธรรมชาติสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้แก่มนุษย์ และฉากที่มนุษย์ช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ การบรรยายฉากของนวนิยายเกี่ยวกับธรรมชาติในนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ เป็นการบรรยายธรรมชาติในภาพความเป็นจริงคือ เหตุการณ์ดังกล่าวยังคงพบเจอได้ในสังคมปัจจุบัน ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการถึงภาพธรรมชาติได้อย่างเข้าใจง่ายขึ้น และมองเห็นภาพการแสดงออกในลักษณะของการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติได้อย่างชัดเจน และผู้เขียนใช้กลวิธีการพรรณาภาพธรรมชาติ บรรยากาศในป่า ตลอดจนภาพผู้คนและสิ่งมีชีวิตในชุนชมและในป่า เป็นภาพธรรมชาติที่ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างกลมกลืม สละสลวยผ่านภาษาที่เข้าใจง่าย ต่อผู้คนทุกเพศทุกวัย ก่อให้เกิด จินตภาพและความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่าน นอกจากนี้นวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อยังสอดแทรกแนวคิด โครงการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่เน้นและปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนชาวไทยในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ เห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุนชน และการอยู่อย่างพอเพียง พึ่งพาธรรมชาติอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และไม่ทำลายธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการแก้ปัญหาให้กับประชาชน ผู้เขียนนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ ได้สอดแทรกแนวคิดนี้เข้าไปในนวนิยายทุกเล่มผ่านฉากและบรรยากาศที่กระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของกฤตยา ณ หนองคาย (2553) กล่าวว่า การบรรยายฉากในวรรณกรรมเป็นกลวิธีที่

น่าสนใจอีกประการหนึ่ง เพราะสามารถนำเสนอสารและแนวคิดหลักเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉากสามารถโน้มนำไปสู่การเรียนรู้และปลุกจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ

2. นิเวศสำนึกที่พบในนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติเกิดความสัมพันธ์ขึ้นใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก ธรรมชาติให้ความสวยงามแก่มนุษย์ ช่วยทำให้เกิดความผ่อนคลาย รื่นรมย์ และช่วยคลายความกังวล ไม่ว่าในยามทุกข์หรือยามมีความสุขเมื่อมนุษย์ได้เข้าใกล้ธรรมชาติ สัมผัสหรือพบเห็นธรรมชาติที่สวยงาม มักจะทำให้เกิดอารมณ์ที่สะท้อนต่อสิ่งที่พบเจอ เกิดความทรงจำ เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนออกมาจากอารมณ์ เช่น การถ่ายภาพธรรมชาติ การวาดภาพธรรมชาติ การเดินดูสิ่งสวยงามตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่แสดงความเป็นมิตรต่อกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ลักษณะที่สอง ธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ เกิดเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพิงกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นผู้สร้างไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ ลม และไฟ เป็นธาตุพื้นฐานทั้ง 4 ที่มีความจำเป็นต่อการอาศัยของมนุษย์และยังสิ่งอื่น ๆ ที่ธรรมชาติเป็นผู้สร้างได้แก่ ต้นไม้ สิ่งมีชีวิตทั้งเล็กและใหญ่ มนุษย์พึ่งพิงธรรมชาติโดยการนำแร่ธาตุและทรัพยากรในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย ทำการเกษตรแหล่งอาหาร พืชสมุนไพรเป็นยารักษาโรค วัสดุจากธรรมชาติเป็นเครื่องนุ่งห่ม ประโยชน์เหล่านี้เกิดเป็นจิตสำนึกให้มนุษย์ไม่ทำลายธรรมชาติหรือแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติจนสูญเสียระบบนิเวศ ลักษณะที่สาม มนุษย์มีหน้าที่อนุรักษ์ เมื่อมนุษย์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างมากมาย ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลงและเสื่อมสภาพ มีผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติอื่น ๆ โดยตรงมนุษย์จึงได้คิดค้นหาแนวทางในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ฟื้นฟูธรรมชาติ เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่กับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และเพิ่มพื้นที่ป่าทดแทนป่าที่ถูกมนุษย์ทำลายเพราะผลประโยชน์ส่วนตน เช่น เมื่อพื้นที่มีความแห้งแล้งจากการตัดไม้ทำลายป่าทำให้มนุษย์อยู่อย่างยากลำบากมากขึ้น มนุษย์จึงต้องหาแนวทางแก้ปัญหาและอนุรักษ์ธรรมชาติ แก้ปัญหาพื้นที่แห้งแล้งโดยการทำฝนหลวงเพื่อบรรเทาปัญหาความแห้งแล้งในพื้นที่ และการสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อกักเก็บความชุ่มชื้นในดิน เมื่อมีฝนตกลงมาช่วยให้ดินชุ่มชื้นมากขึ้น การปลูกพืช ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และสภาพภูมิอากาศในพื้นที่สูงทำให้ไม่ต้องทำไร่เลื่อนลอยหลังจากที่ดินบริเวณเดิมขาดความสมบูรณ์ เพื่อลดการแผ้วถางพื้นที่บริเวณยอดเขากับส่งเสริมอาชีพมั่งคงให้กับชาวเขาบนพื้นที่สูง เพื่อเป็นการรักษาพื้นที่ป่า และส่งเสริมการลดมลพิษในอากาศด้วยการปั่นจักรยาน แทนการขับรถไปทำงาน ช่วยในเรื่องเศรษฐกิจและช่วยลดมลพิษ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะสำนึกในความเป็นมิตรกับธรรมชาติที่ไม่ได้หวังผลประโยชน์จากธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่ยังหาทางดูแลรักษา ฟื้นฟูธรรมชาติ เพื่อให้อยู่คงกับมนุษย์อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นประโยชน์พึ่งพิงซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของธัญญา สังขพันธานนท์ (2553 :377) กล่าวว่า สำนึกในความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ เกิดจากจินตภาพในด้านดีที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ เห็นธรรมชาติคือสิ่งมีชีวิต และเป็นมิตรกับมนุษย์ ธรรมชาติทำให้มนุษย์มีความสุขและรื่นรมย์ ช่วยรับรู้และปลอบประโลมใจในยามที่มนุษย์อยู่ในภาวะท้อแท้ สิ้นหวัง

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติจากงานวิจัยพบความสัมพันธ์ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเกรงกลัวภัยจากธรรมชาติ มนุษย์ตั้งแต่อดีตกาลมีความเคารพยำเกรงต่อธรรมชาติ นับถือธรรมชาติว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระแม่โพสพ พระแม่ธรณี พระแม่คงคา แม่พระเพลิง และแม่พระพายที่สร้างทุกสรรพสิ่งบนโลก เมื่อเกิดภัยธรรมชาติรุนแรงทำให้มนุษย์เกิดความกลัว เช่น การเกิดไฟป่าที่ลุกลามไปทั่วพื้นป่าจนไม่สามารถคาดเดาได้ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น การเกิดน้ำป่าที่สร้างความเสียหายอย่างหนักให้กับมนุษย์ด้วยความรุนแรงของน้ำที่พัดผ่านพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่การเกษตรล้วนสร้างความเสียหายทั้งสิ้น ภัยแล้งที่เกิดจากธรรมชาติอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งอย่างรุนแรงส่งผลโดยตรงต่อมนุษย์ คือทำให้เกิดความยากลำบากในการประกอบอาชีพ ขาดแคลนน้ำในพื้นที่ทำให้มนุษย์อยู่อย่างแร้นแค้น ที่พักอาศัยก็ร้อนอบอวล สิ่งที่เกิดล้วนเป็นผลมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิด

ความหวาดหวั่น เกรงกลัวธรรมชาติ ลักษณะที่สองมนุษย์แสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติ มนุษย์เห็นธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยกรและสามารถแสวงหาผลประโยชน์ได้อย่างมหาศาล ธรรมชาติเป็นตัวขัดขวางความสะดวกสบายดังนั้นมนุษย์จึงต้องหาวิธีเอาชนะธรรมชาติ เพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยไม่คำนึงถึงความสมดุลของระบบนนิเวศธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อจะใช้พื้นที่บริเวณนั้นทำเหมือง ถือเป็นการทำลายธรรมชาติเพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ส่วนตน การเข้าไปควบคุมธรรมชาติ โดยไม่คำนึงถึงความสูญเสียของระบบนิเวศ และความสมดุลทางธรรมชาติ การลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพียงเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้กับตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ และการทำลายที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ป่าบริเวณนั้น การปลูกพืชผิดกฎหมายนอกจากจะทำลายสภาพพื้นที่ของดินบริเวณนั้นยังเป็นการแผ้วถางพื้นที่ โดยการทำไร่เลื่อนลอยทำให้บริเวณภูเขากลายเป็นภูเขาหัวโล้น ทำลายป่าไม้ ทำลายพื้นดินและผิดกฎหมายเป็นการแสวงหาเพียงประโยชน์ส่วนตน ไม่นึกถึงประเทศชาติและใช้ทรัพยากรในพื้นที่ไม่เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภัยพิบัติ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ โดยมนุษย์เข้าไปควบคุมทำลายธรรมชาติหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศสอดคล้องกับแนวคิดของอรวรรณ ฤทธิ์ศรีธร (2559 : 1,836) กล่าวว่า ธรรมชาติที่ถูกสร้างโดยมนุษย์ อาจมองได้ว่าธรรมชาติที่ถูกมนุษย์เข้าไปจัดการก่อให้เกิดภยันตรายต่าง ๆ ตามมา เมื่อสร้างธรรมชาติขึ้นมาแล้วก็ไม่อาจควบคุมได้

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาในนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน นวนิยายได้นำโครงการตามแนวพระราชดำริ มานำเสนอเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์อย่างมหาศาล ส่วนผู้ที่มุ่งแต่แสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติก็จะต้องพบกับความเดือนร้อน ความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ยังส่งผลต่อธรรมชาติรวมถึงกระทบต่อระบบนิเวศเป็นผลกระทบต่อเนื่องที่จะส่งต่อไปยังมนุษย์

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชนก นัยจรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กฤตยา ณ หนองคาย. (2553). คนกับป่า : ปัญหาเรื่องสิทธิการจัดการทรัพยากรในวรรณกรรมของวัธนา บุญยัง. ในนัทธนัย ประสานนาม (บรรณาธิการ), **แด่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกชั้นชน : วรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชนศึกษา** (หน้า 191-126). กรุงเทพฯ : จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

ชาครียา [นามแฝง]. (2554). **ในม่านเมฆ.** กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ.

ณัฐกานต์ น้ำทิพย์. (2554). **การวิเคราะห์บทบาทของพระมหากษัตริย์ในนวนิยายชุด ลูกไม้ของพ่อ.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2553). **วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ : วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

รินท์ลภัส [นามแฝง]. (2554). **แสงดาวกลางใจ.** กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ.

ร่มแก้ว [นามแฝง]. (2554). **ลูกหนี้ที่รัก.** กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ.

อรวรรณ ฤทธิ์ศรีธร. (2559). จากมหัศจรรย์สู่มหันตภัย : การโยนความผิดให้ธรรมชาติใน “กุหลาบรัตติกาล”. **Proceeding of 12th International Conference on Humanities & Social Sciences 2016,** 12, 1826-1837

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น

Project-Based Learning For THE YOUTH POTENTIAL DEVELOPMENT IN SHORT FILM PRODUCTIOn

อารีรัตน์ ใจประดับ*
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
*corresponding author e-mail: areerut.j@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (project-based learning) ในการพัฒนาศักยภาพเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมผสาน (mixed-method) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือผู้สนใจการผลิตภาพยนตร์สั้น และเข้าร่วมโครงการค่ายหนังสัญจร จำนวน 100 คน ตัวอย่างในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มสำหรับการสนทนากลุ่ม โดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือชุดคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และ 2) ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ (satisfaction survey) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ในส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจ (satisfaction survey) จะนำผลที่ได้มาทำการประเมินแบบรวมค่า (summated rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert) ผลการศึกษา พบว่า 1) การนำการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) มาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น ได้รับผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ แม้จะพบกับปัญหา และอุปสรรค แต่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นทีม และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้น 2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการเรียนการรู้ในรูปแบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งจากการสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม ดังนั้น การเรียนรู้ด้วยการทำโครงงานนั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง และทำงานเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถความคิดสร้างสรรค์ ได้เรียนรู้ทักษะหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ส่งผลให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ การจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน การพัฒนาศักยภาพเยาวชน การผลิตภาพยนตร์สั้น

Abstract

This research aims to study project-based learning for the youth potential develop in short film production. The research used mixed-method. The population of this research was students who interested in film production and participated in filmmaking camp, the total number were 100 participants. The sample groups divided into two groups 1) 25 participants from randomly for focus group discussion and question sets were tools for data collection 2) 100 participants who participated in filmmaking camp by using the satisfaction survey as a tools for data collection. The outcome evaluation of qualitative research by using descriptive statistics and the outcome evaluation of quantitative research by using summated rating scale from Likert. The results found that: 1) Implementing project-based learning was used to develop youth potential development in short film production, the results were strong satisfaction toward students's learning from practice. Despite difficulties and obstacles, students learned various skills such as solving problem, team work, etc. 2) Participants were satisfied with the project-based learning model. Overall results were good either forcus group discussion and

survey. Therefore, project-based learning in a learning procedure by individual and groups. It also allowed students to express their creativity and learned many different skills at the same time. As a result, the participants in the program can apply knowledge effectively in everyday life.

Keywords: project-based learning youth potential development short film production

บทนำ

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเป็นรูปแบบหนึ่งของ child-centered approach ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานตามระดับทักษะที่ตนเองมีอยู่ เป็นเรื่องที่สนใจ เรื่องที่มีความถนัด และรู้สึกสบายใจที่จะทำ ผู้เรียนได้รับสิทธิในการเลือกว่าจะตั้งคำถามอะไร และต้องการผลผลิตอะไรจากการทำงานชิ้นนี้ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนอุปกรณ์ และจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการทำงาน ช่วยแก้ไขปัญหา และสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน โดยการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) ผู้เรียนกำหนดการเรียนรู้ของตนเอง 2) เชื่อมโยงกับชีวิตจริง สิ่งแวดล้อมจริง 3) มีฐานจากการวิจัย หรือ องค์ความรู้ที่เคยมี 4) ใช้แหล่งข้อมูลหลายแหล่ง 5) ฝังตรึงด้วยความรู้และทักษะบางอย่าง (embedded with knowledge and skills) 6) มีผลผลิตออกมาอย่างเป็นรูปธรรม (ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว, 2560)

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (project-based learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่มีผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตุจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่ มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงงาน และได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม (ดุษฎี โยเหลาและคณะ, 2557: 19-20) ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับ John Dewey เรื่อง “learning by doing” ซึ่งได้กล่าวว่า “education is a process of living and not a preparation for future living.” (Dewey John, 1897: 79 อ้างจาก Douladeli Efstratia, 2014) ซึ่งเป็นการเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ชีวิตขณะที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานนั้นจึงเป็นเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่ถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้

จากบทความในหนังสือการสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21 ของศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช (2556 หน้า 35-39) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (project-based learning) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) ชิ้นงาน ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำโครงงาน 2) การจดบันทึกด้วยตนเองระหว่างทำโครงงาน การเขียนรายงาน เพื่อเป็นการทบทวน 3) การนำเสนอ และจัดทำรายงาน (presentation and report) นำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ (หน้าชั้น หรือต่อชุมชน) 4) การสะท้อนผล (reflection) เช่น ได้เรียนรู้อะไร ความรู้ที่ได้มีคุณค่าต่อชีวิตในอนาคตอย่างไร เป็นต้น การเรียนแบบโครงงานเป็นการทำงานเป็นทีม โดยมีการลงมือปฏิบัติ ทดลอง ประดิษฐ์ คิดค้น ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการเชิงลึกทั้งหมดด้วยตนเอง ส่วนหน้าที่สำคัญของผู้สอนนั้น คือ การทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (coach) และเสนอแนะเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านวิธีการต่าง ๆ คอยแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการวางแผนและดำเนินโครงงาน และตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งคำตอบจะแตกต่างกันออกไปโดยใช้กลวิธีการสอนที่หลากหลาย

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (project-based learning) นั้น มีกระบวนการ และขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแต่ละทฤษฎี ซึ่งในบทความฉบับนี้ ขอนำเสนอ 2 แนวคิดที่ถูกพิจารณาแล้วเหมาะสมกับบริบทของเมืองไทย ได้แก่

1. การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ซึ่งได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) *ขั้นนำเสนอ* หมายถึง ขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ ศึกษาสถานการณ์ เล่นเกม ดูรูปภาพ หรือผู้สอนใช้เทคนิคการตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน เช่น สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร และสาระการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนของโครงงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนรู้ 2) *ขั้นวางแผน* หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน โดยการระดมความคิดอภิปรายหารือข้อสรุปของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ 3) *ขั้นปฏิบัติ* หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม เขียนสรุป

รายงานผลที่เกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน และ 4) *ขั้นประเมินผล* หมายถึง ขั้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกันประเมิน

2. การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พาณิช (2555) ซึ่งแนวคิดนี้ มีความเชื่อว่า หากต้องการให้การเรียนรู้มีพลัง และฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง อันได้แก่ 1) *Define* คือ ขั้นตอนการทำให้สมาชิกของทีมงาน ร่วมทั้งผู้สอน มีความชัดเจนร่วมกันว่า คำถาม ปัญหา ประเด็น ความท้าทายของโครงการคืออะไร และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อะไร 2) *Plan* คือ การวางแผนการทำงานในโครงการ ผู้สอนต้องวางแผน กำหนดทางหนีทีไล่ในการทำหน้าที่โค้ช รวมทั้งเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำโครงการของผู้เรียน 3) *Do* คือ การลงมือทำ มักจะพบปัญหาที่ไม่คาดคิดเสมอ ผู้เรียนจึงจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม การจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการทำงานภายใต้ทรัพยากรจำกัด ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมทักษะในการทำงานในสภาพที่ทีมงานมีความแตกต่างหลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน ทักษะในการบันทึกผลงาน ทักษะในการวิเคราะห์ผล และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้น 4) *Review* คือ การที่ผู้เรียนจะทบทวนการเรียนรู้ ที่ไม่ใช่แค่ทบทวนว่าโครงการได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ แต่จะต้องเน้นทบทวนว่างานหรือกิจกรรม หรือพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนได้ให้บทเรียนอะไรบ้าง เอาทั้งขั้นตอนที่เป็นความสำเร็จ และความล้มเหลวมาทำความเข้าใจ และกำหนดวิธีทำงานใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งเอาเหตุการณ์ระทึกใจ หรือเหตุการณ์ที่ภาคภูมิใจ ประทับใจ มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นการเรียนรู้แบบทบทวนไตร่ตรอง (reflection) 5) *Presentation* คือ การนำเสนอโครงการต่อชั้นเรียน เป็นขั้นตอนที่ให้การเรียนรู้ทักษะอีกชุดหนึ่ง ต่อเนื่องกับขั้นตอน review เป็นขั้นตอนที่ทำให้เกิดการทบทวนขั้นตอนของงาน และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างเข้มข้น แล้วเอามานำเสนอในรูปแบบที่เร้าใจ ให้อารมณ์ และให้ความรู้ (ปัญญา) ซึ่งผู้เรียนอาจสร้างนวัตกรรมในการนำเสนอก็ได้

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (project-based learning) สามารถนำมาบูรณาการกับการเรียนการสอนการผลิตภาพยนตร์สั้นได้เป็นอย่างดีในยุคปัจจุบัน เพราะเป็นกิจกรรมยอดนิยมในหมู่เยาวชน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่เยาวชนให้ความสนใจในการเข้าร่วมจัดโครงการประกวดผลิตภาพยนตร์ขนาดสั้นหัวข้อต่าง ๆ ที่ทางหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การประชาสัมพันธ์องค์กรและผลิตภัณฑ์ หรือเพื่อส่งเสริมค่านิยมอันดีที่ต้องมุ่งเน้นให้เกิดขึ้นในหมู่เยาวชน ด้วยเหตุนี้ภาพยนตร์ถือว่าเป็นสื่อที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อ กลุ่มเยาวชนเท่าที่มองเห็นได้ชัดเจน (วิชชา สันทนาประสิทธิ์, 2555) ไม่ว่าจะเป็นด้านความรุนแรง ด้านเพศ ด้านการใช้ภาษา ด้านสารเสพติด และด้านความเชื่อ จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่นำการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) มาช่วยพัฒนาศักยภาพของเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น โดยมุ่งเน้นส่งเสริมให้เยาวชนผลิตผลงานในทางสร้างสรรค์ มีความคิดใหม่ แนวทางใหม่ ทัศนคติใหม่ เพื่อพัฒนาวงการผลิตภาพยนตร์ให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น โดยการสร้างแผนการสอน แล้วนำไปทดลองใช้ในโครงการค่ายหนังสัญจร ซึ่งดำเนินโครงการโดยคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2559

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สนใจการผลิตภาพยนตร์สั้น และเข้าร่วมโครงการค่ายหนังสัญจร จำนวน 100 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยจะเลือกผู้สนใจการผลิตภาพยนตร์สั้นในด้านต่าง ๆ โดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 25 คน (กลุ่มละ 5 คน จำนวน 5 กลุ่ม) จากผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด และผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 100 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการสอนที่ผู้วิจัย และทีมงานที่ดำเนินโครงการสร้างขึ้น โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (project-based learning) มีกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. การอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การเขียนบท การถ่ายภาพ การจัดแสง การกำกับการแสดง และการตัดต่อ
2. แบ่งกลุ่ม เพื่อระดมความคิดในการผลิตภาพยนตร์สั้น รวมทั้งวางแผนก่อนการผลิต
3. การฝึกปฏิบัติถ่ายทำภาพยนตร์
4. การฝึกปฏิบัติการตัดต่อ
5. จัดฉายภาพยนตร์สั้น พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ชุดคำถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และแบบสอบถามความพึงพอใจ (satisfaction survey) สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

การเก็บรวมรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปใช้ในโครงการค่ายหนังสัญจร ซึ่งดำเนินโครงการโดยคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีการศึกษา 2559 มีการจัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 5 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยจะเลือกผู้สนใจการผลิตภาพยนตร์สั้น ในด้านต่างๆ จำนวนทั้งสิ้น 25 คน โดยแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อตามความสนใจ ได้แก่ ด้านการเขียนบท ด้านการถ่ายภาพ ด้านการกำกับการแสดง ด้านการจัดแสง และด้านการตัดต่อ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณา (descriptive statistics) ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจ (satisfaction survey) จะนำผลที่ได้มาทำการประเมินแบบรวมค่า (summated rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert) ประมวลผลข้อมูลโดยวิธีหาร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอข้อมูลทางด้านสถิติพรรณาในการอธิบายข้อมูลในด้านต่างๆ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จำแนกผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนการสอน

หัวข้อความพึงพอใจ	**ระดับความคิดเห็น**		
	$\bar{x}$	S.D	**ระดับ**
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "ศิลปะการเล่าในภาพยนตร์"	4.42	0.686	มากที่สุด
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การกำกับการแสดง"	4.43	0.670	มากที่สุด
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การถ่ายภาพ"	4.30	0.771	มากที่สุด
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การจัดแสง"	4.01	0.870	มาก
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การตัดต่อ"	4.73	5.169	มากที่สุด
รวมกลุ่มระดมความคิด ครั้งที่ 1	4.36	0.893	มากที่สุด
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "กระบวนการการผลิตภาพยนตร์"	4.56	0.656	มากที่สุด
รวมกลุ่มระดมความคิด ครั้งที่ 2	4.50	0.717	มากที่สุด
อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "หาสถานที่ถ่ายทำและเตรียมงาน"	4.37	0.753	มากที่สุด
การฝึกปฏิบัติถ่ายทำภาพยนตร์	4.70	0.598	มากที่สุด
จัดฉายภาพยนตร์สั้น พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ	4.79	0.514	มากที่สุด

จากตารางพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีความพึงพอใจทางด้านความคิดเห็นต่อกิจกรรม ในภาพรวมนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยจัดฉายภาพยนตร์สั้น พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.79) รองลงมาคืออบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การตัดต่อ" ($\bar{x}$ = 4.73) และอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การจัดแสง" มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 4.01)

ส่วนที่ 2 การสนทนากลุ่ม ซึ่งมีผลการศึกษาดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงระดับความพึงพอใจต่อการเรียนรู้การผลิตภาพยนตร์ ทั้ง 5 ด้าน

หัวข้อ	รายละเอียด
การเขียนบท	ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในหัวข้อการเขียนบท โดยจากการเปรียบเทียบระหว่างก่อนเข้าอบรม และหลังเข้าอบรมปรากฏว่าได้รับความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ทั้งเรื่องโครงสร้างของการเล่าเรื่องในการผลิตภาพยนตร์สั้น การแบ่งองค์ต่าง ๆ ในการเขียนบท รวมถึงการได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเภทของการเล่าเรื่อง นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสเขียนบทภาพยนตร์สั้นจริง เพื่อนำไปถ่ายทำจริง จึงยิ่งทำให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อนในบทของตนเองได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนบางคนให้ความเห็นว่ามีเวลาไม่เพียงพอในการปรับปรุงและพัฒนาบท
การถ่ายภาพ	ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในหัวข้อการถ่ายภาพเพราะมีโอกาสได้ใช้อุปกรณ์จริงที่ระดับมืออาชีพที่ใช้กันในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ได้ เรียนรู้ตั้งแต่การประกอบตัวกล้อง การตั้งค่ากล้อง การถ่ายภาพ ตลอดจนการเก็บรักษากล้องและอุปกรณ์เสริมต่าง ๆ อย่างไรก็ดี ยังมีข้อจำกัดอีกหลายอย่างที่เป็นปัญหา ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลบางท่านมีความเห็นว่ากล้องและอุปกรณ์กล้องมีราคาสูงมาก โดยเฉพาะกล้องที่ใช้ในการถ่ายทำภาพยนตร์ ไม่สามารถซื้อมาไว้ในครอบครองได้
การกำกับการแสดง	ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความพึงพอใจในหัวข้อการกำกับการแสดง เพราะได้เรียนรู้เทคนิคต่าง ๆ ในการกำกับการแสดง ซึ่งสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นไม่สามารถฝึกฝนได้ภายในวันหรือสองวัน แต่ต้องสะสมประสบการณ์จึงจะสามารถเป็นผู้กำกับการแสดงที่ดีได้ อีกทั้งคนที่เป็นผู้กำกับการแสดงนั้น จะต้องมีความรู้เรื่องการกำกับการแสดงแล้ว ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับบทภาพยนตร์ มุมกล้อง การเคลื่อนกล้อง หรือแม้แต่การจัดแสง เพราะองค์ประกอบที่กล่าวมานั้น ล้วนส่งผลกับการแสดงของนักแสดงทั้งสิ้น
การจัดแสง	ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน ที่มีความพึงพอใจในหัวข้อการจัดแสง โดยเฉพาะการจัดแสงภายใน อาทิ ในห้อง หรือในสตูดิโอ เพราะการถ่ายทำภาพยนตร์ภายนอกนั้นจะมีแสงธรรมชาติช่วย แล้วยังได้เรียนรู้ การวัดแสง โดยผ่านอุปกรณ์วัดแสง (light meters) เพื่อใช้ในการวัดความเข้มของแสง และอุณหภูมิสี และได้จัดไฟในสตูดิโอ ได้เรียนรู้การใช้อุปกรณ์สตูดิโอที่ใช้ในการถ่ายทำภาพยนตร์ ส่วนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 คน ได้ให้ข้อมูลว่าการจัดแสงนั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ยาก ทั้งเรื่องทฤษฎีการจัดแสงในรูปแบบต่าง ๆ เรื่องวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งต้องใช้เวลาในการเรียนรู้และเข้าใจมากกว่านี้ ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มระยะเวลาในการอบรมเรื่องการจัดแสงให้นานขึ้น
การตัดต่อ	ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความพึงพอใจในหัวข้อการตัดต่อ ในส่วนของการตัดต่อนั้น ผู้ให้ข้อมูลพอมีความรู้พื้นฐานมาแล้วก่อนที่จะเข้ารับการอบรม ทำให้สามารถเรียนรู้เทคนิคการตัดต่อได้อย่างรวดเร็ว ทางวิทยากรนั้นนอกจากจะสอนเทคนิคในการใช้โปรแกรมตัดต่อ แล้วยังให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะในการตัดต่อ และการใช้เอฟเฟคต่าง ๆ เพื่อให้ได้ภาพที่แตกต่างจากปกติ

อภิปรายผล

1. การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น โดยการนำการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) มาสนับสนุนนั้น ได้รับผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เนื่องจากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ แม้จะพบกับปัญหา และอุปสรรค แต่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทักษะในการแก้ปัญหา การประสานงาน การทำงานร่วมกันเป็นทีม ทักษะในการค้นหาความรู้เพิ่มเติมทักษะในการทำงานในสภาพที่ทีมงานมีความแตกต่างหลากหลาย ทักษะการทำงานในสภาพกดดัน และแลกเปลี่ยนข้อวิเคราะห์กับเพื่อนร่วมทีม เป็นต้น เป็นไปตามโมเดล จักรยานแห่งการเรียนรู้แบบ PBL ของวิจารณ์ พาณิช (2555) ซึ่งนำเสนอว่าหากต้องการให้การเรียนรู้มีพลัง และฝังในตัวผู้เรียนได้ ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เรียนโดยการลงมือทำเป็นโครงการ (project) ร่วมมือกันทำเป็นทีม และทำกับปัญหาที่มีอยู่ในชีวิตจริง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ John Dewey เรื่อง “learning by doing” (Dewey John, 1897: 79 อ้างจาก Douladeli Efstratia, 2014) ซึ่งได้กล่าวว่า

การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานนั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเองทุกขั้นตอน โดยมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (coach) เท่านั้น

2. การศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนนั้น พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อการเรียนการรู้ในรูปแบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) นั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยการทำโครงงาน หรือการผลิตภาพยนตร์สั้นนั้น เป็นกระบวนการเรียนการรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเอง และกลุ่ม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ได้เรียนรู้ทักษะหลาย ๆ ด้านประกอบกัน เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการทั้ง 5 ด้าน การระดมความคิด การฝึกปฏิบัติถ่ายทำภาพยนตร์ และการนำเสนอผลงาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียรู้แบบใช้โครงงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ที่ได้นำเสนอขั้นตอนสำคัญของการเรียนการรู้ในรูปแบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) ได้แก่ 1) *ขั้นนำเสนอ* หมายถึง การที่ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาใบความรู้ กำหนดสถานการณ์ หรือตั้งคำถาม โดยโครงการค่ายหนังสั้นจรได้มีกิจกรรมการระดมความคิด เพื่อเขียนบทภาพยนตร์สั้น ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ 2) *ขั้นวางแผน* หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยโครงการค่ายหนังสั้นจรได้มีกิจกรรมวางแผนก่อนการผลิต (pre-production) เพื่อให้การถ่ายทำสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี 3) *ขั้นปฏิบัติ* หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม โดยโครงการค่ายหนังสั้นจรได้มีกิจกรรมการฝึกปฏิบัติถ่ายทำภาพยนตร์ ตามแผนที่วางไว้ และมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก และ 4) *ขั้นประเมินผล* หมายถึง การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกันประเมิน โดยโครงการค่ายหนังสั้นจรได้มีกิจกรรมจัดฉายภาพยนตร์สั้น พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงาน และได้รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถนำข้อคิดเห็นไปปรับปรุงในการผลิตภาพยนตร์สั้นต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างให้กว้างกว่านี้ โดยศึกษาในระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมาสนับสนุน ในการผลิตภาพยนตร์สั้น โดยการนำการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน (project-based learning) มาช่วยส่งเสริมศักยภาพของเยาวชนได้มีทักษะการผลิตภาพยนตร์ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ ร่วมถึงบูรณาการการผลิตภาพยนตร์ไปสู่การดำเนินชีวิต ประจำวันได้อย่างถ่องแท้ขึ้น

2) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ทางด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น อาทิ ความรู้และทักษะพื้นฐานของเยาวชนในด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น ความคาดหวังของเยาวชนในการเข้ามาร่วมกิจกรรมว่าต้องการพัฒนาศักยภาพทางด้านใดเป็นพิเศษ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ และบรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุด

สรุปผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (project-based learning) เพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนด้านการผลิตภาพยนตร์สั้น โดยทำการวัดผลและประเมินผลจากโครงการค่ายหนังสั้นจร ซึ่งดำเนินโครงการโดยคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ถือว่าประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากการนำการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (project-based learning) มาช่วยสนับสนุนในการวางแผนการเรียนการสอนนั้น ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการผลิตภาพยนตร์สั้น ทั้งการอบรมเชิงปฏิบัติการ การระดมความคิด การวางแผนการผลิต การฝึกปฏิบัติถ่ายทำภาพยนตร์ การฝึกปฏิบัติการตัดต่อ และการนำเสนอผลงาน อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การวางแผน การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอีกด้วย

ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น สามารถประเมินได้จากความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเกิดความพึงพอใจจึงเกิดเป็นทัศนคติทางด้านบวก ส่งผลให้เยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ สามารถนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งทางทฤษฎี เทคนิคและในทางปฏิบัติ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ คือ การที่ผู้สอนเลือกใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบทเรียน และศักยภาพของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัด

ประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม สามารถเชื่อมโยงความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีความหมาย สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน ได้อย่างไม่จำกัด ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาและชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์เศรษฐา วีระธรรมานนท์ คณบดีคณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในความกรุณาให้คำแนะนำข้อเสนอแนะและคำปรึกษา และขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ สำหรับการสนับสนุนทุนอุดหนุนการนำเสนอบทความวิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยได้พัฒนาผลงานด้านวิชาการ และนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในอนาคตต่อไป จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว. (2560). **การสอนแบบทันสมัยและเทคนิควิธีสอนแนวใหม่.** เข้าถึงได้จาก: http://regis.skru.ac.th/RegisWeb/webpage/addnews/data/2017-07-24_078.pdf. (สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤษจิกายน 2560).

วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิชชา สันทนาประสิทธิ์. **กรณีศึกษานักศึกษา: บทบาทของภาพยนตร์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทย.** (2555). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. รายงานวิจัยจากทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ดุษฎี โยเหลา และคณะ. (2557). **การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชน: จากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย.** กรุงเทพฯ : หจก. ทิพยวิสุทธิ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน.** กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา.

Efstratia.D. (2014). Experiential education through project based learning. **Procedia- social and behavioral sciences** 152 p 1256-1260.

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจากรวมเรื่องสั้นชุดอสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง

SOCIAL REFLECTION OF THE SHORT STORY OF DANARAN SAENGTHONG

ณิชกมล คำรินทร์* ศิริรัตน์ จันทร์ทอง และ ขวัญชนก นัยจรัญ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : chitkamolbuay2538@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพด้านสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้น ชุด อสรพิษ ของ แดนอรัญ แสงทอง จำนวน ๑๒ เรื่อง ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และอธิบายผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่าปรากฏภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเนื้อหา จำนวน ๖ ลักษณะ โดยภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรมปรากฏให้เห็นมากที่สุด คือ จำนวน ๔๙ ครั้ง รองลงมาพบภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ จำนวน ๓๓ ครั้ง ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ จำนวน ๑๑ ครั้ง ภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว จำนวน ๗ ครั้ง ภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษาและคติธรรม จำนวน ๔ ครั้ง และภาพสะท้อนสังคมที่พบน้อยที่สุดด้านการเมืองการปกครอง จำนวน ๒ ครั้ง จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเรื่องสั้น ชุด อสรพิษ ปรากฏให้เห็นภาพสะท้อนสังคมผ่านพฤติกรรมของ ตัวละครในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้ภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้นแสดงให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ของมนุษย์ในชนบทที่อาศัยอยู่กับธรรมชาติ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และยังมีลักษณะการปกครองที่ไม่เป็นแบบแผน

คำสำคัญ : ภาพสะท้อนสังคม เรื่องสั้นชุดอสรพิษ

Abstract

This article is intended to study the society reflection in the 12 short stories (Asoraphit Series) of the Aran Saengthong. Through the qualitative research and describe qualitative found those 6 types of social Reflections in the short stories, including 49 times of Cultural reflections, 33 times of the way of life reflections, 11 times of Social and Economy reflections, 7 times of Socials and family reflections , 4 times for Equational and moralities, and 2 times of Political aspect. The results of the research showed that the Characters ‘s behavior in the “Asoraphit Series” appeared in the various ways in the social reflection, and the way of life of the rural people are unconventional ,while maintaining a mutual support for each other.

Keywords : social reflection the short story

บทนำ

วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคม โดยวรรณกรรมสามารถสะท้อนให้เห็นภาพของสังคมในสมัยนั้นๆได้นอกจากนี้วรรณกรรมยังมีส่วนสร้างจินตนาการที่เป็นผลผลิตจากชีวิตจริง ดังนั้นวรรณกรรมจึงมีความสัมพันธ์กับสังคมสัมพันธ์กันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (๒๕๓๓: ๖-๑๓) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม สรุปได้ว่า วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันใน ๓ ลักษณะ คือ ๑) วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิได้เป็นไปอย่างเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่ ๒) สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่ และ ๓) วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมในชีวิต โน้มน้าวจิตใจผู้อ่านแล้วยังเป็นผู้ที่มีทัศนะที่กว้างไกลกว่าที่คนทั่วไปมองเห็น จึงไม่เพียงแต่จะเสนอภาพปัจจุบันอย่างถึงแก่นของความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังคาดคะเนความเป็นไปในอนาคตได้อีกด้วย ลักษณะของวรรณกรรมที่สะท้อนสังคมมีอยู่หลายประเภท เช่น นวนิยาย กวีนิพนธ์ และเรื่องสั้น เป็นต้น

เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วรูปแบบหนึ่ง โดยในเรื่องสั้นจะมีตัวละครน้อย มักจบแบบพลิกความคาดหมายหรือจบแบบทิ้งให้คิด ใช้เวลาในการอ่านไม่มากนัก ผู้เขียนสามารถสื่อความคิด อารมณ์ ตลอดจนสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่ปรากฏเป็นฉากหรือภูมิหลังของเรื่อง วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นจะแสดงถึงวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ ที่ปรากฏ รวมไปถึงการสะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สายทิพย์ นุกูลกิจ (๒๕๓๗: ๑๔๕) ที่กล่าวว่า เรื่องสั้นเป็นเรื่องสมมุติที่มีแก่นของเรื่องสะท้อนให้เห็นปัญหาของสังคม หรือมีการแสดงความคิดเห็นของผู้แต่งที่มีความกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม ทั้งยังเป็นการสื่อสารความคิดขึ้นระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านโดยตรง โดยผู้อ่านวิเคราะห์เอาเองจากเนื้อเรื่อง เพราะผู้เขียนไม่ได้สรุปความคิดไว้ในตอนท้ายของเรื่องอย่างนิทานของเก่า และถวัลย์ มาศจรัส (๒๕๔๐: ๑๕) กล่าวว่าเรื่องสั้นเป็นงานเขียนที่มีเสน่ห์อีกรูปแบบหนึ่งที่ผิดไปจากนิทาน เพราะเรื่องสั้นมีคุณค่าให้ทั้งแง่คิด ความรู้และปรัชญาของมนุษย์ จัดเป็นงานเขียนที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้คนให้เห็นแง่มุมใหม่ๆในการเตือนสติ ผู้คนในสังคมให้รู้จักการยั้งคิด และพร้อมจะก้าวไปข้างหน้าหรือหาทางช่วยเหลือสังคมได้ด้วยสำนึกของตนเอง

ปัจจุบันเรื่องสั้นมีการพัฒนาการด้านแนวคิด โครงเรื่อง และกลวิธีการแต่งมากขึ้น เนื้อหาของเรื่องสั้นแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น เรื่องสั้นทางการเมือง เรื่องสั้นสะท้อนสังคม เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีความนิยมแต่งเรื่องสั้นมากขึ้น จึงเริ่มมีการแข่งขันประกวด และให้รางวัลแก่เรื่องสั้นมากขึ้น โดยรางวัลที่มอบให้แก่เรื่องสั้น จะพิจารณาจากเนื้อหาของเรื่อง เช่น รางวัลซีไรต์เป็นรางวัลที่เน้นภาพสะท้อนของสังคมปัจจุบัน

รางวัลซีไรต์เป็นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน เป็นรางวัลประจำปีที่มอบให้แก่กวีและนักเขียนใน ๑๐ประเทศ ได้แก่ บรูไน พม่า กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม

การจัดประกวดรางวัลซีไรต์ในประเทศไทย เริ่มต้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยแบ่งการคัดเลือกออกเป็นผลงานมี ๓ ประเภท ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ ซึ่งวรรณกรรมซีไรต์ เป็นผลงานที่มีผู้ให้ความสนใจอย่างมากโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในแวดวงวรรณกรรม เช่น นักอ่าน นักเขียน ฯลฯซึ่งสอดคล้องกับรื่นฤทัย สัจจพันธ์, ชมัยภร แสงกระจ่าง และอรพินท์ คำสอน (๒๕๕๗: ๔๔) การให้รางวัลวรรณกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการวิจารณ์วรรณกรรมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรางวัลซีไรต์ซึ่งกลายเป็นรางวัลวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดและทรงอิทธิพลมากที่สุด ดังจะเห็นได้ชัดเจนว่าการวิจารณ์วรรณกรรมก่อนและหลังการประกาศผลการตัดสินรางวัลซีไรต์จะค่อนข้างคึกคัก นิตยสารบางเล่ม เช่น เนชั่นสุดสัปดาห์ เปิดพื้นที่ใช้สำหรับบทวิจารณ์ บทความ และคอลัมน์ เพื่อรายงานความเคลื่อนไหวของรางวัลนี้อย่างจริงจัง นอกจากการวิจารณ์ตัวบทจากวรรณกรรมแล้ว ทั้งผู้เขียน ผู้อ่าน สำนักพิมพ์ สื่อมวลชนและวงการศึกษา ทำให้เห็นว่าการวิจารณ์วรรณกรรมสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและกระแสความสนใจของวรรณกรรมด้วย บทวิจารณ์วรรณกรรมจำนวนหนึ่งจึงเป็นบทวิจารณ์ที่ได้รับรางวัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมซีไรต์มักมีบทวิจารณ์ซ้อนกันหลายบทวิจารณ์และบางครั้งเป็นมูลเหตุทำให้เกิดการวิจารณ์โต้วิจารณ์

รางวัลซีไรต์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ นวนิยาย กวีนิพนธ์ และเรื่องสั้น โดยจำแนกการให้รางวัลเป็นปีละ ๑ ประเภท สำหรับปี พ.ศ.๒๕๕๗ วรรณกรรมซีไรต์ที่ได้รับรางวัล คือ รวมเรื่องสั้นชุดอสรพิษ ของ แดนอรัญ แสงทอง ซึ่งประกอบไปด้วยเรื่องสั้นจำนวน ๑๒ เรื่อง แต่ละเรื่องสะท้อนภาพชีวิตของตัวละครและสะท้อนภาพสังคมหลาย

สังคมทั้งในเมืองและชนบท แต่ที่เด่นที่สุด คือ เรื่องอสรพิษ ที่สะท้อนภาพวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต รวมถึงการปกครองแบบไม่เป็นแบบแผนของสังคมในชนบท ที่ชวนอ่านและชวนติดตามอย่างยิ่ง จะเห็นได้ว่ารางวัลซีไรต์เป็นรางวัลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง อาจมีเหตุผลมาจากประวัติความเป็นมา การจัดประกวดแข่งขัน รวมถึงจุดมุ่งหมายของรางวัลคือมุ่งเน้นสะท้อนภาพสังคมปัจจุบันเป็นของช่วงเวลานั้นๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาภาพสะท้อนสังคม ที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ เนื่องจากเรื่องสั้นสะท้อนภาพสะท้อนสังคมที่หลากหลาย เช่น เป็นด้านครอบครัว วิถีชีวิต ค่านิยม ซึ่งทำให้เห็นภาพสะท้อนสังคมในด้านต่างๆ ที่ถูกทำนามาประกอบและปรากฏในเนื้อเรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ศึกษาเรื่องสั้น ชุด อสรพิษและเรื่องอื่น ทั้งหมด ๑๒เรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปและอภิปรายผลตามจุดประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เรื่องสั้นชุดอสรพิษและเรื่องอื่นๆ ของ แดนอรัญ แสงทอง ปรากฏภาพสะท้อนสังคม ๖ ลักษณะตามกรอบการวิจัย คือ ภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรม ภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ ภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว ภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษาและคติธรรม ภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง และ สำหรับบทความนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอภาพสะท้อนในด้านต่าง ๆ เป็นตัวอย่างของข้อมูลดังนี้

ภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรม ปรากฏมากที่สุดดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง อสรพิษ ปรากฏภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรม ในตอนที่กล่าวถึง ในคืนวันลอยกระทงนั้น แปได้ไปลอยกระทงที่ท่าน้ำหลังบ้าน ซึ่งการลอยกระทงมีการจุดธูปเทียนในกระทงก่อนที่นำไปลอย ส่วนมากเป็นการขอขมาแม่พระคงคาและแปยังได้มีการขอพรในหลายๆสิ่ง แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรมในด้านประเพณีลอยกระทง มีข้อความปรากฏดังนี้

> “ในคืนวันลอยกระทงเขาออกไปลอยกระทงที่คลองหลังบ้านของเขาตรงท่าน้ำใต้ต้นมะขามใหญ่ เขายกกระทงขึ้นจบบูชาขอขมาลาโทษต่อแม่พระคงคา และยังอธิษฐานขอพอจากแม่พระคงคาอีกด้วย เขาอธิษฐานต่อแม่พระคงคาขอให้พ่อและแม่ของเขาจงทำนาได้ข้าวมากๆ และขอให้ขายข้าวให้ได้ราคาดี ขอให้ยายพลับพลึงซึ่งกำลังจะย้ายจากแพรกหนามแดงไปอยู่กับหลานชายของแกที่ตำบลท่าเกวียนกำแพงหักอย่าพึ่งย้ายออกไปขอให้หลวงพ่อเทียนซึ่งขณะนั้นอาพาธกระเสาะกระแสะอันเนื่องจากความชรา จึงมีสุขภาพแข็งแรงและมีอายุยืน และท้ายที่สุดก็ขอให้เขาจงอย่าได้รู้สึกเกลียดชังทรงวาดและขอให้ทรงวาดจงอย่าได้เกลียดชังเขาต่อจากนั้นเขาจึงจุดธูปเทียนในกระทงปล่อยกระทงลงน้ำ”

(แดนอรัญ แสงทอง, ๒๕๕๗: ๒๐)

ภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ปรากฏรองลงมาดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง แมวผี ปรากฏภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ในตอนที่กล่าวถึง ทิดโขดเป็นคนชอบดูหนังกลางแปลง เพราะมีหนังหลายประเภท ซึ่งเป็นหนังที่จัดบนลานกว้างและเปิดเพลงดังกระหึ่มในยามเย็น เสียงเพลงที่ดังกังวานนั้นจะชวนให้ชาวบ้านออกมานั่งหาความสุขสำราญดูหนังกลางแปลงกันในค่ำคืน ตามงานวัดถ้าวัดไหนไม่มีหนังกลางแปลง วงลิเก วงดนตรีลูกทุ่งเล่น ภายในงานก็จะไม่น่าไปเที่ยวเพราะเงียบและงานดูไม่ครึกครื้นแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในด้านวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ชอบดูหนังกลางแปลงมีข้อความปรากฏดังนี้

> “ช่อบดูหนังกลางแปลง ช่อบหม่าตั๊งแต้เด็ก ช่อบดู่หนั่งไทยใกล้ไกลม่ายว้า ผ่อจะไป่ดูได้ไป่ดู่หมดแหะ หนั่งจีน หนั่งฝรั่ง หนังแข้ก อะไรพวกนั้ก๊อดูได้ แต่ไม่สนุกเท้าดู่หนังไทย ยี้เกก๊อชอบวงดนตรี้ลู้งทุ้งก๊อชออยู้ให้รู้เข้าเชียว

หว้าหมิ่หนั่งกลางแปลงที่ไหน่หมิ่ยิ่สิบส่ามสิบกิโลก๊อเอาเดิ่นตัดทุ้งตัดป่าลุยน้ำข้ามคลองมันเรื่องไป ตอนเด็กๆ นี่ไป่ดู่เฉพาะทิ้มันใกล้ๆ ก่อน ไป่ดู้ทิ้วัดมาบสั่นตะวานนี่แหละม้าก ใครเผ่าศพพ้อศพแม้ไม่มีหนังกล่างแปลงหรือยิ้เกถล็องเสียน่อยนี่ข้าก๊อเคืองเจ้าภาพเข่าวัดไหน่จั้ดงานประจำ่ปีแล้วไม่มีหนั่งกล่างแปงมียิ้เกมิ่วงดนตรีลูกทุ้งถล็องนิ่ ข้าก๊อแอ้บเคืองเจ้าอาวาสบาปหน่าไหม่เล่า คือว้าขึ้นชื่อว่ามาหอรสบแล้วอ้ายทิดโขดไม่มีพลาดไป่ดู่หนั่งช่ายาน่างทีก๊อเอาอีสิ่นิลแมวดำปลอดติดไป่ด้วย เผื่อว้าอ้ายคนฉ่ายคนพ้ากย์หมั่นโอ้เอ้นัก ก๊อจะได้เอาแมวขู้มัน รีบๆแยเข้านา พ้ทิดมัวแต้คิดจะข่ายยาอยู้ เดี่ยวฉั่นก๊อจะโยนแมวใส่จอฉีกขาดฉิบหายหมดหร็อกขู้มันไปหยั่งงั่งเอง ม่ายเคยโยนใส่จริงๆ เลยสั่กกะที”

(แดนอรัญ แสงทอง, ๒๕๕๗: ๑๗๗)

ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ ปรากฏรองลงมาดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง ดวงตาที่สาม ปรากฏภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ในตอนที่กล่าวถึง หลังจากคุณเต๊ะสำเร็จการศึกษา เขาชอบเพาะพันธุ์ไม้ที่หายากเพื่อหาพันธุ์ไม้ที่ชื่อว่า งิ้วดำ ซึ่งเขาหามาได้จนสำเร็จและได้ขายให้กับมัคนายกของวัดต่างๆ เพื่อให้มัคนายกนำไปทำเครื่องรางของขลัง และเขายังทำการขายเปลือกและรากของพะยอมให้แก่ชาวสวนตาล และเขายังมีอาชีพเป็นผู้จัดการรายใหญ่ให้แก่ร้านกรมเป๋อและเขายังใช้เวลาว่างจากการทำงานมารับจ้างปรับแต่งสวนต่างๆให้กับคนที่มาจ้าง แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจในด้านอาชีพของคุณเต๊ะ มีปรากฏดังนี้

“คุณเต๊ะเขาไม่ได้เดือดร้อนเนื้อใจหางานหาการทำทำให้เป็นหลักแหล่งหลังจากสำเร็จการศึกษา หากแต่ขลุกขลุ่ยอยู่กับการสะสมและเพาะพันธุ์ไม้แปลกๆ และหายากของเขา บางทีที่เขาหายไปครั้งละนานๆ จนหล่อนคิดทึ้งคิดถึงเหมือนกันนั้นก็เพื่อเสาะหาต้นไม้ชนิดหนึ่งที่มีชื่อว่า งิ้วดำ ซึ่งเขาล่ามาได้จนสำเร็จและขายในราคาต้นละแพงให้แก่มัคนายกของวัดวาอารามต่างๆ (และมัคนายกเหล่านั้นก็เอาไปถวายพระเกจิอาจารย์ต่างๆ เพื่อทำเป็นวัตถุมงคลหรือเครื่องรางของขลังอีกทีหนึ่ง) เขาขายเปลือกพะยอมและรากพะยอมให้แก่ชาวสวนตาลเมืองเพชรบุรี เขาเป็นผู้จัดส่งลูกเบญกานีรายใหญ่สุดให้แก่ร้านกรมเป๋ออันเลื่องชื่อ เขารับจ้างปรับแต่งภูมิทัศน์ให้กับสวนของมหาเศรษฐีใหม่เอี่ยมบางรายบ้างเป็นครั้งคราว”

(แดนอรัญ แสงทอง, ๒๕๕๗: ๘๙)

ภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว ปรากฏรองลงมาดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง วันเพ็ญเดือนสิบสอง ปรากฏภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว ในตอนที่กล่าวถึง เขาประทับใจที่พี่สาวของเขานั้นแสดงความรักโดยแสดงการมีน้ำใจกว้างขวางให้กับเขา และอยากให้เขาได้ครอบครองสิ่งของที่มีค่า เขาเชื่อในความรักที่พี่สาวมอบให้อย่างบริสุทธิ์ใจ แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัวในด้านความรักของพี่สาวที่มีต่อน้องสาว มีข้อความปรากฏดังนี้

“เขาประทับใจต่อน้ำจิตน้ำใจอันกว้างขวางของพี่สาวของเขา โดยรวมๆ แล้วพี่สาวของเขาก็ไม่ใช่คนใจไม้ไส้ระกำอันใด เขาเชื่อว่าพี่สาวของเขาได้กระทำการร้องขอนั้นด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงๆ อยากให้เขาผู้เป็นน้องได้ครอบครองข้าวของอันมีราคาค่างวดและสมควรอย่างยิ่งแก่การครอบครองนั้นจริงๆ”

(แดนอรัญ แสงทอง, ๒๕๕๗: ๓๔๓-๓๔๔)

ภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษาและคติธรรม ปรากฏรองลงมาดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง ดวงตาที่สาม ปรากฏภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษาและคติธรรม ในตอนที่กล่าวถึง แม่จะพูดกับเขาเสมอว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่คนทุกคนจำเป็นต้องศึกษา แม่จะสอนเขาในทุกด้านเช่น การบวกลบคูณหาร การร้อยพวงมาลัย การอ่านวรรคดีรวมไปถึงการเล่นดนตรีไทยและสากล จึงทำให้เขาสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้สำเร็จ ด้วยความพากเพียรของเขาจึงทำให้เขาเรียนจบและกลับไปสอนคณะเดิมที่เคยเรียนมาในฐานะอาจารย์ แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษาและคติธรรมในด้านความสำคัญของการศึกษา มีข้อความปรากฏดังนี้

"(การศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องกระทำกันไปจนกว่าจะถึงลมหายใจสุดท้ายแห่งชีวิตโน่นแหละ การศึกษาเป็นศัสตราวุธอันทรงอนุภาพแต่เพียงประการเดียวของผู้อ่อนแอ-คุณแม่มักจะพูดเช่นนี้เสมอ) หล่อนจึงหัดอ่านอักษรเบรลล์ที่นั่น บวกลบคูณหารที่นั่น หัดร้อยพวงมาลัย เย็บปักถักร้อย เล่นจะเข้และขิม เล่นไวโอลินและเปียโนที่นั่น อ่านวรรคดีไทยและวรรคดีต่างประเทศทุกเล่มที่ถูกจัดทำเป็นอักษรเบรลล์ก็ที่นั่นอีกเหมือนกัน ก่อนที่จะสอบเข้าเรียนต่อในคณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศได้สำเร็จ และภาพเพียรอุตสาหะต่อมาอีกจนได้เป็นนิติศาสตร์มหาบัณฑิต และกลับไปสอนในคณะเดิมของมหาวิทยาลัยเดิมในฐานะอาจารย์สาวสวยผู้เล็คเชอร์ได้เฉียบคมชัดแจ้งและมีชีวิตชีวาเสมอ"

(แดนอรัญ แสงทอง, ๒๕๕๗: ๖๑)

ภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง ปรากฏรองลงมาดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง อสรพิษ ปรากฏภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง ในตอนที่กล่าวถึง ทรงวาดเป็นผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้านแพรกหนามแดง เพราะชาวบ้านเชื่อว่าทรงวาดเป็นร่างทรงของเจ้าแม่จึงทำให้ชาวบ้านนับถือ ซึ่งทำให้ทรงวาดมีอำนาจในการพูดกับชาวบ้านให้ทำตามสิ่งที่เขาต้องการและทรงวาดใช้อำนาจและอิทธิพลเพื่อประโยชน์ของตนเองอยู่เสมอ แสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครองแบบไม่เป็นแบบแผน คือ ทรงวาดเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในหมู่บ้านแพรกหนามแดง มีข้อความปรากฏดังนี้

"เขาก็บอกกับทุกคนในหมู่บ้านว่าวิญญาณศักดิ์ของเจ้าแม่แพรกหนามแดงมีความประสงค์จะใช้เขาเป็นร่างทรง และเขาเป็นเพียงผู้เดียวที่สามารถอันเชิญวิญญาณของเจ้าแม่ให้มาประทับทรงในร่างของเขาเมื่อใดก็ได้ผู้คนจำนวนมากทั้งในแพรกหนามแดงและหมู่บ้านใกล้เคียงเชื่อเขา นายวาดจึงกลายเป็นทรงวาดด้วยประการฉะนี้ และเขาก็ค่อยๆ มั่งคั่งขึ้นที่ละน้อยโดยไม่ต้องทำนา เลี้ยงวัวหรือเลี้ยงหมูอีกต่อไป ในยามที่เขาประทับทรงเขานุ่งผ้าจงกระเบนสีขาว ใส่เสื้อแขนยาวสีขาว ห่มสไบเฉียงไหล่สีขาว ทัดดอกไม้สีแดงและพูดด้วยเสียงอ่อนหวานของผู้หญิงเต็มไปด้วยถ้อยคำเก่าแก่แปลกประหลาดซึ่งอยากแก่การทำความเข้าใจ กริยาอาการของเขาก็แปรเปลี่ยนไปเป็นผู้หญิงเช่นกัน อีกทั้งเขายังสามารถฟ้อนรำด้วยลีลาแปลกประหลาดอ่อนช้อยมันเป็นการกระทำที่ขรึมขลัง น่าเชื่อถือ ทรงวาดจึงเป็นคนมีอำนาจและมีอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในหมู่บ้าน"

(แดนอรัญ แสงทอง, ๒๕๕๗: ๑๖)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในเรื่องสั้นชุดอสรพิษ พบว่า ปรากฏภาพสะท้อนสังคมในด้านต่างๆดังนี้

๑. ภาพสะท้อนสังคมด้านวัฒนธรรม พบว่าปรากฏมากที่สุด คือ จำนวน ๔๙ ครั้ง ทั้งนี้ด้านที่ปรากฏมากที่สุด คือ เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์
๒. ภาพสะท้อนสังคมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ พบว่าปรากฏรองลงมา คือ จำนวน ๓๓ ครั้ง ทั้งด้านที่ปรากฏมากที่สุดในด้านนี้ คือ ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์
๓. ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจปรากฏ พบว่าปรากฏรองลงมา คือ จำนวน ๑๑ ครั้ง ทั้งด้านที่ปรากฏมากที่สุดในด้านนี้ คือ ด้านการประกอบอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้
๔. ภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว พบว่าปรากฏรองลงมา คือ จำนวน ๗ ครั้ง ทั้งด้านที่ปรากฏมากที่สุดในด้านนี้ คือ ด้านความรักความผูกผันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง
๕. ภาพสะท้อนสังคมด้านการศึกษาและคติธรรม พบว่าปรากฏรองลงมา คือ จำนวน ๔ ครั้ง ทั้งด้านที่ปรากฏมากที่สุดในด้านนี้ คือ ด้านความสำคัญของการศึกษา
๖. ภาพสะท้อนสังคมด้านการเมืองการปกครอง พบว่าปรากฏรองลง คือ จำนวน ๒ ครั้ง ทั้งด้านที่ปรากฏมากที่สุดในด้านนี้ คือ ด้านผู้มีอำนาจและอิทธิพลในหมู่บ้าน

สรุปและอภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ปรากฏให้เห็นภาพสะท้อนสังคมใน ๖ ลักษณะ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษาและคติธรรม ด้านครอบครัว ด้านวัฒนธรรม ด้านการปกครอง และด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏมากที่สุดคือ ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมของกลุ่มคน กล่าวคือวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องอสรพิษ มีวัฒนธรรมในด้านความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผี ปีศาจ และค่านิยมจำนวนมาก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศุภชัย ภักดี และสนม ครุฑเมือง (๒๕๕๔) ที่ศึกษาเรื่อง นกกระเด็นด่อน โดยศึกษา วิเคราะห์ความเชื่อและภาพสะท้อนสังคม ในด้านความเชื่อและวัฒนธรรม ดังนี้ ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยามโชค เคราะห์ ความเชื่อเรื่องความฝัน ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ และความเชื่อเรื่องหมอดู โหราศาสตร์ และยังพบด้านวัฒนธรรม ๓ ประเภท ได้แก่ จารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม ธรรมเนียมประเพณีด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏให้เห็นรองลงมาจากด้านวัฒนธรรมโดยปรากฏให้เห็นลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของคนชนบทที่อยู่กินกับธรรมชาติ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของอุไรวรรณ สิงห์ทอง (๒๕๕๙) โดยศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมเสี่ยงทาย ผลการศึกษาพบว่าภาพสะท้อนสังคมด้านความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้านความเป็นอยู่สำคัญลำดับต้นของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การอาศัยอยู่ในที่เหมาะสมนั้นถึงจะต้องมีส่วนประกอบของคนที่อยู่อาศัยอยู่นั้นมีความสุขไม่มีความทุกข์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้นในวรรณกรรมเสี่ยงทายจึงปรากฏสิ่งที่มนุษย์ต้องการและคอบสนองความสุขปรากฏทั้ง ๗ กลุ่ม สามารถจำแนกภาพสะท้อนสังคมด้านความเป็นอยู่ ดังนี้ ด้านสุขภาพ ด้านความสุข ด้านอาชีพการงาน ด้านการเดินทาง ด้านโชคลาภ ความร่ำรวย ด้านเกียรติยศและอำนาจคดีความด้านเศรษฐกิจเป็นภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏรองลงมาจากด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยปรากฏให้เห็นด้วยการประกอบอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้ ซึ่งผลงานวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของวนิดา บำรุงไทย และเกศรินทร์ คันมาลา (๒๕๕๔) เรื่องการศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณคดีเรื่องนี้กล่าวถึง ภาพเศรษฐกิจของเมืองกินนุวัต ซึ่งเป็นสถานที่ดำเนินเหตุการณ์สำคัญของเรื่องโดยสะท้อนให้เห็นว่า ชาวเมืองประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ ทำนาทำสวนและทำไร่ ด้านครอบครัวเป็นภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏให้เห็นรองลงมาจากด้านเศรษฐกิจ โดยปรากฏให้เห็นด้านความรักความผูกพันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสัตว์เลี้ยง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของอุไรวรรณ สิงห์ทอง (๒๕๕๙) โดยศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมเสี่ยงทาย ผลการศึกษาพบว่าภาพสะท้อนสังคมด้านครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของครอบครัว เพราะเป็นสถาบันที่เป็นจุดเริ่มต้นของการให้การศึกษา การเรียนรู้ต่างๆ รอบตัว รวมไปถึงการอบรมสั่งสอนบุตรให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ครอบครัวจึงประกอบด้วย ผู้คนที่เกี่ยวข้อง และไม่เกี่ยวข้องโดยสายโลหิตที่มีความผูกผันซึ่งกันและกัน สามารถจำแนกภาพสะท้อนสังคม ด้านครอบครัวได้ดังนี้ ด้านคู่ครอง ด้านบุตร ด้านญาติมิตร จากผลการศึกษาพบว่าคือ ความเป็นอยู่ของคนในสังคมแต่ละสังคม ซึ่งมีการดำเนินชีวิตเป็นไปตามแบบแผนหรือบทบาทของสังคมที่ดำเนินไปในสังคมนั้นๆ เช่น การอยู่ร่วมกัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สภาพความเป็นอยู่และความสามัคคี ด้านการศึกษาและคติธรรมเป็นภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏให้เห็นรองลงมาจากด้านครอบครัว โดยปรากฏให้เห็นด้านสำคัญของการศึกษา ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของอุไรวรรณ สิงห์ทอง (๒๕๕๙) โดยศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมเสี่ยงทาย ผลการศึกษาพบว่า ภาพสะท้อนสังคมด้านคำสอนในวรรณกรรมเสี่ยงทายจะปรากฏคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นการสอนให้มนุษย์นั้นประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรม เพราะเป็นหนทางหนึ่งสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและมีความสุขในธรรม สามารถจำแนกภาพสะท้อนสังคมด้านคำสอนได้ดังนี้ ด้านความดี ด้านความสามัคคี ด้านความมุ่งมั่นตั้งใจ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความสำคัญของการพูด ด้านการเมืองการปกครองเป็นภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏให้เห็นรองลงมาจากด้านการศึกษาและคติธรรม โดยปรากฏให้เห็นด้านผู้มีอำนาจและอิทธิพลในหมู่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ การศึกษาของประไพ ศรีสุข (๒๕๔๑) โดยศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นและนวนิยายของชาติ กอบจิตติ ผลการศึกษาพบว่าศึกษาเรื่องสั้น ๓๐ เรื่อง และนวนิยาย ๕ เรื่อง รวมทั้งสิ้น ๓๕ เรื่อง สะท้อนภาพสะท้อนสังคมเกี่ยวกับระบบการปกครองแบบเผด็จการ ความเสื่อมศรัทธาของประชาชนต่อรัฐบาลในที่นี้เงียบสงบ ภาพลักษณ์นักการเมืองที่ทำงานไม่จริงจังชอบพูดมากกว่าทำ เจ้าหน้าที่บางคนทุจริตในหน้าที่ และการชุมนุมประท้วงเรื่องประกันราคาข้าวในเมืองผีหลอก ภาพเหตุการณ์เกิดจลาจล พฤษภาทมิฬในเรื่องเวลา ปัญหาการสื่อความหมายของรัฐบาลที่ใช้ภาษายากเกินไปสำหรับประชาชนในเรื่องนครไม่เป็นไร ภาพตำรวจที่บกพร่องต่อหน้าที่ ในการจับผู้ร้ายผิดตัวในเรื่องคนไร้ค่า ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธรงวิทย์ ทองเสี่ยน (๒๕๕๐) โดยศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในนวนิยายของ

แดนอรัญ แสงทอง ผลการศึกษาพบว่าเป็นนวนิยายที่มีคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์อย่างมากเรื่องหนึ่ง ด้วยลักษณะของตัวละครเอกที่มีชีวิตชีวา รวมทั้งโครงเรื่องซึ่งมุ่งเสนอความคิดสำคัญอย่างแยบยลว่า ธรรมชาติมีอำนาจและความยิ่งใหญ่เกินกว่าที่มนุษย์จะสามารถเอาชนะได้ ทั้งชี้ให้เห็นว่า ป่าที่งดงามและมีคุณค่าอนันต์นั้น ได้เสื่อมสูญไปแล้ว และที่โดดเด่นอย่างยิ่งก็คือท่วงทำนองวรรณศิลป์ที่เร้าอารมณ์อย่างมีลีลาเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ จากผลการศึกษาพบว่าภาพสะท้อนสังคมการศึกษาและคติธรรม คือ ลักษณะของการสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ มีความพร้อมเพื่อจะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ รวมถึงการแนะนำสั่งสอน เช่น ครูสอนศิษย์ คำสอนทางศาสนาในลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมจากการวิจัยเรื่องสั้นชุดอสรพิษ ซึ่งเป็นเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ จะพบว่าปรากฏลักษณะสังคมในหลายลักษณะ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมซีไรต์สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งในเรื่องความเชื่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมไปถึงการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในชนบท เช่น ในการทำงานมีความสำคัญในการศึกษาอีกทั้งยังพบว่าในชนบทมีผู้มีอำนาจและอิทธิพลในหมู่บ้าน ซึ่งอาจจะไม่ใช่นักการเมือง แต่ว่าเป็นผู้มีอิทธิพลหรือมีอำนาจที่ปลูกความเชื่อในชนบทนั้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชนก นัยจรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ที่ได้มอบความรู้ทางวิชาการด้านการวิเคราะห์วรรณกรรมให้กับผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

แดนอรัญ แสงทอง. (๒๕๕๗). **อสรพิษ**. พิมพ์ครั้งแรก (มีนาคม) และครั้งที่สอง (ตุลาคม).กรุงเทพฯ: สามัญชน.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (๒๕๕๓). **เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวรรณคดี ไทย.**พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ถวัลย์ มาศจรัส. **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้น.** เข้าถึงได้จาก: file:///C:/Users/Administrator/Downloads/chapter. (สืบค้นเมื่อวันที่:๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐).

ธรงวิทย์ ทองเสี่ยน. (๒๕๕๐). **วิเคราะห์วรรณศิลป์ในนวนิยายของแดนอรัญ แสงทอง**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550

ประไพ ศรีสุข. (๒๕๔๑). **ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นและนวนิยายของชาติกอบจิตติ.** ปริญญานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์และคณะ. (๒๕๔๗). **พลังการวิจารณ์ศิลป์.** กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

วนิดา บำรุงไทยและเกศรินทร์ คันธมาลา. **พระสี่เสาร์กลอนสวด.** (๒๕๔๗). กรงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์

ศุภชัย ภักดี. (๒๕๕๐). **นกกระเด็นกระด่อน : วิเคราะห์ความเชื่อและภาพสะท้อนสังคม.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (๒๕๓๗). **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้น.** เข้าถึงได้จาก: file:///C:/Users/Administrator/Downloads/chapter. (สืบค้นเมื่อวันที่:๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐).

อุไรวรรณ สิงห์ทอง. (ม.ป.ป.**). การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมเสี่ยงทาย.** เข้าถึงได้จาก : http://www.human.nu.ac.th/jhnu/file/journal. (สืบค้นเมื่อวันที่:๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐).

การศึกษาการใช้สำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่นจากอนิเมะ
A STUDY OF APOLOGIZING EXPRESSIONS USAGE IN JAPANESE LANGUAGE FROM ANIME

กันต์กวี เกิดเข้ม นฤมิตร* อินทร์ศวร และ ต่อศักดิ์ ร่มส้มซ่า
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : kankawee.980@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สำนวนการกล่าวขอโทษในสังคมญี่ปุ่น โดยศึกษาจากอนิเมะ ที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเด็กผู้ชายหรือวัยรุ่นชาย (โชเน็น)1 เรื่อง 25 ตอน และอนิเมะที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเด็กผู้หญิงหรือวัยรุ่นหญิง (โชโจะ) 1 เรื่อง 12 ตอน วิเคราะห์ประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษ และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สำนวนการกล่าวขอโทษโดยการนับจำนวนครั้งและหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า การกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น มีการใช้สำนวนหลากหลาย แบ่งได้ 4 กลุ่ม คือ すみません (sumimasen) ごめんなさい (gomennasai) 悪い (warui) และอื่น ๆ สำนวนที่มีการใช้มากที่สุดคือ กลุ่ม ごめんなさい และปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สำนวนการกล่าวขอโทษพบว่า ด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ผู้พูดนิยมใช้สำนวน กลุ่ม 悪い กับผู้ฟังที่มีความสนิทสนม และไม่รู้จัก ส่วนสำนวน กลุ่ม ごめんなさい นิยมใช้กับผู้ฟังที่รู้จัก (ไม่สนิท) ด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ฟัง ผู้พูดนิยมใช้สำนวน กลุ่ม 悪い กับผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่าและอายุเท่ากัน ส่วนสำนวน กลุ่ม すみません นิยมใช้กับผู้ฟังที่มีอายุมากกว่า ด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น ๆ ผู้พูดนิยมใช้สำนวน กลุ่ม 悪い กับความผิดน้อย และใช้สำนวน กลุ่ม すみません กับความผิดปานกลาง ส่วนสำนวน กลุ่ม ごめんなさい ใช้กับความผิดมาก

คำสำคัญ : การศึกษา ภาษาญี่ปุ่น อนิเมะ

Abstract

This study aimd to analyze different types of apologizing expressions in Japanese and identify the factors which effect on apologizing expressiosn in Japanese society. The data were obtained from one anime which the main targets are boys or young men (少年 shounen) consisting of 25 episodes. And one anime which the main targets are girls or young women (少女 shoujo) consisting of 12 episodes. The analysis of different types of apologizing expressions and that of factors which effect on the selection of apologizing expressions to use were performed by counting numbers and percentage. The results revealed that (1) there are 4 types of apologizing expressions that commonly used in Japanese language: sumimasen (すみません), gomennasai (ごめんなさい), warui (悪い) and others. The mostly common apologizing usage is gomennasai group. (2) the factors which effect on apologizing usage include social distance between a speaker and a listener e.g. for his/her intimate persons, the speaker commonly used the expressions warui group and used the expressions gomennasai group for his/her unfamiliar persons; the superiority of the speaker over the listener e.g. for the listener who is younger or same age with he/she, the speaker commonly used expressions warui group, whereas the expressions sumimasen group commonly used for elder; the offense rate of any event or situation held by that society e.g. for lower offense rate, the speaker commonly used the expressions warui group, whereas the expressions sumimasen group is used for moderate offense rate, and the expressions gomennasai group is used for higher offense rate.

keywords : study Japanese language anime

บทนำ

การกล่าวขอโทษเป็นมารยาททางสังคม เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นในสถานการณ์หนึ่ง คนในสังคมหนึ่งอาจเห็นว่าควรกล่าวขอโทษ ในขณะที่คนอีกสังคมหนึ่งอาจคิดว่าไม่จำเป็นต้องกล่าวขอโทษ เช่น ในภาษาญี่ปุ่นโดยทั่วไปเมื่อผู้ฟังกระทำการอันเป็นประโยชน์ต่อผู้พูดแต่เป็นการรบกวนตัวผู้ฟัง คนญี่ปุ่นมักกล่าวคำว่า「すみません」(sumimasen) หรือ「申し訳ありません」(moshiwakearimasen) หรือถ้อยคำอื่น ๆ ที่ใช้กล่าว ตัวอย่างเช่น เมื่อมีคนสละที่นั่งให้บนรถไฟ คนญี่ปุ่นจะพูดกับคนที่สละที่นั่งให้ว่า「すみません」แต่ในสถานการณ์เดียวกันคนไทยจะไม่กล่าวคำว่าขอโทษแต่จะพูดว่า “ขอบคุณ” แทน (วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์, 2548) โดยทั่วไปแล้วคนญี่ปุ่นจะขอโทษบ่อยกว่าคนอเมริกัน การขอโทษแสดงให้เห็นว่าผู้พูดตระหนักถึงความรับผิดชอบเมื่อไม่สามารถทำตามความคาดหวังของอีกฝ่ายหนึ่งได้ ดังนั้น การขอโทษจึงแสดงถึงความมีน้ำใจ และความมีเมตตาต่อผู้อื่น จึงนับเป็น“สิ่งที่ดีงาม” ดังนั้น เมื่อมีคนกล่าวคำขอโทษหรือแสดงความเสียใจ คนญี่ปุ่นก็มักจะใจอ่อนและพร้อมที่จะให้อภัย ในขณะที่คนญี่ปุ่นพร้อมเสมอที่จะขอโทษคนอเมริกันกลับดูเหมือนจะไม่ค่อยยอมรับความผิดพลาดของตนเอง และใช้คำขอโทษน้อยกว่าคนญี่ปุ่น แต่สำหรับคนญี่ปุ่นแล้ว บ่อยครั้งที่การขอโทษเป็นการสื่อให้อีกฝ่ายเห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน และการยอมรับความอ่อนแอของตนเอง ซึ่งน่าจะได้รับความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจจากอีกฝ่าย (เซนโกะ เค. เมย์นาร์ด, 2557: 186-187)

สำนวนการกล่าวขอโทษของคนญี่ปุ่นนั้น มีปัจจัยมากมายที่เกี่ยวข้อง และมีผลต่อการเลือกใช้สำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สำนวนการกล่าวขอโทษประกอบด้วย ระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (ความสนิทสนม) อำนาจของผู้พูดเมื่อเทียบกับกับผู้ฟัง (อำนาจทางสังคม) และอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น ๆ (น้ำหนักของความผิด) การใช้ภาษาในอนิเมะมีความใกล้เคียงกับในชีวิตประจำวัน และมักมี มุมมอง แง่คิด ทัศนคติ และวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นสอดแทรกในเนื้อหาของอนิเมะด้วยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อนิเมะประเภทโชเน็น (少年 shounen) เป็นเรื่องราวการต่อสู้ ไม่ว่าจะเป็นการรบราฆ่าฟัน การต่อสู้กันในเกมกีฬาหรือมีเรื่องราวเกี่ยวกับช่วงเวลาในวัยเรียน ตัวละครหลักโดยมากเป็นผู้ชาย และมักมีเรื่องของมิตรภาพระหว่างตัวละครชายและอีกประเภทหนึ่งคือโชโจะ (少女 shoujo) เป็นอนิเมะที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเด็กผู้หญิงหรือวัยรุ่นผู้หญิงมักเป็นเรื่องของความรักและมีตัวละครเอกเป็นเด็กผู้หญิงที่จิตใจเข้มแข็ง

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สำนวนกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น วิเคราะห์สำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น และวิเคราะห์ประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่นโดยศึกษาจากอนิเมะ ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย คือทราบปัจจัยและเข้าใจประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษในสังคมญี่ปุ่นที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นสามารถนำไปใช้กล่าวขอโทษได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนหรือติดต่อสื่อสารกับคนญี่ปุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สำนวนการกล่าวขอโทษในสังคมญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดอนิเมะที่ใช้ในการวิเคราะห์ 2 ประเภท คือ ประเภทโชเน็น (วัยรุ่นชาย) เรื่อง 黒子のバスケ (kuroko no basuke) ภาค 2 จำนวน 25 ตอนและอนิเมะประเภทโชโจะ (วัยรุ่นหญิง) เรื่อง 君に届け (kiminitodoke) ภาค 2 จำนวน 12 ตอน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ すみません, ごめんなさい, 悪い(warui) และ อื่น ๆ โดยแบ่งจากกลุ่มสำนวนที่พบมากที่สุดเป็น 3 กลุ่ม คือ すみません, ごめんなさい และ 悪い

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบบันทึกข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาประเภทและปัจจัยเกี่ยวกับสำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์

2. สร้างแบบบันทึกข้อมูลซึ่งเป็นรูปแบบตาราง

3. นำตารางการวิเคราะห์ข้อมูลเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดูอนิเมะ 2 ประเภทที่กำหนดอย่างน้อย 2 รอบ และจดบันทึกสำนวนการกล่าวขอโทษที่ปรากฏในอนิเมะทั้ง 2 ประเภทลงในตารางที่สร้างไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ すみません, ごめんなさい,悪い และ อื่น ๆ โดยแบ่งจากกลุ่มสำนวนที่พบมากที่สุดเป็น 3 กลุ่ม คือ すみません, ごめんなさい และ 悪い ส่วนนอกเหนือจากสำนวนทั้ง 3 กลุ่มนี้จะจัดอยู่ในกลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มอื่น ๆ และแยกตามประเภทอนิเมะ โดยการนับจำนวนครั้งและหาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้สำนวนการกล่าวขอโทษ แยกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (ความสนิทสนม) ด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเทียบกับกับผู้ฟัง (อำนาจทางสังคม) และด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น ๆ (น้ำหนักของความผิด) ทั้งในภาพรวม และแยกตามประเภทอนิเมะโดยการนับจำนวนครั้งและหาค่าร้อยละ

3. สรุปผลการวิเคราะห์และนำเสนอผลในรูปแบบตารางและการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น

สำนวนการกล่าวขอโทษที่พบมากที่สุด	ร้อยละ
ごめんなさい	37.03
すみません	32.41
悪い	20.37
อื่น ๆ	10.19

สำนวนการกล่าวขอโทษที่พบมากที่สุดในภาพรวมคือ สำนวนกลุ่ม ごめんなさい ร้อยละ 37.03 รองลงมาคือ สำนวนกลุ่ม すみません ร้อยละ 32.41 และสำนวนกลุ่ม 悪い ร้อยละ 20.37 ส่วนสำนวนกลุ่มอื่นๆ พบน้อยที่สุด ร้อยละ 10.19

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (ความสนิทสนม)

ด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (ความสนิทสนม)	
ความสนิทสนม	**จำนวนครั้ง**
悪い	11
すみません、ごめん	7
すいません、ごめんなさい	5

สำนวนที่นิยมใช้กับคู่สนทนาที่มีความสนิทสนมคือ 悪い 11 ครั้ง รองลงมาคือ すみません กับ ごめん 7 ครั้งและ すいません กับ ごめんなさい 5 ครั้ง เท่ากัน

ด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (ความสนิทสนม)	
รู้จัก (ไม่สนิท)	**จำนวนครั้ง**
ごめんなさい	7
悪い	6
ごめんな	3

สำนวนที่นิยมใช้กับคู่สนทนาที่รู้จัก (ไม่สนิท) คือ ごめんなさい 7 ครั้ง รองลงมาคือ 悪い 6 ครั้ง และ ごめんな 3 ครั้ง

ด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (ความสนิทสนม)	
ไม่สนิท	**จำนวนครั้ง**
悪い	4
ごめん	2
すまない、めんご	1

สำนวนที่นิยมใช้กับคู่สนทนาที่ไม่รู้จักคือ 悪い 4 ครั้ง รองลงมาคือ ごめん 2 ครั้ง และ すまない กับ めんご 1 ครั้งเท่ากัน

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ฟัง (อำนาจทางสังคม)

ด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ฟัง (อำนาจทางสังคม)	
อายุน้อยกว่า	**จำนวนครั้ง**
悪い	4
すまん	2
すま、ごめん、めんこ	1

สำนวนที่นิยมใช้กับคู่สนทนาที่มีอายุน้อยกว่าคือ 悪い 4 ครั้ง รองลงมาคือ すまん 2 ครั้ง และ すま, ごめん, めんご 1 ครั้ง เท่ากัน

ด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ฟัง (อำนาจทางสังคม)	
อายุเท่ากัน	**จำนวนครั้ง**
悪い	15
ごめんなさい	12
すみません、ごめん	7

สำนวนที่นิยมใช้กับคู่สนทนาที่มีอายุเท่ากันคือ 悪い 15 ครั้ง รองลงมาคือ ごめんなさい 12 ครั้ง และ すみません กับ ごめん 7 ครั้ง เท่ากัน

ด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ฟัง (อำนาจทางสังคม)	
อายุมากกว่า	**จำนวนครั้ง**
すみません	9
すいません	4
すいま（せん）、悪い	2

สำนวนที่นิยมใช้กับคู่สนทนาที่มีอายุมากกว่าคือ すみません 9 ครั้ง รองลงมาคือ すいません 4 ครั้ง และ すいま（せん）กับ 悪い 2 ครั้ง เท่ากัน

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น ๆ (น้ำหนักของความผิด)

ด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น (น้ำหนักของความผิด)	
ความผิดน้อย	**จำนวนครั้ง**
悪い	18
すみません	15
ごめんなさい	12

สำนวนที่นิยมใช้กับความผิดน้อยคือ 悪い 18 ครั้ง รองลงมาคือ すみません 15 ครั้ง และ ごめんなさい 12 ครั้ง

ด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น (น้ำหนักของความผิด)	
ความผิดปานกลาง	**จำนวนครั้ง**
すいません	5
すまない、悪い	3
ごめん、お待たせしました	2

สำนวนที่นิยมใช้กับความผิดปานกลางคือ すいません 5 ครั้ง รองลงมาคือ すまない กับ 悪い 3 ครั้ง และ ごめん กับ お待たせしました 2 ครั้ง เท่ากัน

ด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น (น้ำหนักของความผิด)

ความผิดมาก	จำนวนครั้ง
ごめん	2
すまなかったな、めんご	1

สำนวนที่นิยมใช้กับความผิดมากคือ ごめん 2 ครั้ง รองลงมาคือ すまなかったな กับ めんご 1 ครั้ง เท่ากัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. จากผลการวิจัยในภาพรวมที่พบว่า ประเภทของสำนวนการกล่าวขอโทษที่มีการใช้มากที่สุดคือ กลุ่ม ごめんなさい รองลงมาคือ すみません และ 悪い นั้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์ (2548: 55-56) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับคำขอโทษที่ปรากฏในสถานการณ์ย่อย เมื่อทำให้ผู้ฟังไม่สบายใจ เป็นห่วงหรือวิตกกังวล และพบว่า คำขอโทษที่ปรากฏการใช้มากที่สุดคือ กลุ่ม ごめんなさい กลุ่ม すみません และกลุ่ม 悪い ตามลำดับ

2. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง (ความสนิทสนม) ในภาพรวมที่พบว่า เมื่อผู้พูดมีความสนิทสนมกับผู้ฟัง เช่น เพื่อนสนิท หรือแม้กระทั่งอาจารย์ที่สนิทมาก ๆ ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม すみません มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่ม **ごめんな**さい และกลุ่ม 悪い แต่ในกรณีที่ผู้พูดไม่มีความสนิทสนมกับผู้ฟัง ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม ごめんなさい มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่ม すみません กับ 悪い เท่ากัน และกลุ่มอื่น ๆ สำหรับกรณีที่ผู้พูดไม่รู้จักผู้ฟัง (เช่น ผู้ฟังเป็นคู่แข่งหรือคนต่างโรงเรียน) ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม 悪い มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่ม ごめんなさい และ すみません ทั้งนี้เนื่องจากสังคมญี่ปุ่นมีภาษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (เป็นกันเอง) รวมถึงลักษณะการใช้ภาษาของผู้พูดที่อยู่ในสถานะทางสังคมต่างกันจะไม่เท่าเทียมกับสำนวนที่เป็นกันเองของผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่านั้น ไม่ได้หมายความว่าอีกฝ่ายจะตอบโต้ด้วยลักษณะการพูดแบบเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือแม้กระทั่งในกลุ่มผู้พูดที่มีสถานะทางสังคมต่างกันก็ตาม หากเป็นการพูดคุยที่มีลักษณะที่เป็นส่วนตัว เช่น ขณะดื่มเหล้า ลักษณะการพูดคุยที่เลือกมาใช้จะเป็นกันเอง อย่างไรก็ตาม การจะเลือกลักษณะการพูดคุยให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์และความละเอียดอ่อน (เซนโกะ เค. เมย์นาร์ด, 2557: 23-24)

3. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ฟัง (อำนาจทางสังคม) ในภาพรวมพบว่า เมื่อผู้ฟังมีอายุน้อยกว่าผู้พูด ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม 悪い มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่ม すみません และกลุ่ม ごめんなさい แต่ในกรณีที่ผู้พูดมีอายุเท่ากับผู้ฟัง ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม ごめんなさい มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่ม すみません และกลุ่ม 悪い ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์ (2548: 64-65) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้คำขอโทษในสถานการณ์เมื่อผู้พูดต้องการแสดงการยอมรับผิด และพบว่า เมื่อผู้ฟังมีสถานะภาพทางสังคมเท่ากันกับผู้พูดพบการใช้สำนวนขอโทษกลุ่ม ごめんなさい มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่ม すみません และกลุ่ม 悪い สำหรับกรณีที่ผู้ฟังอายุมากกว่าผู้

พูด ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าว ขอโทษกลุ่ม すみません รองลงมาคือกลุ่ม 悪い และกลุ่ม ごめんなさい เนื่องจากรูปแบบของการสนทนาในสังคมญี่ปุ่นจะขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคมของคู่สนทนา กล่าวคือ การพูดกับผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่า (อำนาจทางสังคม) จะต้องใช้คำพูดที่เป็นทางการ และพิถีพิถันกว่าการพูดกับคนที่มีสถานะทางสังคมเท่าเทียมกัน (เซนโกะ เค. เมย์นาร์ด, 2557: 23-24)

4. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น ๆ (น้ำหนักของความผิด) ในภาพรวมที่พบว่า เมื่อผู้พูดมีความผิดน้อย ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม ごめんなさい มากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่ม すみません และกลุ่ม 悪い แต่ในกรณีที่ผู้พูดมีความผิดปานกลาง ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม すみません มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่ม 悪い กับกลุ่มอื่น ๆ เท่ากัน และกลุ่ม ごめんなさい สำหรับกรณีที่ผู้พูดมีความผิดมาก ผู้พูดจะใช้สำนวนการกล่าวขอโทษกลุ่ม ごめんなさい มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่ม すみません นั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์ (2548: 64-66) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการใช้คำขอโทษในสถานการณ์เมื่อผู้พูดต้องการแสดงการยอมรับผิด และพบว่า ในกรณีที่มีน้ำหนักความผิดมาก เช่น ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ หรือได้รับความเดือดร้อน ปรากฏการใช้คำขอโทษกลุ่ม ごめんなさい มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่ม すみません และกลุ่ม 申し訳ない ส่วนในกรณีที่มีความผิดปานกลาง เช่น การทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน แต่ไม่ถึงกับทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ อย่างในกรณีที่ว่าทำให้ผู้อื่นรอเป็นเวลานานจนเสียความรู้สึก คนญี่ปุ่นก็มีวัฒนธรรมในการขอโทษ โดยใช้สำนวนกลุ่ม すみません

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สรุปได้ 2 ประการคือ การกล่าวขอโทษในภาษาญี่ปุ่น มีการใช้สำนวน แบ่งได้ 4 กลุ่ม คือ **すみません** (sumimasen) **ごめんなさい**(gomennasai) **悪い** (warui) และอื่น ๆ สำนวนที่มีการใช้มากที่สุดคือ กลุ่ม **ごめんなさい** 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สำนวนการกล่าวขอโทษมี 2 ด้านคือ ด้านระยะห่างทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ผู้พูดนิยมใช้สำนวน กลุ่ม **悪い** กับผู้ฟังที่มีความสนิทสนม และไม่รู้จัก ส่วนผู้ฟังที่รู้จัก (ไม่สนิท) จะใช้สำนวน กลุ่ม **ごめんなさい** ด้านอำนาจของผู้พูดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ฟัง ผู้พูดนิยมใช้สำนวน กลุ่ม **悪い** กับผู้ฟังที่มีอายุน้อยกว่าและอายุเท่ากัน ส่วนผู้ฟังที่มีอายุมากกว่า จะใช้สำนวน กลุ่ม **すみません** ด้านอัตราการล่วงเกินของเหตุการณ์ที่เป็นความผิดในสังคมนั้น ๆ ผู้พูดนิยมใช้สำนวน กลุ่ม **悪い** กับความผิดน้อย และใช้สำนวน กลุ่ม **すみません** กับความผิดปานกลาง ถ้าเป็นความผิดมากจะใช้สำนวน กลุ่ม **ごめんなさい**

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตา และความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่กรุณาให้คำแนะนำและให้ความรู้ในการทำวิจัย ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

เซนโคะ เค เมย์นาร์ด. (2557). **กลยุทธ์สนทนาภาษาญี่ปุ่น.** แปลโดย ปรียา อิงคาภิรมย์ และ กนก รุ่งกีรติกุล. กรุงเทพฯ :อมรินทร์.

วรวรรณ เฟื่องขจรศักดิ์. (2548). **ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการขอโทษของคนญี่ปุ่นและคนไทย.** ปริญญานิพนธ์. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การวิเคราะห์ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง
AN ANALYSIS CONFLICTS IN THAI S.E.A. WRITE AWARD – WINNING SHORT STORY 'ASORAPHIT' BY DAEN – ARANSAENGTHONG

พนิตนันท์ บุญมี[1] วิมลรัตน์ จ่ายก[2] และ ขวัญชนก นัยจรัญ[3]
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : mod_panitnan@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง ซึ่งประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 12 เรื่อง ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและอธิบายผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลวิจัยพบว่าปรากฏความขัดแย้งทั้งหมด 5 ลักษณะ ดังนี้ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ปรากฏมากที่สุด จำนวน 21 ครั้ง รองลงมาพบความขัดแย้งภายในจิตใจมนุษย์ จำนวน 19 ครั้ง พบความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จำนวน 14 ครั้ง ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ จำนวน 13 ครั้ง และความขัดแย้งที่พบน้อยที่สุด ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม จำนวน 12 ครั้ง จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเรื่องสั้นปรากฏให้เห็นความขัดแย้งของตัวละครในลักษณะต่างๆ ความขัดแย้งในเรื่องสั้นจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งตัวละครจะต้องหาทางคลี่คลายปัญหาให้ได้ในตอนจบ ความขัดแย้งจึงมีความสำคัญในการประกอบเรื่องสั้น เพราะความขัดแย้งจะก่อให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นมาทำให้เรื่องสั้นมีความน่าสนใจ สนุกสนาน และน่าติดตามมากขึ้น

คำสำคัญ : ความขัดแย้ง เรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ

Abstract

This research aims to conflict analysis study in Asorapit of DaenAranSaengthong (A short story S.E.A. Write Award). It is on assemble 12 stories. This research use research Qualitative research methodology and describe on analysis describtive. It shows to 5 conflicts. The conflict between human is 21 times. The conflict of human and self is 19 times. The conflict of human and nature is 14 times. The conflict of human and nature is 13 times. The conflict of human and society is 12 times. The result of this research is shows to conflict of character. The conflict in this story is a problem, then a character to be attempt solve that in finished. The conflict is more important in short story structure because a conflict is make event is interested, so enjoyment and to be continued.

keywords : conflict S.E.A. write award asoraphit

บทนำ

เรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง ลักษณะเด่นของเรื่องสั้นคือมีเหตุการณ์หลักเพียงเหตุการณ์เดียว โครงเรื่องเดียว ฉากเดียว จำนวนละครเพียงไม่กี่ตัว และมีระยะเวลาตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องไม่นานนัก ดังที่พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 1021) ให้ความหมายของเรื่องสั้นว่า เรื่องสั้นคือบันเทิงคดีร้อยแก้วรูปแบบหนึ่ง มีลักษณะคล้ายนวนิยายแต่สั้นกว่า โดยมีเหตุการณ์ในเรื่องและตัวละครน้อยมักจบแบบพลิกความคาดหมายหรือจบแบบทิ้งให้คิดเป็นต้น นอกจากนี้สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร (2550 : 15) ได้อธิบายว่าเรื่องสั้นเป็นงานวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่สร้างสรรค์จากพลังสติปัญญาของมนุษย์ มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าที่มีต้นเค้ามาจากการเล่านิทานหรือตำนานอันเป็นพัฒนาการเล่าเรื่องระยะแรกเริ่มของมนุษย์ที่ถ่ายทอดด้วยวาจาหรือมุขปาฐะ ลักษณะของเรื่องสั้นนั้นมีความยาวไม่มากนักผู้อ่านสามารถ

อ่านรวดเดียวจบในเวลาไม่นาน มีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน ใช้ตัวละครและฉากน้อย ดำเนินเรื่องเร็ว ใช้คำประหยัดไม่ซ้ำซากจำเจหรือวนไปวนมา

เรื่องสั้นประกอบด้วยองค์ประกอบคือ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา มุมมอง ฉาก และบรรยากาศ ในส่วนของโครงเรื่อง คือ การลำดับเรื่องของเหตุการณ์ที่ผู้แต่งผูกขึ้นมาแต่ละเหตุการณ์จะต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล นั่นคือ เหตุการณ์หนึ่งจะต้องส่งผลกระทบให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่งตามมา และต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่จนกว่าเรื่องนั้นจะจบลง โดยปกติโครงเรื่องจะต้องมีความขัดแย้งขึ้น ซึ่งก็คือปัญหาหรือความขัดแย้งที่จะทำให้เรื่องราวดำเนินต่อไป ความขัดแย้งต้องเกิดกับตัวละครเอกของเรื่อง ความขัดแย้งเป็นปมเรื่องที่จะทำให้เนื้อเรื่องสมบูรณ์ มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและให้แนวคิดต่างๆ จึงมีการแบ่งประเภทตามลักษณะของเรื่องสั้น ลักษณะของเรื่องสั้นคือต้องดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างรวดเร็ว มีตัวละครไม่มาก และใช้สำนวนการเขียนอย่างรวบรัด มีเหตุการณ์หลักเพียงเหตุการณ์เดียว โครงเรื่องไม่ซับซ้อน ใช้เวลาอ่านไม่มาก นอกจากนี้เรื่องสั้นยังมีคุณค่าต่อผู้อ่านทั้งบันเทิงอารมณ์ ส่งเสริมจินตนาการ ดังที่ถวัลย์ มาศจรัส (2546 : 20) กล่าวว่า เรื่องสั้นที่มีคุณค่าให้ทั้งแง่คิด ความรู้ และปรัชญาของมนุษย์ และจัดเป็นงานเขียนที่ช่วยกระตุ้นผู้คนให้เห็นแง่มุมใหม่ๆ ในการพัฒนาหรือเตือนสติผู้คนในสังคมให้รู้จักยั้งคิดก่อนที่จะก้าวไปข้างหน้าหรือหาทางช่วยเหลือสังคมได้ด้วยสำนึกของตัวเอง

ความขัดแย้งในวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น คือปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่อง หรือเป็นพฤติกรรม หรือการกระทำที่ต้องดิ้นรนต่อสู้กับอุปสรรคหรือปัญหาต่างๆ ที่มาขัดขวางจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ความขัดแย้งในเรื่องสั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครจะต้องหาทางคลี่คลายปัญหาได้ในตอนจบ ผู้เขียนมักจะดำเนินเรื่องด้วยวิธีการคลี่คลายความขัดแย้ง ดังที่กุหลาบ มัลลิกะมาส (2522 : 101) ได้ให้ความสำคัญกับความขัดแย้งในวรรณกรรม กล่าวว่าโครงเรื่องที่ดีจะต้องเป็นโครงเรื่องที่มีปัญหาหรือความขัดแย้งความขัดแย้งเป็นจุดสูงสุดในเรื่องสั้น เพราะความขัดแย้งจะก่อให้เกิดเหตุการณ์ขึ้นมาทำให้เรื่องสั้นมีความน่าสนใจและน่าติดตามมากขึ้น

ด้วยความน่าสนใจของเรื่องสั้น ทำให้หน่วยงานหลายๆ หน่วยงาน จัดการประกวดเรื่องสั้นเพื่อคัดสรร และให้รางวัลแก่เรื่องสั้น ในหลายๆ รูปแบบ เช่น รางวัลซีไรต์ซึ่งเป็นรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ที่มอบให้นักเขียน 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไน กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม รางวัลซีไรต์มีชื่อเต็มว่า “รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน” ซึ่งมีการจัดการประกวดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบัน โดยงานเขียนที่ได้รับรางวัลเป็นผลงานที่ได้รับการยกย่องอย่างกว้างขวาง และมีงานเขียนหลากหลายรูปแบบ คือ กวีนิพนธ์ เรื่องสั้น และนวนิยาย จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวจะเห็นว่า รางวัลซีไรต์มีการจัดการประกวดและได้รับความนิยมมาเป็นเวลานาน ผลงานที่ได้รับรางวัลย่อมมีปมปัญหาขัดแย้งที่ทำให้เรื่องมีความน่าสนใจและน่าติดตาม และแดนอรัญ แสงทองนั้น เป็นบุคคลที่มีผลงานมากมายไม่ว่าจะเป็น นวนิยายเรื่องเงาสีขาว และอีกมาย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ.2557 ชุด อสรพิษ และเรื่องอื่นๆ ของแดนอรัญ แสงทองอันจะทำให้เห็นลักษณะของความขัดแย้งในรางวัลซีไรต์ในแต่ละเรื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ พ.ศ.2557 ชุดอสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง

กรอบวิจัยแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดเรื่องความขัดแย้งในวรรณกรรมของนักวิชาการทั้งหมด 5 ท่านได้แก่ วนิดา บำรุงไทย (2544) ,ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา (2544),สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543),ดนยา วงศ์ธนะชัย (2542) และประทีป เหมือนนิล (2523) และจำแนกประเภทของความขัดแย้งเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์คือ เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตัวละครอื่นๆที่อยู่กันคนละฝ่ายปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นความขัดแย้งทางพฤติกรรมความไม่ลงรอยกันทางความคิดหรืออาจจะมีความปรารถนาที่แตกต่างกัน เช่นตัวเอกของเรื่องขัดแย้งกับญาติด้วยปัญหาทรัพย์มรดกความขัดแย้งระหว่างสามีกับภรรยาด้วยความไม่เข้าใจกันเป็นต้น

2.ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติคือ เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวเอกของเรื่องกับสิ่งแวดล้อมหรืออำนาจต่างๆจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นสภาพทางธรรมชาติจากดินฟ้าอากาศสภาพที่มนุษย์ต้องสู้กับภัยธรรมชาติอันได้แก่การต่อสู้กับสัตว์การต่อสู้กับความแห้งแล้งของธรรมชาติหรือการต่อสู้กับโรคระบาดเป็นต้น

3.ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติคือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ มนุษย์ต้องต่อสู้กับชะตากรรมของตัวเอง เช่น ตัวเอกกับโชคชะตา หรือพรหมลิขิต

4.ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมคือ การที่มนุษย์ไม่สามารถปรับตัวเองเข้ากับสภาพแวดล้อมหรือค่านิยมทางสังคมได้ เช่นตัวละครปฏิเสธค่านิยมกฎเกณฑ์ของสังคม

5.ความขัดแย้งภายในจิตใจมนุษย์

ความขัดแย้งภายในจิตใจมนุษย์ คือ เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวเอกของเรื่องกับตัวของเขาเองปัญหาที่เกิดขึ้นอาจเป็นความขัดแย้งทางด้านกายภาพหรือบุคลิกภาพกับความรู้สึกนึกคิดอารมณ์หรือความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีในความขัดแย้งนี้ตัวเอกของเรื่องต้องต่อสู้กับตัวเองไม่เกี่ยวข้องกับตัวละครอื่นๆหรืออำนาจบีบคั้นจากภายนอกแต่อย่างใดทั้งสิ้น มีผลทำให้ตัวละครเกิดความทุกข์หรือความสับสนวุ่นวายใจ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2557 จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่

1. อสรพิษ
2. ดวงตาที่สาม
3. ฝันค้าง
4. ทุ่งร้าง
5. เสาไห้
6. แมวผี
7. รำพันพิลาป เหนือหลุมฝังศพ
8. อะ โพ เอ็มชูล์ดน็อท มีน บัท บี
9. นฤมิตมายา (อตี เตกา เลหมาย เลขหนึ่ง)
10. เมฤนสังโยค (อตี เตกา เลหมาย เลขหนึ่ง)
11.วันเพ็ญเดือนสิบสอง
12. แสงแห่ง เดือนอันฉายฉาน

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.ขั้นเตรียมการ

1.1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในวรรณกรรม

1.2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์

2.ขั้นเก็บข้อมูล

2.1. ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมที่ได้รับรางซีไรต์

2.2. คัดเลือกเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ชุดอสรพิษ มีเรื่องสั้น 12 เรื่อง

3.ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1. วิเคราะห์ความขัดแย้งที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์เรื่อง อสรพิษพ.ศ. 2557 มีเรื่องสั้น 12เรื่อง

4. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

4.1. สรุปผลการวิจัย

4.2. นำผลที่ได้จากข้อสรุปมาอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้พบความขัดแย้งที่ปรากฏในเรื่องสั้นจำนวน 5 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม และความขัดแย้งภายในจิตใจมนุษย์ ดังจะนำเสนอเป็นตัวอย่างดังนี้

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (ตัวละครกับตัวละคร)

เรื่อง อสรพิษ ทรงวาดอ้างว่าตนเองเป็นร่างทรงของเจ้าแม่แพรกหนามแดงเพื่อสร้างอำนาจให้ชาวบ้านทุกคนยำเกรง โดยทรงวาดหวังจะยึดที่สาธารณะบริเวณสระน้ำกลางทุ่งในหมู่บ้านมาเป็นของตน พ่อและแม่ของไอ้แปดอยคัดค้านการกระทำของทรงวาดอยู่ตลอด เพราะเหตุนี้จึงทำให้ทรงวาดเกลียดพ่อและแม่ของไอ้แปและเกลียดไอ้แปไปด้วย แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มีข้อความปรากฏ ดังนี้

> “ทรงวาดมีความพึงพอใจอย่างยิ่งที่ได้เรียกเขาว่าไอ้แป ไอ้เหี้ยแป หรือไอ้สัตว์กะหมาแป เรียกอย่างจงเกลียดจงชังและเหยียดหยามมีความสุขที่ได้เน้นย้ำกับตัวเอง หรือกับคนอื่นๆ ใน หมู่บ้านถึงปมด้อยของเขา”
>
> (แดนอรัญ แสงทอง, 2557 หน้า 15)

เรื่อง ทุ่งร้าง กล่าวความหลังจากที่ทรายเจ้าวัวล่ำสันสูงใหญ่และวัวหนุ่มสีดำที่ชาวบ้านซื้อมาใหม่ซึ่งมีร่างไล่เลี่ยกันกับทราย ได้มาเผชิญหน้ากัน จึงทำให้เกิดการต่อสู้เกิดขึ้นอย่างรุนแรงระหว่างวัวทั้งสองตัวแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตัวละครมีข้อความปรากฏดังนี้

> “พริบตานั้นเจ้าวัวหนุ่มสีดำก็พุ่งเข้าใส่ เศษดินลอยปลิวว่อนออกจากกลีบเท้าทั้งสี่ของมัน ทรายสะบัดเขาขึ้นรับการจู่โจมที่เฉียบร้อนรุนแรงนั้นแล้วมันก็ให้รู้สึกมึนชาไปทั้งกะโหลกจากแรงปะทะที่หนักหน่วงเหมือนภูเขาทลายเข้าใส่ เจ้าวัวหนุ่มสะบัดเข้าจู่โจมอีกสามสี่ครั้งติดต่อกัน ทรายต้านรับอย่างทรหดและโต้ตอบบ้าง เสียงเขากระทบกันไม่ไม่ขาดระยะเสียบแทงความเงียบในท้องทุ่งเหมือนเสียงการต่อสู้ของนักรบโบราณที่กำลังโรมรันกันด้วยดาบสองมือ แล้วเขาข้างหนึ่งของทรายก็กระเด็นออกมา”
>
> (แดนอรัญ แสงทอง, 2557 หน้า 141)

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

เรื่อง ทุ่งร้าง กล่าวถึงตอนที่ผู้เขียนอธิบายถึงสภาพอากาศที่หนาวเย็น ทำให้ข้าวที่เคยอุดมสมบรูณ์เมื่อปีที่แล้ว แต่ปีนี้กลับมีเมล็ดที่รีบ เรียว และเบา จึงทำให้ไม่คุ้มค่ากับการที่ชาวนาต้องฝ่าลมหนาวอย่างทรมานเพื่อทำการเก็บเกี่ยวข้าวที่แห้งกรอบเหมือนฟาง ซึ่งแทบไม่ได้ผลผลิตเลย แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติมีข้อความปรากฏ ดังนี้

> “ข้าวที่เมล็ดอวบงามจนรวงหักในบางปีนั้นมาปีนี้ กลับลีบ เรียว เบา และดูช่างไร้ค่านี่แหละคือผลตอบแทนจากการทุ่มเทแรงกายลงบนผืนดิน ฤดูเก็บเกี่ยวปีนี้ช่างทรมานเหลือแสนน่า สมเพชนักที่ชาวนาต้องออกไปเป็นเหยื่อลมหนาวอยู่กลางทุ่งเพื่อจะคู้กายลงเกี่ยวข้าวที่แห้งกรอบเหมือนฟางพวกเขาได้แต่มองตากันเมื่อพูดถึงข้าวในนา ‘เอาไว้ปีหน้าฟ้าใหม่เถิด’ พวกเขาจะปลุกปลอบกันเช่นนี้ด้วยความหวังที่เลื่อนลอย”
>
> (แดนอรัญ แสงทอง,2557 หน้า 136-137)

เรื่อง อสรพิษ กล่าวถึงตอนที่ไอ้แปเด็กแขนพิการได้มุ่งหน้าไปยังแนวไม้ใหญ่บนริมฝั่งสระใกล้ศาลเจ้าแม่แพรกหนามแดง ได้นั่งลงบนโคนไม้ที่ผุพังและเริ่มทำหุ่นด้วยกอซังข้าวอย่างจริงจัง เพื่อเล่นหนังตะลุงให้เพื่อนๆดู แต่ยังไม่ทันได้เริ่มเล่น งูจงอางยักษ์เพศเมียตัวหนึ่งก็โผล่ขึ้นมาจากโพรงในบริเวณที่พวกเขากำลังเล่น และงูยักษ์นั้นได้เข้ารัดตัวของไอ้แปทันทีแสดงให้เห็นถึงการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติมีข้อความปรากฏ ดังนี้

> “เขายื่นแขนซ้ายออก พร้อมกางนิ้วมือออกปะทะปะทังเข้ากับลำคอของเจ้างูที่กำลังฉกลงมานั้น เขารู้สึกราวกับว่าง่ามมือของเขาฉีกขาดออก แขนข้างนั้นสะเทือนและชาดิกมาถึงไหล่ เขาคว้าจับ เอาไว้โดยที่คมเขี้ยวของเจ้างูอยู่ห่างจากลำคอของเขาเพียงเสี้ยวองคุลี”
>
> (แดนอรัญ แสงทอง, 2557 หน้า 29)

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

เรื่อง เสาไห้ กล่าวถึงตอนที่ผู้เขียนอธิบายถึงต้นตะเคียนทองงาม มีลักษณะดี จึงทำให้มีแต่คนอยากได้ จึงได้ทำการเชิญวิญญาณของแม่นางให้ไปสิงสถิตอยู่ในศาลเพียงตานั้นแทน แต่แม่นางก็ไม่ยอม พอมีคนดึงดันจะโค่นแม่นางก็ได้สำแดงเดชขู่ จนต้องหนี้ขวัญกระเจิงออกจากป่าไป แสดงให้เห็นถึงการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติมีข้อความปรากฏดังนี้

> “เชิญวิญญาณของแม่นางให้ออกจากตะเคียนทอง ให้ไปสิงสถิตอยู่ในศาลเพียงตานั้นแทนเขาจะเอาตะเคียนทองต้นนี้ไปเป็นเสาเอกของวังเจ้าเมืองบ้างละ จะให้เป็นเสาเอกของเคหาสน์ของ คหบดีผู้มั่งคั่งหรือขุนนางยศใหญ่บ้างละ จะเอาไปต่อเป็นเรือใหญ่ไว้สำหรับขันแข่งในฤดูน้ำหลากบ้างละจะเอาไปต่อเป็นเสาเมรุมาศให้ท้าวพระยามหากษัตริย์องค์นั้นองค์นี้บ้างละ แต่แม่นางก็ยืนกรานปฏิเสธเสมอมาครั้นพอมีคนหักหาญดันทุรังจะโค่นตะเคียนทองลง แม่นางก็สำแดงเดชขู่ขวัญเขาต่างๆ นานาจนเขากระเจิงไป”
>
> (แดนอรัญ แสงทอง,2557 หน้า 158)

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

เรื่อง เมฤนสังโยค (อตี เตกา เลหมาย เลขสอง) กล่าวถึงตอนที่เขาต้องเดินทางไปหาอาจารย์ของเขานั้นเขาต้องนอนในป่า ในขณะที่เขากำลังนอนกึ่งกลับกึ่งตื่นอยู่ เขารู้สึกว่าเขาเห็นคนหรือสัตว์ตัวหนึ่งมานั่งอยู่บนหัวนอนของเขา เมื่อเขารู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไรทำให้เขาขนลุกกรูเขาเห็นแขนที่สอดผ่านมุ้งกลดเข้ามา ต่อจากนั้นมุ้งกลดก็ถูกเลิกขึ้น เขารู้ว่านั่นคือร่างของผู้หญิงและเมื่อเขาได้เห็นใบหน้าทำให้เรารู้ทันทีว่านั่นคือผีดิบที่เอามือมาอังจมูกเพื่อจะกินเขา แสดงให้เห็นถึงการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติมีข้อความปรากฏดังนี้

“ข้าพเจ้าขนลุกกรูเกรียวเมื่อเห็นแขนอันซูบเรียว มีมือคล้ายกรงเล็บและเต็มไปด้วยขนสอดผ่านใต้มุ้งกลดเข้ามา มือนั้นยื่นมาอังจมูกข้าพเจ้า ต่อจากนั้นมุ้งกลดก็ถูกเลิกขึ้นและร่างร่างนั้นก็มุด เข้ามา ในความมืดสลัวนั้นข้าพเจ้ารู้ว่านั่นเป็นผู้หญิงเพราะเห็นผมยาวรุ่ยร่ายแทบถึงเอว เห็นเค้าโครงของไหล่แบบบางและนูนเนินของทรวงอก เห็นใบหน้าอันขาวซีดและเขี้ยวอันแหลมคมสีขาวเจิดจ้าที่งอกออกมาจากสองมุมปาก ผีดิบ! ผีดิบซึ่งสูบเลือดคนเป็นอาหาร”

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557 หน้า 308-309)

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม

เรื่อง อสรพิษ กล่าวถึงตอนที่ทรงวาดบอกกับทุกคนในหมู่บ้านว่าวิญญาณของเจ้าแม่ต้องการให้เขาเป็นร่างทรง จึงทำให้มีคนจำนวนมากในแพรกหนามแดงและหมู่บ้านใกล้เคียงเชื่อ และยำเกรงเขา จึงทำให้เขากลายเป็นคนที่มีอำนาจ และสามารถเอาที่สาธารณะมาเป็นของตนได้ แต่พ่อไอ้แปไม่เชื่อเหมือนคนในหมู่บ้านและคอยคัดค้านทรงวาดอยู่ตลอดเวลา แสดงให้เห็นถึงการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมมีข้อความปรากฏ ดังนี้

“ทรงวาดจึงเป็นคนที่มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดคนหนึ่งในหมู่บ้าน และเขาก็พร้อมที่จะใช้อำนาจและอิทธิพลของเขาเสมอ ในทุ่งแพรกหนามแดงมีที่ดินว่างร้างอยู่หลายแปลง ถูกระบุว่าเป็น ที่ดินสำหรับใช้เพื่อสาธารณประโยชน์แต่ทรงวาดก็ได้เข้ามาครอบครองที่ดินเปล่านี้โดยพลการ เข้าไป ล้อมรั้ว ปลูกต้นไม้ เพื่อหวังจะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินเหล่านั้นพ่อของเขาพูดว่านั่นเป็นการกระทำที่เห็น แก่ตัว และพ่อของเขาก็คัดค้าน”

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557 หน้า 16)

เรื่อง เสาไห้ กล่าวถึงตอนที่ผู้เขียนอธิบายว่าแม่นางตะเคียนทองท่านมีอายุขัยมาแล้วยาวนาน ในช่วงชีวิตอันยาวนานของท่าน ท่านได้เล่าว่า ท่านได้เคยเห็นพระเจ้าเอกทัศน์เมาสุราและมั่วในกามรสของบรรดานางสนมทั้งหลาย จากพฤติกรรมของพระเจ้าเอกทัศน์ที่สั่งไม่ให้ทหารยิ่งปืนใหญ่ใส่พม่าเพราะจะทำให้นางสนมตกใจ เป็นความขัดแย้งต่อหน้าที่ของตนแสดงให้เห็นถึงการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมมีข้อความปรากฏดังนี้

“และแม่นางก็ได้เห็นพระเจ้าเอกทัศน์รำน้ำจัณฑ์เมามายยังหมกไหม้ใฝ่ฝันอยู่กับกามรสแม้ในยามเสียงปืนใหญ่ของกองทัพพม่าที่รายล้อมกรุงศรีอยุธยาอยู่จะคำรนคำรามได้เห็นบรรดานางสนมซึ่งเมื่อได้ยินปืนใหญ่ของข้าศึกก็ตกใจหวีดหวาดและเมื่อทหารไทยเข็นปืนใหญ่ขึ้นจังก้ายิงต่อสู้ ก็ยิ่งตกใจหวีดหวาดยิ่งขึ้นไปอีก ได้เห็นพระเจ้าเอกทัศน์ออกคำสั่งมิให้ทหารไทยผู้ใดยิงปืนใหญ่ต่อสู้กับพม่าอีกเป็นอันขาดเพื่อปกป้องขวัญของบรรดานางสนมของพระองค์”

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557 หน้า 162)

ความขัดแย้งภายในจิตใจมนุษย์

เรื่อง ดวงตาที่สาม กล่าวถึงตอนที่ก่อนอติวาสน์จะได้รับการผ่าตัดดวงตานั้น ตีรทัสสี(เต๊ะ)ได้สารภาพกับเธอว่า เต๊ะเป็นคนพิการ และเต๊ะได้ยื่นข้อตกลงให้อติวาสน์เรื่องงานแต่งงาน จึงทำให้อติวาสน์ไม่สบายใจเพราะไม่เชื่อว่าเป็นเรื่องจริงเพราะเธอคิดมาตลอดว่าเต๊ะเป็นชายหนุ่มรูปงามแสดงให้เห็นถึงการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับตัวเองมีข้อความปรากฏ ดังนี้

“เขาอาจจะไม่สง่างามเยี่ยงเจ้าชายในฝัน ก็ไม่เห็นจะเป็นอะไรนี่นาหล่อนรักเขามากพอและเต็มใจอย่างยิ่งที่จะแต่งงานกับเขาแม้ว่ารูปโฉมของเขาจะสามัญธรรมดาเท่านั้นก็ตามที แต่ถ้าหากเขาพิกลพิการไม่สมประกอบขึ้นมาจริงๆอย่างที่เขาได้เพียรบอกเพียรย้ำอยู่สม่ำเสมอนั่นเข้าหล่ะ หล่อนจะทำประการใด”

(แดนอรัญ แสงทอง,2557 หน้า 63)

เรื่อง ฝันค้าง กล่าวถึงตอนที่ผกาพยาบาลสาวในขณะที่เขามองคุณเชตก็ได้คิดว่า คุณเชตเขาเป็นคนสุภาพมากแต่ภายใต้ความสุภาพกลับซ้อนความลับอยู่มากมาย ทำให้ตัวละครสับสนในความคิด ตกลงแล้วคุณเชตเป็นสุภาพบุรุษจริงหรือเปล่าแสดงให้เห็นถึงการสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับตัวเองมีข้อความปรากฏดังนี้

“หล่อนบังเกิดความอ่อนอกอ่อนใจขึ้นมาอย่างเหลือหลายเมื่อคะนึงนึกถึงสายตาอันคมปลาบและร้ายกาจคู่นั้นของเขาขณะที่มันจับจ้องเรือนกายของหล่อนอย่างสำรวจตรวจตรา แม้ว่ามันจะเป็นแต่เพียงสิ่งที่ได้เกิดขึ้นในจินตนาการเท่านั้นก็ตามที แต่มันก็เป็นการกระทำที่ไม่บังควรอยู่นั่นเอง คุณเชตคนนี้โดยกิริยามารยาทเขาก็งดงามเป็นสุภาพบุรุษอันหาได้ยากยิ่งดีอยู่ดอก แต่ภายใต้ความสุภาพนั้นสิกลับมีความนัยอันบาดจิตซุกซ่อนอยู่เสียร่ำไป”

(แดนอรัญ แสงทอง, 2557 หน้า 118-119)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทองพบว่าปรากฏเนื้อความที่แสดงความขัดแย้งทั้งหมด จำนวน 79 ครั้งดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์เนื้อความที่แสดงความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง

ชื่อเรื่อง	ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์	ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ	ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ	ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม	ความขัดแย้งภายในจิตใจมนุษย์	รวม
1. อสรพิษ	3	7	1	1	2	14
2. ดวงตาที่สาม	-	-	5	-	6	11
3. ฝันค้าง	-	-	-	5	1	6
4. ทุ่งร้าง	3	5	4	-	-	12
5. เสาไห้	2	-	1	2	1	6
6. แมวผี	-	-	-	-	2	2
7. รำพันพิลาป เหนือหลุมฝังศพ	6	-	1	-	-	7
8. อะ โพ เอ็มชูล์ดน็อท มีน บัท บี	3	-	-	-	1	4
9. นฤมิตมายา (อตี เตกา เลหมาย เลขหนึ่ง)	-	-	-	-	2	2
10. เมฤนสังโยค (อตี เตกา เลหมาย เลขหนึ่ง)	2	1	1	3	1	8
11.วันเพ็ญเดือนสิบสอง	2	-	-	-	2	4
12. แสงแห่ง เดือนอันฉายฉาน	-	1	-	1	1	3
รวม	21	14	13	12	19	79

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าความขัดแย้งที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ ชุด อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง โดยปรากฏเนื้อความที่แสดงความขัดแย้งทั้งหมด จำนวน 79 ครั้ง โดยความขัดแย้งที่ปรากฏมากที่สุด คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ปรากฏจำนวน 21 ครั้ง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ZHAO DANPING (2558) ที่ทำวิจัยเรื่อง ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลสุภาว์เทวกุลฯ พ.ศ. 2546–2556 โดยศึกษาความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลสุภาว์เทวกุลฯ พ.ศ. 2546 - 2556 และวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาของตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลสุภาว์เทวกุลฯ พ.ศ. 2546-2556 ผลการวิจัยพบว่า ปรากฏความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มากที่สุด โดยปรากฏทั้งหมดจำนวน 38 เรื่อง จากเรื่องสั้นทั้งหมด 83 เรื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์สุดา ไชยประเสริฐ (2549) ที่ทำวิจัยเรื่อง ความขัดแย้งในวรรณคดีไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) ผลการวิจัยพบว่า ปรากฏความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์มากที่สุด โดยปรากฏทั้งหมด 8 เรื่อง จากวรรณคดีทั้งหมด 16 เรื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสร้างโครงเรื่องที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เป็นการสร้างโครงเรื่องที่นิยมใช้มากที่สุด และสังคมในปัจจุบันนิยมใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหามากกว่าที่จะให้เหตุผลในการแก้ปัญหาจึงทำให้ปรากฏความขัดแย้งในด้านนี้อยู่เป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้จากผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งที่ปรากฏน้อยที่สุดคือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมโดยจากการวิจัยพบความขัดแย้งด้านมนุษย์กับสังคม จำนวน 12 ครั้ง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ZHAO DANPING (2558) ที่ทำวิจัยเรื่อง ความขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลสุภาว์เทวกุลฯ พ.ศ. 2546–2556 ที่พบว่าความขัดแย้งในด้านมนุษย์กับสังคมปรากฏให้เห็นน้อยที่สุดโดยปรากฏจำนวน 9 เรื่องจากการศึกษาเรื่องสั้นทั้งหมด 83 เรื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมในปัจจุบันมีบทบาทในการดำรงชีวิตค่อนข้างมาก แต่ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมไม่ได้ปรากฏให้เห็นมากนัก เนื่องจากกฎระเบียบทางสังคมในปัจจุบันมีความเคร่งครัดจึงทำให้ผู้คนปฏิบัติตามกฎระเบียบมากขึ้น

จากผลการวิจัยทั้งหมดที่พบในเรื่องสั้นปรากฏให้เห็นความขัดแย้งของตัวละครในลักษณะต่างๆ ความขัดแย้งในเรื่องสั้นจึงเป็นปมปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละคร ซึ่งตัวละครจะต้องหาทางคลี่คลายปัญหาได้ในตอนจบความขัดแย้งจึงถึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในเรื่องสั้น เพราะความขัดแย้งจะก่อให้เกิดเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ตามมา ส่งผลให้เรื่องสั้นมีความน่าสนใจ สนุกสนาน และน่าติดตามมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญชนก นัยจรัญ อาจารย์ที่ปรึกษารายงานการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย ที่ได้มอบความรู้ทางวิชาการด้านการวิเคราะห์วรรณกรรมให้กับผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2522).**วรรณคดีวิจารณ์.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ดนยา วงศ์ธนะชัย. (2542). **วรรณกรรมปัจจุบัน.**พิษณุโลก: โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงครามพิษณุโลก.

แดนอรัญ แสงทอง. (2557). **อสรพิษและเรื่องอื่นๆ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สามัญชน.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2546). **คู่มือเรื่องสั้นและการเขียนเรื่องสั้นจากภาษิตและคำพังเพย.**พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

ประทีป เหมือนนิล. ม.ป.ป. **วรรณกรรมไทยปัจจุบัน.**ลพบุรี:ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเทพสตรีลพบุรี.

ยุวพาส์ ชัยศิลป์วัฒนา. (2542). **ความรู้เบื้องต้นกี่ยวกับวรรณคดี.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556**). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 8 รอบ 2554**.กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วนิดา บำรุงไทย. (2544).**ศาสตร์และศิลป์แห่งนวนิยาย.**กรุงเทพฯ: สุรีริยาสาส์น.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543).**วรรณกรรมไทยปัจจุบัน.**พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร. (2550). **บันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

กลวิธีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางออนไลน์
STRATEGIES OF VERBAL AND NON-VERBAL LANGUAGE USED IN ONLINE ADVERTISING

ศักดิ์เดช แย้มเอิบสิน* และ จารุวรรณ เบญจาทิกุล
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา พะเยา
*corresponding author e-mail : khoch@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างคือ ชิ้นงานโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าจากเฟซบุ๊ก จำนวน 100 ชิ้น ผลการศึกษาพบว่า ด้านวัจนภาษามีการใช้ชื่อสินค้า/ผลิตภัณฑ์เป็นภาษาอังกฤษมากที่สุด พาดหัวหลักโฆษณาใช้แบบบอกชื่อมากที่สุด พาดหัวรองโฆษณาใช้แบบบอกคุณสมบัติมากที่สุด ข้อความโฆษณาใช้แบบบอกคุณสมบัติมากที่สุด และข้อความส่งเสริมการขายเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคใช้ตราสินค้ามากที่สุด และด้านอวัจนภาษาพบว่า ภาพประกอบที่ใช้ในการโฆษณาใช้ภาพสินค้ามากที่สุด สีที่ใช้ในการโฆษณาใช้สีแดงมากที่สุด ลักษณะตัวอักษรภาษาไทยที่ใช้ในการโฆษณาใช้ตัวอักษรแบบโค้งมนมากที่สุด ส่วนลักษณะตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ใช้ในการโฆษณาใช้ตัวอักษรแบบตรงมากที่สุด และเครื่องหมายวรรคตอนที่ใช้ในการโฆษณาใช้เครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) มากที่สุด

คำสำคัญ : กลวิธีการใช้ภาษา วัจนภาษา อวัจนภาษา โฆษณาออนไลน์

Abstract

This study aimed to investigate strategies of verbal and non-verbal language used in online advertising. The 100 cosmetics advertisements on Facebook were collected as the samples. The results revealed that verbal language used the most including ; English language for brand names , product name for main headline, product qualification for sub-headlines and advertised messages, and brand marks for promotion messages, non-verbal language used the most namely, product pictures, red colours , a curve shape for Thai letters but a straight letters for English alphabets, and quotation marks.

Keywords : strategy of language used verbal language non-verbal language online advertising

บทนำ

การสื่อสารถือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน เนื่องจากมนุษย์ต้องติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยอาศัยภาษาเป็นสื่อกลางทำให้การสื่อสารบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารที่หลากหลาย และที่นิยมมากที่สุดในปัจจุบันนั้นคือ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (internet) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟน จากทั่วทุกมุมโลกเพื่อใช้ในการแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากรอื่น ๆ ร่วมกัน นอกเหนือจากการใช้งานอินเทอร์เน็ตในเชิงข้อมูลข่าวสารแล้วนั้น ผู้บริโภคยังเริ่มใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรื่องราวในชีวิตประจำวัน (lifestyle) กับผู้อื่น จนทำให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือโซเชียลเน็ตเวิร์ก (social network) ที่ใหญ่ที่สุดในโลก คือ เฟซบุ๊ก (facebook) (ปิยะชาติ อิศรภักดี, 2559, หน้า 26) ที่สามารถทำให้ผู้ใช้งานร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กันได้ หรือสามารถแชทตอบกันได้แบบสด ๆ ที่เรียกว่า กิจกรรมดิจิทัล โดยอาศัยแค่อุปกรณ์ดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ เช่น การโฆษณาออนไลน์ที่ทำให้ผู้ใช้งานสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มเป้าหมายใช้ในการตัดสินใจในการบริโภคสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ดังนั้นการใช้ภาษาในการโฆษณาออนไลน์เพื่อขายสินค้าจึงต้องมีความสำคัญอย่างมาก เพราะภาษาเป็นสิ่งที่โน้มน้าวใจให้กับผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจ เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และพิถีพิถัน นอกจากนี้ ภาษาโฆษณายังเป็นงานที่ผสมผสานระหว่างวัจนภาษาและอวัจนภาษา (อวยพร พานิช, 2527, หน้า 163)

วัจนภาษา คือ ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ คำพูดหรือตัวอักษรที่กำหนดใช้ร่วมกันในสังคม ซึ่งหมายรวมทั้งเสียงและลายลักษณ์อักษร ภาษาถ้อยคำเป็นภาษาที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีระบบ มีหลักเกณฑ์ทางภาษาหรือไวยากรณ์ ซึ่งคนในสังคมต้องเรียนรู้และใช้ภาษาในการฟัง พูด อ่าน เขียน และคิด โดยต้องคำนึงถึงความชัดเจนและความถูกต้องในการสื่อความหมาย ส่วนอวัจนภาษา คือ การสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียน แต่เป็นการสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ที่สามารถทำความเข้าใจระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสารได้ เช่น กริยาอาการ บุคลิกภาพ และการสัมผัส รวมถึงรูปภาพ สี และเครื่องหมายต่าง ๆ ดังนั้นส่วนประกอบทั้ง 2 ส่วนจึงต้องใช้ควบคู่กันเพื่อเพิ่มประสิทธิผลทำให้การโฆษณาเกิดความสมบูรณ์และน่าสนใจมากขึ้น (เบญจวรรณ ศริกุล, 2553, หน้า 2)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาออนไลน์ ซึ่งจะทำให้ทราบเกี่ยวกับส่วนประกอบและลักษณะเฉพาะของภาษาที่ใช้ในการโฆษณาออนไลน์ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ภาษาโฆษณาที่มีประสิทธิภาพในการโฆษณาออนไลน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลวิธีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาออนไลน์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ชิ้นงานโฆษณาเกี่ยวกับเครื่องสำอางบนใบหน้าจากเฟซบุ๊ก (facebook) ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2560 - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 ได้แก่ 1) โฆษณาครีมบำรุงหน้า 2) โฆษณาครีมกันแดด 3) โฆษณาแป้งพัฟ 4) โฆษณาครีมมาส์กหน้า และ 5) โฆษณาสบู่ ประเภทละ 20 ชิ้น รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 ชิ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด คือ

1. แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัจนภาษา มี 5 ฉบับ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลชื่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ แบบบันทึกข้อมูลพาดหัวหลักโฆษณา แบบบันทึกข้อมูลพาดหัวรอง แบบบันทึกข้อมูลข้อความโฆษณา และแบบบันทึกข้อความส่งเสริมการขายเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภค

2. แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้อวัจนภาษา มี 4 ฉบับ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลภาพประกอบ แบบบันทึกข้อมูลโทนสีของโฆษณา แบบบันทึกข้อมูลลักษณะตัวอักษร และแบบบันทึกข้อมูลการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยอ่านชิ้นงานแต่ละชิ้นแล้วบันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลการใช้ภาษาที่ใช้ในการโฆษณาเครื่องสำอางออนไลน์ที่สร้างไว้

2. ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วจัดแยกเป็นกลุ่มตามตัวแปรที่ศึกษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์ โดยจัดแยกเป็นกลุ่มตามประเภทที่กำหนด แล้วนำมาหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) แล้วจึงเรียบเรียงผลที่ได้ตามลำดับ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้ภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การใช้วัจนภาษาในภาพรวม แสดงไว้ในตาราง 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมการใช้วัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์

รายการ	ความถี่	ร้อยละ
1. ภาษาที่ใช้เป็นชื่อสินค้า/ผลิตภัณฑ์		
1.1 ภาษาไทย	8	8.00
1.2 ภาษาอังกฤษ	85	85.00
1.3 ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	7	7.00
รวม	100	100

ตารางที่ 1 ภาพรวมการใช้วัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์ (ต่อ)

รายการ		ความถี่	ร้อยละ
1. ภาษาที่ใช้เป็นชื่อสินค้า/ผลิตภัณฑ์			
1.1 ภาษาไทย		8	8.00
1.2 ภาษาอังกฤษ		85	85.00
1.3 ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ		7	7.00
	รวม	100	100
2. ภาษาที่ใช้เป็นพาดหัวหลักโฆษณา			
2.1 แบบบอกชื่อ		43	45.26
2.2 แบบเจาะจงเฉพาะกลุ่ม		5	5.26
2.3 แบบบอกคุณสมบัติ		22	23.16
2.4 แบบบอกลักษณะ		16	16.84
2.5 แบบบอกส่วนประกอบ		7	7.37
2.6 แบบให้ข้อมูลการใช้		2	2.11
	รวม	95	100
3. ภาษาที่ใช้เป็นพาดหัวรอง			
3.1 แบบบอกชื่อ		11	20.75
3.2 แบบบอกคุณสมบัติ		20	37.73
3.3 แบบบอกลักษณะ		9	16.98
3.4 แบบบอกส่วนประกอบ		8	15.09
3.5 แบบกล่าวอ้าง		5	9.43
	รวม	53	100
4. ภาษาที่ใช้เป็นข้อความโฆษณา			
4.1 แบบบอกส่วนประกอบ		31	18.34
4.2 แบบบอกคุณสมบัติ		71	42.01
4.3 แบบบอกลักษณะ		15	8.88
4.4 แบบกล่าวอ้าง		7	4.14
4.5 แบบบอกราคา		24	14.20
4.6 แบบบอกปริมาณ		12	7.10
4.7 แบบบอกวิธีใช้		9	5.33
	รวม	169	100
5. ภาษาที่ใช้เป็นข้อความส่งเสริมการขายเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภค			
5.1 ตราสัญลักษณ์		91	59.87
5.2 ตรารับรองใช้		24	15.79
5.3 คำขวัญโฆษณา		18	11.84
5.4 การลดราคา		4	2.63
5.5 ช่องทางการติดต่อ		12	7.89
5.6 ประโยชน์อื่น ๆ ที่จะได้รับโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย		3	1.97
	รวม	152	100

จากตาราง 1 สรุปได้ดังนี้

1. ภาษาที่ใช้เป็นชื่อสินค้า/ผลิตภัณฑ์ในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุดคือ ภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 85 รองลงมาคือ ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 8 และภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 7

2. ภาษาที่ใช้เป็นพาดหัวหลักในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุดคือ แบบบอกชื่อ คิดเป็นร้อยละ 45.26 รองลงมาคือ แบบบอกคุณสมบัติ คิดเป็นร้อยละ 23.16 แบบบอกลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 16.84 แบบบอกส่วนประกอบ คิดเป็นร้อยละ 7.37 แบบเจาะจงเฉพาะกลุ่ม 5.26 และแบบบอกวิธีใช้ คิดเป็นร้อยละ 2.11

3. ภาษาที่ใช้เป็นพาดหัวรองในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุดคือ แบบบอกคุณสมบัติ คิดเป็นร้อยละ 37.73 รองลงมาคือ แบบบอกชื่อ คิดเป็นร้อยละ 20.75 แบบบอกลักษณะ คิดเป็นร้อยละ 16.98 แบบบอกส่วนประกอบ คิดเป็นร้อยละ 15.09 และแบบกล่าวอ้าง คิดเป็นร้อยละ 9.43

4. ภาษาที่ใช้เป็นข้อความโฆษณามากที่สุด คือ แบบบอกคุณสมบัติ คิดเป็นร้อยละ 42.01 รองลงมาคือ แบบบอกส่วนประกอบ คิดเป็นร้อยละ 18.34 แบบบอกราคา 14.20 แบบบอกลักษณะ 8.88 แบบบอกวิธีใช้ 5.33 และแบบกล่าวอ้าง คิดเป็นร้อยละ 4.14

5. ภาษาที่ใช้เป็นข้อความส่งเสริมการขายเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุด คือ ตราสินค้า คิดเป็นร้อยละ 59.87 รองลงมาคือ ตรารับรองใช้ คิดเป็นร้อยละ 15.79 คำขวัญโฆษณา คิดเป็นร้อยละ 11.84 ช่องทางการติดต่อ 7.89 การลดราคา 2.63 และประโยชน์อื่น ๆ ที่จะได้รับโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 1.97

2. การใช้อวัจนภาษาในภาพรวม แสดงไว้ในตาราง 2

ตารางที่ 2 ภาพรวมการใช้อวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์

รายการ		ความถี่	ร้อยละ
1. ภาพประกอบที่ใช้ในโฆษณา			
1.1 ภาพผู้นำเสนอ		46	33.33
1.2 ภาพการ์ตูน		6	4.35
1.3 ภาพสินค้า		66	47.83
1.4 ภาพวัตถุดิบของสินค้า		20	14.49
	รวม	138	100
2. สีที่ใช้ในโฆษณา			
2.1 สีขาว		17	17.00
2.2 สีฟ้า		20	20.00
2.3 สีแดง		24	24.00
2.4 สีส้ม		5	5.00
2.5 สีเขียว		5	5.00
2.6 สีดำ		7	7.00
2.7สีม่วง		7	7.00
2.8 สีเหลือง		6	6.00
2.9 สีทอง		9	9.00
	รวม	100	100

ตารางที่ 2 ภาพรวมการใช้อวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์ (ต่อ)

รายการ		ความถี่	ร้อยละ
3. ลักษณะตัวอักษรที่ใช้ในโฆษณา		3	3.00
3.1 ตัวอักษรภาษาไทยแบบตรง		97	97.00
3.2 ตัวอักษรภาษาไทยแบบโค้งมน		100	100
	รวม		
3.3 ตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบตรง		58	59.00
3.4 ตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบโค้งมน		42	42.00
	รวม	100	100
4. เครื่องหมายวรรคตอนที่ใช้ในโฆษณา			
4.1 จุลภาค (,)		1	2.22
4.2 ทวิภาค (:)		2	4.44
4.3 ยัติภังค์ (-)		1	2.22
4.4 นขลิขิต (( ))		1	2.22
4.5 อัศเจรีย์ (!)		6	13.33
4.6 อัญประกาศ (“ ”)		24	53.33
4.7 ไข่ปลา (...)		10	22.22
	รวม	45	100

จากตาราง 2 สรุปได้ดังนี้

1. ภาพประกอบที่ใช้ในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุด คือ ภาพสินค้า (The product) คิดเป็นร้อยละ 47.83 รองลงมาคือ ภาพผู้นำเสนอ (Presenter) คิดเป็นร้อยละ 33.33 ภาพวัตถุดิบของสินค้า (Ingridient) คิดเป็นร้อยละ 14.49 และภาพการ์ตูน (Animation) คิดเป็นร้อยละ 4.35

2. สีที่ใช้ในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุด คือ สีแดง คิดเป็นร้อยละ 24 รองลงมาคือ สีฟ้า คิดเป็นร้อยละ 20 สีขาว คิดเป็นร้อยละ 17 สีทอง คิดเป็นร้อยละ 9 สีดำ คิดเป็นร้อยละ 7 และสีม่วง คิดเป็นร้อยละ 7 สีเหลือง คิดเป็นร้อยละ 6 สีส้ม คิดเป็นร้อยละ 5 และสีเขียว คิดเป็นร้อยละ 5

3. ลักษณะตัวอักษรภาษาไทยที่ใช้ในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุด คือ ตัวอักษรแบบโค้งมน คิดเป็นร้อยละ 97 และตัวอักษรแบบตรง คิดเป็นร้อยละ 3 ส่วนลักษณะตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ใช้ในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุดคือ ตัวอักษรแบบตรง คิดเป็นร้อยละ 59 และตัวอักษรโค้งมน คิดเป็นร้อยละ 42

4. เครื่องหมายวรรคตอนที่ใช้ในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มากที่สุดคือ อัญประกาศ (“ ”) คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาตามลำดับคือ ไข่ปลา (...) คิดเป็นร้อยละ 22.22 อัศเจรีย์ (!) คิดเป็นร้อยละ 13.33 ส่วนจุลภาค (,) คิดเป็นร้อยละ 2.22 ยัติภังค์ (-) คิดเป็นร้อยละ 2.22 และนขลิขิต (( )) คิดเป็นร้อยละ 2.22

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลวิธีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางออนไลน์” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ในภาพรวมภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางออนไลน์บนใบหน้าจากเฟซบุ๊ก สามารถทำให้ผู้บริโภครับรู้การใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลาย เช่น ด้านวัจนภาษาจะใช้กลวิธีในการบอกชื่อสินค้า/ผลิตภัณฑ์เป็นภาษาอังกฤษมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการใช้ภาษาอังกฤษแสดงถึงความทันสมัยของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่นในมาตรฐานของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเจเนอเรชั่นวาย (generation y) คือผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 17-37 ซึ่งอยู่ในยุคที่มีการศึกษาภาษาอังกฤษอย่างแพร่หลายทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ ทั้งยังเป็นยุคของเทคโนโลยีที่มีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้บริโภคสามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการซื้อสินค้า/ผลิตภัณฑ์

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไวเกอร์ (Waiker, 2003, ไม่มีเลขหน้า อ้างอิงใน พรวิรุณ ปีทอง, 2554 หน้า 46) ศึกษาเรื่อง Advertising and the Internet เป็นการศึกษาเกี่ยวกับโฆษณาออนไลน์ พบว่า ชิ้นงานโฆษณาออนไลน์นั้นมีประสิทธิภาพทั้งทางด้านข้อมูลและอารมณ์มากกว่างานโฆษณาบนสื่อทั่ว ๆ ไป เพราะสามารถเข้าถึงความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่อยู่ในช่วงหาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า และแยกแยะผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้อีกด้วย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลัชนา สีเหลือง (2551, หน้า 70-73) ศึกษาเรื่อง การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในโฆษณาทางออนไลน์เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยคลิกเข้าไปชมโฆษณาออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 77.8 ส่วนการแสวงหาข่าวสารในโฆษณาออนไลน์เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้า อยู่ในระดับปานกลาง จากกลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าด้านข้อความและเนื้อหา อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อความที่อธิบายรายละเอียดของสินค้าถือเป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุด

ส่วนอวัจนภาษามีกลวิธีการใช้ภาพประกอบโฆษณาเป็นภาพสินค้ามากที่สุด เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเห็นสินค้า/ผลิตภัณฑ์ทั้งด้านความสวยงามและรายละเอียดต่าง ๆ ตามที่ผู้บริโภคต้องการเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจซื้อสินค้า/ผลิตภัณฑ์ สีที่ใช้ในโฆษณาเป็นสีแดงมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสีแดงเป็นสีที่สะดุดตาและยังแสดงถึงความมั่นใจ และลักษณะตัวอักษรภาษาไทยที่ใช้ในโฆษณาจะใช้แบบโค้งมนมากที่สุด เนื่องจากแสดงถึงความเรียบง่าย ส่วนลักษณะตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ใช้ในโฆษณาจะใช้แบบตรงมากที่สุด เพราะแสดงถึงความหรูหราและความเป็นมาตรฐานสากล ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ ศิริกุล (2553, หน้า 205-214) ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ภาษาในแผ่นพับโฆษณาเครื่องสำอาง ปี พ.ศ.2551 ด้านวัจนภาษามี 2 ส่วน ได้แก่ 1) พาดหัวโฆษณาพบ 2 ประเภทคือ พาดหัวหลักและพาดหัวรอง และ 2) ข้อความอธิบายรายละเอียด ส่วนด้านอวัจนภาษา พบว่ามีการใช้ภาพ การใช้สี การใช้ตัวอักษร เครื่องหมายการค้าและตรารับรอง

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา กลวิธีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางออนไลน์ สรุปได้ว่า

1) การใช้วัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางบนใบหน้าออนไลน์มีการใช้ชื่อสินค้า/ผลิตภัณฑ์เป็นภาษาอังกฤษมากที่สุด เช่น **Aurum** (โฆษณาครีมบำรุงหน้า) **LANA** (โฆษณาแป้งพัฟ) ฯลฯ พาดหัวหลักโฆษณามีการใช้แบบบอกชื่อมากที่สุด เช่น **ไอรีนกันแดดใยไหม** (โฆษณาครีมกันแดด) **แอสตัน เนเจอร์** (โฆษณาแป้งพัฟ) ฯลฯ ส่วนพาดหัวรองโฆษณามีการใช้แบบบอกคุณสมบัติมากที่สุด เช่น **“วีทู” ครีมเลเซอร์** (โฆษณาครีมบำรุงหน้า) **มาส์กทันตา** (โฆษณาครีมมาส์กหน้า) ฯลฯ ข้อความโฆษณามีการใช้แบบบอกคุณสมบัติมากที่สุด เช่น **ช่วยทำให้ผิวชุ่มชื่น มีส่วนช่วยในการลดกระ จุดด่างดำ ฝ้า ลดริ้วรอยก่อนวัย** (โฆษณาครีมกันแดด) **ช่วยลดจุดด่างดำ รอยแผลผลัด “เซลล์ผิวเก่า” เหมาะทุกสภาพผิว** (โฆษณาสบู่) ฯลฯ และข้อความส่งเสริมการขายเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคมีการใช้ตราสินค้ามากที่สุด เช่น **NOWSO** (โฆษณาครีมบำรุงหน้า) **LN** (โฆษณาแป้งพัฟ)

2) การใช้อวัจนภาษาในโฆษณาเครื่องสำอางออนไลน์มีการใช้ภาพประกอบที่ใช้ในการโฆษณาเป็นภาพสินค้ามากที่สุด ดังแสดงไว้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โฆษณาภาพประกอบสินค้าครีมบำรุงหน้า

ส่วนสีที่ใช้ในการโฆษณาเป็นสีแดงมากที่สุด ดังตัวอย่างภาพที่ 1 เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ลักษณะตัวอักษรภาษาไทยที่ใช้ในการโฆษณาเป็นตัวอักษรแบบโค้งมนมากที่สุด ดังแสดงไว้ในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ลักษณะตัวอักษรภาษาไทยแบบโค้งมน

ส่วนลักษณะตัวอักษรภาษาอังกฤษที่ใช้ในการโฆษณาเป็นตัวอักษรแบบตรงมากที่สุด ดังแสดงไว้ในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ลักษณะตัวอักษรภาษาอังกฤษแบบตรง

และเครื่องหมายวรรคตอนที่ใช้ในการโฆษณาเป็นเครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) มากที่สุด ดังแสดงไว้ในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 เครื่องหมายอัญประกาศในโฆษณา

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ เบญจาทิกุล ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์ และ ดร. วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์ คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขงานวิจัยจนงานวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

เบญจวรรณ ศิริกุล. (2553). **วิเคราะห์ภาษาในแผ่นพับโฆษณาเครื่องสำอาง ปีพ.ศ. 2551**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยครีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ปิยะชาติ อิศรภักดี. (2559). **BRANDiNG 4.0** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : อมรินทร์ฮาวทูอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

พรวิรุณ ปีทอง. (2554). **รูปแบบโฆษณาออนไลน์ที่มีผลต่อการเข้าถึงผู้ใช้อินเทอร์เน็ต**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

อวยพร พานิช. (2527). **การใช้ภาษาเพื่อการโฆษณา**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ลัชนา สีเหลือง. (2551). **การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในโฆษณาออนไลน์เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ**. วิทยานิพนธ์ ว.บ., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Waiker, Q. R. (2003, May). **Advertising and the Internet**. Dissertation Abstracts International, 63(11).

การพัฒนาศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูป บ้านนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช
MARKETING POTENTIAL DEVELOPMENT OF KHRAENG FINISHED PRODUCT MUSHROOM FOR BAAN NAMAI-PHAI, THUNGSONG, NAKORNSRITHAMMARAT

สุธิกาญจน์ แก้วคงบุญ* พรประเสริฐ ทิพย์เสวต
คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย นครศรีธรรมราช
*corresponding author e-mail : kankaew-ff@hotmail.com

บทคัดย่อ

การจัดโครงการครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางการตลาดให้กับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดนาไม้ไผ่ ขั้นตอนการดำเนินงาน การบรรยายให้ความรู้ การระดมความคิดพัฒนาฉลากสินค้า และ บรรจุภัณฑ์ การออกแบบฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ผลการดำเนินงาน มีการบรรยายให้ความรู้เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีการระดมความคิดพัฒนาฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ระหว่างวิทยากรและผู้ประกอบการ ดำเนินการออกแบบฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ การนำไปใช้ประโยชน์ เชิงพาณิชย์ ผู้ประกอบการสามารถนำฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ใช้งานได้จริง เชิงสาธารณะ โดยการส่งมอบสรุปผลการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป เชิงนโยบาย โดยคณะเทคโนโลยีการจัดการสามารถกำหนดนโยบายการพัฒนาทางวิชาการในเชิงพื้นที่ต่อไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุภาพร อภิรัตนานุสรณ์และ กฤตภาส จินาภาค. 2556. “การพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกพร้อมบริโภค” และ อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. 2557“รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง”

คำสำคัญ : ศักยภาพทางการตลาด ผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูป

Abstract

The Academic Service Projects objective were to develop marketing knowledge for Entrepreneur and able to apply the knowledge for develop marketing potential of community products. Target group is members of Group of Na Mai Phai. Implementation Procedure : Lectures for Entrepreneur. Brainstorm for develop product label and packaging. Designing product label and packaging. The implementation results is 1. Lectures for product development. Brainstorm of Lecturer and Entrepreneur for develop product label and packaging. Design product label and packaging. The Advantage of the projects as follows:- 1. Commercial : There is brand for community product, label and packaging are able to actual work. Propagate marketing knowledge for community products development. Policy: The Faculty of Management Technology can establish policies for academic development for community which is consistent with Supaporn Apirattananusorn and Krittapas Jinapak 2013. “Packaging development of instant chili paste” and Amorat Ananwarapong 2014 “Community product development model of Bang Hua Seua, Samutprakan according to His Majesty's Initiative – Sufficiency Economy”.

Keywords : marketing potential community product khraeng finished product mushroom

บทนำ

เห็ดแครง หรือ เห็ดตีนตุ๊กแก เป็นเห็ดพื้นบ้านที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง มีโปรตีน วิตามิน และเกลือแร่สูง มีการเพาะปลูกง่าย สามารถขึ้นได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย และทั่วโลก มีสารเบต้ากลูแคน schizophyllan ที่มีคุณสมบัติทางยาในการต้านเนื้องอก ต้านมะเร็ง ต้านจุลินทรีย์ก่อโรค ต้านไวรัส และต้านอนุมูลอิสระ และช่วยกระตุ้นภูมิคุ้มกันอีกด้วย ในปัจจุบันจึงมีการนำเบต้ากลูแคนจากเห็ดแครงมาใช้ในทางการแพทย์ในการรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็ง เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอางค์ เพื่อช่วยลดริ้วรอย เพิ่มการสร้างคอลลาเจน และยังใช้เป็นแหล่งของอาหารเพื่อสุขภาพที่มีความปลอดภัยอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นเห็ดพื้นบ้านที่ควรส่งเสริมสนับสนุนการนำไปใช้ประโยชน์ เพิ่มการศึกษาวิจัย สร้างองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาต่อ

ยอดในเชิงพาณิชย์ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในท้องถิ่น เป็นประโยชน์กับประเทศชาติ และมวลมนุษย์ต่อไปในอนาคต (นฤมล มงคลธนวัฒน์, 2557)

ผู้ผลิตเห็ดแครง กลุ่มเพาะเห็ดนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช เริ่มมีการผลิตเห็ดฟาง เมื่อปี พ.ศ. 2554 และเมื่อมีแนวโน้มการตลาดที่ดี จึงได้มีการจดทะเบียนผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ในรูปแบบกลุ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2556 ปัจจุบันมีการขยายธุรกิจ คือ ผลิตก้อนเชื้อเห็ด และเห็ดสด ได้แก่ เห็ดนางฟ้า เห็ดแครง และเห็ดหูหนู ซึ่งกลุ่มมีผลผลิตจำนวนมาก จึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูปอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงประสบปัญหา เรื่องอายุการจัดเก็บของผลิตภัณฑ์สั้น ทำให้ไม่สามารถกระจายได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น เพื่อยืดอายุการจัดเก็บของผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูป และกระจายผลิตภัณฑ์ได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้สามารถสร้างรายได้ และอาชีพให้กับผู้ผลิต และชุมชนเพิ่มมากขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย เล็งเห็นความสำคัญ โดยเสนอโครงการ“การพัฒนาศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูป บ้านนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช” เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูป โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค และสามารถกระจายผลิตภัณฑ์ได้อย่างทั่วถึง ทำให้สามารถสร้างรายได้และสร้างอาชีพ นับเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การบรรยายให้ความรู้
2. การระดมความคิดพัฒนาผลิตภัณฑ์
3. การออกแบบฉลากสินค้า /บรรจุภัณฑ์

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินงาน

ระยะเวลาดำเนินงาน

ระหว่างวันที่ 26-27 มกราคม พ.ศ. 2560

สถานที่ดำเนินงาน

ณ ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

กลุ่มเป้าหมาย

สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดนาไม้ไผ่ จำนวน 20 คน

ผลการวิจัย

1. ได้มีการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 2 แสดงบรรยากาศการอบรมให้ความรู้

ภาพที่ 3 แสดงผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาเห็ดแครง

ภาพที่ 4 แสดงบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาเห็ดแครง

2. มีการระดมความคิดพัฒนาฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์

โดยวิทยากรผู้ให้ความรู้ได้ร่วมกับผู้ประกอบการ วิเคราะห์ลักษณะฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ ที่ใช้ในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนะข้อควรปรับปรุงในการพัฒนาฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ให้ถูกต้องและครบถ้วน พบว่า

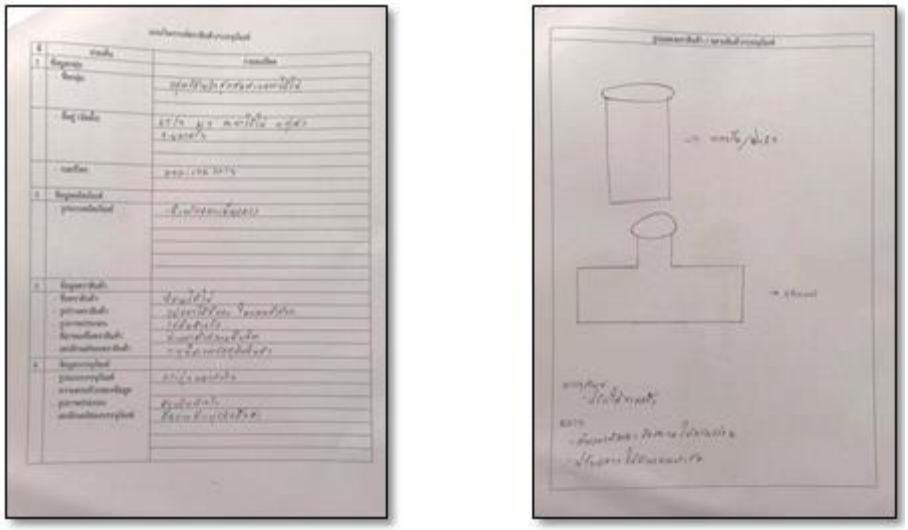
2.1 ฉลากสินค้าเดิม มีข้อปรับปรุงและพัฒนา คือ

1. ข้อมูลส่วนประกอบที่สำคัญไม่ถูกต้อง
2. ไม่มีเลขที่จดแจ้ง เครื่องหมาย อย.
3. ไม่มีข้อมูลโภชนาการ
4. ไม่มีชื่อเฟสบุ๊ค
5. ไม่ระบุน้ำหนักสุทธิ

2.2 บรรจุภัณฑ์สินค้าเดิม มีข้อปรับปรุงและพัฒนา คือ ปรับจาก บรรจุกระปุกพลาสติก เป็น บรรจุขวดแก้ว

ภาพที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ลักษณะฉลากสินค้าเดิม

ภาพที่ 6 แสดงเอกสารการวิเคราะห์ลักษณะฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ใหม่

3. ดำเนินการออกแบบฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์

ข้อมูลฉลากสินค้าเดิม

- ชื่อตราสินค้า
- ชื่อผลิตภัณฑ์
- สโลแกน : เพิ่มรสชาติของความอร่อย
- ส่วนประกอบ
- วิธีใช้
- การเก็บรักษา
- ชื่อ ที่อยู่ผู้ผลิต เบอร์โทรศัพท์
- ควรบริโภคก่อน
- ราคา
- น้ำหนักสุทธิ
- รูปประกอบ

ภาพที่ 7 แสดงฉลากสินค้าเดิม

บรรจุภัณฑ์เดิม

บรรจุกระปุกพลาสติก ปริมาณบรรจุ 30 กรัม พร้อมฉลากสินค้า

ภาพที่ 8 แสดงบรรจุภัณฑ์เดิม

ข้อมูลฉลากสินค้าใหม่

- ชื่อตราสินค้า
- ชื่อผลิตภัณฑ์
- สโลแกน : เพิ่มรสชาติของความอร่อย
- ส่วนประกอบที่สำคัญ
- วิธีใช้
- การเก็บรักษา
- ข้อมูลโภชนาการ
- ชื่อ ที่อยู่ผู้ผลิต เบอร์โทรศัพท์ เฟสบุ๊ค
- ควรบริโภคก่อน
- น้ำหนักสุทธิ
- รูปประกอบ

ภาพที่ 9 แสดงฉลากสินค้าใหม่

บรรจุภัณฑ์ใหม่

บรรจุขวดแก้วใส ฝาสีดำ ปิดสนิท ปริมาณบรรจุ 50 กรัม พร้อมฉลากสินค้า

ภาพที่ 10 แสดงบรรจุภัณฑ์ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาศักยภาพทางการตลาดผลิตภัณฑ์เห็ดแครงแปรรูป บ้านนาไม้ไผ่ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช โดยการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ เรื่องการพัฒนาฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเกี่ยวกับฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์ (2557). *ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง*. พบว่า 1. สามารถสังเคราะห์บริบทและศึกษาอัตลักษณ์ ศักยภาพของชุมชนที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. แนวทางการส่งเสริมขีดความสามารถด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนตามแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 1) เหตุปัจจัยของปัญหาที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) สอบถามความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) วางทีมงานนักวิจัยออกเป็นกลุ่มๆ ตามแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน 4) ประชุมวิพากษ์แนวทางการพัฒนาชุมชนบางหัวเสือ 5) การอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน 6) การต่อยอดโดยชุมชน 3. การสร้างขีดความสามารถด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชน ได้แก่ การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

การพัฒนาฉลากสินค้า สามารถพัฒนาฉลากผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาเห็ดแครง โดยสามารถระบุข้อมูลได้ถูกต้อง และออกแบบกราฟฟิคสวยงาม ได้แก่ ชื่อตราสินค้า ชื่อผลิตภัณฑ์ สโลแกน : เพิ่มรสชาติของความอร่อย ส่วนประกอบที่สำคัญ วิธีใช้ การเก็บรักษา ชื่อ ที่อยู่ผู้ผลิต เบอร์โทรศัพท์ เฟสบุ๊ค ควรบริโภคก่อน น้ำหนักสุทธิ และรูปประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดาวรุ่ง คำวงศ์, อุกฤษฏ์ สิทธิบุศย์ และ ปิยะ ไทยเหนือ. (2557). การรับรู้ และการใช้ ข้อมูลบนฉลากอาหารของนักศึกษา วิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินธร จังหวัดชลบุรี. วารสารไทยเภสชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ. 9(2), 39-46. พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ รับรู้ข้อมูลบนฉลากอาหาร ด้านความสนใจด้านความเข้าใจ และการใช้ข้อมูลบนฉลากอาหารโดยรวมในระดับปานกลาง ข้อมูลบนฉลากอาหาร ที่สนใจในระดับสูง คือ วันหมดอายุ ราคา และเครื่องหมายการค้า และระดับปานกลาง คือ ปริมาณหนึ่งหน่วยบริโภค ปริมาณสารอาหาร และ จำนวนหน่วยบริโภค

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ สามารถพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกเผาเห็ดแครง ในรูปแบบของขวดแก้ว พร้อมฝาสีดำ ปิดสนิท ปริมาณบรรจุ 50 กรัม และฉลากสินค้า ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และยืดอายุการเก็บรักษาได้ ทำให้สามารถกระจายผลิตภัณฑ์ได้อย่างทั่วถึง และสร้างรายได้ให้กับตนเอและชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุภาพร อภิรัตนานุสรณ์และ กฤตภาส จินาภาค. (2556). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกพร้อมบริโภค. วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ, 36(4), 451-464. พบว่า ผู้บริโภคร้อยละ 72 มีความสนใจบรรจุภัณฑ์น้ำพริกที่บริโภคได้ครั้งเดียว (1 มื้อ) เพราะมีความสะดวกในการบริโภค บรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมหาซื้อได้ในตลาด คือ ถุงรีทอร์ตเพาช์ขนาด 10 ซม. ไ 16 ซม. ทนความร้อนได้ที่อุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 100 องศา เซลเซียส เมื่อนำผลิตภัณฑ์น้ำพริก ปิด ผนึกถุงด้วยระบบสุญญากาศแล้วนำ ไปฆ่าเชื้อที่อุณหภูมิ100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาทีแล้วเก็บรักษาที่อุณหภูมิห้องเป็นเวลา 12 สัปดาห์ผลการทดสอบทางด้านประสาทสัมผัสโดยวิเคราะห์ด้านคุณภาพ พบว่า ไม่พบการเปลี่ยนแปลงทางด้านสีกลิ่น รสชาติและเนื้อสัมผัส

รูปแบบกราฟิกที่ออกแบบใช้กับถุงรีทอร์ตเพาซ์และถุงกระดาษ เป็นฉลากสติ๊กเกอร์ โดย ผู้บริโภคส่วนใหญ่พึงพอใจต่อการจัดรูปแบบกราฟิกและโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ในระดับมากและมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ประกอบการควรมีการทดสอบค่าโภชนาการ เพื่อประโยชน์ในการขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่อไป
2. ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาตราสินค้า เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารทางการตลาดต่อไป

การนำไปใช้ประโยชน์

1. ผู้ประกอบการสามารถนำตราสินค้าไปพัฒนาสื่อทางการตลาดในรูปแบบอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม
2. ผู้ประกอบการสามารถนำฉลากสินค้า และบรรจุภัณฑ์ ไปใช้งานได้จริง
3. มีการส่งมอบสรุปผลการดำเนินโครงการให้ชุมชนได้เผยแพร่เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป
4. คณะเทคโนโลยีการจัดการ สามารถนำข้อมูลมากำหนดนโยบายในการพัฒนาทางวิชาการในเชิงพื้นที่ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้ประกอบการสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนได้
2. การดำเนินโครงการสมารถสร้างเครือข่ายระดับชุมชน และมหาวิทยาลัย เป็นอย่างดี
3. สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ได้

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินโครงการบริการวิชาการครั้งนี้ สามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงลงได้ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ประจำปี 2560 จากคณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และขอขอบคุณ คุณพิมลวรรณ สุขสวัสดิ์ ประธานกลุ่มเพาะเห็ดนาไม้ไผ่ และสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดนาไม้ไผ่ ในการให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ดาวรุ่ง คำวงศ์, อุกฤษฏ์ สิทธิบุศย์ และ ปิยะ ไทยเหนือ. (2557). การรับรู้ และการใช้ ข้อมูลบนฉลากอาหารของนักศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุข สิรินธร จังหวัดชลบุรี**. วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ**, 9(2), 39-46**.**

นฤมล มงคลธนวัฒน์. (2557). เห็ดแครง : เห็ดพื้นบ้านที่มากด้วยคุณค่า. **วารสารวิทยาศาสตร์ลาดกระบัง**, 23(1), 138-147.

วิภาวดี สาแดง และคณะ. (2558**).** การศึกษาอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์คั่วกลิ้งและน้ำพริกเห็ดแครง. **วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา,** 20(2), 33-47.

สุภาพร อภิรัตนานุสรณ์และ กฤตภาส จินาภาค. (2556). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกพร้อมบริโภค. **วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ,** 36(4), 451-464.

อมรรัตน์ ถนนแก้ว. (2556). **การศึกษาเพื่อดำเนินการยกระดับและสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ภายใต้กิจกรรมพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านลำในใต้ อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง.** วิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์**.** (2557). รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนบางหัวเสือ จังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวคิดพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์ ราชมงคลธัญบุรี**, 1(2), 126-151

ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก

THE CORRELATION BETWEEN PERSONAL'S SATISFACTION IN JOB PERFORMANCE AND THE LEARNING ORGANIZATION OF PHITSANULOK UNIVERSITY

สมศักดิ์ คำศรี สานิตย์ กายาผาด และ สมลักษณ์ พรหมมีเนตร และ ขวัญหทัย ยิ้มละมัย*
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : k51030976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร การศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 70 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และแบบสอบถามความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71) การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก พบว่า บุคลากรที่มีคุณวุฒิ และหน่วยงานที่สังกัด แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยรวมไม่แตกต่างกัน ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55) และไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (r = -.192)

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were to study the job satisfaction of the personnel and study the learning organization and relationship between the satisfaction of the personnel and the learning organization of phitsanulok university. The samples used in this research of 70 persons and the research instruments were the questionnaire on job satisfaction of personnel and the questionnaire on learning organization of Phitsanulok University . The data were analyzed by means, standard deviation and Pearson's product moment correlation. The results showed that the personnel's satisfaction in job performance under phitsanulok university was at a high level ($\bar{X}$ = 3.71). Comparison of the personnel's satisfaction in job performance found that the personal who have difference in highest education and office locations had satisfaction with working in phitsanulok university in overall no difference. The learning organization of phitsanulok university as a whole was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.55) and academic positions and the correlation between personal's satisfaction in job performance and the learning organization had no significance (r = -.192).

Keywords : correlation personnel's satisfaction in job performance the learning organization

บทนำ

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นความรู้สึกนึกคิดในทางที่ดีของบุคคลที่มีตองานที่ทำอยู่และองคประกอบอื่น ๆ ความรูสึกที่เกิดขึ้นจากการที่ไดรับการตอบสนองความต่องการของบุคคลทั้งทางด่านรางกายและจิตใจ ทำให่บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงานจนบรรลุวัตถุประสงคขององคกร ความพึงพอใจอาจเปลี่ยนแปลงได่เมื่อเวลาหรือสถานการณแวดล่อม

อื่นเปลี่ยนแปลง ซึ่งเปนหนาที่ของผูบริหารควรจะไดติดตามศึกษาอยูตลอดเวลาเพื่อจะแกไขปรับปรุงองคประกอบ ตาง ๆ ในการปฏิบัติงานใหเอื้อหรือสนองความตองการของบุคลากรไดตลอดไป เพื่อใหองคกรดำเนินตามเปาหมายไดอยางเต็มที่ (สุรเชษฐ ผการัตนสกุล, 2552) รวมทั้งความพึงพอใจทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกที่จะกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญกำลังใจ สิ่งดังกล่าวมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ทั้งนี้ความพึงพอใจอาจเกิดได้จากปัจจัยต่างๆ เช่น งานที่ทำ เพื่อนร่วมงาน ค่าจ้าง และสภาพแวดล้อมในการทำงาน เป็นต้น

การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้เป็นแนวทางที่จะทำให้บุคลากรในองค์การได้มีโอกาสในการศึกษาหาความรู้พัฒนาตนเองและหน่วยงาน ให้มีความเจริญจากการทำงานร่วมกัน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะเกิดการสร้างความรู้ให้แก่ตนเองและได้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่เพื่อนร่วมงาน การมุ่งเน้นที่การบริหาร และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติที่สนับสนุนความเจริญมั่นคงขององค์การ ตลอดจนช่วยให้องค์การมีความสามารถในการยืดหยุ่น และปรับตัวตามกระแสการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน รวมถึงแนวคิดสังคมโลกที่เป็นระบบเศรษฐกิจที่อาศัยความรู้เป็นฐาน (Knowledge-Based Learning) การจัดการความรู้จึงไม่ใช่เป็นเรื่องของการใช้เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการคนให้เกิดการเรียนรู้และช่วยให้สามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์การ (พยัต วุฒิรงค์, 2549) ซึ่งการสร้างบรรยากาศในหน่วยงานมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร ผู้บริหารควรมีการเสริมสร้างบรรยากาศที่สนองความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานแล้วจะช่วยให้องค์การมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้รวดเร็วขึ้น (Hellriegel and Slocum, 1974: 430) รวมทั้งจะช่วยส่งเสริมให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เมื่อบุคคลรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และมีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรเกิดความพอใจในการทำงานทุกๆ ด้าน

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก เป็นมหาวิทยาลัยเอกชนที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการและการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมจุดเด่นของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก คือตำแหน่งที่ตั้งของมหาวิทยาลัยที่สี่แยกอินโดจีน จังหวัดพิษณุโลก ที่นับว่าเป็นศูนย์กลางอย่างยิ่งของภูมิภาคทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ว่าเป็นไปในทิศทางใด มีลักษณะอย่างไร โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร การศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เพื่อที่จะได้ข้อมูลสารสนสนเทศมาใช้ในการกำหนดแผนและนโยบายในการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานของมหาวิทยาลัยพิษณุโลกต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรประจำของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ที่ไม่เป็นคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2558 จำนวน 70 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น 2 ฉบับ คือ แบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และแบบสอบถามความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก มีข้อคำถาม 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert, R, 1932) จำนวน 12 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสำเร็จของงาน 2) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ 3) ด้านลักษณะของงานที่ทำ 4) ด้านความรับผิดชอบ 5) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน 6) ด้านเงินเดือน 7) ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน 8) ด้านนโยบายและการบริหารงาน 9) ด้านสภาพการทำงาน 10) ด้านการปกครองบังคับบัญชา 11) ด้านฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน และ 12) ด้านความมั่นคงในการทำงาน โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับ มาก
3 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับ น้อย
1 หมายถึง มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับ น้อยที่สุด

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก มีข้อคำถาม 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของลิเคอร์ท ตามแนวคิดวิจัย 5 ประการพื้นฐานการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิด 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และ 5) การคิดอย่างเป็นระบบ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับ มาก
3 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับ น้อย
1 หมายถึง มีความคิดเห็นต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ระดับ น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจาก เอกสาร ตำราและผลงานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ตามแนวคิดของ เฮอร์ซเบอร์ก (Herzberg) และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของปีเตอร์ เอ็ม เซ็งกี้ เพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ

2. ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า

3. เขียนข้อคำถาม สร้างแบบสอบถามโดยใช้แนวคิดจากข้อ 1 และข้อ 2

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Item Objective Congruence : IOC) ได้แก่

1) รศ.ดร.บัณฑิต หาญธงชัย รองอธิการบดี สถานบันการพลศึกษาจังหวัดอุดรธานี

2) ดร.ปัญญาวิชญ์ พัฒนาศูนย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโนนราษี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จังหวัดมหาสารคาม

3) ดร.สุวิทย์ วงศาไฮ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

4) ดร.กิตติ เสือสา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

5) ดร.นิคม ชมพูหลง อดีตศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ เท่ากับ 1.00

5. ปรับปรุงแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งวิจัยโดยการหาค่าสัมประสิทธิอัลฟา (Alpha Coefficient : α) ตามวิจัยของ ครอนบาค (Cronbach, L,J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.93 และ ฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.92

7. สร้างแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวมรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือถึงมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยทำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป หรือจัดเสวนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามความคิดเห็นของบุคลากรของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยรวม รายด้านและรายข้อ โดยหาค่าเฉลี่ย ( ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับ มาก

2.51-3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับ น้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2. วิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยใช้วิธีหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation) และเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

.80–1.00 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงที่สุด

.60–.79 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง

.40–.59 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

.20–.39 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

.00–.19 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ทางบวก (Positive Relationship) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ถ้าตัวแปรต้นเพิ่มตัวแปรตามก็จะเพิ่มด้วย ถ้าตัวแปรต้นลดลงตัวแปรตามก็จะลดลงด้วย

2) ความสัมพันธ์ทางลบ (Negative Relationship) หมายถึงความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม เช่น ถ้าตัวแปรต้น เพิ่ม ตัวแปรตามจะลดลง แต่ถ้า ตัวแปรต้นลดลง ตัวแปรตามก็จะเพิ่มขึ้น

3. การวิเคราะห์ค่าสถิติ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ( ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC)

2.2 ค่าความเชื่อมันของแบบสอบถาม (α – COEFFICIENT)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

วิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยใช้วิธีหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	**จำนวน**	**ร้อยละ**
คุณวุฒิสูงสุด		
ปริญญาโทหรือต่ำกว่า	45	64.29
สูงกว่าปริญญาโท	25	35.71
รวม	**70**	**100.00**
ที่ตั้งของหน่วยงานในสังกัด		
มหาวิทยาลัยใน	36	51.43
มหาวิทยาลัยนอก (ส่วนอินโดจีน)	34	48.57
รวม	**70**	**100.00**
ตำแหน่งทางวิชาการ		
มีตำแหน่งทางวิชาการ	20	28.57
ไม่มีตำแหน่งทางวิชาการ	50	71.43
รวม	**70**	**100.00**
ตำแหน่งงาน		
บริหาร	39	55.71
คณาจารย์	31	44.29
รวม	**70**	**100.00**

การศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยภาพรวม

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$.	S.D.	ความหมาย
1. ด้านความสำเร็จของงาน	4.16	0.61	มาก
2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ	4.18	0.87	มาก
3. ด้านลักษณะของงานที่ทำ	4.04	0.57	มาก
4. ด้านความรับผิดชอบ	3.75	0.74	มาก
5. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน	3.32	0.88	ปานกลาง
6. ด้านเงินเดือน	2.32	0.66	น้อย
7. ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน	4.21	0.61	มาก
8. ด้านนโยบายและการบริหารงาน	3.83	0.44	มาก
9. ด้านสภาพการทำงาน	3.49	0.78	ปานกลาง
10. ด้านการปกครองบังคับบัญชา	3.61	0.95	มาก
11. ด้านฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน	3.98	0.52	มาก
12. ด้านความมั่นคงในการทำงาน	3.63	0.73	มาก
รวม	**3.71**	**0.51**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.71; S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($2.32 \leq \bar{X} \leq 4.21$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ($\bar{X}$= 4.21; S.D. = 0.61) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{X}$= 4.18; S.D. = 0.87) ด้านความสำเร็จของงาน ($\bar{X}$= 4.16; S.D. = 0.61) ด้านลักษณะของงานที่ทำ ($\bar{X}$= 4.04; S.D. = 0.57) ด้านฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน ($\bar{X}$= 3.98; S.D. = 0.52) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X}$= 3.83; S.D. = 0.44) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}$= 3.75; S.D. = 0.74) ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\bar{X}$= 3.63; S.D. = 0.73) ด้านการปกครองบังคับบัญชา ($\bar{X}$= 3.61; S.D. = 0.95) ด้านสภาพการทำงาน ($\bar{X}$= 3.49; S.D. = 0.78) ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ($\bar{X}$= 3.32; S.D. = 0.88) และด้านเงินเดือน ($\bar{X}$= 2.32; S.D. = 0.66) เป็นอันดับสุดท้าย

2. ผลการศึกษาระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยภาพรวม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.53	0.39	มากที่สุด
2. การมีแบบแผนความคิด	4.65	0.34	มากที่สุด
3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.46	0.23	มาก
4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	4.66	0.35	มากที่สุด
5. การคิดอย่างเป็นระบบ	4.50	0.22	มาก
รวม	**4.55**	**0.16**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.55; S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ($4.46 \leq \bar{X} \leq 4.66$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\bar{X}$= 4.66; S.D. = 0.35) การมีแบบแผนความคิด

($\bar{X}$= 4.65; S.D. = 0.34) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\bar{X}$= 4.53; S.D. = 0.39) การคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$= 4.50; S.D. = 0.22) และการรสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X}$= 4.46; S.D. = 0.23) เป็นอันดับสุดท้าย

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy})

ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร (X)	**ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Y)**					
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y
X1	-.136	-.109	-.142	-.127	-.208	**-.260***
X2	.167	-.172	-.159	-.069	-.211	-.142
X3	-.072	-.154	.097	-.187	-.090	-.162
X4	-.012	.205	-.043	-.085	-.104	.007
X5	.047	-.011	-.173	-.017	-.088	-.074
X6	-.156	-.232	-.237	-.214	-.098	-.356**
X7	.041	-.254	-.146	-.036	-.083	-.178
X8	.089	.169	-.008	-.074	.053	.095
X9	.109	-.091	-.176	.014	-.250	-.116
X10	.176	-.057	-.127	.012	-.091	-.013
X11	-.030	**-.375****	-.147	-.171	.010	**-.287***
X12	-.054	-.210	-.115	-.084	**-.254***	**-.256***
X	.035	-.142	-.167	-.106	-.175	-.192

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร (X) มีความสัมพันธ์กับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Y) ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางลบอยู่ในระดับต่ำ (r = -.192) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์แต่ละด้าน พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านเงินเดือน (X6) สัมพันธ์กับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านการมีแบบแผนความคิด (Y2) มากที่สุด (r=-.375) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมาคือ ด้านเงินเดือน (X6; r=-.356) ด้านฐานะตำแหน่งหน้าที่การงาน (X11; r=-.287) ด้านความสำเร็จของงาน (X1; r=-.260) และด้านความมั่นคงในการทำงาน (X12; r=-.256) สัมพันธ์กับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และน้อยที่สุดคือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน (X12; r=-.254) สัมพันธ์กับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก พบว่า ของบุคลากรมหาวิทยาลัยพิษณุโลกมีระดับความ พึงพอใจในการปฏิบัติงานรายด้านสูงที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยพิษณุโลก เป็นมหาวิทยาลัยขนาดเล็กที่บุคลากรทุกระดับสามารถทำงานและติดต่อสื่อสารกันได้อย่างทั่วถึง ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาในระดับผู้บริหารระดับสูง คณบดี และผู้อำนวยการ กับผู้ร่วมงานในระดับปฏิบัติ มีความสัมพันธ์และไมตรีที่ดี ด้วยเหตุนี้จะเป็นปัจจัยเสริมที่ช่วยทำให้เกิดองค์แห่งการเรียนรู้ที่มีการแบ่งปันความรู้กันได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพกว่าองค์กรขนาดใหญ่ และผลการวิจัยยังพบอีกว่า ระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก โดยภาพรวมทุกด้านอยู่

ในระดับมากที่สุด และด้านที่อยู่ในระดับสูงสุด คือ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนากลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี สู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (เรณู แสงสุวรรณ และคณะ, 2559) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบด้านการปรับเปลี่ยนเข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการทำงานร่วมกัน สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้การถ่ายโอนความรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์การ ตลอดถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารให้เป็นลักษณะแบบราบมีความยืดหยุ่น ทำให้มีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงาน มีสร้างเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.จากข้อค้นพบความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน อยู่ในระดับมากนั้น มหาวิทยาลัยพิษณุโลก ควรพัฒนาให้ยั่งยืนต่อไป

2. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานและด้านเงินเดือน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางนั้น ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยควรหาทางเพิ่มขวัญกำลังใจให้บุคลากรมากขึ้น อาจโดยการหาทางร่วมมือกับองค์กรอื่น เพื่อเพิ่มงานและรายได้แก่บุคลากรรวมทั้ง ได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

3. ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยพิษณุโลก แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยทั้งสองนี้ มีความเกี่ยวข้องกันน้อยมาก แม้ว่าจะเป็นในทิศทางที่ออกจะตรงกันข้าม ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรตระหนักอย่างมั่นคงว่า ปัจจัยทั้งสองส่วนมีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพของการบริหารงานของมหาวิทยาลัย จึงควรได้หาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพงานทั้งสองปัจจัยควบคู่กันไปอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยควรมีแผนและนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรและการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม ด้วยการร่วมมือกันทั้งภายในและองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัย

2. มหาวิทยาลัยควรทำวิจัยเพื่อหาปัจจัยร่วมระหว่างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การพัฒนามหาวิทยาลัยได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

เอกสารอ้างอิง

พยัต วุฒิรงค์. (2549). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อการจัดการความรู้จากแนวคิดสู่แนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

เรณู แสงสุวรรณ บุญทิพย์ สิริธรังศร และพิเชฐ บัญญัติ. (2559). การพัฒนากลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี สู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้. **วารสารพยาบาลตำรวจ ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2559**.

สุรเชษฐ์ ผการัตน์สกุล. (2552). **ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) ภาคนครหลวง 2.** ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

Cronbach, L,J. (1990). **Essentials of Psychological Testing. 3rd ed**. New York : Harper Row Publishers.

Hellriegel, D. and Slocum, J. W. (1974). **Organizational climate: Measures, research, and contingencies**. Academy of Management Journal. 17(2), 255-280.

Likert, R. (1932). **A technique for the measurement of attitudes**. New York : The Science Press.Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. New York: Harper&Row.

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณบ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

PARTICIPATION IN PRESERVING FOLK WISDOM OF MAKING TEAK CABINETS IN BAN KHWANG VILLAGE, TUMBOL BAN KLUAY, MUANG DISTRICT, SUKHOTHAI PROVINCE

ณัฐพร นุ่มพรม* และ รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : rungrote.f@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 300 คนใช้สูตรของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และการสัมภาษณ์ เชิงลึกจำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการทำตู้ไม้สัก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักมีดังนี้ จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านขวาง ตำบล บ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สร้างความร่วมมือจากภาครัฐ และสร้างการมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำตู้ไม้สักโบราณ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ตู้ไม้สัก

Abstract

The research aimed to study the participation and the ways of preserving the folk wisdom of making ancient teak cabinets. The research tool was questionnaires. The samples of the study were 300 people which were selected according to Krejcie and Morgan's formula and only 10 people were selected for in-depth interview. Content analysis was used as research method. The finding was that all participation in passing on, preserving, and restoring the folk wisdom of making ancient teak cabinets was in high level. The ways of preserving the wisdom making ancient teak cabinets were as follows: establishing a group for preserving the folk wisdom at Tumbol Ban Kluay, Muang district, Sukhothai province, collaborating with government, and creating participation from experts or specialists on making ancient teak cabinets.

Keywords : participation preserving folk wisdom teak cabinets

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นองค์ความรู้ที่มีความหมายเช่นเดียวกับองค์ความรู้พื้นบ้าน คีย์(Keyes,1989 อ้างถึงในชยันต์ วรรธนุภูติ, 2540) ได้ให้ความหมายของ "ระบบความรู้พื้นบ้าน" ว่าหมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ทัศนคติ ที่ได้พัฒนาก่อรูปขึ้นมา โดยชาวบ้านเพื่อที่จะสามารถนำเอามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกับความคิดหรือระบบคิดเชิงปฏิบัติ (Practical Thought) มีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อปรุงอาหาร การสร้างบ้าน การรักษาพยาบาล หรือการจัดสรรบทบาททางสังคม และการจัดความสัมพันธ์ทางสังคม ระบบความรู้พื้นบ้านจะดีหรือจะมีประสิทธิภาพอย่างไร จะต้องวัดกันที่ว่าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด วิธีการศึกษาระบบความรู้พื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของผู้รู้ในชุมชนและเป็นประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่มีความรู้และจากสถาบันต่างๆ มากมาย ซึ่งมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยและมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่มีมานาน มีการปฏิบัติโดยผู้คนในชุมชนนั้น

การศึกษาในระยะแรกๆ เป็นเรื่องของวัฒนธรรมในชุมชน เรื่องการพึ่งพาตนเองของชาวบ้าน ต่อมาได้ศึกษากว้างขึ้นในลักษณะของนักปราชญ์ชาวบ้าน ดังนั้น ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงเป็นสิ่งที่สนใจและได้รับการรื้อฟื้นและเผยแพร่มากขึ้น มนุษย์เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่อมเรียนรู้ ปรับตัว และสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อการดำรงอยู่ของชีวิต ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ โลกทัศน์ ความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ อันประกอบกันเป็นวิธีชีวิตของผู้คนที่มีการสั่งสม สืบทอดและปรับเปลี่ยนต่อเนื่องกันมา จึงเป็นภูมิปัญญาของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ สำหรับภูมิปัญญาในกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอด ถ่ายทอด องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนาเลือกสรร ปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตให้เหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดภูมิปัญญาที่เหมาะสม และสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541)

ภูมิปัญญาชาวบ้านถือว่าเป็นมรดกทางความคิดที่บรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือรุ่นทวด ได้คิดขึ้นมาใช้ความคิดและการกระทำเหล่านั้นในการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็น การละเล่น การแสดง ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม พิธีกรรม การประกอบอาชีพ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นมรดกทางความคิดที่มีค่าซึ่งตีราคาเป็นตัวเงินไม่ได้แต่น่าเสียดายที่ปัจจุบันภูมิปัญญาเหล่านั้นไว้ให้คนรุ่นหลังได้ดู ได้ชมและได้ศึกษาน้อยมาก (ประมวล พิมพ์เสน,2555) เพราะไม่มีการร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดเอาไว้ อันมีผลพวงมาจากความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและเทคโนโลยี ทำให้การร่วมกันสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านออกมาบ้างแต่ก็ยังน้อยอยู่ (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) จึงมีความเสี่ยงสูงที่ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านั้นจะหายไป (ทิพย์ทิวา สัมพันธมิตร และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี,2552) หากขาดการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (พิชัยยุทธ สิงห์สหาย,2546) ในการร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านถือเป็นแนวทางการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เป็นการรักษาความเป็นท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี เป็นการรักษาความเป็นท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับสังคมชนบทที่อาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมมือกันรักษาภูมิปัญญาที่มีคุณค่ายิ่ง เอาไว้ในท้องถิ่นซึ่งหากขาดการมีส่วนร่วมในการร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านเอาไว้ ภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นมาก็จะสูญหายไป

หมู่บ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ชุมชนเก่าแก่มาตั้งแต่สมัยโบราณ ลักษณะทางกายภาพที่หลากหลาย ทำให้มีการประกอบอาชีพหลากหลายด้วยความหลากหลายทางด้านกายภาพและความหลากหลายทางอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักซึ่งในฤดูแล้ง ชาวบ้านไม่สามารถทำนาได้ บางคนต้องไปทำงานที่กรุงเทพเพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัว บางคนต้องไปรับจ้างต่างถิ่น ส่วนบางคนพอมีความรู้เรื่องช่างไม้จึงรวมตัวกันจัดทำตู้ไม้สักโบราณขึ้น เพื่อจำหน่ายในชุมชน และจังหวัดใกล้เคียงเมื่อความต้องการตู้ไม้สักมากขึ้น ชาวบ้านจึงหันมาประกอบอาชีพการทำตู้ไม้สักเป็นอาชีพหลัก เพราะสร้างรายได้มากกว่าการทำนา แต่ในปัจจุบันตู้ไม้สักโบราณไม่ค่อยเป็นที่นิยม เนื่องจากมีตู้ที่ทำจากวัสดุอื่น และมีลวดลายที่ทันสมัย ราคาถูกกว่าตู้ไม้สัก จึงทำให้การประกอบอาชีพการทำตู้ไม้สักลดลง และไม่มีการสืบทอดภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ จากสถานการณ์ดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำ การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณบ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณภายในหมู่บ้านขวาง ตำบล บ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย 2. เพื่อศึกษาแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณของหมู่บ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านขวาง หมู่ 3 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 1,379 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านขวาง หมู่ 3 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ประชากรที่อยู่ในเขตหมู่บ้านขวาง หมู่ 3 จำนวน 1,379 คน โดยใช้สูตรของ เครจซี่และ

มอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน และกลุ่มที่ 2 แกนนำทำตู้ไม้สักโบราณ โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1.แบบสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านขวางต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ 2. แบบสัมภาษณ์การมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ และแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านขวางต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ โดยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แยกเนื้อหาสำคัญตามประเด็นศึกษาวิจัย โดยใช้พรรณนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบรูณ์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แนะนำตัวกับกลุ่มเป้าหมาย และบอกถึงบทบาทสถานภาพของผู้ศึกษาในฐานะนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และแจ้งผู้ให้ข้อมูลทุกคนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์โดยนักวิจัยและทีมวิจัย

3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบเรียบเรียงข้อมูลให้ครบถ้วน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณภายในหมู่บ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ

ที่	**การมีส่วนร่วมในถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ**	ค่าสถิติ		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D	
1	หน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สัก	2.85	0.89	ปานกลาง
2	ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำตู้ไม้สักโบราณ	3.72	0.86	มาก
3	ควรมีการส่งเสริมการถ่ายทอดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ	4.11	0.79	มาก
	รวม	3.56	0.84	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ควรมีการส่งเสริมการถ่ายทอดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณอยู่ในอันดับแรก มีค่าเฉลี่ย 4.11 ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำตู้ไม้สักโบราณอยู่ในอันดับรองลงมา มีค่าเฉลี่ย 3.72 และหน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักอยู่ในอันดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 2.85

ตารางที่ 2 แสดงการมีการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ

ที่	การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณ	ค่าสถิติ		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D	
1	มีการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ	3.04	0.87	ปานกลาง
2	มีการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ	3.54	0.94	มาก
3	การอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณมีคุณค่าต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.28	0.77	มาก
	รวม	3.62	0.86	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณมีคุณค่าต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในอันดับแรก มีค่าเฉลี่ย 4.28 มีการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณอยู่ในอันดับรองลงมา มีค่าเฉลี่ย 3.54 และมีการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณอยู่ในอันดับสุดท้ายมีค่าเฉลี่ย 3.04

ตารางที่ 3 แสดงการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการทำตู้ไม้สักโบราณ

ที่	การมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการทำตู้ไม้สักโบราณ	ค่าสถิติ		ระดับ
		$\bar{x}$	S.D	
1	ภาครัฐมีส่วนในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำตู้ไม้สักโบราณ	2.93	0.74	ปานกลาง
2	การทำตู้ไม้สักโบราณมาทำให้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น	4.19	0.69	มาก
3	คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ	3.65	0.93	มาก
	รวม	3.59	0.78	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการทำตู้ไม้สักโบราณอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การทำตู้ไม้สักโบราณมาทำให้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นอยู่ในอันดับแรก มีค่าเฉลี่ย 4.19 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณอยู่ในอันดับรองลงมา มีค่าเฉลี่ย 3.65 และภาครัฐมีส่วนในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำตู้ไม้สักโบราณอยู่ในอันดับสุดท้ายมีค่าเฉลี่ย 2.93

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการทำตู้ไม้สักโบราณที่ยังคงสืบทอด คือ นายสำเนียง คล้ายแท้ซึ่งได้รับการถ่ายทอดงานช่างไม้และสืบทอดต่อจากบิดาโดยมีการทำเป็นอาชีพเสริม จากว่างเว้นจากการทำนานายสำเนียง กล่าวว่า “ลุงสืบทอดงานไม้มาจากพ่อ เมื่อก่อนพ่อเป็นช่างไม้ ทำเป็นอาชีพเสริมจากการทำนาเหมือนกัน พอมารุ่นลุง ลุงก็ทำนาเป็นอาชีพหลัก และการทำตู้ไม้สักเป็นอาชีพเสริม ลุงอยากให้หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญานี้ให้คงอยู่ และเปิดโอกาสเปิดโอกาสให้คนที่มีความสนใจทำตู้ไม้สักโบราณเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำตู้ไม้สักโบราณมากขึ้น เพื่อเป็นส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณอีกด้วย”

ด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณ ในส่วนของการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ในพื้นที่นั้น ต้องมีการปลุกจิตสำนึกให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ และการส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชน โดยอาจจะเริ่มจากการทำเครื่องใช้ภายในบ้านจากไม้ การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่มตู้ไม้สักโบราณบ้านขวางขึ้น มีการส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ให้หันมาเห็นความสำคัญของงานไม้มากขึ้น

ด้านการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการทำตู้ไม้สักโบราณ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการทำตู้ไม้สักโบราณพบว่า นายอาคม พรมนาคามีอาชีพก่อสร้าง กล่าวว่า “หมู่บ้านขวางของเราน่าจะได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนด้านนี้มากขึ้น เพราะช่างไม้ส่วนใหญ่ที่มีอยู่ ก็ค่อนข้างมีฝีมือ แต่เสียดายที่ที่มีฝีมือมีน้อย ทำให้เกิดการรวมกลุ่มขึ้นยาก หากได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐให้ตู้ไม้สักโบราณเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อส่งออกนอกหมู่บ้านมากกว่าเดิม และควรเปิดสอนให้เด็กในหมู่บ้านบ้างก็คงดี” ซึ่งยังมีชาวบ้านอีกหลายคนที่สะท้อนออกมาให้เห็นว่า ต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพราะพวกเขาเหล่านั้น พร้อมที่จะแสดงฝีมือให้คนอื่นได้เห็นถึงความสวยงามของตู้ไม้สักโบราณ

แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านการทำตู้ไม้สักโบราณบ้านขวาง ได้แสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณไว้หลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. ควรมีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย โดยชาวบ้านมองว่า หากเกิดการรวมกลุ่มจะสามารถอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทำตู้ไม้สักโบราณให้กับเด็กรุ่นใหม่หรือผู้ใหญ่คนไหนที่ว่างงานนั้นหันมาสนใจการทำตู้ และมีใจรักในอาชีพช่างไม้ ซึ่งรวมคนที่มีฝีมือประณีต เพราะในการทำตู้ไม้นั้นเป็นงานที่ค่อนข้างที่จะมีรายละเอียดค่อนข้างสูง และถ้าคนไหนสนใจก็พร้อมที่จะเปิดโอกาสฝึกสอน เพราะฉะนั้นจึงอยากให้คนในชุมชนอนุรักษ์ของที่มีอยู่ในชุมชนให้ดีขึ้นและคงอยู่ต่อไปไว้ให้ลูกหลานได้ศึกษาต่อไป

2. การสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน และวัดกับชุมชนและท้องถิ่น ในการร่วมกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในทุกๆด้าน ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมการอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

3. การมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำตู้ไม้สักโบราณ ในการที่จะเป็นผู้ถ่ายทอด หรือร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ โดยช่วยกันถ่ายทอดสิ่งที่ตนเองมีความสามารถ ก็ถือได้ว่า คนเหล่านี้ได้มีส่วนร่วมให้การถ่ายทอดภูมิปัญญารวมถึงเป็นผู้ที่ช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้

อภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณภายในหมู่บ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สามารถอภิปรายเป็นประเด็นตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งเป็นสิ่งที่เกื้อประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าบุคคลทั้งยังสามารถขยายสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นได้ คนส่วนใหญ่ในชุมชนสามารถนำภูมิปัญญาเหล่านี้ไปสร้างอาชีพเสริมให้กับตนเอง และสร้างรายได้ให้กับครอบครัว ตลอดจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ด้วยการตระหนักในคุณค่าแห่งความรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในท้องถิ่น ด้วยการตระหนักในคุณค่าแห่งความรู้ความสามารถ ที่ผ่านการสั่งสมมาหลากหลายสอดคล้องเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทยบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม

หมู่บ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านและมีการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านบรรพบุรุษ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง ภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพเสริมของครอบครัว คือ การทำตู้ไม้สักโบราณ ทำให้ยังมีรุ่นลูกรุ่นหลาน สืบทอดต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งภูมิปัญญาชาวบ้านเริ่มลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงคุณ จันทจร (2549) ที่ได้ระบุถึงวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านผ่านรุ่นสู่รุ่น และส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ ความชอบส่วนตัว ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงผ่านการดำเนินชีวิตประจำวันและการจดจำ

ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ พบว่า การสร้างกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ การส่งเสริมและการสร้างความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และวัด เป็นสิ่งที่ผู้เชี่ยวชาญการทำตู้ไม้สักแสดงความคิดเห็นว่าสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชานนท์ วิสุทธิชานนท์ (2558) ที่ได้ระบุถึงการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ พบว่า การสร้างกลุ่มอนุรักษ์แต่ละภูมิปัญญา การส่งเสริมและการสร้างความร่วมมือกับจากชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ สามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาได้

ในการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านสิ่งที่สำคัญ คือ ทายาทของผู้สืบทอด หากไม่มีทายาทในการสืบทอด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ ให้มีการสืบทอดสู่เยาวชนในชุมชนหรือบุคคลอื่น

สรุปผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ หมู่บ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาตู้ไม้สักโบราณของชุมชนบ้านขวางพบว่าบ้านขวางมีช่างไม้ที่ยังคงสืบทอดด้านนี้อยู่ แต่มีจำนวนไม่มากอันเนื่องจากสาเหตุหลายประการที่ทำให้ช่างไม้ลดลง เช่น การเดินทางไปทำงานต่างถิ่น และการเข้ามาทดแทนของเทคโนโลยี ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การทำตู้ไม้สักโบราณ ในส่วนของการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ในพื้นที่นั้น ต้องมีการปลุกจิตสำนึกให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ และการส่งเสริมอาชีพให้คนในชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการทำตู้ไม้สักโบราณต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านการทำตู้ไม้สักโบราณบ้านขวาง ได้แสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตู้ไม้สักโบราณไว้หลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านขวาง ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
2. สร้างความร่วมมือจากภาครัฐ
3. สร้างการมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำตู้ไม้สักโบราณ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ อาจารย์รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และข้อแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายสำเนียง คล้ายแท้ ผู้ใหญ่บ้านขวาง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2524). **การพยาบาลผู้สูงอายุ.** กรุงเทพฯ: เจริญกิจ.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). **สุขกายกับวัยสูงอายุ.** กรุงเทพฯ: เรืองปัญญา.

เกื้อ วงศ์บุญสิน. (2538). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย.** รายงานการวิจัย. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.]

จรัสวรรณ เทียนประภาส และ พัชรี ตันศิริ. (2536). **การพยาบาลผู้สูงอายุ.** กรุงเทพฯ: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

จันทร์ฉาย ฉายากุล. (2538). **ประสบการณ์ของการให้ความรู้เรื่องการออกกำลังกายและการสนับสนุนของสมาชิกในครอบครัวในการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชนวัดมะกอก เขตพญาไท และเคหะชุมชนทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ.** [ม.ป.ท.]

ชานนท์ วิสุทธิชานนท์. (2558). **การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา.** สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ทรงคุณ จันทจร. (2549). **การถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านในเรื่องทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น
THE ABILITY OF USAGE OF GRAMMATICAL FORMS OF 3RD YEAR ART-JAPANESE MAJOR HIGH SCHOOL STUDENTS

วรรณกร ปัญญาสิทธิ์* สุพรรษา ฉิมพาลี และ กนกรัตน์ ปิลาผล
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : kruyainewlook2013@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา 3 แห่ง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคเหนือ จำนวนนักเรียนภาษาญี่ปุ่นทั้งหมด 60 คน เลือกโดยสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 15 ข้อใช้สถิติพรรณนา (ร้อยละ) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จากโรงเรียน 3 แห่งมีความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.58 คิดเป็นร้อยละ 43.87 อยู่ระดับควรปรับปรุง

คำสำคัญ : ความสามารถในการใช้ รูปไวยากรณ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น

Abstract

The purpose of this research was to study the ability of usage of Japanese grammar forms of the 3rd year high school students majoring in Art-Japanese. The participants were 60 learners in Chalermkwansatree School, Phitsanulok Pittayakom School, and Triamudom Suksa School of the North. They were chosen by using sample random sampling. The research instrument was the 4 multiple choice-test (15 items). The data were analyzed by using descriptive statistics and percentage. The findings of the research showed that learners were able to use Japanese grammatical forms at very poor level (43.87%).

Keywords : ability of usage grammatical forms 3rd year Art-Japanese major high school students

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่สองนอกเหนือจากภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญเรื่องภาษาต่างประเทศควบคู่กับความสำคัญของไอซีที เพราะทั้งสองสิ่งนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ สำหรับเข้าถึงองค์ความรู้ของโลก ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องเพิ่มขีดความสามารถของคนในชาติเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเรียนรู้และความร่วมมือระหว่างประเทศด้วยการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถทางภาษาเพื่อใช้ในด้านการสื่อสาร การศึกษา และการประกอบอาชีพปัจจุบันภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาต่างประเทศที่สองที่เปิดสอนในโรงเรียนตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนและประชาชนมีความสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ,2545,หน้า6-7)

ความสำคัญของภาษาญี่ปุ่นในปัจจุบันอันที่จริงการเรียนภาษาที่ 2 และ 3 ก็มีความจำเป็นที่แตกต่างกันไป ภาษาญี่ปุ่นเป็นอีกหนึ่งภาษาที่สำคัญและจำเป็นกับการเรียนและการทำงานเพิ่มมาก ปัจจุบันมีผู้ใช้ภาษาญี่ปุ่นทั่วโลก 130 ล้านคน จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นขึ้น (ภาษาญี่ปุ่นสำคัญอย่างไร,ออนไลน์) มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นและในขณะเดียวกันสิ่งที่ยากและเป็นปัญหาสำหรับการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนชาวไทยคือสำนวนและการใช้ภาษาที่มีพื้นฐานทางความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมไทยทำให้ผู้เรียนมักใช้ผิดอยู่เสมอในการเรียนภาษาจึงไม่ใช่

การเรียนเฉพาะกฎเกณฑ์ทางภาษาเท่านั้นหากจะต้องทำความเข้าใจกับพื้นฐานทางความคิดวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอีกด้วย (ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ, 2546) การถ่ายทอดหรือการแปลจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งมักเกิดอุปสรรค

จากการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้และการใช้ภาษาญี่ปุ่น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาประเด็นปัญหาการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่นจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้การใช้ภาษาญี่ปุ่นได้อย่างมีคุณภาพและง่ายต่อการเรียนรู้ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการหากิจกรรมเสริมของรูปไวยากรณ์ในส่วนที่ผิดบ่อย ในระดับมัธยมศึกษา และเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนที่เตรียมตัวสอบ GAT-PAT ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและวิเคราะห์ความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

3.1.1 ประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จำนวน 60 คน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 แห่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น เลือกโดยสะดวกจำนวน 60 คน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 แห่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก คือ

โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม	20 คน
โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี	20 คน
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคเหนือ	20 คน

โดยทั้ง 3 โรงเรียนต่างใช้หนังสือเรียนหนังสือ อะกิโกะโตะโทะโมะดะจิ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ที่ปรากฏในข้อสอบประจำปี GAT-PAT ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่นในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัยเลือกลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือก

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการทำวิจัย

การดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องรูปไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่น
2. นำข้อมูลที่ได้ค้นคว้ามาทำการวิเคราะห์และกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการออกแบบทดสอบ
3. จัดทำร่างแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ ซึ่งเป็นข้อสอบ 4 ตัวเลือก 30 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

ตารางที่ 1 จำนวนแบบทดสอบความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์

ข้อที่	รูปไวยากรณ์	จำนวนข้อที่สร้าง	จำนวนข้อที่ใช้จริง
1	ています สภาพการ	2	1
2	んです	2	1
3	て、て และ(เชื่อมประโยค)	2	1
4	と思う	2	1
5	から เพราะ	2	1
6	ので	2	1
7	たら	2	1
8	ください	2	1
9	รูปยกย่อง	2	1
10	もらいます	2	1
11	ことができます	2	1
12	ましょう	2	1
13	になります	2	1
14	られます (รูปสามารถ)	2	1
15	S1 ても S2	2	1
	รวม	30	15

4. สร้างแบบทดสอบและนำแบบทดสอบที่สร้างนำเสนอต่อท่านอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม

5. นำแบบทดสอบมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

6. นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาดูอีกครั้งหนึ่ง เพื่อความถูกต้องและสมบรูณ์

7. นำแบบทดสอบที่ผ่านการแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 3 ท่านเพื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการศึกษา (Index of Item Congruence-IOC)ของคำถามเป็นรายข้อว่าครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

+1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์
0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคลองกับจุดประสงค์
-1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์

8. นำผลการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับความหมายของรูปไวยากรณ์และลักษณะวิธีใช้ของรูปไวยากรณ์ที่ปรากฏในข้อสอบ GAT-PAT ประจำปี 2552-2554 เป็นข้อมูลในการสร้างข้อคำถามในแบบทดสอบ สร้างแบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือกนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบทดสอบที่สร้างโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นชาวญี่ปุ่นจำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นชาวไทย มาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือกผลปรากฏว่า มีจำนวนแบบทดสอบรูปไวยากรณ์จำนวน 22 ข้อ จากจำนวน30ข้อ มีค่า IOC มากกว่า 0.67 ขึ้นไปนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาสาขาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 4 จำนวน 10 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ค่าความยาก และค่าอำนาจจำแนก แบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือกมีจำนวนข้อที่มีค่าความยากระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวน 15 ข้อ จากทั้งหมด 22 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบคำนวณด้วยสูตรคูเดอร์ริชาร์ดสัน (K-R20) เท่ากับ 0.90 ค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.00-1.00 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ -0.20-0.80

9. ปรับปรุงแบบทดสอบและนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1 ติดต่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่จะใช้แบบทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย

2 นำแบบทดสอบไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายด้วยตัวผู้วิจัยเอง

3.4 วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น มีการแบ่งวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผู้ตอบแบบทดสอบ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละจำแนกตามตัวแปรอิสระของบุคคลากรผู้ตอบแบบทดสอบ

ตอนที่ 2 นำแบบทดสอบมาตรวจสอบและให้คะแนนโดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนนข้อที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน

ตอนที่ 3 นำแบบทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละและแปลความหมายตามเกณฑ์การแปลผลคะแนนและสรุปผล

สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ค่าร้อยละ
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ การหาค่า IOC ค่าความยาก (p) ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร Kr-20 และค่าอำนาจจำแนก (r)
3. เกณฑ์การวัดและประเมินผลความสามารถในการใช้

ช่วงคะแนนร้อยละ	ความหมาย
80-100	ดีมาก
70-79	ดี
60-69	ปานกลาง
50-59	พอใช้
0-49	ควรปรับปรุง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จากโรงเรียน 3 แห่ง โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

รูปไวยากรณ์ที่ปรากฏ	จำนวนข้อถูก	ค่าร้อยละ	การแปลผล
から	30	50	พอใช้
ています สภาพ	24	40	ควรปรับปรุง
て、て	37	61.67	ปานกลาง
-ん	28	46.67	ควรปรับปรุง

ตารางที่ 1 แสดงความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จากโรงเรียน 3 แห่ง โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก (ต่อ)

รูปไวยากรณ์ที่ปรากฏ	จำนวนข้อถูก	ค่าร้อยละ	การแปลผล
と思います	30	50	พอใช้
ゃので	19	31.67	ควรปรับปรุง
ことができます	28	46.67	ควรปรับปรุง
になります	26	43.33	ควรปรับปรุง
もらいます	32	53.33	พอใช้
−ましょう	31	51.67	พอใช้
られます สามารถ	27	45	ควรปรับปรุง
รูปยกย่อง	22	36.67	ควรปรับปรุง
ください	12	20	ควรปรับปรุง
でも	23	38.33	ควรปรับปรุง
たら	26	43.33	ควรปรับปรุง
รวม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	การแปลผล
395	6.58	43.87	ควรปรับปรุง

ความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จากโรงเรียน 3 แห่ง ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 6.58 คิดเป็นร้อยละ 43.87 อยู่ระดับควรปรับปรุง

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จำนวน 60 คนทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ถูกต้องมากที่สุดคือ て、て คิดเป็นร้อยละ 61.67 อยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ถูกต้องรองอันดับ 1 คือ もらいます คิดเป็นร้อยละ 53.33 อยู่ในระดับพอใช้ ความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์รองอันดับ 2 คือ ましょう คิดเป็นร้อยละ 51.67 อยู่ในระดับพอใช้ ความสามารถในรูปไวยากรณ์ถูกต้องน้อยที่สุดคือ ください คิดเป็นร้อยละ 20 อยู่ในระดับควรปรับปรุง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสามารถการใช้รูปไวยากรณ์ที่ปรากฏอยู่ในข้อสอบแบบทดสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายพบว่า ความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ て、て นักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนมากสามารถทำแบบทดสอบได้ (3).ショウ：ナットさん、夏休(なつやす)みは何(なに)をしますか。

ナット：_____、_____、それから東京(とうきょう)へ帰(かえ)ります。

1. 富良野へ行って、小樽へ行って
2. 富良野へ行きて、小樽へ行きて
3. 富良野へ行きる、小樽へ行きる
4. 富良野へ行きます、小樽へ行きます

(ข้อถูกร้อยละ 61.67)

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของประโยคแบบทดสอบพบว่า ในกรณีข้อที่ (3) นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ได้อย่างถูกต้องมากที่สุดซึ่งรูปไวยากรณ์ て、て ปรากฏอยู่ใน(หนังสืออะกิโกะโตะโทะโมะดะจิ, 2542,บทที่ 12 เล่มที่ 3 หน้า 39) รูปไวยากรณ์ て、て มีความหมายว่า “และ”เป็นประโยคบอกเล่า รูปไวยากรณ์ て、て เป็นไวยากรณ์ที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างนั้นสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย มีความหมายไม่ซับซ้อนจึงทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสามารถทำแบบทดสอบได้อย่างถูกต้องมากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ความสามารถการใช้รูปไวยากรณ์ที่ปรากฏอยู่ในข้อสอบแบบทดสอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายพบว่า ความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ ください นักเรียนกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถทำแบบทดสอบได้ดีเท่าที่ควร

(13.) 山田(やまだ)： クレジットカードをつくりたいんですが。

銀行(ぎんこう)の人(ひと)：では、こちらの紙(かみ)_____お名前(なまえ)とご住所(じゅうしょ)を_____。

1. に、お書きしてください
2. に、お書きください
3. で、お書きしてください
4. で、お書きください

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของประโยคแบบทดสอบพบว่า ในกรณีข้อที่ (13)

นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ได้อย่างถูกต้องน้อยมากที่สุด ซึ่งรูปไวยากรณ์ ください ปรากฏอยู่ใน(หนังสืออะกิโกะโตะโทะโมะดะจิ ,2542, บทที่ 7 เล่มที่ 2 หน้า 49) รูปไวยากรณ์ ください มีความหมายว่า “ขอร้อง”เป็นประโยคบอกเล่า รูปไวยากรณ์ ください เป็นไวยากรณ์ที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างนั้นได้รับการเรียน การสอนจากครูและอาจารย์ภาษาญี่ปุ่นประจำโรงเรียน เหตุผลที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำรูปไวยากรณ์ ください ไม่ได้หรือได้น้อยนั้นอาจเนื่องมาจากประโยคด้านบนใช้รูป ください กับภาษาสุภาพในประโยค จึงทำให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบได้ยังไม่ดีเท่าที่ควร

จากจำนวนข้อถูกต้องของภาพรวมทั้งหมดทราบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น มีความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ถูกต้องมากที่สุดคือ て、て คิดเป็นร้อยละ 61.67อยู่ในระดับปานกลางและความสามารถในรูปไวยากรณ์ถูกต้องน้อยที่สุดคือ ください คิดเป็นร้อยละ 20 อยู่ในระดับควรปรับปรุง

จากจำนวนข้อถูกต้องของภาพรวมทั้งหมดทำให้ทราบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่นมีความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ถูกต้องมากที่สุดคือ て、て คิดเป็นร้อยละ 61.67อยู่ในระดับปานกลางและความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ถูกต้องน้อยที่สุดคือ ください คิดเป็นร้อยละ 20 อยู่ในระดับควรปรับปรุง ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องของณัฏฐิรา ทับทิม (2560) ซึ่งศึกษารูปไวยากรณ์พื้นฐาน て、てから、たあと

เช่นเดียวกับงานวิจัยนี้ ประเด็นที่สอดคล้องคือประเด็นที่ผู้เรียนชาวไทยในระดับอุดมศึกษารวมถึงมัธยมศึกษาจากผลของงานวิจัยไม่สามารถใช้รูปไวยากรณ์พื้นฐานได้ในระดับดีมาก มากสุดคือสามารถนำไปใช้ได้ในระดับดีเท่านั้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 60 คน จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 แห่ง ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลกคือ โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม 20 คน โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี 20 คน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาภาคเหนือ 20 คนได้มาจากการเลือกโดยสะดวก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยคัดเลือกประโยคจากเอกสารประกอบการสอบ GAT-PAT ประจำปี 2552-2554 และหนังสือแบบเรียนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบทดสอบจะมี 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ (แบบให้เลือกตอบ มี 4 ตัวเลือก) จำนวน 15 ข้อ ผลปรากฏว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายศิลป์ภาษาญี่ปุ่น จากโรงเรียน 3 แห่งมีความสามารถในการใช้รูปไวยากรณ์ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.58 คิดเป็นร้อยละ 43.87 อยู่ระดับควรปรับปรุง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

ข้อสอบความถนัดทางภาษาญี่ปุ่น 2552 (PAT 7.3). (2556). เข้าถึงได้จาก : https://www.dek-d.com/tcas/31452/. (วันที่ค้นข้อมูล : 16 มิถุนายน 2560).

ข้อสอบความถนัดทางภาษาญี่ปุ่น 2553 (PAT 7.3). (2556). เข้าถึงได้จาก : https://www.dek-d.com/tcas/31452/. (วันที่ค้นข้อมูล : 16 มิถุนายน 2560).

ข้อสอบความถนัดทางภาษาญี่ปุ่น 2554 (PAT 7.3). (2556). เข้าถึงได้จาก : https://www.dek-d.com/tcas/31452/. (วันที่ค้นข้อมูล : 16 มิถุนายน 2560).

ภาษาญี่ปุ่นสำคัญอย่างไร. (2555). เข้าถึงได้จาก : https://plcs-club.com/2012/01/01/. (วันที่ค้นข้อมูล : 27 กุมภาพันธ์ 2560).

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

ณัฏฐิรา ทับทิม. (2557). **ภาษาศาสตร์ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ. “การสำรวจความต้องการของนักเรียนที่เรียนภาษาญี่ปุ่นในมัธยมศึกษาตอนปลาย,”**วารสารศิลปศาสตร์.** 2,3(2546) : 131-144

ประภา แสงทองสุข. (2554). **ภาษาญี่ปุ่น อะกิโกะโตะโทะโมะดะจิ.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท คิโนะคูนิยะ บุ๊คสโตร์ (ประเทศไทย) จำกัด.

การศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว ในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
A STUDY OF FUNCTIONALISM OF PHAKHOW IN TUMBON YANGKLONE NAKHONTHAI DISTRICT, PHITSANULOK

จุลีพร สุดแก้ว* ธนาวรรณ สุทธิสนิทพันธ์ และ กฤษณา ชาญณรงค์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Juleepronsudkaew@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาขั้นตอนองค์ประกอบของพิธีกรรมการแต่ง ในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก และศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว ในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยมีเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลคือต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มาไม่ต่ำกว่า 30 ปีขึ้นไป ผู้ที่ให้ข้อมูลจะต้องมีอายุ 60 ปี ขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่มีความรู้ และเคยเข้าร่วมพิธีกรรมการแต่งพาข้าว ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าชาวตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีการประกอบพิธีกรรมการแต่งพาข้าวสองสถานที่ คือ บ้านและวัด การประกอบพิธีกรรมที่วัดนั้นพระสงฆ์จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนการประกอบพิธีกรรมที่บ้านจะไม่นิมนต์พระสงฆ์ไปประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างกันในส่วนของขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากองค์ประกอบของพิธีกรรมนั้นประกอบไปด้วย พาข้าว ธูป เทียน ผู้กล่าวนำพิธีกรรม ด้านบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว ในตำบลยางโกลนพบ 3 บทบาทหน้าที่ดังนี้ บทบาทหน้าที่ในการให้ความเพลิดเพลิน ลดความกังวลใจ บทบาทหน้าที่ในการยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม และบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา การแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณ

คำสำคัญ : พิธีกรรม บทบาทหน้าที่ พิธีกรรมการแต่งพาข้าว

Abstract

This research aims to: To study the composition of the Phakhaow ritual in Tambon Yang klone, Nakhonthai District, Phitsanulok Province. The functions of Phakhaow in Tambon Yang klone, Nakornthai. Phitsanulok Province The criteria for the data is that people living in the area of Yangklone, Nakhonthai, Phitsanulok, not less than 30 years or more. The information must be 60 years or older. And he attended the ritual. The results of the data analysis revealed that the residents of Yangklone district, Nakhonthai district, Phitsanulok province. Ceremonial of Phakhaow Ritual are two place, the house are the temple. The monks will perform the rituals of Buddhism. At the temple, the monks will perform Buddhist rituals. The rituals at home will not invite monks to perform Buddhist rituals. Ceremonial include Phakhaow, candle, incense and Ritualist. The Functionalism of Phakhow ritual of Tambon Yang Klone, Nakornthai Phitsanulok Prouince there are 3 Functions, functions of fun and reduce anxiety. Functions in Confirming the Importance of the Ritual and Functions in Education and Gratitude.

Keywords : function rituals Phakhaow

บทนำ

ในประเทศไทยนั้นมีหลากหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ และในแต่ละพื้นที่ล้วนมีความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป รวมถึงมีพิธีกรรมที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ประจำพื้นที่และการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่นั้น ดังที่ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530 : 189-190) ได้กล่าวเกี่ยวกับพิธีกรรมว่าพิธีกรรมในสังคมประกอบด้วย พิธีกรรมส่วนรวมซึ่งมีแผนการทำทั้งประเทศ และพิธีจำเพาะถิ่นซึ่งมีแบบแผนการทำเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นใดถิ่นหนึ่ง อันเกิดจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ทำให้แตกต่างไปจากถิ่นอื่น พิธีกรรมจำเพาะถิ่น ได้แก่ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตร

พิธีกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมเกี่ยวกับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจและแก้ปัญหา ในการดำเนินชีวิต ส่วนพิธีกรรมส่วนรวม ได้แก่ พิธีกรรมพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมช่วงสำคัญของชีวิต ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างกำลังใจและเตรียมคนให้พร้อมต่อการเริ่มต้นชีวิตใหม่ พิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เพราะพิธีกรรมต้องมีความเชื่อ ความศรัทธาเป็นพื้นฐานการกระทำ

พิธีกรรมนั้นเกิดขึ้นตามความเชื่อ ความศรัทธา โดยสัมพันธ์กันกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ทำเป็นแบบแผนสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีหรือวัฒนธรรมในที่สุด ดังที่ ณรงค์ชัย ปิฎกกรัชต์ (2555: 2-18) ได้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้ว่า พิธีกรรม หมายถึง แบบแผนหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอนของระเบียบวิธี ตามความเชื่อ ความศรัทธา ลักษณะของพิธีกรรมเป็นการปฏิบัติหรือการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม โดยมีนัยหรือความหมายที่แฝงไว้ด้วยความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญา พิธีกรรมเป็นแบบแผนของสังคมและวัฒนธรรม สามารถพัฒนาไปสู่ประเพณีของสังคมได้ และมีผลต่อเนื่องอีกหลายลักษณะ ดังนั้นพิธีกรรมจึงมีบทบาทหน้าที่ ความสำคัญและส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างยิ่ง

ตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน จากการศึกษาพบว่า มีหลายเชื้อชาติอพยพเข้ามาทำให้พื้นที่ตำบลยางโกลน มีความหลากหลายทางประเพณีและวัฒนธรรม ส่งผลให้จากการศึกษาข้อมูลเอกสารประกอบกับการสำรวจข้อมูลพื้นที่ พบพิธีกรรมที่น่าสนใจพิธีหนึ่ง คือ พิธีกรรมการแต่งพาข้าวให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษของชาวตำบลยางโกลน ซึ่งยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง

พิธีกรรมการแต่งพาข้าว ของชาวตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นพิธีกรรมที่จัดสำรับอาหารให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยจัดขึ้นในเทศกาลประจำปี เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ และจัดเมื่อมีสมาชิกในครอบครัวรู้สึกไม่สบายใจ ฝันร้าย หรือสุขภาพไม่ดี ซึ่งพิธีกรรมการแต่งพาข้าวนี้ มีประวัติการประกอบพิธีกรรมมาอย่างยาวนาน โดยมีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมทุกเพศ ทุกวัย สะท้อนให้เห็นว่าพิธีกรรมการแต่งพาข้าวมีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อจิตใจของชาวตำบลยางโกลนเป็นอย่างยิ่ง เพราะชาวตำบลยางโกลนยังคงประกอบพิธีกรรมการแต่งพาข้าวมาจนถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทบาทหน้าที่ ขั้นตอนและองค์ประกอบ ในพิธีกรรมการแต่งพาข้าว ของชาวตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ประกอบกับพื้นที่ตำบลยางโกลนยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมแต่งพาข้าวไว้ นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่และอนุรักษ์พิธีกรรมการแต่งพาข้าวของชาวตำบลยางโกลน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1.ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม และพื้นที่ตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

1.2 เอกสารที่เกี่ยวกับข้อมูลและสภาพทั่วไปอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

1.3 เอกสารที่เกี่ยวกับประวัติและข้อมูลสภาพทั่วไป ตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

1.4 เอกสารที่เกี่ยวกับพิธีกรรม

1.5 เอกสารที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นดำเนินการ

2.1 เลือกพื้นที่

หลังจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม และพื้นที่ตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยจึงดำเนินการเลือกพื้นที่ในการศึกษา หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกกกะบาก บ้านน้ำพริก บ้านกกมะโมง บ้านยางโกลน บ้านโนนมะค่า บ้านบุ่งตารอด บ้านบุ่งปลาฝา บ้านกกม่วง บ้านนาซำหวาย บ้านฝากน้ำ

2.2 เลือกผู้ให้ข้อมูล

เกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูล ต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มาไม่ต่ำกว่า 30 ปี เป็นขึ้นไป โดยผู้ที่ให้ข้อมูลจะต้องมีอายุ 60 ปี ขึ้นไป หรือผู้ที่มีความรู้ และเคยเข้าร่วมพิธีกรรมการแต่งพาข้าว

2.3 เก็บข้อมูลภาคสนามตามระเบียบทางคติชนวิทยา

2.3.1 ติดต่อผู้นำพื้นที่ และนำหนังสือขออนุญาตจากคณะไปให้ผู้นำพื้นที่ ขออนุญาตลงพื้นที่

เพื่อเก็บข้อมูลการทำวิจัย และทำความรู้จัก ขอคำแนะนำเกี่ยวกับพื้นที่และบุคคลที่จะสามารถ ให้ข้อมูลกับผู้วิจัยได้

2.3.2 กำหนดวันที่เก็บข้อมูล

2.3.3 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทางอ้อม ใช้การพูดคุย และใช้เครื่องบันทึกเสียง การถ่ายภาพนิ่ง เพื่อสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้ง่าย

2.3.4 ถอดบทสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามกรอบของการวิจัย

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามทฤษฎีบทบาทหน้าที่ ของ วิลเลียม บาสคอม

4. ขั้นสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพิธีกรรมการแต่งพาข้าว โดยมีขั้นตอนการจัดพิธีกรรมการแต่งพาข้าวสำหรับที่บ้านและวัด ดังนี้

ตารางที่ 1 **แสดงขั้นตอนการจัดพิธีกรรมการแต่งพาข้าวสำหรับที่บ้านและวัด**

สำหรับจัดพิธีกรรมที่บ้าน	**สำหรับจัดพิธีกรรมที่วัด**	**ความสอดคล้องและความแตกต่าง**
1.เตรียมอุปกรณ์ทุกอย่างใส่พาข้าว (สำรับ)	1.จัดอาหารคาวคาว อาหารหวาน ผลไม้ ใส่พาข้าว (สำรับ) พร้อมเขียนชื่อของผู้ที่จะแต่งพาข้าวไปให้	1.สอดคล้องกัน
2.จุดเทียน ตบดิน 3 ครั้ง แล้วกล่าวว่า เท้าไชยสง บุญส่ง กงนรี นางน้อยธรณี อยู่ไหม	2.จัดวางพาข้าวให้ตรงพระสงฆ์รูปแรก	2.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา
3.จ้างนางน้อยธรณี ด้วย พาหวาน 4 พา ไปเรียกพ่อแม่มากินข้าว วันนี้เป็นวันดี จะหาข้าวให้กับ ชื่อ-นามสกุลของพ่อแม่เราหรือคนที่เราจะหาข้าวให้กิน	3.จุดธูป (3 ดอก) เทียนบูชาพระรัตนตรัย	3.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา
4.รอจนเทียนดับ	4.จุดธูป (1 ดอก) เทียน (1 เล่ม) ตรงพาข้าว และบอกคนที่จะทำบุญไปให้	4.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา
5.จุดบุหรี่ เทน้ำและนมลงในใบตอง	5.กราบพระรับศีล กล่าวคำถวายพระภัตตาหาร กล่าวคำถวายสังฆทาน	5.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา
6.กรวดน้ำให้พ่อแม่ มารับเอาพาข้าวที่แต่งให้ไป ถ้าตกทุกข์ก็ขอให้พ้นจากทุกข์ ถ้ามีสุขก็ขอให้มีสุขยิ่งๆขึ้นไป	6.มัคนายกจะกล่าวรายชื่ออยู่ในกระดาษว่าทำบุญแต่งพาข้าวไปให้ ให้มารับบุญกุศลหากมีความทุกข์ขอให้พ้นจากทุกข์ หากมีความสุขก็ขอให้สุขยิ่งๆขึ้นไป	6.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา
7.ขอให้ปกปักคุ้มครองลูกหลาน	7.กล่าวเสร็จ ประเคนพาข้าว ระพระฉัน	7.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา

สำหรับจัดพิธีกรรมที่บ้าน	สำหรับจัดพิธีกรรมที่วัด	ความสอดคล้องและความแตกต่าง
8.เทอาหารลงในใบตองทั้งหมดหลังเสร็จพิธีกรรม ญาติๆจะร่วมรับประทานอาหารทำให้มีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	8.พระจะนำรายชื่อมาพันสายสิญจน์และบังสุกุลตาย บังสุกุลเป็น	8.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา
-	9.ถวายปัจจัย กรวดน้ำ	9.แตกต่างกัน เพราะ วัดมีขั้นตอนทางพระพุทธศาสนา

จากตารางแสดง ให้เห็นการจัดพิธีกรรมการแต่งพาข้าวที่บ้านและวัดแตกต่างกัน คือ ที่วัดจะมีพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนามาเกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ วิลเลียม บาสคอม ได้อธิบายบทบาททางคติชนวิทยาไว้ดังนี้

1. ให้ความเพลิดเพลิน ซึ่งอาจแยกแยะลงไปได้อีกว่าเป็นความเพลิดเพลินจากความสนุกสนาน หรือ จากจินตนาการโลดโผน หรือ เป็นการใช้กลไกลทางจิตหลีกหนีจากความจริงซึ่งถ้าเป็นประการหลัง ก็แสดงว่าคติชนได้ทำหน้าที่เป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของมนุษย์

2. ยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม เติมเต็มวัฒนธรรมทำให้วัฒนธรรมสมบูรณ์

3. ให้การศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวน การกล่อมเกลาและขัดเกลาของสังคม

4. รักษาปทัสถานของสังคม จากบทบาททั้ง 4 ประการนี้ บาสคอม สรุปไว้ในตอนท้ายว่าเราสามารถแยกบทบาทย่อยลงได้อีก หรือรวมเป็นเพียงบทบาทเดียว คือ บทบาทในการรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม (maintain the stability of culture) และผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมการแต่งพาข้าว นำมาวิเคราะห์ข้อมูลพิธีกรรมการแต่งพาข้าวในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่าสอดคล้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของวิลเลียม บาสคอม ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ในการให้ความเพลิดเพลิน ลดความกังวลใจ

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม การประกอบพิธีกรรมการแต่งพาข้าวของ ตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ทำให้พบว่า พิธีกรรมการแต่งพาข้าว มีบทบาทหน้าที่สำคัญสำหรับชาวตำบลยางโกลนเป็นอย่างมาก ในแต่ละครั้งที่จัดทำพิธีกรรมขึ้นจะเป็นการพบปะกันของสมาชิกในครอบครัว การพบปะกับญาติที่ห่างกันไปไกล ทั้งเด็กและผู้ใหญ่จึงทำให้ได้ช่วยคลายความกังวลใจ และบรรเทาความตึงเครียด พิธีกรรมยังเป็นที่พึ่งทางจิตใจลดความกังวลใจอีกระดับหนึ่ง และช่วยให้คนในครอบครัวมีความสามัคคี สนุกสนานเมื่อทำพิธีกรรม ทำพิธีกรรมแล้วรู้สึกสบายใจ ทำให้ดีขึ้น ปราศจากโรคภัย ชีวิตมีความสุขยิ่งขึ้น เชื่อว่าบรรพบุรุษคอยคุ้มครอง เป็นการสร้างเสริมขวัญกำลังใจให้กับคนในครอบครัว ในการใช้ชีวิต

ดังนั้น เมื่อใดที่บุคคลในครอบครัวมีอาการเจ็บป่วย รู้สึกไม่สบายใจ และไปดูหมอ ว่าบรรพบุรุษต้องการกินข้าวด้วย หรือบรรพบุรุษมาเข้าฝัน ว่าต้องการกินข้าวด้วย จึงจัดพิธีกรรมการแต่งพาข้าวให้กับบรรพบุรุษ เมื่อทำแล้ว มีความเชื่อว่าอาการเจ็บป่วยจะทุเลาลง และเกิดความสบายใจ เป็นวิธีลดความกังวลใจ ดังที่ นางสิงห์ทอง ศรีบุญ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “เวลาที่ไม่สบายหรือมาเข้าฝันก็จะแต่งพิธีกรรมการแต่งพาข้าวให้”

2. บทบาทหน้าที่ในการยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม

คุณค่าของพิธีกรรมการทำบุญแต่งพิธีกรรมการแต่งพาข้าวให้กับบรรพบุรุษ ซึ่งปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ระลึกถึงท่านที่เลี้ยงดูเรามา เมื่อทำแล้วจะทำให้รู้สึกสบายใจและช่วยทำให้อาการเจ็บป่วยดีขึ้น และการทำพิธีกรรมยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในครอบครัว กล่าวคือนอกจาก สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มครองแล้ว ยังมีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วคุ้มครอง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้พิธีกรรมการแต่งพาข้าวยังคงดำรงอยู่และปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

พิธีกรรมการแต่งพาข้าวที่สืบต่อกันมาเป็นแนวทางให้กับคนรุ่นหลังอย่างเป็นแบบแผน โดยการปฏิบัติกันมาด้วยวิธีมุขปาฐะซึ่งใช้วิธีการจดจำ จากรุ่นสู่รุ่นจึงแสดงให้เห็นความสำคัญของพิธีกรรมการแต่งพาข้าวให้กับบรรพบุรุษมีความสำคัญต่อชาวตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ถึงแม้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า พิธีกรรมการแต่งพาข้าว จะทำหรือไม่ทำก็ได้แต่ในทางเดียวกัน พิธีกรรมการแต่งพาข้าวยังคงจะปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมการแต่งพาข้าวยัง

ตอบสนองความต้องการที่จะพบปะกันของสมาชิกในครอบครัวเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และการทำพิธีกรรมยังเป็นการสั่งสอนให้เคารพบรรพบุรุษ และผู้อาวุโสในครอบครัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของชาวตำบลยางโกลน

3. บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา การแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณ

พิธีกรรมการแต่งพาข้าวแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติอย่างเป็นแบบแผน บุคคลภายนอกหรือในชุมชนใกล้สามารถเรียนรู้พิธีกรรมการแต่งพาข้าวนี้ได้ พิธีกรรมจะมีนัยสำคัญในการสั่งสอนบุคคลภายในครอบครัว คือกตัญญูรู้คุณ ระลึกถึงบรรพบุรุษที่เคยเลี้ยงดูเรามา ตอบแทนบุญคุณโดยการทำพิธีกรรมการแต่งพาข้าวให้กับพ่อแม่หรือญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ดังที่ พระอุตฺตทนฺโต ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ลูกหลานทำบุญให้ แต่งพาข้าวทิพย์ให้บุญนี้สำเร็จแก้โยมให้โยมมารับเอาจะได้ไม่อดไม่หิว” นอกจากนี้เมื่อทำพิธีกรรมสมาชิกในครอบครัวจะนำอาหารมารวบกัน หรือช่วยกันทำอาหาร ทำให้ครอบครัวมีความสามัคคี และสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อีกประการหนึ่ง คือ การเคารพต่อผู้มีพระคุณหรือผู้อาวุโส ในบ้านโดยพิธีกรรมการแต่งพาข้าวจะจุดเทียนแล้วรอให้เทียนดับ ซึ่งหมายถึง ให้บรรพบุรุษหรือผู้มีพระคุณทานอิ่มก่อน ถึงจะสามารถยกอาหารไปรับประทานต่อไป และในการทำพิธีกรรมการแต่งพาข้าวผู้อาวุโสที่สุดในครอบครัวจะเป็นผู้นำกล่าวพิธี ซึ่งพิธีกรรมการแต่งพาข้าวแสดงให้เห็นถึงการประพฤตินอบน้อมต่อผู้อาวุโสที่เป็นมารยาททางสังคมที่พึงปฏิบัติ และปลูกฝังให้เด็กรุ่นหลังมีความเคารพต่อผู้ใหญ่ไม่ใช่แค่คนในครอบครัวแต่รวมไปถึงบุคคลอื่นๆในสังคม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาบทบาทหน้าที่ในพิธีกรรมการแต่งพาข้าวของชาวตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่ามีบทบาทหน้าที่ที่สอดคล้องกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ ของวิลเลียม บาสคอม ทั้งหมด 3 ด้าน คือ

1. การให้ความเพลิดเพลิน ลดความกังวลใจ บทบาทด้านนี้พบชัดเจนที่สุดจากการทำ พิธีกรรมการแต่งพาข้าวของชาวตำบลยางโกลน เพราะในแต่ละครั้งที่จัดทำพิธีกรรมขึ้นจะเป็นการพบปะกันของสมาชิกในครอบครัว การพบปะกับญาติที่ห่างกันไปไกล ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ในขั้นตอนของการเตรียมอาหารเพื่อทำพิธีกรรม และการจัดอาหารใส่สำรับ สมาชิกในครอบครัวจะช่วยกันทำอาหารและจัดเตรียมในช่วงเวลานั้น จึงทำให้คนในครอบครัวพูดคุยและถามไถ่สารทุกข์สุกดิบกัน และรับฟังปัญหาของสมาชิกในครอบครัวร่วมช่วยกันแนะแนวทางแก้ปัญหา จึงทำให้ได้ช่วยคลายความกังวลใจ และบรรเทาความตึงเครียดได้ พิธีกรรมยังเป็นที่พึ่งทางจิตใจลดความกังวลใจอีกระดับหนึ่ง ซึ่งการให้ความเพลิดเพลินของพิธีกรรมการแต่งพิธีกรรมการแต่งพาข้าวมีความคล้ายคลึงกับ รายงานวิจัยของ สารภี ขาวดี (2548) ได้ศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรม การโจลมะม็วด : กรณีศึกษาจากชุมชนเขมร หมู่บ้านปรือเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1. ด้านความเชื่อที่ปรากฏผ่านพิธีกรรม การโจลมะม็วด พบความเชื่อของคนในชุมชนเขมร หมู่บ้านปรือเกียนที่สะท้อนผ่านออกมาทางพิธีกรรมได้เป็น ๒ ลักษณะคือความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอำนาจเหนือธรรมชาติและความเชื่อเรื่องการสู่ขวัญ(เฮาปลึง)คนป่วย 2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง พิธีกรรม การโจลมะม็วด กับบริบทต่างๆในเชิงบทบาทหน้าที่ซึ่งได้นำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของวิลเลียม บาสคอม ศิริพร ณ ถลาง ขนิษฐา จิตชินะกุล ภานุพงษ์ อุดมศิลป์ และสุนีย์ เลี่ยวเพ็ญวงษ์ มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ สามารถสรุปบทบาทหน้าที่ ของพิธีกรรมดังกล่าว ที่มีต่อคนในชุมชนได้ ๖ ประการ คือ ประการแรก บทบาทหน้าที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประการที่สองเป็นตัวกำหนดและควบคุมสังคม ประการที่สาม บทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือในการ รวมตัวกันของลูกหลานและเป็นแหล่งรวมความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน ประการที่สี่ บทบาทหน้าที่ในการศึกษา ประการที่ ห้าบทบาทหน้าที่เป็นเครื่องให้ความเพลิดเพลินความสนุกสนาน กับคนในชุมชน และประการสุดท้ายเป็นการสร้างเอกลักษณ์ ให้แก่ท้องถิ่นของตน

2. การยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม เพราะพิธีกรรมการทำบุญการแต่งพาข้าวให้กับบรรพบุรุษนั้นปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ระลึกถึงท่านที่เลี้ยงดูเรามา เมื่อทำแล้วจะทำให้รู้สึกสบายใจและช่วยทำให้ อาการเจ็บป่วยดีขึ้น และการทำพิธีกรรม ยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในครอบครัวแล้วนอกจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยคุ้มครองแล้ว ยังมีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วคุ้มครอง จึงยังทำให้พิธีกรรมไม่หายไปและยังสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

3. การให้การศึกษา การแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณ เพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษที่เคยเลี้ยงดูเรามา ตอบแทนบุญคุณโดยการทำพิธีกรรมให้การแต่งพาข้าวให้กับพ่อแม่หรือญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งทั้ง 3 ด้านนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับรายงานการวิจัยของ ศุภลักษณ์ ใจวัง (ระบบออนไลน์) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การศึกษาโครงสร้างบทบาทหน้าที่และคุณค่าในพิธีกรรมของชาวไทเขิน สันป่าตอง เชียงใหม่ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่ปรากกฏในพิธีกรรมของชาวไทเขิน สันป่าตอง เชียงใหม่ ทางคติชนวิทยา

ทั้งหมด 4 ด้าน ให้ความเพลิดเพลินและคลายความคับข้องใจ ให้การศึกษายืนยัน ความสำคัญของพิธีกรรม และรักษาปทัสถานของสังคม

ดังนั้นพิธีกรรมการแต่งพาข้าวจึงมีความสำคัญต่อชาวตำบลยางโกลน ที่เป็นกลไกทางสังคมที่ใช้พิธีกรรมในการขัดเกลาบุคคลในครอบครัวในเรื่องของความสามัคคี ความกตัญญูรู้ต่อผู้มีพระคุณ และมีความเคารพนอบน้อมต่อผู้อาวุโส ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ยอมรับในสังคม รวมทั้งเป็นการหลีกเลี่ยงความขับข้องใจและคลายความกังวลใจของสมาชิกภายในครอบครัว ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพิธีกรรมการแต่งพาข้าว โดยมีจุดมุ่งหมาย 2 ข้อ คือ เพื่อศึกษาขั้นตอน และองค์ประกอบของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว และเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว ที่มีต่อชาวตำบลยางโกลน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนและองค์ประกอบของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว

1.1 ขั้นตอนของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว จะแบ่งได้ 2 กรณี คือจัดทำพิธีกรรมสำหรับที่บ้านและวัด ได้แก่ ขั้นตอนการจัดเตรียมของจัดทำพิธีกรรม ขั้นตอนการกล่าวทำพิธีกรรม และขั้นตอนรับพร (สำหรับวัด)

1.2 องค์ประกอบของพิธีกรรมการแต่งพาข้าว จะแบ่งได้ 2 กรณี คือจัดทำพิธีกรรมสำหรับที่บ้านและวัด ได้แก่ พิธีกรรมการแต่งพาข้าว ธูปเทียน ผู้กล่าวนำพิธีกรรม ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

2. บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรมการแต่งพาข้าวในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

พิธีกรรมการแต่งพาข้าว ของชาวตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบบทบาทหน้าที่ 3 บทบาทหน้าที่ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการให้ความเพลิดเพลิน ลดความกังวลใจ

พิธีกรรมการแต่งพาข้าวในตำบลยางโกลน อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก นั้น นอกจากจะจัดขึ้นในเทศกาลประจำปีแล้ว ยังประกอบพิธีขึ้นเมื่อสมาชิกในครอบครัวสุขภาพไม่ดี ไม่สบาย และฝันถึงบรรพบุรุษ การประกอบพิธีกรรมการแต่งพาข้าวเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้รู้สึกผ่อนคลายหายกังวลใจได้เป็นอย่างดี เพราะจากการสัมภาษณ์ของผู้เคยเข้าร่วมพิธีกรรมการแต่งพาข้าวนั้น พบว่า เกิดความรู้สึกสบายใจ คลายความกังวลใจ และสุขใจมากขึ้นหลังจากการได้เข้าร่วมหรือได้จัดพิธีกรรมการแต่งพาข้าว

2. บทบาทหน้าที่ในการยืนยันความสำคัญของพิธีกรรม จากการลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์ผู้ที่เคยเข้าร่วมพิธีกรรม และได้เข้าร่วมพิธีกรรมการแต่งพาข้าวในตำบลยางโกลน ด้วยนั้นผู้วิจัย พบว่า พิธีกรรมการแต่งพาข้าวยังคงมีอิทธิพลต่อคนในตำบลยางโกลนเป็นอย่างยิ่ง เพราะทุกครั้งที่จะมีการประกอบพิธีกรรมการแต่งพาข้าว จะมีการประชาสัมพันธ์ นัดหมายให้สมาชิกครอบครัวที่อยู่ห่างไกลได้เข้าร่วมพิธีกรรม ทั้งนี้เกิดจากการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัว ดังนั้นพิธีกรรมการแต่งพาข้าวถึงยังคง มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

3. บทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษา การแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณ พิธีกรรมการแต่งพาข้าว เป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญของชาวตำบลยางโกลน ซึ่งมีรูปแบบการจัดพิธีกรรมอย่างเป็นระเบียบแบบแผน ในขณะที่ประกอบพิธีกรรมนั้น ทำให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของครอบครัว มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และการสร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคีในครอบครัวทั้งยังแสดงให้เห็นความนอบน้อมต่อผู้อาวุโส ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะอันดี ที่ชาวตำบลยางโกลน ให้ความสำคัญ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา เจียพงษ์ อาจารย์ผู้สอนรายวิชา ภท. 393 ระเบียบวิจัยทางภาษาไทย ที่ได้สอนทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย และขอบคุณ คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้วิพากษ์โครงร่างงานวิจัยให้ข้อเสนอแนะปรับแก้ไขให้รายงานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาอาจารย์กฤษณา ชาญณรงค์ ที่ได้ตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะแก้ไขตลอดจนกำลังใจให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ลงนามใบอนุญาตขอลงพื้นที่ ขอขอบคุณผู้นำชาวตำบลยางโกลน ทั้ง 10 หมู่บ้าน ที่แนะนำผู้ให้สัมภาษณ์ที่ดี

ขอขอบคุณ ร.ต. สุวรรณชัย สุทธิสนิทพันธ์ และนางธนาสุทธิสนิทพันธ์ ที่อำนวยความสะดวกในการเดินทางจากอำเภอเมืองไปยังพื้นที่ที่วิจัย

ขอขอบคุณนายวิเชียรสุดแก้วและนางลำพองสุดแก้ว เอื้อเฟื้อสถานที่พักและทำอาหารให้รับประทานในขณะที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม

ขอขอบคุณนายทำนอง หิมโสภา พี่เลือกซื้อยานพาหนะในขณะที่ลงพื้นที่ภาคสนาม

ขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และบุคคลในครอบครัว ที่ให้ทุนทรัพย์ และกำลังใจในการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน ที่ให้ข้อมูลอย่างละเอียดและต้อนรับคณะผู้จัดทำอย่างดีโดยคิดเสมือนคณะผู้จัดทำเป็นลูกหลานในครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). **คติชาวบ้าน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. (2555). **เอกสารการสอนชุดวิชาวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย**.ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1. หน่วยที่2. สาขาวิชาศิลปศาสตร์,มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศุภลักษณ์ ใจวัง. **ศึกษาการศึกษาโครงสร้างบทบาทหน้าที่ และคุณค่าในพิธีกรรมของชาวไทเขิน สันป่าตอง เชียงใหม่.**รายงานสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาวิชาการนำเสนองานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 15. เข้าถึงได้จาก: http://gs.nsru.ac.th/files/ศุภลักษณ์ ใจวัง. pdf . (เมื่อวันที่:10 พฤษภาคม 2560).ม.ป.ป.

สารภี ขาวดี .(2548). ได้**การศึกษาวิเคราะห์พิธีกรรม การโจลมะม็วด : กรณีศึกษาจากชุมชนเขมร หมู่บ้านปรือเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์**. คณะศิลปศาสตร์.มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

นิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้าและนิยายจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮา : ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะตัวละคร

THAI TALE "KAEW NA MA"AND THE CHINESE ANNALS IMITATION NOVEL "JENG HONG HAO" : STUDYS TO COMPARE THE CHARACTERISTICS

พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : yangpatcharina@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งเปรียบเทียบลักษณะตัวละครจากนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้าและนิยายจีนแปลงเจ็งฮองเฮา ทั้งลักษณะรูปร่างหน้าตา อุปนิสัยของตัวละครเอกหญิง ตัวละครเอกชาย ตัวละครรองหญิงฝ่ายร้าย ตัวละครรองชายฝ่ายร้าย เพื่อผลการวิจัยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบส่วนที่เหมือนกัน คือ ลักษณะเด่นและอุปนิสัยของตัวละคร ได้แก่ ตัวละครเอกทั้งหญิงและชาย ตัวละครรองทั้งหญิงและชายฝ่ายร้าย ส่วนที่ต่างคือ จำนวนตัวละครรองหญิงฝ่ายร้ายที่เป็นชายาตัวละครเอกชายในเรื่องแก้วหน้ามีเพียงคนเดียว ส่วนเรื่องเจ็งฮองเฮามี 4 คน ตัวละครรองชายฝ่ายร้ายที่เป็นปรปักษ์กับตัวละครเอกหญิงในเรื่องแก้วหน้าม้าเป็นยักษ์ ส่วนเรื่องเจ็งฮองเฮาเป็นเต้าหยิน จึงอนุมานได้ว่า ผู้แต่งนวนิยายจีนเรื่องเจ็งฮองเฮาน่าจะได้รับอิทธิพลบางการสร้างตัวละครประการมาจากนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้า ส่วนที่ต่างน่าจะสืบมาจากเรื่องเจ็งฮองเฮามีเนื้อหาบางประการที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมแปลจีนเรื่องห้องสิน

คำสำคัญ : เจ็งฮองเฮา แก้วหน้าม้า อิทธิพล

Abstract

This research study aims to compare the characteristics of Kaew Na Ma" and that of "Jeng Hong Hao" including the physical appearances and characteristics of the female protagonists, the male protagonists, the female antagonists and the male antagonists in order to demonstrate that the contents of the Thai tale "Kaew Na Ma" influenced the composition of the Chinese literature "Jeng Hong Hao" written by a Thai author. The research results show that the main features and characteristics of the characters are as follows: regarding the female and male protagonists and the female and male antagonists, there is 2 difference; that is, there is only 1 female antagonist who is the wife of the male protagonist in "Kaew Na Ma" whereas there are 4 in "Jeng Hong Hao". The male antagonist who is the enemy of the female protagonist in "Kaew Na Ma" is a demon whereas his counterpart in "Jeng Hong Hao" is Tao Yin. It could, therefore, be assumed that the author of the Chinese Novel "Jeng Hong Hao" could have been influenced by the Thai tale of "Kaew Na Ma". The differences in some of the plots and contents of the two stories could be attributed to the influence of the Thai translations of the Chinese literary work "Hong Sin".

Keywords : Jeng Hong Hao Kaew Na Ma influence

บทนำ

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงโปรดเกล้าฯให้เจ้าพระยาพระคลัง(หน)เป็นผู้อำนวยการแปลวรรณกรรมพงศาวดารจีนเรื่องสามก๊ก และสมเด็จพระเจ้าหลานเธอกรมพระราชวังหลังกรมพระราชวังบวรสถานพิมุขทรงเป็นผู้อำนวยการแปล พงศาวดารจีนอีกเรื่องหนึ่งคือไซ่ฮั่น ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการแปลเรื่องเลียดก๊กและห้องสินเพิ่มเติม ซึ่งคณะผู้แปลและเรียบเรียง ได้แก่ กรมหมื่นนเรศโยธี

เจ้าพระยายมราช เจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ พระยาโชฎึกราชเศรษฐี จมื่นไวยวรนาท หลวงลิขิตปรีชา หลวงวิเชียรปรีชา หลวงญาณปรีชา ขุนมหาสิทธิโวหาร พระทองสื่อ นายจ่าเรศ นายเล่ห์อาวุธ

สิ่งที่น่าสนใจก็คือวรรณกรรมพงศาวดารจีนเรื่องเลียดก๊กมีตัวละครหญิงชื่อจงลีฉุนเป็นสตรีที่มีรูปร่างหน้าตาไม่งดงาม แต่เฉลียวฉลาด เธออาจหาญที่จะเข้าไปขอตำแหน่งภรรยาหลวงจากพระเจ้าอุยอ่องแห่งเมืองเจ๋ ภายหลังพระเจ้าอุยอ่องยอมรับนางจงลีฉุนเป็นภรรยาหลวงเพราะเห็นว่าเป็นผู้หญิงที่มีสติปัญญา บทบาทของนางจงลีฉุนในเลียดก๊กมีอิทธิพลต่อสุนทรภู่ในการจินตนาการสร้างตัวละครหญิงคือ นางวาสีในเรื่องพระอภัยมณี เป็นหญิงสาวที่หน้าตาไม่งดงาม แต่มีสติปัญญาสามารถช่วยพระอภัยมณีกำจัดอุศเรน โดยวิธีพูดให้อุศเรนโกรธจนกระอักเลือดตาย

ปีพ.ศ.2475 ป.ร.(นามแฝง) แต่งนวนิยายจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮาเลียนแบบวรรณกรรมพงศาวดารจีน ถาวร สิกขโกศล(2550,หน้าปกหลัง) อธิบายที่มาของเรื่องเจ็งฮองเฮาว่าเรื่องเจ็งฮองเฮาและชั่นบ้อเหมาเป็นนิยายอิงพงศาวดารจีนที่คนไทยแต่งได้สนุกไม่น้อยกว่าเรื่องที่แปลจากภาษาจีนอย่างสามก๊ก...ซึ่งนิยายจีนที่ขายดีที่สุดในสมัยนั้นไม่ใช่นิยายอิงพงศาวดารจีนที่เคยพิมพ์มาแล้ว หากแต่เป็นนิยายทำนองจักร ๆ วงศ์ ๆ ได้แก่ เจ็งฮองเฮา อันเป็นเรื่องความเก่งกล้าสามารถของนางเอก คือ เจ็งฮองเฮามีรูปร่างอัปลักษณ์ หน้าดำ แต่รบเก่ง เป็นลูกศิษย์อาจารย์ผู้วิเศษ ภายหลังสามารถถอดรูปได้

วิเชียร เกษประทุม (2551) อธิบายที่มาของเรื่องแก้วหน้าม้าว่า เป็นนิทานพื้นบ้านของไทยที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน จัดเป็นนิทานปรัมปราที่มีเนื้อเรื่องซึ่งคนรุ่นใหม่อาจไม่เคยได้ยินได้ฟัง อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏชัดเจนว่า ผู้แต่งคนแรกคือใคร แต่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนครั้งแรกว่า กรมหลวงภูวเนตรนรินทรฤทธิ์เป็นผู้เรียบเรียงเป็นบทละครนอก โดยแก้วหน้าม้ามีตัวละครเอกฝ่ายหญิงหน้าตาเหมือนม้า บุคลิกภาพไม่เรียบร้อย แต่มีความสามารถในการสู้รบถ้าพิจารณาจากบุคลิกลักษณะความสามารถ การดำเนินชีวิตของแก้วหน้าม้าจะมีความคล้ายคลึงกับตัวละครเอกหญิงในเรื่องเจ็งฮองเฮามาก อีกทั้งยังมีผู้วิเคราะห์ว่า เรื่องเจ็งฮองเฮา มีเนื้อเรื่องคล้ายนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไทยอีกด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีจุดประสงค์ที่จะวิเคราะห์ว่า นิยายจีนแปลงเจ็งฮองเฮานั้นนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนห้องสิน เลียดก๊กแล้ว สันนิษฐานว่าน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากเนื้อหาของนิทานที่มีเนื้อเรื่องทำนองจักร ๆ วงศ์ ๆ ของไทย โดยเฉพาะเรื่องแก้วหน้าม้าอีกด้วย เพราะมีเนื้อเรื่องบางส่วนที่คล้ายกันมาก ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบตัวละครในเรื่องแก้วหน้าม้ากับเจ็งฮองเฮา เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาของวรรณกรรมประเภทนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้านั้นมีอิทธิพลต่อการแต่งวรรณกรรมจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮา

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย (Purpose of the Study)

เปรียบเทียบตัวละครในนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้ากับตัวละครในวรรณกรรมจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮา

ขอบเขตของการวิจัย (Scope of the Study)

1. เล่าเรื่องแก้วหน้าม้า เรียบเรียง โดยวิเชียร เกษประทุม
2. วรรณกรรมแปลงจีน เรื่อง เจ็งฮองเฮา แต่งโดยผู้ใช้นามปากกา ป.ร.

กรอบแนวคิด

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553) อธิบายไว้ในหนังสือ “ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ วรรณคดีเปรียบเทียบ : กระบวนทัศน์และวิธีการ ” เกี่ยวกับอิทธิพลของวรรณกรรมต่างเชื้อชาติที่มีต่อกัน ซึ่งสรุปความได้ว่านักวรรณคดีชาวสเปนจัดรูปแบบของระเบียบวิธีศึกษาวรรณคดีข้ามชาติข้ามภาษาเป็น 3 รูปแบบ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือรูปแบบที่เรียกว่า ความสัมพันธ์กันในแง่ที่มาคือแหล่งข้อมูลการแต่ง และอิทธิพลที่มีต่อกันในด้านต่างๆ เพราะมีแหล่งกำเนิดมาจากวัฒนธรรมเดียวกัน หรือเป็นเพราะวรรณคดีเรื่องหนึ่งได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีเรื่องอื่น หรือนักเขียนคนอื่นซึ่งต่างวัฒนธรรมหรือต่างชาติ วิธีการศึกษาจึงเป็นแนวประวัติศาสตร์หรือเป็นการศึกษาเชิงประวัติที่มาอิทธิพล

วรรณกรรมประเภทนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้าที่มีอิทธิพลต่อการแต่งนิยายจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮาที่เขียนโดยคนไทยใช้นามปากกาป.ร.(นามจริงประกอบ โชประการ) น่าจะสอดคล้องกับหลักการของรูปแบบแรกที่ตรีศิลป์ บุญขจรอธิบายว่าวรรณคดีเรื่องหนึ่งได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีเรื่องอื่น หรือนักเขียนคนอื่นซึ่งต่างวัฒนธรรมหรือต่างชาติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยายจีนแปลง หมายถึง นิยายจีนที่แต่งโดยคนไทย ซึ่งมีการเลียนแบบหรือดัดแปลงเนื้อหาบางประการจากวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากเนื้อหาวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่องเลียดก๊กและห้องสิน
2. ศึกษาข้อมูลจากเนื้อหานิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้า
3. ศึกษาข้อมูลจากเนื้อหาวรรณกรรมจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮา
4. การเปรียบเทียบลักษณะตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้ากับลักษณะตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮา

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมประเภทนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้ากับวรรณกรรมจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮา พบว่าลักษณะตัวละครเด่น ๆ ในเรื่องทั้งสองก็มีลักษณะร่วมบางประการที่คล้ายกัน ดังรายละเอียดของข้อมูลที่จะวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนและต่างต่อไปนี้

วิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบลักษณะเด่นของรูปร่างหน้าตาและอุปนิสัยตัวละคร

1. ลักษณะตัวละครเอกฝ่ายหญิง

1.1 เรื่องแก้วหน้าม้า ได้แก่ มณีรัตนาหรือแก้วหน้าม้า

รูปร่างหน้าตา แก้วหน้าม้ามีหน้าเหมือนม้าจึงดูน่าเกลียดมาแต่กำเนิด ภายหลังฤาษีสอนเวทมนต์ที่ถอดรูปหน้าม้าออกแล้วนางกลายเป็นหญิงสาวที่รูปร่างหน้าตางดงาม

อุปนิสัย กล้าหาญ ซื่อสัตย์ จริงใจ จงรักภักดีต่อสามีและบ้านเมือง มีเมตตาให้อภัยคนที่ทำผิด

ความสามารถ แก้วหน้าม้ามีฤาษีเป็นอาจารย์สอนวิชาการต่อสู้ สอนเวทมนต์ทำให้เสกเรือเหาะที่นั่งแล้วลอยไปในอากาศได้ สอนเวทมนต์ที่ทำให้ถอดหน้าม้าออกได้ ทำให้แปลงกายเป็นชายได้ สอนเวทมนต์ที่เสกให้มีอาวุธได้ มอบมีดโต้กายสิทธิ์ให้เป็นอาวุธประจำตัว

ความเป็นมา เป็นหญิงสาวชาวบ้าน

1.2 เรื่องเจ็งฮองเฮา ได้แก่ เจ็งฮองเฮา

รูปร่างหน้าตา รูปร่างใหญ่โต ผิวดำ หน้าตาน่าเกลียดมาแต่กำเนิด ภายหลังเมื่อพ้นคำสาป ก็มีเซียนหญิงมาสอนเวทมนต์ที่ทำให้ถอดรูปที่อัปลักษณ์ออก ทำให้เจ็งฮองเฮากลับกลายร่างเป็นหญิงสาวที่งดงาม

อุปนิสัย กล้าหาญ จริงใจ จงรักภักดีต่อสามีและบ้านเมือง ซื่อตรง มีเมตตาให้อภัยคนที่ทำผิด แต่ใจร้อน

ความสามารถ โหง้วเซียน 5 พี่น้องและอาจารย์ลีชัวเล่าบ๊อเป็นอาจารย์สอนวิชาการต่อสู้ สอนเวทมนต์ ทำให้เหาะไปในอากาศได้ ดำดินได้ หายตัวได้ สอนเวทมนต์ ให้อาวุธวิเศษไว้ใช้ ได้แก่ ถ้วย ป้ายทอง ปอเกี๋ยม หมวก รองเท้า ทวน กระบอง กระบี่ เกาทัณฑ์ ไข่มุก เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า สอนวิชาตำราพิชัยสงคราม

ความเป็นมา เจ็งฮองเฮา คือ ดาวเหมาตวนแชบนสวรรค์ลงมาจุติเพื่อปราบยุคเข็ญแผ่นดินลบล้างความผิดที่ทำขณะที่อยู่บนสวรรค์ เกิดเป็นหญิงสาวชาวบ้านที่มีฐานะค่อนข้างร่ำรวย

จากข้อมูลการเปรียบเทียบลักษณะตัวละครเอกหญิงทั้งสองเรื่องในส่วนที่เหมือนกันคือ ตัวละครเอกหญิงทั้งสองคนมีรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์แต่กำเนิด แต่ภายหลังมีผู้วิเศษสอนเวทมนต์คาถา ทั้งช่วยให้ถอดรูปที่อัปลักษณ์ออกไป กลายเป็นหญิงสาวรูปร่างหน้าตางดงาม มีอุปนิสัยคล้ายคลึงกัน คือ เป็นคนดีมีเมตตา ซื่อสัตย์ กล้าหาญ จงรักภักดีต่อสามีและบ้านเมือง แต่ค่อนข้างใจร้อน จะต่างกันที่ผู้วิเศษในเรื่องแก้วหน้าม้าเป็นฤาษีตามขนบของแต่งวรรณกรรมจักร ๆ วงศ์ ๆของไทย ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของอินเดีย แต่เจ็งฮองเฮามีอาจารย์เป็นเซียนหญิงและมีการกล่าวว่า เซียนหญิงนั้นได้มอบของวิเศษให้เจ็งฮองเฮาอย่างมากมายนับสิบชิ้น ในส่วนนี้สันนิษฐานว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่องห้องสิน ซึ่งเป็นวรรณกรรมจีนที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับการทำสงครามกันระหว่างเมืองสองเมือง โดยมีเซียนและเต้าหยินเข้ามามีบทบาทช่วยแต่ละฝ่ายสู้รบกับฝ่ายตรงข้าม เซียนจะมาช่วยฝ่ายพระเจ้าบุ๋นอ๋องแห่งราชวงศ์โจว ส่วนเต้าหยินมาช่วยพระเจ้าติวอ๋องแห่งราชวงศ์ซ่าง ทั้งตัวละครในเรื่องนี้ก็จะมีอาวุธวิเศษมากมายหลายชนิดที่นำมาใช้ในการทำสงครามด้วยเช่นกัน

ความแตกต่างอีกประการก็คือ ความเป็นมาของเจ็งฮองเฮา คือ ดาวเหมาตวนแชบนสวรรค์ลงมาจุติเพื่อปราบยุคเข็ญแผ่นดินเพื่อลบล้างความผิดที่ก่อไว้ขณะที่อยู่บนสวรรค์ ซึ่งสะท้อนความเชื่อของชาวจีนที่มักปรากฏในวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนว่า บุคคลที่มีความสามารถเป็นพิเศษเหนือคนทั่วไป มักเป็นเทพประจำดวงดาวต่าง ๆ ลงมาจุติ ดังนั้นเจ็งฮองเฮาจึงมีความสามารถพิเศษเหนือมนุษย์มากกว่าแก้วหน้าม้า ส่วนแก้วหน้าม้าไม่มีการกล่าวอ้างว่าเป็นเทพธิดาลงมาจุติ อาจเป็นเพราะในวัฒนธรรมไทยไม่ปรากฏความเชื่อเช่นนี้ก็เป็นได้

2. ลักษณะตัวละครเอกฝ่ายชาย

2.1 เรื่องแก้วหน้าม้า ได้แก่ พระปิ่นทอง

รูปร่างหน้าตา เป็นชายหนุ่มรูปร่างหน้าตาดี

อุปนิสัย เป็นชายหนุ่มเจ้าชู้ ชอบผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตางดงาม ค่อนข้างขี้ขลาด ไม่กล้าออกไปทำศึกสงคราม ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ หูเบา

ความสามารถ ไม่มีการกล่าวถึงว่ามีความสามารถอะไรเป็นพิเศษ

ความเป็นมา เป็นโอรสของท้าวภูวดลแห่งมิถิลานคร

2.2 เรื่องเจ็งฮองเฮา ได้แก่ พระเจ้าชีซวนอ๋อง

รูปร่างหน้าตา เป็นชายหนุ่มรูปร่างหน้าตาดี

อุปนิสัย เป็นชายหนุ่มเจ้าชู้ชอบผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตางดงาม ค่อนข้างขี้ขลาด ไม่กล้าออกไปทำศึกสงคราม ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ หูเบา

ความสามารถ ไม่มีการกล่าวถึงว่ามีความสามารถพิเศษ

ความเป็นมา เป็นฮ่องเต้ครองเมืองชีก๊ก

จากข้อมูลการเปรียบเทียบลักษณะตัวละครเอกชายทั้งสองเรื่องในส่วนที่เหมือนกันคือ ตัวละครเอกชายเป็นชายหนุ่มรูปร่างหน้าตาดี มีวาสนาเป็นผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมือง ชมชอบผู้หญิงรูปร่างหน้าตาสวย เป็นชายที่มีอุปนิสัยเจ้าชู้ จึงมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน ค่อนข้างหูเบา ขี้ขลาด ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ ไม่มีความสามารถอะไรเป็นพิเศษในการสู้รบหรือการทำสงคราม

3. ลักษณะตัวละครรองฝ่ายหญิง

3.1 เรื่องแก้วหน้าม้า ได้แก่ นางทัศมาลี

รูปร่างหน้าตา เป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม

อุปนิสัย ขี้อิจฉา มีเล่ห์เหลี่ยม

ความสามารถ ไม่มีการกล่าวถึงว่ามีความสามารถพิเศษ

ความเป็นมา เป็นพระธิดาเจ้าเมืองโรมวิถี

3.2 เรื่องเจ็งฮองเฮา ได้แก่ สนมของพระเจ้าชีซวนอ๋อง ได้แก่ เตียตังเกง เตียวน่ำเกง นางกอไซเกง แฮกุยฮุย

รูปร่างหน้าตา เป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม

อุปนิสัย หยิ่งทะนง ขี้อิจฉา มีเล่ห์เหลี่ยมมาก ใจคอโหดร้าย

ความสามารถ ไม่มีการกล่าวถึงว่ามีความสามารถพิเศษ

ความเป็นมา เป็นพระธิดาต่างเมืองบ้าง เป็นธิดาของขุนนางบ้าง

จากข้อมูลการเปรียบเทียบลักษณะตัวละครรองหญิงฝ่ายร้ายทั้งสองเรื่องในส่วนที่เหมือนกัน คือ ตัวละครรองหญิงทั้งสองเรื่องมีรูปร่างหน้าตางดงาม แต่ขี้อิจฉา มีเล่ห์เหลี่ยม ไม่มีความสามารถพิเศษ ในส่วนที่ต่างกันก็คือ ตัวละครรองหญิงฝ่ายร้ายที่เป็นภรรยารองของตัวละครเอกชายเรื่องแก้วหน้าม้าจะมีคนเดียว และไม่โหดร้ายเท่ากับตัวละครรองหญิงฝ่ายร้ายในเรื่องเจ็งฮองเฮาซึ่งมีหลายคน

4. ลักษณะตัวละครรองฝ่ายชาย

4.1 เรื่องแก้วหน้าม้า ได้แก่ ยักษ์พาลราช ยักษ์ประกายมาศ ยักษ์ประกายกรด

รูปร่างหน้าตา ไม่เหมือนมนุษย์ มีหน้าตาดุร้ายเพราะเป็นยักษ์

อุปนิสัย อาฆาตพยาบาทคนที่ทำร้ายพวกพ้องของตน ดุร้าย ทะนงในฝีมือ รักพวกพ้อง

ความสามารถ ยักษ์พาลราชเนื้อหาไม่ได้กล่าวถึงความสามารถ
ยักษ์ประกายมาศ มีคาถาอาคม อยู่ยงคงกระพันฟันไม่เข้า
ยักษ์ประกายกรด มีคาถาอาคม มีศรวิเศษ อยู่ยงคงกระพันฟันไม่เข้า

ความเป็นมา เป็นยักษ์

4.2 เรื่องเจ็งฮองเฮา ได้แก่ เต้าหยิน 3 คนคือ เล่าลกเต้าหยิน ปวยปวดเต้าหยิน โฮ้วโหวเต้าหยิน

รูปร่างหน้าตา เป็นชายที่มีรูปร่างหน้าตาค่อนข้างอัปลักษณ์

อุปนิสัย หยิ่งทะนง มีเล่ห์เหลี่ยมมาก ใจคอโหดร้าย มักมากในกาม

ความสามารถ มีเวทมนต์คาถา มีของวิเศษหลายชนิด เหาะได้

ความเป็นมา ปวยปวดเต้าหยินกลายร่างมาจากปีศาจเสือดาว
เล่าลกเต้าหยินหยิน กลายร่าง มาจากปีศาจกวาง
โฮ้วโหวเต้าหยิน กลายร่าง มาจากปีศาจแมงมุม

จากข้อมูลการเปรียบเทียบลักษณะตัวละครรองชายฝ่ายร้ายทั้งสองเรื่องเหมือนกันคือ ตัวละครรองชายฝ่ายร้ายทั้งสองเรื่องมีรูปร่างหน้าตาดุร้าย หยิ่งทะนง มีเล่ห์เหลี่ยมมาก ใจคอโหดร้าย มีความสามารถพิเศษ คือ เหาะได้ มีเวทมนต์คาถา มีของวิเศษ ในส่วนที่ต่างกันคือตัวละครรองชายฝ่ายร้ายเรื่องเจ็งฮองเฮาเป็นเต้าหยิน ซึ่งผู้แต่งน่าจะได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่องห้องสิน ซึ่งเป็นวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำสงครามกันระหว่างพระเจ้าบุ๋นอ๋องแห่งราชวงศ์โจวกับกองทัพของพระเจ้าติวอ๋องแห่งราชวงศ์ซาง ทั้งสองกองทัพจะมีเทพเซียนและเต้าหยินมาช่วยสู้รบ โดยเทพเซียนจะช่วยฝ่ายกองทัพพระเจ้าบุ๋นอ๋อง ส่วนเต้าหยินจะช่วยฝ่ายกองทัพพระเจ้าติวอ๋อง ส่วนตัวละครรองชายฝ่ายร้ายเรื่องแก้วหน้าม้าเป็นยักษ์ เป็นลักษณะตัวละครแบบฉบับตามแบบขนบการแต่งนิทานไทยที่ตัวละครฝ่ายร้ายมักเป็นยักษ์หรือภูตผีปีศาจ เช่น พระอภัยมณี พระรถเมรี สังข์ทอง พิกุลทอง เป็นต้น

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้างต้นสะท้อนเห็นได้ว่า ลักษณะตัวละครของนวนิยายเรื่องเจ็งฮองเฮาและลักษณะตัวละครของนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้ามีความเหมือนกันบางประการอย่างเด่นชัดดังนี้

ลักษณะตัวละครเอกหญิงที่รูปร่างหน้าตาไม่งดงามมาแต่กำเนิด แต่ภายหลังมีเวทมนต์คาถาที่เหนือธรรมชาติมาทำให้มีการเปลี่ยนแปลงกลับกลายเป็นหญิงสาวที่รูปร่างหน้าตางดงาม ด้านอุปนิสัยมีความเหมือนกัน คือ จิตใจกล้าหาญ ซื่อสัตย์ จริงใจ จงรักภักดีต่อสามีและบ้านเมือง มีเมตตาให้อภัยคนที่ทำผิด ด้านความสามารถพิเศษ ต่างก็มีเวทมนต์คาถา สามารถเป็นแม่ทัพนำทัพไปสู้รบกับข้าศึกศัตรู ส่วนด้านที่ต่างกัน ได้แก่ ไม่มีการกล่าวถึงความเป็นมาของแก้วหน้าม้า แต่มีการกล่าวถึงความเป็นมาของเจ็งฮองเฮาว่า คือ ดาวเหมาตวนแชบนสวรรค์ลงมาจุติเพื่อปราบยุคเข็ญแผ่นดินลบล้างความผิดที่ทำขณะที่อยู่บนสวรรค์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการแต่งวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีน ที่มักมีการกล่าวถึงความเป็นมาของตัวละครเอกว่าเป็นใครลงมาจุติบนโลกมนุษย์ อาวุธของแก้วหน้าม้าคือ มีดโต้ และเรือเหาะ อาวุธของเจ็งฮองเฮามีหลากหลายชนิดกว่าแก้วหน้าม้า เช่น ถ้วย ป้ายทอง ปอเกี๋ยม หมวก รองเท้า ทวน กระบอง กระบี่ เกาทัณฑ์ ไข่มุก เครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า ตำราพิชัยสงคราม ตัวละครเจ็งฮองเฮาจะมีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์พิสดารมากกว่าแก้วหน้าม้า ลักษณะเช่นนี้เป็นไปตามรูปแบบที่ผู้แต่งน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนห้องสิน ความต่างอีกประการหนึ่งก็คือ อาจารย์ของแก้วหน้าม้าเป็นฤาษี แต่อาจารย์ของเจ็งฮองเฮาเป็นเซียน

ลักษณะตัวละครเอกชาย มีความเหมือนกันบางประการอย่างเด่นชัด ได้แก่ ลักษณะตัวละครเอกชายรูปร่างหน้าตาดี มีอุปนิสัย ขี้ขลาด หูเบา ไม่ค่อยมีความรับผิดชอบ เจ้าชู้ ชอบผู้หญิงที่รูปร่างหน้าตางดงาม แม้เป็นชนชั้นปกครอง แต่ไม่มีความสามารถในการสู้รบ ไม่ปรากฏส่วนที่ต่างอย่างชัดเจน

ลักษณะตัวละครรองหญิงฝ่ายร้าย มีความเหมือนกันบางประการอย่างเด่นชัด ได้แก่ เป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างหน้าตางดงาม ขี้อิจฉา มีเล่ห์เหลี่ยม ส่วนที่ต่างกันคือ เรื่องแก้วหน้าม้า คือ ตัวละครรองหญิงฝ่ายร้ายที่เป็นภรรยารองของตัวละครเอกชายจะมีเพียงคนเดียว ไม่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ส่วนเรื่องเจ็งฮองเฮามีหลายคนและนิสัยใจคอโหดร้าย อีกทั้งมีความสามารถพิเศษด้วยมีเวทมนต์คาถาและอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์

ลักษณะตัวละครรองชายฝ่ายร้าย มีความเหมือนกันบางประการอย่างเด่นชัด ได้แก่ ตัวละครรองชายฝ่ายร้ายทั้งสองเรื่องมี 3 ตัว เป็นตัวละครที่มีเวทมนต์คาถา มีของวิเศษหลายชนิด มีความหยิ่งทะนง ดุร้าย รูปร่างหน้าตาน่ากลัวส่วนที่ต่างกัน ได้แก่ เรื่องแก้วหน้าม้าเป็นยักษ์ เรื่องเจ็งฮองเฮาเป็นเต้าหยิน

จากข้อมูลข้างต้นลักษณะตัวละครทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น จะมีลักษณะที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ จึงอนุมานได้ว่าผู้แต่งนิยายจีนแปลงเรื่องเจ็งฮองเฮาน่าจะได้รับอิทธิพลวิธีการสร้างตัวละครจากนิทานไทยเรื่องแก้วหน้าม้า

ส่วนที่ทำให้เรื่องเจ็งฮองเฮามีความแตกต่างจากเรื่องแก้วหน้าม้า คือ รายละเอียดปลีกย่อยที่ช่วยเพิ่มความสนุกสนานตื่นเต้น ทำให้เนื้อเรื่องน่าติดตามอ่านยิ่งขึ้นตามขนบการแต่งวรรณกรรมจีน ดังเช่นการมีลักษณะตัวละครที่เป็นเซียน เป็นเต้าหยิน หรือวิธีการที่ตัวละครมีอาวุธวิเศษชนิดต่าง ๆ เช่น หมวก เสื้อ ย่าม แส้ ดวงแก้ว ผ้ายันต์ กระพรวน กระบี่ น้ำเต้า เข็ม ถุง เป็นต้น รวมทั้งการสะท้อนความเชื่อเรื่องเทพประจำดวงดาวต่าง ๆ ลงมาจุติเป็นมนุษย์เพื่อดับยุคเข็ญแผ่นดิน ทั้งนี้สันนิษฐานว่ารายละเอียดปลีกย่อยที่ต่างกันเหล่านี้ เพราะผู้แต่งเรื่องเจ็งฮองเฮาน่าจะได้รับอิทธิพลจากเนื้อหาในวรรณกรรมแปลพงศาวดารจีนเรื่องห้องสินด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เอกสารอ้างอิง

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2553). **ด้วยแสงแห่งวรรณคดีเปรียบเทียบ วรรณคดีเปรียบเทียบไทย.**กรุงเทพฯ : ศูนย์วรรณคดีศึกษา คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถาวร สิกขโกศล(2550). **เจ็งฮองเฮา.** เล่มที่ 1-4. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

ปร.(นามแฝงของประกอบ โชประการ).(2550). **เจ็งฮองเฮา.** เล่มที่ 1-4. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2531).**อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิเชียร เกษประทุม.(2551).**เล่าเรื่องแก้วหน้าม้า.**กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

สี่ว์จ้งหลิน. (2506). **ห้องสินสถาปนาเทวดาจีน.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์

อุทัย สินธุสาร.(2521). **สารานุกรมไทย.เล่มที่ 5.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อาศรมศิลป์และศาสตร์.

อุทัย สินธุสาร.(2533). **สารานุกรมไทย.เล่มที่ 10**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อาศรมศิลป์และศาสตร์.

การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการสร้างเสริมพลังชุมชนของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญ จังหวัดปทุมธานี

MAINTAINING THE CULTURAL IDENTITY AND COMMUNITY EMPOWERMENT OF THAI-MON OF PATHUMTHANI CONFEDERATION

น้ำผึ้ง พลับนิล
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร
corresponding author email : namphung.p@bu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้นำเสนอถึงความตระหนักในปัญหาการสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญ ที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของคนที่มีใจรักและหวงแหนวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ทำการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรม แสวงหาพื้นที่ยืนท่ามกลางสังคมที่มีความหลากหลายผ่านกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ความสำนึกทางชาติพันธุ์ ความร่วมมือ กระบวนการก่อตั้งกลุ่ม ตลอดจนกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี เกิดขึ้นจากความพร้อมใจกันของคนในกลุ่ม (Harmony) ซึ่งเป็นคนที่นิยามว่าตนเองเป็นคนมอญ เป็นลูกหลานคนมอญ ทำให้เกิดพลังความร่วมมือร่วมใจ เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกันและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในกลุ่ม ซึ่งเป็นพลังชุมชน (Empowerment) ที่เห็นได้ชัดเมื่อกลุ่มคนที่หลากหลายมาทำกิจกรรมร่วมกัน และสร้างปฏิสัมพันธ์กัน ยิ่งนานวันก็ยิ่งมีความสนิทสนมกลมเกลียว จนสามารถพึ่งตนเองได้แบบพึ่งพิงอิงกันของคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน

คำสำคัญ : กลุ่มชาติพันธุ์มอญ การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และการเสริมสร้างพลังชุมชน

Abstract

The awareness of losing Mon ethnic identity has created the people integration; who appreciate and cherish their ancestors' culture. They maintain and recover their own culture; by doing many cultural identity activities for the acceptance in this society nowadays. The consciousness of Thai-Mon's cultural identity in Pathumthani confederation, and their own internal activities are from being united among the people in the group; who define themselves as a Mon and a Mon descendant. This ethnic consciousness is caused the cooperation, the connection and the collaboration of each other among the group, which turn to be the community empowerment. It show very clearly when the various groups of people are working together. The way they connected day by day, making their relationship are more close and being support each other as the same ethnic group.

Keywords : mon maintaining the cultural identity community empowerment

บทนำ

สังคมไทยมีลักษณะเป็นพหุสังคมที่เกิดจากการผสมกลมกลืนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในรัฐชาติไทย ชาวมอญเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประชาชนในสังคมไทย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีพบว่ามอญ

(Mon) เป็นชนชาติที่เจริญรุ่งเรืองและมีบทบาทมากที่สุดในการถ่ายทอดอารยธรรมอินเดียให้แก่ชนชาติอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย พม่า และลาว แต่เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์กลับพบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญและชาวพม่ามีลักษณะลุ่ม ๆ ดอน ๆ เสมอมา และเมื่อใดก็ตามที่ความสัมพันธ์ตกอยู่ในสถานการณ์อันเลวร้าย ผลที่เกิดตามมาคือ การอพยพของชาวมอญจำนวนมากเข้าสู่ประเทศไทย นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

จากการศึกษาเรื่องชาวมอญ ในประเทศไทยของ สุภรณ์ โอเจริญ เมื่อปี พ.ศ. 2518-2519 พบว่า ชาวมอญที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในยุคแรก ๆ ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากรัฐไทย รวมถึงได้รับสิทธิและบทบาทอย่างเท่าเทียมในสังคมไทย จึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมไทยได้ ซึ่งนำไปสู่การผสมกลมกลืนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยและกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ

เมื่อพิจารณาในแง่ประวัติศาสตร์ของจังหวัดปทุมธานีพบว่า ปทุมธานีเป็นจังหวัดที่มีประชากรมอญอาศัยอยู่มากที่สุด (พระครูปทุมธรรมรัต อาทิตฺโต, 2539, น. 21) โดยชาวมอญกระจัดกระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ตามประวัติความเป็นมาพบว่ามีการอพยพของครอบครัวมอญมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดปทุมธานีหรือบ้านสามโคก (ชื่อเดิม) ถึง 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2202 มังนันทมิตรได้กวาดต้อนครอบครัวมอญเมืองเมาะตะมะ อพยพหนีภัยจากศึกพม่า เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวมอญเหล่านั้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี ชาวมอญได้อพยพหนีพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอีกเป็นครั้งที่ 2 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่บ้านสามโคกอีก และครั้งที่ 3 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ก็ได้มีการอพยพชาวมอญครั้งใหญ่จากเมืองเมาะตะมะเข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า "มอญใหญ่" พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญบางส่วนตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคกอีกเช่นเดียวกัน จากชุมชนขนาดเล็กบ้านสามโคกจึงกลายเป็นเมืองสามโคกที่มีการขยายตัวเป็นชุมชนใหญ่ มีการสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ รวมทั้งมีการปฏิบัติพิธีกรรม ประเพณีและการละเล่นตามแบบฉบับของชาวมอญสืบทอดเรื่อยมา

อย่างไรก็ตาม ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วได้ทำให้ชาวมอญปทุมธานีมีการเปลี่ยนแปลงไป จากการศึกษาของเรื่องเอกลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญจังหวัดปทุมธานีของพัลลภ สุริยกุล ณ อยุธยา (2542) พบว่า ในอดีตชาวมอญปทุมธานีส่วนใหญ่สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นมอญไว้ได้อย่างดี เนื่องจากการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและค่อนข้างโดดเดี่ยวจากสังคมภายนอก แต่ต่อมาเมื่อต้องติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ประกอบกับนโยบายของรัฐชาติที่ต้องการสร้างความเป็นไทย ความเป็นหนึ่งเดียวแห่งรัฐชาติ ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมหลายอย่างของชาวมอญถูกกลืนกลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการศึกษาที่ทำให้ต้องใช้ภาษาไทยเท่านั้น ภาษามอญและวัฒนธรรมมอญจึงค่อย ๆ เสื่อมไป มอญบางกลุ่มในปัจจุบันจึงไม่สามารถพูดและเขียนภาษามอญได้

นอกจากนี้ ด้วยความที่จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดปริมณฑลอยู่ใกล้ศูนย์กลางความเจริญอย่างกรุงเทพมหานครก็มีผลทำให้สภาพทางสังคมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานีมีการเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่เป็นสังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมืองมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากภาคเกษตรกรรมเป็นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการขยายตัวของประชากรและชุมชน มีการเกิดขึ้นอย่างหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรม สถานศึกษาและหมู่บ้านจัดสรร อันนำมาซึ่งการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนที่ทำให้วัฒนธรรมชาวมอญปทุมธานีเกิดการผสมผสานและกลืนกลาย จนบางอย่างครั้งมิอาจจำแนกได้

ความตระหนักในปัญหาและความรู้สึกสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มคนไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานีทำการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนเอง เพื่อแสวงหาพื้นที่ทางวัฒนธรรมของกลุ่มในสังคมที่มีความหลากหลาย ด้วยกระบวนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมสนับสนุน เผยแพร่ และสร้างสรรค์วัฒนธรรมมอญผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชนทางวิชาการ เช่น การจัดประชุมวิชาการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การจัดพิมพ์เอกสารและหนังสือทางวิชาการออกมาเป็นจำนวนมาก หรือแม้แต่การตื่นตัวศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของปัญญาชน นักวิชาการ ตลอดจนการจัดกิจกรรม

อนุรักษ์วัฒนธรรม อาทิ การจัดงานรวมใจไทยรามัญของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมและให้ความรู้แก่ผู้สนใจ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ผู้คนเริ่มตื่นตัวในเรื่องของการสูญเสียสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม นับเป็นความสามารถของกลุ่มชาติพันธุ์มอญและชุมชนมอญปทุมธานีที่มีความตื่นตัวในการค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของท้องถิ่น และธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตนเอง โดยใช้สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีเป็นเครื่องมือสำคัญในการรวมพลังของคนผู้ที่มีใจรักท้องถิ่น ทำให้เกิดสำนึกร่วม ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมมือกันในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมสนับสนุน เผยแพร่และสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวมอญปทุมธานี ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้แก่คนในชุมชนและชุมชนอื่นที่สนใจ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งศึกษาพัฒนาการของวัฒนธรรมชุมชนมอญจังหวัดปทุมธานี ตลอดจนศึกษากิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี และศึกษาการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับเสริมสร้างพลังชุมชน โดยใช้แนวคิดด้านมานุษยวิทยาและพัฒนาชุมขนเป็นแนวทางในการวิจัยและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งภาพรวมของชุมชนและศึกษาแบบเจาะลึก ดังนั้นพื้นที่ในการทำการวิจัยเชิงคุณภาพจึงต้องพิจารณาเลือกพื้นที่การศึกษาที่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งมีการเคลื่อนไหวของกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อทำให้ปัญหาของชุมชนได้รับการแก้ไข ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากฐานความคิด ค่านิยม ทัศนคติและการปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งคาดการณ์ได้ว่ามีพลังชุมชนอยู่ และเพื่อให้เห็นถึงการเสริมสร้างพลังชุมชน ผู้วิจัยเลือกชุมชนมอญในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งจากการค้นคว้าข้อมูลทำให้ทราบว่าเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญมาโดยตลอด อีกทั้งยังมีการรวมตัวของประชาชนเป็น “สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี” ทำการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม อาหาร การแต่งกาย การละเล่นและการแสดง และประเพณีพิธีกรรม ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนความเป็นชุมชนเมืองได้เป็นอย่างดี จนเกิดเป็นพลังและความร่วมมือของคนในชุมชน

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มคนที่ทำการวิจัยเป็นกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มบุคคลในสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี คือ บุคคลที่เข้ามาเป็นผู้ริเริ่มให้เกิดการตื่นตัวของคนในชุมชนที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมกลุ่มและร่วมเคลื่อนไหวในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม โดยกลุ่มคนที่ทำการวิจัยกลุ่มแรกนี้จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องและสามารถเป็นผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ได้แก่ (1) นายประพัฒน์ กองศรี ประธานสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี (2) นายไพรัตน์ จันทร์แบบ เลขาธิการสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี (3) นายจักรพงษ์ อยู่ทอง สมาชิกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี (4) นายเกรียงไกร น้อยคำลือ สมาชิกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี (5) นายพงศวัฒน์ ทองสินกอบกิจ สมาชิกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี (6) พระครูปทุมวรกิจ (หลวงพ่อชำนาญ) เจ้าอาวาสวัดบางกุฎีทอง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี และ (7) พระอาจารย์สำราญ ถามวโร (ทองใบ) วัดบางโพธิ์ใน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

2. กลุ่มบุคคลภายนอกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี คือ บุคคลและกลุ่มบุคคลที่เป็นหน่วยงานภายนอกที่มีส่วนในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม หรือร่วมกิจกรรมของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี รวมทั้งการเข้ามาในลักษณะแสวงหาความรู้ ศึกษา วิจัย ได้แก่ สมาคมไทยรามัญ ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปทุมธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ เทศบาลเมืองปทุมธานีและโรงเรียนเทศบาลเมืองปทุมธานี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งศึกษาและเก็บข้อมูลทั้งก่อนลงพื้นที่ และขณะลงพื้นที่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสารงานวิจัย และอินเตอร์เน็ต เป็นต้น ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และพูดคุยแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับสมาชิกของชุมชนมอญปทุมธานีตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้กว้าง ๆ พร้อมทั้งทำการจดบันทึกและบันทึกเสียง ประเด็นที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมชุมชนมอญในจังหวัดปทุมธานี บริบททางสังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดปทุมธานี ที่มาและพัฒนาการของการรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์มอญในระดับต่าง ๆ และที่มาและพัฒนาการของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี ตลอดจนรูปแบบ วิธีการของกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ วัฒนธรรมด้านภาษาและวรรณกรรม วัฒนธรรมด้านอาหาร วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย วัฒนธรรมด้านการละเล่นและการแสดง และวัฒนธรรมด้านประเพณีพิธีกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะ วิธีการ รูปแบบกิจกรรมของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนดำเนินการ ตลอดจนเข้าร่วมในการประชุมของกลุ่ม แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น รวมทั้งศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่สมาชิกในกลุ่มมาทำงานร่วมกัน ตลอดจนศึกษาและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมและปฏิกิริยาของผู้คนในชุมชน

ผลการวิจัย

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ชาวมอญเคยมีอำนาจปกครองดินแดนในประเทศพม่าปัจจุบัน และมีความเจริญ รุ่งเรืองสูงสุดในดินแดนสุวรรณภูมิ ชาวมอญได้ทำสงครามกับพม่าผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะเรื่อยมาจนกระทั้งในปี พ.ศ. 2300 ชาวมอญสูญเสียเอกราชให้แก่พม่าและไม่สามารถฟื้นตัวได้อีก ทำให้ชาวมอญต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของพม่านับร้อยปีจนกระทั้งประเทศพม่าตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษ และต่อมาได้รับเอกราชในปี พ.ศ. 2491 ด้วยความช่วยเหลือจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ ซึ่งมอญก็จัดอยู่ในกลุ่มด้วย ตัวแทนฝ่ายมอญคือพรรคมอญใหม่ (New Mon State Party-NMSP) ได้ใช้ความพยายามหลายต่อหลายครั้งในการขอจัดตั้งรัฐมอญในเขตพม่าตอนล่างได้แก่ จังหวัดพะโค สะเทิม มะละแหม่ง ทวาย และมะริด แต่รัฐบาลพม่าก็ได้ปฏิเสธข้อเรียกร้องดังกล่าว ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น นำไปสู่การจับอาวุธขึ้นสู้และเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ (สุกัญญา เบาเนิด, 2552) และแม้ว่าในปี พ.ศ.2517 รัฐบาลโดยการนำของนายพลเนวินจะอนุมัติให้ชาวมอญจัดตั้งรัฐมอญได้ แต่ชาวมอญก็ยังคงถูกลิดรอนสิทธิในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ด้วยการถูกห้ามสอนภาษามอญในโรงเรียนและห้ามทำการแสดงด้านวัฒนธรรมประจำปี นอกจากนี้ชาวมอญยังถูกลิดรอนสิทธิในการปกครองตนเอง ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญของพม่าว่า “รัฐของชนกลุ่มน้อย ไม่มีอธิปไตยทางด้านการเมืองการบริหาร หรืออำนาจในการปกครองตนเอง” ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวมอญจึงกลายเป็นขบวนการใต้ดินและการต่อสู้ด้านอัตลักษณ์ในยุคหลังอาณานิคมสืบมาจนถึงปัจจุบัน (Mon Unity League, 1999 p.5 อ้างถึงในเจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์, 2549)

สำหรับในประเทศไทย จากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จะเห็นได้ว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญและชาวพม่ามีลักษณะลุ่ม ๆ ดอน ๆ เสมอมา และเมื่อใดก็ตามที่ความสัมพันธ์ตกอยู่ในสถานการณ์อันเลวร้าย ผลที่เกิดตามมาคือ การอพยพของชาวมอญจำนวนมากเข้าสู่ประเทศไทย นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากการศึกษาเกี่ยวกับชาวมอญในประเทศไทยของสุภรณ์ โอเจริญ เมื่อปี พ.ศ. 2518-2519 พบว่า ชาวมอญที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยยุคแรก ๆ ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากรัฐไทย รวมถึงได้รับสิทธิและบทบาทอย่างเท่าเทียมในสังคมไทย จึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและสังคมไทยได้ ซึ่งนำมาสู่การผสมกลมกลืนจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยและกลายเป็นคนไทยเชื้อสายมอญ ศรีศักร วัลลิโภดม เคยกล่าวไว้ในงานเสวนามอญ-ไทย เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ.2546 ว่า ชนชาติมอญนั้น

"สิ้นแผ่นดินแต่ไม่สิ้นชาติ" ประเทศไทยมีชุมชนมอญกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่จะมีมากในแถบที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศ แม้ปัจจุบันจะถูกกลืนกลายเป็นคนไทยไปแทบทั้งหมดแล้ว แต่จุดแข็งของคนไทยเชื้อสายมอญก็คือ การธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษเอาไว้ สุภรณ์ โอเจริญ ได้กล่าวถึง การธำรงอัตลักษณ์ความเป็นมอญในเวทีเสวนา “มอญ: อารยธรรมเริ่มแรกของอุษาคเนย์ อัตลักษณ์และชนชาติ” (2551) สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ความเป็นมอญที่สำคัญประการหนึ่งคือ ประวัติศาสตร์ สุภรณ์มองว่าสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของมอญนั้นประกอบด้วย ภาษา ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นตัวตนที่แท้จริงของคนมอญ และสำหรับชาวมอญเมืองไทยหรือคนไทยเชื้อสายมอญ สุภรณ์ โอเจริญกล่าวว่า ผลจากการศึกษาชาวมอญเมื่อ 30 ปีเศษ (การศึกษาเรื่องชาวมอญในประเทศไทย พ.ศ.2518-2519) มีแนวโน้มว่าชาวมอญเมืองไทยน่าจะผสมกลมกลืนมาเป็นไทยมากขึ้น แต่พอมาถึงปัจจุบันกลับไม่เป็นเช่นนั้น ชาวมอญยังคงแสดงตัวตนของตนเองอยู่ และนับวันก็ยิ่งชัดเจนมากขึ้น ชาวมอญยังคงตระหนักในความเป็นมอญอยู่เช่นเดียวกับชนชาติอื่น ๆ ที่ไม่มีแผ่นดินแล้วก็ยังคงยึดเอารากของตนเองไว้สืบสาน

ชาวมอญเมืองไทยหรือคนไทยเชื้อสายมอญ มีการรวมตัวกันอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามให้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงข่าวสารในหมู่คนไทยเชื้อสายมอญ โดยมีองค์กรหลักของมอญในประเทศไทย 2 องค์กรคือ สมาคมไทยรามัญ และชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ นอกจากนี้ยังมีองค์กรมอญที่เกิดจากความร่วมมือของมอญเมืองไทยและมอญแรงงานที่ก่อตั้งด้วยวัตถุประสงค์ด้านมนุษยธรรมเพื่อช่วยเหลือชาวมอญที่เข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทย ได้แก่ ศูนย์พัฒนาภูมิปัญญาไทยมอญ มูลนิธิรามัญรักษ์ สมาพันธ์เพื่อช่วยเหลือชาวมอญผู้ประสบภัยตามแนวชายแดน และกลุ่มมิตรมอญ มีศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์มอญศึกษาซึ่งบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และสื่อสารตัวตนคนมอญให้สาธารณะชนได้รับรู้ ประกอบด้วยศูนย์วัฒนธรรมมอญแห่งประเทศไทย ตำบลวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และศูนย์มอญศึกษาที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง จังหวัดราชบุรี

จากการวิจัยของเรื่องเอกลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญจังหวัดปทุมธานีพบว่าในอดีตชาวมอญปทุมธานีส่วนใหญ่สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นมอญไว้ได้อย่างดี เนื่องจากการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและค่อนข้างโดดเดี่ยวจากสังคมภายนอก แต่ต่อมาเมื่อต้องติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น ประกอบกับนโยบายของรัฐชาติที่ต้องการสร้างความเป็นไทย ความเป็นหนึ่งเดียวแห่งรัฐชาติทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมหลายอย่างของชาวมอญถูกกลืนกลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการศึกษาที่ทำให้ต้องใช้ภาษาไทยเท่านั้น ภาษามอญและวัฒนธรรมมอญจึงค่อย ๆ เสื่อมไป มอญบางกลุ่มในปัจจุบันจึงไม่สามารถพูดและเขียนภาษามอญได้ ดังคำสัมภาษณ์ของหลวงพ่อชำนาญ วัดบางกุฎีทอง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ความว่า “คนมอญกับคนไทยเหมือนกันจนแยกไม่ออก และคนมอญเองก็ไม่กล้าแยกด้วย เพราะกลัวจะแปลกแยก ในอดีตเด็กมอญอาจถูกครูตี หรือถูกเพื่อน ๆ ล้อได้ ถ้าพูดภาษามอญในชั้นเรียน เพราะสมัยนั้นไม่ยอมรับกัน ภาษามอญจึงค่อย ๆ สูญหาย เพราะไม่ทันสมัยและเข้ากับสังคมภายนอกไม่ได้”

นอกจากนี้ ด้วยความที่จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดปริมณฑลอยู่ใกล้ศูนย์กลางความเจริญอย่างกรุงเทพมหานครก็มีผลทำให้สภาพทางสังคมของประชาชนในจังหวัดปทุมธานีมีการเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่เป็นสังคมชนบทกลายเป็นสังคมเมือง มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากภาคเกษตรกรรมเป็นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการขยายตัวของประชากรและชุมชน มีการเกิดขึ้นอย่างหนาแน่นของโรงงานอุตสาหกรรม สถานศึกษาและหมู่บ้านจัดสรร อันนำมาซึ่งการอพยพย้ายถิ่นของประชาชนที่ทำให้วัฒนธรรมชาวมอญปทุมธานีเกิดการผสมผสานและกลืนกลายจนบางอย่างครั้งมิอาจจำแนกได้ ความตระหนักในปัญหาและความรู้สึกสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดปทุมธานีทำการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมของตนเอง เพื่อแสวงหาพื้นที่ทางวัฒนธรรมของกลุ่มในสังคมที่มีความหลากหลาย ด้วยกระบวนการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริมสนับสนุน เผยแพร่ และสร้างสรรค์วัฒนธรรมมอญ ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชนทางวิชาการ เช่น การจัดประชุมวิชาการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การจัดพิมพ์เอกสารและหนังสือทางวิชาการออกมาเป็นจำนวนมาก หรือแม้แต่การตื่นตัวศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของปัญญาชน นักวิชาการ ตลอดจนการจัดกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม อาทิ การจัดงาน การจัดงานรวมใจไทยรามัญของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญ

ปทุมธานี รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมและให้ความรู้ในฐานะวิทยากรแก่ผู้สนใจ ดังคำสัมภาษณ์นายประพัฒน์ กองศรี ประธานสมาพันธ์ฯ ความว่า “การจัดตั้งสมาพันธ์ฯ ของพี่น้องชาวจังหวัดปทุมธานีนี้ เป็นนิมิตหมายที่ดีในการที่จะมีองค์กรกลางในการประสานความร่วมมือร่วมใจ ทำงานเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพชนคนมอญที่ได้ฝากสิ่งอันดีงามไว้ให้กับลูกหลานให้สืบทอดคงอยู่สืบไป”

สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีจึงเป็นการทำงานร่วมกันของประชาชนในรูปแบบของกลุ่มและองค์กร มีการเคลื่อนไหวกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นเรื่องของส่วนรวมมิใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งการทำงานแบบกลุ่มหรือองค์กรนี้เป็นมิติของการพัฒนาชุมชนที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะกลุ่มและองค์กรเป็นแหล่งกำลังและความรู้ ความสามารถของชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพหรือพลังในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ ทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ต่อไป นอกจากนี้การทำงานเป็นกลุ่มยังช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเข้าถึงทรัพยากร โอกาส ความรู้ ทักษะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของตนเองจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม มีส่วนร่วมและสามารถสร้างให้เกิดผลดีต่อชีวิตของตนเอง ผู้วิจัยจำแนกการดำเนินกิจกรรมธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีได้ 5 ด้าน คือ

1. การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญด้านภาษา
2. การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญด้านอาหาร
3. การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญด้านการแต่งกาย
4. การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญด้านการแสดง
5. การธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญด้านประเพณีพิธีกรรม

โดยพบว่า การดำเนินกิจกรรมธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ 5 กระบวนการ ได้แก่

การอนุรักษ์ หมายถึง การทำให้วัฒนธรรมคงอยู่ ปรากฏในกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานสืบสานวัฒนธรรมมอญ ได้แก่ การรวมตัวกันออกโรงทานในงานศพพระ การรวมตัวกันไปร่วมงานไหว้ปะจุ๊ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในชุมชน และการร่วมงานสงกรานต์ในชุมชนมอญจังหวัดปทุมธานี ตลอดจนการจัดหรือร่วมงานวัฒนธรรมมอญระดับต่าง ๆ ขององค์กรมอญภายในประเทศ

การฟื้นฟู หมายถึง การทำให้สิ่งเก่าที่เสื่อมคุณค่าหรือสิ่งเก่าที่หายไปกลับขึ้นมาอีกครั้ง ปรากฏในกิจกรรมส่งเสริมวันสงกรานต์แบบมอญ กิจกรรมฟื้นฟูศิลปะการรำมอญ กิจกรรมประดิษฐ์ธงตะขาบ และการฝึกสอนสวดมนต์ทำนองมอญ

การส่งเสริมสนับสนุน ปรากฏในกิจกรรมที่สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีไปร่วมกิจกรรมหรือมีส่วนสนับสนุนกำลังทรัพย์ กำลังสิ่งของ และกำลังคนในกิจกรรมทางวัฒนธรรมมอญ

การเผยแพร่วัฒนธรรม ปรากฏในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และการเป็นวิทยากรให้ความรู้ของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี

การสร้างสรรค์ ปรากฏในกิจกรรมที่เกิดจากการคิดริเริ่มขึ้นใหม่ ในกรณีนี้เป็นการทำให้ของเก่าที่กำลังเสื่อมคุณค่ากลับมามีคุณค่าอีกครั้ง ผ่านการดัดแปลง ปรุงแต่ง เพิ่มเติม เพื่อให้วัฒนธรรมเก่าแก่ยังคงดำรงอยู่ได้ ได้แก่ ประเพณีไหว้ปะจุ๊รวม เดิมชาวมอญมีประเพณีไหว้ผีประจำหมู่บ้านเป็นประจำทุกปีช่วงเดือนหกตามจันทรคติ ซึ่งเป็นงานไหว้ผีประจำหมู่บ้านแบบของใครของมัน และรู้กันเฉพาะคนในชุมชน ต่อมาสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีได้ริเริ่มจัดให้มีการไหว้ปะจุ๊รวม คือ เชิญชวนชุมชนมอญต่าง ๆ ในจังหวัดปทุมธานีให้นำปะจุ๊ของแต่ละชุมชนมาไหว้รวมกันที่ศาลหลักเมือง ทำให้ประเพณีไหว้ปะจุ๊ของชาวมอญปทุมธานีเป็นงานที่ใหญ่ขึ้นเพราะมีคนมาร่วมงานมาก นอกจากนี้ด้วยสถานที่จัดงานซึ่งตั้งอยู่ใจกลางตัวเมืองจังหวัดปทุมธานี ติดถนนใหญ่ที่มีผู้คนสัญจรไปมามาก กิจกรรมนี้จึงเป็นทั้งการแสดงตนตัวความเป็นมอญที่น่าภาคภูมิใจ ขณะเดียวกันก็เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญด้วย

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการส่งเสริมการแต่งกายตามวัฒนธรรมมอญ และการส่งเสริมการปักสไบมอญ ซึ่งการปักสไบมอญที่นิยมในปัจจุบันกันนั้นมิใช่ของชาวมอญปทุมธานี การปักสไบมอญที่มีลวดลายสวยงามตลอดจนการใช้ผ้าที่มีสีสันสดใส เป็นวัฒนธรรมการห่อสไบมอญของชาวมอญน้ำเค็ม หรือชาวมอญแถบสมุทรสาคร และบางกระดี่ บางขุนเทียน กรุงเทพฯ แต่เนื่องจากเป็นอัตลักษณ์โดดเด่น เป็นที่สังเกตได้ง่าย จึงมีการนำสไบมอญแบบน้ำเค็มมาส่งเสริมให้กับชาวมอญกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งได้รับการยอมรับด้วยดี ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการส่งเสริมการแต่งกายตามวัฒนธรรมมอญและการปักสไบมอญถือเป็นการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมมอญอย่างหนึ่งที่เป็นการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม เป็นการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบหยิบยืมวัฒนธรรมมอญถิ่นอื่นมาใช้เพื่อประกอบสร้างความเป็นมอญใหม่ที่ให้เด่นชัด

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีในปัจจุบันจะมีการปรุงแต่ง ดัดแปลง วัฒนธรรมที่เป็นอยู่ของชาวมอญปทุมธานี อาจไม่เหมือนวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมทุกอย่าง เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งเหล่านี้มันไม่สำคัญเท่ากับว่า “กิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญ” ได้สะท้อนความรู้สึกและความสำนึกถึงรากเหง้าและจุดกำเนิดของชาวมอญเมืองไทยหรือคนไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งก็ไม่ต่างจากผู้คน เชื้อชาติอื่น ภาษาอื่นที่พึงจะภูมิใจและพยายามอย่างยิ่งที่จะรักษาวัฒนธรรมอันเป็นที่ไปที่มาของตนเอง

นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า นอกเหนือกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญแล้วสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานียังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคม เป็น Collective Action ซึ่งแสดงถึงพลังชุมชน ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดปทุมธานี จำแนกได้ดังนี้ 1. งานศพพระเถระในชุมชนมอญ โดยพบว่าสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี มีการดำเนินเกี่ยวกับการช่วยเหลือในงานศพพระเถระในชุมชนมอญเสมอ ได้แก่ การเป็นเจ้าภาพ การร่วมเป็นเจ้าภาพ การนำรำมอญไปแสดงถวายหน้าศพ และการทำพิธีรำสามถาดในงาน ซึ่งถือเป็นการแสดงความเคารพรักต่อพระเถระที่คนในชุมชนนับถือ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโรงทานในงานศพพระมอญ เพื่อบริการด้านอาหารแก่คนที่มาร่วมงาน และสานสัมพันธ์กับชุมชนใกล้วัดที่มีการจัดงาน โดยสมาชิกในกลุ่มต่างพร้อมกันและให้ความร่วมมือกัน 2. การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การวิจัยพบว่า สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีมีการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้วย ได้แก่ การเป็นตัวแทนของชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดปทุมธานีรับบริจาคทรัพย์และสิ่งของช่วยเหลือชาวมอญเมืองมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศพม่าและตามแนวชายแดนของประเทศไทย โดยผ่านสมาพันธ์เพื่อช่วยเหลือชาวมอญผู้ประสบภัยตามแนวชายแดน และช่วยเหลือผู้ประสบภัยอื่น ๆ ในประเทศไทย ได้แก่ การบริจาคทรัพย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ปี 2554 เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนพลังชุมชนที่เกิดจากสังคมที่มีความสัมพันธ์ที่เป็นบึกแผ่น (Solidarity) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากความเหมือนกัน (Similitude) คือ ทุกคนมีความรู้สึก ค่านิยม และความเชื่อเหมือน ๆ กัน รู้สึกเป็นหน้าที่ที่ต้องช่วยเหลือกัน

งานวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ความสำนึกทางชาติพันธุ์ ความร่วมมือ กระบวนการก่อตั้งกลุ่ม ตลอดจนกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดพลังความร่วมมือร่วมใจ เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกันและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในกลุ่ม ซึ่งเป็นพลังชุมชน (Empowerment) ที่เห็นได้ชัดเมื่อกลุ่มคนที่หลากหลายมาทำกิจกรรมร่วมกัน และสร้างปฏิสัมพันธ์กัน ยิ่งนานวันก็ยิ่งมีความสนิทสนมกลมเกลียว จนสามารถพึ่งตนเองได้แบบพึ่งพิงอิงกันของคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน

อภิปรายผล

แม้ว่าจังหวัดปทุมธานีจะเป็นจังหวัดที่มีการสำรวจพบว่ามีชาวมอญอาศัยมากที่สุดในประเทศไทย แต่ปัจจุบันก็ไม่สามารถจำแนกได้ว่ามีกี่คน การรวมกลุ่มของคนไทยเชื้อสายมอญโดยใช้หลักในการรวมกลุ่มด้วยความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ การนับว่ามีต้นกำเนิดมาจากรากเหง้าเดียวกัน และการยึดโยงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีร่วมกันนั้นนับได้ว่าเป็นลักษณะของความเป็นชุมชนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งความเป็นชุมชนในลักษณะนี้ไม่ได้อ้างอิงจากเขตแดนที่เป็นลักษณะทางกายภาพ หากแต่อ้างอิงจากความสัมพันธ์เชิงอุดมการณ์และความรู้สึกด้านอัตลักษณ์ (Sense of Identity) ของคนในชุมชนหนึ่ง ๆ เป็นความรู้สึกร่วมที่มีต่อกลุ่มที่ตนเองสังกัด เป็นเรื่องของจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่อาศัยรากฐานจากความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งการรวมตัวกันนี้ก็เพื่อต้องการแสดงตัวตนหรือแสวงหาพื้นที่ทางวัฒนธรรม ไม่ใช่การเมือง ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับรัฐชาติ

หากแต่การรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์ของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีนั้นมีนัยสำคัญอยู่ที่ความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษ จากการสัมภาษณ์สมาชิกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดปทุมธานี ตลอดจนสมาชิกจากสมาคมไทยรามัญและชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพล้วนให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษมอญที่ต่อสู้อาบเลือดต่างน้ำในอดีตเป็นแรงขับสำคัญที่ทำให้มอญเมืองไทยในวันนี้ต้องสืบสานต่อ แม้ความหวังเรื่องจากกลับคืนมาตุภูมิจะไม่เหลือแล้ว ในความคิดลูกหลานมอญปัจจุบัน แต่การพยายามรักษาและทำให้คงอยู่ต่อไปของวัฒนธรรมภูมิปัญญามอญที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำต่อไปจนวันตาย ให้คนทั่วไปได้รู้ว่าความเป็นมอญแม้จะไม่มีประเทศเป็นของตนเองแต่ก็ไม่มีวันตาย เพราะมอญจะยังอยู่ด้วยการสืบทอดวัฒนธรรมของลูกหลาน

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่า การเกิดขึ้นของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีได้ช่วยเสริมสร้างพลังแก่ชุมชนชาวมอญปทุมธานีอย่างเห็นได้ชัด ทำให้เกิดพลังความสามัคคีในหมู่คณะ มีความเอื้ออารีย์เกื้อกูลกันในชุมชน มีความร่วมมือและพึ่งตนเองได้ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีและคนในชุมชนมีส่วนร่วม ตลอดจนแพร่กระจายความร่วมมือไปยังกลุ่มทางชาติพันธุ์มอญในระดับต่าง ๆ ซึ่งความสามารถอันเป็นบ่อเกิดของพลังชุมชนนี้มีเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การรวมกลุ่มธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญ

กลุ่มชาติพันธุ์มอญในจังหวัดปทุมธานีนั้นเป็นคนไทยโดยกฎหมายของประเทศไทย และมีความสามารถในการสื่อสารได้สองภาษาคือ ภาษาไทยและภาษามอญ ดังนั้นชาวมอญในจังหวัดปทุมธานีจึงมีอัตลักษณ์ที่เคลื่อนไหวระหว่างความเป็นไทยกับความเป็นมอญผสมผสานกัน ในชีวิตประจำวันของชาวมอญจังหวัดปทุมธานีเมื่ออยู่ร่วมกับชาวไทย ชาวมอญก็ทำอะไรเหมือนกับชาวไทย เพราะฉะนั้นจึงอาจไม่เห็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญที่ชัดเจน แต่ชาวมอญจะแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญเป็นลักษณะสัญลักษณ์ในบางมิติ เพื่อบ่งบอกที่มาหรือรากเง้าของตนแก่สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตนสังกัดและสมาชิกในกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมด้วย เช่น ในกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม งานวัฒนธรรมมอญ งานวันชาติมอญ งานสักการะศาลหลักเมืองและศาลประจำหมู่บ้าน ทั้งนี้รวมถึงการส่งเสริมการแต่งกายตามวัฒนธรรมมอญและการพูดภาษาในที่สาธารณะด้วย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมองว่าการก่อตั้งสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีเกิดขึ้นจากความรู้สึกร่วม ความเป็นพวกเดียวกันของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ซึ่งเป็นพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนการธำรงอัตลักษณ์ของชาวมอญจังหวัดปทุมธานี เป็นพลังที่ชัดเจนในการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อตอบสนองและปรับตัวกับสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังที่เผชิญอยู่ ตลอดจนก่อให้เกิดการช่วยเหลือกันอย่างเป็นเครือข่ายทั้งในระดับชุมชน จังหวัดและประเทศ

2. ความเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์มอญ

การรวมกลุ่มของคนไทยเชื้อสายมอญโดยใช้หลักในการรวมกลุ่มด้วยความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ การนับว่ามีต้นกำเนิดมาจากรากเหง้าเดียวกัน และการยึดโยงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีร่วมกันนั้นนับได้ว่าเป็นลักษณะของความเป็นชุมชนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งความเป็นชุมชนในลักษณะนี้ไม่ได้อ้างอิงจากเขตแดนที่เป็นลักษณะทางกายภาพ หากแต่อ้างอิงจากความสัมพันธ์เชิงอุดมการณ์และความรู้สึกด้านอัตลักษณ์ (Sense of Identity) ของคนในชุมชนหนึ่ง ๆ เป็นความรู้สึกร่วมที่มี

ต่อกลุ่มที่ตนเองสังกัด เป็นเรื่องของจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่อาศัยรากฐานจากความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ซึ่งการรวมตัวกันนี้ก็เพื่อต้องการแสดงตัวตนหรือแสวงหาพื้นที่ทางวัฒนธรรม ไม่ใช่การเมือง ไม่ได้สร้างปัญหาให้กับรัฐชาติ นอกจากนี้กิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมยังทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เกิดการรวมกลุ่มญาติพี่น้อง เพื่อนพ้อง และเครือข่ายคนทำงานด้านวัฒนธรรมมอญ แม้จะอยู่ที่ต่างห่างไกลกันแต่ก็สามารถกลับมาร่วมงานกันได้ ยิ่งบ่อยครั้งนานวันเข้าก็เกิดความเป็นกันเอง ความสนิทสนมกลมเกลียว มีความไว้วางใจ ให้ความช่วยเหลือไว้วางใจกันในหมู่คณะดังคำสัมภาษณ์ของนายเกรียงไกร น้อยคำลือ ความว่า “เวลาสมาพันธ์ฯ มีงานสมาชิกก็จะมีการแจ้งแก่สมาชิก ทั้งงานวัฒนธรรมของสมาพันธ์ฯ เอง งานบุญต่าง ๆ งานศพพระ งานโรงทาน จะมีการแจ้งถึงสมาชิกทางโทรศัพท์บ้าง เฟสบุ๊คบ้าง ใครว่างก็จะมาช่วยกัน ถ้าเป็นงานบุญเกี่ยวกับพระ หรือการประชุมใหญ่ ชาวบ้านจะทำกับข้าวมาช่วยเลย บ้าน (ชุมชน) ละหม้อแขก แทบไม่ต้องใช้เงิน ไม่เพียงแต่สมาชิกในสมาพันธ์เท่านั้น เวลาสมาพันธ์ฯ มีงาน คนจากสมาคมไทยรามัญก็มา ชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพก็มา มอญกลุ่มอื่น ๆ ก็มาช่วยงาน เหมือนมาเอาแรงกัน พอบ้านเขามีงานเราก็ไปช่วย” ดังนั้นสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจึงมีลักษณะเหมือนเวทีของการปฏิสัมพันธ์ที่มีความเป็นมอญเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีกิจกรรมธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมมอญเป็นสนามของการมีส่วนร่วมที่คนที่เข้าร่วมต่างมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงทัศนะ แสดงความสามารถ ความรู้และภูมิปัญญาที่ตนมีผ่านสาธิตและเผยแพร่วัฒนธรรม ตลอดจนสร้างเครือข่ายกับคนนอกท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน

3. วัฒนธรรมชุมชน

คติความเชื่อดั่งเดิมและคติธรรมทางศาสนาที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมและประเพณีของชาวมอญคือวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นสายใยยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานของครอบครัว มิตรสหาย และชุมชน การนับถือผีและความเชื่อว่าวิญญาณหรือผีบรรพบุรุษจะวนเวียนปกปักษ์รักษาลูกหลานอยู่ตลอดเวลา เมื่อลูกหลานทำดีก็สนับสนุนให้มีความสุขความเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าลูกหลานทำชั่วไม่เคารพผีบรรพบุรุษก็จะทำให้เจ็บป่วย ทำให้ไม่เจริญเป็นการลงโทษ ทำให้คนในชุมชนมอญปทุมธานีมีจิตวิญญาณเดียวกัน ใช้เป็นกรอบอ้างอิงร่วมกัน เป็นบ่อเกิดแห่งความสามัคคี อันเป็นพลังอำนาจที่แท้จริงของชุมชนที่ผู้คนยอมรับและยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมด้วยความสมัครใจ

4. ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษมอญ

การรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์ของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีนั้นมีนัยสำคัญอยู่ที่ความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษ ดังคำสัมภาษณ์ของนายประพัฒน์ กองศรี ความว่า “การรวมกลุ่มของเราเกิดการความสำนึก และความกลัวว่าวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างสมมาจะเสื่อมหาย การทำงานแม้ว่าต้องเหนื่อยต้องเสียเงินมากก็ต้องทำต่อ เพราะถ้ามอญไม่ทำแล้วใครจะทำ อย่างน้อยก็ถือว่าได้บุญ และได้ตอบแทนบรรพบุรุษมอญ” นอกจากนี้ข้อมูลจากสมาชิกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายมอญจังหวัดปทุมธานี ตลอดจนสมาชิกจากสมาคมไทยรามัญและชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพก็ล้วนให้ข้อมูลไปในทางเดียวกันว่า ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษมอญที่ต่อสู้อาบเลือดต่างน้ำในอดีตเป็นแรงขับสำคัญที่ทำให้มอญเมืองไทยในวันนี้ต้องสืบสานต่อ แม้ความหวังเรื่องจากกลับคืนมาตุภูมิจะไม่เหลือแล้วในความคิดลูกหลานมอญปัจจุบัน แต่การพยายามรักษาและทำให้คงอยู่ต่อไปของวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษทิ้งไว้ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำต่อไปจนวันตาย ให้คนทั่วไปได้รู้ว่าความเป็นมอญแม้จะไม่มีประเทศเป็นของตนเองแต่ก็ไม่มีวันตาย เพราะมอญจะยังอยู่ด้วยการสืบทอดวัฒนธรรมของลูกหลาน ดังนั้นเมื่อมีงานวัฒนธรรมมอญ ตลอดจนงานบุญต่าง ๆ ที่ทางสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีจัดขึ้น ชาวมอญแม้จะอยู่ต่างถิ่นก็จะมาช่วยกันเป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ นอกจากนี้บริบทของชุมชนที่พบว่าชาวมอญปทุมธานีมีความเชื่อเรื่องผี ตลอดจนการมีประเพณีเกี่ยวกับผีประจำหมู่บ้าน หรือพิธีไหว้ปะจุ๊ก็ได้สะท้อนค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคมอันเป็นแนวทางปฏิบัติและกฎกติกาของสังคมมอญที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ความเชื่อว่าบรรพบุรุษของตนเองยังคงปกปักษ์ดูแลคนในชุมชนมิให้เป็นอันตราย และลงโทษผู้ที่ทำผิดคิดชั่ว นับเป็นฮีตเป็นบรรทัดฐานทางสังคม เป็นกฎหมายระดับชาวบ้านที่มิให้ลูกหลานละเมิด จะทำอะไร ต้องบอกผีเสมอ ทั้งการบวชการแต่งงาน ถึงแม้จะย้ายถิ่นไปแล้วก็ยังต้องเคารพผี หากไม่ทำตามจะถูกลงโทษ เมื่อถึงงานประจำปีหรือพิธีไหว้ปะจุ๊เดือนหกก็ต้องกลับมาร่วมงาน มาร้องรำทำเพลงด้วยกัน มารับพรจากปะจุ๊ที่สื่อสารผ่านคนทรง

ประจำหมู่บ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล ร่วมกินข้าวด้วยกัน ซึ่งโอกาสนี้เองที่ทำให้เครือญาติ และคนในชุมชนมีความแน่นแฟ้นกัน

5. การนิยามตัวตน

ปัจจัยเรื่องการนิยายตนเองเป็นปัจจัยที่แสดงถึงการกำหนดตัวเองของปัจเจกชน ผลการวิจัยที่พบว่าสมาชิกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีจะเรียกตนเองว่า “คนมอญ” และ “มอญเมืองไทย” ตลอดจนนิยามว่า “มอญเมืองมอญไม่ใช่มอญเมืองพม่า” ซึ่งผู้วิจัยมองว่าสิ่งเหล่านี้เองที่สะท้อนความเป็นมอญในตัวชาวมอญที่ทำงานด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญ ความตระหนักและความภาคภูมิใจในตัวตนมอญนี่เองที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เกิดความสมัครสมานสามัคคีกันในหมู่คณะ สายใยความผูกผันและความภาคภูมิในตัวตนมอญนี่เอง ที่ทำให้เกิดความช่วยเหลือและเอื้ออารีย์ต่อกัน

6. แกนนำและผู้ประสานความเชื่อมโยง

จากการวิจัยพบว่าผู้นำของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี คือ นายประพัฒน์ กองศรี หรือ“พี่มหา” อายุ 38 เป็นชาวมอญตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี สำเร็จการศึกษาสูงสุดศาสนศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การศึกษาด้านพระพุทธศาสนจบนักธรรมเอก เปรียญธรรม 6 ประโยค ปัจจุบันปฏิบัติงาน ณ โรงเรียนเทศบาลเมืองปทุมธานี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ตำแหน่งครูสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาประวัติศาสตร์ วิชาภูมิปัญญาท้องถิ่นปทุมธานี เป็นกรรมการสมาคมไทยรามัญ และเป็นประธานสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีระยะเวลา 5 ปีทีผ่านมา จากการคัดเลือกของสมาชิกในสมาพันธ์ฯ ตลอดจนเป็นวิทยากรบรรยายเรื่องวัฒนธรรมประเพณีชาวไทยเชื้อสายมอญ และเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมของชาวมอญ (โต้ง/คนทรง) มีความสามารถในงานด้านพระพุทธศาสนา อ่านเขียนภาษาบาลีได้ พูด/อ่าน/เขียนภาษาภาษามอญ และเทศน์ภาษารามัญ โดยเฉพาะเทศน์มหาชาติตามโวหารภาษารามัญได้ สิ่งเหล่านี้เองที่นำมาซึ่งการยอมรับและให้การเคารพนับถือของคนในชุมชน สามารถชักจูงและก่อให้เกิดความศรัทธาและความร่วมมือต่าง ๆ ในกลุ่มและชุมชนได้

7. การมีเครือข่ายชุมชนชาติพันธุ์มอญ

การทำงานที่เชื่อมโยงกันตั้งแต่องค์กรมอญระดับประเทศ คือ สมาคมไทยรามัญ และชมรมเยาวชนมอญกรุงเทพ ตลอดจนกลุ่มความร่วมมือต่าง ๆ ทั้งมอญเมืองไทยและมอญแรงงาน ตลอดจนการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมกับชาวมอญที่อาศัยอยู่ในรัฐมอญ ประเทศพม่า และองค์กรมอญระดับท้องถิ่น ถึงแม้แต่ละองค์กรจะมีจุดเน้นและกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันของการรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์มอญก็คือความต้องการที่จะการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นเราจึงพบเห็นการประสานความร่วมมือกันของกลุ่มชาติพันธุ์ระดับต่าง ๆ และชุมชนมอญทั้งด้านความรู้ กำลังทรัพย์และกำลังคน แม้ว่าจะอยู่ห่างไกลกันแต่ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นยังคงแน่นแฟ้น สนิทสนมเสมือนเครือญาติ

สรุปผลการวิจัย

ชาวมอญเมืองไทยหรือชาวไทยเชื้อสายมอญมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น แต่ด้วยอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลาย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมถูกกลืนกลายนโยบายของรัฐชาติที่ต้องการความเป็นไทยแบบหนึ่งเดียวในอดีต ทำให้วัฒนธรรมมอญเริ่มสูญหาย ชาวมอญไม่พูดภาษามอญ ไม่อ่านหนังสือมอญ ไม่กินอาหรมอญ ไม่รู้จักวัฒนธรรมประเพณีของมอญ กลุ่มชาวมอญที่มีใจรักและหวงแหนวัฒนธรรมของบรรพบุรุษจึงรวมกลุ่มกันขึ้น แสวงหาพื้นที่ยืนในสังคมที่มีความหลากหลาย ประกาศตัวตนผ่านกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งที่มีอยู่แล้วจะรื้อฟื้นขึ้นใหม่ ตลอดจนประสานความร่วมมือกับกลุ่มทางชาติพันธุ์มอญกลุ่มอื่น ๆ ทำงานด้านวัฒนธรรม และช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ชาวมอญเมืองมอญ (ประเทศพม่า) และชาวมอญแรงงาน สมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีเป็นการรวมกลุ่มทางชาติพันธุ์มอญระดับท้องถิ่น ทีมีการก่อตั้งกลุ่ม และกิจกรรมการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันเกิดขึ้นจากความพร้อมใจกันของคน ในกลุ่ม (Harmony) ซึ่งเป็นคนที่นิยามว่าตนเองเป็นคนมอญ เป็นลูกหลานคนมอญ ความสำนึกทางชาติพันธุ์นี้ทำให้เกิดพลังความร่วมมือร่วมใจ เครือข่ายการทำงานร่วมกัน และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในกลุ่ม

เป็นพลังชุมชนที่เห็นได้ชัดเมื่อกลุ่มคนที่หลากหลายมาร่วมกันทำกิจกรรม และสร้างปฏิสัมพันธ์กัน จนสามารถพึ่งตนเองได้ แบบพึ่งพิงอิงกันของคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงบุคคลผู้เป็นที่รักและเคารพอย่างสูงที่ล้วนมีคุณูปการสำคัญ อันเอื้ออำนวยให้การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ อาจารย์ประพัฒน์ กองศรี ประธานสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี ผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมของสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานี ผู้เมตตาคอยแจ้งข่าวสาร ความเคลื่อนไหวของกลุ่มแก่ผู้วิจัย ตลอดจนคอยไต่ถามความคืบหน้าและให้กำลังใจ คุณไพรัตน์ จันทร์แบบ คุณเกรียงไกร น้อยคำลือ และสมาชิกสมาพันธ์ชาวไทยเชื้อสายรามัญจังหวัดปทุมธานีทุกท่านที่เมตตาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ตลอดจนบรรพบุรุษชาวมอญทั้งหลายผู้เป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยระลึกถึงความกรุณาเหล่านี้ และขอขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งสำหรับการสนับสนุน ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ กำลังใจ ที่ทุกท่านมีให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คุณค่าใด ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ขอยกย่องเป็นคุณความดีแก่บุคคลดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์.(2540).**ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า.**กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์.(2549).**กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนกลุ่มชาติพันธุ์มอญและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มพม่าและไทย กรณีศึกษาชุมชนมอญในจังหวัดกาญจนบุรี**.วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปาริชาติ วลัยเสถียร.(2543).**กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.**กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พัฒน์ บุญยรัตน์พันธุ์.(2549).**การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนา**.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พัฒนา กิติอาษา.(2546).**ท้องถิ่นนิยม.**กรุงเทพฯ: กองทุนอินทร์-สมเพื่อการวิจัยทางมานุษยวิทยา.

พิสัณห์ ปลัดสิงห์. (2525). **มอญ ชนชาติไร้แผ่นดิน.** กรุงเทพฯ: จตุจักรการพิมพ์.

พิศาล บุญผูก. (2551).**ประวัติมอญเมืองปทุมธานี**.อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์สุเอ็ด คชเสนี.

ยศ สันติสมบัติ. (2551). **รัฐ: จากมุมมองของชีวิตประจำวัน.** กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

วีรวัฒน์ วงค์คุปไท. (2551). **ประวัติศาสตร์ถิ่นฐานบ้านเรือนชาวมอญสามโคก.** อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์สุเอ็ด คชเสนี.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). **ศูนย์มอญศึกษาที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง**.ศิลปวัฒนธรรม, 24(11), 9-11.

สุกัญญา เบาเนิด. (2550). วัน(ชน)ชาติมอญไร้รัฐแต่ไม่ไร้รากสิ้นแผ่นดินแต่ไม่สิ้นชาติ.**วารสารเสียงรามัญ**, 2(12), 15.

สุกัญญา เบาเนิด.(2552)**. มอญในเมืองไทย: การอพยพ ฐานะและการผสมกลมกลืน.มอญในแผ่นดินสยาม.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุภรณ์ โอเจริญ.(2541). **มอญในเมืองไทย.**กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุภรณ์ โอเจริญ.(2551). **การสร้างอัตลักษณ์ของคนมอญย้ายถิ่น.มอญ-เขมรศึกษา.**กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

องค์ บรรจุน. (2547). **ศูนย์วัฒนธรรมมอญ**.ศิลปวัฒนธรรม, *25*(9), 60-61.

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2555 – 2556 : การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

PHAN WAN FA AWARD - WINNING SHORT STORIES B.E.2555-2556: AN ANALYSIS POLITICAL PARTICIPATION OF PEOPLE

ช่อผกา ดวงมาลา* โชติวรรณ เขียวบุตร และ ขวัญชนก นัยจรัญ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Chotiwan1001@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่องสั้นรางวันพานแว่นฟ้า จำนวน 24 เรื่อง ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และอธิบายผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลวิจัยพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2555 – 2556 ปรากฏลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจำนวน 8 ด้าน โดยพบลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้ความรุนแรงมากที่สุด รองลงมาคือการสนทนาทางการเมือง การหาเสียง การเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง การเลือกตั้ง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง การติดต่อหน่วยงานราชการ และลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านที่พบน้อยที่สุด คือ การเดินขบวนประท้วง จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าซึ่งสะท้อนสังคมในช่วงปี 2555-2556 ว่าประชาชนมักใช้ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องหรือแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำสำคัญ : เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

Abstract

This research aims to study a political participation of people in Phan Wan Fa Award - Winning short stories. This research use research Qualitative research methodology and describe on analysis describtive. It shows to Phan Wan Fa Award - Winning short stories B.E.2555-2556. It found a participation of people in 8 sides. 1. A violent side. 2. A conversation on Political, campaign, political mass, election, a participation of political party and a connection of affair. 3. A protester. The result of this research is shows to participations of people in a character of Phan Wan Fa Award short stories. It is reflection in B.E.2555-2556 to the people is like to violent for appealing or a political participation.

Keywords : Panwaenpha award - winning short stories political participation of people

บทนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้าได้จัดการประกวดวรรณกรรมเรื่องสั้นการเมือง ขึ้นครั้งแรกในปี 2545 ซึ่งเป็นปีที่รัฐสภาครบ 70 ปี โดยเห็นความสำคัญของวรรณกรรมการเมือง ว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมือง โดยใช้ศิลปะในการเขียนถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนภาพการเมืองและสังคม หรือจินตนาการถึงการเมืองที่ต้องการ ในรูปแบบของเรื่องสั้น ทั้งนี้ ในปี 2546 ได้เพิ่มรูปแบบวรรณกรรมประเภทบทกวีเข้าประกวดด้วย เพราะบทกวีการเมือง มีบทบาทสำคัญควบคู่กับเรื่องสั้นการเมืองมาแต่ในอดีต “รางวัลพานแว่นฟ้า” เป็นรางวัลที่จัดขึ้น เพื่อมอบให้แก่ผู้ชนะในการเข้าประกวดวรรณกรรมเรื่องสั้นหรือบทกวีการเมือง โดยรัฐสภาจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในระบบรัฐสภาอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพทางการเมือง อีกทั้งเพื่อสืบสาน สร้างสรรค์วรรณกรรมการเมือง ให้มีส่วนปลุกจิตสำนึกประชาธิปไตย (รางวัลพานแว่นฟ้า: ออนไลน์)

ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว 19 ฉบับ ทุกฉบับมีหลักการประการหนึ่งคือ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย ที่เห็นได้ชัดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ซึ่งการถือระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นวิถีในการปกครองประเทศการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม (ราชกิจจานุเษกษา: ออนไลน์)

รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยได้เห็นความสำคัญของวรรณกรรมการเมืองว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองระบอบประชาธิปไตย จึงได้ส่งเสริมให้ประชาชนให้ใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมืองโดยใช้ศิลปะในการเขียนถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนภาพการเมือง หรือจินตนาการถึงการเมืองที่ต้องการในรูปแบบของเรื่องสั้นและบทกวี ดังที่ ไมตรี ลิมปิชาติ ได้กล่าวว่า วรรณกรรมเป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนความคิดจิตสำนึกของผู้เขียนและคนในสังคม วรรณกรรมทางการเมืองยังเป็นสิ่งที่ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยให้กับคนในสังคม การใช้วรรณกรรมเป็นสื่อในการแสดงออกซึ่งมีทั้งเพื่อจรรโลงสังคมและเพื่อเสียดสีการเมืองซึ่งไม่พูดถึงการเมืองโดยตรง (เรื่องสั้นและบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า2549: ออนไลน์)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึงการกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดโดยความเต็มใจไม่ว่าจะประสบผลสำเร็จหรือไม่และไม่ว่าจะมีการจัดการอย่างไรเป็นระเบียบหรือไม่ และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐหรือต่อการบริหารงานของรัฐ หรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ ทำให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองได้มีโอกาสทราบความต้องการของกันและกันอย่างแท้จริงทำให้การดำเนินนโยบายของรัฐตอบสนองต่อผู้เป็นเจ้าของประเทศในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ดังที่ อัศวิน รักสวัสดิ์(2551) ได้อ้างถึงคำกล่าวของดารินทร์ แก้วมูล ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญ ของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดตัวสำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่ประชาชนมีระดับการมี ส่วนร่วมทางการเมืองสูง ย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้าม ถ้าสังคมใดมี ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำแสดงว่า สังคมนั้น มีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ (การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี: ออนไลน์.)

ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าซึ่งเป็นวรรณกรรมทางการเมืองในปัจจุบันจะสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนในสังคมออกมาในลักษณะใด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ปรากฏผ่านตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าปี พ.ศ.2555 - 2556

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

ขอบเขตของการวิจัย

1. งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
2. งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ปี พ.ศ.2555-2556 จำนวน 24 เรื่อง
3. ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในงานวิจัยฉบับนี้ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้ (กรอบแนวคิดสังเคราะห์มาจาก)

1) การหาเสียง

การหาเสียง คือ การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียน เพื่อสิทธิในการลงคะแนนการเข้าร่วมสนับสนุนพรรคการเมือง และยังเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ถึงนโยบายของพรรคเพื่อโน้มน้าวประชาชน เป็นทางเลือกในการตัดสินใจของประชาชนได้

2) การเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง คือ การดำเนินการในส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย แสดงถึงความนิยมสนับสนุนของประชาชนเป็นการกระทำตามสำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดี

3) การสนทนาทางการเมือง

การสนทนาทางการเมือง คือ การปราศรัยเรื่องการเมืองเพื่อสร้างความศรัทธาแก่ประชาชนแม้กระทั่งประชาชนทั่วไป เป็นการจับกลุ่มตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น วิธีการใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การพูดคุยถึงเรื่องสิทธิผลประโยชน์ของบุคคลที่พึงจะได้รับทางการเมือง เป็นต้น

4) การติดต่อหน่วยงานราชการ

การติดต่อหน่วยงานราชการ คือ การติดต่อรัฐบาลหรือหน่วยงาน ของรัฐบาลบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคล เช่น การติดต่อขอรับสวัสดิการ หรือ การร้องเรียนในการแก้ไขปรับปรุงจากรัฐบาล หรือ หน่วยงานนั้น ๆ

5) การเดินขบวนประท้วง

การเดินขบวนประท้วง คือ การแสดงออกทางการเมืองด้วยการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเดินขบวนตามท้องถนนสร้างความวุ่นวายโดยใช้ความรุนแรง เพื่อบังคับให้รัฐบาลแก้ไขในสิ่งที่กลุ่มผู้ประท้วงต้องการซึ่งเกี่ยวข้องกับทางการเมืองให้ถูกต้อง

6) การใช้ความรุนแรง

การใช้ความรุนแรง คือ การกระทำที่พยายามสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยการทำร้ายร่างกาย การทำลายทรัพย์สิน ที่มีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง

7) การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในพรรคการเมืองที่เกิดจากการเลือกตั้งของประชาชนที่เป็นเสียงส่วนใหญ่ เพื่อสิทธิในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

8) การเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง

การเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง คือ การติดต่อข่าวสารสารทางการเมืองและคอยส่งข่าวสารทางการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนให้คอยได้รับรู้ถึงการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน การให้ความสนใจข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง แต่จะไม่แสดงออกด้วยการประท้วง

วิธีดำเนินการวิจัย

1 ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องสั้นที่มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรางวัลพานแว่นฟ้า

2 ขั้นเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลและคัดเลือกเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่จะใช้ในงานวิจัยโดยคัดเลือกเป็นปี พ.ศ.2555 – 2556 จำนวน 24 เรื่อง เนื่องจากเป็นเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันและมีความทันสมัยอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษามากที่สุด

3 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า จำนวน 24 เรื่อง ตามกรอบการวิจัย

4 ขั้นสรุปและอภิปรายผล

4.4.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมืองของตัวละครในเรื่องสั้น จำนวน 24 เรื่อง

4.4.2 นำข้อสรุปที่ได้มาอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2555 - 2556: การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่องสั้นรางวันพานแว่นฟ้า ซึ่งประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 24 เรื่อง

ผลวิจัยพบว่าปรากฏการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั้งหมดจำนวน 168 ครั้ง โดยพบการใช้ความรุนแรงมากที่สุด จำนวน 40 ครั้ง รองลงมาคือการสนทนาทางการเมือง จำนวน 37 ครั้ง พบการหาเสียง จำนวน 23 ครั้ง พบการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง จำนวน 22 ครั้ง พบการเลือกตั้งและพบการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง 19 จำนวน พบการติดต่อหน่วยงานราชการ จำนวน 3 ครั้ง และพบน้อยที่สุดคือการเดินขบวนประท้วง จำนวน 2 ครั้ง ดังตัวอย่าง ดังนี้

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการใช้ความรุนแรง

บักต้อมและพักพวกที่ได้รับหน้าที่ดำเนินการจัดการทุกสิ่งตามที่ได้วางแผนไว้ในการประชุมหารือกันไว้ คือ ต้องทำลายทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเอื้อยสี ทั้งครอบครัว บ้าน และกิจการทั้งหมดของเอื้อยสี ซึ่งเป็นภาพแทนที่นำไปสู่การสร้างความรุนแรงเพื่อเรียกร้องหรือกำจัดอำนาจของเอื้อยสีนี้ ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการใช้ความรุนแรง มีข้อความดังปรากฏนี้

> จะต้องจัดการขั้นเด็ดขาดคือต้องเผาผลาญทุกอย่าง สิ่งของ กิจการ และแม้แต่ชีวิตของเอื้อยสีและครอบครัว และคนที่รับผิดชอบก็คือบักต้อม แต่กระนั้นเขาก็ไม่ได้ลงมือเพียงคนเดียว ยังมีพักพวกอีกห้าคน และบักธงเป็นคนที่หกที่ได้รับหน้าที่ในครั้งนี้
>
> (ลูเธอร์-เทอรัว แอนนาแบปติสต์ส, 2556 หน้า 49)

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนทนาทางการเมือง

พ่อกำลังโต้แย้งความคิดของลูกชายที่กล่าวถึงการได้รับผลประโยชน์ในตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน ไม่ใช่มีแค่เงินเดือนของผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเท่านั้น ยังมีอีกหลายช่องทางที่จะสามารถหาเงินได้จากการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการสนทนาทางการเมือง มีข้อความปรากฏ ดังนี้

> “คิดตื้น ๆ แบบเอ็งมันไม่เจริญหรอก ตอนนี้เงินเดือนอาจยังไม่มากก็จริง แต่ในอนาคตน่ะเงินเดือนผู้ใหญ่บ้านมีโอกาสจะปรับเพิ่มขึ้นที่สำคัญเอ็งต้องไม่ลืมว่า ผู้ใหญ่บ้านมีช่องทางหาเงินได้มากกว่าเงินเดือนอีกเยอะ... ผมเกือบจะเถียงค้านออกไปแล้วว่า พ่อหมายถึงการหาเงินเข้ากระเป๋าด้วยวิธีทุจริตกินนอกกินในใช่หรือไม่ แต่ผมยั้งปากไว้ทัน”
>
> (อุเทน พรมแดง, 2555 หน้า 48)

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการหาเสียง

พ่อของตุลย์จันทร์ได้เล่าให้ตุลย์จันทร์ฟังถึงเหตุการณ์ในวันที่เขาหาเสียงเลือกตั้งเมื่อครั้งลงสมัครผู้แทนราษฎรในพื้นที่ แต่การหาเสียงของพ่อนั้นไม่ได้ยิ่งใหญ่อลังการเหมือนกับพรรคอื่นๆ มีเพียงอุปกรณ์หาเสียงที่พอจะทำให้ประชาชนได้ยินเสียงพูดเท่านั้น ซึ่งพรรคอื่นมีการจัดเวทีใหญ่โตมีการเลี้ยงดูแลหัวคะแนนอย่างดีเนื่องจากพ่อของเธอนั้นเคยลงสมัครเป็นผู้แทนราษฎรในครั้งอดีต ซึ่งแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการหาเสียง มีข้อความปรากฏดังนี้

> พ่อเล่าถึงผู้สมัครผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ๓ คนได้ลงพื้นที่หาเสียงในตำบล คำสิงห์ ศรีนอก ประสาร มฤคพิทักษ์ และคำพอง พิลาสมบัติ เพื่อนของพ่อ การจัดเวทีปราศรัยวันนั้นพ่อยังจำได้แม่นแกนสายไฟของการไฟฟ้าเหมือนหลอดได้ขนาดใหญ่ ทำจากไม้ยกตั้งขึ้นตามวิธีเพื่อให้ผู้สมัครผู้แทนขึ้นไปพูด ในขณะที่การหาเสียงของพรรคการเมืองอื่นตั้งเวทีใหญ่ใช้เครื่องขยายเสียงครบครัน เลี้ยงดูบรรดาหัวคะแนนอย่างสำราญ แต่พรรคสังคมนิยมอยู่ตรงกันข้ามกับสิ่งเรานั้นหลังเสร็จสิ้นการหาเสียง คณะผู้ลงสมัครผู้แทนก็แวะมากินข้าวที่บ้านพ่อ
>
> (จันทร์เคียว, 2556 หน้า 111)

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง

กระเต็นดีใจที่ได้เป็นนักข่าวคอย ส่งข่าวสารของบ้านเมืองให้ประชาชนได้รับรู้ และได้คอยติดตาม บนพื้นที่เสี่ยงอันตรายยังสามจังหวัดใช้แดนภาคใต้ กระเต็นมีอุดมการณ์ที่เปี่ยมล้นที่จะมีการนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา มีความเป็นธรรมในกับประชาชนในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง มีข้อความปรากฏ ดังนี้

ในฐานะนักข่าวหนังสือพิมพ์รายวันยักษ์ใหญ่ บนพื้นที่เสี่ยงอันตรายอย่างจังหวัดชายแดนภาคใต้ การที่นักสื่อสารมวลชนอย่างกระเต็น ปลาบปลื้มยิ่งนัก ด้วยอุดมการณ์เปี่ยมล้นที่จะนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา เพื่อสร้างความถูกต้อง เป็นธรรมในสังคม

(สรวงอัปสร, 2555 หน้า 131)

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเลือกตั้ง

ผลคะแนนที่ผู้ลงคะแนนได้ทำการกดโหวตให้แก่ผู้ลงสมัครในเกมนี้ปรากฏในรอบแรกผู้สมัครทั้งสองได้รับคะแนนเสียงเท่ากัน ซึ่งแสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการเลือกตั้ง ปรากฏข้อความดังนี้

“ผลโพลครั้งที่หนึ่ง คะแนนของผู้ลงสมัครทางด้านซ้ายและทางด้านขวาเสมอกันสองต่อสอง”

(วรณัฐ นามสมมติ, 2556 หน้า 90)

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเดินขบวนประท้วง

หลังจากตัวละครเอกได้สูญเสียแม่ไป ในสองวันต่อมาเธอได้ไปเข้าร่วมการชุมนุมบนถนนราชดำเนิน ซึ่งเป็นเช่นเดิมกับเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นเมื่อครั้งในอดีต และมีการเรียกร้องสิ่งที่เคยมีการเรียกร้องมาหลายครั้งเช่นกัน เขาเข้าร่วมชุมนุมในครั้งนี้เป็นเพียงความคิดถึงความประสงค์หรืออุดมการณ์ของคนรุ่นก่อนเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการเดินขบวนประท้วง มีข้อความปรากฏดังนี้

เหตุการณ์บนถนนราชดำเนินเต็มไปด้วยฝูงชนที่ออกมาเรียกร้องสิ่งที่เมื่อในอดีตได้ถูกเรียกร้องมาแล้วนับไม่ถ้วน คุณไม่ได้กลับไปที่โรงพยาบาลอีก คุณตัดสินใจเข้าร่วมการชุมนุม ไม่ใช่ด้วยอุดมการณ์ ไม่ใช่การเรียกร้องสิ่งใดหาแต่คุณคิดว่าหากพ่อและแม่คุณยังอยู่ก็คงจะเข้าร่วมเป็นแน่ คุณเป็นเพียงร่างทรงแห่งความต้องการของคนในรุ่นก่อน จึงพาบาดแผลในอดีตไปเพื่อให้ได้รับการบำบัด

(วิกรานต์ ปอแก้ว, 2556 หน้า 131)

ลักษณะการลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการติดต่อหน่วยงานราชการ

เขายืนมองสมุดบัญชีเก็บภาษีในมือของเจ้าหน้าที่ ภาษีคือ สิ่งที่รัฐบาลบังคับเก็บจากประชาชนเพื่อนำไปบริหารประเทศ ให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ซึ่งการเสียภาษีของประชาชนนั้น ประชาชนที่เสียภาษีต้องไปติดต่อเสียภาษีกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการติดต่อหน่วยงานราชการ มีข้อความปรากฏ ดังนี้

เหมือนเค้าจะเป็นใบ้เช่นเดียวกันกับคนงาน ได้แต่ยืนยิ้มแห่งแห้งมองดูสมุดบัญชีในมือเจ้าหน้าที่ อย่างหวาดหวั่น รอยยิ้มเป็นมิตรจากนักเก็บภาษีเป็นกันเองยิ่ง

(มนตรี ศรียงค์, 2555 หน้า 40)

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

ลุงเส็งเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนี้มาตั้งแต่หนุ่ม ๆ แสดงให้เห็นว่าลุงเส็งเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองและได้ครอบครองตำแหน่งใหญ่บ้านมาเป็นเวลานานถึงสิบปี ทำให้ทุกคนในหมู่บ้านต่างจำภาพของลุงเส็งได้ชัดเจน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง มีข้อความปรากฏ ดังนี้

ไม่มีภาพจำของผู้ใหญ่บ้านคนไหนชัดเจนแจ่มกระจ่างในหัวผมเท่ากับลุงเส็งอีกแล้ว... เขาเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านเรามาตั้งแต่หนุ่ม ๆ และครอบครองตำแหน่งนั้นยาวนานหลายสิบปี

(อุเทน พรมแดง, 2555 หน้า 44)

สรุปผลการวิจัย

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2555 – 2556 ปรากฏลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลสรุปการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2555-2556

ปี	ชื่อเรื่อง	การหาเสียง	การเลือกตั้ง	การสนทนาทางการเมือง	การติดต่อหน่วยงานราชการ	การเดินขบวนประท้วง	การใช้ความรุนแรง	การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง	การเป็นผู้สื่อข่าวทางการเมือง	รวม
2555	หมวกที่หายไป	2	2	-	-	-	-	3	-	7
	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย	-	-	-	2	-	3	-	-	5
	กระสุนปืนนัดเดียว	1	4	5	-	-	-	5	-	15
	กลับไปบ้านเกิด	-	-	-	-	-	3	1	-	4
	กาฬยุค	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	ความลับในสวนยาง	-	-	1	-	-	5	-	-	6
	ติดธง	-	-	-	-	-	3	-	-	3
	นกปากล้อม	2	-	-	-	-	3	4	-	9
	น้ำ(ท่วม)ใจ	-	-	-	-	-	5	-	1	6
	บุหรง ตันหยง ตานี	-	-	-	-	-	7	-	12	19
	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ	3	3	-	1	-	-	1	-	8
	เมืองอมร ๒๓๑๒	-	-	-	-	-	-	3	-	3
2556	การยืนยันอีกครั้งหนึ่งของสาวแม่ฮ้างแห่งหมู่บ้านตาเอกทะไม	2	1	30	-	-	3	1	-	37
	เกมประชาธิปไตย	7	8	5	-	-	5	-	-	25
	ตุลย์จันทร์ ๒๕๑๙	3	1	-	-	-	-	-	-	4
	บังทึกของอรชุน	-	-	1	-	2	2	-	3	8
	อาณาจักรใต้ดิน	3	-	-	-	-	-	-	2	5
	ผู้บุกรุก	-	-	-	-	-	1	-	-	1
รวม		23	19	42	3	2	40	18	20	167
คิดเป็นร้อยละ		13.80	11.40	25.00	1.80	1.20	24.00	10.80	12.00	100

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ปี พ.ศ. 2555 – 2556 ปรากฏลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยปรากฏทั้งหมดจำนวน 168 ครั้ง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิศานาจ โสภาพล (2555) ที่ทำวิจัยเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” โดยศึกษาแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า โดยวิธีการอ่านละเอียดและวิเคราะห์แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า ประเภทเรื่องสั้น ครั้งที่

1 พ.ศ. 2545 – ครั้งที่ 10 พ.ศ. 2554 ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ มีจำนวน 9 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่ามีแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ 5 ประเด็น คือ 1) แนวคิดการสำนึกทางการเมืองของประชาชน 2) แนวคิดพฤติกรรมเชิงการเมืองของนักการเมือง 3) แนวคิดทางเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย4) แนวคิดความขัดแย้งทางการเมืองได้จำแนกความขัดแย้งทางพฤติกรรมการเมืองจำแนกออกเป็น 2 เรื่อง คือ ความขัดแย้งทางความคิดและความขัดแย้งของนักการเมืองระดับท้องถิ่น 5) แนวคิดเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภายใต้ซึ่งผู้แต่งได้สะท้อนแนวคิดเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น วรรณกรรมการเมืองมีความสัมพันธ์กับวิวัฒนาการของสังคมอย่างใกล้ชิด และเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และความเป็นไปของสังคมการเมือง และชญาน์ทัต เอี้ยวฉาย (2556) ที่ทำวิจัยเรื่อง “แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545 – 2551” โดยศึกษาความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา เรื่องสั้นเหล่านี้มีการสอดแทรกแนวคิดทางการเมืองตามมุมมองของนักเขียน บทความชิ้นนี้มุ่งศึกษาว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีแนวคิดใดเป็นแนวคิดหลักของเรื่องแนวคิดที่ปรากฏส่งเสริมการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่ามีแนวคิดทั้งหมด 6 แนวคิด จากจำนวนเรื่องทั้งหมด 79 เรื่อง คือ แนวคิดวิพากษ์พฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมือง แนวคิดวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐ แนวคิดวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง แนวคิดการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ แนวคิดความรักชาติศาสนา และมาตุภูมิและแนวคิดนักการเมืองในอุดมคติ จากแนวคิดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเขียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่ความหมายของประชาธิปไตยไปที่ตัวนักการเมืองเป็นสำคัญ โดยส่วนมากผู้เขียนมักหยิบยกประเด็นการฉ้อโกงของนักการเมืองมาเป็นแก่นหลักในการดำเนินเนื้อเรื่อง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนยังคงมองว่า นักการเมืองเป็นตัวการที่ทำให้การเมืองและระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนา และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทรรศนะของนักเขียนนั้นมักมุ่งประเด็นไปที่การเลือกตั้ง เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ดีเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าก็มีบทบาทและหน้าที่ในการกระตุ้นเตือนจิตสำนึกประชาธิปไตยและสนับสนุนการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการใช้ความรุนแรง ปรากฏจำนวนครั้งมากที่สุด โดยปรากฏให้เห็นมากถึง 40 ครั้ง จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนมักใช้ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องหรือแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในกรณีที่เกิดความขัดแย้งทางความคิดหรือการกระทำของนักการเมืองและประชาชน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับนิศานาจ โสภาพล (2555) ที่ทำวิจัยเรื่อง “แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” โดยศึกษาแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า พบว่ามีแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ 5 ประเด็น โดยมี 2 ประเด็นที่กล่าวถึงแนวคิดความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งจำแนกความขัดแย้งทางพฤติกรรมการเมืองจำแนกออกเป็น 2 เรื่อง คือ ความขัดแย้งทางความคิดและความขัดแย้งของนักการเมืองระดับท้องถิ่น และ แนวคิดเรื่องความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภายใต้ซึ่งผู้แต่งได้สะท้อนแนวคิดเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น วรรณกรรมการเมืองมีความสัมพันธ์กับวิวัฒนาการของสังคมอย่างใกล้ชิด และเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่และความเป็นไปของสังคมการเมือง

นอกจากนี้จากผลการวิจัยที่พบลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการสนทนาทางการเมือง ปรากฏให้เห็นรองจากด้านการใช้ความรุนแรงโดยปรากฏให้เห็นจำนวน 37 ครั้ง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชญาน์ทัต เอี้ยวฉาย (2555 หน้า 128) ที่พบว่าแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ.2545-2551 ผู้แต่งมุ่งประเด็นไปที่การวิพากษ์นโยบายทางการเมืองด้วยการนำเสนอข้อบกพร่องในด้านการเมือง เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาของการดำเนินนโยบายว่ามีผลกระทบต่อประชาชน และไม่ควรนำนโยบายดังกล่าวมาใช้ การวิพากษ์นโยบายทางการเมืองเหล่านี้ผู้แต่งมักนำเสนอในหลักความเป็นจริง และอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้แต่งให้ความสนใจนำเสนอ คือ ปัญหาการชุมนุมประท้วง การเรียกร้องสิทธิ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลเสียต่อประชาชน นอกจากประเด็นที่แสดงปัญหาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ผู้แต่งได้นำเสนอประเด็นการสนับสนุนการเมืองสู่การเมืองในอุดมคติ เพื่อชี้ให้เห็นภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วยวิธีการสนทนาโต้ตอบระหว่างตัวละครเพื่ออธิบายความหมายและยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจง่ายขึ้น

จากผลการวิจัยจึงกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ถือว่าเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการเมือง การกล่าวถึงสภาพทางการเมืองของในยุคสมัยนั้น การกล่างถึงความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่บ่งบอกว่าสถานการณ์ในตอนนั้นเป็นอย่างไร ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงใดผ่านเนื้อหาทางวรรณกรรม จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้เขียนแสดงทรรศนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่มีทั้งดีและไม่ดี ดังนั้นเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงมีส่วนในการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองและอีกทั้งยังมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ขวัญชนก นัยจรัญ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ชญาน์ทัต เอี้ยวฉาย. (2556). **แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545 – 2551**. เข้าถึงได้จาก : www.huso.tsu.ac.th/.doc. (วันที่เข้าถึง: 10 มกราคม 2560).

ชญาน์ทัต เอี้ยวฉาย. (2555). **แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545 – 2551**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิศานาจ โสภาพล. (2555). **แนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า**. เข้าถึงได้จาก : file:///C:/Users/User/Downloads/159-387-1-SM%20(6).pdf. (วันที่เข้าถึง: 10 มกราคม 2560).

รัฐบุรุษ คุ้มทรัพย์. (2555). **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. เข้าถึงได้จาก : http://www.ptu.ac.th/journal/data/4-2/4-2-1.pdf. (วันที่เข้าถึง: 10 มกราคม 2560).

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). **วรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า**. เข้าถึงได้จาก : http://www.parliament.go.th/phan/. (วันที่เข้าถึง: 10 มกราคม 2560).

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. (2560). **ราชกิจจานุเษกษา**. เข้าถึงได้จาก : http://www.mua.go.th/users/he- commission/doc/law/Constitution2550.pdf. (วันที่เข้าถึง: 10 มกราคม 2560).

อัศวิน รักสวัสดิ์ และ ศาสตราจารย์ ดร. สิน พันธุ์พินิจ. (2551**). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. เข้าถึงได้จาก : http://bkk.umdc.tsu.ac.th/transitory/IS/IS-P-57/pdf. (วันที่เข้าถึง 10 มกราคม 2560).

แนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
THE GUIDELINE FOR ESTABLISHING FOLK PERFORMANCE LEARNING CENTER IN SONGKHLA LAKE BASIN AREA

กรฤต นิลวานิช
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา
*corresponding author e-mail: korarit_gt@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา งานวิจัย และกลุ่มศิลปินพื้นบ้านโดยใช้แบบสัมภาษณ์ดำเนินการจัดประชุมสัมมนาวิชาการโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิจาก โรงเรียน มหาวิทยาลัย สถาบันทักษิณคดีศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และนักศึกษา ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยทฤษฎี SWOT จากการศึกษาพบว่า ทุกๆกลุ่มมีความคิดเห็นในการส่งเสริมอนุรักษ์ไปในทิศทางเดียวกัน ในประเด็นความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพราะเป็นแหล่ง สั่งสม องค์ความรู้ ทรัพยากรที่เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน สร้างโอกาส สนับสนุน ส่งเสริม อนุรักษ์ เป็นแหล่งเรียนรู้นอกระบบและสร้างอาชีพที่สำคัญศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจักต้องมีแผนยุทธศาสตร์การบริหารด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านพัสดุ และระบบการบริหารจัดการศูนย์ที่มีคุณภาพรวมถึงมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้ผลการวิจัยเกิดประโยชน์สูงสุดเห็นควรเสนอให้ภาครัฐมีนโยบายในการประยุกต์ใช้กับองค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักงานเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้าน ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Abstract

This study aimed to find the guideline for establishing folk performance learning center in Lake Basin Area, Songkhla. The researcher had collected and analyzed data from documents, researches, reports, local artists by interview and academic conference process. The participants were local artists, folk performance experts from schools, universities, cultural centers, institute for Southern Thai studies Thaksin University, cultural offices and students by collecting information by group interview and analyzing with SWOT theory. The study found that all participants had the same ways for the importance of folk performance learning center establishment because it is source collected folk performance knowledge, and encouraging opportunities, promotion and conservation these are non-formal learning and career encourage. Significantly, the learning centers should have strategy plans for human resource, building, equipment budget, quality management system and systematic evaluation process follow. Moreover, the highest benefit research result making should inform government section to apply with local organization such as municipality office, Sub- district Administration organization and so on truly.

keywords : community learning center the folk performance conservation and promotion Songkhla lake basin

บทนำ

ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน คือ มรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของคนไทย ทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราว สรรค์สร้างจินตนาการ สืบสานขนบนิยม และความงดงามของประเพณีวัฒนธรรมไทยมาแต่โบราณ การแสดงพื้นบ้านเป็นตัวบ่งชี้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อทางศาสนา และลักษณะทางภูมิศาสตร์ ของแต่ล่ะกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยได้อย่างชัดเจน พื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศไทย เป็นเขตพื้นที่ที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ติดกับทะเล อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติต่างๆมากมาย หลายพื้นที่ทางภาคใต้เป็นเมืองท่าเศรษฐกิจสำคัญ ติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยน

สินค้าทางเรือกับชนชาติอื่นๆมาหลายศตวรรษ อีกทั้งกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินตั้งแต่ครั้งบรรพกาล ส่งผลให้พื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศไทยเจริญรุ่งเรืองในด้านเศรษฐกิจ ที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นการติดต่อค้าขายหรือการอพยพย้ายถิ่นฐานก็ตาม ส่งผลให้เกิดการถ่ายโยงและแพร่กระจายทางด้านประเพณีวัฒนธรรมจากกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอาศัยในพื้นที่ จากปัจจัยดังกล่าวจึงส่งผลให้ ณ ดินแดนด้ามขวานแห่งนี้ ปรากฏมีศิลปะการแสดงพื้นบ้านซึ่งมีความงดงามที่เกิดจากการผสมผสาน และบูรณาการอันยาวนานของขนบนิยมอันหลากหลายมาแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่ยังคงอยู่และสูญสลายไปตามกาลเวลา

ในปัจจุบันพื้นที่เขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลามีการขยายตัวของเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อิทธิพลจากตะวันตกเข้ามาแทนที่ ส่งผลทำให้เยาวชน หันหลังกลับให้กับอารยะในอดีตและรากเหง้าแห่งประเพณีและวัฒนธรรม สื่อต่างๆประโคมแข่งขัน หยิบยกเอาวัฒนธรรมต่างบ้านต่างภาษามาอวดกัน ล่อตาล่อใจด้วยชื่อเสียงและเงินทอง เยาวชนกำลังกลายเป็นผู้เสพบริโภคนิยม แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ยังคงทำหน้าที่ในการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าเรื่อยมา หลากหลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ พยายามส่งเสริมและอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านด้วยวิธีการต่างๆ แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลดังกล่าวและเล็งเห็นว่า ยังไม่พอเพียงและสามารถต้านทานค่านิยมทางด้านวัตถุ และวัฒนธรรมต่างชาติ ต่างภาษาได้แม้ว่าปัจจุบันนโยบายของสถาบันในแต่ล่ะระดับการปกครอง ตั้งแต่ระดับประเทศ ระดับกระทรวง ระดับจังหวัด ระดับเทศบาล หรือแม้แต่ในมหาวิทยาลัย โรงเรียนต่างก็มีแนวทางในการสนองนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์และส่งเสริม ประเพณีศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้องค์กรโดยส่วนมาก ยังไม่ปรากฏมี มาตรการเชิงรุกที่ชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืน และเกิดผลลัพธ์ในเชิงบวกอย่างแท้จริง

การเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับการศึกษาตาม รูปแบบที่ต้องการ มีความยืดหยุ่นหลากหลายตามโอกาสและสถานการณ์ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น บริการข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งความรู้ใหม่ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนกิจกรรมการเรียนรู้สามารถ จัดได้อย่างหลากหลายโดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จะมีส่วนสนับสนุนการเรียนรู้ของคนไทยอย่างเป็นระบบ และสามารถเรียนรู้ ตลอดชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และเติมเต็มให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนรู้ประเภท ต่าง ๆ เช่น จากวิทยากร จากสื่อวิทยุโทรทัศน์ วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ แบบเรียนสำเร็จรูป หนังสือพิมพ์การประชุม หรือการ อบรม เป็นต้น ทั้งนี้การจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ดี ควรจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนเป็นสำคัญ สนอง โลหิตวิเศษ (2544) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนใน ชุมชน เป็นสถานที่ที่เสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเน้นกระบวนการ เรียนรู้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง (กระทรวงมหาดไทย, 2550)

จากข้อมูลดังกล่าวในข้างต้นผู้วิจัยได้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ส่งเสริม ทำนุบำรุง รวมถึงหาวิธีการในการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ถึงความงดงาม รู้รับผิดชอบต่อมรดกของสังคม เห็นความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องย้ำเตือนกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานรวมถึงสถานการณ์ในปัจจุบันและอนาคตของการแสดงพื้นบ้านในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้เล็งเห็นแล้วว่า การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจะส่งผลต่อการดำรงความงดงามของศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้คงอยู่ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลในภาคสนามและเครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ใช้สำหรับเก็บข้อมูลการประชุมสัมมนาวิชาการ โดยมีเนื้อหาและหลักการสำคัญดังนี้

1.1เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ศิลปินในเขตพื้นที่ (Structured Interview) มีรายละเอียดและส่วนประกอบของแบบสัมภาษณ์ 2ส่วน ดังต่อนี้

1.1.1ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่ใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ เช่น รายละเอียดส่วนตัวของผู้ที่ให้การสัมภาษณ์ วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์ ชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล ชื่ออำเภอ และชื่อจังหวัดเป็นต้น

1.1.2 ส่วนที่ 2 เป็นส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิดในการอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านเพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประชุมสัมมนาวิชาการ กล่าวคือ ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านเพื่อเป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยด้วยตนเอง ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มในการประชุมสัมมนาวิชาการ โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.1.1 ติดต่อนัดหมายศิลปินพื้นบ้าน

2.1.2 สัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม บันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและจดบันทึกรายละเอียดในส่วนต่างๆ

2.2 การเก็บข้อมูลในการประชุมสัมมนาวิชาการ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของการระดมความคิดเห็นข้อเสนอแนะ โดยจะทำการจัดประชุมขึ้น 2 วาระด้วยกัน ทั้งนี้จะทำการบันทึกการประชุมอย่างเป็นระบบตามประเด็น และบันทึกเสียงและภาพเคลื่อนไหวขณะการประชุม

3. การจัดกระทำข้อมูล

3.1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย มาทำการศึกษาพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.2 นำข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวบรวมได้จาก การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มในการประชุมสัมมนาวิชาการ ซึ่งได้บันทึกไว้มาถอดความ แยกประเภท จัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

4. การศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำกับข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

4.3 รายงานผลการวิจัย ทำการอภิปรายผล ทำการปรับปรุงเพิ่มเติม และแก้ไขข้อมูล จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

5. ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะทำการค้นคว้าเก็บข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิจัย โดยในส่วนของข้อมูลภาคสนามจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และในส่วนของการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ ทำการเก็บข้อมูลโดย ระดมความคิดและข้อเสนอแนะ โดยนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น

5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิดต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมของกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.2.1 ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มประชากรแบบเจาะจง ซึ่งเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ตามจุดประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคน 3 กลุ่มดังต่อไปนี้

1) กลุ่มตัวอย่างศิลปินในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจำนวน 25 คน ผู้วิจัยได้คัดเลือกศิลปินซึ่งได้ทำการขึ้นบัญชีรายชื่อกับศูนย์วัฒนธรรม โดยคัดเลือกศิลปินที่มี วัยวุฒิ คุณวุฒิ และพื้นฐานทางด้านสังคมที่แตกต่างกันในพื้นที่ 25 อำเภอ อำเภอล่ะ 1 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ a) กลุ่มศิลปินพื้นบ้านที่เป็นศิลปินแห่งชาติ จำนวน 3 คน b) กลุ่มศิลปินพื้นบ้านที่ประกอบอาชีพรับราชการ จำนวน 5 คน c) กลุ่มศิลปินพื้นบ้านที่เป็นศิลปินรุ่นใหม่อายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 2 คน d) กลุ่มศิลปินพื้นบ้านที่มีอายุเกินกว่า 30 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน

2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆในการประชุมสัมมนาครั้งที่ 1 จำนวน 32 คน

3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานต่างๆในการประชุมสัมมนาครั้งที่ 2 จำนวน 17คน

5.3 พื้นที่ที่ทำการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาเรื่อง “แนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ในครั้งนี้ใช้พื้นที่ในเขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งคลอบคลุม 25 อำเภอ ของพื้นที่ จังหวัดสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัย

1. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจำเป็นอย่างยิ่งจักต้องมีแผนกลยุทธ์เพื่อการดำเนินงาน

ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดในการอนุรักษ์และส่งเสริมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าทุกๆกลุ่มมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลายแต่ปรากฏมีประเด็นสำคัญที่ทุกกลุ่มนำเสนอเหมือนกันนั่นคือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านผลจากการศึกษาวิเคราะห์ กล่าวคือ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ โดยมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนด้านเงินทุน ทำหน้าที่ควบคุมและติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้จะสามารถขับเคลื่อนแนวคิดในการอนุรักษ์และส่งเสริมทั้งหมดที่กลุ่มตัวอย่างนำเสนอเพราะศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่ง สั่งสม องค์ความรู้ ทรัพยากรที่เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน ทำหน้าที่สร้างโอกาส สนับสนุน ส่งเสริม อนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านในบริบทต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้นอกระบบให้แก่เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป รวมถึงสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนทั้งนี้เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนขับเคลื่อนได้อย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดกลุ่มตัวอย่างได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างแผนยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยแผนยุทธ์ศาสตร์นี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และมีความสำคัญยิ่งในการดำเนินงานของศูนย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

วิสัยทัศน์ {Vision}	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นศูนย์ที่มุ่งเน้น การอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรม เป็นระบบ และยั่งยืน
พันธกิจ {Mission}	1) อนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 2) อนุรักษ์และส่งเสริมบทบาทและความสำคัญของการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 3) อนุรักษ์และส่งเสริมคณะการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 4) อนุรักษ์และส่งเสริมเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 5) อนุรักษ์และส่งเสริมบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
ประเด็นยุทธศาสตร์ {Strategic Issue}	1) การอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 2) การอนุรักษ์และส่งเสริมบทบาทและความสำคัญของการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 3) การอนุรักษ์และส่งเสริมคณะการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 4) การอนุรักษ์และส่งเสริมเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 5) อนุรักษ์และส่งเสริมบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ประเด็นยุทธศาสตร์	*กลยุทธ์{Strategies}*	*ตัวชี้วัด {Key Performance Indicator}*
1) การอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้าน	1) จัดทำคู่มือการเรียนรู้ แบบฝึกหัดโน้ตเพลงเพื่อเผยแพร่ในสถานศึกษาทุกระดับชั้น และองค์กรที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ 2) จัดการประกวด ประชัน แบบโบราณดั้งเดิมและประยุกต์สมัยใหม่ในเขตพื้นที่ 3) ปรับรูปแบบการแสดงพื้นบ้านให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน 4) จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางศิลปวัฒนธรรม 5) ประชาสัมพันธ์จัดทำเอกสาร แผ่นพับ เว็บไซต์ บันทึกภาพและเสียงเผยแพร่การแสดงพื้นบ้านทางสื่อต่างๆ 6) ส่งเสริมการเรียนรู้การแสดงพื้นบ้าน แก่บุคลากรในองค์กรของรัฐ เพื่อสร้างเป็นวิทยากรที่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องแก่สมาชิกในชุมชน 7) สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ 8) สนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลวิจัย ทำวิจัยการแสดงพื้นบ้าน	1) คู่มือการเรียนรู้ แบบฝึกหัด โน้ตเพลงได้รับการเผยแพร่ในสถานศึกษาและองค์กรที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่อย่างทั่วถึงทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 2) ปรากฏการประกวดประชันทั้งแบบโบราณดั้งเดิมและประยุกต์สมัยใหม่ในเขตพื้นที่ทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 3) ปรากฏการแสดงพื้นบ้านที่ได้รับการปรับรูปแบบการแสดงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างน้อย 5 คณะในระยะเวลา 5 ปี 4) มีการมอบทุนสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางศิลปวัฒนธรรมอย่างน้อย 2 ทุน ทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 5) ปรากฏการประชาสัมพันธ์การแสดงพื้นบ้าน เช่น เอกสาร แผ่นพับ เว็บไซต์ ภาพและเสียงเผยแพร่ทางสื่ออย่างน้อย2ชิ้นงานทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 6) จัดอบรมสัมมนาโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน ให้แก่บุคลากรของรัฐ อย่างน้อยปีละ 2ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี 7) จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี 8) ปรากฏงานวิจัยที่นักเรียนนักศึกษามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลวิจัย หรือทำวิจัยเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน อย่างน้อยปีละ 1 โครงการ ตลอดระยะเวลา 5 ปี
2) การอนุรักษ์และส่งเสริมบทบาทและความสำคัญของการแสดงพื้นบ้าน	1) จัดประชุมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงบูรณาการวัฒนธรรมโดยการประสมประสานวัฒนธรรมดั้งเดิมและสมัยใหม่เข้าด้วยกัน 2) กำกับดูแลจัดระเบียบและควบคุมวัฒนธรรม การแสดงพื้นบ้านของชุมชนโดยคนในชุมชนเพื่อเป็นการวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม 3) ควรยกย่อง ส่งเสริมและแสดงความนับถือศิลปินพื้นบ้านที่สูงอายุให้เกียรติ ซึ่งกันและกัน ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น 4) เผยแพร่ ข่าวสารกิจกรรมของชุมชน ชักชวนคนนอกชุมชนให้รับรู้ถึงขนบธรรมเนียมที่ได้ร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น 5) สร้างอัตลักษณ์ให้แก่ศิลปินและชุมชน ส่งเสริมคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนเพื่อปลูกจิตสำนึกรักและความภูมิใจในศักดิ์ศรีภูมิปัญญาท้องถิ่น 6) ให้การทำนุบำรุงส่งเสริมทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์) 7) จัดนิทรรศการเกี่ยวกับ บทบาทและความสำคัญของการแสดงพื้นบ้าน	1) เกิดการประชุมโดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยงข้องในเขตพื้นที่ทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 2) มีการเก็บข้อมูลจากคนในชุมชน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการจัดประชุมประจำปีตามตัวชี้วัดที่ 1 ทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 3) ปรากฏพิธีไหว้ครู ครอบครู ของศิลปินพื้นบ้าน เพื่อยกย่องและนับถือศิลปินพื้นบ้านที่สูงอายุ ทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 4) ปรากฏเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารกิจกรรมของชุมชน โดยมีการอัพเดตข้อมูลทุกๆสัปดาห์ อย่างน้อย 1 เว็บไซต์ ภายในระยะเวลา 5 ปี 5) จัดอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญให้แก่ศิลปินและคนในชุมชนเพื่อสร้างอัตลักษณ์และ ส่งเสริมคุณค่าวัฒนธรรมชุมชนเพื่อปลูกจิตสำนึกรักและความภูมิใจในศักดิ์ศรีภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี 6) มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการทำนุบำรุงส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านในด้านต่างๆ อย่างพอเพียงทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 7) ปรากฏการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับ บทบาทและความสำคัญของการแสดงพื้นบ้านอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี
3) การอนุรักษ์และเสริมคุณค่าการแสดงพื้นบ้าน	1) จัดตั้งคณะการแสดงพื้นบ้าน ประจำหมู่บ้าน ตำบล วัดหรือมัสยิด เพื่อใช้ถ่ายทอดองค์ความรู้ บรรเลงในงานพิธีต่างๆและสร้างความสามัคคีในชุมชน 2) ส่งเสริมการแสดงคณะการแสดงพื้นบ้านบรรเลงในพิธีการของชุมชน 3) แลกเปลี่ยนความรู้กับคณะการแสดงพื้นบ้านของพื้นที่อื่นๆ เพื่อแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคณะการแสดงพื้นบ้านต่อไปในอนาคต 4) ส่งเสริมการจัดทำคู่มือระเบียบแบบแผนของคณะการแสดงพื้นบ้านที่มีเนื้อหาครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประสมวงแบบดั้งเดิมและแบบสมัยใหม่ เป็นต้น 5) จัดระบบการรับงานแสดงในพื้นที่ เพื่อให้ทุกคณะได้มีโอกาสในการแสดงเท่าเทียมกัน	1) ปรากฏคณะการแสดงพื้นบ้าน ประจำ โรงเรียน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ประจำวัดหรือมัสยิด อย่างน้อย 5คณะภายในระยะเวลา 5 ปีในแต่ละพื้นที่ 2) ปรากฏคณะการแสดงพื้นบ้านเล่นในงานพิธีการของชุมชน อย่างน้อย 3คณะต่อ 1 วาระงาน ทุกๆปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 3) ปรากฏการประชุมวิชาการหรืองานเทศกาลการแสดงพื้นบ้านอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี 4) เผยแพร่คู่มือระเบียบแบบแผนสู่ชุมชนและสถานศึกษา อย่างน้อย 50 ชุด ต่อ 1 ปีตลอดระยะเวลา 5 ปี 5) จัดประชุมชี้แจงข้อตกลงและทำ MOU ระหว่างคณะการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ให้ได้มีโอกาสในการแสดงเท่าเทียมกัน
4) การอนุรักษ์และส่งเสริมเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้าน	1) อนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนารูปลักษณ์เครื่องดนตรีเครื่องแต่งกาย 2) จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์เพื่อส่งเสริมการนำอัตลักษณ์ของเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายไปประดิษฐ์เป็น ของชำร่วย เครื่องประดับ ตกแต่งเสื้อผ้าลวดลาย เป็นต้น 3) จัดตั้งห้องพิพิธภัณฑ์และเพื่อรวบรวมข้อมูลช่าง และเพื่อผลิตเครื่องดนตรีเครื่องแต่งกายในชุมชน 4) ส่งเสริม เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ชุมชนตามสื่อทุกประเภท เช่น เว็บไซต์กลุ่มอาชีพหรือเข้าร่วมงานแสดงสินค้าอย่างสม่ำเสมอ โดยนำการแสดงพื้นบ้านไปร่วมแสดง 5) จัดการอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและซ่อมแซมเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกาย ประกอบการแสดงพื้นบ้าน	1) จัดอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญแก่ผู้ที่สนใจ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี 2) ปรากฏกลุ่มสหกรณ์ชุมชน เปิดอบรมโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญแก่ผู้ที่สนใจอย่างน้อยปีละ 2 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี 3) ปรากฏพิพิธภัณฑ์ในเขตพื้นที่อย่างน้อย 1แห่งภายในระยะเวลา 5 ปี 4) ปรากฏเว็บไซต์กลุ่มส่งเสริมอาชีพ อย่างน้อย 1 เว็บไซต์หรือการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า อย่างน้อย 2 งานต่อ 1 ปี ภายในระยะเวลา 5 ปี 5) ปรากฏการจัดการอบรม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี
5) อนุรักษ์และส่งเสริมบทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้าน	1) ตรวจตราและดูแลลิขสิทธิ์ทางปัญญาของศิลปินพื้นบ้าน 2) ส่งเสริมการประพันธ์บทเพลงใหม่ ทั้งการประพันธ์ทำนองและเนื้อร้องให้สอดคล้องกับยุคสมัยโดยคงเอกลักษณ์บทเพลงของการแสดงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม 3) จัดพิมพ์โน้ตทั้งรูปแบบการบรรเลงเครื่องดนตรีเดี่ยว และการประสมวง เพื่อเผยแพร่ สู่ชุมชน สถานศึกษา 4) บันทึกบทเพลง ในรูปแบบไฟล์ข้อมูลต่างๆ เพื่อจัดเก็บและการเผยแพร่ตามสื่อประเภทต่างๆ 5) ส่งเสริมการเรียนรู้บทเพลง ทำนอง เนื้อร้อง ความหมาย รวมถึงการนำบทเพลงของการแสดงพื้นบ้านไปใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของพิธีกรรม เป็นต้น 6) จัดจำหน่ายผลงานเพลงที่มีการบันทึกในรูปแบบตางๆ ตามสื่อทุกประเภทเพื่อนำรายได้สนับสนุนการแสดงพื้นบ้านต่อเนื่องสืบไป	1) ปรากฏการจดสิทธิบัตรทางปัญญาอย่างน้อยปีละ 1 คณะตลอดระยะเวลา 5 ปี 2) จัดการประกวด ประชันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งตลอดระยะเวลา 5 ปี 3) ปรากฏสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ในสถานศึกษา องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องตลอดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งระยะเวลา 5 ปี 4) ปรากฏบทเพลงของการแสดงพื้นบ้าน ในรูปแบบไฟล์ต่างๆ เผยแพร่ในเว็ปไซต์ของสถานศึกษา องค์กรและสถาบัน ที่เกี่ยวข้องตลอดระยะเวลา 5 ปี 5) จัดอบรมการเรียนรู้บทเพลงของการแสดงพื้นบ้านในบริบทต่างๆ โดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้งระยะเวลา 5 ปี 6) ปรากฏการจัดจำหน่ายผลงานเพลงในรูปแบบต่างๆ เช่น ในรูปแบบของการดาวห์โหลดจากเว็ปไซต์ ริงโทน อย่างน้อย 10ผลงาน ภายในระยะเวลา 5 ปี

ตารางที่ 1 แผนยุทธศาสตร์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

2. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ปรากฏมีแนวทางจัดการอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านอาคารสถานที่ ด้านพัสดุและด้านการบริหารจัดการ โดยมีผลสรุปดังนี้

2.1 ด้านบุคลากร ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรจะวางแผนด้านตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคลากรว่าควรประกอบด้วยผู้บริหารศูนย์และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละฝ่าย โดยมีคุณสมบัติจบการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ควรเป็นบุคคลในท้องถิ่นหรือเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นอย่างดี และมีใจรักในการบริการ อีกทั้งควรจะมีการพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างถูกต้อง และให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสนับสนุนบุคลากรให้ก้าวหน้า เช่น การสนับสนุนให้ไปดูงานทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นการหาความรู้ใหม่ๆ และมีการประเมินผล การทำงานโดยองค์กรที่ควบคุมหรือให้การสนับสนุน

2.2 ด้านงบประมาณ การดำเนินการจัดการในด้านค่าใช้จ่ายตลอดจนควบคุมงบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ มีการวางแผนการได้มาของงบประมาณว่าส่วนใดมาจากภาครัฐ ส่วนใดที่สามารถหารายได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้การของบประมาณจากภาครัฐ ทางศูนย์การเรียนรู้จะต้องจัดทำ แผนงานและโครงการเพื่อของบประมาณทุกปีเสนอต่อหน่วยงานที่สนับสนุน นอกจากนั้นชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณด้วย เมื่อได้รับงบประมาณมาแล้ว จะต้องดำเนินการจัดสรรงบประมาณและบริหารงบประมาณเพื่อการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้งบประมาณที่ได้รับจะนำไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายด้าน เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่ บุคลากรประจำศูนย์ หรือใช้ในการบำรุงรักษาซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์และอาคารสถานที่ ทั้งนี้ในบางกรณีที่ศูนย์การเรียนรู้สามารถสร้างรายได้ด้วยตัวเองจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการ จัดสรรควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณให้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านอาคารสถานที่แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ

2.3.1 โครงสร้างภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วยส่วนต่างๆดังนี้

1) ห้องส่งเสริม อนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นส่วนพิพิธภัณฑ์ที่แสดงข้อมูลและเกี่ยวกับขนบนิยม จารีต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านทั้งหมดที่ปรากฏในเขตพื้นที่ซึ่งในส่วนนี้มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์จำลองลักษณะเวที เครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายกล่องบรรจุภัณฑ์ คู่มือการใช้งาน เป็นต้น

2) ห้องบริการวิชาการชุมชน เป็นสถานที่จัดประชุมสัมมนาวิชาการ ฝึกอบรมหัวข้อต่างๆ เป็นสถานที่จัดกิจกรรม กลุ่มพัฒนาความรู้ในชุมชน และเป็นห้องถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ซึ่งจัดบริการแก่ชุมชน บุคคล หรือหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ ยังเป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆเช่น การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกาย การประพันธ์บทเพลงใหม่ การพัฒนารูปลักษณ์และโครงสร้างของเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกาย การปรับตั้งเสียง การเก็บรักษาเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลงเบื้องต้น การถ่ายทอดการนำอัตลักษณ์ของเครื่องดนตรีและเครื่องแต่งกายไปประดิษฐ์เป็น ของชำร่วย เครื่องประดับ เครื่องตกแต่งและใช้งานในบ้าน การผลิตเสื้อผ้าลวดลาย ตลอดจนองค์ความรู้ที่เป็น ประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน หรือบางโอกาส อาจจะจัดเป็นห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพชุมชน เป็นส่วนเผยแพร่ผลงานกลุ่มอาชีพ การดำเนินงาน การรวมกลุ่ม การฝึกและพัฒนาอาชีพ และเป็นการเปิดโอกาสทางการตลาดของกลุ่มอาชีพในชุมชนจะได้สัมผัสกับการทำงานกลุ่มอาชีพอย่างแท้จริง

3) ห้องสมุดชุมชน แหล่งรวบรวมและให้บริการเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัย ทุกประเภทที่เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ และมีบริการสื่อวารสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่มีความทันสมัย โดยอาจจะเก็บเอกสาร ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิคส์(E book) วิดีโอบันทึกการแสดง แผ่น CD บทเพลงต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจะขอบริจาคข้อมูลเหล่านี้จากคนในชุมชนมาเก็บรักษาและเผยแพร่ให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา โดยมีบรรณารักษ์ห้องสมุดหรือเจ้าหน้าที่คอยแนะนำให้ความรู้และมีบริการให้ยืมคืนเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ภายในห้องอาจจะมีมุมอินเตอร์เน็ตชุมชน เป็นส่วนที่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันโลกของเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าถึงเทคโนโลยีและจัดบริการสืบค้นเฉพาะที่เป็นความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้

2.3.2 โครงสร้างภายนอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประกอบด้วยส่วนต่างๆดังนี้

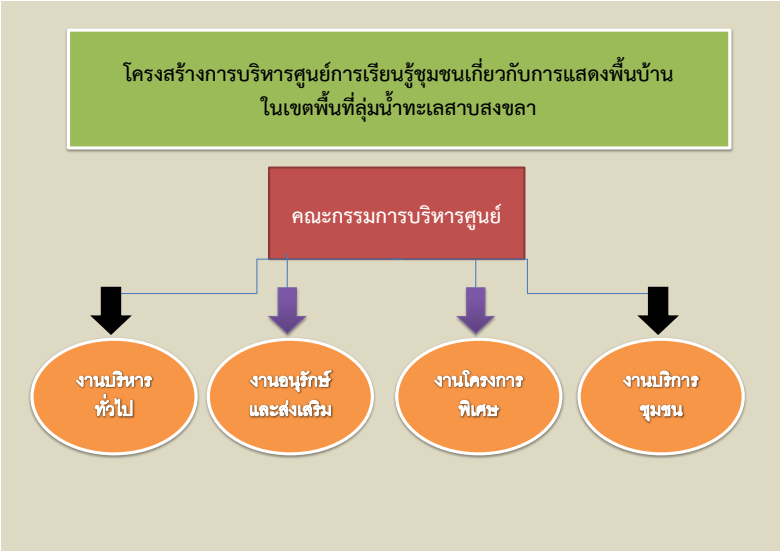
1) ร้านค้าชุมชน อาจจัดตั้งเป็นกลุ่มสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมนำผลผลิตของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นบ้านมาจำหน่าย โดยเน้นการเชื่อมโยงเครือข่าย การผลิตจากชุมชน สินค้าราคาต้นทุน โดยจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องดนตรี กล่องบรรจุภัณฑ์ ของชำร่วย เครื่องประดับ เครื่องตกแต่งและใช้งานในบ้าน การผลิตเสื้อผ้าลวดลาย CD หรือ

DVD บทเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงพื้นบ้านโน้ตการบรรเลงเฉพาะเครื่องดนตรี คู่มือการเรียนรู้ แบบฝึกหัด และมีมุมข้อมูลสินค้าและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

2) ลานกิจกรรมชุมชน เป็นสถานที่ช่วยส่งเสริมให้มีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านร่วมกัน เช่น การประกวดประชันการบรรเลงแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่ จัดกิจกรรมนันทนาการ โดยรวมกลุ่มกันภายในชุมชนภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจประจำวันร่วมบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน เปิดเวทีสำหรับปราชญ์ชุมชน คนเด่นคนดังหรือศิลปินพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงมาแสดงให้ชุมชนทราบถึงความสามารถ จัดนิทรรศการบทบาทและความสำคัญของการแสดงพื้นบ้าน และอาจจะจัดหาเครื่องเล่นสำหรับเด็กเพื่อจูงใจให้เด็กและผู้ปกครองมาใช้พื้นที่ในศูนย์

2.4 ด้านพัสดุ ควรจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีจากเงินรายรับเพื่อจัดหาพัสดุที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างพัสดุ เช่น วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง ควรมีการตรวจเช็คราย การ จัดหาเพิ่มเติม บำรุงรักษาและสามารถแทงจำหน่ายพัสดุที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุในแต่ละปี

2.5ด้านการบริหารจัดการ ควรจัดทำโครงสร้างการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยให้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นมีส่วนร่วมบริหาร ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์หรือผู้อำนวยการ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นคณะผู้บริหารกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงาน เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เจ้าหน้าที่งานส่งเสริมและพัฒนา เจ้าหน้าที่งานโครงการพิเศษ เจ้าหน้าที่งานศูนย์บริการชุมชน โดยบุคลากรของศูนย์จะดำเนินงานตามพันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นยุทธศาสตร์และจัดกิจกรรมตามแผนกลยุทธ์ และประเมินผลของการดำเนินงานโดยใช้ตัวชี้วัด KPI ที่วางไว้

ภาพที่ 1 โครงสร้างการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดต่อการอนุรักษ์และส่งเสริมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า ทุกๆกลุ่มมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านที่หลากหลาย แต่ยังคงมีประเด็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือความสำคัญของการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านสอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) ได้ให้ข้อมูลว่าแหล่งการเรียนรู้มีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ทั้งในระบบ และนอกระบบ ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้สามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (Process of Learning) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ทั้งจากท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ตนเองมี อยู่แล้ว
2. แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงาน และแหล่ง ประกอบอาชีพของผู้เรียน
3. แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตรง
4. แหล่งการเรียนรู้เป็นห้องเรียนธรรมชาติ เป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม
5. แหล่งการเรียนรู้เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง
6. แหล่งการเรียนรู้สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุก เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายอย่าง ทั่วถึง ประหยัด และสะดวก
7. แหล่งการเรียนรู้สามารถมีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน

8. แหล่งการเรียนรู้สามารถใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาอาชีพ

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างแผนกลยุทธ์ในการอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งแผนกลยุทธ์นี้สามารถประยุกต์ใช้กับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานของศูนย์สอดคล้องกับเป้าประสงค์หลักเชิงยุทธศาสตร์ (ผลผลิต) ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้กำหนดเป้าประสงค์หลักเชิงยุทธศาสตร์ไว้ ๕ ประเด็นดังนี้ 1) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการอนุรักษ์ ส่งเสริมเผยแพร่ 2) วัฒนธรรมพื้นบ้านได้รับการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่และปกป้องคุ้มครอง 3) สื่อภาพยนตร์และวีดีทัศน์ได้รับการรับรองถูกต้องตามมาตรฐาน 4) แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมได้รับการบริหารจัดการอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบระเบียบ 5) องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมได้รับการบริหารจัดการ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2560)

แนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ปรากฏมีแนวทางจัดการอยู่ 6 ด้านดังต่อไปนี้

ด้านบุคลากร ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรกำหนดตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคลากรให้สอดคล้องกับพันธกิจขององค์กรทั้งนี้ก็เพื่อการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และคอยสนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ พะยอม วงศ์สารศรี (2528) ได้กล่าวไว้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลพอสรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้ 1) ช่วยพัฒนาให้องค์การเจริญเติบโต เพราะการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสื่อกลาง ในการประสานงานกับแผนกต่าง ๆ เพื่อแสวงหาวิธีการให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานใน องค์การ เมื่อองค์การได้บุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมทำให้องค์กรเจริญเติบโตและพัฒนายิ่งขึ้น 2) ช่วยให้บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เกิดความจงรักภักดีต่อองค์การที่ตนปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตขององค์การ 3) ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ เพราะว่าถ้าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพแล้วย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์การ และผู้ปฏิบัติงานทำให้สภาพสังคมโดยส่วนรวมมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

ด้านงบประมาณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะต้องดำเนินการจัดสรรงบประมาณและบริหารงบประมาณเพื่อการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใสปราศจากคอรัปชั่น และสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ ณดา จันทร์สม(2555) ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรทุกประเภทต้องยึดหลักการบริหารกิจการที่ดี ดำเนินกิจการและการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล โดยมีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ ครบถ้วน และตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงานและนำไปสู่ความยั่งยืนในการบริหารองค์กรได้ การบริหารการเงินจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมลงทุน กิจกรรม จัดหาเงิน และกิจกรรมดำเนินงาน

กิจกรรมลงทุน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาสินทรัพย์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อใช้ในการประกอบกิจการขององค์กร

กิจกรรมจัดหาเงิน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการ จัดหาสินทรัพย์ตามกิจกรรมลงทุน และดำเนินงาน แหล่งที่มาของเงินโดยทั่วไปในองค์กรธุรกิจ อาจมาจากการกู้ยืม หรือส่วนของทุน (เจ้าของ) แต่สำหรับกิจการวัด กิจกรรมจัดหาเงิน โดยหลักมาจากเงินสนับสนุนจาก ภาครัฐ และเงินบริจาค ดังนั้น รูปแบบของแหล่งที่มาของเงินมีความแตกต่างกับองค์กรธุรกิจ

กิจกรรมดำเนินงาน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการหารายได้ และการควบคุม ค่าใช้จ่ายขององค์กร โดยผลต่างระหว่างรายได้และค่าใช้จ่ายจะเป็นส่วนเพิ่มให้ทุนของกิจการมีความเข้มแข็ง มากยิ่งขึ้น

ด้านอาคารสถานที่ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ โครงสร้างภายในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ควรมีการจัดการเรื่องสถานที่เพื่อประโยชน์ใช้สอยที่คุ้มค่า และมีบรรยากาศของการศึกษาเรียนรู้และการจัดกิจกรรมของศูนย์ หรือการส่งเสริมอาชีพ ควรประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้1) ห้องส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญา2) ห้องบริการวิชาการชุมชน 3) ห้องสมุดชุมชน และโครงสร้างภายนอกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรประกอบด้วย 1) ร้านค้าชุมชน 2) ลานกิจกรรมชุมชน สอดคล้องกับ (กรมสามัญศึกษา, 2540) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดอาคารสถานที่ควรคำนึงถึงสภาพเดิมของบริเวณให้มาก ซึ่งสภาพเหลานี้หาก ไดรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือตกแตงใหสวยงามและเอื้อประโยชนไดเหมาะสมและการ จัดสรางอาคารให้เหมาะสมกับสภาพที่มีอยูแลว จะเปนการประหยัดค่าใชจายและกำลังคนกำลังงาน ทั้งจะมีสวนปลูกฝงการรักธรรมชาติ อันเปนคุณสมบัติที่พึงประสงคใหเกิดขึ้นในตัวผูเรียนได เปนอยางดี

ด้านพัสดุพัสดุเป็นสิ่งจำเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพราะเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินงาน ควรมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมการจัดการเกี่ยวกับงานพัสดุ ตรวจเช็คราย การ บำรุง เก็บรักษา จัดหาเพิ่มเติม และแทงจำหน่ายพัสดุที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุในแต่ล่ะปี สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ศิรดา แสงนก (2551) ที่ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ ของมหาวิทยาราชภัฏเพชรบูรณ์ และพบว่า ปัญหา ในการบริหารงานพัสดุ คือสถานที่ในการเก็บพัสดุไม่เพียงพอ การเก็บรักษาพัสดุไม่เป็นระบบ และ มีการเคลื่อนย้ายพัสดุโดยไม่แจ้งพัสดุกลางให้เปลี่ยนผู้รับผิดชอบ และการที่ผู้ปฏิบัติงานพัสดุให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ได้แก่ ควรมีแนวปฏิบัติการเบิก-จ่าย/ยืม-คืนพัสดุ และมีสมุด เอกสารที่ระบุวัน-เวลาในการเบิก-จ่าย/ยืม-คืนพัสดุให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้และมี ระเบียบปฏิบัติให้ผู้ใช้พัสดุแจ้งเจ้าหน้าที่พัสดุเป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อมีการเคลื่อนย้ายพัสดุ ไม่ ควรเปลี่ยนเจ้าหน้าที่พัสดุบ่อย เพราะทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และควรจัดทำระบบพัสดุการออกหมายเลขครุภัณฑ์เป็นระบบบาร์โค๊ด

2.5 ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยให้คนในชุมชนหรือท้องถิ่นมีส่วนร่วมบริหาร ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าศูนย์ โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้บริหารกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงาน และเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรประจำศูนย์ เป็นผู้ดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ ที่วางไว้ สอดคล้องกับ แนวคิดของพระครูปลัดอาหยวน วิสุทฺธิญาณเมธี (2557) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารนั้น จะครอบคลุมถึงหน้าที่ในการบริหารอัน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการหรือการมอบหมายงาน การประสานงานการ รายงาน และการงบประมาณ นอกจากนี้องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหาร จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ทรัพยากรในการบริหาร มีความประสานระหว่างกัน และประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการบริหารงาน ซึ่งแนวคิดเหล่านี้จะครอบคลุมไปถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม และ การบริหารเชิงกลยุทธ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ควรนำผลการศึกษาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ไปประยุกต์ทดลองใช้กับหน่วยงานในเขตพื้นที่ที่ต้องการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจริง อาจใช้ชื่อโครงการวิจัย เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านองค์การบริหารส่วนตำบลบางกล่ำ ตำบลบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาเป็นต้น

แนวทางที่จะนำไปใช้ประโยชน์

สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาหรือพื้นที่อื่นๆในประเทศไทยหรือต่างประเทศ ที่ต้องการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างจริงจังทั้งนี้ก็เพื่อสืบสานความงดงามของพระเพณีและวัฒนธรรมในแต่ล่ะพื้นที่สืบไป

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งในการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด มหาวิทยาลัย โรงเรียน หรือแม้แต่องค์กรเอกชนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในเขตรับผิดชอบของตนเอง ทั้งนี้องค์กรดังกล่าวจักต้องมีปัจจัยพื้นฐาน คือ มีจิตสำนึก แนวนโยบาย การดำเนินงาน และกำลังทรัพย์สนับสนุนที่ดี จึงจะสามารถขับเคลื่อนศูนย์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการอนุรักษ์และส่งเสริม ขนบนิยมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งบรรพบุรุษของเราได้สั่งสมมาแต่โบราณกาล ได้อย่างยั่งยืน เพราะปัจจุบันเยาวชนและชุมชนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลากำลังขานรับอิทธิพลจากตะวันตก หันหลังกลับให้กับอารยะอดีตและรากเหง้าแห่งประเพณีและวัฒนธรรม สื่อต่างๆประโคมแข่งขัน หยิบยกเอาวัฒนธรรมต่างบ้านต่างภาษามาอวดกัน ล่อตาล่อใจด้วยชื่อเสียงและเงินทอง เยาวชนกำลังกลายเป็นผู้เสพบริโภคนิยมผลจากการวิจัยนี้เป็นการสร้างแนวทางในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการสัมภาษณ์แนวคิดในการอนุรักษ์และส่งเสริมของกลุ่มศิลปินในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและข้อมูลจากการประชุมวิชาการของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผลจากการวิจัย

นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างจริงจังซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลจากการวิจัยนี้จะเป็นอีกหนึ่งฟันเฟืองในการแก้ไขปัญหาการสูญหายของศิลปะการแสดงพื้นบ้านอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณทุนอุดหนุนงานวิจัยจากสำนักงานสนับสนุนการวิจัยแห่งชาติ(สกว)และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.**MINISTRY OF CULTURE.**
เข้าถึงได้จาก:http://www.m-culture.go.th/about.php?sub_id=1034. (ค้นเมื่อ: 12 สิงหาคม 2560).

กรมสามัญศึกษา. (2540). **แนวทางปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ: ลาดพราว.

กระทรวงมหาดไทย. (2550)**. มาตรฐานศูนย์การเรียนชุมชน.** เอกสารอัดสำเนา

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมสามัญศึกษา. (2544). **คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรมสามัญศึกษา.** กรุงเทพฯ.

ณดา จันทร์สม.(2555). **โครงการศึกษาการบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย ระยะที่สอง.** กรุงเทพฯ : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระครูปลัดอาหยวน วิสุทฺธิญาณเมธี(มุ่งฝอยกลาง).(2557). **การบริหารจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพฯ

พะยอม วงศ์สารศรี.(2528). **องค์กรและการจัดการ.** กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ศิรดา แสงนก.(2551**). ปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์.

สนอง โลหิตวิเศษ.(2544)**. การศึกษาตลอดชีวิต** .มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสาเนา

บทบาทของพิธีศพ : กรณีศึกษาพิธีศพจากตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

THE ROLE OF FUNERAL : CASE STUDY FROM BAN KLUAY, AMPHOE MUEANG, SUKHOTHAI

กุลกันยา สุเมรุไหว* ศิริลักษณ์ จันทร์นาค รัตนภรณ์ พุ่มคง และ สุกัญญาโสภี ใจกล่ำ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : mamm_kunkanya@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของพิธีศพในตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยผลการศึกษาพบว่า พิธีศพมีบทบาทหน้าที่สองบทบาท คือ บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน และบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน พบในแต่ละขั้นตอนของพิธีศพ โดยสอนให้รู้คุณค่าของชีวิตที่ดำรงอยู่ การใช้ชีวิตบนความไม่ประมาท นอกจากนั้นยังสอนให้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ คือ การอธิบายเหตุผลในการกระทำของคนสมัยก่อน เช่น การโปรยเหรียญเพื่อซื้อทางให้ผู้ตายขณะเคลื่อนย้ายศพ เพราะชาวบ้านเชื่อว่าสถานที่ที่ต้องเดินผ่านไปนั้นมีเจ้าของอยู่ หากไม่ซื้อทาง ผู้ตายก็จะกลับบ้านของตน เองไม่ได้ เป็นต้น นอกจากบทบาททั้งสองบทบาทที่กล่าวมาแล้ว การศึกษานี้ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า การสั่งสอนไม่จำเป็นต้องกล่าวออกมาเป็นคำพูดเพียงอย่างเดียว แต่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดคำสั่งสอนมาในรูปแบบต่างๆ อาทิ พิธีกรรม ประเพณี ศิลปะ สถาปัตยกรรม ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนดำรงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

คำสำคัญ : พิธีศพ บทบาท การสั่งสอน

Abstract

This study, a study of Role of funeral from Ban Kluay, Amphoe Mueang, Sukhothai, found that there were 2 role Is the role of teaching And role-related explanation. The role of teaching. Meet each stage of the funeral. By teaching the value of life that exists. Living on not being negligent. The role of the cause is to explain the reasoning in the actions of the ancients. In addition to the two roles mentioned above. This study also made the researcher know. Teaching is not required to speak out as a single word. The ancestors were taught in various forms. Such as rituals, arts, architecture, etc., all of which are part of life.

Keywords : funeral role teaching

บทนำ

สังคมมนุษย์แต่ละสังคม มักมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ไม่ว่าเป็นรูปแบบของการเมือง เศรษฐกิจ และค่านิยม แต่ภายใต้ความแตกต่างเหล่านี้ สังคมทุกหนทุกแห่งทั่วโลกมีลักษณะ พื้นฐานที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง คือ สังคมเป็นการรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดของสมาชิก การที่สังคมจะดำเนินไปได้ด้วยดีนั้น พฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนต้องเป็นสิ่งคาดคะเนได้ สมาชิกทุก คนจะต้องคาดคะเนได้ว่าคนอื่น ๆ จะมีพฤติกรรมเช่นไรในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม (ยศ สันติสมบัติ, 2537. หน้า 7) พฤติกรรมที่คาดคะเนได้นี้ คือ วัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อทำหน้าที่ กำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม และเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งก็

คือความรู้สึกนึกคิด และการปฏิบัติของมนุษย์ซึ่งเป็นชีวิตส่วนรวมของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันทั้งความคิดต่างๆ วัฒนธรรมอาจอยู่ในรูปของความรู้ การปฏิบัติและความเชื่อ ตลอดจนวัตถุสิ่งของ อันเกิดจากการคิดและการกระทำของมนุษย์

ความหมายทางสังคมที่พิธีกรรมประเพณีงานศพเคยมีต่อญาติมิตร และชุมชนที่เคยร่วมจัดการกับพิธีกรรมประเพณีงานศพตั้งแต่การอาบน้ำศพ จนถึงพิธีเผาได้เปลี่ยนเป็นหน้าที่ของสัปเหร่อ หรือนักวิชาชีพ หรือพ่อค้าที่เข้ามาจัดการธุรกิจเกี่ยวกับคนตายโดยเฉพาะไป ชุมชนจึงเสียอำนาจในการจัดการเรื่องความตายของญาติมิตร ให้ตกอยู่ในอำนาจของผู้อื่นไป พิธีกรรมที่เน้นความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจ ความร่วมมือ และความสมถะเรียบง่ายของชีวิตชาวบ้าน กำลังปรับเปลี่ยนไปตามอย่างพิธีกรรมที่เน้นความมีหน้ามีตา สถานภาพทางชนชั้น ความหรูหราฟุ่มเฟือยและความห่างเหินของผู้ตายกับลูกหลานญาติมิตร ที่จะได้สัมผัสใกล้ชิดและตอบแทนบุญคุณด้วยความรักใคร่เป็นครั้งสุดท้ายโดยเอาแบบคนชั้นสูงในกรุงเทพฯ และเอาอย่างความเจริญทันสมัยที่แม้จะมีคุณประโยชน์มากมาย แต่ก็ต้องทดแทนด้วยการสูญเสียความเป็นมนุษย์ที่ลืมตนว่าที่จริงแล้วมิได้มีความแตกต่างจากสัตว์ ที่มีการเกิดและการตายไม่ได้เลย แต่ทว่าน่าเสียดายที่ปัจจุบันค่านิยมของคนไทยรุ่นใหม่ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเนื่องมาจากมีความต้องการทางวัตถุ และความเจริญทางเทคโนโลยี ซึ่งจะต่างกับคนไทยในสังคมส่วนใหญ่ที่ให้ความสนใจในเรื่องความเชื่อ โดยได้ถูกนำไปใช้ในการควบคุมทางสังคม ทำให้ความเชื่อกลายเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ขณะเดียวกันความเชื่อมีส่วนในการที่จะสร้างโลกทัศน์ของบุคคล และเป็นกลไกในการควบคุมทางสังคมให้คนในสังคมยอมรับและปฏิบัติตามโดยปราศจากเงื่อนไข โดยมีสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนทำหน้าที่ในการถ่ายทอด (จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์, 2533. หน้า 12)

พิธีกรรมประเพณีงานศพของไทยในปัจจุบันที่แม้จะเป็นพิธีประกอบขึ้นและอธิบายความหมายตามความเชื่อในพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่ก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานของความเชื่อดั้งเดิมที่ยังตกค้างอยู่ เช่น ความเชื่อว่าวิญญาณของผู้ตายที่กลายเป็นผี อาจมีอำนาจลึกลับเหนือธรรม ชาติก่อความเดือดร้อนให้คนเป็นได้ ดังจะเห็นได้จากรายละเอียดของพิธีกรรมที่ยังยึดถือปฏิบัติกัน ตามท้องถิ่นทุกภูมิภาคในประเทศไทย ขณะเดียวกันแม้ว่าพิธีกรรมเกี่ยวกับศพจะมีความแตกต่าง ตามลักษณะของการตาย เช่น ตายตามปกติหรือไม่ปกติ หรือที่เรียกว่า "ตายโหง ความแตกต่างทาง เพศ อายุ สถานภาพ และชนชั้นของผู้วายชนม์ เช่น พระสงฆ์ แต่พิธีกรรมทั้งหมดก็แสดงขั้นตอนที่ สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับโลกหน้า จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมประเพณีงานศพ จะแสดงถึงชื่อเสียงเกียรติคุณทั้งของผู้ตาย และผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ การเผาศพด้วยเมรุแบบกรุงเทพฯ ได้แพร่ไปสู่วัดในเขตเมืองของชนบท เนื่องจากความต้องการมีชื่อและได้รับการยอมรับทางสังคม จากการสังเกตในเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าชาวบ้านกล้วย จังหวัดสุโขทัยได้ถ่ายทอดความรู้และมีการรักษาประเพณีมาอย่างยาวนานและคงเดิม มีการทำไม้ไผ่จักสาน เรียกว่า ตะเหลว เพื่อเป็นการซื้อทางให้ผู้ตาย ทำให้เห็นถึงความใส่ใจและความสำคัญเกี่ยวกับการตายและการเดินทางไปสู่ภพภูมิใหม่ แม้ว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่ชาวสุโขทัยก็ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการจัดพิธีศพอย่างเหนียวแน่น สาเหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการสั่งสอนชนรุ่นหลังด้วยการจัดพิธีศพของชาวสุโขทัย ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจบทบาทและความสำคัญของพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวสุโขทัยได้ดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1.รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมงานศพของชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานศพของคนในตำบลบ้านกล้วย

3. นำข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

4. นำเสนอผลการวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาบทบาทพิธีศพ : กรณีศึกษาพิธีศพจากตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย นี้ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนวิทยาที่มีต่อสังคม ของเสาวลักษณ์ อนันตศานต์ (2543. หน้า 401 – 403) มาจำแนกบทบาทหน้าที่ตามพฤติกรรมมนุษย์ 5 บทบาท ได้แก่

ข้อที่ 1 บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการหลีกหนี

ข้อที่ 2 บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ

ข้อที่ 3 บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพิสูจน์ หรือให้เหตุผล

ข้อที่ 4 บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสอน

ข้อที่ 5 บทบาทหน้าทีเกี่ยวกับการควบคุม

จากการศึกษาพิธีศพของชาวตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ด้วยทฤษฎีดังกล่าวพบบทบาทหน้าที่ 2 บทบาทด้วยกัน คือ

1. บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสอน

2. บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ

บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสอน

บทบาทการสอนที่มีในแต่ละขั้นตอนของพิธีศพ ทำให้เห็นถึงคำสอนเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย การใช้ชีวิตบนความไม่ประมาท การทำดีในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ การไม่ยึดติดกับของนอกกาย การสอนให้เรารู้คุณค่าของชีวิตที่เราดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนตั้งแต่ตายไปจนถึงนำใส่โลงศพ

1.ขั้นตอนการบอกข่าวการตาย

ในขั้นตอนการบอกข่าวการตาย คือ เมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดใกล้ตาย ถือเป็นหน้าที่สำคัญของญาติที่จะต้องนำข่าวไปบอกแก่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่คนตายนับถือซึ่งญาติจะไปนิมนต์พระสงฆ์มาช่วยปลอบใจและบอกทาง เช่น การบอกให้ตั้งจิตอธิษฐานระลึกถึงคุณของพระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งให้คิดถึงบุญกุศลที่เคยทำมา และเมื่อตายแล้วเพื่อนบ้านจะกระจายข่าวบอกต่อๆ กันไป การบอกข่าวการตายของชาวบ้านในตำบลบ้านกล้วยจะใช้หอกระจายข่าวของหมู่บ้านเพื่อบอกคนในหมู่บ้านว่ามีคนตาย ซึ่งผู้ที่เป็นญาติพี่น้องหรือเพื่อนบ้านที่รู้จักหรือคนที่นับถือผู้ตายก็จะมารวมตัวกันที่บ้านผู้ตาย ภายในงานชาวบ้านจะแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบโดย เริ่มจากมีคนไปเตรียมการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์สวดพระอภิธรรม อีกกลุ่มจะไปช่วยกันขนของที่ใช้ในงานเพื่อเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมตามพิธีกรรม อีกกลุ่มก็จะช่วยกันซื้อของทำอาหารเพื่อเลี้ยงที่มาร่วมสวดบำเพ็ญกุศล

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นการกระจายข่าวมีการสั่งสอนว่า ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด เราเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ต้องรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่างานที่เราไปช่วยจะเป็นงานมงคลหรือไม่ใช่งานมงคล และถ้ายิ่งเป็นงานศพแล้วนั้นเรายิ่งต้องเข้าไปช่วย เพราะทางญาติผู้ตายยังคงเสียใจกับการจากไปของคนในครอบครัว การช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือทางใดก็ล้วนได้บุญกุศลด้วยกันทั้งนั้น ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ควรรีบเร่งทำความดี เพราะสิ่งที่จะติดตัวเราไปตลอดคือความดี

2. ขั้นตอนการรดน้ำศพ

ในขั้นตอนการรดน้ำศพ คือ ก่อนที่จะนำศพใส่โลงเมื่อมีคนสิ้นลมหายใจแล้วจะนำศพมาทำพิธี ซึ่งพิธีที่จะทำเริ่มแรก คือ การอาบน้ำศพหรือที่เรียกกันว่า "พิธีรดน้ำศพ" ซึ่งการรดน้ำศพจะจัดพิธีหลังจากคนตายไปไม่นานนัก โดยใช้น้ำมนต์ผสมน้ำสะอาด โรยด้วยดอกไม้หอมหรืออาจจะใช้น้ำอบผสมด้วย ผู้ที่มารดน้ำศพจะรดที่มือข้างหนึ่งของผู้ตายที่ยื่นออกมาและกล่าวคำไว้อาลัย ถือเป็นพิธีเริ่มต้นเพื่อแสดงความเคารพและขออโหสิกรรมต่อผู้ตาย มักเชิญคนสนิท คนรู้จักหรือผู้ที่เคารพนับถือไปรดน้ำศพเพื่อแสดงความเคารพและอโหสิกรรมต่อผู้ที่จากไป

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการรดน้ำศพมีการสั่งสอนให้คนได้คิดว่า ในการจากไปของใครสักคนต้องมีการสูญเสีย เสียใจ เพราะชีวิตของคนเรา มีเกิดมา และมีดับไป ทิ้งไว้ก็แต่ชื่อ ส่วนผู้ที่ยังอยู่นั้นก็ต้องดำเนินชีวิตต่อไป สิ่งที่ทำให้ผู้ตายเป็นครั้งสุดท้ายได้นั้น คือ การจัดงานศพ โดยขั้นตอนการรดน้ำศพเพื่อแสดงความเคารพ ขออโหสิกรรมในสิ่งที่ล่วงเกิน หรือทำไม่ดีต่อกันในวันที่ยังมีชีวิตอยู่ คือการสอนให้รู้จักการให้อภัย รู้จักยอมรับในสิ่งที่ตัวเองทำ ไม่ว่าจะทำดีหรือไม่ดี ผู้ที่ตายไปแล้วไม่สามารถลุกมาขอโทษหรือให้อภัยใครได้ เหลือแต่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ต้องมีจิตใจที่ดี รู้จักให้อภัยและขอโทษผู้อื่นก่อน ส่วนน้ำที่ใช้รดมือศพที่ต้องใช้น้ำมนต์ผสมน้ำสะอาดและใส่ดอกไม้ใส่น้ำหอมก็เพื่อจะสอนให้เราขออโหสิกรรมด้วยใจที่บริสุทธิ์ ไม่มีใจผูกติดกับความเคียดแค้น และแสดงความอาลัยเป็นครั้งสุดท้าย

3. ขั้นตอนการเอาหมากและเงินใส่ปากศพ

ขั้นตอนการเอาเงินใส่ปากศพ คือ ก่อนบรรจุศพใส่ในโลงศพ ต้องตำหมากพลูให้ละเอียด 1 คำ และเงินเหรียญ 1 บาท โดยเอาหมากพลูที่ตำไว้ป้อนใส่ปากของศพก่อน ตามด้วยเงินเหรียญ 1 บาท ส่วนใบพลูนั้นแบ่ง ออกเป็น 2 ส่วน ซีกที่ 1 ปิดปากศพ ซีกที่ 2 ให้โยนทิ้งไปด้านหลังศพ

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอนที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเอาเงินและหมากใส่ปากศพมีการสั่งสอนว่า ทรัพย์สมบัติมีมากมายเมื่อตายไปก็เอาไปไม่ได้ แม้แต่หมากที่ใส่ปากก็กินไม่ได้ เงินที่ใส่ปากไว้ ก็ไม่ใช่ของตน จึงเตือนใจให้ผู้มาร่วมงานไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ฉะนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ควรทำคุณงามความดีไว้ให้มาก ส่วนการปิดปากศพเป็นลำดับสุดท้าย ปิดเพื่อไม่ให้เกิด อกุศลต่างๆ ทางคติธรรม คือ การเกิดเป็นคนอยู่ในสังคมมนุษย์ที่หลากหลาย แตกต่างกันทางนิสัยใจคอ การปิดหู ปิดตา ปิดปากบ้างก็จะทำให้อยู่ได้อย่างมีความสุขมากขึ้น เพราะ ตา หู ปาก เป็นเหมือน สิ่งที่จะทำให้มีปัญหา เมื่อปิดหูปิดตาบ้างก็จะทำให้มีความสุข เป็นการตัดกิเลส

ขั้นตอนการ ฌาปณ กิจ

1.การเคลื่อนย้ายศพจากบ้านไปวัด

การเคลื่อนย้ายศพจากบ้านไปวัด คือ ลูกหลานและชาวบ้านจะช่วยกันหามโลงศพ เพราะทุกคนถือว่าเป็นการแสดงความเคารพรัก ความอาลัยผู้ตายเป็นวาระสุดท้ายซึ่งชีวิตหนึ่งมีครั้งเดียว ทุกคนช่วยกันหามโลงศพไปจนถึงวัด เมื่อได้เวลาพระภิกษุสงฆ์ที่นิมนต์ไว้จากวัดต่างๆ มาพร้อมกันแล้ว พระเริ่มให้เบญจศีล สวดมาติกา จบแล้วกรวดน้ำอนุโมทนา ตามลำดับ

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการที่คนช่วยกันหามโลงมีการสั่งสอนว่า ตั้งแต่ตายจนถึงวันเผาเป็นวันสุดท้ายในวาระสุดท้ายนี้ที่ทุกคนช่วยกันหามโลงจากบ้านไปวัดเพื่อทำพิธีฌาปนกิจศพดังนั้นการที่คนช่วยกันหามโลงตลอดจนเสร็จพิธีถือว่าเป็นการสั่งสอนให้คนที่อยู่ได้แสดงความรักความอาลัยความไม่รังเกียจที่จะหามศพในวาระสุดท้ายของชีวิตที่จะไม่ได้พบกัน

2. ขั้นตอนการเดินรอบเมรุและการทอดผ้าบังสุกุล

ขั้นตอนการเดินรอบเมรุและการทอดผ้าบังสุกุล คือ เมื่อถึงเมรุของวัดจะเดินเวียนรอบเมรุ 3 รอบ เพื่อไว้อาลัยแก่ผู้ตาย โดยการเวียนศพต้องเวียนซ้ายต่างกับการเวียนเทียนหรือแห่นาคซึ่งเป็นงานมงคลจะทำการเวียนขวาเรียกว่าทักษิณาวรรต ก่อนจะทำพิธีฌาปนกิจจะมีการกล่าวประวัติของผู้ล่วงลับ จึงทำการทอดผ้าบังสุกุล จากนั้นเจ้าภาพในงานจึงจะรับเชิญให้เริ่มพิธี โดยนำธูปสำหรับขอขมาศพและดอกไม้จันทน์เดินตามขึ้นเมรุเผา จากนั้นนำดอกไม้จันทน์วางที่ใต้เชิงตะกอนสำหรับจุดไฟ หรือนำดอกไม้จันทน์และธูปวางหน้าพานศพอาจไหว้เคารพหรือกล่าวขอขมาในใจก่อนค่อยวางดอกไม้จันทน์และธูปลง

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นการกระจายข่าวมีการสั่งสอนว่า การเวียนศพ 3 รอบเป็นการเวียนเพื่อไว้อาลัยแก่ผู้ตาย และเป็นปริศนาธรรมเกี่ยวกับพระไตรลักษณ์ คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ในสามภพ คือ ในโลก นรก และสวรรค์ และ

จะมีการกล่าวประวัติของผู้ล่วงลับ เพื่อระลึกถึงคุณความดีและให้ผู้มีชีวิตอยู่ตระหนักถึงสัจธรรมของชีวิต การวางดอกไม้จันทน์และธูปหน้าพานศพถือเป็นการขอขมาศพที่ผู้ที่มีชีวิตอยู่อาจเคยได้ล่วงเกินทั้งตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจก็ดีเพื่อเป็นการขออโหสิกรรมต่อกัน

บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ

บทบาทการอธิบายสาเหตุที่มีในแต่ละขั้นตอนของพิธีศพ คือ การอธิบายในสิ่งที่เราไม่รู้ ไม่เข้าใจ ว่าทำไมคนสมัยก่อนต้องทำพิธีในขั้นตอนต่างๆดังกล่าว โดยมีการวิเคราะห์บทบาทการอธิบายสาเหตุในแต่ละขั้นตอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนตั้งแต่ตายไปจนถึงนำใส่โลงศพ

1.ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพ

ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพ คือ หากมีการตายจากที่อื่นเมื่อพบศพต้องพาร่างผู้ตายไปโรงพยาบาลเพื่อสืบหาการตายที่แท้จริง โดยขณะที่เคลื่อนย้ายศพกลับบ้านจะมีการจุดธูปหนึ่งดอก และต้องมีการโปรยเหรียญตามทางที่กลับบ้าน และนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดตรงสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อถอนวิญญาณ

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลงมีการอธิบายสาเหตุว่า มีการนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดตรงสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อถอนวิญญาณไม่ให้สิงอยู่ตรงที่นั้น เพราะเชื่อว่าคนที่ตายอยู่ตรงไหนก็จะอยู่ตรงนั้นวิญญาณจะไม่ไปไหน หลังจากนั้นจะมีการจุดธูปหนึ่งดอกเพื่อบอกทางผู้ตายให้กลับบ้านของตนเองจะได้ ไม่ต้องไปเป็นผีเร่ร่อน การโปรยเหรียญเพื่อซื้อทางให้ผู้ตาย เพราะชาวบ้านเชื่อว่าทุกพื้นที่มีผู้ตายที่เป็นเจ้าของอยู่ หากไม่ซื้อทางเพื่อผ่านทาง ผู้ตายก็จะกลับบ้านของตนเองไม่ได้ จึงต้องมีการโยนเหรียญขณะเคลื่อนย้าย

2. ขั้นตอนการย้ายศพใส่โลง

ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลง คือ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นต้องมีการมัดตราสังโดยจะมีดอกไม้สามสี ธูปสามดอก เทียนหนึ่งเล่มและด้ายสายสิญจน์ มัดที่คอ มัดที่มือ มัดที่ข้อเท้า รวมเป็นทั้งหมดสามเปราะ โดยเปราะที่แรกเมื่อนำบ่วงคล้องคอ สัปเหร่อจะว่าคาถา ปุตฺโต คีวํ หมายความว่า ลูกคือห่วงผูกคอ เมื่อเวลามัดว่าคาถารัดประอก เป็นห่วงที่ 1แล้วโยงเชือกมากลางลำตัว ทำเป็นห่วงตะกรุดเบ็ด ผูกหัวแม่มือที่พนมถือกรวยดอกไม้ธูปเทียนอยู่รวบมือศพผูกให้พนมไว้ที่หน้าอก ว่าคาถา ธนํ หตฺ หมายความว่าทรัพย์คือห่วงผูกมือ ในเวลามัดว่าคาถารัดประคดเอว เป็นห่วงที่ 2 แล้วโยงเชือกมาที่เท้าทำเป็นบ่วงผูกหัวแม่เท้าผูกข้อเท้าทั้งสองให้ติดกัน ว่าคาถา ภริยา ปาเท หมายความว่า ภริยาคือห่วงผูกเท้า เป็นห่วงที่ ๓ หลังจากนั้นก็สามารถนำศพใส่โลงเพื่อสวดพระอภิธรรมต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลงมีการอธิบายสาเหตุว่า ห่วงนั้นพันผูก เหมือนเชือกผูกไว้กับคนตายและคนอยู่ เมื่อตายไปวิญญาณก็ติดระหว่างภพของมนุษย์กับภพที่ตนเองควรจะไป เมื่อติดอยู่ระหว่างนี้ ด้วยเหตุผลหลายอย่าง อาลัย อาวรณ์ เป็นห่วง ตัดไม่ขาด วิญญาณจะวนเวียนกับสิ่งที่ติดค้างมากที่สุด คือ ลูก ทรัพย์ ภรรยาหรือสามี จึงต้องมัดตราสังเพื่อให้ผู้ตายตัดบ่วงทั้งหมดเพื่อที่จะได้ไปเกิดในภพภูมิใหม่ และสิ่งที่สำคัญสำหรับคนที่ยังอยู่ก็ต้องตัดความอาลัย ห่วงหา ผู้ที่ยังอยู่จะต้องตั้งหลักของตัวเองให้ได้ อย่าให้ผู้ตายเป็นห่วง การที่เราตั้งหลักไม่ได้ ยังห่วง อาลัยคือโซ่ที่ยึดเกาะผู้ตายเอาไว้

ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลง มีเพิ่มเติมเกี่ยวกับเกี่ยวกับดอกไม้ ธูป เทียน ว่าก่อนเอาศพลงโรงต้องมีการมัดตราสัง มีซองใส่มีดอกบัวหนึ่งดอก ธูปสามดอก เทียนหนึ่งดอก จากนั้นจึงจะเอาใส่โลงเย็น

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลงมีการอธิบายสาเหตุว่า ที่ต้องมีดอกไม้ ธูป เทียน เพื่อให้ดวงวิญญาณใช้นำไปไหว้พระจุฬามณีที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อันหมายถึง การได้ขึ้นสวรรค์ของผู้จากไปนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 2 การสวดพระอภิธรรม

ขั้นตอนการสวดพระอภิธรรม คือ ก่อนจะมีการสวดพระอภิธรรมต้องทำพานหมากพานพลูยาให้ผู้สูงอายุไปนิมนต์พระเพื่อทำการสวดพระอภิธรรม ในการสวดพระอภิธรรม จะใช้พระ ๔ รูปหรือ 8 รูป ก็ได้ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพตกลงกันว่าจะสวดกันกี่คืนก็ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพเหมือนกันไม่ได้ขึ้นอยู่ที่ประเพณีแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยและความสะดวกของเจ้าภาพ โดยการสวดส่วนใหญ่จะนิยมไว้ ๓-๔ คืนแต่จะเสร็จพิธีกรรมจนถึงการทำบุญอัฐิจะไม่เกิน7วัน

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลงมีการอธิบายสาเหตุว่า งานสวดอภิธรรมหรืองานสวดศพ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นสัจธรรมของชีวิตว่าแท้จริงแล้ว ชีวิตประกอบด้วยธรรมชาติ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นรูป คือ ร่างกาย ประกอบด้วยธรรมชาติ 4 อย่าง คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ (ธาตุ 4) กับส่วนที่เป็นนาม คือ ขันธ์ 5 : เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ การสวดพระอภิธรรมในงานศพ ย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นความจริงของชีวิต ตามธรรมชาติรวมถึงระลึกถึงคุณความดีของผู้ที่ล่วงลับและการเชิญพระมาสวดบทอภิธรรมที่มีความหมายเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิต การสวดคือการสวดเพื่อการบำเพ็ญกุศลศพ กุศลคือในพระธรรม 7 คัมภีร์ ได้ให้ความหมายไว้ว่าพระพุทธเจ้าไปโปรดพุทธมารดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ นำพระธรรม 7 คัมภีร์นี้ไปโปรดจนพระมารดา เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดง “สัตตปกรณาภิธรรม” (พระอภิธรรม 7 คัมภีร์) นั้นสันดุสิตเทพบุตรพุทธมารดาก็บรรลุโสดาปัตติผลสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลชั้นแรก ในพระพุทธศาสนากล่าวกันว่า พระพุทธองค์ทรงแสดง พระอภิธรรม 7 คัมภีร์ ณ เทวโลก เป็นพระธรรมอันลึกซึ้งเมื่อสวดแล้วก็จะเป็นบุญเป็นกุศลแก่ลูกหลานและผู้อื่นเพื่อที่จะได้อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เพราะเหตุนี้จึงทำให้มีการสวดพระอภิธรรม

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการฌาปนกิจ

1. การเคลื่อนย้ายศพจากบ้านไปวัด

การเคลื่อนย้ายศพจากบ้านไปวัด คือ ในตอนเช้าของพิธีญาติหรือลูกหลานช่วยกันนำศพออกจากโลงเย็นและนำศพมาใส่โลงไม้ พอนำศพใส่โลงไม้แล้ว ก็นำน้ำร้อนมาราดพื้นที่ถูกวางศพไว้ทำเพื่อลาดทิ้งสิ่งที่ไม่ดีออกไปไม่ให้มีน้ำหรือสิ่งที่ไม่เป็นมงคลติดอยู่ในบ้าน

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากต้องอธิบายว่า ทำไปเพราะอะไร ทำไปแล้วได้อะไร ดังนั้นจึงอธิบายขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพได้ว่า ที่ต้องนำน้ำไปล้างพื้นตอนนำศพออกจากโลงเย็นมาใส่โลงไม้จะมีน้ำเลือดน้ำหนองไหลออกมาจึงต้องนำน้ำร้อนมาล้างพื้นตามความเชื่อของชาวบ้านมีความเชื่อว่าน้ำที่ไหลออกมาจากศพเป็นน้ำไม่ดี น้ำที่ไม่เป็นมงคลต่อบ้าน

2.ขั้นตอนการเดินรอบเมรุและการทอดผ้าบังสุกุล

ขั้นตอนการเดินรอบเมรุและการทอดผ้าบังสุกุล คือ หลังจากขึ้นไปวางดอกไม้จันทน์ว่า ก่อนกลับจากการเผาศพเจ้าภาพจะมีน้ำใส่ถังน้ำตั้งอยู่ระหว่างทางหรือตั้งอยู่ที่หน้าเมรุ เรียกว่า “น้ำล้าง” ซึ่งน้ำล้างใส่ลูกมะกรูดเผา สำหรับใช้ล้างมือล้างเท้าให้สะอาดก่อนกลับบ้าน เนื่องจากงานศพถือว่าเป็นงานไม่มงคล

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนหลังการเผาศพเราจะต้องล้างมือล้างเท้าให้สะอาดก่อนกลับบ้านเพราะถือว่าการมางานที่ไม่เป็นมงคลได้นำมือมาจับต้องกับสิ่งที่ไม่ดีเราจึงต้องล้างความไม่ดีทั้งหลายออกไปจากตัว

๓.ขั้นตอนการเก็บกระดูก

เมื่อพิธีเผาศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว สามารถเก็บกระดูกได้ในเย็นวันที่เผาได้เลย ในกรณีที่เป็นเตาเผาแบบไฟฟ้าแต่บางพื้นที่ที่ใช้เตาเผาแบบใช้ฟืนหรือถ่านต้องรอจนเช้าวันรุ่งขึ้นจึงสามารถมาเก็บอัฐิได้ ในการเก็บกระดูกจะต้องไปนิมนต์พระ 1 รูป พร้อมกระบอกข้าวกระบอกน้ำหรือผักย่าปลายำ หลังจากนั้นนำกระดูกใส่ผ้าขาวแล้วนำกลับบ้านและนำกระดูกไปล้างน้ำอบก่อนบรรจุใส่โกฏิ เพื่อนำไปทำบุญให้กับผู้ที่ล่วงลับไป ลูกหลานจะเก็บส่วนที่สำคัญไว้บูชา และบางส่วนอาจจะนำไปลอยอังคารซึ่งอาจจะเป็นแม่น้ำ หรือทะเล

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นการเก็บกระดูกในการเก็บกระดูกจะต้องไปนิมนต์พระ 1 รูปพร้อมกระบอกข้าวกระบอกน้ำหรือผักย่าปลายำ หมายถึงอาหารคาวและอาหารหวานรวมกัน 1 กระบอก และน้ำ1กระบอกนำไปวางใต้เมรุหรือใกล้ๆกับเมรุ หลังจากนั้นนำกระดูกไปล้างน้ำอบเนื่องจากกระดูกที่ถูกเผาจะมีขี้เถ้าติดมาด้วยจึงต้องนำมาล้างน้ำอบหรือผงขมิ้นให้สะอาดก่อนบรรจุใส่โกฏิเพื่อนำไปทำบุญให้กับผู้ที่ล่วงลับไป บางส่วนอาจจะนำไปลอยอังคาร ทั้งนี้มีความเชื่อที่ว่าจะทำให้วิญญาณของผู้ตายมีความสงบและร่มเย็น

จากการศึกษาบทบาทพิธีศพทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า พิธีศพเป็นเครื่องหล่อหลอมจิตใจคนในหมู่บ้านทำให้มีความสามัคคี กลมเกลียว มีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจต่อกัน รู้จักเคารพผู้ที่มีพระคุณ กตัญญูรู้คุณ และสอนให้รู้จักใช้ชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท รู้จักใช้ชีวิตอย่างถูกต้อง ไม่ให้ยึดติดอยู่กับสิ่งของภายนอกเพราะเมื่อตายไปเราไม่สามารถนำสิ่งของเหล่านั้นไปได้ด้วย นั่นยิ่งทำให้เราเห็นว่า ตอนเกิดมาเราไม่มีอะไร เมื่อตายไปเราก็เอาอะไรไปไม่ได้เช่นกัน ฉะนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่เราต้องเร่งทำความดีต่อสังคม ต่อผู้ใกล้ชิด และผู้ร่วมโลกคนอื่นๆ ร่างกายอาจไม่คงทน แต่ความดีที่ทำจะคงทนและอยู่เป็นชื่อในโลกของมนุษย์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับพิธีศพของชาวตำบลบ้านกล้วย บทบาทที่พบสองบทบาท ทั้งบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน และบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ สรุปได้ว่ามีอยู่ในแต่ละขั้นตอนของพิธีศพ คือ สอนให้เรารู้คุณค่าของชีวิตที่เราดำรงอยู่ในชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตบนความไม่ประมาท เช่น บทบาทที่พบในการบอกข่าวการตาย แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นการกระจายข่าวมีการสั่งสอนว่า ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด เราเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ต้องรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ว่างานที่เราไปช่วยจะเป็นงานมงคลหรือไม่ใช่งานมงคล และถ้ายิ่งเป็นงานศพแล้วนั้นเรายิ่งต้องเข้าไปช่วย เพราะทางญาติผู้ตายยังคงเสียใจกับการจากไปของคนในครอบครัว การช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือทางใดก็ล้วนได้บุญกุศลด้วยกันทั้งนั้น ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ควรรีบเร่งทำความดี เพราะสิ่งที่จะติดตัวเราไปตลอดคือความดี

ต่อมาในขั้นตอนการรดน้ำศพ บทบาทที่พบในการรดน้ำศพแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการรดน้ำศพมีการสั่งสอนให้คนได้คิดว่า ในการจากไปของใครสักคนต้องมีการสูญเสีย เสียใจ เพราะชีวิตของคนเรา มีเกิดมา และมีดับไป ทิ้งไว้ก็แต่ชื่อ ส่วนผู้ที่ยังอยู่นั้นก็ต้องดำเนินชีวิตต่อไป สิ่งที่ทำให้ผู้ตายเป็นครั้งสุดท้ายได้นั้นคือ การจัดงานศพ โดยขั้นตอนการรดน้ำศพเพื่อแสดงความเคารพ ขออโหสิกรรมในสิ่งที่ล่วงเกินหรือทำไม่ดีต่อกันในวันที่ยังมีชีวิตอยู่ คือการสอนให้รู้จักการให้อภัย รู้จักยอมรับในสิ่งที่ตัวเองทำ ไม่ว่าจะทำดีหรือไม่ดี ผู้ที่ตายไปแล้วไม่สามารถลุกมาขอโทษหรือให้อภัยใครได้ เหลือแต่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ต้องมีจิตใจที่ดี รู้จักให้อภัยและขอโทษผู้อื่นก่อน ส่วนน้ำที่ใช้รดมือศพที่ต้องใช้น้ำมนต์ผสมน้ำสะอาดและใส่ดอกไม้ใส่น้ำหอมก็เพื่อจะสอนให้เราขออโหสิกรรมด้วยใจที่บริสุทธ์ไม่มีใจผูกติดกับความเคียดแค้น และแสดงความอาลัยเป็นครั้งสุดท้าย เป็นต้น

ต่อมาขั้นตอนการเอาเงินใส่ปากศพ แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอน ที่นำบทบาทการสั่งสอนมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเอาเงินและหมากใส่ปากศพมีการสั่งสอนว่า ทรัพย์สมบัติมีมากมายเมื่อตายไปก็เอาไปไม่ได้ แม้แต่หมากที่ใส่ปากก็กินไม่ได้ เงินที่ใส่ปากไว้ ก็ไม่ใช่ของตน จึงเตือนใจให้ผู้มาร่วมงานไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ฉะนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ก็ควรทำคุณงามความดีไว้ให้มาก ส่วนการปิดปากศพเป็นลำดับสุดท้าย ปิดเพื่อไม่ให้เกิด อกุศลต่างๆ ทางคติธรรม คือ การเกิดเป็นคนอยู่ในสังคมมนุษย์ที่หลากหลาย แตกต่างกันทางนิสัยใจคอ การปิดหู ปิดตา ปิดปากบ้างก็จะทำให้อยู่ได้อย่างมีความสุขมากขึ้น เพราะ ตา หู ปาก เป็นเหมือน สิ่งที่จะทำให้มีปัญหา เมื่อปิดหูปิดตาบ้างก็จะทำให้มีความสุข เป็นการตัดกิเลส

ส่วนบทบาทการอธิบายสาเหตุที่มีในแต่ละขั้นตอนของพิธีศพ คือ การอธิบายในสิ่งที่เราไม่รู้ ไม่เข้าใจ ว่าทำไมคนสมัยก่อนต้องทำพิธีในขั้นตอนต่างๆ เช่น ขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลงมีการอธิบายสาเหตุว่า มีการจุดธูปหนึ่งดอกเพื่อบอกทางผู้ตายให้กลับบ้านของตนเองจะได้ไม่ต้องไปเป็นผีเร่ร่อน การโปรยเหรียญเพื่อซื้อทางให้ผู้ตาย เพราะชาวบ้านเชื่อว่าทุกพื้นที่มีผู้ตายที่เป็นเจ้าของอยู่ หากไม่ซื้อทางเพื่อผ่านทาง ผู้ตายก็จะกลับบ้านของตนเองไม่ได้ จึงต้องมีการโยนเหรียญขณะเคลื่อนย้าย และการนิมนต์พระสงฆ์ไปสวดตรงสถานที่ที่เกิดเหตุเพื่อถอนวิญญาณไม่ให้สิงอยู่ตรงที่นั้นเพราะเชื่อว่าคนที่ตายอยู่ตรงไหนก็จะอยู่ตรงนั้น วิญญาณจะไม่ไปไหน

ต่อมาขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลง แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการเคลื่อนย้ายศพใส่โลงมีการอธิบายสาเหตุ ว่า การมัดตราสัง คือ ห่วงที่พันผูกเหมือนเชือกผูกไว้กับคนตายและคนอยู่ เมื่อตายไปวิญญาณก็ติดระหว่างภพของมนุษย์กับภพที่ตนเองควรจะไป เมื่อติดอยู่ระหว่างนี้ด้วยเหตุผลหลายอย่าง อาลัย อาวรณ์ เป็นห่วง ตัดไม่ขาด วิญญาณจะวนเวียนกับสิ่งที่ติดค้างมากที่สุด คือ ลูก ทรัพย์ ภรรยาหรือสามี จึงต้องมัดตราสังเพื่อให้ผู้ตายตัดบ่วงทั้งหมดเพื่อที่จะได้ไปเกิดในภพภูมิใหม่ และสิ่งที่สำคัญสำหรับคนที่ยังอยู่ก็ต้องตัดความอาลัย ห่วงหา ผู้ที่ยังอยู่จะต้องตั้งหลักของตัวเองให้ได้ อย่าให้ผู้ตายเป็นห่วง การที่เราตั้งหลักไม่ได้ ยังห่วง อาลัยคือโซ่ที่ยึดเกาะผู้ตายเอาไว้

ขั้นตอนการสวดพระอภิธรรม แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นตอนการสวดพระอภิธรรมมีการอธิบายสาเหตุว่า งานสวดอภิธรรมหรืองานสวดศพ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นสัจธรรมของชีวิตว่าแท้จริงแล้ว ชีวิตประกอบด้วยธรรมชาติ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นรูป คือ ร่างกายประกอบด้วยธรรมชาติ 4 อย่าง คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ (ธาตุ 4) กับส่วนที่เป็นนาม คือ ขันธ์ 5 : เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ การสวดพระอภิธรรมในงานศพ ย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นความจริงของชีวิต ตามธรรมชาติรวมถึงระลึกถึงคุณความดีของผู้ที่ล่วงลับ และการเชิญพระมาสวดบทอภิธรรมที่มีความหมายเกี่ยวกับสัจธรรมของชีวิต การสวดคือการสวดเพื่อการบำเพ็ญกุศลศพ กุศลคือในพระธรรม 7 คัมภีร์ ได้ให้ความหมายไว้ว่าพระพุทธเจ้าไปโปรดพุทธมารดาในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ นำพระธรรม 7 คัมภีร์นี้ไปโปรดจนพระมารดา เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดง “สัตตปกรณาภิธรรม” (พระอภิธรรม 7 คัมภีร์) นั้นสันดุสิตเทพบุตรพุทธมารดาก็บรรลุโสดาปัตติผลสำเร็จเป็นพระอริยบุคคลชั้นแรก ในพระพุทธศาสนากล่าวกันว่า พระพุทธองค์ทรงแสดง พระอภิธรรม 7 คัมภีร์ ณ เทวโลก เป็นพระธรรมอันลึกซึ้งเมื่อสวดแล้วก็จะเป็นบุญเป็นกุศลแก่ลูกหลานและผู้อื่นเพื่อที่จะได้อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เพราะเหตุนี้จึงทำให้มีการสวดพระอภิธรรม

ขั้นตอนการเก็บกระดูก แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการอธิบายสาเหตุ ที่นำบทบาทการอธิบายสาเหตุมาวิเคราะห์เนื่องจากในขั้นการเก็บกระดูกในการเก็บกระดูกจะต้องไปนิมนต์พระ 1 รูปพร้อมกระบอกข้าวกระบอกน้ำหรือผักย่าปลายำ หมายถึงอาหารคาวและอาหารหวานรวมกัน 1 กระบอก และน้ำ1กระบอกนำไปวางใต้เมรุหรือใกล้ๆกับเมรุ หลังจากนั้นนำกระดูกไปล้างน้ำอบเนื่องจากกระดูกที่ถูกเผาจะมีขี้เถ้าติดมาด้วยจึงต้องนำมาล้างน้ำอบหรือผงขมิ้นให้สะอาดก่อนบรรจุใส่โกฏิเพื่อนำไปทำบุญให้กับผู้ที่ล่วงลับไป บางส่วนอาจจะนำไปลอยอังคาร ทั้งนี้มีความเชื่อที่ว่าจะทำให้วิญญาณของผู้ตายมีความสงบและร่มเย็นล่วงลับไป บางส่วนอาจจะนำไปลอยอังคาร ทั้งนี้มีความเชื่อที่ว่าจะทำให้วิญญาณของผู้ตายมีความสงบและร่มเย็น เป็นต้น

อภิปรายผล

ในชีวิตของทุกชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง คือ มีการเกิดขึ้น ดำรงอยู่และดับไปเป็นธรรมดานั้น จะทำให้เราตั้งอยู่ในความไม่ประมาท ด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องนี้ เราจะได้เตือนตนให้เร่งทำสิ่งที่ดีที่ควรทำ ไม่ผัดผ่อนหรืออ้างเหตุว่ายังมีเวลาในชีวิตอีกมาก เพราะนั่นอาจจะแฝงไปด้วย คำสอนและบทบาทหน้าที่ต่างๆ เช่น มีการกระทำที่ถูกต้องในเรื่องการใช้ชีวิตและความตาย การใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้องจะช่วยให้เราพลิกวิกฤตเป็นโอกาสได้ หากมีชีวิตอยู่ก็ให้เร่งทำความดีเป็นประโยชน์ของ

สังคม เพราะเมื่อตายไปแล้วไม่สามารถเอาอะไรไปได้จะคงเหลือแต่ชื่อและการกระทำที่ได้ทำไว้เมื่อมีชีวิตอยู่ ซึ่งความตายนั้นอาจจะส่งผลมาถึงผู้ที่มีชีวิตอยู่คือ ความอาลัย เสียใจกับการจากไปของผู้ตาย และเชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ที่พบในขั้นตอนพิธีต่างๆ ทำให้เห็นว่าพิธีศพที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ไม่ได้จัดขึ้นแบบไม่มีความหมาย แต่ตรงกันข้ามในขั้นตอนทุกอย่างมีความหมายและให้ข้อคิดมากมาย และชาวบ้านได้ปฏิบัติสืบกันมารุ่นต่อรุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกตุอัมพร ชั้นอินทร์ (2550. หน้าบทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของชาวมอญเกาะเกร็ด ผลการศึกษา สรุปได้ว่า “ชาวมอญเกาะเกร็ดเป็นกลุ่มชนที่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณีของตน โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับความตาย... การศึกษาพิธีกรรมเกี่ยวกับความตายของชาวมอญเกาะเกร็ดทำให้เข้าใจวิถีชีวิตวัฒนธรรม ของชาวมอญมากขึ้น สิ่งที่เด่นชัดคือความสามัคคี การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน” แสดงให้เห็น อัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับประเพณีและความเชื่อที่ชาวมอญเกาะเกร็ดยังคงอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี

นอกจากบทบาททั้งสองบทบาทที่พบจากการศึกษาพิธีศพแล้ว ทำให้ผู้วิจัยรู้ว่า การสั่งสอนไม่จำเป็นต้องกล่าวออกมาเป็นคำพูดเพียงอย่างเดียว แต่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดคำสั่งสอนมาในรูปแบบต่างๆ ให้เห็นอย่างหลากหลาย อาทิ ประเพณี พิธีกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม ฯลฯ หรือแม้กระทั่งในนิทานพื้นบ้าน ที่คนทั่วไปเห็นคุณค่าเพียงเพื่อความเพลิดเพลิน ความจริงแล้วก็ยังแฝงคำสอนทางศีลธรรมอย่างลึกซึ้ง สิ่งเหล่านี้เองที่ล้วนดำรงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ซึ่งเราเรียกว่า “วัฒนธรรม”

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์ อาจารย์ผู้สอนรายวิชา ภท.393 ระเบียบวิธีวิจัยทางภาษาไทย ที่ได้สอนทฤษฎีระเบียบวิธีวิจัยและขอขอบคุณคณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่ได้วิพากษ์โครงร่างงานวิจัย ให้ข้อเสนอแนะปรับแก้ไขให้รายงานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์สุกัญญาโสภี ใจกล้ำ ผู้เป็นแรงบันดาลใจและจุดประกายความคิดให้กับผู้ทำวิจัยในการทำรายงานการวิจัยเรื่องนี้ รวมทั้งคอยเอาใจใส่ดูแลตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะ แก้ไข ตลอดเวลาในการทำรายงานวิจัย ยิ่งกว่านั้นยังเป็นผู้คอยกระตุ้นและผลักดันให้ผู้วิจัยต่อสู้กับปัญหาจนกระทั่งผ่านพ้นมาด้วยดี และยังเป็นกำลังใจสำคัญให้งานวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จ

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลและความรู้ อีกทั้งยังเป็นผู้คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ในการลงพื้นที่ภาคสนามตลอดจนรายงานการวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

เกตุอัมพร ชั้นอินทร์งาม. (2550 : หน้าบทคัดย่อ) . **การศึกษาพิธีกรรมการตายของชาวมอญเกาะเกร็ด**.สารนิพนธ์.(สาขาวิชาภาไทย) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์. (2533). **แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม**. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา 50358, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : มิ่งเมือง.

ยศ สันตสมบัติ. (2537). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2543). **ทฤษฎีคติชนและวิธีการศึกษา**.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

แหล่งข้อมูลสัมภาษณ์

พระบึง สุมังคโล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

พระวิชาญ	นุเวที	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560
พระมี	อยู่สถิต	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560
สมบูรณ์	ศรีรักษา	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560
สวงศ์	สอนโต	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560
นรินทร์	เชื่อผู้ดี	สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2560

ภาพสะท้อนค่านิยมในบทเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่)

THE REFLECTING ON THE VALUES OF NATTAWUT SRIMUOK (GOLF FUCKLING HERO)

มณีรัตน์ เพ็งพาด* มณฑาทิพย์ จวงแย้ม และ สุกัญญาโสภี ใจกล่ำ
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Manirat.p@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมในบทเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) ในครั้งนี้ พบค่านิยมที่อยู่ในบทเพลง 3 ด้าน คือ ค่านิยมทางวัตถุ ทั้งความงามภายนอก การใช้โซเชียลมีเดีย การหลงอำนาจ และการแก่งแย่ง ค่านิยมทางจิตใจ ทั้งความรักที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ความรักของครอบครัว ความรักชาติและความเชื่อในศาสนา ค่านิยมทางความประพฤติ ทั้งการทรงงานของในหลวง พฤติกรรมของวัยรุ่น ความเห็นแก่ตัวของคนในสังคม และพฤติกรรมเกี่ยวกับความรุนแรง ซึ่งค่านิยมเหล่านี้นอกจากจะแสดงให้เห็นความคิดและการยอมรับของคนในสังคมแล้ว บทเพลงยังเป็นสื่อหนึ่งที่ช่วยจรรโลงจิตใจของผู้ฟังด้วย

คำสำคัญ : ภาพสะท้อนสังคม ค่านิยม เพลงฮิปฮอป

Abstract

This study, a study Reflecting on the values of Nattawut Srimuok (Golf Fuckling Hero), found that there were the values in the three themes are: 1) Materialistic values : the beauty outside, the use of sympathy, power, and strife. 2) Mental values : the love of King Rama 9, love the family, patriotism and religious beliefs. And 3) Behavioral values : the work of the King. teen behavior, the selfishness of the people in society, And violent behavior. These values, in addition to showing one's ideas and accepting something in society and the song also helps to keep the listener's mind.

Keywords : social reflection values hip hop music

บทนำ

ในสังคมไทยยุคปัจจุบันนี้ปัญหาความเครียดได้กลายเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่สำคัญของคนทุกเพศทุกวัย อาจเป็นเพราะสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งภาวะวิกฤตของปัญหาสังคมในหลาย ๆ ด้าน อาทิ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้เกิดความเครียดขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพกายตามมา ปัจจุบันคนจึงหันมาสนใจวิธีการจัดการความเครียด ดังที่ มรรยาท รุจิวิชชญ์ (2556, หน้า 59) ได้กล่าวถึงวิธีการจัดการความเครียดไว้ว่า การจัดการความเครียดอย่างถูกวิธี จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของความเครียดและผลที่เกิดจากความเครียด เพื่อโต้ตอบความเครียดที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม บางคนอาจเคยชินกับความเครียดจนคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่ในความเป็นจริงความเครียดเป็นอาการที่ ค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นอย่างไม่รู้ตัว และกลับมามีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างมาก

ความเครียดจึงเป็นบ่อเกิดของการเสียสมดุลทั้งร่างกาย อารมณ์ และพฤติกรรม ดังนั้น ความเครียดไม่ว่าเกิดจากสาเหตุใดก็ตามย่อมมีผลให้บุคคลเสียดุลยภาพของชีวิตและอาจแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อภาวะเครียดทางใดทางหนึ่ง รศ.

ดร. ภญ. ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์ (2554) กล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหาความเครียดด้วย การผ่อนคลายทางร่างกาย เช่น การหายใจลึกๆ การออกกำลังกาย การนวด การพักผ่อน การรับประทานอาหาร การอาบน้ำอุ่น และการลดความตึงเครียดทางจิตใจ เช่น การสร้างอารมณ์ขัน การคิดในทางบวก การดูภาพยนตร์ การฟังเพลง การหัวเราะ การหายใจลึกๆ การทำสมาธิ การใช้เทคนิคความเงียบ เพื่อหยุดความคิดของตัวเองในเรื่องที่ทำให้เครียด

การฟังเพลงเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดถือเป็นวิธีการที่ง่ายและเข้าถึงได้เร็วที่สุด เพลงจึงเป็นที่นิยมในกลุ่มชน โดย ชัยโรจน์ ชัยเนตร (2532) ได้กล่าวไว้ว่า เพลงอาจช่วยให้มนุษย์เกิดพลังสร้างสรรค์ พร้อมทั้งผลักดันให้จิตใจเข้มแข็ง มีความพยายามที่จะต่อสู้เอาชนะอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ นานัปการที่จะเข้ามาแผ้วพานในชีวิต ซึ่งนอกจากเพลงจะช่วยคลายเครียดและสร้างแรงบันดาลใจแล้ว เพลงยังเป็นเครื่องมือในการบันทึกประวัติศาสตร์ของสังคมในแต่ละยุคสมัย เพื่อให้ชนรุ่นหลังเห็นได้รับรู้อีกด้วย ดังที่ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารี (2534) ได้พระราชนิพนธ์เกี่ยวกับเพลงลูกทุ่งไว้ว่า

> ...สังเกตได้ว่าเวลาเกิดสถานการณ์อะไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปากท้อง ฝนตก ฟ้าร้อง น้ำท่วม ตลอดจนเหตุการณ์ทางการเมืองทั้งนอกและในประเทศ เพลงลูกทุ่ง ก็จะออกมาใหม่ ทันสมัยกับข่าวนั้นทันที รวมกับเป็นสมุดบันทึกเหตุการณ์เหล่านั้น

เพลงจึงเป็นภาพสะท้อนสังคมได้อย่างดี สอดคล้องกับคำกล่าวของ ตรีศิลป์ บุญขจร (2523) ที่ได้กล่าวถึงเพลงว่า “เพลงมีอิทธิพลต่อแนวคิด ทัศนคติและความสัมพันธ์ของผู้ฟังกับสังคม คือ วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคม วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัยนั้น ๆ ไม่ว่านักเขียนจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตาม” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของบุญยงค์ เกศเทศ (2536) ที่กล่าวถึงวรรณกรรมเพลงว่า “เพลงนอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว ยังแฝงด้วยแง่คิด หรือช่วยยกระดับจิตใจของผู้ฟัง ตลอดจนเสริมสร้างประสบการณ์ ภูมิปัญญาให้แก่ผู้ฟัง และอาจมีบทบาทหรือเป็นพลังร่วมอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือมีผลกระทบต่อสังคมได้เช่นกัน”

แนวเพลงในประเทศไทยนั้นมีหลายประเภท แต่เพลงที่ผู้วิจัยเลือกนำมาศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมในบทเพลงนั้นเป็นแนวเพลงประเภท Hip-hop ศตพล ขจรพงศ์ (2555) ได้อธิบายความหมายของ Hip-hop **ฮิปฮอป** (อังกฤษ: Hip Hop) หรืออาจเขียนเป็น **ฮิป-ฮอป** (อังกฤษ: Hip-hop) ว่าเป็นแนวเพลงที่นิยมของวัยรุ่นในประเทศสหรัฐอเมริกาและทั่วโลก จนถูกยกระดับให้เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งมีรากฐานการพัฒนามาจากชาวแอฟริกัน-อเมริกัน และ ชาวละติน โดยในช่วงยุคศตวรรษ 70 หลังจากดนตรีดิสโก้ที่พัฒนามาจาก แนวเพลงฟังค์ ในแบบของโมทาวน์ ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ทำให้มีการเปิดแผ่นเพลงในคลับต่าง ๆ และด้วยการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี เกิดการสร้าง loop (ลูกศรวน การเล่นวนซ้ำไปมา), beat (จังหวะของดนตรี จังหวะของเสียง)ใหม่ ๆ ขึ้นมา ดนตรีฮิปฮอป จึงถือกำเนิดขึ้น ซึ่งฮิปฮอปเป็นแนวเพลงที่ได้รับการนิยมแค่เฉพาะกลุ่มคนบางกลุ่ม

บทเพลงของคุณณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) เป็นบทเพลงที่มีเนื้อหา ความหมายดี ผสมผสานความหมายกับเอกลักษณ์ของแนวดนตรีได้อย่างลงตัว เป็นที่นิยมของคนทุกเพศทุกวัย

ณัฐวุฒิ ศรีหมอก ชื่อเล่น กอล์ฟ หรือรู้จักกันในนาม กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่ คือ นักร้องที่มีผลงานเพลงแนวฮิปฮอปที่นิยมในประเทศไทย หลังจบจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ก็ได้ทำงานเพลง หรือเป็นแร็ปเปอร์ นักแต่งเพลงภายใต้สังกัดก้านคอคลับ โดยเป็นสมาชิกวงสิงห์เหนือเสือใต้ อีกทั้งยังแต่งเพลงที่มีลักษณะเสียดสีสังคมและสะท้อนความรู้สึก ดังเช่นเพลง เพลง "ราตรีสวัสดิ์" ที่ร่วมร้องกับ "ธีร์ ไชยเดช" ที่มีเนื้อหากล่าวถึงทหารที่ปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จนได้รับรางวัลเพลงยอดเยี่ยมในงานคมชัดลึกอวอร์ดครั้งที่ 7 ทำให้เขามีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในอันดับต้น ๆ ของวงการฮิปฮอป

ค่านิยม เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายในสังคม การศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมที่พบในบทเพลงของคุณณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงค่านิยมที่สอดแทรกอยู่ในบทเพลงแนว อิปฮอป ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากแนวเพลงแนวอื่น ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ในสังคม มีความรู้สึกว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่เขาควรกระทำ และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแนวเพลงอื่น ๆ ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาค่านิยมในสังคมไทยที่สะท้อนผ่านบทเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค่านิยมที่สอดแทรกอยู่ในบทเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) โดยใช้เกณฑ์การศึกษาค่านิยมของผู้เชี่ยวชาญสามท่าน คือ รัชนีกร เศรษฐโฐ (2523, หน้า 112) ณรงค์ เส็งประชา (2544, หน้า 71 - 72) และอานนท์ อาภาภิรมย์ (2515, หน้า 90 - 100) ดังตารางค่านิยม ต่อไปนี้

ค่านิยม	รัชนีกร เศรษฐโฐ	ณรงค์ เส็งประชา	อานนท์ อาภาภิรมย์
ความมั่งคั่ง	✓	✓	✓
อำนาจ	✓	✓	✓
การเคารพผู้อาวุโส	✓	✓	
ความเป็นผู้รู้	✓		
ความสนุกสนาน	✓	✓	✓
การให้ความสำคัญบุคคล	✓		
ความวางเฉย ใจเย็น	✓		
ความเชื่อเรื่องบุญบาป	✓	✓	✓
การทำอะไรตามความพอใจ	✓		✓
บริโภคนิยม		✓	✓
นิยมความหรูหรา		✓	✓
นิยมเครื่องรางของขลัง		✓	✓
โหราศาสตร์			✓
การพนัน			✓

จากค่านิยมที่ผู้เชี่ยวชาญข้างต้นได้พบแล้วนั้น สามารถแบ่งประเภทของค่านิยมได้เป็น 3 ด้าน คือ ค่านิยมทางวัตถุ ค่านิยมทางจิตใจ และค่านิยมทางความประพฤติ

ส่วนขอบเขตของข้อมูลที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษาบทเพลงที่ ณัฐวุฒิ ศรีหมอกเป็นผู้แต่งและร้องเองทั้งหมด จำนวน 17 บทเพลง ดังนี้

1. เพลง พลังแสงอาทิตย์
2. เพลง ป่าประท้วง
3. เพลง สังคมหัวแข็ง
4. เพลง ราตรีสวัสดิ์ (Goodnight)
5. เพลง Rhythm of Happiness

6. เพลง Just สบาย
7. เพลง ชัดเจนชูใจ
8. เพลง As You Are (คนแบบเธอ)
9. เพลง แจ็คผู้ฆ่ายักษ์
10. เพลง คาด-ตะ-กอน
11. เพลง Bento
12. เพลง อาณาจักรนักเลง
13. เพลง YOLO
14. เพลง ชูใจ
15. เพลง Student Stand Up
16. เพลง ค้อน กรรไกร กระดาษ
17. เพลง สะบันงา (Hands)

ผลการวิจัย

การศึกษาภาพสะท้อนค่านิยมในบทเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบค่านิยมที่เป็นภาพสะท้อนของสังคมในปัจจุบันตามเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่าน แล้วจัดจำแนกได้ทั้งหมด 3 ด้าน คือ ค่านิยมทางวัตถุ ค่านิยมทางจิตใจ และค่านิยมทางความประพฤติ ดังนี้

1.ค่านิยมทางวัตถุ

จากการศึกษาค่านิยมที่สะท้อนผ่านบทเพลงของคุณณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) พบเพลงที่สะท้อนค่านิยมทางวัตถุ จำนวน 5 เพลง คือ as you are (คนแบบเธอ) , Just สบาย , อาณาจักรนักเลง , ค้อน กรรไกร กระดาษ และ ป่าประท้วง โดยแบ่งออกได้ดังนี้

1.1 ความงามภายนอก

ในบทเพลงจะมีการกล่าวถึงค่านิยมของคนในยุคสมัยนี้ที่ให้ค่าความสำคัญเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาภายนอกมากกว่าความงามภายในจิตใจ ดังในบทเพลงที่ชื่อ “As You Are (คนแบบเธอ)” ที่มีเนื้อเพลงว่า “ฉันได้ยินเธอบ่นทุกครั้งที่ส่องกระจก เธอบอกเธออ้วน สิวเยอะ หน้าคล้ำและดูตลก เธออยากไปทำหน้าอก ทำคาง ร้อยไหม อยากฉีดโบท็อกซ์ ฟิลเลอร์ ฉีดเมโสหน้าใส” ซึ่งเนื้อเพลงนี้จะสะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมที่ให้ความสำคัญกับความงามภายนอก จนต้องไปทำศัลยกรรมเพิ่มเติมให้ตัวเองสวยตามค่านิยมนั้น ๆ โดยไม่ได้สนใจความงามของจิตใจเลย

1.2 วัตถุของสมมุติและการใช้โซเชียลมีเดีย

ในบทเพลงมีการกล่าวถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญยึดติดกับแบรนด์รูปลักษณ์ราคาของของใช้ มากกว่าความจำเป็นที่ต้องการใช้ และการถ่ายรูปสิ่งของที่มีมูลค่าเพื่อยอดไลค์และการติดตามของคนในโซเชียลมิเดีย
ดังในบทเพลงที่ชื่อ “As You Are (คนแบบเธอ)” ที่มีเนื้อเพลงว่า“ไม่ใช่สวยเพราะกระเป๋า จากเครื่องประดับ
หรือสวยจากบัญชีก็เพราะรูป IG หรือว่าเธออัพ Face อาจมียอด Like เพราะ Filterหรือชุดที่เธอ Get Dress”
ซึ่งในบทเพลงนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนในสังคมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุที่มีราคาแพงเป็นที่รู้จักเพื่อนำมาแสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของชีวิตที่ดีแลกกับยอดไลค์ (Like) และการติดตามของคนในโซเชียลมิเดียซึ่งอาจเป็นทั้งคนที่รู้จักและไม่รู้จัก

1.3 ความพึงพอใจในสิ่งของที่ตนมี

ในบทเพลงกล่าวถึงการนำสิ่งของรอบ ๆ ตัว ที่มี มาใช้ในการดำเนินชีวิตใช้ชีวิตอยู่ในความพอเพียงพึงพอใจสนใจในสิ่งที่ตนมี เพื่อเพิ่มความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับตัวเอง โดยมีความสุขกับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ รอบตัว และไม่เก็บปัญหามาเป็นความทุกข์ ดังในบทเพลงที่ชื่อ “Just สบาย” ที่มีเนื้อเพลงว่า “กุญแจคือสิ่งรอบๆตัว Just มองให้ดีแล้วนำมาใช้ เช่น ถุงน่อง ขนตาปลอม กระถางต้นไม้เซรามิค ปลอกหมอน แว่นตา กระเป๋า ร่ม โมบาย เก้าอี้พลาสติก ช็อกโกแลต ลูกอม เยลลี่ หมากฝรั่ง และบิสกิต ชุดกาแฟ จานชาม ช้อนส้อม กระทะ ไม้กวาดและลิปสติก” ซึ่งในบทเพลงนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมในจิตใจซึ่งความพึงพอใจ และการมีความสุข เล็ก ๆ น้อย ๆ จากสิ่งรอบตัว

1.4 อำนาจ

ในบทเพลงกล่าวถึงค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับอำนาจ หน้าที่ที่สามารถใช้ไปในทิศทางใดก็ได้ โดยไม่สนว่าอำนาจหน้าที่นั้นได้ใช้ไปในทางที่ถูกที่ควรหรือไม่ ดังในบทเพลงที่ชื่อ “อาณาจักรนักเลง” ที่มีเนื้อเพลงว่า “แต่สนใครที่ไหนล่ะ ได้ดีอยู่ในสภาก็นักเลงทั้งนั้นแหล่ะ มีอิทธิพลทั้งนั้นแหล่ะ (แม่ง ไอดอล)” ซึ่งในบทเพลงนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมในสังคม ที่ให้ค่าความสำคัญกับผู้ที่มีอำนาจหน้าที่มากกว่าประชาชนทั่วไป

1.5 การแก่งแย่งของคนในสังคม

ในบทเพลงกล่าวถึงการให้ค่าความสำคัญของตัวเองจากความสามารที่ตนมีและอ้างถึงวัตถุที่มีค่าเพื่อเป็นการหนุนให้ตัวเองดูมีค่ากว่าผู้อื่น ดังในบทเพลงที่ชื่อ “ค้อน กรรไกร กระดาษ” ที่มีเนื้อเพลงว่า “ค้อนเริ่มประกาศว่าข้าคือแรงข้าคือพลัง ไม่มีพวกข้าก็คงต้องพัง กรรไกรได้ฟัง บอกให้เงียบปาก พวกข้าต่างหากที่คือพลัง เพราะข้าใช้คมตัด ปัญหาต่าง ๆ อย่างชาญฉลาด กระดาษบอกแบงค์พันบาทยังเป็นกระดาษ ข้าสิวะพลัง” ซึ่งในบทเพลงนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมของคนในสังคมที่มีความชิงดีชิงเด่นเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง และสุดท้ายวัดความมีค่าของด้วยวัตถุอย่างเงิน

1.6 ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์

ในบทเพลงกล่าวถึงการให้ความสำคัญกับทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ของมนุษย์แต่กลับมีการนำสิ่งของเหล่านั้นมาเป็นสินค้าตอบสนองพึงพอใจของตนในทางที่ผิดแม้ผู้อื่นจะเสียผลประโยชน์จากสิ่งที่ตนต้องการและขัดสิ่งที่ตนทำเป็นให้ความสนใจ ดังในบทเพลง “ป่าประท้วง” ที่มีเนื้อเพลงว่า“ผู้คนสนใจ ให้ความสำคัญ ต่างรุมล้อมกัน มาดูการประท้วง ไม่ถึงชั่วโมง สัตว์หายเป็นพวง ถูกมนุษย์ลวงไปโชว์ที่ศูนย์การค้า” ซึ่งในบทเพลงนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมภายในจิตใจมนุษย์ในสังคมที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของป่าและสัตว์ป่า แต่ ยังคงหาผลประโยชน์สร้างผลเสียให้ป่าและสัตว์ป่าเพียงเพราะสามารถนำมาเปลี่ยนเป็นมูลค่าตามที่ตนต้องการได้

2. ค่านิยมจิตใจ

จากการศึกษาค่านิยมที่สะท้อนผ่านบทเพลงของคุณณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) พบเพลงที่สะท้อนค่านิยมทางจิตใจ จำนวน 11 เพลง คือ พลังแสงอาทิตย์ , ชัดเจนชูใจ , สะบันงา , ราตรีสวัสดิ์ , อาณาจักรนักเลง , Just สบาย , ป่าประท้วง , Rhythm of happiness , แจ็คผู้ฆ่ายักษ์ , คาด-ตะ-กอน และ Yolo โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเภทย่อยดังนี้

2.1 ความรักและคิดถึงที่มีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9

ในบทเพลงกล่าวถึงความรักที่ประชาชนมีต่อในหลวงรัชกาลที่ 9 ตลอดการครองราชย์ 70 ปี และกล่าวถึงความรักที่พระองค์ทรงมีให้กับประชาชนคนไทยที่อยู่ภายใต้การปกครองของพระองค์ ดังในบทเพลงที่ชื่อ “พลังแสงอาทิตย์” ที่มีเนื้อเพลงว่า “เมื่อฉันเห็นแดดจ้า ฉันคิดถึงพระบารมี ที่ส่องนำทางชาวไทยมาตลอด 70 ปี พ่ออยู่บนฟ้าแต่พ่อก็รักเราอยู่ดี เหมือนแสงแดดเช้านี้ที่ยังอบอุ่นอยู่ทุกนาที” ซึ่งในบทเพลงสะท้อนถึงค่านิยมภายในจิตใจของสังคมไทย ที่มีความจงรักภักดี และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีให้กับประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ

2.2 ความรักความหวังดีของพ่อที่มีต่อลูก

ในบทเพลงกล่าวถึงความรักความหวังดีที่คนเป็นพ่อมีต่อลูกและสั่งสอนลูก ในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์ในการชีวิตมาก่อน ดังในบทเพลงที่ชื่อ “ชัดเจนชูใจ” ที่มีเนื้อเพลงว่า “วันนี้เธอยืนเองได้ หกล้มจะสักเท่าไร ในวันที่เธอผิดหวัง จากสิ่งที่ฝันและใฝ่ เธอยังมีพ่อกับแม่ยืนรอเธออยู่เสมอให้เธอซบไหล่ กอดพ่อสิลูก เดี๋ยวค่อยเริ่มใหม่ เพราะเหนือกว่าทรัพย์จินดา แก้วแหวน และเหนือกว่าความซิงที่ผู้หญิงหวงแหน คือเธอต้องมีชีวิต แม้เจ็บปวดอย่างสุดแสน สาหัสสากรรจ์เพียงใด ก็อย่าเอามีดกรีดแขน เพราะแผลหนึ่งแผล แค่เลือดหนึ่งหยดและล้วนมีนมแม่ ที่กลั่นมาจากอก ลูกเป็นเด็กดี อย่าทำนมหก อย่าเห็นชีวิตเป็นผักปลา เจ็บปวดแค่ไหนให้กลับมาซบกับอกแม่แล้วหลับตา” ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมภายในจิตใจของคนในสังคม ที่แสดงถึงความรักละห่วงใยที่คนเป็นพ่อมีต่อลูก แสดงถึงสภาพสังคมผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตของคนเป็นพ่อมาเป็นคำสอนสอนลูก

2.3 ความรักความหวังดีของแม่มีต่อลูก

ในบทเพลงกล่าวถึงความรักความเสียสละของแม่ที่สามารถทำได้ทุกอย่างได้เพื่อลูก โดยไร้ซึ่งข้อแม้ และข้อคำถามว่าทำเพื่ออะไร ดังในบทเพลงที่ชื่อ “สะบันงา” ที่มีเนื้อเพลงว่า “คือมือของเธอที่เสียสละเหนื่อยเกินพรรณนา ยอมให้ภาระมาผูกมามัด มาเกี่ยว มาพันธนา แต่เธอก็ทำว่าเรื่องเหล่านี้มันธรรมดา เพราะคำว่ารักครอบครัว เพราะคำว่าแม่และภรรยา คือหัตถาที่เสกสรร พลังให้โลกหมุนวน คือมือที่อยู่หลังความสำเร็จของชายและลูกทุกคน อันมือบุรุษอาจจับถึงยศนายพล แต่มือสตรีนั้นคือ หัตถาที่ครองพิภพจบสากล”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมภายในจิตใจของคนในสังคม ที่แสดงถึงความรักและเสียสละของผู้หญิงที่เป็นแม่ ที่สามารถทำเพื่อลูกเพื่อครอบครัว

2.4 ความรักชาติ

ในบทเพลงกล่าวถึงความรักชาติของทหารที่สามารถเสียสละชีวิตของตนเพื่อประชาชนและประเทศชาติ ดังในบทเพลงที่ชื่อ “ราตรีสวัสดิ์” ซึ่งมีเนื้อเพลงว่า“แต่เป็นอีกคืนที่เขาต้องออกลาดตระเวน เป็นหน้าที่ของกองพันทหารราบ ผู้รักตัวเองน้อยกว่าชนในชาติไทย เพราะรู้ว่าเลือดเนื้อ เขาจะสละไม่ให้เราเป็นทาสใคร”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมภายในจิตใจของคนในสังคม ที่แสดงถึงความรักและความภักดีที่มีต่อประเทศชาติของตน แสดงถึงความเสียสละ ของคนในอาชีพทหาร

2.5 ความเชื่อในผลกรรมทางศาสนา (กรรมที่เกิดจากการกระทำ)

ในบทเพลงมีการกล่าวถึงผลเสียที่เกิดจากการกระทำและความคิดที่ ผิด ๆ ของวัยรุ่นดังในบทเพลงที่ชื่อ “อาณาจักรนักเลง” ที่มีเนื้อเพลงว่า “กงกรรมกงเกวียนมันยังคงหมุดตามเหตุและผล ตอนจบที่คุกตะรางไม่ก็เลือดตกยางอยู่กลางถนน” จบลงที่ความอาย จบลงที่ความตาย แต่เมื่อท้ายในที่สุด เมื่อโลกนี้ยังไม่หยุด เมื่อมนุษย์ยังก้าวต่อ บาปกรรมนั้นยังคงก่อ เมื่อเด็กน้อยยังไม่เกิด เมื่อท้องฟ้ายังไม่เปิดกงกรรมกงเกวียนยังคงว่ายวนอยู่ในวังเวียน เพียงลองเปิดใจ ยอมรับสิ่งที่กลายเป็นบทเรียน เมื่อรู้และเข้าใจ พรุ่งนี้วันต่อไป ต้องทำให้ดีที่สุด ก่อนที่ชีวิตจะดับไป”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมภายในจิตใจของคนในสังคม ที่แสดงถึงความเชื่อในเรื่อง บาป-บุญ ทางศาสนาพุทธในสังคมไทย

2.6 สัจธรรมการใช้ชีวิต

ในบทเพลงได้กล่าวในเรื่องการรู้ถึงทุกข์และสุขในการชีวิตที่ต้องเกิดขึ้น เป็นการมองชีวิตด้วยความเข้าใจ ดังในบทเพลงที่ชื่อ “Just สบาย” ที่มีเนื้อเพลงว่า “รู้ว่าชีวิตน่ะมันคือปัญหา แต่เปล่าประโยชน์ถ้าเราจะกลุ้ม แล้วไปนั่งเครียดกับมันหนา คิดว่า just เหมือนด้ายที่มันพันแข้งพันขาปัดทิ้งแล้ว just ยิ้มให้นาฬิกาบนฝา ถ้าเจ้านายด่าก็ just เสียบ Earplug ฟังเพลงตอนจับ Mouse ก็อย่าไปเครียดกับงานนัก ถ้าเหงา just ชวนเพื่อนมากินขนมเวลาพัก” “ก็ชีวิตอาจไม่ง่ายเลยสักนิด แต่ชีวิตก็ไม่ยากอย่างที่คิด just make it , just make it alright”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมภายในจิตใจของคนในสังคม ที่แสดงถึงความเข้าใจในการดำรงชีวิต และการมองข้ามความทุกข์จากปัญหาด้วยความเข้าใจ

2.7 การปล่อยวาง

ในบทเพลกล่าวถึง การวางความทุกข์ที่มีและใช้ชีวิตต่อโดยมองข้ามความทุกข์นั้น และมองว่าหลังปัญหายังมีวันใหม่ซึ่งมีเรื่องดี ๆ เสมอ ดังในบทเพลงที่ชื่อ “Just สบาย” ที่มีเนื้อเพลงว่า “หนึ่งชีวิตก็แค่ใช้มันไป ก็แค่เนี้ยไม่ต้องคิดมากมาย ปิด

ใจยิ้มให้ทุกๆเรื่องราวจะดีหรือร้าย (just smile just smile) ก็ชีวิตน่ะมันง่ายจะตาย กี่ปัญหาเดี๋ยวก็เข้าวันใหม่ แค่เธอยิ้มนะ everything will be just fine”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมภายในจิตใจของคนในสังคม ที่แสดงถึงความเข้าใจในความทุกข์ที่เกิดจากปัญหา และเข้าใจว่าไม่นานปัญหาจะหายไปและยังมีวันดีดีเสมอ

2.8 การปลุกจิตสำนึก

ในบทเพลงเป็นการกล่าวเพื่อปลุกจิตสำนึกให้มนุษย์ที่กำลังลุกลามป่าไม้ทั้งที่เป็นผู้กล่าวให้ความสำคัญกับป่าไม้ และกล่าวว่ามนุษย์นั้นเป็นสัตว์ประเสริฐคือผู้ที่มีปัญญา รู้จักผิดชอบชั่วดีแต่มีพฤติกรรมตรงกันข้าม ดังในบทเพลงที่ชื่อ “ป่าประท้วง” ที่มีเนื้อเพลงว่า “พวกเราจะมาประท้วง พวกเรียกตัวเองว่าสัตว์ประเสริฐ ไอ้เรามันเดรัจฉาน แต่ว่าหัวใจเรารักสันติ ไม่เคยรุกรานใครดูเอาเถิด บ้านของใครเราไม่ไปทำลาย” ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของคนในสังคม ที่แสดงถึงความรู้ความเข้าใจในประโยชน์และความสำคัญของป่าไม้ แต่กลับสร้างผลเสียให้กลับป่าไม้เอง

2.9 การแสดงความรู้สึก

การแสดงออกทางพฤติกรรมที่เกิดจากความคิดจะส่งผลให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดที่อยู่ภายใน ดังในบทเพลงที่ชื่อ “Rhythm of happiness” ที่มีเนื้อเพลงว่า “เพราะชีวิตนั้นมีหลายด้านเหมือนรูปกล่องหกเหลี่ยม มีความมันให้ทะมัด มีความชัดให้ทะแมง ถ้าอยากจะพักก็ไปพัก ถ้ามีความรักให้แสดง” “เรื่องดี ๆ ต่อหัวใจ อย่าเก็บไว้ข้างใน ความสุขต้องโชว์ออกมา โชว์ออกมา ah ah ah”

2.10 เพื่อนและกำลังใจ

กล่าวถึงความผูกพันของเพื่อนมนุษย์ที่มีต่อกัน และ การให้กำลังใจเมื่อต้องเจอกับอุปสรรคปัญหาที่เข้ามาในชีวิต ดังในบทเพลงที่ชื่อ “แจ็คผู้ฆ่ายักษ์” ที่มีเนื้อเพลงว่า “ลุกขึ้นมาเพื่อน อย่าไปกลัวเลยเพื่อน กอดคอกันลุยเพื่อน เราจะปีนไปฆ่ายักษ์ ลุกขึ้นมาเพื่อน อย่าไปกลัวเลยเพื่อน กอดคอกันลุยเพื่อน เราจะเล่นแม่งให้ยับ นิ้วกลางมึง เอาขึ้นมาชู เราจะเล่นแม่งให้ยับ นิ้วกลางมึง เอาขึ้นมาชู เราจะเล่นแม่งให้ยับ มีสองมือสองตีนเท่ากับมัน แล้วจะไปกลัวมันทำไมก็แค่ขนาดไม่เท่ากัน แค่กูมีมึง พลังก็มีนับอนันต์ ยักษ์ก็ยักษ์เหอะ ลุยแม่ง เดินหน้าเข้าประจัญ”

2.11 ความหวัง

ความคาดหวังที่คนในครอบครัวหรือคนรอบข้างมีให้กับเด็ก กลายเป็นความกดดันในการใช้ชีวิตของผู้ที่ถูกคาดหวัง ทำให้ผู้ที่ถูกคาดหวังใช้ชีวิตบนพื้นฐานของความเครียด ดังในบทเพลงที่ชื่อ “คาด-ตะ-กอน” ที่มีเนื้อเพลงว่า “ความคาดหวังนั้นคือยาพิษมันกำลังไล่ฆาตกรรมเราอย่างซาดิสม์ มึงไม่อาจจะหนีด้วยแจ๊สหรือว่ายาริส เพราะว่ามันจะตามล่ามึงเหมือนแสงอาทิตย์ (แต่ว่ามัน) เป็นยาพิษที่เราสมัครใจกลืน หลักประหารที่เราสมัครใจยืน คิดว่ามันอบอุ่นเหมือนกับผิงไฟฟืน สุดท้ายแล้วความคาดหวังกำลังเหนี่ยวไกปืน”

2.12 การให้ความเคารพและเชื่อมั่นในตัวเอง

การให้ความเคารพและเชื่อมั่นในตัวเองแม้ความคิดนั้นจะขัดต่อความคิดผู้อื่นหรือความคิดที่ปฏิบัติตามกันมาอย่างยาวนานโดยไม่ดูถูกความคิดของตนหากผลลัพธ์ไม่ออกมาเป็นเหมือนสิ่งที่คิด ดังในบทเพลงที่ชื่อ “YOLO” ที่มีเนื้อเพลงว่า “ฉันจะทำให้ชีวิต เป็นอย่างที่คิด ไม่ว่าใครจะมองว่าผิด ฉันจะทำตามความฝัน ในสิ่งที่หวัง จะไม่ยอมให้มันพัง” “ชอ สระอี วอ อิ ตอ เต่า กอ อู ผลลัพท์จะเป็นยังไงในตอนสุดท้าย มันต้องรอดู ถ้าคนเคยเชื่อว่าโลกแบน สุดท้ายก็รู้ว่าโลกกลม ฉันขอเป็นปลาตัวแรกที่โดดขึ้นบนบก เพื่อกลายเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม” และท่อนที่ร้องว่า “ถ้าหากคนใช้ชีวิตกันตามตำรา ฉันตงจะ Renovate ภูมิปัญญา เพื่อจะสร้างตำรา ขึ้นมาใหม่ What? พิสูจน์เพื่อจะเข้าใจ ล้มเหลวมันไม่เท่าไหร่ แต่คงเสียดายถ้าวันนี้ไม่ไดตัดสิ้นใจทำลงไป”

3. ค่านิยมทางความประพฤติ

จากการศึกษาค่านิยมที่สะท้อนผ่านบทเพลงของคุณณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) พบเพลงที่สะท้อนค่านิยมทางความประพฤติ จำนวน 8 เพลง คือ พลังแสงอาทิตย์ , ชูใจ , Student Stand Up , สังคมหัวแข็ง , อาณาจักรนักเลง , ค้อน กรรไกร กระดาษ , ป่าประท้วง และ Bento โดยสามารถแยกค่านิยมย่อยได้ดังนี้

3.1 การทรงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9

ในบทเพลงกล่าวถึงการทรงงานของในหลวงรัชกาลตลอดการครองราชย์ 70 ปี ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ประชาชนเห็น ดังในบทเพลงที่ชื่อ “พลังแสงอาทิตย์” ที่มีเนื้อเพลงว่า “พระองค์ทรงงานไม่ผิดกับแสงสุริยา ส่องให้เห็นความพอเพียงบนมัชฌิมาปฏิปทา ส่องนำทุกชั้นชนไม่เลือกวรรณะและศักดินา ส่องพระทั่วทั้งองค์ให้เราปิดทองหลังองค์พระปฏิมา คือพระขัตติยาผู้ทรงงานหนักดังทินกร ให้ความอบอุ่นแผ่แสงไพศาลในใจเหน็บหนาวของราษฎร ให้เห็นทิศทางแล้วใช้ความเพียรแหวกว่ายด้วยใจไม่สั่นไม่คลอน เหมือนพระมหาชนกผู้ว่ายอรรณพสู่ฝั่งมิถิลานคร”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางความประพฤติ แสดงถึงการทรงงานของในหลวงรัชกาลตลอดการครองราชย์ 70 ปี ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ประชาชนเห็นและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเสมอมา

3.2 พฤติกรรมที่เกิดจากความรักที่พ่อมีต่อลูก

พฤติกรรมที่แสดงออกมาจากความรักความห่วงใยของคนเป็นพ่อที่มีต่อลูก ดังในบทเพลงที่ชื่อ “ชูใจ” ที่มีเนื้อร้องว่า “หลับตา สิที่รัก ในวงแขนของฉัน จะไม่มีผู้ใดคิดทำร้ายเธอได้ หลับตาสิที่รัก ในวงแขนของฉัน
จะไม่มีผู้ใดคิดทำร้ายเธอได้”

3.3 พฤติกรรมของวัยรุ่นในสังคมไทย

ในบทเพลงกล่าวถึง พฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นไทยที่ส่งผลมาจากค่านิยมของยุคสมัย ดังในบทเพลงที่ชื่อ “Student Stand Up” ที่มีเนื้อเพลงว่า “โดนพ่อด่าว่าโง่และแม่ก็ด่าผมว่าอีบ้า หนังสือหนังหาไม่เรียน วัน ๆ ก็เอาแต่เล่นกีต้าร์ ไปดูลูกของคนข้างบ้าน เค้าเตรียมจะสอบเข้าหมอปีหน้า เค้าตื่นมาท่องตำรับตำราไปกวดวิชาตั้งแต่ตีห้า เปรียบเหมือนบอลฟีฟ่า ไอ้ผมแค่บอล อบต.”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางความประพฤติของคนในสังคม แสดงถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นในยุคสมัยนี้ที่ให้ความสำคัญกับความชอบมากกว่าสิ่งอื่น

3.4 พฤติกรรมการใช้ท้องถนนของคนในสังคมไทย

ในบทเพลงเป็นการกล่าวถึงความมักง่ายไร้จิตสำนึกและประมาทของคนที่ใช้รถจักรยานยนต์ ที่มีเหตุผลเป็นข้ออ้างในการขาดวินัยทางจราจร ดังในบทเพลงที่ชื่อ “สังคมหัวแข็ง” ที่มีเนื้อเพลงว่า “มันมีเหตุผลมากมาย ที่เราไม่ใส่หมวกกันน็อค เดี๋ยวผมเสียทรง เดี๋ยวใส่แล้วไม่ร็อก ขับไปแค่ปากซอย ไม่ต้องใส่ก็ได้อ่ะเนาะ มันร้อน หัวเหม็น เดี๋ยวเพื่อนหัวเราะ” ซึ่งใน บทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางความประพฤติของคนในสังคม แสดงถึงพฤติกรรมการใช้รถใช้ถนนของคนในสังคมไทย การขาดจิตสำนึก และ ไร้ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของคนในสังคมไทย

3.5 พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงที่เกิดจากค่านิยมความคิดผิด ๆ

ในบทเพลงกล่าวถึง พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงที่เกิดจากค่านิยมความคิดที่ผิด ที่คิดว่าการใช้ความรุนแรงหรือแสดงออกทางพฤติกรรมที่รุนแรงนั้นจะเป็นที่สนใจของคนรอบข้าง ดังในบทเพลงที่ชื่อ “อาณาจักรนักเลง” ที่มีเนื้อเพลงว่า “อยากเป็นนักเลง แบบที่จ้องตาแล้วซัดโครม เมาหัววันแม่งทุกที เมาทั้งวันแม่งยิ่งดี อยากเป็นนักเลง แบบที่เมาบิดมอเตอร์ไซค์จนสุด แหกด่านแม่งทุกที ต้องจับแม่งสักที”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางความประพฤติของคนในสังคม แสดงถึงพฤติกรรมการแสดงออกที่เกิดจากความคิดที่ไม่ถูกต้อง

ในบทเพลงกล่าวถึงการแสดงออกถึงพฤติกรรมความรุนแรงที่ส่งผลมาจากความคิด ที่คิดว่าความสามารถของตนนั้นมีค่าและมีความหมายกว่าของผู้อื่น ดังในบทเพลงที่ชื่อ “ค้อน กรรไกร กระดาษ” ที่มีเนื้อเพลงว่า “ค้อน กรรไกร กระดาษ ความคิดคนประหลาด ใยถึงคอยแต่มาต่อยตี ต่างคนต่างมีดี ร่วมมือร่วมใจดูสักที ถ้าค้อน กรรไกร กระดาษ วันนี้มีโอกาส ลองไหม ลองไหม เรามาหยุดแข่ง เปลี่ยนแปลงสังคมไป ใช้โอกาสสร้างสรรค์สังคมใหม่ดูสักที” ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึง

ค่านิยมทางความประพฤติของคนในสังคม แสดงถึง ความคิดที่ไม่ดีส่งผลให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำที่ส่งผลเสียมากกว่าผลดี

3.6 พฤติกรรมที่แสดงถึงการเห็นประโยชน์ส่วนตัวของคนในสังคม

ในบทเพลงกล่าวถึงพฤติกรรมที่เห็นแก่ผลประโยชน์มองทุกสิ่งเป็นมูลค่าจนลืมว่าส่งผลกระทบอย่างไรบ้าง ต่อใครบ้าง ดังในบทเพลงที่ชื่อ “ป่าประท้วง”ที่มีเนื้อเพลงว่า “แถวยาวจากป่า เข้ามาที่เมืองของคน ร้องเพลงจากป่า เข้ามาเพื่อประท้วงคน คนเป็นสัตว์ประเสริฐ ไอ้เรามันเดรัจฉาน แต่เราไม่เคยรุกราน บ้านของใครเราไม่ไปทำลาย”ซึ่งในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางความประพฤติของคนในสังคม แสดงถึงพฤติกรรมที่เกิดจากความโลภ เห็นทุกสิ่งมีมูลค่าจนลืมว่าเกิดผลเสียต่อใคร ต่ออะไรบ้าง

3.7 พฤติกรรมวัยรุ่น

พฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นไทยที่ส่งผลมาจากค่านิยมของยุคสมัย ดังในบทเพลงที่ชื่อ “Bento” ที่มีเนื้อร้องว่า “เกิดเป็นวัยรุ่นมันต้อง Play Harder อย่ามัวเจื่อน (อย่ามัวเฝื่อน) อย่ามัวอืด (อย่ามัวฝืด) อย่ามัวคิดรั้งรอ เกิดเป็นวัยรุ่นอย่ามาทำตัวจืด ๆ ๆ ฉันจะทำให้ชีวิต เป็นอย่างที่คิด ไม่ว่าใครจะมองว่าผิด ฉันจะทำตามความฝัน ในสิ่งที่หวัง จะไม่ยอมให้มันพัง ฉันจะทำให้ชีวิตเป็นอย่างที่คิด ไม่ให้มันเหมือนใครน่าเบื่อ ลมหายใจที่เหลือ มันต้องเด็ด มันต้องเผ็ช ร้อนแรงยิ่งกว่าใคร ๆ”

และจากการศึกษาค่านิยมที่สะท้อนผ่านบทเพลงของคุณณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) พบว่า เพลง อาณาจักรนักเลง เป็นเพลงที่สะท้อนค่านิยมครบทั้ง 3 ด้าน คือค่านิยมทางวัตถุ ค่านิยมจิตใจ และค่านิยมทางความประพฤติ เพลง Just สบาย สะท้อนค่านิยม 2 ด้าน คือ ค่านิยมทางวัตถุ และค่านิยมจิตใจ เพลงพลังแสงอาทิตย์ สะท้อนค่านิยม 2 ด้าน คือ ค่านิยมจิตใจ และค่านิยมทางความประพฤติ เพลง ค้อน กรรไกร กระดาษ และ ป่าประท้วง สะท้อนค่านิยม 2 ด้าน คือ ค่านิยมวัตถุ และค่านิยมทางความประพฤติ

สรุปและอภิปรายผล

1. ค่านิยมทางวัตถุ พบเพลงที่สะท้อนค่านิยมทางวัตถุ จำนวน 5 เพลง คือ as you are (คนแบบเธอ) , Just สบาย , อาณาจักรนักเลง , ค้อน กรรไกร กระดาษ และ ป่าประท้วง ซึ่งค่านิยมทางวัตถุพบคู่กับสังคมไทยมานานเป็นค่านิยมที่มีมานานดูเหมือนจะอยู่คู่สังคมไทยทีเดียว เราให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ พวกวัตถุนิยมจึงมักตัดสินคนที่เปลือกนอก มีบ่อยครั้งที่คนไม่ได้สนใจวัตถุ ถูกกลุ่มวัตถุนิยมปฏิบัติอย่างหยาบคาย นอกจากตัดสินคนที่เปลือกนอกแล้วยังมักตื่นคนรวย เรียกว่าใครมีเงินนับน้อง ใครมีทองนับพี่ เอาอกเอาใจ รับใช้อย่างดี โดยไม่คำนึงว่าเงินทองที่เข้ามีนั้น ได้มาโดยสุจริตหรือไม่ เห็นดีเห็นงามไปในทุกเรื่อง แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม แต่อำนาจเงินบังตา ปิดปาก ยกยอปอปั้น สรรเสริญเจริญพร จนคนที่มีเงินลอยโลดเตลิดหลง คิดว่าอำนาจเงินนั้นซื้อได้ทุกอย่างทุกคน เพราะตัวอย่างใกล้ตัวยืนยันให้คิดได้อย่างนั้น กว่าจะรู้ตัวว่าเงินไม่สามารถซื้ออะไรทุกอย่าง ก็คงต้องหมดตัวเสียก่อน จึงจะเรียนรู้ว่า ความจงรักภักดี นั้นซื้อไม่ได้

2. ค่านิยมทางจิตใจ พบเพลงที่สะท้อนค่านิยมทางจิตใจ จำนวน 11 เพลง คือ พลังแสงอาทิตย์ , ชัดเจนชูใจ , สะบันงา , ราตรีสวัสดิ์ , อาณาจักรนักเลง , Just สบาย , ป่าประท้วง , Rhythm of happiness , แจ็คผู้ฆ่ายักษ์ , คาด-ตะ-กอน และ Yolo ซึ่งค่านิยมทางจิตใจนั้น คือความดีงามในจิตใจ เป็นสิ่งมีคุณค่าเพราะสังคมทั่วไปยอมรับ วัยรุ่นในฐานะที่กำลังเป็นวัยเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพในอนาคต จึงควรสร้างโอกาสอันดีในการเรียนรู้ฝึกฝนอบรมตัวเองทางด้านจิตใจ ให้เจริญพัฒนาอย่างมีคุณค่าจนเป็นที่ยอมรับของสังคม

3. ค่านิยมทางความประพฤติ พบเพลงที่สะท้อนค่านิยมทางความประพฤติ จำนวน 8 เพลง คือ พลังแสงอาทิตย์ , ชูใจ , Student Stand Up , สังคมหัวแข็ง , อาณาจักรนักเลง , ค้อน กรรไกร กระดาษ , ป่าประท้วง และ Bento ซึ่งค่านิยมทางความประพฤตินั้น คือสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คนปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็นหรือกลับกลายมาเป็น มีความสุขที่ได้เห็นได้ฟังได้เป็นเจ้าของค่านิยมในสังคมจึงเป็น "วิถีของการจัดรูปความประพฤติ" ที่มีความหมายต่อบุคคล เป็นแบบฉบับของความคิดที่มีคุณค่าสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคม

บทเพลงของณัฐวุฒิ ศรีหมอก (กอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่) มีเนื้อหาสะท้อนสภาพสังคมซึ่งทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่ผันแปรไปตามกระแสของสังคม ตามความทันสมัยของเทคโนโลยี ค่านิยมที่พบมากที่สุด คือ ค่านิยมที่เกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เช่น ในบทเพลง “พลังแสงอาทิตย์”ซึ่งเป็นบทเพลงที่กล่าวถึงความรักของประชาชนที่มีต่อรัชกาลที่ 9 ตลอดการครองราชย์ 70 ปี และกล่าวถึงความรักที่พระองค์ทรงมีให้กับประชาชนคนไทยภายใต้การปกครองของพระองค์ ที่มีเนื้อเพลงว่า “เมื่อฉันเห็นแดดจ้า ฉันคิดถึงพระบารมี ที่ส่องนำทางชาวไทยมาตลอด 70 ปี พ่ออยู่บนฟ้าแต่พ่อก็รักเราอยู่ดี เหมือนแสงแดดเช้านี้ที่ยังอบอุ่นอยู่ทุกนาที” บทเพลงสะท้อนถึงค่านิยมภายในจิตใจของสังคมไทย ที่มีความจงรักภักดี และ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงมีให้กับประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณณัฐวุฒิ ศรีหมอก ที่ได้สร้างสรรค์บทเพลงที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพสังคม อีกทั้งยังแฝงแง่คิดและช่วยจรรโลงจิตใจของผู้ฟังที่เป็นวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สุกัญญาโสภี ใจกล่ำ ผู้ชี้นำแนวทางและให้ความรู้แก่ผู้วิจัย จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2523). **นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500).** กรุงเทพฯ : บางกอกการพิมพ์.

เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. (2534). **ลูกทุ่งกับเพลงไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักงานศิลปวัฒนธรรม.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). **แลลอดวรรณกรรมไทย.** กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.

ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์. **วิธีแก้ปัญหาความเครียด**. เข้าถึงได้จาก: http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/47. (สืบค้นเมื่อ:3 ตุลาคม 2560).

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. **ประวัติกอล์ฟ ฟักกลิ้งฮีโร่.** เข้าถึงได้จากhttps://th.wikipedia.org/wiki/ณัฐวุฒิ ศรีหมอก**.** (สืบค้นใอ:3 ตุลาคม 2560).

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. **เพลงฮิปฮอป.** เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org /wiki/ฮิปฮอป Merriam-Urban Jazz. Urban Jazz, Incorporated. (สืบค้นเมื่อ:3 ตุลาคม 2560).

ศตพร ขจรพงศ์. **ความหมายของฮิปฮอป.** เข้าถึงได้จาก https://sataponnkp.blogspot.com. (สืบค้นเมื่อ:3 ตุลาคม 2560).

การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมในการจัดการขยะรีไซเคิลเพิ่มมูลค่า บ้านกวางอั้น หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

PARTICIPATORY ACTION RESEARCH OF THE RECYCLING MANAGEMENT FOR ADDED VALUE BANKWANGAUN MU 5 BOTHONG, BANGRAKAM PHITSANULOK

วรชัย กลิ่นโพธิ์หอม* สมฤทัย สุกใส และ ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์
สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : tasneep@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชนและเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการขยะรีไซเคิลเพิ่มมูลค่าให้กับขยะ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยได้แก่ตัวแทนประชาชนในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แบบเจาะจงจำนวน 42 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และเทคนิค AIC ผลการวิจัยพบว่าสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชนบ้านกวางอั้น ประชาชนกำจัดขยะโดยวิธีการเผา การนำไปเลี้ยงสัตว์ การฝังกลบ ทิ้งลงแม่น้ำลำคลอง ทำปุ๋ยหมัก และแยกขยะไว้ขาย โดยขยะที่คัดแยกได้ส่วนใหญ่จะนำไปขาย หมักทำปุ๋ย เลี้ยงสัตว์ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่ทำให้เกิดปัญหาขยะเน่า ส่งกลิ่นรบกวน มีสัตว์คุ้ยเขี่ย ส่วนแนวทางการจัดการขยะเพื่อเพิ่มมูลค่าได้แก่ ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บและการคัดแยกขยะที่เหมาะสมให้กับประชาชน การเพิ่มถังขยะในชุมชน การทำโครงการการจัดการขยะรีไซเคิลเพิ่มมูลค่าโดยสมาชิกในชุมชนร่วมมือกัน

คำสำคัญ : การจัดการขยะ การเพิ่มมูลค่าขยะรีไซเคิล การวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This research aimed to study the situation of waste disposal in the community and to study the ways of recycling services add value. The 42 research participants were purposively selected from Ban Gwang-Un, Tumbol Bothong, Bangrakum district, Phitsanulok. The research instruments were questionnaires, interviews, and AIT. The finding was that the people disposed their waste by burning, feeding animals, landfilling, throwing in the river, composting, and sorting for sale. Most of the sorting waste was brought for selling, composting, and feeding. The problems about disposing waste in the community were that there were not enough waste bins and that people threw their waste away that could be smelling. However, the ways to add value for waste disposal were that there should be training courses about waste management and waste sorting, that waste bins should be increased in the community, and that the projects of value-added recycled waste disposal by people's cooperation could be conducted.

keywords : waste disposal, value-added recycled waste, participatory research

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มุ่งเน้นในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีความครอบคลุมทั่วถึงเพื่อเพิ่มขยายฐานกลุ่มประชากรให้กว้างขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจและรายได้ของกลุ่มประชากร บนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและ การพัฒนานวัตกรรม นับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน การสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมรวมถึงการพัฒนาคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะและยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ โดยยึดหลัก“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีรับผิดชอบต่อชุมชน มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัย รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยังมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนและการพัฒนาต่อยอด รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นบ้านจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง ดังนั้นการพัฒนาในช่วงต่อจากนี้ไปจะเป็นช่วงที่มุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญาที่เกิดจากการใช้ความรู้และทักษะ การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพัฒนานวัตกรรมนำมาใช้ในทุกด้านของการพัฒนา มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร่อยหรอเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตประชาชนและเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาในที่สุด โดยเฉพาะด้านขยะและของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นจากสิ่งของเหลือใช้ทั้งจากการดำเนินชีวิตประจำวัน กิจกรรมต่างๆ เช่น การผลิต การอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการนับวันยิ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการเช่น การเพิ่มขึ้นของประชากร พฤติกรรมการอุปโภคบริโภคสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไป การเพิ่มขึ้นของชุมชนการขยายตัวของที่อยู่อาศัย การขยายตัวของชุมชนเมืองและการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ได้ประสบปัญหาไม่สามารถจัดหาสถานที่กำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลขาดการบริหารจัดการที่ดีขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสม และเกิดความขัดแย้งในการดำเนินการปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูลจำเป็นจะต้องได้รับการจัดการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ปัญหาขยายตัวและรุนแรง จึงเป็นปัจจัยหนึ่งของสังคมที่เริ่มมีการตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเริ่มมีมากขึ้น รูปแบบการจัดการเกี่ยวกับขยะจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสถานการณ์ปัจจุบัน แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะในปัจจุบันนั้น คือการทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและบำบัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิผล สถานการณ์เกี่ยวกับขยะในพื้นที่ของหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ที่ผ่านมาปริมาณขยะชุมชนเริ่มมีปัญหาส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนและที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียง เกิดปัญหามลภาวะทางกลิ่น ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน แนวทางหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหานี้อย่างยั่งยืนคือ การเริ่มต้นที่ประชาชนโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการขยะ ลดปริมาณขยะที่จะต้องนำไปกำจัดให้น้อยที่สุด นำขยะมาใช้ประโยชน์ซ้ำให้ได้มากขึ้น ทั้งในส่วนของ

การใช้ซ้ำและแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ ทั้งนี้หากประชาชนสามารถลดปริมาณขยะลงได้จะส่งผลให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี สุขภาพอนามัยของประชาชนมีสุขภาพที่ดี สภาพภูมิทัศน์มีความสวยงาม รวมถึงได้ประโยชน์จากการคัดแยกขยะนำไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ในครอบครัว และการนำกลับมาใช้ใหม่ทำให้เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายได้อีกด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชน และหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดของหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ได้ทราบสถานการณ์ของชุมชนในปัจจุบันและได้ร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมกับชุมชนในการลดปริมาณขยะและการใช้ประโยชน์จากขยะ เพื่อให้ปริมาณการเกิดขยะลดลง ทำให้เกิดการใช้ซ้ำในสิ่งที่ยังใช้ได้อย่างถูกวิธีรวมทั้งเพิ่มมูลค่า และจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการคัดแยกขยะเพื่อรวบรวมไปขายเพื่อนำกลับมาแปรรูปใหม่และทำเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้มากมาย ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่เพื่อลดภาระหรือผลกระทบที่จะเกิดต่อสิ่งแวดล้อมและปริมาณขยะในภาพรวมของหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกลดลง ส่งผลระยะยาวต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการขยะรีไซเคิลเพิ่มมูลค่าให้กับขยะเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเลือกตัวแทนประชาชนในชุมชนหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก แบบเจาะจงจำนวน 42 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกจากการเป็นผู้นำชุมชนและเป็นประชาชนผู้ที่สมัครใจในการให้ข้อมูลกับการวิจัย

โดยเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม
2. แบบสัมภาษณ์
3. เทคนิคการมีส่วนร่วมโดยกระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC)

กระบวนการ/ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการประสานชุมชนหรือขั้นเตรียมชุมชน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาในเรื่องของการจัดการขยะ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีผู้นำเข้มแข็งมีการรวมตัวของประชาชนในหมู่บ้านดีมีความรับผิดชอบให้ความร่วมมือในการทำงาน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกหมู่บ้านกวางอั้น หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นทำการวิจัย ซึ่งในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย การเข้าสู่ชุมชนเพื่อสร้างสัมพันธภาพ การสำรวจและการศึกษาชุมชน ตามข้อมูลพื้นฐาน กชช.2ค. และ จปฐ. การคัดเลือกชุมชนที่มีความพร้อมทางด้านผู้นำและชุมชน มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมการเตรียมคนและการเตรียมเครือข่าย เพื่อให้มีความพร้อมในการลงมือดำเนินการ โดยมีผู้นำชุมชน ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนา ที่เข้าใจตรงกันและเกิดการประสานงานกันในทางปฏิบัติและเกิดผลสำเร็จ

2. ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่ชุมชน การประเมินถึงศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อดูขีดความสามรถของชุมชนนั้นมาประกอบกับข้อมูลเดิมที่มีอยู่ ซึ่งขั้นตอนจะเน้นการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและการให้การศึกษาชุมชนพร้อมกันไป โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติโดยการอภิปรายปัญหาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชาวบ้าน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามกระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) ซึ่งมีรายละเอียดในขั้นตอนดังนี้

2.1) ขั้นตอนในการศึกษาชุมชน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ คือขั้นตอนแรกเป็นการจัดประชุมประชาชนเป็นการพบประชาชนและผู้นำชุมชน นัดหมายวัน เวลา สถานที่ และแจ้งวัตถุประสงค์ในการประชุมให้กับประชาชนได้ทราบ ขั้นตอนที่สองเป็นการเตรียมตัวผู้นำประชุมเป็นการศึกษาหาขั้นตอนการจัดประชุม การวางแผนกำหนด แบ่งหน้าที่ การเตรียมสถานที่อุปกรณ์ เครื่องขยายเสียง เครื่องบันทึกภาพ และอาหารเครื่องดื่มต่าง ๆ และขั้นตอนที่สามเป็นการดำเนินการประชุม ประกอบด้วย การลงทะเบียน ตรวจสอบผู้เข้าร่วมประชุม วิธีเปิดประชุมตลอดจนแนะนำวิทยากร ชี้แจงวัตถุประสงค์และชี้แจงบทบาทของประชาชนในการประชุม

2.2) ขั้นตอนการจัดกระบวนการประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการระดมพลังสร้างสรรค์ (AIC) ประกอบด้วยขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) การสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) และการสร้างแนวปฏิบัติ (Control หรือ C)

3. ขั้นการวางแผน (Planning phase)

เป็นขั้นตอนที่นำเอาผลการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างและดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศักยภาพพลังชุมชนในการจัดการขยะรีไซเคิลเพิ่มมูลค่ามาตัดสินใจร่วมกันและคัดเลือกโครงการ/กิจกรรม ที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ระบุกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน

4. ขั้นตอนการนำแผน/โครงการปฏิบัติ (Implementation phase)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นำเอาโครงการในการจัดการขยะ (รีไซเคิลเพื่อเพิ่มมูลค่า) ที่วางแผนและคัดเลือกร่วมกันไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาดำเนินการให้มีโครงการการจัดการขยะเกิดขึ้นและเป็นโครงการที่แก้ไขปัญหาการลดปริมาณขยะให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

5. ขั้นตอนติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation phase)

เป็นขั้นที่ผู้วิจัยและผู้นำกลุ่มร่วมกันติดตามและประเมินผล ในการทำแผน/โครงการไปปฏิบัติจริงว่า มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง และร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขอย่างไร แผน/โครงการที่ปฏิบัตินั้น ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ตลอดจนร่วมกันสรุปบทเรียนต่าง ๆ ที่ได้รับจากการดำเนินงานตามแผนและโครงการ

หมายเหตุ ผลการวิจัยในบทความวิจัยนี้นำเสนอผลใน 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนเตรียมการประสานชุมชนหรือขั้นเตรียมชุมชน 2) ขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และ 3) ขั้นการวางแผน

สรุปผลการวิจัย

สถานการณ์การจัดการขยะในชุมชน

จากการสำรวจสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชนโดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ประชาชนกำจัดขยะโดยวิธีการเผา (ร้อยละ 71.67) มากที่สุด รองลงมาคือการนำไปเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 15.37) การฝังกลบ (ร้อยละ 4.52) ทิ้งลงแม่น้ำลำคลอง (ร้อยละ 3.33) และวิธีอื่นๆ (ร้อยละ 5.11 เช่น นำไปทำปุ๋ยหมัก แยกไว้ขาย) ทั้งนี้ประชาชนมีการคัด

แยกขยะก่อนทิ้ง (ร้อยละ 25.42) ประเภทของขยะที่คัดแยก ได้แก่ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋อง เหล็ก กระดาษ ถ่านไฟฉาย และเศษอาหาร ผักผลไม้ โดยขยะที่คัดแยกได้ส่วนใหญ่จะนำไปขาย หมักทำปุ๋ย เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่วนการลดปริมาณขยะ พบว่า พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกหรือกล่องโฟม (ร้อยละ 38.37) การนำขยะเปียกไปทำปุ๋ยหมัก (ร้อยละ 37.95) มีการใช้ถุงผ้าหรือใช้ตะกร้าไปจ่ายตลาด (ร้อยละ 13.17) ส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะ พบว่า นำไปขาย (ร้อยละ 48.45) ทำปุ๋ย (ร้อยละ 24.59) เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 27.47) และนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ (ร้อยละ 3.39) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่ทำให้เกิดปัญหาขยะเน่า ส่งกลิ่นรบกวน มีน้ำเสียจากขยะ มีสัตว์คุ้ยเขี่ย เป็นต้น ส่วนความรู้เพิ่มเติมที่ประชาชนต้องการเกี่ยวกับการจัดการขยะ ได้แก่ วิธีการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี (ร้อยละ 33.25) วิธีการลดปริมาณขยะ (ร้อยละ 27.50) วิธีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ / น้ำหมักชีวภาพ (ร้อยละ 21.50) การนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ (ร้อยละ 17.75)

การดำเนินงานเพื่อให้เกิดแนวทางส่งเสริมการจัดการขยะโดยประยุกต์ใช้เทคนิค AIC ในการระดมการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ครั้งนี้ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมของเครือข่ายโดยระดมความร่วมมือจากบุคคล 3 ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมขนของหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก รวมทั้งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน และสามารถนำออกมาพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้

2) ประชาชนที่เป็นตัวแทนของชุมชน ได้แก่ สมาชิกอบต. ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ เป็นบุคคลที่มีความรู้ และมีการติดต่อประสานงานกับ อบต. และชาวบ้านอยู่เสมอรวมทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรของมนุษย์ที่เป็นแหล่งรวมของปัญญา และสามารถนำออกมาพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนได้

3) นักวิจัย ได้แก่ อาจารย์ และนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ที่ได้ศึกษาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยที่ได้ศึกษาให้ได้มากที่สุด รวมทั้งศึกษาระเบียบวิจัยเพื่อให้งานวิจัยถูกต้องตามหลักวิชาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์และอ้างอิงได้

นอกจากนี้การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และได้นำเสนอผลการสำรวจการจัดการขยะในชุมชนแก่ผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อเป็นข้อมูลในการหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป ทั้งนี้การหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะรีไซเคิล โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการ AIC ตามกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นตอนการเข้าใจสถานการณ์ และกำหนดเป้าหมายร่วมกันของประชาชน (A : Appreciation)

ผู้วิจัยได้จัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ของการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ ศาลาประชาคม หมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น โดยกำหนดเวลาที่นัดหมายกลุ่มตัวอย่าง เมื่อทุกคนลงทะเบียนพร้อมหมดแล้วจึงเริ่มพิธีเปิดกล่าวเปิดการประชุม ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้แนะนำตัวเอง กล่าววัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมประชุมพร้อมทั้งแนะนำวิทยากร จากนั้นเริ่มที่กิจกรรมสันทนาการ ช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นมิตรนอกจากนี้ยังเป็นการช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมประชุม ในช่วงนี้ผู้วิจัยยังสามารถสังเกตเห็นประชาชนมีสีหน้ายิ้มแย้ม รู้สึกบรรยากาศมีการผ่อนคลาย ในขั้นทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาขยะชุมชนนี้สังเกตได้ว่า ประชาชนให้ความสนใจ และร่วมแสดงความคิดเห็นกระตือรือร้น ตลอดจนการนำเสนอรายงานต่อกลุ่มอื่นมีการเสริมรายละเอียดซึ่งกันและกัน เพราะก่อนเข้าร่วมได้รับรู้และทำความเข้าใจกับสถานการณ์ขยะแล้ว ในขั้นตอนนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ช่วยกันคิด และนำเสนอความคิดเห็นกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน จากการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ แสดงให้เห็นว่าประชาชนเริ่มเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวแล้ว ถ้าปฏิบัติการวิสัยทัศน์ที่ร่วมกันกำหนดจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาขยะในชุมชนของหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้นได้

2) ขั้นคิดค้นวิธีการสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย (I : Influence)

กิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมทำการประชุมทุกคน ช่วยกันคิด และแสดงความคิดเห็น ว่าหากจะไปให้ถึงเป้าหมาย จะทำได้โดยต้องมีแผนงานอะไรบ้าง จากนั้นนำกิจกรรมหรือวิธีการที่ร่วม กันมาคิดสรุปว่ากิจกรรมที่ทำได้ด้วยตัวเอง กิจกรรมที่ต้องการขอความช่วยเหลือจากองค์กร/หน่วยของรัฐร่วมด้วย และกิจกรรมที่ทำได้เอง และกิจกรรมที่ต้องการขอความช่วยเหลือจากองค์กร/หน่วยงานของรัฐร่วมด้วย

3) ขั้นกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ (C : Control)

ในขั้นของการกำหนดแผนปฏิบัติการและผู้รับผิดชอบ ประชาชนที่เข้าร่วมประชุมได้ร่วมแสดงความคิดเห็นโดยอภิปรายร่วมกัน โดยอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ในการพัฒนาชุมชนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่จะทำให้ชุมชนน่าอยู่ น่าอาศัย และเกิดเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งขึ้นได้ จากกระบวนการสังเกต สัมภาษณ์ และพบเห็นในเชิงประจักษ์ ทำการวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ซึ่งสามารถนำมาวางแผนโครงการ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยโครงการที่ได้มา ได้นำกิจกรรมมาพิจารณาจัดลำดับความสำคัญว่าควรเลือกกิจกรรมใด โดยตั้งข้อสังเกตใน 5 ประเด็น คือ ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ ประโยชน์ที่ได้รับ ความเป็นไปได้ ความร่วมมือของชุมชน ประหยัดงบประมาณ จากการหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะเหลือใช้ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนได้โครงการหรือกิจกรรม เพื่อตอบสนองแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพพลังชุมชนในการจัดการขยะรีไซเคิลเพิ่มมูลค่าร่วมกัน โดยให้ที่ประชุมร่วมกันคิดแผนดำเนินงานรวมทั้งผู้รับผิดชอบแต่ละหน้าที่ ซึ่งสมาชิกในที่ประชุมร่วมกันกำหนด และร่วมกันรับผิดชอบต่อโครงการซึ่งทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ นำไปสู่การยอมรับ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ประชาชนในชุมชนของหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก นิยมกำจัดขยะด้วยวิธีทิ้งรวมกับขยะทุกประเภท ไม่เว้นกระทั่งขยะประเภทโฟม หรือพลาสติก ยกเว้นขยะที่สามารถนำไปจำหน่ายหรือขายได้ ดั่งเช่น กระดาษ กระป๋อง และสิ่งโลหะ ประเภทต่างๆ ส่วนขยะอันตรายประเภทหลอดไฟฟ้า และกระป๋องยาฆ่าแมลง ประชาชนนิยมแยกไว้ในถุงพลาสติกก่อนนำไปทิ้งรวม หากสังเกตจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้พอสรุปให้เห็นว่าประชาชนมีปัญหาการจัดการขยะในระดับครัวเรือนหลายเงื่อนไข เช่น ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับขยะและการจัดการ ทำให้ประชาชนส่วนมากจัดการขยะในครอบครัวด้วยวิธีทิ้งรวมกันมากกว่าวิธีการอย่างอื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักวิชาการ ปัญหาดังที่พบจากการศึกษา คือ ปัญหาที่รองรับขยะของครัวเรือนมีจำนวนไม่เพียงพอกลายเป็นปัญหาอย่างอื่นตามมา โดยเฉพาะการกระจัดกระจายของขยะเต็มไปทั่วพื้นที่สาธารณะ ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้วประชาขนต้องการให้ปัญหาเหล่านี้หมดสิ้นไป เพียงแต่ยังไม่มีการสนองความต้องการของประชาชนโดยฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และจากการวิจัยในครั้งนี้ก็พบว่าความรู้เกี่ยวกับขยะของประชาชนอยู่ในระดับการ เมื่อแยกเป็นรายข้อจะพบว่า ขยะเปียก หมายถึง เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศส่งกลิ่นเหม็นได้มากที่สุด เป็นเพราะประชาชนเห็นข้อคำถามเป็นเชิงประจักษ์ว่า ถ้ามีการทิ้งเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ กันทุกครัวเรือนก็จะสามารถก่อให้เกิดมลพิษได้ รองลงมา คือ ขยะแห้ง หมายถึง ขยะพวกกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้วกระป๋อง ซึ่งเป็นข้อคำถามในเชิงให้ความรู้แต่ประชาชนก็มีความรู้ทั้งสองข้อ แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้ทำความเข้าใจในข้อคำถาม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกเป็นรายข้อ พบว่าประชาชนได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่ชุมชนในด้านการจัดการขยะได้ผลดีที่สุด ควรเริ่มจากครัวเรือนก่อน และมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหาการเกิดขยะในชุมชน ทำให้ทราบว่าประชาชนมีเจตคติดีในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เพราประชาชนคิดว่าการจัดการที่ได้ผลดีควรเริ่มจากครัวเรือน และการมีส่วนร่วมด้านการลดปริมาณขยะในชุมชน

อยู่ในระดับน้อย เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนได้มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งเป็น 3 ประเภท คือ ขยะแห้ง ขยะเปียก และขยะมีพิษ ทำให้ครัวเรือนมีการจัดการขยะที่เป็นระบบและง่ายต่อการกำจัด สาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจากประชาชนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลดปริมาณขยะ เช่น สาเหตุจากความเคยชิน คิดว่าหน้าที่การจัดการขยะเป็นของ อบต. ปล่อยให้ อบต. จัดการเองหรือให้คนอื่นๆ ทำก่อน การไม่ตระหนักในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันคิดหาทางแก้ไข ไม่คิดเป็นธุระในการเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหาขยะในพื้นที่ ประชาชนมีการจัดการขยะในครัวเรือนและในพื้นที่สาธารณะยังไม่ถูกต้อง คือ การทิ้งขยะแต่ละประเภทยังไม่เหมาะสม เช่น ขยะที่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้กับถูกละเลยและไม่ใส่ใจ ขยะอันตรายก็ยังทิ้งรวมกับขยะทั่วไป และนอกจากนี้ยังไม่มีการจัดทำนโยบาย/แผนงานด้านการจัดการขยะ ยังมีข้อจำกัดอื่นๆอีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ การขาดแคลนที่ดินสำหรับที่ใช้เป็นสถานที่กำจัดขยะที่เหมาะสม และขาดความร่วมมือทางภาครัฐและภาคเอกชน

ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของประชาชนของหมู่ที่ 5 บ้านกวางอั้น อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะในหลายมิติ ตั้งแต่ประชาชนคัดแยกขยะก่อนทิ้งเป็น 3 ประเภท คือ ขยะแห้ง ขยะเปียกและขยะมีพิษ ต่อมาคือประชาชนนำเศษหญ้า เศษใบไม้มาคลุมดินมากกว่าการทิ้งลงในถังขยะ ประชาชนมีการคัดแยกขยะภายในครัวเรือน และประชาชนนำถุงพลาสติกถุงหูหิ้ว ที่ยังมีสภาพดีกลับมาใช้ซ้ำ และการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ เช่น สร้างแกนนำและกลุ่มตัวอย่างในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาโดยใช้กฎกติกาการอยู่ร่วมกันทางสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนอย่างถูกต้อง

จากการประชุมระดมสมองด้วยกระบวนการ AIC เพื่อพัฒนารูปแบบของการจัดการขยะในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่างๆ และเพื่อระดมความคิดเห็นในการวางแผนการดำเนินงาน การคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ โดยนำขยะที่คัดแยกลักษณะเดียวกันมาเก็บรวมรวบเพื่อนำไปจำกัดให้ถูกวิธี หรือขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก โดยผลการประชุม สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปแนวทางในการจัดการขยะ

ปัญหาที่เกิดขึ้น จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประชาชน	แนวทางการจัดการขยะที่ประชาชนต้องการ
1. ประชาชนในชุนชนขาดความรู้ในการจัดเก็บและคัดแยกขยะ	1. มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บและการคัดแยกขยะที่เหมาะสมให้กับประชาชน

2. ถังขยะในการจัดเก็บขยะในชุมชนไม่เพียงพอตามความต้องการของประชาชน	2. ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ในการพิจารณาเรื่องการมีถังขยะให้พอเพียง โดยมีการเก็บค่าบริการเพิ่มเติม
3. ได้รับความไม่เป็นธรรมจากพ่อค้าภายนอกที่เข้ามารับซื้อขยะรีไซเคิลในชุมชน	3. ทำโครงการการจัดการขยะรีไซเคิล เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้และพึ่งพาตนเองในการจัดการขยะ ลดการพึ่งพิงพึ่งพาจากพ่อค้าคนกลาง
4. ขาดผู้ดูแลและรับผิดชอบช่วงต่อของการดำเนินการทำให้ขาดความต่อเนื่องของโครงการที่เคยจัดทำมาในอดีต	4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือหรือให้ความรู้กระบวนการในการจัดการขยะให้ถูกวิธี

นอกจากนี้แนวทางการจัดการขยะในชุมชนโดยวิธีการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนสามารถช่วยลดปริมาณขยะโดย ลดการบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือย ใช้อย่างประหยัดและใช้เท่าที่จำเป็น เช่น ทำอาหารให้พอดีรับประทาน เลือกซื้อสินค้าที่ไม่บรรจุห่อหลายชั้น การใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเติม หรือที่เรียกว่ารีฟิล นอกจากราคาถูกกว่าแล้ว ยังเป็นการลดจำนวนหีบห่อมีบรรจุมาด้วย รวมไปถึงการร่วมกันรณรงค์ใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าไปจ่ายตลาดเพื่อลดขยะเข้าบ้าน เช่น ถุงพลาสติก ถุงกระดาษ โฟม ขอความร่วมมือจากทุกครัวเรือนนำขยะแห้งเก็บรวบรวมใส่ถังรองรับ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง ได้จัดทำถังรองรับให้แต่ละหมู่บ้านๆ 89 ถัง ซึ่งถังรองรับนี้จัดวาง ณ จุดร้านค้าบริเวณใกล้เคียง เพื่อมิให้ประชาชนในชุมชนทิ้งขยะตามถนนหนทางในหมู่บ้านและป้องไม่ให้สุขนัขมาคุ้ยเขี่ยขยะกระจัดกระจาย โดยขยะที่เก็บรวบรวมจากครัวเรือนและถังรองรับจะต้องนำไปคัดแยกอีกครั้ง การคัดแยก ขอความร่วมมือคัดแยกประเภทขยะภายในบ้านแต่ละครัวเรือนจะทำการคัดแยกขยะเปียกและขยะแห้งภายในครัวเรือนของตนเอง เพราะเมื่อคัดแยกขยะที่ยังมีประโยชน์ออกไป เช่น แก้ว ขวด โลหะ พลาสติก เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ที่จำเป็นจะต้องกำจัดหรือทำลายน้อยลง การใช้ซ้ำ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้เกิดคุณค่าหรือนำมาหมุนเวียนดัดแปลงให้ได้ใช้อีก เช่น ขวดแก้ว เป็นต้น ในส่วนของอุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะภายในชุมชนพบว่า ประชาชนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญต่อการคัดแยกขยะ ปัญหาเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ ขาดความตระหนักต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน รถเก็บขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง ที่เคยมาเก็บขยะในชุมชนเคยมาเก็บอาทิตย์ละ 2 ครั้ง ปัจจุบันเหลือเพียงเดือนละครั้ง และคนนอกชุมชนมาเอาขยะมาทิ้ง

อภิปรายผล

สถานการณ์การจัดการขยะในชุมชนบ้านกวางอั้น หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประชาชนกำจัดขยะโดยวิธีการเผามากที่สุด รองลงมาคือการนำไปเลี้ยงสัตว์ การฝังกลบ ทิ้งลงแม่น้ำลำคลองและวิธีอื่นๆ เช่น นำไปทำปุ๋ยหมัก แยกไว้ขาย โดยประชาชนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ประเภทของขยะที่คัดแยก ได้แก่ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋อง เหล็ก กระดาษ ถ่านไฟฉาย และเศษอาหาร ผักผลไม้ โดยขยะที่คัดแยกได้ส่วนใหญ่จะนำไปขาย หมักทำปุ๋ย เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ส่วนการลดปริมาณขยะ พบว่า พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกหรือกล่องโฟม การนำขยะเปียกไปทำปุ๋ยหมัก มีการใช้ถุงผ้าหรือใช้ตะกร้าไปจ่ายตลาด ส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะ พบว่า นำไปขาย ทำปุ๋ย เลี้ยงสัตว์ และนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ ประชาชนทิ้งขยะไม่เป็นที่ทำให้เกิดปัญหาขยะเน่า ส่งกลิ่นรบกวน มีน้ำเสียจากขยะ มีสัตว์คุ้ยเขี่ย เป็นต้น ส่วนความรู้เพิ่มเติมที่ประชาชนต้องการเกี่ยวกับการจัดการขยะ ได้แก่ วิธีการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี วิธีการลดปริมาณขยะ วิธีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ/น้ำหมักชีวภาพ การนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง (2549) กนกรัตน์ นาวีการ (2552) และวรรณภา ฐิติธนานนท์ (2545) ที่พบว่าประชาชนสามารถกำจัดขยะเองโดยการเผา และขุดหลุมฝังกลบ และส่วนใหญ่ใช้วิธีการลดปริมาณขยะโดยการลดการใช้ถุงพลาสติก การใช้โฟม ส่วนของที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้อีก ได้แก่ กระดาษ ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก ประชาชนมี

พฤติกรรมในการคัดแยกขยะก่อนทิ้งร้อยละ 62.00 โดยแยกเป็นขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นำขยะออกทิ้งทุกวันคิดเป็นร้อยละ 49.50 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทิ้งขยะรวมกันในถังเดียวกัน โดยไม่ได้ทำการคัดแยกก่อนทิ้งถึงร้อยละ 72.20 ปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในทิศทางเดียวกันของงานวิจัยคือการศึกษาของ สมาน อารีย์ (2546) ที่พบว่า การกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนไม่มีการกำจัดและแยกขยะมูลฝอย เพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการกำจัดและการคัดแยกขยะ ไม่มีภาชนะในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ไม่ทราบประโยชน์ของการกำจัดและการคัดแยกขยะ และผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าประชาชนบ้านหัวหนอง พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ เทศบาลเก็บขนไม่สม่ำเสมอทำให้ขยะเน่า ส่งกลิ่นรบกวน มีน้ำเสียจากขยะ มีสัตว์คุ้ยเขี่ย สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ บุตรเอก (2554) ได้ศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า สภาพปัญหาในการจัดการขยะในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ปัญหาด้านแมลงและสัตว์นำโรค ปัญหาด้านการเก็บรวมรวมและเก็บขนขยะมูลฝอย เช่น พนักงานเก็บขนขยะไปไม่หมด ทำให้เหลือขยะมูลฝอยตกค้างอยู่บริเวณรอบถัง และภายในถัง และยังเกิดการตกหล่นของขยะมูลฝอยจากการเก็บขนของพนักงาน ปัญหาถังรองรับขยะไม่เพียงพอทำให้เกิดการล้นของขยะมูลฝอย บริเวณจุดทิ้งขยะมูลฝอยมีสภาพสกปรกและมีกลิ่นเหม็นรบกวน และการศึกษาของ อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง (2549) พบว่า ปัญหาการจัดการขยะที่พบคือ ขาดระบบการจัดการขยะที่ชัดเจน ไม่มีสถานที่ทิ้งขยะ จำนวนถังขยะไม่เพียงพอ ทำให้ขยะล้นถังเกิดสภาพไม่น่าดู จำนวนรถและพนักงานเก็บขนขยะไม่เพียงพอ ทำให้ขยะตกค้างเช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นอย่างมากจากประชาชนในชุมชนบ้านกวางอั้น หมู่ที่ 5 ตำบลบ่อทอง อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตลอดจนคณาจารย์ในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชนทุกท่านที่ให้ทั้งความรู้และข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัย งานวิจัยนี้จะไม่ประสบผลสำเร็จได้เลยหากขาดท่านดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ นาวีการ พรทิพย์ หนักแน่น สุวิทย์ จิตรภักดี และอนันต์ ปัญญาศิริ. (2552). การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่เกาะลิบง จังหวัดตรัง. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.**

กรรณิการ์ บุตรเอก สุวิมล แก้วเงา และ ปิยะดา วชิระวงศกร. (2554). สถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.วารสาร **Rajabhat Journal of Science, Humanities & Social Sciences.**

วรรณภา ฐิติธนานนท์. (2545). **การศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์ในการส่งเสริมให้มีการแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนนำทิ้งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทวิช ยะปะนันท์. (2558). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบการจัดการขยะของเทศบาลตำบลสอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่**. การศึกษาด้วยตนเองสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. พะเยา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2557). **การมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธนพรรณ ธานี. (2557). **การศึกษาชุมชน**. ขอนแก่น : เพ็ญพริ้นติ้ง.

นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. **วารสารสังคมศาสตร์.**

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2558). **แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

พิชิต พลอามาตย์. (2558). **การส่งเสริมการคัดแยกขยะโดยครัวเรือน**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พันธ์ทิพย์ รามสูตร. (2558). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2557). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

สมาน อารีย์. (2546). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย: กรณีศึกษาตำบลศรีสำราญ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ.** วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุณีรัตน์ ยั่งยืน และคณะ. (2556). **การวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชน บ้านหัวหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.** โครงการวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง เกียรติศักดิ์ ศรีประทีป กริสน์ ชัยมูล และนิดา ศีลแสน. (2549). แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดมหาสารคาม. **วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกร ในเขตพื้นที่อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING DECISION MAKING OF AGRICULTURIST IN SELLING NATURAL RUBBER IN NAKHONTHAI DISTRICT , PHITSANULOK

นัทธมน วรรณไพบูลย์* และ นลินี เหมาะประสิทธิ์
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : nattamon.molly@gmail.com

บทคัดย่อ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของไทย มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับหนึ่งสำหรับสินค้าเกษตรส่งออก ซึ่งยางพารานั้นได้มีผลผลิตออกสู่ตลาดเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆจากนโยบายเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกยางพารา โดยเฉพาะจังหวัดพิษณุโลกถือว่ามีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดในเขตภาคเหนือตอนล่าง ผลผลิตยางพาราที่ออกสู่ตลาดก็เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆทำให้มีพ่อค้ารายย่อยรวมไปถึงแหล่งรับซื้อยางพารามีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จนเกิดการแข่งขันสูงขึ้นในพื้นที่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจในการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจในการขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางของการพัฒนาตลาดท้องถิ่นและปรับปรุงประสิทธิภาพรวมทั้งเพิ่มศักยภาพให้กับร้านรับซื้อยางเอกชนในการให้บริการรับซื้อผลผลิตยางพารา กลุ่มประชากรคือเกษตรกรในพื้นที่อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 350 คน โดยการแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการทางสถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 56.6 มีอายุ 30-39 ปี มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สถานภาพสมรส มีรายได้ต่อครอบครัวไม่เกิน 10,000 บาท ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีทั้งหมด 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ตามลำดับ โดยเกษตรกรจะให้ความสำคัญในด้านราคา การทราบราคาทุกครั้งก่อนการซื้อขาย เพื่อเปรียบเทียบราคาของแต่ละแหล่งรับซื้อเพื่อประกอบการตัดสินใจ พนักงานของแหล่งรับซื้อมีอัธยาศัยดี พูดจาไพเราะ และให้บริการด้วยความรวดเร็วเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับเกษตรกร แหล่งรับซื้อต้องมีการจัดลำดับการให้บริการ มีขั้นตอนการซื้อขายไม่ยุ่งยาก โดยลดเวลาการรอคอยของเกษตรกร นอกจากนี้การมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการซื้อขายเป็นการทำให้กระบวนการซื้อขายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ยางพารา เกษตรกร

Abstract

Para rubber is the important economic plant which is in the first ranked of export value of agricultural products in Thailand. The quantity of para rubber in the Thai market has increased continually because of government policy to increase para rubber's plant areas. Phitsanulok is the most productive area to grow para woods and the highest productivity of para rubber's plant area in the lower northern part of Thailand. The quantity of para rubber's products sells to local market is increased as a result of increasing retailers and buying locations in this area. Therefore, the competition is higher in this area. This is the reason why the researcher is interested in marketing mix factors affecting decision making of agriculturists in selling natural rubber. The result will be a guideline for local market development and improve service efficiency of private retailers. The data were collected from 350 agriculturists in Nakhonthai district, Phitsanulok by using questionnaires. The statistical analyses such as frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and multiple regression were used to analyzed the data. The result shows that the majority of respondent is men (56.6%) who is 30-39 years old, high school educated, married and earned less than 10,000 Baht per month. Marketing mix factors influenced on

decision making of agriculturists in selling natural rubber in Nakhonthai district, Phitsanulok at the level of statistical significance at 0.05. There are 4 significant factors as follow; (1) price factor; (2) personnel factor; (3) processing factor; and (4) physical factor respectively. The agriculturists focus on daily price checking before selling and price comparing to many retailers before making their decision to sell their products. The staffs working for the retailers should be polite and have their service mind and provide fast services. The retailers should prioritize their services with no complicated trading procedures to reduce the waiting time of agriculturists. In addition, they should provide facilities to facilitate their trading process efficiently.

Keywords : marketing mix factor rubber agriculturist

บทนำ

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของไทย มีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของไทยสำหรับสินค้าเกษตรส่งออก (รายงานการส่งออก, 2560) ซึ่งยางพารานั้นได้มีผลผลิตออกสู่ตลาดเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากนโยบายเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกยางพาราในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของภาครัฐบาล ตั้งแต่ปี 2547-2549 ทำให้พื้นที่ปลูกยางพาราในเขตภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในภาคเหนือตอนล่างจังหวัดพิษณุโลกถือว่ามีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดในเขตภาคเหนือตอนล่างโดยมีพื้นที่ทั้งหมด 152,583 ไร่ พื้นที่ปลูกยางพาราในจังหวัดพิษณุโลกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในพื้นที่เขต อ.นครไทย อ.วังทอง อ.ชาติตระการ และ อ.วัดโบสถ์ (ธนจิรพัชร พัฒนศักดิ์ภิญโญ, 2557) ซึ่งยางพาราเป็นไม้ยืนต้น มีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวถึง 6-7 ปี ในปี 2555 ผลผลิตยางพาราในเขตพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกได้เริ่มออกสู่ตลาด และมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี

จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จังหวัดพิษณุโลกมีผลผลิตยางพาราที่ผลิตออกสู่ตลาดทั้งหมดในปี 2557 จำนวนผลผลิต 13,764 ตัน ปี 2558 มีผลผลิต 12,699 ตัน และปี 2559 มีผลผลิตออกสู่ตลาด 11,766 ตัน การมีสัดส่วนที่ลดลงของผลผลิตยางพารา เนื่องจากรัฐบาลมีการควบคุมปริมาณการผลิตยางพาราผ่านโครงการตัดโค่นต้นยางแก่เพื่อปลูกทดแทนหรือเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น โครงการทวงคืนพื้นป่าที่เป็นสวนยางและโครงการสนับสนุนสินเชื่อเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยเป็นสาเหตุให้จำนวนผลผลิตยางพาราระหว่างปีลดลง (สมมาตร ยิ่งยวด, 2560)

ตลาดยางพาราในจังหวัดพิษณุโลก จัดอยู่ในตลาดท้องถิ่น ที่เป็นตลาดที่อยู่ใกล้แหล่งผลิตของเกษตรกร การซื้อขายจะเป็นการตกลงกันระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายซึ่งแต่ละรายไม่มีกฎระเบียบที่แน่นอน ไม่มีมาตรฐานคุณภาพยางที่ชัดเจน ผู้ซื้อจะเป็นผู้ประเมินคุณภาพยาง และเป็นผู้กำหนดราคา การจ่ายเงินจะจ่ายเป็นเงินสด ตลาดท้องถิ่นจะประกอบด้วยพ่อค้าหลายระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และโรงงานแปรรูปยาง ซึ่งโรงงานแปรรูปยางจะรับซื้อยางจากพ่อค้ารายใหญ่เท่านั้น (ธนจิรพัชร พัฒนศักดิ์ภิญโญ, 2557)

พื้นที่ในเขตอำเภอนครไทย เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกยางพารามากที่สุดในจังหวัดพิษณุโลก กรมวิชาการเกษตรได้ทำการศึกษาพื้นที่ศักยภาพในการผลิตยางพาราของ จ.พิษณุโลก พบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ อ.นครไทย (เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ และคณะ, 2555) และในอำเภอนครไทยยังมีพื้นที่สวนยางที่ยังไม่เปิดกรีดมากที่สุด ในอนาคตข้างหน้าก็จะมีผลผลิตยางพาราออกสู่ตลาดเพิ่มมากขึ้น นครไทยจึงถือได้ว่าเป็นตลาดใหม่ที่เกิดขึ้นทำให้พ่อค้าเห็นช่องทางการทำธุรกิจรับซื้อยางพารา ส่งผลให้มีพ่อค้าภายในเขตพื้นที่มีเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มของผู้ประกอบการรายใหม่ที่กำลังเข้าสู่ตลาดท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นทั้งในระดับหมู่บ้าน และตำบล ซึ่งตลาดยางพาราในพื้นที่อำเภอนครไทยยังการมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีอัตราการหมุนเวียนของผู้ประกอบธุรกิจรับซื้อยางพารารายใหม่ที่สูง ซึ่งแตกต่างจากอำเภอวังทองที่มีร้านรับซื้อยางพาราที่คงที่อัตราการเปิดร้านของผู้ประกอบการรายใหม่มีน้อย เนื่องจากอำเภอวังทองมีการเปิดกรีดให้ผลผลิตมาก่อนอำเภอนครไทย การแข่งขันของผู้ประกอบการจึงลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเปิดกรีดระยะแรก

ในปัจจุบันสภาพการแข่งขันที่มีความรุนแรงและข้อจำกัดในการเข้าสู่อุตสาหกรรมของคู่แข่งขันใหม่มีน้อยทำให้ผู้ประกอบการรายอื่นสามารถเข้าสู่ตลาดได้ง่าย ความรุนแรงของสภาวะการแข่งขันระหว่างองค์กรธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันมีการแข่งขันที่รุนแรงเนื่องจากภายในตลาดมีผู้ประกอบธุรกิจรับซื้อขายยางพาราอยู่จำนวนมากและอัตราการเติบโตของธุรกิจสูงทำให้การแข่งขันภายในธุรกิจมีสูง สามารถทดแทนกันได้เนื่องจากการให้บริการรับซื้อของร้านต่างๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกันทำให้เกษตรกรสามารถนำยางพาราก้อนถ้วยไปขายร้านอื่นๆ ดังนั้นร้านรับซื้อยางพาราร้านอื่นสามารถรับซื้อได้เหมือนกัน แต่ในขณะเดียวกันอำนาจการต่อรองของผู้ซื้อที่เป็นโรงงานก็มีอำนาจการต่อรองสูงเนื่องจากผู้ประกอบธุรกิจจำเป็น

จะต้องนำยางที่ซื้อได้ไปขายให้แก่โรงงานและราคาในการรับซื้อทางโรงงานเป็นผู้กำหนด (ภูมินทร์ วงศ์วิชิต, 2555) ร้านรับซื้อยางพาราเอกชนในแต่ละร้านจะต้องสร้างข้อได้เปรียบ หากลยุทธ์ทางธุรกิจ เพื่อนำมาใช้ในการแข่งขันกับคู่แข่ง ดังนั้นการทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในพื้นที่จึงมีความสำคัญทำให้ร้านรับซื้อยางพาราสามารถนำไปปรับใช้ในธุรกิจที่มีการแข่งขันในอุตสาหกรรมยางพาราได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการขายผลผลิตของเกษตรกรให้แก่พ่อค้ารายย่อย หรือแหล่งรับซื้อผลผลิตแหล่งต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางของการพัฒนาตลาดท้องถิ่นและปรับปรุงประสิทธิภาพ เพิ่มศักยภาพให้กับร้านรับซื้อยางเอกชนในการให้บริการรับซื้อผลผลิตยางพาราต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นกระบวนการทำวิจัยที่นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ กล่าวคือเป็นการใช้ตัวเลขมาประกอบการวิเคราะห์ สรุปผล และนำเสนองานวิจัย

1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ขายผลผลิตยางพาราในพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก ที่ได้ข้อมูลจากสถาบันวิจัยยางพารา จ.พิษณุโลก ซึ่งมีทั้งหมด 1,533 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ขายผลผลิตยางพาราในพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก ซึ่งคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ *318* คน แต่เพื่อความแม่นยำ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บตัวอย่างทั้งหมด *350* ตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ แบบสอบถาม โดยโครงสร้างแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านรับซื้อยางเอกชน ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการ โดยข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินออกเป็น 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนการรับรู้ปัญหา ขั้นตอนค้นคว้าหาข้อมูล ขั้นตอนการประเมินทางเลือก ขั้นตอนการตัดสินใจ และขั้นตอนพฤติกรรมหลังการซื้อ ใช้คำถามปลายปิด และเป็นระดับการวัดข้อมูลแบบอันตรภาคชั้น Interval แบ่งได้ 5 ระดับ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบตามแนวของระดับความสำคัญ (Importance)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากแหล่งรับซื้อยางในเขต อ.นครไทย จ.พิษณุโลก และเกษตรกรผู้ขายผลผลิตยางพาราที่ใช้บริการร้านรับซื้อยางพาราในเขต อ.นครไทย จ.พิษณุโลก จำนวน 350 คน ในการตอบแบบสอบถามในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน ถึงเดือน ธันวาคม ปี 2560

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในรูปแบบของเชิงปริมาณ โดยสถิติวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1. ร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 2. ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$ (Arithmetic mean) เพื่อใช้หาค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation – S.D) เพื่อใช้หาค่าการกระจายของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 4. การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อครอบครัวต่อเดือน โดยนำเสนอในรูปแบบการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละปรากฏผลดังตารางด้านล่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
หญิง	152	43.4
ชาย	198	56.6
รวม	350	100.0

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นชาย จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 56.6 และเป็นเพศหญิง จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 43.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
20-29 ปี	77	22.0
30-39 ปี	107	30.6
40-49 ปี	95	27.1
50-59 ปี	56	16.0
60 ปีขึ้นไป	15	4.3
รวม	350	100

จากตางราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 30-39ปี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 รองลงมาคือ อายุ 40-49 ปี มีจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 รองลงมาคือ อายุ 20-29 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ถัดมาคือ อายุ 50-59 ปี มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 และอายุ 60 ปีขึ้นไปมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตรวจแบบสอบถาม แบบสอบถามจำแนกตามการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	109	31.1
มัธยมศึกษา	167	47.7
ปวช./ปวส.	48	13.7
ปริญญาตรี	25	7.1
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.3
รวม	350	100

จากตางราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 31.1 ถัดมาคือระดับ ปวช./ปวส. จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7 ระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 และ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตรวจแบบสอบถาม แบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
โสด	55	15.7
สมรส	283	80.9
หม้าย	7	2.0
หย่าร้าง	5	1.4
รวม	350	100

จากตางราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีจำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 80.9 รองลงมาคือ โสด จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 ถัดมาคือหม้าย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 และ สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตรวจแบบสอบถาม แบบสอบถามจำแนกตามรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้ไม่เกิน 10,000 บาท	174	49.7
รายได้ 10,001-25,000 บาท	136	38.9
รายได้ 25,001-40,000 บาท	30	8.6
รายได้ 40,000 บาทขึ้นไป	10	2.9
รวม	350	100

จากตางราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท มีจำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7 รองลงมาคือ รายได้ 10,001-25,000 บาท จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9 ถัดมาคือรายได้ 25,001-40,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6 และ รายได้ 40,000 บาทขึ้นไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก

โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ แจกแจงเป็นค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ตารางที่ 6 ตารางแสดงแสดงค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์	3.9800	0.4742	มาก
ปัจจัยด้านราคา	3.8993	0.5082	มาก
ปัจจัยด้านสถานที่	3.9300	0.5852	มาก
ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด	3.4693	0.5795	ปานกลาง
ปัจจัยด้านบุคลากร	3.7543	0.5161	มาก
ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ	3.9450	0.5439	มาก
ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ	3.5221	0.6156	มาก

จากตาราง 6 พบว่า เกษตรกรที่ขายผลผลิตยางพาราในเขตอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีระดับความคิดเห็นค่าเฉลี่ยโดยส่วนใหญ่ของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรก โดยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 3.9800, S.D. = 0.4742) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านกระบวนการ โดยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 3.9450, S.D. = 0.54392) , ปัจจัยด้านสถานที่ โดยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$ = 3.9300, S.D. = 0.5852) , ปัจจัยด้านราคา โดยมีความ

คิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$= 3.8993, S.D. = 0.5082) , ปัจจัยด้านบุคลากร โดยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$= 3.7543, S.D. = 0.5161) , ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพโดยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X}$= 3.5221, S.D. = 0.6156) และ ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด โดยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ปานกลาง ($\bar{X}$= 3.4693, S.D. = 0.5795) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistic Analysis) ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการหาความสัมพันธ์ระหว่าง ส่วนประสมทางการตลาดซึ่งประกอบไปด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ กับกระบวนการตัดสินใจของเกษตรกรในการขายผลผลิตยางพาราในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95%

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เชิงพหุคูณของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std.Error	β	T	P-value
(Constant)	1.933	.211		9.151	.000
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (P_1)	-.003	.069	-.003	-.049	.961
ปัจจัยด้านราคา (P_2)	.258	.062	.279	4.131	.000*
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (P_3)	-.031	.047	-.039	-.668	.504
ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด (P_4)	.024	.052	.030	.472	.637
ปัจจัยด้านบุคลากร (P_5)	.227	.059	.250	3.863	.000*
ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (P_6)	.184	.057	.213	3.243	.001*
ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (P_7)	.117	.047	.153	2.488	.013*
R = 0.531 R^2 = 0.282 Adjust R^2 = 0.267					

หมายเหตุ B = Unstandardized Coefficients, β = Standardized Beta Coefficients

จากตารางที่ 7 เมื่อวิเคราะห์ให้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ระหว่างตัวแปรอิสระหรือตัวแปรพยากรณ์ คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P) มีค่า (R = 0.531) หมายความว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก (Y) เท่ากับ 0.531 หรือ ร้อยละ 53.1 โดยตัวแปรอิสระทั้ง 7 ตัวนี้ มีอำนาจพยากรณ์ค่าการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก (Y) ร่วมกันได้ (R^2 = 0.282) หรือ ร้อยละ 28.2 โดยส่วนที่เหลือร้อยละ 71.8 เกิดจากอิทธิพลจากปัจจัยอื่นๆ และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์หรือการประมาณค่าการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกร (Y) SE(est.) = 0.40178

นอกจากนี้จากตาราง 7 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีทั้งหมด 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ และ ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ

ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์มาตรฐาน $Z = 0.279P_2 + 0.250P_5 + 0.213P_6 + 0.153P_7$

โดยสรุปจากการแสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณในตารางที่ 7 สามารถนำมาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการมีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก ได้ดังนี้

$$Y = 1.933 + (0.258)P_2 + (0.227)P_5 + (0.184)P_6 + (0.117)P_7$$

จากค่าสัมประสิทธิ์ดังกล่าวปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตพื้นที่ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านราคา (P_2) เพิ่มขึ้น 1 หน่าย จะมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 0.258 หน่วย เมื่อกำหนดให้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอีก 6 ด้านคงที่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านบุคลากร (P_5) เพิ่มขึ้น 1 หน่าย จะมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 0.227 หน่วย เมื่อกำหนดให้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอีก 6 ด้านคงที่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านกระบวนการ (P_6) เพิ่มขึ้น 1 หน่าย จะมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 0.184 หน่วย เมื่อกำหนดให้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอีก 6 ด้านคงที่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านลักษณะทางกายภาพ (P_7) เพิ่มขึ้น 1 หน่าย จะมีผลต่อกระบวนการการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรเพิ่มขึ้น 0.117 หน่วย เมื่อกำหนดให้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอีก 6 ด้านคงที่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่ขายผลผลิตยางพาราในเขตอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ให้แก่แหล่งรับซื้อยางพารา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.6 มีอายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี ร้อยละ 30.6 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.7 ส่วนใหญ่มีสถานะสมรส ร้อยละ 80.9 มีรายได้ของครอบครัวไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.7

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในเขตอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรมากที่สุดได้แก่ปัจจัยด้านราคา ซึ่งเกษตรกรให้ความสำคัญในหัวข้อ มีการแจ้งราคาทุกครั้งก่อนการซื้อขาย ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรินทร์ ศรีวารินทร์ และคณะ (2551) ที่ได้กล่าวไว้ว่า กลยุทธ์ที่พ่อค้าใช้ในการรับซื้อ คือการแจ้งราคา เนื่องจากปัจจุบันการติดต่อสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็ว พ่อค้าและเกษตรกรผู้ขายส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือ ดังนั้นจะมีการโทรถามราคาก่อนที่จะตกลงนำยางมาขาย และพ่อค้าทุกรายยินดีที่จะแจ้งราคาให้เกษตรกรทราบก่อนนำมาขาย การให้ราคาสูงเมื่อเทียบกับร้านอื่นในพื้นที่ใกล้เคียงจะช่วยเพิ่มการตัดสินใจให้กับเกษตรกรมากขึ้น เนื่องจากในการซื้อขายยางพาราในพื้นที่นั้นจะมีการเสนอราคาประจำวันของแหล่งรับซื้อยางพาราแต่ละแหล่ง ไม่ว่าจะเป็นร้านรับซื้อยางพาราเอกชน หรือลานประมูล ซึ่งเกษตรกรจะนำข้อมูลส่วนนี้ไปเปรียบเทียบกันในแต่ละแหล่งรับซื้อ เปรียบเทียบส่วนได้เสียที่เกษตรกรจะได้รับและนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ ซึ่งในมุมมองของพ่อค้ายาง จะใช้ราคาเป็นกลยุทธ์ ซึ่งร้านรับซื้อยางในพื้นที่ส่วนใหญ่จะเก็งกำไรเพียงแค่ กักเก็บ คัดแยก ไม่มีการแปรรูป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องรีบขายยางเพื่อลดการสูญเสียน้ำหนัก การเก็บกักยางไว้นานจะมีความเสี่ยงในด้านราคา รวมไปถึงการขาดเงินทุนหมุนเวียน

รองลงมาคือปัจจัยด้านบุคลากร ที่ให้ความสำคัญกับพนักงานมีอัธยาศัยดี พูดจาไพเราะ และให้บริการด้วยความรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ อัญญาณี จันทร์ภัคดี และคณะ (2553) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการค้ายางที่มีผลต่อการให้บริการตลาดกลางยางพารา ได้กล่าวว่าเกษตรกรได้แสดงความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรผู้ให้บริการในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการให้บริการได้อย่างทั่วถึง บุคลากรมีบุคลิกภาพเหมาะสม มีความสุภาพและเต็มใจในการให้บริการโดยไม่เลือกปฏิบัติ และสามารถตอบคำถามต่อข้อสงสัยแก่ผู้มาใช้บริการได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ซึ่งในการซื้อขายผลผลิตยางพาราในพื้นที่อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกของแหล่งรับซื้อต่างๆ ยังเป็นการซื้อขายแบบท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของร้าน หรือพนักงาน กับเกษตรกรยังมีความสัมพันธ์แบบใกล้ชิด การสร้างความพึงพอใจในระหว่างการซื้อขายผลผลิตจะมีผลต่อการกระบวนการตัดสินใจของเกษตรกร และยังสอดคล้องกับ ศรีสุดา วันชาดี (2555) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างคีรีจำกัด ตำบลอ่างคีรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านบุคลากรและพนักงานให้บริการถูกต้องแม่นยำในการให้บริการ ทั้งนี้ในรูปแบบกระบวนการขายผลผลิตยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จะมีการคัดคุณภาพยางพาราโดยบุคลากรของแหล่งรับซื้อหรือร้านรับซื้อยางพารานั้น หากบุคลากรคัดเกรดด้วยความยุติธรรม เกษตรกรก็จะได้รับเงินในการขายยางพาราที่เป็นธรรมเช่นเดียวกัน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านกระบวนการให้บริการ โดยเกษตรกรให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดลำดับก่อนหลังในการให้บริการ การซื้อขายไม่ยุ่งยากและให้บริการด้วยความรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ วิชรัตน์ บุปผาพันธุ์ และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาการตัดสินใจเลือกช่องทางการขายของเกษตรกรชาวไร่อ้อยรายเล็กของบริษัทรวมเกษตรกรอุตสาหกรรม จำกัด สาขามิตรภูเวียง จังหวัดขอนแก่นได้กล่าวไว้ว่า ระยะเวลารอคอยขนถ่ายถือเป็นปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกการขายอ้อยให้โรงงาน เกษตรกรจะคำนึงถึงความรวดเร็วในการให้บริการเพื่อไม่ต้องเสียเวลา และอาภา ด่านธานินทร์ และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้เช่นกันว่าเกษตรกรต้องการการซื้อขายสินค้าที่รวดเร็วและถูกต้อง ซึ่งควรรักษามาตรฐานและพัฒนาปรับปรุงด้านบริการให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ในการให้บริการในการรับซื้อยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ระยะเวลาในการรับซื้อผลผลิตนั้นใช้ระยะเวลานาน ซึ่งระยะเวลาที่รอคอยมีผลต่อน้ำหนักของยางพาราก้อนถ้วยที่มาขาย ทำให้ระยะเวลาการรอคอยมีผลต่อมูลค่าสินค้าที่ได้รับด้วยเช่นเดียวกัน เกษตรกรจึงให้ความสำคัญในด้านกระบวนการให้บริการและนำมาใช้เป็นปัจจัยในการตัดสินใจขายผลผลิต

และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ เกษตรกรได้ให้ความสำคัญการอุปกรณ์ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการซื้อขาย ได้สอดคล้องกับ อัญญาณี จันทร์ภัคดี และคณะ (2553) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งแสดงถึงความพร้อมในการให้บริการของตลาดกลางฯ ไม่ว่าจะเป็นความเพียงพอของจุดให้บริการ และอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องชั่ง รถยกยาง แผงเหล็กรองยาง ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้จะช่วยทำให้กระบวนการในการซื้อขายมีความรวดเร็ว ลดการรอคอย รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ ห้องสุขา น้ำดื่ม ที่นั่งรอรับการบริการ และกล่องรับความคิดเห็น ทำให้เกษตรกรได้รับความสะดวกสบายระหว่างรอรับบริการ โดยแต่ละแหล่งรับซื้อในพื้นที่อำเภอนครไทย จะมีการพิจารณาปรับปรุงโดยพัฒนาอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวกในการซื้อขายเป็นลำดับแรก แล้วจึงเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นการสร้างความพึงพอใจและประทับใจให้กับเกษตรกร

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรคือ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ดังนั้นผู้ประกอบการในธุรกิจรับซื้อยางพารา ไม่ว่าจะเป็นร้านรับซื้อยางพารารายย่อย หรือตลาดกลาง ลานประมูล ควรจะให้ความสำคัญในด้านราคาโดยมีการแจ้งราคาทุกครั้งในการซื้อขาย มีช่องทางการติดต่อกับแหล่งรับซื้อได้หลายช่องทาง โดยการกำหนดราคานั้นควรเป็นราคาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ราคากลางในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ รวมไปถึงการให้ราคานั้นควรสอดคล้องกับคุณภาพของยางพาราที่เกษตรกรนำมาขาย การคัดคุณภาพก็ควรจะมีมาตรฐานในการคัดคุณภาพยาง มีเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดมาตรฐานที่คงที่ บุคลากรมีอัธยาศัยดี พูดจาไพเราะ มีความรู้และประสบการณ์ในการผลิตยางก้อนถ้วย ให้ความรู้แก่เกษตรกรได้ในเบื้องต้น และมีความยุติธรรมในการคัดเลือกคุณภาพ การให้ราคาที่ถูกต้องแม่นยำ มีความซื่อตรง ระบบในการทำงานควรเป็นขั้นตอน มีลำดับการให้บริการการลูกค้า ให้บริการด้วยความรวดเร็ว มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการซื้อขาย ลดระยะเวลาการรอคอย นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการรับผิดชอบต่อสังคม มีการบำบัดน้ำเสียไม่ให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ไม่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7P ซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ซึ่งในปัจจุบันส่วนประสมทางการตลาดได้ถูกจำแนกออกเป็นหลายปัจจัยมากยิ่งขึ้นตามธุรกิจที่มีความหลากหลายมากขึ้น และในอนาคตในการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในธุรกิจเกี่ยวกับยางพาราจะสามารถศึกษามีปัจจัยเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น เช่น 8’Ps เป็นต้น

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเกษตรกรในเขตพื้นที่ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรขยายพื้นที่ในการศึกษามากขึ้น ซึ่งทำให้ผลการศึกษาละเอียดมากยิ่งขึ้น

3. เครื่องมือการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลักษณะคำถามปลายปิด ดังนั้น งานวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาด้วยวิธีอื่น เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ทราบถึงความต้องการหรือความคิดเห็นที่แท้จริงของเกษตรกร รวมถึงความรู้สึก ทัศนคติและความเห็นประเด็นต่างๆ ได้อย่างละเอียดเป็นข้อมูลเชิงลึกต่อไป

4. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาในมุมมองของการขายผลผลิตทางการเกษตรคือยางพาราเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยในครั้งต่อไปสามารถศึกษาการขายผลผลิตทางการเกษตรอย่างอื่น เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในครั้งนี้ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจขายผลผลิตยางพาราของเกษตรกรในอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา ดร.นลินี เหมาะประสิทธิ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาและข้อแนะนำ ตลอดตรวจสอบและแก้ไขการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า มาให้คำแนะนำและแนวทางในการปรับปรุงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของเนื้อหา

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวรทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ต่างๆ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้ศึกษาที่จะนำความรู้ต่างๆไปต่อยอดทางการศึกษาและพัฒนาธุรกิจและดำเนินชีวิตต่อไป

ขอขอบพระคุณเจ้าของกิจการร้านรับซื้อยางเอกชน แหล่งรับซื้อยางในเขตอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกที่ได้ให้ความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามให้แก่เกษตรกร รวมไปถึงขอขอบพระคุณเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามให้แก่ผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัย และเพื่อนทุกๆคนที่คอยให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตลอดการศึกษาวิจัยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ คุณประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ และคณะ. (2555). **ผลกระทบจากการขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในจังหวัดพิษณุโลก.** การประชุมสัมมนาวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยนเรศวร

ธนจิรพัชร พัฒนศักดิ์ภิญโญ.(2557). **การพัฒนาระบบการผลิตยางพาราคุณภาพดีโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในจังหวัดพิษณุโลก.** วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยนเรศวร

พัชรินทร์ ศรีวารินทร์ และคณะ. (2551). **ศึกษาโครงสร้างตลาดและพฤติกรรมของผู้ประกอบการยางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ผลงานวิจัย ส่วนเศรษฐกิจการยาง สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร

ภูมินทร์ วงศ์วิชิต. (2555).**การออกแบบธุรกิจ กรณีศึกษา ร้านรับซื้อยางพาราในอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น.**รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิชรัตน์ บุปผาพันธุ์ และคณะ. (2554) การศึกษาการตัดสินใจเลือกช่องทางการขายของเกษตรกรชาวไร่อ้อยรายเล็กของบริษัทรวมเกษตรกรอุตสาหกรรม จำกัด สาขามิตรภูเวียง จังหวัดขอนแก่น.**วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น. ฉบับสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับธุรกิจและเศรษฐกิจ)**. ปี 10 ฉบับ 2 หน้า 212-224

ศรีสุดา วันชาดี. (2555). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการของสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านอ่างคีรีจำกัด ตำบลอ่างคีรี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร

อัญญานี จันทร์ภัคดี และคณะ. (2553). **ความพึงพอใจของเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการค้ายางที่มีผลต่อการให้บริการตลาดกลางยางพารา**. ผลงานวิจัย สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร

อาภา ด่านธานินทร์ และคณะ. (2559). ความพึงพอใจในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมีของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในจังหวัดหนองคาย. **วารสารเกษตรพระจอมเกล้า** ฉบับที่ 34 (3) หน้า 106-116

Yamane, Taro. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis**, 2nd Ed., New York: Harper and Row

การรับรู้คุณภาพในการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

PERCEIVED QUALITY OF SERVICE INFLUENCED THE DECISION TO USE FOREIGN EMPLOYMENT AGENCY SERVICES IN KAMPHAENGPHET

จินตนา อ่อนสำรี
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Jin_tana0817@hotmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้มีอัตราการจ้างงานแรงงานต่างด้าวเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจังหวัดกำแพงเพชรมีตัวเลขการจ้างแรงงานต่างด้าวที่สูง ทำให้มีบริษัทจัดหางานต่างด้าวเปิดให้บริการให้กับผู้ประกอบการเพื่อลดปัญหาความซับซ้อนของเอกสาร และลดระยะเวลาในการจัดการ การแข่งขันที่รุนแรงทำให้บริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าวต้องหากลยุทธ์เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นในการศึกษาการรับรู้คุณภาพในการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร บริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าวจะสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปพัฒนาปรับเป็นกลยุทธ์เพื่อเป็นจุดแข็งของบริษัทในอนาคตได้ และพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อที่ผู้มาใช้บริการจากบริษัทนั้นจะได้รับประโยชน์จากการบริการตรงตามที่คาดหวังไว้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ทีมีใบขออนุญาตใช้แรงงานต่างด้าว จากกรมการจัดหางานจังหวัดกำแพงเพชร จำนวนทั้งสิ้น 200 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่น มากกว่า 0.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุมากกว่า 40 ปี การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการรับรู้คุณภาพในการให้บริการของบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพง ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความไว้วางใจหรือความน่าเชื่อถือ และด้านการตอบสนองลูกค้า อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และด้านความใส่ใจลูกค้า นั้นอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าวจังหวัดกำแพงเพชรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า การรับรู้คุณภาพในการให้บริการในด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และด้านการตอบสนองลูกค้า มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร โดยปัจจัยด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้าส่งผลมากที่สุด

คำสำคัญ : การรับรู้คุณภาพในการให้บริการ การตัดสินใจเลือก บริษัทจัดหางานต่างด้าวจังหวัดกำแพงเพชร

Abstract

Thailand has an economic expansion. As a result, the employment rate of foreign workers has increased. Kamphaeng Phet has a high number of migrant workers. Migrant employment agency to provide services to entrepreneurs to reduce the complexity of documents. And reduce the time to manage. The fierce competition has forced migrant employment agentcy to seek strategies for business.

In the study, the perceived quality of service influenced the decision to choose a foreign employment agency. In Kamphaengphet It is hoped that the migrant workers will be able to apply the analysis to their strategic strengths in the future. The service is provided to the customers who will benefit from the service as expected. The sample of this study was a represent human resourse staff or emplyer of migrant worker. From the Department of Employment, Kamphaeng Phet. A total of 200 people were sampled. The instrument used in the study was a questionnaire. The confidence level was greater than 0.7. The statistics used in this study are: Descriptive Statistics and Multiple Regression Analysis at the 0.05 level of significance. Most respondents were male over 40 years of age. Perceived quality of service provided by foreign workers. In the wall The concrete of service Trust or reliability And the customer response. Very high The customer confidence. And customer care. It is in the middle level. The decision to choose the service provider of foreign migrant workers in Kamphaeng Phet was at a medium level. From the test hypothesis, the research found that the perceived quality of service in the customer confidence and the customer response that influence to decision making on accessing foreign employment agencies in Kamphaengphet The most important factor is customer confidence.

Keywords : perceived service quality decision making employment agency services in Kamphaengphet

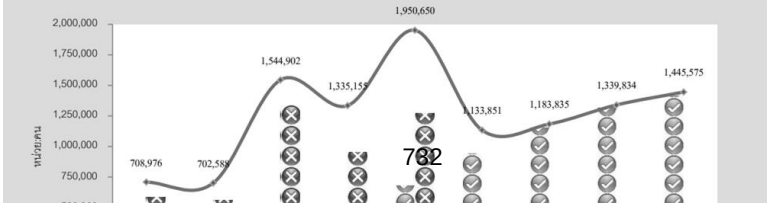
บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ มีนักลงทุนจากภายในประเทศและนักลงทุนต่างชาติเข้ามาร่วมลงทุนเพิ่มขึ้น โดยมีนโยบายการสนับสนุนการลงทุนจากภาครัฐ เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา รัฐบาลจึงสนับสนุนการลงทุน ทำให้ประเทศไทยมีนักลงทุนเข้ามาประกอบกิจการ ทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ภาคการบริการ พร้อมทั้งนี้ประเทศไทยยังมีการขอยื่นรับการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ มีเงินสนับสนุนการลงทุนจากโครงการใหญ่ที่ต่างประเทศร่วมลงทุนมากกว่า 1,000 ล้านบาท (กองความร่วมมือการลงทุนต่างประเทศ,2560)

แรงงานจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการประกอบกอบกิจการ แต่กลับพบว่ามีงานอยู่สามลักษณะ ที่แรงงานภายในประเทศไทยไม่นิยมทำจนทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงาน คือ งานหนัก (Difficult) งานเสี่ยงภัยอันตราย (Dangerous) และ งาน สกปรก (Dirty) (กรมการจัดหางาน , 2545) ดังนั้นรัฐบาลเห็นถึงความสำคัญด้านแรงงานที่ขาดแคลน จึงเปิดโอกาสเรื่องการนำเข้าแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน (ลาว พม่า กัมพูชา) อย่างถูกกฎหมาย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของผู้ประกอบการเพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจในประเทศไทยต่อไป แต่ด้วยขั้นตอนการดำเนินงานนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย มีความยุ่งยาก ประกอบกับใช้เวลาในการดำเนินงานนานด้วยเทคโนโลยีความทันสมัยของเครื่องมือจึงทำให้ช่วงปี 2550-2554 มีแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก (สถิติแรงงานข้ามชาติ,2559)

ภาพที่ 1 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในประเทศไทย ปี 2550 – 2558

ที่มา : สำนักบริหารรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน 2559

รัฐบาลจึงมี ยาตทำงานหรือไม่ รวมทั้งครอบครัวผู้ติดตาม ต้องมีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวและพิสูจน์สัญชาติในแต่ละปี เพื่อนำไปสู่กระบวนการทำให้ถูกกฎหมาย จึงมีมติจากคณะรัฐมนตรี ให้มีศูนย์ดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ (OSS) ทั่วราชอาณาจักร ในปี 2559 และในปี พ.ศ. 2560 มีการออกกฎหมายควบคุมแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย เข้มงวดมากขึ้น คือมีโทษปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงแปดแสนบาทต่อคน หรือทั้งจำ ทั้งปรับ ตามราชกิจจานุเบกษา พระราชกำหนดการบริหารจัดการ การทำงาน ของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 จากบทลงโทษที่เข้มงวดขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจที่มีแรงงานต่างด้าวทำงานอยู่ต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย แต่ด้วยความซับซ้อนของกระบวนการนำเข้าแรงงานต่างด้าว ประกอบกับระยะเวลาในการดำเนินการที่นาน ทำให้เกิดธุรกิจบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าวเข้ามาช่วยในการดำเนินการเพื่อลดความยุ่งยากและระยะเวลา ด้วยเหตุนี้ผู้ประกอบการธุรกิจ หรือพนักงานฝ่ายบุคคล ที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จึงให้ความสนใจใช้บริการจากบริษัทจัดหางานต่างด้าว ซึ่งบริษัทจัดหางานต่างด้าวจะทำหน้าที่บริการด้านเอกสาร มีการบริการ ดังนี้

1. การเป็นบริษัทนำเข้าแรงงานต่างด้าวชั้นนำ ที่จัดหาแรงงานต่างด้าวโดยดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการขอโควตาจนถึง ขั้นตอนสุดท้ายโดยส่งแรงงานต่างด้าวจนถึงบริษัทของลูกค้า
2. ให้บริการ Re-MOU ซึ่งเป็นบริการนำแรงงานต่างด้าวที่มีอยู่เดิมเพื่อไปดำเนินการและนำเข้ามาใหม่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย
3. ให้บริการดำเนินการเรื่องเอกสารการรายงานตัว 90 วัน
4. ให้บริการดำเนินการเรื่องเอกสารการขยายเขตพื้นที่การทำงานของแรงงานต่างด้าว
5. ให้บริการดำเนินการเรื่องเอกสารการเปลี่ยนนายจ้าง ทั้งพนักงานที่ถือบัตรสีชมพูและพนักงานที่ถือพาสปอร์ต
6. ให้บริการดำเนินการเรื่องเอกสารการต่อ Work Permit ให้กับพนักงานต่างด้าว
7. ให้คำปรึกษาการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกกฎหมาย (บริษัทแมนพาวเวอร์,2558)

จากตารางที่ 1พบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดกำแพงเพชรมีจำนวนแรงงานต่างด้าวมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดพิจิตร และจังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากจังหวัดกำแพงเพชรมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดตากใกล้ด่านตรวจคนเข้าเมือง อีกทั้งจังหวัดกำแพงเพชรมีลักษณะงานที่สอดคล้องกับแรงงานต่างด้าวคือในด้านภาคการเกษตรที่ต้องการแรงงานต่างด้าวเป็นจำนวนมาก ทำให้มีความต้องการการจ้างงานแรงงานต่างด้าวที่สูง ดังนั้นจึงมีบริษัทจัดหางานต่างด้าวเปิดให้บริการให้กับ

ผู้ประกอบการที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว ซึ่งในจังหวัดกำแพงเพชรมีบริษัทจัดหางานต่างด้าว 3 บริษัท และตัวแทนบริษัทซึ่งเป็นสาขาย่อย 1บริษัท จังหวัดพิษณุโลกมีบริษัทจัดหางานต่างด้าว 2 บริษัท จังหวัดพิจิตรนั้นไม่มีตัวแทนบริษัทจัดหางานต่างด้าวตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัด เนื่องด้วยจำนวนของแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดมีจำนวนน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการรับรู้คุณภาพในการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับใช้ในการปรับปรุงคุณภาพในการให้บริการให้กับผู้รับบริการบริษัทจัดหางานต่างด้าวต่อไป

ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่คงเหลือ ในจังหวัดกำแพงเพชร พิษณุโลก และพิจิตร

		มาตรา9				มาตรา12	มาตรา13	มาตรา14
จังหวัด	รวมทั้งสิ้น	ตลอดชีพ	ทั่วไป	พิสูจน์สัญชาติเดิม	นำเข้าตาม MOU	ส่งเสริมการลงทุน	ชนกลุ่มน้อย	คนต่างด้าวทำงานเวลาสั้น
กำแพงเพชร	4,457	-	115	3,522	782	-	38	-
พิษณุโลก	3,387	-	320	2,140	742	80	105	-
พิจิตร	187	-	113	50	14	-	10	-

ที่มา :สำนักบริหารแรงงานต่างด้าวกลุ่มพัฒนาระบบควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว ข้อมูล ธันวาคม 2560

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความสัมพันธ์ของการรับรู้คุณภาพในการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาเพื่อศึกษาปัจจัยการรับรู้คุณภาพในการให้บริการ 5 ปัจจัย ซึ่งเป็นแนวคิดด้านคุณภาพการบริการของ พาราสุรามาน (Parasuraman, 1994) ในเขตพื้นที่ศึกษาคือ จังหวัดกำแพงเพชร สำหรับขอบเขตประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้ประกอบการ หรือ พนักงานฝ่ายบุคคลในสถานที่ประกอบการ ที่ใช้บริการจากบริษัทจัดหางานต่างด้าวในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 4 บริษัท โดยที่ผู้ประกอบการ หรือพนักงานฝ่ายบุคคลในสถานที่ประกอบการนั้นจะต้องมีการจดทะเบียนขออนุญาตใช้แรงงานต่างด้าวจากกรมการจัดหางานจังหวัดกำแพงเพชรด้วยจึงจะเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร และจังหวัดกำแพงเพชร

มีผู้ประกอบการ หรือพนักงานฝ่ายบุคคล ทำการจดทะเบียนขอใช้แรงงานต่างด้าวกับกรมการจัดหางาน 324 คน (กรมการจัดหางานจังหวัดกำแพงเพชร,2560)ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทำวิจัย พฤศจิกายน2560 - มกราคม2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บริษัทจัดหางานต่างด้าวสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปพัฒนาปรับเป็นกลยุทธ์เพื่อเป็นจุดแข็งของบริษัทในอนาคต บริษัทจัดหางานต่างด้าวมีการพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อที่ผู้มาใช้บริการจากบริษัทนั้นจะได้รับประโยชน์จากการบริการที่ตรงตามความต้องการที่คาดหวังไว้

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านการรับรู้คุณภาพการบริการซึ่งประกอบด้วย ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ(X_T) ,ด้านความไว้วางใจหรือความน่าเชื่อถือ (X_{R1}) ,ด้านการตอบสนองลูกค้า (X_{R2}) ,ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า(X_A)และ ด้านความใส่ใจลูกค้า(X_E)มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

Y = การตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

X_T , X_{R1} ,X_{R2} , X_A , X_E = ปัจจัยด้านการรับรู้คุณภาพการบริการ 5 ปัจจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร(Population) ที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบ หรือพนักงานสถานประกอบ ที่มีการยื่นจดทะเบียนขออนุญาตใช้แรงงานต่างด้าว ที่กรมการจัดหางานจังหวัดกำแพงเพชร ในเดือน พฤษจิกายน จำนวน 324 คน และเคยใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงารต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยใช้สูตร Yamane ได้กลุ่มประชากร ไม่ต่ำกว่า 179 ตัวอย่าง error 10% ≈ 200 ตัวอย่าง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือวิจัย ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ใช้บริการ **ส่วนที่ 2** แบบสอบถามเกี่ยวข้องกับ การรับรู้คุณภาพในการให้บริการของบริษัทจัดหางานต่างด้าว จำนวน 20 ข้อคำถาม **ส่วนที่ 3** เป็นคำถามเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว จำนวน 10 ข้อคำถาม มีการตรวจสอบเครื่องมือ ส่วนเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา วัดจากค่า IOC และพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ครอนแบ็ชอัลฟ่า ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.7 ขึ้นไป

การเก็บรวมรวมข้อมูล

มีการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ(Secondary Data)เก็บรวบรวมข้อมูล จากการค้นคว้าข้อมูลที่มีผู้รวบรวมไว้ทั้งหน่วยรัฐ และเอกชน ได้แก่ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยแบ่งสัดส่วนการแจกแบบสอบถามเป็น 3 ส่วน คือแจกแบบสอบถามที่บริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าวบริษัท แจกแบบสอบถามในการประชุมผู้ประกอบการที่ใช้แรงงานต่างด้าวประจำปี2560/2561 และ แจกที่กรมการจัดหางานจังหวัดกำแพงเพชร

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลและสถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ในการหาความสัมพันธ์ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Dependent Variable) จำนวนหนึ่งตัวแปร กับตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานโดยเมื่อทราบค่าตัวแปรหนึ่งก็สามารถทำอีกตัวแปรหนึ่งโดยสามารถเขียนให้อยู่ในรูปแบบสมการเชิงเส้นตรงรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้ (ศิริชัย พงษ์วิชัย,2558)

$$Y' = b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + \ldots + b_kX_k$$

Y' คือ คะแนนพยากรณ์ของตัวแปรตาม Y B_0 คือ ค่าคงที่ของสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$B_1, \ldots, B_k$ คือ น้ำหนักคะแนนหรือสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระตัวที่ 1 ถึงตัวที่ ตามลำดับ $X_0, \ldots, X_1$ คือ คะแนนตัวแปรอิสระ ตัวที่ 1 ถึงตัวที่ k

K คือ จำนวนตัวแปรอิสระ

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการอธิบายและการทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรแต่ละตัว ซึ่งข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยได้เก็บรวมรวมจากแบบสอบถามที่มีคำตอบครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 200 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด 200 ชุด ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาด้านคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดจำนวน 200 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ59.00 มีอายุมากกว่า 40 ปี ร้อยละ51.00 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 36.50 และมีรายได้ระดับ 10,001-20,000 บาท ร้อยละ25.50 รายได้ 20,001-30,000บาท ร้อยละ 22.5 และรายได้ระดับ 30,001-40,000บาท ร้อยละ 21.5

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้คุณภาพในการให้บริการของบริษัทจัดหางานต่างด้าวจังหวัดกำแพงเพชร

ปัจจัย**ด้านรูปธรรมของการบริการ** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพมากที่สุดในเรื่องพนักงานมีการแต่งกายสะอาดเรียบร้อยมีความสุภาพ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 (x-bar= 4.10, S.D.= 0.713)

ปัจจัยด้านความไว้วางใจ**หรือความน่าเชื่อถือ** พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพมากที่สุดในเรื่องพนักงาน มีความรอบรู้ในเรื่องข้อกฎหมายว่าด้วยเรื่องแรงงานต่างด้าว มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70(x-bar= 3.70, S.D.= 0.828)

ปัจจัยด้านการตอบสนองลูกค้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพมากที่สุดในเรื่องพนักงานมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 (x-bar= 4.42, S.D.= 0.588)

ปัจจัยด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพมากที่สุดในเรื่องพนักงานบริษัทเป็นผู้มีความรู้ที่สามารถให้คำแนะนำ สามารถตอบข้อสงสัยของลูกค้าได้อย่างถูกต้องมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 (x-bar= 4.05, S.D.= 0.798)

ปัจจัยด้านความใส่ใจลูกค้า พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพมากที่สุดในเรื่อง มีพนักงานต้อนรับ สำหรับปรึกษา แก้ไขปัญหาเบื้องต้นให้กับผู้ใช้บริการได้ฟรี มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 (x-bar= 3.46, S.D.= 0.896)

รับรู้คุณภาพในการให้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว จังหวัดกำแพงเพชร ในภาพรวม เมื่อพิจารณาปัจจัยการรับรู้คุณภาพในการให้บริการในภาพรวมในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพมากที่สุดในด้านการตอบสนองลูกค้า (Responsiveness) โดยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 (x-bar= 4.02, S.D.= 0.448) รองลงมาคือด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangible)มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 (x-bar= 3.51, S.D.= 0.488) ด้านความไว้วางใจหรือความน่าเชื่อถือ (Reliability) มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 (x-bar= 3.50, S.D.= 0.579) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 (x-bar= 3.38, S.D.= 0.612) และการรับรู้คุณภาพในระดับน้อยที่สุด คือด้านความใส่ใจลูกค้า มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 (x-bar= 3.05, S.D.= 0.752)

ส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการของบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าวในจังหวัดกำแพงเพชร

การตัดสินใจ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. ท่านพิจารณาในเรื่องความปลอดภัยในด้านเอกสารก่อนการตัดสินใจเข้าใช้บริการ	4.12	0.822	มาก

2. ท่านใช้ความคิดเห็นจาก บุคคลใกล้ชิด ก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ	4.09	0.751	มาก
3. ท่านค้นหาข้อมูลก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ	4.02	0.789	มาก
4. ท่านปรึกษาผู้ที่มีประสบการณ์การเคยใช้บริการบริษัท ช่วย ตัดสินใจในการใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว	3.53	0.850	มาก
5.ท่านพิจารณาในเรื่องราคาก่อนตัดสินใจเลือกใช้บริการ	3.40	0.935	ปานกลาง
6. ท่านพิจารณาในเรื่องผลงานที่ผ่านมาของบริษัทก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ	3.19	0.869	ปานกลาง
การตัดสินใจ	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
7. ท่านพิจารณาในเรื่องการให้บริการของพนักงาน ก่อน การตัดสินใจเข้าใช้บริการ	2.75	0.924	ปานกลาง
8. ท่านพิจารณาในเรื่องชื่อเสียงของบริษัท ที่ใช้บริการก่อนการตัดสินใจเลือกใช้ บริการ	2.65	0.902	ปานกลาง
9. ท่านพิจารณาในด้านสถานที่ตั้งของบริษัทก่อนการ ตัดสินใจเลือกใช้บริการ	2.35	0.842	น้อย
10. ท่านตัดสินใจเลือกใช้บริการเพราะสามารถต่อรองราคาค่าบริการได้ รวมถึง โปรโมชั่น	2.04	0.901	น้อย
รวม	3.21	0.471	ปานกลาง

ส่วนการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลช่วยต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว 4 ปัจจัยที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงคือ ความปลอดภัยในด้านเอกสารก่อนการตัดสินใจเข้าใช้บริการ มากที่สุดมีค่า คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 (x-bar= 4.12, S.D.= 0.822) รองลงมาคือเรื่อง ท่านใช้ความคิดเห็นจากบุคคลใกล้ชิด ก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 (x-bar= 4.09, S.D.= 0.751) มีการค้นหาข้อมูลก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ และปรึกษาผู้ที่มีประสบการณ์การเคยใช้บริการบริษัทช่วย ตัดสินใจในการใช้บริการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 (x-bar= 4.02, S.D.= 0.789) และ 3.53 (x-bar= 3.53, S.D.= 0.850) ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ผลทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดอักษรย่อสัญลักษณ์และความหมายที่ใช้แทนค่าสถิติและตัวแปรต่างๆในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สมมติฐานเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผล

H_0 : ปัจจัยการรับรู้คุณภาพด้านการบริการ 5 ปัจจัย ไม่มีปัจจัยด้านใดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

H_1 : ปัจจัยการรับรู้คุณภาพด้านการบริการ 5 ปัจจัย มีอย่างน้อย 1ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

การวิเคราะห์เชิงพหุคูณของการรับรู้คุณภาพในการให้บริการในแต่ละปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ

ตารางที่ 3 ตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

ตัวแปรอิสระ	B	Beta	T	Sig
X_T : ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangible)	-.118	-.118	-1.668	.097
X_{R1} : ด้านความไว้วางใจหรือความน่าเชื่อถือ (Reliability)	-.115	-.115	-1.842	.067
X_{R2} : ด้านการตอบสนองลูกค้า (Responsiveness)	.164	.164	2.201	.029*
X_A : ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance)	.137	.137	2.372	.019*
X_E : ด้านความใส่ใจลูกค้า (Empathy)	.015	.015	.305	.761

R=.269,R square=0.073,Adjusted R Square=0.049,Std. Error or the Estimate=.46034, p<0.05

จากตารางที่ 4.15 แสดงถึงความสัมพันธ์ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression)การมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มี 2ปัจจัยคือ การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า(X_A , Beta = 0.162) และ การตอบสนองลูกค้า (R_2 , Beta = 0.143)

โดยสรุปตารางที่3 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ สามารถนำมาเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

Standardized $Z = (0.156)\ X_{R2} + (0.180)\ X_A$

Unstandardized $Y = 2.855 + (0.164)\ X_{R2} + (0.137)\ X_A$

กำหนดให้ Y = ตัวแปรตาม ,X_A= ตัวแปรอิสระ ,X_{R2} =ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยการรับรู้คุณภาพด้านการบริการ X_A เพิ่มขึ้น 1 หน่าย จะมีผลอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ของผู้ประกอบการ หรือพนักงานสถานประกอบการ ที่มีการจดทะเบียนขออนุญาตใช้แรงงานต่างด้าวที่กรมการจัดหางานเพิ่มขึ้น 0.137 หน่วย เมื่อกำหนดให้ปัจจัยการรับรู้คุณภาพด้านการบริการ 4ปัจจัยคงที่

ปัจจัยการรับรู้คุณภาพด้านการบริการ X_{R2} เพิ่มขึ้น 1 หน่าย จะมีผลอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ของผู้ประกอบการ หรือพนักงานสถานประกอบการ ที่มีการจดทะเบียนขออนุญาตใช้แรงงานต่างด้าวที่กรมการจัดหางาน เพิ่มขึ้น 0.164 หน่วย เมื่อกำหนดให้ปัจจัยการรับรู้คุณภาพด้านการบริการ 4ปัจจัยคงที่**การอภิปรายผล**

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้คุณภาพในการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร สามารถอภิปรายผลตามสมมติฐานได้ดังนี้

สรุปและอภิปรายผล

สำหรับ การรับรู้คุณภาพในการให้บริการในด้านการตอบสนองลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องคุณภาพการให้บริการของ Parasuraman,

Zeithaml & Berry (1988) ที่กล่าวว่าการตอบสนองต่อลูกค้า (responsiveness) หมายถึง ความพร้อมและความเต็มที่จะให้บริการ โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างทันท่วงที ผู้รับบริการสามารถเข้ารับบริการได้ง่าย และได้รับความสะดวกจากการใช้บริการ รวมทั้งจะต้องกระจายการให้บริการไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และจากคำถามงานวิจัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพ ระดับมาก ในเรื่อง พนักงานมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ รองลงมาคือ มีจำนวนพนักงานเพียงพอต่อความต้องการของผู้ไปใช้บริการ และการรับรู้คุณภาพในการให้บริการในด้านการตอบสนองลูกค้า มีระดับการรับรู้มากที่สุด ในการรับรู้คุณภาพในการบริการบริษัทจัดหางานต่างด้าวอีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมนวรรณ มั่นมาก (2556) ศึกษาเรื่องคุณภาพการบริการต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่าด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ มีความสัมพันธ์ต่อ การตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการศึกษาที่พบว่าการรับรู้คุณภาพในการให้บริการในด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้าส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเรื่อง คุณภาพการให้บริการ ของ Parasuraman, Zeithaml, & Berry (1988) กล่าวว่า การให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า (assurance) หมายถึง ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ ผู้ให้บริการจะต้องแสดงถึงทักษะความรู้ ความสามารถในการให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ จนได้รับบริการที่ดีที่สุด สอดคล้องกับคำถามงานวิจัยที่พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับการรับรู้คุณภาพมากที่สุด ในเรื่องพนักงานบริษัท เป็นผู้มีความรู้ที่สามารถให้คำแนะนำ สามารถตอบข้อสงสัยของลูกค้าได้อย่างถูกต้อง รองลงมาคือ ผู้ประกอบการรู้สึก มั่นใจ ว่าบริษัทจัดหางานต่างด้าวจะทำตามคำมั่นสัญญา ที่ให้ไว้กับกับผู้ประกอบหรือตัวแทนสถานประกอบการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรา ภัทรมโน (2556) ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้คุณภาพในการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าพักรีสอร์ทระดับ 4 ดาว ในจังหวัดชลบุรี พบว่า การรับรู้คุณภาพในการให้บริการในด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และด้านความใส่ใจลูกค้า มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าพักรีสอร์ท ระดับ 4 ดาว ในจังหวัดชลบุรี

ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การรับรู้คุณภาพในการให้บริการในด้านการให้ความมั่นใจ และด้านการตอบสนองต่อผู้ประกอบการในจังหวัดกำแพงเพชร ที่มาใช้บริการบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชรนั้น สอดคล้องกับแนวคิดการตัดสินใจของ แอชเซล (Assael , 2004) ที่ได้กล่าวถึงคำว่า Consumer Decision Making ว่าคือ วิธีการในการรับรู้และประเมินข้อมูลของตราสินค้า พิจารณาทางเลือกตราสินค้าต่างๆ แล้วจึงตัดสินใจซื้อให้ตรงกับความปรารถนาของตน โดยมีแรงผลักดันต่อการตัดสินใจอยู่ 2 อย่าง คือ ปัจจัยทางด้านบุคคล และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ที่มีผลผลักดันต่อการตัดสินใจซื้อ จึงทำให้การศึกษาพบว่า ปัจจัยการรับรู้คุณภาพการบริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า และด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ มีความสัมพันธ์ต่อ การตัดสินใจใช้บริการ บริษัทจัดหางานต่างด้าว ในจังหวัดกำแพงเพชร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 200 ตัวอย่างที่ศึกษาเฉพาะพื้นที่ จังหวัดกำแพงเพชร ผลกาศึกษาจึงยังไม่อาจตอบโจทย์การรับรู้คุณภาพการบริการที่แท้จริงทั่วประเทศไทยได้ เพื่อให้ผลการศึกษาเรื่องนี้สามารถขยายต่อไปในทัศนะที่กว้าง

มากขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ในการอธิบายปรากฏการณ์และปัญหาทางด้านการรับรู้คุณภาพในการให้บริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว ผู้ทำวิจัยจึงขอเสนอแนะประเด็นสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. แนะนำให้ทำการศึกษากับกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มอื่นๆ ในสถานที่ที่แตกต่างกัน

ควรจะศึกษาเกี่ยวกับบริษัทจัดหางานต่างด้าว ในพื้นที่จังหวัดอื่นๆที่มีแรงงานต่างด้าวใช้แรงงานจำนวนมาก หรือพื้นที่อื่นๆที่น่าสนใจ เพื่อให้ธุรกิจบริษัทจัดหางานต่างด้าวของประเทศไทยมีการพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ และเพื่อเพิ่มความสามารถ และศักยภาพในการต่อสู้หรือแข่งขันของบรรดาธุรกิจบริษัทจัดหางานต่างด้าว รวมถึงช่วยให้ธุรกิจบริษัทจัดหางานต่างด้าว คิดกลยุทธ์ที่มีคุณภาพในการให้บริการ เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนะนำให้ทำการศึกษาตัวปัจจัยอื่นๆเพิ่มเติม

เช่นศึกษาความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการซ้ำ(Repurchase Intention) ของผู้ประกอบการรายเก่า เพราะธุรกิจทั้งหลายมีความปรารถนาให้ลูกค้าเก่ากลับมาใช้บริการอีกอย่างต่อเนื่อง เพราะจะช่วยให้ธุรกิจมีความมั่นคง และเป็นการสร้างฐานลูกค้าให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้ต่อไป หรือ ศึกษาการรับรู้คุณภาพที่คาดหวัง(Expected) เปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพที่เกิดขึ้นจริง (Perceived) เพื่อทราบถึงระดับความคาดหวังของผู้มาใช้บริการก่อน การใช้บริการบริษัทจัดหาแรงงานต่างด้าว

เอกสารอ้างอิง

กนก อภิชาติบุตร. (2544). **ความพึงพอใจของพนักงานฝ่ายบริการลูกค้า บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) ที่มีต่อรูปแบบวารสาร**. วิทยานิพนธ์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กมนวรรณ มั่นมาก. (2556). **เรื่องคุณภาพการบริการต่อการตัดสินใจใช้บริการโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. การค้นคว้าอิสระ ปริญญามหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยรามคาแหง.

ข้อมูลสถิติการทำงานของคนต่างด้าว. (2560). สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว เข้าถึงได้จาก :https://www.doe.go.th /prd/assets/upload/files/alien_th/94ec 1760f83293298787bf9d0fd3496a.pdf.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2556) . **พฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชัสมา พลูสวัสด์ . (2558) . **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจจ้างแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการเกษตรกรรม ในพื้นที่อำเภอนิคมพัฒนาจังหวัดระยอง**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา

ณัชชา วิทยสิริศิลป์. (2549). **ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองในเขตอำเภออู่ทอง สำนักงานจัดหางานจังหวัดสุพรรณบุรี**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ธธีร์ธร ธรขวัญโรจน์ .(2546). **การตลาดบริการ**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น

ธีรกิติ นวรัตน ณ อยุธยา (2558). **การตลาดบริการ แนวคิดและกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บังอร ผงผ่าน. (2538). **ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่องานบริการของโรงพยาบาลชุมชน ศึกษา กรณีโรงพยาบาลกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ**: วิทยานิพนธ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บุญใจ ศรีสถิตย์นรากูร. (2550). **ระเบียบวิธีการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์ มีเดีย.

พิชญดา ดอนสมจิตร และคณะ. (2558) **สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(สกว.) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)**

พาชื่น แสงจันทร์เทศ. (2547). **ความพึงพอใจในการให้บริการของศาลแขดวงสุพรรณบุรี** : รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ โครงการปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาสกร อดุลพัฒนกิจ. (2550). **จิตวิทยาบริการ** .กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพิมพ์อดุลพัฒนกิจ.

ภวัต วรรณพิณ. (2554). **การประเมินคุณภาพการบริการของร้าน True Coffee สาขาในมหาวิทยาลัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.**

วีระพงษ์ เฉลิมจิรัรัตน์. (2542). **คุณภาพในงานบริการ.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย - ญี่ปุ่น).

วัชราภรณ์ จันทร์สุวรรณ. (2555). **ความพึงพอใจในการบริการของพนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สาขาพูนผล จังหวัดภูเก็ต**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริชัย พงษ์วิชัย.(2558). **การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์**. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมิต สัชฌุกร. (2543). **การต้อนรับและการบริการที่เป็นเลิศ** . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สายธาร.

สรินพร สูงภูเขียว. (2552). **ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อการให้บริการธนาคารกสิกรไทย จากัด (มหาชน) สาขาแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมฤดี ธรรมสุรัต. (2554). **ปัจจัยคุณภาพบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการและความภักดีต่อตราสินค้าของโรงพยาบาลเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สถิติการการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ. (2560). กองความร่วมมือการลงทุนต่างประเทศ. เข้าถึงได้จาก: http://www.boi.go.th/upload/summarize_1612_73498.pdf.

สถิติแรงงานข้ามชาติ.(2559). สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. เข้าถึงได้จาก:https://www.m-society.go.th/article_attach/18712/20429.pdf.

สถานการณ์แรงงานต่างด้าวกับการนำเข้าแรงงาน. (2558). บริษัทแมนพาวเวอร์. เข้าถึงได้จาก:http://www.manpowerthailand.com/tris/content/detail/859

สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรคงเหลือประจำเดือน ธันวาคม.(2560) เข้าถึงได้จาก:https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/94ec1760f83293298787bf9d0fd3496a.pdf.

หทัยกาญน์ คงด้วง. (2545). **ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริการของศูนย์แลกเปลี่ยนเงิน กรณีศึกษา : ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน).** กรุงเทพมหานคร : รายงานการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โครงการปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาตร์

อังคณา แพมงคล (2555). **ปัจจัยทางการตลาดและคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ ผลิตภัณฑ์คอนกรีตผสมเสร็จ ของห้างหุ้นส่วนมังกรทองคอนกรีตจังหวัดพิจิตร.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Kotler, Philip. (2000). **Marketing Management : Planning Implement ion and Control**. New Jersey: Prentice-Hall.

Parasuraman, A., Zeithaml, A. Valaric and Leonard, A. Berry (1994). **Delivering Quality Service Balancing. Customer Perceptions and Expectations**. New York: The Free Press

Gronroos, C. (1988). **Service quality: The six criteria of good service quality**. New York: St. John's University.

Yamane, T. (1976). **Statistics: An introductory analysis**. New York: Harper and Row.

ต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน
NANLONGBOAT RACING BUILDING

อธิปัตย์ สายสูง* วันวิภา คำมงคล และ สมบูรณ์ กุมาร
คณะบริหารธุรกิจและศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน
*corresponding author e-mail : s.athipat@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ จากการศึกษาพบว่าต้นทุนออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน และต้นทุนในการผลิต โดยค่าใช้จ่ายในการลงทุนมีมูลค่าทั้งสิ้น 225,380 บาท ในส่วนของต้นทุนในการผลิต แบ่งองค์ประกอบของต้นทุนเป็น 3 ชนิด คือ ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต สำหรับต้นทุนวัตถุดิบทางตรงของเรือเล็ก 30 ฝีพาย เท่ากับ 49,580 บาท เรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 58,700 บาท และเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 90,040 บาท สำหรับต้นทุนค่าแรงงานทางตรงของเรือเล็ก 30 ฝีพายเท่ากับ 60,000 บาท เรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 74,000 บาท และเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 97,000 บาท และต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิต มีต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตของเรือเล็ก 30 ฝีพายเท่ากับ 15,020.70 บาท เรือกลาง 40 ฝีพาย เท่ากับ 18,579.83 บาท และเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 25,068.11 บาท ดังนั้นต้นทุนรวมของการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านประเภทเรือเล็ก 30 ฝีพายจึงเท่ากับ 124,600.70 บาท เรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 151,297.83 บาท และเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 212,108.11 บาท

คำสำคัญ : ต้นทุนการต่อเรือแข่ง ค่าใช้จ่ายในการลงทุน ต้นทุนในการผลิต

Abstract

This research mainly focused on the cost of Nanlongboat racing building. The data was collected from the entrepreneur interview about the cost of building longboats. The study found that the cost of Nanlongboat racing building included the investment cost and manufacturing cost. The value of the investment cost was 225,380 baht. The manufacturing cost consisted of raw material cost, direct labor, and production expense. The direct cost of the small boat raw material was 49,580 baht, the direct cost of the medium boat raw material was 58,700 baht and the direct cost of the large boat raw material was 90,040 baht. The direct cost of small boat raw labor was 60,000 baht, the direct cost of the medium boat raw labor was 74,000 baht and the direct cost of the large boat raw labor was 97,000 baht. The small boat production expense was 15,020.70 baht, the medium boat production expense was 18,579.83 baht and the large boat production expense was 25,068.11 baht. Therefore the small boat total cost was 124,600.70 baht, the medium boat total cost was 151,297.83 baht and the large boat total cost was 212,108.11 baht.

keywords : cost of nanlongboat investment cost manufacturing cost

บทนำ

ประเพณีการแข่งขันเรือยาว นับว่าเป็นประเพณีที่อยู่คู่คนไทยมาตั้งแต่ช้านาน เนื่องจากชีวิตของคนไทยมีความผูกพันธ์กับสายน้ำ อาทิเช่น การสร้างบ้าน สร้างเมือง สร้างชุมชนต่างๆ ก็มักจะเลือกทำเลที่มีแม่น้ำ ลำคลอง เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค และการคมนาคม สายน้ำ จึงเปรียบเสมือนเป็นสายโลหิตของคนไทย จึงมีการใช้เรือซึ่งนับว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนที่ สืบต่อกันมาแต่ช้านาน เป็นพาหนะสำคัญในการคมนาคม สัญจร ติดต่อระหว่างกัน รวมถึงการทำศึกสงคราม ตลอดจนก่อให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามแห่งสายน้ำในฤดูกลางต่างๆ โดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลาก หลังจากว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรม ก็จะมีการแข่งขันเรือยาวประเพณีขึ้นเป็นประจำทุกปี ประเพณีการแข่งขันเรือยาวนั้นถือได้ว่าเป็นประเพณีนิยมสำหรับชาวไทยทั่วประเทศ โดยแบ่งประเภทของการแข่งขันออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ เรือยาวเล็ก คือเรือที่บรรจุฝีพายได้ ไม่เกิน 30 ฝีพาย เรือยาวกลาง คือเรือที่บรรจุฝีพายได้ตั้งแต่ 31 – 40 ฝีพาย และเรือยาวใหญ่ คือเรือที่บรรจุฝีพายได้ตั้งแต่ 41 – 55 ฝีพาย นอกจากนี้เรือยาวประเพณีถือเป็นกีฬาชาวบ้าน ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากองค์พระประมุขของชาติ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานโล่รางวัลและถ้วยรางวัลประดับอักษรพระปรมาภิไธย และพระนามาภิไธย พระราชทานให้เกียรติยศสูงสุดของการแข่งขันอีกด้วย

เนื่องจากประเพณีการแข่งขันเรือยาวถือว่าเป็นประเพณีนิยมของคนไทย ดังนั้นจึงก็ก่อให้เกิดสนามแข่งขันใหม่ๆ เกิดขึ้นหลายๆ สนาม และเรือยาวใหม่ๆ เกิดขึ้นหลายๆลำ ซึ่งส่งผลกระทบต่อป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากการขุดหรือการสร้างเรือยาวนั้นจำเป็น ที่จะต้องใช้ต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่มาก และมีอายุนับร้อยๆปี โดยเรือยาวจะขุดจากไม้ต้นเดียวตลอด ทั้งลำ มีลักษณะรูปท้องขัน (แบน) และท้องรูปกระทะ ไม้ที่นำมาขุดเรือยาวได้แก่ ไม้ตะเคียน ไม้สำโรง ไม้มะหาด เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่นิยม เรือขุดจากไม้ตะเคียน (ขวัญทอง สอนศิริ, 2544 : 5) แต่เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายปิดป่าเพื่อคืนความสมดุลสู่ธรรมชาติ ซึ่งส่งผลทำให้ไม่สามารถหาท่อนซุงขนาดใหญ่มาใช้ในการขุดเรือได้ จึงเกิดกระแสนิยมของผู้ที่ต้องการเรือยาวลำใหม่ โดยการให้อู่รับต่อและซ่อมเรือยาวที่มีช่างผู้ชำนาญการอยู่นั้น ใช้ไม้แปรรูปสร้างเรือยาวขึ้นมาใหม่ เรียกว่า “เรือประกอบหรือเรือต่อ” และยิ่งกว่านั้นชาวเรือยังมีการยอมรับเรือประกอบหรือเรือต่อ ว่าเป็นเรือที่สามารถใช้ได้ดีกว่าเรือขุดแบบโบราณ เนื่องจากมีน้ำหนักที่เบากว่า ตัวเรือมีความบางกว่า รูปทรงที่เพรียวกว่า และแล่นในน้ำได้ดีกว่านั่นเอง

จังหวัดน่านถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประเพณีการแข่งเรือ (ชาวน่าน เรียกเรือยาว ว่า เรือแข่ง) มาอย่างช้านาน และเป็นที่เลื่องชื่อยิ่งนัก ด้วยจำนวนเรือถึง 313 ลำ ซึ่งมาจาก 102 หมู่บ้าน/ชุมชน (สมาคมเรือแข่งจังหวัดน่าน, 2559) ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีเรือแข่งมากที่สุดในประเทศไทยมีสนามแข่งขันในจังหวัดถึง 10 สนาม ซึ่งนับว่าเป็นจังหวัดที่มีจำนวนสนามแข่งขันมากในลำดับต้นๆ ของประเทศ และนอกจากนี้เรือแข่งของจังหวัดน่านก็ยังมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ต่างจากเรือยาวจากที่อื่น กล่าวคือ หัวเรือน่านมีลักษณะเป็นรูปพญานาคราชชูคอ อ้าปาก เคี้ยวโง้ง งามสง่า เรียกกันว่า “หัวโอ้” ส่วนหางมีลักษณะเป็นหงส์ เรียกกันว่า “หางวรรณ” ตลอดลำเรือมีลายวิจิตรสวยงาม อันมีเอกลักษณ์โดดเด่นไม่ซ้ำใครในโลกก็ว่าได้ เรือแข่งน่านจึงถือเป็นประเพณีนิยมที่อยู่ในจิตวิญญาณของชาวน่าน ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเป็นยิ่งนัก นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มในด้านของการเพิ่มจำนวนเรือประกอบหรือเรือต่อของจังหวัดน่าน โดยสังเกตจากมีการซื้อเรือต่อหรือเรือประกอบจากอู่รับต่อและซ่อมเรือยาวจากทางภาคกลางขึ้นมาแข่งขันในจังหวัดน่าน และการเพิ่มจำนวนสนามแข่งขันอยู่อย่างต่อเนื่อง จากกระแสนิยมของประเพณีการแข่งเรือของชาวน่านดังกล่าว และแนวโน้มใน

ด้านของการเพิ่มจำนวนเรือประกอบหรือเรือต่อของจังหวัดน่าน พร้อมกับเป็นการสืบสานประเพณีเรือแข่งของจังหวัดน่านอย่างยั่งยืน และยังเป็นการอนุรักษ์ต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีอายุนับหลายร้อยปีซึ่งสอดคล้องกับนโยบายปิดป่าของทางภาครัฐ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงต้นทุนของการต่อเรือแข่งของจังหวัดน่าน เพื่อเป็นทางเลือกและเป็นแนวทางสำหรับหมู่บ้าน/ชุมชน ที่ต้องการต่อเรือแข่งใหม่สำหรับเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อสืบสานประเพณีเรือแข่งของทางจังหวัดน่าน และผู้ที่สนใจจะเข้ามาประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการต่อเรือแข่งในจังหวัดน่าน

เอกลักษณ์เรือน่าน

(สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน ,2560) เอกลักษณ์เรือน่าน ตามข้อกำหนดของสภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน มีดังต่อไปนี้

หัวเรือ เป็นรูปร่างลักษณะคล้ายหัวพญานาค เจาะด้วยไม้ท่อนเดียวและแกะสลักลวดลาย ทาสีให้สวยงามตามลักษณะเรือเมืองน่าน โดยมีส่วนประกอบดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะของหัวเรือและส่วนประกอบของเรือแข่งจังหวัดน่าน

ที่มาของภาพ www.nanlongboat.com

กันยาเรือ (โขนเรือ) คือส่วนที่ต่อจากตัวเรือไปหาหัวเรือและหางวัลย์ (กันยาหาง โงนหาง) โดยมีส่วนประกอบและลักษณ์ ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงลักษณะของกันยาเรือ(โขนเรือ)และส่วนประกอบของเรือแข่งจังหวัดน่าน

ที่มาของภาพ www.nanlongboat.com

ลำเรือ ขุดจากไม้ซุงท่อนเดียวยาวตลอดทั้งลำ ข้างลำเรือวาดลายไทยทาสีให้สวยงามตลอดลำเรือ เช่นลายกนกใบเทศ ลายกอด ลายเกี้ยว ลายเกาะ หรือดอกโดดยาวต่อเนื่องตลอดลำเรือ

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะของลำเรือของเรือแข่งจังหวัดน่าน
ที่มาของภาพ www.nanlongboat.com

หมายเหตุ

- สีที่ใช้ สีดำ สีแดง สีหมากสุก (ส้ม) สีเขียว สีเหลือง และสีขาว
- การทาสีต้องเป็นการระบายเอกลักษณ์ของสีนั้น ๆ ตามลักษณะเรือเมืองน่าน
- เรือทุกลำต้องมีชื่อเรือเขียนไว้ที่กันยาหัว ชื่อหมู่บ้านเขียนไว้ที่กันยาหาง และสามารถอ่านได้ชัดเจน

องค์ประกอบของต้นทุน

(อัจฉราภรณ์ พูลยิ่ง, 2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของว่า ต้นทุนต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแปรสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป หรือกึ่งสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายตามวัตถุประสงค์ของกิจการ ประกอบด้วย **วัตถุดิบทางตรง (Direct Material)** คือ วัตถุดิบทุกชนิดที่ใช้เป็นส่วนสำคัญในการผลิตให้เป็นสินค้าสำเร็จรูปและสามารถคิดต้นทุนวัตถุดิบต่างๆ เหล่านั้นให้แก่ตัวสินค้าต่อหน่วยได้โดยง่าย **ค่าแรงงานทางตรง (Direct Labor)** คือ ต้นทุนของแรงงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการแปรสภาพวัตถุดิบให้เป็นสินค้าหรือการให้บริการและสามารถคิดเข้าเป็นต้นทุนของหน่วยที่ผลิตได้โดยง่าย และ **ค่าใช้จ่ายการผลิต(Manufacturing Overhead)** คือ ค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า ได้แก่ วัตถุดิบทางอ้อม (Indirect Materials) แรงงานทางอ้อม (Indirect Labor) ค่าใช้จ่ายการผลิตอื่น ๆ (Other Manufacturing Costs)

ดังนั้นในการศึกษาต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน ได้มีการศึกษาถึงต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์อื่นซึ่งอาจจะมีความแตกต่างกันกับการศึกษาในครั้งนี้ โดยจะประยุกต์ใช้เครื่องมือในการศึกษาตามหลักวิธีการคิดต้นทุนในทางวิชาการในลักษณะเดียวกันได้ และยังได้มีการศึกษาถึงการจัดการประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน พบว่าการจัดการประเพณีแข่งเรือ มีต้นทุนทางวัฒนธรรมของประเพณีหลากหลายมิติ และยังมีคุณค่าต่อสาธารณะชนอย่างมาก เช่น คุณค่าเชิงสังคม คุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ คุณค่าเชิงการศึกษา หรือแม้แต่คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ เป็นต้น อีกทั้งยังทำให้ทราบว่า ประเพณีแข่งเรือ มีความแท้หลายประการที่สำคัญและยังดำรงอยู่ และอีกหลายประการที่เสี่ยงต่อการสูญหายไปของต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญดังกล่าว (สักก์สีห์ พลสันติกุล, 2556) การนำเสนอแนวทางการจัดการของแต่ละภาคส่วนในกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการจัดการเพื่อการรวบรวม การสืบทอด การเผยแพร่ เพื่อธำรงรักษาคุณค่าของประเพณีไว้ให้ได้มากที่สุด เมื่อมีการจัดการที่ดี มีการร่วมแบ่งปันประโยชน์อย่างทั่วถึง มีการดำรงรักษาคุณค่าแก่นแท้ของประเพณี มีการสืบทอดและเผยแพร่ที่เป็นระบบ ประเพณีเหล่านี้จะเป็นต้นทุนสำหรับการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มี ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมของประเพณีด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ จะนำมาซึ่งการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน
2. เพื่อเป็นแนวทางให้หมู่บ้าน หรือชุมชนที่ต้องการต่อเรือใหม่
3. เพื่อเป็นข้อมูลขั้นต้นสำหรับผู้ที่สนใจจะประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการต่อเรือ
4. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการศึกษาเพื่อการคงไว้ซึ่งประเพณีการแข่งเรือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ประกอบการ และช่างทำเรือ อู่รับต่อและซ่อมเรือยาว ซุ้มย่าสั่งลุย จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายเดียวของจังหวัดน่าน ที่มีการทำอู่รับต่อและซ่อมเรือยาวอย่างเต็มรูปแบบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้คือ

2.1 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

2.2 การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participative Observation)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ และช่างทำเรือ อู่รับต่อและซ่อมเรือยาว ซุ้มย่าสั่งลุย จังหวัดน่าน และการสังเกตการณ์ ในการปฏิบัติงานของช่างทำเรือ อู่รับต่อและซ่อมเรือยาว ซุ้มย่าสั่งลุย จังหวัดน่าน

3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยและเอกสารอื่น ๆ และการค้นคว้าข้อมูลผ่านระบบอินเตอร์เน็ต

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เป็นการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์จากผู้ประกอบการ และช่างทำเรือ อู่รับต่อและซ่อมเรือยาว ซุ้มย่าสั่งลุย จังหวัดน่าน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อคำนวณต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน ในประเภทเรือเล็ก 30 ฝีพาย เรือกลาง 40 ฝีพาย และเรือใหญ่ 55 ฝีพาย การศึกษาต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านโดยต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน แบ่งต้นทุนออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (Investment Cost) และต้นทุนในการผลิต (Manufacturing Cost)

4.2.1 ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (Investment Cost) เป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มต้น ประกอบไปด้วยสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ซึ่งเป็นการลงทุนระยะยาว

4.2.2 ต้นทุนในการผลิต (Manufacturing Cost) เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการแปรสภาพวัตถุดิบต่างๆ ให้เป็นเรือแข่งจังหวัดน่าน ประกอบไปด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต

ผลการวิจัย

จากการศึกษาต้นทุนของการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านจากอู่รับต่อและซ่อมเรือยาวซุ้มย่าสั่งลุย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการรายเดียวของจังหวัดน่าน ที่มีการทำอู่รับต่อและซ่อมเรือยาวอย่างเต็มรูปแบบ พบว่าส่วนที่ 1 ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (Investment

Cost) ในการเริ่มต้นเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ได้แก่ อู่ต่อเรือ กบไฟฟ้า เครื่องไสไฟฟ้า เครื่องเจีย (ลูกหมู) เครื่องขัดกระดาษทราย สว่านไฟฟ้า เลื่อยวงเดือน เลื่อยจิ๊กซอว์ ดอกสว่านเจาะไม้ ใบเลื่อยวงเดือน ใบกบไฟฟ้า ใบเครื่องไสไฟฟ้า เครื่องจับระดับน้ำ ตลับเมตร และค้อนหงอน มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนทั้งสิ้น 225,380 บาท โดยสินทรัพย์ ฯ ดังกล่าวมีอายุการใช้งานที่แตกต่างกันออกไป และสามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาต่อปีได้เท่ากับ 32,818 บาท โดยมีการปันส่วนค่าเสื่อมราคาตามจำนวนวัน ที่ใช้ในการต่อเรือแต่ละประเภท ส่วนที่ 2 ต้นทุนในการผลิต (Manufacturing Cost) ซึ่งคิดต้นทุนการผลิตจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง พบว่า ต้นทุนในการผลิต ประกอบไปด้วยวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้ วัตถุดิบทางตรง ประกอบไปด้วย ไม้กระดูกงู ไม้ประกอบ ไม้ราวกลาง ไม้กระทงนั่ง ไม้กง หัวและหางเรือ ธงเรือเครื่องประดับตกแต่งเรือตามเอกลักษณ์เรือน่าน

ตารางที่ 1 แสดงต้นทุนวัตถุดิบทางตรงรวมแยกตามประเภทของเรือแข่ง

ที่มา : จากการสัมภาษณ์และการคำนวณ

ประเภทเรือแข่ง	เรือเล็ก 30 ฝีพาย	เรือกลาง 40 ฝีพาย	เรือใหญ่ 55 ฝีพาย
วัตถุดิบทางตรง			
ไม้กระดูกงู	4,160	4,800	5,440
ไม้ประกอบ	29,120	33,600	61,200
ไม้ราวกลาง	2,200	2,600	3,000
ไม้กระทงนั่ง	2,700	3,200	3,600
ไม้กง	5,600	8,000	9,600
หัวและหางเรือ	5,000	5,500	6,000
ธงและเครื่องประดับตกแต่ง ฯ	800	1,000	1,200
รวม	**49,580**	**58,700**	**90,040**

จากตารางที่ 1 พบว่าต้นทุนวัตถุดิบทางตรงรวมของเรือเล็ก 30 ฝีพายเท่ากับ 49,580 บาท ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงรวมของเรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 58,700 บาท และต้นทุนวัตถุดิบทางตรงรวมของเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 90,040 บาท

ค่าแรงงานทางตรง ประกอบไปด้วย ค่าแรงงานช่างต่อเรือ และค่าแรงงานช่างวาดลายเรือ ซึ่งมีต้นทุนค่าแรงงานทางตรงของเรือแข่งแต่ละประเภทดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงต้นทุนค่าแรงงานทางตรงรวมแยกตามประเภทของเรือแข่ง

ที่มา : จากการสัมภาษณ์และการคำนวณ

ประเภทเรือแข่ง	เรือเล็ก 30 ฝีพาย	เรือกลาง 40 ฝีพาย	เรือใหญ่ 55 ฝีพาย
ค่าแรงงานทางตรง			
ค่าแรงงานช่างต่อเรือ	45,000	54,000	72,000
ค่าแรงงานช่างวาดลายเรือ	15,000	20,000	25,000
รวม	**60,000**	**74,000**	**97,000**

จากตารางที่ 2 พบว่าต้นทุนค่าแรงงานทางตรงรวมของเรือเล็ก 30 ฝีพายเท่ากับ 60,000 บาท ต้นทุนค่าแรงงานทางตรงรวมของเรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 74,000 บาท และต้นทุนค่าแรงงานทางตรงรวมของเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 97,000 บาท

ค่าใช้จ่ายการผลิต ประกอบไปด้วย กาวพ๊อกซี่ กระดาษทรายเครื่องเจีย(ลูกหมู) กระดาษทรายสายพาน ใบเลื่อยจิ๊กซอ ตะปูเกลียว น๊อตราวกลาง สลิงและเกลียวเร่ง แป้นยึดกันยาเรือ(โขนเรือ) น๊อตยึดกันยาเรือ(โขนเรือ) ค่าลับใบกบและใบเลื่อย ค่าสาธารณูปโภค และค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน ซึ่งมีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตของเรือแข่งแต่ละประเภทดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมแยกตามประเภทของเรือแข่ง

ที่มา : จากการสัมภาษณ์และการคำนวณ

ประเภทเรือแข่ง	เรือเล็ก 30 ฝีพาย	เรือกลาง 40 ฝีพาย	เรือใหญ่ 55 ฝีพาย
ค่าใช้จ่ายการผลิต			
กาวพ๊อกซี่	5,700	7,600	11,400
กระดาษทรายเครื่องเจีย(ลูกหมู)	720	960	1,440
กระดาษทรายสายพาน	330	440	660
ใบเลื่อยจิ๊กซอ	540	810	1,080
ตะปูเกลียว	1,000	1,200	1,600
น๊อตราวกลาง	735	910	1,050
สลิงและเกลียวเร่ง	825	975	1,125
แป้นยึดกันยาเรือ(โขนเรือ)	2,000	2,000	2,000
น๊อตยึดกันยาเรือ(โขนเรือ)	100	100	100
ค่าลับใบกบและใบเลื่อย	500	500	500
ค่าสาธารณูปโภค	291.67	350	466.67
ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน	2,279.03	2,734.83	3,646.44
รวม	**15,020.70**	**18,579.83**	**25,068.11**

จากตารางที่ 3 พบว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตรวมของเรือเล็ก 30 ฝีพายเท่ากับ 15,020.70 บาท ต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตรวมของเรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 18,579.83 บาท และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตรวมของเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 25,068.11 บาท

จากตารางที่ 1 แสดงต้นทุนวัตถุดิบทางตรงรวมแยกตามประเภทของเรือแข่ง ตารางที่ 2 แสดงต้นทุนค่าแรงงานทางตรงรวมแยกตามประเภทของเรือแข่ง และตารางที่ 3 แสดงต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตรวมแยกตามประเภทของเรือแข่ง สามารถแสดงต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านแต่ละประเภทได้ ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน

ที่มา : จากการสัมภาษณ์และการคำนวณ

ประเภทเรือแข่ง	วัตถุดิบทางตรง (ตารางที่ 4-9) (1)	ค่าแรงงานทางตรง (ตารางที่ 4-12) (2)	ค่าใช้จ่ายการผลิต (ตารางที่ 4-25) (3)	รวม (บาท) (4)=(1)+(2)+(3)
เรือเล็ก 30 ฝีพาย	49,580	60,000	15,020.70	**124,600.70**
เรือกลาง 40 ฝีพาย	58,700	74,000	18,579.83	**151,297.83**
เรือใหญ่ 55 ฝีพาย	90,040	97,000	25,068.11	**212,108.11**

จากตารางที่ 4 พบว่าต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านประเภทเรือเล็ก 30 ฝีพายเท่ากับ 124,600.70 บาท ต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านประเภทเรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 151,297.83 บาท และต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านประเภทเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 212,108.11 บาท

อภิปรายผล

จากการศึกษาต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน ใช้ระบบการคิดต้นทุนจริง กล่าวคือ ระบบการคิดต้นทุนที่คำนวณต้นทุนการผลิตจากข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง จะเห็นได้ว่าการต่อเรือแข่ง เป็นการผลิตตามงานสั่งทำ มีวิธีการคิดต้นทุนที่เรียกว่าต้นทุนงานสั่งทำ ซึ่งการผลิตจะมีเอกลักษณ์หรือลักษณะตามที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละตัวสินค้า นอกจากนี้การผลิตสินค้าในพื้นที่ที่ต่างกันก็ยังอาจส่งผลถึงต้นทุนการผลิตที่แตกต่างกันออกไปด้วย ในส่วนของการจำแนกองค์ประกอบของต้นทุนนั้น ลักษณะของกระบวนการผลิตอาจมีความแตกต่างกันไปตามโครงสร้าง ที่ตั้งขององค์กรหรือลักษณะของสินค้าที่ผลิต สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการจัดระบบบัญชีต้นทุน ดังนั้นการจัดระบบบัญชีต้นทุนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความต้องการใช้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการบริหารงาน อีกทั้งยังทำให้ทราบว่า ต้นทุนเรือแข่ง มีความแตกต่างหลายประการที่สำคัญ การนำเสนอแนวทางการจัดการต้นทุนในส่วนกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการจัดการเพื่อการรวบรวม การสืบทอด การเผยแพร่ เพื่อธำรงรักษาคุณค่าของประเพณีไว้ให้ได้มากที่สุด เมื่อมีการจัดการที่ดี มีการร่วมแบ่งปันประโยชน์อย่างทั่วถึง มีการดำรงรักษาคุณค่าแก่นแท้ของประเพณี มีการสืบทอดและเผยแพร่ที่เป็นระบบสืบไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน มีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

1. เรือแข่งจังหวัดน่านแต่เดิมนั้น เป็นเรือที่ขุดมาจากต้นไม้ต้นใหญ่ (ท่อนซุง) ทั้งต้น ดังนั้นควรมีการศึกษาต้นทุนการขุดเรือแข่งจังหวัดน่านด้วย รวมทั้งควรมีการศึกษาต้นทุนการต่อเรือแข่งและขุดเรือแข่งของจังหวัดอื่น ๆ อีกด้วย และนอกจากนี้ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการขุดเรือแข่งจังหวัดน่าน ต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน หรือการต่อเรือแข่งและขุดเรือแข่งของจังหวัดอื่นๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเพียงแค่ต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน

2. ควรมีการศึกษาในเรื่องของผลตอบแทน และความเป็นไปได้ของการทำธุรกิจเกี่ยวกับการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่สนใจที่จะประกอบธุรกิจนี้ เนื่องจากประเพณีแข่งเรือของจังหวัดน่าน เป็นประเพณีที่ได้รับความนิยมจากชาวจังหวัดน่าน เป็นอย่างยิ่ง

3. ควรมีการศึกษาในเรื่องระบบจัดการขนส่ง และช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อเป็นการส่งเสริม ผลักดันให้ธุรกิจดังกล่าวสำหรับผู้ที่ต้องการเรือแข่งที่ทำจากจังหวัดน่าน และยังเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่เอกลักษณ์เรือน่าน โดยการนำเรือแข่งจังหวัดน่านไปร่วมแข่งขันในจังหวัดอื่น ๆ เนื่องจากประเพณีการแข่งเรือเป็นประเพณีที่ได้รับความนิยมจากชาวไทยทั่วประเทศ โดยมีการจัดการแข่งขันประเพณีแข่งเรือในหลากหลายจังหวัด ซึ่งเรือแข่งนั้นมีข้อจำกัดทางด้านการขนส่งพอสมควร เนื่องจากตัวเรือมีความยาวค่อนข้างมาก

สรุปผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่าน เพื่อคำนวณต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านตามหลักการทางการบัญชีต้นทุน จากการเก็บข้อมูล จำแนก และคำนวณต้นทุน การศึกษาพบว่า ต้นทุนการต่อเรือแข่งจังหวัดน่านแบ่งต้นทุนออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน (Investment Cost) และต้นทุนในการผลิต (Manufacturing Cost) และค่าใช้จ่ายในการลงทุนเริ่มแรกทั้งทั้งสิ้นเท่ากับ 225,380 บาท และมีต้นทุนการต่อเรือแข่งประเภทเรือเล็ก 30 ฝีพายเท่ากับ 124,600.70 บาท ประเภทเรือกลาง 40 ฝีพายเท่ากับ 151,297.83 บาท และประเภทเรือใหญ่ 55 ฝีพายเท่ากับ 212,108.11 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าการต่อเรือแข่ง เป็นการผลิตตามงานสั่งทำ และมีวิธีการคิดต้นทุนที่เรียกว่าต้นทุนงานสั่งทำ (Job order Cost) ซึ่งการผลิตจะมีเอกลักษณ์หรือลักษณะตามที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละตัวสินค้า อันส่งผลทำให้ต้นทุนที่ใช้ในการผลิต และราคาขายของสินค้าแตกต่างกันออกไป

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากวิจัยจากงบประมาณ โครงการโครงการวิจัย Hands-on เรียนรู้ชุมชน ครูได้คิดเด็กได้ทำ ประจำปี 2559 โดยได้รับการประเมินข้อเสนอจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

เอกสารอ้างอิง

ขวัญทอง สอนสิริ. (2544, มิถุนายน 6). **เรือยาวมรดกวัฒนธรรมแห่งสายน้ำ**. เข้าถึงได้จาก: http://www.trueplookpanya.com/learning/detail/20068/030353/เรือยาว มรดกวัฒนธรรมแห่งสายน้ำ: เรือยาว มรดกวัฒนธรรมแห่งสายน้ำ.

สักก์สีห์ พลสันติกุล. (2556). **การจัดการประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ประเพณีเรือแข่งจังหวัดน่าน** (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร

สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน. (2560,พฤษภาคม,15). **เอกลักษณ์เรือน่าน.** เข้าถึงได้จาก: http://www.nanlongboat.com/index.php/app/nanboat_identify/เกี่ยวกับเรือน่าน.

อัจฉราภรณ์ พูลยิ่ง. (2559). **การบัญชีชั้นต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). น่าน : ต้นฉบับการพิมพ์.

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร: กรณีศึกษากลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

COST AND BENEFIT ANALYSIS OF HERBAL INCENSE: CASE STUDY OF HERBAL INCENSE MOSQUITO GROUP, TAMBON NUMKAEN, AMPHOE PHU PHIANG, NAN PROVINCE

อัจฉราภรณ์ พูลยิ่ง* อัจฉราภรณ์ ชัยนันทนาการ และ ธิตินันทน์ กุมาร
คณะบริหารธุรกิจและศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน
*corresponding author e-mail : angle_yun79@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอม สมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและ ผลตอบแทนการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 25 ราย จากการศึกษา ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร พบว่า ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยเท่ากับ 3.70 บาทต่อก้าน รายได้จากการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือน เท่ากับ 6,718.33 บาท ส่งผลให้มีกำไรสุทธิ จำนวนเงิน 2,092.08 บาท และอัตรากำไรจากการดำเนินงานของการผลิตธูปหอมสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 31.14 และกรณีที่กลุ่มยุงสมุนไพรยุงไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล, รายได้รวมต่อเดือนจะเท่ากับ 2,885.00 บาทส่งผลให้ขาดทุนสุทธิ 1,741.25 บาท และอัตราขาดทุนจากการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 60.32 และปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ประสบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการผลิตธูปหอมสมุนไพร คือ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่แน่นอน การมีคู่แข่งขันจากภายนอก วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตหายาก กรรมวิธีการผลิต ที่ยุ่งยากซับซ้อน รวมถึงผู้ผลิตไม่มีความรู้เกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนของผลิตภัณฑ์ และการกำหนดราคาสินค้าที่ถูกต้อง

คำสำคัญ : ต้นทุนและผลตอบแทน อัตรากำไร ธูปหอมสมุนไพร

Abstract

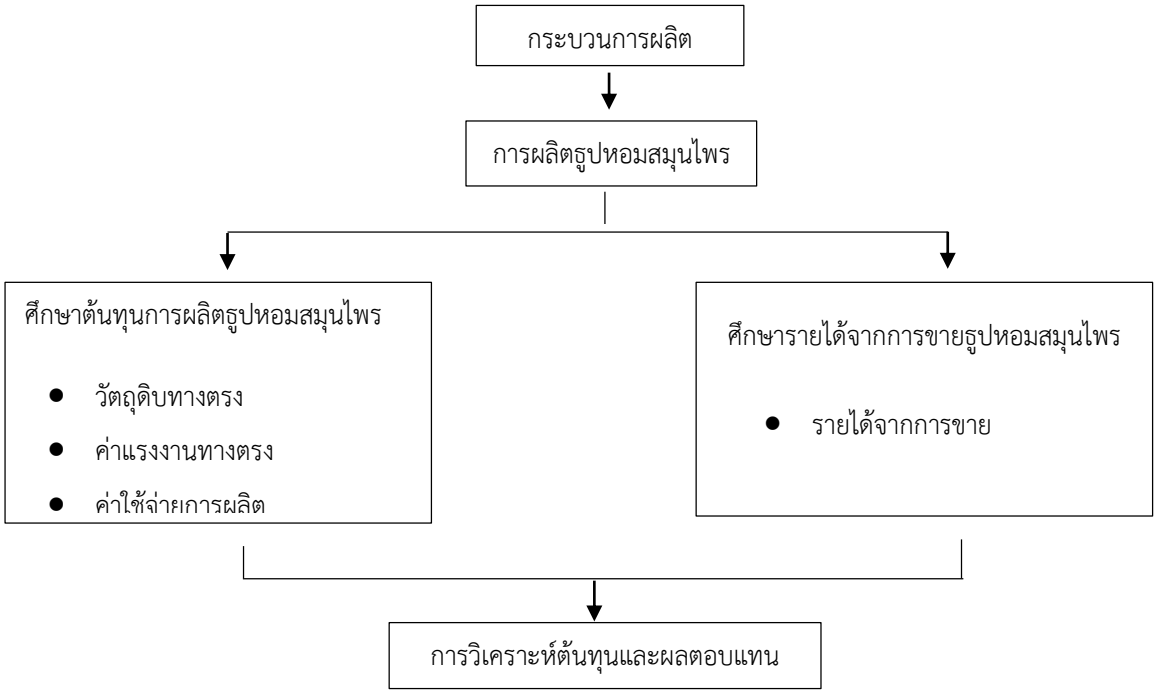
The independent study aims to study costs and benefit of herbal incenses : Case study of herbal incense mosquito group, Tambon Numkaen, Amphoe Phu Phiang, Nan Province. The objective to study costs and benefit of herbal incenses produce by herbal incense mosquito group. Data were collected by using questionnaires population 25 people with herbal incense mosquito group. The study found that the production cost per unit of 3.70 baht, total income per month of 6,718.33 baht as a result, the net profit of 2,092.08 baht. Operating profit margin of 31.14 percentage. And case, the herbal incense mosquito group is not supported by the government, total income per month of 2,885.00 baht as a result, the net loss of 1,741.25 baht. Operating loss margin of 60.32 percentage. The problems founded by the herbal incense mosquito group is not supported by the government, revenue from the sale of products uncertainty, The competitors are from outside, the main raw material to less, complicated manufacturing processes, as well as with do not knowledge about product cost calculation and sales pricing.

Keywords : costs and benefit profit margin herbal incenses

บทนำ

หมู่บ้านน้ำแก่น ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เป็นแหล่งที่ผลิตธูปหอมที่สำคัญแห่งหนึ่งในจังหวัดน่าน โดยได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตธูปหอมสมุนไพร ที่มีคุณสมบัติเพื่อใช้ป้องกันยุง และมีกลิ่นหอมโดยใช้วัตถุดิบที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น รวมถึงสมุนไพรจากธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันผลิตภัณฑ์ธูปหอมที่ผลิตจากสมุนไพรเป็นหนึ่งในเครื่องหอมที่ถูกนำมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ และเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมากขึ้นในปัจจุบัน ทำให้ความต้องการธูปหอมสมุนไพร มีมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งนอกจากประโยชน์เดิมที่ใช้เพื่อการไล่ยุงแล้ว และให้กลิ่นหอมสำหรับบำบัดเพื่อผ่อนคลายแล้ว ยังมีการนำไปใช้เพื่อเป็นของฝากอีกด้วย จึงส่งผลให้ราคาธูปหอมปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพร การผลิตธูปหอมสมุนไพรจัดทำโดยกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน มีผู้คิดค้นสูตรธูปหอมสมุนไพร คือ คุณแม่บุญยวง อะโนติ๊บ ได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ขั้นตอน กระบวนการผลิต และเทคนิคต่างๆ ในการผลิตธูปหอมสมุนไพร ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดกันมาอย่างช้านาน ลักษณะพิเศษของผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงชนิดนี้นอกจากจะทำมาจากสมุนไพรต่างๆ ภายในท้องถิ่นซึ่งไม่มีการใช้สารเคมีกลุ่มกาวซึ่งใช้เป็นส่วนประกอบของตัวประสานในการขึ้นรูปเลย แต่สิ่งที่ทำให้สามารถธูปปั้นขึ้นเป็นรูปได้เนื่องจากน้ำยางของเปลือกเมือกแห้ง ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นกาวธรรมชาติ ทำให้ผู้ใช้ธูปหอมสมุนไพรปลอดภัยจากสารเคมีใช้แล้วไม่เป็นอันตราย และยังสามารถใช้ได้กับคนหลายกลุ่มอายุทั้งเด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยด้วย ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาการผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงสูตรของ คุณแม่บุญยวง อะโนติ๊บ อย่างจริงจังจึงทำให้เริ่มจะสูญหายลงไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จากกระบวนการผลิต เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตธูปหอม และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจในการ ผลิตธูปหอมสมุนไพร การวางแผนการผลิต และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิต เพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพ โดยการจำแนกต้นทุนตามส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ดวงมณี โกมารทัต (2552) ส่วนประกอบของต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ผู้ศึกษาได้จำแนกรายละเอียดต้นทุนที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

วัตถุดิบทางตรง (Direct Material) หมายถึง วัตถุดิบหลักที่เป็นส่วนประกอบสำคัญ ที่ใช้ในการผลิตธูปหอมสมุนไพร ประกอบด้วย ใบตระไคร้หอมแห้งบดละเอียด เปลือกต้นเมือกแห้งบดละเอียด ใบยูคาลิปตัสแห้งบดละเอียด เปลือกมะขามแห้งบดละเอียด ผิวมะกรูดแห้งบดละเอียด ไม้ไผ่เหลา และบรรจุภัณฑ์

ค่าแรงงานทางตรง (Direct Labor) หมายถึง ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนต่างๆ ที่จ่ายให้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงในการผลิตธูปหอมสมุนไพร ประกอบด้วย ค่าแรงงานในการจัดเตรียมวัตถุดิบ ค่าแรงงานในการผลิตธูป ค่าแรงงานในการตากธูป และค่าแรงงานในการบรรจุ

ค่าใช้จ่ายการผลิต (Overhead) หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการผลิตธูปหอมสมุนไพรที่นอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ประกอบด้วย

- ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งค่าเสื่อมราคาคำนวณแบบวิธีเส้นตรง (Straight line)
- ค่าวัสดุสิ้นเปลือง ได้แก่ กระป๋องพลาสติก กะละมังพลาสติก ถ้วยสแตนเลสไม้พาย
- ค่าสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับการผลิตธูปหอมสมุนไพร

ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่ไม่เกี่ยวข้องในการผลิตธูปหอมสมุนไพร ซึ่งนอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตธูปหอมสมุนไพร โดยระบุตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงไปที่กลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เนื่องจากต้องการผลการวิจัยเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพร และวิเคราะห์รายได้จากการขาย โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพรโดยเฉพาะ

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากแหล่งต่างๆ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)
   - เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามกับสมาชิกกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง เลขที่ 71 หมู่ 4 หมู่บ้านนาเหลืองม่วงขวา ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)
   - การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีโดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หนังสือ ตำราทางวิชาการ งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม นำมาทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และโปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel มีการคำนวณหาค่าการอธิบายผลการศึกษา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) โดยแยกวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพร จะเป็นการให้เลือกตอบข้อมูลแบบปิด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร จะเป็นการให้เลือกตอบข้อมูลแบบเปิด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel ช่วยในการคำนวณต้นทุน ซึ่งต้นทุนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร ประกอบด้วย 3 ประเภท คือ 1. วัตถุดิบทางตรง ได้แก่

1.1 ใบตระไคร้หอมแห้ง

1.2 เปลือกต้นเมือกแห้ง

1.3 ใบยูคาลิปตัสแห้ง

1.4 เปลือกมะขามแห้ง

1.5 ผิวมะกรูดแห้ง

1.6 ไม้ไผ่เหลา

1.7 บรรจุภัณฑ์

2. ค่าแรงงานทางตรง ได้แก่

2.1 ค่าแรงงานในการจัดเตรียมวัตถุดิบ

2.2 ค่าแรงงานการผลิตธูป

2.3 ค่าแรงงานในการตากธูป

2.4 ค่าแรงงานในการบรรจุ

3. ค่าใช้จ่ายการผลิต ได้แก่

3.1 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือเครื่องใช้

3.2 ค่าวัสดุสิ้นเปลือง

3.3 ค่าสาธารณูปโภค

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร จะเป็นการให้เลือกตอบข้อมูลแบบเปิด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel ช่วยในการคำนวณรายได้จากการขาย และผลตอบแทน ซึ่งการวิเคราะห์ผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร ประกอบด้วย

1. รายได้จากการขายธูปหอมสมุนไพร คำนวณจาก

รายได้จากการขาย = ปริมาณผลผลิต (กล่อง) x ราคาขาย (บาท)

2. อัตรากำไรขั้นต้น (Gross Profit Margin)

$$\text{อัตรากำไรขั้นต้น} = \frac{\text{กำไรขั้นต้น}}{\text{ยอดขาย}} \times 100$$

3. อัตรากำไรจากการดำเนินงาน (Operating Income Margin)

$$\text{อัตรากำไรจากการดำเนินงาน} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ยอดขาย}} \times 100$$

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน" โดยศึกษาและเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง เลขที่ 71 หมู่ 4 ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จำนวน 25 ราย ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการผลิตธูปหอมของผู้ผลิต ธูปหอมสมุนไพร

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลด้านปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการผลิตธูปหอมสมุนไพร

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
วัตถุดิบหายาก	3	12.00
วิธีการผลิตยุ่งยากซับซ้อน	2	8.00
รายได้ไม่แน่นอน	6	24.00
ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ	9	36.00
คู่แข่งขันจากภายนอก	5	20.00
รวม	**25**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพร ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการผลิตธูปหอมสมุนไพรในเรื่องการไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.00 รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการมีรายได้ที่ไม่แน่นอน จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.00 ปัญหาเกี่ยวกับการมีคู่แข่งขันจากภายนอก จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ20.00 ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบหายาก จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.00 และปัญหาเกี่ยวกับการมีวิธีการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.00

ส่วนที่ 2 ต้นทุนรวมของการผลิตธูปหอมสมุนไพร

ตารางที่ 2 วัตถุดิบทางตรงของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

วัตถุดิบทางตรง (Direct Material) หมายถึง วัตถุดิบหลักที่เป็นส่วนประกอบสำคัญ ที่ใช้ในการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น จังหวัดน่าน

รายการ	ปริมาณที่ใช้	ราคาต่อหน่วย (บาท)	จำนวนเงิน (บาท)
ใบตระไคร้หอมแห้งบดละเอียด	7.50 กิโลกรัม	100.00	750.00
เปลือกต้นเมือกแห้งบดละเอียด	6.25 กิโลกรัม	25.00	156.25

ใบยูคาลิปตัสแห้งบดละเอียด	5.00 กิโลกรัม	50.00	250.00
เปลือกมะขามแห้งบดละเอียด	3.75 กิโลกรัม	10.00	37.50
ผิวมะกรูดแห้งบดละเอียด	2.50 กิโลกรัม	35.00	87.50
ไม้ไผ่เหลา	1,250 ก้าน	0.10	125.00
บรรจุภัณฑ์	125 กล่อง	3.00	375.00
รวม			**1,781.25**

จากตารางที่ 2 พบว่าวัตถุดิบทางตรงของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 1,781.25 บาท ประกอบด้วย ใบตระไคร้หอมแห้งบดละเอียด จำนวนเงิน 750.00 บาท เปลือกต้นเมือกแห้งบดละเอียด จำนวนเงิน 156.25 บาท ใบยูคาลิปตัสแห้งบดละเอียด จำนวนเงิน 250.00 บาท เปลือกมะขามแห้งบดละเอียด จำนวนเงิน 37.50 บาท ผิวมะกรูดแห้งบดละเอียด จำนวนเงิน 87.50 บาท ไม้ไผ่เหลา จำนวนเงิน 125.00 บาท และบรรจุภัณฑ์ จำนวนเงิน 375.00 บาท

ตารางที่ 3 ค่าแรงงานทางตรงของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

ค่าแรงงานทางตรง (Direct Labor) หมายถึง ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนต่างๆ ที่จ่ายให้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรงในการผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง

รายการ	**จำนวนคนที่ใช้ (คน)**	**เวลาที่ใช้ (ชั่วโมง)**	**ค่าแรงงานต่อชั่วโมง (บาท)**	**จำนวนเงิน (บาท)**
ค่าแรงงานในการจัดเตรียมวัตถุดิบ	1	5	20.00	100.00
ค่าแรงงานในการผลิตธูป	5	15	20.00	1,500.00
ค่าแรงงานในการตากธูป	2	4	20.00	160.00
ค่าแรงงานในการบรรจุ	3	4	20.00	240.00
รวม				**2,000.00**

จากตารางที่ 3 พบว่าค่าแรงงานทางตรงของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 2,000.00 บาท ประกอบด้วย ค่าแรงงานในการจัดเตรียมวัตถุดิบ จำนวนเงิน 100.00 บาท ค่าแรงงานในการผลิตธูป จำนวนเงิน 1,500.00 บาท ค่าแรงงานในการตากธูป จำนวนเงิน 160.00 บาท และค่าแรงงานในการบรรจุ จำนวนเงิน 240.00 บาท

ค่าใช้จ่ายการผลิต (Overhead) หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงที่นอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง

ตารางที่ 4 ค่าวัสดุสิ้นเปลืองของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**จำนวน**	**ราคาต่อหน่วย (บาท)**	**จำนวนเงิน (บาท)**
กระป๋องพลาสติก	4 อัน	10.00	40.00
กะละมังพลาสติก	5 อัน	10.00	50.00

ถ้วยสแตนเลส	2 ถ้วย	25.00	50.00
ไม้พาย	1 อัน	25.00	25.00
รวม			**165.00**

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าวัสดุสิ้นเปลืองของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 165.00 บาท ประกอบด้วย กระป๋องพลาสติก จำนวนเงิน 40.00 บาท กะละมังพลาสติก จำนวนเงิน 50.00 บาท ถ้วยสแตนเลส จำนวนเงิน 50.00 บาท และไม้พาย จำนวนเงิน 25.00 บาท

ตารางที่ 5 ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือเครื่องใช้ของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**จำนวน**	**มูลค่ารวม (บาท)**	**อายุการใช้งาน (ปี)**	**ค่าเสื่อมราคา (บาท/ปี)**	**ค่าเสื่อมราคา (บาท/เดือน)**
เครื่องบด	1 อัน	30,000.00	10	3,000.00	250.00
เครื่องซีล	1 อัน	3,000.00	5	600.00	50.00
รวม					**300.00**

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าเสื่อมราคาเครื่องมือเครื่องใช้ของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 300.00 บาท ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาเครื่องบดจำนวนเงิน 250.00 บาท และค่าเสื่อมราคาเครื่องซีล จำนวนเงิน 50.00 บาท

ตารางที่ 6 ค่าสาธารณูปโภคของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**จำนวนเงิน (บาท)**
ค่าน้ำประปา	30.00
ค่าไฟฟ้า	100.00
รวม	**130.00**

จากตารางที่ 6 พบว่าค่าสาธารณูปโภคของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 130.00 บาท ประกอบด้วย ค่าน้ำประปา จำนวนเงิน 30.00 บาท ค่าไฟฟ้า จำนวนเงิน 100.00 บาท

ตารางที่ 7 ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**จำนวนเงิน (บาท)**

ค่าโทรศัพท์	50.00
ค่าน้ำมัน	200.00
รวม	**250.00**

จากตารางที่ 7 พบว่าค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 250.00 บาท ประกอบด้วย ค่าโทรศัพท์ จำนวนเงิน 50.00 บาท และค่าน้ำมัน จำนวนเงิน 200.00 บาท

ตารางที่ 8 ต้นทุนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**จำนวนเงิน (บาท)**	**ร้อยละ**
วัตถุดิบทางตรง	1,781.25	38.50
ค่าแรงงานทางตรง	2,000.00	43.23
ค่าใช้จ่ายการผลิต	845.00	18.27
ต้นทุนการผลิตรวม	**4,626.25**	**100.00**
จำนวนผลผลิตที่ผลิตได้ต่อเดือน	1,250 ก้าน	
ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย (บาท)	**3.70**	
ต้นทุนการผลิตต่อกล่อง (บาท)	**37.00**	

จากตารางที่ 8 พบว่าต้นทุนรวมของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 4,626.25 บาท ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง จำนวนเงิน 1,781.25 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.50 ค่าแรงงานทางตรง จำนวนเงิน 2,000.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.23 และค่าใช้จ่ายการผลิต จำนวนเงิน 845.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.27 ปริมาณการผลิตธูปหอมสมุนไพรต่อเดือนจำนวน 1,250 ก้าน ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย เท่ากับ 3.70 บาท/ก้าน และต้นทุนการผลิตต่อกล่อง เท่ากับ 37.00 บาทต่อกล่อง โดย 1 กล่องบรรจุธูปหอมสมุนไพร 10 ก้าน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพร

ตารางที่ 9 ผลผลิตและรายได้ของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**การขายส่ง**	**การขายปลีก**
จำนวนผลผลิตที่ผลิตได้ต่อเดือน	1,250 ก้าน	
ปริมาณการขาย (กล่อง)	80	45
ราคาขายต่อกล่อง (บาท/กล่อง)	22.00	25.00
รายได้	1,760.00	1,125.00
รายได้รวมจากการขายปลีกและส่ง(บาท)	2,885.00	
รายได้สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐต่อเดือน (บาท)	3,833.33	
รายได้รวมต่อเดือน (บาท)	**6,718.33**	

จากตารางที่ 9 พบว่าผลผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 1,250 ก้าน มีรายได้รวมต่อเดือนทั้งสิ้นเท่ากับ 6,718.33 บาท โดยเป็นรายได้จากการจำหน่ายธูปหอมสมุนไพรต่อเดือน เท่ากับ 2,885.00 บาท ประกอบด้วย รายได้จากการขายส่ง จำนวนเงิน 1,760.00 บาท มีปริมาณการขาย เท่ากับ 80 กล่องต่อเดือน ราคาขายกล่องละ 22.00 บาท และรายได้จากการ ขายปลีก จำนวนเงิน 1,125.00 บาท มีปริมาณการขาย เท่ากับ 45 กล่องต่อเดือน ราคาขายกล่องละ 25.00 และมีรายได้สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐต่อเดือน ซึ่งเป็นรายได้อุดหนุนเฉพาะกิจจากการตั้งกลุ่มผลิตเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มชาวบ้านมีงานทำจากองค์การบริหารส่วนตำบลในช่วงเวลาที่เริ่มต้นระยะเวลาการก่อตั้งกลุ่ม จำนวนเงิน 3,833.33 บาท

ตารางที่ 10 กำไรสุทธิของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**รวมเงินอุดหนุน (บาท)**	**ไม่รวมเงินอุดหนุน (บาท)**
รายได้จากการจำหน่าย	6,718.33	2,885.00
ต้นทุนขาย	(4,376.25)	(4,376.25)
กำไร(ขาดทุน) ขั้นต้น	**2,342.08**	(1,491.25)
ค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร	(250.00)	(250.00)
กำไร(ขาดทุน) สุทธิ	**2,092.08**	**(1,741.25)**

จากตารางที่ 10 พบว่าการผลิตธูปหอมสมุนไพรมีกำไรสุทธิ กรณีได้รับเงินอุดหนุนเท่ากับ 2,092.08 บาท กรณีไม่ได้รับเงินอุดหนุนขาดทุนสุทธิ 1,741.25 บาท

ตารางที่ 11 อัตรากำไรจากการดำเนินงานของการผลิตธูปหอมสมุนไพร (บาท/เดือน)

รายการ	**จำนวนเงิน (บาท)**	**ร้อยละ**	**ไม่รวมเงินอุดหนุน (บาท)**	**ร้อยละ**
รายได้จากการจำหน่าย	6,718.33	100.00	2,885.00	100.00
ต้นทุนรวมทั้งหมด	(4,626.25)	68.86	(4,626.25)	160.32
กำไรจากการดำเนินงาน	2,092.08	31.14	(1,741.25)	(60.32)

จากตารางที่ 11 พบว่าอัตรากำไรจากการดำเนินงานของการผลิตธูปหอมสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 31.14 กรณีไม่ได้รับเงินอุดหนุนขาดทุนสุทธิ คิดเป็นร้อยละ 60.32

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง ตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า ต้นทุนการผลิตต่อกล่อง เท่ากับ 37.00 บาทต่อกล่อง การกำหนดราคาขายปลีกของธูปหอมสมุนไพร เท่ากับ 25.00 บาทต่อกล่อง และราคาขายส่งของธูปหอมสมุนไพร เท่ากับ 22.00 บาทต่อกล่อง จะเห็นได้ว่าต้นทุนการผลิตที่ผู้วิจัยทำการศึกษานั้นสูงกว่าราคาขายที่กำหนดโดยกลุ่มผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุง เท่ากับ 12.00 บาท และ15.00 บาท ตามลำดับ เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงไม่มีความรู้เกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนของผลิตภัณฑ์ การกำหนด

ราคาขายสินค้าทั้งปลีกและส่งต่ำกว่าที่ควรจะเป็น รายได้จากการผลิตธูปหอมสมุนไพรมีอัตรากำไรจากการดำเนินงานของการผลิตธูปหอมสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 31.14 เมื่อทำการเปรียบเทียบกับการคำนวณกำไรสุทธิกรณีไม่ได้รับเงินอุดหนุนจะพบว่าส่งผลให้มีขาดทุนสุทธิจากการดำเนินงานของการผลิตธูปหอมสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 60.32 ซึ่งเป็นผลมาจากการที่กลุ่มผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงกำหนดราคาขายไม่ถูกต้อง โดยกำหนดราคาขายต่ำเกินไป ทำให้รายได้จากการจำหน่ายธูปหอมสมุนไพรต่ำกว่าความเป็นจริง ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงควรมีการกำหนดราคาขายสินค้าใหม่ให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้รายได้จากการจำหน่ายธูปหอมสมุนไพรมีความถูกต้องและสอดคล้องกับต้นทุนการผลิตธูปหอมสมุนไพร

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องการไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ การมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่แน่นอน การมีคู่แข่งขันจากภายนอก การหาวัตถุดิบจากชุมชนมาผลิตยากมากขึ้น และมีกรรมวิธีการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน การศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตธูปหอมสมุนไพรของกลุ่มธูปหอมสมุนไพรไล่ยุงตำบลน้ำแก่น อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพกาญจน์ ศุภวิริยกุล (2551) ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งได้มีการศึกษาต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ส่วนการศึกษาผลตอบแทนได้ทำการศึกษาอัตรากำไรขั้นต้น และอัตรากำไรจากการดำเนินงานเช่นเดียวกัน และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชัญญา บุญบุรี (2550) ทำการศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย อำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน พบว่ามีปัญหาของผู้ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน คือ การหากลุ่มลูกค้าใหม่รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตไม่ทันสมัย และขาดการสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย และงานวิจัยของพัชราภรณ์ ฤทธิ์อินทรางกูร (2545) ทำการศึกษาเรื่องต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตกระดาษสาของอุตสาหกรรมในครัวเรือน : กรณีศึกษาตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาของผู้ผลิตกระดาษสา คือ ด้านผลผลิต ด้านคู่แข่งขันจากภายนอก และปัญหาด้านเงินทุนเนื่องจากผลการผลิตขึ้นอยู่กับสภาวะอากาศ มีคู่แข่งขันภายนอกที่ขายในราคาถูก และประสบปัญหาขาดเงินลงทุน ผู้ผลิตกระดาษสาควรรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์ รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านเงินลงทุนโดยจัดแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ จากผลการวิจัยผู้ศึกษาจึงได้ ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ 1. หน่วยงานรัฐควรมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชุมชน และเอกลักษณ์ความเป็นไทยไปสู่ระดับสากล ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์ธูปหอมสมุนไพรที่ผลิตจากธรรมชาติให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ 2. หน่วยงานรัฐควรหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์แหล่งใหม่ หรือเพิ่มช่องทางการจัดหน่ายเพื่อเป็นการกระจายสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3. หน่วยงานรัฐควรมีการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยและเป็นเอกลักษณ์ของผู้ผลิต 4. หน่วยงานรัฐควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนของผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาขาย และความรู้เกี่ยวกับการบัญชีเบื้องต้น 5. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ความรู้แก่เยาวชนและผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการผลิตธูปหอมสมุนไพรเพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการผลิตธูปหอมสมุนไพรของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคเรื่องการไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ จำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.00 รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการมีรายได้ที่ไม่แน่นอน จำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.00 ปัญหาเกี่ยวกับการมีคู่แข่งขันจากภายนอก จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ

20.00 ปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบหายาก จำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.00 และปัญหาเกี่ยวกับการมีวิธีการผลิตที่ยุ่งยากซับซ้อน จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.00 ตามลำดับ ความต้องการในอนาคตของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการที่จะผลิตธูปหอมสมุนไพรในอนาคต จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.00 และมีความต้องการที่จะผลิตธูปหอมสมุนไพรเพิ่มขึ้นในอนาคต จำนวน 7 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.00 ต้นทุนรวมของการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือนเท่ากับ 4,626.25 บาท ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง จำนวนเงิน 1,781.25 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.50 ค่าแรงงานทางตรง จำนวนเงิน 2,000.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.23 ค่าใช้จ่ายการผลิตและค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร จำนวนเงิน 845.00 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.27 ปริมาณการผลิตธูปหอมสมุนไพรต่อเดือนจำนวน 1,250 ก้าน ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย เท่ากับ 3.70 บาทต่อก้าน และต้นทุนการผลิตต่อกล่อง เท่ากับ 37.00 บาทต่อกล่อง โดย 1 กล่องบรรจุธูปหอมสมุนไพร 10 ก้าน

จากการผลิตธูปหอมสมุนไพรทั้งสิ้นต่อเดือน เท่ากับ 6,718.33 บาท ซึ่งเป็นรายได้จากการจำหน่ายธูปหอมสมุนไพรต่อเดือนจำนวนเงิน 2,885.00 บาท และมีรายได้สนับสนุนจากหน่วยงานรัฐต่อเดือน จำนวนเงิน 3,833.33 บาท ส่งผลให้มีกำไรสุทธิ จำนวนเงิน 2,092.08 บาท และมีอัตรากำไรจากการดำเนินงานของการผลิตธูปหอมสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 31.14 เมื่อทำการเปรียบเทียบกับการคำนวณกำไรสุทธิกรณีไม่ได้รับเงินอุดหนุนจะพบว่า ส่งผลให้มีขาดทุนสุทธิ จำนวนเงิน 1,741.25 บาท และมีอัตราขาดทุนจากการดำเนินงานของการผลิตธูปหอมสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 60.32

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน ภายใต้โครงการวิจัย Hands-on เรียนรู้ชุมชน ครูได้คิดเด็กได้ทำ ประจำปี 2559 โดยได้รับการประเมินข้อเสนอจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

เอกสารอ้างอิง

ชัญญา บุญบุรี. (2550). **ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้าย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.** (การค้นคว้าแบบอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่

ดวงมณี โกมารทัต. (2552). **การบัญชีต้นทุน.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นพกาญจน์ ศุภวิริยกุล. (2551). **ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน3. แปรรูปผักผลไม้และสมุนไพร ตำบาลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่.** (การค้นคว้าแบบอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่

พัชราภรณ์ ฤทธิ์อินทรางกูร. (2545). **ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตกระดาษสาของ อุตสาหกรรมในครัวเรือน : กรณีศึกษา ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.** (การค้นคว้าแบบอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , เชียงใหม่

ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร

SATISFACTION OF THE CUSTOMERS OF FUND FOR EMPOWERMENT OF PWDS FOR DEBT PAYMENT THROUGH SERVICE IN BANGKOK AREA

อัจฉราพรรณ ปันบุตร
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : ultragirlszaa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส มุ่งการศึกษาวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนฯ ในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสปัจจุบัน และความคิดเห็นปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชำระหนี้เงินกู้ยืมกองทุนฯ โดยกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปเป็นข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส อันจะเป็นประโยชน์ต่อคนพิการ เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มประสิทธิภาพต่อกองทุนฯ ให้มีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา สามารถชำระหนี้ได้ในจำนวน 801-1,000 บาท และกู้ยืมเงินในจำนวน 30,001-40,000 บาท และพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ซึ่งเมื่อพิจารณาภาพรวมเป็นรายด้านจะเห็นได้ว่า ด้านกระบวนการให้บริการ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.71 ด้านราคาอัตราค่าธรรมเนียม มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ด้านช่องทางการชำระเงิน มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และด้านพนักงานให้บริการ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ ผู้ใช้บริการ กู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส

Abstract

This research aims to Study satisfaction and study factors affecting the payment service satisfaction of the Department for Empowerment of Persons with Disabilities fund members that settle the debt through the counter service. The study bases on 400 Counter Service users and the Department for Empowerment of Persons with Disabilities fund member in Bangkok. The data analysed by descriptive, percentage, mean, and analysis. To be able to increase the repayment channel will benefit for the disable customer also reduce the risk and increase efficiency of the fund. The research found that most of respondents were female, more than 50 years old, have a physical disability, Income below 10,000 baht, graduate in Primary school, can pay in the amount of 801-1000 baht and loans in the amount 30,001-40,000 bath and the of highly satisfied users to Counter Service has the average value equal to

4.17. The sample group of highest satisfied users to service process has the average value equal to 4.71. The moderate satisfied users to price rates has the average value equal to 3.03. The payment channel is highest satisfied the average score was 4.74. The staff is highest satisfied by the user with the average 4.76.

Keywords : satisfaction customers fund for empowerment of PWDs payment through counter service

บทนำ

การให้บริการประชาชนให้ได้รับความพึงพอใจสูงสุดเป็นเป้าหมายสูงสุดขององค์กรทุกแห่ง ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็แข่งขันการบริการเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนหรือลูกค้าให้ได้รับความพึงพอใจในการให้บริการสูงสุด เริ่มตั้งแต่รัฐบาลมีการปฏิรูประบบราชการในปี 2545 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ดำเนินการเร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐทุกองค์กรมีการปรับปรุงคุณภาพ การให้บริการแก่ประชาชนให้ได้รับการบริการที่ดี จะเห็นได้จากการที่หน่วยงานภาครัฐเริ่มดำเนินการปรับปรุงระบบการให้บริการแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความสะดวก ความรวดเร็ว ความยุติธรรมต่าง ๆ โดยการลดขั้นตอนในการทำงาน การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่พึงพอใจต่อหน่วยงานภาครัฐอย่างสูงสุด (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู, 2555 : 1)

“กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ” จัดตั้งขึ้นตามมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ภายใต้กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นทุนสำหรับการใช้จ่ายเกี่ยวกับ การคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ การส่งเสริมและการดำเนินงานด้านการสงเคราะห์ ช่วยเหลือคนพิการ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ การศึกษาและการประกอบอาชีพของคนพิการ รวมทั้ง การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยจัดสรรให้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวตคนพิการ, 2558)

ปัจจุบันได้ให้บริการกู้ยืมเงินสำหรับคนพิการและผู้ดูแลคนพิการเพื่อประกอบอาชีพอิสระหรือขยายกิจการ โดยมีแนวทางการสนับสนุนการกู้ยืมทุนเพื่อประกอบอาชีพ วงเงินให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคลรายละไม่เกิน 60,000 บาท รายกลุ่มๆ ละไม่เกิน 1 ล้านบาท ผ่อนชำระภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย ทั้งนี้ หากมีผู้ประสงค์จะกู้ยืมเงินเกินกว่าวงเงินที่กำหนด ให้มีการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป โดยไม่เกิน 120,000 บาท โดยแต่ละกลุ่มต้องมีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยที่ผ่านมากองทุนฯ รองรับความจำเป็นและความต้องการคนพิการและผู้ดูแลคนพิการมากกว่า 130,000 ราย มีมูลค่าในการให้กู้ยืมมากกว่า 3,000 ล้านบาท

ปัจจุบันกองทุนได้มีช่องทางชำระเงินคืนกองทุน 5 ช่องทาง ได้แก่

1) ชำระด้วยเงินสดที่จังหวัดที่ยื่นกู้ โดยส่วนกลางสามารถชำระได้ที่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและส่วนภูมิภาคสามารถชำระได้ที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด

2) ชำระทางธนาณัติ

3) ธนาคารกรุงไทยทุกสาขาด้วยใบแจ้งหนี้แบบมี Barcode โดยเสียค่าธรรมเนียมครั้งละ 10 บาท ชำระได้ครั้งละไม่เกิน 40,000 บาท

4) ธนาคารกรุงไทยทุกสาขาด้วยระบบหักบัญชีอัตโนมัติ (Direct Debit) เสียค่าธรรมเนียมครั้งละ5 บาท ชำระได้ครั้งละไม่เกิน 40,000 บาท

5) เคาน์เตอร์เซอร์วิสด้วยใบแจ้งหนี้แบบมี Barcode เสียค่าธรรมเนียมครั้งละ 10 บาท ชำระได้ครั้งละไม่เกิน 30,000 บาท ซึ่งเคาน์เตอร์เซอร์วิสได้ยกเว้นค่าธรรมเนียมมาอย่างต่อเนื่องจนถึงเดือนกรกฎาคม 2559 (กรณีผู้กู้ที่ชำระเงินแล้วเสียค่าธรรมเนียมอาจเป็นช่วงรอยต่อที่บริษัทเคาน์เตอร์เซอร์วิสแจ้งไปยังร้านสะดวกซื้อทั่วประเทศกว่า 90,000 สาขา)

จากข้อมูลการชำระหนี้ปีงบประมาณ 2558 (กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (2558)) พบว่า อัตราการชำระหนี้ภาพรวมทั่วประเทศนั้น ช่องทางเคาน์เตอร์เซอร์วิส ในเขตกรุงเทพฯ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 46.78 ส่วนภูมิภาค เฉลี่ยร้อยละ 43.77 ช่องทางธนาคารกรุงไทย ในกรุงเทพฯ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 31.76 และส่วนภูมิภาค เฉลี่ยร้อยละ 16.16 และช่องทางเงินสดกับธนาณัติ ในกรุงเทพฯ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 21.46 และส่วนภูมิภาค เฉลี่ยร้อยละ 39.96 โดยในปีงบประมาณ 2558 นี้ มีผู้ชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เฉลี่ยรวมทั้งประเทศร้อยละ 45.28

จากข้อมูลในข้างต้น จะเห็นได้ว่าการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสนั้น มีอัตราเฉลี่ยสูงที่สุด ที่มีผู้มาใช้บริการ ซึ่งถือได้ว่าช่องทางที่อำนวยความสะดวกและลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาชำระหนี้ของลูกหนี้ได้เป็นอย่างมาก แต่ก็ยังพบว่าลูกหนี้บางส่วนไม่ได้ชำระเงินกู้ยืมกองทุนฯ คืนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุหนึ่งอาจมาจากระบบการชำระเงินคืนกองทุนฯ ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และอาจจะไม่สะดวกในการเดินทางมาชำระ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ไม่คุ้มค่าและอาจจะเป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้แก่ลูกหนี้คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ รวมถึงในบางอำเภอไม่มีธนาคารกรุงไทย ไม่มีร้านสะดวกซื้อที่มีเครื่องหมายเคาน์เตอร์เซอร์วิส ทำให้คนพิการไม่สามารถชำระเงินกู้ได้ ทำให้การชำระหนี้ไม่เป็นไปตามสัญญา และจากความยากลำบากในการเดินทางมาชำระหนี้ด้วยตนเอง ทำให้ในบางครั้งมีการฝากเงินสดมากับบุคคลอื่นเพื่อมาชำระหนี้แทน แต่พบว่าไม่ได้มีการชำระหนี้จริง อีกทั้งไม่ได้มีการทวงถามถึงใบเสร็จรับเงิน เหตุนี้ให้เกิดความเสียหายแก่กองทุนฯ และคนพิการเอง

จากแนวโน้มปัญหาดังกล่าว กองทุนฯ จึงมุ่งมั่นพัฒนาช่องทางการรับชำระเงินกู้ยืมกองทุนผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เพื่อเป็นทางเลือกและอำนวยความสะดวก รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายให้แก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการในการชำระหนี้

จากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยมีความสนใจช่องทางการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการชำระหนี้ให้แก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการและกำลังได้รับความสนใจทั้งจากหน่วยงานที่รับผิดชอบและคนพิการ/ผู้ดูแลคนพิการในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าสถิติการชำระหนี้ของลูกหนี้ในกรุงเทพมหานครมีการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสเป็นลำดับที่หนึ่ง ซึ่งกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศ ทั้งยังมีจำนวนคนพิการมากเป็นลำดับต้น ๆ เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร โดยจะนำผลจากการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานเพื่อให้การชำระหนี้เงินกู้ยืมกองทุนฯ ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นสำหรับคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ ด้วยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย รวมทั้งพัฒนาฐานข้อมูลให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของคนพิการเป็นที่ตั้ง เพื่อให้คนพิการและผู้ดูแลคนพิการสามารถชำระเงินกู้ได้ง่าย สะดวก ทั้งนี้ก็เป็นการสร้างเงินทุนหมุนเวียนคืนเข้าสู่กองทุนฯ อย่างยั่งยืนอีกด้วย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจและปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการชำระหนี้เงินผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส ให้ดีขึ้นตามลำดับในอนาคตต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการ

กุลธน ธนาพงศ์ธร (2530 : 303-304) ได้ชี้ให้เห็นถึงหลักการให้บริการที่สำคัญ ว่ามี 5 ประการ คือ

1. หลักการสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ประโยชน์และการบริการที่องค์การจัดให้นั้น จะต้องตอบสนองความต้องการของบุคคลส่วนใหญ่หรือทั้งหมด มิใช่เป็นการจัดให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

มิฉะนั้นแล้ว นอกจากจะไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในการเอื้ออำนวยผลประโยชน์และบริการแล้วยังไม่คุ้มค่ากับการดำเนินงานนั้นๆ ด้วย

2. หลักความสม่ำเสมอ กล่าวคือ การให้บริการนั้นๆ ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มิใช่ทำๆหยุดๆ ตามความพอใจของผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติงาน

3. หลักความเสมอภาค กล่าวคือ บริการที่จัดนั้นๆ ต้องดำเนินการอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มีการใช้สิทธิพิเศษแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในลักษณะต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

4. หลักความประหยัด คือ ค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการบริการจะต้องไม่มากจนเกินกว่าผลที่จะได้รับ

5. หลักความสะดวก คือ บริการที่จัดให้แก่ผู้รับบริการจะต้องเป็นไปในลักษณะปฏิบัติได้ง่ายสะดวกสบาย สิ้นเปลืองทรัพยากรไม่มากนัก ทั้งยังไม่เป็นการสร้างภาระยุ่งยากใจให้แก่ผู้ให้บริการหรือผู้ใช้บริการมากเกินไป

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

อุทัยพรรณ สุดใจ (2545 : 7) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาจจะเป็นไปในเชิงประเมินค่า ว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปในทางบวกหรือทางลบ

อุทัย หิรัญโต (2523 : 272) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า “ความพึงพอใจ” เป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนเกิดความสบายใจ เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของเขา ทำให้เขาเกิดความสุข

สุพล ธนูรักษ์ (2540 : 27) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นในลักษณะเชิงบวกของบุคคลเมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการหรือ ได้รับสิ่งตอบแทนที่คาดหวังไว้

อรรถพร คำคม (2546 : 29) ได้สรุปว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลต่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้น ๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยตัวแปรอิสระได้แก่ เพศ ประเภทผู้ใช้บริการ ประเภทความพิการ รายได้ต่อเดือน จำนวนเงินที่ชำระหนี้ในแต่ละเดือน และจำนวนเงินที่กู้ยืม และในด้านตัวแปรตาม ได้แก่ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านราคาอัตราค่าธรรมเนียม ด้านช่องทางการชำระเงิน และด้านพนักงานให้บริการ

สมมติฐานในการวิจัย

1) ผู้ใช้บริการที่มีเพศแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสแตกต่างกัน

2) ประเภทของผู้ใช้บริการที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสแตกต่างกัน

3) ผู้ใช้บริการที่มีประเภทความพิการที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสแตกต่างกัน

4) ผู้ใช้บริการที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสแตกต่างกัน

5) จำนวนเงินที่ชำระหนี้ในแต่ละเดือนของผู้ใช้บริการแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสแตกต่างกัน

6) จำนวนเงินที่กู้ยืมของผู้ใช้บริการแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสแตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนฯ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3,184 คน (http://fund.dep.go.th ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2558) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากขนาดประชากรทั้งหมด โดยใช้วิธีคำนวณสูตรของ Taro Yamane (นราศรี ไววนิชกุล , 2552) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จำนวนทั้งสิ้น 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสร้างแบบสอบถามให้ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการ แล้วนำแบบสอบถามนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ประเภทผู้ใช้บริการ ประเภทความพิการ รายได้ต่อเดือน การศึกษา จำนวนเงินที่ชำระหนี้ในแต่ละเดือน และจำนวนเงินที่กู้ยืม ข้อคำถามเป็นลักษณะการตรวจรายการ (Checklist) ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) ,ด้านราคาอัตราค่าธรรมเนียม (Price),ด้านช่องทางการชำระเงิน (Place) และด้านพนักงานให้บริการ (People) โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด = 1, น้อย = 2, ปานกลาง = 3, มาก = 4, และมากที่สุด = 5 และส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อคิดเห็น/เสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส โดยข้อคำถามเป็นแบบสอบถามที่มีข้อคำถามปลายเปิด(Open Ended Form)เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และแจกแบบสอบถาม พร้อมกับเจ้าหน้าที่ที่เยี่ยมบ้านคนพิการ หรือผู้ดูแลคนพิการ โดยได้ชี้แจงให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทราบถึงวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถาม โดยมีระยะเวลา 1 เดือน ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง เดือนตุลาคม 2559

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ SPSS ใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และใช้ค่าสถิติเชิงอนุมานมาทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าไค-สแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (สุภาพร อารยะนรากูล, 2554 : 25-26)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.50 อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 48.30 เป็นคนพิการ คิดเป็นร้อยละ 65.75 มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย คิดเป็นร้อยละ

63.50 รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 69.00 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.50 สามารถชำระหนี้ได้ในจำนวน 801-1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 61.50 และกู้ยืมเงินในจำนวน 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 62.75 ตามตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความพึงพอใจภาพรวมการใช้บริการอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจด้านพนักงานให้บริการในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านช่องทางการชำระเงิน ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านราคาอัตราค่าธรรมเนียม ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านพนักงานให้บริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีความพึงพอใจที่พนักงานให้บริการด้วยความสุภาพ ด้านช่องทางการชำระเงิน มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความพึงพอใจในสถานที่ชำระเงินอยู่ใกล้ที่ทำงาน/บ้าน รองลงมาคือ เดินทางสะดวกในการมาชำระเงิน ด้านกระบวนการให้บริการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในการให้บริการมีความรวดเร็วและถูกต้อง รองลงมาคือ ขั้นตอนการให้บริการไม่ยุ่งยาก และด้านราคาอัตราค่าธรรมเนียม ความพึงพอใจในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจเมื่อไม่เสียค่าธรรมเนียม รองลงมาคือ ความพึงพอใจการเสียค่าธรรมเนียม 5 บาท ตามตาราง ที่ 2

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ประเภทของผู้ใช้บริการ และประเภทความพิการ ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส แต่ปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน จำนวนเงินที่ชำระหนี้ในแต่ละเดือน และจำนวนเงินที่กู้ยืม มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร (n = 400 คน)

ปัจจัยส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	หญิง	182	45.50
	ชาย	218	54.50
2. อายุ (ปี)	น้อยกว่า 30	49	12.25
	30 – 40	64	16.00
	41 – 50	94	23.50
	มากกว่า 50 ขึ้นไป	193	48.25
3. ประเภทผู้ใช้บริการ	คนพิการ	263	65.75
	ผู้ดูแล	137	34.25

4. ประเภทความพิการ	ทางการเห็น	54	20.53
	ทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย	42	15.97
	ทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย	167	63.50
5. รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000	276	69.00
	10,000 – 20,000	106	26.50
	20,001 – 30,000	10	2.50
	30,001 – 40,000	4	1.00
	40,001 – 50,000	3	0.75
	มากกว่า 50,000 ขึ้นไป	1	0.25
6. ระดับการศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา	2	0.50
	ประถมศึกษา	134	33.50
	มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	108	27.00
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	118	29.50
	ปริญญาตรี	35	8.75
	สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.75
7. จำนวนเงินที่ชำระหนี้ในแต่ละเดือน (บาท)			
	200 - 400	3	0.75
	401 – 500	74	18.50
	501 – 600	5	1.25
	601 – 800	65	16.25
	801 – 1,000	246	61.50
	มากกว่า 1,000	7	1.75
8. จำนวนเงินที่กู้ยืม (บาท)			
	10,000 – 20,000	20	5.00
	20,001 – 30,000	72	18.00
	30,001 – 40,000	251	62.25
	40,001 – 50,000	25	6.25
	50,001 – 60,000	32	8.00

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร

	ระดับความพึงพอใจ	
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ด้านกระบวนการให้บริการ (Process)	**4.71**	**มากที่สุด**
ขั้นตอนการให้บริการไม่ยุ่งยาก	4.69	มากที่สุด

การให้บริการมีความรวดเร็วและถูกต้อง	4.73	มากที่สุด
ด้านราคาอัตราค่าธรรมเนียม (Price)	**3.03**	**ปานกลาง**
ไม่เสียค่าธรรมเนียม	4.93	มากที่สุด
เสียค่าธรรมเนียม 5 บาท	2.24	น้อย
เสียค่าธรรมเนียม 10 บาท	1.93	น้อย
ด้านช่องทางการชำระเงิน (Place)	**4.74**	**มากที่สุด**
สถานที่ชำระเงินอยู่ใกล้ที่ทำงาน/บ้าน	4.76	มากที่สุด
มีรถโดยสารประจำทางผ่าน	4.71	มากที่สุด
เดินทางสะดวกในการมาชำระเงิน	4.74	มากที่สุด
ด้านพนักงานให้บริการ (People)	**4.76**	**มากที่สุด**
พนักงานให้บริการด้วยความสุภาพ	4.76	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.17**	**มาก**

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการกับระดับความพึงพอใจในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส

	ระดับความพึงพอใจ		รวม	Chi-Square	Sig
	น้อย	มาก			
เพศ	88	312	400	.543	.461
	(22.00)	(78.00)	(100.00)		
ประเภทผู้ใช้บริการ	88	312	400	.084	.772
	(22.00)	(78.00)	(100.00)		
ประเภทความพิการ	59	204	263	5.367	.068
	(22.43)	(77.57)	(100.00)		
รายได้ต่อเดือน	88	312	400	5.866	.015
	(22.00)	(78.00)	(100.00)		
จำนวนเงินที่ชำระหนี้แต่ละเดือน	88	312	400	12.787	.000
	(22.00)	(78.00)	(100.00)		
จำนวนเงินที่กู้ยืม	88	312	400	7.836	.005
	(22.00)	(78.00)	(100.0)		

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร โดยในภายรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้น ด้านราคาอัตราค่าธรรมเนียม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการกับระดับความพึงพอใจ พบว่า

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจ คือ เพศของผู้ใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจฯ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของกิจติยา ใสสอาด (2552 : 171) ได้ทำการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการเข้าถึงบริการสวัสดิการสำหรับคนพิการในจังหวัดพิษณุโลก ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ผลการวิจัยพบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการเข้าถึงบริการสวัสดิการ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงย่อมมีความต้องการที่ไม่แตกต่างกัน และเมื่อได้รับการตอบสนองที่เหมือนกันย่อมเกิดความพึงพอใจที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนประเภทของผู้ใช้บริการที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจฯแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด รวมถึงการเป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม และความต้องการในสถานภาพ ตามทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 1943 : 370.) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการย่อมมีความต้องการที่ไม่แตกต่างกัน และเมื่อได้รับการตอบสนองที่เหมือนกันย่อมเกิดความพึงพอใจที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวได้ว่า ประเภทของผู้ใช้บริการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสที่แตกต่างกัน ต่างมีความพึงพอใจในระดับที่ไม่แตกต่างกันเลย สะท้อนให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการมาใช้บริการฯ ก็จะได้รับบริการที่เท่าเทียมกัน ไม่แตกต่างกัน ส่งผลให้ความพึงพอใจไม่ต่างกัน และประเภทความพิการที่แตกต่างกันไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจฯ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของศิริลักษณ์ มาปง (2551, น.147) ทำการศึกษาการเข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการภายหลังการจดทะเบียนคนพิการ : ศึกษาเฉพาะศูนย์บริการจดทะเบียนคนพิการแบบเบ็ดเสร็จ โรงพยาบาลสระบุรี พบว่า ประเภทความพิการแตกต่างกันมีการเข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาปัจจัยประเภทความพิการสำหรับการศึกษาครั้งนี้ ไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากผู้ที่มาใช้บริการเป็นคนพิการที่มีความพิการเชิงประจักษ์ ซึ่งปัจจุบันหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกตั้งแต่ต้นทาง กระทั่งปลายทาง เพื่ออำนวยความสะดวกให้คนพิการในการใช้ชีวิตประจำวัน

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจ คือ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกันจะมีความพึงพอใจฯ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุกานดา ปัญญาโฉม (2553, น. 148) ทำการศึกษาการรับรู้สิทธิคนพิการตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 : กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า คนพิการมีการรับรู้สิทธิคนพิการอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า การมีรายได้ที่แตกต่างกันมีการรับรู้สิทธิตามมาตรา 20 แตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎี 2 ปัจจัยของเฮริทซ์เบริก ในประเด็นของปัจจัยค้ำจุน ซึ่งมีปัจจัยจูงใจหนึ่งที่ทำให้บุคคลทำงานอยู่ตลอดเวลา นั่นคือ การมีเงินเดือน ฉะนั้นจึงถือได้ว่าปัจจัยด้านการมีรายได้เป็นปัจจัยต้นที่ส่งผลต่อปัจจัยตามในแต่ละเรื่องเช่นกัน ส่วนจำนวนเงินที่ชำระหนี้ในแต่ละเดือนและจำนวนเงินที่กู้ยืมของผู้ใช้บริการมีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจฯ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ ในเรื่องความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งบุคคลต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม หากพิจารณาตัวแปรต้นจำนวนเงินที่ชำระหนี้แต่ละเดือน และจำนวนเงินที่กู้ยืม จะเห็นว่าเชื่อมโยงกับตัวบุคคลที่ต้องการความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ความพึงพอใจต่อบริการจะแตกต่างกันเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของแต่บุคคลมีความแตกต่างกันไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส เขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมจะอยู่ในระดับมาก แต่ทางหน่วยงานเองควรมีการพัฒนาและปรับปรุงให้การชำระหนี้ของกองทุนฯ ให้มีความทันสมัยและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ควรมีการติดตามประเมินผลลงพื้นที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ให้บริการอยู่ตลอด เนื่องจากผู้ให้บริการมีพนักงานที่สลับผลัดเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา และควรมี

การศึกษาและพัฒนาช่องทางการชำระหนี้ในช่องทางอื่นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ คือ คนพิการและผู้ดูแล ในการเข้าถึงพื้นที่การให้บริการ เช่น การชำระหนี้ผ่านธนาคารอื่นๆ หรือ ช่องทางออนไลน์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการค้นคว้าวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความพึงพอใจต่อช่องทางการชำหนี้เงินกู้ยืมเงินของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในช่องทางอื่นๆ เพื่อที่จะได้นำผลมาพัฒนาและเพิ่มช่องทางการให้บริการต่อไป

2. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ที่ใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในการชำระหนี้ผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิส ที่อยู่ต่างจังหวัด เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในการใช้บริการ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำผลการศึกษาไปปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการกู้ยืมเงินของกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยนี้ มีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการฯ ได้แก่ ปัจจัยด้านรายได้ต่อเดือน จำนวนเงินที่ชำระหนี้ในแต่ละเดือน และจำนวนเงินที่กู้ยืม สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า หากต้องการปรับปรุงหรือพัฒนาการให้บริการฯ ควรเน้นไปที่กระบวนการให้บริการทุกขั้นตอนที่ครอบคลุมการใช้บริการฯ อันเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจเช่นกัน และควรมีการศึกษาและพัฒนาช่องทางการชำระหนี้ในช่องทางอื่นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตา ช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาต่าง ๆ จาก ดร.สุเมธ แสงนิ่มนวล ที่ได้กรุณารับเป็นที่อาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขร่างสารนิพนธ์มาโดยตลอด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ ตลอดจนขอขอบพระคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาและการจัดทำสารนิพนธ์ด้วยความกรุณามาโดยตลอด ขอขอบคุณคนพิการที่มาใช้บริการกู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามสำหรับข้อมูลและความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอการบขอบพระคุณท่านสมชาย เจริญอำนวยสุข อธิบดีกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และนางสาวจิรัชยา เข็มศิริ เลขานุการกรมกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ที่ได้ให้โอกาสและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์ หากสารนิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหรือการปฏิบัติงานต่อไป ผู้เขียนขอมอบให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น รวมถึงครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด กัลยาณมิตรทุกท่าน ตลอดจนครูบาอาจารย์ผู้แต่งตำรา บทความและวิทยานิพนธ์ที่ผู้เขียนได้ใช้เป็นข้อมูลในการค้นคว้า อ้างอิงในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ส่วนความบกพร่องและข้อผิดพลาดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

เอกสารอ้างอิง

กิตติยา ใสสอาด. (2552). **การสงเสริมการเขาถึงบริการสวัสดิการสำหรบคนพิการในจังหวัดพิษณุโลก ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550**. วิทยานพนธ์ สส.ม. (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร.

กุลธร ธนาพงศธร. (2530). **ประโยชน์และการบริการ**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาบริหารงานบุคคลใน สาขาวิทยาการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่7), นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวตคนพิการ. (2558). **กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.** เข้าถึงได้จาก: http://dep.go.th/?q=th/fund (สืบค้น: 13 สิงหาคม 2558).

นราศรี ไววนิชกุล, และชูศักดิ์ อุดมศรี. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ.** (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง

ศิริลักษณ์ มาปง. (2551). **การเข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพกิารภายหลังการจดทะเบียนคนพิการ :ศึกษาเฉพาะศูนย์บริการจดทะเบียนคนพิการแบบเบ็ดเสร็จโรงพยาบาลสระบุรี** .สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพล ธนูรักษ์. (2540). **ความพึงพอใจของเกษตรกรในโรงการผลิดชตหน่อไม้ฝรั่งแบบครบวงจร : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สุภาพร อารยะนรากูล. (2554). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจสมัครเข้าร่วมโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต : เกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการสำนักงาน ก.พ. ในปีงบประมาณ 2555**. สารนิพนธ์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู. (2555). **การประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดหนองบัวลำภู ปีงบประมาณ 2555**. เข้าถึงได้จาก: http://province.mculture.go.th/nongbualamphu. (สืบค้นเมื่อ: 13 สิงหาคม 2558).

อรรถพร คำคม. (2546). **การให้บริการสินเชื่อของธนาคารอาคารสงเคราะห์ : ศึกษาจากความ คิดเห็นของผู้ใช้บริการฝ่ายกิจการสาขากรุงเทพและปริมณฑล**.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสาตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุทัย หิรัญโต. (2523). **การปกครองท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Herzberg, Frederick ; Mausner, Bernard, ; & Snyderman, Block. (1959). **The Motivation to work**. New York : John Wiley & Son.

Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. **Journal Psychology Review**, 50, pp. 370 - 396.

การศึกษาการใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) เพื่อส่งเสริมการเล่าเรื่องในภาพยนตร์โฆษณา

A STUDY OF SLOW MOTION TECHNIQUES TO ENCOURAGE STORYTELLING IN TVC

ทนงศักดิ์ สุวรรณรัตน์
คณะดิจิทัลมีเดียและศิลปะภาพยนตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กรุงเทพ
*corresponding author e-mail : thanongsak.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) เพื่อส่งเสริมการเล่าเรื่องในภาพยนตร์โฆษณารณรงค์โรคอ้วน โดยผ่านกระบวนการเล่าเรื่องร่วม กับเทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) ที่จะใช้จังหวะ และการเคลื่อนไหวของภาพ เพื่อแสดงรายละเอียดของการเคลื่อนไหวของวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ทำให้สามารถเล่าเรื่องได้ดียิ่งขึ้น การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 3 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาเทคโนโลยีมัลติมีเดีย สาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และสาขาวิชาเทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนตร์ และเก็บแบบสอบถามจากนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 400 คน ผลการศึกษาสรุปว่า การใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) สามารถส่งเสริมการเล่าเรื่อง ช่วยดึงดูดความสนใจ และยังช่วยสร้างอารมณ์ภาพให้มีความนุ่มนวลสวยงามมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวที่ต้องการจะสื่อผ่านทางภาพยนตร์โฆษณาได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : ภาพยนตร์โฆษณา เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า การเล่าเรื่อง

Abstract

The purpose of this research is to study about using Slow Motion technique to help telling story and driving attention to small details in Obesity campaign advert. According to the result of in-depth interview from 3 specialists in Multi – Media Technology Department, Advertising and Public Relations Technology Department and Photography and Film Technology Department and the questionnaire from 400 students from Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. The result shows that Slow Motion technique make telling story more interesting and easy to audience to understand what the advert want to say. Furthermore, it helps building up emotions and excitement, enhance and make shots look softer and smoother in all detail.

Keywords : commercial film slow motion story telling

บทนำ

สื่อโฆษณาเป็นเครื่องมือทางการตลาดชิ้นหนึ่งที่มีหน้าที่นำพาข่าวสารที่ผู้โฆษณาต้องการให้ผู้บริโภคได้รับรู้และเกิดความต้องการในสินค้า สื่อโฆษณาที่นิยมใช้โดยทั่วไปได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ สื่อดังกล่าวเป็นสื่อหลักที่ใช้กันเป็นส่วนมากในงานโฆษณา เนื่องจากเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคจำนวนมาก ดังนั้นในการวางแผนการใช้สื่องบประมาณด้านสื่อส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่สื่อเหล่านี้เป็นอันดับแรก ในปัจจุบันด้วยเศรษฐกิจและสภาพสังคมที่มีการแข่งขันสูง ผู้ผลิตสื่อโฆษณาจึงนิยมใช้เทคนิคพิเศษในภาพยนตร์โฆษณาเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

การใช้เทคนิคพิเศษนั้นเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพยนตร์ ภาพยนตร์โฆษณา หรือแม้แต่ละครทางโทรทัศน์ กฤษฎา บุญชัย (2533) กล่าวถึงความสำคัญของการทำเทคนิคพิเศษไว้ว่าช่วยสร้างเหตุการณ์ให้ดูสมจริง นอกจากฉากที่ตื่นเต้นเหลือเชื่อแล้ว ความจริงฉากธรรมดาที่ปรากฏบนจอภาพยนตร์ ก็เป็นส่วนหนึ่งของเทคนิคพิเศษเหมือนกัน เช่น ฉากฝนตก หมอกที่ล่องลอย หยดน้ำที่เกาะขวดเครื่องดื่มเย็น ๆ หรือคนกระโดดทะเล กระจกแตกกระจายโดยไม่เป็นอันตราย

และสร้างสถานการณ์ให้เร้า เช่น ตกตึก ไฟไหม้ และ การระเบิด เป็นต้น เทคนิคพิเศษจะมีบทบาทมากในส่วนนี้ นอกจากสร้างสถานการณ์ดูสมจริงแล้วยังกระตุ้นความสนใจของคนดูได้ อีกทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณในกระบวนการสร้าง

เทคนิคพิเศษสามารถแบ่งได้เป็น 4 แบบใหญ่ ๆ คือ 1) ภาพเร็ว (Fast Motion) หลักการตรงกันข้ามกับภาพช้า โดยถ่ายด้วยความเร็วต่ำว่าปกติ เช่น 12 เฟรมต่อวินาที เมื่อนำมาฉายจะได้ภาพที่เคลื่อนไหวเร็ว เช่น ภาพยนตร์ตลกที่ตัวแสดงเคลื่อนไหวด้วยความรวดเร็ว ฉากรถพุ่งเข้าชนคนด้วยความแรง หรือการกระเด็นของวัตถุด้วยความรวดเร็ว 2) การถ่ายภาพถอยหลัง (Reverse Shooting) การถ่ายภาพย้อนหลังให้ผลพิเศษมากมายคือให้ความรู้สึกแปลกใหม่ ไม่ซ้ำซาก สามารถสร้างเหตุการณ์ที่เหนือจริงได้ เช่น หนังจีนกำลังภายในที่คนสามารถโดดขึ้นไปบนหลังคาได้ หรือการกระโดดขึ้นจากน้ำ 3) การถ่ายภาพยนตร์เวลา (Time Lapse) เป็นการถ่ายภาพเหตุการณ์ที่ใช้เวลานานกว่าที่จะเกิดขึ้นครบวงจร เช่น ภาพดอกไม้ตูมค่อย ๆ บานจนเต็มที่ หรือไข่ที่ค่อย ๆ ฟักออกมาเป็นตัว และ 4) ภาพช้า (Slow Motion) หลักการคือ การเปลี่ยนความเร็วจาก 24 เฟรมต่อวินาที มาเป็น 48 เฟรมต่อวินาที หรือ 96 เฟรมต่อวินาที หรือมากว่าตามแต่ต้องการว่าจะให้ภาพกฎบนจอ มีความช้าขนาดไหน ตัวอย่างเช่นการถ่ายระเบิดนิวเคลียร์ที่บานเป็นดอกเห็ด สามารถทำได้โดยใช้ระเบิดขนาดเล็กธรรมดา แต่ถ่ายด้วยความเร็วที่สูงกว่าประมาณ 20 เท่า ภาพที่ออกมาจากเหมือนระเบิดนิวเคลียร์ ที่ควันระเบิด ค่อย ๆ พวยพุ่งอย่างช้า ๆ และใหญ่โต

ด้วยความสำคัญของการใช้เทคนิคภาพในภาพยนตร์โฆษณา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) ซึ่งมีความน่าสนใจ และได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ผลิตภาพยนตร์โฆษณาเพื่อส่งเสริมการเล่าเรื่อง โดยเลือกศึกษาเฉพาะกรณี “โฆษณารณรงค์โรคอ้วน” ที่มีการเล่าเรื่องร่วมกับการใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) เพื่อแสดงรายละเอียดของการเคลื่อนไหวของวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ทำให้สามารถเล่าเรื่องได้ดียิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมใช้ผลิตภาพเคลื่อนไหวช้า ในขั้นตอนหลังการผลิตด้วยโปรแกรม Adobe After Effects และ Adobe Premier pro โดยศึกษาประสิทธิภาพของเทคนิคพิเศษ และการใช้โปรแกรมเสริม ตลอดจนศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมภาพยนตร์โฆษณารณรงค์โรคอ้วนที่ใช้เทคนิค Slow Motion

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาการใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) เพื่อส่งเสริมการเล่าเรื่องในภาพยนตร์โฆษณา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย เป็น 2 รูปแบบ คือ การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยนำการศึกษาวิจัยทั้งสองวิธีมารวมกัน (Mixed Methods Research) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. ภาพยนตร์โฆษณารณรงค์โรคอ้วน “RUN FAT BOY”
2. การสัมภาษณ์ (Interview)
3. แบบสอบถาม (Questionnaire)

โดยประชากรในการวิจัยและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ 3 สาขา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญสาขาเทคโนโลยีมัลติมีเดีย 1 ท่าน สาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ 1 ท่าน และสาขาวิชาเทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนตร์ 1 ท่าน และผู้ชมภาพยนตร์โฆษณา จำนวน 400 คน

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม เพื่อการประเมินผลภาพยนตร์ที่นำเสนอว่าสามารถใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) ในการผลิตสื่อภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ โรคอ้วน “RUN FAT BOY” ได้ดีหรือไม่ โดยคำถามที่ใช้แบบสอบถามที่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาพยนตร์นำเสนอภาพยนตร์เรื่อง “RUN FAT BOY” พร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญสาขาเทคโนโลยีมัลติมีเดีย 1 ท่าน สาขาวิชาเทคโนโลยีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ 1 ท่าน และสาขาวิชาเทคโนโลยีการถ่ายภาพและภาพยนตร์ 1 ท่าน และเก็บแบบสอบถามจากนักศึกษา คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 400 คน จากนั้นนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptivesstatistics) ส่วนแบบสอบถามความพึงพอใจ (satisfaction survey) จะนำผลที่ได้มาทำการประเมินแบบรวมค่า (summated rating scale) ของลิเคอร์ท (Likert) ประมวลผลข้อมูลโดยวิธีหาร้อยละ (percentage) หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมานำเสนอข้อมูลทางด้านสถิติพรรณนาในการอธิบายข้อมูลในด้านต่าง ๆ

ผลการวิจัย

การโฆษณาเป็นการสื่อสารเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการตลาด เพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคให้มีทัศนคติ หรือพฤติกรรมไปไหนทางใดทางหนึ่ง และเมื่อช่องทางการสื่อสาร ถูกจำกัดไป ด้วยเนื้อที่และเวลาอันน้อยนิด จึงมีการพยายามที่จะส่งสารให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งก็คือ ขั้นตอนของการวางแนวคิดหลัก ในการนำเสนอสารโฆษณานั่นเอง การวางแนวคิดจะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ ในการสร้างเนื้อหาสาร และการนำเสนอที่แตกต่างกันออกไป โดยมีข้อกำหนดจากผู้ผลิต เจ้าของสินค้า หรือจากวัตถุประสงค์เบื้องต้น โดยการกำหนดแนวคิดหลักในงานโฆษณาก็เพื่อต้องการสร้างสารโฆษณาที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ โดยการวางขั้นตอนของการสร้างสารโฆษณา และ กระบวนการสร้าง ความหมายที่จะนำเสนอ มาใช้ในวิธีการนำเสนอ (Execution) ซึ่งแรงจูงใจที่นำมาใช้นั้นจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับการกำหนดวัตถุประสงค์และการวางแนวคิดหลักเกี่ยวกับสินค้า (Concept/Main Idea)

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า (Slow Motion) เพื่อส่งเสริมการเล่าเรื่องในภาพยนตร์โฆษณา สามารถจำแนกออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อการวิเคราะห์การสร้างแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมตรงตามบทบาทหน้าที่ของภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าภาพยนตร์โฆษณารณรงค์โรคอ้วน สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดีพอสมควร เนื่องจากเนื้อหาค่อนข้างรุนแรง มีการใช้ตัวละครเพื่อสื่อแทนตัวของโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ ทำให้เห็นตัวของโรคที่เกิดจากโรคอ้วนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการให้ตัวละครแต่งตัวด้วยสีสันที่สะดุดตาและต่างกันออกไป เช่น ตัวละครใส่ชุดสีแดงเป็นตัวแทนของโรคหัวใจ ตัวละครสีเหลืองเป็นตัวแทนของโรคความดัน และตัวละครสีขาวเป็นตัวแทนของโรคเบาหวานเป็นต้น จากเนื้อหาของภาพยนตร์ถือว่ามีการถ่ายทอดความตระหนักถึง ความอันตรายต่อโรคอ้วนได้ดีพอสมควร และถือว่าเป็นการหยิบยกโรคแทรกซ้อนที่มีผลกระทบที่เกิดจากโรคอ้วนได้ดี ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงแล้วโรคแทรกซ้อนที่เกิดจากโรคอ้วนนั้นจะมีมากมายก็ตามแต่จากโรคต่าง ๆ ที่ใช้ในการสื่อความหมายก็ถึงว่าเพียงพอต่อการสื่อสารกับผู้ชมหรือกลุ่มเป้าหมาย แต่การทำภาพยนตร์โฆษณาที่มีเนื้อหาค่อนข้างรุนแรงและให้ความบันเทิงทีเน้นไปในทางสนุกสนานในการรับชมลักษณะนี้ ข้อควรระวังในการผลิตภาพยนตร์โฆษณาแบบนี้คืออาจทำให้ผู้ชมมีความเพลิดเพลินในการรับชมมากเกินไปจนลืมว่ากำลังดูโฆษณาอะไรอยู่ และมีผลต่อผู้ชมมากน้อยพียงใด

ส่วนที่2 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อการวิเคราะห์ต่อการใช้เทคนิคภาพเคลื่อนไหวช้า Slow Motion ด้วยโปรแกรม Twixtor สามารถแสดงรายละเอียดของภาพและการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของเทคนิค Slow Motion ได้อย่างเหมาะสม ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าการใช้เทคนิค Slow Motion ด้วยโปรแกรมเสริม Twixtor เพื่อสื่อถึงความอันตรายของโรคต่าง ๆ รูปลักษณะของภาพที่ออกมาถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีซึ่งสามารถสร้างรายละเอียดของภาพ Slow motion ได้น่าสนใจ ทำให้ดูตื่นเต้น สามารถเน้นการกระทำของตัวละครได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งฉาก Action ทำให้ดูตื่นตาตื่นใจน่าติดตาม ถึงจะมีช่วงยังหวะ Action และการนำโปรแกรมในลักษณะนี้มาใช้กับการถ่ายด้วยกล้อง DSLR ทำให้เป็นชิ้นงานที่เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน แต่โปรแกรมเสริม Twixtor ทำให้รูปลักษณ์ของภาพที่ออกมายังมีความบิดเบือนของภาพซึ่งส่วนที่บิดเบือนของภาพที่เกิดขึ้นกับวัตถุหรือผู้โดนกระทำนี้ทำให้ตัวละครดูน่ากลัว และสามารถทำให้ภาพดูน่าตื่นตาตื่นใจมากขึ้น

ส่วนที่3 ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อการวิเคราะห์บทภาพยนตร์มีความเหมาะสมกับภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า เรื่องราวของภาพยนตร์เหมาะสมกับสื่อโฆษณารณรงค์เป็นอย่างดี เนื้อหามีความสร้างสรรค์ดี การใช้ตัวละครแทนโรคต่าง ๆ ที่กระทำต่อตัวละครหลัก สามารถทำให้เกิดกระบวนการคิดในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแก่ผู้รับชมได้อย่างเหมาะสม แต่ในการโฆษณาต้องไม่ส่งผลกระทบด้านด้านลบต่อสินค้าอื่น ยกตัวอย่างเช่นในฉากที่มีอาหารประเภท ขนม ขวด หรือสินค้าอื่น ๆ ไม่ควรมียี่ห้อของสินค้า ซึ่งอาจทำให้เกิดการฟ้องร้องกันเกิดขึ้นได้

ส่วนที่ 4 การจากตอบแบบสอบถามของผู้ชมภาพยนตร์โฆษณาฯ

แสดงผลวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาผู้ชมภาพยนตร์โฆษณาฯ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และเป็นเพศหญิง จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรที่วิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ชมภาพยนตร์โฆษณาฯ

เพศ	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ชาย	240	60
หญิง	160	40
รวม	400	100

ผลการจำแนกอายุผู้ชมภาพยนตร์โฆษณาฯ พบว่า ส่วนใหญ่ อายุอยู่ระหว่าง 21-25 ปี มีจำนวน 320 คนคิดเป็นร้อยละ 80 และอายุระหว่าง 18-20 ปี มีจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรที่วิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละของผู้ชมภาพยนตร์โฆษณาฯจำแนกตามอายุ

อายุ	**จำนวน**	**ร้อยละ**
18-20 ปี	80	20
21-25 ปี	320	80
มากกว่า 25 ปี	0	0
รวม	400	100

ผลการจำแนกระดับการศึกษาผู้ชมภาพยนตร์โฆษณาฯ พบว่า ส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 360 คน คิดเป็น ร้อยละ 90 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรที่วิจัย ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละของผู้ชมภาพยนตร์โฆษณาฯจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ต่ำกว่าปริญญาตรี	40	10
ปริญญาตรี	360	90
รวม	400	100

แสดงผลวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็นหลังการรับรมภาพยนตร์ที่ใช้เทคนิค Slow Motion ด้วยโปรแกรมเสริม Twixtor ในโปรแกรม Adobe After Effect cs6 มาใช้ในภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ โดยแบ่งความเห็นออกเป็น 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็น

คำถาม	$\bar{x}$	**S.D**	**แปรผล**
1.จากที่ท่านได้ชมภาพยนตร์โฆษณารณรงค์เรื่อง RUN FAT BOY ท่านเข้าใจสิ่งที่ภาพยนตร์โฆษณาเรื่องนี้ต้อง การสื่อถึงท่านมากน้อยเพียงใด	4.2	0.615587	มาก
2.จากที่ท่านได้ชมภาพยนตร์โฆษณารณรงค์เรื่อง RUN FAT BOY สามารถสร้างความเข้าใจถึงปัญหาของโรคอ้วนได้ มากน้อยเพียงใด	4.35	0.67082	มาก
3.จากที่ท่านได้ชมภาพยนตร์โฆษณารณรงค์เรื่อง RUN FAT BOY ท่านคิดว่า กรรม ซึ่งเป็นตัวแทนของโรคแทรกซ้อนที่เกิดจากความอ้วน สร้างความรู้สึกถึงอันตรายของโรคอ้วนแก่ท่าน มากน้อยเพียงใด	3.75	0.55012	มาก

ตารางที่ 4 แสดงผลวิเคราะห์เกี่ยวกับความคิดเห็น (ต่อ)

คำถาม	$\bar{x}$	S.D	แปรผล
4.จากที่ท่านได้ชมภาพยนตร์โฆษณารณรงค์เรื่อง RUN FAT BOY ท่านคิดว่าการออกกำลังกายมีความสำคัญกับท่านมากน้อยเพียงใด	3.65	0.74516	มาก
5.จากที่ท่านได้ชมภาพยนตร์โฆษณารณรงค์เรื่อง RUN FAT BOY สามารถสร้างแรงกระตุ้นให้ท่านคิดออกกำลังกาย มากน้อยเพียงใด	3.8	0.695852	มาก
6.โรคหัวใจ เบาหวาน ความดัน คือ กรรม ซึ่งเป็นตัวแทนของโรคแทรกซ้อนที่เกิดจากโรคอ้วน สามารถสื่อถึงจุดประสงค์ของโฆษณารณรงค์ เรื่อง RUN FAT BOY มากน้อยเพียงใด	4	0.794719	มาก
7.มุมภาพที่ใช้ในภาพยนตร์มีความเหมาะสมกับโฆษณารณรงค์เรื่องนี้มากน้อยเพียงใด	3.9	0.640723	มาก
8.เสียงประกอบในภาพยนตร์ เรื่องนี้มีความสอดคล้องกับบทบาทของตัวละครในภาพยนตร์ มากน้อยเพียงใด	4.25	0.812728	มาก
9.จากการใช้เทคนิค Slow Motion ฉากที่ เด็กอ้วน โดน กรรม คือ เบาหวาน ใช้ขวดฟาดหัวเด็กอ้วน เทคนิค Slow Motion สามารถทำให้ท่านเห็นรายละเอียดของภาพ มากน้อยเพียงใด	4.25	0.71635	มาก
10.จากการใช้เทคนิค Slow Motion ฉากที่เด็กอ้วนโดน กรรม คือ โรคหัวใจ กระโดดต่อยหน้าเด็กอ้วนเทคนิค Slow Motion สามารถสร้างความน่าตื่นตาตื่นใจให้ท่านผู้ชม มากน้อยเพียงใด	4.2	0.695852	มาก

สรุปผลการวิจัย

จากการรับชมโฆษณารณรงค์เรื่องนี้สามารถสร้างความเข้าใจถึงปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโรคอ้วนได้เป็นอย่างดี โดยการใช้ตัวละครแทนโรคต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความอันตรายของผลกระทบที่เกิดจากโรคอ้วน ทำให้เกิดแรงกระตุ้นทางความคิดในการออกกำลังมากยิ่งขึ้นและเสียงประกอบในภาพยนตร์สร้างความเร้าใจให้ภาพการับชมอย่างน่าพอใจ และเทคนิค Slow Motion ในฉากต่าง ๆ ของภาพยนตร์ทำให้เห็นรายละเอียดของภาพและวัตถุได้ดีและสร้างความตื่นตาตื่นใจอย่างเหมาะสมน่าติดตาม

อภิปรายผลทางวิจัย

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปรายดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษามีความเห็นทางเดียวกันว่า สื่อภาพยนตร์นี้สามารถสร่างความเข้าใจถึงปัญหาแบะอันตรายของผลกระทบจากโรคแทรกซ้อนของโรคอ้วนได้ดีและสามารถทำให้เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมทางความคิดให้เห็นความสำคัญของการออกกำลังกายได้อย่างเหมาะสมโดยมีค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามถึง 4.35 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาก 2) การใช้เทคนิค Slow Motion ด้วยโปรแกรมเสริม Twixtor ในภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ได้อย่างเหมาะสมเพราะทำให้เห็นรายละเอียดของภาพ Slow Motion ตามบทบาทหน้าที่ของการใช้เทคนิค Slow Motion ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีค่าเฉลี่ยจากแบบสอบถามถึง 4.25 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มาก

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยระลึกในพระคุณ และขอขอบพระคุณผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนเอื้ออำนวยให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ประกอบด้วย พ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานการวิจัยครั้งนี้จะมีส่วนทำให้ผู้ที่สนใจ หรือผู้ศึกษาด้านภาพยนตร์โฆษณา และการทำเทคนิคพิเศษทางภาพยนตร์มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และนำผลการวิจัยไปพัฒนาและต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา บุญชัย. (2533). **เทคนิคพิเศษการผลิตภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ของสมาคมธุรกิจแห่งประเทศไทย.

คธา สุทัศ ณ อยุธยา. (2522). **การคิดค้นและการผลิตภาพยนตร์โฆษณา**. เอกสารประกอบหลักสูตรครีเอทีฟ.

จรุงศักดิ์ วงศ์หลือง. (2527). **การถ่ายภาพยนตร์โฆษณา**. สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต. สาขาวิชาภาพยนตร์และถ่ายภาพ

ซีนสุดท้าย. (2538). **เทคนิคเบื้องหลังหนังดัง**. กรุงเทพฯ: เอช.เอน.การพิมพ์.

ปิยกุล เลาวัณย์ศิสิ. (2523). **กล้องภาพยนตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยกุล เลาวัณย์ศิสิ. (2529). **ความรู้ทั่วไปทางภาพยนตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรสิทธิ์ พัฒนานุรักษ์. (2532). **การผลิตภาพยนตร์เบื้องสูง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. และสื่อมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุทัศน์ บุรีภักดี. (2530). **เอกสารการสอนชุดสร้างสรรค์ และการผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น หน่วยที่ 6**. กรุงเทพฯ: สารมวลชน.

สุธีร์ รัตนาคินทร์. (2521). **เขาทำหนังโฆษณากันอย่างไร. นิเทศสาร**. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภาพรรณ สายยศ. (2549). **การวิเคราะห์เชิงสัญญะของภาพยนตร์โฆษณาเครื่องดื่ม. แอลกอฮอล์ประเภทเบียร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

คำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย
THE ERRORS IN TONE OF THAI WORDS

ธิดารัตน์ พรมส้มซ่า* วรรณิศา ชาญประโคน และ สุชาดา เจียพงษ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail suchada.3009@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง คำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย ผลการวิจัยพบคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทยจำนวน 134 คำ ทั้งนี้พบลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดเป็นคำที่ใช้วรรณยุกต์โทผิดมากที่สุด จำนวน 42 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.34 รองลงมาได้แก่ วรรณยุกต์ตรี 29 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.64 วรรณยุกต์เอก 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 วรรณยุกต์สามัญ 19 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.17 และใช้ผิดน้อยที่สุดคือวรรณยุกต์จัตวา 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.68 นอกจากนี้ยังพบลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดจะเป็นคำที่ใช้พยัญชนะต้นอักษรกลางใช้ผิดมากที่สุด จำนวน 62 คำ คิดเป็นร้อยละ 46.62 พยัญชนะต้นอักษรต่ำคู่ จำนวน 31คำ คิดเป็นร้อยละ 23.13 พยัญชนะต้นอักษรต่ำเดี่ยว จำนวน 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 ส่วนคำที่พยัญชนะต้นอักษรอักษรสูง พบใช้ผิดน้อยที่สุดจำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.11

คำสำคัญ : คำที่มักเขียนผิด วรรณยุกต์ การสะกดคำ

Abstract

This research aimed to survey and to analyze Thai words being mistake in tones and their characters. The findings revealed that there were 134 words using mistake tones. 42 words misused falling tone (31.34%). 29 words misused high tones (21.64%). 27 words misused down tones (20.14%). 19 words misused flat tones (14.17%) and 17 words misused rising tones (12.68%) The word characteristics found to be misused were initiate middle tone consonant found 62 word (46.62%), initiate low tone consonant double found 31 words (23.13%), initiate low tone consonant single found 27 words (20.14%), and initiate high tone consonant found only 14 words (10.11)

Keywords : miswritten words tone word spelling

บทนำ

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และความภาคภูมิใจของคนไทย คนไทยควรอนุรักษ์ด้วยการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เป็นที่สังเกตว่าคนไทยปัจจุบันนี้มักใช้คำในภาษาไทยผิด โดยเฉพาะการเขียนรูปวรรณยุกต์ผิดไปจากหลักการสะกดคำ ดังที่ บุปผา บุญทิพย์ (2543 : 18) กล่าวถึงการเรียนการสอนสะกดคำในเรื่องความรู้ทั่วไปทางภาษาไทยตอน 2 การใช้ภาษาไทยว่า “การเขียนสะกดคำถือว่าเป็นการสื่อสารด้วยการเขียน ถ้าเขียนสะกดคำผิดพลาด การสื่อสารจะไม่ชัดเจน ผู้รับสารจะไม่เข้าใจ หรือทำให้เข้าใจผิด การเขียนคำให้ถูกต้องตามอักขรวิธีจึงต้องฝึกฝนและระมัดระวังอย่าละเลยเพื่อไม่ทำให้การสื่อสารผิดพลาด” ส่วน นิตยา กาญจนะวรรณ (2552 : 20) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนสะกดคำในเรื่องลักษณะและการใช้ภาษาไทยว่า การเขียนสะกดคำเป็นเรื่องสำคัญในการสื่อภาษาเขียน ถ้าเขียนผิดย่อมทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป การเขียนสะกดคำคือศิลปะหรือเทคนิคในการสร้างคำโดยใช้อักษรตามแบบที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้ อรพรรณ ภิญโญภาพ (2529 : 14) ได้อธิบายว่า การเขียนสะกดคำ เป็นการฝึกทักษะการเขียนให้ถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานแก่ผู้เรียน และจะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจขบวนการประสมคำ รู้หลักเกณฑ์ที่จะเรียบเรียงลำดับตัวอักษรในคำหนึ่ง ๆ ให้ได้ความหมายที่ต้องการ เพื่อจะนำประโยชน์ไปใช้ในการสื่อสาร จากความหมายของการเขียนสะกดคำที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การเขียนสะกดคำ หมายถึง การเขียนโดยเรียงลำดับพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวสะกดเป็นคำได้อย่างถูกหลักเกณฑ์และถูกต้องตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน เพื่อให้สามารถสื่อความหมายได้ถูกต้อง นวพรรณ พันธุรัตน์ (2556)

ได้กล่าวถึง ความผิดพลาดในการผันวรรณยุกต์ที่พบมากในปัจจุบันคือ ออกเสียงวรรณยุกต์ผิด และเขียนรูปวรรณยุกต์ผิด คำในภาษาไทยนั้นอาจจะมีรูปและเสียงวรรณยุกต์ตรงกันหรือไม่ตรงกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับพยัญชนะต้นว่าเป็นอักษรสูง อักษรกลาง หรืออักษรต่ำ และเป็น คำเป็นหรือคำตาย ผู้ใช้ให้ความสำคัญและศึกษาหลักการผันเสียงวรรณยุกต์ให้เข้าใจ

การสื่อสารเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วมาก ทั้งการสื่อสารทางการอ่าน การเขียน การดูหรือการฟัง ดังนั้น ถ้าเรารู้หลักภาษารู้การผันวรรณยุกต์ เราจะสามารถอ่าน เขียน ดูหรือฟังและนำไปเผยแพร่ได้อย่างถูกต้องถือเป็นการอนุรักษ์ภาษาไทยเราอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงวิจัยเรื่อง คำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคำที่มักเขียนวรรณยุกต์ผิดและเพื่อวิเคราะห์ลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย ทั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักการเขียนสะกดคำในภาษาไทย

1.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนสะกดคำ และคำที่มักเขียนผิด

1.3 สำรวจคำที่เขียนวรรณยุกต์ผิดจากเอกสารหนังสือที่รวบรวมคำที่มักเขียนผิด และป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์บริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. ขั้นเก็บข้อมูล

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากหนังสือรวบรวมคำที่มักเขียนผิดจำนวน 5 เล่ม และการเก็บข้อมูลภาคสนามจากป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้คัดเลือกเฉพาะคำที่เขียนวรรณยุกต์ผิดเท่านั้น และหากพบคำที่เขียนวรรณยุกต์ผิดซ้ำกันผู้วิจัยจะตัดคำซ้ำออก แต่จะบันทึกลักษณะการเขียนผิดที่แตกต่างกันไว้

2.1.1 คัดเลือกเฉพาะคำที่เขียนวรรณยุกต์ผิดจาก หนังสือรวบรวมคำที่มักเขียนผิด จำนวน 5 เล่ม ได้แก่

ก) ภาษาไทยที่มักใช้ผิด ของ วิเชียร เกษประทุม (2557)

ข) ศัพท์ไทยที่มักเขียนผิด ของ เอกรัตน์ อุดมพร (2553)

ค) ภาษาไทยคำง่ายที่มักใช้ผิด ของ วิทยา งามวิเศษ (2556)

ง) อ่านอย่างไรและเขียนอย่างไร ของ ราชบัณฑิตยสถาน (2557)

จ) คำทับศัพท์และคำไทยที่มักเขียนผิด ของ นายิกา นวลพญา (2551)

2.1.2 เก็บข้อมูลคำเขียนวรรณยุกต์ผิดภาคสนาม โดยสำรวจป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์บริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พร้อมสำเนาด้วยการถ่ายภาพป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์

2.2 นำคำเขียนวรรณยุกต์ผิดที่รวบรวมได้มาจัดเรียงตามลำดับตามตัวอักษร ก-ฮ ในรูปแบบของตาราง

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำรายการคำที่มักเขียนผิดจากการรวบรวมในรูปแบบของตาราง มาวิเคราะห์ลักษณะคำเขียนวรรณยุกต์ผิดตามหลักการเขียนคำไทยจากหนังสือของ สุชาดา เจียพงษ์ (2558 : 52-54)

3.2 สรุปผลการวิเคราะห์คำที่มักเขียนวรรณยุกต์ผิดในรูปแบบตาราง และคิดเป็นค่าร้อยละ

4. ขั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

4.1 สรุปผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตาราง

4.2 เขียนนำเสนอเป็นรูปเล่มรายงานการวิจัย จำนวน 5 บท ได้แก่ บทที่1 บทนำบทที่2 ทบทวนวรรณกรรม บทที่3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่4 คำที่มักเขียนวรรณยุกต์ผิดบทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

คำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย พบจำนวนคำที่เขียนผิดจำนวนทั้งหมด 134 คำ แบ่งได้เป็นคำที่เขียนวรรณยุกต์สามัญ วรรณยุกต์เอก วรรณยุกต์โท วรรณยุกต์ตรี และวรรณยุกต์จัตวา ดังตัวอย่างคำที่ใช้ผิด

วรรณยุกต์สามัญ	ใช้วรรณยุกต์สามัญผิด	คะ	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์เอกค่ะ
	ใช้วรรณยุกต์สามัญผิด	แกป	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์ตรี แก๊ป
วรรณยุกต์เอก	ใช้วรรณยุกต์เอกผิด	แซ่บ	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์สามัญ แซบ
	ใช้วรรณยุกต์เอกผิด	ไขว่เขว	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์โท ไขว้เขว
วรรณยุกต์โท	ใช้วรรณยุกต์โทผิด	ก้อบปี้	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์ตรี ก๊อบปี้
	ใช้วรรณยุกต์โทผิด	โควต้า	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์สามัญ โควตา
วรรณยุกต์ตรี	ใช้วรรณยุกต์ตรีผิด	เชิ๊ต	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์โท เชิ้ต
	ใช้วรรณยุกต์ตรีผิด	แอ๊ปเปิ้ล	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์สามัญ แอปเปิ้ล
วรรณยุกต์จัตวา	ใช้วรรณยุกต์จัตวาผิด	เกี๋ยว	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์ตรี เกี๊ยว
	ใช้วรรณยุกต์จัตวาผิด	ก๋วยจั๊บ	คำที่ถูกต้องเป็นวรรณยุกต์สามัญ กวยจั๊บ

จากสรุปผลการรวบรวมคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดสามารถสรุปจำนวนแสดงเป็นตารางและค่าร้อยละได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนคำที่มักเขียนวรรณยุกต์ผิด

คำที่เขียนวรรณยุกต์ผิด	จำนวน (คำ)	ร้อยละ
วรรณยุกต์สามัญ	19	14.17
วรรณยุกต์เอก	27	20.14
วรรณยุกต์โท	42	31.34
วรรณยุกต์ตรี	29	21.64
วรรณยุกต์จัตวา	17	12.68
รวม	134	100

จากตารางแสดงให้เห็นว่าคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิด จำนวน 134 คำ เป็นคำที่ใช้วรรณยุกต์โทผิดมากที่สุด คือจำนวน 42 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.34 รองลงมาคือวรรณยุกต์ตรี 29 คำคิดเป็นร้อยละ 21.64 วรรณยุกต์เอก 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 วรรณยุกต์สามัญ 19 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.17 ตามลำดับ และวรรณยุกต์จัตวาเขียนผิดน้อยที่สุดจำนวน 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.68

การวิเคราะห์ลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย

การวิเคราะห์ลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย โดยใช้เกณฑ์หลักการสะกดคำพิจารณาจากการใช้อักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำเดี่ยว อักษรต่ำคู่ และคำเป็นคำตายในภาษาไทย ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการผันวรรณยุกต์ในภาษาไทย จากผลการศึกษาคำที่มักเขียนวรรณยุกต์ผิดจำนวน 134 คำ ตัวอย่างการวิเคราะห์

13.“แก๊ป” ความหมาย น. ชื่อหมวกที่ไม่มีปีก และมีกระบังหน้า
“แก๊ป” เป็นคำที่ใช้อักษรกลาง คำตาย รูปวรรณยุกต์ตรี เสียงตรี
มักเขียนผิดเป็น “แกป” เขียนรูปวรรณยุกต์ผิดเป็นรูปสามัญ

131.“แอปเปิ้ล”ความหมาย ผลไม้ชนิดหนึ่งมีสีเขียวหรือสีแดงกินได้
“แอป”เป็นคำที่ใช้อักษรกลาง คำตาย รูปวรรณยุกต์สามัญ เสียงตรี
มักเขียนผิดเป็น“แอ๊ป” เขียนรูปวรรณยุกต์ผิดเป็นรูปตรี

134.“อัดก๊อบปี้” ความหมาย ก. บีบอัดให้แน่น
“ก๊อบ” เป็นคำที่ใช้อักษรกลาง คำตาย รูปวรรณยุกต์ตรี เสียงตรี
มักเขียนผิดเป็น “ก้อบ” เขียนรูปวรรณยุกต์ผิดเป็นโท

จากตัวอย่างการวิเคราะห์ลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย สามารถวิเคราะห์ลักษณะคำที่มักเขียนวรรณยุกต์ผิด เป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย

อักษรที่มักเขียนผิด	คำเป็น (คำ)	คำตาย (คำ)	รวม	ร้อยละ
อักษรสูง	14	0	14	10.11
อักษรกลาง	46	16	62	46.62
อักษรต่ำเดี่ยว	26	1	27	20.14
อักษรต่ำคู่	25	6	31	23.13
รวม	111	23	134	100

จากตารางแสดงให้เห็นว่าคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดมีลักษณะเป็นคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรกลางมากที่สุด คือ จำนวน 62 คำ คิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมาเป็นคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรต่ำคู่ จำนวน 31 คำ คิดเป็นร้อยละ 23.13 รองลงมาเป็นคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรต่ำเดี่ยว จำนวน 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 ส่วนคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรสูง ใช้วรรณยุกต์ผิดน้อยที่สุด จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.11 นอกจากนี้ยังพบว่าคำที่มักใช้วรรณยุกต์ผิดมักเป็นคำเป็นมากที่สุด จากจำนวน 134 คำ พบคำเป็นที่ใช้วรรณยุกต์ผิดจำนวน 111 คำ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง คำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทย พบคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิด จำนวน 134 คำ เป็นคำที่ใช้วรรณยุกต์โทผิดมากที่สุด คือจำนวน 42 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.34 รองลงมาคือวรรณยุกต์ตรี 29 คำคิดเป็นร้อยละ 21.64 วรรณยุกต์เอก 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 วรรณยุกต์สามัญ 19 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.17 ตามลำดับ และวรรณยุกต์จัตวาเขียนผิดน้อยที่สุดจำนวน 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.68 ส่วนลักษณะเป็นคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรกลางมากที่สุด คือ จำนวน 62 คำ คิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมาเป็นคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรต่ำคู่ จำนวน 31 คำ คิดเป็นร้อยละ 23.13 รองลงมาเป็นคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรต่ำเดี่ยว จำนวน 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 ส่วนคำที่เขียนด้วยพยัญชนะต้นอักษรสูง ใช้วรรณยุกต์ผิดน้อยที่สุด จำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.11 นอกจากนี้ยังพบว่าคำที่มักใช้วรรณยุกต์ผิดมักเป็นคำเป็นมากที่สุด จากจำนวน 134 คำ พบคำเป็นที่ใช้วรรณยุกต์ผิดจำนวน 111 คำ นั้น

หากพิจารณาจากหลักการผันวรรณยุกต์ในภาษาไทย อุปกิตศิลปสาร (2546) และสุชาดา เจียพงษ์ (2558) สามารถอภิปรายได้ว่า จากผลการศึกษาคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดมากที่สุดเป็นคำที่ใช้วรรณยุกต์โท ทั้งนี้การใช้วรรณยุกต์โทในภาษาไทยนั้น หากพยัญชนะต้นเป็นอักษรกลางและสูง คำเป็นและคำตาย รูปและเสียงตรงกัน ส่วนพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำ ผันได้เพียง 3 เสียงได้แก่ เสียงสามัญ โท และจัตวา เมื่อเป็นคำเป็นและคำตายจะผันด้วยรูปเอก เสียงโท และรูปโทเสียงจัตวา ซึ่งเสียงและรูปไม่ตรงกัน ผู้ใช้จึงเกิดความสับสนใช้วรรณยุกต์ผิดได้

นอกจากนี้คำที่เขียนวรรณยุกต์ผิดในภาษาไทยมักเป็นอักษรกลาง คำเป็น เนื่องจากมักเป็นคำยืมมาจากภาษาต่างประเทศที่ไทยยืมเข้ามาใช้ในภาษาไทย เมื่อยืมมาใช้ตามหลักการยืมคำจึงถอดเสียงให้ใกล้เคียงกับคำภาษาต่างประเทศที่ยืมมา เช่น ก๋วยเตี๋ยว กวยจั๊บ ในภาษาจีนออกเสียงต่างกัน คนไทยที่ไม่ทราบเรื่องหลักการเขียนคำยืมภาษาต่างประเทศและนิยมออกเสียงเหมือนกัน เมื่อออกเสียงเป็นประจำจึงทำให้เขียนวรรณยุกต์ผิดไปด้วย นอกจากนี้คำ บางคำในภาษาไทยโดยเฉพาะคำยืมภาษาต่างประเทศ ตามหลักการยืมคำภาษาต่างประเทศ บางคำรูปสามัญแต่นิยมออก

เสียงตรี เช่น แอปเปิ้ล หรือบางคำไม่เขียนรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น โควตา หรือบางคำเขียนรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น แก๊ป คนไทยที่ไม่ทราบหลักการยืมคำในภาษาต่างประเทศจึงเกิดความสับสนทำให้เขียนวรรณยุกต์ผิดได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดในภาษาไทยจำนวน 134 คำ ทั้งนี้พบลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดเป็นคำที่ใช้วรรณยุกต์โทผิดมากที่สุด จำนวน 42 คำ คิดเป็นร้อยละ 31.34 รองลงมาได้แก่ วรรณยุกต์ตรี 29 คำ คิดเป็นร้อยละ 21.64 วรรณยุกต์เอก 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 วรรณยุกต์สามัญ 19 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.17 และใช้ผิดน้อยที่สุดคือวรรณยุกต์จัตวา 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 12.68 นอกจากนี้ยังพบลักษณะคำที่ใช้วรรณยุกต์ผิดจะเป็นคำที่ใช้พยัญชนะต้นอักษรกลางใช้ผิดมากที่สุด จำนวน 62 คำ คิดเป็นร้อยละ 46.62 พยัญชนะต้นอักษรต่ำคู่ จำนวน 31คำ คิดเป็นร้อยละ 23.13 พยัญชนะต้นอักษรต่ำเดี่ยว จำนวน 27 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.14 ส่วนคำที่พยัญชนะต้นอักษรอักษรสูง พบใช้ผิดน้อยที่สุดจำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.11

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ฝึกวิจัยในเวลาเพียง 1 ภาคการศึกษา ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.สุชาดา เจียพงษ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ารับตรวจสอบและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆคอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีแก่ผู้ศึกษาตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานการทำวิจัย ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและความกรุณาของท่านอาจารย์จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ประโยชน์อันใดที่จะพึงได้รับจากการศึกษาค้นคว้าจากวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่พระคุณบิดา-มารดา อันเป็นที่รักและเคารพสูงสุดในชีวิตที่ได้มอบความรัก ความเมตตา ความห่วงใย ให้ความสนับสนุนและกำลังใจอย่างดียิ่งด้วยดีเสมอมา และขอน้อมบูชาบุรพาจารย์ทุกท่านด้วยประโยชน์

เอกสารอ้างอิง

นวพรรณ พันธุรัตน์. (2556). **การผันวรรณยุกต์.** กรุงเทพฯ : โรงเรียนวัดหัวลำโพง.

นิตยา กาญจนะวรรณ. (2552). **ปัญหาการใช้ภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นายิกา นวลพญา. (2551). **คำทับศัพท์และคำไทยที่มักเขียนผิด**. กรุงเทพฯ : ไพลินบุ๊คเน็ต จำกัด (มหาชน).

บุปผา บุญทิพย์. (2543). **TH243 การเขียน.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). **อ่านอย่างไรและเขียนอย่างไร**. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554.** กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด มหาชน

วิทยา งามวิเศษ. (2556). **ภาษาไทยคำง่ายที่มักใช้ผิด.** กรุงเทพฯ : ภูมิปัญญา.

วิเชียร เกษประทุม. (2557). **ภาษาไทยที่มักใช้ผิด.** กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

สนม ครุฑเมือง (2536). **การสอนทักษะการใช้ภาษาไทยการฟัง การพูดการอ่าน การเขียน.** วิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุชาดา เจียพงษ์. (2558). **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย.** สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

อรพรรณ ภิญโญภาพ. (2529). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำยากแบบทักษะสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนแหล่งเสื่อมโทรมคลองเตย.** กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2546). **หลักภาษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

เอกรัตน์ อุดมพร. (2553). **ศัพท์ไทยที่มักเขียนผิด.** กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

วาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น”ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์
DISCOURSE OF LITERARY SHORT STORY ENTITLED “PAN-DIN-UEN” BY KANOKPONG SONGSOMPHAN

ชัญญานุช ขุนนา* รัตนา อยู่มา และ รัตนาวดี ปาแปง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : filmmiie1429@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่ น” กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เรื่องวาทกรรมของมิเชลฟูโกต์มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งศึกษาเรื่องสั้นในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน ๘ เรื่อง ได้แก่ ถนนโคลลีเซียม บ้านเกิด แมวแห่งบูเก๊ะกรือซอ แพะในกุโบร์ ผีอยู่ในบ้าน บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น แม่มดแห่งหุบเขา และน้ำตก ผลการศึกษาพบว่า วาทกรรมในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ มีทั้งหมด ๕ ประเภท คือ วาทกรรมการพัฒนา ได้แก่ มีสิ่งก่อสร้าง มีร้านค้าทุนนิยม การคมนาคมที่ดี วาทกรรมอำนาจนิยม ได้แก่ เจ้าหน้าของรัฐกระทำต่อประชาชน และอำนาจของผู้ใหญ่ที่กระทำต่อเด็ก วาทกรรทความรุนแรง ได้แก่ ความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกาย ความรุนแรงที่กระทำโดยการใช้วาจา และความรุนแรงที่กระทำต่อจิตใจ วาทกรรมปิตาธิปไตย ได้แก่ บุคคลในครอบครัวซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ และเจ้าของธุรกิจ เจ้าหนี้ หัวหน้า ซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ วาทกรรมความเชื่อเหนือธรรมชาติ ได้แก่ คนทรงเจ้า ผี ปีศาจเจ้าที่ วิญญาณ และภูมิปัญญาชาวบ้านการสร้าง วาทกรรมดังกล่าวของนักเขียนทำให้เห็นวาทกรรมต่างๆ ที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะพื้นถิ่นภาคใต้ซึ่งพบวาทกรรมความรุนแรงมากที่สุด รองลงมา คือ วาทกรรมอำนาจนิยม และน้อยที่สุด คือ วาทกรรมปิตาธิปไตย วาทกรรมเหล่านี้ช่วยตอกย้ำและสะท้อนให้เห็นปัญหาต่างๆ ในสังคมภาคใต้ผ่านมุมมองของคนในนั่นเอง

คำสำคัญ : วาทกรรม แผ่นดินอื่น กนกพงศ์ สงสมพันธุ์

Abstract

This research aims to study the discourse presented entitled “Pan-din-uen” by Kanokphong Songsomphan. It applied the sociological theory. The discourse of Michel Foucault criticized the concept of education through the story "Pan-din-uen" of Kanokphong Songsomphan. There are 8 stories including Thanon Clolisium, Ban-kerd, Maew Haeng Buke Krueso, Paeh Nai Kuh-bo, Phee Yu Nai Ban, Bang Sing Bang Yang Kerd-kurn, Mae Mod Haeng Hub Kaow and Nam Tok. The result of the study from "Pan-din-uen" by Kanokphong Songsomphan found out that there are 5 types of discourse. Firstly, to discourse the development of proper manner through speeches and actions such as buildings, convenient stores and transportation, second, to discourse the authoritarianism such as how the government officials treat the people and the effects of power of older people to the young. Thirdly, are the violent effects to the physical and emotional of people. Fourth, is the discourse of patriarchy such as the head of family and the decision maker of businesses, companies and creditor. Fifth, is the discourse of supernatural such as ghost, monster, Satan, soul and folk wisdom. The researchers concluded that all the above information written is happening in real life especially the violence in Southern part of Thailand and the researchers ranked it as the first. The second is the discourse of authoritarianism and the least is the patriarchy, This discourse reminds and reflects the social problem in the Southern part of Thailand through the people who live there.

Keywords : discourse pan-din-uen Kanokpong Songsomphan

บทนำ

วาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง ผลิตเอกลักษณ์ และให้ความหมาย กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมรอบตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเรา นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับทางสังคมในวงกว้างจนกลายเป็น “วาทกรรมหลัก” (dominant discourse) หรือที่ฟูโกต์เรียกว่า “episteme” ซึ่งชุดของวาทกรรมในสังคมนั้นมีความแตกต่างและหลากหลาย และไม่เหมือนกันมาอยู่รวมกัน ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่ปิดกั้นมิให้มีเอกลักษณ์และความหมายของบางอย่างเกิดขึ้น (subjugate) หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางสิ่งที่มีอยู่แล้วในสังคมเลือนหายไปพร้อมๆ กันด้วย (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, ๒๕๕๔: ๑๙-๖๒)

สถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบัน เป็นเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้น พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ นราธิวาส ปัตตานี และยะลา และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา เกิดมาจากปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเหตุการณ์ลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิด ก่อการร้าย และจลาจลเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวเป็นปัญหาที่ซับซ้อนมีสาเหตุทั้งจากความขัดแย้งทางเชื้อชาติและศาสนา ภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต รวมทั้ง “แนวนโยบายบูรณาการแห่งชาติ” ของรัฐบาลกลับเพิ่มความขัดแย้งระหว่างคนไทยเชื้อสายมุสลิมกับรัฐไทยมากขึ้น จนส่งผลให้เกิดการชุมนุมประท้วงและการจลาจลขึ้นในพื้นที่อย่างรุนแรงนอกจากนี้ยังเกิดการยุยงจากผู้ไม่หวังดีทั้งภายในและภายนอกประเทศ ให้ชาวมาเลเซียมุสลิมดำเนินการตอบโต้ ในหลากหลายวิธีการ จนนำไปสู่รูปแบบการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนออกจากระบอบการปกครองของประเทศไทย (ans๑๒๓. exteen, ๒๕๖๐ : ระบบออนไลน์) ปัญหาชายแดนใต้ดังกล่าวเป็นความจริงรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยมีความขัดแย้ง ที่หลากหลายนั้นระหว่างรัฐกับประชาชนพื้นถิ่น ศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ฯลฯ ความจริง อำนาจ ความรู้ที่เกิดขึ้นมีกระบวนการขับเคลื่อนในสถานะวาทกรรมหนึ่งที่ทำหน้าที่ปกป้องและสนับสนุนให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นซ้ำๆ เสมือนการตอกย้ำวาทกรรมหลักเช่นกัน

วรรณกรรมเป็นผลงานของมนุษย์ ซึ่งทำหน้าที่เก็บรวบรวมความคิด ความเป็นอยู่และลักษณะสภาพต่างๆ ของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไว้ด้วยกัน วรรณกรรมจึงกลายเป็นหนังสือที่สามารถสะท้อนสภาพสังคมได้ สังคมของผู้แต่งหนังสือมีธรรมชาติเช่นไรวรรณกรรมก็มีธรรมชาติเช่นนั้น สังคมนั้นเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการไปตามเหตุการณ์อย่างไรวรรณกรรมก็กล่าวถึงเหตุการณ์อย่างนั้น เช่น เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ มีผลทำให้มนุษย์ในแต่ละสังคมประพฤติ ปฏิบัติตนต่างกัน หรือบางครั้งก็ออกมาในรูปเดียวกัน บางครั้งก็ขัดแย้งกัน บางครั้งก็กลมกลืนกัน ผู้แต่งหนังสือที่ช่างสังเกตก็จะเลือกหาเหตุการณ์เรื่องราวจากความเป็นไปในสังคมมาผูกเป็นเรื่องขึ้น โดยตั้งจุดประสงค์ไว้ต่างกันบางคนผูกเรื่องขึ้นเพื่อรายงานเหตุการณ์แต่เพียงอย่างเดียว บางคนก็ชี้ให้เห็นลักษณะที่ขัดแย้งต่างๆเพื่อเตือนสติคนในสังคม (สิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ, ๒๕๖๐, ระบบออนไลน์) จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของนักเขียน จึงทำหน้าที่ถ่ายทอด ความรู้ ความคิด และอุดมการณ์ต่างๆ ลงไปในผลงาน ฉะนั้นวรรณกรรมจึงเปรียบเสมือนวาทกรรมหรืออุดมการณ์หนึ่งของนักเขียนที่นำเสนอชี้นำโน้มน้าวให้ผู้อ่านคล้อยตามได้เช่นกัน

รวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เป็นวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์หรือรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ มีความโดดเด่นด้านคุณค่าทางวรรณศิลป์ มีการนำเสนอประเด็นปัญหาชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่หลากหลาย ทั้งธรรมชาตินิยม สะท้อนความคิด ไปสู่ประเด็นปัญหาใหญ่พร้อมทั้งให้รายละเอียดภาพของชีวิตของตัวละครและฉากที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นท้องถิ่นภาคใต้อย่างชัดเจน เข้มข้น จริงจังและมีชีวิตชีวา โดยรายละเอียดส่วนหนึ่งที่เขานำมาเขียนเรื่อสั้นคือภาพของสังคมหลายๆ ภาพ ซึ่งเต็มไปด้วยรายละเอียดที่นำเข้ามาเชื่อมต่อกัน ทำให้เกิดสีสันของท้องถิ่น ทำให้ผู้อ่านสนใจอยากติดตามและนำไปสู่จุดหมายที่เป็นเอกภาพโดยจะสอดแทรกปัญหาและแง่มุมชีวิต รวมไปถึงการเผชิญหน้ากันระหว่างพัฒนาการของเมืองกับคุณค่าด้านมนุษยธรรม ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เพื่อให้เห็นว่านักเขียนมีการถ่ายทอดอุดมการณ์หรือวาทกรรมแบบไหน แง่มุมใดลงในวรรณกรรมบ้าง ตลอดจนทำให้รู้ปัญหาแท้จริงของสังคม ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านมุมมองของคนในอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น”ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลจากหนังสือและเอกสารซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

๑. สำรวจและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น”ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์

๒. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวาทกรรม

๓. วิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่ตั้งไว้

๔. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

วาทกรรมต่างๆ ที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน ๘ เรื่อง พบวาทกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. วาทกรรมการพัฒนา

วาทกรรมการพัฒนา คือความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วๆ ไปเช่นการพัฒนาชุมชน พัฒนาประเทศคือการทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีขึ้นเจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ (นิพัฒน์ชัยวรมุขกุล, ๒๕๖๐ : ระบบออนไลน์)

๑.๑ มีสิ่งก่อสร้างหมายถึง เป็นสิ่งที่สร้างโดยมนุษย์ หรือสถาปัตยกรรมต่างๆ รวมถึงอาคาร ที่พักอาศัยและรวมถึงสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการประกอบกิจกรรมอื่นๆ เช่น เมื่อก่อนบ้านเป็นพื้นไม้แต่สร้างบ้านพื้นปูนใหม่ มีบ้านเกิดขึ้นติดกันมากมายซึ่งเมื่อก่อนจะห่างกันมาก (สารานุกรมเสรี, ๒๕๖๐ : ระบบออนไลน์)

> สิบห้าปีให้หลัง เมื่อได้มาเยือนถนนโคลีเซียมอีกครั้งบัดนี้มันกลายเป็นถนนโอเชียนตามชื่อศูนย์การค้า... ถนนซึ่งยาวเพียงสี่ร้อยเมตรสายนี้กลับมีอำนาจดึงดูดเด็กๆ และผู้ใหญ่ให้มุ่งมาสู่วิถีชีวิตอันสำราญหยาบช้ายิ่งกว่าเวทมนต์ของแม่เฒ่าเราะบูร์เป็นร้อยๆ เท่า ศูนย์การค้า, ดิสโกเธค, ผับ และสถานเริงรมย์ต่างๆ ในรูปแบบทันสมัย สิ่งเหล่านี้กำลังดึงดูดผู้คนมาจากทั่วสารทิศ... เป็นสถานที่สุดยอดปรารถนาในความรู้สึกของเด็กๆ ทุกพวกทุกเหล่า...
>
> (ถนนโคลีเซียม: ๔๗-๔๘)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคือมีสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นที่ถนนโคลีเซียม ซึ่งตอนนี้มีศูนย์การค้า ดิสโกเธค ผับ และสถานเริงรมย์ต่างๆ จึงทำให้ผู้คนทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่เกิดความหลงใหลของถนนโอเชียนแห่งนี้ และเป็นที่แตกต่างว่าอำนาจเวทมนต์ของแม่เฒ่าเราะบูร์ได้ถูกลืมเลือนไปหมดแล้ว

๑.๒ มีร้านค้าทุนนิยมหมายถึง มีร้านค้าเกิดขึ้นใหม่ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้า มีสถานบันเทิงใหม่ๆ เกิดขึ้น ผับ บาร์ ร้านอาหาร

> เมื่อฟากถนนฝั่งตรงข้ามชุมชนมุสลิมรื้อทุบตึกแถวเพื่อแปรเป็นศูนย์การค้า ตึกสี่ชั้นรูปทรงแปลกตาทว่าดูโอ่อ่าใน อาณาเขตกว้างขวาง ถูกกำหนดโครงสร้างเป็น ผนังกระจกใสทั้งสามด้าน เหนี่ยวนำสายตาทุกคู่จากภายนอก ในวัน เวลาเช่นนี้เอง ที่สายตานักพัฒนาการทางธุรกิจมองว่า โครงสร้างพื้นฐานของสังคมอย่างชุมชนมุสลิมกลายเป็นสิ่งที่ขัดแย้ง
>
> (แพะในกุโบร์: ๒๙๖)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าวาทกรรมการพัฒนาคือชุมชนมุสลิมได้ถูกรื้อถอนและพัฒนาร้านค้าทุนนิยมเป็นศูนย์การค้าที่มีตึกสี่ชั้น อาณาเขตกว้างขวาง แต่ก็มีนักธุรกิจมองว่าโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนนี้ยังเป็นสิ่งขัดแย้ง ควรจะได้รับการพัฒนาเพิ่มอีก

๑.๓ การคมนาคมที่ดีหมายถึง มีการขนส่งที่ดีขึ้น เช่น มีรถขนส่งสะดวกกว่าเมื่อก่อน มีถนนเข้า-ออกสะดวก มีรอบรถเพิ่มขึ้นจากเมื่อก่อน

> ปรียา ลำคลองสายเก่ายังไหลคดเคี้ยวมาจากเทือกเขาปู่เพียงแต่สายน้ำต่ำลึกลงไป ฉันจำได้... เมื่อก่อนตลิ่งไม่ได้สูงแบบนี้ ลำคลองก็กว้างกว่านี้ ตรงตีนท่ายังมีหาดทรายให้เราขุดเล่นทุกวันเสาร์... ปรียา... ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปร

ไปหมดแล้ว ตลอดสายคลองเหลือเพียงโขดหินลูกรัง สายน้ำเล็กๆ ไหลเซาะอยู่ก้นคลอง บัดนี้พี่ต้องวางกัดในแอ่งน้ำเล็กๆ ซึ่งน้ำท่วมแค่หน้าท้อง ปักไม้รวกแล้วเดินคลี่กัดสบายราวกำลังเดินอยู่บนถนน

(บ้านเกิด : ๕๗)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาคือการคมนาคมซึ่งเมื่อก่อนเป็นลำคลองที่ลึกและมีน้ำไหลผ่านตลอด แต่กาลเวลาทำให้คลองนั้นมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาขึ้นสามารถใช้เส้นทางเดินได้ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านคมนาคมที่ดี

๒. วาทกรรมอำนาจนิยม

วาทกรรมอำนาจนิยม หมายถึง การสร้างวาทกรรมของผู้มีอำนาจที่กระทำต่อบุคคลอื่นๆ ในสังคม แบ่งเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำต่อประชาชนและอำนาจของผู้ที่รับราชการเป็นบุคคลของรัฐบาล/แผ่นดิน แต่กระทำการอันมิชอบต่อประชาชนคนบริสุทธิ์

๒.๑ เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชน หมายถึง การสร้างวาทกรรมของผู้มีอำนาจที่กระทำต่อบุคคลอื่นๆ ในสังคม แบ่งเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนและอำนาจของผู้ใหญ่ที่กระทำต่อเด็ก ผู้บริหารงานเป็นบุคคลของรัฐบาล/แผ่นดิน แต่กระทำการอันมิชอบต่อประชาชนคนบริสุทธิ์ ปรากฏดังนี้

๒.๑.๑ ครู

วันนั้นครูสว่างไปไหนไม่รู้ แม่เลยเข้ามาสอนแทน แม่เรียกพวกเราเอาไก่ออกไปชั่งตามเลขที่ ถึงตาฉัน แม่มองไก่ มอง เข็มตาชั่ง แล้วมองหน้าฉัน— ฉันยิ้ม

“นี่ไก่ของเธอ?...”

“ครับ” ฉันตอบไม่เต็มปาก

แม่ฟาดไม้เรียวขวับเข้าที่ต้นแขนฉัน

“เธออาจโกหกครูได้” แม่พูด แต่อย่าโกหกแม่ของเธอ

(บ้านเกิด : ๕๓-๕๔)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือแม่ซึ่งมีอาชีพเป็นครู ต้องใช้อำนาจของตนที่มีอยู่ลงโทษกับนักเรียนที่กระทำผิด ถึงแม้ว่าจะเป็นลูกของตนเองก็ตาม เพราะแม่ได้สวมบทบาทเป็นคุณครูอยู่ในโรงเรียน ซึ่งถือว่าครูเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สามารถใช้อำนาจกระทำต่อนักเรียนได้

๒.๑.๒ ทหาร

เกิดเจอระเบิดลูกเกลี้ยงลูกหนึ่งซ่อนอยู่หลังฝ้าเพดาน สนิมกัดกร่อนจนน่ากลัวว่าแค่มองนานๆ มันอาจระเบิดขึ้นได้แม่ตกอกตกใจจนหน้าซีด—“ดีเท่าไหร่ที่มันไม่ระเบิดขึ้นมา ทำอะไรโง่ๆ ....” ฉันรู้— ประโยคหลังแม่กล่าวถึงใคร... น้าเอียดเป็นคนมากู้ระเบิด โดยปีนขึ้นไปหยิบยัดกระเป๋ากางเกงหน้าตาเฉย จากนั้นเพียงข้ามวัน น้าเอียดวิ่งหนีเมื่อทหารพรานตั้งด่านตรวจ เอ็ม.๑๖ เป็นสิบกระบอกรัวเข้าใส่แผ่นหลังแก ระเบิดลูกนั้นคงอยู่ในกระเป๋าแก แม่เอามือทาบอกเมื่อได้ยินข่าว

“ดูเถอะ... ชอบทำอะไรโง่ๆ อีกสักกี่คนที่จะต้องตายไป?...”

(บ้านเกิด : ๑๐๑)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือผู้ที่เป็นทหารซึ่งเป็นรั้วของชาติใช้อำนาจของตนในการปกป้องประเทศ โดยการสังหารน้าเอียดที่มีระเบิดไว้ในครอบครองซึ่งน้าเอียดคงคิดร้ายกับคนในแผ่นดินเดียวกัน

๒.๑.๓ เจ้าหน้าที่เทศบาล

พ่อยังจำได้ไหม? ครั้งหลังบ้านของเรายังเป็นบ่อทรายมันกว้างสักแค่ไหนนะพ่อ? พอๆ กับกองขยะมหึมาจากฝีมือ ของเทศบาลทุกวันนี้ใช่ไหม?

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : ๑๕๘)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือเทศบาลควรจะดูแลหรือทำหน้าที่ของตนอย่างดี ไม่ใช่ปล่อยปะละเลยไม่ดูแลความสะอาด ทำให้ขยะเยอะแยะมากมายเช่นนี้

๒.๑.๔ตำรวจ

วันนี้ฉันไปทำงานแล้วนะพ่อ- - ตอนแรกพวกผละงานประท้วงยืนขวางประตูโรงรม ไม่ยอมให้เราเข้า แต่ที่สุดตำรวจก็เคลียร์พื้นที่ เหตุการณ์ออกจะวุ่นวายอยู่สักหน่อย พวกตำรวจโดนขว้างปาจนต้องฉีดน้ำเข้าใส่ แต่ทุกอย่างก็จบลงด้วยดี

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : ๑๖๐)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือตำรวจโดนชาวบ้านที่รวมตัวกันประท้วงที่โรงรมขว้างปาสิ่งของใส่ขณะเข้าปฏิบัติหน้าที่ จึงทำให้ตำรวจต้องทำหน้าที่ของตนเพื่อระงับเหตุการณ์ไว้โดยฉีดน้ำเข้าใส่คนที่ประท้วงจึงสามารถยุติเหตุการณ์ได้

๒.๑.๕ สหภาพแรงงาน

เมื่อสุดแล้วทางโรงรมยังคงยืนกรานจ่ายค่าแรงในอัตราเดิม ทางจังหวัดก็ไม่กล้าบังคับโรงรม พวกประท้วงเลยเดือด พวกสหภาพเปิดศึกกับโรงรม ทั้งแจ้งความให้ดำเนินคดี- ก็ข้อหาไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเรื่องค่าแรงขั้นต่ำนั่นล่ะ รวมไปถึงพวกในจังหวัดฐานละเลยต่อหน้าที่ และที่สำคัญนะพ่อ พวกเขายังขู่ว่าจะมีคนงานจากโรงรมอื่นกว่ายี่สิบโรงร่วมผละงานประท้วงด้วย

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : ๑๙๐)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือสหภาพเปิดศึกกับโรงรมที่ไม่สามารถขึ้นค่าแรงให้คนงานได้ตามกฎหมายแรงงานขั้นต่ำ รวมถึงเปิดศึกกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ละเลยต่อหน้าที่ของตน ซึ่งรัฐละเลยต่อหน้าที่ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน

๒.๑.๖ รัฐบาล

ฟังที่เถ้าแก่พูดแล้ว ฉันว่ารัฐบาลนั่นแหละคือต้นตอสำคัญของปัญหานี้ เถ้าแก่บอกว่ารัฐบาลไม่มีความจริงใจในการแก้ปัญหายาง รัฐบาลไม่เคยคิดแก้ไขอะไรทั้งนั้น แม้แต่เรื่องตลาดส่งออกก็ยังปล่อยให้โรงรมควานหาเอาเอง หนำซ้ำรัฐบาลยังเข้ามาแทรกแซงราคายางเพียงเพื่อคะแนนเสียง จริง ๆ นะพ่อ เถ้าแก่ย้ำว่าที่เขาจำเป็นต้องฝืนข้อกฎหมาย, ที่เกิดปัญหาให้คนงานผละงานประท้วง ก็ด้วยเงื่อนไขตรงนี้แหละ...

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : ๑๙๒)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือเหตุการณ์ประท้วงโรงรมเป็นปัญหา ซึ่งต้นตอของปัญหาก็คือรัฐบาล ที่ไม่แก้ไขอะไรเลย รวมทั้งรัฐบาลยังหาผลประโยชน์ กำไรราคายางด้วย จึงทำให้ชาวบ้านเกิดความเดือดร้อน เกิดการประท้วงทั้งหมดก็เพราะรัฐบาล

๒.๑.๗ นักการเมือง

ตั้งเป็นสิบปีมาแล้วที่ยางเริ่มล้นตลาด แต่แทนที่จะลดพื้นที่ปลูกลง พวก ธกส.กลับยังส่งเสริมให้ปลูกมากขึ้น เถ้าแก่บอกว่าพวกนั้นคิดแต่เรื่องกำไรของธนาคารโดยไม่สนใจว่าอนาคตของชาวสวนยางจะเป็นเช่นไร แล้วไงล่ะพ่อ? ใครต้องรับผิดชอบเรื่องยางล้นตลาด? นักการเมืองน่ะหรือ?....เป็นสิบๆ ปีแล้วเหมือนกันใช่ไหมพ่อ ที่พวกผู้แทนใช้ราคา ยางเป็นเครื่องมือหาเสียง ทุกคนต่างให้สัญญาว่ายางจะต้องกิโลฯละเท่านั้นเท่านี้ แล้วพวกเขาก็ทำได้จริงๆ เสียด้วย! แต่- เถ้าแก่บอกว่าแทนที่รัฐบาลจะเสาะหาตลาดรองรับ กลับแก้ปัญหาด้วยการตั้งตลาดกลางขึ้น แล้วทุ่มงบเป็นพันๆ ล้านลงมาเพื่อมาพยุงราคายาง แน่ล่ะพ่อ... พวกเขาอ้างว่าเพื่อช่วยเหลือชาวสวนยาง แต่เหตุผลจริงๆ ล่ะ?- เถ้าแก่บอกว่า ก็เพื่อบีบให้โรงรมต้องรับซื้อยางแผ่นในราคาของตลาดกลางเท่านั้นเอง

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : ๑๙๓)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือนักการเมืองคนหาเสียงเวลาอยากจะเป็นคนของรัฐกลับใช้คำพูดโน่นนี่ เพื่อหว่านล้อม ชักจูงใจให้คนเชื่อ ว่าจะช่วยทุกๆ อย่าง แต่พอมีอำนาจรัฐอยู่ในมือกลับทำไม่ได้อย่างที่หาเสียงไว้ โดยหาแต่ผลประโยชน์ของตนเองไม่เคยคำนึงว่าประชาชนจะได้รับความเดือดร้อนเลย

๒.๑.๘ ผู้ว่าราชการจังหวัด

เมื่อผู้ว่าฯยกข้อกฎหมายขึ้นมาขู่มากๆ เข้า พวกคนงานในห้องส่งเลยตอบรับว่าพวกเขากูถูกขู่เข็ญเช่นเดียวกับพ่อ แม้แต่ลุงสีที่ดูว่าแข็งก็ยังนั่งคอตก ได้แต่พยักหน้ารับ ถึงตอนนี้ผู้ว่าฯจึงตัดบท- อย่างไรให้เปิดโรงรมก่อน แล้วข้อเรียกร้องเรื่องค่าแรงนั่นค่อยมาพิจารณากันอีกที : เราจะให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

(บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : ๑๙๗)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชนคือผู้ว่าราชการจังหวัดใช้อำนาจของตนที่รู้กฎหมายเอามาขู่ประชาชนที่เข้าร่วมการประท้วง ทำให้ทุกคนไม่สามารถถกเถียงอะไรได้ และต้องยอมรับข้อเสนอของผู้ว่าว่าจะมาพิจารณาช่วยแก้ไขปัญหาอีกครั้ง

๒.๑.๙ ผู้ใหญ่บ้าน

เล็กบอกว่าแม่เฒ่าหมาอาศัยอยู่ตรงนั้นมากกว่ายี่สิบปี แล้วจู่ๆ เมื่อสามสี่เดือนก่อน ผู้ใหญ่บ้านอ้างสิทธิ์เหนือพื้นดินเพื่อให้พวกรับเหมาสร้างทางเข้ามาขุดลูกรัง

(แม่มดแห่งหุบเขา : ๒๗๑)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าอำนาจของรัฐที่กระทำต่อประชาชนคือแม่เฒ่าหมาได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และมีผู้ใหญ่บ้านอ้างสิทธิที่ดิน เพื่อจะให้ผู้รับเหมามาสร้างทาง

๒.๒ อำนาจของผู้ใหญ่ที่กระทำเด็กหมายถึง บุคคลในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือผู้ที่มีคุณวุฒิและชัยวุฒิกระทำต่อผู้ที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิด้อยกว่า

พ่อและแม่

บรรยากาศเช่นนี้ยังฝังอยู่ในความทรงจำของผมตลอดมา ในตอนนั้นผมอายุสิบขวบ เป็นนักเรียนตัวอย่างและเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เราพึ่งย้ายมาอยู่เมืองนี้ได้ไม่ถึงปี ทั้งพ่อและแม่เป็นครูในโรงเรียนประจำจังหวัด ท่านทั้งสองให้อะไรซึ่งเป็นเหตุผลในการห้ามผมไปยุ่งเกี่ยวกับย่านถนนโคลีเซียม ผิดกับยายที่มีแต่นิทานเรื่องผีสิง แต่ผมกลับเชื่อและกลัวเรื่องลี้ลับซึ่งออกจากปากยายมากกว่า

(ถนนโคลีเซียม: ๒๓)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าอำนาจของผู้ใหญ่ที่กระทำต่อเด็กคือพ่อและแม่สามารถใช้อำนาจของตนในการบอกสอนหรือสั่งว่าสถานที่ใดไม่ควรเข้าไปยุ่งหรือคลุกคลี เนื่องจากถนนโคลีเซียมเป็นสถานที่ที่เป็นอันตรายที่ใครๆ ต่างเกรงกลัว
๓.วาทกรรมความรุนแรง

วาทกรรมความรุนแรง หมายถึงความรุนแรงต่อตนเองและบุคคลอื่น ให้ได้รับความเจ็บปวดหรือทำร้ายจิตใจกัน และเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกาย ความรุนแรงที่กระกระทำโดยใช้วาจา และความรุนแรงที่กระทำต่อจิตใจ ดังนี้

๓.๑ ความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกาย คือ การใช้อาวุธ หรือ ใช้ร่างกาย ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด หรือได้รับอันตราย

ว่ากันว่าเส้นทางชีวิตของเขาเดนไปตามเวทมนต์ของแม่เฒ่ามุสลิมโดยไม่รู้ตัว เขาพร้อมและกระตือรือร้นที่จะประกอบอาชญากรรมหนึ่งใดอยู่ตลอดเวลา เมื่อเกิดเหตุฆาตกรรมใดขึ้นจะเห็นเขาโผล่หน้าไปเฝ้าดูอย่างใกล้ชิด แต่เราไม่เคยเห็นว่าเขาเป็นตัวการ มีเพียงรับรู้จากคำคุยโวของเขาเองว่าเขาเคยฆ่าคนมาแล้ว เขาวางตัวเป็นผู้ใหญ่เมื่ออยู่ต่อหน้าพวกเราและพูดถึงแต่เรื่องเลวร้ายที่เคยประกอบ เขาจะมีความสุขที่สุดเมื่อได้เดินเตะเด็กตัวกะเปี๊ยกสักคนหนึ่งไปจนสุดถนนเหมือนเตะลูกฟุตบอล

(ถนนโคลีเซียม: ๒๘)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกายคือเด็กโค่งคนนั้นชอบคุยโวโอ้อวดตนเองว่าเก่งกาจสามารถฆ่าคนได้ และชอบวางตัวเป็นผู้ใหญ่ซึ่งเขาแก่กว่าเด็กคนอื่นๆ ไม่กี่ปีโดยการเตะเด็กๆ ตัวเล็กๆ โชว์คนโน้นคนนี้ทีเพื่ออวดตนเองว่าเก่งซึ่งเป็นความรุนแรงของผู้ใหญ่กว่าที่กระทำต่อเด็กๆ นั่นเอง

๓.๒ ความรุนแรงที่กระทำโดยการใช้วาจาหมายถึง ใช้วาจาด่าทอ กระแทกกระทั้น ทำให้ผู้รับเสียใจ เสียความรู้สึก ทำให้ผู้อื่นตกอยู่ในสถานการณ์ลำบากเป็นทุกข์กาย ทุกข์ใจ

เจ้าแขกเทศสุดปัญญาที่จะข่มตาให้หลับลงได้ ทั้งรำคาญทั้งหงุดหงิด เลยตะโกนลั่นขึ้นกลางดึกว่า ‘ขะมอย... ขะมอย...’พวกตำรวจสงสัยวิ่งมาถามดู ‘มีขโมยที่ไหนกันเล่า บัง ? ’เจ้าแขกเทศกลับสั่นหน้าปฏิเสธ ‘ม่ายช่าย... ฉานบอก ว่าขะมอย’ มันว่าพลางเปิดผ้าถุงให้ดู พวกตำรวจถึงกลับร้องก๊าก อ๋อ... อาบังคันหม-ย นอนไม่หลับ

(ถนนโคลีเซียม: ๓๓)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าความรุนแรงที่กระทำโดยการใช้วาจาคือแขกคนหนึ่งซึ่งติดคุกอยู่ใช้คำพูดไม่สุภาพเพื่อที่จะสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ โดยใช้คำพูดสื่อสารหยาบคาย และควรจะหาคำพูดสื่อสารที่สุภาพหรือดีกว่านี้ ซึ่งเป็นความรุนแรงที่กระทำโดยการใช้วาจา

๓.๓ ความรุนแรงที่กระทำต่อจิตใจหมายถึง การใช้คำพูด การกระทำ กระแทกกระทั้นให้ผู้อื่นเสียใจ หรือเจ็บปวดใจ

แต่ทั้งพ่อและแม่ยังคงผลักไสให้ฉันไปอยู่ดี วันรุ่งขึ้นแม่จัดกระเป๋าให้ฉัน เธอยังแต่งตัวให้ฉันเลย แม้ฉันจะบอกครั้งแล้วครั้งเล่าว่าไม่ไปๆ ทุกคนต้องการให้ฉันไปทั้งนั้น ปรียา... ฉันไม่รู้ว่าทำอะไรผิด? ทำไมใครๆ ต่างผลักไสไล่ส่ง? ฉันร้องไห้ก็แล้ว แต่ไม่มีใครยอมสงสาร ที่สุดเมื่อครูอ่ำมา ฉันเลยหนีขึ้นไปอยู่บนต้นมะขาม พ่อยังปีนตามขึ้นไปเอาฉันลงมาอีก คราวนี้ฉันเลยทั้งร้องไห้และด่าหยาบคาย พ่อเฆี่ยนฉัน ยิ่งเฆี่ยนฉันยิ่งด่า ฉันด่าหมดทุกคน แม่ร้องไห้ ครูอ่ำไม่ กล้ามองที่ฉัน เธอหลบเข้าไปในห้อง...

“พอเถอะ” แม่บอกพ่อ เมื่อลูกไม่อยากไปก็ไม่ต้องไป

(บ้านเกิด : ๘๗)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าความรุนแรงที่กระทำต่อจิตใจคือพ่อและแม่กำลังบังคับให้ลูกของตนให้ไปอยู่ที่อื่นแต่ลูกไม่ยอมไป ทั้งๆ ที่หนีขึ้นไปอยู่บนต้นไม้ก็แล้วก็ยังโดนพ่อขึ้นไปเอาลงมาตี ซึ่งเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อจิตใจลูกของตนเองโดยการบังคับลูก

๔. วาทกรรมปิตาธิปไตย

วาทกรรมปิตาธิปไตยหมายถึง การปกครองที่จำกัดสิทธิเสรีภาพและความเป็นอิสระของผู้อื่นหรือการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ประกอบไปด้วยบุคคลในครอบครัวซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ และเจ้าของธุรกิจ เจ้าหนี้ หัวหน้า ซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ(สารานุกรมเสรี, ๒๕๖๐: ระบบออนไลน์)

๔.๑ บุคคลในครอบครัวซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ

เธอรู้ใช่ไหม ปรียา? สุดท้ายพ่อจะเทียวไปเทียวมาระหว่างถนนกับโรงเรียน จับพวกเราขึ้นนั่งคอเที่ยวละคน ฉันจะเป็นคนสุดท้ายเสมอ ถึงตอนนั้นพ่อจะไม่ยอมพูดอะไรอีกและฉันไม่กล้ากระดิกเท้า น้ำกินพ่อขึ้นมาถึงท้อง พ่อวางฉันลงอีกครั้งเมื่อขึ้นมาอยู่บนถนน คอยไล่เด็กอย่างฉันให้กลับบ้าน เรายืนกันอยู่กลางสายฝน รอจนน้ำท่วมถนน พ่อถึงจะลากฉันกลับมาให้แม่เฆี่ยนที่บ้าน

(บ้านเกิด : ๕๒)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าบุคคลในครอบครัวซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจคือพ่อสามารถบอกให้ผู้เป็นภรรยาเฆี่ยน ตี เพื่อสั่งสอนลูกของตนเองไม่ให้ดื้อรั้น ซึ่งถือว่าพ่อมีอำนาจที่สามารถตัดสินใจเรื่องของคนในครอบครัวได้

๔.๒ เจ้าของธุรกิจ เจ้าหนี้ หัวหน้า ซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ

อานนท์- บุตรชายคนเดียวของนายกฯท่านอมรเรียกประชุมกรรมการชุมชน ชั่วเวลาไม่ทันอาทิตย์ตกดิน ทว่าข่าว ย้ายชุมชนมุสลิมออกไปเพื่อสร้างท่าจอดรถทั่วแทรกซอนลงไปถึงก้นหลุมอันเหลือเพียงกระดุกของอิสมาแอ

(แพะในกุโบร์: ๒๙๙)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจ้าของธุรกิจ เจ้าหนี้ หัวหน้า ซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจคืออานนท์เป็นลูกชายของท่านนายกฯ ซึ่งอานนท์ได้รับช่วงต่อหลังจากท่านตายไปแล้ว อานนท์จึงใช้อำนาจของตนตัดสินใจให้ชาวบ้านย้ายออกไปอยู่ที่อื่นเพื่อจะนำที่นั้นสร้างท่าจอดรถอย่างกว้างขวาง

๕.วาทกรรมความเชื่อเหนือธรรมชาติ

วาทกรรมความเชื่อเหนือธรรมชาติหมายถึง การยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่เราไว้ใจ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเกี่ยวกับคนทรงเจ้า ผี ปีศาจ เจ้าที่ วิญญาณหรือความเชื่อเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน(สยามคเณศ, ๒๕๖๐ : ระบบออนไลน์)

๕.๑ คนทรงเจ้าคือ คนที่ตั้งตนเป็นใหญ่เหนือสามัญชนทั่วๆไป ด้วยการแสดงอิทธิฤทธิ์ เช่น อมควันธูป เดินลุยไฟ เหยียบหนาม เสกของ จัดสร้างวัตถุมงคลระดับต่ำ ทำนายทายทัก รักษาโรค ทำไสยศาสตร์ เล่นของดำ

> ใครๆ ก็ว่าฉันเป็นเด็กหัวดีใช่ไหมพ่อ? แม่เคยบอกเลยว่าตอนฉันยังแบเบาะ หมอดูทำนายว่าชีวิตฉันจะรุ่งโรจน์ถึงขนาดได้ไปเมืองนอก (พี่ชาติเคยหัวเราะเยาะ บอกว่าหากคนซึ่งโตขึ้นมาในบ้านหลังอุดอู้ริมกองขยะอย่างฉันจะมีวาสนาได้ขี่เครื่องบินไปเมืองนอก ก็คงหมายถึงไปเป็นพวก “ออหรี่” ที่ญี่ปุ่นนั่นล่ะ) นั่นคงเป็นเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ฉันได้ เข้าเรียนวิทยาลัย
>
> (บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น : ๑๖๔)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเชื่อเหนือธรรมชาติคือมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องหมอดูที่ทำนายว่าลูกของตนจะมีชีวิตที่รุ่งเรือง อนาคตดี จึงทำให้ผู้เป็นพ่อตัดสินใจส่งลูกไปเรียนมหาวิทยาลัยเพราะเชื่อคำทำนายของหมอดูนั่นเอง

๕.๓ ผี ปีศาจ เจ้าที่ วิญญาณคือ สิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ออกมาได้

> แม่เฒ่าเราะบูร์อายุน้อยกว่ายาย ทว่าร่างกายแกดูไม่ได้เอาเสียเลย โครงร่างใหญ่เหมือนผู้ชาย แต่ผอมซูบเหลือเพียงหนังหุ้มกระดูก ดวงตาลึกลงไปเหนือแก้มตอบ กลายเป็นหลุมดำใหญ่แลดูน่ากลัว ผมขาวโพลนปล่อยยาวเป็นกระเชิงห่อร่างด้วยผ้าดำมากกว่าสี่ผืน ว่ากันว่าแกเป็นแม่มด ชอบบ่นพึมพำด้วยภาษาประหลาดๆ บางครั้งในยามดึกๆ หลังขังตัวเองไว้ในบ้านอันมิดชิด ไม่มีแม้แต่หน้าต่างสักบาน มีคนได้ยินแกร้องภาษาประหลาดๆ นั้นด้วยน้ำเสียงโหยหวน คนที่เคยได้ยินบอกว่านั่นไม่ใช่ภาษายาวี,ไม่ใช่เสียงสวดแด่พระอัลลอฮ์ แต่เป็นการร่ายมนต์เพื่อเรียกผีหนุ่มๆ มาสู่สม...
>
> (ถนนโคลีเซียม: ๒๔)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าความเชื่อเหนือธรรมชาติเกี่ยวกับผี ปีศาจ เจ้าที่ วิญญาณ คือ คนในพื้นที่นั้นเชื่อว่าแม่เฒ่าเราะบูร์เป็นคนที่มีหน้าตาน่ากลัว ชอบทำตัวประหลาดๆ พูดภาษาประหลาดๆ และชอบขังตนเองไว้ในบ้านที่มืดและมีแต่ความเงียบ บางครั้งก็จะได้ยินเสียงร้องโหยหวน ซึ่งชาวบ้านจะเชื่อว่าแม่เฒ่าเราะบูร์เป็นแม่มดที่กำลังท่องภาษาประหลาดเพื่อเรียกผีหนุ่มๆ มาสู่สมนั่นเอง

๕.๔ ภูมิปัญญาชาวบ้านคือ ความรู้ของชาวบ้าน ซึ่งเรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน หรือผู้มีความรู้ในหมู่บ้านในท้องถิ่นต่างๆ เช่น ความเชื่อของคนโบราณ ข้อห้ามการปฏิบัติตน

> ฉันอดคิดถึงคำพูดของตาแก่ขี้เหล้าที่ชำนั่นไม่ได้ แกบอกว่ามันจะเกิดอาเพศที่พวกนั้นเข้ามาขนไม่ตะเคียนไปรวมทั้งการที่คนในหมู่บ้านไปช่วยพวกนั้นตัดนั่นด้วยแหละ
>
> (แม่มดแห่งหุบเขา : ๒๗๐)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าความเชื่อเหนือธรรมชาติคือชาวบ้านเชื่อว่าถ้าการที่ขนต้นตะเคียนไป จะทำให้เกิดอาเพศกับคนที่ไปตัด และคนที่ไปช่วยด้วย ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เรื่องวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิพากษ์วิจารณ์ ศึกษาจากรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จำนวน ๘ เรื่อง ได้แก่ ถนนโคลลีเซียม บ้านเกิด แมวแห่งบูเก๊ะกรือซอ แพะในกุโบร์ ผีอยู่ในบ้าน บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น แม่มดแห่งหุบเขา และน้ำตก ผลการศึกษาพบ วาทกรรมในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ทั้งหมด ๕ ประเภท คือ ๑. วาทกรรมการพัฒนา ๒.วาทอำนาจนิยม ๓. วาทกรรทความรุนแรง ๔. วาทกรรมปิตาธิปไตย และ ๕. วาทกรรมความเชื่อเหนือธรรมชาติดังสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ชื่อเรื่องสั้น	วาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น”ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์																			
	วาทกรรมการพัฒนา			วาทกรรมอำนาจนิยม									วาทกรรมความรุนแรง			วาทกรรมปิตาธิปไตย		วาทกรรมความเชื่อเหนือธรรมชาติ			รวม
	มีสิ่งก่อสร้าง	มีร้านค้าทุนนิยม	การคมนาคมที่ดี	เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชน								อำนาจของผู้ใหญ่ที่กระทำเด็ก	ความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกาย	ความรุนแรงที่กระทำโดยการใช้วาจา	ความรุนแรงที่กระทำต่อจิตใจ	บุคคลในครอบครัวซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ	เจ้าของธุรกิจ เจ้าหนี้ ห้างหน้า ซึ่งเป็นเพศชายมีบทบาทตัดสินใจ	คนทรงเจ้า	ผี ปีศาจ เจ้าที่ วิญญาณ	ภูมิปัญญาชาวบ้าน	
				ครู	ทหาร	จนท. เทศบาล	ตำรวจ	สหภาพแรงงาน	รัฐบาล	นักการเมือง	ผู้ว่าฯ	ผู้ใหญ่บ้าน	พ่อและแม่								
ถนนโคลีเซียม	๑												๒	๔	๓				๑		๔
บ้านเกิด	๑		๓	๒	๔								๔	๖	๓	๓	๔		๑		๑๐
แมวแห่งปูเก๊ะกรี					๔								๑	๓	๑						๔
แพะในกุโบร์	๑	๓										๑		๓			๓			๓	๖

ชื่อเรื่อง	วาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น”ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์																				
ผีอยู่ในบ้าน				๑	๘							๑	๓	๖	๕				๒		๗
บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้น	๑					๑	๕	๑	๑	๒	๑		๒	๑๑	๖	๑	๑		๑			๑๓
แม่มดแห่งหุบเขา												๒		๒	๒					๓	๑	๕
น้ำตก																			๓		๑	๒
สรุป	๔	๒	๓	๓	๑๗	๑	๕	๑	๑	๒	๑	๓	๑๐	๓๓	๒๐	๙	๕	๓	๔	๗	๕	
รวม	๙			๔๔										๖๒			๘		๑๖			๑๓๙
ร้อยละ	๖.๔๙			๓๑.๖๕										๔๔.๖๐			๕.๗๕		๑๑.๕๑			๑๐๐

อภิปรายผล

จากการศึกษาวาทกรรมที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้น “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์พบวาทกรรมความรุนแรงมากที่สุดจำนวน ๖๒ เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๖๐ เพราะพื้นที่ภาคใต้เป็นพื้นที่พิเศษ มีเหตุการณ์ความความไม่สงบเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จึงพบวาทกรรมรุนแรงมากกว่าวาทกรรมอื่นๆ จำแนกเป็นความรุนแรงด้านร่างกายมากที่สุดด้านวาจา รองลงมา และจิตใจน้อยที่สุด

วาทกรรมอำนาจนิยมพบเป็นอันดับรองลงมา จำนวน ๔๔ เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๖๕ โดยที่อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำต่อประชาชนพบมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ภาคใต้เป็นพื้นที่พิเศษอีกเช่นกัน จึงมีเจ้าหน้าที่ของรัฐให้การดูแลเป็นพิเศษโดยเฉพาะการคุ้มครองดูแลจากเจ้าหน้าที่ทหาร ซึ่งก็พบการใช้ความรุนแรงจากทหารที่กระทำต่อประชาชนมากที่สุด รองลงมา คือ ตำรวจ ทำให้ทราบว่าผู้ที่ให้การดูแลเป็นผู้กระทำอำนาจโดยมิชอบเช่นกันจากนั้นก็พบการใช้อำนาจของพ่อแม่ที่กระทำต่อ

วาทกรรมปิตาธิปไตยมี ๘ เหตุการณ์ คิดเป็นร้อยละ ๕.๗๕ น้อยที่สุด เนื่องจากรวมเรื่องสั้นแผ่นดินอื่นของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์เน้นการถ่ายทอดวาทกรรมความรุนแรงและวาทกรรมอำนาจนิยมในพื้นที่ภาคใต้มากกว่าประเด็นอื่นๆ จึงปรากฏวาทกรรมปิตาธิปไตยที่เกิดจากบุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้ชายหรือผู้ประกอบการเจ้าของธุรกิจ หัวหน้าน้อยที่สุด

จากการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงวาทกรรมต่างๆ ที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะวาทกรรมที่ปรากฏในสังคมภาคใต้อันเป็นพื้นที่พิเศษที่มีปัญหาความไม่สงบอยู่บ่อยครั้งจึงพบวาทกรรมความรุนแรงมากที่สุด จากผู้มีอำนาจ คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำต่อประชาชน และถูกตอกย้ำด้วยวาทกรรมปิตาธิปไตยที่ผู้ชายมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าผู้หญิง วาทกรรมทั้งสามนี้ทำหน้าที่ตอกย้ำแล้วผลิตซ้ำความคิดหรือวาทกรรมหลักในสังคม วรรณกรรมที่นักเขียนนำเสนอจึงเป็นผลผลิตของปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ปรากฏผ่านวรรณกรรม ตอกย้ำ และตีตราเป็นภาพแทนของสังคมภาคใต้ผ่านมุมมองของคนในนั่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์เป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์รัตนาวดี ปาแปง อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยที่ได้สละเวลาอันมีค่า ให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง อีกทั้งยังให้ประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัยมาตลอดระยะเวลาของการเขียน ผู้วิจัยรู้สึกเป็นเกียรติ และขอขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบคุณ ผศ.ดร.สุชาดา เจียพงษ์ ผู้สอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ให้ความรู้และคำแนะนำในการทำวิจัย

ขอขอบคุณ คณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้ให้ความกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อเสนอแนะ ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (๒๕๕๔). **วาทกรรมการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : วิภาษา.

นิพัฒน์ ชัยวรมุขกุล. (๒๕๖๐). **การพัฒนา**. เข้าถึงจาก : https://www.gotoknow.org/Post/485293. (สืบค้นเมื่อ : ๑๐ เมษายน ๒๕๖๐).

ปัญหาในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. (๒๕๖๐). เข้าถึงจาก : http://ans๑๒๓.exteen.com/. (สืบค้นเมื่อ : ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐).

สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๐). **ปิตาธิปไตย.** เข้าถึงจาก : https://th.wikipedia.org/wiki. (สืบค้นเมื่อ : ๑๐ เมษายน ๒๕๖๐)

สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๐). **สิ่งก่อสร้าง.** เข้าถึงจาก : https://th.wikipedia.org/wiki. (สืบค้นเมื่อ : ๑๐ เมษายน ๒๕๖๐)

สิทธา พินิจภูวดล และ นิตยา กาญจนะวรรณ. (๒๕๖๐). **วรรณกรรม**. เข้าถึงจาก : http:// personal.swu.ac.th/students/hm๔๙๑๐๑๐๐๑๖/Literature๗.htm. สืบค้นเมื่อ : (๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐).

วัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์

SPEECH ACTS APPEARED IN THE POLITICAL NEWS REPORT FROM MATICHON NEWSPAPER WITH PRAGMATICS METHOD

นิตยา มูลปินใจ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ลำปาง
corresponding author e-mail : thaibis2553@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์มติชน : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ ข้อมูลที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะเฉพาะคอลัมน์การวิเคราะห์ข่าวทางการเมืองในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ช่วงเดือนมิถุนายน – เดือนสิงหาคม 2557 จำนวน 92 ฉบับ โดยเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็นวัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ วัจนกรรมกำหนดให้ทำ วัจนกรรมผูกมัด วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก และวัจนกรรมประกาศ และวัจนกรรม ที่สัมพันธ์กับความหมาย ได้แก่ วัจนกรรมตรง วัจนกรรมอ้อม ซึ่งใช้แนวคิดทฤษฎีวัจนกรรมของ จอห์น อาร์ เซอร์ล ผลการวิจัย พบว่า จากการศึกษาพบว่าวัจนกรรมที่ในการนำเสนอข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน จำนวน 70 ข้อความ ส่วนใหญ่เป็นวัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ ซึ่งใช้ถ้อยคำในการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น รองลงมาเป็นวัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งใช้ถ้อยคำในการกล่าวประชด วัจนกรรมการผูกมัด ซึ่งใช้ถ้อยคำในการท้าทายเพื่อให้เกิดการกระทำวัจนกรรมกำหนดให้ทำ ซึ่งใช้ถ้อยคำในการถาม และวัจนกรรมการประกาศ ซึ่งใช้ถ้อยคำมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายคือวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ในการนำเสนอข่าวทางการเมือง จากหนังสือพิมพ์มติชน พบว่า ใช้วัจนกรรมอ้อมมากว่าวัจนกรรมตรง ได้แก่ การกล่าวชี้นำเพื่อให้เกิดการคล้อยตามหรือเห็นด้วย และการกล่าวประชดประชันกับบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

คำสำคัญ : วัจนกรรม วัจนปฏิบัติศาสตร์ หนังสือพิมพ์

Abstract

Objectives of the research aimed at studying speech acts in the political news report from Matichon newspaper with pragmatics method for integrating the research into Linguistics course. Data for studying collected from political analysis columns since July-August 2014, 92 volumes. The speech act divided into representatives, directives, commissives, expressives, and declaratives including speech act related to meanings that was direct and indirect speech by theory of John R. Searle. The result found that the speech acts were used to present the political news from Matichon newspaper 70 news mostly was expressive for satire then representatives using words to tell the story then commissives using for challenging something then the directives for asking and declaratives for changing. From a study of meaning relations that were direct and indirect speech acts, the political news of Matichon were presented by indirect speech more than direct speech such as a conduct for persuasion and sarcastic speech for someone or occurred events.

Keywords : speech act pragmatics newspaper

ศาสตร์ (Pragmatics) คือการศึกษาความหมายของการสื่อสารกันระหว่างมนุษย์ที่สัมพันธ์กับปริบทโดยตีความรูป ภาษาไปตามปริบทของการสื่อสาร และเกี่ยวข้องกับผู้พูด ผู้ฟัง และสถานการณ์ของการสื่อสาร ทั้งนี้ Fotion (1995 : 10) กล่าวว่า วัจนปฏิบัติศาสตร์เป็นการศึกษาภาษา โดยให้ความสนใจกับผู้ใช้ภาษาและปริบทของการสื่อสารมากกว่าสิ่งอ้างอิง ความเป็นจริง หรือหลักไวยากรณ์ ซึ่งวัจนกรรม (Speech act) ก็เป็นแนวคิดหนึ่งในวัจนปฏิบัติศาสตร์ ที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดหรือผู้เขียน (Speaker/Writer) กล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่ง (Utterance) กับผู้ฟังหรือผู้อ่าน (hearer/reader) หรือผู้รับสารในปริบทใดปริบทหนึ่ง (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2549 : 61)

เมื่อกล่าวถึงการสื่อสารในปัจจุบันมีหลายช่องทาง หนังสือพิมพ์ก็เป็นสื่อกลางช่องทางหนึ่งที่ใช้สื่อสารเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวางในกลุ่มมวลชนขนาดใหญ่และการรับรู้ข่าวสารก็กระจายได้อย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันเรื่องราวข่าวสารทางด้านการเมืองได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนมากกว่าแต่ก่อน อดีตบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวสารทางการเมืองมีบทบาทน้อยและถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพอย่างมาก แต่ยุคนี้ในแง่ของบทบาททางการเมืองไทย หนังสือพิมพ์มีความสำคัญต่อสังคมทำให้เกิดการตื่นตัวกับข่าวสารทางการเมืองและนำเสนอความจริงให้ปรากฏแก่มวลชน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาข่าวในหนังสือพิมพ์มติชนพบว่าหนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอเกี่ยวกับข่าวการเมืองเป็นส่วนใหญ่และมีการใช้ภาษาในการนำเสนอเนื้อหามีความน่าสนใจชวนให้เกิดการติดตามภาษาที่ใช้จะมีลักษณะเป็นภาษาเฉพาะ หรือเรียกอีกอย่างว่าภาษาหนังสือพิมพ์ ซึ่งหนังสือพิมพ์มติชนรายวันเป็นหนังสือที่เสนอข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทั้งในและต่างประเทศมาตั้งแต่ปี 2521 เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาในการนำเสนอข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทั้งในและต่างประเทศ (บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน), 2550)

กล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์มีบทบาทในการนำเสนอข่าวการเมืองโดยใช้ภาษาในการสื่อสารตามปริบทของเนื้อข่าวที่ต้องการนำเสนอ เพื่อให้ผู้ที่สนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองได้รับรู้ข้อมูลของข่าวได้อย่างชัดเจน และภาษาที่ใช้ในการเล่าเนื้อเรื่องข่าวบางครั้งผู้อ่านจะต้องตีความหมายตามบริบทของเรื่องที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ ทำให้บางครั้งผู้อ่านสามารถตีความหมายภาษาได้ในหลายแง่มุม นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทในการโน้มนำความคิดทางการเมืองของผู้อ่าน บทบาทของหนังสือพิมพ์ในเครือมติชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน มีจุดเด่นอยู่ที่การนำเสนอข่าวด้านการเมือง ซึ่งนอกจากจะเป็นหนังสือพิมพ์ที่บอกเล่าข่าวแล้ว ยังมีการแสดงความคิดเห็นรวมไปถึงบทความต่างๆ ที่วิจารณ์เกี่ยวกับสถานการณ์หรือเรื่องราว เหตุการณ์ที่น่าสนใจทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ที่ได้อ่านทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหนังสือพิมพ์มติชนรายวันเพื่อเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ โดยศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็นวัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ วัจนกรรมกำหนดให้ทำ วัจนกรรมผูกมัด วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก และวัจนกรรมประกาศ และวัจนกรรมที่สัมพันธ์กับความหมาย ได้แก่ วัจนกรรมตรง วัจนกรรมอ้อม ซึ่งใช้แนวคิดทฤษฎีวัจนกรรมของ จอห์น อาร์ เซอร์ล เพื่อศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์มติชน : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวสารการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเพื่อศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์มติชน: ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อบูรณาการงานวิจัยเข้ากับการเรียนการสอนทางด้านภาษาศาสตร์ตามกรอบการวิเคราะห์วัจกรรมในแนวคิดทฤษฎีวัจนกรรมของ จอห์น อาร์ เซอร์ล ผู้ศึกษาได้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัย ขอบเขตของการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านการศึกษา

ขอบเขตด้านการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ช่วงเดือนมิถุนายน 2557 – สิงหาคม 2557 โดยศึกษาจากคอลัมน์วิเคราะห์ข่าวการเมืองในหนังสือมติชนรายวันเท่านั้น ทั้งนี้ในช่วงเวลาที่เลือกเป็นช่วงที่ตอนต้นของการเกิดเหตุการณ์รัฐประหารในประเทศไทยโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์วัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ช่วงเดือนมิถุนายน 2557 – สิงหาคม 2557 ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม โดยแบ่งประเภทของ วัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท

ตามแนวคิดของ จอห์น อาร์ เซอร์ล ที่ได้จำแนกวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ (กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ และธีรนุช โชคสุวณิช, 2551 : 103 -105)

1. วัจนกรรมการบรรยายเหตุการณ์ (representatives) วัจนกรรมประเภทนี้เป็นการพรรณนาหรือบรรยายเหตุการณ์หรือสภาพ

2 .วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (directives) วัจนกรรมประเภทนี้เป็นการที่ผู้พูดสั่งขอหรือแนะนำให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดปรารถนาหรือคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ทิศทางของ วัจนกรรมคือจากคำพูดของผู้พูด

3. วัจนกรรมผูกมัด (commossoves) วัจนกรรมประเภทนี้เป็นการที่ผู้พูดสัญญา รับประกัน หรือทำการกระทำบางอย่างซึ่งแสดงว่าผู้พูดผูกมัดตัวเอง

4.วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (expessives) วัจนกรรมประเภทนี้เป็น การแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด ไม่เกี่ยวกับทั้งการใช้คำพูดเพื่อบรรยายโลกหรือการทำให้โลกเป็นไปตามคำพูด ตัวอย่างเช่น การขอโทษ การขอบคุณและการแสดงความยินดี

5.วัจนกรรมประกาศ (declaratives) วัจนกรรมประเภทนี้เป็นการที่ผู้พูดประกาศที่จะทำบางสิ่งบางอย่าง

ส่วนความสัมพันธ์ทางความหมายในที่นี้ หมายถึง ความสอดคล้องกันของเจตนาของผู้ส่งสาร ได้แก่ วัจนกรรมตรง (direct speech act) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่สอดคล้องกับเจตนาของผู้กล่าวถ้อยคำนั้น และวัจนกรรมอ้อม (indirect speech act) หมายถึง การกล่าวถ้อยคำที่ไม่สอดคล้องกับเจตนาของผู้กล่าวถ้อยคำนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ตารางการวิเคราะห์การใช้วจันกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์ วิเคราะห์แยกแยะวัจนกรรมที่ปรากฏในการนำเสนอข่าวการเมือง และสรุปผลด้วยการอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

ในการศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวสารการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ในแนวการวิเคราะห์วัจกรรมของจอห์น อาร์ เซอร์ล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พิจารณาจากความสอดคล้องระหว่างความหมายที่แสดงเจตนาของผู้ส่งสารกับโครงสร้างของประโยคจากการวิเคราะห์ข้อมูลวัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน ในคอลัมน์วิเคราะห์ข่าวการเมือง โดยผู้วิจัยใช้การจำแนกวัจนกรรมในการศึกษาครั้งนี้ คือพิจารณาจากเจตนาของผู้ส่งสารในแต่ละบริบท พิจารณาจากคำกริยา คำคุณศัพท์ หรือรูปภาษาอื่นที่ปรากฏในเนื้อความ วัจน กรรมที่ปรากฏในการศึกษา มีดังนี้

1. วัจนกรรมการบรรยาย (representatives) หรือวัจนกรรมบอก เป็นวัจนกรรมที่มุ่งแสดงความจริงของถ้อยคำ เช่น การตอบคำถาม การยืนยัน การสรุป แจ้งข้อมูล หรือรายงาน

ตัวอย่างที่ 1

“**เป็นสเต็ปที่ไม่ค่อยแตกต่างจากรุ่นพี่** นั่นก็คือ จะต้องแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครอง ตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสภาปฏิรูป **แต่ที่แตกต่างออกไป คือตำแหน่งนายกรัฐมนตรี** เพราะเดิมนั้นหลังจากยึดอำนาจสำเร็จ มักจะมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีก่อนไปจัด ครม. อีกต่อหนึ่ง”

(มติชน,1 มิ.ย. 2557)

ข้อความข้างต้นเป็นนำเสนอด้วยวัจนกรรมบรรยาย บอกเล่าถึงการแต่งตั้งตำแหน่งในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นไปตามแบบเดิมที่เคยเป็นมา ซึ่งไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมาเท่าไหร่นัก

หากมองในด้านความหมายของเนื้อความต้องการนำเสนอแบบตรงไปตรงมาตามเนื้อความ โดยใช้วัจนกรรมตรงกับเนื้อความที่นำเสนอ จากข้อความที่ปรากฏ “เป็นสเต็ปที่ไม่ค่อยแตกต่างจากรุ่นพี่”

ตัวอย่างที่ 2

"ชาวบ้านรับรู้สมญานามของรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ว่าเป็นรัฐบาล หอย ย่อมได้รับการคุ้มครองจาก เปลือกหอย"

(มติชน, 4 มิ.ย 2557)

ข้อความข้างต้นเป็นวัจนกรรมบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นในรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 14 ของไทย ได้แสดงถึงมุมมองความคิดของชาวบ้านที่มองมายังรัฐบาลชุดนี้ว่าหากเกิดปัญหาใดๆ ก็ย่อมจะได้รับความคุ้มครองจาก เปลือกหอย อันหมายถึงทหารที่คอยปกป้องเมื่อรัฐบาลชุดนี้เกิดปัญหาในการทำงานเสมอ

ส่วนการสื่อความหมายของข้อความเป็นการสื่อความแบบวัจนกรรมอ้อม ที่หมายถึงการได้รับการปกป้องคุ้มครองจากทหาร นั่นก็คือ เปลือกหอย ซึ่งความหมายที่ปรากฏไม่ได้ตรงกับเจตนาของเนื้อเรื่องที่กล่าวถึง หอย และ เปลือกหอย แต่อย่างใด

2. วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (directives) หรือวัจนกรรมชี้นำ เป็นวัจนกรรมที่มุ่งให้เกิด การกระทำ เช่น การสั่ง การขอร้อง การถาม การเสนอแนะ การเชื้อเชิญ การขอร้องให้ทำ เป็นต้น ซึ่งในการนำเสนอข่าวการเมืองจะปรากฏถ้อยคำที่แสดงให้เห็นต้องความต้องการที่กำหนดให้ทำ อยู่ในบริบทของเนื้อความนั้น จากการศึกษาการนำเสนอข่าวการเมืองในหนังสือพิมพ์มติชน ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

"**ศึกษา**สามก๊ก เรียนรู้ความพ่ายแพ้ **ศึกษา**ขงเบ้ง"

(ฉบับ 2 มิ.ย. 2557)

ข้อความนี้มีการกำหนดให้ทำ คือ **ศึกษา** ที่ปรากฏในข้อความบ่งบอกให้เห็นถึงความต้องการที่จะให้ทำในเชิงของการเสนอแนะ เสนอให้ศึกษาเรียนรู้สามก๊กเพื่อจะดูความพ่ายแพ้ของขงเบ้งในสามก๊กว่าเป็นอย่างไร ทั้งนี้สื่อความหมายของการใช้ วัจนกรรมกำหนดให้ทำตาม

ด้านความสัมพันธ์ทางความหมายเจตนาของการนำเสนอข้อความนี้ ต้องการให้เรียนรู้กระบวนการสู้รบในสามก๊ก และกลยุทธ์ของขงเบ้ง รวมทั้งความพ่ายแพ้ในการสู้รบของขงเบ้ง เพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้เป็นแนวทางในทางการเมืองต่อไป ลักษณะเช่นนี้กล่าวได้ว่าข้อความนี้มีความสัมพันธ์ทางความหมายในเชิงวัจนกรรมอ้อม

ตัวอย่างที่ 2

"ต้องช่วยแก้ไขเพื่อให้ประเทศไทยเดินหน้าต่อไปได้ เพราะประเทศไทยไม่สามารถอยู่คนเดียวในโลกได้"

(ฉบับ 14 มิ.ย. 2557)

ข้อความนี้กำหนดให้ในเชิงของการสั่ง คือ **ต้องช่วยแก้ไข** บ่งบอกความต้องการให้ผู้รับสารรับรู้ถึงว่าเป็นควรกระทำตามถ้อยคำนี้ เพื่อการกระทำในครั้งนี้จะส่งผลให้ประเทศไทยเกิดการพัฒนาต่อไปได้

และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ทางความหมาย เป็นความหมายในเชิงวัจนกรรมอ้อม **ประเทศไทยสามารถอยู่คนเดียวได้** วัจนกรรมอ้อมที่สื่อ หมายถึง ประเทศไทยไม่สามารถที่จะเดินหน้าหรือพัฒนาประเทศได้โดยไม่ต้องพึงพาอาศัยปัจจัยอื่นๆ ข้อความนี้สื่อความไม่ตรงกับเนื้อความที่เขียน จึงกล่าวได้ว่าความหมายของเนื้อความที่สื่อออกมาเป็นวัจนกรรมอ้อม

3. วัจนกรรมผูกมัด (commossoves) เป็นวัจนกรรมที่มุ่งให้เกิดพันธะผูกพัน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งแง่ดีและแง่ไม่ดี เช่น การสัญญา การรับประกัน การท้าทาย การข่มขู่ การสาบาน จากการศึกษาพบว่าการนำเสนอข่าวการเมืองปรากฏวัจนกรรมผูกมัดทั้งแง่ดีและแง่ไม่ดี โดยจากการสื่อเจตนาผ่านคำ หรือข้อความ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

"การขับเคลื่อนการปฏิรูปเป็นเรื่องใหญ่ เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง จะเรียบร้อยราบรื่นมากน้อยแค่ไหน ขึ้นกับ แนวทางในการปฏิรูป"

(ฉบับ 1, มิ.ย. 2557)

การนำเสนอเนื้อความนี้เสนอแบบวัจนกรรมผูกมัด เชิงท้าทายเพื่อให้เกิดการกระทำอันเป็นผลที่จากการท้าทายว่าจะเรียบร้อยราบรื่นมากแค่ไหน ขึ้นกับแนวทางในการปฏิรูป นั่นหมายถึงการผูกมัดการกระทำที่จะเกิดขึ้นด้วยแนวทางที่จะใช้ในการดำเนินการเพื่อให้ส่งผลถึงการปฏิรูปตามมา

ด้านความสัมพันธ์ทางความหมาย เป็นการให้ความหมายแบบวัจนกรรมอ้อม จะเรียบร้อยราบรื่นมากแค่ไหน ขึ้นกับแนวทาง เจตนาคือต้องการท้าทายกระบวนการหรือแนวทางในการปฏิรูป ถ้าหากว่าแนวทางที่กำหนดขึ้นเป็นแนวทางที่ดีก็จะทำให้การปฏิรูปเป็นไปอย่างเรียบร้อย แต่ถ้าหากแนวทางที่กำหนดเป็นแนวทางที่ไม่ดีหรือไม่มีประสิทธิภาพก็ย่อมส่งผลให้การปฏิรูปเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินการได้ และส่งผลกระทบต่อประชาชนอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 2

"หากประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราวเมื่อไหร่ ก็เท่ากับการเมืองขยับใกล้สภาพปกติเข้าไป อีกขั้น"

(ฉบับ 6 มิ.ย. 2557)

จากตัวอย่างนี้เป็นการแสดงถึงวัจนกรรมผูกมัด ในเชิงของความหวัง คาดหวังว่าจะให้เกิดขึ้น "หากประกาศ ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราวเมื่อไหร่" ข้อความนี้สื่อถึงการผูกมัด คือคำว่า หากประกาศ ถ้ามีการกระทำนี้เกิดขึ้นสิ่งที่ตามมาก็จะส่งผลให้การเมืองดีตาม สื่อความโดยการผูกมัดการประกาศกับการเมืองที่มีการเกี่ยวเชื่อมโยงกันให้เกิดการพัฒนาไปสู่สภาพปกติ

ด้านความสัมพันธ์ทางความหมาย คำว่า "การเมืองขยับ" บ่งบอกถึงวัจนกรรมอ้อม ไม่ตรงกับเนื้อความสื่อความหมายถึงการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นในตัวอย่างนี้เป็นวัจนกรรมผูกมัดที่คาดหวังให้เกิดขึ้น และสื่อความหมายเชิงวัจนกรรมอ้อม

4. วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (expessives) เป็นวัจนกรรมที่เน้นการสื่อเจตนาที่แสดงความรู้สึกของผู้พูด เช่น การขอโทษ การขอบคุณ การชม การแสดงความยินดี จากการศึกษาพบดังนี้

ตัวอย่างที่ 1

" เมื่อคิดถึงประโยชน์ต้องคำนึงถึงผลเสีย คิดถึงความสำเร็จต้องคำนึงถึงความล้มเหลว ดังเช่นศาลา 9 ชั้น แม้สูงก็ต้องพัง ฉะนั้น ผู้เงยหน้า**มองสูงอย่าละเลยเบื้องหลัง มองไปข้างหน้าอย่าละเลยข้างหลัง**"

(ฉบับ 2 มิ.ย. 2557)

การนำเสนอในข้อความนี้แสดงความรู้สึกเป็นห่วงกับกับการทำงานของผู้ที่มีตำแหน่งสูงขึ้น ควรจะคำนึงถึงผลเสีย และความสำเร็จที่จะตามมาด้วย เป็นการบ่งบอกถึงวัจนกรรมแสดงความรู้สึกได้และเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน ซึ่งสื่อความหมายไปในเชิงวัจนกรรมอ้อม ดังเช่นศาลา 9 ชั้น แม้สูงก็ต้องพัง หมายความถึง อยู่สูงขนาดไหนสุดท้ายแล้วก็ต้องกลับลงมา ณ จุดเดิมเช่นกัน ฉะนั้น ผู้ที่มีหน้ามีตาอยู่ในตำแหน่งที่สูงๆ อย่าลืมที่จะก้มลงมอง ณ จุดเดิมที่เคยอยู่

หรือจะมองไปข้างหน้าอย่างเดียวไม่ได้ต้องหันกลับไปมองข้างหลักบ้างว่าเป็นอย่างไร ดังข้อความที่ว่า **“เงยหน้ามองสูงอย่าละเลยเบื้องหลัง มองไปข้างหน้าอย่าละเลยข้างหลัง”**

ตัวอย่างที่ 2

“การลงทุนของประเทศจำเป็นต้องพัฒนาต่อไป โดยเฉพาะโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นน้ำ ระบบราง รถไฟความเร็วสูงซึ่งเป็นสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและมีความจำเป็น หากมาเร่งดำเนินการอาจทำให้ต้นทุนการเงินเพิ่มขึ้น และอาจต้องใช้เงินมากกว่า 2 ล้านบาท ซึ่งอาจเพิ่มสูงขึ้น 6 ล้านบาท เป็นการมอง “เชิงธุรกิจ” มิได้มองการเมือง”

(ฉบับ 7 มิ.ย. 2557)

จากข้อความนี้เสนอข้อมูลวัจนกรรมแสดงความรู้สึกถึงความเป็นห่วงในการดำเนิน โครงการต่างๆ อันเกิดจาก การลงทุนของประเทศ ถ้าหากเกิดการเร่งดำเนินการโครงการให้เสร็จเร็วขึ้น ผลกระทบที่ตามมาก็จะทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมุมมองของการแสดงความรู้สึกสื่อความหมายในเชิงวัจนกรรมตรง เนื้อความกล่าวถึงสิ่งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นพร้อมกับการลงทุนที่ตามมาด้วย ความหมายที่ปรากฏเป็นไปตามเนื้อความที่นำเสนอโดยไม่มีข้อมูลใดแสดงความหมายที่แอบแฝงอยู่ จึงกล่าวได้ว่าข้อความนี้เป็นการนำเสนอวัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก และความหมายในเชิงวัจนกรรมตรง

5. วัจนกรรมประกาศ (declaratives) หรือวัจนกรรมแถลงการณ์ เป็นวัจนกรรมที่ประกอบด้วยถ้อยคำที่มีอิทธิพลให้สรรพสิ่งและบุคคลต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงสถานะ มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การประกาศแต่งตั้ง โยกย้ายบุคคลในหน่วยงาน การประกาศสงคราม การตัดสินคดี ซึ่งจะแตกต่างจาก วัจนกรรมกำหนดให้ทำตรงที่วัจนกรรมประกาศ เน้นถ้อยคำที่ใช้ในปริบทที่เป็นทางการสูง และการกล่าวถ้อยคำนั้นๆ ส่งผลให้สถานของทุกสิ่งเปลี่ยนไป

ตัวอย่างที่ 1

“พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ผบ.ทบ. และหัวหน้า คสช. ประกาศแนวทางเอาไว้ชัดเจน ๒ ประการ ตั้งแต่ก่อนตัดสินใจประกาศใช้กฎอัยการศึก และเข้ายึดอำนาจการปกครองว่า ภารกิจหลักของกองทัพคือ การเข้ามาจัดการกับความแตกแยกในสังคม และป้องกันมิให้เกิดการปะทะกันระหว่างประชาชนจนมีผู้บาดเจ็บหรือผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น เป็นภารกิจที่ คสช.เองก็รู้อยู่ว่าไม่ง่าย”

(ฉบับ 13 มิ.ย. 2557)

การนำเสนอในข้อความนี้เป็นการนำเสนอวัจนกรรมประกาศ ดูได้จากประกาศใช้กฎอัยการศึก แสดงความชัดเจนของการนำเสนอข้อมูล การประกาศที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสิ้นสุดการประกาศ นอกจากนี้ยังนำเสนอวัจนกรรมประกาศตรงข้อความ ภารกิจหลักของกองทัพคือ การเข้ามาจัดการกับความแตกแยกในสังคม และป้องกันมิให้เกิดการปะทะกันระหว่างประชาชนจนมีผู้บาดเจ็บหรือผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น ยิ่งแสดงให้เห็นวัจนกรรมการประกาศที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของความสัมพันธ์ทางด้านเนื้อหา การนำเสนอข้อมูลเป็นการนำเสนอวัจนกรรมอ้อมในเชิงประชดประชัน คสช.เองก็รู้อยู่ว่าไม่ง่าย จากข้อความนี้เจตนาสื่อถึงภารกิจที่จะทำไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายๆ ที่จะจัดการ แสดงถึงการประชดประชัน คสช. ว่า เรื่องที่จะทำก็รู้ว่าเป็นเรื่องที่ยากซึ่งอาจจะไม่ง่ายที่จะแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว

ตัวอย่างที่ 2

“การบริหารต่อไปโดย คสช. เป็นเวลาอีก 1 ปีนี่แหละที่สำคัญว่าจะดำเนินการอย่างไรอาศัย บทเรียน ใดมาเป็นแบบ อาศัยการผสมผสานอย่างไร จำเป็นต้อง

ติดตามบทบาทของพล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา”

(ฉบับ 23 มิ.ย. 2557)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นวัจนกรรมประกาศโดยเน้นความหมายในเชิงวัจนกรรมอ้อม ซึ่งข้อความที่ว่า การบริหารต่อไปโดย คสช. เป็นการประกาศให้ทราบว่าใครจะมาบริหารประเทศในช่วง 1 ปี ข้างหน้านี้ และเป็นการประกาศที่มุ่งให้เกิดการกระทำตามที่ประกาศ ทั้งนี้มีลักษณะการถามปรากฏอยู่ด้วยเช่น ดำเนินการอย่างไรอาศัย บทเรียน ใดมาเป็นแบบ อาศัยการผสมผสานอย่างไร และสิ่งที่ต้องการให้เกิดหลังการประกาศนี้นั้นก็คือการทำงานของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่าจะมีบทบาทในการบริหารประเทศอย่างไร

สรุปได้ว่าการนำเสนอข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ ในคอลัมน์ การวิเคราะห์ข่าวการเมือง พบว่าการนำเสนอข้อความที่แสดงถึงวัจนกรรมปรากฏในการนำเสนอข่าวทางการเมืองมี จำนวน 70 ข้อความ โดยส่วนใหญ่จะเป็นวัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก โดยการกล่าวประชดประชันกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีจำนวน 17 ข้อความ รองลงมาเป็นวัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ ซึ่งใช้ถ้อยคำในการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้น จำนวน 16 ข้อความ วัจนกรรมการผูกมัด มีจำนวน 17 ข้อความ เป็นการใช้ถ้อยคำในการท้าทายเพื่อให้เกิดการกระทำ วัจนกรรมกำหนดให้ทำ ซึ่งใช้ถ้อยคำในการถาม มีจำนวน 9 ข้อความ และวัจนกรรมประกาศ ซึ่งใช้ถ้อยคำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีจำนวน 8 ข้อความ และจากการศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายในเชิงวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ของการเสนอข่าวทางการเมือง พบว่า ความหมายที่ปรากฏในการนำเสนอจะเป็นเชิงวัจนกรรมอ้อมมากกว่าวัจนกรรมตรง ซึ่งจะใช้คำหรือข้อความ เนื้อหา ในการนำเสนอเจตนาทางความหมายว่าสื่อไปในทิศทางใดบ้าง และเจตนาที่สื่อจะเป็นการสื่อเพื่อชี้นำให้เกิดการคล้อยตาม และกล่าวประชดประชันแก่บุคคล หรือเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์มติชน ปรากฏการใช้วัจนกรรมในการนำเสนอทั้ง 5 ประเภท ได้แก่วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ วัจนกรรมกำหนดให้ทำ วัจนกรรมผูกมัด วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก และวัจนกรรมประกาศ ซึ่งวัจนกรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือวัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก ทั้งนี้ในข้อความที่ปรากฏวัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึกจะกล่าวถึงเหตุการณ์เรื่องราวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น โดยการสื่อสารผ่านข้อความเพื่อให้ผู้อ่านทราบความรู้สึกของผู้เขียนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการกล่าวประชดประชันเพื่อให้เกิดผลตามเจตนาที่แฝงอยู่ในวัจนกรรม สะท้อนให้เห็นว่าการนำเสนอข่าวของผู้เขียนสิ่งที่แฝงอยู่คือความรู้สึกของผู้เขียน หากการกล่าวเหตุการณ์ของข่าวแบบตรง ๆ อาจทำให้ผู้อ่านไม่มีอารมณ์คล้อยตามหรือเห็นด้วยกับเนื้อหาของข่าว ซึ่งการนำเสนอข่าวรูปแบบวัจนกรรมต่างๆ จะมีผลต่อผู้รับข่าวสารหรือผู้อ่าน ถ้าหากผู้รับสารมีความเข้าใจในสารที่อ่าน หรือตีเจตนาของผู้ส่งสารได้ถูกต้อง ก็จะให้การรับข้อมูลข่าวสารไม่มีการบิดเบือน และเกิดความเข้าใจในเจตนาของข้อมูลที่สื่อออกมา ทั้งนี้การนำเสนอข่าวการเมืองเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนหากการให้ข้อมูลมีความบิดเบือนจากความเป็นจริงแล้ว ก็อาจจะส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาอีกมากมาย

จากการที่มีการนำเสนอความหมายทางวัจกรรมอ้อมมากกว่าวัจนกรรมตรงนั้น ในการนำเสนอข่าวทางการเมืองจะทำให้เนื้อหาข่าว หรือการกล่าวอ้างถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปรากฏในเนื้อข่าวลดความรุนแรงของการนำเสนอข่าว เพราะการนำเสนอข่าวด้วยวัจนกรรมอ้อมจะช่วยให้การสื่อสารลดความแข็งกระด้างลง และบางเหตุการณ์ก็ไม่สามารถนำเสนอความหมายได้แบบตรงไปตรงมาได้ ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาข่าวด้วยการใช้วัจนกรรมอ้อมเป็นการสื่อสารที่ช่วยให้เหตุการณ์ที่ดูรุนแรงมีเนื้อหาที่ดูอ่อนลง ไม่ทำให้เกิดกระแสต่อต้านเมื่อผู้อ่านไม่เห็นด้วยกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตรงกันข้ามถ้าหากการใช้วัจนกรรมตรงกับเรื่องราวต่าง ๆ ในทางการเมือง ด้วยอารมณ์หรือความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่รุนแรงก็อาจจะส่งผลให้ผู้อ่านที่รับข่าวสารเกิดอารมณ์ร่วมไปใช้เชิงรุนแรงหรือเกิดการต่อต้านต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมืองจากหนังสือพิมพ์มติชน : ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วัจนกรรมการนำเสนอข่าวการเมือง พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลประเภทของวัจนกรรมที่ใช้ในการนำเสนอ ตามแนวการวิเคราะห์ วัจกรรมของจอห์น อาร์ เซอร์ล หนังสือพิมพ์มติชน ได้นำเสนอวัจกรรมครบทั้ง 5 ชนิด ซึ่งได้แก่ วัจนกรรมการ

บรรยายเหตุการณ์ (representatives) วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (directives) วัจนกรรมผูกมัด (commossoves) วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (expessives) วัจนกรรมประกาศ (declaratives) ทั้งนี้พบว่า การนำเสนอที่ปรากฏมาที่สุดจะเป็นการนำเสนอวัจนกรรมการแสดงอารมณ์ความรู้สึกซึ่งจะใช้ในเชิงประชดประชันถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในทางการเมือง รองลงมาก็จะเป็นวัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ วัจนกรรมผูกมัด วัจนกรรมกำหนดให้ทำ และวัจนกรรมประกาศ

ความสัมพันธ์ทางความหมายในเชิงวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม จากการศึกษาความสัมพันธ์ทางความหมายในเชิงวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ของการเสนอข่าวทางการเมือง พบว่า ความหมายที่ปรากฏในการนำเสนอจะเป็นเชิงวัจนกรรมอ้อมมากกว่าวัจนกรรมตรง ซึ่งจะใช้คำ หรือข้อความ เนื้อหา ในการนำเสนอเจตนาทางความหมายว่าสื่อไปในทิศทางใดบ้าง และเจตนาที่สื่อจะเป็นการสื่อเพื่อชี้นำให้เกิดการคล้อยตาม และกล่าวประชดประชันแก่บุคคล หรือเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนานักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อพัฒนาและสร้างเสริมประสบการณ์การทำวิจัย นำไปสู่การเป็นนักวิจัยที่มีความเข้มข้นทางด้านวิชาการให้ก้าวต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ได้อนุมัติทุนวิจัยสนับสนุนมาในครั้งนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์, ธีรนุช โชคสุวณุช. (2551). **วัจนปฏิบัติศาสตร์.** กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2541). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.

บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน).(2558). **ประวัติความเป็นมา.** เข้าถึงได้จาก: http://www.matichon.com (ค้นเมื่อ: 25 ธันวาคม 2558).

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (2549). **วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

สราวุธ แซ่เตี๋ยว. (2546). **บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาทางการเมือง : กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์.** การค้นคว้าอิสระ ศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Fotion,N.(1995). **“Pragmatics” In T.Honderich. The Oxford Companion to Philosophy.** Oxford : University Press.

การใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

THE USE OF ADDRESS TERMS IN LOM DIALECT AT LOMSAK PHETCHABOON PROVINCE

ชยาลินี ไฝแก้ว* ดารารัตน์ จันทร ลลิดา นามใหม่ และ สุชาดา เจียพงษ์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail suchada_kr@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษาการใช้คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคมในสถานการณ์เมื่อพูดกับคู่สนทนาที่รู้จักและคู่สนทนาที่ไม่รู้จัก ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกขาน ในภาษาหล่มมีจำนวน 6 รูปแบบ ได้แก่ คำแสดงความรู้สึก คำสรรพนาม คำเรียกญาติ คำนำหน้า ชื่อ คำเรียกเพื่อน ส่วนการใช้คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคมในสถานการณ์เมื่อพูดกับคนที่รู้จักและไม่รู้จักกัน พบว่าเมื่อสนทนากับคนรู้จักและไม่รู้จักผู้ใช้ภาษาหล่มจะนิยมใช้คำเรียกญาติมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาเมื่อสนทนากับคนรู้จักกันหรือไม่รู้จักกันก็นับถือกันเป็นญาติพี่น้อง และจะไม่นิยมใช้คำเรียกชื่อซึ่งแสดงถึงความสุภาพและห่างเหิน

คำสำคัญ : คำเรียกขาน ภาษาหล่ม

Abstract

The purposes of this research were to study the pattern and usage of address terms in lom Dialects at Lomsak Phetchaboon Province and to study address terms under influence of social factors called relationship between known and unknown interlocutors. The results showed that there were 6 types of address terms in Lom dialect; emotion words, pronouns, family member words, name title words, name words, and friend name words. The result also revealed that if communication to unknown interlocutors, Lom dialect users tended to use family member words. This meant that they tended to use family member words not only to known people but also to unknown people and they did not use name words expressing polite and distant between to interlocutors.

Keywords : address terms Lom Dialect

บทนำ

มนุษย์ใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน การใช้ภาษาไทยสื่อสารในชีวิตประจำวันการพูดสนทนาแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงสถานการณ์ บริบท รวมไปถึงปัจจัยทางสังคม เช่น อายุ เพศ และความสัมพันธ์ของคู่สนทนา การใช้คำเรียกขานสามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ทางสังคมที่แตกต่างกัน (กัลยา ติงศภัทิย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531 : 1) ได้ศึกษาการใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ และให้ความหมายของคำเรียกขาน สรุปได้ว่า คำเรียกขาน คือ คำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังก่อนที่ตนจะพูดเรื่องต่างๆ ด้วย เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของผู้ฟังตามที่ผู้พูดมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่อาจปรากฏระหว่างคำนำหน้าและคำลง

ท้าย การศึกษา คำเรียกขานในภาษาไทยที่ผ่านมามีผู้สนใจศึกษาเป็นจำนวนมาก เช่น เรื่อง “การใช้ คำเรียกขานคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย” ของ นันธิกานต์ จันทร์อภิบาล (2554) “การใช้คำเรียกขานของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร” ของ ปัทมวรรณ วงศ์ขจร (2542) “การศึกษาคำเรียกขานในภาษาถิ่นเชียงใหม่ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม”ของ รังสรรค์ จันต๊ะ (2535) “คำเรียกขานในภาษาไทยตามปัจจัยอายุ เพศ และความสัมพันธ์ของผู้พูด” ของ วริษา สารวิทย์ (2558) และเรื่อง “คำเรียกขานในภาษาเขมรเหนือ : การวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เชิงสังคม กรณีศึกษา ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์” ของ สุริยา สอดส่องกฤษ (2541) จากการศึกษาข้างต้นพิจารณาได้ว่าเป็นการศึกษาตามแนวคิดภาษาศาสตร์สังคม ซึ่งแนวคิดภาษาศาสตร์สังคมนี้มีความน่าสนใจที่สามารถอธิบายถึงกฎเกณฑ์การใช้ภาษาตามปัจจัยทางสังคม

ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้ศึกษาการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษาการใช้คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคม ในสถานการณ์เมื่อพูดกับคู่สนทนาที่รู้จักและคู่สนทนาไม่รู้จัก โดยมีสมมุติฐานว่า เพศ ช่วงอายุ และความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟังที่รู้จักกันและไม่รู้จักกันจะมีผลต่อการเลือกใช้คำเรียกขาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำเรียกขาน

1.2 กำหนดผู้ให้ข้อมูลการใช้คำเรียกขานโดยมีคุณสมบัติ เป็นผู้พูดภาษาหล่มที่เกิดและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสักงอย ตำบลวัดป่า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ และมีอายุระหว่าง 30-60 ปี

1.3 สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้คำเรียกขานของคู่สนทนาโดยกำหนดสถานการณ์ตามปัจจัยทางสังคม ด้านเพศ อายุ และความสัมพันธ์ ดังนี้

1.3.1 ปัจจัยด้านเพศ ได้แก่ เมื่อสนทนากับผู้ที่เป็นเพศชาย เพศหญิง

1.3.2 ปัจจัยด้านอายุ ได้แก่ เมื่อสนทนากับผู้ที่มีอายุมากกว่า เท่ากัน และน้อยกว่า

1.33 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ เมื่อสนทนากับคนที่รู้จักและคนที่ไม่รู้จัก

แบบสัมภาษณ์มีเนื้อหา 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ชื่อ อายุ เพศ ศาสนา อาชีพ และที่อยู่ ตอนที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้คำเรียกขานในสถานการณ์ตามปัจจัยทางสังคมทั้งหมด 12 สถานการณ์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สถานการณ์การใช้คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคม

ความสัมพันธ์	เพศ	อายุ
คนรู้จัก	ชาย	มากกว่า
คนรู้จัก	ชาย	เท่ากัน
คนรู้จัก	ชาย	น้อยกว่า
คนรู้จัก	หญิง	มากกว่า
คนรู้จัก	หญิง	เท่ากัน

คนรู้จัก	หญิง	น้อยกว่า
คนไม่รู้จัก	ชาย	มากกว่า
คนไม่รู้จัก	ชาย	เท่ากัน
คนไม่รู้จัก	ชาย	น้อยกว่า
คนไม่รู้จัก	หญิง	มากกว่า
คนไม่รู้จัก	หญิง	เท่ากัน
คนไม่รู้จัก	หญิง	น้อยกว่า

2. ขั้นเก็บข้อมูล

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการใช้คำเรียกขานที่หมู่บ้านสักงอย ตำบลวังป่า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่อยู่พูดภาษาหล่มในชีวิตประจำวัน มีอายุระหว่าง 30-60 ปี จำนวน 20 คน แบ่งเป็นเพศชาย 10 คน และ เพศหญิง 10 คน

2.2 เก็บข้อมูลคำเรียกขานที่ใช้ในชีวิตประจำวันกับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม สัมภาษณ์ และจดบันทึกคำเรียกขาน สรุปในรูปแบบตาราง

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำคำที่ได้จากการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์รูปแบบของคำเรียกขาน นับจำนวนคำที่ปรากฏ และคิดเป็นค่าร้อยละ

3.2 นำคำเรียกขานมาวิเคราะห์การใช้ตามปัจจัยทางสังคม 3 ด้านความสัมพันธ์เพศ และอายุ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ ได้แก่ เมื่อสนทนากับคนที่รู้จักและคนที่ไม่รู้จัก ปัจจัยด้านเพศ ได้แก่ เมื่อสนทนากับผู้ที่เป็นเพศชาย เพศหญิง และปัจจัยด้านอายุ ได้แก่ เมื่อสนทนากับผู้ที่มีอายุมากกว่า เท่ากัน และน้อยกว่า

4. ขั้นสรุปและนำเสนอผลการวิจัย

4.1 สรุปผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตาราง และค่าร้อยละ

4.2 เขียนนำเสนอเป็นรูปเล่มรายงานการวิจัยจำนวน 5 บท

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบคำเรียกขาน และวิเคราะห์การใช้ คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคม ดังมีผลการวิจัยต่อไปนี้

รูปแบบการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

คำเรียกขาน หมายถึง คำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังก่อนที่ตนจะพูดเรื่องต่างๆ ด้วย เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของผู้ฟังตามที่ผู้พูดมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเองและมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่อาจปรากฏระหว่างคำนำหน้าและคำลงท้าย (กัลยา ติงศภัทิย์ และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531 : 1)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าคำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

1.1 คำแสดงความรู้สึก หมายถึง ข้อมูลที่ผู้พูดใช้เป็นคำเรียกขานหรือส่วนประกอบหนึ่งของคำเรียกขาน เพื่อแสดงความรู้สึกพิเศษต่อผู้ฟัง จากข้อมูลพบคำเรียกขานภาษาหล่ม ที่เป็นคำแสดงความรู้สึก จำนวน 2 คำ ได้แก่ น้อย หล้า

1.2 คำสรรพนาม หมายถึง คำที่ใช้แทนตัวเอง แทนผู้ที่พูดด้วย และใช้แทนผู้ที่กล่าวถึง เช่นคำว่า ฉัน เรา เธอ เขา เป็นต้น จากข้อมูลพบคำเรียกขานภาษาหล่มที่เป็นคำบุรุษสรรพนาม ซึ่งคำที่ผู้วิจัยพบนั้นเป็นคำบุรุษสรรพนาม บุรุษที่ 2 จำนวน 6 คำ ได้แก่ แก โต เธอ นาย มึง เอง

1.3 คำเรียกญาติ หมายถึง คำที่ใช้เรียกคนที่มีความสัมพันธ์กัน โดยทางเชื้อสายหรือการแต่งงานซึ่งแต่ละวัฒนธรรมก็จะเรียกแตกต่างกันออกไป คำเรียกญาติสามารถ ใช้เรียกคนที่เป็นญาติจริงๆ หรือคนที่ไม่ใช่ญาติแต่ผู้พูดเรียกเปรียบเทียบให้เหมือนกับเป็นญาติก็ได้ เช่นคำว่า ลุง ป้า น้า อา ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้นจากข้อมูลพบคำเรียกขานภาษาหล่ม ที่เป็นคำเรียกญาติ จำนวน 12 คำ ได้แก่ เจ๊ ตา น้อง น้า ป้า พี่ แม่ตู้ ลุง อา อาว อ้าย เอื้อย

1.4 คำนำหน้า หมายถึง คำที่ใช้เรียกนำหน้าบุคคล หรือคำที่ใช้เรียกตำแหน่งหน้าที่ในสังคม เช่นคำว่า นาย นาง นางสาว ไอ้ อี เป็นต้น จากข้อมูลพบคำเรียกขาน ภาษาหล่ม จำนวน 4 คำ โดยแยกใช้ตามเพศ เพศชายใช้คำว่า บั๊กน้อย บั๊กหล้า และเพศหญิง ใช้คำว่า อีหล้า อีน้อย

1.5 ชื่อ หมายถึง คำที่ตั้งขึ้นสำหรับเรียก จากข้อมูลพบคำเรียกขานจำนวน 3 คำ ได้แก่ จ้อน นิด เลง

1.6 คำเรียกเพื่อน หมายถึง คำที่ใช้เรียกบุคคลที่มีสถานะสนิทสนมคุ้นเคยหรือรุ่นเดียวกันจากข้อมูลพบคำเรียกขานภาษาหล่ม ที่เป็นคำเรียกชื่อ พบจำนวน 3 คำ ได้แก่ เสี่ยว เพื่อน หมู่

จากข้อมูลการใช้รูปแบบการใช้เรียกขานสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม พบจำนวนคำเรียกขานทั้งหมด 30 คำ โดยแบ่งได้เป็น 6 รูปแบบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 รูปแบบคำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

รูปแบบคำเรียกขาน	รายการคำเรียกขาน	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1. คำแสดงความรู้สึก	น้อย หล้า	2 คำ	6.66
2. คำสรรพนาม	แก โต เธอ มึง เอง	5 คำ	16.67
3. คำเรียกญาติ	เจ๊ ตา น้อง น้า ป้า พี่ แม่ตู้ ลุง อา อาว อ้าย เอื้อย	12 คำ	40.00
4. คำนำหน้า	บักน้อย บักหล้า อีหล้า อีน้อย นาย	5 คำ	16.67
5. ชื่อ	จ้อน นิด เลง	3 คำ	10.00
6. คำเรียกเพื่อน	เสี่ยว เพื่อน หมู่	3 คำ	10.00
สรุปจำนวนคำเรียกขานที่พบ		**30 คำ**	**100**

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบคำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบทั้งหมด 6 รูปแบบ จำนวน 30 คำ ทั้งนี้รูปแบบคำเรียกขานที่ใช้คำเรียกญาติพบจำนวนมากที่สุด 12 คำ คิดเป็นร้อยละ40.00 รองลงมา

คือ คำสรรพนาม จำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.67 คำนำหน้า จำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.33 ชื่อ พบจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.00 คำเรียกเพื่อน พบจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ และพบคำแสดงความรู้สึกจำนวนน้อยที่สุด พบจำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.67

การใช้คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคมในสถานการณ์เมื่อพูดกับคู่สนทนาที่รู้จักและคู่สนทนาที่ไม่รู้จัก

คำเรียกขานที่ผู้วิจัยพบมีทั้งหมด 6 รูปแบบ จำนวน 30 คำ ซึ่งปรากฏใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ศึกษา และมีความแตกต่างกันทั้งรูปแบบและจำนวนของคำ ดังนั้นเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น ผู้วิจัยจึงแสดงผลของการใช้คำเรียกขานตามกลุ่มตัวอย่าง ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา โดยแบ่งการใช้คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคม ด้านเพศ อายุ และความสัมพันธ์ ของคู่สนทนาที่รู้จักและคู่สนทนาที่ไม่รู้จัก จำนวนทั้งหมด 12 สถานการณ์ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การใช้คำเรียกขานภาษาหล่มตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ อายุ และความสัมพันธ์กับคนที่รู้จัก

รูปแบบคำเรียกขานที่ใช้ตามความสัมพันธ์กับคนที่รู้จัก	**เพศชาย**			**เพศหญิง**				
	อายุมากกว่า	**อายุเท่ากัน**	**อายุน้อยกว่า**	**อายุมากกว่า**	**อายุเท่ากัน**	**อายุน้อยกว่า**	**รวม**	**คิดเป็นร้อยละ**
1. คำแสดงความรู้สึก	-	-	2	-	-	2	4	**3.13**
2. คำสรรพนาม	1	10	3	1	9	2	26	**20.31**
3. คำเรียกญาติ	20	-	8	18	2	10	58	**45.31**
4. คำนำหน้า	-	-	5	-	-	4	9	**7.03**
5. ชื่อ	1	7	4	1	6	4	23	**17.97**
6. คำเรียกเพื่อน	-	4	-	-	4	-	8	**6.25**

รวม	22	21	22	20	21	22	128	100

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนคำเรียกขานภาษาหล่มที่ปรากฏใช้ตามปัจจัยทางสังคมเมื่อสนทนากับ คนที่มีความสัมพันธ์ที่รู้จัก จะใช้คำเรียกญาติ มากที่สุด จำนวน 58 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.31 รองลงมา คือ คำสรรพนาม จำนวน 26 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.31 ชื่อ จำนวน 23 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 17.97 คำนำหน้า จำนวน 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.03 คำเรียกเพื่อนจำนวน 8 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.25 ตามลำดับ และแสดงความรู้สึก ปรากฏความถี่ในการใช้เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มน้อยที่สุด จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 3.13

นอกจากนี้การใช้คำเรียกขานเมื่อสนทนากับคนที่รู้จักกัน จะมีลักษณะการใช้ดังนี้

1. คำแสดงความรู้สึก จะใช้นิยมใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและเพศหญิงอายุน้อยกว่า
2. คำสรรพนามนิยมใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและเพศหญิงที่อายุเท่ากัน
3. คำเรียกญาตินิยมใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและหญิงที่อายุมากกว่า
4. คำนำหน้า จะใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายหรือหญิงที่อายุน้อย
5. ชื่อ นิยมใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและหญิงอายุเท่ากัน
6. คำเรียกเพื่อนใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและเพศหญิงอายุเท่ากัน

ตารางที่ 4 การใช้คำเรียกขานภาษาหล่มตามปัจจัยทางสังคมด้านเพศ อายุ และความสัมพันธ์กับคนที่ไม่รู้จัก

รูปแบบคำเรียกขานที่ใช้ตามความสัมพันธ์กับคนที่ไม่รู้จัก	**เพศชาย**			**เพศหญิง**			**รวม**	**คิดเป็นร้อยละ**
	อายุมากกว่า	**อายุเท่ากัน**	**อายุมากกว่า**	**อายุเท่ากัน**	**อายุมากกว่า**	**อายุน้อยกว่า**		
1. คำแสดงความรู้สึก	-	-	5	-	-	4	**9**	**7.5**
2. คำสรรพนาม	-	17	4	-	16	3	**40**	**33.33**

3. คำเรียกญาติ	20	2	7	20	1	9	**59**	**49.17**
4. คำนำหน้า	-	-	5	-	-	5	**10**	**8.33**
5. ชื่อ	-	-	-	-	-	-	**0**	**0**
6. คำเรียกเพื่อน	-	1	-	-	1	-	**2**	**1.67**
รวม	**20**	**20**	**21**	**20**	**18**	**21**	**120**	**100**

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนคำเรียกขานภาษาหล่มที่ปรากฏใช้ตามปัจจัยทางสังคมเมื่อสนทนากับคนที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่รู้จัก จะใช้คำเรียกญาติ มากที่สุด จำนวน 59 ครั้ง คิดเป็นร้อย 49.17 รองลงมา คือ คำสรรพนาม จำนวน 40 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 คำนำหน้า จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.33 คำแสดงความรู้สึก จำนวน 9 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.5 คำเรียกเพื่อนจำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.67 ตามลำดับ และชื่อ ไม่ปรากฏความถี่ในการใช้

นอกจากนี้การใช้คำเรียกขานเมื่อสนทนากับคนที่ไม่รู้จักกัน จะมีลักษณะการใช้ดังนี้

1. คำแสดงความรู้สึก จะใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชาและหญิงอายุน้อยกว่า

2. คำสรรพนาม จะใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและหญิงที่อายุเท่ากันมากที่สุด และอายุน้อยกว่ารองลงมา

3. คำเรียกญาติ จะนิยมใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและหญิงที่อายุมากกว่า และจะไม่นิยมใช้เรียกคนที่อายุเท่ากัน

4. คำนำหน้า จะใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายและเพศหญิงที่อายุน้อยกว่าเท่านั้น

5. ชื่อไม่ปรากฏในเรียกคนที่ไม่รู้จักกัน

6. คำเรียกเพื่อนใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นเพศชายหรือหญิงที่อายุเท่ากัน

ตารางที่ 5 ความถี่ของการใช้คำเรียกขานแต่ละรูปแบบ

ลำดับที่	**รูปแบบ**	**จำนวน**	**ร้อยละ**
1	คำแสดงความรู้สึก	13	5.24
2	คำสรรพนาม	66	26.61
3	คำเรียกญาติ	117	47.18
4	คำนำหน้า	19	7.7
5	ชื่อ	23	9.27
6	คำเรียกเพื่อน	10	4
	รวม	**248**	**100**

จากตารางที่ 5 ความถี่ของการใช้คำเรียกขานแต่ละรูปแบบ พบว่า คำเรียกญาติ ปรากฏความถี่ในการใช้เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มมากที่สุด ปรากฏจำนวน 117 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.18 รองลงมา คือ คำสรรพนาม จำนวน 66 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.61 ชื่อ จำนวน 23 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.27 คำนำหน้า จำนวน 19 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.7 คำแสดงความรู้สึก 13

ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.24 ตามลำดับ และคำเรียกเพื่อนปรากฏความถี่ในการใช้เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มน้อยที่สุด จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4

นอกจากนี้ยังพบว่า

1.คำเรียกญาติ เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มที่ใช้เรียกคู่สนทนามากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง คำเรียกญาติดังกล่าวใช้เรียกญาติแท้และยังใช้เรียกคนที่ไม่รู้จักอีกด้วย

2. คำสรรพนาม เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มที่ใช้เรียกคู่สนทนามากเป็นอันดับสอง พบว่าใช้เรียกคนที่ไม่รู้จักมากที่สุด ลองลงมาคือ คนที่รู้จัก

3. ชื่อ เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มที่ใช้เรียกคู่สนทนามากเป็นอันดับสาม พบว่าใช้เรียกคนที่รู้จักมากที่สุด และไม่พบคำเรียกขานที่ใช้เรียกคนที่ไม่รู้จัก

4. คำนำหน้า เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มที่ใช้เรียกคู่สนทนามากเป็นอันดับสี่ พบว่าใช้มากที่สุดในเพศชายอายุน้อยกว่า และเพศหญิงอายุน้อยกว่า ทั้งคนที่ไม่รู้จักและคนที่รู้จัก

5. คำแสดงความรู้สึก เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มที่ใช้เรียกคู่สนทนามากเป็นอันดับที่ห้าพบว่าใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นคนที่ไม่รู้จักมากที่สุด

6. คำเรียกเพื่อน เป็นคำเรียกขานภาษาหล่มที่ใช้เรียกคู่สนทนามากเป็นอันดับสุดท้าย พบว่าใช้เรียกคู่สนทนาที่เป็นคนที่รู้จักมากที่สุด และลองลงมาใช้เรียกคนที่ไม่รู้จัก

สรุปภาพรวมของรูปแบบคำเรียกขานภาษาหล่ม หมู่บ้านสักงอย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้

1. รูปแบบการใช้คำเรียกขานภาษาหล่ม ในหมู่บ้านสักงอย อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้พูดใช้คำเรียกคู่สนทนาซึ่งใช้เรียกเหมือนญาติพี่น้อง โดยสังเกต ข้อมูลที่ปรากฏ คือคำเรียกญาติ และคำสรรพนามมากเป็นอันดับหนึ่งและสอง

2. การใช้ ชื่อ และ คำนำหน้า แสดงให้เห็นว่า ชื่อ จะใช้เรียกคนที่รู้จักและไม่พบคำเรียกขานที่ใช้เรียกคนที่ไม่รู้จัก และคำนำหน้า จะใช้เรียกทั้งคนที่ไม่รู้จักและคนที่รู้จักจำนวนเท่าๆ กัน

3. การใช้ คำแสดงความรู้สึก และ คำเรียกเพื่อน พบว่ามีการใช้สองรูปแบบนี้ เป็นจำนวนน้อยและไม่นิยม และคำแสดงความรู้สึกจะใช้เรียกคนที่ไม่รู้จักมากกว่าคนที่รู้จัก ส่วนคำเรียกเพื่อน จะใช้เรียกคนที่รู้จักมากกว่าคนที่ไม่รู้จัก

อภิปรายผล

จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบลักษณะและรูปแบบคำเรียกขานในภาษาหล่มแล้ว ยังทำให้มองเห็นภาพลักษณะการใช้ภาษาหล่มของคนหล่มสักในปัจจุบัน ดังนี้

1. คนในอำเภอหล่มสักมีการสนทนาและมีความผูกพันกับคนที่สนทนาด้วยในแบบญาติ สังเกตได้จากการใช้คำเรียกญาติและใช้คำเรียกญาติเป็นส่วนประกอบของคำเรียกขาน คำเรียกญาติดังกล่าวใช้เรียกทั้งญาติทั้งที่เป็นคู่สนทนาที่รู้จักและคู่สนทนาที่ไม่รู้จัก ซึ่งเป็นบุคคลอื่นในสังคมแต่เปรียบเสมือนกับเป็นญาติ

2. คนในอำเภอหล่มสักให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาในการสนทนาและความสนิทสนม สอดคล้องกับ กัลยา ติงศภัทิย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2531 : 35-37) ได้ศึกษาการใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์พบว่าคำเรียกขานที่ปรากฏใช้มากที่สุดในสามรูปแบบคือ คำนำหน้า คำนำหน้า+ชื่อ และชื่อซึ่งการใช้คำเรียกขานทั้ง 3 รูปแบบถูกกำหนด

โดยความสัมพันธ์ 2 ลักษณะ คือ ความเคารพ และความสนิทสนม เมื่อมองตามความสัมพันธ์ผู้พูดที่มีความสนิทสนมกับผู้ฟังมากจะใช้ ชื่อ เช่น เมื่อพูดกับคู่สนทนาที่อายุเท่ากัน แต่ถ้าไม่สนิทกันจะใช้ คำนำหน้า เช่น เมื่อพูดกับคู่สนทนาที่ไม่รู้จัก และเมื่อมองตามความสัมพันธ์ ของคู่สนทนาที่รู้จัก ชื่อ เป็นคำเรียกขานที่แสดงว่าผู้พูดมีอำนาจเหนือผู้ฟัง เช่น ผู้ที่มีอายุมากกว่าสนทนากับผู้ที่มีอายุน้อยกว่า

เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้คำเรียกขานในปัจจุบันในงานวิจัยนี้พบว่า มีการใช้คำเรียกขาน สอดคล้องกับ กัลยา ติงศภัทิย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ศึกษาไว้ คือเมื่อพิจารณาตามความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมคืออายุเท่ากัน ชื่อ จะเป็นคำเรียกขานที่ใช้สนทนาระหว่างเพื่อนและคนที่รู้จัก แสดงให้เห็นว่า ชื่อ เป็นเครื่องแสดงความสนิทสนม แต่มีส่วนที่ต่างกัน คือ เมื่อสนทนากับคนที่สนิทสนมน้อยกว่า ได้แก่ คนไม่รู้จัก จะใช้คำเรียกญาติ ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในแบบเครือญาติ และเมื่อมองตามความสัมพันธ์แบบไม่เท่าเทียมกัน ชื่อ ยังเป็นคำเรียกขานที่ผู้ที่มีอายุมากกว่าใช้เรียกผู้ที่มีอายุน้อยกว่าซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชื่อ เป็นคำที่แสดงผู้มีอำนาจเหนือผู้ฟังสำหรับผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าผู้ฟังจะเรียกผู้มีอำนาจเหนือกว่าโดยใช้คำเรียกญาติ จากลักษณะการใช้คำเรียกขานของคนในอำเภอหล่มสักดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปัจจุบัน ชื่อ ยังคงแสดงให้เห็นถึงความเคารพและสนิทสนม แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเมื่อเรียกคนที่ไม่สนิทหรือไม่รู้จัก

3. การใช้คำเรียกขานตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเมื่อพูดกับ คนอายุเท่ากันจะใช้ ชื่อ เรียกกันมากที่สุด ชื่อที่ใช้เรียกพบว่า เป็นชื่อเล่นของคู่สนทนาทั้งหมด และเมื่อผู้พูดสนทนากับคู่สนทนาที่อายุเท่าเทียมกันแต่ไม่รู้จักจะใช้สรรพนามเรียกกันมากที่สุด เช่น แก เธอ เอง เจ้า โต มึง เรียกขานผู้ที่มีอายุเท่ากัน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบรูปแบบการใช้คำเรียกขานในภาษาหล่ม อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

1) คำแสดงความรู้สึก จำนวน 2 คำ ได้แก่ “น้อย” “หล้า”

2) คำสรรพนาม จำนวน 5 คำ ได้แก่ “แก” “โต” “เธอ” “มึง” “เอง”

3) คำเรียกญาติ จำนวน 12 คำ ได้แก่ “เจ๊” “ตา” “น้อง” “น้า” “ป้า” “พี่” “แม่ตู้” “ลุง” “อา” “อาว” “อ้าย” “เอื้อย”

4) คำนำหน้า จำนวน 5 คำ ได้แก่ “บักน้อย” “บักหล้า” “อีหล้า” “อีน้อย” “นาย”

5) ชื่อ จำนวน 3 คำ ได้แก่ “จ้อน” “นิด” “เลง”

6) คำเรียกเพื่อน จำนวน 3 คำ ได้แก่ “เสี่ยว” “เพื่อน” “หมู่”

ส่วนการใช้คำเรียกขานตามปัจจัยทางสังคมในสถานการณ์เมื่อพูดกับคู่สนทนาที่ไม่รู้จักและคู่สนทนาที่รู้จัก สรุปได้ว่า ในสถานการณ์ที่เป็นคู่สนทนาไม่รู้จักเพศชาย อายุมากกว่า จำนวน 20 คำ เป็นคำเรียกญาติทั้งหมด เพศชาย อายุเท่ากัน จำนวน 20 คำ แบ่งเป็น คำสรรพนามจำนวน 17 คำ คำเรียกญาติ จำนวน 2 คำ คำเรียกเพื่อน จำนวน 1 คำ เพศชาย อายุน้อยกว่า จำนวน 21 คำ แบ่งเป็น คำแสดงความรู้สึก จำนวน 5 คำ คำสรรพนาม จำนวน 4 คำ คำเรียกญาติ จำนวน 7 คำ คำนำหน้า จำนวน 5 คำ เพศหญิง อายุมากกว่า จำนวน 20 คำ เป็นคำเรียกญาติทั้งหมด เพศหญิง อายุเท่ากัน จำนวน 18 คำ แบ่งเป็น คำสรรพนาม จำนวน 16 คำ คำเรียกญาติ จำนวน 1 คำ คำเรียกเพื่อน จำนวน 1 คำ เพศหญิง อายุน้อยกว่า จำนวน

21 คำ แบ่งเป็น คำแสดงความรู้สึก จำนวน 4 คำ คำสรรพนาม จำนวน 3 คำ คำเรียกญาติ จำนวน 9 คำ คำนำหน้า จำนวน 5 คำ และในสถานการณ์ที่เป็นคู่สนทนารู้จัก เพศชาย อายุมากกว่า จำนวน 22 คำ แบ่งเป็น คำสรรพนาม จำนวน 1 คำ คำเรียกญาติ จำนวน 20 คำ ชื่อ จำนวน 1 คำ เพศชาย อายุเท่ากัน จำนวน 21 คำ แบ่งเป็น คำสรรพนาม จำนวน 10 คำ ชื่อ จำนวน 7 คำ คำเรียกเพื่อน จำนวน 4 คำ เพศชาย อายุน้อยกว่า จำนวน 22 คำ แบ่งเป็น คำแสดงความรู้สึก จำนวน 2 คำ คำสรรพนาม จำนวน 3 คำ คำเรียกญาติ จำนวน 8 คำ คำนำหน้า จำนวน 5 คำชื่อ จำนวน 4 คำ เพศหญิง อายุมากกว่า จำนวน 20 คำ แบ่งเป็น คำสรรนาม จำนวน 1 คำคำเรียกญาติ จำนวน 18 คำ ชื่อ จำนวน 1 คำ เพศหญิง อายุเท่ากัน จำนวน 21 คำ แบ่งเป็น คำสรรพนาม จำนวน 9 คำ คำเรียกญาติ จำนวน 2 คำ ชื่อ จำนวน 6 คำ คำเรียกเพื่อน จำนวน 4 คำ เพศหญิง อายุน้อยกว่า จำนวน 22 คำ แบ่งเป็น คำแสดงความรู้สึก จำนวน 2 คำ คำเรียกเพื่อน จำนวน 2 คำคำเรียกญาติ จำนวน 10 คำ คำนำหน้า จำนวน 4 คำ ชื่อ จำนวน 4 คำ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และ ความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ฝึกวิจัยในเวลาเพียง 1 ภาคการศึกษา ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ารับตรวจสอบและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อีกทั้งให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีแก่ผู้ศึกษาตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานการทำวิจัย ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในพระคุณและ ความกรุณาของท่านอาจารย์จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐิรา ทับทิม ที่สละเวลาช่วยเหลือในการแปลบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

สุดท้ายนี้ประโยชน์อันใดที่จะพึงได้รับจากการศึกษาค้นคว้าจากวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแด่พระคุณบิดา มารดาอันเป็นที่รักและเคารพสูงสุดในชีวิต ที่ได้มอบความรัก ความเมตตา ความห่วงใย ให้ความสนับสนุนและกำลังใจอย่างดียิ่งด้วยดีเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

กัลยา ติงศภัทิย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2531). **การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นันทิกานต์ จันทร์อภิบาล. (2554). **การใช้คำเรียกขานของคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย.** สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปัทมวรรณ วงศ์ขจร. (2542). **การใช้คำเรียกขานของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร.** นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

รังสรรค์ จันต๊ะ. (2535). **การศึกษาคำเรียกขานในภาษาถิ่นเชียงใหม่ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวรรณกรรมล้านนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วริษา สารวิทย์. (2558). คำ**เรียกขานในภาษาไทยตามปัจจัยอายุ เพศ และความสัมพันธ์ของผู้พูด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุริยา สอดส่องกฤษ. (2541). **คำเรียกขานในภาษาเขมรเหนือ : การวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เชิงสังคมกรณีศึกษา ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9

AN ANALYSIS OF SOCIAL REFLECTION IN THE TALES OF VIRTUE FROM THE KING RAMA 9'S TEACHINGS

จารีญา จูชาวนา* พรวิภาวรรณ์ เทศแก้ว และ วาสินี มีเครือเอี่ยม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : meekrua_iam@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9 จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสการให้ พูดจริงทำจริง ความเพียร การประมาณตน ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ และความพอเพียง ผลการวิจัยปรากฏภาพสะท้อนทางสังคม 7 ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านวัฒนธรรม ด้านครอบครัว ด้านความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านค่านิยม ซึ่งภาพสะท้อนทางสังคมที่พบมากที่สุด คือ ด้านครอบครัว รองลงมา คือ ด้านการศึกษา และด้านเศรษฐกิจ ส่วนภาพสะท้อนทางสังคมที่พบน้อยที่สุด คือ ด้านความเชื่อ

คำสำคัญ : ภาพสะท้อนทางสังคม นิทานคุณธรรม รัชกาลที่ 9

Abstract

The research aimed to analyze social reflection in 9 tales of virtue from the king Rama 9's teachings, namely, "Giving", "Speak Truth, Act Truly", "Perseverance", "Self-Evaluation", "Responsibility", "Conserving Resources", "Cooperation", "Honesty", and "Sufficiency." The results of the research demonstrated 7 aspects of the reflection: politics, culture, family, belief, economy, education, and value. The most social reflection was the aspect of family; the later ones were education and economy, respectively. The least was the aspect of belief.

keywords : social reflection tale of virtue king rama 9

บทนำ

นิทานเป็นวรรณกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาและจินตนาการของมนุษย์ โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์มีความสนใจที่จะฟังนิทานเพื่อให้ได้รับความบันเทิงและสร้างความรอบรู้ในเรื่องราวต่างๆ ผู้ที่แต่งขึ้นต้องการสอนคนในการดำรงชีวิตประจำวันหรือให้คติในการดำเนินชีวิต แสดงความเป็นมาเป็นไปของชีวิตและสิ่งต่างๆ ที่สามารถตอบสนองมนุษย์ได้เป็นอย่างดี บางครั้งยังใช้สั่งสอน อบรม หรือให้คติในการดำเนินชีวิต สอดแทรกคำสอนข้อคิดอันดีงาม ไว้ให้ผู้ฟังนำไปปรับใช้การดำรงชีวิต ความหมายของนิทานมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังเช่น เกษลดา มานะจุติและ อภิญญา มนูญศิลป์ (2529 : 1) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึงเรื่องเล่าต่อกันมา โดยใช้วาจาหรือเล่าโดยแสดงภาพประกอบ หรือ การเล่าโดยวัสดุอุปกรณ์ใช้ประเภทต่างๆ ประกอบก็ได้เช่น หนังสือภาพ หุ่นหรือการใช้คนแสดงบทบาทลีลาเป็นไปตามเนื้อเรื่องของนิทานนั้นๆ แต่เดิมมานิทานถูกเล่าสู่กันและกันด้วยปากสืบกันมาเพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจในยามว่าง และเพื่อถ่ายทอดความเชื่อความศรัทธา

เลื่อมใสในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่ยึดถือของคนแต่ละกลุ่ม วิไล มาศจรัส (2545 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของนิทานว่า นิทานหมายถึง เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานอีสป นิทานชาดก ในทางคติชนวิทยาถือว่านิทานเป็นเรื่องเล่าสืบสานต่อๆ กันมา ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในหลายอย่างของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความหมายและมีคุณค่า ซึ่งนิทานนั้นจะมีทั้งนิทานเล่าปากเปล่าจดจำกันมาแบบมุขปาฐะ และนิทานที่มีการเขียนการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และเกริก ยุ้นพันธ์ (2547 : 8) ได้ให้ความหมายของนิทานว่า เรื่องราวที่เล่าสืบต่อๆกันมา จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยไม่ทราบว่า ใครเป็นผู้แต่ง เช่น นิทานเรื่องสังข์ทอง ปลาบู่ทอง หรือโสนน้อยเรือนงาม มีการเล่าสู่กันฟังจากปู่ย่าตายายของเรา พ่อแม่ของเรารวมทั้งตัวเราเองไปจนถึงลูกหลานเหลนโหลนของเราเป็นทอดๆกันไปรุ่นแล้วรุ่นเล่า บางครั้งก็แพร่กระจายจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่ท้องถิ่นหนึ่ง กล่าวสรุปได้ว่า นิทานเป็นเรื่องที่เล่าต่อกันมาโดยใช้วาจาหรือเล่าโดยภาพประกอบ ถือเป็นเรื่องเล่าที่สืบต่อๆ กันมา เป็นสิ่งที่มีความหมาย มีคุณค่า และสอดแทรกคติคำสอนต่างๆ และยังเป็นเรื่องราวที่เล่าต่อๆ กันมาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือมีการผูกเรื่องขึ้น เช่น หนังสือภาพ การเล่าปากเปล่า หรือการใช้คนแสดง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นเครื่องบันเทิงใจยามว่างและถ่ายทอดความเชื่อ ความศรัทธาเสื่อมใสในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบางครั้งก็สอดแทรกคติหรือคุณธรรมสอนใจลงไปด้วย ดังนั้น นิทานจึงมีความสำคัญต่อเด็กๆหรือแม้กระทั่งบุคคลทั่วไป นอกจากนิทานจะให้ความบันเทิงแล้ว นิทานก็ยังให้ข้อคิดดีๆในการดำรงชีวิตอีกด้วย นิทานเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชีวิตเด็ก ช่วยให้เด็กมีความสุขให้แง่คิดและคติสอนใจ การจัดประสบการณ์ให้เด็กโดยใช้นิทานเป็นสิ่งจำเป็นเพราะการเล่านิทาน สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก

นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัส คือ หนังสือภาพสำหรับเด็กที่ใช้แนวคิดของแต่ละเรื่องนั้นนำมาจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในหลายวโรกาส โดยเน้นเรื่องคุณธรรมใกล้ตัวที่เด็กๆ หรือบุคคลทั่วไปสามารถน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างง่ายๆ ผ่านภาพความสนุกสนานของวิถีแบบไทยๆ แต่สอดแทรกแง่คิดที่ดี แฝงธรรมะเป็นอุทาหรณ์สอนใจ ปลูกฝังจิตใจที่ดีงามให้คิดดีทำดีได้อย่างแนบเนียน ดังที่ ปรีดา ปัญญาจันทร์ (2559: ปกหลัง) ได้กล่าวว่า “ในตอนแรกคุณปรีดาได้รับทาบทามให้แต่งนิทานครูก็รับปากอย่างกระตือรือร้น แต่ปรากฏว่า ต้องครุ่นคิดอย่างหนักเพราะคนที่จะฟังนิทานเหล่านี้คือ เด็กเมื่อคิดไม่ตกก็ออกหาแรงบันดาลใจ และแทบไม่น่าเชื่อเมื่อเห็นพระราชดำรัสถูกนำมาติดบนรถขายน้ำหวานโดยพ่อค้าชาวบ้านเพียงเพื่อเขาต้องการเตือนสติเด็กๆ เท่านั้น เมื่อเห็นเช่นนั้น รีบกลับมาเขียนนิทานโดยยึดหลักที่ว่านำเรื่องไกลตัวเข้ามาใกล้ตัวเด็ก จนไม่นานเรื่องราวต่างๆก็พรั่งพรูออกมาจนครบเก้าเล่ม ซึ่งไม่ได้ตั้งใจเรียงลำดับ 1-9 เพราะทุกเรื่องทุกเล่ม สามารถหยิบขึ้นมาอ่านก่อนหรือหลังได้ทุกเมื่อ ทุกเวลา และทุกโอกาส พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานแก่คนไทยนั้นเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถทำได้ทุกเรื่องทุกข้อ ตามวาระตามจังหวะและชีวิตของแต่ละคน บุคคลที่ได้อ่านสามารถนำหลักธรรม และวิธีการคิดนั้นไปปฏิบัติพร้อมปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างง่ายๆ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ไกลตัว และเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ในสังคมปัจจุบันอีกทั้งเด็กและคนส่วนใหญ่ได้พึงปฏิบัติต่อไปในภายภาคหน้า

ดังนั้น การวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัส จึงเป็นจุดประสงค์สำคัญที่จะช่วยให้เข้าใจถึงหลักธรรมและแนวปฏิบัติทางสังคมที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทานแนวคิดอันเป็นพื้นฐานทางสังคมที่จะช่วยปลูกฝังผู้ที่ได้อ่านนิทานน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานในคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9” ของปรีดา ปัญญาจันทร์ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนทางสังคมในนิทาน รวบรวมความรู้เกี่ยวกับภาพสะท้อนทางสังคมและนิทานคุณธรรม ศึกษาและรวบรวมนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัส รัชกาลที่ 9 จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสการให้ พูดจริงทำจริง

ความเพียร การประมาณตน ความรับผิดชอบ ความประหยัด ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ และความพอเพียง นำมาวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัส รัชกาลที่ 9 โดยใช้กรอบแนวคิดของวนิดา บำรุงไทย และเกศรินทร์ คันธมาลา (2554) ซึ่งแบ่งภาพสะท้อนทางสังคมออกเป็น 7 ด้าน และขั้นตอนสุดท้ายคือนำข้อมูลที่วิเคราะห์สรุปและอภิปรายผลตามจุดประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9 จำนวน 9 เรื่อง พบภาพสะท้อนทางสังคม 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านวัฒนธรรม ด้านครอบครัว ด้านความเชื่อ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านค่านิยม ดังต่อไปนี้

1.ภาพสะท้อนทางสังคมด้านการเมืองการปกครอง

ประชาชนในทุกสังคมต้องมีกฎ ระเบียบข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน โดยมีบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองหรือการบริหารบ้านเมืองในแต่ละพื้นที่นั้นๆ และการใช้อำนาจที่ได้มาจากการไว้วางใจของผู้คนส่วนมาก เพื่อทำให้เกิดความผาสุก ความเป็นระเบียบ รวมไปถึงการทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยแก่ประชาชน เป็นการบริหารการวางระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานของรัฐในการดูแลประชาชนให้ดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นเป็นสุข

ตัวอย่างจากนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสเรื่องความสามัคคี ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมด้านการเมืองการปกครอง คือ ทุกคนได้มีกิจกรรมร่วมกันคือการสร้างบ้านในแบบที่ทุกคน ตกลงกันได้แล้วว่าจะสร้างแบบเช่นนี้ จากนั้นเด็กๆทุกคนได้แบ่งหน้าที่กันอย่างเป็นระบบ และมีระเบียบกันอย่างเคร่งครัด ไม่นานบ้านที่เด็กๆ สร้างนั้นเสร็จภายในเวลาที่ไม่นาน พฤติกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นระบบและมีการระเบียบในกลุ่มเด็กๆ ที่กำลังจะทำการสร้างบ้านจากลังกระดาษที่ทุกคนคิดไว้แล้ว และมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ไม่มีการเอาเปรียบกัน เพราะเด็กๆ เข้าใจในการจัดระบบการทำงานให้มีระเบียบมากขึ้น ภาพสะท้อนทางสังคมในด้านการเมืองการปกครองดังข้อความที่ปรากฏต่อไปนี้

“เด็กๆ ตกลงกันว่าจะสร้างบ้านหลังใหญ่โดยนำแบบบ้านของแต่ละคนมารวมกัน เด็กๆแบ่งหน้าที่ทำงานกันโดยที่มีคุณครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ในเวลาไม่นานบ้านของเด็กๆ ห้องมาดีก็สำเร็จเป็นบ้านที่สวยงามมีสีสันสดใส”

2.ภาพสะท้อนทางสังคมด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจนั้นคือผลผลิตที่ได้จากการการผลิตที่ใช้จำหน่ายแจกจ่ายและบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆของชุมชน นอกจากนี้เศรษฐกิจยังรวมถึงด้านการใช้บริการและการท่องเที่ยวที่มีปัจจัยต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการตามอุปสงค์และอุปทานระหว่างผู้ที่มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนหรือสื่อกลางการแลกเปลี่ยนสินค้าและกลุ่มบุคคลคนของสังคมที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มของสถาบันทางเศรษฐกิจต้องยึดถือไปในแนวเดียวกัน ในทางเศรษฐกิจนี้มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์มาก เพราะความต้องการในทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น ทรัพย์สิน อาชีพ ตลาด เป็นต้น

ตัวอย่างจากนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสเรื่องความเพียร ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมด้านเศรษฐกิจ กล่าวถึงมาดีนำเมล็ดพืชที่คุณตาให้มาปลูกไว้ที่สวนหลังบ้านของตนเอง มาดีกำลังทำผลผลิตขึ้นมาเองด้วยการปลูกเมล็ดพืชนี้ พฤติกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มผลผลิตของพืชจากที่มาดีกำลังปลูกเพื่อไว้กินเองหรืออาจจะนำไปจำหน่ายได้ และเป็นการทำให้รู้ถึงการอดทนรอคอยผลผลิตจากพืชที่ตนเองได้ลงมือปลูกอีกด้วย ภาพสะท้อนทางสังคมในด้านเศรษฐกิจดังข้อความที่ปรากฏต่อไปนี้

“ก่อนกลับบ้าน คุณตาได้ให้เมล็ดพืชไปหนึ่งเมล็ด เมื่อกลับถึงบ้าน มาดีรีบไปนำกระถางมาใส่ดิน เพื่อเพาะเมล็ดพืชของคุณตา แล้วนำกระถางไปวางบนชั้น หลังจากนั้นมาดีก็รดน้ำทุกวัน”

3.ภาพสะท้อนทางสังคมด้านครอบครัว

ครอบครับที่จะเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ได้จะต้องมีสมาชิกตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป จะต้องอยู่ร่วมกันในบ้านหลังเดียวกันมีความผูกพันกันสัมพันธ์กันทางสายโลหิต และสมาชิกในครอบครัวมีบทบาทตามที่สังคมให้ความหมายก็คือ ผู้นำครอบครัว บิดา

ผู้ให้การอบรมสั่งสอนและเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัว และมารดาผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในบ้านมิให้ขาดตกบกพร่อง บุตรจะต้องเป็นผู้ที่เชื่อฟังบิดา มารดา เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงสำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานของสมาชิกและสังคมต่อไป

ตัวอย่างจากนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสเรื่องพูดจริง ทำจริง ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมด้านครอบครัว กล่าวถึงคุณปู่ของมาดีเคยพูดถึงพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 ในหัวข้อ “สัจวาจา” เหมือนที่คุณพ่อของมาดีที่เป็นคนดีมีสัจวาจา พูดจริงทำจริง รักษาคำพูดของตัวเอง และเป็นบุคคลตัวอย่างให้ครอบครัวได้ เมื่อมาดีทำท่าไม่เข้าใจ คุณปู่พูด “คุณพ่อของมาดีเป็นคนพูดจริง ทำจริง และทำทุกอย่างตามที่รับปากไว้” คุณพ่อของมาดีจึงต้องรักษาคำพูดอย่างเคร่งครัดในสิ่งที่พูดออกไป เพื่อเป็นตนแบบที่ดีต่อคนภายในครอบครัว และสังคมภายนอก คุณพ่อของมาดีจึงทำทุกอย่างตามที่เคยรับปากกับมาดี ภาพสะท้อนทางสังคมด้านครอบครัวดังข้อความที่ปรากฏต่อไปนี้

“วันนี้คุณพ่อรับปากกับมาดีว่าจะมารับที่โรงเรียนตอนเย็น ถึงแม้จะเหน็ดเหนื่อยจากงานแค่ไหน คุณพ่อก็มารับตามที่รับปากกับมาดีไว้ จากนั้นคุณพ่อก็พาไปกินไอศกรีมตามที่รับปากกับมาดีไว้ แล้วพาไปเล่นที่สนามเด็กเล่นข้างบ้านตามที่รับปากไว้”

(นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสพูดจริงทำจริง. 2559 : 4-6)

4.ภาพสะท้อนทางสังคมด้านความเชื่อ

ความเชื่อหมายถึงบุคคลที่ให้ความมั่นใจ มีความเห็นคล้อยตาม และพร้อมที่จะปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สามารถนำไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้ทราบ เพื่อต้องการที่จะให้บุคคลนั้นเกิดความมั่นใจ เห็นคล้อยตาม เพื่อที่จะปฏิบัติตามได้ โดยไม่คำนึงว่าความเชื่อนั้นจะมีเหตุผลที่สามารถพิสูจน์ได้ในทางวิทยาศาสตร์หรือไม่ก็ตาม

ตัวอย่างจากนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสเรื่องการให้ ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมด้านความเชื่อ กล่าวถึง เมื่อคุณตาคุณยายนำข้าวของออกจากถุงพระราชทานก็ได้นำถุงพระราชทานเปล่าขึ้นไปไว้บนหิ้งเพื่อที่จะไว้บูชา จะได้เป็นเครื่องเตือนใจว่า การกระทำ ความดีครั้งนี้เป็นสิ่งที่ดีงาม มีความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ ความเชื่อนี้คือรูปแบบการไว้วางใจต่างๆ เช่น โชคลาง โหราศาสตร์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นความจริงที่ตรงตามหลักเหตุผลหรือหลักวิทยาศาสตร์ใดๆเพราะเป็นไปตามที่จิตใจของบุคคลต้องการ มีข้อความ ที่ปรากฏดังนี้

“หลังจากนั้น คุณยายนำถุงพระราชทานเปล่าขึ้นไปไว้บนหิ้งบูชาเพื่อเตือนใจว่า การให้ คือ การกระทำความดี ที่นำความอิ่มเอมชื่นอกชื่นใจมายังผู้ให้และผู้รับ”

(นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสการให้. 2559 : 20)

5.ภาพสะท้อนทางสังคมด้านวัฒนธรรม

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต และการสืบทอดเผ่าพันธุ์ เป็นเวลาอันยาวนาน วัฒนธรรมคือความเจริญในทางวิชาความรู้ และเป็นมรดกของสังคม วัฒนธรรมก็มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือสร้างขึ้นไปตามเวลาเพื่อที่จะให้เกิดความเจริญงอกงามยิ่งขึ้น และรวมไปถึงความรู้สึก ความประพฤติ และกิริยาอาการหรือการกระทำใดๆของมนุษย์

ตัวอย่างจากนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสเรื่องการประมาณตน ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมด้านวัฒนธรรม กล่าวถึงมาดีไปตลาดกับคุณแม่ มาดีเห็นเด็กชายถือของช่วยคุณยายผู้สูงอายุคนหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวอย่างดีสำหรับคนที่เดินผ่านไปผ่านมาและเป็นที่ยอมรับสำหรับคนหมู่มากในสังคมอีกด้วย พฤติกรรมเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมการปฏิบัติตนที่ดีของเด็กชายคนนี้ที่มีน้ำใจต่อคุณยายผู้สูงอายุและเป็นที่ยอมรับอย่างมากอีกด้วย ภาพสะท้อนทางสังคมในด้านวัฒนธรรมดังข้อความที่ปรากฏต่อไปนี้

“เมื่อวันอาทิตย์ผมไปตลาดกับคุณแม่มีคนซื้อของมากมายเต็มไปหมด” มาดีเล่าเรื่องประกอบ มีคุณยายซื้อของเต็มตะกร้า มีคุณป้าถือของพะรุงพะรัง ผมเห็นพี่ชายคนหนึ่งช่วยถือของให้คุณยายดูเก่งจัง”

(นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสการประมาณตน. 2559 : 6-8)

6.ภาพสะท้อนทางสังคมด้านค่านิยม

ค่านิยมกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือความคิด ทัศนะคติของบุคคลสังคมนั้นๆ และมีความคิดความเห็นต่อสิ่งของเหตุการณ์ หรืออาจเป็นสิ่งอื่นก็ได้ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ มีคุณค่า และความถูกต้องของสังคมนั้นๆ โดยทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นที่ยอมรับและต้องควรค่าแก่การปฏิบัติสิ่งนั้นๆของสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคม

ตัวอย่างจากนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสเรื่องความซื่อสัตย์ ปรากฏภาพสะท้อนทางด้านค่านิยม กล่าวถึงคุณพ่อได้เล่าเรื่องเพื่อนที่ทำงานให้มาดีฟังว่าเพื่อนทุกคนในที่ทำงานของคุณพ่อเป็นคนซื่อสัตย์มาก มีทั้งความประพฤติที่ดีไม่คดโกงกัน ซื่อสัตย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทุกคนนำคำสอนของในหลวง รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะความคิดของคนในสังคมยึดถือเป็นเครื่องตัดสินใจกำหนดการกระทำของตนเอง และที่สำคัญทุกคนในสังคมต่างยึดถือพระราชดำรัสของในหลวงที่ว่าด้วยเรื่อง “ความซื่อสัตย์” ภาพสะท้อนทางสังคมด้านค่านิยม ดังข้อความที่ปรากฏต่อไปนี้

“คุณพ่อเล่าให้มาดีฟังว่าเพื่อนในที่ทำงานของคุณพ่อทุกคนเป็นคนซื่อสัตย์ ต่างยึดถือ พระราชดำรัสของในหลวงที่ว่าด้วยเรื่อง “ความซื่อสัตย์” จึงไม่มีปัญหาการคดโกง”

(นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความซื่อสัตย์. 2559 : 3)

7.ภาพสะท้อนทางสังคมด้านการศึกษา

การศึกษามีความสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกช่วงอายุเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายจนกลายเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีพ และยังเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษามีหลายรูปแบบ เช่น การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เจริญงอกงามของบุคคล และสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การอบรม เป็นต้น

ตัวอย่างจากนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสเรื่องความประหยัด ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมด้านการศึกษา กล่าวถึง มาดีเตรียมดินสอสีเพื่อที่จะวาดรูป แต่ดินสอสีนั้นสั้นกุดเกือบหมดแล้ว มาดีจึงตัดสินใจหยิบสีสำรองมาใหม่จากกระเป๋าเพื่อที่จะใช้สีนั้น แต่มาดีก็เหลือบไปเห็นภาพยาสีฟันของในหลวง มาดีจึงเก็บสีกล่องใหม่ แล้วกลับไปใช้สีกล่องเดิมที่มีอยู่แทนสีกล่องใหม่ ดังข้อความที่ปรากฏดังนี้

“มาดีเตรียมดินสอสีเพื่อวาดรูป แต่ดินสอสีสั้นกุดเกือบหมด มาดีตัดสินใจหยิบ สีสำรองกล่องใหม่จากในกระเป๋ามาใช้ แต่เหลือบไปเห็นภาพยาสีฟันของในหลวง มาดีจึงเก็บสีกล่องใหม่ แล้วกลับไปใช้สีกล่องเดิมที่มีอยู่แทน”

(นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความประหยัด. 2559 : 6-10)

อภิปรายผล

การวิจัยชุดนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9 สะท้อนให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคมในด้านต่างๆทั้ง 7 ด้าน ที่มีความแตกต่างกันออกไป ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าภาพสะท้อนทางสังคมในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9 ที่พบมากที่สุด จำนวน 6 เรื่อง คือ ภาพสะท้อนทางสังคมด้านครอบครัว แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯรัชกาลที่ 9 ทรงให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมขั้นพื้นฐานที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม เป็นสถาบันแรกที่ทำหน้าที่ทางสังคมในการถ่ายทอดความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ เสริม

ทัศนคติ กำหนดบุคลิกภาพ วิถีประพฤติปฏิบัติตน นอกจากนี้ก็ยังเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน เพิ่มจิตสำนึกดี ปลูกฝังศีลธรรมอันงดงาม รวมไปถึงการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ ครอบครัวจึงเปรียบเสมือนเครื่องขับเคลื่อนจิตใจ อารมณ์ ร่างกาย ความรู้ ความคิดชั้นแรก ทำหน้าที่สร้างบุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ ทำให้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ในขณะเดียวกัน ยังเป็นสถาบันแรกที่ต้องให้ความช่วยเหลือ ดูแล เยียวยา บำบัด ฟื้นฟู ในยามที่บุคคลประสบปัญหาวิกฤตที่มากระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว อีกทั้งครอบครัวยังเป็นหน่วยเศรษฐกิจขนาดย่อยที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจส่วนร่วม เช่น กระบวนการผลิต การบริโภค และการอบรมที่จะต้องเริ่มจากครอบครัวก่อน รวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างชุมชน และสังคมที่เข้มแข็งอีกด้วย สอดคล้องกับวิเชียร เกษประทุม (2550) ที่กล่าวถึงคุณค่าของนิทานซึ่งนับเป็นสายใยแห่งความรักที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม ดังนั้นการแสดงภาพสะท้อนด้านครอบครัวที่พบได้มากจึงมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบภาพสะท้อนทางด้านการเมืองการปกครอง ปรากฏจำนวน 2 เรื่อง จากนิทานเรื่องการให้และเรื่องความสามัคคี ซึ่งการเมืองการปกครองในนิทานทั้ง 2 เรื่องนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่ส่งผลกระทบถึงคนหลายๆ คนที่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ เมื่อพ่อมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ลูก ก็ต้องทำหน้าที่นั้นปกครองลูกในอยู่ในกรอบและกฎระเบียบนั้น ด้านวัฒนธรรมปรากฏจำนวน 2 เรื่อง จากนิทานเรื่องการให้และการประมาณตน ซึ่ง ด้านวัฒนธรรมในนิทานทั้ง 2 เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่มีน้ำใจของคนที่อยู่สังคมเดียวกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม แสดงตัวอย่างที่ดีให้คนรอบข้างได้เห็นถึงคุณงามความดีนั้น ด้านความเชื่อปรากฏจำนวน 1 เรื่อง จากนิทานเรื่องการให้ ซึ่งความเชื่อในนิทานในเรื่องการให้นั้นเกี่ยวกับการกระทำความดีที่จะไว้บูชาจะได้เป็นเครื่องเตือนใจ ด้านเศรษฐกิจปรากฏจำนวน 4 เรื่อง จากนิทานเรื่องความเพียร ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง ซึ่งด้านเศรษฐกิจในนิทานทั้ง 4 เรื่องนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าที่ตลาด บางเรื่องได้ปลูกผักขึ้นมาไว้รับประทานเอง บางเรื่องได้ไปจ่ายตลาดซื้อของมาทำกับข้าวเอง ทำให้เห็นว่าด้านเศรษฐกิจจึงสำคัญมากอีกด้านหนึ่ง ด้านการศึกษาปรากฏจำนวน 4 เรื่อง จากนิทานเรื่องการประมาณตน ความประหยัด ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ซึ่งการศึกษาในนิทานทั้ง 4 เรื่องนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสอนของครู ซึ่งครูจะให้ความรู้ใหม่ๆแก่นักเรียนอยู่เสมอ ทั้งให้ลงมือปฏิบัติกันเอง และให้ความรู้เกี่ยวกับการกระทำต่างๆ ที่นักเรียนทำแล้วยังไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้งกับคำนั้น ด้วยหน้าที่ครูนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดสำหรับทุกคนหากไม่ได้เรียนหนังสือนั้นก็จะไม่มีงานทำงานประกอบอาชีพกันทุกวัย ด้านการศึกษานั้นจึงสำคัญเป็นอย่างมาก

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยภาพสะท้อนทางสังคมที่ปรากฏในนิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัส รัชกาลที่ 9 จำนวน 9 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการให้ เรื่องพูดจริง ทำจริง เรื่องความเพียร เรื่องการประมาณตน เรื่องความรับผิดชอบ เรื่องความประหยัด เรื่องความสามัคคี เรื่องความซื่อสัตย์ และเรื่องความพอเพียง แสดงให้เห็นว่าในนิทานคุณธรรมจำนวน 9 เรื่อง พบภาพสะท้อนทางสังคม 7 ด้าน ดังนี้ กล่าวคือ ด้านการเมืองการปกครองพบจำนวน 2 เรื่อง ด้านวัฒนธรรมพบจำนวน 2 เรื่อง ด้านครอบครัวพบจำนวน 6 เรื่อง ด้านความเชื่อพบจำนวน 1 เรื่อง ด้านเศรษฐกิจพบจำนวน 4 เรื่อง ด้านการศึกษาพบจำนวน 4 เรื่อง ด้านค่านิยมพบจำนวน 3 เรื่อง

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่านิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสรัชกาลที่ 9 ที่พบภาพสะท้อนทางสังคมมากที่สุด คือ ภาพสะท้อนทางสังคมด้านครอบครัว ปรากฏจำนวน 6 เรื่อง จากนิทานเรื่องการให้ เรื่องพูดจริงทำจริง เรื่องความเพียร เรื่องการประมาณตน เรื่องความรับผิดชอบ และเรื่องความประหยัด ส่วนภาพสะท้อนทางสังคมที่พบรองลงมา คือ ภาพสะท้อน

ทางด้านเศรษฐกิจ และภาพสะท้อนทางสังคมด้านการศึกษา ปรากฏจำนวน 4 เรื่องเท่ากัน ซึ่งภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจพบจากนิทานเรื่องความเพียร เรื่องความประหยัด เรื่องความซื่อสัตย์ และเรื่องความพอเพียง ส่วนภาพสะท้อนทางสังคมด้านการศึกษาพบจากนิทานเรื่องการประมาณตน เรื่องความประหยัด เรื่องความสามัคคี และเรื่องความซื่อสัตย์ ทั้งนี้ ภาพสะท้อนทางสังคมที่พบน้อยที่สุด คือ ภาพสะท้อนทางสังคมด้านความเชื่อ ปรากฏจำนวน 1 เรื่อง คือ พบจากนิทานเรื่องการให้

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จไดดวยดีดวยความกรุณาจากคณาจารยสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ได้ให้คำปรึกษาและชี้แนะความรู้อันทรงคุณค่า และขอขอบคุณนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยรหัส 57 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ส่งมอบกำลังใจแก่กันและกันจนงานนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

เกษลดา มานะจุติ และอภิญญา มนูญศิลป์. (2529). **สื่อการเรียนและเครื่องเล่นของเด็กก่อนวัยเรียน**. คณะครุศาสตร์ สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เกริก ยุ้นพันธ์. (2547). **การเล่านิทาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

ปรีดา ปัญญาจันทร์. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสการประมาณตน**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สายธุรกิจโรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสการให้**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สายธุรกิจโรงพิมพ์ บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความซื่อสัตย์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สายธุรกิจโรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความประหยัด**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สายธุรกิจโรงพิมพ์ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สายธุรกิจโรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความเพียร**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สายธุรกิจโรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความรับผิดชอบ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สายธุรกิจโรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสความสามัคคี**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สายธุรกิจโรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

_____. (2559). **นิทานคุณธรรมจากพระราชดำรัสพูดจริงทำจริง**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สายธุรกิจโรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วนิดา บำรุงไทย และเกศรินทร์ คันธมาลา. (2554). การศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณคดีเรื่อง พระสี่เสาร์กลอนสวด **วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน**, *2*(1), 7-23.

วิไล มาศจรัญ. (2545). **เทคนิคการเขียน การเล่านิทานสำหรับเด็ก**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

วิเชียร เกษประทุม. (2550). **นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

สมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์. (2546). **ประเพณีและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย

AN EMPIRICAL ANALYSIS OF LABOR DEMAND AND SCARCITY IN MANUFACTURING SECTOR OF LOWER NORTHEN THAILAND

นันท์นภัส วิริยะเศรษฐ์สกุล* และ ภคพร วัฒนดำรงค์
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
* corresponding author e-mail : nannapat_mint@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปด้านแรงงานและการเติบโตของอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง และศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม โดยครอบคลุม 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุโขทัยจังหวัดตาก จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ข้อมูลจำนวนแรงงาน(ผู้มีงานทำ)ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546 – 2557 และข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนไว้กับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ข้อมูล ณ สิ้นปี 2558 โดยทำการแบ่งประเภทโรงงานอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 17 ประเภท มาทำการหาสัดส่วน ร้อยละ และสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งผลการศึกษาพบว่าจำนวนผู้มีงานทำและการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนไว้นั้นอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด เป็นไปตามการคาดการณ์ที่ว่าจำนวนโรงงานมากขึ้นย่อมมีความต้องการแรงงานมากขึ้น และปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมไม่ใช่เป็นเพียงค่าแรงหรือค่าจ้างเพียงอย่างเดียว ยังรวมถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิดจที่เกิดขึ้นในประเทศไทยด้วย

คำสำคัญ : แรงงาน อุตสาหกรรม การขาดแคลนแรงงาน

Abstract

This study aims to study the general condition of labor and industrial growth in the lower northern region. The factors that determine the labor demand of industrial factories in 9 provinces are Uttaradit province. Phitsanulok Province Sukhothai Province Khampangphet Pichit province Nakhon Sawan Province Uthai Thani Phetchaboon Use data on the number of workers (employed) from 2003 to 2014 and industry data registered with the Department of Industrial Works at the end of 2015. The industry classification is based on 17 economic activities. Percentage and Econometric Model to test the relationship of labor demand of industrial plants. The results show that the number of employed persons and the establishment of registered factories is highest in Nakhon Sawan province. It is predicted that more factories will have more labor demand. And the determinants of labor demand in the factory are not just labor or wages. It also includes the economic crisis in Thailand.

Keywords : labor industry labor shortage

บทนำ

เนื่องด้วยนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ที่มีการให้กระจายการผลิตให้ทั่วทุกภาคของประเทศ ทำให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมกระจายตัวอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ เพื่อเพิ่มกำลังการผลิตและกระจายรายได้แก่ท้องถิ่น ส่งเสริมการจ้างงานในพื้นที่ และช่วยลดปัญหาความแออัดในสังคมเมือง ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับกับแผนพัฒนาของประเทศซึ่งแผนต่อๆมาได้มีการเตรียมพร้อมในหลายๆด้านทั้งการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจและการนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ตลอดจนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ. ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ให้มีการสร้างฐานการผลิตให้เข้มแข็ง สมดุลอย่างสร้างสรรค์ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการผลิต การค้า การลงทุน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างก็เป็นส่วนหนึ่งที่ตอบรับนโยบายดังกล่าว โดยมีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมอยู่ที่จังหวัดพิจิตรและกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดตาก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดพิจิต และจังหวัดนครสวรรค์ โดยภาคอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องแม้ในบางปีจะเกิดปัญหาทางภาวะเศรษฐกิจทำให้มีการปิดตัวลงบ้างในบางจังหวัดก็ตาม และเมื่อมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น สิ่งสำคัญที่ต้องมาควบคู่กันก็คือแรงงาน ที่เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การผลิตสินค้าและบริการเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง หากมองถึงปริมาณแรงงานในประเทศไทยแล้วพบว่า ยังมีผู้ที่ไม่มีงานทำอยู่เป็นจำนวนมากทั้งที่อุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการแรงงานและปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ว่าเพราะเหตุใดจึงยังมีผู้ไม่มีงานทำอยู่จำนวนมาก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปด้านแรงงานและการเติบโตของอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงานของภาคอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึงสภาพทั่วไปด้านแรงงานและการเติบโตของอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างซึ่งจะแบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกเป็น 17 ประเภท โดยใช้ข้อมูลจำนวนแรงงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – 2555 ข้อมูลของโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนไว้กับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ณ สิ้นปี 2558 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมโรงงานอุสาหกรรม และปัจจัยความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม โดยใช้ข้อมูลจำนวนแรงงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – 2557 ข้อมูลของโรงงานอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – 2557 และข้อมูลค่าจ้าง จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมโรงงานอุสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantity Analysis) การศึกษาปัจจัยที่กำหนดความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งวิธีที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ(Quantity Analysis) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2546 ถึง 2557 รวม 12 ปี เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงทำการออกแบบแบบจำลองเพื่อทำการทดสอบ โดยแบบจำลองที่กล่าวต่อไปจะประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยดังนี้ จำนวนแรงงาน (คน) (EMP) จำนวนโรงงานงานได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (โรง)(FC) ค่าจ้างรายปี(WAGE) และวิกฤตการณ์ทางเศราฐกิจของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในช่วงที่ทำการศึกษา (DUMMY)

$$EMP = \beta_0 + \beta_1 FC_{th\text{-}t} + \beta_2 WAGE_{th\text{-}t} + DUMMY_t$$

กำหนดให้

EMP	=	จำนวนแรงงาน (หน่วย : คน)
FC	=	จำนวนโรงงานงานได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (หน่วย : โรง)
WAGE	=	ค่าจ้างรายปี (รายจังหวัด) (หน่วย : บาท)
DUMMY	=	วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทยที่อยู่ในช่วงที่ทำการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- จำนวนแรงงาน (คน) เป็นข้อมูลแรงงานของผู้ที่มีที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป รวมทั้งเพศหญิงและเพศชาย แยกเป็นรายจังหวัด ใช้ข้อมูลรายปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 – 2555 จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ
- จำนวนโรงงานงานได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (โรง) เป็นข้อมูลโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรม และได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535) ณ สิ้นปี 2558 โดยใช้ข้อมูลเป็นรายปีตั้งแต่ปี จากกรมโรงงานอุตสาหกรรมและสำนักงานสถิติแห่งชาติ
- ค่าจ้างขั้นต่ำ (รายจังหวัด) (บาท)

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการแบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 17 ประเภท ของจังหวัดในเขตภาคเหนือตอนล่าง และจำนวนแรงงาน(ผู้ที่มีงานทำ) โดยนำข้อมูลทุติยภูมิที่ได้รวบรวมมาวิเคราะห์ด้วยวิธีสถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติ โดยกำหนดปัจจัยที่ต้องการทำการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2546 ถึง 2557 รวม 12 ปี เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการวิจัย จึงทำการออกแบบแบบจำลองเพื่อทำการทดสอบ

ผลการวิจัย

จำนวนโรงงานทั้งหมดที่จดทะเบียนไว้กับกรมโรงงานอุตสาหกรรม ข้อมูล ณ สิ้นปี พ.ศ.2558 มีทั้งสิ้น 7,753 โรงงาน ซึ่งแบ่งแยกประเภทตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทตามมาตรฐานสากล(สำนักงานสถิติแห่งชาติ) แบ่งเป็น 17 ประเภทอุตสาหกรรม จากการข้อมูลการศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่างพบว่า แต่ละจังหวัดมีจำนวนโรงงานแต่ละประเภทดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งประเภทอุตสาหกรรม 17 ประเภท

ประเภท	จังหวัด								
โรงงาน	กำแพงเพชร	ตาก	นครสวรรค์	พิจิตร	พิษณุโลก	เพชรบูรณ์	สุโขทัย	อุตรดิตถ์	อุทัยธานี
A				3					
D	662	569	1,414	551	1,047	869	394	316	247
E	24	14	19	15	7	8	7	6	5
F			1						
G	68	59	285	155	234	133	188	101	55
I	11	29	30	41	56	34	58	7	8
O	3		7	4	3	3	2		1

ข้อมูลโรงงาน ณ สิ้นปีพ.ศ. 2558

โดยโรงงานประเภท D มีจำนวน 6,069 โรง (ร้อยละ78.28) เป็นประเภทโรงงานที่มีการจัดตั้งมากที่สุดเป็นโรงงานเกี่ยวกับการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ซึ่งจะเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นจากพืชมากที่สุด อาทิ การผลิตแป้งมันสำปะหลัง การผลิตมันเส้น โรงสีข้าว เป็นต้นและเป็นการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการทำเครื่องเรือนหรือเครื่องใช้ภายในจากไม้ รองลงมาคือ ประเภท G มีจำนวน 1,278 โรง (ร้อยละ 16.48) เป็น ประเภทโรงงานเกี่ยวกับการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน ซึ่งจะเน้นหนักไปในธุรกิจประเภทซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์และซ่อมเครื่องจักรที่ใช้ในการเกษตรกรรม

จากการศึกษาจำนวนแรงงาน(ผู้มีงานทำ) ภาคเหนือตอนล่าง พบว่าจังหวัดนครสวรรค์มีจำนวนผู้มีงานทำมากที่สุด 6,386,464 คน (ร้อยละ 20.06) รองลงมาคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ 5,027,389.60 คน (ร้อยละ 15.79) และจังหวัดพิษณุโลก 4,024,190.79 คน (ร้อยละ 12.64) ซึ่งเมื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนไว้กับกรมโรงงานและจำนวนผู้มีงานทำมาเทียบกันจะให้เห็นว่า จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่มีทั้งจำนวนโรงงานและจำนวนผู้มีงานทำมากที่สุด เป็นไปตามการคาดการณ์ว่าเมื่อมีโรงงานก่อตั้งขึ้นมาเท่าใดก็จะส่งผลให้มีความต้องการแรงงานที่มากขึ้นตามไปด้วย เพราะถึงแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตแล้วก็ตาม แต่ยังคงต้องใช้แรงงานคนที่เป็นผู้คอยควบคุมการผลิตอยู่ดี รวมไปถึงการผลิตสินค้าและบริการบางอย่างต้องใช้ความสามารถและความชำนาญในการผลิตเป็นอย่างมาก

จากแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่กำหนดความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรม ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

$$\ln EMP = \beta_0 + \beta_1 FC_{th-t} + \beta_2 WAGE_{th-t} + DUMMY_t$$

$$\ln EMP = 21.867 - 1.702\ FC_{th-t} + 0.434 WAGE_{th-t} + 0.132 DUMMY$$

(-0.407) (0.603) (0.466)

R-squared (R2) = 0.072
Adjusted R-squared = -0.277
Durbin-Watson stat = 2.316
Prob (F-statistic) = 0.205
หมายเหตุ : ค่าในวงเล็บเป็นค่า T-statistic

จากสมการทั้งหมดที่ได้ทำการประมวลผลออกมา จะเห็นได้ว่าค่าต่างๆแตกต่างกันออกไปแต่จะสรุปค่าที่ดีที่สุดอธิบายผลได้ดังนี้

จากค่าที่ดีที่สุดจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จะได้ค่า R-squared = 0.072 และ Adjusted R-squared = -0.277 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าปัจจัยที่กำหนดความสัมพันธ์ของความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จำนวนโรงงานงาน ค่าจ้างและ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย มีความเหมาะสมในการอธิบายสมการสัมพันธ์ของความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีค่า Durbin-Watson stat = 2.316 ซึ่งอยู่ในช่วงการยอมรับได้โดยไม่เกิดปัญหาสหสัมพันธ์ของตัวคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) และผลการศึกษาของปัจจัยแต่ละตัวสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ค่าสัมประสิทธิ์ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม (โรง) มีค่าเท่ากับ – 1.702 และมีค่า T-statistic = -0.407 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สามารถอธิบายได้ว่าความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม กล่าวคือ เมื่อจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น1 จะส่งผลให้ความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างลดลง 1.702 โรง จะเห็นได้ว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการแรงงาน เนื่องถึงแม้ว่าจะมีการก่อตั้งโรงงานเพิ่มขึ้นก็ไม่ได้มีผลให้โรงงานมีความต้องการจำนวนแรงงานแต่อย่างใด

2. ค่าสัมประสิทธิ์ของค่าจ้างหรือค่าแรงขั้นต่ำ(บาท) มีค่าเท่ากับ 0.434 และมีค่า T-statistic = 0.603 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สามารถอธิบายได้ว่าความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าจ้างหรือค่าแรงขั้นต่ำ กล่าวคือ เมื่อค่าจ้างหรือต่ำแรงขั้นต่ำเพิ่มขึ้น 1 จะส่งผลให้ความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างเพิ่มขึ้น 0.434 คน จะเห็นได้ว่าค่าจ้างหรือค่าแรงขั้นต่ำของแรงงานในเขตภาคเหนือตอนล่างไม่ส่งผลกระทบต่อความต้องการแรงงาน เนื่องถึงแม้ว่าค่าจ้างจะเพิ่มขึ้นก็ไม่ได้มีผลให้โรงงานมีความต้องการจำนวนแรงงานลดลง

3. ค่าสัมประสิทธิ์ของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย มีค่าเท่ากับ 0.132 และมีค่า T-statistic = 0.466 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สามารถอธิบายได้ว่าความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย กล่าวคือ เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น 1 จะส่งผลให้ความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างเพิ่มขึ้น 0.132 คน เนื่องจากถึงแม้ว่าจะเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้ส่งผลให้ความต้องการแรงงานอุตสาหกรรมลดลง เพราะประเทศไทยไม่ได้ทำการค้าขายหรือผลิตสินค้าเพียงเพื่อจำหน่ายภายในประเทศเท่านั้น ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมยังผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศด้วย

อภิปรายผล

จากที่ได้ทำการศึกษามาแล้วนั้นพบว่าการศึกษาที่ผ่านมาจะทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง โดยใช้แบบจำลองทางสถิติทำการวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิ การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาโดยการสร้างแบบจำลองขึ้นเพื่อทดสอบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง และได้แบ่งประเภทอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษาออกเป็น 17 ประเภทตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเขตภาคเหนือตอนล่างที่ศึกษาในครั้งนี้มีประเภทอุตสาหกรรมเพียงแค่ 7 ประเภทเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมทั้ง 17 ประเภทซึ่งจากการศึกษายังพบว่าการแบ่งประเภทอุตสาหกรรมสามารถทำได้หลายวิธี อาทิ การแยกประเภทอุตสาหกรรมตามกรรม การแยกประเภทอุตสาหกรรมตามลักษณะและขนาดของกิจการ การแยกประเภทอุตสาหกรรมตามลักษณะการใช้ การแยกประเภทอุตสาหกรรมตามสภาพและสมบัติผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

ความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมมีปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอยู่หลายอย่าง แต่ปัจจัยเหล่านี้ก็มีปัจจัยหลักๆ ที่แต่ละโรงงานต้องพิจารณาประกอบการตัดสินใจนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น ค่าจ้างแรงงาน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่จะมีผลต่อกำลังการผลิต การช่วยเหลืออุดหนุนจากรัฐบาล กำลังการผลิตของโรงงาน เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก เกิดปัญหาต่างๆที่มากระทบต่อกำลังซื้อของคนในประเทศ แต่ก็อย่าลืมว่าการผลิตสินค้าและบริการนั้นมิได้ผลิตเพื่ออุปโภคบริโภคกันเองภายในประเทศเท่านั้น แต่ยังมีการส่งออก จำหน่ายไปยังประเทศคู่ค้าต่างๆด้วย

สรุปผลการวิจัย

อุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่างประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น 7 ประเภท คือ เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ การผลิต การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา การก่อสร้าง การขายส่ง ขายปลีก ซ่อมฯ การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม และกิจกรรมด้านการบริการชุมชน สังคม และการบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ โดยประเภทของอุตสาหกรรมการผลิตมีจำนวนโรงงานก่อตั้งมากที่สุดและตั้งอยู่ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนแรงงาน(ผู้มีงานทำ)จังหวัดนครสวรรค์เป็นจังหวัดที่มีทั้งจำนวนผู้มีงานทำมากที่สุด เป็นไปตามการคาดการณ์ว่าเมื่อมีโรงงานก่อตั้งขึ้นมาเท่าใดก็จะส่งผลให้มีความต้องการแรงงานที่มากขึ้นตามไปด้วย เพราะถึงแม้ว่าจะมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตแล้วก็ตาม แต่ยังคงต้องใช้แรงงานคนที่เป็นผู้คอยควบคุมการผลิตอยู่ดี รวมไปถึงการผลิตสินค้าและบริการบางอย่างต้องใช้ความสามารถและความชำนาญในการผลิตเป็นอย่างมาก

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สามารถอธิบายได้ว่าความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ค่าสัมประสิทธิ์ของค่าจ้างหรือค่าแรงขั้นต่ำ(บาท โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สามารถอธิบายได้ว่าความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าจ้างหรือค่าแรงขั้นต่ำ ค่าสัมประสิทธิ์ของวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 สามารถอธิบายได้ว่าความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาคเหนือตอนล่าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผศ.ดร.ภคพร วัฒนดำรงค์ ที่ปรึกษางานวิจัยในครั้งนี้ ได้สละเวลาในการให้คำแนะนำจนงานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาและความรู้ ขอบขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ร่วมรุ่นปริญญาโทเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่ดูแลหลักสูตรทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

กนกรัตน์ กานันชัย. (2541). **ความต้องการแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ.**/การค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กรมการจัดหางาน,กองวิจัยตลาดแรงงาน. (2548). **การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแรงงานและแนวโน้มอุตสาหกรรมการผลิต**. กรุงเทพมหานคร

กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2542). **การจัดประเภทอุตสาหกรรมตามกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภทตามมาตรฐานสากล**.เข้าถึงได้จาก:http://statstd.nso.go.th/downloadcffile.aspx?id=17

จินตนา พรพิไลพรรณ และอัญชลี ค้อคงคา. (2530). **“เศรษฐศาสตร์แรงงาน”,**กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราคำแหง

ประยูร สืบสาย. (2541). **บทบาทของแรงงานต่อการเติบโตของเศรษฐกิจสาขาต่างๆ ในประเทศไทย.**/วิทยานิพนธ์./ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รุ่งทิพย์ มงคลธนาภรณ์. (2538). **ความต้องการแรงงานของอุตสาหกรรมการผลิตในภาคตะวันตกของประเทศไทย.**

วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผดุงพงศ์ ชัยมะดัน. (2548). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการแรงงานในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สภาพของปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุ หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

ELDERS' PROBLEMS AND NEEDS AT MOO 3, TUMBOL WONGKONG, PROMPIRAM DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

สกาวเพชร กล้าหาญ* และ ไชยรัตน์ ศิรินคร
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : black_cycle@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ แนวทางการแก้ไขปัญหา และ การเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ ประชากรเป้าหมายในการศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป หมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด จำนวน 156 คน เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และนำมาแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาประมวลผลเป็นความเรียง จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ระบบการขับถ่ายดี แต่มีความลำบากการเดินทางไปร่วมกิจกรรม บางคนอยู่โดยลำพังการเดินทางไปร่วมกิจกรรมไม่สะดวก ที่น่าสนใจคือ ผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างต้องการผู้ดูแลเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทาง ด้านความต้องการบริการสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุมีสุขภาพระดับปานกลาง ต้องการได้รับการตรวจสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ประจำตำบล และต้องการให้ทางราชการจัดให้มีกลุ่มจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ ความต้องการ ปัญหา

Abstract

This research was to study problems and needs of the elders in at Moo 3, Tumbol Wongkong, Prompiram district, Phitsanulok province. The objectives of the research were to study the elders' problems and needs and the solutions and health promotions for the elderly. The population of this research was 156 elders who aged 60 over years. The research instrument was questionnaires. The data was statistically analyzed with frequency, percentage, means, and standard deviation. The results were found that the elders were healthy with good excretory system; however, they had difficulties in travelling to participate in activities, particularly those who live alone. Interestingly, the elders needed care giver in their daily life, namely, travelling. In terms of health services, it was found that the elders who were at moderate level of health needed to acquire health check-up programs from community health center and required the government service to create social volunteers

Keywords : elders needs problems

บทนำ

ในปี พ.ศ.2558 ประชากรไทยมีจำนวน 65.1 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 11 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 16 ของประชากรทั้งหมด ประเด็นสำคัญ คือ ขณะนี้ประชากรไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 คือ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 10 ของประชากรวัยอื่น ผู้สูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก คือ สูงกว่าร้อยละ 4 ต่อปี ในขณะที่ประชากรวัยอื่นเพิ่มขึ้นด้วยอัตราเพียงร้อยละ 0.5 เท่านั้น ตามการคาดประมาณประชากรของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ คือ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 ในปี พ.ศ.2564 และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปสูงขึ้นถึงร้อยละ 28 ในปี พ.ศ.2574 (บรรลุ ศิริพานิช, 2558)

วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอันเป็นผลมาจากความเสื่อมและความสามารถในการทำหน้าที่ลดลงก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆตามมา เช่น การเปลี่ยนแปลงของระบบกล้ามเนื้อและโครงกระดูก พบว่ากล้ามเนื้อเหี่ยว กระดูกมีความแข็งแรงลดลงเนื่องจากการสูญเสียมวลกระดูก ทำให้กระดูกเปราะและหักง่ายแต่ติดช้าบางคนอาจหลังโก่งทำให้เคลื่อนไหวเชื่องช้า ไม่กระฉับกระเฉง การทรงตัวไม่ดีอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทสัมผัสพบว่า ความสามารถในการมองเห็นและการได้ยินลดลงทำให้มีความบกพร่องในการติดต่อสื่อสารการรับรู้กลิ่นและรสลดลง เมื่อร่วมกับการเปลี่ยนแปลงของระบบทางเดินอาหารที่มีการย่อยและการดูดซึมไม่ดีเกิดอาการท้องอืด แน่นท้องและอาจจะรู้สึกเบื่ออาหาร เกิดการบริโภคที่ไม่ถูกสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายประกอบกับวัยสูงอายุที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียผู้สมรสหรือเพื่อนที่ใกล้ชิดไปจะทำให้รู้สึกท้อแท้ หมดหวังบุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปจะรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และต้องการพึ่งพามากขึ้น รู้สึกขาดความอบอุ่น ก่อให้เกิดความเครียดส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ซึมเศร้า แยกตัวเองออกจากสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในผู้สูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในครอบครัว และสังคม การเปลี่ยนแปลงในครอบครัว นั้นพบว่าผู้สูงอายุจะถูกลดบทบาทลง เช่น จากการเป็นหัวหน้าครอบครัวกลับกลายต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลาน และบางคนถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม จะส่งผลกระทบถึงกันและเป็นวงจรอย่างไม่รู้จบอันส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง (นพคุณ ถาวรกูล, 2557)

จากการสำรวจในเบื้องต้น หมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 156 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลวงฆ้อง, 2560) จากการสังเกตในเบื้องต้น พบว่าผู้สูงอายุในชุมชนมีความว้าเหว่ เนื่องจากบุตรหลานออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน บุตรหลานไม่สนใจปล่อยให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตแต่โดยลำพัง การทรงตัวไม่ดีอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย ความสามารถในการมองเห็นและการได้ยินลดลงทำให้มีความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมและทำกิจกรรมในชุมชนลดน้อยลง ไม่มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงและเจ็บป่วยได้ง่าย ทำให้มีภาวะซึมเศร้า ท้อแท้หมดหวัง ซึ่งผู้สูงอายุต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการสวัสดิการการดูแลจากภาครัฐและความปลอดภัยในการดำรงชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ว่าผู้สูงอายุมีความคิดเห็น มีความต้องการ มีปัญหา และความหวังไปในทิศทางใด ผู้วิจัยยังคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลวงฆ้อง ได้ใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ไม่มีผู้ดูแลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และไม่เป็นภาระต่อสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีจุดประสงค์การวิจัยเพื่อการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้สูงอายุในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีจำนวนทั้งหมด 156 คน โดยวิธีการเก็บข้อมูลทั้งหมด จำนวน 156 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ คือ แบบสอบถามของศูนย์ส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพ คณะพยาบาลศาสตร์ จังหวัดนครปฐม

1.แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ศึกษาถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน แหล่งรายได้ ลักษณะที่อยู่อาศัย อุปสรรคที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ

2.นำแบบสอบถามที่ได้นำมาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบถูกต้อง และนำไปแก้ไขก่อนนำไปทดสอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้การออกแบบสอบถามเก็บรวบรวมจากข้อมูลที่ไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุบ้านวงฆ้อง หมู่ที่3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก

ข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารจากผู้วิจัยท่านอื่นที่ได้ทำการศึกษาไว้ก่อนหน้านี้แล้วรวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องและบทความเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิจัย

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน แหล่งรายได้ ลักษณะที่อยู่อาศัย อุปสรรคที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยผู้สูงอายุเพศหญิงมีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8 และเพศชายมีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 53.9 มีสถานภาพคู่อยู่ด้วยกัน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 และมีโรคประจำตัว จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 จบระดับการศึกษาชั้น

ประถมศึกษา จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 มีแหล่งรายได้มาจากตนเอง จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามอุปสรรคที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีปัญหาด้านการเดินทาง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 มีสุขภาพดี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 ไม่มีการรับประทานยา จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 และ มีการรับประทานยา จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 ไม่มีปัญหาด้านการขับถ่าย จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 87.8 และมีปัญหาด้านการขับถ่าย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.2 ไม่สูบบุหรี่ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 และสูบบุหรี่ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ดื่มสุรา จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 84.0 และดื่มสุรา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีผู้ดูแล จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 และไม่มีผู้ดูแล จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 มีผู้สูงอายุที่ต้องการผู้ดูแล จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 91.7 และไม่ต้องการผู้ดูแล จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ผู้สูงอายุอาบน้ำเองได้ จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 การแต่งตัว/ใส่เสื้อผ้า พบว่า ส่วนใหญ่ แต่งตัว/ใส่เสื้อผ้าได้โดยสมบูรณ์ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 ใช้ห้องสุขาได้ จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 ผู้สูงอายุลุกนั่งได้ จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 ไม่เคยกลั้นอุจจาระ/ปัสสาวะ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 ผู้สูงอายุสามารถกินเองได้ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 และหยิบยากินได้โดยสมบูรณ์ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 90.4

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 3 ด้าน ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุด้านร่างกาย การตรวจสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์เช่น การชั่งน้ำหนัก ส่วนสูง ความดันโลหิต ดัชนีมวลกายทุกวัน มีความต้องการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.69 และมีการแขวนปฏิทิน และนาฬิกาและมีมุมฝึกทักษะเพื่อการกระตุ้นความจำ มีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.24

การวิเคราะห์ระดับความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุด้านจิตใจ การบริการกิจกรรมทัศน์ศึกษาปีละ 2 ครั้ง มีความต้องการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.26 และจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุต่างวัย เช่น ร้องเพลง มีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.03

ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุด้านสังคม การจัดให้มีกลุ่มจิตอาสา/บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม มีความต้องการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.16 และจัดกิจกรรมไว้อาลัยหรือสวดในพิธีศพของสมาชิก มีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.76

อภิปรายผล

วิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือในการวิจัย 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหา และการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมดจำนวน 156 คน เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยนำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแล้วสรุปผลเป็นความเรียง โดยผลของการวิจัยสามารถทำการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามกระบวนการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไป ศึกษาถึงข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ โรคประจำตัว ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน แหล่งรายได้ ลักษณะที่อยู่อาศัย อุปสรรคที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันอย่างต่อเนื่อง พบว่า

ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยผู้สูงอายุเพศหญิงมีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8 และเพศชายมีจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 53.9 มีสถานภาพคู่อยู่ด้วยกัน จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 และมีโรคประจำตัว จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 จบระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 52.6 มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 40.4 มีแหล่งรายได้มาจากตนเอง จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 56.4 จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามอุปสรรคที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ พบว่า มีปัญหาด้านการเดินทาง จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 สุขภาพของ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ดี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 ไม่มีการรับประทานยา จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 และ มีการรับประทานยา จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 ไม่มีปัญหาด้านการขับถ่าย จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 87.8 และมีปัญหาด้านการขับถ่าย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.2 ไม่สูบบุหรี่ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 และสูบบุหรี่ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 ไม่ดื่มสุรา จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 84.0 และดื่มสุรา จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีผู้ดูแล จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 และไม่มีผู้ดูแล จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการผู้ดูแล จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 91.7 และไม่ต้องการผู้ดูแล จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 อาบน้ำเองได้โดยสมบูรณ์ จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 88.5 แต่งตัว/ใส่เสื้อผ้าได้โดยสมบูรณ์ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 ใช้ห้องสุขาได้โดยสมบูรณ์ จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 ลุกนั่งได้ จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ไม่เคยกลั้นอุจจาระ/ปัสสาวะ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 70.5 สามารถกินเองได้ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 92.3 และหยิบยากินได้โดยสมบูรณ์ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 90.4

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า

ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.26 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุด้านร่างกาย การตรวจสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์เช่น การชั่งน้ำหนัก ส่วนสูง ความดันโลหิต ดัชนีมวลกายทุกวัน มีความต้องการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.69 และมีการแขวนปฏิทิน และนาฬิกาและมีมุมฝึกทักษะเพื่อการกระตุ้นความจำ มีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.24 ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.15 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุด้านจิตใจ การบริการกิจกรรมทัศน์ศึกษาปีละ 2 ครั้ง มีความต้องการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.26 และจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุต่างวัย เช่น ร้องเพลง มีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.03 ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.96 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามมีความต้องการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุด้านสังคม การจัดให้มีกลุ่มจิตอาสา/บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม มีความต้องการมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 2.16 และจัดกิจกรรมไว้อาลัยหรือสวดในพิธีศพของสมาชิก มีความต้องการน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 1.76

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้ที่เกี่ยวข้อง และภาครัฐควรให้ความรู้ สร้างความตระหนักให้ผู้สูงอายุ และสมาชิกในครอบครัวเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ

2. ประสานกับหน่วยงานภาครัฐ และผู้เกี่ยวข้อง ตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ เช่น การชั่งน้ำหนัก ความดันโลหิต ดัชนีมวลร่างกาย เป็นประจำที่สถานพยาบาลใกล้บ้าน โดยมีรถรับส่งหากสามารถทำได้

3. ควรจัดสวัสดิการเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เช่น ทัศนศึกษา กิจกรรมเข้าจังหวะ ร้องเพลง เพื่อส่งเสริมด้านสังคม การพบปะพูดคุยของกลุ่มผู้สูงอายุ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ ในหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาและ การเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุต้องการที่จะมีผู้คอยดูแลยามเจ็บไข้ การเดินทางไปยังสถานบริการพยาบาลใกล้เคียง เช่น ผู้ช่วยพยาบาล หรือ เยาว์ชนที่ได้รับการฝึกฝน เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิราพรรณ เทพิน (2553) พบว่า การดูแลผู้สูงอายุต้องเริ่มจากบุคคลภายในบ้าน และหากจะสามารถเพิ่มการดูแล ในระหว่างที่บุคคลในครอบครัวไปทำงานนอกบ้านช่วงกลางวัน ควรจัดหาผู้ช่วย หรือผู้คอยดูแลผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกมาอย่างดี ในด้านการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการบริการจากเจ้าหน้าที่ศูนย์เกี่ยวกับการตรวจ เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง ความดันโลหิต ดัชนีมวลร่างกาย อยากให้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ รายละเอียด เช่น ปฏิทินนาฬิกา ในบริเวณที่สามารถดูได้สะดวก ตัวใหญ่ สามารถเห็นได้ชัดเจน อีกทั้งอยากให้มีมุมเสริมทักษะ ฝึกทักษะเพื่อกระตุ้นความจำ เพิ่มเกี่ยวกับกลุ่มจิตอาสา กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนชน อาจจัดเป็นกลุ่มเยาวชนละแวกบ้าน และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการร่วมกลุ่มสังคมผู้สูงอายุเพื่อจะได้มีการพบปะพูดคุย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้ต้องขอขอบพระคุณความกรุณาช่วยเหลือแนะนำอย่างดียิ่ง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยที่คอยสั่งสอนให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยในแต่ละขั้นตอนและคอยให้คำปรึกษาอย่างดียิ่ง ตลอดมา จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้ประสบความสำเร็จ และขอขอบพระคุณ อาจารย์ไชยรัตน์ ศิรินคร อาจารย์รุ่งโรจน์ ฝ้ายเยื่อ และอาจารย์นนทชา ชัยทวิชธานันท์ ที่ให้เกียรติมารับฟังการนำเสนอแบบร่างงานวิจัย ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อให้นำไปแก้ไขและปรับปรุงเพื่อให้งานวิจัยออกมาดีที่สุดไร้ข้อผิดพลาดทุกประการ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณนายทรงพล กลัดอยู่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ที่คอยให้การสนับสนุนในการหาข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 เป็นอย่างดีเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นการพาไปขอข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านวงฆ้อง หรือ การประชาสัมพันธ์แก่คนในหมู่บ้านเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการทำงาน และขอขอบคุณคุณย่าบุญชู เปรี่ยมทรัพย์ คุณลุงสมบัติ เปรี่ยมทรัพย์ และคุณป้าสำเริง เปรี่ยมทรัพย์ ที่คอยให้ที่พักอาศัยชั่วคราวในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ตลอดจนให้ความเมตตาในการพาไปเก็บข้อมูลแบบสอบถาม และเรื่องอาหารการกินเป็นอย่างดีขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วยในความเมตาและเอื้อเฟื้อพวกข้าพเจ้า หากไม่มีผู้มีพระคุณทั้งหลายงานวิจัยเล่มนี้ของข้าพเจ้าก็คงจะไม่ประสบผลสำเร็จได้ พวกข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอย่างสุดซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

นพคุณ ถาวรกูล. (2557). **การศึกษาคาดหวังของผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร**. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการภาครัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

บรรลุ ศิริพานิช. (2558). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2559. กรุงเทพมหานคร. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มูลนิธิสถาบันวิจัย และพัฒนาผู้สูงอายุไทย.

วชิราพรรณ เทพิน. (2553). **ปัจจัยทางชีวจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุของผู้ดูแลผู้สูงอายุ**. เข้าถึงได้จาก:Thesis.swu.ac.th/swuthsis/Dev_psy/wachiraphan_T.pdf. (สืบค้นเมื่อ:16 กันยายน 2560)

องค์การบริหารส่วนตำบลวงฆ้อง. (2560). ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก จำนวนผู้สูงอายุบ้านวงฆ้อง หมู่ที่ 3 ตำบลวงฆ้อง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ปี2560. (20 กันยายน 2560).

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

A PARTICIPATORY RESEARCH FOR APPROPRIATE WASTE DISPOSAL IN PANSAO VILLAGE, BANGRAKUM DISTRICT, PHITSANULOK PROVINCE

ชวกร แป้นโพธิ์กลาง* และ กมลภพ ยอดบ่อพลับ
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : kamolpob.y@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งจำแนกกระบวนการวิจัยออกเป็น 5 ระยะ คือ ศึกษาสภาพการดำเนินโครงการการบริหารจัดการขยะมูลฝอย การวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม ทำแผนเพื่อพัฒนาโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอย นำแผนไปปฏิบัติ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านในชุมชนบ้านพันเสามีการกำจัดขยะโดยใช้วิธีการเผาก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ และมีขยะที่ไม่ได้กำจัดอยู่บริเวณริมสองฝั่งถนน เนื่องจากชาวบ้านไม่มีความรู้เรื่องวิธีการคัดแยกขยะ ไม่มีถังขยะสำหรับคัดแยก ไม่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่วนแนวทางการจัดการขยะโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเริ่มจากกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะ ทำถังขยะสำหรับใช้คัดแยกแบบง่ายซึ่งใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นที่สามารถทำได้เอง ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการช่วยกันรักษาความสะอาด การมีส่วนร่วมในการวางแผนกระบวนการดำเนินงานโดยการจัดทำโครงการคัดแยกขยะ ลดมลพิษในชุมชน และหลังจากดำเนินโครงการพบว่า จำนวนขยะในชุมชนลดลง ชาวบ้านให้ความร่วมมือและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการ ขยะมูลฝอย

Abstract

The research was to study an appropriate waste management in Pansao village, Bangrakum district, Phitsanulok, by using the processes of community participation. Participatory Action Research (PAR) was conducted as the research methodology, which had five phases as follows: studying the processes of waste management projects, analyzing the groups' problems, planning for developing the waste disposal management, implementing the plans, and following up and evaluating the operation. The results were that the villagers disposed their waste by burning, which caused air pollution, and there were a plenty of waste along two sides of the road since the villagers had lacked knowledge of waste sorting, sorting bins, and priority to environment in the community. Moreover, the ways of waste management by community participation stared with motivating the villagers to participate in, educating them about waste sorting, making sorting bins from local materials by themselves, publicizing the campaign of keeping clean. Additionally, after the participation in planning the procedure by conducting the waste sorting project for reducing pollution in the community, it was found that the waste in the community was reduced, and the villagers provided the cooperation and the importance of participating in waste disposal.

Keywords : participation management waste disposal

บทนำ

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญประการหนึ่งของชุมชนทุกประเทศทั่วโลกเพราะมีส่วนสัมพันธ์กับ ความหนาแน่นของประชากร การประกอบอาชีพและสภาพทางเศรษฐกิจสังคมนั้นๆ ในอดีตที่ผ่านมา การดำเนินการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และนำไปกำจัดมักจะไม่ได้รับความสนใจเท่าใดนัก เนื่องจากในแต่ละชุมชนมีจำนวนประชากรและกิจกรรมต่างๆ ไม่มากนักธรรมชาติสามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเหล่านั้นได้แต่เมื่อเวลาผ่านไปชุมชนมี การขยายตัวและมีกิจกรรมต่างๆ ทวีจำนวนมากขึ้นปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยจึงนับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีขยะมูลฝอยเหลือตกค้างในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ และปัญหาด้านการสาธารณสุข เป็นต้น

ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและองค์ประกอบของขยะในแต่ละชุมชนสามารถบ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจวิถีชีวิตและลักษณะของสินค้าที่เปลี่ยนไปในชุมชนนั้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมจากประชาชนในทุกขั้นตอนของวงจรการจัดการขยะจะสามารถทำให้การดำเนินงานของภาครัฐมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้สูงสุดอย่างไรก็ตาม อาจจะเป็นการยากที่จะระบุว่าความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันอยู่ในระดับใด แต่สิ่งที่สะท้อนให้เห็นความแตกต่างระหว่างอดีตและปัจจุบันคือ ปริมาณขยะริมถนนในชุมชนบ้านพันเสา มีให้เห็นน้อยลง ซึ่งการเก็บกวาดของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพียงลำพังคงไม่สามารถกระทำได้ตลอดเวลา

ในปัจจุบันการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทยยังขาดประสิทธิภาพเนื่องจาก หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งประสบกับปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน เช่น ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมในการกำจัดขยะมูลฝอย เพราะในปัจจุบันส่วนใหญ่จะนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งชุมชนมากองรวมบนพื้นดินแล้วปล่อยให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติหรืออาจมีการเผาเป็นครั้งคราว ซึ่งการกำจัดโดยวิธีนั้นก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนนอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องการจัดหาสถานที่ทิ้งและทำลายที่หายากและมีราคาสูง อีกทั้งพฤติกรรมของประชาชนโดยทั่วไป ยังทิ้งขยะมูลฝอยโดยขาดจิตสำนึกและปล่อยให้เป็นภาระของหน่วยงานที่รับผิดชอบทำให้มีปริมาณขยะเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งปัจจุบันภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมบทบาทของท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ในการจัดการขยะมูลฝอยในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอีกทั้งเป็นการเพิ่มบทบาทของชุมชนและท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม (ฉัตรกร ชุเกียรติ, 2548 : 1-4)

อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยจำนวนทิ้งสิ้น 8 แห่ง และเทศบาลตำบล 5 แห่ง แต่ละแห่งมีรูปแบบการจัดการขยะที่เหมือนและต่างกันตามสภาพความพร้อมภาพรวมปัญหาขยะในเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สถานการณ์และการจัดการขยะมูลฝอยในเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีการดำเนินการที่เป็นระบบเฉพาะในเขตเทศบาล แหล่งที่มีตลาดสด ที่จำหน่ายตลอดทั้งวันและเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่มีประชากรจำนวนมาก เทศบาลมีงบประมาณพอสำหรับการบริหารจัดการแนวโน้มการเพิ่มของขยะจาก พ.ศ. 2557 ในแต่ละเขตเทศบาล ได้แก่ เทศบาลตำบลบางระกำ เทศบาลตำบลปลักแรด เทศบาลตำบลบึงระมาณ เทศบาลตำบลพันเสา เทศบาลตำบลบางระกำเมืองใหม่ รวมเป็น 42.96 ตันต่อวัน ในปีพ.ศ. 2559 เพิ่มเป็น 55.53 ตันต่อวัน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2559 : เว็บไซต์) มีหมู่บ้าน 44 หมู่บ้าน 4,560 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 21,689 คน

ในส่วนของเทศบาลตำบลพันเสา เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่กำลังเผชิญกับปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มปริมาณมากขึ้นเนื่องจากเทศบาลบาลตำบลพันเสา มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบทั้งสิ้น 9 หมู่บ้าน จำนวน ประชากร 4,870 คน และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี ในขณะที่เทศบาลตำบลพันเสา มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นประมาณวันละ 4.14 ตัน โดยที่ปัจจุบันเทศบาลตำบลพันเสา มีความสามารถในการจัดการขยะได้เพียง 2.25 ตัน ต่อวัน เท่านั้น ส่วนที่เหลือประมาณ 1.89 ตัน ชุมชนจะทำการกำจัดเองโดยการกำจัดในครัวเรือนและนำไปทิ้งในที่สาธารณะการเก็บรวบรวมและขนขยะ มูลฝอยจากชุมชนไปทิ้งโดยไม่ได้รับการบริการจากเทศบาลสำหรับรถขยะจะนำขยะไปทิ้งยังที่สาธารณะที่อยู่ในความดูแลของเทศบาลตำบลบางระกำ ซึ่งมีพื้นที่ 1 ไร่ โดยใช้วิธีการทั้งแบบวางกองและในส่วนหมู่บ้านที่รถเก็บขยะไปไม่ถึงก็จะมี การนำขยะจากครัวเรือนไปทิ้งในที่สาธารณะการจัดการขยะมูลฝอยดังกล่าวข้างต้นเป็นเหตุของปัญหาตามมา คือ ปัญหากลิ่นเหม็นของกองขยะ ปัญหาแมลงวันและสัตว์นำโรคต่าง ๆ ปัญหาควันจากการเผาขยะมูลฝอย ปัญหาสารพิษในขยะปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนโดยตรงและในระยะยาวปัญหาขยะมูลฝอย ยังเป็นต้นเหตุของปัญหาความด้อยประสิทธิภาพใน

การจัดการด้านสาธารณสุขของชุมชนอีกด้วย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านพันเสา หมู่ที่ 3 ตำบลพันเสา อำเภอ บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) หมู่บ้านพันเสา หมู่ที่ 3 ตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกจากหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้นำ ซึ่งภายในชุมชนมีการแบ่งหน้าที่ของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสาธารณะโดยเฉพาะ กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 15 คน โดยเลือกจากความสมัครใจของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการขยายผลต่อชาวบ้านกลุ่มอื่นต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์พื้นที่การจัดการขยะมูลฝอยของบ้านพันเสา 2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นการจัดการขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้านพันเสา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในขณะทำงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลและหลังการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ดำเนินการประสานผู้นำชุมชน เพื่อดำเนินการจัดเก็บข้อมูล
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ และดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยนักวิจัยและทีมวิจัย
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล
4. ตรวจสอบและเรียบเรียงข้อมูลให้ครบถ้วน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชน บ้านพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของชุมชนและข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เช่น จำนวนประชากร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ศิลปะและวัฒนธรรม ทุนของชุมชนบ้านพันเสา 4 ทุน คือ ทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ทุนทรัพยากรความหลากหลายของดิน น้ำ ป่า พืชพันธุ์ที่บ้านพันเสามีอยู่ ทุนทางวัฒนธรรม เช่น ทุนทางปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน เช่น นายสุทธิศักดิ์ มีแหยม มีความรู้ด้านการทำสารไล่แมลงศัตรูพืชและปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และนางสุวรรณ จิตรลำพึง มีความรู้ด้านการจัดการคัดแยกขยะมูลฝอย ทุนทางโภคทรัพย์ ได้แก่ กลุ่มสัจจะ ออมทรัพย์ กลุ่มเงินล้าน กลุ่มแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) และกองทุนหมู่บ้าน โดยการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชนบ้านพันเสา เช่น ข้อมูลแผนพัฒนาชุมชนและข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน ปี 2559 (จปฐ) รวมทั้งการติดต่อผู้นำชุมชนหรือบุคคลสำคัญในชุมชน

ผลการสัมภาษณ์โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้

จากการวิจัยสรุปได้ว่า สถานการณ์ปัญหาการจัดการขยะภายในชุมชนบ้านพันเสา มีการจัดการปัญหาขยะภายในชุมชนโดยใช้วิธีการเผามากที่สุด ซึ่งทำให้มีปัญหาตามมาคือขยะทำให้เกิดมลพิษทางอากาศและส่งกลิ่นเหม็น นอกจากนี้ชาวบ้านบางส่วนยังใช้วิธีทิ้งขยะบริเวณที่รกร้างและริมถนน ซึ่งจากการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหามีประเด็นที่น่าสนใจคือ ไม่มีถังขยะสำหรับคัดแยกขยะ ชาวบ้านไม่มีความรู้เรื่องวิธีการคัดแยกขยะและชาวบ้านทิ้งขยะไม่เป็นที่ ชาวบ้านไม่ให้

ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในส่วนของแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะภายในชุมชนประกอบด้วย 1. หน่วยงานภาครัฐเช่น อบต. หรือ สาธารณสุขควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะให้กับชาวบ้านและจัดหาถังขยะมาตั้งไว้บริเวณหมู่บ้าน 2. ชาวบ้านเองควรตะหนักเรื่องการคัดแยกขยะก่อนจะทิ้งลงถัง และ3.ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมาตรการมาดูแลปรับเงินคนที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่

เมื่อได้แนวทางดังกล่าวแล้วคณะวิจัยได้ดำเนินการต่อโดยการกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยแกนนำเข้าไปกระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมมือกัน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยการส่งเสริมให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับวิธีในการคัดแยกขยะ และทำถังขยะสำหรับใช้คัดแยกแบบง่าย ๆ ซึ่งใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นและสามารถทำได้เอง รวมทั้งทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการช่วยกันรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถ้าหากชาวบ้านร่วมมือกันและเห็นความสำคัญของปัญหาขยะที่เกิดขึ้น จึงได้นำแนวทางที่ได้จากการศึกษา จัดทำเป็นโครงการขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การหาหนทางในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เกิดการทำเป็นโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยภายในชุมชน โดยใช้ชื่อโครงการว่า “คัดแยกขยะ ลดมลพิษในชุมชน” ซึ่งมีกิจกรรมอบรมให้ความรู้เบื้องต้นในการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี กิจกรรมจัดตั้งกลุ่มเพื่อรับซื้อขยะจากชาวบ้าน และจัดทำถังขยะที่ใช้คัดแยกขยะแบบง่ายๆ ซึ่งใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นและสามารถทำได้เอง ทั้งนี้คณะผู้วิจัยและแกนนำชาวบ้านได้มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน เมื่อได้ดำเนินโครงการแล้ว คณะผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจจากชาวบ้านที่ได้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งจากการประเมินผลโครงการพบว่าคนในชุมชนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ชาวบ้านรู้จักวิธีการคัดแยกขยะได้ด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนได้ลดลง ทั้งนี้หากคนในชุมชนบ้านพันเสาและหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านดอนสัก

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการจัดการขยะที่เหมาะสมของชุมชน บ้านพันเสา หมู่ที่ 3 ตำบลพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า แนวทางของครัวเรือนต้นแบบที่มีการจัดการขยะภายในครัวเรือน สามารถเปลี่ยนขยะไม่จำเป็นมาเป็นมูลค่าได้ และมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะกับชาวบ้านและเยาวชนภายในชุมชน เพื่อที่จะช่วยกันจัดการปัญหาขยะเบื้องต้น ที่เริ่มจากตัวเราเอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

สถานการณ์ปัญหาการจัดการขยะภายในชุมชนบ้านพันเสา มีการจัดการปัญหาขยะภายในชุมชนโดยใช้วิธีการเผามากที่สุด ซึ่งทำให้มีปัญหาตามมาคือขยะทำให้เกิดมลพิษทางอากาศและส่งกลิ่นเหม็น นอกจากนี้ชาวบ้านบางส่วนยังใช้วิธีทิ้งขยะบริเวณที่รกร้างและริมถนน ซึ่งจากการวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหามีประเด็นที่น่าสนใจคือ ไม่มีถังขยะสำหรับคัดแยกขยะ ชาวบ้านไม่มีความรู้เรื่องวิธีการคัดแยกขยะและชาวบ้านทิ้งขยะไม่เป็นที่ ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน ในส่วนของแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะภายในชุมชนประกอบด้วย 1. หน่วยงานภาครัฐเช่น อบต. หรือ สาธารณสุขควรจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะให้กับชาวบ้านและจัดหาถังขยะมาตั้งไว้บริเวณหมู่บ้าน 2. ชาวบ้านเองควรตะหนักเรื่องการคัดแยกขยะก่อนจะทิ้งลงถัง และ 3.ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีมาตรการมาดูแลปรับเงินคนที่ทิ้งขยะไม่เป็นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสรัญญา ตันคิริ (2554) พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแพร่ตั้งแต่ในขั้นตอนที่หนึ่งคือการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาขยะและการมีส่วนร่วมในการวางแผนดาเนินกิจกรรมร่วมกับเทศบาลเมืองแพร่และในขั้นตอนสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาล และปวันพัสชร์ บุญยะชัยชนะ (2552) พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการไม่มีส่วนร่วมในการประชุมและทราบถึงสาเหตุปัญหาไม่มีส่วนร่วมในการคิดวางแผนไม่มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการและไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการและในการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทากิจกรรมและการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยส่วนปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนคือประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการขยะของเทศบาลยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจประชาชนไม่เห็นความสาคัญในการแยกขยะก่อนที่จะนาไปทิ้งหรือกาจัดเมื่อขยะมีปริมาณมากประชาชนเห็นว่าจะเป็นการเสียเวลาในการแยกขยะก่อนทิ้งนอกจากนั้นเทศบาลยังขาดแนวทางและขาดการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือในการแยกขยะขาดงบประมาณและ

วัสดุอุปกรณ์ในการแยกขยะขาดการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจในการจัดการขยะอย่างถูกต้องแก่ประชาชน

เมื่อได้แนวทางดังกล่าวแล้วคณะวิจัยได้ดำเนินการต่อโดยการกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยแกนนำเข้าไปกระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมมือกัน ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยการส่งเสริมให้ความรู้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับวิธีในการคัดแยกขยะ และทำถังขยะสำหรับใช้คัดแยกแบบง่าย ๆ ซึ่งใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นและสามารถทำได้เอง รวมทั้งทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการช่วยกันรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถ้าหากชาวบ้านร่วมมือกันและเห็นความสำคัญของปัญหาขยะที่เกิดขึ้น จึงได้นำแนวทางที่ได้จากการศึกษา จัดทำเป็นโครงการขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นโครงการที่ให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การหาหนทางในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เกิดการทำเป็นโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยภายในชุมชน โดยใช้ชื่อโครงการว่า “คัดแยกขยะ ลดมลพิษในชุมชน” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมาน อารีย์ (2546) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย กรณีศึกษาตำบลสำราญ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีษะเกศ ซึ่งปัญหาดังกล่าวชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขคือ การจัดการอบรมและประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้ทราบอย่างต่อเนื่องการศึกาดูงานวิธีการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่การตั้งกฎระเบียบและข้อบังคับของหมู่บ้าน และการขอรับการสนับสนุนทั้งทางด้านวิชาการและงบประมาณจากภาครัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องจากผลการวิจัยการดำเนินงานแก้ไขปัญหาซึ่งเกิดจากกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า ชุมชนมีการนำมูลฝอยพวกที่สามารถย่อยสลายได้มาทำปุ๋ยหมัก ร้อยละ 56.5 ทำน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 74.10 มีการจัดตั้งกองทุนรับซื้อของเก่า จำนวน 1 แห่ง และมีชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนดังกล่าวร้อยละ 82.40

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านพันเสา อำเภอ บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านพันเสา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนได้ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนเพื่อหาแนวทางการสร้างและดำเนินโครงการ

ในการจัดทำกิจกรรมแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ของชาวบ้านในชุมชนบ้านพันเสาจะเป็นปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านพันเสามาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์และการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ส่วนโครงการอบรมให้ความรู้การคัดแยกขยะ ชุมชนบ้านพันเสา

2. การจัดทำแผนเพื่อดำเนินโครงการและการนำไปปฏิบัติ

ในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาบ้านพันเสา ที่ได้จากการจัดประชุมประชาคมนั้นพบว่า สมาชิกในชุมชนบ้านพันเสาได้เสนอปัญหาและความต้องการคือ 1. ด้านสิ่งแวดล้อมประกอบไปด้วย การเผาขยะส่งกลิ่นเหม็น และไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำมาทิ้งเพราะในหมู่บ้านไม่มีรถขยะเข้ามาเก็บขยะในชุมชนซึ่งปัญหาและความต้องการต่างๆที่ชาวบ้านได้เสนอขึ้นมาและร่วมแสดงความคิดเห็นสามารถนำมาสรุปเป็นโครงการ คือ โครงการอบรมให้ความรู้การคัดแยกขยะชุมชนบ้านพันเสา

3. ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

ในการติดตามผลการปฏิบัติงานตามโครงการนั้น พบว่า ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ อบรมให้ความรู้การคัดแยกขยะ ชุมชนบ้านพันเสา และสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้ให้แก่สมาชิกภายในชุมชนและภายในครอบครัวของตนเอง นอกจากนี้ในการจัดทำโครงการทำให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีภายในชุมชนและสามารถทำให้ชาวบ้านเกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาทัศนียภาพของชุมชนให้มีความสวยงามปราศจากขยะมูลฝอย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ อาจารย์ ดร.กมลภพ ยอดบ่อพลับ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และข้อแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายสุทธิศักดิ์ มีแหยม ผู้ใหญ่บ้านพันเสา รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

บัญชร แก้วส่อง และคณะ. (2537). **รายงานการประเมินผลโครงการพัฒนาชลประทานขนาดเล็กภาคอีสาน.** ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา.

บัณฑร อ่อนคำ และคณะ. (2543). **ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท : ประสบการณ์ของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : สาขาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บัณฑิต เอื้อวัฒนานุกูล และไพฤทธิ์ สุขเกิด. (2544). **รายงานการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษา ศูนย์วัสดุรีไซเคิลชุมชนและธนาคารขยะ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ : ธรรกมลการพิมพ์,

ประภัสสร เตชะประเสริฐ. (2544). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนชุมชนเกษตรกรรม.** ขอนแก่น: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปวันพัสชร์ บุญยะชัยชนะ. (2557)**. การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เข้าถึงได้จาก: http://sarareports.wikia.com/wiki

ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

พัชรี หอวิจิตร. (2536). **การจัดการขยะมูลฝอย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น : คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พัฒษ์ บุญรัตน์พันธ์. (2527). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน.** กรุงเทพ ฯ : ไทยวัฒนานิชย์.

มิศรา สามารถ และรักกิจ ศรีสุรินทร์. (2540). **รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางความร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง.** กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2530). **เป็นหาและอุปสรรคของการพัฒนาชุมชน : ประชาชน ข้าราชการ และผู้นำรัฐบาล.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วิไลวรรณ นาหัวนิล. (2547). **การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศิริรัตน์ เที่ยงผดุง. (2546). **การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลพระธาตุ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพฯ : ธรรมสารการพิมพ์.

สมทิพย์ ด่านธีรวนิชย์. (2545). **ขยะมูลฝอยและของเสียที่เป็นภัย.** ม.ป.ท : ม.ป.พ.

สมนึก ชัชวาลย์. (2543). **รายงานการวิจัยเรื่อง ของเสียจากครัวเรือน : วิถีปฏิบัติและแนวคิดในการจัดการแก้ไข.** . เชียงใหม่ : ม.ป.พ.

สมาน อารีย์. (2546). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขเป็นปัญหาขยะมูลฝอย กรณีศึกษาตึกชลศรีสำราญ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ.** วิทยานิพนธ์ ส.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สรัญญา ตันศิริ. (2554). **การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ อาเภอเมืองจังหวัดแพร่.** วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่.

สุภควดี ธนลีลังกูร. (2545). **การมีส่วนร่วมของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีในเจตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเป็ด จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ ส.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิมล ติรกานันท์. (2543). **การประเมินโครงการ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ .

ออมสิน รพีพัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** นครปฐม : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยมหิดล.

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนบ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7 ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

A PARTICIPATORY ACTION RESEARCH IN PROMOTING SUFFICIENCY ECONOMY OF BAN NONG MAKUNG, VILLAGE NUMBER 7, TUMBOL TOTAE, WAT BOT DISTRICT, PHITSANULOK

ปรีชา เรืองฤทธิ์ และ พึงรัก ริยะขัน*
วิทยาลัยการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : pungrakriyakhan@yahoo.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองมะคัง และเพื่อหาแนวในการส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือแกนนำชุมชน ครัวเรือนที่เป็นต้นแบบในการทำเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มอาชีพเสริมของชุมชน จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจชุมชน การสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และการจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณา ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านในชุมชนบ้านหนองมะคัง ส่วนใหญ่ที่มีอาชีพเกษตรกรยังเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ประกอบกับต้นทุนในการทำการเกษตรสูงขึ้นและราคาพืชผลตกต่ำ ส่งผลให้มีภาระหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งไม่เป็นไปแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพออยู่ พอกิน พอประมาณ และมีเพียงชาวบ้านบางส่วนที่ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่บางครัวเรือนยังไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างถูกวิธี และภายในชุมชนยังขาดหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาให้ความรู้อย่างถูกต้อง และพัฒนาขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น นักวิจัยร่วมกับชาวบ้านได้ดำเนินการพัฒนาส่งเสริมด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชน โดยได้จัดทำโครงการผักข้างบ้านอาหารข้างรั้ว โดยมีการให้ชาวบ้านภายในชุมชนที่ให้ความสนใจเข้าร่วมโครงการเข้าร่วมอบรมวิธีการปลูกผักปลอดสารพิษที่ถูกต้อง รวมทั้งกระตุ้นสร้างจิตสำนึกให้เยาวชน และประชาชนดำเนินประยุกต์ใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to study the situation of applying sufficiency economy and to explore the ways of promoting sufficiency economy in daily life at the community of Nong Makung, village number 7, Tumbol Totae, Wat Bot district, Phitsanulok. The research participants were 20 community leaders who were in the model families of sufficiency economy and in the group of supplementary occupation. The research instruments were community survey forms, focus group discussion, interviews, and projects for solutions. The data was descriptively analyzed. The findings were that since most of the villagers worked as agriculturists in monoculture farming, including with high cost of farming and low price for crops, household debt was increased. This was not in accordance with the philosophy of sufficiency economy that emphasized on making a living for simple lives. However, few villagers employed this philosophy; in addition, any families could not apply the philosophy correctly. Moreover, in the community, few government agencies provide the villagers appropriate knowledge and continuous development; therefore, the co-researchers and the villagers have cooperatively developed and promoted the way of sufficiency economy to the community by creating the project “Vegetable and Foods around the House.” Interested people attended the training program of organic vegetables, including motivating the youth and people in terms of applying the sufficiency economy in their ways of life.

keywords : participatory action research sufficiency economy

บทนำ

การพัฒนาประเทศที่ผ่านของไทยนั้นเริ่มตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 -7 ได้มุ่งเน้นนำแนวความคิดตะวันตกหรือแบบทุนนิยมมาใช้ในการดำเนินชีวิต และบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยขาดการมองภูมิหลังของประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นยุคของฟองสบู่แตก ส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งเกิดการว่างงานและเศรษฐกิจล้มละลาย ในท่ามกลางวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานและชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยโดยใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน โดยยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต คือ อยู่อย่างพอเพียง ประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับตัวเอง และสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมหรือชุมชนได้อย่างมีความสุข เกิดความสมดุล มั่นคงและยั่งยืน การพัฒนาประเทศภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเริ่มใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 มาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นปรัชญานำทาง เพื่อแก้ไขปัญหาจุดอ่อนในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุลทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ สู่การมีระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน สอดคล้องกับหลักการ “ความพอเพียง” ซึ่งมุ่งใช้ “ความมีเหตุผล” บนฐาน “ความรู้” และ “การพึ่งพาร่วมมือกัน”

เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจของสังคมไทยในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนเกือบทุกระดับของสังคมไทยที่ได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ จะสังเกตได้จากตัวเลขอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ระหว่างปี 2555 – 2559 ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.8 ต่อปีทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลได้ทำการกระตุ้นการบริโภคในระดับรากหญ้า เปิดการค้าเสรี ปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้แก่ภาคครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง และยังเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมทั้งพฤติกรรมของคนไทยที่มีการอุปโภคบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยในอัตราที่เพิ่มขึ้น ข้อมูลตากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2555 – 2559 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติมีหนี้สิ้นครัวเรือนเฉลี่ย 68,405 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2555 และเพิ่มขึ้นเป็น 134,900 บาทต่อครัวเรือน ในปี 2557 ซึ่งมีการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 6.47 ต่อไป รวมไปถึงค่าครองชีพสูงขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่ยากจน หาเช้ากินค่ำที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ก่อให้เกิดความลำบากในการดำรงชีพและการดำรงชีวิตส่งผลให้เกิดภาวะหนี้สิน อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาอีก เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาศีลธรรมตกต่ำ ปัญหาความยากจนและปัญหาสังคมอื่นๆ วิกฤตทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้ประสบนั้นถูกสะสมต่อเนื่องมาหลายปี ความฟุ้งเฟ้อทำให้สังคมไทยจิตสำนึกในเรื่องของความพอดีและพอเพียง มีการจับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยทั้งในองค์กรของภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน การดำเนินการต่างๆตั้งอยู่บนพื้นฐานของความประมาท ไม่ระมัดระวัง ขาดความประหยัดและยึดในกระแสโลกาภิวัตน์มากเกินไป ที่มุ่งเน้นแต่การค้า การลงทุนแต่ขาดความตระหนักถึงความเป็นคนและความเป็นสังคมไทย

ปัจจุบันการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพชุมชนเพื่อทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เพื่อให้มีความมั่นคงมีความเป็นอยู่อย่างพอมีพอกินมีชีวิตครอบครัวที่มีความสุข และสามารถยืนหยัดในสังคมชุมชนต่อไปได้ ในสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา การหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเป็นการสร้างฐานความมั่นคงให้กับครัวเรือน ชุมชนและสังคม การใช้ชีวิตตามปรัชญาแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามทางสายกลาง การพอประมาณมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้รอบรู้ รอบคอบระมัดระวัง และเงื่อนไขความมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริตอดทน สติปัญญาและแบ่งปัน สามารถสร้างความมั่นคงในชีวิตครอบครัวสังคมชุมชนได้เป็นอย่างดีการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นที่เริ่มใช้กันอย่างแพร่หลาย การมีส่วนร่วมจึงไม่ใช่แค่เพียงการไปร่วมประชุมรับฟังการเสนอโครงการ แต่เกิดจากแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสได้แสดงทัศนะและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการเสนอความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของคนในชุมชนท้องถิ่นประกอบด้วย การให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนการวางแผนร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วม หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบจำเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดหลักนิติธรรม และความโปร่งใส การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมทั้งมีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม และมี

ความสามารถในการแข่งขันกับภายนอก การมีส่วนร่วมอาจเป็นทั้งเป้าหมาย และวิธีการซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมแบบวิธีการต้องอาศัยการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ทำให้คนส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของ เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน และการเกิดผลประโยชน์ของกลุ่ม เนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่มเป็นเป้าหมายที่ได้รับ (นันทิยา หุตานุวัตร และณรงค์ หุตานุวัตร, 2546)

บ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7 ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก เป็นชุมชนที่มีการดำเนินวิถีชีวิตแบบชนบท โดยมีการเริ่มย้ายถิ่นฐานเข้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2485 เพราะมีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่านเหมาะแก่การทำการเกษตร โดยมีคลองลอยไว้ใช้ประโยชน์ โดยมีประชากรที่ทำเกษตรกรรม ร้อยละ 38 ของประชากรทั้งหมดเลี้ยงสัตว์และปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ในปัจจุบันบ้านหนองมะคังนอกจากมีอาชีพหลักทำการเกษตรแล้วยังมีอาชีพเสริมเพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่9 อาทิเช่น การเลี้ยงปลานิล การทำน้ำพริกของกลุ่มแม่บ้าน การเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อให้ชาวบ้านบ้านหนองมะคัง รู้จักการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง นอกจากนี้ปัญหาส่วนใหญ่ของคนภายในชุมชน คือ ปัญหาหนี้สินจากการประกอบอาชีพ คิดเฉลี่ย 50,000 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งชาวบ้านบางส่วนหนี้ที่เกิดขึ้นเป็นหนี้ที่เกิดจากการเป็นหนี้นอกระบบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนบ้านหนองมะคัง โดยผู้วิจัยเน้นศึกษาชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อส่งผลให้ชุมชนบ้านหนองมะคัง เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน และนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองมะคัง
2. เพื่อหาแนวในการส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนบ้านหนองมะคังหมู่ที่ 7ตำบลท้อแท้อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก คณะผู้วิจัยเราประกอบไปด้วยกัน 3 ฝ่าย ได้แก่

1. ฝ่ายคณะผู้วิจัย ได้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาการพัฒนาชุมชน ชั้นปีที่ 4 โครงการจัดตั้งคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวนทั้งหมด 9 คน
2. ฝ่ายพัฒนา ได้แก่ ผู้นำชุมชนและผู้นำที่มีบทบาทสำคัญด้านการพัฒนาในชุมชน
3. ฝ่ายชุมชนได้แก่ตัวแทนกลุ่มและองค์กรต่างๆในชุมชน รวมทั้งชาวบ้านในชุมชนบ้านหนองมะคังที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมทีมวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาภายในชุมชนบ้านหนองมะคังแล้วนำมาวางแผนกำหนดโครงการและกิจกรรมซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชน ตลอดจนดำเนินโครงการและกิจกรรมตามแผนและขั้นตอนที่กำหนดไว้ร่วมกันในระหว่างผู้ร่วมทีมวิจัยทั้ง 3 ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นการมีส่วนร่วมของฝ่ายชุมชนเป็นสำคัญ ดังมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยต่อไปนี้

1. การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วม (Stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาบริบท คณะวิจัยทำการกำหนดพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัย โดยคณะผู้วิจัยในหมู่บ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกได้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย
2. ขั้นกำหนดปัญหาคณะผู้วิจัยสรุปคำถามหรือปัญหารวมทั้งอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกันได้อย่างชัดเจน

3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัยคณะผู้วิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจนรวมทั้งระบุด้วยว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนและสนับสนุนกลุ่มอาชีพเสริมให้มีความมั่นคงและยั่งยืนโดยชาวบ้านนั้นจะเข้ามามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผนและตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่

4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง คณะผู้วิจัยมีส่วนร่วมโดยการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่ายแล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

5. ขั้นการสรุปผลการวิจัย คณะผู้วิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยกับทีมวิจัยในหมู่บ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7 ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกมีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างโดยชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ครัวเรือน 20 ครัวเรือนโดยคัดเลือกจากครัวเรือนที่เป็นต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ในกลุ่มอาชีพเสริมภายในชุมชนให้กับประชาชนในชุมชนบ้านหนองมะคัง ลักษณะการสัมภาษณ์ไม่กำหนดรูปแบบตายตัว แต่เป็นการถามเพื่อให้ได้ข้อมูลของการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชน เริ่มจากการสำรวจและสร้างทีมวิจัยในชุมชนบ้านหนองมะคังเพื่อร่วมทำงานโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม Focus Group และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีปัญหาทางด้านหนี้สิน และยังไม่มีการจัดการปัญหาอย่างจริงจังคือยังคงเป็นการใช้หนี้สินแบบระยะยาวและไม่มีการหาวิธีจัดการปัญหาหนี้สินที่เหมาะสม โดยมีแนวโน้มที่จะมีหนี้สินเพิ่มจากการใช้จ่ายและการลงทุนทำการเกษตร เนื่องจากมีปัญหาผลผลิตตกต่ำ ค่าครองชีพสูง กลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนบ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7 ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นกำหนดปัญหา เมื่อคณะผู้วิจัยและทีมวิจัยได้หัวข้อในการทำวิจัย ซึ่งได้มาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยคือเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านหนองมะคังและเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เมื่อตรวจสอบเสร็จนำมาปรับ แก้ไขตามคำแนะนำ

3. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนหมู่บ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7ตำบลท้อแท้อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดยมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษากลุ่มเป้าหมาย ว่ามีปัญหาและความต้องการในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตในชุมชนบ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลกและศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม

2. สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายคณะผู้วิจัยตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยคือเพื่อศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมของบ้านหนองมะคัง โดยนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญอ่าน และแก้ไข

3. นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเมื่อได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์มาแล้วนั้น ได้ทำการวางแผนกันในทีม เพื่อแบ่งงานกันออกไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ครัวเรือน โดยเป็นกลุ่มที่เป็นต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ในกลุ่มอาชีพเสริมของชุมชน

5. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ชัดเจนตามวัตถุประสงค์และนำมาวิเคราะห์แล้วสรุปผลให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ จากกลุ่มเป้าหมาย 20 ครัวเรือนโดยคัดเลือกจากครัวเรือนที่เป็นต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงและอยู่ในกลุ่มอาชีพเสริมของชุมชนเพราะการจัดการปัญหาจำเป็นต้องศึกษาจากกลุ่มอาชีพเสริมในชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน

2. การตรวจสอบความถูกต้องจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมหรือจากกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแหล่งอื่นๆ

3. การจัดระเบียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เข้าใจง่ายเกิดประสิทธิภาพในการวิจัยและมีเนื้อหาใจความสำคัญที่มีคุณภาพจากนั้นนำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์และการจัดเรียบเรียงข้อมูลเพื่อความเป็นระเบียบ ทำการสรุปประเด็นย่อยของการวิจัยการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนบ้านหนองมะคัง

4.นำมาเขียนเรียบเรียงเพื่อหาข้อมูลที่แท้จริงในการจัดการปัญหาหนี้สินที่เหมาะสมของประชาชนในบ้านหนองมะคัง และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุป เพื่อเป็นประโยชน์ในหาวิธีการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนบ้านหนองมะคัง และใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองมะคัง

จากผลการศึกษาสถานการณ์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองมะคัง กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป็นพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชให้แก่ประชาชนชาวไทย และได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆที่มีอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการเข้ามาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภารัฐ และการดำเนินงานของภาครัฐในระยะหลังได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ และใช้เป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงแนวคิด และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในเบื้องต้น และได้นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และกลุ่มตัวอย่างยังเคยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การอบรม สัมมนา และการศึกษาดูงานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง

ผลการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำที่มีบทบาทในชุมชน และกลุ่มบุคคลที่ได้ดำเนินใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับประชาชนทั้งหมดในชุมชน ในประเด็นการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ พบว่า การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันนั้นมีหลากหลายสามารถแยกเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ไว้ดังนี้

1. การปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองภายในครอบครัว เหลือจากบริโภคเองภายในครอบครัวจึงนำมาจำหน่าย ณ ตลาดชุมชน
2. การประหยัดอดออม ใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ใช้จ่ายฟุ่งเฟ้อ การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ โดยประชาชนบางส่วนได้มีการทำสมุดบัญชีรายรับ รายจ่าย
3. การนำของที่เหลือใช้มารีไซเคิล และการนำไปจำหน่าย
4. ประเด็นของอื่น ๆ เช่น การทำอาชีพเสริม เช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา

โดยประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวพระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงในด้านของการยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต และสาเหตุที่ประชาชนส่วนใหญ่เลือกแนวทางปฏิบัติดังกล่าวเนื่องมากจาก สภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก และทรัพยากรส่วนใหญ่มีอยู่แล้วภายในชุมชน

ในส่วนของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการประกอบอาชีพนั้น กลุ่มตัวอย่างได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทาง ดังนี้ มีการประกอบอาชีพที่สุจริต ซื่อสัตย์ต่อตนเองและชุมชน และเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมีการคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นสำคัญ และไม่เอาเปรียบผู้บริโภค

หลังจากที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้แล้วนั้นกลุ่มตัวอย่างมีชีวิตที่มีความสุข หนี้สินลดลงและเกิดความสามัคคีกันในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

2. แนวในการส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

จากการประชุมผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มตัวอย่าง มีข้อเสนอในการจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 กิจกรรมจัดทำโครงการผักข้างบ้านอาหารข้างรั้ว กิจกรรมประกอบด้วย 1.อบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการปลูกผักที่ถูกวิธี 2.แจกเมล็ดพันธ์พืชให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมโครงการปลอดสารพิษที่ถูกวิธีให้กับชาวบ้าน3. ประกวดแปลงผักจากการประเมินผลโครงการพบว่า ชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ชาวบ้านมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 ส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มต่าง ๆ โดยชาวบ้านหนองมะคังได้มีกลุ่มทำน้ำพริก และกลุ่มเลี้ยงปลา อยู่ก่อนแล้ว แต่ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านมากนัก จึงต้องมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านมารวมกลุ่มเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน และขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในการจัดหาตลาดในการขายสินค้า

2.3 รวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการผลิต ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ควรลดต้นทุนการผลิตโดยการรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

อภิปรายผล

สถานการณ์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองมะคัง แนวในการส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชุมชน สอดคล้องกับ สุเมธ ตันติเวชกุล (2544) ซึ่งได้อธิบายแนวทางการปฏิบัติตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่าย ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ประชาชนในชุมชนบ้านหนองมะคังได้มีแนวทางปฏิบัติโดยจัดกิจกรรมผักข้างบ้านอาหารข้างรั้ว เป็นการลดรายจ่ายภายในครัวเรือน นอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มอาชีพของชาวบ้านบ้านหนองมะคัง ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของธัญญารัตน์ นันติกา (2551) กิจกรรมที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการออม ด้านการเอื้ออาทรในชุมชน ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

แนวในการส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และกรอบศักดิ์ ภูตระกูล (2545) โดยศึกษาถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพบว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน 3 ระดับได้แก่

1. ระดับความอยู่รอดและ/หรือความเจริญอย่างยั่งยืนภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัฒน์

2.ระดับกุลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน

3.ระดับสังเคราะห์แผนปฏิบัติการในการพัฒนาในระดับท้องถิ่นตามเหมาะสมของทรัพยากร

ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยในการประยุกต์ใช้แนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย เนื่องจากงานวิจัยนี้ต้องศึกษาถึงการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนให้ชุมชนดำเนินชีวิตแบบมีความพอเพียง โดยยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ ซึ่งทำให้ชาวบ้านและครอบครัวพึ่งตนเองได้ โดยผู้วิจัยเห็นว่าถ้าทุกหมู่บ้านชุมชนและทุกประเทศ พึ่งตนเองได้ก็จะทำให้ไม่ได้รับผลกระทบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกประเทศโดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัฒน์

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสถานการณ์การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านหนองมะคัง กลุ่มตัวอย่างเคยได้รับรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป็นพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชให้แก่ประชาชนชาวไทย และได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆที่มีอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการเข้ามาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภารัฐ พบว่า การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันนั้นมีหลากหลาย สามารถแยกเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เรียงลำดับได้ดังนี้ การปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองภายในครอบครัว, การประหยัดอดออม, การนำของที่เหลือใช้มารีไซเคิล และประเด็นของอื่น ๆ เช่น การทำอาชีพเสริม

แนวในการส่งเสริมการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยมีจัดกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมจัดทำโครงการผักข้างบ้านอาหารข้างรั้ว ส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มต่าง ๆ รวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุนการผลิต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงให้กับชุมชนบ้านหนองมะคัง เสร็จสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ได้นั้น เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมืออย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตร์จารย์ ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ ที่เสียสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไข จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบคุณประชาชนในชุมชนบ้านหนองมะคังหมู่ 7 ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ที่ให้ความ

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณต่อทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจนทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความเรียบร้อยและสมบูรณ์คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ที่สนใจข้อมูลหากมีข้อผิดพลาดประการใดคณะผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

จตุพล ยะจอม. (2552). **การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาย อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยาและกรอบศักดิ์ ภูตระกูล. (2545).**การพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง.** กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

นันทิยา และณรงค์ หุตานุวัตร. (2546). **การพัฒนาองค์กรชุมชน**.กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

สุมณฑา ศรีสวัสดิ์. (2553). **การพัฒนารูปแบบการประยุกต์ใช้แนวเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปร.ด.มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย,เลย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2546). **ภาวะหนี้ของครัวเรือนไทย 2554- 2556**. (2 ธันวาคม 2556) : 1-4

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.** เข้าถึงได้จาก:http://www.nesdb.go.th/sufficiency. (สืบค้นเมื่อ:2 ตุลาคม 2560).

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2550). **แนวทางปฏิบัติสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง.**กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา

STUDY OF THE SUCCESSION OF THE HERITAGE OF RONG-NGENG MUSIC FROM MR. SENG ABU TO MR. APHICHAT CANTACHA, HEAD OF ASLI MALA

วิชัย มีศรี
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สงขลา
*corresponding authur e-mail : aviolinjazz@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม จากการศึกษา พบว่า นายอภิชาติ คัญทะชา เป็นศิลปินพื้นบ้านรุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านดนตรีรองเง็ง ซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ จากนายเซ็ง อาบู ศิลปินพื้นบ้านดนตรีรองเง็งอาวุโสคนสำคัญของจังหวัดปัตตานี นายอภิชาติ คัญทะชา เป็นหัวหน้าคณะอัสลีมาลา ซึ่งเป็นคณะดนตรีพื้นบ้านรองเง็งที่มีชื่อเสียงในภาคใต้ โดยมีผลงานการบันทึกเสียงเพลงพื้นบ้านดนตรีรองเง็ง มีผลงานการแสดงทั้งระดับชาติและนานาชาติ ส่วนแนวทางการสืบทอดของนายอภิชาติ คัญทะชา พบว่ามี 2 บทบาทสำคัญดังนี้ บทบาทในฐานะของศิลปินดนตรีพื้นบ้าน มีแนวทางการสืบทอดโดยยึดหลักความเป็นดั้งเดิมของดนตรีรองเง็งทั้งลีลาจังหวะทำนอง แต่นำหลักทฤษฎีดนตรีสากลเข้ามาช่วยเรียบเรียงด้านดนตรีให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรีรองเง็งแก่สถานศึกษา และออกแบบการแสดงให้กับสถานศึกษาต่างๆ 2. บทบาทในฐานะนักวิชาการ มีการนำหลักวิชาการมาอธิบายถึงความเชื่อมโยงในเชิงมิติต่างๆ ทางสังคมของดนตรีรองเง็งควบคู่ไปกับการแสดง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจต่อดนตรีรองเง็งแก่สาธารณะชน

คำสำคัญ : แนวทางการสืบทอด ภูมิปัญญาดนตรีรองเง็ง นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าคณะอัสลีมาลา

Abstract

The purpose of this study was to study the inheritance approach of Rong-Ngeng music from Mr. Seng Abu to Mr. Apichat Cantacha, the leader of Asli Mala band. The researcher collected data by conducting written interviews and participant observation forms. According to the study, Mr. Apichat Cantacha represents a new generation of folk artists, and he is an expert in Rong-Ngeng music due to the knowledge that was conveyed by Mr. Seng Abu, one of the senior major folk artists in Pattani province. Mr. Apichart Cantacha is the head of Asli Mala band, the famous folk music group in the South that have their own recorded Rong-Ngeng albums and have performed in various stages both national and international. The study also found that the inheritance approach of Mr. Apichat Cantacha has two important roles. 1. Role as a folk musician. The inheritance approach is based on preserving the originality of Rong-Ngeng music including rhythm and melody, but uses the Western music theory to compose music to be more interesting. He also gave lecturers of Rong-Ngeng music to the educational institutions and design performance shows for various educational institutions. 2. Role as a scholar. He used theoretical background to explain the connection in various dimensions of the social side of the Rong-Ngeng music alongside the show in order to build a better understanding of Rong-Ngeng music for the public.

Keywords : inheritance approach heritage rongengeng music Mr. Aphichat Cantacha head of asli mala

บทนำ

ดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง เป็นศิลปะพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่ได้รับความนิยมในคาบสมุทรมาลายูมาอย่างยาวนาน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการเข้ามาของชาติตะวันตกที่เข้ามาล่าอาณานิคม ค้าขายและเผยแพร่ศาสนา จนเกิดเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างตะวันตกและตะวันออกและได้พัฒนาจนเป็นเอกลักษณ์ของพื้นถิ่น โดยมีเครื่องดนตรีเป็นสื่อสะท้อนความผสมผสานกันทั้งสองวัฒนธรรม เช่น ไวโอลิน เปรียบเสมือนตัวแทนความของความเป็นวัฒนธรรมตะวันตก ขณะเดียวกันเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่าง เช่น เรบานา ฆ้อง เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมตะวันออก เมื่อมีการผสมผสานกันระหว่างเครื่องดนตรีที่เป็นตัวแทนของทั้งสองวัฒนธรรม การผสานเข้าหากันในรูปแบบการแสดง ซึ่งถือเป็นความบันเทิงที่อยู่คู่กับมนุษย์ทุกชนชาติมาตั้งแต่อดีต ยิ่งทำให้ดนตรีพื้นรองเง็งเป็นวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์และได้รับการส่งต่อเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (ประเวศ วะสี , 2530) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นว่ามีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1. มีความจำเพาะของท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ หรือความจัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอก แต่อาจเอาไปใช้ในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไม่ได้ หรือไม่ดี 2. มีความเชื่อมโยงหรือบูรณาการสูง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความคิดเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา เป็นตัวอย่างของการนำเอาธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึงส่วนลึกของใจที่เชื่อมโยงไปสู่อัตถะประโยชน์ โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้องให้คนเคารพธรรมชาติ คนเราถ้าเคารพอะไร ย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้น 3. มีความเคารพผู้อาวุโส ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพ ผู้อาวุโสเพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า

หากแต่ว่าด้วยวิถีชีวิตในสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมทั้งหลักความเชื่อทางศาสนาที่มีผลต่อผู้คน ทำให้ดนตรีรองเง็งค่อยๆ ถูกลดบทบาทลง เนื่องมาจากความรู้สึกตระหนักถึงความสำคัญของดนตรีรองเง็งของเยาวชนรุ่นหลังได้ลดน้อยลง ดนตรีรองเง็งจึงกลายเป็นเพียงเอกลักษณ์ในเชิงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเท่านั้น โดยนานไปหากวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านรองเง็งไม่ได้รับการสืบทอดหรือได้รับการอนุรักษ์จากคนรุ่นใหม่ ดนตรีพื้นบ้านรองเง็งก็อาจจะสูญหายไปจากพื้นที่ ด้วยศิลปินพื้นบ้านซึ่งเป็นปราชญ์ผู้มีประสบการณ์มีภูมิปัญญาความรู้ บางส่วนได้ทะยอยเสียชีวิตลง ปัจจุบันศิลปินดนตรีพื้นบ้านรองเง็งของจังหวัดปัตตานีที่ยังมีชีวิต คือ นายเซ็ง อาบู อายุ 64 ปี ชาวตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี นักแมนโดลินผู้ที่มีองค์ความรู้ทั้งด้านดนตรีและการเต้นรองเง็ง นับเป็นศิลปินพื้นบ้านที่มีทั้งประสบการณ์และผลงานการแสดงทั้งในประเทศและต่างประเทศมาอย่างยาวนาน ได้พยายามถ่ายทอดองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านรองเง็งแก่ศิลปินพื้นบ้านรุ่นใหม่ ประกอบกับปัญหาหลายๆ อย่าง ทั้งสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที ความเชื่อทางหลักศาสนา การขาดความตระหนักของเยาวชนในท้องถิ่น ทำให้นายเซ็ง อาบู จึงเปรียบเสมือนคลังปัญญาความรู้ทางดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง ที่พยายามถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ศิลปินพื้นรุ่นใหม่ที่สนใจ อย่างเช่น คณะอัสลีมาลา และคณะบุหลันตานี ซึ่งทั้งสองคณะถือเป็นลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู มาโดยตลอด

นายอภิชาติ คัญทะชา เป็นนักไวโอลิน และตำแหน่งหัวหน้าคณะคณะอัสลีมาลาเป็นคณะดนตรีพื้นบ้านรองเง็งที่มีแนวทางและผลงานการแสดงที่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง เป็นศิลปินพื้นบ้านรุ่นใหม่ที่มีทักษะความสามารถและมีความมุ่งมั่นในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง ซึ่งนายอภิชาติ คัญทะชา เป็นผู้ที่ความรู้ความเข้าใจทั้งทักษะการเล่นเครื่องดนตรีในวงรองเง็งได้ทุกชนิด และมีการศึกษาค้นคว้าในแง่ประวัติศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง เพื่อเป็นข้อมูลในนำความรู้มาเผยแพร่สู่สาธารณะชนในวงกว้าง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการศึกษา โดยการนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ในประเด็นต่าง ๆ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

การสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ นายอภิชาติ คัญทะชา ในประเด็นที่ต้องการศึกษาดังต่อไปนี้ ประวัติ ผลงาน และแนวทางการสืบทอดดนตรีรองเง็ง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคือผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามที่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้า และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง คือผู้วิจัยจะปล่อยให้ศิลปินแต่ละคนเล่าเรื่องของตนเองไปตามสบายแต่อยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation)

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการร่วมบรรเลงดนตรีรองเง็งและเข้าร่วมสังเกตการณ์ในจัดกิจกรรมต่างๆ ของนายอภิชาต คัญทะชา

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาจัดระบบ พร้อมทั้งเรียบเรียงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ดังกล่าวมาวิเคราะห์ ประมวลผล และเขียนเป็นรายงานการวิจัย ตามวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา

ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา จากผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการผลการศึกษาออกเป็น 3 ช่วง ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1.ประวัติและผลงานของนายอภิชาติ คัญทะชา

ภาพที่ 1 อภิชาติ คัญทะชา

1.1.ประวัติส่วนตัว

นายอภิชาติ คัญทะชา เกิดเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 อายุ 37 ปี เป็นชาวตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นบุตรของนายพนม คัญทะชาและนางพิสมัย คัญทะชา มีพี่น้องทั้งหมด 2 คน เป็นชาย 2 คน นายอภิชาต คัญทะชา เป็นบุตรคนที่ 2 สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณปัจจุบันนายอภิชาติ คัญทะชา เป็นนักวิชาการศึกษาโครงการจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และเป็นหัวหน้าคณะดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง ชื่อคณะว่า “อัสลีมาลา” โดยได้สมรสกับนางทัศนียา คัญทะชา อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีบุตรหญิง 1 คน นายอภิชาติ คัญทะชา เริ่มศึกษาดนตรีไทยตั้งแต่อายุ 12 ปี หลังจากนั้นได้เริ่มหัดเล่นไวโอลินด้วยตนเองเมื่ออายุ 17 ปี โดยฝึกหัดแกะเพลงรองเง็งจากเทปบันทึกเสียงของพี่ชายที่เป็นนักดนตรีเพื่อชีวิตในขณะนั้น จนต่อมาได้มีโอกาสรับชมการแสดงของนายขาเดร์ แวเด็ง นักไวโอลินรองเง็งและเป็นหัวหน้าคณะอีรามาอัสลี ซึ่งเป็นคณะดนตรีพื้นบ้านรองเง็งที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปัตตานี ผ่านการถ่ายทอดทางโทรทัศน์จึงทำให้เกิดความประทับใจมากยิ่งขึ้น จึงได้เดินทางไปขอเรียนกับนายขาเดร์ แวเด็ง เพื่อศึกษาบทเพลงและเทคนิคการบรรเลงไวโอลินรองเง็งอย่างถูกต้อง และต่อมาได้รู้จักกับนายเซ็ง อาบู หนึ่งในนักดนตรีสมาชิกหลักคนสำคัญของคณะจนเกิดความสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา พบว่ามีประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1.1.1 ภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา

นายเซ็ง อาบู ศิลปินพื้นบ้านรองเง็งเพียงคนเดียวที่ยังเหลืออยู่ในจังหวัดปัตตานี เป็นผู้ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านดนตรีรองเง็งให้แก่นายอภิชาติ คัญทะชา โดยผ่านรูปแบบการถ่ายทอดในลักษณะมุขปาฐะ หรือการบอกเล่า รวมทั้งการรวมกันแสดงดนตรีในโอกาสต่างๆ ซึ่งนายอภิชาติ คัญทะชา ได้ยกย่องให้นายเซ็ง อาบู เป็นครูทั้งด้านดนตรีรองเง็งที่มีบทบาทต่อตนเองอีกท่านหนึ่ง เนื่องจากนายเซ็ง อาบู เป็นศิลปินพื้นบ้านที่มีความสามารถในการจดจำบทเพลงรองเง็งได้เป็น

จำนวนมาก และเป็นนักดนตรีที่มีทักษะทางด้านการบรรเลงแมนโดลินได้อย่างไพเราะ หาตัวจับยาก แม้กระทั่งศิลปินทางฝั่งมาเลเซียยังยกย่องให้เป็นมือแมนโดลินดนตรีพื้นบ้านรองเง็งแห่งคาบสมุทรมาลายู ปัจจุบัน นายเซ็ง อาบู เป็นศิลปินอาวุโสที่พยายามส่งต่อวัฒนธรรมสู่ศิลปินรุ่นใหม่ ซึ่งรูปแบบการส่งต่อนั้นตัวศิลปินรุ่นเก่ามักมีความเชื่อเรื่องการเลือกลูกศิษย์หรือผู้สืบทอดต่อ โดยจะดูจากความตั้งใจ ปฏิภาณไหวพริบ และความมีกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ ด้วยคุณสมบัติดังกล่าวนายเซ็ง อาบู มักจะถ่ายทอดบทเพลง เทคนิคการบรรเลง รวมทั้งเกร็ดความรู้เกี่ยวกับดนตรีรองเง็งให้กับนายอภิชาติ คัญทะชา โดยไม่ได้หวงวิชา นายเซ็ง อาบู ได้เคยกล่าวไว้ว่านายอภิชาต คัญทะชา น่าจะเป็นศิลปินพื้นบ้านรองเง็งรุ่นใหม่ตัวจริงที่สืบทอดดนตรีรองเง็งด้วยเป็นศิลปินรุ่นใหม่มีความสนใจ ทักษะ มีความใฝ่รู้ ด้วยการเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ของดนตรีรองเง็งในแทบทุกมิติ รวมทั้งความตั้งใจแน่วใจในการที่จะสืบทอดดนตรีพื้นบ้านรองเง็งสืบต่อไปจากรุ่นของตน นายเซ็ง อาบู และนายอภิชาติ คัญทะชา มักจะรวมแสดงดนตรีด้วยกันทุกครั้งที่มีการแสดงดนตรีรองเง็ง แต่ช่วงหลังด้วยอายุมากขึ้นทำให้นายเซ็ง อาบู กลัวว่าภูมิปัญญาทางด้านดนตรีรองเง็งที่ตัวเองจดจำไว้จะสูญหายไปกับตน จึงพยายามถ่ายทอดบทเพลงอีกจำนวนมากที่ตนจำได้ให้กับนายอภิชาติ คัญทะชา ให้มากที่สุด

ภาพที่ 2 วิชัย มีศรี

1.2 ผลงานของนายอภิชาติ คัญทะชา

1. ด้านศิลปวัฒนธรรม

1.1 คณะทำงานโครงการจัดทำทำเนียบและบันทึกเสียงให้กับศิลปินพื้นบ้านชายฝั่ง ทะเลอันดามัน (มูลนิธิชุมชนไทย) เมื่อ พ.ศ.2549

1.2 คณะทำงานโครงการสนับสนุนและฟื้นฟูศิลปินพื้นบ้านชายฝั่งทะเลอันดามัน (มูลนิธิชุมชนไทย) เมื่อ พ.ศ.2550

1.3 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “เพลงรองเง็งคณะอัสลีมาลา” โดย อาจารย์อติพล อนุกูล นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อ พ.ศ.2550

1.4 ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “เพลงรองเง็งรองเง็งชาวเล คณะสังกาอู้” โดย อาจารย์สัญญา เผ่าพืชพันธ์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาดนตรีชาติพันธุ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.2551

2. ผลงานการแสดงเพลงพื้นบ้านรองเง็งหน้าพระที่นั่ง

2.1 แสดงดนตรีถวาย พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ ในงานแสดงแสงสีเสียงและสื่อผสม เรื่อง มหานุภาพเมืองปัตตานี บุญบารมีเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว โดยเทศบาลเมืองปัตตานีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ.2545

2.2 แสดงดนตรีถวาย พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ในงานเปิดอาคารคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2554

2.3 แสดงดนตรีถวาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานพิธีเปิดอาคารมงคลศรีวิชัย วิทยาลัยรัตภูมิ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา พ.ศ.2555

2.4 แสดงดนตรีประกอบการแสดงรองหน้าพระพักตร์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี ในพิธีเปิดอาคารศูนย์คอมพิวเตอร์ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต พ.ศ.2560

ภาพที่ 3 อภิชาติ คัญทะชา

3. วิทยากร

3.1 ได้รับเกียรติจากสถาบันกัลยานิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สาธิตและเป็นวิทยากรถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านรองเง็งโครงการอบรมค่ายเยาวชนรักษ์ถิ่น รุ่นที่ 7 พ.ศ.2545

3.2 ได้รับเกียรติจากโรงเรียนอำมาตย์พานิชนุกูล จังหวัดกระบี่ เป็นวิทยากรถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้านรองเง็งโครงการสืบสานการแสดงพื้นบ้าน พ.ศ.2547

3.2 ได้รับเกียรติจากสาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นวิทยากรถ่ายทอดการแสดงรองเง็ง พ.ศ. 2554

3.4 ได้รับเชิญจากประเทศออสเตรเลีย ร่วมถ่ายทอดดนตรีพื้นบ้าน โครงการค่ายเยาวชน Ethno Music Australia และร่วมแสดงในงาน woodford folk festival 2011

3.5 เป็นวิทยากรโครงการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านรองเง็ง ให้กับคณะนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย โดยศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ระหว่าง ปี 2559-2560

4. ผลงานด้านการผลิตสื่อทางวัฒนธรรม

4.1 ร่วมบันทึกเสียงเพลงรองเง็ง ชุด Miracle of Frienship มหัศจรรย์แห่งมิตรภาพ ในนามคณะอัสลีมาลา โดย Mr.Rupert Pichler : Austria เมื่อ พ.ศ.2546

4.2 คณะทำงานโครงการจัดทำทำเนียบและบันทึกเสียงให้กับศิลปินพื้นบ้านชายฝั่ง ทะเลอันดามัน (มูลนิธิชุมชนไทย) เมื่อ พ.ศ.2549 - 2550

4.3 ร่วมเรียบเรียงเพลงประกอบละครเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน ในนามคณะอัสลีมาลา ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ไทยพีบีเอส เมื่อ พ.ศ.2554

4.4 ร่วมแสดงในการบันทึกภาพเคลื่อนไหวการแสดงรองเง็ง โดยนิสิตปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2555

4.5 ร่วมบรรเลงดนตรีในการบันทึกภาพคลื่นไหวการแสดงรองเง็ง โดยนิสิตปริญญาเอก สาขาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ณ ห้องประชุมคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2556

4.6 ร่วมแสดงในการบันทึกภาพคลื่นไหวการแสดงรองเง็ง โดยหออัครศิลปิน ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2557

4.7 ร่วมแสดงในการบันทึกภาพคลื่นไหวการแสดงรองเง็ง โดยคณะวิจัยศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมลายา ประเทศมาเลเซีย ณ ห้องประชุมคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2557

5. ผลงานการออกแบบและเรียบเรียงเพลงประกอบการแสดงให้กับสถานศึกษา

5.1 ออกแบบและเรียบเรียงเพลงประกอบการแสดงชุด “ระบำสังข์ ศรีสงขลา” ให้กับอาจารย์และนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พ.ศ.2545

5.2 ร่วมออกแบบและเรียบเรียงเพลงประกอบการแสดงชุด ตารีลีเล็ง ให้กับอาจารย์ทัศนียา คัญทะชา และนางสาวดัชนีย์ ทองแกมแก้ว นักศึกษาวิชาเอกศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ.2552

5.3 ออกแบบเพลงรองเง็งสำหรับประกอบพิธีแต่งงานในงานแต่งงานลูกชาย นายธีระ มินทราศักดิ์ อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี พ.ศ.2554

5.4 ออกแบบและเรียบเรียงเพลงประกอบการแสดงศิลปะนิพนธ์ ชุด “บูรงตีเต๊ะ” “ตารีเกอ กาเวน” “ระบำว่าวควาย” และ “ลีลาปาจั๊ก” ให้กับนักศึกษาสาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ.2555

5.5 ออกแบบและเรียบเรียงเพลงประกอบการแสดงศิลปะนิพนธ์ ชุด “ระบำปลาเค็ม”และ “ระบำสิงโกรานารี” ให้กับอาจารย์ และนักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พ.ศ.2557

5.6 ออกแบบและเรียบเรียงเพลงประกอบการแสดงชุดของดีเมืองตรัง ซึ่งเป็นศิลปนิพนธ์ของนักศึกษา คณะศิลปะการแสดงและการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง พ.ศ.2558

5.7 ออกแบบและเรียบเรียงเพลงประกอบศิลปะนิพนธ์ชุดดูหลำ ให้กับนักศึกษาสาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน คณะศิลปกรรมศาสตร์ ม.ทักษิณ และออกแบบเพลงประกอบผลงานวิจัย ชุดตารีจำปาดะให้กับอาจารย์ทัศนียา คัญทะชา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา พ.ศ.2559

2. แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งของนายอภิชาติ คัญทะชา

จากการศึกษาพบว่านายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงคณะอัสลีมาลา ศิลปินพื้นบ้านรองเง็งรุ่นใหม่มีแนวทางในการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านดนตรีรองเง็ง โดยได้วางบทบาทของตนเองดังนี้

1.บทบาทในฐานะศิลปินดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง นายอภิชาติ คัญทะชา ได้มีแนวทางในการสืบทอดดนตรีรองเง็งโดยให้ความสำคัญกับความเป็นดั้งเดิมมากที่สุด ด้วยมีความมุ่งหมายอยากให้ความดั้งเดิมไม่ถูกเปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยเฉพาะในส่วนของดนตรีซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์สำเนียงเฉพาะตัว โดยดนตรีรองเง็งที่สืบทอดเป็นการบรรเลงและการแสดงของทางฝั่งปัตตานี ด้วยเทคนิควิธีการเล่นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะ ด้วยความหมายของบทเพลงซึ่งเป็นภาษามลายู การใช้วิธีการเรียนรู้แบบการคลุกคลีอยู่กับศิลปินพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งสำคัญ ด้วยศิลปินพื้นบ้านส่วนใหญ่ไม่มีหลักการทางการถ่ายทอดเชิงวิชาการมากนัก แต่เป็นการเรียนรู้แบบการเลียนแบบทำตามครูจึงเป็นเสน่ห์ของการเรียนดนตรีพื้นบ้าน ด้วยดนตรีรองเง็งมีองค์ประกอบการแสดงที่เกี่ยวเนื่องกันหลายๆ ด้าน เช่น ดนตรี การขับกลอนและการเต้น ทั้งหมดล้วนมีความจำเป็นต้องเรียนรู้จากครูและประสบการณ์ของผู้ถ่ายทอดด้วยเช่นกัน แต่ในส่วนของดนตรีนั้นหลังจากได้รับการถ่ายทอดมาแล้ว นายอภิชาติ คัญทะชา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจะสร้างความน่าสนใจให้กับคนรุ่นใหม่ที่ค่อยๆ ไม่ได้ให้ความสนใจดนตรีรองเง็งมากนัก จึงนำหลักดนตรีสากลที่ได้จากการศึกษาเพิ่มเติมเข้ามาช่วยในการเรียบเรียงดนตรีให้มีความน่าสนใจขึ้น ทั้งลักษณะการประสานเสียง การขยายท่อนเพลง รวมทั้งการนำบทเพลงมาสร้างสรรค์การแสดงใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งมีอาจารย์ทัศนียา คัญทะชา ภรรยาผู้ซึ่งมีความสนใจและมีความสามารถทางด้านการเต้นรองเง็งเช่นกัน ทำให้การสืบทอดดนตรีรองเง็งของนายอภิชาติ คัญทะชา ค่อนข้างมีความสมบูรณ์ในแง่การทำงานสืบทอดมากที่สุด และยังคงแนวคิดการรักษาความเป็นดั้งเดิมให้มากที่สุด นอกจากนายอภิชาติ คัญทะชา จะมีบทบาททางการแสดงดนตรีรองเง็งแล้ว ยังมีบทบาทในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่หน่วยงานของรัฐ และผู้ที่สนใจ

2. บทบาทในฐานะนักวิชาการ นายอภิชาติ คัญทะชา นอกจากจะเป็นศิลปินแล้วยังเป็นนักวิชาการที่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับดนตรีรองเง็ง โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางด้านดนตรีรองเง็งกับประวัติศาสตร์ บทบาททางสังคม ภาษาและวัฒนธรรม โดยมีการสอดแทรกความรู้ทางวิชาการเข้ากับการแสดง ทั้งประวัติศาสตร์ ประเพณี ภาษาวัฒนธรรม เพื่อเป็นการความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และสร้างความตระหนักแก่สาธารณะชน ทั้งเป็นศิลปินพื้นบ้านรุ่นใหม่ที่เป็นแหล่งข้อมูลให้กับนักศึกษา นักวิชาการ ที่มีความสนใจดนตรีรองเง็ง

3. ผลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมยังพบประเด็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจเกี่ยวกับนายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงคณะอัสลีมาลา ในประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1. การเป็นนักจัดการและนักประสานงานที่ดีเยี่ยม 2. การยังคงให้ความสำคัญกับความเชื่อทางด้านพิธีกรรม

อภิปรายผล

นายอภิชาติ คัญทะชา ศิลปินพื้นบ้านดนตรีรองเง็งรุ่นใหม่ ผู้ที่มีความสนใจและมีความรู้ทางด้านดนตรีรองเง็งที่ได้รับการถ่ายทอดจากศิลปินพื้นบ้านคนสำคัญๆ หลายท่าน ทั้งนายขาเดร์ แวเด็ง ศิลปินแห่งชาติ สาขาดนตรีพื้นบ้าน นายแบแซ ศิลปินพื้นบ้านจังหวัดนราธิวาส และนายเซ็ง อาบู หนึ่งในสมาชิกคนสำคัญผู้ที่เปรียบเสมือนนักดนตรีคู่บุญของนายขาเดร์ แว

เด็ง ซึ่งนายเซ็ง อาบู เป็นศิลปินพื้นบ้านรองเง็งคนความสำคัญของจังหวัดปัตตานีที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เป็นผู้ที่นายอภิชาติ คัญทะชา ได้รับการถ่ายทอดบทเพลงรองเง็งและถือเป็นบุคคลที่ยกย่องเป็นครูผู้รู้ทางด้านดนตรีรองเง็งที่สำคัญอีกท่านหนึ่ง นายอภิชาติ คัญทะชา เป็นศิลปินพื้นบ้านรุ่นใหม่ที่เป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดดนตรีรองเง็ง จากการศึกษาพบว่านายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงคณะอัสลีมาลา ศิลปินพื้นบ้านรองเง็งรุ่นใหม่มีแนวทางในการสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านดนตรีรองเง็ง โดยได้วางบทบาทของตนเองดังนี้ 1.บทบาทในฐานะศิลปินดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง นายอภิชาติ คัญทะชา ได้มีแนวทางในการสืบทอดดนตรีรองเง็งโดยให้ความสำคัญกับความเป็นดั้งเดิมมากที่สุด ด้วยมีความมุ่งหมายอยากให้ความดั้งเดิมไม่ถูกเปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยเฉพาะในส่วนของดนตรีซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์สำเนียงเฉพาะตัว 2. บทบาทในฐานะนักวิชาการ นอกจากจะเป็นศิลปินแล้วยังเป็นนักวิชาการที่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับดนตรีรองเง็ง โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางด้านดนตรีรองเง็งกับประวัติศาสตร์ บทบาททางสังคม ภาษาและวัฒนธรรม โดยมีการสอดแทรกความรู้ทางวิชาการเข้ากับการแสดง ทั้งเป็นศิลปินพื้นบ้านรุ่นใหม่ที่เป็นแหล่งข้อมูลให้กับนักศึกษา นักวิชาการ ที่มีความสนใจดนตรีรองเง็ง นายอภิชาติ คัญทะชาเป็นยังมีส่วนสำคัญในการร่วมเผยแพร่ดนตรีพื้นบ้านรองเง็งให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างทั้งระดับชาติและนานาชาติ ถือเป็นศิลปินพื้นรุ่นใหม่ที่มีแนวทางในการสืบทอดดนตรีรองเง็งอันเป็นเอกลักษณ์ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับนภดล ทิพยรัตน์ (2554 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องดนตรีปัตตานี : ลักษณะเฉพาะกับบริบททางวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติ ความเป็นมาและบริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงลักษณะเฉพาะตลอดจนทิศทางและแนวโน้มของดนตรีปัตตานีในอนาคตมีขอบเขตครอบคลุมดนตรี พื้นที่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พบว่า ลักษณะเฉพาะของดนตรีปัตตานีที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นดนตรีที่อยู่ในกรอบของศาสนาอิสลามที่มีความสัมพันธ์กับดนตรีประเทศเพื่อนบ้านและสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองได้ตลอดเวลามาอย่างช้านาน ส่วนแนวโน้มและทิศทางของดนตรีปัตตานีในอนาคตนั้น ดนตรีปัตตานีจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในสังคมและช่วยในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกันหากมองอีกมุมหนึ่งดนตรีปัตตานี ยังคงมีอิทธิพลของความเชื่อและหลักการที่ไม่สอดคล้องวิถีชีวิตในสังคมปัตตานี อันอาจทำให้ดนตรีปัตตานีค่อย ๆ ถูกลดบทบาทลงและอาจสูญหายไปได้ในที่สุด ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมและรวบรวมองค์ความรู้ดนตรีปัตตานี ที่กำลังสูญหายไปเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอติพล อนุกูล (2551:173 - 176) ศึกษา เรื่องบทเพลงรองเง็งคณะอัสลีมาลา วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทต่าง ๆ ของรองเง็งในสังคมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ และเพื่อวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะทางดนตรีในบทเพลงรองเง็งของคณะอัสลีมาลา จากการศึกษา พบว่า รองเง็งเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ที่มีประวัติและพัฒนาการมาอย่างช้านาน ซึ่งได้รับความนิยมเล่นกันมากและแพร่กระจายเข้าสู่บริเวณ 3 จังหวัดชายแดนใต้ผ่านวังเจ้าเมือง หรือบ้านข้าราชการชั้นผู้ใหญ่แล้วเป็นเหตุให้ รองเง็งปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการแสดงทั้งการเต้น และการบรรเลงเพลงให้สวยงามประณีตมากยิ่งขึ้น เพื่อต้อนรับแขกผู้ มาเยือน และเป็นหน้าเป็นตาให้เจ้าของวัง หรือเจ้าของบ้านกระทั่งต่อมารองเง็งได้แพร่ลงสู่ชาวบ้านอีกครั้ง ซึ่งอาจเป็นเพราะสถานการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป หรือแขกผู้มาเยือนของเจ้าวัง หรือเจ้าของบ้าน ชื่นชอบและน่าสนใจการแสดงนี้แล้วเกิดนำไปเผยแพร่เล่นให้ชาวบ้านได้เห็นแล้วเล่นตาม ก่อนจะแพร่กระจายลงสู่บริเวณอื่นๆ แล้วปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้เข้ากับวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้านบริเวณนั้น

จากผลการศึกษาแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งจากนายเซ็ง อาบู สู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าวงอัสลีมาลา พบว่า ดนตรีรองเง็งถือเป็นจิตวิญญาณของผู้คนในพื้นที่ ซึ่งหากภาครัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมผลักดันในการส่งเสริม อนุรักษ์ สนับสนุนศิลปินพื้นบ้านและเยาวชนในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญต่อการรับช่วงต่อๆ ในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านรองเง็ง โดยจัดให้มีการเรียนรู้อย่างเป็นระบบทั้งสนับสนุนให้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรม พร้อมทั้งการให้คุณค่าเพื่อสร้างความภาคภูมิใจต่อเอกลักษณ์ท้องถิ่นดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้ดนตรีพื้นบ้านรองเง็งยังคงอยู่สืบไป

สรุปผลการวิจัย

นายอภิชาติ คัญทะชา ศิลปินพื้นบ้านดนตรีรองเง็งรุ่นใหม่ที่มีทักษะความสามารถซึ่งได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาทางด้านดนตรีรองเง็งจากศิลปินพื้นบ้านคนสำคัญหลายๆ ท่าน โดยหนึ่งในนั้นคือนายเซ็ง อาบู ศิลปินพื้นบ้านคนสำคัญและคนสุดท้ายของจังหวัดปัตตานี ที่มีส่วนสำคัญในการส่งต่อภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งสู่นายอภิชาติ คัญทะชา หัวหน้าคณะอัสลีมาลา ซึ่งเป็นคณะดนตรีพื้นบ้านรอเง็งที่มีชื่อเสียงในภาคใต้ทั้งมีผลงานการแสดงทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยนายอภิชาติ คัญทะชา เป็นศิลปินรุ่นใหม่ที่มีความตั้งใจและมีแนวทางในการสืบทอดดนตรีรองเง็ง โดยยังคงรักษาแนวทางการบรรเลงในรูปแบบดั้งเดิม และพัฒนาดนตรีรองเง็งให้เข้ากับยุคสมัยโดยใช้หลักทฤษฎีดนตรีสากลเข้ามาช่วยในการเรียบเรียงในขอบเขตแนวทางของการอนุรักษ์ ทั้งยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะศิลปินพื้นบ้านรุ่นใหม่ต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจ ผ่านทั้งรูปแบบการเป็นวิทยากร นักแสดง และนักวิชาการ โดยพยายามศึกษาค้นคว้าทั้งเชิงประวัติศาสตร์ เชิงพื้นที่ เพื่อเก็บเกี่ยวประสบการณ์ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีรองเง็งในมิติต่างๆ เพื่อนำมาเสนอทั้งรูปแบบการแสดงและองค์

ความรู้ทางวิชาการ นับได้ว่านายอภิชาติ คัญทะชา เป็นศิลปินที่มีแนวทางในการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านรองเง็งโดยยังคงรักษาความเป็นดั้งเดิม และปรับประยุกต์การแสดงให้เข้ากับยุคสมัย และยังพบประเด็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจเกี่ยวกับนายอภิชาติ คัญทะชา ในประเด็น 1. การเป็นนักจัดการและนักประสานงานที่ดีเยี่ยม 2. การยังคงให้ความสำคัญกับความเชื่อทางด้านพิธีกรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คุณอภิชาติ คัญทะชา และอาจารย์ทัศนียา คัญทะชา ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย รวมทั้งเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะสืบทอดดนตรีพื้นบ้านรองเง็งให้คงอยู่ต่อไป และขอบพระคุณนายเซ็ง อาบู ที่เสียสละเวลาให้ข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านรองเง็งแก่ผู้วิจัย จึงขอกราบขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เป็นผลสืบเนื่องมากจากการได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยเรื่อง บทเพลงรองเง็ง กรณีศึกษา : นายเซ็ง อาบู จากงบประมาณเงินรายได้ กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีงบประมาณ 2557 คุณค่าและประโยชน์ที่พึงได้รับจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บูรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ชัย ปิฎกรัชต์. (2544). **มานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้.นครปฐม** : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

นภดล ทิพยรัตน์. (2554). **ดนตรีปัตตานี : ลักษณะเฉพาะกับบริบททางวัฒนธรรม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดนตรี) . มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปรีชา กุลตัน และ ดรุณี ชูศรี . (2556). **ศึกษาภูมิปัญญาดนตรีรองเง็งของนายเซ็ง อาบู.** มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ประพนธ์ เรืองณรงค์.(2554). **บุหงาปัตตานี คติชนไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้.** กรุงเทพมหานคร : สถาพรบุ๊คส์ จำกัด.

ประภาส ขวัญประดับ. (2540). **รองเง็ง: ระบำและดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ของไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประเวศ วะสี. (2530).**การสร้างภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : ชุมชนพัฒนา.ศูนย์เอกสารเพื่อการพัฒนาชนบท : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.

สุภา วัชรสุขุม. (2530). **รองเง็ง: นาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้.** กรุงเทพมหานคร : ลิฟวิ่ง จำกัด.

เสาวภา ไพทยวัฒน์.(2538). **พื้นฐานทางวัฒนธรรมไทย** : แนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา

อติพล อนุกูล. (2550). **บทเพลงรองเง็งคณะอัสลีมาลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.

อิทธิพลของกระบวนการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

THE INFLUENCE OF INTERNAL AUDIT PROCESS ON OPERATIONAL EFFICIENCY LISTED COMPANIES IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

พรธิดา สีคำ* และ จิรพงษ์ จันทร์งาม
คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร
*corresponding author e-mail : ao-account-51@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา อิทธิพลของกระบวนการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ผู้ตรวจสอบภายใน ตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่ขึ้นไป จำนวน 257 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์สมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุน้อยกว่า 30 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการทำงานด้านการตรวจสอบภายในน้อยกว่า 5 ปี และมีตำแหน่งงานในระดับเจ้าหน้าที่/พนักงาน ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการตรวจสอบภายใน มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการทดสอบสมมติฐาน เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า กระบวนการตรวจสอบภายใน ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนของด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามผลการตรวจสอบ ไม่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นกระบวนการตรวจสอบหลักที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ คือ ต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ดี และต้องดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้

คำสำคัญ : ผู้ตรวจสอบภายใน ตรวจสอบภายใน การดำเนินงาน

Abstract

This research aims to study. The influence of the process of internal audit towards the performance of companies listed on the stock exchange of Thailand. Sample study is the internal auditor from officials up to. The number of people who use statistics in 257 research is average, standard deviation, and analysis with multiple regression analysis assumptions by the respondents is mostly female, younger than 30 years old marital status single Bachelor's degree level. Experience in inspection work within less than 5 years old and has high levels of officers/employees. The results of this research have found that the internal validation process has a positive influence on operational performance, statistically significant at the .05 level consistent with hypothesis testing. Considering the variable list, find that the process of internal audit, operational planning and audit performance forecasts can be statistically significant at the .05 level of the reporting of operating results and the follow-up monitoring. Cannot get the performance forecasts, which

reflect the main verification process that can increase the efficiency of operations is the planning and good work practices and follow the plan.

Keywords : internal auditor internal audit operations

บทนำ

การตรวจสอบภายในเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่สำคัญของฝ่ายบริหารในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานและระบบการควบคุมภายในขององค์กร โดยปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้การตรวจสอบภายในบรรลุวัตถุประสงค์ คือ องค์กรสามารถนำผลการตรวจสอบและการประเมินการควบคุมภายในไปใช้ในการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเพิ่มมูลค่าและความสำเร็จ ฉะนั้น ผู้ตรวจสอบภายในควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและวิธีการตรวจสอบ รวมถึงมาตรฐานการตรวจสอบภายในตามหลักสากล

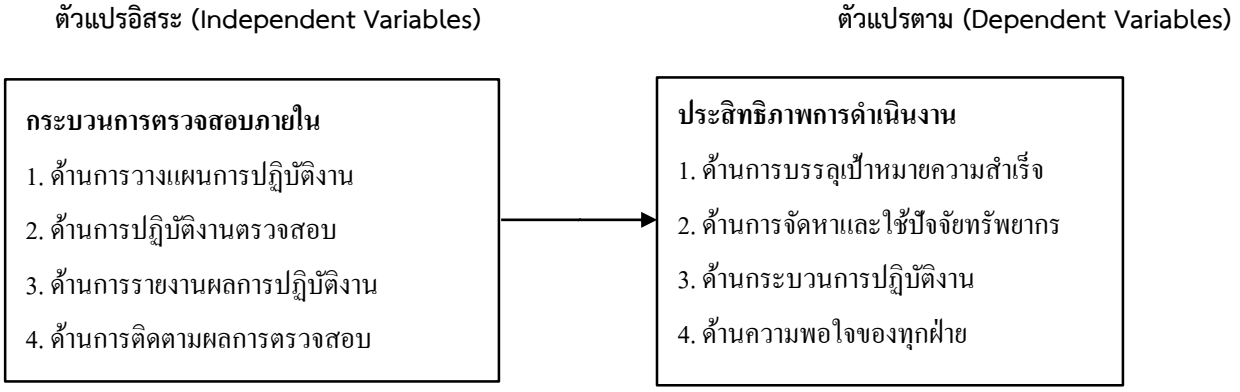
องค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะต้องดำเนินงานบนพื้นฐานของ 3 องค์ประกอบที่สำคัญคือ การตรวจสอบภายใน การควบคุมภายใน และการบริหารความเสี่ยง โดยนำกระบวนการบริหารความเสี่ยงมาใช้ภายในองค์กร โดยอาศัยหลักการพื้นฐานของการกำกับดูแลกิจการขององค์กรที่ดี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรสามารถเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่าการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ มุ่งไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ระบบควบคุมภายในที่ดีจะต้องมีความเหมาะสมและมีการปรับปรุงให้ทันกับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ (สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศ. 2547 : 7-11)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของกระบวนการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่ากระบวนการตรวจสอบภายในมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือไม่ อย่างไร ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย สามารถที่นำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนกระบวนการตรวจสอบภายในขององค์กรให้มีคุณภาพ และเกิดประสิทธิผล สนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพการทำงาน ส่งเสริมให้องค์กรมีความน่าเชื่อถือต่อลูกค้า และสร้างมูลค่าให้เกิดกับองค์กรได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อันได้แก่ กระบวนการตรวจสอบภายใน ที่ประกอบด้วย ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามผลการตรวจสอบ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน กระบวนการตรวจสอบภายใน ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามผลการตรวจสอบ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

คำนิยามศัพท์

จากการศึกษางานวิจัยในครั้ง ผู้วิจัยได้ศึกษา นำไปสู่การสรุปคำนิยามศัพท์ ดังนี้

1. กระบวนการตรวจสอบภายใน หมายถึง การปฏิบัติงานตรวจสอบภายใน ที่จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้ตรวจสอบภายในสามารถปฏิบัติงานตรวจสอบได้อย่างมั่นใจและได้ผลงานที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ ขั้นตอนของการปฏิบัติงานตรวจสอบที่สำคัญ ประกอบด้วย

1.1 ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน หมายถึง การวางแผนเป็นการคิดล่วงหน้าก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานจริงว่าจะตรวจสอบเรื่องใด ด้วยวัตถุประสงค์อะไร ที่หน่วยรับตรวจใด ณ เวลาไหน และใช้เวลาตรวจสอบเท่าไร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ คือ บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสม การวางแผนที่ดีช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ภายในระยะเวลา งบประมาณ และอัตรากำลังที่กำหนด

1.2 ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ หมายถึง กระบวนการตรวจสอบ สอบทาน และรวบรวมหลักฐาน เพื่อวิเคราะห์และประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ ว่าเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน ระเบียบปฏิบัติขององค์กร รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเสนอข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบ และข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจในการบริหารงานการปฏิบัติงานตรวจสอบ

1.3 ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารทราบถึงวัตถุประสงค์ขอบเขต วิธีปฏิบัติงานและผลการตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดทุกขั้นตอน สรุปข้อบกพร่องที่ตรวจพบ ประเด็นความเสี่ยงที่สำคัญและการควบคุม รวมทั้งเรื่องอื่น ๆ ที่ผู้บริหารควรทราบ พร้อมข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง เพื่อเสนอผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องพิจารณาสั่งการแก้ไขปรับปรุงต่อไป โดยลักษณะของรายงานผลการปฏิบัติงานที่ดี มีองค์ประกอบดังนี้คือ ถูกต้อง ชัดเจน กะทัดรัด ทันกาล สร้างสรรค์ จูงใจ

1.4 ด้านการติดตามผลการตรวจสอบ หมายถึง การแสดงถึงคุณภาพและประสิทธิผลของงานตรวจสอบว่าผู้รับการตรวจและผู้บริหารได้ปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในรายงานการปฏิบัติงานตรวจสอบหรือไม่ และข้อบกพร่องที่พบได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมแล้วหรือยัง เมื่อผู้ตรวจสอบภายในเสนอรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารระดับสูงแล้ว ผู้ตรวจสอบภายในต้องติดตามผลว่าผู้บริหารฯ ได้สั่งการหรือไม่ประการใด และหากสั่งการแล้ว หน่วยรับตรวจดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจสอบภายในที่ผู้บริหารสั่งการหรือไม่เพื่อให้แน่ใจว่าข้อบกพร่องที่พบได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม หรือมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และรายงานผลการติดตามต่อผู้บริหารต่อไป ทั้งนี้ ผู้บริหารที่ได้รับทราบแล้วมิได้สั่งการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แสดงว่าผู้บริหารยอมรับภาระความเสี่ยงหากเกิดความเสียหายขึ้นในอนาคต

2. ประสิทธิภาพการดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยวิธีการจัดการพร้อมทั้งใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมคุ้มค่า มีขั้นตอนกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบแบบแผน ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่รวดเร็ว เป็นไปมาตรฐาน ซึ่งการประเมินว่าองค์กรหรือธุรกิจนั่นมีประสิทธิภาพการดำเนินการหรือไม่ สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบต่างๆ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

2.1 ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ หมายถึง การพิจารณาผลผลิตขององค์กร ว่าตรงตามเป้าหมายที่ต้องการเพียงใด เช่น ต้องการผลิตสินค้าให้ได้ปริมาณตามเป้าหมาย การขายและการบริการได้ครบถ้วน กรณีที่เป็นสัญญาอันตรายว่ามีปัญหาในองค์กร คือ ผลผลิตต่ำกว่าเป้าหมายและบางครั้งเป็นเพราะตั้งเป้าหมายต่ำเกินไปจนเกิดภาพลวงว่าบรรลุเป้าหมาย

2.2 ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร หมายถึง การพิจารณาว่าองค์กรหรือธุรกิจ จะมีผลผลิตได้ตามเป้าหมายความสำเร็จนั้น จำเป็นจะต้องจัดหาทรัพยากร เช่น เงินงบประมาณมีเพียงพอหรือไม่ เป็นการพิจารณาประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรในลักษณะที่มีเงินเพียงพอสำหรับการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติ และเงินได้ถูกใช้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานความถูกต้องเหมาะสมไม่เกิดความสูญเปล่า

2.3 ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน หมายถึง พิจารณาจากการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละกลุ่มงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานการไหลเลื่อนส่งต่อของงาน ความครบถ้วน ใช้เวลาน้อย ต้นทุนน้อย การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีช่วยในการปฏิบัติงานบุคคลทำงานเต็มศักยภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และระหว่างกลุ่มงานมีความราบรื่นไม่มีข้อขัดแย้ง

2.4 ด้านความพอใจของทุกฝ่าย หมายถึง การพิจารณาว่าผลงานความสำเร็จขององค์กรหรือธุรกิจ และกระบวนการปฏิบัติที่ใช้นำมาซึ่งความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ มากน้อยเพียงใด กลุ่มคนที่สมควรพิจารณา คือ ลูกค้า ผู้ถือหุ้น ทีมบริหารองค์กร ลูกจ้างทุกระดับ ชุมชน หน่วยงานของรัฐ ฯลฯ

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาอิทธิพลของกระบวนการตรวจสอบ ที่ประกอบด้วย ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามผลการตรวจสอบ ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ขอบเขตด้านประชากร และตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ผู้ตรวจสอบภายใน ตั้งแต่ระดับเจ้าหน้าที่ขึ้นไป ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2560 จำนวน 722 คน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2560)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ ผู้ตรวจสอบภายในของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 257 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ช่วงระยะเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2561 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ประมาณ 5 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

การเก็บข้อมูลของเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบภายใน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และตำแหน่งงานโดยเป็นคำถามแบบเป็นตัวเลือกเพียงคำตอบเดียว

ส่วนที่ 2 แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับกระบวนการตรวจสอบภายใน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย 1) การวางแผนการปฏิบัติงาน 2) การปฏิบัติงานตรวจสอบ 3) การรายงานผลการปฏิบัติงาน และ 4) การติดตามผลการตรวจสอบ

ส่วนที่ 3 แบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ประกอบด้วย 1) การบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ 2) การจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร 3) กระบวนการปฏิบัติงาน และ 4) ด้านความพอใจของทุกฝ่าย

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 หน้า 99-100)

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.00 – 1.50	มีความเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.51 – 2.50	มีความเห็นอยู่ในระดับน้อย
2.51 – 3.50	มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
3.51 – 4.50	มีความเห็นอยู่ในระดับมาก
4.51 – 5.00	มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

การตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย โดยทำการทดสอบเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การตรวจสอบความตรง (Validity) ประกอบด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญพบว่าทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และ ส่วนที่ 2 การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ทำการทดสอบความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแต่ละตัวแปรได้ค่าตามมาตรฐานที่กำหนดคือ สัมประสิทธิ์แอลฟ่าฯ มีค่ามากกว่า 0.7 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่ามากกว่า 0.3 (Hair, et al. 2006) ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าฯ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.797 ถึง 0.965 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.366 ถึง 0.950 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงไม่ได้ทำการตัดข้อคำถามใด ๆ ออกจากการวัดตัวแปร

วิธีการทางสถิติ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้การบรรยายโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) มีชนิดของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าจำนวน และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ตัวแปรงานวิจัย ที่ประกอบไปด้วย กระบวนการตรวจสอบภายในและประสิทธิภาพการดำเนินงาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ทดสอบสมมติฐาน กระบวนการตรวจสอบภายใน ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุ

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบภายใน การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 55.05 และที่เหลือจำนวน 98 คน เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.95

ด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 38.53 รองลงมาอายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 33.94 อายุระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 22.03 และน้อยที่สุดมีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50

ด้านสถานภาพการสมรส พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 52.75 รองลงมามีสถานภาพสมรส จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 36.24 และน้อยที่สุดสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 11.01

ด้านระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 71.56 และน้อยที่สุดระดับปริญญาโท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 28.44

ด้านประสบการณ์ในการทำงานด้านตรวจสอบภายใน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านตรวจสอบภายในน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 44.95 รองลงมาช่วงระหว่าง 5 – 10 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 38.99 ช่วงระหว่าง 11 – 15 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 12.84 และน้อยที่สุด มีประสบการณ์ในการทำงานด้านตรวจสอบภายในมากกว่า 15 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.22

ด้านตำแหน่งงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่งระดับเจ้าหน้าที่/พนักงาน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 45.87 รองลงมาระดับหัวหน้าแผนก/เทียบเท่า จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 32.11 ระดับผู้จัดการฝ่าย/เทียบเท่า จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 19.73 และน้อยที่สุดระดับผู้อำนวยการ/เทียบเท่า จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.29

ส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน อันได้แก่ กระบวนการตรวจสอบภายใน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2.1 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบภายใน จำแนกรายด้านของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (*n* = 218)

ตัวแปร/ ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
กระบวนการตรวจสอบภายใน	4.26	0.55	ระดับมาก

- ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน	4.11	0.72	ระดับมาก
- ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ	4.11	0.72	ระดับมาก
- ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน	4.45	0.57	ระดับมาก
- ด้านการติดตามผลการตรวจสอบ	4.36	0.55	ระดับมาก

จากตารางที่ 2.1 พบว่าผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบภายในโดยรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.26 แปลความหมายว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า กระบวนการตรวจสอบภายในด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยที่ 4.45 แปลความหมายว่าอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กระบวนการตรวจสอบภายในด้านการติดตามผลการตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.36 แปลความหมายว่าอยู่ในระดับมาก และกระบวนการตรวจสอบภายในด้านวางแผนการปฏิบัติงาน ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.11 แปลความหมายว่าอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 2.2 ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน จำแนกรายด้านของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (*n* = 218)

ตัวแปร/ ตัวชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	4.08	0.73	ระดับมาก
- ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ	4.07	0.74	ระดับมาก
- ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร	4.09	0.73	ระดับมาก
- ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน	4.09	0.75	ระดับมาก
- ด้านความพอใจของทุกฝ่าย	4.07	0.75	ระดับมาก

จากตารางที่ 2.2 พบว่าผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.08 แปลความหมายว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยที่ 4.09 แปลความหมายว่าอยู่ในระดับมาก และ รองลงมาคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านความพอใจของทุกฝ่าย ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.07 แปลความหมายว่าอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ตารางผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ของกระบวนการตรวจสอบภายใน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ตัวแปร	b	SE_b	Standardized Coefficients	*t*- value	*p*
EGN	.497	.066	.484	7.552	.000**
INS	.389	.063	.378	6.153	.000**

PER	.074	.040	.057	1.852	.065
FOL	.093	.075	.070	1.248	.213

หมายเหตุ ค่าคงที่ = .927, SE_{est} = .278 n = 218, R^2 = .860, F= 327.64, Sig = 0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

INA = ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, EGN = ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน, INS = ด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ, PER = ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน และ FOL = ด้านการติดตามผลการตรวจสอบ

จากตารางที่ 3. ผลการวิเคราะห์ เมื่อพิจารณาตัวแปรทั้งชุด พบว่า ตัวแปรทั้งชุดสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีอำนาจพยากรณ์ประมาณ 86% นั่นคือ สมมติฐาน ได้รับการสนับสนุน

ผลการวิเคราะห์สามารถนำมาเขียนเป็นสมการณ์พยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินงาน เมื่อนำมิติของตัวแปรกระบวนการตรวจสอบภายใน เข้าสมการเป็นดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

INA' = .927 + .497EGN + .389INS + .074PER + .093FOL

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

INA' = .484EGN + .378INS + .057PER + .070FOL

เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า กระบวนการตรวจสอบภายใน ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน (Beta = .484) และด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ (Beta = .378) สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน (Beta = .057) และด้านการติดตามผลการตรวจสอบ (Beta = .070) ไม่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการดำเนินงานได้ เนื่องจาก กิจการอาจไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรายงานผล และการติดตามผลการตรวจสอบ เพราะเล็งเห็นว่าทั้งสองปัจจัยไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพการดำเนินงาน

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบภายใน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดยผลการวิจัยที่ได้ พบว่า กระบวนการตรวจสอบภายใน ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน และด้านการปฏิบัติงานตรวจสอบ มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินเงิน ส่วนด้านการรายงานผลการปฏิบัติงาน และด้านการติดตามผลการตรวจสอบ ไม่มีอิทธิพลต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลละออง ชัยวัตร 2555 พบว่า 1) การปฏิบัติงานตรวจสอบภายในสมัยใหม่ ด้านการสอบทานการปฏิบัติงานในเรื่องที่สำคัญ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการทำงาน ด้านความประหยัด 2) การปฏิบัติงานตรวจสอบภายในสมัยใหม่ ด้านการสอบทานการควบคุมภายใน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จในการทำงานโดยรวมด้านความมีประสิทธิภาพ ด้านความมีประสิทธิผล และด้านความประหยัด และ 3) การปฏิบัติงานตรวจสอบภายในสมัยใหม่ ด้านการจัดทำและนำเสนอรายงานผลการตรวจสอบ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการทำงาน ด้านความมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2560) กล่าวว่า การควบคุมภายในที่ได้รับการออกแบบไว้ดี จะช่วยกำกับให้การปฏิบัติการด้านต่างๆ สอดคล้องกับกฎหมาย และระเบียบที่ใช้บังคับกับองค์กร ซึ่งเป็นการป้องกันมิให้องค์กรเสียชื่อเสียง หรือเกิดความเสียหายด้านการเงินหรือด้านอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นหากมีการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือผิดระเบียบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตต์ศุภางค์ แก้ว

คำ 2555 พบว่า 1) มาตรฐานการตรวจสอบภายในด้านความรู้ความสามารถทางวิชาชีพตรวจสอบ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารความเสี่ยงโดยรวม ด้านความเชื่อถือได้และความถูกต้องของสารสนเทศทางด้านการเงินและการดำเนินงาน ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ และข้อสัญญาข้อตกลงต่าง ๆ 2) มาตรฐานการตรวจสอบภายในด้านขอบเขตการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารความเสี่ยง ด้านการป้องกันและรักษาทรัพย์สิน 3) มาตรฐานการตรวจสอบภายในด้านแนวการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารความเสี่ยงโดยรวม ด้านความเชื่อถือได้และความถูกต้องของสารสนเทศทางด้านการเงินและการดำเนินงาน ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและข้อสัญญาข้อตกลงต่าง ๆ และ 4) มาตรฐานการตรวจสอบภายในด้านการบริหารงานหน่วยตรวจสอบภายใน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารความเสี่ยงโดยรวม ด้านความเชื่อถือได้และความถูกต้องของสารสนเทศทางด้าน การเงินและการดำเนินงาน และด้านการป้องกันและรักษาทรัพย์สิน

ข้อเสนอแนะ/ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้ตรวจสอบภายในควรคำนึงถึงกระบวนการตรวจสอบภายในที่ดีเพื่อการบริหารและปฏิบัติงานที่โปร่งใสยิ่งขึ้น และทำให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานให้ดี

2. ส่งเสริมให้บุคลากรภายในองค์กร คำนึงถึงความสำคัญของประสิทธิภาพการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลมาใช้ประกอบในการตัดสินใจ หรือแสดงผลการดำเนินที่ดีของกิจการ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยแนวเดียวกันนี้กับตัวแปรที่สามารถวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างชัด เช่น มาตรฐานการควบคุมภายใน หรือจรรยาบรรของผู้ตรวจสอบภายใน เพื่อการพัฒนาหน่วยงานตรวจสอบภายในขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารและดำเนินงานขององค์กร ทั้งด้านการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ การจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

จิตต์ศุภางค์ แก้วคำ. (2555). **ผลกระทบของมาตรฐานการตรวจสอบภายในที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารความเสี่ยงของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2560). **ประโยชน์ของการควบคุมภายใน.** เข้าถึงได้จาก:http://www.set.or.th> 30 กันยายน 2560.

นวลละออง ชัยวัตร. (2555). **ผลกระทบของการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จในการทำงาน ของผู้ตรวจสอบภายในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมาคมผู้ตรวจสอบภายในแห่งประเทศไทย. (2547). **มาตรฐานสากลการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายใน.** กรุงเทพฯ

Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). **Multivariate data analysis**. (6th Ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

การศึกษาการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ที่มีความถี่สูง ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ตอน ศิลาอาถรรพ์ โดยใช้คลังข้อมูลคำศัพท์

A CORPUS-BASED STUDY ON HIGH-FREQUENCY OF MODAL AUXILIARY VERBS IN HARRY POTTER AND THE SORCERER'S STONE

เบญญาภา หมอนเมือง วัลภา ภูมิศร และ ทิศากร ไชยมงคล*
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : thisakornch@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ที่มีความถี่สูงในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ตอน ศิลาอาถรรพ์ โดยใช้คลังข้อมูล โดยกลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ หนังสือนวนิยาย เรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์ จำนวน 17 ตอน เครื่องมือที่นำมา ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่โปรแกรม Antconc3.2.1 w,Corpus linguistics และคำกรยิาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) จำนวน 13 ตัว โดยใช้ทฤษฎีของดร.ประเพศ ไกรจันทร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ใช้สถิติร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์ มีการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) จำนวนทั้งสิ้น 484 ประโยค โดยคำว่า Could มีการใช้มากที่สุดจำนวนทั้งหมด 132 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 27.27 และไม่พบคำว่า Dare ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์ จากผลการวิจัยนี้ จะมีประโยชน์ต่อผู้เรียน และผู้สอนด้านภาษาอังกฤษ โดยนำไปปรับใช้เป็นสื่อการสอนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะการอ่านในหนังสือนอกเวลา ภาษาอังกฤษ และเพื่อการอ้างอิงในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ : คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ หนังสือนวนิยายเรื่องแฮร์รี่พอตเตอร์ คลังข้อมูล

Abstract

The aim of this study was to analyze the high-frequency of Modal Auxiliary Verbs from the Harry Potter and the Sorcerer's Stone. This study focused on the concordance lines of 13 Modal Auxiliary Verbs with using Antconc 3.2.1w program, Corpus Linguistics, and the theory of Prapet Kraichan. The main finding showed that there were the concordance lines of Modal Auxiliary Verbs for 484 sentences. The most frequent concordance lines was "Could" for 132 sentences. It was at 27.27 percent. But the author did not use "Dare" in that book at 0 percent. Furthermore, it is useful for language learners and teachers to improve the reading skills in other particular books in the future.

Keywords : modal auxiliary verbs harry potter corpus

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่นิยมใช้ในการสื่อสารกันทั่วโลก โดยใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารช่วยให้คนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้รู้เรื่อง หรือมีความเข้าใจตรงกัน ปัจจุบันในประเทศไทย ได้พัฒนาด้านภาษาอังกฤษ โดยมีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ที่จะช่วยให้คนไทยสามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยว หรืออาศัยอยู่ในประเทศไทยได้ การเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะนำไปใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน การฟัง การอ่าน การพูด และการเขียนภาษาอังกฤษ ทั้ง4 ทักษะนี้ ยังถือเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญและมีความหมายในการเรียนทุก ๆ ระดับอีกด้วย(รัชดาวัลย์ ศรีวรกลุ, 2558)

ไวยากรณ์เป็นกฎบรรทัดฐานของรูปแบบการใช้ภาษาที่เป็นหลักและแนวทางให้กับผู้ใช้หรือผู้เรียนภาษานั้น ๆ ว่าจะพูดหรือเขียนอย่างไร ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีระบบมีหลักการที่ค้อนข้างชัดเจนและตายตัว กฎระเบียบหลักการจะทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำและสามารถนำภาษาไปใช้งานได้จริง โดยยึดไวยากรณ์เป็นกฎบรรทัดฐานของรูปแบบการใช้เป็นแก่นในการทำความเข้าใจในการใช้ภาษาอังกฤษ (อภินันท์ตันติวัตนะ, 2553 อ้างอิงใน ดวงกมล ฐิติเวส, 2554) นอกจากนี้ไวยากรณ์จำเป็นจะต้องมีคำกริยาเข้ามาใช้ทั้ง การพูดและการเขียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้มากขึ้น เพราะคำกริยา(Verb) คือ คำ ที่แสดงถึงการกระทำหรือถูกกระทำของประธานในประโยคหากปราศจากคำกริยาแล้ว เราก็จะไม่ทราบว่าประธานทำกริยา อะไรในประโยคด้วยเหตุนี้นักภาษาศาสตร์บางท่านจึงได้ยกให้คำกริยาเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของประโยค หน้าที่ของคำกริยาก็ คือ แสดงอาการของประธาน และผันรูปไปตามกาลที่ควรจะเป็น(ชิดพงษ์กวีวรวุฒิ, 2557) คำกริยา (Verb) แบ่งออกเป็น 2 ชนิดหรือ 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ Main Verb หรือ Lexical Verb คือ คำกริยาแท้ และ Auxiliary Verb หรือ Helping Verb คือ คำกริยาช่วยโดยคำกริยาช่วย (Auxiliary Verbs) ในภาษาอังกฤษคือ กริยาที่มีหน้าที่หรือทำหน้าที่ช่วยกริยาแท้เป็น หลัก ดังนั้น ถ้ามีกริยาช่วยจะต้องมีกริยาแท้ปรากฏอยู่ในประโยคด้วยเสมอยกเว้นประโยคที่เราละกริยาแท้เอาไว้ในฐานที่เข้าใจ กริยาช่วยนั้นมีทั้งหมด 24 ตัว แบ่ง ออกเป็น 2 ชนิด คือ คำกริยาแสดงข้อเท็จจริง (Primary Auxiliary Verb) ได้แก่ is, am, are, was, were, has, have, had, do, does และ did อีกชนิดคือ คำกริยา แสดงทัศนะภาวะ(Modal Auxiliary Verbs) ได้แก่ will, would, shall, should, can, could, may, might, must, need, dare, ought to และ used to ซึ่งค ากริยา ช่วยกลุ่มนี้มีความสำคัญมาก ทำหน้าที่เป็นกริยาช่วยของกริยาแท้ในประโยคเท่านั้น (นเรศ สุรสิทธิ์, 2554)

การศึกษาคำศัพท์จึงเป็นอีกปัจจัย หนึ่งในการเรียนภาษา และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ที่กำลังจะศึกษาคำศัพท์คลังข้อมูลภาษา(corpus) คือ การรวบรวมภาษาเขียน หรือ ภาษาพูด ที่ใช้ในสถานการณ์จริงจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อความ บทความ หนังสือพิมพ์ ตารางเรียน เป็นต้น (บีเบอร์และคณะ, ฮันสตัน Biber, Conrad&Reppen, 2000; Hunston, 2002) คลังข้อมูลภาษาจึงมีประโยชน์ต่อการศึกษาข้อมูลที่เป็นแหล่งอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ นอกจากนี้คลังข้อมูลภาษายังใช้เป็น แหล่งข้อมูลอ้างอิงในการทำพจนานุกรมและพัฒนาบทเรียนอีกด้วยเพราะเป็นที่เก็บรวบรวมข้อมลูที่ใช้ในสถานการณ์จริง (ซิม เมอร์แมน Zimmerman, 1997) ความรู้ด้านคำศัพท์นั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้ใจความสำคัญครบ สมบูรณ์ ดังนั้น นักภาษาศาสตร์จึงใช้คลังข้อมูลภาษาในการรวบรวมและวิเคราะห์คำศัพท์ต่างๆ (ชุงและคณะ, ฮันสตัน Chung&Nation, 2004; Hunston, 2011 อ้างอิงใน วิรตา ปัญจานนท์ และ ทรงศรี สรณสถาพร, 2559)

นวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ ประพันธ์โดย โจแอน โรว์ลิง (Joanne Rowling) คือ วรรณกรรมที่เป็นงานแปลซึ่งเยาวชนเข้าถึงได้ง่ายถือได้ว่ามีอิทธิพลในเรื่องต้นแบบการใช้โครงสร้างทางภาษาของเยาวชนไม่มากก็น้อย และเป็นงานแปลประเภทวรรณกรรมที่ถือว่าได้รับความนิยมมากในบรรดาผู้อ่านวรรณกรรมประเภทนวนิยาย ซึ่งปัจจุบันผู้ประพันธ์ได้ก้าวขึ้นสู่ทำเนียบยอดนักเขียนนวนิยายตลอดกาลของโลก และได้ครองอันดับ ที่หกของโลกสำหรับรางวัลยอดนักเขียนตลอดกาล ทำให้หนังสือเรื่องนี้มียอดขายรวมถึง 397 ล้านเล่ม (The deathly hollow 3, 2550) นอกจากนี้ นวนิยายเรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ยังได้รับรางวัลระดับโลกต่างๆ มากมาย เช่น ชนะเลิศรางวัลหนังสือประจำปี 1999 ของ British Book Awards (Nibbies) ชนะเลิศเหรียญทองรางวัล Nestle Smarties Book Prize ประจ าปี 1998 ประเภทหนังสือเด็กอายุ 9-11 ปี(นพรัตน์ จันทร์โสภา, 2556)

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของคำกริยาช่วย (Auxiliary Verbs) โดยเป็นกริยาที่มีหน้าที่ช่วยกริยาแท้เป็นหลัก ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาให้ทราบว่า กริยาช่วยในรปู แบบของคำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ในตอนศิลาอาภรรพ์ (Harry Potter And The Sorcerer's Stone.)เนื่องจากเป็นการศึกษาจากหนังสือนวนิยาย เป็นการศึกษาที่สร้างความแปลกใหม่ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียนให้แก่ผู้วิจัยเอง โดยหนังสือนวนิยายเรื่องนี้เป็นหนังสือนวนิยายที่มีเนื้อหาน่าสนใจ มีตัวละครที่สร้างความดึงดูดใจ และมีกระแสตอบ รับที่ดีจากผู้อ่าน โดยผู้วิจัยจะพิจารณาจากความถี่ของคำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs)ที่ปรากฏใน หนังสือนวนิยายนั้นเอง ผลจากการศึกษานั้นจะส่งผลให้ผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับคำกริยาช่วยแสดงทศันะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs)ได้มีความเข้าใจมากขึ้น รวมทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษให้พัฒนายิ่งขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ที่มีความถี่ปรากฏสูงจากหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอรต์ อนศิลาอาถรรพ์ (Harry Potter And The Sorcerer's Stone.)โดยใช้คลังข้อมูล
2. เพื่อรวบรวมการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs)จากหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ตอนศิลาอาถรรพ์ (Harry Potter And The Sorcerer's Stone.)โดยใช้คลังข้อมลู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษา คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs)ที่ปรากฏในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์ ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ดังต่อไปนี้

1.ประชากร คือ หนังสือนวนิยายเรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ ทั้งหมด 7 ภาค

2.กลุ่มตัวอย่าง คือ หนังสือนวนิยายเรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ตอนศิลาอาถรรพ์ ภาคที่ 1 จำนวน 17 ตอน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมลู ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1.โปรแกรม Antconc3.2.1 wโดยมีการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 ใช้ฟังก์ชั่น Concordance เปน็ เครื่องมือในการวิเคราะห์ความสอดคล้องของคำที่ปรากฏในแต่ละบรรทัด ในหนังสือนวนิยาย เรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์ จำนวน 17 ตอน

2.Corpus linguistics เป็นเครื่องมือในการศึกษาการเก็บรวบรวมคำ ศัพท์ และคลังข้อมลู ทั้งหมด เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ความถี่ของคำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ที่ปรากฏในหนังสือ นวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์

3.คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) จำนวน 13 ตัว เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ โดยทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยเป็นทฤษฎีของ ประเพศ ไกรจันทร์ (ประเพศ ไกรจันทร์, 2556) สามารถแบ่งชนิดของคำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ ได้ดังนี้

Will, Would	=	จะ
Shall, Should	=	จะ
Can, Could	=	สามารถ, เป็น, ได้
May, Might	=	อาจจะ
Must	=	จะต้อง
Ought to	=	ควรจะ
Used to	=	เคย
Need	=	จ าเป็น, ต้องการ
Dare	=	กล้า

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิเคราะห์จากหนังสือนวนิยาย เรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์จ านวน 17 ตอน รายละเอียดในการเก็บข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. ดาวน์โหลดนวนิยายเรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์ และแปลงไฟล์ใน โปรแกรม Notepad ในขั้นตอนนี้คลังคำศัพท์จะไม่รวมรูปภาพและคำบรรยายใต้ภาพ ตาราง บรรณานุกรม เชิงอรรถ และกิตติกรรมประกาศในบทความวิจัย

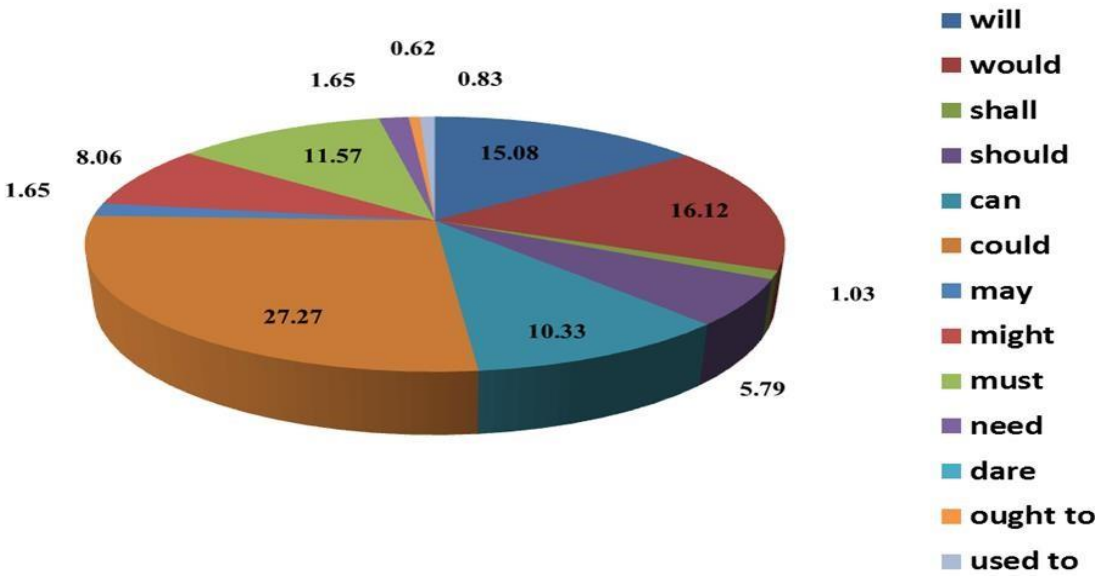
2. สร้างรายการคำศัพท์จากหนังสือนวนิยาย เรื่องแฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์จำนวน 17 ตอนโดยใช้โปรแกรม AntCon 3.2.1 w เนื่องจากขนาดคลังข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้มีทั้งหมด 80,621คำ

3. วิเคราะห์คำกริยาช่วยทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ที่ปรากฏร่วมจำเพาะใน Concordance lines

4. ใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ เพื่อวิเคราะห์ความถี่ของข้อมูล

ผลการวิจัย

จำนวนร้อยละของประโยคที่มีการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ(Modal Auxiliary Verbs)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า หนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ตอน ศิลาอาถรรพ์ มีการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) จ านวนทั้งสิ้น 484 ประโยค

โดยคำว่า Could มีการใช้มากที่สุดจำนวนทั้งหมด 132 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 27.27 อันดับที่สอง คือคำว่า Would มีจำนวนทั้งหมด 78 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 16.12 อันดับที่สาม คือ คำว่า Will มีจำนวนทั้งหมด 73 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 15.08 อันดับที่สี่ คือ คำว่า Must มีจำนวนทั้งหมด 56 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 11.57 อันดับที่ห้า คือ คำว่า Can มีจำนวนทั้งหมด 50 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 10.33 อันดับที่หก คือ คำว่า Might มีจำนวนทั้งหมด 39 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 8.06 อันดับที่เจ็ด คือ คำว่า Should มีจำนวนทั้งหมด 28 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 5.79 อันดับที่แปด คำว่า May และ Need มีจำนวนเท่ากัน คือ 8 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 1.65 อันดับที่เก้า คือ คำว่า Shall มีจำนวนทั้งหมด 5 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 1.03 อันดับที่สิบ คือ คำว่า Used to มีจำนวนทั้งหมด 4 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 0.83 อันดับที่สิบเอ็ด คือ คำว่า Ought to มีจำนวนทั้งหมด 3 ประโยค คิดเป็นร้อยละ 0.62 และไม่พบคำว่าDareในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลา อาถรรพ์

จากการศึกษาความถี่ของการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ในหนังสือนวนิยาย

ภาษาอังกฤษ ซึ่งเขียนโดยเจ้าของภาษา มีการใช้คำกริยาช่วยเกือบทุกประเภทเพื่อช่วยขยายความหมายของกริยาแท้ (ชิดพงษ์ กวีวรวุฒิ, 2557) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งในการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนภาษาอังกฤษ ให้ได้ ฝึกการอ่านและวิเคราะห์ข้อมลู หรอื สร้างคลังข้อมลู คำศัพท์เฉพาะในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ในหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ตอน ศิลาอาถรรพ์ โดยใช้คลังข้อมูล ซึ่งมีจำนวนคำทั้งสิ้น 80,621คำ เป็นข้อมูลจำนวนมาก ต้องใช้เวลานานในการวิเคราะห์ ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีวิเคราะห์โดยใช้คลังข้อมูล (Corpus) และการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประหยัดเวลา
2. ควรมีการศึกษาการใช้ คำกริยาช่วยให้กว้างขึ้นและใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อผลการวิเคราะห์ที่แม่นยำและถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) ที่มีความถี่ปรากฏสูงที่สุด จากหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ตอนศิลาอาถรรพ์ (Harry Potter And The Sorcerer's Stone.)โดยใช้ คลังข้อมูล คือ คำว่า Could
2. การใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) จากหนังสือนวนิยายเรื่อง แฮร์รี่ พอตเตอร์ตอนศิลาอาถรรพ์ (Harry Potter And The Sorcerer's Stone.) โดยใช้คลังข้อมูล มีการใช้คำกริยาช่วยแสดงทัศนะภาวะ (Modal Auxiliary Verbs) จ านวนทั้งสิ้น 484 ประโยค จากทั้งหมด 80,621คำ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จและสมบรูณ์ตามขั้นตอนได้ ด้วยความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ในสาขาภาษาอังกฤษธุรกิจทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและคำปรึกษาตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนการจัดทำรายงานเล่มนี้ สำเร็จสมบรูณ์ผู้ทำรายงานขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าของตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและหนังสือนวนิยาย แฮร์รี่ พอตเตอร์ ตอน ศิลาอาถรรพ์ ที่อ้างอิงให้งานวิจัยฉบับนี้ได้มีความสมบรูณ์มากขึ้น

ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำขอขอบพระคณุ ผู้หวังดีที่ได้ให้คำแนะนำและกำลังใจเสมอมา ตลอดจนอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้เขียนทุกท่านที่ไม่กล่าวมา ณ ที่นี้

ที่สุดนี้ หากมีข้อบกพร่องในลักษณะใดที่เกิดขึ้น คณะผู้วิจัยต้องขออภัยเป็นอย่างสูงและผู้เขียนหวังว่ารายงานวิจัยค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้จะเป็นประโยชนสำหรับผู้ที่กำลังศึกษาและผู้ที่สนใจทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

ชิดพงษ์ กวีวรวุฒิ. (2557). **English Grammar ไวยากรณ์ อังกฤษฉบับสมบรู ณ์**. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: เอ็มไอเอส.

ณัฏฐิรา ทับทิม. (2559). การวิเคราะห์รูปไวยากรณ์จากคลังข้อมูลภาษาสู่การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น : กรณีศึกษารูปไวยากรณ์ “ภาษาสุภาพ”[ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. **วารสารญี่ปุ่นศึกษา**,59(33),32.

ณัฐวิภา วิริยา. (2560). **Grammar ภาษาอังกฤษ ฉบับสมบรู ณ์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์.

ดวงกมล ฐิติเวส. (2554). **ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือตามแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารในการสอนกฎไวยากรณ์ ภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา** : วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต(สาขาภาษาอังกฤษ). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ธารทอง แจ่มไพบูรย์.(2559). **พัฒนาการของคำศัพท์ที่มีความในการปรากฏสูงในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย : การศึกษาตามแนวทางภาษาศาสตร์ คลังข้อมลู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษร- ศาสตรดุษฎีบัณฑติ (สาขาวิชาภาษาศาสตร์). คณะอักษรศาสตร์. จฬุาลงกรณม์ หาวิทยาลัย.

นพรัตน์ จันทร์โสภา. (2556). การแปลอดีตกาลและการณล์ักษณะจากวรรณกรรม เรื่องแฮร์ รี่ พอตเตอร์ กับห้องแห่งความลับ[ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**,57(2), 17 - 36.

นเรศ สรุสิทธิ์. (2554). **Contemporary English Grammar *ไวยกรณ์อังกฤษร่วมสมัย ฉบับเรียนด้วยตนเอง.*** (พิมพ์ครั้งที่6). กรุงเทพฯ: พี. เอส. เพรส.

นาฏฤดี ไกรฤกษ์และ ปรีมา มลั ลกิ ะมาส. (2557).การถ่ายทอดมโนทัศน์ที่สื่อคำกริยาช่วยแสดงทัศนภาวะ CAN และ CANNOT ในภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย[ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. **วารสารด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์ภาษาอังกฤษ**, 57 (29), 1.

เนาวรัตน์ อินทรประสิทธิ์. (2556). **การศึกษาการปรากฏของคำปรากฏร่วมในหนังสือนวนิยายภาษาอังกฤษ.** การประชุมสัมมนาทางวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก.

บุศรา คำหาญ และ ณรงค์ชัย ปัญญานนทชัย. (2550). **The deathly 3.** กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

ประเพศ ไกรจันทร์. (2556). **เรียนรู้หลักไวยกรณ์อังกฤษง่ายนิดเดียว.** (พิมพ์ครั้งที่11).กรุงเทพฯ: สยาม.

พรภวิษย์ ชะนวนชัย. (2559). **การวิเคราะห์คลังคูณศัพท์ภาษาอังกฤษในเว็บเพจสถานที่ทางประวัติศาสตร์ไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(สาขาวิชาภาษาอังกฤษ).มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ภาสพงศ์ ศรีพิจารณ์. (2556). **การวิเคราะห์ข้อความ.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มธุสรา เพญ็ศรี. (2556). **การวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง แฮร์ รี่ พอตเตอร์.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย). คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวรฃ

รัชดาวัลย์ ศรีวรกลุ . (2558). **การสร้างแบบฝึกเสริมทักษะการใช้ ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำของนักเรียนระดับชั้น ป.1/5 โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม.**: งานวิจัยในชั้นเรียน. โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถมกรุงเทพฯ.

วิรตา ปัญจานนท์ และ ทรงศรี สรณสถาพร. (2559). การศึกษาการปรากฏร่วมจำเพาะของคำเนื้อหาที่มีความสูงใน OUTSIDE WORD LIST (OWL) โดยใช้คลังข้อมูลภาษาจากบทความวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับสัตว์ทดลอง[ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. **วารสารนิด้าภาษาและการสื่อสาร**, 59(21) : 3.

สำราญ คำยิ่ง . (2550). **Standard English Grammar**.(พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ:วี.เจ.พริ้นดิ้ง.

เกรียงไกร วรรธนะเลาหะ. (2559). การวิเคราะห์ทางวัจนลีลาศาสตร์คลังข้อมูลในชุดรหัสคดีเรียงตามลำดับอักษรของซูกราฟตัน[ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์].**วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 59(1), 75.

Biber, D., Conrad, S., &Reppen, R (2009). **Corpus Linguistics.Cambridge**: Cambridge University Press.

Chung, T, & Nation, P. (2004). **Identifying Technical Vocabulary**. System, 32(2), 251 – 263

Hunton, S. (2011). **Corpus approaches to evaluation**. New York: Routledge.

Huei - Chun Yuan. (2014). **A Corpus - based Study on the Influence of L1 on EFL Learners' Use of Prepositions**. Dissertation Abstracts International.12 : 2513 – 2521.

Nadja Nesselhauf. (2005). **Collocations in a Learner Corpus.Amsterdam** : John Benjamins Publishing Co.

Richard Xiao. (2010). **Using Corpora in Contrastive and Translation Studies**. United Kingdom : Cambridge Scholars Publishing.

Yi-Chiao Chen. (2013). **A Corpus - based Study of the English Translation of Chinese Empty Words**. Dissertation Abstracts International. Imperial College London.

ผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร
THE IMPACTS OF PARENTAL DIVORCE ON CHILDREN'S EDUCATIONAL OUTCOMES

อรรฆยา เซ็นเครือ
คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : akkayanu@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการหย่าร้างของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษาของบุตร และ ศึกษาปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวที่สามารถลดผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาได้ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากการสำรวจแรงงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2556-2558 และดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ผลการศึกษาของการหย่าร้างของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษาของบุตร พบว่า การหย่าร้างส่งผลให้บุตรมีการศึกษาลดลง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และ จากการศึกษาปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวจำนวน 4 ตัวแปร พบว่ามี 2 ตัวแปร คือ การศึกษาของแม่ และ รายได้ของแม่ที่สามารถลดผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรได้ โดยการศึกษาของแม่ช่วยบรรเทาผลกระทบได้ 4% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 ขณะที่รายได้ของแม่ช่วยบรรเทาผลกระทบได้มากถึง 53% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์โดยศึกษาผลกระทบแยกเพศชายและหญิง พบว่า การหย่าร้างส่งผลให้การศึกษาของบุตรชายและบุตรหญิงลดลง โดยมีผลต่อบุตรชายมากกว่าบุตรสาว และ รายได้ของแม่ ช่วยบรรเทาผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้างได้ทั้งในบุตรชายและบุตรสาว

คำสำคัญ : การหย่าร้าง ความสำเร็จทางการศึกษา ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

Abstract

This paper investigates the impacts of parental divorce on children's educational outcome and studies the mitigating effects associated with parent's socio-economic background. The samples are drawn from Labor Force Survey in 2013-2015 and use multiple regression in the analysis. The results have concluded that divorce reduces children's educational achievement at 5 percent significant level, and mother's income can mitigate this negative impact of divorce by 53 percent at 5 percent significant level and mother's education can reduce the divorce impact by 4 % at 10 percent significant level. When the model is analyzed by gender, the result found that divorce has an impact on both male and female children's academic achievement. Only mother's income can mitigate the negative effect of parental divorce by 63 percent in male child and by 45 percent in female child.

Keywords : divorce educational achievement single-parent family

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกและเก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ แต่การที่สภาพครอบครัวเกิดขึ้นแล้วไม่ได้หมายความว่าสภาพครอบครัวจะมั่นคงยั่งยืนตลอดไป สภาพครอบครัวสามารถสิ้นสุดลงได้ ด้วยเหตุ 2 ประการ คือ การหย่าร้างและการตาย การที่สภาพครอบครัวสิ้นสุดลงด้วยความตาย ไม่ค่อยก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมเท่ากับการหย่าร้าง เนื่องจากการหย่าร้างส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของคู่สมรส การหย่าร้าง (Divorce) หมายถึง "การสิ้นสุดตามกฎหมายของการสมรส (A final legal dissolution of marriage)" (Shryock and Siegel, 1976) เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญทางด้านประชากรที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งนี้ผลกระทบทางสังคมของการหย่า

ร้างที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมคือการทำลายคุณค่าของการสมรส (Marriage) และทำให้ภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศลดลง (Alesina and Giuliano, 2006; Alesina and Giuliano, 2007)

ตารางที่ 1 สถิติการหย่าร้าง

ปี	ทั่ว ราชอาณาจักร	กรุงเทพ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
2547	86,982	14,976	24,971	17,080	22,281	7,674
2548	90,688	15,158	27,203	18,118	21,654	8,555
2549	98,388	15,625	29,282	18,524	26,070	8,887
2550	100,420	15,796	31,586	19,301	24,515	9,222
2551	109,084	16,884	34,198	20,197	27,201	10,604
2552	109,277	16,608	34,534	20,014	27,527	10,594
2553	108,482	15,919	34,490	20,330	27,515	10,228
2554	109,312	15,175	34,225	20,085	29,007	10,820
2555	111,377	15,557	35,702	19,145	28,719	10,814
2556	107,031	15,130	35,297	19,145	26,963	10,496

แหล่งที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557

กระทรวงสาธารณสุข เปิดเผยว่า ครอบครัวไทยยุคใหม่ค่อนข้างเปราะบางและมีความน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะปัญหาการหย่าร้างที่สูงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า การหย่าร้างมีอัตราสูงขึ้น กล่าวคือ ในปี 2547 มี 86982 คู่สมรสที่ทำการหย่าร้างและเพิ่มเป็น 107031 คู่สมรสในปี 2556 และกรุงเทพ เป็นจังหวัดที่มีการหย่าร้างสูงสุด (ตาราง 1) ปัจจัยพื้นฐานที่เป็นสาเหตุของการหย่าร้าง ประการแรกมาจากความมั่นคงในครอบครัวโดยเฉพาะสามีและภรรยาซึ่งเป็นคนตั้งต้นครอบครัวใหม่ ได้รับแรงกดดันมาจากการใช้ชีวิตภายนอกครอบครัว โดยเฉพาะความตึงเครียดจากสภาพการทำงานมีมากขึ้น เมื่อกลับมาสู่ครอบครัวต่างมีความตึงเครียดกลับเข้ามาด้วย หากไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ ก็จะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง และทำให้ชีวิตครอบครัวยุติลง ประการที่ 2 มาจากต่างฝ่ายต่างพึ่งพาตนเองได้ มีงานทำ มีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตัวเองได้ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่มีความจำเป็นต้องพึ่งคู่ชีวิตอีกคน ความอดทนจึงน้อยลง

ผลเสียของการหย่าร้างที่เกิดขึ้นกับตัวคู่สมรสจะส่งผลเสียต่อบุตรในลำดับต่อมา Hawkins and Fackrell (2009) ระบุว่า เมื่อเกิดการหย่าร้าง เด็กจะได้รับผลกระทบทางด้านอารมณ์และภาวะสุขภาพในหลายด้าน ประการแรกได้แก่ การมีความรู้สึกโดดเดี่ยว ซึ่งมักเกิดจากการขาดการติดต่อกับบิดาหลังการหย่าร้างระยะหนึ่ง รวมทั้งเกิดจากการที่บิดาหรือมารดาต้องทำงานมากขึ้นจากการที่ต้องเป็นพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว อีกประการหนึ่งคือการรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิต ด้วยเกรงว่าจะถูกทอดทิ้ง ทั้งนี้ ผลกระทบในเชิงลบทั้งหมดที่กล่าวมาจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) ของประเทศในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กล่าวคือ เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างจะประสบปัญหาหลาย ๆ ด้านที่แย่ลง เช่น ภาวะจิตใจ ภาวะสุขภาพ ผลการศึกษา และ ปัญหาพฤติกรรม โดยจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการหย่าร้างมีแนวโน้มส่งผลเสียต่อการศึกษาและความสำเร็จในการศึกษาของเด็ก อันเนื่องมาจากการได้รับการเอาใจใส่จากผู้ปกครองน้อยลง รวมทั้งการมีปัญหาทางการเงินของผู้ปกครอง เนื่องจากเหลือแหล่งรายได้

ในครอบครัวเพียงคนเดียว ตลอดจนการมีปัญหาภาวะทางอารมณ์และภาวะของสุขภาพของตัวเด็กเอง (Hawkins and Fackrell, 2009)

เพื่อเสนอแนะนโยบายทางสังคม ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า การอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวจะส่งผลต่ออนาคตของเด็กอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการศึกษาหรือแม้แต่การทำงาน มีงานวิจัยหลายชิ้น (Amato, 2000, 2010) แสดงให้เห็นว่า เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างกันจะมีประสบการณ์ทั้งทางด้านการเรียน การทำงานและปัญหาเชิงพฤติกรรม ที่ไม่ดีเมื่อเทียบกับเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่สมบูรณ์ เนื่องจาก เด็กที่อาศัยกับพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว จะได้รับเวลาหรือค่าใช้จ่ายน้อยกว่า

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ คือ ศึกษาว่าการหย่าร้างมีผลอย่างไรต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร และ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (Socio-economic backgrounds) ของพ่อแม่สามารถช่วยลดผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรได้หรือไม่

ทฤษฎีและการทบทวนวรรณกรรม

Gary Becker (1981) นำเสนอ โมเดลการผลิตของครัวเรือน (A model of household production) กล่าวว่า การศึกษาและรายได้ในอนาคตของบุตร ถูกพิจารณาเป็นสินค้าชนิดหนึ่งในครัวเรือน เงินและเวลาที่ให้กับบุตรเป็นปัจจัยการผลิตในกระบวนการผลิต ดังนั้น ครัวเรือนที่มีผู้ปกครองคนเดียวหรือมีการหย่าร้างจะมีเวลาและเงินน้อยกว่าที่จะให้กับบุตร ส่งผลให้เด็กมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะใช้ในการพัฒนาทุนมนุษย์น้อยกว่า เช่นเงินทุนทางการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการเรียนเพิ่มเติม ค่าใช้จ่ายในการฝึกทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ดนตรี กีฬา เป็นต้น ทรัพยากรที่น้อยลงนี้ โดยเฉพาะเงินทุน จะส่งผลต่อการศึกษาของเด็กและต่อเนื่องไปถึงการเข้าสู่ตลาดแรงงานอีกด้วย (Krein and Beller, 1988) กล่าวคือ แรงงานที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำ จะได้รับผลตอบแทนต่ำตามระดับการศึกษา

ผลกระทบจากการหย่าร้างที่มีต่อบุตร มีดังนี้ หนึ่งคือ ผู้ปกครอง (พ่อหรือแม่) จะมีเวลาให้บุตรน้อยลง เนื่องจากพ่อหรือแม่อาจต้องทำงานหนักขึ้น เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว สองคือ การหย่าร้างจะลดรายได้ของครัวเรือน แต่บุตรอาจจะได้รับเงินช่วยเหลือจากพ่อหรือแม่ที่ไม่ได้อยู่ด้วย ได้ถ้าพ่อหรือแม่ค่อนข้างมีฐานะ งานวิจัยบางชิ้น (Beller and Graham, 1993) พบว่ารายได้ของผู้ปกครองที่ไม่ได้อยู่กับบุตรหลังจากหย่าร้างมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับเงินช่วยเหลือที่บุตรจะได้รับ ดังนั้น การหย่าร้างของพ่อแม่จะส่งผลในแง่ลบต่อการศึกษาของบุตร โดยผลกระทบที่มีต่อบุตรชายมากกว่าบุตรสาว (Krein and Beller, 1988) ดังนั้นการหย่าร้างจะลดระดับทุนมนุษย์ของบุตรและนำไปสู่การได้ผลตอบแทนที่ต่ำในตลาดแรงงาน

งานวิจัยบางชิ้น (McLanahan and Sandefur, 1994; Fischer, 2007) พบว่า มี 3 ปัจจัยที่สามารถบรรเทาผลกระทบทางลบของการหย่าร้างที่มีต่อลูก คือ 1) รายได้ผู้ปกครองที่สูงจะส่งผลต่อสวัสดิการของลูกให้ดีขึ้นได้ โดยการพัฒนาบุตรทั้งทางด้านสติปัญญาและร่างกาย 2) อาชีพที่ประสบความสำเร็จของผู้ปกครอง จะช่วยกระตุ้นให้เด็กเรียนหนังสือและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การศึกษาที่สูงของผู้ปกครองจะสามารถลดผลทางลบที่มีต่อบุตรในครอบครัวหย่าร้างได้ เนื่องจาก ผู้ปกครองที่มีการศึกษา จะมีงานที่ดีและมั่นคง ไม่ต้องย้ายงานบ่อย ซึ่งเป็นการดีกับบุตร ในแง่ของสังคมที่ไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากหลังจากพ่อแม่แยกทางกัน (Hagan et. al., 1996) หรือ ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงจะสามารถบริหารจัดการความเครียดหรือสภาพจิตหลังจากการหย่าร้างได้ดีกว่า (Liu and Chen, 2006) และยิ่งไปกว่านั้น ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรที่จำกัด โดยเฉพาะเงินทุน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลและวิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลการสำรวจแรงงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2556-2558 โดยทำการศึกษาในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพเป็นจังหวัดที่มีสถิติการหย่าร้างสูงสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ และ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จะเป็นบุตรที่มีข้อมูลการศึกษาและรายได้ของพ่อหรือแม่

วิธีการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์ผลของการหย่าร้างที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร ผู้วิจัยใช้ Multiple regression สำหรับโมเดลพื้นฐาน (Baseline Model: โมเดล 1) เป็นดังนี้

$$\text{education}_i = \beta_0 + \beta_1(\text{divorce dummy}) + \beta_2(\text{child characteristics control}) + \beta_3(\text{family control}) + \beta_4(\text{year dummy}) + \varepsilon_i$$

โดยมีตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร ซึ่งใช้จำนวนปีการศึกษาเป็นตัววัด และ มีตัวแปรอธิบาย คือ การหย่าร้าง ซึ่งเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อพ่อแม่มีการหย่าร้างและมีค่าเท่ากับ 0 ถ้าพ่อแม่อยู่ด้วยกัน และในโมเดลมีตัวแปรควบคุม คือ คุณลักษณะของบุตร (Child characteristics control) คือ เพศ อายุ จำนวนพี่น้อง และ ตัวแปรควบคุมด้านครอบครัว (Family characteristics control) คือ รายได้ครอบครัว การศึกษาพ่อหรือแม่ และใส่ตัวแปรควบคุมปี (Year Dummies) เข้าไปเพื่อควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างที่เกิดขึ้นระหว่างปีที่ทำการศึกษา ตาราง2 แสดงตัวแปรและคำอธิบายตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยจะทำการเพิ่ม interaction term เข้าไปในโมเดลที่ 2-5 เพื่อดูความสามารถของการศึกษาและรายได้ของพ่อหรือแม่ที่สามารถบรรเทาผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อบุตรได้ โดยในโมเดลที่สอง จะทำการเพิ่มตัวแปร การหย่าร้าง*การศึกษาแม่ ในโมเดลที่สาม เพิ่มการหย่าร้าง*การศึกษาพ่อ โมเดลสี่ เพิ่ม การหย่าร้าง*รายได้พ่อ และ โมเดลที่ห้า เพิ่มการหย่าร้าง*การศึกษาแม่ เนื่องจากในการวิเคราะห์จะทำการเพิ่ม interaction term ทีละตัวมิฉะนั้นอาจเกิดปัญหา high correlation ระหว่างตัวแปรได้ และ ต่อมาผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรแยกระหว่างบุตรชายและบุตรสาว เพื่อพิจารณาว่าการศึกษาและรายได้ของพ่อหรือแม่ สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้างได้แตกต่างกันหรือไม่ระหว่างบุตรชายและบุตรสาว

ตารางที่ 2 รายละเอียดของตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	นิยาม
ตัวแปรตาม	
ปีการศึกษาของบุตร	ตัวแปรต่อเนื่อง แสดงจำนวนปีที่สำเร็จการศึกษาสูงสุดชองบุตร
ตัวแปรอธิบาย	
การหย่าร้าง	ตัวแปรหุ่น มีค่าเท่ากับ 1 ถ้าพ่อแม่หย่าร้าง และเท่ากับ 0 พ่อแม่อยู่ด้วยกัน
หย่าร้าง*การศึกษาของพ่อ	ตัวแปรอิทธิพลร่วม ระหว่างตัวแปรการหย่าร้างและปีการศึกษาสูงสุดของพ่อ
หย่าร้าง*การศึกษาของแม่	ตัวแปรอิทธิพลร่วม ระหว่างตัวแปรการหย่าร้างและปีการศึกษาสูงสุดของแม่
หย่าร้าง*รายได้ของพ่อ	ตัวแปรอิทธิพลร่วม ระหว่างตัวแปรการหย่าร้างและรายได้ของพ่อ
หย่าร้าง*รายได้แม่	ตัวแปรอิทธิพลร่วม ระหว่างตัวแปรการหย่าร้างและรายได้ของแม่
ตัวแปรควบคุม	
เพศ	ตัวแปรหุ่น มีค่าเท่ากับ 1 ถ้าเป็นเพศชาย และเท่ากับ 0 ถ้าเป็นเพศหญิง
อายุ	ตัวแปรต่อเนื่อง แสดงจำนวนอายุมีหน่วยเป็นปี
จำนวนพี่น้อง	ตัวแปรต่อเนื่อง แสดงจำนวนพี่น้องในครอบครัว
การศึกษาพ่อหรือแม่	ตัวแปรต่อเนื่อง แสดงจำนวนปีการศึกษาสูงสุดของพ่อหรือแม่
รายได้ครอบครัว	ตัวแปรต่อเนื่อง แสดงรายได้รวมของพ่อและแม่
ปีการศึกษา 2556-2558	ตัวแปรจัดกลุ่ม โดยปี 2556 เท่ากับ 1 ปี 2557 เท่ากับ 2 และปี 2558 เท่ากับ 3

จากการวิเคราะห์สถิติเบื้องต้น (ตาราง 3) พบว่า ในครัวเรือนที่มีการหย่าร้าง บุตรเป็นเพศชายร้อยละ 56.53 เพศหญิงร้อยละ 43.47 บุตรในครัวเรือนหย่าร้าง ร้อยละ 96.95 มีอายุระหว่าง 15-35 ปี และมีจำนวนพี่น้อง 0-2 คน ปีการศึกษาโดยเฉลี่ยของบุตรระหว่างครัวเรือนที่มีการหย่าร้างและครัวเรือนที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ บุตรในครัวเรือนหย่าร้างมีปีการศึกษาต่ำกว่า 16 ปี หรือ ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 83.15 ในขณะที่ บุตรในครัวเรือนที่พ่อแม่อยู่ร่วมกัน มีปีการศึกษาต่ำกว่า 16 ปี ร้อยละ 77.57 พ่อแม่มีปีการศึกษาต่ำกว่า 16 ปี ร้อยละ 76.80 ในครัวเรือนหย่าร้าง และ ร้อยละ 67.10 ในครัวเรือนที่

พ่อแม่อยู่ร่วมกัน สำหรับรายได้ของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนหย่าร้างที่มีรายได้ต่ำกว่า 30000 บาทต่อเดือน มีร้อยละ 84.37 ขณะที่ครัวเรือนที่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน มีรายได้ต่ำกว่า 30000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 69.46

ตารางที่ 3 สถิติพรรณนาสำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

	ครัวเรือนหย่าร้าง		ครัวเรือนอยู่ร่วมกัน	
ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศชาย	463	56.53	2631	52.14
อายุ(ปี)				
15-35	794	96.95	4963	98.36
36 ขึ้นไป	25	3.05	83	1.64
จำนวนพี่น้อง(คน)				
0-2	819	100.00	4932	97.74
3-4	0	0.00	114	2.26
ปีการศึกษาของบุตร(ปี)				
ต่ำกว่า 16 ปี	681	83.15	3914	77.57
เท่ากับหรือสูงกว่า16ปี	138	16.85	1132	22.43
ปีการศึกษาของพ่อแม่(ปี)				
ต่ำกว่า 16 ปี	629	76.80	3386	67.10
เท่ากับหรือสูงกว่า16ปี	190	23.20	1660	32.90
รายได้ครัวเรือน				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ30000บาทต่อเดือน	691	84.37	3505	69.46
มากกว่า 30000 บาทต่อเดือน	128	15.63	1541	30.54
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	819		5046	

ผลการศึกษา

ตาราง 4 นำเสนอผลการศึกษาของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตร และ ตาราง 5 แสดงการเปลี่ยนแปลงค่าในแต่ละโมเดลที่ทำการศึกษา โดยในโมเดลที่ 1 เป็นพื้นฐานของการศึกษา และ โมเดลที่ 2-5 ทำการเพิ่ม interaction term เพื่อวิเคราะห์ว่า การเพิ่มการศึกษาของพ่อหรือแม่ หรือ การเพิ่มรายได้ของพ่อหรือแม่ สามารถบรรเทาผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อบุตรได้หรือไม่ จากโมเดลที่ 1 พบว่า การหย่าร้างส่งผลในแง่ลบต่อการศึกษาของบุตร (β = -0.204, $P < 0.05$) กล่าวคือ การหย่าร้างส่งผลให้บุตรมีการศึกษาลดลง และ การศึกษาของพ่อไม่ได้ช่วยบรรเทาผลกระทบทางลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตร เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร การหย่าร้าง*การศึกษาพ่อ ในโมเดลที่สาม ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่การศึกษาของแม่ ช่วยบรรเทาผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาบุตรได้ กล่าวคือ ตัวแปร การหย่าร้าง*การศึกษาแม่ ในโมเดลที่สอง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 กล่าวคือ การศึกษาของแม่สามารถบรรเทาผลกระทบแง่ลบได้ 4 เปอร์เซ็นต์ แต่ จากโมเดลที่สี่ พบว่า รายได้ของพ่อไม่สามารถบรรเทาผลกระทบแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรได้ เพราะตัวแปร หย่าร้าง*รายได้ของพ่อ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่รายได้ของแม่สามารถบรรเทาผลกระทบด้านลบของการหย่าร้างได้

มากถึง 53% ในโมเดลที่ห้า แสดงให้เห็นว่า การหย่าร้างจะไม่ส่งผลลบต่อการศึกษาของบุตร หากแม่มีการศึกษาสูงและมีรายได้ที่สูงนั่นเอง

สำหรับตัวแปรควบคุมของบุตร (Child characteristics control) พบว่า บุตรชายจะมีความสำเร็จทางการศึกษาน้อยกว่าบุตรสาว จำนวนพี่น้องยิ่งมาก บุตรจะได้รับการศึกษามากขึ้น อาจเนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายเรียนฟรีถึงระดับมัธยมปลาย ดังนั้นการที่มีพี่น้องในครอบครัวมาก จึงไม่ได้ลดการศึกษาของบุตรคนอื่น สำหรับตัวแปรควบคุมของครอบครัว (Family characteristics control) ทั้งรายได้ครอบครัวและการศึกษาของพ่อหรือแม่ ส่งผลต่อการศึกษาของบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อรายได้ครอบครัวสูงขึ้น บุตรจะมีการศึกษามากขึ้น และ เมื่อพ่อหรือแม่มีการศึกษาสูง บุตรจะได้รับการศึกษาที่ดีไปด้วย

ตารางที่ 5 แสดงการเปลี่ยนแปลงค่า F-statistics และ R-squared ในแต่ละโมเดล

โมเดล	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนตัวแปรอิสระ	ค่า F-statistics	R-squared
1	5865	8	460.94**	0.4117
2	5529	9	391.03**	0.416
3	4690	9	318.77**	0.4196
4	3778	9	257.86**	0.4264
5	3727	9	312.13**	0.4343

ต่อมาได้ทำการศึกษาผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาบุตรโดยทำการศึกษาแยกเพศชายและหญิง (ตาราง 5-6) พบว่า การหย่าร้างส่งผลให้บุตรชายมีการศึกษาลดลง ในโมเดลที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ของการหย่าร้างติดลบแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การศึกษาแม่และพ่อไม่ได้ช่วยบรรเทาผลกระทบแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรชาย เพราะเมื่อเพิ่มตัวแปร หย่าร้าง*การศึกษาแม่ (หย่าร้าง*การศึกษาพ่อ) เข้าไปในโมเดลที่สอง (โมเดลสาม) แล้ว ค่าสัมประสิทธิ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับรายได้พ่อก็ไม่ได้ช่วยบรรเทาผลกระทบ เนื่องจากเมื่อใส่ตัวแปร หย่าร้าง*รายได้พ่อ เข้าไปในโมเดลที่สี่ ตัวแปรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่รายได้ของแม่มีความสำคัญต่อการบรรเทาผลกระทบแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรชาย กล่าวคือ ถ้ารายได้แม่เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้สามารถลดผลกระทบในแง่ลบได้มากถึง 63 เปอร์เซ็นต์ สำหรับการวิเคราะห์ผลของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรสาว พบว่า การหย่าร้างส่งผลให้การศึกษาของบุตรสาวลดลงในขนาดที่น้อยกว่าบุตรชาย และ รายได้ของแม่สามารถบรรเทาผลกระทบแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาได้ 45 เปอร์เซ็นต์ (โมเดล 5)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ผลของการหย่าร้างที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร

ตัวแปร	โมเดล 1	โมเดล 2	โมเดล 3	โมเดล 4	โมเดล 5
การหย่าร้าง	-0.204**	-0.48**	-0.57	-4.2	-5.28**
เพศชาย	-0.93**	-0.91**	-0.95**	-0.92**	-0.97**
อายุ	0.34**	0.35**	0.35**	0.35**	0.35**
จำนวนพี่น้อง	0.27**	0.29**	0.29**	0.26**	0.32**
รายได้ครัวเรือน	0.57**	0.56**	0.46**	0.6**	0.48**

ปีการศึกษาของพ่อหรือแม่	0.15**	0.15**	0.15**	0.14**	0.14**
2557	-0.29**	-0.29**	-0.26**	-0.35**	-0.17*
2558	-0.2**	-0.2**	-0.17*	-0.23**	-0.07
หย่าร้าง*การศึกษาแม่		0.04*			
หย่าร้าง*การศึกษาพ่อ			0.02		
หย่าร้าง*รายได้พ่อ				0.4	
หย่าร้าง*รายได้แม่					0.53**
ค่าคงที่	-2.99**	-3.09**	-2.19**	-3.32**	-2.4**
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	5865	5529	4690	3778	3727
R^2	0.41	0.42	0.42	0.43	0.43

หมายเหตุ * ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 10 เปอร์เซ็นต์ และ ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 5 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ผลของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรชาย

เพศชาย	โมเดล 1	โมเดล 2	โมเดล 3	โมเดล 4	โมเดล 5
การหย่าร้าง	-0.21	-0.48	-0.83	-2.4	-6.17**
หย่าร้าง*การศึกษาแม่		0.04			
หย่าร้าง*การศึกษาพ่อ			0.04		
หย่าร้าง*รายได้พ่อ				0.2	
หย่าร้าง*รายได้แม่					0.63**

หมายเหตุ * ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 10 เปอร์เซ็นต์ และ ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 5 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ผลของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรสาว

เพศหญิง	โมเดล 1	โมเดล 2	โมเดล 3	โมเดล 4	โมเดล 5
การหย่าร้าง	-0.16	-0.42	0.25	-5.3	-4.5**
หย่าร้าง*การศึกษาแม่		-0.03			
หย่าร้าง*การศึกษาพ่อ			-0.04		
หย่าร้าง*รายได้พ่อ				0.54	
หย่าร้าง*รายได้แม่					0.45**

หมายเหตุ * ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 10 เปอร์เซ็นต์ และ ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 5 เปอร์เซ็นต์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของการหย่าร้างที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร พบว่า การหย่าร้างส่งผลเสียต่อการศึกษาของบุตร กล่าวคือ การหย่าร้างทำให้จำนวนปีการศึกษาของบุตรลดลง 0.204 ปี ที่ระดับนัยสำคัญ 0.10 อาจเนื่องจากครอบครัวที่หย่าร้าง จะมีทรัพยากรในครัวเรือน โดยเฉพาะรายได้ที่ลดลง และ พ่อหรือแม่อาจต้องทำงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เวลาที่จะให้กับบุตรลดลงอีกด้วย และ จากการศึกษาตัวแปรทางเศรษฐกิจสังคมที่จะช่วยบรรเทาผลทางลบของการหย่าร้างที่มีต่อบุตร พบว่า ตัวแปรการศึกษาของแม่ มีผลในการช่วยบรรเทาผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้าง กล่าวคือ การศึกษาของแม่สามารถช่วยลดผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษาของบุตร ได้ 4% กล่าวคือ แม่ที่มีการศึกษาสูง จะทำงานในตำแหน่งงานที่ดี มีรายได้สูงจากตำแหน่งหน้าที่การงาน ดังนั้นแม่ที่มีการศึกษาสูงยังคงสามารถส่งเสียบุตรให้เรียนพิเศษ และ เรียนในชั้นที่สูงขึ้นต่อไปได้ อีกตัวแปรหนึ่งที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบด้านลบของการหย่าร้าง คือ รายได้ของแม่ จากการศึกษาพบว่า รายได้ของแม่สามารถลดผลกระทบด้านลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรได้มากถึง 53% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรทางการเงินในครัวเรือนที่มีการหย่าร้าง แต่จะเห็นว่า ตัวแปรอีก 2 ตัว คือ การศึกษาของพ่อและรายได้ของพ่อ เมื่อถูกใส่เข้าไปในโมเดลแล้ว ตัวแปรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่า การศึกษาของพ่อและรายได้ของพ่อ ไม่ได้ช่วยบรรเทาผลเสียของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตร

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า การหย่าร้างส่งผลให้บุตรมีการศึกษาลดลง และ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของแม่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรได้ กล่าวคือ รายได้ของแม่สามารถช่วยลดผลกระทบจากการหย่าร้างได้ 53 เปอร์เซ็นต์ และ การศึกษาของแม่สามารถช่วยลดผลกระทบจากการหย่าร้างได้ 4 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อไม่ได้ช่วยลดผลกระทบของการหย่าร้าง เนื่องจาก เพราะเมื่อเพิ่มตัวแปร หย่าร้าง*รายได้ของพ่อ เข้าไปในโมเดลที่สี่ และ หย่าร้าง*การศึกษาของพ่อ ในโมเดลที่สาม พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ทั้งสอง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์โดยศึกษาผลกระทบแยกเพศชายและหญิง พบว่า การหย่าร้างส่งผลให้การศึกษาของบุตรชายและบุตรหญิงลดลง โดยมีผลต่อบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง และ รายได้ของแม่ ช่วยบรรเทาผลกระทบในแง่ลบของการหย่าร้างได้ทั้งในบุตรชายและบุตรสาว โดย รายได้ของแม่ช่วยบรรเทาผลกระทบให้แก่บุตรชายได้มากกว่าบุตรสาว ดังนั้น งานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในลักษณะการยืนยันข้อค้นพบว่าปัจจัยพื้นฐานของครอบครัวสามารถลดผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อการศึกษาของบุตรได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

เอกสารอ้างอิง

บุญประคอง ภาณุรัตน์. (2531). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส: ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล ภาครัฐวิสาหกิจและเอกชน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุเกสินี สุภธีระ. (2533**).** การหย่าร้าง: อุบัติเหตุชีวิต. **จุลสารสังคมศาสตร์(ขอนแก่น)**. พฤศจิกายน 2533-มีนาคม 2534. หน้า1

Alesina, A. and Giuliano, P. (2006). **Divorce, Fertility and the Shot Gun Marriage**. Germany: Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, IZA Discussion Paper No. 2157

Alesina, A. and Giuliano, P. (2007). **Divorce, Fertility and the Value of Marriage**. Massachusetts: Harvard University.

Amato, Paul R. (2000). **The consequence of divorce for adults and children**. J. Marriage Family 62, 1269-1287.

Amato, Paul R. (2010). **Research on Divorce: continuing trends and new developments**. J. Marriage Family

72, 650-666.

Beller and Graham. (1993). **Small Change: The Economics of Child Support**. New Haven, Conn.: Yale University Press.

Fischer, Tamar. (2007). **Parental divorce and children's socio-economic success: conditional effects of parental resources prior to divorce and gender of the child**. Sociology 41, 475-495.

Hagan et. al. (1996). **New Kid in town: social capital and the life course effects of family migration on children**. Am. Sociol. Rev. 61, 368-385.

Hawkins, A.J. and Fackrell, T.A. (2009). **Should I Keep Trying to Work It Out: A Guidebook for Individual and Couples at the Crossroad of Divorce (and Before).** Utah: The Utah Commission on Marriage.

Krein, S. F. and A. H. Beller. (1988**). Educational attainment of children from single-parent families: Differences by exposure, gender, and race**. Demography 25(2), 221-234

Liu and Chen. (2006). **The effects of marital conflict and marital disruption on depressive affect: a comparison between women in and out of poverty**. Social Sci. Quart. 87, 250-271.

McLanahan, Sara & Sandefur, Gary. (1994). **Growing up with a Single parent: What hurts, What helps**. Harvard University Press. Cambridge, MA.

Shryock, H.S. and Siegel, J.S. (1976). **The Methods and Materials of Demography. Ohio: Academic Press. Xie, L. (2010). How do the impacts of parental divorce on children's educational and labor market outcomes change based on parents' socio-economic background?**. Department of Economics, Williams College.

ประโยชน์จากการเรียนรู้วิชาปฏิบัติกีตาร์คลาสสิคจากการเรียนการสอนแบบปฏิบัติเดี่ยว
BENEFIT OF LEARNING CLASSICAL GUITAR BY PRIVATE LESSON

มุทิตา นาคเมือง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร
corresponding author e-mail : mutitaguitarist1986@gmail.com

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนแบบปฏิบัติเดี่ยวจะช่วยให้ผู้สอนเน้นย้ำในจุดด้อยและเสริมจุดเด่นขอผู้เรียนได้อย่างมุ่งเป้าและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีแบบแผนตามการศึกษาค้นคว้าและคำแนะนำของผู้สอนผู้ซึ่งมีประสบการณ์ซึ่งมุ่งเน้นการสังเกต วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาเทคนิคการปฏิบัติดนตรีแบบเข้มข้นโดยบทความนี้ได้แบ่งประโยชน์จากการเรียนรู้วิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีจากการเรียนการสอนแบบปฏิบัติเดี่ยวไว้ด้วยกัน 3 หัวข้อหลักคือ ผู้สอนสามารถจัดสรรแบบฝึกหัดเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการปฏิบัติดนตรีแบบเดี่ยวของผู้เรียน ผู้สอนสามารถแนะนำบทเพลงได้ตรงกับความสนใจส่วนตัวและศักยภาพของผู้เรียน ผู้สอนสามารถแนะนำด้านจิตวิทยาการแสดงดนตรี และการออกแบบตารางฝึกซ้อมเฉพาะบุคคลเพื่อพัฒนาสู่การเป็นนักแสดงดนตรีที่ดีแก่ผู้เรียน

คำสำคัญ : ประโยชน์ กีตาร์คลาสสิค เรียนรู้

Abstract

Private Lesson will help emphasize weaknesses and reinforce of learners and to develop learners with the best plan for each learner. Instructor will focus on observation, analysis, and problem-solving in techniques and make music practice more intensive. This article shares the benefits of learning Music Praticing by Private Lesson by first, separate in three main topics which are Instructor prepare for etude and study for student in individual. Secondly, Instructor can introduced each student by their ability of playing the instrument and Lastly, to train the student to know the phycology of playing music on stage and prepare the schedule of practicing the instrument.

Keywords : benefit Classical guitar learning

บทนำ

การเรียนการสอนดนตรีในสถาบันการศึกษาหลายแห่งในประเทศไทยส่วนใหญ่นิยมเรียนเป็นลักษณะการปฏิบัติเป็นกลุ่ม (School Music Program) โดยประโยชน์คือสามารถสอนนักเรียนจำนวนหลายคนพร้อมกันได้ ซึ่งหากพิจารณาถึงความเป็นจริงของการศึกษาวิชาดนตรีในระดับอุดมศึกษา ควรมีความเข้มข้นและเฉพาะเจาะจงตามแต่ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนพึงมี บทความวิชาการนี้จึงตั้งใจเขียนขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการเรียนการสอนการปฏิบัติเครื่องดนตรีเดี่ยว (Private Lesson) เพราะการมุ่งพัฒนานักศึกษาวิชาดนตรีปฏิบัติเป็นรายบุคคลย่อมเห็นผลต่อพัฒนาการมากกว่าการเรียนแบบกลุ่ม เพราะผู้สอนสามารถมุ่งเป้าไปที่ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งแตกต่างกันโดยธรรมชาติ เพราะมนุษย์และสรรพสิ่งย่อมมีเอกลักษณ์เฉพาะตน ดังนั้นการเรียนการสอนการปฏิบัติเครื่องดนตรีเดี่ยว ย่อมส่งผลประโยชน์ต่อทั้งผู้เรียนและผู้สอนเพื่อมุ่งเน้นการสังเกต วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาเทคนิคการปฏิบัติดนตรีแบบเข้มข้น เพื่อพัฒนาการที่เป็นไปตามลำดับขึ้นอย่างมั่งคงและยืนลงในการปฏิบัติเดี่ยวดนตรี จากการเป็นนักศึกษาวิชาดนตรีสู่การเป็นนักดนตรีมืออาชีพต่อไป โดยบทความนี้ได้แบ่งประโยชน์จากการเรียนรู้วิชาปฏิบัติเครื่องดนตรีจากการเรียนการสอนแบบปฏิบัติเดี่ยวไว้ด้วยกัน 3 หัวข้อหลักคือ 1) ผู้สอนสามารถจัดสรรแบบฝึกหัดเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการปฏิบัติดนตรีแบบเดี่ยวของผู้เรียน 2) ผู้สอนสามารถแนะนำบทเพลงได้ตรงกับความสนใจส่วนตัวและศักยภาพของผู้เรียน 3) ผู้สอนสามารถแนะนำด้านจิตวิทยาการแสดงดนตรี และการออกแบบตารางฝึกซ้อมเฉพาะบุคคลเพื่อพัฒนาสู่การเป็นนักแสดงดนตรีที่ดีแก่ผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้สอนสามารถจัดสรรแบบฝึกหัดเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการปฏิบัติดนตรีแบบเดี่ยวของผู้เรียน

ด้วยเหตุผลของความสามารถเฉพาะบุคคล เป็นไปได้ยากที่การปฏิบัติดนตรีแบบกลุ่มจะช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านเทคนิคการปฏิบัติที่ผู้เล่นแต่ละคนมีปัญหาที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างการปฏิบัติกีตาร์คลาสสิค ผู้เล่นแต่ละบุคคลอาจต้องการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคที่ต่างกันเช่น rest stroke, free strokes , slur, hiht bar ,การออกแรงทาบ full bar , การเล่นโน้ตที่ห่างกันมากๆ หรือเทคนิคพิเศษ (Special Effect) ต่างๆ เช่น tremolo หรือ Harmonic เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น จุดยากในบทเพลงที่ต้องอาศัยการแยกซ้อมเทคนิค slur ด้านล่างนี้ หากเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ผู้สอนอาจไม่สามารถล่วงรู้ได้ว่าผู้เรียนสามารถเล่นเทคนิค slur ทั้งแบบ Ascending slurs (Hammer On) และ Descending Slur (Pull Off) นี้ได้ออกมาที่องศานิ้ว ค่าโน้ต และในสำเนียงที่ถูกต้องหรือไม่เป็นต้น

ภาพที่ 1 ตัวอย่างเทคนิค slur ที่ผู้เล่นแต่ละคนอาจมีปัญหาต่างกัน

2. ผู้สอนสามารถแนะนำบทเพลงได้ตรงกับความสนใจส่วนตัวและศักยภาพของผู้เรียน

บทเรียนสำหรับกีตาร์คลาสสิคและเครื่องดนตรีอื่นๆสามารถแบ่งจากยุคของดนตรีตั้งแต่ยุคโบราณ (ก่อนคริสตศักราช) ไปจนถึงยุคปัจจุบันคือ ศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีเทคนิคและการตีความที่แตกต่างกันในแต่ละยุค นอกจากนี้ สามารถระบุเป็นจำนวน 4 ขั้นคร่าวๆตามระบบการสอบของสถาบันดนตรีต่างเช่น Royal Academy of Music จากประเทศอังกฤษ, Trinity College of Music จากประเทศอังกฤษ, Yamaha Academy จากประเทศญี่ปุ่น และ London Academy of Music จาก ประเทศอังกฤษ คือ ชั้นต้น (Beginner) –ชั้นกลาง (Intermediate)-ชั้นสูง (Advance)-ระดับประกาศนียบัตร (Diploma) ตารางด้านล่างนี้เป็นตัวอย่างการแบ่งเกณฑ์ระดับเกรดการเล่นของ Trinity College of Music จากประเทศอังกฤษ ปี 2016-2019 ในวิชากีตาร์

RQF* Level	EQF** Level	Classical & Jazz	Rock & Pop	Theory & Written	Music Tracks†	Solo Certificate†	Group Certificate†
7	7	FTCL		FMusTCL			
6	6	LTCL		LMusTCL			
4	5	ATCL		AMusTCL			
		Certificate for Music Educators (Trinity CME)					
3	4	Grade 8	Grade 8	Grade 8		Advanced	Advanced
		Grade 7	Grade 7	Grade 7			
		Grade 6	Grade 6	Grade 6			
2	3	Grade 5	Grade 5	Grade 5		Intermediate	Intermediate
		Grade 4	Grade 4	Grade 4			
1	2	Grade 3	Grade 3	Grade 3		Foundation	Foundation
		Grade 2	Grade 2	Grade 2	Track 2		
		Grade 1	Grade 1	Grade 1	Track 1		
Entry Level 3	1	Initial	Initial		Initial Track		
Entry Levels 1-2					First Access Track		

* Regulated Qualifications Framework in England, Wales and Northern Ireland
** European Qualifications Framework
† Not RQF or EQF regulated

ตารางที่ 1 แบ่งเกรดของ Trinity College of Music London จากประเทศอังกฤษ ในวิชากีตาร์

จากการแบ่งเกณฑ์ระดับเกรดการเล่นบทเพลงของ Trinity College of Music London จากประเทศอังกฤษ ในวิชากีตาร์นี้ จำเป็นต้องมีการเรียนการสอนแบบปฏิบัติเดี่ยว และยังเอื้อประโยชน์แก่ทั้งผู้เรียนและผู้สอน กล่าวคือผู้สอนสามารถแนะนำบทเพลงให้แก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามความสนใจและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนได้ โดยแต่ละบทเพลงจะมีความยาก-

ง่ายตามลำดับเกณฑ์ของแต่ละเกรด ความซับซ้อนของสังคีตลักษณ์ (Musical Form) จังหวะ (Rhythm) อัตราจังหวะ(Tempo) หรือกระสวนจังหวะ (Beat) และยุคของดนตรีที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเกณฑ์การสอบเกรด 1 และ 8 Trinity College of Music จะเห็นได้ว่าทั้งเกรดทั้งคู่ซึ่งแตกต่างกัน มีทั้งบทเพลงในยุคบาโรค ซึ่งประพันธ์โดย Johann Sebastian Bach ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการดนตรีและการประพันธ์เพลงแบบCounter Point คีตกวีในยุคบาโรค หรือ Fernando Sor นักประพันธ์จากยุคคลาสสิคผู้ซึ่งแบบฝึกของเขานักกีตาร์ทุกคนต้องเคยศึกษา Francisco Tarrega บิดาแห่งกีตาร์คลาสสิคในยุคโรแมนติก หรือคีตกวีแห่งยุคศควรรษที่ 20 Villa-lobos หรือแม้แต่คีตกวีและนักกีตาร์ที่ยังมีชีวิตอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ Leo Brouwer เป็นต้น

Guitar – Grade 8

Subject code: GTR

Pieces *(3 x 22 marks)*

Three pieces are to be played, one piece from group A and two pieces from group B, to form a balanced programme. Instead of one piece, candidates may offer an own composition (see page 10).

Group A

The following pieces are contained in the book *Guitar Grade 8 Pieces 2016-2019* published by Trinity:

J S Bach, *arr.* Koonce	Gigue BWV997
Couperin, *arr.* Russell	Les tours de passe-passe
Dowland, *arr.* Sollory	Allemande – My Lady Hunsdon's Puffe
Scarlatti, *arr.* Koenigs	Sonata in A K322

The following alternative pieces are also available:

Composer	Piece	Book	Publisher
J S Bach, *ed.* Yates	Prelude from Cello Suite no. 2	Six Unaccompanied Cello Suites Arranged for Guitar	Mel Bay 96743
Sor	Etude, op. 29 no. 17	The Complete Studies for Guitar	Chanterelle ECH491
arr. Takemitsu	Amours Perdues (Kosma) *or* Over the Rainbow (Arlen)	12 Songs for Guitar	Schott Tokyo SJ1095
Villa-Lobos	Etude 11	12 Etudes	Eschig DF15851

Group B

The following pieces are contained in the book *Guitar Grade 8 Pieces 2016-2019* published by Trinity:

Brouwer	Lento, 1st movt from Elogio de la Danza
de Falla	Homenaje
Ferrer	La Ausencia, op. 61
Lauro	Andreina
Ponce	Valse
Villa-Lobos	Mazurka-Chôro

The following alternative pieces are also available:

Composer	Piece	Book	Publisher
Assad	Feliz	Seis Brevidades (Six Short Pieces)	Doberman DO699
Bogdanović	Makendonsko Kolo (Macedonian Dance)	6 Balkan Miniatures	Guitar Solo GSP79
Brouwer	Guajira criolla (sur un thème d'Anckerman) *and* Zapateado [both pieces]	Deux Aires Populaires Cubains	Eschig ME7999
Pernambuco	Dengoso	Famous Chôros vol.1	Chanterelle ECH761
Tansman	Preludio	Cavatina	Schott GA165
Tarrega	Gran Vals	Works for Guitar vol. 3	Berben B1533

ภาพที่ 2 ยกตัวอย่างเกณฑ์การสอบเกรด 8 และเกรด 1 ของ Trinity College of Music

ดังนั้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์ในบทเพลงของเกรด 1 และ เกรด 8 ซึ่งเป็นบทเพลงจากยุคเดียวกัน คือ ศตวรรษที่ 17 (ราวปี ค.ศ. 1601-1700 โดยประมาณซึ่งอยู่ในยุคบาโรค) แต่มีความยาก-ง่ายต่างกัน หากเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ ผู้สอนไม่อาจดูแลผู้เรียนได้ทั่วถึง โดยมีความเป็นไปได้ว่าผู้สอนอาจให้ผู้เล่นทั้งห้องเรียนเกรด 1 ทุกคน เพื่อสะดวกต่อการบรรเลงกลุ่ม แต่อาจมีนักเรียนที่มีศักยภาพสูงกว่าหลบซ่อนไว้ โดยอาจสามารถเล่นเพลงเกรดที่สูงกว่าเกรด1 คือ เกรด 8 ได้เป็นต้น

ภาพที่ 3 เพลงสอบเกรด 1 ของ Trinity College of Music

ตัวอย่างเพลงเกรด 1 มีชื่อว่า เพลง Balletto เป็นเพลงพื้นบ้านอิตาลี แต่งขึ้นในยุคบาโรค เพลงอยู่ในคีย์ D major โดยในทางเทคนิคการใช้นิ้วมือซ้าย จะครอบคลุมเพียงตำแหน่งที่ 2 ถึง 5 โดยโน้ตจะเน้นsingle note หรือโน้ตเดี่ยว โน้ตไลน์เบสมักจะอยู่ที่แม่จังหวะคือจังหวะที่ 1 และ 3 โดยเล่นเป็นสายเปล่าสายที่ 4 และ 5 ทั้งบทเพลง โดยตีความได้ว่าใช้คอร์ด Tonic คือ chord แรกของ คีย์ D และ คอร์ด Dominant หรือ คอร์ดที่ 5 คือ A สลับกันไปทั้งบทเพลง ในด้านจำนวนจังหวะในห้องพบว่าใช้ Time Signature 4/4 คือตัวดำ(Quarter Note) มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะใน1ห้อง ซึ่งง่ายแก่การเข้าใจในการเล่นดนตรีชั้นต้น ในด้านการใช้จังหวะไม่พบจังหวะที่มีความถี่มากกว่าเขบ็ด 1 ชั้น (Eighth Note) โครงสร้างเพลงแทบจะเป็นท่อน A เพียงท่อนเดียวเล่นซ้ำกัน ซึ่งเหมาะแก่การฝึกซ้อมในการเล่นกีตาร์ในชั้นต้นเพราะการฝึกซ้ำๆจะช่วยให้แม่นยำในตำแหน่งของนิ้ว และการสร้างพลังเสียง

หากเปรียบเทียบกับบทเพลงเกรด 8 ที่มีชื่อว่า Les tours de passe-passe ประพันธ์โดย Couperin เพลงในยุคบาโรคเช่นกันเพลงอยู่ในคีย์ D major เช่นเดียวกันกับเพลงเกรด1 แต่ในทางเทคนิคการใช้นิ้วมือซ้าย จะครอบคลุมตำแหน่งที่บาร์2 และ 3 และยังต้องข้ามไปเล่นที่บาร์ที่ 7 รวมถึงเทคนิค trill หรือ modant การรัวสายที่ต้องฝึกฝนเพิ่มขึ้นในโน้ตบางจุด นอกจากนี้ Time Signature ยังคงมีความซับซ้อนมากกว่ากล่าวคือ เป็นTime Signature 6/8 ต้องคำนวณ ตัวเขบ็ด 1 ชั้นเป็นตัวละ 1 จังหวะ ใน 1 ห้อง และบทเพลงมีความยาวกว่าเพลงเกรด 1 อย่างชัดเจน

Group A

Les tours de passe-passe

Vingt-deuxième Ordre, no. 6

Arr. David Russell

François Couperin
(1668-1733)

trinitycollege.com

Dynamic markings are editorial.

© 2015 Les Éditions Doberman-Yppan (SOCAN).
All rights reserved. Used by permission.

3

ดังนั้นการลำดับความยาก-ง่ายบทเพลงแต่ละเกรดที่ถูกผู้ชำนาญการเฉพาะด้านได้ศึกษาและจัดลำดับไว้แล้วนั้น มีผลทำให้ผู้เรียนปฏิบัติเดี่ยวแต่ละคนซึ่งความสามารถแตกต่างกันสามารถสอบถามผู้สอนเพื่อเพิ่มความมั่นใจ และสามารถฝึกซ้อมดนตรีตามศักยภาพ และมีแบบแผนเป็นไปตามลำดับขั้นเพื่อพัฒนาการที่เหมาะสมตามศักยภาพของเฉพาะบุคคล

ผลการวิจัย

1. ผู้สอนสามารถแนะนำด้านจิตวิทยาการแสดงดนตรี และการออกแบบตารางฝึกซ้อมเฉพาะบุคคลเพื่อพัฒนาสู่การเป็นนักแสดงดนตรีที่ดีแก่ผู้เรียน

การแสดงดนตรีสดต่อหน้าสาธารณชน สภาพจิตใจของนักแสดงหรือผู้เล่นมีส่วนสำคัญไม่น้อยกว่าการศึกษาบทเพลงและเตรียมตัวฝึกซ้อมบทเพลง การเรียนปฏิบัติเดี่ยวผู้สอนสามารถแนะนำผู้เรียนปฏิบัติเดี่ยวโดยการแนะนำให้หาแรงบันดาลใจจากการอ่านหนังสือเชิงจิตวิทยา หนังสือชีวประวัติ หรืออัตชีวิประวัติของนักดนตรีหรือคนที่ประสบความสำเร็จ การฝึกมองผ่านตัวกวนและการทำจิตใจให้สงบ ฝึกสมาธิ ให้กำลังใจตนเองอย่างสม่ำเสมอ พร้อมรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการฝึกซ้อมและวันแสดงจริง นักแสดงอาจสร้างจินตนาการในแบบของตนเองเช่น Bennett Lerner (เกิดเมื่อ 21 มีนาคม ค.ศ. 1944) นักเปียโนชาวอเมริกัน เขาจินตนาการว่าผู้ชมการแสดงเป็นเพียงกระต่ายแสนน่ารักที่มาชมการแสดงของเขา หรือ Alessio Monti (เกิดเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1947) นักกีตาร์ชาวอิตาเลียน ได้จินตนาการว่าเขาขึ้นเวทีโดยมีกระจกแก้วครอบตัวเขาไว้ โดยเขามีคติว่าเขาเล่นดนตรีเพื่อตัวเอง เป็นต้น ซึ่งผู้สอนสามารถแนะนำนักเรียนผู้เรียนปฏิบัติเดียวให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเตรียมจิตใจได้ ทั้งนี้ผู้แสดงท่านอื่นสามารถมีจินตนาการส่วนตัวในแบบอื่นๆเพื่อให้การแสดงของตนเองออกมาสมบูรณ์ ก่อนการแสดงควรมีสมาธิอยู่กับตัวเองและบทเพลง พยายามฝึกคิดว่าความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยบนเวทีนั้นไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการแสดงสด เพราะมนุษย์ไม่ใช่หุ่นยนต์หรือคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำงานหนักของผู้แสดงที่ได้วางแผนทำการศึกษาบทเพลงและฝึกซ้อมบทเพลงมาเป็นอย่างดี ซึ่งการควบคุมสมาธิและสติระหว่างการแสดงคนเดียวบนเวทีนั้น เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการดำรงอยู่ของการทำงานศิลปะที่เรียกว่าการแสดงสด

Bennett Lerner

Alessio Monti

ทั้งนี้นอกจากการมีจิตใจที่พร้อมแสดง การวางแผนตารางฝึกซ้อมที่มีประสิทธิภาพ การมีผู้สอนหรือโค้ชที่ช่วยวางแผนและแนะนำตารางการฝึกซ้อมส่วนบุคคลยังเป็นอีกประโยชน์หนึ่งของการเรียนดนตรีแบบปฏิบัติเดี่ยวตัวต่อตัวกับผู้สอน ทั้งนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างตารางการฝึกซ้อมเพลงเกรด 3 ของสถาบัน Trinity College of Music ที่ผู้เขียนออกแบบเพื่อใช้สอนนักเรียนของผู้เขียนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงของผู้เขียนและนักเรียนวิชากีตาร์คลาสสิค ทำให้นักเรียนได้รางวัลเกียรตินิยมอันดับ1 (Distinction) คะแนนสูงสุดของการสอบเกรด 3 ของสถาบัน Trinity College of Music เมื่อปี ค.ศ. 2014 มาแล้ว ทั้งนี้ตารางนี้สามารถนำไปประยุกต์กับการจัดตารางการฝึกซ้อมในการสอบเกรดอื่นๆรวมถึงการซ้อมเพื่อเป้าหมายอื่นๆได้ โดยตัวอย่างตารางการฝึกซ้อมในแต่ละโดยยกมาเป็นตัวอย่างคร่าวๆ 2 วัน มีดังนี้

วันเดือนปี	เพลงที่ 1	เพลงที่ 2	เพลงที่ 3	Scale&Arpeggio	Technical Work
วันที่ 1/1	ซ้อมเวลา11.00-11.15 น.	ซ้อมเวลา11.15-11.30น.	ซ้อมเวลา 11.30-11.45 น.	ซ้อมเวลา11.45-12.00 น.	ซ้อมเวลา12.00-13.15 น.
วันที่ 1/2	ซ้อมเวลา11.00-11.15 น. ความเร็วเร็วขึ้นมากกว่าวันก่อนหน้าพร้อมทั้งแยกฝึกเทคนิคพิเศษในเพลง	ซ้อมเวลา11.15-11.30น. ความเร็วเร็วขึ้นมากกว่าวันก่อนหน้าพร้อมทั้งเพิ่มเทคนิค dynamic(ดัง-เบา) ในเพลงในจุดที่ผู้ประพันธ์เพลงกำหนด	ซ้อมเวลา 11.30-11.45 น. ความเร็วเร็วขึ้นมากกว่าวันก่อนหน้าพร้อมทั้งแยกฝึกเทคนิคพิเศษในเพลง	ซ้อมเวลา11.45-12.00 น. ความเร็วเร็วขึ้นมากกว่าวันก่อน	ซ้อมเวลา12.00-13.15 น. ความเร็วเร็วขึ้นมากกว่าวันก่อนหน้า

สรุปและอภิปรายผล

ประโยชน์ของการเรียนรู้วิชาปฏิบัติโดยวิธีการเรียนแบบเดี่ยวทั้ง 3 ข้อในบทความนี้ คือ 1) ผู้สอนสามารถจัดสรรแบบฝึกหัดเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการปฏิบัติดนตรีแบบเดี่ยวของผู้เรียน 2) ผู้สอนสามารถแนะนำบทเพลงได้ตรงกับความสนใจส่วนตัวและศักยภาพของผู้เรียน 3) ผู้สอนสามารถแนะนำด้านจิตวิทยาการแสดงดนตรี และการออกแบบตารางฝึกซ้อมเฉพาะบุคคลเพื่อพัฒนาสู่การเป็นนักแสดงดนตรีที่ดีแก่ผู้เรียน เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นในการที่ผู้เล่นจะประสบความสำเร็จในการปฏิบัติเครื่องดนตรี ผู้เล่นต้องมีใจรักและทุ่มเทเวลาทุกวันในชีวิตเพื่อฝึกฝนพัฒนาตนเป็นนักดนตรีที่มีคุณภาพ ในส่วนของประโยชน์ของการเรียนการสอนแบบปฏิบัติเดี่ยวจะช่วยให้ผู้สอนเน้นย้ำในจุดด้อยและเสริมจุดเด่นของผู้เรียนได้อย่างมุ่งเป้าและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีแบบแผนตามการศึกษาค้นคว้าและคำแนะนำของผู้สอนผู้ซึ่งมีประสบการณ์ซึ่งมุ่งเน้นการสังเกต วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาเทคนิคการปฏิบัติดนตรีแบบเข้มข้น พร้อมทั้งแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับประวัติดนตรีของเพลงยุคนั้นๆ รวมถึงโครงสร้างของบทเพลงโดยอิงเนื้อหาทฤษฎีดนตรีเป็นสำคัญ ดังนั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องทำงานกันเป็นทีมเดียวกันจึงจะเกิดผลการแสดงที่ดีที่ถูกหลักการปฏิบัติดนตรีและเป็นการแสดงที่ดี ประสบความสำเร็จในการเรียนการวัดผลและสามารถประทับใจผู้ชมได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เอกสารอ้างอิง

Frederick M. Noad (1977). **Solo Guitar Playing Book 2**. New York: Schirmer Books

Joseph Bowman. **นิตยสารเพลงดนตรี การเตรียมตัวเพื่อสอบเข้าเรียนดนตรี ในมหาวิทยาลัย: บทนำและการเรียนส่วนตัวกับอาจารย์ประจำเครื่องมือ**. เข้าถึงได้จาก:://www.music.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2014/10/GettingReadyAuditions.pdf.

Parkening.Christopher (1997). **The Christopher Parkening Guitar Method,Vol.2**. Wisconsin: Hal Leonard,

Trinity College London Guitar Syllabus. (2016). Classical & Plectrum Grade exams. เข้าถึงได้จาก: http://www.trinitycollege.co.uk/site/?id=3183

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. (2555). **สังคีตนิยม ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มุทิตา นาคเมือง (2559). **แนวทางการฝึกซ้อมกีตาร์คลาสสิคให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อพัฒนามุ่งสู่ความเป็นเลิศ**. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 3 จัดขึ้นโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พิมพ์ครั้งที่ 1.

ภาพแทนชาย-หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องทวิภพ

THE REPRESENTATION OF MALE AND FEMALE APPEARING IN THAWIPHOP LITERATURE

สุภาภรณ์ จันทร์แจ้ง* ชยาทิตย์ อินน้อย และ รัตนาวดี ปาแปง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : chayatitinnoi1995@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาภาพแทนชาย-หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องทวิภพ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยาเรื่อง ภาพแทนของ Stuart Hall มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรม ศึกษาตัวละครทั้งหมด ๑๐ ตัว ซึ่งจะแบ่งเป็น ตัวละครชาย ๔ ตัว ประกอบด้วย คุณหลวงอัครเทพวรากร, ไรวัต, ดร. ตรอง, ขาม (คนใช้) ในอดีตถ้าเป็นบุตรของผู้มีอำนาจก็สามารถจะสืบทอดตำแหน่งต่อจากพ่อและมีโอกาสได้เรียนหนังสือมากกว่าบุตรของทาส ซึ่งถ้าเป็นบุตรของทาสก็จะไม่สามารถหลุดพ้นจากการเป็นทาสได้และส่วนภาพแทนผู้ชายในยุคปัจจุบันจะต้องใช้ความสามารถเพื่อสร้างความก้าวหน้า ด้านการงาน และมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพเพื่อค้ำจุนดูแลครอบครัว ด้านตัวละครหญิงมี ๖ ตัว ประกอบด้วย มณีจันทร์, กุลวรางค์, แม่ประโยง, คุณย่าของกุลวรางค์, ม้วน, นิ่ม (คนใช้) ภาพแทนของผู้หญิงในยุคอดีตจะเป็นกุลสตรี เป็นแม่ศรีเรือน คอยดูแลเชื่อมความสัมพันธ์ในครอบครัวและดูแลสามี ส่วนผู้หญิงในยุคปัจจุบัน จะมีความคิดที่สามารถดูแลตัวเองได้ และมีความรู้ ความสามารถเท่าเทียมกับผู้ชาย วรรณกรรมจึงเสนอภาพแทนของชาย-หญิงที่แตกต่างตามสถานภาพทางเพศและบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

คำสำคัญ : แนวคิดภาพแทนชาย-หญิง วรรณกรรม

Abstract

This article is about the man-woman characters representation in the Thawiphob. By applying the sociological theory of Stuart Hall instead of the concept of literary criticism. Acharacters have to person, Which are divided into four male characters, including khunLuongAkharathepwarakorn, Raiwat, Dr. Trong, Kham (menial) In the past, if the son of the authority, can inherit the position. From the father and the chance to lean more than the child of menial. If the child is a menial It can not be removed from menial, and the image of men in the present age must use the ability to makeprogress in the work and the right to equal. Thefreedom to work for the family. There are six female characters, including Maneechan, Kulwarang, Maeprayong, KhunyaKulwarang, Muan, Nim (maid). A mother Take care of family relation ships and take care of husband. Women in modern times They have the ability to take care of themselves and have the same level of knowledge as men. Thawiphob presents a different representation of men and women based on their sexual status and the context of the changing society and cultare.

Keywords : man-women characters representation literary work

บทนำ

“ภาพแทน” เป็นการสร้างความหมายผ่านภาษาเชื่อมโยงระหว่าง “แนวคิด” กับ “ภาษา” เพื่ออ้างอิงถึง วัตถุ ผู้คน หรือเหตุการณ์ต่างๆ ในโลกแห่งความจริง หรือโลกแห่งจินตนาการ โดยไม่ได้เป็นกระบวนที่ถ่ายทอดสิ่งต่างๆ อย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นกระบวนการที่แอบแฝงการผลิตความหมายต่างๆ ไว้ (Stuart Hall, ๒๐๐๓ : ๑๗ อ้างถึงใน นันทิดา จงมีสุข, ๒๕๕๕ : ๑๖-๑๗) วิทยา พุ่มยิ้ม (๒๕๕๐ : ๗) กล่าวว่าภาพแทน คือ ภาพที่ถูกนำเสนอผ่านกระบวนการคิดของผู้เขียนที่มีเพศสภาพ ชนชั้น และเชื้อชาติต่างๆ กันไป ภาพที่เสนอในงานเขียนหนึ่งๆ จึงไม่ได้เป็นการสะท้อนสังคมอย่างที่เป็นจริง แต่เป็นสังคมหรือความจริงที่ผู้เขียนเชื่อหรือมองเห็นในกรอบเวลาและสถานที่หนึ่งๆ สอดคล้องกับ เสนาะ เจริญพร (๒๕๔๖ : ๓๑) ที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับภาพแทนว่า คือ ภาพจำลองสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งนำเสนอผ่านวรรณกรรมในฐานะที่เป็นภาพจำลองนั้นสร้างขึ้นจากการปรุงแต่งลักษณะบางอย่างจากความจริงตามคติความเชื่อและค่านิยมบางประการ ที่ทำหน้าที่สื่อความหมายและคุณค่าอย่างใดอย่างหนึ่งในเชิงสังคมวัฒนธรรมเกี่ยวกับสิ่งนั้น ภาพเสนอมิได้เป็นเครื่องบ่งชี้ความจริง มิใช่ภาพสะท้อน แต่บ่งบอกให้ทราบว่าผู้คนในสังคมมีความเชื่อ ความคาดหวัง และให้ความหมายคุณค่าต่อสิ่งที่นำเสนออย่างไร ดังนั้น ภาพแทน (Representation) จึงเป็นกระบวนการสร้างความหมายผ่านภาษาผ่านความคิดและอุดมการณ์ของผู้สร้าง เพื่อให้ภาพแทนที่ถูกสร้างนั้นเป็นตัวแทนความรู้ที่ทำให้ผู้สร้างมีอำนาจและสามารถสะท้อนในลักษณะของความเหมือนภาพแบบจำลองหรือการผลิตซ้ำโดยมีจุดประสงค์บางอย่างอยู่ มีความหมายแฝงเร้น

นวนิยายเรื่อง ทวิภพเป็นบทประพันธ์ที่มีชื่อเสียงของทมยันตี มีความโดดเด่นทั้งด้านตัวละคร การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในสิ่งที่ดีงามของแต่ละห้วงสมัยระหว่างคนยุคสมัยรัชกาลที่ ๕ และคนยุคปัจจุบันในทัศนคติ กิริยาและวิถีชีวิตต่างๆ เชิงปัจเจกอย่างความรักทั้งในระดับคู่รัก ครอบครัว เพื่อนฝูง คนใกล้ชิด จนไปถึงเชิงชาตินิยม ทวิภพจะสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยสมัยก่อนมีเอกลักษณ์ไทยที่น่าภูมิใจ เช่น มีกิริยามารยาทที่ดีความเป็นกุลสตรีไทย การทำอาหาร และการแต่งกายที่ควรรักษาไว้ ส่งผลต่อปัจจุบันในความรักชาติ มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี เรื่องนี้มีตัวละครหญิงทั้งหมด ๖ ตัว ตัวละครชายทั้งหมด ๔ ตัวซึ่งตัวละครทั้งหมดก็มีภาพแทนของตัวเองแตกต่างกันออกไป คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาพแทนชาย-หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องทวิภพ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของตัวละครที่แสดงพฤติกรรมออกมาโดยมีจุดมุ่งหมายใดจุดมุ่งหมายหนึ่งหรือเป็นภาพแทนที่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ตลอดจนทำให้ทราบว่าภาพแทนชาย-หญิง ในยุคสมัยที่แตกต่างกัน (ร.๕-ร.๙) จะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ในแง่มุมใดและเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในแวดวงวรรณกรรมอีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อศึกษาภาพแทนชาย-หญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องทวิภพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้การเก็บข้อมูลจากหนังสือและเอกสารซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

๑. สำรวจและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง ทวิภพ

๒. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดภาพแทนชาย-หญิง

๓. วิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่ตั้งไว้

๔. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

๑ ภาพแทนตัวละครชายในทวิภพ

๑.๑ ภาพแทนชายในยุคอดีต

๑.๑.๑ <u>เป็นนักการทูต</u> การเป็นผู้แทนเจรจาและปกป้องผลกระโยชน์ ตลอดจนปกป้องประเทศนั้นๆ

คุณหลวงอัครเทพวรากร เอกอัครราชทูตไทย มีความอ่อนโยน มีความสุภาพบุรุษและมีความมั่นคงในความรักความรัก

เช่น

“เจ้าคุณอักครเทพวรากร

อีกแหละ ชื่อคุ้นหู ดวงหน้าเจนตา แต่ ไม่รู้จัก

“อักครเทพ วรากร” หญิงสาวพึมพำ

“เพราะนะ”

ทำไมจะไม่เพราะ ทูตไทยประจำสหรัฐฯ สมัยรัชการที่ห้าไง”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๒๙)

จากข้อความจะเป็นบททนากันระหว่างกุลวรางค์กับมณีจันทร์ที่พูดถึงคุณหลวงเทพวรากร ในสมัยรัชกาลที่ห้านั้น ได้ทำหน้าที่เป็นทูตของประเทศไทยที่ไปเจรจากับฝรั่งเศสเพื่อสร้างไมตรีที่ดีระหว่างประเทศ

๑.๑.๒ <u>เป็นทาส</u> บุคคลซึ่งถูกนับสิทธิเสมือนสิ่งของของผู้อื่น ไม่มีอิสระในการดำรงชีวิตและมีหน้าที่รับใช้ผู้อื่นโดยมิได้รับการตอบแทนจากเจ้าของ (นายทาส)

ขาม(คนใช้) เป็นคนคอยดูแลคุณเทพอัครเทพวรากรในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นคนรักศักดิ์ศรีและจังรักภักดีต่อเจ้านาย ซื่อสัตย์และไม่คิดทรยศแม้กระทั่งบ้านเมืองของตน

เช่น

“หญิงสาวหยุดชะงัก เพราะมีเสียงกระแอมกะไอคล้ายผู้ชายให้เสียง ดังมาจากหน้าห้อง

ขาม : ท่านครับ...ท่านครับ

เสียงนั้นดังมาจากฉากหน้าหลังห้องนี้เอง

ขาม : ท่านเป็นอะไรไปหรือป่าวครับ

คุณหลวง : ไม่มีอะไร

ขาม : กระผมนึกว่า...ท่านพูดกะใคร

คุณหลวง : ไม่มีอะไร! นอนเสียเถอะ หางเสียงดุร้ำคาญ

ขาม : ขอรับ”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๑๔๘)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่านายขามเป็นผู้ที่คอยดูแลคุณหลวงอย่างใกล้ชิด ซึ่งคอยทำทุกอย่างที่เจ้าคุณต้องการแม้ตอนที่นายของตัวเองป่วยนายขามก็ยังนอนเฝ้าอยู่หน้าประตู

๑.๒ ภาพแทนชายสมัยใหม่

๑.๒.๑ <u>ผู้มีการศึกษา</u> ผู้ที่มีความรู้ได้รับการศึกษาในระดับชั้นสูงและสามารถสอนผู้อื่นได้

ดร. ตรอง เป็นนักฟิสิกส์และเป็นเพื่อนสนิทของมณีจันทร์ชอบการทดลองค้นคว้าหาสิ่งใหม่ๆ มีเหตุผลทุกอย่าง และมีความละเอียดรอบคอบที่สุด

เช่น

“ผมบอกคุณฟังแล้ว ผมได้ด็อกเตอร์มาโดยบังเอิญ เพราะฉะนั้นผมพูดอะไรยากๆ ฟังเป็นวิชาการไม่เป็นหรอก พูดได้แต่ง่ายๆ เข้าใจง่ายๆ อย่างเช่น เมณีรู้ไหม ดาวบางดวงที่เราส่องกล้องเห็นน่ะ มันสลายเป็นฝุ่นไม่มีตัวตนแล้ว แต่แสงมันเพิ่งเดินทางมาถึง เราเรียกดาวพี่ได้ไหมล่ะ? คนพูดเริ่มอธิบายขยายเล่าให้เด็กฟัง”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๙๒)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ดร. ตรองนั้นเป็นนักนักวิทยาศาสตร์ที่มีความฉลาดและถ่อมตัวเป็นที่สุดถึงแม้ว่าในบทสนทนาเจ้าตัวบอกว่าจบ ดร. มาโดยบังเอิญ แต่เขาก็เรียนจบ ดร. มาจริงไม่ได้เป็นที่เขาพูดแบบถ่อมตัวในบทสนทนา

๑.๒.๒ <u>รับราชการ</u> บุคคลซึ่งรับการบรรจุแต่งตั้งให้รับราชการปฏิบัติหน้าที่ และรับเงินเดือนในกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ของประเทศไทย

ไรวัต เป็นตัวแทนนายทหารหนุ่มที่เพียบพร้อมในทุกๆ ด้านชาติตระกูลดี มีทรัพย์สมบัติเป็นคนที่รักมณีจันทร์ในยุคเดียวกัน และเป็นคนใจร้อน

ตัวอย่าง

“วันนี้คนเยอะจัง เสียงห้าวๆ บอก
เต็มทุกวันแหละ ตัวซิหายไปไหน มณีจันทร์ตอบพลางโยกตัวรับลูก
“ราชการ”
เหอะ ! มณีจันทร์ทำเสียงออกจมูก
ถ้าไม่ใช่ราชการใครเขาจะยอมจากคุณนะ
คนพูดทำเสียงเอาจริงเอาจัง หากหญิงสาวหัวเราะเสียงดัง”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๓๙)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า ไรวัตเป็นคนที่รับราชการเป็นนายทหาร ที่หลงรักมณีจันทร์แต่ก็ไม่ได้ ถูกมณีจันทร์ให้ความสำคัญมากเท่าไหร่

ความแตกต่างของชายในยุคอดีต-ปัจจุบัน

ผู้ชายในอดีต ในสังคมไทยที่ผู้ชายต้องเป็นใหญ่และมีอำนาจเหนือผู้หญิงอีกทั้งยังเป็นหัวหน้าครอบครัวคอยทำงานหาเงินเพื่อเข้ามาเลี้ยงครอบครัวและผู้ชายในอดีตนั้นสามารถที่จะมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน

ผู้ชายในยุคปัจจุบันก็เปรียบเสมือนหัวหน้าของครอบครัวแต่ด้วยสังคมที่สตรีไทยมีบทบาทในสังคมมากขึ้น ทำให้ผู้ชายในปัจจุบันไม่สามารถที่จะมีภรรยาได้หลายคนได้

ความเหมือนของชายในยุคอดีต-ปัจจุบัน

ผู้ชายในยุคอดีตกับปัจจุบันมีความเหมือนที่ต้องคอยทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่ก็มีความแตกต่างกันคือผู้ชายในอดีตจะสามารถมีภรรยาได้หลายคนแต่ผู้ชายในปัจจุบันนั้นไม่สามารถมีภรรยาได้หลายคนเนื่องจากความเท่าเทียมกันในสังคมที่เปลี่ยนไปจากอดีต ทำให้ทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีสถานภาพที่เท่าเทียมกัน

๒ ภาพแทนตัวละครหญิงในทวิภพ

๒.๑ ภาพแทนผู้หญิงตามขนบในอุดมคติ

๒.๑.๑ <u>เป็นแม่บ้านแม่เรือน</u> หญิงที่มีกิริยามารยาทเรียบร้อยเพียบพร้อม เจ้าระเบียบทุกเรื่อง ด้านการแต่งกาย ทำอาหาร ทำงานบ้านงานเรือน

คุณหญิงแสร์ เป็นแม่ของเทพอัครวารกร เป็นคนที่เฉลียวฉลาด เป็นแม่ศรีเรือน ใส่ใจและพิถีพิถันด้านการแต่งกาย

เช่น

“ตอนนี้คง จัดการเรื่อง ผ้านุ่งผ้าห่มก่อนออกไปข้างนอกบ่าวจะยิ่งสงสัย
นั่นสิผู้เป็นมารดาคล้อยตาม
ไหนยืนขึ้นซิ
มณีจันทร์ค่อยเลื่อนตัวลงมายืน ไม่สบายใจนัก คิดว่าเป็นไทยดีแล้วเชียว
ไหงกลายเป็นลาวไปได้ ลืมเปิดตำราดูว่าคนสมัยนี้แต่งกายอย่างไร
อ้าว... นุ่งซิ่น แล้วทำไมร่นขึ้นไป
หญิงสาวออกจะโมโห คนที่ทำเสียงกลั้วหัวเราะอยู่ในคอ
มาใกล้ๆ จะเลื่อนลงให้”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๓๒๑)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าคุณหญิงแสร์เป็นคนที่เป็นแม่ศรีเรือน คอยดูแลการแต่งกายให้เหมือนกับคนอื่นในสมัยรัชกาลที่ห้าของมณีจันทร์ อีกทั้งคุณหญิงแสร์ก็ยังเชื่อว่ามณีจันทร์มาจากเมืองลับแลจริงๆ

๒.๑.๑ <u>คนรับใช้</u> คนที่คอยดูแลรับใช้เจ้านายตามที่เจ้านายสั่งหรือต้องการให้ทำ

ตัวละครที่ ๑ ม้วน เป็นบ่าวรับใช้ของมณีจันทร์ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นคนที่ซื่อสัตย์ต่อผู้เป็นนาย รักบ้านเมืองของตนเอง

เช่น

ที่แม่ม้วนอธิบายว่า
“เอาไว้สีฟัน นี่เกลือ...เอาไว้จิ้มกับไม้ข่อย”
ข่อยทุบปลายละเอียดนุ่มดี แต่เกลือเค็มๆ เฝื่อนๆ ชอบกล
“ทำไมเกลือรสเป็นยังงี้ล่ะ ?” คนถามเอาให้แน่ใจ
“เกลือสะตุกับสารส้มสะตุไงเจ้าคะ สีฟันแน่นดี
“ม้วนก็สีเรอะ?” คนถามเอาให้แน่ใจ
“อิฉันอมเกลือแล้วสีฟัน”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๓๓๒)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า คนใช้ที่คอยดูแลมณีจันทร์ในสมัยรัชกาลที่ห้า เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ทำทุกอย่างเพื่อให้นายของตัวเองสบายและคอยให้คำแนะนำนายของตัวเองในภพที่แตกต่างกันกับปัจจุบัน

ตัวละครที่ ๒ นุ่ม (คนใช้) เป็นตัวแทนคนใช้ที่ดูแลมณีจันทร์ในปัจจุบัน เป็นคนที่ซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย

เช่น

ลูกกะตาเจ้าคุณว่าเธอสวยไหมหนอ?
คุณแม่บ้านนั่งมองอย่างพิศวง คุณ เมณี ยิ้มกับใคร ?
“เรียกช่างมาตัดดีกว่า” มณีจันทร์ตัดสินใจ
“นุ่งเองเดี๋ยวหลุดไปกอง”
ขืนเธอไปทำเช่นนั้น ในภพโน้นความเป็นกุลสตรีคงไม่เหลือ
เออ บางทีนะ
มณีจันทร์มองเฉพาะเงาตนเองไม่สบตาคุณแม่บ้าน
“จะไปเที่ยวต่างจังหวัด นุ่มไม่ต้องตกใจ”
“ไปเมื่อไหร่คะ จะพักกับใครที่ไหน”
“เถอะ แล้วจะบอก”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๒๙๓-๒๙๔)

จากข้อความจะเห็นได้ว่า นุ่มในสมัยปัจจุบันมีความซื่อสัตย์ต่อมณีจันทร์เป็นอย่างมากและคอยเอาใจใส่เจ้านายของตัวเองอยู่ตลอดเวลา

๒.๒ ภาพแทนผู้หญิงยุคใหม่

๒.๒.๑ <u>เป็นสาวสมัยใหม่</u> ผู้หญิงที่ฉลาด มีความรู้ เป็นตัวของตัวเอง มีความสามารถในการตัดสินใจได้โดยลำพัง ต้องมีศีลธรรม มีความรู้ความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้

กุลวรางค์ เพื่อนสนิทมณีจันทร์ เป็นตัวแทนผู้หญิงในสมัยปัจจุบัน ผู้หญิงสมัยใหม่มีความสดใสร่าเริง ไม่ค่อยเป็นกุลสตรีเท่าไหร่ เป็นคนมีความรู้ฉลาด ได้รับการอบรมจากคุณย่าของเธอและเป็นเพื่อนสนิทของมณีจันทร์ในยุคปัจจุบัน

เช่น

“เธอเติบโตมาในต่างประเทศ คุ้นเคยกับขนบธรรมเนียมประเพณีตะวันตก ไม่เคยขวางที่ใครจะมีความสัมพันธ์กัน หาก...มณีจันทร์ไม่ยอมทำ”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๕๖)

จากข้อความจะเห็นได้ว่าเป็นกุลวรางค์เป็นผู้หญิงสมัยใหม่เพราะ ผู้หญิงสมัยก่อนจะมีความสัมพันธ์กับผู้ชายหรือผู้หญิงด้วยกันเองก็ตาม ก็ต้องขออนุญาตก่อนที่จะออกไปพบกัน แต่จากข้อความข้างต้นก็จะเห็นว่าผู้หญิงในปัจจุบันสามารถมีเสรีภาพได้ ไม่เหมือนผู้หญิงสมัยก่อนที่ไม่สามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้ต้องรอความคิดเห็นจากผู้ชาย สามี หรือผู้ใหญ่

๒.๒.๒ <u>ผู้มีการศึกษา</u>

มณีจันทร์ เป็นตัวแทนผู้หญิงสมัยใหม่ ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาฝรั่งเศส ฉลาดและมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง

เช่น

“บนโต๊ะใกล้ตะเกียงเป็นหลอดยาว แก้วครอบเขียนลายเป็นดอกไม้สวย วางหนังสือเล่มโตหุ้มหนังปกเดินทอง ผู้เป็นเจ้าของห้องคว้ามาส่งให้ เพียงเห็นแวบเดียวมณีจันทร์ก็หน้าเบ้
“วรรณคดีอังกฤษ”
เท่านี้ฝ่ายนั้นก็ชะงัก เพราะไม่ใช่แต่อ่านได้ หากยังแปลได้ออกทันควัน”

(ทมยันตี, ๒๕๕๑ : ๒๒๗)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่ามณีจันทร์เป็นผู้หญิงที่มีฐานะสูง มีการศึกษา และมีความฉลาดสามารถเข้าใจภาษาได้หลายภาษารวมทั้งภาษาฝรั่งเศส และพยายามที่จะใช้ความรู้ของตนที่จะแก้ไขอดีตที่ไทยเสียเปรียบฝรั่งเศส

ความแตกต่างของหญิงในยุคอดีต-ปัจจุบัน

ผู้หญิงในอดีตเป็นเพศที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในทุกๆ เรื่องเพราะในยุคอดีตผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน ผู้หญิงในสมัยนั้นจึงถูกกดขี่และถูกเอาเปรียบเป็นอย่างมาก เพราะผู้หญิงในยุคอดีตต้องทำงานอยู่ในบ้าน เลี้ยงลูก ทำอาหาร และต้องคอยดูแลผู้เป็นสามี ผู้หญิงในอดีตจึงต้องควรมีกิริยามารยาทและคำพูดที่อ่อนหวาน สุภาพ เรียบร้อย

ผู้หญิงในปัจจุบันจะไม่ถูกกดขี่เหมือนกับผู้หญิงในยุคอดีต เพราะผู้หญิงในปัจจุบันมีสถานภาพที่เท่าเทียมกับผู้ชาย สามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นความอ่อนโยนและความมีระเบียบที่ผู้หญิงมีอยู่ในยุคอดีตเมื่อนำทั้งสองยุคมาผสานกัน จะทำให้ผู้หญิงมีบทบาทความสำคัญกับสังคมได้มากขึ้นและทำให้ผู้หญิงในปัจจุบันเข้มแข็งกว่าผู้หญิงในอดีต

ความเหมือนของหญิงในยุคอดีต-ปัจจุบัน

ความเหมือนของผู้หญิงในยุคอดีตและปัจจุบัน คือ การรักศักดิ์ศรีของตัวเอง การรักในชาติบ้านเมืองของตัวเอง แม้ว่าผู้หญิงในอดีตจะไม่มีสิทธิยุ่งเรื่องบ้านเมือง แต่สิ่งที่ยังคงตระหนักอยู่ตลอดก็คือการรักชาติบ้านเมือง แผ่นดินเกิด และที่สำคัญสิ่งที่ผู้หญิงทุกยุคสมัยเหมือนกันไม่เคยเปลี่ยน คือ การเป็นแม่ที่ดีให้กับลูก การอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ภาพแทนตัวละครชาย-หญิงมักเป็นไปตามสิ่งที่สังคมกำหนด เช่น ผู้ชายในอดีต จะต้องเป็นผู้นำครอบครัว ทำหน้าที่ประกอบอาชีพ ดูแลทุกคนในครอบครัว สามีจะเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องของครอบครัว สามารถมีภรรยาได้หลายคน กล่าวคือผู้ชายในอดีตนั้นมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง สอดคล้องกับ อภิวันทน์ อดุลยพิเชฏฐ์ (๒๕๔๔ : ๖๙) สรุปอำนาจที่เหนือกว่าของผู้ชายในอดีตไว้ว่า ๑. สังคมไทยให้สิทธิสามีในการมีภรรยาได้หลายคน ๒. สามีเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องในครอบครัว ๓. สามีมีอำนาจเหนือภรรยา จึงพบว่าผู้ชายในวรรณกรรมเรื่องทวิภพมีสถานภาพหรือภาพแทนเหมือนกับอภิวันทน์ เพราะสังคมได้กำหนดให้ผู้ชายเป็นใหญ่มีอำนาจที่เหนือกว่าผู้หญิง มีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัว และเป็นผู้นำของครอบครัว ส่วนภาพแทนของผู้ชายในยุคปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกันกับผู้ชายในยุคอดีต เพราะต้องเป็นผู้นำครอบครัว ทำงานหาเงินเลี้ยงดูครอบครับ แตกต่างกันที่ผู้ชายในยุคปัจจุบันสนับสนุนสิทธิเท่าเทียมกันของผู้หญิงมากกว่าอดีต

ภาพแทนตัวละครหญิงจะพบว่ามี ๒ แบบคือ แบบที่ ๑ ยุคอดีตผู้หญิงเป็นแม่ศรีเรือนเป็นแม่บ้านที่ต้องการการดูแลปกป้องจากเพศชายตามที่สังคมกำหนดปรากฏในงานของอภิวันทน์ อดุลยพิเชฏฐ์ (๒๕๔๔ : ๑๑) ที่กล่าวว่า ตัวละครหญิงในวรรณคดีคำสอนมีลักษณะแบบอุดมคติด้านความประพฤติ และการปฏิบัติหน้าที่ภรรยา โดยมีคุณสมบัติตรงกัน คือ มีความซื่อสัตย์ รักเดียวใจเดียว รู้จักปรนนิบัติสามี และมีความรู้ในกิจการบ้านเรือน ส่วนในแบบที่ ๒ ผู้หญิงยุคใหม่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ กล้าคิด กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง ดูแลตนเองได้ มีการศึกษาที่สูงขึ้นสามารถออกไปทำงานนอกบ้านได้ซึ่งเหมือนกับลักษณะผู้หญิงในงานของพัชราวลี จินนิกร และคณะ (๒๕๕๙ : ๗๙๔) กล่าวว่า ผู้หญิงยุคปัจจุบันเป็นผู้ที่มีสติปัญญาและความสามารถมีอยู่ 7 คุณลักษณะ คือ ๑. มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ๒. มีความรู้ความชำนาญในศาสตร์นั้นๆ ๓. ช่างสังเกตและมีปฏิภาณไหวพริบ 4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง ๕. สุขุมรอบคอบ ๖. มีเหตุผล และ

๗. มีวาทศิลป์ในการพูด ซึ่งจากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องทวิภพพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าว เพราะผู้หญิงยุคปัจจุบันมีแนวโน้มที่ก้าวสู่ความเป็นผู้หญิงยุคใหม่มากขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้

สรุปผลการวิจัย

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบภาพแทนชาย-หญิงในยุคอดีตและปัจจุบันในวรรณกรรมเรื่องทวิภพจะพบว่า ผู้ชายในยุคอดีต ถ้าเป็นบุตรของผู้มีอำนาจก็สามารถจะสืบทอดตำแหน่งต่อจากพ่อได้และมีโอกาสได้เรียนหนังสือจึงมีความรู้มากกว่าบุตรของทาส แต่ถ้าเป็นบุตรของทาส ก็จะไม่สามารถหลุดพ้นจากการเป็นทาสได้ ผู้ชายในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผู้ชายในยุคปัจจุบันจะต้องใช้ความสามารถเพื่อความก้าวหน้า ด้านการงาน และมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เพื่อค้ำจุนดูแลครอบครัว

ชื่อตัวละคร	ภาพแทนชายที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องทวิภพ				ภาพแทนหญิงที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องทวิภพ				
	ชาย				หญิง				
	อดีต		ปัจจุบัน		อดีต		ปัจจุบัน		
	เป็นนักการทูต	เป็นทาส	ผู้มีการศึกษา	ข้าราชการ	แม่บ้านแม่เรือน	คนรับใช้	สาวทันสมัย	ผู้มีการศึกษา	คนรับใช้
๑.คุณหลวงอัครเทพวรากร	✓								

ส่วนผู้หญิงในยุคอดีต จะเห็นได้ว่าผู้หญิงในยุคอดีตจะเป็นกุลสตรี เป็นแม่ศรีเรือน คอยดูแลเชื่อมความสัมพันธ์ในครอบครัวและดูแลสามี และผู้หญิงในยุคปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผู้หญิงในยุคปัจจุบัน จะมีความคิดที่สามารถดูแลตนเองได้และมีความรู้ ความสามารถเท่าเทียมกับผู้ชาย

๒.ขาม (คนรับใช้)		✓							
๓.ดร.ตรอง			✓						
๔.ไรวัต			✓	✓					
๕.คุณหญิงแสร์					✓				
๖.ม้วน						✓			
๗.นุ่ม									✓
๘.กุลวรางค์							✓	✓	
๙.มณีจันทร์							✓	✓	
๑๐.แม่ประโยง					✓				

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากอาจารย์ รัตนาวดี ปาแปง อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตาและเอาใจใส่จนเสร็จสมบูรณ์ อีกทั้งยังให้ประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัยมาตลอดระยะเวลาของการเขียน ผู้วิจัยรู้สึกเป็นเกียรติและเป็นพระคุณยิ่ง

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา เจียพงษ์ ผู้สอนรายวิชาระเบียบวิธีวิจัยทางภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ให้ความรู้และคำแนะนำในการทำวิจัย

ขอขอบคุณ คณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้กรุณาให้ความรู้ ความคิด ข้อเสนอแนะ ตลอดจนแนวทางในการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

นันทิดา จงมีสุข. (๒๕๕๕). วีรบุรุษ : ภาพแทนอุดมคติในนวนิยายกำลังภายในเรื่องฤทธิ์มีดสั้น ของโก้วเล้ง. คณะศิลปศาสตร์สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์. **วารสารช่อพะยอม** ปีที่ ๒๓ พุทธศักราช ๒๕๕๕.

พัชราวลี จินนิกร และคณะ. (๒๕๕๙). **การศึกษาภาพลักษณ์ของตัวละครหญิงในวรรณกรรมเรื่องผู้ชนะสิบทิศ.** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิทยา พุ่มยิ้ม. (๒๕๕๐). **ภาพแทนของชายรักร่วมเพศในวรรณกรรมไทย พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๘**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิมล เจียมเจริญ(นามปากกาทมยันตี). (๒๕๕๑). **ทวิภพ.** ณ บ้านวรรณกรรม ครั้งที่ ๑๓ กรุงเทพมหานคร.

เสนาะ เจริญพร. (๒๕๔๖). **ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมไทยช่วงทศวรรษ ๒๕๓๐ : วิเคราะห์ความโยงใยกับประเด็นทางสังคม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อภิวันทน์ อดุลยพิเชฏฐ์. (๒๕๔๔). **สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายไทยในอดีต : ภาพสะท้อนจากวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การศึกษาปัญหาการจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

A STUDY ON THE PROBLEM OF WASTE MANAGEMENT BY THE PARTICIPATION OF COMMUNITY AND SUB-DISTRICT ADMINISTRATION ORGANIZATION IN TUMBOL BAN MAI SUKKASAME, KONGKRAILAT DISTRICT, SUKHOTHAI PROVINCE

เพชรายุทธ แซ่หลี* วชิระ วิจิตรพงษา และ หทัยธนก พวงแย้ม
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษรุโลก
*corresponding author e-mail : phetcharayud@psru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรม ปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม เพื่อหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมร่วมกับชุมชนโดยการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผลจากการวิจัยพบว่าขยะส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านใหม่สุขเกษมเป็นขยะอินทรีย์ ซึ่งส่วนใหญ่มักกำจัดโดยวิธีการเผาในที่โล่งแจ้ง ชุมชนต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะและการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ และต้องการให้เพิ่มมาตรการเข้มงวดสำหรับผู้สร้างปัญหามลพิษทางขยะแก่ชุมชน แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการจัดการขยะในชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมคือ ส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับคัดแยกขยะ การนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในหลากหลายวิธี ลดการเผาทำลาย โดยเฉพาะขยะอินทรีย์ เพื่อให้แต่ละครัวเรือนสามารถจัดการขยะได้ด้วยตัวเอง นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นไปที่การปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบในการทิ้งขยะของประชาชน โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆของชุมชน จัดให้มีกิจกรรมหรือโครงการเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการขยะ และควรจัดทำข้อบังคับหรือข้อตกลงเกี่ยวกับการจัดการขยะภายในชุมชนร่วมกับผู้นำชุมชน โรงเรียน วัดต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการขยะภายในชุมชน

คำสำคัญ : การจัดการขยะมูลฝอย การวิจัยแบบมีส่วนร่วม งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

Abstract

This research aims to study behavior, problems and requirements of waste management in Ban Mai Sukkasame to find the guideline to build up a collaborative network to solve problems and find the appropriate ways to manage solid waste with community through participatory action research. The research found that most of waste in Ban Mai Sukkasame is organic waste and they often get rid of by burning. The community needs to know how to manage and recycle waste in many ways. Moreover they need more stringent measures for waste pollution builders. The appropriate ways for waste management in Ban Mai Sukkasame are encouraging and educating the public about waste separation and use it in variety to reduce burning and each household can manage their own waste especially organic waste. For currently, Ban Mai Sukkasame has no waste collection service. In addition, sub-district administration organization should focus on raising public awareness by campaigning and public relations in the community. Organize activities or projects to stimulate and encourage participation in waste management activities. The regulations or agreements on waste management within the community should be

developed together with community leaders, schools, temples and others to establish a cooperative network in waste management.

Keywords : solid waste management, participatory action research, community – based research

บทนำ

ตำบลบ้านใหม่สุขเกษม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอกงไกรลาศ อยู่ห่างจากอำเภอกงไกรลาศไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12 (ถนนสิงหวัฒน์) เป็นระยะทาง 9 กิโลเมตร ตำบลบ้านใหม่สุขเกษมแยกออกจากตำบลกกแรด เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2522 มีประชากรทั้งหมด 4,679 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,624 ครัวเรือน แบ่งเขตการปกครอง เป็น 8 หมู่บ้านประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านใหม่สุขเกษม หมู่ 2 บ้านใหม่สุขเกษม หมู่ 3 บ้านนาแถว หมู่ 4 บ้านใหม่โพธิ์ทอง หมู่ 5 บ้านใหม่โพธิ์ทอง หมู่ 6 บ้านหนองเงิน หมู่ 7 บ้านจิกเอน และหมู่ 8 บ้านใน ตำบลบ้านใหม่สุขเกษมมีสถานศึกษา 7 แห่ง สถานบริการด้านสุขภาพ 4 แห่ง วัดและศาสนสถาน 7 แห่ง และสถานีบริการเชื้อเพลิง 1 แห่ง สภาพโดยทั่วไปของตำบลบ้านใหม่สุขเกษมเป็นที่ราบและราบลุ่มอยู่ต่ำกว่าระดับถนน ทำให้เกิดน้ำท่วมในฤดูฝน มีพื้นที่ 33 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 20,625 ไร่ ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลกกแรต อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ทิศใต้ ติดกับ ตำบลบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลท่าช้าง อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลกกแรต ตำบลบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีอาชีพเสริมเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน

เนื่องจากตำบลบ้านใหม่สุขเกษมไม่ได้ร่วมมือทำข้อตกลงร่วมกับเทศบาลเมืองสุโขทัยธานีในการจัดเก็บและกำจัดขยะเหมือนกับตำบลอื่นๆในอำเภอกงไกรลาศ ดังนั้นตำบลบ้านใหม่สุขเกษมจึงดำเนินการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยเอง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมเป็นผู้ดำเนินการ จากการดำเนินการที่ผ่านมาตำบลบ้านใหม่สุขเกษมก็ยังประสบปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งจากการประชุมแลกเปลี่ยนในโครงการ “การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะนักวิจัยและนักบริหารจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่” ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมถูกจัดอยู่ในกลุ่มปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข ได้แก่ การจัดเก็บและการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่เหมาะสมและไม่ถูกวิธี ทำให้เกิดปัญหาขยะล้นชุมชน การเผาทำลายที่ไม่ถูกวิธีก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศตามมา การหมักหมมของขยะเป็นเวลานานทำให้เกิดกลิ่นเหม็น กลายเป็นแหล่งพาหะนำโรคต่างๆ ก่อเหตุรำคาญและความไม่น่าดูของชุมชน ซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพของคนในชุมชนโดยรอบ รวมถึงทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมด้วย ดังนั้นกลุ่มผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและวิธีการกำจัดอย่างถูกวิธี สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม โดยในการวิจัยนี้จะประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – Based Research : CBR) ในการศึกษาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ที่จะทำให้ชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาและวิจัยนี้จะใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – Based Research : CBR) เป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยจะเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาและหาข้อตกลงร่วมกันของชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้มีแนวปฏิบัติเดียวกันและสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัยดังนี้

1. พบปะผู้เกี่ยวข้องเพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้น รวมถึงการเชิญชวนบุคคลหรือตัวแทนจากกลุ่มต่างๆในการเข้าร่วมทีมวิจัย

2. ประชุมทีมวิจัยเพื่อแบ่งทีมงาน และกำหนดแนวทางในการดำเนินงานวิจัยร่วมกัน

3. ออกแบบและสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

4. ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามและเนื้อหาให้ครอบคลุมกับประเด็นที่จะทำการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับจุดประสงค์ (IOC : Index of Item Objective Congruence) (สุวิมล ติรกานันท์, 2543, ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) แล้วทำการปรับปรุงแบบสอบถาม

5. ลงพื้นที่เพื่อสำรวจและสุ่มเก็บข้อมูลจากแต่ละครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) (ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ, 2535) ซึ่งจะเก็บแบบสอบถามตามจำนวนที่คำนวณได้ตามหลักการเก็บข้อมูลแบบสุ่มของ Taro Yamane (1973) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95

6. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่

7. จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อวิเคราะห์และสรุปประเด็นปัญหาและความต้องการของชุมชนร่วมกันจากข้อมูลที่รวบรวมไว้

8. ศึกษาดูงานการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพจากชุมชนต้นแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชน

9. จัดประชุมภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนร่วมกัน

10. สรุปและนำเสนอแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการจัดการปัญหาขยะของชุมชน

11. จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อสรุปและประเมินผลการดำเนินงานวิจัยร่วมกัน

12. เขียนสรุปรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,624 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 4,679 คน ดังตารางที่ 1 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ปลูกข้าว ปลูกแตงโม การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมยังไม่มีระบบการจัดเก็บขยะมูลฝอย เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมมีงบประมาณจำกัด จึงไม่สามารถจัดซื้อรถจัดเก็บขยะและจัดจ้างพนักงานประจำรถขยะได้ ดังนั้นชุมชนในพื้นที่ทำการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนด้วยตนเอง โดยฝังกลบขยะอันตราย ขยะที่สามารถเผาได้จะทำการเผาภายในพื้นที่ครัวเรือนของตนเอง ส่วนขยะที่สามารถขายได้จะเก็บรวบรวมและขายให้กับรถเร่หรือร้านรับซื้อของเก่าภายในหมู่บ้าน ที่ผ่านมาเคยมีบ่อขยะสำหรับกำจัดขยะภายในหมู่บ้าน 1 บ่อ ตั้งอยู่ที่วัดเกตุวนาราม หมู่ที่ 2 ปัจจุบันได้ปิดบ่อขยะแล้ว เนื่องจากส่งกลิ่นเหม็นและมีสัตว์คุ้ยเขี่ยทำให้สกปรกและสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ในปี 2560 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมได้จัดให้มีถังขยะอันตราย (ถังขยะสีแดง) เพื่อรองรับและรวบรวมขยะอันตรายในแต่ละหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ถัง ตามนโยบายของภาครัฐ เพื่อเป็นการป้องกันและลดสารพิษปนเปื้อนสู่ธรรมชาติจากขยะอันตรายเหล่านั้น โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะทำการจัดเก็บและรวบรวมส่งไปยังอำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย เพื่อนำไปกำจัดต่อไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนครัวเรือนและประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)		
			ชาย	หญิง	รวมทั้งหมด
1	บ้านบึงครอบ	140	218	241	**459**
2	บ้านใหม่สุขเกษม	361	572	590	**1,162**
3	บ้านใหม่สุขเกษม	268	355	394	**749**
4	บ้านนาแถว	168	263	299	**562**
5	บ้านใหม่โพธิ์ทอง	290	376	410	**786**
6	บ้านใหม่โพธิ์ทอง	251	316	285	**601**
7	บ้านหนองเงิน	85	156	145	**301**
8	บ้านจิกเอน	61	31	28	**59**
	รวม	**1,624**	**2,287**	**2,392**	**4,679**

จากข้อมูลที่กล่าวมาผู้วิจัยได้สำรวจปัญหาและความต้องการของแต่ละครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมทั้งหมด 8 หมู่บ้าน โดยใช้แบบสอบถาม โดยก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นได้มีการประชุมเพื่ออธิบายและทำความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยและการเก็บข้อมูลดังภาพที่ 1 หลังจากนั้นจึงให้ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านอย่างน้อยหมู่บ้านละ 1 คน ทำการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่างๆดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ส่วนที่ 5 กฎระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนด้านการจัดการขยะมูลฝอย

ส่วนที่ 6 การมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนที่ 7ความต้องการจัดการขยะมูลฝอยและข้อเสนอแนะอื่นๆ

ภาพที่ 1 การประชุมเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยและการเก็บข้อมูล

ผลจากการเก็บแบบสอบถามจากตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ได้แบบสอบถามทั้งหมด 344 ชุด จากการตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้พบว่ามีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จำนวน 13 ชุด จึงได้ตัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก ทำให้เหลือแบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์ผลจำนวน 331 ชุด ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมีดังนี้

1. ด้านข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม

ชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมส่วนใหญ่ร้อยละ 48.48 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรองลงมาคือ รับจ้างทั่วไปและค้าขายทำธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000–10,000 บาท ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน และอาศัยอยู่ในชุมชนมานานมากกว่า 21 ปีขึ้นไป รองลงมาคือ อาศัยอยู่ในชุมชน 6-10 ปี จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมมีบริการจัดเก็บขยะที่บ้าน โดยคิดค่าบริการจัดเก็บขยะเป็นรายเดือน พบว่ากว่าร้อยละ 56.19 ต้องการให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมมีบริการจัดเก็บขยะที่บ้านโดยส่วนใหญ่ยินดีจ่ายค่าบริการจัดเก็บขยะในอัตราราคา 20 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 89.25 ของผู้ที่ต้องการให้มีการจัดเก็บขยะ

2. ด้านสภาพปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน

ปริมาณขยะมูลฝอยแต่ละประเภทในแต่ละครัวเรือนมีในปริมาณที่น้อยคือ ขยะอินทรีย์น้อยกว่า 1 กิโลกรัมต่อวัน ขยะรีไซเคิลน้อยกว่า 5 ชิ้นต่อวัน ขยะทั่วไปน้อยกว่า 10 ชิ้นต่อวัน และขยะอันตรายน้อยกว่า 5 ชิ้นต่อสัปดาห์ ปัจจุบันตำบลบ้านใหม่สุขเกษมยังไม่มีรถจัดเก็บขยะ และยังไม่มีการจัดเก็บขยะตามบ้าน ดังนั้นแต่ละครัวเรือนจึงจัดการขยะภายในครัวเรือนด้วยตนเอง จากการสอบถามวิธีการจัดการขยะแต่ละประเภทของแต่ละครัวเรือนพบว่าโดยส่วนใหญ่จัดการขยะรีไซเคิล และขยะอันตรายได้เหมาะสม แต่ขยะอินทรีย์และขยะทั่วไปมักใช้วิธีการเผาทำลาย โดยเฉพาะขยะทั่วไป

3. ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย โดยค่าเฉลี่ยของจำนวนที่ตอบถูกเท่ากับร้อยละ 75.81 และเมื่อพิจารณาในรายข้อที่ตอบถูกน้อยพบว่าเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกและกำจัดขยะ

4. ด้านพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ผลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างด้านพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่าด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการคัดแยกขยะ รองลงมาคือ ด้านการกำจัดขยะ แต่ทั้ง 2 ด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ (ต่ำกว่าร้อยละ 50) ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ด้านการลดการเกิดขยะ ซึ่งเป็นด้านสำคัญที่จะช่วยลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นได้

5. ด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังไม่รับทราบเกี่ยวกับกฎระเบียบและข้อบังคับด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยเฉพาะกฎข้อห้ามการเผาขยะในที่โล่งแจ้ง การกำหนดอัตราค่าปรับหรือบทลงโทษสำหรับผู้ที่ละเมิดกฎข้อห้ามต่างๆ ของการจัดการขยะในชุมชนและการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง

6. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

จากการสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ผลจากการสำรวจพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านการปฏิบัติ โดยมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ส่วนด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14

7. ด้านความต้องการจัดการขยะมูลฝอย

ประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำถังขยะแบบแยกประเภทเพื่อความสะดวกในการแยกประเภทของขยะ เพื่อความสะดวกในการทิ้งขยะ ต้องการให้ทาง

องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและต้องการให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มมาตรการเข้มงวดสำหรับผู้สร้างปัญหามลพิษทางขยะแก่ชุมชน นอกจากนี้ในการประชุมทีมวิจัยยังได้มีการเสนอให้มีการส่งเสริมและปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบในการทิ้งขยะในชุมชน เพิ่มความถี่ในการประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดการขยะให้บ่อยมากขึ้นการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยและการจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการขยะภายในชุมชน สำหรับประเด็นที่มีความต้องการขัดแย้งคือส่วนหนึ่งต้องการให้มีรถเก็บขยะ และมีถังขยะวางตามจุดต่างๆในหมู่บ้าน แต่อีกส่วนหนึ่งต้องการให้ชุมชนบริหารจัดการขยะด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อส่งคืนข้อมูลแก่ชุมชน และรับฟังข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านใหม่สุขเกษมดังภาพที่ 2 จากข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของแต่ละกลุ่ม พบว่ามีข้อเสนอแนะที่ทุกกลุ่มคิดเห็นตรงกันคือ ควรส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะภายในครัวเรือน เพื่อนำขยะไปใช้ประโยชน์หรือกำจัดอย่างถูกวิธี ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการขยะและควรมีการจัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการขยะภายในชุมชนร่วมกัน ดังนั้นจากประเด็นเหล่านี้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้ได้เลย แต่สำหรับข้อเสนอแนะที่ขัดแย้งกันคือประเด็นที่กลุ่มหนึ่งต้องการให้มีรถเก็บขยะ และมีถังขยะวางตามจุดต่างๆในหมู่บ้าน แต่อีกกลุ่มหนึ่งต้องการให้ชุมชนบริหารจัดการขยะด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีรถจัดเก็บขยะ ดังนั้นในประเด็นนี้จึงควรมีการประชุมพูดคุยด้วยกัน เพื่อหาแนวทางและข้อสรุปที่ส่วนใหญ่เห็นชอบร่วมกัน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับความต้องการของส่วนรวม

ผู้วิจัยได้จัดให้มีการศึกษาดูงานในวันที่ 14 ธันวาคม 2560 ณ เทศบาลตำบลหาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์เพื่อให้เป็นแบบอย่างและเป็นแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนแก่ผู้เข้าร่วมวิจัยโดยมีผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม เจ้าหน้าที่ และประชาชนจากแต่ละหมู่บ้านที่มีความสนใจ รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 คน ในการศึกษาดูงานมีการอบรมให้ความรู้และฝึกลงมือปฏิบัติจริงตามฐานการเรียนรู้ต่างๆดังภาพที่ 3 และ 4

ภาพที่ 2 การประชุม เพื่อส่งคืนข้อมูลและรับฟังข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 3 ศึกษาดูงานในฐานการทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์

ภาพที่ 4 ศึกษาดูงานในฐานการคัดแยกขยะรีไซเคิลให้ได้กำไร

จากการศึกษาดูงานทำให้ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้และแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและในครัวเรือนดังนี้

1. ได้รับความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทอย่างถูกวิธี สามารถบริหารจัดการขยะแต่ละประเภทได้อย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในครัวเรือนและชุมชน เช่น การทำโบกาชิเพื่อใช้เป็นจุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายขยะอินทรีย์ การคัดแยกขยะรีไซเคิลอย่างถูกวิธีทำให้สามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น การนำขยะทั่วไปมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้ การเก็บรวบรวมขยะอันตรายอย่างถูกวิธีและปลอดภัย เป็นต้น

2. ได้แนวทางและวิธีการใหม่ๆในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมขยะแลกไข่ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดเก็บและคัดแยกขยะด้วยตนเอง เป็นการลดขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน การปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกแก่เด็กและเยาวชนในชุมชนโดยสร้างความร่วมมือกับโรงเรียน วัดและศูนย์เด็กเล็กในชุมชน เพื่อความยั่งยืนในการจัดการขยะ การบูรณาการการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้นำชุมชน ซึ่งจะเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้ เป็นต้น

อภิปรายผล

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ได้จากการเสนอแนะของผู้เข้าร่วมวิจัย รวมถึงแนวทางการบริหารจัดการขยะที่ได้จากการศึกษาดูงานจากชุมชนต้นแบบ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาอภิปรายร่วมกันดังนี้

1. ด้านสภาพปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่าขยะมูลฝอยในชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมส่วนใหญ่เป็นขยะอินทรีย์สอดคล้องกับการประกอบอาชีพที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.48 แต่ละครัวเรือนจึงจัดการขยะภายในครัวเรือนด้วยตนเอง เนื่องจากปัจจุบันตำบลบ้านใหม่สุขเกษมยังไม่มีรถจัดเก็บขยะและยังไม่มีการจัดเก็บขยะตามบ้าน ส่วนใหญ่แต่ละครัวเรือนจัดการขยะรีไซเคิลและขยะอันตรายได้เหมาะสม แต่ขยะอินทรีย์และขยะทั่วไปมักใช้วิธีการเผาทำลายในที่โล่งแจ้ง เนื่องจากเป็นวิธีที่ทำได้ง่าย แต่ตามหลักการจัดการขยะมูลฝอย (ปรีดา แย้มเจริญวงศ์, 2531) การเผาทำลายในที่โล่งแจ้งเป็นวิธีการที่ควรหลีกเลี่ยงและไม่เหมาะสม เพราะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อสุขภาพ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะทั่วไปแก่ชุมชน โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อลดการเผาขยะ

2. ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ผลจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่พบว่าประชาชนยังมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการคัดแยกและกำจัดขยะมูลฝอย ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ทุกครัวเรือนสามารถจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและปลอดภัย สำหรับด้านพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม คือ ด้านการลดการเกิดขยะ ซึ่งเป็นด้านสำคัญที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อช่วยลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกฤษฎ์พงษ์ วะเจดีย์ (2551) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมของคนในชุมชนและดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในเขตตำบลศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ แล้วพบว่าปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดในครัวเรือนเฉลี่ยที่ลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดและการใช้รูปแบบทางสังคมที่เหมาะสมกับพื้นที่มาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย

3. ด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ผลจากแบบสอบถามที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังไม่รับทราบเกี่ยวกับกฎระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับกฎข้อห้ามการเผาขยะในที่โล่งแจ้ง การกำหนดอัตราค่าปรับหรือบทลงโทษสำหรับผู้ที่ละเมิดกฎข้อห้ามต่างๆ ของการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ซึ่งอาจมีเหตุผลมาจากกฎระเบียบและข้อบังคับด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ยังไม่ผ่านพระราชกฤษฎีกาจึงยังไม่สามารถนำกฎระเบียบและข้อบังคับมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นหากกฎระเบียบและข้อบังคับด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนผ่านการพิจารณาและสามารถนำมาบังคับใช้ได้แล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งประชาสัมพันธ์ โดยการประกาศเสียงตามสาย การติดป้าย หรือวิธีอื่นๆ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนรับทราบและถือปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ผลจากการสำรวจการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ด้าน ยังอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมควรให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนและการปฏิบัติร่วมกัน ตามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ การที่กลุ่มประชาชนได้ทำงานร่วมกันแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมหรือความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวัสสา คงนครและคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาหาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรในเขตพื้นที่เทศบาล

เมืองท่าข้าม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ชุมชนร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและทำแผนปฏิบัติการที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างเทศบาลและชุมชน

5. ด้านความต้องการจัดการขยะมูลฝอย

จากประเด็นความต้องการที่หลากหลายและแตกต่างกันของประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนควรมีการจัดประชุมพูดคุยด้วยกันทั้งหมด เพื่อหาแนวทางและข้อสรุปที่ส่วนใหญ่เห็นชอบร่วมกัน เพื่อให้สามารถดำเนินการได้สอดคล้องกับความต้องการของส่วนรวม สอดคล้องกับที่ยุพาพร รูปงาม (2545) ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มผู้นำชุมชนหรือองค์กร (Organization) จะเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงของส่วนรวมได้

สรุปผลการวิจัย

จากปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและวิธีการกำจัดอย่างถูกวิธี โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – Based Research : CBR) ในการศึกษาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมเป็นตัวกลางในการประสานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้ตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้สำรวจและเก็บข้อมูล ผลจากการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านใหม่สุขเกษมยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกและกำจัดขยะมูลฝอย ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ทุกครัวเรือนสามารถจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง แทนการเผาทำลาย นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นไปที่การปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบของประชาชนในการทิ้งขยะ โดยการรณรงค์และเพิ่มความถี่ในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆของชุมชน เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมพฤติกรรมในด้านการลดการเกิดขยะ นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนควรมีการประชุมพูดคุยกันเพื่อหาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนร่วมกันและจัดทำเป็นข้อบังคับหรือข้อตกลงของชุมชนที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน โดยให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำหลัก เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากการรวมกลุ่มภายในชุมชนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมมีหลากหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีความสนใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นก่อนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดๆ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมควรมีการสำรวจความสนในของแต่ละกลุ่มและหาผู้นำกลุ่มหรือผู้รับผิดชอบแล้วจึงดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับความร่วมมือและมีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการกำหนดมาตรการหรือข้อบังคับสำหรับพ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาค้าขายในพื้นที่เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการจัดการขยะของชุมชน และประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทุกคนรับทราบและถือปฏิบัติร่วมกัน

3. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมควรมีการหารือและวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาว เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนและเพื่อให้สามารถบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษมที่ให้ความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อสถานที่ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ต่างๆในการดำเนินงานวิจัยตลอดมา ขอขอบคุณนางผ่องศรี กันทะปา รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม ที่เป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงานระหว่างผู้วิจัยและชุมชนเป็นอย่างดี ขอขอบคุณพนักงาน เจ้าหน้าที่ ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล เก็บข้อมูล

ให้คำแนะนำ รวมถึงให้ข้อเสนอแนะต่างๆ จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี และขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ให้ความสำคัญและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd Ed.New York.Harper and Row Publications.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน.** กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.

ปรีดา แย้มเจริญวงศ์. (2531). **การจัดการขยะมูลฝอย.** ขอนแก่น: ภาควิชาวิทยาศาสตร์สุขาภิบาล คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ยุพาพร รูปงาม. (2545). **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ.** ปริญญาโท, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2543). **การวัดด้านจิตพิสัย.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

วัสสา คงนคร จรีรัตน์ สกุลรัตน์ อภิวัฒน์ อายุสุข และ มุกดา ศรีสวัสดิ์. (2554). รายงานการวิจัยแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรและการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองท่าข้าม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศิริชัย กาญจนวาสี, ดิเรก ศรีสุโข และ ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์. (2535). **การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกฤษฎิ์พงษ์ วะเจดีย์. (2551). **การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยในเขตตำบลศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่.** ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิมล ติรกานันท์. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านจังหวัดสงขลา โดยเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด

POTTERY CREATIONS : A CASE STUDY OF POTTERY SONGKHLA COATED WITH RICE HUSK ASH SANGYOD RICE

พีรพงษ์ พันธะศรี
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา สงขลา
corresponding author e-mail : Peepong07@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัย มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาอัตราส่วนผสมเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดสำหรับเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจากดินบริเวณชุมชนบ่อแดง 2) ประเมินคุณภาพของเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด สำหรับเคลือบเครื่องปั้นดินเผาดังกล่าว 3) ศึกษาแนวทางการออกแบบสร้างสรรค์เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน 4) สร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาชาวบก 3 คน กลุ่มนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า ขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดผสมกับวัตถุดิบ หินฟันม้าและดินท้องนา ที่เคลือบ 15 สูตร พบว่า สูตรที่มีปริมาณของขี้เถ้าจากแกลบข้าวสังหยดมาก (30-50%) จะให้เฉดสีเทา สูตรที่มีปริมาณขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดน้อย(10-20%)ให้เฉดสีน้ำตาล และสูตรต่างๆของเคลือบจะให้สีที่แตกต่างกัน และยังพบว่า คุณภาพของเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดมีความสวยงาม เหมาะสมในการนำมาสร้างผลิตภัณฑ์ และมีความเป็นไปได้ในการจำหน่าย อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.32 มีแรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากธรรมชาติและคติความเชื่อเรื่อง 12 นักษัตร การพัฒนาเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด สรุปได้ว่า สูตรน้ำเคลือบจำนวน 15 สูตร ให้สีที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถนำไปใช้เพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ มีกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน ใช้งานได้จริง สามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะในการทำมากนัก เหมาะกับช่างพื้นบ้านและนักศึกษานำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้

คำสำคัญ : เครื่องปั้นดินเผา ขี้เถ้าแกลบ ข้าวสังหยด

Abstract

The research objective are 1) To determine the mixture ratio of Sangyod rice - husk ashes for potteries glaze. 2) Evaluate the quality of Sangyod rice - husk ashes for potteries glaze. 3) To propose guidelines for local potteries design. 4) To create the unique traditional pottery products with Sang Yod Rice - husk ashes. The some of sample are 3 pottery makers from Chaobok Wisdom Learning Center and 30 students who took pottery design course. There are 15 glaze formulas, the mixture of Sang Yod Rice - husk ashes, Feldspar and ball clay. The researcher found that the glaze formulas which had 30-50% of Sang Yod Rice - husk ashes is given grey tone colors but the formulas which 10-20% Sang Yod Rice husk ashes is given brown tone colors. Moreover the researcher found that the sample groups showed the quality of Sang Yod Rice - husk ashes for potteries glaze with a possibility to use the glaze for commercial production is 65.32 % ,the highest possibility. The design of the potteries are inspired by nature and 12 astrology zodiac signs. These conclusion that 15 glaze formulas from Sang Yod Rice - husk ashes

produced the colors that could create the unique potteries products. The methods are not complicated and it is also unskilled methods. Hence, these methods are proper for local potteries and students who interested in potteries product development.

Keywords : pottery, rice husk ash, sangyod rice

บทนำ

จังหวัดสงขลามีชุมชนที่มีชื่อเสียงในด้านเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง คือชุมชนบ้านสทิงหม้อ ภาชนะที่ขึ้นชื่อคือหม้อดิน ในอดีตชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นจะมีอาชีพหลัก คือ การปั้นหม้อ แต่ปัจจุบันผู้ประกอบการมีจำนวนลดน้อยลง ส่งผลให้เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน เทคนิค วิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ได้สร้างสมสืบต่อกันมาจนเกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่องของการใช้วัสดุของท้องถิ่นอาจสูญหายได้เนื่องจากคนในปัจจุบันมีความคิดว่ารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาสทิงหม้อรูปแบบดั้งเดิมนั้นล้าสมัย ไม่ตอบสนองความต้องการในการใช้สอยในสภาวการณ์ปัจจุบัน สาเหตุที่รูปแบบเครื่องปั้นดินเผาของชาวสทิงหม้อไม่อาจพัฒนาได้นอกจากความรู้ด้านการออกแบบสร้างสรรค์มีน้อยแล้ว เทคนิควิธีการก็ยังคงเดิม มิได้พัฒนามากนัก การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเป็นหลักในการทำเครื่องปั้นดินเผา โดยดินที่ใช้ในโครงการวิจัยจะใช้ดินจากดินบริเวณชุมชนบ่อแดง อำเภอสทิงพระและวัตถุดิบหลักในการทำน้ำเคลือบคือขี้เถ้าจากแกลบข้าวสังหยดซึ่งเป็นพันธ์ข้าวพื้นเมืองของภาคใต้ ที่นิยมปลูกมากแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาทั้ง 3 จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช สงขลาและพัทลุง งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะออกแบบสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านชนิดเผาเคลือบด้วยขี้เถ้าจากแกลบข้าวสังหยด ที่เป็นวัสดุเหลือใช้จากการแปรรูปมาทดลองใช้ทำน้ำเคลือบเครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้เครื่องปั้นดินมีโทนสีที่สวยงาม มีความหลากหลายของพื้นผิวและสีสัน เพื่อแสดงคุณค่า ศักยภาพของดินบริเวณชุมชนบ่อแดงอำเภอสทิงพระและน้ำเคลือบจากขี้เถ้าข้าวสังหยดเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการศึกษาพัฒนาวัสดุกรรมวิธีและกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ทัศนธาตุ คือ สี น้ำหนักอ่อนแก่ของแสง และเงา มิติ เส้น พื้นที่ว่าง รวมถึงหลักคิด ทฤษฎีด้านการออกแบบที่คำนึงถึงความงามและประโยชน์ใช้สอย การผลิตได้จริงในเชิงพาณิชย์และการตลาดเพื่อแสดงถึงสุนทรียศาสตร์แห่งความงามในเชิงศิลปะ และคุณค่าในเชิงศิลปประยุกต์โดยใช้เครื่องปั้นดินเผาชนิดเผาเคลือบเป็นหลักในการออกแบบ อันเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ที่ผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาอัตราส่วนผสมเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดสำหรับเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจากดินบริเวณชุมชนบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา 2)ประเมินคุณภาพของเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด สำหรับเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจากดินบริเวณชุมชนบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา 3) ศึกษาแนวทางการออกแบบสร้างสรรค์เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน และ 4) สร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางในการวิจัยเป็นสองส่วน คือ 1) การทดลองและพัฒนาน้ำเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจากขี้เถ้าข้าวสังหยดให้เหมาะกับการนำมาเคลือบเครื่องปั้นดินเผาที่ทำมาจากดินพื้นบ้าน 2) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์โดยการใช้แรงบันดาลใจจากรูปทรงที่จินตนาการจากธรรมชาติ ซึ่งดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

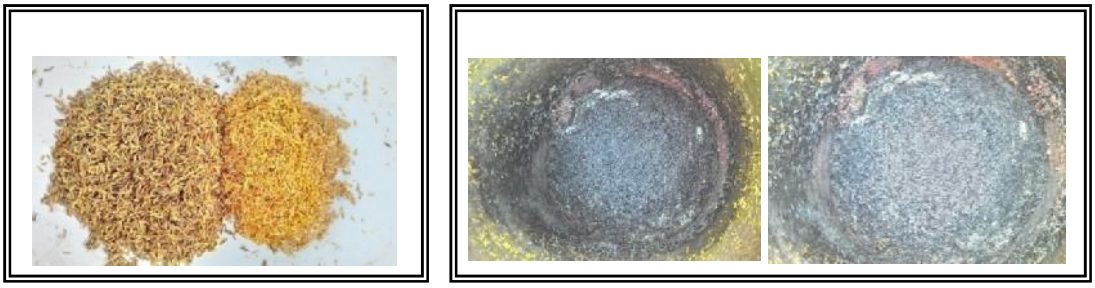
การพัฒนาน้ำเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจากขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด

ในงานวิจัยผู้วิจัยได้เลือกการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเป็นกรรมวิธีหลักในการสร้างสรรค์งาน เพื่อให้ผลงานที่สร้างสรรค์มีคุณค่า สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิต สวยงามในเชิงศิลปะและคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย จึงกำหนดคุณลักษณะเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา 4 ประการ คือ 1) วัสดุมีความคงทน แข็งแรงเหมาะกับประโยชน์ใช้สอย 2) รูปแบบผลิตภัณฑ์สะท้อนให้เห็นความเป็นธรรมชาติ โดยอาศัยคุณลักษณะของสัตว์ในธรรมชาติเป็นสื่อ 3) สีและพื้นผิวสอดคล้องกับ

ความงามเชิงศิลปะและ 4) ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสามารถนำไปประดับตกแต่งในสถานที่ต่างๆได้ จากเกณฑ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนาในประเด็นต่อไปนี้

1. การพัฒนาเคลือบขี้เถ้าจากขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด

การเตรียมวัตถุดิบหลัก โดยมีวิธีการคือ นำแกลบข้าวสังหยดมาเผาในถังน้ำมันเพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งอื่นและเมื่อเผาเสร็จแล้วจะนำขี้เถ้ามาร่อนเพื่อให้มีความละเอียดขึ้น

ภาพที่ 1 แกลบข้าวสังหยด (ซ้าย) เมื่อเปรียบเทียบกับแกลบข้าวหอมมะลิจะมีสีที่เข้มคล้ำกว่า และ ขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด (ซ้าย) เมื่อเปรียบเทียบกับขี้เถ้าแกลบข้าวหอมมะลิ จะมีสีที่เข้มกว่าเล็กน้อย

หลังจากได้ขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดแล้ว นำขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดมาผสมกับวัตถุดิบต่างๆเพื่อทำเคลือบ ซึ่งวัตถุดิบที่นำมาผสมกับขี้เถ้า มี 2 ชนิด คือ หินฟันม้าและดินท้องนาโดยได้ทดลองเคลือบ 15 สูตรในอัตราส่วนต่างๆ ดังตาราง

ตารางที่ 1 อัตราส่วนผสมของเคลือบขี้เถ้าจากขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด

สูตรที่	วัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนผสม คิดเป็นจำนวนร้อยละ			
	หินฟันม้า	ขี้เถ้าจากแกลบข้าวสังหยด	ดินท้องนา	รวม
1	80	10	10	100
2	70	20	10	100
3	70	10	20	100
4	60	30	10	100
5	60	20	20	100
6	60	10	30	100
7	50	40	10	100
8	50	30	20	100

สูตรที่	วัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนผสม คิดเป็นจำนวนร้อยละ			
	หินฟันม้า	ขี้เถ้าจากแกลบข้าวสังหยด	ดินท้องนา	รวม
9	50	20	30	100
10	50	10	40	100
11	40	50	10	100
12	40	40	20	100
13	40	30	30	100
14	40	20	40	100
15	50	20	30	100

นำแผ่นทดลองที่ผ่านการเผาดิบในอุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส นำมาชุบน้ำเคลือบในอัตราส่วนต่างๆแล้วผึ่งให้แห้งสนิทในที่ร่มเมื่อน้ำเคลือบแห้งสนิทดีแล้ว จึงนำไปเผาเคลือบในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส ซึ่งแสดงรายละเอียดเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ตัวอย่างผลการทดลองเผาเคลือบ

สูตรที่	ภาพแผ่นทดลอง	รายละเอียดข้อมูล	สูตรที่	ภาพแผ่นทดลอง	รายละเอียดข้อมูล
1		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลเข้ม น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี	2		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีเทาอมน้ำตาล น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี
3		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลอมเหลือง น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี	4		เคลือบสูตรนี้เมื่อเผาอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส ให้สีเทาอมน้ำตาลน้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวไม่ค่อยดีนักแตกร่อนเป็นแห่งๆ
5		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลอ่อน น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี	6		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลอมเหลืองน้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี
7		เคลือบสูตรนี้เมื่อเผาในอุณหภูมิ1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีเทาอมน้ำตาล น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี พื้นผิวรานเล็กน้อย	8		เคลือบสูตรนี้เมื่อเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาล มีความพรุนที่พื้นผิวเล็กน้อย น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี
9		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลอมเหลือง มีความพรุนเล็กน้อย น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี	10		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลอมส้ม มีความพรุนที่พื้นผิวปานกลาง น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี
11		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีเทาขาว ความพรุนผิวปานกลาง น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ไม่ดี มีหลุดร่อนเป็นบางจุด	12		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาล มีความพรุนที่พื้นผิวปานกลาง น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี
13		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลอมส้ม มีความพรุนที่พื้นผิวปาน	14		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้สีน้ำตาลอมเหลือง มีความพรุนที่พื้นผิวปานกลาง

		กลาง น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี			น้ำเคลือบยึดเกาะกับพื้นผิวได้ดี
15		เคลือบสูตรนี้เมื่อนำไปเผาในอุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส จะให้น้ำตาลเข้ม มีความพรุนที่พื้นผิวมาก			

จากตารางที่ 2 ผลการเผาเคลือบแผ่นทดลองในสูตรต่างๆ พบว่าสูตรที่มีปริมาณของขี้เถ้าจากแกลบข้าวสังหยดมาก (30-50%)จะให้สีในเฉดของสีเทา ส่วนสูตรที่มีปริมาณขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดน้อย(10-20%)จะให้สีในเฉดของสีน้ำตาล ซึ่งจากสูตรต่างๆของเคลือบจะให้สีที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งเรื่องของความพรุน การรานของพื้นผิว รวมถึงสีที่ปรากฏบนพื้นผิวด้วย ส่วนในเรื่องของการเลือกนำมาใช้ในผลงานผู้วิจัยจะใช้วิธีเลือกสีจากสูตรต่างๆมาใช้ตามความเหมาะสมกับชิ้นงาน

2. การขึ้นรูปและเผาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการขึ้นรูปด้วยมือ เนื่องจากไม่ต้องใช้อุปกรณ์มากนัก และช่างพื้นบ้านก็สามารถที่จะทำได้ ซึ่งการปั้นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ในโครงการวิจัย มีขั้นตอนที่สามารถแสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการปั้นขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

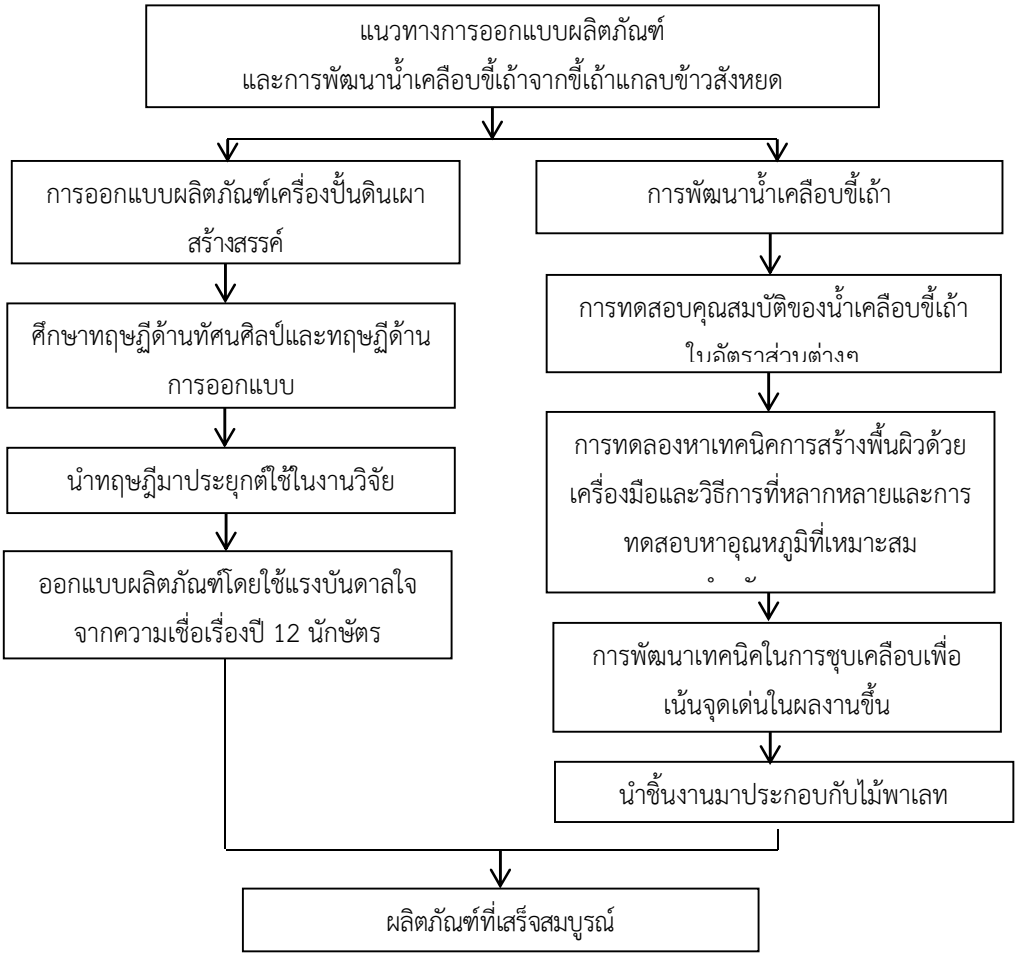
ขั้นตอนที่	ภาพแสดง	รายละเอียดข้อมูล
1	 	ขึ้นโครงด้วยรูปทรงง่ายๆ โดยยังไม่ต้องใส่รายละเอียด แต่สิ่งที่ควรคำนึงคือความหนาของดิน ควรมีความหนาที่ใกล้เคียงกัน
2		กำหนดตำแหน่งรายละเอียดต่างๆ ของชิ้นงานที่จะปั้น เช่น จมูก ดวงตา เป็นต้น เมื่อได้เป็นที่พอใจแล้วจึงลงมือปั้นเพิ่มลงบนชิ้นงาน
3	 	- เก็บรายละเอียดของชิ้นงาน เช่น พื้นผิวของเขา ขน และพื้นผิวส่วนของจมูก - ตกแต่งความเรียบร้อยของชิ้นงานให้สมบูรณ์

เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับเกณฑ์ในการพัฒนาที่กำหนดไว้ในตอนต้น คือ วิธีการผลิตต้องผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก จึงเลือกวิธีการเผาดิบโดยใช้ถังน้ำมันขนาด 200 ลิตรเป็นเตาเผาและใช้แกลบเป็นเชื้อเพลิงในการเผา เนื่องจากมีขั้นตอนที่ง่ายไม่ซับซ้อน วัสดุอุปกรณ์สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นและมีราคาถูก ซึ่งขั้นตอนในการเผาชิ้นงานมีรายละเอียด ดังนี้

1. เมื่อตากชิ้นงานเป็นเวลาห้าถึงหกวันชิ้นงานจะแห้งสนิท โดยสังเกตได้จากสี เมื่อแห้งสนิทแล้วชิ้นงานจะมีสีซีดลงจากสีเทาดำเป็นเทาขาว
2. การวางชิ้น ให้วางแกลบไว้ที่ก้นถัง หนาประมาณ 20-25 เซนติเมตร แล้ววางชิ้นงานไว้ด้านบน เสร็จแล้วจึงวางแกลบทับบนชิ้นงานทำเป็นชั้นๆให้เต็มถัง
3. ก่อไฟด้านบนถัง และหมั่นเติมฟืนด้านบนเมื่อไฟติดฟืนแล้ว แกลบจะเริ่มไหม้จากบนลงล่าง ปล่อยให้แกลบไหม้ให้หมดถัง โดยสังเกตได้จากสีของขี้เถ้าด้านบนเป็นสีขาว แล้วปล่อยทิ้งไว้ให้ไฟมอดเอง รอให้ชิ้นงานเย็นแล้วจึงยกออกจากเตาเผา จะเสร็จขั้นตอนการเผาดิบ
4. ขั้นตอนการเผาชุบเคลือบ จะชุบเคลือบเพียงแค่บางส่วนเพื่อเน้นให้เป็นจุดเด่นของผลงาน
5. ขั้นตอนการเผาเคลือบ จะเผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,230 องศาเซลเซียส

3. แนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต

สำหรับแนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในโครงการวิจัยเรื่อง เครื่องปั้นดินเผาสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้านจังหวัดสงขลาโดยเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีการผลิต ดังนี้

ภาพที่ 3 แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต

4. การกำหนดแนวคิดในการออกแบบ

การกำหนดแนวคิดในการออกแบบและพัฒนางาน ได้แรงบันดาลจากธรรมชาติผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบ ผู้วิจัยได้จำแนกแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

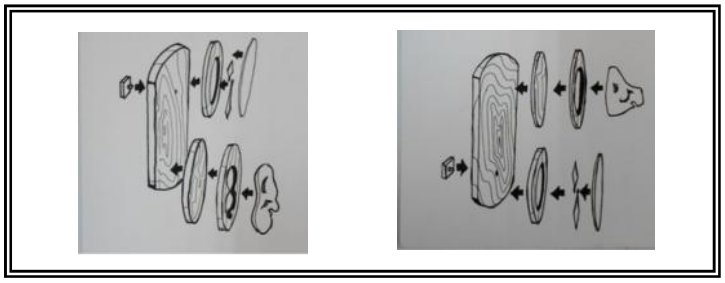
แรงบันดาลใจจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม

เป็นแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจได้ทั้ง 2 ทาง คือ ทางตรงและทางอ้อม ทางตรง แล้วนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ ออกแบบผลงาน ซึ่งแสดงภาพตัวอย่างการเปรียบเทียบในการออกแบบ ดังนี้

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการศึกษาแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและแบบร่าง

ผู้วิจัยได้นำชิ้นงานที่ผ่านการเคลือบแล้วนำมาประกอบกับไม้พาเลทที่ทำจากไม้สนเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ เนื่องจากไม้สนหาได้ง่ายและมีราคาถูก และผู้วิจัยออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นนาฬิกาจากแนวความคิดเรื่อง 12 นักษัตร มีความเกี่ยวเนื่องกับรอบของเวลา จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการออกแบบนาฬิกาและผลิตภัณฑ์ในโครงการวิจัยนี้ ทำขึ้นด้วยวัสดุสองอย่างประกอบกัน คือเครื่องเคลือบดินเผาและไม้พาเลท โดยสามารถอธิบายเป็นขั้นตอนการทำได้ดังนี้

ภาพที่ 5 ภาพแสดงส่วนประกอบ ชิ้นส่วนต่างๆของผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนการประกอบผลิตภัณฑ์

1. เนื่องจากไม้พาเลทมีความกว้างไม่เพียงพอกับขนาดที่ต้องการ จึงต้องนำมาต่อกันด้วยกาวร้อนผสมขี้เลื่อยแล้วนำไปไสให้เรียบ และตัดตามขนาดที่กำหนด
2. นำไม้ส่วนที่เป็นพื้นหลังมาขัดให้เรียบ และเขียนภาพพื้นหลังตรงจุดที่เป็นหน้าปัดนาฬิกา
3. นำแผ่นวงกลมมาติดกับพื้นหลังให้เป็นกรอบนาฬิกา และใส่เครื่องนาฬิกาข้างหลังของแผ่นพื้น
4. ติดเข็มนาฬิกา และนำแผ่นพลาสติกใส มาติดด้านบนของกรอบนาฬิกา
5. ติดตั้งงานเครื่องเคลือบดินเผากับพื้นหลัง และยึดให้แน่นด้วยอีพ็อคซี่ สำรวจความเรียบร้อย ความสมบูรณ์ของชิ้นงานเป็นขั้นตอนสุดท้าย

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการประกอบผลิตภัณฑ์

ในการวิจัย เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้ทดลองหลายกระบวนการทั้งการทดลองหาอัตราส่วนที่เหมาะสมของสูตรน้ำเคลือบขี้เถ้าจากขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดในอัตราส่วนต่างๆการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สื่อถึงแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ความเชื่อในเรื่อง 12 นักษัตรรวมถึงศึกษาเทคนิควิธีการขึ้นรูปงานไม้ให้เหมาะสมกับรูปทรงที่ได้ออกแบบไว้และสอดคล้องกับวัตถุประสงของงานวิจัย

อภิปรายผล

ด้านการตลาด ผู้ซื้อต้องการเพิ่มตัวสินค้าที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบประยุกต์ร่วมสมัยซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอ้อยทิพย์ พลศรี (2542) เกี่ยวกับรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อ พบว่า จากการศึกษาค้นคว้าสมควรจะให้มีการพัฒนาด้านรูปแบบ ทั้งด้านรูปร่าง รูปทรง ด้านขนาดและด้านลวดลาย ให้มีการประสานกลมกลืนกันตามหลักการออกแบบจะได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากกว่านี้ พร้อมทั้งต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากขึ้นและประยุกต์ให้มีความสวยงาม เหมาะกับประโยชน์ใช้สอย

ด้านการพัฒนาด้านเนื้อดินในการขึ้นรูปและกรรมวิธีการเผา ผู้วิจัยนำดินพื้นบ้านจากสทิงพระซึ่งเป็นดินที่ชาวบ้านสทิงหม้อนำมาทำเครื่องปั้นดินเผาอยู่แล้ว นำมาผสมกับดินเชื้อ ซึ่งทำมาจากดินพื้นบ้านผสมกับแกลบ เมื่อผสมแล้วสามารถขึ้นรูปได้ทั้งการขึ้นรูปด้วยมือ ด้วยแป้นหมุนและโดยวิธีการอัดแม่พิมพ์เป็นการลดปริมาณการใช้ดินและนำชิ้นงานที่ผ่านการเคลือบแล้วนำมาประกอบกับไม้พาเลทที่ทำจากไม้สนเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ เนื่องจากไม้สนหาได้ง่ายในจังหวัดสงขลาและมีราคาถูก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับการวิจัยของภรดี พันธุภากร (2535) ที่ว่าด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเซรามิกส์ ว่า ลักษณะของผลิตภัณฑ์ต้องมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ควรมีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ ตลอดจนการสร้างสรรค์รูปทรงและเทคนิคการตกแต่งที่สัมพันธ์กับท้องถิ่น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยนี้ สามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิตและจำหน่ายได้จริง รวมถึงกรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้านผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการขึ้นรูปด้วยมือเนื่องจากไม่ต้องใช้อุปกรณ์มากนัก และช่างพื้นบ้านก็สามารถที่จะทำได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนัก การออกแบบรูปทรงผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นรูปด้วยมือที่เป็นกรรมวิธีที่ชาวบ้านสทิงหม้อคุ้นเคยเป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2542) ที่ศึกษาลักษณะรูปแบบศิลปะและการจัดการเครื่องปั้นดินเผา ได้กล่าวว่า การปั้น - เผาเชิงสร้างสรรค์ จะต้องประกอบไปด้วยช่างพื้นบ้านผู้เจนจัดกลวิธีดั้งเดิมกับผู้มีประสบการณ์ด้านการออกแบบหรือทางศิลปะสมัยใหม่เป็นส่วนประกอบซึ่งกันและกัน โดยต่างทำหน้าที่ตามความถนัดในการผลิตผลงานชิ้นเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน ในขณะเดียวกันก็เป็นการถ่ายเทการเรียนรู้ต่อกันและกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงศ์ ศรีชุมพล (2551) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต้องมีคุณค่าทางด้านความงามต่อรูปแบบรูปทรงใช้

กรรมวิธีตามภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคนิคสมัยใหม่แล้วสืบทอดมรดกภูมิปัญญาสู่ความเป็นสากลและยกระดับพัฒนาสู่อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้านให้คงอยู่เป็นศิลปะและวัฒนธรรม

ด้านแนวคิดในการออกแบบและพัฒนางานเครื่องปั้นดินเผา ผู้วิจัยได้แรงบันดาลจากพืชและสัตว์ในท้องถิ่น โดยมีแหล่งที่มาจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับไพเวช วังบอน (2551) ที่กล่าวว่า แรงบันดาลใจในการออกแบบมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยแรงบันดาลใจนั้น เกิดจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ผลงานในอดีต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ผลงานออกแบบ หรือสิ่งอื่นๆ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ข้างต้นสามารถสรุปผลการวิจัยได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาอัตราส่วนผสมเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดสำหรับเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจากดินบริเวณชุมชนบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยเริ่มจากการเตรียมวัตถุดิบหลักคือขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด มีวิธีการคือ นำแกลบข้าวสังหยดมาเผาในถังน้ำมันเพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งอื่นและเมื่อเผาเสร็จแล้วจะนำขี้เถ้ามาร่อนเพื่อให้มีความละเอียดขึ้นหลังจากได้ขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดแล้ว นำขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดมาผสมกับวัตถุดิบต่างๆเพื่อทำเคลือบ วัตถุดิบที่นำมาผสม มี 2 ชนิด คือ หินฟันม้าและดินท้องนาโดยได้ทดลองเคลือบ 15 สูตรในอัตราส่วนต่างๆพบว่าสูตรที่มีปริมาณของขี้เถ้าจากแกลบข้าวสังหยดมาก (30-50%)จะให้สีในเฉดของสีเทา ส่วนสูตรที่มีปริมาณขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยดน้อย(10-20%)จะให้สีในเฉดของสีน้ำตาล ซึ่งจากสูตรต่างๆของเคลือบจะให้สีที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไป

2. การประเมินคุณภาพของเคลือบขี้เถ้าแกลบข้าวสังหยด สำหรับเคลือบเครื่องปั้นดินเผาจากดินบริเวณชุมชนบ่อแดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความสวยงามความเหมาะสมในการนำมาสร้างผลิตภัณฑ์ และความเป็นไปได้ในการจำหน่าย อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 65.32

3. แนวทางการออกแบบสร้างสรรค์เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการออกแบบ หรือแรงบันดาลใจที่มีผลต่อการออกแบบซึ่งมาจากสิ่งเร้ารอบตัวที่กระตุ้นความคิดให้เห็นเป็นรูปธรรม

แรงบันดาลใจธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้นำแหล่งบันดาลใจจากธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมาเป็นแรงบันดาลใจ คือ นกและสัตว์น้ำเช่นกุ้ง หอย และปู เนื่องจากพบเห็นได้ง่ายในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มาจัดองค์ประกอบให้สอดคล้องกลมกลืนกับรูปทรงทางศิลปะและงคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ในปัจจุบัน

แรงบันดาลใจจากรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของชาวสทิงหม้อ นำมาพัฒนารูปทรงโดยการเพิ่มเติม ตัดทอนหรือเปลี่ยนหน้าที่การทำงาน ให้มีรูปทรงที่ทันสมัย มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

แรงบันดาลใจจากผลงานศิลปะและการออกแบบ ผู้วิจัยได้แรงบันดาลใจในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาประกอบไม้ยางพาราและเถาวัลย์มาจากผลงานของกลุ่มศิลปะลัทธิ อาร์ตนูโว หรือรู้จักกันในอีกชื่อหนึ่งว่า ยูเกนด์ชติล (เยอรมัน : Jugendstil) เป็นลักษณะศิลปะสถาปัตยกรรม และศิลปประยุกต์จุดเด่น คือ ใช้รูปแบบจากธรรมชาติ โดยเฉพาะดอกไม้ เถาวัลย์และพืชอื่นๆ มาทำเป็นลวดลายเส้นโค้งที่อ่อนช้อย ลักษณะรูปแบบจะเป็นการลดทอนรูปแบบจากธรรมชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาปรับใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ในเรื่องของวัสดุและรูปทรงของผลิตภัณฑ์

การสร้างสรรค์ผลงานผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดย การพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต โดยกำหนดคุณลักษณะของผลงานเพื่อเป็นเกณฑ์ในการพัฒนา 4 ประการ คือ 1) วัสดุมีความคงทน แข็งแรงเหมาะกับประโยชน์ใช้สอย 2) รูปแบบผลิตภัณฑ์สะท้อนให้เห็นความเป็นธรรมชาติ และท้องถิ่นจังหวัดสงขลา 3) ประเภทของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และ 4) กรรมวิธีการผลิตสามารถผลิตได้โดยช่างพื้นบ้าน จากเกณฑ์ นี้ผู้วิจัยมีแนวทางในการพัฒนาวัสดุและกรรมวิธีในการผลิต ในประเด็น 1) การพัฒนาเนื้อดินในการเผา ผู้วิจัยได้นำเอาดินจากผู้ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อมาทดลองเผาโดยใช้ถังน้ำมันขนาด 50 ลิตรเป็นเตาเผาปรากฏว่าผลงานที่ทำขึ้นโดยดินจากแหล่งผู้ผลิตบ้านสทิงหม้อจะแตกหักเสียหายระหว่างการเผาชิ้นงาน เนื่องจากการ

เผาโดยใช้ถังน้ำมันเป็นเตาเผาและใช้เศษไม้เป็นเชื้อเพลิงจะควบคุมอุณหภูมิลำบากความร้อนจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วส่งผลให้ชิ้นงานแตกหักเสียหายเนื่องจากชิ้นงานมีการหดตัวเร็วเกินไปในขณะที่โดนความร้อน ผู้วิจัยจึงได้จากการทดลองนำดินเชื้อมาผสมกับดินพื้นบ้านสทิงหม้อในอัตตราส่วนต่างๆ พบว่า ชิ้นงานที่เป็นดินเหนียวพื้นบ้าน 100% ไม่มีดินเชื้อเป็นส่วนผสม เวลาเผาเกิดการหดตัวอย่างเร็ว ทำให้ชิ้นงานแตกไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ชิ้นงานที่มีอัตราส่วนผสมของดินเชื้อมากกว่าดินเหนียวจะทำให้ชิ้นงานมีเนื้อหยาบไม่สามารถเก็บรายละเอียดของพื้นผิวตามที่ต้องการอัตราส่วนผสมที่เหมาะสมมากที่สุดคือ 70 : 30 ในชิ้นงาน D และรองลงมาคืออัตราส่วน 80 : 20 ในชิ้นงาน C จากการค้นพบนี้ ผู้วิจัยจึงนำดินในสัดส่วน70 : 30 มาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาต่อไป 2) การพัฒนาด้านการขึ้นรูป ผลิตภัณฑ์ต้องสามารถนำไปต่อยอดเพื่อการผลิต และจำหน่ายได้จริง กรรมวิธีการผลิตต้องสามารถผลิตได้โดยไม่ต้องใช้ทักษะฝีมือมากนักผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการขึ้นรูปที่หลากหลายเพื่อให้ผู้สนใจได้เลือกศึกษาวิธีการตามความสนใจและความถนัดในแต่ละคน ทั้งวิธีการขึ้นรูปด้วยมือ ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุนและขึ้นรูปด้วยต้นแบบแม่พิมพ์เพื่อช่วยให้กรรมวิธีการผลิตมีขั้นตอนลดน้อยลง เมื่อชิ้นงานแห้งสนิทแล้วจึงนำชิ้นงานที่ได้ไปเผา โดยใช้วิธีเผาแบบเปิด ใช้กิ่งไม้ฟืนเป็นเชื้อไฟที่อุณหภูมิ 800 -1,000 องศาเซลเซียส ซึ่งในขั้นตอนการเผาสามารถกำหนดสีของชิ้นงานว่าจะให้มีน้ำตาลอมส้มเรียบสม่ำเสมอหรือให้สีดำแซมโดยถ้าต้องการให้มีสีน้ำตาลอมส้มให้ใช้กิ่งไม้ที่แห้งสนิทหรือถ้าต้องการให้มีสีดำแซมให้ใช้กิ่งไม้ที่ยังสด มาผสมเป็นเชื้อไฟด้วย และเมื่อเผาแล้วให้ผลงานเย็นตัวลงเอง ก่อนนำออกจากเตาเผา

4. การต่อยอดภูมิปัญญาของคนรุ่นใหม่ในอนาคต การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายของการเตรียมวัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาในงานวิจัยของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาออกแบบเครื่องปั้นดินเผา รายวิชาวัสดุและกรรมวิธี และรายวิชาออกแบบของที่ของที่ระลึกพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การเตรียมดิน การเตรียมดินเชื้อ และการผสมวัตถุดิบตามสัดส่วน มีความง่ายที่สุด โดยเฉลี่ย ร้อยละ 66.26 ข้อมูลเกี่ยวกับในการประกอบอาชีพเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาของนักศึกษาหลักสูตรออกแบบ ชั้นปีที่ 3ในอนาคต พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก 8 คนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพเสริม12คนนักศึกษากลุ่มตัวอย่างสนใจทำงานด้านเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานศิลปะหรือเฉพาะเมื่อมีเวลาว่าง 4 คน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากแบบสำรวจคือ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาโดยการเผยแพร่ให้กับนักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไปให้มากยิ่งขึ้นและผู้ประกอบการควรรักษาคุณภาพงานเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ขั้นตอนการผลิต การเผา การขนส่งให้มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวัสดุธรรมชาติที่เหลือใช้ต่างๆ ที่หลากหลายในท้องถิ่น และนำมาผสมกับดินเพื่อลดอัตราการใช้ดินในการทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ควรมีการศึกษา วิจัยเพื่อส่งเสริม พัฒนาด้านรูปแบบการผลิต และการตลาดเพื่อเป็นการอนุรักษ์อาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านสทิงหม้อไม่ให้สูญหาย

3. ควรมีการศึกษารูปแบบและกระบวนการเผาเคลือบเครื่องปั้นดินเผาที่ประหยัดเชื้อเพลิงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ในการพัฒนาเครื่องปั้นดินเผาบ้านสทิงหม้อควรเป็นการพัฒนาที่อาศัยพื้นฐานการผลิตเดิมและมีวิธีคิดจากการเห็นคุณค่าในความงามของเครื่องปั้นดินเผาแบบเนื้อไม่แกร่งเป็นพื้นฐานการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

ไพเวช วังบอน. (2551). **หลักสูตรการอบรม โครงการพัฒนาบุคลากรด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์.** กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2542). **การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะรูปแบบศิลปะและการจัดการเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา กับบ้านหม้อ จังหวัดมหาสารคาม.** มหาสารคาม : สำนักงานโครงการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มนักวิจัยอีสานคดี เมธีวิจัยอาวุโส สกว.

สุทธิพงศ์ ศรีชุมพล. (2551). **แนวทางการพัฒนาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาชุมชนด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา.** มหาสารคาม : ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อ้อยทิพย์ พลศรี. (2542). **การสร้างรูปแบบหม้อดินสทิงหม้อ.** สงขลา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

THE STUDY ON BEHAVIOR AND OPINION TOWARD THE COMMUNITY GARBAGE MANAGEMENT IN TUMBOL BUENGRAMAN AMPHOE BANGRAKAM PHITSANULOK PROVINCE

หทัยธนก พวงแย้ม* เพชรายุทธ แซ่หลี และ วชิระ วิจิตรพงษา
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
*corresponding author e-mail : Hathaithanok@gmail.com

บทคัดย่อ

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะชุมชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ไขและพัฒนาชุมชน ศึกษาและรวบรวมข้อมูลปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของชุมชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาได้สุ่มตัวอย่างจำนวน 348 ครัวเรือน วิเคราะห์และประมวลข้อมูลด้วยโปรแกรม Microsoft Excel ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า สาเหตุของการเลือกรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยบางประเภทที่ไม่ถูกวิธีนั้นมาจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบของการจัดการขยะมูลฝอย ขาดความรู้ในด้านการคัดแยกการทิ้งขยะให้ถูกวิธี ขาดความรู้ในด้านการสร้างประโยชน์จากขยะอินทรีและขยะรีไซเคิล ขาดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหา เทศบาลบึงระมาณควรเร่งพัฒนาบุคลากรในสังกัดให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของขยะมูลฝอย เพื่อที่จะนำความรู้ไปอธิบาย ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าใจ และควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดตั้งหน่วยงานบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยเพื่อการบริหารจัดการและการกำจัดที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ขยะมูลฝอย เทศบาลบึงระมาณ พฤติกรรมการจัดการขยะ

Abstract

The purpose of this research is to investigate behavior and needs in community in garbage management problems and create a collaborative network to solve the problems. The researchers had studied and collected information in Buengraman, Amphoe Bangrakam, Phitsanulok province.The samples of this study were undertaken 348 households by using a set of questionnaires from. The collected data were analyzed by using Microsoft Excel to find arithmetic mean, percentage and standard deviation. The results show that the causes of garbage management problems in household are: the people lack of knowledge to manage and sort out garbage, lack of knowledge to make benefits from organic and recyclable waste, and lack of participation to solve problems together. The local administration does not also provide effective public relation to the community. Buengraman municipality should develop personnel to have knowledge about solid waste management and could be instructor for the local people to manage waste by themselves. Moreover the municipality should allocate budget for establishing a services team for solid waste collection to manage waste in the community with proper and effective disposal.

Keywords : garbage, buengraman municipality, garbage management behavior

บทนำ

เทศบาลตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไม่มีบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย ชาวบ้านในชุมชนเลือกใช้วิธีการกำจัดขยะของตนด้วยการเผาขยะ การฝังกลบในบริเวณบ้านแต่ในส่วนของการฝังกลบนั้น ก็ไม่ได้เป็นตามที่ทางสาธารณสุขได้กำหนดไว้ จะเป็นไปตามวิถีของชาวบ้านเท่านั้น ซึ่งยังไม่ใช่วิธีการกำจัดที่ถูกวิธี จึงก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ ส่งกลิ่นเหม็น และเป็นการแพร่กระจายของเชื้อโรคต่างๆ ในการจัดการรูปแบบการจัดเก็บขยะมูลฝอยในชุมชนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักเริ่มจากการทิ้งขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือควรมีการคัดแยกขยะก่อนที่จะทิ้งขยะชนิดใดที่สามารถนำกลับไปใช้ได้อีก หรือสามารถแปรรูปเพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนและเป็นการรักษาและเป็นการสร้างสุขลักษณะนิสัยในการทิ้งขยะอย่างถูกวิธี

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงต้องการศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของครัวเรือน โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาในส่วนของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการจัดการขยะในครัวเรือน ความต้องการในการจัดการขยะ ความรู้พื้นฐานในการกำจัดขยะ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการรูปแบบการจัดการเก็บขยะในชุมชนของเทศบาลตำบลบึงระมาณต่อไป ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ถือว่าเป็นการจัดการความรู้อย่างบูรณาการให้ผู้เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ระดับประชาชน เทศบาลตำบลบึงระมาณ ได้เกิดความรู้ ความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดจากการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกหลักด้านสุขอนามัยและปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งจะเป็นแนวทางผลักดันให้ชุมชนได้ร่วมมือกันบริหารจัดการลดปริมาณขยะมูลฝอย ในรูปแบบต่างๆ ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เองโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความต้องการในการจัดการขยะชุมชนตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อร่วมกันแก้ไขและพัฒนาชุมชนตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของชุมชน
4. เพื่อหาแนวทางและวิธีการจัดการขยะอย่างถูกวิธีร่วมกับชุมชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกร่วมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในด้านบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติและได้รับผลตอบแทนคือผลที่เป็นที่พึงพอใจ ทำให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานมีขวัญและกำลังใจ สิ่งเหล่านี้จึงมีผลต่อประสิทธิผลของการทำงาน

อารี เพชรผุด (2525) ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความต้องการความคิดเห็นที่คนมีต่องาน และต่อนายจ้าง มีอารมณ์พึงพอใจ สบายใจที่ผลงานนั้นได้ทำให้ความต้องการได้รับการตอบสนอง

ตระกูล สุวรรณดี (2538) ประมวลความสำคัญของความพึงพอใจ ในการปฏิบัติงานโดยสรุปดังนี้ คือความพึงพอใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ เสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจดีต่อกันมีความซื่อสัตย์ความจงรักภักดีเกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มีการรวมพลังเพื่อกำจัดปัญหา เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาและช่วยเหลือเกื้อหนุน ให้กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนการเกิดความสร้างสรรค์ในกิจการต่างๆ ขององค์การ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกดี ความรู้สึกรัก ความรู้สึกภูมิใจ ความรู้สึกยินดี และชอบในสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง ความพึงพอใจก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ความเข้าใจอันดีต่อกันและเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจเลือก ความถึงพอใจมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานประสบ

ความสำเร็จความรู้สึกนี้จะช่วยจูงใจ ให้เกิดความรักในงานโดยเฉพาะเมื่อบุคคลนั้นได้มีส่วนร่วมในนโยบาย มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นส่วนหนึ่งในการวางแผน ซึ่งทำให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจ มีความกระตือรือร้น มีความตั้งใจ มีความพยายาม มีความรู้สึกมั่นคงและมีความมุ่งมั่นที่จะอุทิศตนและทุ่มเทให้กับการทำงานอย่างเต็มที่แล้วงานทุกอย่างจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. จำนวนประชากร ประชากรทั้งสิ้น 1,540 ครัวเรือน จำนวน 4,310 คน ประกอบด้วย เพศชาย จำนวน 2,071 คน คิดเป็นร้อยละ 48.05 เพศหญิง จำนวน 2,239 คน คิดเป็นร้อยละ 51.95 มีความหนาแน่นเฉลี่ย 47.63 คน/ตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงอาณาเขต ตำบลบึงระมาณ ที่มา : (เทศบาลตำบลบึงระมาณ, 2554)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

- ความต้องการของชุมชนเทศบาลตำบลบึงระมาณในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย
- ปริมาณและประเภทของขยะมูลฝอยของชุมชนเทศบาลตำบลบึงระมาณ
- บริบทและสภาพท้องถิ่นของชุมชนเทศบาลตำบลบึงระมาณ
- ความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะ

ตัวแปรตาม

แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเทศบาลตำบลบึงระมาณ

- วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับขยะแต่ละชนิด
- แผนหรือนโยบายในการบริหารจัดการขยะของชุมชน

การเก็บรวมรวบข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน ซึ่งให้หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามครัวเรือนละ 1 ชุด จำนวน 348 ชุด คิดค่าเผื่อร้อยละ 9 โดยผู้วิจัยได้ประสานกับเจ้าหน้าที่อาสาสมัครทีเป็นผู้ร่วมวิจัยที่เป็นตัวแทนของแต่ละหมู่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลบึงระมาณเพื่อเก็บรวมข้อมูลแบบสอบถามจากครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง ทำให้ได้ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนมาทำการศึกษาครบตามจำนวนที่กำหนด

การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ครัวเรือนประชาชนเทศบาลบึงระมาณ ซึ่งผู้วิจัยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้เป็นตัวแทนประชากรตามแนวของยามาเน่ (Yamane) (มารยาท โยทองยศ และ ปราณี สวัสดิสรรพ์, 2557) เพื่อใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร 1,540 ครัวเรือน

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ซึ่งเท่ากับ 0.05 เพราะต้องการทราบความคลาดเคลื่อนที่ 5%

ตัวอย่างการคำนวณขนาดของกลุ่มประชากร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{1,540}{1 + 1,540\,(0.05)^2}$$

$$n = 317.53 \approx 318$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่น้อยที่สุดที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 317.53 ≈ 318 ครัวเรือน การสุ่มตัวอย่างครัวเรือนจาก 10 หมู่บ้านในเขตเทศบาลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ครั้งนี้เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างกระจายครอบคลุมทั้ง 10 หมู่บ้าน ผู้วิจัยจึงกำหนดโดยใช้สูตรยามาเน่ในทุกกลุ่มหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูล

หมู่	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	กลุ่มตัวอย่างที่เก็บ (ครัวเรือน)
1	25	6
2	185	42
3	98	22
4	319	72
5	20	5
6	212	48
7	263	59
8	107	24
9	116	26
10	195	44
รวม	1,540	348

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้เป็นแบบสอบถามการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก ประกอบด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน

1) ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือนของท่าน เป็นขยะประเภทใด

2) วิธีการจัดการขยะแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีข้อคำถามจำนวน 16 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ คำถามที่ตอบว่า ใช่ จำนวน 9 ข้อได้แก่ ข้อ 1, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 13, และ 14 คำถามที่ตอบว่า ไม่ใช่ จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 3 , 5, 6, 8, 15 และ 16

1) โดยมีเกณฑ์ให้คะแนน คือ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน จากนั้นรวบรวมคะแนนทั้งหมด ในการแปลข้อมูลโดยรวมและรายข้อ ใช้การอิงเกณฑ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ คือ น้อย ปานกลาง และมาก ใช้วิธีการคำนวณความกว้างของชั้น ดังนี้

2) การแปลข้อมูลโดยรวม

$$\frac{\text{Max - Min}}{\text{Level}} = \frac{16-0}{3} = 5.33$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้แปลความหมายของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยดังนี้ 0.00 - 5.33 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะฯ น้อย 5.34 - 10.66 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะฯ ปานกลาง 10.67 – 16.00 หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะฯ มาก

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

สามารถแบ่งประเด็นย่อยออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการลดการเกิดขยะ มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ 2) ด้านการคัดแยกขยะ มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ 3) ด้านการเก็บรวบรวม/การนำกลับมาใช้ประโยชน์ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ และ4) ด้านการกำจัดขยะ มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ รวมเป็น 21 ข้อ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ปฏิบัติทุกครั้ง 3 คะแนน ปฏิบัติบางครั้ง 2 คะแนน ไม่เคยปฏิบัติ 1 คะแนน

จากนั้นทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด สำหรับการแปลข้อมูลในภาพรวมและรายข้อผู้วิจัยได้แบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ คือ ไม่เคยปฏิบัติ ปฏิบัติบางครั้ง และปฏิบัติทุกครั้ง จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้แปลความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้ 1.00 – 1.66 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติ 1.67 – 2.33 หมายถึง ปฏิบัติบางครั้ง 2.34 – 3.00 หมายถึง ปฏิบัติทุกครั้ง

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

สามารถแบ่งประเด็นย่อยออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ มีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ 2) ด้านการคัดแยกขยะ มีข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ และ3) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ รวมเป็น 17 ข้อ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มากที่สุด 6 คะแนน มาก 5 คะแนน ปานกลาง 4 คะแนน น้อย 3 คะแนน น้อยที่สุด 2 คะแนน ไม่เคย 1 คะแนน

จากนั้นทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด สำหรับการแปลข้อมูลในภาพรวมและรายข้อผู้วิจัยได้แบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 6 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่เคย จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้แปลความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้ 1.00 – 1.82 หมายถึง ไม่เคย 1.83 – 2.65 หมายถึง น้อยที่สุด 2.66 – 3.48 หมายถึง น้อย 3.49 – 4.31 หมายถึง ปานกลาง 4.32 – 5.14 หมายถึง มาก 5.15 – 6.00 หมายถึง มากที่สุด

ส่วนที่ 6 ความต้องการจัดการขยะมูลฝอย

สามารถแบ่งประเด็นย่อยได้ทั้งหมด 9 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ Rating Scale โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ มากที่สุด 5 คะแนน มาก 4 คะแนน ปานกลาง 3 คะแนน น้อย 2 คะแนน น้อยที่สุด 1 คะแนน

จากนั้นทำการรวบรวมคะแนนที่ได้ทั้งหมด สำหรับการแปลข้อมูลในภาพรวมและรายข้อผู้วิจัยได้แบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้แปลความพึงพอใจของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ดังนี้ 1.00 – 1.79 หมายถึง น้อยที่สุด 1.80 – 2.59 หมายถึง น้อย 2.60 – 3.39 หมายถึง ปานกลาง 3.40 – 4.19 หมายถึง มาก 4.20 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เทศบาลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบปัญหาเรื่องไม่มีบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย ชาวบ้านในชุมชนเลือกใช้วิธีการกำจัดขยะของตนด้วยการเผาขยะ การฝังกลบในบริเวณบ้านแต่ก็ไม่ได้เป็นตามที่ทางสาธารณสุขได้กำหนดไว้ จะเป็นไปตามวิถีของชาวบ้านเท่านั้น ซึ่งยังไม่ใช่วิธีการกำจัดที่ถูกวิธี ในอนาคตอาจก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศ ส่งกลิ่นเหม็น และเป็นการแพร่กระจายของเชื้อโรคต่างๆ ผู้วิจัยจึงนำประเด็นปัญหาดังกล่าวมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลบึงระมาณ ชาวบ้านและผู้ที่มีความเกี่ยวข้องทำให้ได้ชุดคำถามที่สามารถสะท้อนปัญหาได้อย่างแท้จริง ผลจากการตอบแบบสอบถามพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้ทางเทศบาลบึงระมาณมีบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย จำนวน 263 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 75.57 ประชาชนส่วนใหญ่ยินดีจ่ายค่าธรรมเนียมบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยในอัตรา 20 บาทต่อเดือน จำนวน 237 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 68.10 และมีความสนใจในเรื่องส่วนลดค่าธรรมเนียมหากชำระแบบราย 12 เดือน จำนวน 208 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 59.77

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน

การศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชนผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ซึ่งได้แก่ ด้านการสร้างปริมาณขยะต่อครัวเรือน และด้านวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ดังนี้

2.1 ด้านการสร้างปริมาณขยะต่อครัวเรือน พบว่าประชนชนส่วนใหญ่นิยมการประกอบอาหารรับประทานในครัวเรือนวันละ 1 มื้อ จำนวน 147 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 42.24 ในการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนส่วนใหญ่จะสร้างปริมาณขยะอินทรีย์ น้อยกว่า 1 กิโลกรัมต่อวัน จำนวน 268 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.01 สร้างปริมาณขยะรีไซเคิล น้อยกว่า 5 ชิ้นต่อวัน จำนวน 292 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 83.91 และสร้างปริมาณขยะทั่วไป น้อยกว่า 10 ชิ้นต่อวัน จำนวน 329 ครัวเรือน

2.2 ด้านวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่าประชนชนส่วนใหญ่เลือกวิธีการกำจัดขยะในครัวเรือนในแต่ละประเภทดังนี้ การจัดการขยะอินทรี ประชาชนส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเผา จำนวน 153 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.29 การจัดการขยะรีไซเคิล ประชาชนส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเก็บแยกไว้ขาย จำนวน 307 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 71.90 การจัดการขยะทั่วไป ประชาชนส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเผา จำนวน 285 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 69.85 และการจัดการขยะอันตราย ประชาชนส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเก็บแยกไว้ขาย จำนวน 191 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 53.95

3. ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.97 หากพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อในข้อย่อยที่ 2 (ในครัวเรือนควรมีถังขยะขนาดใหญ่ เพื่อรองรับขยะได้ทั้งหมด และสามารถเก็บได้เป็นเวลาหลายวัน เมื่อเต็มแล้วจึงนำไปกำจัด) และข้อย่อยที่ 8 (ขยะมูลฝอยประเภทโฟม ถุงพลาสติก สามารถกำจัดโดยการเผาได้เองในบริเวณบ้าน เนื่องจากสะดวก และเป็นการช่วยลดปริมาณขยะลงได้อย่างรวดเร็ว) ประชาชนส่วนใหญ่ตอบผิดและได้คะแนนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.52 และ 34.77 ตามลำดับ

4. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ผลการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในระดับบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.86 หากพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อในข้อย่อยที่ 2.2 (ท่านคัดแยกขยะประเภทกระป๋องสี ขวดยาฆ่าหญ้ายาฆ่าแมลง แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉายออกจากขยะทั่วไป) ข้อย่อยที่ 2.3 (ครอบครัวของท่านมีการคัดแยกขยะที่ขายได้ เช่นกระดาษ ขวดแก้ว เศษเหล็ก ออกจากขยะทั่วไป) และข้อย่อยที่ 3.5 (ครอบครัวของท่านมีการนำขยะที่สามารถขายได้ไปขายให้เกิดมูลค่าเป็นตัวเงินหรือสิ่งของ) มีระดับในการปฏิบัติทุกครั้งสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 67.53 ร้อยละ 70.98 และร้อยละ 72.13 ตามลำดับ

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก มีความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.24 หากพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อในข้อย่อยที่ 1.3 (ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชนร่วมกับ เทศบาล) และข้อย่อยที่ 2.4 (ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชน) มีระดับการมีส่วนร่วมเป็นอันดับที่สองและมีค่าระดับการมีสาวนร่วมกับเทศบาลที่ระดับน้อย

6. ความต้องการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการศึกษาความต้องการจัดการขยะมูลฝอยพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก ประชาชนมีความต้องการการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลที่ระดับใกล้เคียงกัน คือระดับปานกลางและระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.23 และ 31.86 ตามลำดับ หากพิจารณาจำแนกเป็นรายข้อดังนี้

ข้อย่อยที่ 1 (ท่านต้องการให้เทศบาล จัดทำถังขยะแบบแยกประเภทเพื่อความสะดวกในการแยกประเภทของขยะเพื่อความสะดวกในการทิ้งขยะ) ประชาชนมีความต้องการในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.21

ข้อย่อยที่ 2 (ท่านต้องการให้เทศบาล ให้ความรู้ด้านการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์หลายๆ วิธี) ประชาชนมีความต้องการในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.55

ข้อย่อยที่ 3 (ท่านต้องการให้ทางเทศบาลให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะ เช่น การคัดแยกขยะ การจัดเก็บ และการกำจัด เป็นต้น) ประชาชนมีความต้องการในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.97

ข้อย่อยที่ 4 (ท่านต้องการให้ทางเทศบาลเพิ่มมาตรการเข้มงวดสำหรับผู้สร้างปัญหามลพิษทางขยะแก่ชุมชน) ประชาชนมีความต้องการในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 39.94

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จำแนกตามเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.11 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 29.89

จำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.17 รองลงมาอายุระหว่าง 51– 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.45 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.13 อายุระหว่าง 31–40 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.51 และสุดท้ายระหว่าง 20 –30 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.75

จำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 67.24 รองลงมาระดับการศึกษามัธยมปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 10.06 ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 8.62 ระดับการศึกษามัธยมต้น คิดเป็นร้อยละ 8.33 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 3.74 ระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 1.72 และสุดท้ายระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.29

จำแนกตามอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 45.40 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 28.45 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 13.22 ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น ข้าราชการบำนาญ แม่บ้าน นักเรียน ว่างงาน คิดเป็นร้อยละ 8.05 ประกอบอาชีพพนักงาน/ลูกจ้าง คิดเป็นร้อยละ 3.74 และสุดท้ายรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 1.15

จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 53.74 รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.92 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 8.05 และสุดท้ายมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.30

จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 3 – 4 คน คิดเป็นร้อยละ 50.57 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 1 – 2 คน คิดเป็นร้อยละ 26.72 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 5 – 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.97 และสุดท้ายมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.74

จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 6 –10 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.57 รองลงมาอาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 1 –5 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.72 อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 11 –15 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.97 อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 16–20 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.30 สุดท้ายอาศัยอยู่ในชุมชนนานกว่า 21 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.44

จำแนกตามความคิดเห็นเรื่องความต้องการให้เทศบาลตำบลบึงระมาณบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่มีความต้องการให้เทศบาลตำบลบึงระมาณบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 75.57 และไม่ต้องการให้เทศบาลตำบลบึงระมาณบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 24.43

จำแนกตามความคิดเห็นเรื่องอัตราค่าบริการที่เหมาะสม ส่วนใหญ่ยินดีจ่ายค่าบริการการจัดเก็บขยะในอัตรา 20 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 68.10 รองลงมายินดีจ่ายค่าบริการการจัดเก็บขยะในข้ออื่นระบุอัตรา 10 และ 15 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 28.45 ยินดีจ่ายค่าบริการการจัดเก็บขยะในอัตรา 25 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 2.30 และสุดท้ายยินดีจ่ายค่าบริการการจัดเก็บขยะในอัตรา 30 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 1.15

จำแนกตามความคิดเห็นเรื่องรูปแบบการเก็บค่าบริการที่เหมาะสม ส่วนใหญ่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ อบต. เก็บค่าบริการขยะมูลฝอยแบบรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 35.34 รองลงมาต้องการให้เรียกเก็บค่าบริการแบบราย 12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 29.60 ต้องการให้เรียกเก็บค่าบริการแบบอื่นๆระบุเป็น ราย 5 เดือน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ต้องการให้เรียกเก็บค่าบริการแบบราย 3 เดือน คิดเป็นร้อยละ 9.20 และสุดท้ายต้องการให้เรียกเก็บค่าบริการแบบราย 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 0.86

จำแนกตามความคิดเห็นเรื่องส่วนลดค่าธรรมเนียม ส่วนใหญ่มีความสนใจในเรื่องของส่วนลดค่าบริการขยะมูลฝอยหากชำระแบบราย 12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 59.77 มีผู้ไม่สนใจในเรื่องส่วนลดค่าบริการขยะมูลฝอยหากชำระแบบราย 12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 19.83 และไม่ตอบแบบสอบถาม คิดเป็นร้อยละ 20.40

2. สภาพปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยของชุมชน

2.1 จำแนกตามการสร้างปริมาณขยะมูลฝอย

2.1.1 การประกอบอาหารรับประทานในครัวเรือน ส่วนใหญ่นิยมประกอบอาหารรับประทานเองวันละ 1 มื้อ คิดเป็นร้อยละ 42.24 รองลงมาประกอบอาหารรับประทานเองวันละ 2 มื้อ คิดเป็นร้อยละ 31.32 สุดท้ายประกอบอาหารรับประทานเองวันละ 3 มื้อ คิดเป็นร้อยละ 26.44

2.1.2 การสร้างปริมาณขยะอินทรีย์ ส่วนใหญ่สร้างปริมาณขยะอินทรีน้อยกว่า 1 กิโลกรัมต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 77.01 รองลงมาสร้างปริมาณขยะอินทรีระหว่าง 1-2 กิโลกรัมต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 16.95 สร้างปริมาณขยะอินทรีระหว่าง 3-5 กิโลกรัมต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 5.75 และสุดท้ายสร้างปริมาณขยะอินทรีมากกว่า 5 กิโลกรัมต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 0.29

2.1.3 การสร้างปริมาณขยะรีไซเคิล ส่วนใหญ่สร้างปริมาณขยะรีไซเคิลน้อยกว่า 5 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 83.91 รองลงมาสร้างปริมาณขยะรีไซเคิลระหว่าง 6-10 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 14.94 สร้างปริมาณขยะรีไซเคิลระหว่าง 11-20 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 0.86 และสุดท้ายสร้างปริมาณขยะรีไซเคิลมากกว่า 20 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 0.29

2.1.4 การสร้างปริมาณขยะทั่วไป ส่วนใหญ่สร้างปริมาณขยะทั่วไปน้อยกว่า 10 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 94.54 รองลงมาสร้างปริมาณขยะทั่วไประหว่าง 11-20 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 4.89 และสุดท้ายสร้างปริมาณขยะทั่วไปมากกว่า 30 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 0.57

2.1.5 การสร้างปริมาณขยะอันตราย ส่วนใหญ่สร้างปริมาณขยะอันตราย 1 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 94.83 รองลงมาสร้างปริมาณขยะอันตรายระหว่าง 2-3 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 3.74 สร้างปริมาณขยะอันตรายระหว่าง 4-5 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 0.86 และสุดท้ายสร้างปริมาณขยะอันตรายมากกว่า 5 ชิ้นต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 0.57

2.2 จำแนกตามวิธีการจัดการขยะในแต่ละประเภท

2.2.1 การจัดการขยะอินทรี ส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเผา คิดเป็นร้อยละ 31.29 รองลงมาเลือกวิธีกำจัดแบบกองทิ้งบริเวณบ้าน คิดเป็นร้อยละ 29.04 เลือกวิธีกำจัดแบบทำปุ๋ยหมัก คิดเป็นร้อยละ 25.77 เลือกวิธีกำจัดแบบฝังกลบ คิดเป็นร้อยละ 13.70 และสุดท้ายเลือกวิธีกำจัดแบบทิ้งลงแหล่งน้ำ คิดเป็นร้อยละ 0.20

2.2.2 การจัดการขยะรีไซเคิล ส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเก็บแยกไว้ขาย คิดเป็นร้อยละ 71.90 รองลงมาเลือกวิธีกำจัดแบบเผา คิดเป็นร้อยละ 18.50 เลือกวิธีกำจัดแบบเก็บไว้ใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 7.49 และสุดท้ายเลือกวิธีกำจัดแบบกองทิ้งบริเวณหน้าบ้าน คิดเป็นร้อยละ 1.41

2.2.3 การจัดการขยะทั่วไป ส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเผา คิดเป็นร้อยละ 69.85 รองลงมาเลือกวิธีกำจัดแบบเก็บแยกไว้ขาย คิดเป็นร้อยละ 23.77 เลือกวิธีกำจัดแบบเก็บไว้ใช้ประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 3.43 เลือกวิธีกำจัดแบบฝังกลบ คิดเป็นร้อยละ 2.21 และสุดท้ายเลือกวิธีกำจัดแบบกองทิ้งบริเวณบ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.74

2.2.4 การจัดการขยะอันตราย ส่วนใหญ่เลือกวิธีกำจัดแบบเก็บแยกไว้ขาย คิดเป็นร้อยละ 53.95 รองลงมาเลือกวิธีกำจัดแบบฝังกลบ คิดเป็นร้อยละ 33.05 เลือกวิธีกำจัดแบบเผา คิดเป็นร้อยละ 7.91 และสุดท้ายเลือกวิธีกำจัดแบบกองทิ้งบริเวณบ้าน คิดเป็นร้อยละ 3.67

2.3 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 71.97

2.4 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

ผลการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในระดับบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.86 จากผลการวิเคราห์ข้อมูลจะเห็นได้ในข้อย่อยที่ 1.2 (ท่านเลือกใช้สินค้าที่ไม่ต้องใช้ถุงพลาสติกมากเกินความจำเป็นหรือเลือกใช้ถุงพลาสติกใบใหญ่ใบเดียวแทนใบเล็กหลายๆ ใบ) มีระดับการปฏิบัติเพียงบางครั้ง สูงถึงร้อยละ 71.84 ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สร้างปริมาณขยะให้กับครัวเรือนเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

2.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาล

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก มีความพึ่งพอใจในการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.24 จากผลการวิเคราห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่าประชาชนยังขาดบทบาทการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาล

2.6 ความต้องการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการศึกษาความต้องการจัดการขยะมูลฝอยพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบึงระมาณ อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก มีความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับเทศบาลในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.23

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถแยกเป็น 3 ด้าน คือ ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามนิยมจำกัดขยะมูลฝอยประเภทโฟม ถุงพลาสติก ด้วยการเผา ซึ่งเป็นหลักการกำจัดที่ผิดวิธีและเป็นต้นเหตุของการเกิดมลพิษทางอากาศ เพื่อลดปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธีของประชาชน เทศบาลตำบลบึงระมาณควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทุกระดับ รวมทั้งผู้นำท้องถิ่น ในเรื่องของความสำคัญที่ต้องมีการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน การเข้าถึงความรู้ดังกล่าวโดยผ่านขบวนการฝึกอบรม การศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานหรือท้องถิ่นอื่นๆ

ความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่พบว่านำขยะประเภทกล่องกระดาษ กระดาษหน้าเดียวที่นำกลับมาใช้ใหม่เพียงบางครั้ง และมีการกำจัดขยะอินทรีด้วยวิธีการเผา ซึ่งเป็นหลักการกำจัดที่ผิดวิธี เทศบาลตำบลบึงระมาณควรมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ด้านการจัดการขยะมูลฝอยทั้งการคัดแยกขยะและลดขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด โครงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะรีไซเคิล โครงการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อชี้ให้เห็นว่าขยะมูลฝอยอินทรีย์และขยะรีไซเคิลสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้เทศบาลตำบลบึงระมาณควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งธนาคารขยะ หรือระบบถังขยะคัดแยกอัตโนมัติที่สามารถจูงใจให้ประชาชนมีความสนใจที่จะคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดด้วยตนเองมากขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการศึกษาครั้งนี้เห็นว่าเทศบาลตำบลบึงระมาณจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลบึงระมาณ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และการพัฒนาบุคลากรในสังกัดให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของขยะมูลฝอย เพื่อที่จะนำความรู้ไปอธิบาย ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าใจ และควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดตั้งหน่วยงานบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยเพื่อการบริหารจัดการและการกำจัดที่ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

5.3.1 ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งหน่วยงานบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลบึงระมาณ

5.3.2 การศึกษาเส้นทางที่เหมาะสมในการจัดเก็บขยะของรถขยะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขยะมูลฝอย ลดระยะทางการเดินรถขยะ

กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่สนับสนุนทุนทรัพย์ทำให้เกิดงานวิจัยฉบับนี้ขึ้น และขอขอบพระคุณผู้บริหาร และพนักงาน เจ้าหน้าที่เทศบาลบึงระมาณตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการประสานงานเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ตระกูล สุวรรณดี. (2538). **ความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำของผู้บริหารกับความพึงพอใจของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9**. (ปริญญานิพนธ์), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เทศบาลตำบลบึงระมาณ. (2554). เทศบาลตำบลบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. from http://www.brm.go.th//condition.php

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). **การนิเทศการสอน.** กรงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

มารยาท โยทองยศ และ ปราณี สวัสดิสรรพ์. (2557). **การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัย.** from ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม http://www.fsh.mi.th/km/wp-content/uploads/2014/04/resch.pdf

อารี เพชรผุด. (2525). **มนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน.** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การศึกษาแนวทางการพัฒนาปัญหาหนี้สินของเกษตรกร พื้นที่เทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

THE DEVELOPMENT SOLVING DEBT OF FARMERS PROBLEMS IN AREA TAIDONG WANGPONG DISTRICT PHETCHABOON PROVINCE

กัณฑรีรัตน์ ศรีเบญจมาศ[2] ธีรภัทร์ พุ่มพลอย[1*] วีระบูลย์กิตติ ชุมพรผ่อง[1] ณัฐวุฒิ ขาวสะอาด[1] ศักย์ชัย เพชรสุวรรณ[1] และ มลวิภา เมืองพระฝาง[1]

คณะครุศาสตร์[1] สถาบันวิจัยและพัฒนา[2] มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

[*]corresponding author e-mail : palmsk12405@gmail.com

บทคัดย่อ

ประเทศไทยในอดีตนั้นถูกเรียกได้ว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม โดยมีเกษตรกรเป็นผู้ดำเนินการผลิตพืชผลให้กับคนในประเทศ แต่แล้วเกษตรกรก็พบปัญหาครั้งยิ่งใหญ่ คือ ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร โดยปัญหาดังกล่าวเกิดมาหลากหลายวิธี เช่น การซื้อปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ที่ใช้ในการเกษตร เป็นต้น ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ในการนี้ผู้วิจัย ต้องการทราบถึงปัญหาการมีหนี้สินของเกษตรกร เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกร ในพื้นที่เทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผลกระทบดังกล่าวผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาดังกล่าวนั้น ประเด็นสำคัญของการเป็นหนี้สินเกษตรกร คือ การใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เป็นอันดับแรก การใช้จ่ายตามค่านิยม เป็นอันดับที่สอง และ การส่งบุตรหลานเรียน เป็นอันดับที่สาม ในการนี้ผู้วิจัยจึงได้หาวิธีแก้ปัญหาเบื้องต้น โดยแนะนำการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อที่จะให้ชาวบ้านลดต้นทุนการการทำเกษตรให้น้อยลงและสามารถพึ่งพาต้นเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : หนี้สินเกษตรกร เกษตรกร ปัญหา

Abstract

Thailand in the past was called an agricultural country. A The farmers are the producers of the crop to the people in the country. But farmers are facing a great deal of debt problems. The problem is caused by a variety of ways, such as the purchase of fertilizers, insecticides used in agriculture, so farmers have higher costs. In this regard, the researcher want to know the debt problems of farmers. To find solutions to debt problems of farmers. In the area of Ta Phung district, Phetchabun. Because of this effect, the researcher realized the importance of solving the problem. The key issue of farmers' debt is the use of fertilizers and insecticides. First Spending by value Second place and sending children. Is third In this case, the researcher has found a solution to the problem. By introducing new theories of agriculture to the villagers, they reduce the cost of farming and are able to rely on their own crops effectively.

Keywords : farmer debt , farmer , problems

บทนำ

ประเทศไทยในสมัยก่อนนั้นถูกเรียกได้ว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม กรมส่งเสริมการเกษตร (2559) จากการสำรวจประชากรที่ทำเกษตรมีจำนวน 6.4 ล้านครัวเรือน ซึ่งประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรม เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด เป็นต้น ในอดีตเกษตรกรสามารถเพาะปลูกพืชผลได้ปีละ 1 ครั้งต่อปีเท่านั้น ทำให้เกษตรกร ต้องหาอาชีพเสริมนอกจากการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันการทำอาชีพเกษตรสามารถทำได้ปีละหลายครั้งเนื่องจากสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ในการเพาะปลูก เช่น รถไถนา รถเกี่ยวข้าว เป็นต้น ทำให้ราคาต้นทุนการผลิตสินค้าทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้นไปตามความสะดวกสบายในการเพาะปลูกพืชผลและยังมีการใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตของพืชผลให้มี สีสัน ขนาด น่ารับประทาน นอกจากนี้เกษตรกรยังค่านิยมการส่งเสริมบุตรหลานให้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย เพื่อให้ประกอบอาชีพอื่นๆ นอกจากการทำเกษตรกรรมซึ่งมีความลำบาก และยากจน ดังที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น

ปาริชาติ (2550) กล่าวว่าทิศทางการเป็นหนี้ของคนไทยมีปริมาณหนี้ และอัตราการเพิ่มของหนี้ที่สูงขึ้น กล่าวคือ เมื่อ ก่อนคนไทยเป็นหนี้คิดเป็นอัตราประมาณร้อยละ 20-30 ของรายได้แต่ใน ปัจจุบันการเป็นหนี้เพิ่มขึ้นมาอยู่ในระดับอัตราประมาณร้อยละ 50 ของรายได้สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนโดยเฉพาะในระดับรากหญ้า มีปัญหาหนี้สินเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปัญหาเร่งด่วนคือ เรื่องหนี้ นอกระบบ ซึ่งถ้าหากปล่อยให้ภาวะหนี้สินภาคประชาชนเติบโตมากขึ้น เชื่อว่าอนาคตจะมี ปัญหาต่อระบบเศรษฐกิจสังคม ถึงแม้ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ยังมีความรับผิดชอบสูงต่อการเป็นหนี้มีความคิดว่าถ้าเป็น หนี้แล้วจะต้องพยายามหาทางจ่ายคืนให้ได้แต่ทว่าในกลุ่มคนรุ่นใหม่นั้นได้เกิดแนวโน้มที่น่าเป็น ห่วงอยู่อย่างหนึ่งคือคนอายุต่ำกว่า 30 ปีมีอัตราคนที่เห็นว่า “การไม่ชำระหนี้เป็นเรื่องธรรมดา” มากขึ้น ซึ่งถ้าหากปล่อยให้ความคิดเช่นนี้ ขยายตัวมากขึ้น

พิชัย (2547) จากข้อความดังกล่าวจะสอดคล้องกับเกษตรกรส่วนใหญ่ยากจนและไม่สามารถพึ่งตนเองได้ เพราะเกษตรกรไทยรับแนวคิดแบบทุนนิยมที่เน้นการผลิตเพื่อขายโดยมุ่งทำการเกษตรแบบการปลูกพืช เชิงเดี่ยว ซึ่งมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง เพราะ ไม่มีเงินทุน ไม่มีการแปรรูปสินค้าด้วยตนเอง ไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าด้วยตนเองได้เนื่องจากขึ้นอยู่กับกลไกการตลาด เช่น การผลิตข้าว ประเทศไทยผลิตข้าวได้ปี ละ 23.3 ล้านตัน ส่งออกไปขายทั่วโลกประมาณปีละ 6 ล้านตัน โดยราคาข้าวขึ้นกับจำนวน ข้าวที่ ผลิตได้ทั่วโลกในแต่ละปีเมื่อการผลิตข้าวของทั้งโลกผลิตได้มากราคาข้าวก็ถูกลง ผนวกกับการที่ประเทศไทยต้องประสบกับสภาวะเศรษฐกิจตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 จึงทำให้หันมาสนใจ เศรษฐกิจแบบพอเพียงซึ่งเป็นแนวคิดหลักของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทาง การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งใน การพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี ระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อผลกระทบใดๆ ที่อาจจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง ภายนอกและภายใน

พื้นที่เทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชาชนโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 3,000 ไร่ เช่น ทำไร่ ทำนาทำสวน ประมงเพาะเลี้ยง และบางส่วน ค้าขาย รับจ้างทั่วไป รับราชการ ฯลฯ รายได้ของประชากร โดยเฉลี่ย 90,000.00 บาท/คน (องค์การบริหารส่วนตำบล ,2556) โดยภาพรวมแล้วประชากรมีฐานะปานกลาง และยังมีประชาชนวัยทำงานจำนวนมากเดินทางไปทำงาน ยังท้องถิ่นอื่นซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีที่ดิน ทำกินหรือมีอยู่ น้อย จึงไม่เพียงพอต่อการยังชีพ สำหรับประชาชนที่ทำอาชีพเกษตรกรนั้น ต้องการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยการใช้สารเคมี ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูง ทำให้จะต้องกู้เงินเพื่อนำมาลงทุนทำการเกษตรก่อน โดยอาจกู้จากแหล่งเงินกู้จากภาครัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือจากภาคเอกชน เช่น แหล่งเงินกู้นอกระบบ ร้านค้าขายสารเคมีทางการเกษตร เป็นต้น โดยผลผลิตที่ได้รับเกิดความไม่แน่นอน อาจได้ราคาสูงหรือต่ำกว่าต้นทุน ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็น กลไกทางการตลาด พ่อค้าคนกลาง ฤดูกาล แมลงศัตรูพืช โรคในพืช เป็นต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงภาระหนี้สินที่เกษตรกรมีอยู่ ในพื้นที่เทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่อาจกลายเป็นหนี้สินเรื้อรัง เกิดเป็นปัญหาภายในครัวเรือนที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน จนถึงระดับประเทศ และอาจส่งผลต่อปัญหาสังคม อื่นๆตามมาได้ เช่น ปัญหาทางด้านการศึกษาของบุตรหลานเกษตรกร และอาชญากรรม เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบถึงปัญหาการมีหนี้สินของเกษตรกร ในพื้นที่เทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาด้านหนี้สินของเกษตรกร ในพื้นที่เทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

จากขั้นต้นการวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาปัญหาการเกิดหนี้สินเกษตรกร แล้วทำการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรนั้นมีแนวทางในการปลดหนี้สินด้วยตนเอง ผู้วิจัยจึงแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1

1. ศึกษาข้อมูลและเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. จัดทำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาหนี้สินของเกษตรกร
3. นำแบบสัมภาษณ์นำไปใช้กับเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในเทศบาลตำบลท้ายดง
4. วิเคราะห์และสรุปผล

ระยะที่ 2

1. ประชุมการวางแผนการทำแบบสอบถามจากกลุ่มโครงการเกษตรยั่งยืนและจัดทำแบบฟอร์มกลาง
2. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 และแบบฟอร์มกลางมาจัดทำแบบสอบถาม
3. นำแบบสอบถามเสนอประธานโครงการเกษตรยั่งยืนเพื่อขออนุมัติการลงสำรวจพื้นที่
4. กลุ่มประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เกษตกรในพื้นที่เทศบาลท้ายดง ต.ท้ายดง อ.วังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 8,573 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เกษตกรในพื้นที่เทศบาลท้ายดง ต.ท้ายดง อ.วังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 410 คน (กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อนขนาด ±5%) โดยการสุ่มแบบง่าย
4. นำแบบสอบถามลงพื้นที่เพื่อสำรวจปัญหาหนี้สินเกษตรกรของกลุ่มตัวอย่าง
5. เก็บรวบรวมข้อมูล
6. วิเคราะห์และสรุปผล

ระยะที่ 3

1. นำผลที่ได้จากระยะที่ 2 มาศึกษาถึงวิธีการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรให้สอดคล้องกับปัญหา
2. จัดทำแบบสรุปผลปัญหาและความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อนำเสนอ
3. จัดประชุมเพื่อวางแผนในการแก้ไขปัญหากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
4. จัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกร (บริการวิชาการ)
5. จัดทำรูปเล่มสรุปผลโครงการ

ผลการวิจัย

ผลการสำรวจปัญหาหนี้สินของเกษตรกร จากรายได้หลักของเกษตรกร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรายได้หลักจากการเกษตรของเกษตรกรจำนวน 410 คน

รายได้ของเกษตรกร	**จำนวน**
ไม่ตอบแบบสอบถาม	48
0-120,000 บาท	262
120,000 - 240,000	67
240,000-360,000	22
มากกว่า 360,000	11
รวม	410

ผลการสำรวจปัญหาหนี้สินของเกษตรกร จากรายจ่ายหลักของเกษตรกร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางค่าใช้จ่ายระหว่างการทำเกษตรที่ส่งผลให้เกิดหนี้สินของเกษตรกร

ค่าใช้จ่ายระหว่างการทำเกษตร	**จำนวน**	**ร้อยละ**
การซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลง	386	94.14634
ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน	267	65.12195
ค่ารักษาพยาบาล	225	54.87805
ค่าการศึกษาบุตรและหลาน	231	56.34146
ชำระหนี้สินในครัวเรือน	217	52.92683
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	191	46.58537

ผลการสำรวจจำนวนหนี้สินของกลุ่มเกษตรกรจำนวน 410 คนพบว่ามีหนี้สินจากการเกษตร ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนหนี้สินของเกษตรกรจำนวน 410 คน

หนี้สินของเกษตรกร	**จำนวน**
ไม่มีหนี้สิน	30
ต่ำกว่า 30,000 บาท	17
30,000 - 60,000 บาท	109
60,001 - 90,000 บาท	67
90,001 - 120,000 บาท	22
มากกว่า 120,000 บาท	165
รวม	410

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการสำรวจและวิจัยจะเห็นได้ว่า หนี้สินทางการเกษตรของเกษตรกรนั้นส่วนใหญ่เกิดจากการใช้จ่ายไปในช่วงการทำเกษตรไม่ว่าจะเป็น ค่าปุ๋ย ค่ายา ค่าใช้จ่ายอื่นๆ นั้นจะเป็นตัวส่งผลให้เกษตรกรทำการกู้หนี้ยืมสินเพื่อที่จะให้

ตนเองสามารถใช้ชีวิต และยังต้องส่งลูกหลานไปเรียนระดับสูงเพื่อที่จะได้ไม่ต้องลำบากแบบตน ซึ่งในระยะยาวจะส่งผลทำให้เกิดการเป็นหนี้สินที่มีปริมาณมาก

แนวทางแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรนั้นสามารถที่จะนำแนวปฏิบัติเศรษฐพอเพียงมาใช้เพื่อลดต้นทุนการทำการเกษตร เช่น การทำปุ๋ยใช้เอง (เกษตรอินทรีย์) พร้อมทั้งสอนตามแนวปฏิบัติความพอเพียงเพื่อให้เกษตรกรมีแนวคิดที่จะพอเพียงในสิ่งที่ตนเองมีไม่เกิดความโลภ และจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาชนะพงษ์พันธ์ (2551) การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการวัดจะช่วยให้ค่าใช้จ่ายภายในวัดลดลง

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูง จากโครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้สนับสนุนเงินทุนวิจัย แล้วยังคณบดีครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามได้ให้ความอนุเคราะห์ให้จัดทำวิจัยในครั้งนี้ และผู้ร่วมวิจัยที่หลายท่านได้ให้การสนับสนุนวิจัย รวมถึงขอกราบขอบพระคุณนายยกเทศบาลท้ายดง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ ร่ม ที่ให้ความร่วมมือในการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). **ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร.** ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร.

ปาริชาติ พงษ์แขก. (2550). **การแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชนในทัศนะของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

พระมหาชนะพงษ์พันธ์ สีสังข์. (2551). **การศึกษาสภาพและปัญหาของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

พิชัย ลิมานนท์ดำรงค์. (2547). **การศึกษาภาวะหนี้สิน ของสมาชิกโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชีวิตครู จังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

การพัฒนาเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ด้วยโปรแกรม จูมลา

WEBSITE DEVELOPMENT FOR THE FACULTY OF MEDICAL SCIENCE NARESUAN UNIVERSITY USING THE JOOMLA PROGRAM

จีราวรรณ ทองลิ้ม
คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
corresponding author e-mail : Jeerawanth@nu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเว็บไซต์ของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ด้วยโปรแกรมจูมลาและเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา 87 คน ประกอบด้วยบุคลากรภายในคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ประกอบด้วย บุคลากรสายวิชาการ บุคลากรสายสนับสนุน นิสิต และบุคคลภายนอก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์ คือ โปรแกรมจูมลา และแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ (SPSS Program) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยที่ได้ ได้เว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ถูกพัฒนาด้วย โปรแกรมจูมลา และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์ พบว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อเว็บไซต์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.17 ค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน (S.D) มีค่าเท่ากับ 0.52

คำสำคัญ : เว็บไซต์ จูมลา คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

The objectives of this research were to develop a website for the Faculty of Medical Science at Naresuan University using the Joomla Program and to survey the satisfaction of faculty management and others with the website. Data was obtained from randomly sampling 87 users of the new website which included academic staff, supporting staff, faculty students and other users. The tool used to: develop the website was the Joomla Program, and to evaluate satisfaction was a website questionnaire. The SPSS statistical package, used in social sciences, was used to analyze mean, percentage and standard deviation. The research results were 1) Provision of a new website for the Faculty of Medical Science at Naresuan University using the Joomla Program 2) the overall satisfaction toward the website development from faculty management and others who completed the questionnaire was at a high level of 4.17 with a standard deviation of 0.52.

Keywords : website, joomla , faculty of medical science , Naresuan University

บทนำ

ในปัจจุบันเว็บไซต์ได้กลายมาเป็นสื่อที่มีความสำคัญมีบทบาทอย่สูงมากในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ซึ่งระบบอินเทอร์เน็ตเป็นระบบเครื่อข่ายสามารถชื่อมโยงติดต่อได้ 24 ชั่วโมง ดังนี้เราสามารถเข้าถึงข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย ข้อความภาพและเสียงที่มีผู้นำเสนอไว้โดยผ่านรูปแบบและเนื้อหาที่แตกต่างกัน (ชลิตา ไวรักษ์, 2550) และนอกจากนั้นเว็บไซต์ยังได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องและมีคอมพิวเตอร์มาเชื่อมโยงมากขึ้นจนกระทั่งกลายมาเป็นระบบเครือข่ายระบบคอมพิวเตอร์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก (สุพิชญา เข็มทอง, 2547) ในการพัฒนาเว็บไซต์นั้นได้มีโปรแกรมสำหรับการออกแบบเว็บไซต์ที่ใช้งานได้ง่ายขึ้น เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ก็ราคาไม่สูงนัก โดยการพัฒนาเว็บไซต์

ตามที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์มีนโยบายในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานตามพันธกิจหลักในทุกหน่วยงาน ดังนั้นการติดต่อสื่อสารและการประชาสัมพันธ์จึงมีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญที่สุด โดยมีผู้รับบริการเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไป เว็บไซต์จึงต้องมีข้อมูลที่สำคัญ และผู้ใช้บริการสามารถใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด จึงได้จัดทำเว็บไซต์ขึ้นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และให้บริการข้อมูลดังกล่าวกับบุคลภายในและภายนอก จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาในปีการศึกษา 2559 เรื่อง การศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาเว็บไซต์ในการประชาสัมพันธ์ของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวรนั้น ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินความพึงพอใจต่อสภาพเว็บไซต์ในปัจจุบันอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยแยกเป็น ข่าวประชาสัมพันธ์ ควรมีการนำเสนอข้อมูลให้มีความเป็นปัจจุบันรวมทั้งเนื้อหาข่าวควรมีปริมาณที่เหมาะสมคือไม่มากหรือน้อยเกินไป ภารกิจของผู้บริหาร/งานอบรม/การศึกษาต่อ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการนำเสนอข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เช่น ข่าวทุนการศึกษา ข่าวการฝึกอบรม ควรแยกหัวข้อออกจากกันให้ชัดเจน การจัดรูปแบบ ตัวอักษร และการแบ่งหัวข้อเนื้อหา ควรมีการออกแบบให้มีความเรียบง่าย สะดุดตา มีการจัดแบ่งให้เป็นหมวดหมู่ให้ข้อมูลที่อยู่ใกล้กันเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ใช้สีฉูดฉาด ควรใช้สีที่แสดงผลแล้วดูเย็นตา รวมทั้งโครงสร้างของเว็บไซต์ภายในควรมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และการเชื่อมโยง ระบบนำทางและการขอข้อมูล ควรมีการเชื่อมโยงจากเมนูต่างๆให้เข้าใจง่ายโดยการใช้ข้อความหรือใช้แบนเนอร์ที่แสดงแบบรูปภาพ การเชื่อมโยงข้อมูลควรเชื่อมโยงได้ทุกหน้าและมีการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งภายในและภายนอกได้อย่างรวดเร็วและไม่ซับซ้อน

ดังนั้นจากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่าควรมีการพัฒนาเว็บไซต์ของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยนเรศวรขึ้นมาใหม่ โดยได้เลือกใช้เครื่องมือในการพัฒนาเว็บไซต์ที่เรียกว่า Content management system Program Joomla ในการศึกษาและพัฒนาเนื่องจากตัว CMS จูมลา นั้นผู้วิจัยได้ศึกษาถึงข้อดีในการใช้ CMS ตัวนี้คือ เป็นโปรแกรมที่ใช้งานได้ฟรีไม่มีค่าลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ เป็น Open source และสามารถควบคุมหน้าตาของเว็บไซต์ด้วยเทมเพลตและการแสดงเนื้อหา โดยความสารถในการจัดการเนื้อหาสามารถจัดทำได้ง่ายและสะดวก พร้อมทั้งรองรับการทำงานของแอดมินหลายๆคนพร้อมกัน ด้วยระบบจัดการผู้ใช้งานที่มีประสิทธิภาพโดยมีการกำหนดแยกชั้นของผู้ดูแล มีความเสถียรภาพ ปลอดภัยและมีการอัพเดทอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้บริการและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบันสามารถใช้งานได้สะดวกตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานและบรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ขององค์กรและเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อเว็บไซต์

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ศึกษาและรวบรวมข้อมูล การศึกษาและรวบรวมข้อมูลแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1.1. ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการในการพัฒนาเว็บไซต์ ได้แก่ เทคนิคในการพัฒนาเว็บไซต์ เครื่องมือที่จะใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์ ข้อมูลการติดตั้งโปรแกรม Joomla การตั้งเซิร์ฟเวอร์สำหรับรองรับ โปรแกรม Joomla

1.2. ข้อมูลสารสนเทศบนเว็บไซต์ ได้แก่ ข้อมูลประชาสัมพันธ์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ หลักสูตร ประวัติความเป็นมาของคณะฯ ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลเอกสารดาวน์โหลด ข้อมูลหน่วยงานต่างๆ ภายในคณะฯ เป็นต้น โดยข้อมูลได้มาจากเว็บไซต์เดิม ของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่และบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์โดยใช้วิธีการ การเลือกตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น โดยตัวอย่างที่เลือกนั้นเป็นตัวแทนของผู้ใช้งานเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดย เลือกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามสถานภาพโดยเป็น นิสิตจำนวน 35 คน เจ้าหน้าที่ 28 คน อาจารย์ 20 คน บุคคลภายนอก 4 คน โดยรวมจำนวนแล้วเป็นจำนวน 87 คน

2. พัฒนาเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม โปรแกรม Joomla Content Management System V3.65

3. ทดสอบการทำงานของเว็บไซต์

4. ประเมินผลการพัฒนาเว็บไซต์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ด้วยโปรแกรมจูมลา ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ 1.ด้านฮาร์ดแวร์ (Hardware) เครื่องเซิร์ฟเวอร์ได้ลงระบบปฏิบัติการ Microsoft Server 2008 ที่จะนำมารองรับโปรแกรมจูมลาเวอร์ชั้น 3.6 2.ด้านซอฟแวร์ (Software) ประกอบด้วย โปรแกรมจูมลา เวอร์ชั้น 3.6
ระบบจัดการฐานข้อมูล phpMyadmin และ XAMPP Version 3.2.2 และ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อเว็บไซต์ของบุคลากรภายในคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ และบุคคลภายนอก โดยได้นำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

การรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1.ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ บุคลากรในส่วนของงานต่างๆเพื่อที่จะขอข้อมูลที่มีความเป็นปัจจุบันเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงเว็บไซต์ ไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านวิชาการหลักสูตรต่างที่ต้องมีการอัพเดทให้เป็นปัจจุบัน

2.ศึกษาการพัฒนาเว็บไซต์ด้วยโปรแกรมจูมลา โดยศึกษาว่า เซิร์ฟเวอร์ที่คณะมีอยู่สามารถรองรับกับ โปรแกรมจูมลา ได้ในเวอร์ชันไหน และการทำงานที่มีความเสถียรภาพมากที่สุด

3.รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเว็บไซต์ทั้งจากบุคลากรภายในและบุคลากรภายนอก และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

1.ได้เว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ใหม่ ที่ได้พัฒนาขึ้นจากโปรแกรม จูมลา ซึ่งเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้นมีเนื้อหาและการออกแบบที่ครอบคลุม มีความเรียบง่าย มีการจัดแบ่งให้เป็นหมวดหมู่ให้ข้อมูลที่อยู่ใกล้กันเป็นไปในทิศทาง เช่น หมวดข่าว แบ่งออกเป็น ข่าวประชาสัมพันธ์ ข่าวบริการการศึกษา ข่าวประกวดสอบราคา ข่าวทุน/งานวิจัย และข่าวสมัครงาน หมวดเมนูหลักของเว็บไซต์ก็ได้แบ่งเป็น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคณะ ข้อมูลของหลักสูตร ข้อมูลของงานวิชาการ หมวดหน่วยงาน/ภาควิชา หมวดงานประกันคุณภาพการศึกษา หมวดงานบริการวิชาการ หมวดหมู่ของระบบสารสนเทศ หมวดงานวิจัยเด่น/บุคลากรเด่น ก็เป็น

การรวบรวม ข้อมูลของงานวิจัยที่โดเด่นของบุคลากรภายในคณะ และหมวดบุคลากรเด่นก็เป็นการรวบรวมบุคลที่สร้างชื่อเสียงให้กับคณะฯ เป็นต้น ในส่วนของการออกแบบสีของเว็บไซต์ ได้มีการใช้สีในแนวเดียวกัน โดยสีที่ใช้พยายามใช้สีไม่ฉูดฉาดใช้สีเทาคุมโทนของเว็บไซต์ รวมทั้งโครงสร้างของเว็บไซต์มีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานและมีการเชื่อมโยงจากเมนูต่างๆ โดยการใช้ข้อความหรือใช้แบนเนอร์ที่แสดงแบบรูปภาพ และมีช่องทางสำหรับการค้นหาขอมูลภายในเว็บไซต์ เพื่อค้นหาข้อมูลตามความต้องการของผู้ใช้งานเว็บไซต์

ภาพที่ 1 หน้าเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้น

2. ผลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานจากแบบสอบถามพบว่า

ผลจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้นได้แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบสอบถามประเมินระดับความพึงพอใจต่อเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1 ในส่วนของเนื้อหาของเว็บไซต์

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ในส่วนของเนื้อหา

	หัวข้อ (ด้านเนื้อหา)	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**
1.	มีความชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และข้อมูลมีการปรับปรุงอยู่เสมอ	4.62	0.53	มากที่สุด
2.	การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร รูปภาพในเว็บไซต์ มีความเหมาะสม น่าสนใจ	4.06	0.39	มาก
3.	ปริมาณเนื้อหามีเพียงพอต่อความต้องการ	4.11	0.49	มาก
4	การจัดลำดับเนื้อหา ขั้นตอน มีความต่อเนื่อง	4.09	0.52	มาก
5	มีการจัดหมวดหมู่ง่ายต่อการค้นหาและทำความเข้าใจ	4.03	0.53	มาก
	เฉลี่ยรวม	**4.18**	**0.49**	**มาก**

ผลจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้นได้แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบสอบถามประเมินระดับความพึงพอใจต่อเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ดังตารางที่ 2 ในส่วนของการออกแบบของเว็บไซต์

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ในส่วนของการออกแบบเว็บไซต์ ของกลุ่มตัวอย่าง

	หัวข้อ (ด้านการออกแบบเว็บไซต์)	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**
1.	การจัดรูปแบบในเว็บไซต์ง่ายต่อการอ่านและการใช้งาน	4.07	0.50	มาก
2.	หน้าโฮมเพจ มีความสวยงาม ทันสมัย น่าสนใจ	4.27	0.60	มาก
3.	ขนาดตัวอักษร และรูปตัวอักษร อ่านได้ง่าย	4.19	0.50	มาก
4	มีความรวดเร็วในการแสดงภาพ ตัวอักษร และข้อมูลต่างๆ	4.13	0.50	มาก
5	มีภาพประกอบสามารสื่อความหมายได้	4.19	0.58	มาก
6	ความถูกต้องในการเชื่อมโยงภายในเว็บไซต์	4.06	0.50	มาก
	เฉลี่ยรวม	**4.15**	**0.53**	**มาก**

ผลจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้นได้แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบสอบถามประเมินระดับความพึงพอใจต่อเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ดังตารางที่ 3 ในส่วนของด้านเทคนิคและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งาน

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ ด้านเทคนิคและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานเว็บไซต์

	หัวข้อ (ด้านเทคนิคและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานเว็บไซต์)	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**
1.	ปฏิทินกิจกรรมคณะฯ สามารถช่วยให้ผู้ใช้งานเว็บไซต์ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ภายในคณะได้	4.17	0.49	มาก
2.	การเชื่อมต่อกับ Facebook เพจคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์	4.04	0.56	มาก
	เฉลี่ยรวม	**4.10**	**0.52**	**มาก**

ผลจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้นได้แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบสอบถามประเมินระดับความพึงพอใจต่อเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ดังตารางที่ 4 ในส่วนของด้านประโยชน์และการนำไปใช้

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ ด้านประโยชน์และการนำไปใช้

	หัวข้อ (ด้านประโยชน์และการนำไปใช้)	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**
1.	เนื้อหาภายในเว็บไซต์มีประโยชน์ต่อผู้ใช้งาน	4.27	0.56	มาก
2.	เป็นสื่อในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวประชาสัมพันธ์ และงานวิจัย	4.25	0.53	มาก
3.	สามารถเป็นแหล่งความรู้และข้อมูลตรงตามความต้องการของผู้ใช้	4.26	0.57	มาก
	เฉลี่ยรวม	**4.26**	**0.55**	**มาก**

ผลจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้นมานั้นได้แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากแบบสอบถามประเมินระดับความพึงพอใจต่อเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ดังตารางที่ 5 ในส่วนของภาพรวมที่มีต่อเว็บไซต์

ตารางที่ 5 ความพึงพอใจต่อเว็บไซต์ ภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการประเมินความพึงพอใจของภาพรวมเว็บไซต์จากลุ่มตัวอย่าง		$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**
1.	ความพึงพอใจของเว็บไซต์ส่วนของเนื้อหา	4.18	0.49	มาก
2.	ความพึงพอใจของเว็บไซต์ส่วนการออกแบบ	4.15	0.53	มาก
3.	ความพึงพอใจด้านเทคนิคและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้เว็บไซต์	4.10	0.52	มาก
4	ความพึงพอใจด้านประโยชน์และการนำไปใช้	4.26	0.55	มาก
	ผลการประเมิน	**4.17**	**0.52**	**มาก**

อภิปรายผล

เว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่ได้พัฒนาขึ้นมาด้วยโปรแกรมจูมลา ซึ่งประกอบเนื้อหาในเว็บไซต์ประกอบด้วยข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลข่าวประชาสัมพันธ์ของคณะ ข้อมูลหลักสูตร ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลเอกสารคู่มือ เอกสารแบบฟอร์มดาวน์โหลด ข้อมูลศิษย์เก่า ข้อมูลทุนการศึกษา เอกสารเผยแพร่ เอกสารแบบฟอร์ม คลังความรู้ และยังมีส่วนประกอบเสริมการทำงานเว็บไซต์ได้แก่ MEDSCI PRODUCTS กิจกรรมคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ วารสารโมกคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ วีดีโอคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ อัลบัมภาพ ข้อมูลติดต่อ และอื่นๆ ช่วยลดการเก็บเอกสารในรูปแบบกระดาษ จึงถือได้ว่าเว็บไซต์นี้เป็นศูนย์รวมข้อมูลสารสนเทศของคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยมงคล เทพวงษ์ (2550) ที่กล่าวว่า เว็บไซต์ควรมีเนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้ และสอดกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ แก้วกระจ่าง (2555) ที่กล่าวว่าเนื้อหาของเว็บไซต์ที่กล่าวมาทำให้ได้เว็บไซต์ที่คุณภาพไว้เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล โดยเว็บไซต์คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่ได้พัฒนาขึ้น โดยใช้โปรแกรม joomla ในการพัฒนาขึ้นนั้นและ ใช้ phpmyadmin จัดการระบบฐานข้อมูล ทำให้ระบบการทำงานของเว็บไซต์ในส่วนของผู้ดูแลระบบ สามารถ เพิ่ม แก้ไข ปรับปรุง ลบ และค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ผู้ใช้ต้องการได้ในเว็บไซต์ทำให้เว็บไซต์มีประสิทธิภาพที่ดี ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พรสวรรค์ จันทะคัด (2553) ที่ได้พัฒนาระบบสารสนเทศศิษย์เก่าบนอินเทอร์เน็ต โดยใช้โปรแกรมจูมลา และผลการวิจัยถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมอยู่ในระดับ มาก

ความพึงพอใจด้านเทคนิคและการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้เว็บไซต์เป็นส่วนที่ได้รับความพึงพอใจอันดับสี่ โดยมีเมนูฟังก์ชันที่สามารถเข้าใจได้ง่ายและใช้งานสะดวก โดยแบ่งออกเป็นเมนูหลักและเมนูรอง โดยเมนูหลักจะประกอบด้วยเนื้อหาที่สำคัญและใช้งานได้บ่อย มีการจัดวางไว้ในตำแหน่งบนสุดเพื่อใช้งานง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Lynch และ Horton (1999) ที่เสนอแนะว่าเมนูควรใช้งานได้ง่าย มีการจัดวางตาม Layout ที่ออกแบบให้ไม่ซับซ้อนสอดคล้องกับแนวคิดของ Lynch และ Horton (1999) ที่เสนอแนะว่า ผู้พัฒนาเว็บไซต์ควรออกแบบโครงสร้างสารสนเทศล่วงหน้าและมีการออกแบบที่คำนึงถึงความเรียบง่ายและความคงที่

ข้อเสนอแนะ

1.เว็บไซต์ควรมีเนื้อหาที่ทันสมัยอยู่เสมอ ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงเนื้อหาภายในเว็บไซต์อย่างต่อเนื่อง

2.ควรมีเนื้อหาเป็นสองภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวต่างประเทศ ให้เข้ามาใช้บริการเว็บไซต์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรจัดทำเว็บไซต์ของภาควิชาด้วยโปรแกรมจูมลาเพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกันเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการและเป็นไปในทางทิศทางเดียวกันกับเว็บไซต์คณะฯ ซึ่งประกอบด้วย 4 ภาควิชา ภาควิชากายวิภาคศาสตร์ ภาควิชาจุลชีววิทยาและปรสิตวิทยา ภาควิชาสรีรวิทยา และภาควิชาชีวเคมี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดีผู้วิจัยขอขอบคุณ ทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณรายได้คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559 ที่สนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย ส่งผลให้มีการพัฒนาศักยภาพด้านวิชาการได้เป็นอย่างดียิ่ง โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรระวี คงสมบัติ เป็นที่ปรึกษาของโครงการวิจัยในครั้งนี้ที่ได้ให้คำเสนอแนะให้แนวคิดตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของการโครงการวิจัย และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณบุคลากรภายในคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ทุกท่านที่ร่วมทำแบบสอบถาม และให้ความช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานขอข้อมูลในทุกๆด้าน

เอกสารอ้างอิง

ชาญณรงค์ แก้วกระจ่าง. (2555) **การพัฒนาเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่**. สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรจน์.

ชัยมงคล เทพวงษ์. (2550). **หลักในการออกแบบเว็บไซต์.** www.chaiwbi.com/501/5101.html.

ชลิตา ไวรักษ์. (2550). **การพัฒนาเว็บไซต์สาขาเพื่อประชาสัมพันธ์องค์กร**. กรณีศึกษาสโมสร ทาร์ซานฮัท เพนบอล เชียงใหม่.

พรสวรรค์ จันทะคัต. (2553). การพัฒนาระบบสารสนเทศศิษย์เก่าบนอินเทอร์เน็ต. **วารสารสารสนเทศ** ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2553.

สุพิชญา เข็มทอง. (2547) : **ศึกษาองค์ประกอบของการออกแบบเว็บไซต์สำหรับสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ**. วิทยานิพนธ์.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

Lynch, P.J., & Horton, S. (1999). **Web Style Guide: Basic Design Principles for Creating Web Sites**. New Haven and London : Yale University Press.

การพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

DATABASE DEVELOPMENT OF SCIENCE APPARATUS OF BIOLOGY PROGRAM, FACULTY OF SCIENCE AND TECHNOLOGY AT PIBULSONGKRAMRAJABHAT UNIVERSITY

วันเพ็ญ ตรงต่อกิจ และ วีระ นาคผู้
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
corresponding author e-mail : Wonphen2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ฐานข้อมูล โดยทำการศึกษาสภาพเครื่องมือวิทยาศาสตร์ด้วยการสำรวจโดยใช้แบบบันทึกข้อมูล และศึกษาแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อาจารย์นักศึกษาสาขาชีววิทยา จุลชีววิทยา จำนวน 58 คน และศึกษาความพึงพอใจในการใช้ฐานข้อมูลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยการใช้แบบสอบถามจากอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาสาขาวิชาชีววิทยา จุลชีววิทยา จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า เครื่องมือวิทยาศาสตร์ มีจำนวนทั้งหมด 431 เครื่อง พบว่าใช้งานได้จำนวน 408 เครื่อง ชำรุดจำนวน 23 เครื่อง ในการพัฒนาฐานข้อมูลผู้วิจัยพัฒนาฐานข้อมูลเว็บไซต์ออนไลน์ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ชื่อ http://csit.psru.ac.th/~stockbio/ และผลการทดลองใช้ฐานข้อมูลพบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้งานฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านรูปแบบของเว็บไซต์ฐานข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.13)รองลงมาตามลำดับได้แก่ ด้านการประโยชน์ของการใช้งานของเว็บไซต์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06) และด้านการข้อมูลของเครื่องมือ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03)

คำสำคัญ : สภาพเครื่องมือวิทยาศาสตร์ การพัฒนาฐานข้อมูล ความพึงพอใจของผู้ใช้ฐานข้อมูล

Abstract

The objectives of this research were to study the state and guideline development on database of Science apparatus of Biology Program, Faculty of Science and Technology at PibulsongkramRajabhat University and to study the satisfaction of the database users by studying the state of Science apparatus via survey towards data recording form and studying the development guideline of database via an interview 58 instructors and students from Biology and Microbiology Programs and to study the satisfaction on using the database developed by the researcher via a questionnaire asking 100 instructors, staff, and students of Biology and Microbiology Programs. The findings found that there are 431 Science apparatuses all together: only 408 apparatuses are usable and 23 apparatuses are out of order, the database development was developed by the researcher from online website of Science apparatus called http://csit.psru.ac.th/~stockbio/, the tryout outcome of database found that the satisfactions of the database users overall were at a high level and when considering by items ranging from high to low as

follows: the database website format was at the highest level ($\overline{X}$ =4.13) then the website utilization was at a high level ($\overline{X}$ =4.06) and the apparatus data were at a high level ($\overline{X}$ =4.03).

Keywords : state of science apparatus, the database development, the satisfaction of the database users

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งความรู้ต่างๆ หลากหลายสาขาวิชามีจำนวนมากและปรากฏอยู่อย่างหลายรูปแบบ จึงได้มีการพัฒนาฐานข้อมูลและเว็บไซต์ด้านการจัดการสารสนเทศข้อมูลให้องค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนมีวิธีการจัดเก็บข้อมูลต่างๆที่มีอยู่ให้เป็นระบบเพื่อสามารถสืบค้นและนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการการพัฒนาฐานข้อมูลจึงได้แพร่หลายและได้รับความสนใจมากขึ้นฐานข้อมูลในฐานะเครื่องมือการจัดเก็บและการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการผู้ใช้บริการ สามารถหาข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

ในการเรียนการสอนของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ต้องมีการทำปฏิบัติการเกี่ยวกับการทดลอง วิเคราะห์ วิจัยทางวิทยาศาสตร์ การทำปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีเครื่องมือวิทยาศาสตร์การสนับสนุนการเรียนการสอนแต่จากการสำรวจพบว่าเครื่องมือส่วนใหญ่ของสาขาวิชาชีววิทยามีอายุการใช้งานนานจึงมีสภาพเก่า หรือชำรุด รวมทั้งเครื่องมือของศูนย์วิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับพร้อมการก่อตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เครื่องมือจึงมีอายุการใช้งานนานจึงเก่าเครื่องมือบางชนิดจึงจำเป็นจัดการแทงจำหน่าย และมีการหาเครื่องมือมาทดแทน รวมทั้งต้องจัดหาเครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อรองรับการการเรียนการสอนที่พัฒนากระบวนการ วิธีการทดลองใหม่ๆ และเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น ซึ่งในปีที่ผ่านมา สาขาวิชาชีววิทยาได้รับงบประมาณในการจัดซื้อครุภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่อง จึงมีจำนวนเครื่องมือเพิ่มมากขึ้นทำให้ผู้ที่มีส่วนในการดูแลรักษาต้องมีระบบการจัดการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ให้เป็นฐานข้อมูลที่เป็นระบบเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณภาพในการเรียนการสอนและการวิจัย

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์คือ ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ซึ่งในการพัฒนาฐานข้อมูลที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ได้สารสนเทศและให้บริการการค้นหาเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ให้กับอาจารย์ นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ประกอบด้วยข้อมูลรายละเอียดเบื้องต้นต่างๆ ดังนี้ รูปภาพ ชื่อ ยี่ห้อ รุ่น แหล่งที่อยู่ และคุณสมบัติทั่วไปของเครื่องมือ ซึ่งเว็บไซต์หรือระบบฐานข้อมูลสำหรับเก็บข้อมูลครุภัณฑ์เหล่านี้ไว้เพื่อความสะดวกในการค้นหา และการรวบรวมไว้ในที่เดียวกัน โดยจะมีผู้ดูแลระบบการใช้งานสามารถ เพิ่ม แก้ไข ลบข้อมูลในฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ และเปิดให้บุคคลภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นสมาชิกใช้งานในส่วนของการค้นหาครุภัณฑ์และการยืมคืนผ่านระบบออนไลน์ได้ ระบบฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์นั้นสามารถแบ่งข้อมูลในระบบออกเป็น 2 ระบบ ได้แก่ ระบบจัดการสมาชิก และระบบจัดการครุภัณฑ์ เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการการให้บริการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ และพร้อมสำหรับการเรียนการสอนการวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์ รวมทั้งบุคคลภายนอกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.1 กลุ่มประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาชีววิทยา จุลชีววิทยา อาจารย์สาขาวิชาชีววิทยา บุคลากร และผู้ใช้บริการเครื่องมือวิทยาศาสตร์

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาชีววิทยา จำนวน 11 คน สาขาวิชาจุลชีววิทยา จำนวน 40 คน และอาจารย์สาขาวิชาชีววิทยา จำนวน 7 คน รวม 58 คน

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือแบบบันทึกสภาพเครื่องมือวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ออกแบบเอง ซึ่งจะระบุรูปภาพเครื่องมือ ชื่อเครื่องมือ ยี่ห้อ และแหล่งที่อยู่ของเครื่องมือวิทยาศาสตร์ และการสัมภาษณ์พูดคุยสอบถามความต้องการเกี่ยวกับฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบลงข้อสรุป

ตอนที่ 2 การจัดทำฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีขั้นตอนดังนี้ 2.1.ศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสาร โดยใช้เอกสารรายการสำรวจครุภัณฑ์ประจำปี พ.ศ. 2559 ถึง 2560และแบบบันทึกสภาพเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา

2.2. ออกแบบโครงสร้างฐานข้อมูลโดยมีแนวทางจากผลการวิเคราะห์ความต้องการฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยาที่ได้จากการสัมภาษณ์นักศึกษาและอาจารย์สาขาชีววิทยาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายกล่าว คือ มีลักษณะที่สามารถดูรายการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยาในระบบออนไลน์, สถานะการใช้งาน, การยืมคืน และตำแหน่งที่ตั้งของเครื่องมือผู้วิจัยยังได้เพิ่มเติมระบบการบันทึกข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ผู้ใช้งาน 2 ประเภท คือ ผู้ดูแลระบบ และผู้ใช้ระบบ

2.3 พัฒนาฐานข้อมูลออนไลน์เครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชื่อเว็บไซต์ http://csit.psru.ac.th/~stockbio/index.php จะเป็นเว็บไซต์ออนไลน์จะมีข้อมูลรูปภาพเครื่องมือ ชื่อเครื่องมือ ยี่ห้อ และแหล่งที่อยู่ของเครื่องมือวิทยาศาสตร์

ตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่นักศึกษาสาขาวิชาชีววิทยาจำนวน 29 คน สาขาวิชาจุลชีววิยาจำนวน 27 คน สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไปจำนวน 22 คน อาจารย์สาขาวิชาชีววิทยา จำนวน 18 คนและนักวิทยาศาสตร์จำนวน 4 คน ที่ทดลองใช้บริการฐานข้อมูลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น รวม 100 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ สอบถามใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบของเว็บไซต์ฐานข้อมูล ด้านการใช้ประโยชน์ของการใช้งานของเว็บไซต์ และด้านข้อมูลของเครื่องมือวิทยาศาสตร์

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามแก่นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ สาขาวิชาชีววิทยา หลังจากได้ทดลองใช้งานฐานข้อมูล

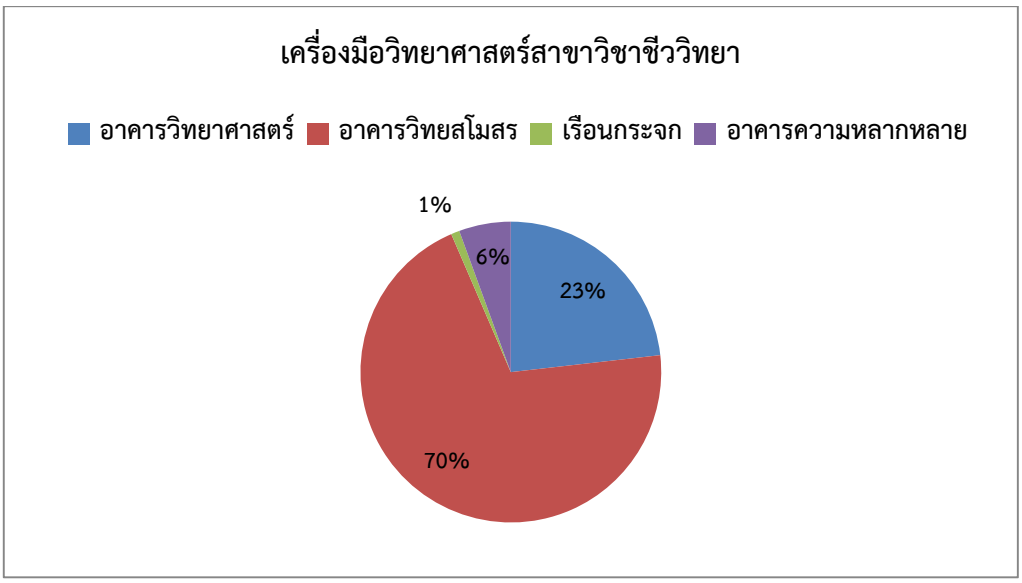
3.4 วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package Social Sciences) โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1.จากการสำรวจสภาพเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา ที่ประจำอยู่ทั้ง 4 อาคารคืออาคารวิทยาศาสตร์บริเวณชั้น 3 จำนวน 100 เครื่อง อาคารวิทยสโมสรบริเวณชั้น 4 จำนวน 303 เครื่อง อาคารเพาะชำเรือนกระจก บริเวณชั้น 1 จำนวน 4 เครื่อง และอาคารความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณชั้น 1 จำนวน 24 เครื่อง

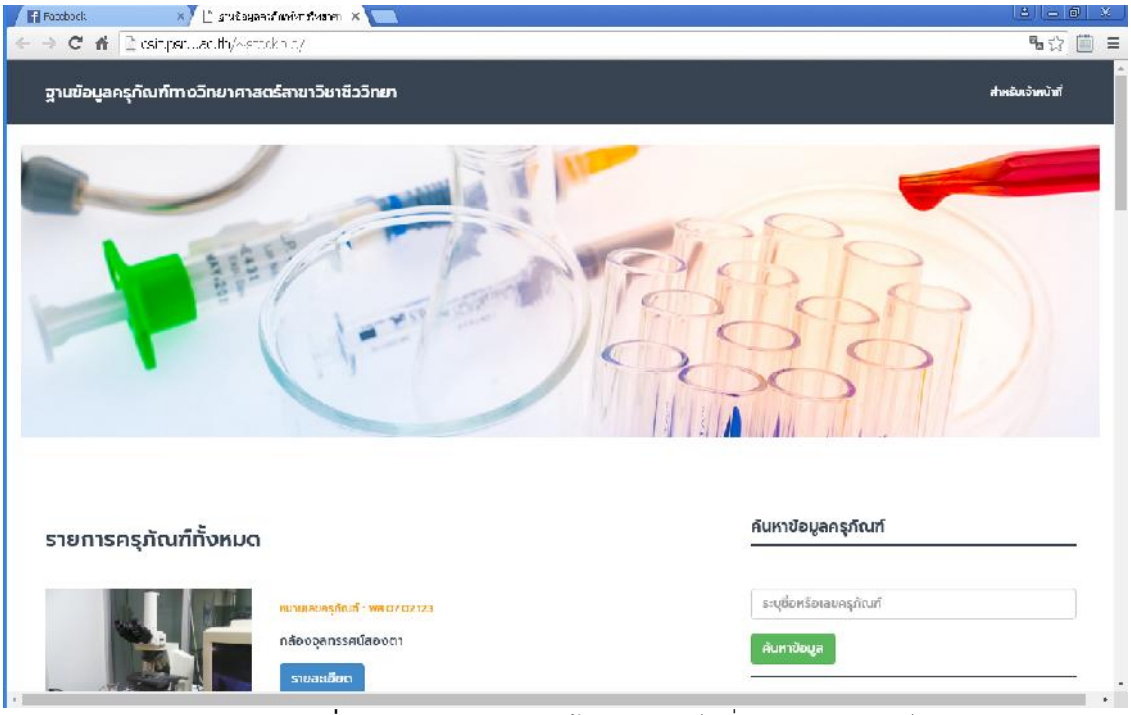
รวมห้องปฏิบัติการทั้งหมด 22 ห้อง พบว่าเครื่องมือทั้งหมดมีจำนวน 431 เครื่อง ใช้งานได้จำนวน 408 เครื่อง ชำรุดจำนวน 23 เครื่อง

ภาพที่ 1 แสดงแผนภูมิแสดงเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยาที่ประจำอยู่ทั้ง4 อาคาร

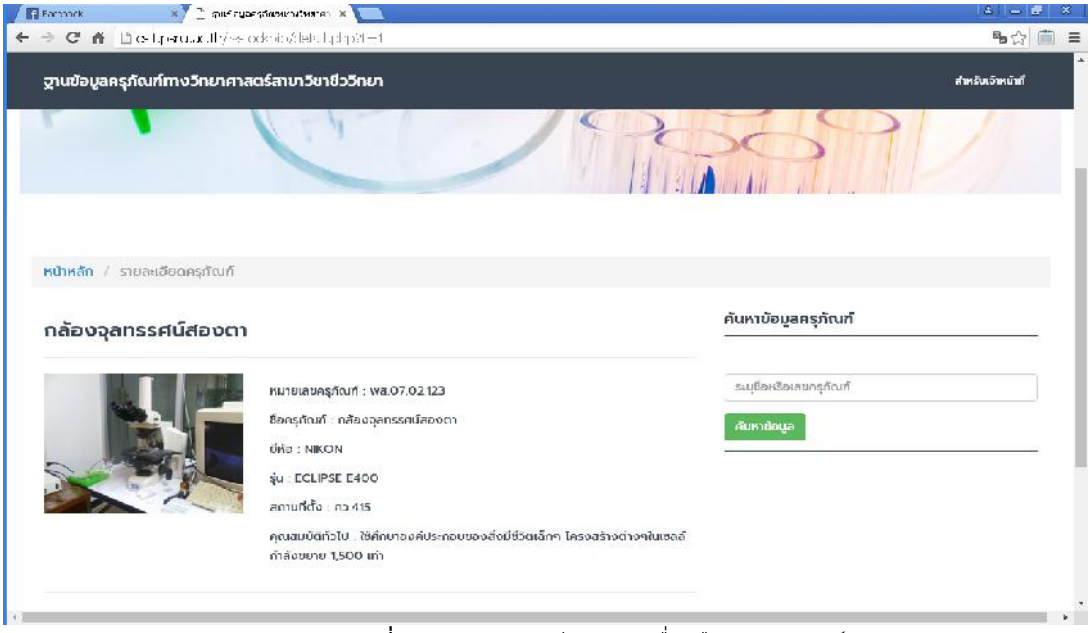
2. จากการพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา พบว่าฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยาที่ต้องการ มีลักษณะที่สามารถดูรายการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คือ ข้อมูลรูปภาพเครื่องมือ ชื่อเครื่องมือ ยี่ห้อ และแหล่งที่อยู่ของเครื่องมือวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ชื่อเว็บไซต์ http://csit.psru.ac.th/~stockbio/index.php โดยมีระบบสมาชิกในการใส่รหัสเข้าใช้ฐานข้อมูล มีผู้ใช้งาน 2 ประเภท คือ ผู้ดูแลระบบและผู้ใช้ระบบ

2.1 หน้าหลักเว็บไซต์ http://csit.psru.ac.th/~stockbio/index.php ซึ่งประกอบด้วยรายการครุภัณฑ์ทั้งหมดจะปรากฏหน้าละ 10 เครื่องและช่องค้นหาครุภัณฑ์ เมื่อระบุชื่อหรือเลขครุภัณฑ์ในการค้นหาครุภัณฑ์จะช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการค้นหา

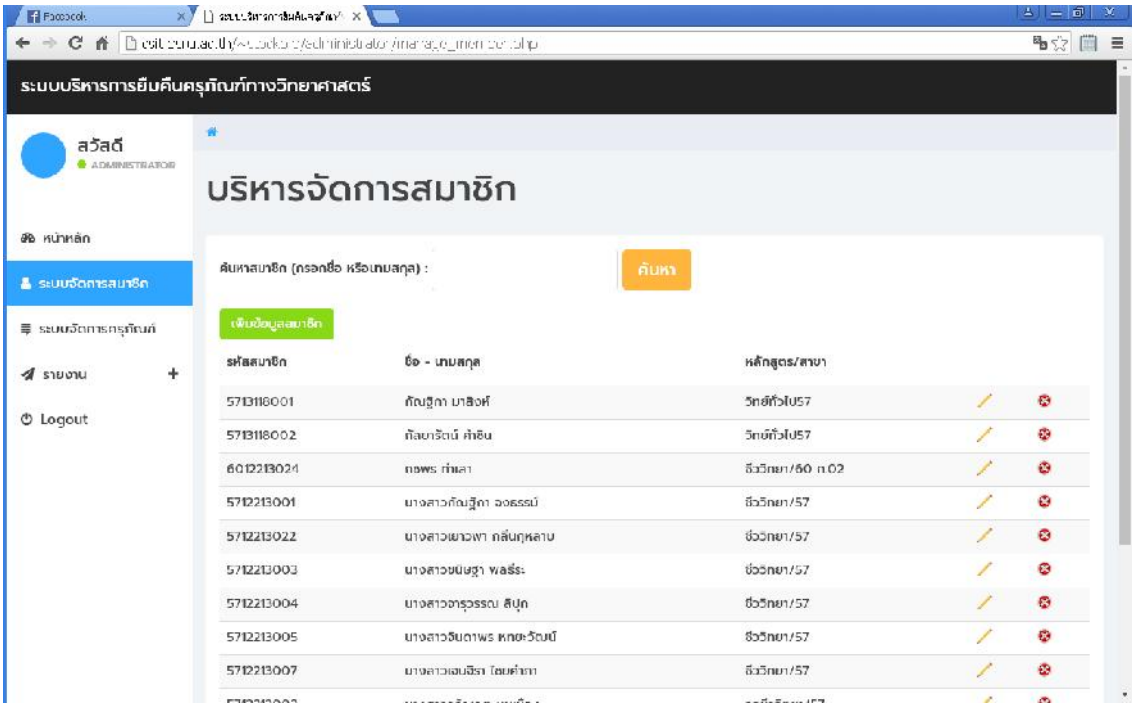
ภาพที่ 2 แสดงรายการฐานข้อมูลครุภัณฑ์เครื่องมือวิทยาศาสตร์

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือแต่ละชนิด ซึ่งประกอบด้วย รูปภาพ ชื่อเครื่องมือชื่อยี่ห้อ สถานที่ตั้ง และคุณสมบัติของเครื่องมือวิทยาศาสตร์

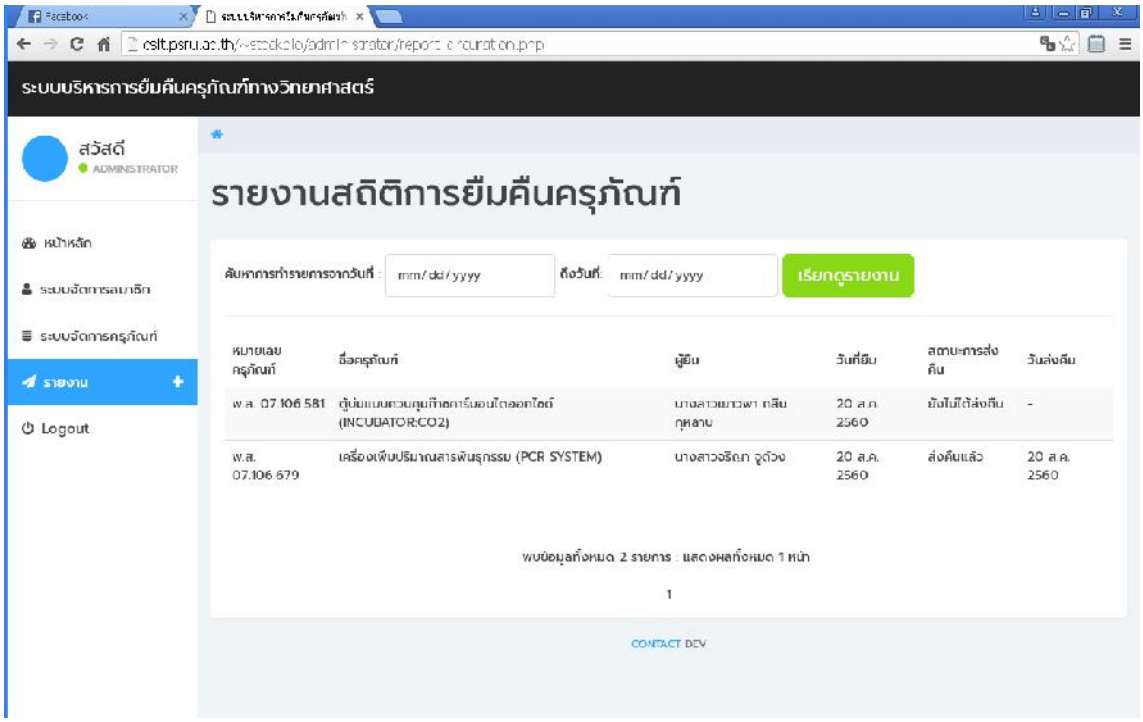

ภาพที่ 3 แสดงรายละเอียดของเครื่องมือวิทยาศาสตร์

2.3 หน้าหลักเว็บไซต์ http://csit.psru.ac.th/~stockbio/administrator/checkin1.php สำหรับผู้ดูแลระบบซึ่งเป็นระบบบริหารการยืมคืนครุภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ของผู้ดูแลระบบ ซึ่งจะประกอบด้วยระบบจัดการสมาชิก ระบบจัดการครุภัณฑ์ รายงาน ยืมครุภัณฑ์ และคืนครุภัณฑ์

ภาพที่ 4 แสดงระบบจัดการสมาชิก

ภาพที่ 5 แสดงรายงานสถิติการยืมคืนครุภัณฑ์

3. จากการวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 100 คน มีผลการสำรวจทั้ง 3 ด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1 –4

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ทดลองใช้ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นในด้านภาพรวมของการใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
ด้านประโยชน์การใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์	4.06	0.58	มาก
ด้านข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์	4.03	0.54	มาก
ด้านรูปแบบของเว็บไซต์เครื่องมือวิทยาศาสตร์	4.13	0.51	มาก
ผลการประเมินโดยรวม	**4.07**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ทดลองใช้ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นมีความพึงพอใจในภาพรวมของผู้ใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยาที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากโดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งสามด้านโดยประเด็นที่ผู้ทดลองใช้พอใจมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านรูปแบบของเว็บไซต์เครื่องมือวิทยาศาสตร์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมาคือ ด้านประโยชน์การใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และ ด้านข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจด้านประโยชน์การใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
ข้อมูลรายละเอียดของเครื่องมือวิทยาศาสตร์	4.12	0.61	มาก
เนื้อหามีประโยชน์ต่อต่อผู้ใช้งานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้	4.13	0.58	มาก
มีความสะดวกในการค้นหาเครื่องมือวิทยาศาสตร์	3.98	0.53	มาก
มีความสะดวกในการขอใช้ ยืม คืน เครื่องมือวิทยาศาสตร์	3.80	0.57	มาก
เป็นแหล่งข้อมูลตรงกับความต้องการของผู้ใช้งาน	4.21	0.62	มาก
มีความหลากหลายของเครื่องมือวิทยาศาสตร์	4.10	0.59	มาก
ผลการประเมินโดยรวม	**4.06**	**0.58**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้ทดลองใช้ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นมีความพึงพอใจในด้านประโยชน์การใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยาที่อยู่ในระดับมากโดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยประเด็นที่ผู้ทดลองใช้พอใจมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เป็นแหล่งข้อมูลตรงกับความต้องการของผู้ใช้งานค่าเฉลี่ยx=4.21รองลงมาคือ เนื้อหามีประโยชน์ต่อต่อผู้ใช้งานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีความสะดวกในการขอใช้ ยืม คืน เครื่องมือวิทยาศาสตร์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความความพึงพอใจด้านข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
ชื่อเครื่องมือวิทยาศาสตร์	4.00	0.56	มาก
ตรงตามวัตถุประสงค์การใช้งาน	4.24	0.63	มาก
หลักการของเครื่องมือภาษาเข้าใจง่าย กระชับ อธิบายชี้แจงข้อมูลได้ชัดเจน	3.98	0.50	มาก
ข้อมูลเครื่องมือเป็นปัจจุบันและถูกต้อง	3.86	0.47	มาก
ข้อมูลที่นำเสนอครบถ้วนตรงกับความต้องการ	4.10	0.56	มาก
ผลการประเมินโดยรวม	**4.03**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้ทดลองใช้ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นมีความพึงพอใจในด้านข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยาที่พัฒนาขึ้นอยู่ในระดับมากโดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยประเด็นที่ผู้ทดลองใช้พอใจมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ตรงตามวัตถุประสงค์การใช้งานของผู้ใช้งานค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมาคือ ข้อมูลที่นำเสนอครบถ้วนตรงกับความต้องการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ข้อมูลเครื่องมือเป็นปัจจุบันและถูกต้องค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความความพึงพอใจด้านรูปแบบของเว็บไซต์เครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยา

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
ความรวดเร็วในการเข้าถึงหน้าเว็บไซต์	4.12	0.54	มาก
ใช้งานง่ายและสะดวกในการค้นหาข้อมูล	4.17	0.51	มาก
สามารถส่งข้อมูลติดต่อกลับได้	3.98	0.53	มาก
ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน และถูกต้อง	4.12	0.53	มาก
ภาพ สี และการออกแบบมีความเหมาะสม	4.17	0.60	มาก
การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์	4.19	0.56	มาก
ผลการประเมินโดยรวม	**4.13**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้ทดลองใช้ฐานข้อมูลที่พัฒนาขึ้นมีความพึงพอใจในด้านรูปแบบของเว็บไซต์เครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยาอยู่ในระดับมากโดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมดโดยประเด็นที่ผู้ทดลองใช้พอใจมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 รองลงมา คือ ใช้งานง่ายและสะดวกในการค้นหาข้อมูลและภาพ สี และการออกแบบมีความเหมาะสมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่สามารถส่งข้อมูลติดต่อกลับได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้โดยสรุปสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยาจาก4 อาคาร คือ อาคารวิทยาศาสตร์บริเวณชั้น 3 อาคารวิทยสโมสรบริเวณชั้น 4 อาคารเพาะชำเรือนกระจก และอาคารความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งจะพบว่าพื้นที่ของสาขาวิชาชีววิทยาจะอยู่แยกกันแต่ละอาคาร ทำให้เครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยาที่มีจำนวนมากกระจายอยู่ตามอาคารต่างๆ เมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจึงพบว่าเครื่องมือทั้งหมดมีจำนวน 431 เครื่อง แล้วพบว่ามีเครื่องมือที่ชำรุดใช้งานไม่ได้จำนวน 23 เครื่อง ซึ่งบางเครื่องอยู่ระหว่างการซ่อมบำรุงเพื่อให้พร้อมสำหรับการใช้งาน ซึ่งสาเหตุของการชำรุดเนื่องมาจากเครื่องมือมีสภาพเก่ามีอายุการใช้งานนาน บางเครื่องได้รับพร้อมการก่อตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์เมื่อปีพ.ศ.2543 ซึ่งจากการศึกษาของวันเพ็ญ ตรงต่อกิจ (2559) ในปี พ.ศ.2556-2558 ศูนย์วิทยาศาสตร์ใช้งบประมาณในการซ่อมบำรุงเครื่องมือเป็นจำนวนเงิน 403,849.90 บาท คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงต้องทำแผนงบประมาณไว้สำหรับการซ่อมบำรุงเครื่องมือ และงบประมาณสำหรับการจัดซื้อครุภัณฑ์ใหม่เพื่อทดแทนเครื่องมือที่ชำรุดแล้วซ่อมไม่ได้ เครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยาส่วนใหญ่จะประจำอยู่อาคารวิทยสโมสรบริเวณชั้น 4 ซึ่งเป็นอาคารที่ใช้ในการเรียนปฏิบัติการ การทำงานวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์

2. จากการพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์สาขาวิชาชีววิทยาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการสร้างเว็บไซต์ http://csit.psru.ac.th/~stockbio/administrator/checkin1.php มีการทดลองใช้เว็บไซต์ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์แล้วประเมินความพึงพอใจพบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้านค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านรูปแบบของเว็บไซต์เครื่องมือวิทยาศาสตร์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ซึ่งมีความพึงพอใจในประเด็นการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ภาพ สี และการออกแบบมีความเหมาะสมใช้งานง่ายและสะดวกในการค้นหาข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับงานกับงานวิจัยของชนัญชิดา สุวรรณเลิศ (2548) ได้ทำการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย การสืบค้นข้อมูลและการจัดการข้อมูล ด้านกราฟิกมัลติมีเดีย ลักษณะ ของตัวอักษรที่ใช้ในฐานข้อมูล ควรเลือกตัวอักษรที่มีขนาดชัดเจนและอ่านง่าย สีของตัวอักษรเด่นชัด สบายตา ไม่มีสีสันและลวดลายมากกินไป และประโยชน์ที่ค้นพบจากการวิจัยเมื่อมีการพัฒนาฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์นี้ให้เป็นระบบฐานข้อมูลบนเว็บไซต์ออนไลน์แล้วทำให้ผู้ใช้บริการสามารถสืบค้นหาเครื่องมือได้อย่างสะดวก รวดเร็ว อีกทั้งยังช่วยให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถบริหารจัดการดูแลเครื่องมือได้อย่างทั่วถึง ซึ่งสาขาวิชาอื่นๆ ในคณะวิทยาศาสตร์ก็สมควรจะมีระบบฐานข้อมูลออนไลน์เครื่องมือวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพเครื่องมือวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยา ซึ่งประจำอยู่ 4 อาคาร คืออาคารวิทยาศาสตร์บริเวณชั้น 3 จำนวน 100 เครื่อง อาคารวิทยสโมสรบริเวณชั้น 4 จำนวน 303 เครื่อง อาคารเพาะชำเรือนกระจก บริเวณชั้น 1 จำนวน 4 เครื่อง และอาคารความหลากหลายทางชีวภาพบริเวณชั้น 1 จำนวน 24 เครื่อง รวมห้องปฏิบัติการทั้งหมด 22 ห้อง พบว่าเครื่องมือทั้งหมดมีจำนวน 431 เครื่อง ใช้งานได้จำนวน 408 เครื่อง และชำรุดจำนวน 23 เครื่อง

2. ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา ที่จัดทำขึ้นมีข้อมูลที่สามารถดูรายการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คือ ข้อมูลรูปภาพเครื่องมือ ชื่อเครื่องมือ ยี่ห้อ และแหล่งที่อยู่ของเครื่องมือวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลออนไลน์ชื่อเว็บไซต์ http://csit.psru.ac.th/~stockbio/index.php โดยมีระบบสมาชิกในการใส่รหัสเข้าใช้ฐานข้อมูล มีผู้ใช้งาน 2 ประเภท คือ ผู้ดูแลระบบและผู้ใช้ระบบ ซึ่งเว็บไซต์ฐานข้อมูลนี้จะเป็นแหล่งสำหรับเก็บข้อมูลครุภัณฑ์ไว้เพื่อความสะดวกในการค้นหา และการรวบรวมข้อมูลครุภัณฑ์ไว้ในที่เดียวกัน ทำให้ผู้ใช้บริการบุคคลภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยสามารถค้นหาครุภัณฑ์และยืมคืนผ่านระบบออนไลน์ได้ นอกจากนี้ยังเป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหาร

จัดการการให้บริการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ และพร้อมสำหรับการเรียนการสอนการวิจัยของนักศึกษาและอาจารย์ รวมทั้งบุคคลภายนอกอีกด้วย

3. ผู้ทดลองใช้ฐานข้อมูลเครื่องมือวิทยาศาสตร์ของสาขาวิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้งานฐานข้อมูล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านรูปแบบของเว็บไซต์ฐานข้อมูลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.13) รองลงมาตามลำดับได้แก่ ด้านการประโยชน์ของการใช้งานของเว็บไซต์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06) และด้านการข้อมูลของเครื่องมือ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.03)

กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์วิราพร พงศ์อาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ผ่องลักษม์ จิตต์การุญ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้คำแนะนำ แนวคิด มุมมองและข้อเสนอแนะ ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้ให้คำปรึกษาและให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณกองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

ชนัญชิดา สุวรรณเลิศ. (2548). **การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้จังหวัดมหาสารคาม สาหรับ ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

แม้น อมรสิทธิ์. (2555). **หลักการและเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเครื่องมือ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

วันเพ็ญ ตรงต่อกิจ. (2559). **การวิเคราะห์ข้อมูลการให้บริการเครื่องมือวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.** รายงานวิจัยสถาบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

แนวทางการพัฒนาการให้บริการเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

DEVELOPMENT MODEL FOR COMPUTER INTERNET SERVICE OF PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

สุชิน เขียวเนตร และ เชษฐลักษณ์ กลิ่นมาลี
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
corresponding author e-mail : suchin@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการให้บริการความเร็วของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และเพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยฯ ให้มีประสิทธิภาพและความเร็วเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยลงพื้นที่ทำการสำรวจตรวจสอบอุปกรณ์กระจายสัญญาณเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เป็นจุดเชื่อมต่ออาคารต่าง ๆ เรียกชื่อว่าโหนดหลัก โดยเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ ซอฟต์แวร์วัดประสิทธิภาพความเร็วของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์จากภายในโหนดสู่เครือข่ายภายในมหาวิทยาลัยฯ ชื่อว่า J-Perf ทำการทดสอบ 5 ครั้ง และเก็บข้อมูลค่าความเร็วต่ำสุด ค่าความเร็วสูงสุด ค่าความเร็วเฉลี่ย และทำการตรวจสอบความเร็วระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์จากภายในออกสู่ภายนอกมหาวิทยาลัยฯ ผ่านเว็บไซต์ทดสอบความเร็ว Speed Test ซึ่งจากการสำรวจ พบว่า อุปกรณ์เครือข่ายคอมพิวเตอร์หลักทั้ง 16 โหนด ทั้งระดับคณะและระดับหน่วยงานสามารถรับส่งข้อมูลที่ความเร็วสูงสุดที่ 823 Mbps และต่ำสุด ที่ 94.70 Mbps มีหน่วยงานที่สามารถใช้งานความเร็วสูงได้ 15 โหนดหลัก และ 1 โหนดหลักที่มีปัญหาไม่สามารถใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพ ปัญหาอื่นที่พบ คือ อุปกรณ์ภายในอาคารคณะหรือหน่วยงานยังไม่รองรับระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีความเร็วสูง 1000 Mbps เพราะอุปกรณ์กระจายสัญญาณที่นำหน้าที่โหนดหลักอายุการใช้งานมากกว่า 10 ปี แนวทางในการพัฒนา คือ ต้องปรับเปลี่ยนและปรับปรุงอุปกรณ์ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ให้มีประสิทธิภาพและความเร็วเพิ่มขึ้น โดยงบประมาณ ประมาณการพร้อมติดตั้งเป็นเงินจำนวน 1,779,600 บาท จะทำให้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์มีความเร็วสูงสุดได้ 1 Gpbs ทุกพื้นที่

คำสำคัญ : ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ประสิทธิภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Abstract

The objectives of this research were to study the state and problem in speedy computer network service and to propose the effective and speedy adjustment and development of the service system of Pibulsongkram Rajabhat University. The research team went to survey and checked the equipment transmitting the computer network signals linked to various buildings called Main Node. The data were collected by using software measuring the speed efficiency of the computer network system from the inside Node to the intra university network called J-Perf; testing 5 times and collecting the lowest speed, highest speed, average speed and checking the speed of the computer network system from inside to outside the university via website. From the survey, it was found that the computer network equipment of main 16 Nodes at the faculty level and working units can receive and send data with the highest speed at 823 Mbps and the lowest speed at 94.70 Mbps. There are 15 main Nodes enabling to use a high speed and 1 main problematic Node cannot work fully efficient. The other problems found were equipment in

the building or working units have no computer network support with high speed 1000Mbps due to the equipment transmitting signals has been used more than 10 years so the development model is to change and reform the computer network system more efficiently and speedily by allocating the approximate budget and installment of 1,779,600 Baht which will make the computer network system with the highest speed of 1 Gpbs in all areas.

Keywords : computer network system, performance, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

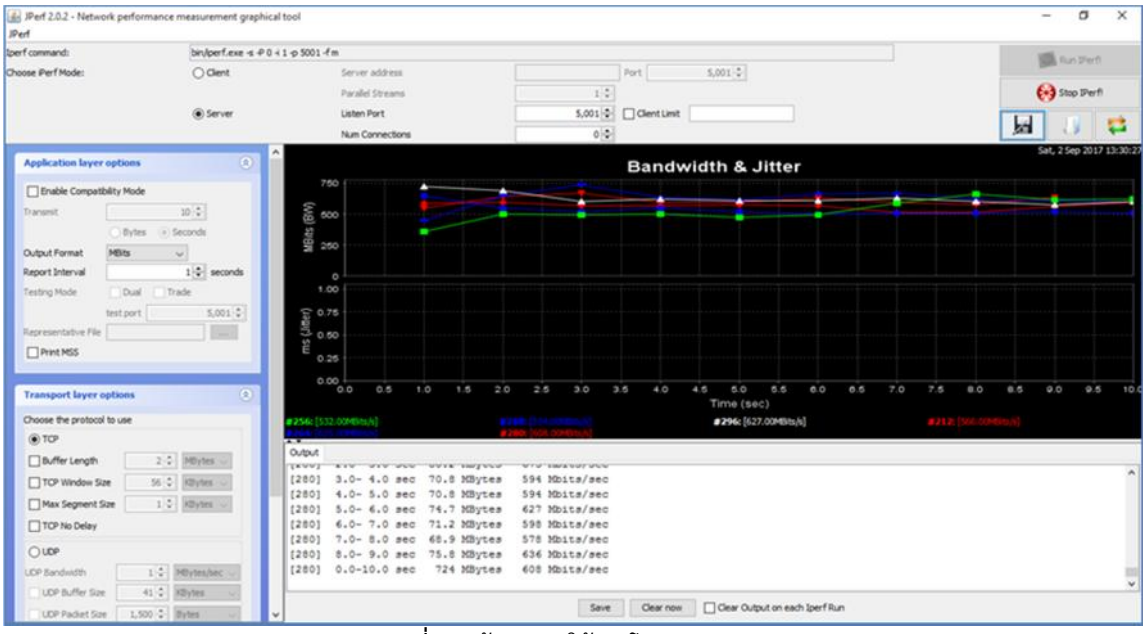
การใช้งานระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีปริมาณการใช้งานที่มากขึ้น มีการขยายเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในองค์กรกระจายไปทุกห้องในทุกอาคาร และในยุคของคลาวด์ (Cloud) ผู้ใช้งานได้นำทุกสิ่งทุกอย่างไปเก็บไว้บนระบบอินเทอร์เน็ต (โอภาส เอี่ยมศิริวงศ์, 2552) ปัญหาสำคัญ คือ 1 ความเร็วของการใช้งาน 2 คุณภาพของความเร็ว จัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้งานอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของผู้ใช้งาน (User) ทุกคนเชื่อมต่อกับอุปกรณ์กระจายสัญญาณมากมายหลายยี่ห้อต่างมาตรฐานกันปัญหาที่ตามมา คือ ปัญหาความเร็วที่มาจากอุปกรณ์ การออกแบบระบบและการบริหารจัดการของผู้ดูแลระบบที่จะสามารถระบุปัญหาการเชื่อมต่อในแต่ละจุดว่าเกิดจากจุดเชื่อมต่ออุปกรณ์ใดที่จะทำให้เกิดปัญหาในอนาคต และลงทุนการปรับปรุงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ดีที่สุดเท่าไรที่จะเพียงพอต่อการใช้งานของผู้ใช้งาน ซึ่งมหาวิทยาลัยฯ มีคณะ สถาบัน สำนัก กอง ศูนย์ ต่างๆ รวมทั้งหมด 24 หน่วยงาน มีบุคลากรที่เป็น ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย และเจ้าหน้าที่ประจำตามสัญญา ที่ดำเนินงานจำนวนไม่น้อยกว่า 720 คน ซึ่งจะทำงานเกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต และมีนักศึกษาจำนวน ไม่น้อยกว่า 3,000 คนต่อช่วงเวลาเรียนที่ใช้งานระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต

จากสภาพการใช้งานระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยฯ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพมีปริมาณความเร็วเพียงพอหรือไม่อย่างไร เพื่อให้ทราบถึงสภาพและปัญหา การให้บริการความเร็วของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์แต่ละโหนด และเพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยฯ ให้มีประสิทธิภาพและความเร็วเพิ่มขึ้น ซึ่งมีขอบเขตของการศึกษาที่จัดเชื่อมต่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการจำนวน 16 โหนด ติดตั้งและให้บริการอยู่ทั้ง 3 วิทยาเขตที่ใช้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีประเด็นการศึกษาได้แก่ ปริมาณการใช้งานต่อการให้บริการด้านความเร็วในการใช้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ด้านช่องทางการใช้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และจำนวนอุปกรณ์เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อ ซึ่งประโยชน์ของการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้ทราบถึงสภาพการใช้งานและปัญหาของการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์จากอุปกรณ์เครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยฯ แนวทางสำหรับปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งในด้านความเร็วอุปกรณ์และ Software เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จะเป็นส่วนหนึ่งไปสนับสนุนการตัดสินใจวางแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายของมหาวิทยาลัยฯ ในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและกระจายความเร็วในการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์มีความมั่นคงเสถียรยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาผู้วิจัยต้องการทดสอบความเร็วในการส่งถ่ายข้อมูลผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในมหาวิทยาลัยฯ โดยส่งข้อมูลผ่านเครื่องมือที่ใช้คือโปรแกรม (JPref) ทดสอบเส้นทางจากต้นทางคณะหรือหน่วยงานที่ต้องการทดสอบไปยังปลายทาง (ห้อง Server) ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ คุณสมบัติของเครื่องมือโปรแกรม (JPref) จะทำการส่งข้อมูลจากเครื่องต้นทาง (JPref-Client) ไปยัง (JPref Server) โดยจะแสดงผลการส่งข้อมูลที่สำเร็จสูงสุดตามช่วงเวลา ดังตัวอย่าง ภาพที่1

ภาพที่ 1 หน้าจอการใช้งานโปรแกรม (JPref Server)

1.1 ขั้นตอนการทดสอบความเร็วในการส่งข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ ผู้วิจัยทำการติดตั้งเครื่องมือวัดประสิทธิภาพระบบเครือข่ายด้วยการติดตั้งโปรแกรมทดสอบความเร็ว (JPref) ในเครื่องแม่ข่ายติดตั้งที่ห้องควบคุมระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์(ห้อง Server)ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศในที่นี้เรียกว่า(JPerf Server) เมื่อต้องการทดสอบความเร็วทำการเปิดใช้งานโปรแกรม(JPerf Server)เพื่อรับข้อมูลที่ส่งทดสอบ ในขณะเดียวกันผู้ร่วมวิจัยจะทำการเดินทางไปอาคารคณะหรือหน่วยงานที่ต้องการทดสอบทำการติดตั้งอุปกรณ์คอมพิวเตอร์แบบพกพาที่ติดตั้งโปรแกรม (JPerf Client) ในที่นี้เรียกว่า (Notebook Client) และทำการสั่งให้โปรแกรมทำงานส่งข้อมูลทดสอบจำนวน 5 ครั้ง เพื่อเก็บข้อมูลความเร็วของการส่งข้อมูลดัง ภาพที่ 1 หน้าจอการใช้งานโปรแกรม (JPref Server) โปรแกรมจะแสดงปริมาณการส่งข้อมูลในรูปแบบส้น (Bandwidth & Jitter) ดังภาพที่1 ผู้วิจัยบันทึกผล(ในรูปแบบภาพ) และบันทึกผลลงตารางเก็บข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปการเก็บข้อมูลใช้การสำรวจจากข้อมูลจริงเก็บผลในรูปแบบตารางเก็บข้อมูลดังตารางที่1-2

1.2 ขั้นตอนการสำรวจตรวจเส้นทางการส่งข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ สำรวจเส้นทางการส่งข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศมายังอาคารที่ทำการทดสอบความเร็วเมื่อมีการเชื่อมต่อในจุดต่างๆจะทำการบันทึกค่าคุณสมบัติของอุปกรณ์กระจายสัญญาณคอมพิวเตอร์ เช่น บันทึกยี่ห้อ, รุ่น, ความสามารถในการส่งถ่ายข้อมูล โดยผู้วิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เข้าทดสอบเพื่อร่วมทำการทดสอบร่วมถึงการบันทึกข้อมูล แน่นการตรวจเช็คอุปกรณ์เชื่อมต่อระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในอาคาร รวมถึงเก็บรูปสภาพการใช้งาน, การติดตั้ง, การเดินสายสัญญาณ, จำนวนผู้ใช้งานภายในอาคาร และทดสอบการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตทดสอบความเร็วในการใช้งานอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อทดสอบความเร็วอินเทอร์เน็ตในที่นี้ คือ http://speedtest.3bb.co.th และ http://speedtest.adslthailand.com เพื่อเก็บข้อมูลการใช้งานจริงตามสภาพประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนสุดท้ายผู้ทำการวิจัยต้องทำการถ่ายรูปอุปกรณ์เครือข่าย

คอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ภายในอาคารเพื่อมาประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติของอุปกรณ์กระจายสัญญาณคอมพิวเตอร์ และเพื่อประเมินจำนวนอุปกรณ์ที่ไม่สามารถใช้งานกับความเร็วสูงได้เพื่อขอเปลี่ยนอุปกรณ์ใหม่ให้สามารถทำงานในระดับความเร็ว 1 Gbps/s ได้เป็นอย่างดี

2. การนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยฯ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจอุปกรณ์เครือข่ายที่เป็นอุปกรณ์เก่าความเร็ว 10Mbps/s และ 100Mbps/s และนำเสนออุปกรณ์กระจายสัญญาณที่มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจัดหาอุปกรณ์ใหม่ความเร็ว (1 Gbps/s) หรือ (1000Mpbs/s) มาติดตั้งทดแทนเพื่อเพิ่มความเร็วในการส่งถ่ายข้อมูล รวมถึงสำรวจราคาของอุปกรณ์เพื่อประมาณการงบประมาณที่ต้องใช้ในการปรับปรุง โดยแยกเป็นหน่วยงานและคณะเพื่อเป็นข้อมูลนำเสนอเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการลงทุนแก่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยฯ ดังตารางที่ 3 สรุปการประมาณการราคาปรับปรุงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์แยกเป็นหน่วยงานและคณะ

ผลการวิจัย

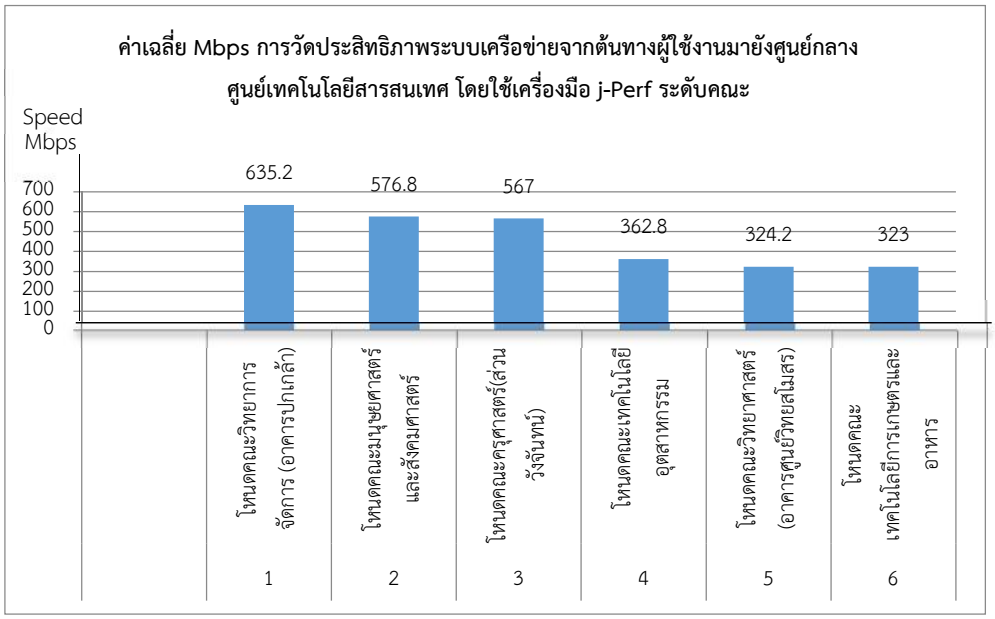
จากการวิจัยได้ผลการศึกษาสภาพการใช้งานและปัญหาการให้บริการความเร็วของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ แต่ละจุดละ 5 ครั้ง พบว่าระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์สามารถรองรับการใช้งานที่ความเร็วสูงได้ในระดับดี เพราะสามารถส่งข้อมูลได้สูงกว่า(300Mpbs/s) และสามารถสรุปข้อมูลความเร็วเป็นหน่วยงานและคณะ (โหนด) ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 1-2 และ ภาพที่ 1-2

ตารางที่ 1 ข้อมูลการวัดประสิทธิภาพระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์จากต้นทางคณะมายังศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศได้จาก JPerf

ลำดับ	รายชื่อโหนดปลายทาง (จุดเชื่อมต่อระบบเครือข่าย)	รายชื่ออุปกรณ์ต้นทาง	จำนวนครั้งการทดสอบความเร็ว (หน่วยนับ Mbps/s)					ค่าเฉลี่ย Mbps/s	ค่าสูงสุด Mbps/s	ค่าต่ำสุด Mbps/s
			ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5			
1	โหนดคณะวิทยาการจัดการ	CoreSwitch ห้อง Server	618.00	593.00	578.00	717.00	670.00	635.20	717.00	578.00
2	โหนดอาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	CoreSwitch ห้อง Server	532.00	534.00	627.00	566.00	625.00	576.80	627.00	532.00
3	โหนดคณะครุศาสตร์	CoreSwitch ห้อง Server	586.00	545.00	579.00	547.00	578.00	567.00	586.00	545.00
4	โหนดคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	CoreSwitch ห้อง Server	361.00	363.00	345.00	368.00	377.00	362.80	377.00	345.00
5	โหนดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	CoreSwitch ห้อง Server	402.00	350.00	287.00	297.00	285.00	324.20	402.00	285.00
6	โหนดคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร	CoreSwitch ห้อง Server	337.00	327.00	328.00	321.00	302.00	323.00	337.00	302.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเร็วของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระดับคณะทุกคณะผ่านเกณฑ์สามารถใช้งานความเร็วสูงได้ (เกณฑ์ขั้นต่ำค่าเฉลี่ย 300 Mbps/s) โดยคณะวิทยาการจัดการค่าเฉลี่ยความเร็วการทดสอบสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย 635.20 Mbps/s และคณะเทคโนโลยีเกษตรและอาหารค่าเฉลี่ยความเร็วการทดสอบต่ำสุดที่ค่าเฉลี่ย 232.00 Mbps/s

และแสดงการจัดเรียงข้อมูลความเร็วระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ตามลำดับสูงสุดไปต่ำสุดในระดับคณะ ดังภาพที่ 2

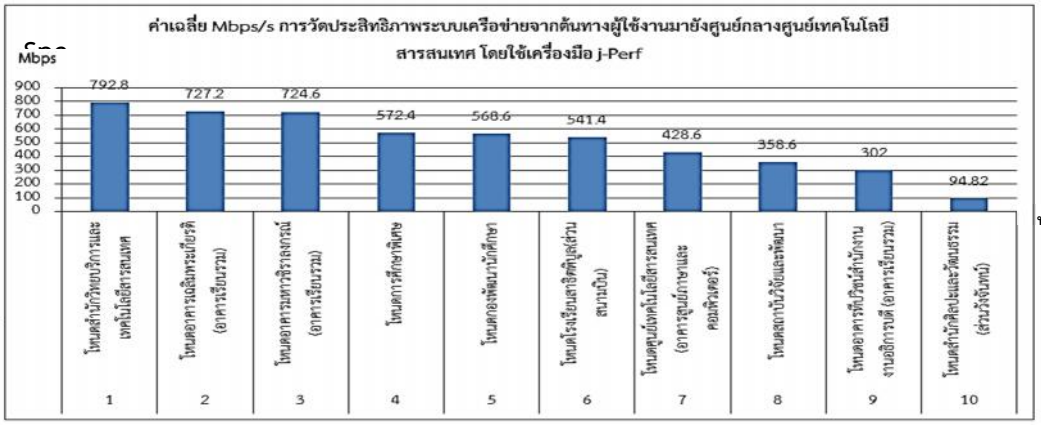

ภาพที่ 2 แสดงลำดับความเร็วของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ระดับคณะ

ตารางที่ 2 ข้อมูลการวัดประสิทธิภาพระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์จากต้นทางหน่วยงานมายังศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศได้จาก JPerf

ลำดับ	รายชื่อโหนดปลายทาง (จุดเชื่อมต่อระบบเครือข่าย)	รายชื่ออุปกรณ์ต้นทาง	จำนวนครั้งการทดสอบ (หน่วยนับ Mbps/s)					ค่าเฉลี่ย Mbps/s	ค่าสูงสุด Mbps/s	ค่าต่ำสุด Mbps/s
			ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4	ครั้งที่ 5			
1	โหนดสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี สารสนเทศ	CoreSwitch ห้อง Server	778.00	823.00	783.00	790.00	790.00	792.80	823.00	778.00
2	โหนดอาคารเฉลิมพระเกียรติ (อาคารเรียนรวม)	CoreSwitch ห้อง Server	684.00	705.00	768.00	716.00	763.00	727.20	768.00	684.00
3	โหนดอาคารมหาวชิราลงกรณ์ (อาคารเรียนรวม)	CoreSwitch ห้อง Server	733.00	723.00	723.00	710.00	734.00	724.60	734.00	710.00
4	โหนดการศึกษาพิเศษ	CoreSwitch ห้อง Server	559.00	546.00	539.00	579.00	639.00	572.40	639.00	539.00
5	โหนดสำนักงานกองพัฒนานักศึกษา	CoreSwitch ห้อง Server	528.00	583.00	488.00	618.00	626.00	568.60	626.00	488.00
6	โหนดสนามบินสำนักงานโรงเรียนสาธิตพิบูล	CoreSwitch ห้อง Server	554.00	542.00	551.00	497.00	563.00	541.40	563.00	497.00
7	โหนดสำนักงานศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ	CoreSwitch ห้อง Server	438.00	445.00	407.00	423.00	430.00	428.60	445.00	407.00
8	โหนดสำนักงานสถาบันวิจัยและพัฒนา	CoreSwitch ห้อง Server	363.00	346.00	372.00	357.00	355.00	358.60	372.00	346.00
9	โหนดอาคารทีปวิชญ์สำนักงานอธิการบดี	CoreSwitch ห้อง Server	315.00	338.00	238.00	384.00	235.00	302.00	384.00	235.00
10	โหนดวังจันทน์สำนักศิลปะและวัฒนธรรม	CoreSwitch ห้อง Server	94.90	94.70	94.80	94.80	94.90	94.82	94.90	94.70

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเร็วของระบบเครือขายคอมพิวเตอร์ระดับหน่วยงานไม่ผ่านเกณฑ์(เกณฑ์ขั้นต่ำค่าเฉลี่ย Mbps/s = 300) จำนวนหนึ่งหน่วยงาน ได้แก่สำนักศิลปะและวัฒนธรรมที่ความเร็วต่ำสุดที่ค่าเฉลี่ย = 94.82 Mbps/s และความเร็วสูงสุดในระดับหน่วยงาน ได้แก่สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมีความเร็วสูงสุดที่ค่าเฉลี่ย = 792.80 Mbps/s

ภาพที่ 3 แสดงการจัดเรียงข้อมูลความเร็วระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ตามลำดับสูงสุดไปต่ำสุดในระดับหน่วยงาน

หน่วยงานที่ราคาอุปกรณ์เป็นศูนย์นั้นเนื่องจากอุปกรณ์ภายในหน่วยงานเป็นอุปกรณ์ใหม่ซึ่งคุณสมบัติอุปกรณ์รองรับการทำงานที่ความเร็วสูงได้อยู่ในระดับ 1000Mbps/s หรือ 1Gbps/s ซึ่งเหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบัน การเสนอรายการค่าใช้จ่ายโดยประมาณการเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปการประมาณการราคาปรับปรุงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์แยกเป็นหน่วยงานและคณะ

ลำดับที่	รายชื่ออาคารที่ทำการทดสอบและสำรวจข้อมูล	ราคาอุปกรณ์
1	โหนดสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ	0
2	โหนดโรงเรียนสาธิตพิบูล (ส่วนสนามบิน)	0
3	โหนดการศึกษาพิเศษ	33,330
4	โหนดสำนักศิลปะและวัฒนธรรม (ส่วนวังจันทน์)	35,070
5	โหนดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	38,280
6	โหนดสถาบันวิจัยและพัฒนา	68,370
7	โหนดกองพัฒนานักศึกษา	79,170
8	โหนดศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ (อาคารเรียนรวม)	131,040
9	โหนดอาคารทีปวิชญ์สำนักงานงานอธิการบดี (อาคารเรียนรวม)	132,720
10	โหนดคณะวิทยาการจัดการ (อาคารปกเกล้า)	162,960
11	โหนดอาคารมหาวชิราลงกรณ์ (อาคารเรียนรวม)	169,620
12	โหนดอาคารเฉลิมพระเกียรติ (อาคารเรียนรวม)	169,620
13	โหนดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (อาคารศูนย์วิทยสโมสร)	176,250
14	โหนดคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม (รวมอาคารในกลุ่มที่คณะดูแล)	188,250

15	โหนดคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร (รวมอาคารในกลุ่มที่คณะดูแล)	193,500
16	โหนดคณะครุศาสตร์ (ส่วนวังจันทน์รวมอาคารในกลุ่มที่คณะดูแล 6 อาคาร)	201,420
	รวมราคา	**1,779,600**

จากตารางที่ 3 ส่วนรายละเอียดจำนวนอุปกรณ์, สถานที่ติดตั้ง, หน่วยงาน, อาคาร รวมถึงคุณสมบัติอุปกรณ์มีข้อมูลอยู่ในงานวิจัยแนวทางการพัฒนาการให้บริการเครือข่ายคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ข้อมูลคุณสมบัติอุปกรณ์และราคายึดเกณฑ์ราคากลางและคุณลักษณะพื้นฐานครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ประจำปี พ.ศ. 2560 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ประกาศ 21เมษายน2560 ประกอบการกำหนดราคา

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโหนดหรืออาคารที่มีการใช้งานระบบเครือข่ายที่ความเร็วต่ำนั่นส่วนหนึ่งเป็นอาคารเก่าซึ่งอุปกรณ์เครือข่ายที่ติดตั้งมาพร้อมกับตัวอาคารนั้นเป็นเทคโนโลยีเก่าไม่สามารถส่งข้อมูลในระดับความเร็วสูงได้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการปรับปรุงการให้บริการโดยทำการเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์ให้รองรับกับเทคโนโลยีใหม่รองรับสามารถส่งข้อมูลในระดับความเร็วสูงได้ และได้ทำการสำรวจอุปกรณ์และประเมินราคาการปรับปรุงเพื่อนำเสนอขอปรับปรุงดังตารางที่ 3 สรุปการประมาณการราคาปรับปรุงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์แยกเป็นหน่วยงานและคณะ เพื่อพัฒนาการให้บริการให้ได้ความเร็วระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์สูงขึ้นและรองรับการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลระบบเครือข่ายต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. สภาพการให้บริการความเร็วระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1.1 สภาพโดยรวมการความเร็วระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์อยู่ในระดับดีการให้บริการในระดับคณะทุกคณะผ่านเกณฑ์สามารถใช้ความเร็วสูงได้ และในระดับหน่วยงานมีเพียงหนึ่งหน่วยงาน คือ สำนักศิลปะและวัฒนธรรมที่ต่ำกว่าเกณฑ์

1.2 ปัญหาในการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีความเร็วสูง คือ อุปกรณ์ที่ใช้งานในโหนดหรือภายในหน่วยงานต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถรองรับการสื่อสารความเร็วสูงได้เท่านั้น ซึ่งปัจจุบันอุปกรณ์ที่ใช้งานอยู่เป็นอุปกรณ์เทคโนโลยีแบบเก่าไม่รองรับการทำงานที่ความเร็วสูงจึงจำเป็นต้องจัดหาอุปกรณ์มาทดแทน

2. แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่มีความเร็วสูง คือ การปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำเป็นต้องลงทุนจัดหาเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถรองรับการสื่อสารความเร็วสูงได้มาใช้งานทดแทนอุปกรณ์เก่าเพื่อเพิ่มความเร็วให้กับระบบโดยตรง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลแนวทางการปรับปรุงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยฯ ดังนี้

1. จากที่สำรวจภาพรวมการให้บริการระดับดี แสดงว่า มหาวิทยาลัยฯ ให้ความสำคัญกับการให้บริการระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และพยายามปรับปรุงความสามารถระบบเครือข่ายอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกคณะทุกหน่วยงาน เช่น คณะที่พบว่าการให้บริการเครือข่ายคณะเทคโนโลยีเกษตรและอาหาร มีความเร็วต่ำสุดความเร็วสูงและได้นั้น ได้แก่ คณะวิทยาการจัดการ เพราะอุปกรณ์ที่ติดตั้งภายในอาคารคณะวิทยาการจัดการที่ใช้งานอยู่เป็นอุปกรณ์ใหม่ติดตั้งพร้อมอาคารใหม่สอดคล้องกับ ภูษิต รุ่งโรจน์, เฉลิมพล ชาญศรีภิญโญ. (2550) กล่าวไว้ว่า Gigabit Ethernet (IEEE802.3z) เป็นมาตรฐานใหม่ สามารถทำความเร็วได้ดีและมีปริมาณจำนวนผู้ใช้บริการที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับที่ โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์ (2552) กล่าวไว้ว่าการพิจารณาประสิทธิภาพของระบบเครือข่ายจำเป็นต้องมีเกณฑ์ที่นำมาประกอบการพิจารณาอย่าง

มากมายหลายประการด้วยกันอย่างไรก็ตาม จะมีเกณฑ์พื้นฐานที่สำคัญที่จะนำมาพิจารณาในครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย สมรรถนะ (Performance) ความน่าเชื่อถือ (Reliabili) ความปลอดภัย (Security) การสำรวจในระดับหน่วยงาน พบว่า การให้บริการเครือข่ายความเร็วสำนักศิลปะและวัฒนธรรมมีความเร็วต่ำสุด เครือข่ายความเร็วสูงได้นั้น ได้แก่ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมี เพราะอุปกรณ์ที่ติดตั้งพร้อมอาคารสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอุปกรณ์ใหม่สามารถทำความเร็วได้ดี นอกจากนี้ยังพบว่าการเชื่อมต่อระบบเครือข่ายสายสัญญาณที่ติดตั้งมาพร้อมกับตัวอาคารเป็นระยะเวลา 10 ปีนั้น มีอาการเสื่อมสภาพจะเกิดสัญญาณรบกวนภายในสายจึงมีผลทำให้ความเร็วช้าลงจำเป็นต้องทำการปรับปรุงระบบสายสัญญาณควบคู่ไปด้วย

2. จากผลการวิจัยพบว่าจำเป็นต้องปรับเลี่ยนอุปกรณ์

การปรับปรุงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ให้รองรับที่ความเร็วสูงระดับ (1Gbps/s) ทั้งระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์นั้นจำเป็นต้องปรับเลี่ยนอุปกรณ์ภายในที่จำเป็นดังนี้

- อุปกรณ์ที่ต้องปรับเปลี่ยน Link Fiber Optic รองรับขั้นต่ำ 1Gbps/s เพื่อสร้างเส้นทางการสื่อสารความเร็วสูง
- อุปกรณ์ที่ต้องปรับเปลี่ยน Media Fiber Optic รองรับขั้นต่ำ 1Gbps/s เพื่อสร้างเส้นทางการสื่อสารความเร็วสูง
- อุปกรณ์ที่ต้องปรับเปลี่ยน Switch ชนิด Gigabit 24 Port ความเร็วขั้นต่ำ 1Gbps/s เพื่อเชื่อต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์
- อุปกรณ์ที่ต้องปรับเปลี่ยน Switch ชนิด Gigabit 8 Port ความเร็วขั้นต่ำ 1Gbps/s เพื่อเชื่อต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์
- อุปกรณ์ Network Card ภายในเครื่องคอมพิวเตอร์ ความเร็วขั้นต่ำ 1Gbps/s เพื่อเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ Switch โดย

การปรับปรุงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ให้รองรับที่ความเร็วสูงระดับ (1Gbps/s) ทั้งระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นการเพิ่มสมรรถนะของเครือข่ายของการให้บริการด้านเครือข่ายของมหาวิทยาลัยฯ เพื่อให้องรองรับการใช้งานและเทคโนโลยีใหม่ๆได้มากยิ่งขึ้น เอกสิทธิ์ วิริยจารี. (2549) ได้กล่าวไว้อีกว่าสมรรถนะของเครือข่ายประเมินได้จากเวลาในการรับส่งข้อมูล เวลาตอบสนอง ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพปัจจัย ได้แก่จำนวนผู้ใช้ชนิดสื่อกลาง อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ ฉะนั้นเพื่อให้เกิดผลต้องมีการลงทุนปรับเปลี่ยนอุปกรณ์กระจายสัญญาณและสื่ออุปกรณ์เครือข่ายจะใช้งบประมาณลงทุนเป็นเงิน 1,779,600 บาท ดังตารางที่ 3 ค่าใช้จ่ายที่จะต้องลงทุนปรับเปลี่ยนอุปกรณ์กระจายสัญญาณและที่จะต้องปรับปรุงให้กับหน่วยงานต่างๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ให้การสนับสนุนการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผ่องลักษณ์ จิตต์การุณ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ สุวรรณราช ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และเจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์หน่วยงานต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือช่วยสละเวลาให้ข้อมูลและร่วมลงพื้นที่สำรวจข้อมูลร่วมกับผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ภูษิต รุ่งโรจน์ และ เฉลิมพล ชาญศรีภิญโญ. (2550). การวัดปริมาณข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. อินเทอร์เน็ตสถิติ. **วารสารสาร NECTEC.** 12(64): 24-25.

โอภาส เอี่ยมสิริวงค์. (2552). **เครือข่ายคอมพิวเตอร์คอมพิวเตอร์และการสื่อสาร(ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม).** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

เอกสิทธิ์ วิริยจารี. (2549). **เรียนรู้ระบบเน็ตเวิร์กจากอุปกรณ์ของ Cisco.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

การพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ
DEVELOPMENT PERMISSION FOR OFFICIAL TRAVEL AND REIMBURSEMENT OFFICIAL TRAVEL EXPENSES SYSTEM

ปิยาภรณ์ ณ เชียงใหม่* และ ศิริพัสตร์ ถาอ้าย
สำนักงานเลขานุการวิทยาลัยศิลปะ สื่อและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
corresponding author e-mail : piya_jj@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เพื่อสร้างองค์ความรู้สำหรับพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการแบบ Online ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิศวกรรมความรู้ (Knowledge Engineering) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ว่าเกิดจากกระบวนการ ขั้นตอน และเอกสารที่ใช้ในการขออนุมัติเดินทางและขออนุมัติค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีหลายขั้นตอนและมีผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการด้านเอกสารเป็นจำนวนมาก และบุคลากรผู้เดินทางไปราชการ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ /ความชำนาญ ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติ ในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นปัญหาดังกล่าวมาพัฒนาเป็นระบบขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการตรวจสอบความรู้ (Knowledge Audit) โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็นความรู้แจ้ง เช่น ประกาศ ระเบียบ ขั้นตอนการจับความรู้ (Knowledge Capture) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจับความรู้ในประเด็นที่เป็นปัจจัยในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ แล้วจึงดำเนินการขั้นการวิเคราะห์ความรู้ (Knowledge Analysis) โดยใช้วิธีการวิศวกรรมความรู้ (Knowledge Engineering) ด้วยเครื่องมือ Common KADS และจัดอบรมให้บุคลากรในสังกัดวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 59 คน ได้ทดลองใช้งานและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นได้มีการเปิดให้ใช้ระบบและออกแบบสอบถามถึงความพึงพอใจในการใช้งานระบบ พบว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากรแบบ Online อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 55.20 เนื่องจากระบบมีความเหมาะสม ใช้งานได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว ไม่ซับซ้อนเป็นหมวดหมู่ อีกทั้งยังช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการกรอกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และลดปริมาณทรัพยากรกระดาษ วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี ยังคงต้องพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ให้มีความเชื่อมโยงกับระบบงานอื่นๆ เพื่อให้สามารถใช้งานระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของบุคลากรอย่างสูงสุด

คำสำคัญ : การเดินทางไปราชการ กระบวนการ ลดขั้นตอน

Abstract

The research entitled ‘ Development Permission for Official Travel and Reimbursement Official Travel Expenses System’ aims to analyze problems in permission for official travel and reimbursement official travel expenses, and to create body of knowledge for development permission for official travel

and reimbursement official travel expenses online system. The researchers uses knowledge engineering process. The research findings reveal that problems and obstacles in asking permission for official travel and reimbursement official travel expenses are due to several steps and paperwork which are used in permission for official travel and reimbursement official travel expenses. Also, there are many people involved with the paperwork process, and the staffs who involve permission for official travel lack of knowledge / expertise in the rules, regulations or guidelines. Regarding permission for official travel and reimbursement official travel expenses, researchers have taken those problem issues to develop permission for official travel and reimbursement official travel expenses system including Knowledge Audit Process is by studying and collecting knowledgeable information, such as announcement and regulations. Knowledge Capture emphasizes interviewing experts to capture experts' knowledge on factors affecting permission for official travel and reimbursement official travel expenses. Then proceeding Knowledge Analysis (Knowledge Analysis) utilizes Knowledge Engineering with Common KADS methodology and trains staffs in College of Arts, Media and Technology, Chiang Mai University 59 sample in order to collect feedback via trying out. Next, the system is launched and user satisfaction questionnaires are composed. Most of the respondents satisfies with permission for official travel and reimbursement official travel expenses online system in high level (55.2%). Reasons are namely the system is appropriate, convenient, not complex, well categorize as well as reduces process and time required to complete the documents relating to permission for official travel and reimbursement official travel expenses, and reducing paper resources. The College of Arts, Media and Technology still needs to develop permission for official travel and reimbursement official travel expenses system, and make link to other systems. This is to be able to use the system effectively, and serve staffs needs at most.

Keywords : official travel, process, reduce process

บทนำ

วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มีภารกิจสำคัญในการผลิตบัณฑิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามความต้องการของกลุ่มแข่งขันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หัตถอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ เพื่อเป็นผู้ปฏิบัติงานระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ, วิจัยพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เพื่อสนับสนุนกลุ่มแข่งขันอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หัตถอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์, สนับสนุนการจัดทำระบบจัดการความรู้เพื่อการเรียนรู้และช่วยตัดสินใจแก่องค์กรขนาดใหญ่กลุ่มแข่งขันที่เกี่ยวข้องและชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ภารกิจหลักของวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี ประสบความสำเร็จจึงจำเป็นต้องมีการเดินทางไปราชการในการส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี ให้มีโอกาสไปเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ และศักยภาพ โดยการฝึกอบรม การประชุมสัมมนากับส่วนราชการสถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน ดังนั้น บุคลากรผู้เดินทางไปราชการ และบุคลากรผู้เป็นเจ้าหน้าที่บุคคล เจ้าหน้าที่การเงิน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบปฏิบัติในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดอันไม่พึงประสงค์ที่จะมีต่อการพัฒนาบุคลากรต่อไป

ในปัจจุบันการขออนุมัติเดินทางไปราชการค่อนข้างที่จะใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ เนื่องจากมีผู้เกี่ยวข้องหลายคน เอกสารการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ประกอบด้วยเอกสารและรายละเอียดจำนวนมาก จะต้องใช้เวลาและความรอบคอบในการจัดทำเอกสารในแต่ละครั้ง และจากการตรวจสอบเอกสาร

การขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการที่ผ่านมาพบว่ามีข้อผิดพลาดบ่อยครั้ง อีกทั้งในส่วนของกระบวนการและขั้นตอนในการขออนุมัติเดินทางและขออนุมัติค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีหลายขั้นตอนและมีผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการเป็นจำนวนมาก และต้องใช้เวลาในการอธิบายทำความเข้าใจในเอกสารประกอบการขออนุมัติและเบิกจ่ายค่าใช้จ่าย ให้แก่ผู้ขออนุมัติในกรอกเอกสารต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ส่งผลทำให้เกิดความล่าช้าในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ทีมผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเลือกศึกษาสภาพปัญหา ออกแบบวิเคราะห์และพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างองค์ความรู้ ในเรื่องการออกแบบวิเคราะห์และพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ เพื่อสร้างองค์ความรู้สำหรับพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ แบบ Online โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา

1. ระเบียบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ว่าด้วยการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2552
2. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่ายรายการและเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 20/2552 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย)
3. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 4/2554 (ค่าพาหนะเดินทางโดยเครื่องบินของบริษัทการบินอื่นที่มิใช่ บริษัทการบินไทย จำกัด)
4. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 14/2554 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย)
5. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการและเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 10/2556 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย)
6. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตประชากร

ตัวแทนบุคลากรสายปฏิบัติการและบุคลากรสายวิชาการ, ประธานและเลขาหลักสูตร, หัวหน้าสำนักวิชา หัวหน้าสำนักวิชาการศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี, เจ้าหน้าที่บริหารงานบุคคล, เจ้าหน้าที่การเงิน, เจ้าหน้าที่นโยบายและแผน

การรวบรวมข้อมูล

ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา

1. ระเบียบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ว่าด้วยการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2552
2. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่ายรายการและเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 20/2552 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย)
3. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 4/2554 (ค่าพาหนะเดินทางโดยเครื่องบินของบริษัทการบินอื่นที่มิใช่ บริษัทการบินไทย จำกัด)

4. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 14/2554 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย)

5. ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการและเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 10/2556 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย)

6. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ศึกษาความรู้ความเข้าใจประกาศ/ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และสร้างแบบสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยตัวแทนบุคลากรสายปฏิบัติการและบุคลากรสายวิชาการ, ประธานและเลขาหลักสูตร, หัวหน้าสำนักวิชาหัวหน้าสำนักวิชาการศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี, เจ้าหน้าที่บริหารงานบุคคล, เจ้าหน้าที่การเงิน, เจ้าหน้าที่นโยบายและแผน ถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเกี่ยวกับการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีทางวิศวกรรมความรู้ (Knowledge Engineering) ประกอบด้วย ขั้นตอนการตรวจสอบความรู้ (Knowledge Audit) โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็นความรู้แจ้ง เช่น ระเบียบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ว่าด้วยการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2552 ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการและเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 20/2552 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย) ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 4/2554 (ค่าพาหนะเดินทางโดยเครื่องบินของบริษัทการบินอื่นที่มิใช่ บริษัทการบินไทย จำกัด) ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 14/2554 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย) ประกาศมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่อง กำหนดประเภทรายจ่าย รายการและเงื่อนไขการจ่ายเงินจากรายได้ของมหาวิทยาลัย ฉบับที่ 10/2556 (ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัย) ขั้นตอนการจับความรู้ (Knowledge Capture) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อจับความรู้ในประเด็นที่เป็นปัจจัยในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ แล้วจึงดำเนินการขั้นการวิเคราะห์ความรู้ (Knowledge Analysis) โดยใช้วิธีการวิศวกรรมความรู้ (Knowledge Engineering) ด้วยเครื่องมือ Common KADS ที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้ 3 ระดับ ได้แก่ ความรู้ระดับงาน (Task Level) ความรู้ระดับคิด (Inference Level) และความรู้ระดับปัญหา (Domain Level) เมื่อได้องค์ความรู้ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยจึงนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสร้างแผนที่ความรู้ (KMAP) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และทำการทดสอบระบบเพื่อนำผลการเสนอแนะจากผู้ใช้งานมาพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ให้สัมฤทธิ์ผลในวัตถุประสงค์ที่ที่กำหนด

การพัฒนาระบบ และทดสอบการใช้งาน

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการโดยใช้เครื่องมือ Adobe Dreamweaver, Appserv ภาษา PHP ฐานข้อมูล phpMyAdmin และทำการทดสอบระบบกับบุคลากรในสังกัดวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี โดยจัดอบรมบุคลากรสายปฏิบัติการและบุคลากรสายวิชาการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร จากนั้นสร้างแบบสำรวจความพึงพอใจในการในงานระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร โดยสำรวจจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ใช้งานจริง และบุคลากรในสังกัดวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และ

เทคโนโลยี ที่สนใจเข้าดูรายละเอียดการใช้งานของระบบ โดยมีขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเภทบุคลากร

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของบุคลากร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม/ แนวทางการปรับปรุง/ สิ่งที่คาดหวัง

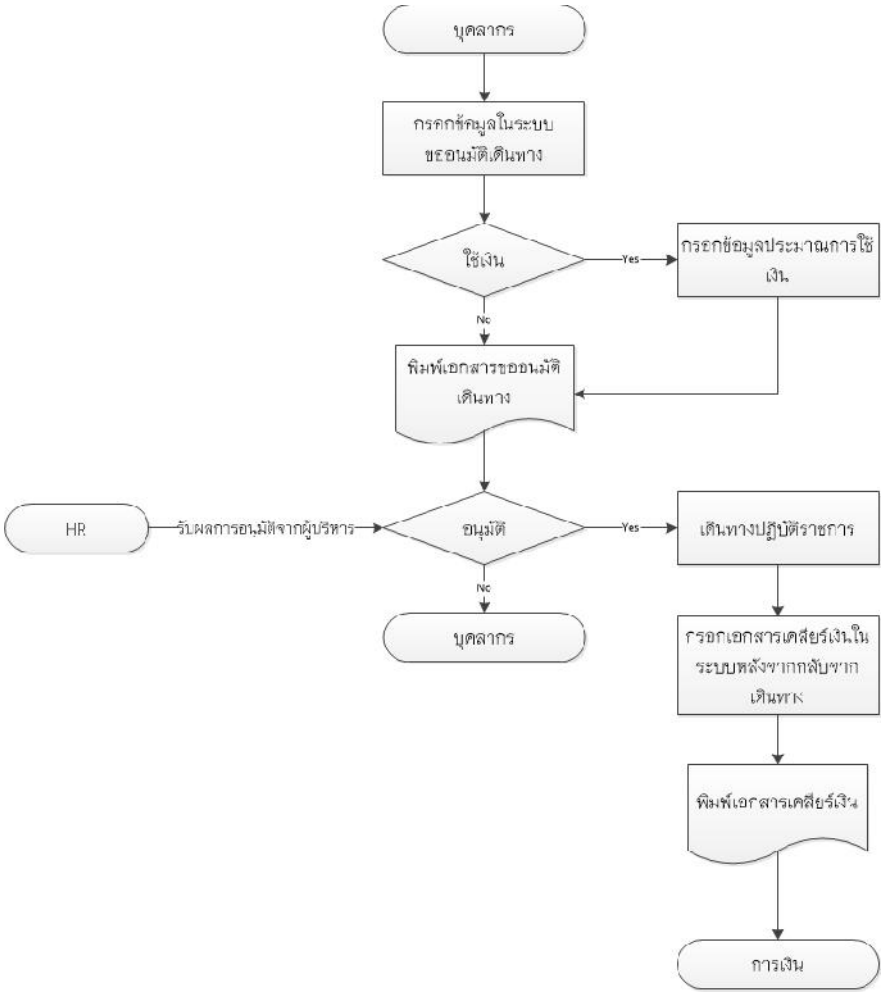
เพื่อนำผลการสำรวจที่ได้มาพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ต่อไป

ความพึงพอใจของผู้ประเมิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ ระดับน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percent)

ผลการวิจัย

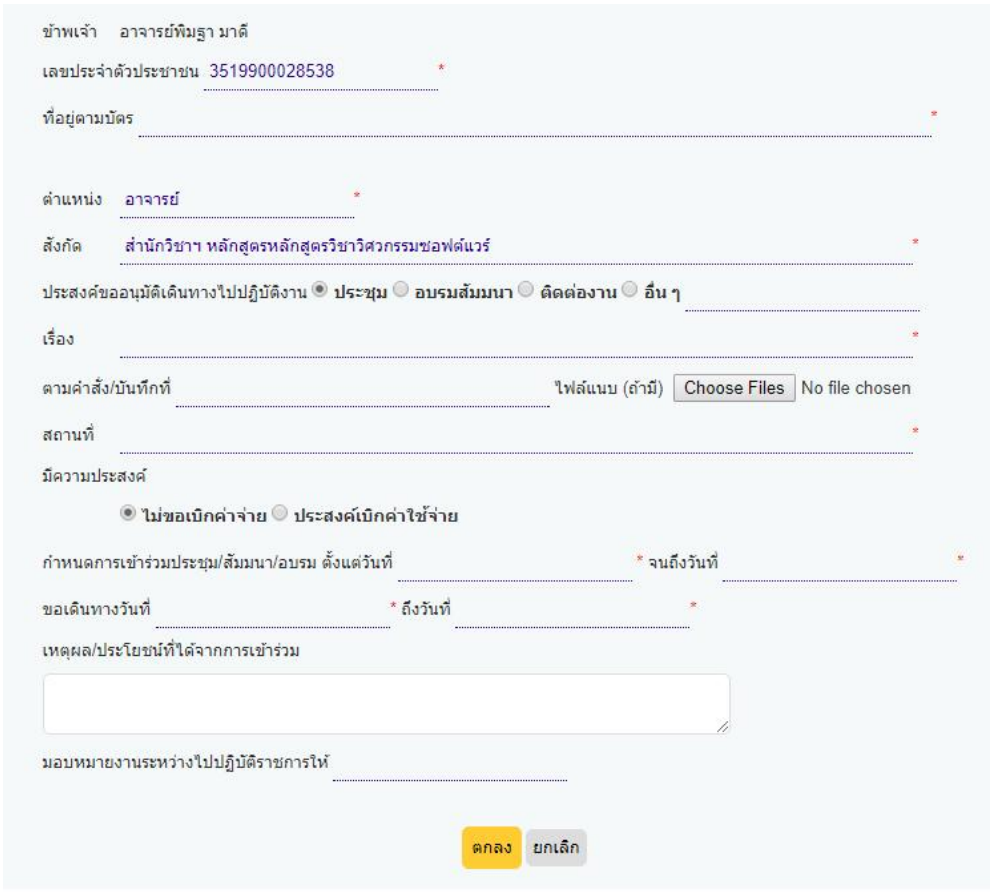
จากการดำเนินการวิจัยสามารถแสดงผลการวิจัย ดังนี้

การสร้างระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และการทดสอบระบบ มีขั้นตอนการทำงานของระบบขออนุมัติเดินทางปฏิบัติราชการ ดังนี้

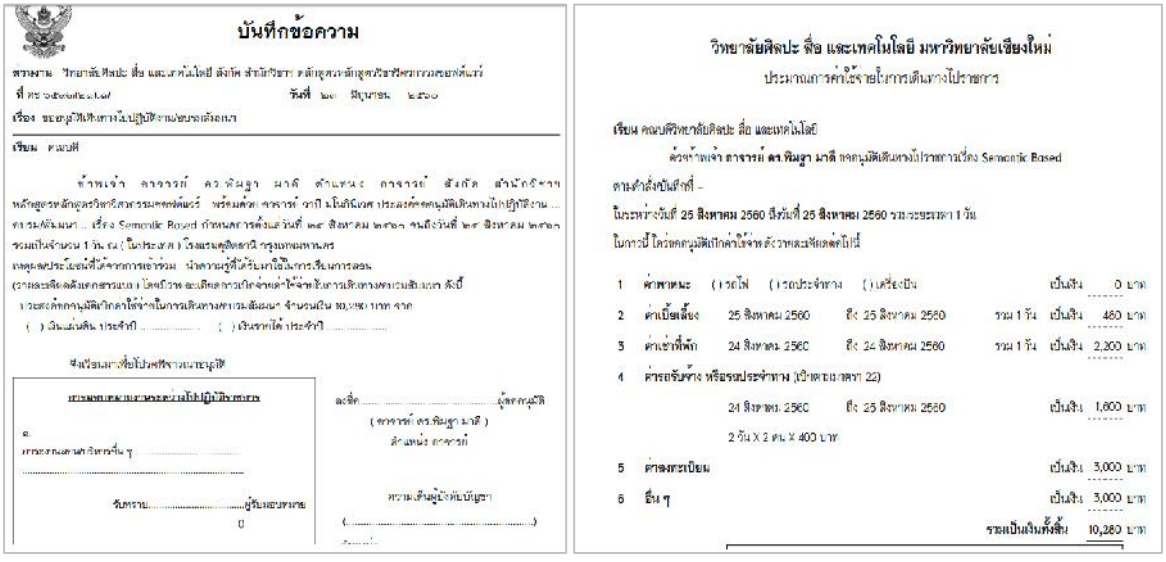

ภาพที่ 1 โครงสร้างการทำงานของระบบขออนุมัติเดินทางปฏิบัติราชการ

ในการพัฒนาระบบนั้นมีการแสดงผลดังภาพที่ 2 และภาพที่ 3

ภาพที่ 2 แสดงหน้าจอรายละเอียดข้อมูลขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ภาพที่ 3 แสดงหน้าจอเอกสารบันทึกขออนุมัติเดินทางไปปฏิบัติงาน/อบรม/สัมมนา เอกสารประมาณการค่าใช้จ่าย และเอกสารยืมเงินทดรอง

ผู้วิจัยจัดอบรมให้บุคลากรในสังกัดวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 59 คน ได้ทดลองใช้งานและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นได้มีการเปิดให้ใช้ระบบและออกแบบสอบถามถึงความพึงพอใจในการใช้งานระบบ พบว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 55.20

อภิปรายผล

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านเอกสารในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการเกี่ยวกับการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากการดำเนินกระบวนการสนทนากลุ่มพบว่า กระบวนการ ขั้นตอน และเอกสารที่ใช้ในการขออนุมัติเดินทางและขออนุมัติค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีหลายขั้นตอนและมีผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการเป็นจำนวนมาก และบุคลากรผู้เดินทางไปราชการ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ / ความชำนาญ ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติ ในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดทำระบบขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นและลดขั้นตอนการทำงานด้านเอกสาร

โดยผู้วิจัยได้นำวิธีวิศวกรรมความรู้ (Knowledge Engineering) มาพัฒนาระบบขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการตรวจสอบความรู้ (Knowledge Audit) โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เป็นความรู้แจ้ง เช่น ประกาศ ระเบียบ ขั้นตอนการจับความรู้ (Knowledge Capture) โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจับความรู้ในประเด็นที่เป็นปัจจัยในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการ

เดินทางไปราชการ แล้วจึงดำเนินการขั้นการวิเคราะห์ความรู้ (Knowledge Analysis) โดยใช้วิธีการวิศวกรรมความรู้ (Knowledge Engineering) ด้วยเครื่องมือ Common KADS ที่มีระดับการนำความรู้ไปใช้อยู่ 3 ระดับ ประกอบด้วย ความรู้ระดับงาน (Task Level) ความรู้ระดับคิด (Inference Level) และความรู้ระดับปัญหา (Domain Level) ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติการเดินทาง และเทคนิคการจัดทำเอกสารประกอบการเบิกจ่าย ผู้วิจัยนำความรู้ไปสร้างระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และทดสอบระบบเพื่อนำผลการเสนอแนะจากผู้ใช้งานมาพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการมาพัฒนาให้ครอบคลุม โดยจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในสังกัดวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่มีความสนใจเข้าร่วมการทดสอบระบบและประเมินความพึงพอใจพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการใช้ระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ผลการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรมีความพึงพอใจในระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online โดยแยก 3 ประเด็น สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจในระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร

หัวข้อ	**ระดับความพึงพอใจ**
1. ระบบมีความเหมาะสม ใช้งานได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว ไม่ซับซ้อน เป็นหมวดหมู่	มากที่สุด
2. ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการกรอกเอกสารแบบฟอร์มหลายๆ แบบฟอร์ม	มาก
3. ความพึงพอใจโดยรวมต่อการใช้งานระบบ	มาก
เฉลี่ย	**มาก**

จากตารางพบว่าความพึงพอใจในระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online อยู่ในระดับมาก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ว่าเกิดจากกระบวนการ ขั้นตอน และเอกสารที่ใช้ในการขออนุมัติเดินทางและขออนุมัติค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีหลายขั้นตอนและมีผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการด้านเอกสารเป็นจำนวนมาก และบุคลากรผู้เดินทางไปราชการ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ / ความชำนาญ ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติ ในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ยังต้องพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online ให้มีเนื้อหาครอบคลุมระเบียบต่างๆ
ที่เกี่ยวข้องเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดด้านเอกสารและลดขั้นตอนการดำเนินงานให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและบุคลากรของวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรจัดทำแบบฟอร์มของระบบให้มีความสวยงามและเป็นระเบียบตรงตามระเบียบสารบัญ

2. ควรพัฒนาต่อยอดระบบที่เชื่อมโยงกับการเบิกจ่ายเงิน เช่น เมื่อระบบอนุมัติให้ยืมเงิน ระบบควรจะแจ้งมายังหน่วยการเงินเพื่อให้เตรียมทำเช็ค สั่งจ่ายเช็คหรือการนำเงินเข้าบัญชีให้โดยอัตโนมัติ

3. ควรมีการพัฒนาระบบการทำงานในหน่วยงานอื่นๆ และควรเชื่อมโยงระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ว่าเกิดจากกระบวนการ ขั้นตอน และเอกสารที่ใช้ในการขออนุมัติเดินทางและขออนุมัติค่าใช้จ่ายในการเดินทาง มีหลายขั้นตอนและมีผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการด้านเอกสารเป็นจำนวนมาก และบุคลากรผู้เดินทางไปราชการ ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ / ความชำนาญ ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติ ในการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ซึ่งถึงแม้จะมีตัวอย่างขั้นตอนการดำเนินงาน เอกสารที่เกี่ยวข้องให้ดูเป็นตัวอย่าง แต่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ยังต้องใช้เวลาในการอธิบายเป็นรายบุคคล และเมื่อบุคลากรมีความจำเป็นจะต้องเดินทางแบบกระชั้นชิดจะไม่สามารถดำเนินการขออนุมัติยืมเงินทดรองจ่ายได้ทันก่อนวันเดินทาง และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่าย เมื่อเกิดข้อผิดพลาดต้องเสียเวลาในการนำเอกสารกลับไปแก้ไข เช่นการคำนวนค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าที่พัก ค่าแท็กซี่ ไม่ถูกต้องตามระเบียบการเบิกจ่าย และยังมีปัญหาส่วนบุคคล เช่น ไม่ได้เดินทางบ่อยครั้งจึงต้องเสียเวลาในการศึกษาข้อมูลกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ทุกครั้งที่ขออนุมัติเดินทาง ประกอบกับปัจจุบันยังไม่มีระบบสนับสนุนเพื่อลดขั้นตอนการดำเนินการเรื่องการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นปัญหาดังกล่าวมาพัฒนาเป็นระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online และจัดอบรมให้บุคลากรในสังกัดวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทดลองใช้งานและให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นได้มีการเปิดให้ใช้ระบบและออกแบบสอบถามถึงความพึงพอใจในการใช้งานระบบ พบว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของบุคลากร แบบ Online อยู่ในระดับมาก เนื่องจากระบบมีความเหมาะสม ใช้งานได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว ไม่ซับซ้อน เป็นหมวดหมู่ อีกทั้งยังช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการกรอกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ และลดปริมาณทรัพยากรกระดาษ วิทยาลัยศิลปะ สื่อและเทคโนโลยี ยังคงต้องพัฒนาระบบการขออนุมัติเดินทางไปราชการและการเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ให้มีความเชื่อมโยงกับระบบงานอื่นๆ เพื่อให้สามารถใช้งานระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของบุคลากรอย่างสูงสุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวิทยาลัยศิลปะ สื่อและเทคโนโลยี บุคลากรงานการเงินการคลังและพัสดุ บุคลากรหน่วยนโยบายและแผน บุคลากรหน่วยวิจัย บุคลากรหน่วยบริหารงานบุคคล รวมถึงผู้บริหาร บุคลากรสายวิชาการและบุคลากรสายปฏิบัติการ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล เข้าร่วมการอบรม และตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบ ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.นภาพร รีวีระกุล

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มนักวิชาการบริหารธุรกิจ. (2551). **คู่มือ กลยุทธ์บริหารองค์กรสู่ความสำเร็จ = New strategic managements.** กรุงเทพฯ : พัฒนวิทย์การพิมพ์.

ณพศิษฏ์ จักรพิทักษ์. (2552). **ทฤษฎีการจัดการความรู้.** กรุงเทพฯ : ธนเพรส.

ณพศิษฏ์ จักรพิทักษ์. (2555). **การสร้างแบบจำลองความรู้ของ KADS.** ค้นเมื่อวันที่ 2 พฤษจิกายน 2557. จาก www.kmcenter.ago.go.th/.../การสร้างแบบจำลองความรู้ KADS.

พัชรี อินทร์อำนวย. (2557). **PDCA คืออะไร.** ค้นเมื่อ 3 พฤษจิกายน 2557.จาก http://nym.pkn2.go.th/PDCA.doc

รุจิจันทร์ พิริยะสงวนพงศ์. (2549). **สารสนเทศทางธุรกิจ.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

จงลักษณ์ สมร่าง. (2554). **ระบบการจัดการความรู้งานการเงินและบัญชี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อรวรรณ เสาร์คำน้อย. (2557). **การพัฒนากระบวนการด้านการลงทะเบียน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อและเทคโนโลยี.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

BEHAVIOR OF USING SOCIAL MEDIA ONLINE OF PERSONNEL AND STUDENTS ON ACCESSING INFORMATION AT PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

โสภณ พินิจกิจเจริญกุล* และ ปณิธาร บัวเผื่อน
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail: sopon_b@psru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศทั่วๆไป และสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม รวมถึงเพื่อศึกษาปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการเผยแพร่สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรและนักศึกษา ซึ่งใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ตอบแบบสอบถามกลับจำนวน 230 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel ผลการวิจัยโดยสรุปพบว่า บุคลากรและนักศึกษามีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคอมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศทั่วๆไปหลายช่องทาง โดยส่วนใหญ่ใช้ Facebook ในการเข้าถึงสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 54.42 รองลงมา Line คิดเป็นร้อยละ 32.51 และเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยฯ ทาง Facebook คิดเป็นร้อยละ 78.17 รองลงมา Google+ คิดเป็นร้อยละ 10.32 ในส่วนของปัญหาของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการใช้งาน โดยคิดเป็นร้อยละ 77.83 จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการเผยแพร่สารสนเทศของมหาวิทยาลัยฯ ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ การใช้ Facebook และ Line จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากกว่าสื่ออื่นๆ และโดยช่วงเวลา 18.01 – 21.00 น. จะมีผู้ใช้งานมากที่สุด

คำสำคัญ : สื่อสังคมออนไลน์ พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

The purposes of this research were to study the social media usage behavior and to study the social media usage problem of the personnel on accessing information at Pibulsongkram Rajabhat University and guidelines for Improving the dissemination of information through social media. The data were collected by using questionnaire. The samples were 230 personnel who use social media and returned the questionnaires. The data were analyzed in Microsoft Excel using the frequency analysis tool. The findings found that the personnel had the social media usage behavior on accessing the information via many channels mainly via Facebook at 54.42%, followed by Line at 32.51 % and access the university information via Facebook at 78.17% , followed by Google+ at 10.32 % . In terms of social media usage problem of the personnel mainly they have no problems in using the media at 78.83%. From the findings, it was found that the guidelines for Improving the dissemination of university information through social

media, the use of Facebook and Line are more accessible to the target than other channels and the most frequent time for using it was during 6.01 to 9.00 pm.

Keywords : social media, social media usage behavior, social media usage problems

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่มีการพัฒนามากขึ้น ทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆของคนไปอย่างมาก ไม่ว่าจะการติดต่อสื่อสาร การทำธุรกรรมต่างๆ การเรียนการสอน การศึกษาหาความรู้ ความบันเทิงต่างๆ เช่น การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนจากรูปแบบกระดาษหรือเอกสาร เป็นในรูปแบบไฟล์เอกสาร รูปภาพ หรือวีดีโอ อีกทั้งปัจจุบันเทคโนโลยีด้านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการพัฒนาให้มีความเร็วมากขึ้น สามารถเข้าถึงได้จากทุกที่ ทุกเวลา ทำให้การดำเนินชีวิตสะดวกมากขึ้น รับรู้ข่าวสารต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้น รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นต่างๆ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ขึ้น เครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นบริการเว็บที่เปิดให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างเครือข่ายในสังคมออนไลน์ มีการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือสิ่งที่สนใจเหมือนๆกันผ่านการติดต่อเป็นสังคมบนอินเทอร์เน็ต (ภาณุวัฒน์ กองราช 2554) ส่วนสื่อสังคมออนไลน์ หรือ Social Media ได้ให้ความหมายว่า สื่อสังคมที่มีการตอบสนองทางสังคมหรือติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในรูปแบบสื่อต่างๆ เช่น ข้อความ รูปภาพ เสียง หรือวีดีโอ ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะครอบคลุมมากกว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์ (จุฑารัตน์ นกแก้ว 2558) แต่เนื่องจากในปัจจุบันผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น Facebook , LinkedIn , YouTube , Instagram , Flickr , Blog , Twitter ฯลฯ (เอมิกา เหมมินทร์ และปรีชา วิจิตรธรรมรส , 2557) ทำให้ผู้แจ้งข่าวสารหรือพัฒนาสารสนเทศไม่ทราบว่าจะต้องแจ้งหรือพัฒนาสารสนเทศบนสื่อออนไลน์ชนิดใด ทำให้การแจ้งข้อมูลข่าวสารไม่ตรงกับสื่อสังคมออนไลน์ที่คนส่วนใหญ่ใช้งานหรือไม่ได้รับข่าวสาร

จากปัญหาที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยสนใจศึกษาว่าพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศทั่วๆไป และสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม รวมถึงการศึกษาปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม สารสนเทศที่ได้จากผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางสำหรับศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ในการพัฒนาสารสนเทศให้ตรงกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ให้ทราบถึง พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และนำผลการสำรวจไปประกอบการพิจารณาจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้ตรงกับช่องทางการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามให้มีความเหมาะสมตรงความต้องการยิ่งขึ้น รวมถึงนำผลที่ได้มาใช้ในการวางแผนฝึกอบรมการใช้งานให้กับผู้ที่มีปัญหาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์การการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ บุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามในหน่วยงานและคณะที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งประมาณการว่าอย่างน้อยมีจำนวนร้อยละ 50 คือประมาณ 500 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรและนักศึกษาซึ่งใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ตอบแบบสอบถามกลับ จำนวน 230 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 46 ของประชากรเป้าหมาย ซึ่งเป็นเกณฑ์ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่สามารถใช้ได้ เมื่อพิจารณาเทียบกับจำนวนประชากร ควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยร้อยละ 25 กลุ่มตัวอย่างเป็น บุคลากรสายวิชาการ จำนวน 54 คน บุคลากรสายสนับสนุน จำนวน 137 คน และนักศึกษา จำนวน 39 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยนี้ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสอบถามถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยจะแบ่งการสอบถามเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีส่งแบบสอบถามให้กับบุคลากรสายวิชาการผ่านทางสำนักงานคณะต่างๆ ส่วนสายสนับสนุนจะทำการส่งแบบสอบถามผ่านหน่วยงานต่างๆในมหาวิทยาลัยฯ และให้ส่งคืนกลับทางหน่วยงานศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศตามเวลาที่กำหนด ส่วนนักศึกษาจะใช้วิธีการแจกแบบสอบถามให้นักศึกษาที่มาติดต่อใช้บริการของทางศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามส่วนที่ 1 ได้นำมาจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อจัดกลุ่มตามอายุ ประเภท ใช้วิธีการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามส่วนที่ 2 ใช้วิธีตีความและวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะแล้วสรุปใจความสำคัญ เป็นรายข้อพร้อมทั้งคำนวณร้อยละ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของความเรียง

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.3.1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใช้แจกแจงความถี่และร้อยละ

4.3.2. วิเคราะห์ระดับข้อเสนอแนะ ใช้ร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	74	32.17
หญิง	156	67.83
ช่วงอายุ		
อายุต่ำกว่า 20 ปี	7	3.04
อายุ 21 – 30 ปี	95	41.30

อายุ 31 – 40 ปี	89	38.70
อายุ 41 – 50 ปี	24	10.44
อายุ 51 ปีขึ้นไป	15	6.52
ประเภทบุคลากร		
สายวิชาการ	54	23.48
สายสนับสนุน	137	59.56
นักศึกษา	39	16.96

จากตารางที่ 1 พบว่า บุคลากรและนักศึกษาเป็นเพศชาย จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 32.17 และเป็นเพศหญิง จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 67.83

บุคลากรและนักศึกษามีอายุ 21-30 ปีมากที่สุด จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 41.30 รองลงมาคืออายุ 31-40 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 38.70

บุคลากรและนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเป็นสายสนับสนุนมากที่สุด จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 59.56 รองลงมาคือสายวิชาการ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 23.48 และนักศึกษามีจำนวนน้อยที่สุด 39 คน คิดเป็นร้อยละ 16.96

2. พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ของผู้ตอบแบบสอบถาม

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์

พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์		
น้อยกว่า 6 เดือน	0	0
6 เดือน – 1 ปี	10	4.35
1 – 2 ปี	7	3.04
2 – 3 ปี	7	3.04
3 – 4 ปี	21	9.13
4 ปีขึ้นไป	185	80.44
ท่านเป็นสมาชิกของสื่อสังคมออนไลน์ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
Facebook	225	21.93
Twitter	57	5.56
MySpace	4	0.39
Line	221	21.54
Instagram	123	11.99
YouTube	151	14.72
Google+	146	14.23
WhatsApp	22	2.14
Tango	14	1.36
Socialcam	25	2.44

Skype	30	2.92
Foursquare	6	0.59
อื่นๆ	2	0.19
สื่อสังคมออนไลน์ที่ท่านใช้บ่อยที่สุด		
Facebook	124	53.91
Twitter	5	2.17
MySpace	2	0.87
Line	72	31.30
Instagram	7	3.04
YouTube	6	2.61
Google+	12	5.22
WhatsApp	1	0.44
Tango	1	0.44
Socialcam	0	0
Skype	0	0
Foursquare	0	0
อื่นๆ	0	0
อุปกรณ์ที่เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
Smartphone	204	51.78
Laptop/Notebook	58	14.72
PC/Mac	92	23.35
iPad/Tablet	40	10.15
อุปกรณ์ที่เข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด		
Smartphone	172	74.78
Laptop/Notebook	11	4.78
PC/Mac	34	14.78
iPad/Tablet	13	5.66
ช่วงเวลาที่เข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ใดบ่อยที่สุด		
06.01 – 09.00 น.	19	8.26
09.01 – 12.00 น.	12	5.22
12.01 – 13.00 น.	31	13.48
13.01 – 15.00 น.	11	4.78
16.01 – 18.00 น.	14	6.09
18.01 – 21.00 น.	93	40.43
21.01 – 00.00 น.	48	20.87
00.01 – 06.00 น.	2	0.87
ความถี่ในการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อวัน		

1 – 2 ครั้ง	12	5.24
3 – 4 ครั้ง	65	28.38
5 – 6 ครั้ง	47	20.09
เปิดตลอดทั้งวัน	106	46.29
ระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวัน		
น้อยกว่า 30 นาที	56	24.35
30 นาที – 1 ชม.	48	20.87
1 – 2 ชม.	33	14.35
2 – 3 ชม.	26	11.30
3 – 4 ชม.	16	6.96
มากกว่า 4 ชม.	51	22.17

จากตารางที่ 2 พบว่า บุคลากรและนักศึกษาที่มีประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุด ได้แก่ 4 ปีขึ้นไป จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 80.44 รองลงมา ได้แก่ ช่วง 3 – 4 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.13

บุคลากรและนักศึกษาเป็นสมาชิกของสื่อสังคมออนไลน์ Facebook มากที่สุด 225 คน คิดเป็นร้อยละ 21.93 รองลงมาคือ Line จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 21.54

สื่อสังคมออนไลน์ที่บุคลากรและนักศึกษาใช้บ่อยที่สุด Facebook มากที่สุด 124 คน คิดเป็นร้อยละ 53.91 รองลงมาคือ Line จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30

อุปกรณ์ที่บุคลากรและนักศึกษาใช้ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ได้แก่ Smartphone จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 51.78 รองลงมาได้แก่ PC/Mac จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.35

อุปกรณ์ที่บุคลากรและนักศึกษาใช้ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด ได้แก่ Smartphone จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 74.78 รองลงมา ได้แก่ PC/Mac จำนวน 34 คน ติดเป็นร้อยละ 14.78

ช่วงเวลาที่บุคลากรและนักศึกษาเข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด ได้แก่ ช่วงเวลา 18.01–21.00 น. มีจำนวนมากที่สุด 93 คน คิดเป็นร้อยละ 40.43 รองลงมา ได้แก่ ช่วงเวลา 21.01 – 00.00 น. จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 20.87

ความถี่ในการเข้าใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อวันของบุคลากรและนักศึกษา ได้แก่ เปิดตลอดทั้งวัน จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 46.29 รองลงมาคือความถี่ 3-4 ครั้ง จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 28.38

ระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในแต่ละวัน ได้แก่ น้อยว่า 30 นาที จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 24.35 รองลงมาคือ มากกว่า 4 ชม. จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 22.17

3. พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	จำนวน	ร้อยละ
ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยฯ		
เคย	205	89.13
ไม่เคย	25	10.87
สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยฯ		
Facebook	179	77.82
Twitter	0	0
MySpace	0	0
Line	20	8.70
Instagram	0	0
YouTube	3	1.31
Google+	24	10.43
WhatsApp	0	0
Tango	0	0
Socialcam	1	0.43
Skype	0	0
Foursquare	0	0
อื่นๆ	3	1.31
ปัญหาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศ		
มี	51	22.17
ไม่มี	179	77.83
ท่านต้องการให้มีการอบรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์		
ควรมี	172	74.78
ไม่ควรมี	58	25.22

จากตารางที่ 3 พบว่า บุคลากรและนักศึกษาเคยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยฯ จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 89.13

สื่อสังคมออนไลน์ที่บุคลากรและนักศึกษาใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยฯ ได้แก่ Facebook จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 77.82 รองลงมาคือ Google+ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 10.43

บุคลากรและนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ออนไลน์ จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 77.83

บุคลากรและนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้มีการอบรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 74.78

4. แนวทางการพัฒนาการเผยแพร่สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์

จากผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาการเผยแพร่สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ Facebook จะเหมาะสมที่สุด เพราะเป็นสื่อที่บุคลากรและนักศึกษาเข้าใช้มากที่สุด รองลงมาคือ Line ส่วนระยะเวลาที่เหมาะสมในการเผยแพร่สารสนเทศ ได้แก่ ช่วงเวลา 18.01 – 21.00 น. และส่วนใหญ่จะเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ผ่านทางอุปกรณ์ Smartphone และจะใช้ระยะเวลาในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละวันน้อยกว่า 30 นาที

สรุปผลการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของบุคลากรและนักศึกษาในการเข้าถึงสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จากบุคลากรสายวิชาการ สายสนับสนุน และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 230 คน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บุคลากรและนักศึกษามีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคอมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศทั่วๆไปหลายช่องทาง โดยส่วนใหญ่ใช้ Facebook เป็นสื่อในการเข้าถึงสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 54.42 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ มากกว่า 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 80.44
2. บุคลากรและนักศึกษามีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคอมออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศมหาวิทยาลัยฯ ทาง Facebook มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.17
3. บุคลากรและนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ออนไลน์ในการเข้าถึงสารสนเทศ คิดเป็นร้อยละ 77.83
4. เมื่อสอบถามเรื่องการจัดอบรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ บุคลากรและนักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรมีการจัดอบรมการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 74.78

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ว่า บุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook ในการเข้าถึงสาระสนเทศต่างๆและสารสนเทศของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ Simon Kemp (2017) จากเว็บ www.wearesocial.com ที่ได้สำรวจสิถิติการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของแต่ละประเทศในปี 2017 โดยประเทศไทยมีผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook มากที่สุด ส่วนอุปกรณ์ที่บุคลากรและนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์คือ Smartphone อาจเพราะปัจจุบัน Smartphone มีความสามารถมากขึ้น ทำให้สามารถเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์จากที่ใดก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับสถิติของเว็บ www.wearesocial.com ที่พบว่าคนในประเทศไทยใช้ Smartphone ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์มากที่สุด และเพิ่มขึ้นจากปี 2016 ถึง 46% ในขณะที่การใช้ PC หรือคอมพิวเตอร์ในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีจำนวนลดลง 42% และช่วงเวลาที่บุคลากรและนักศึกษาเข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด พบว่าคือช่วงเวลา 18.01-21.00 น. อาจเพราะเป็นช่วงเวลาพักผ่อนหลังจากเลิกงาน ทำให้เป็นช่วงเวลาที่มีผู้เข้าใช้งานช่วงเวลานี้มากที่สุด

ด้านปัญหาการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ บุคลากรและนักศึกษาไม่มีปัญหาเรื่องการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ อาจเพราะสื่อสังคมออนไลนในปัจจุบันถูกออกแบบมาให้ใช้งานง่าย ผู้ใช้งานสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ อีกทั้งยังมีข้อมูลสนับสนุนจากผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์เพื่อช่วยเหลือผู้ใช้งานกรณีมีปัญหา

ด้านความต้องการการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ บุคลากรและนักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้มีการฝึกอบรม อาจเพราะสื่อสังคมออนไลน์มีการปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดบริการที่หลากหลายและเข้าถึงผู้ใช้งานมาก

ที่สุด ทำให้บุคลากรและนักศึกษาอาจเกิดปัญหาติดขัดในเรื่องการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ จึงต้องการให้มีการอบรมเพื่อแนะนำและอัพเดตข้อมูลของสื่อสังคมออนไลน์ใหม่ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผศ.ดร. กิตติพงษ์ สุวรรณราช ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ ผศ.ดร.ผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ และกองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ นกแก้ว. (2558). **สื่อสังคมออนไลน์@มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.** https:// www. gotoknow.org/ posts/593619. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 14 กันยายน 2560

ภาณุวัฒน์ กองราช. (2554). **การศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษา Facebook.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. (2554). **เรื่องจริงเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 13 กันยายน 2554.** https://www.etda.or.th/etda_website/mains/display/1667. ดึงข้อมูลวันที่ 14 ตุลาคม 2557.

เอมิกา เหมมินทร์ และปรีชา วิจิตรธรรมรส. (2557). พฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.**

Kemp, S. (2017). **DIGITAL IN SOUTHEAST ASIA IN 2017.** https://wearesocial.com/special-reports/digital-southeast-asia-2017. เข้าถึงข้อมูลวันที่ 26 ธันวาคม 2560.

การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ROAD SAFETY AUDIT OF PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

ดลยฤทธิ์ เสฏฐสุวจะ* เจษฎา โพธิ์จันทร์ และ วชิระ วิจิตรพงษา
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail choke_ce9@hotmail.com

บทคัดย่อ

การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก จัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์การตรวจสอบและวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนในบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงอันตรายโดยใช้เครื่องมือด้านวิศวกรรมความปลอดภัยทางถนน ได้แก่ แบบตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนสำหรับถนนที่เปิดให้บริการแล้ว โดยในการคัดเลือกพื้นที่ ทางตรง ทางแยก และวงเวียน จากจุดที่เคยเกิดอุบัติเหตุ 5 จุด และยังไม่ได้เกิดอุบัติเหตุ 5 จุด จากการดำเนินงานตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมขนส่งและจราจร พบว่า การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนสามารถค้นพบประเด็นความไม่ปลอดภัยจากปัจจัยที่อาจส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุ ความบกพร่องและไม่ได้มาตรฐานของลักษณะของทางตรงและทางแยก, ระยะการมองเห็น, เครื่องหมายและป้ายจราจร, สัญญาณไฟจราจร, ไฟฟ้าและแสงสว่าง ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นความเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุที่มีระดับความรุนแรงได้ โดยทางคณะผู้ตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนได้จัดทำรายงานประเด็นปัญหาที่ตรวจพบ พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อเสนอแก่ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบ ตลอดจนผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย อันนำไปสู่ประโยชน์ ในการออกนโยบายด้านความปลอดภัยทางถนนภายในมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ : การตรวจสอบ ความปลอดภัย ทางถนน มหาวิทยาลัย

Abstract

Road Safety Audit at Rajabhat Pibulsongkram University, Phitsanulok province proposes to audit and analyse risk factors that cause traffic accident in the area. During the process, the road safety audit team had made the checklist and collected data to verify the safety of the area by targeting into retail factors such as characteristic of road section, intersection and roundabout, sight distance, road surface, traffic making and sign, lighting and brightness. The project result was found that there were problems according to the study, leading to traffic accident in existing road area, which have already been listed to report to Pibulsongkram Rajabhat University administrators and the authorities related to road safety.

Keywords : audit, safety, accident, road, university

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตั้งอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก เริ่มก่อนตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2464 ในนามโรงเรียนพิษณุโลกวิทยายน มีประวัติการเปลี่ยนแปลงหลายต่อหลายครั้ง โดยในปี พ.ศ. 2524 สำนักนายกรัฐมนตรีได้อนุมัติให้ใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ทุ่งทะเลแก้วเพื่อขยายวิทยาลัยในส่วนวังจันทร์ออกไปยังบริเวณทุ่งทะเลแก้ว ซึ่งในปัจจุบันส่วนนี้เป็นที่ตั้งหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีพื้นที่ประมาณ 1,000 ไร่ เปิด

การเรียนกานสอนในระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตศึกษา ประกอบไปด้วย 5 คณะด้วยกัน ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะเทคโนโลยีเกษตรและอาหาร และคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดการเดินทางสัญจรเป็นจำนวนมากภายในมหาวิทยาลัยแต่จากการเจริญเติบโตของคณะและการปรับปรุงหลักสูตรแบบก้าวกระโดด มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้เผชิญปัญหาหนึ่งที่อาจส่งต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางถนนภายในมหาวิทยาลัยเนื่องจากลักษณะของเส้นทางเดิมบางจุดมีลักษณะที่ไม่เอื้อต่อความปลอดภัยในการสัญจร อีกทั้งฟังก์ชั่นการใช้งานของถนนก็มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมและไม่อาจจะรองรับปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยจากข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2560) ของศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ บริษัทกลางผู้ประสบภัย (ThaiRSC, 2561) พบว่า การเกิดอุบัติเหตุภายในมหาวิทยาลัยสังเกตได้จากขนาดความกว้างของถนนที่มีลักษณะแคบ ไม่มีระบบไหล่ทาง เช่นเดียวกับอุปกรณ์ประเภทสัญญาณเตือนทางถนนที่มีความบกพร่อง ชำรุดเสียหาย และขาดแคลนในบางจุด ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจส่งผลต่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนภายในมหาวิทยาลัย ดังแสดงในภาพ 1

ภาพที่ 1 สถานที่เกิดอุบัติเหตุทางถนนในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (พ.ศ.2556 – 2560)
ที่มา: http://www.thairsc.com

จากปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดการและแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยทางถนนภายในมหาวิทยาลัยเพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้น โดยการเข้าใจถึงปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุต้องอาศัยเครื่องมือทางด้านวิศวกรรมความปลอดภัยทางถนนเพื่อประเมินความเสี่ยงและศักยภาพด้านความปลอดภัยของถนนที่เปิดให้บบริการแล้ว

การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Audit) จึงเป็นแนวทางในการทำให้เห็นถึงปัญหาทางด้านความปลอดภัยทางถนนที่พบจากการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Audit Findings) ที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ พร้อมกับเสนอแนะแนวทางแก้ไข (Audit Recommendations) ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวจะเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อประกอบการพิจารณาและตัดสินใจในการดำเนินงานและประเมินระดับความเสี่ยง (Risk Assessments) ของประเด็นปัญหาที่ตรวจพบและเพื่อจัดลำดับความสำคัญ “ก่อน – หลัง” ของประเด็นปัญหาประกอบการตัดสินใจในการดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อไป

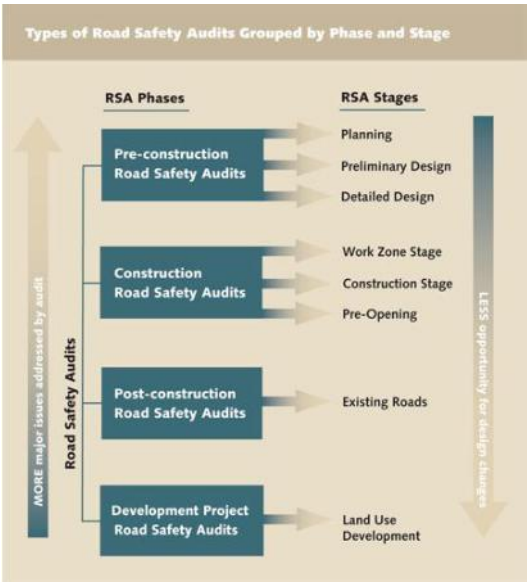
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลักของการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน คือ การประเมินปัจจัยเสี่ยงที่อาจทำเกิดอุบัติเหตุบนถนนโดยอาศัยวิธีการที่มีลักษณะเชิงรุก (Proactive Approach) โดยการนำเครื่องมือที่อาศัยหลักวิศวกรรมความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Engineering Tools) ควบคู่กับแบบตรวจสอบความปลอดภัย (Safety Audit Checklists) มาใช้ เพื่อนำผลที่ได้จากการตรวจสอบมาเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่ ซึ่งผลของการตรวจสอบที่ได้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

- เพื่อระบุตำแหน่งและปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
- เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยในพื้นที่

วิธีดำเนินการวิจัย

การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Audit) ได้ถูกนำเสนอครั้งแรกในปี 1994 ในประเทศอังกฤษ ซึ่งในเวลาต่อมาสถาบันทางหลวงและการขนส่งได้ตีพิมพ์และอธิบายหลักการตรวจสอบความปลอดภัยทางหลวงโดยละเอียด เพื่อให้ผู้ตรวจสอบ (Auditor) มีความเข้าใจในขั้นตอนการตรวจสอบความปลอดภัย ตลอดจนหลักในการประเมินความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายบนท้องถนน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้เจ้าของโครงการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีความแน่ใจว่าทุกโครงการในการก่อสร้างหรือปรับปรุงทางหลวงใหม่มีการทำงานที่เป็นไปด้วยความปลอดภัย ทั้งในขั้นตอนการเตรียมงาน, การออกแบบ , การปฏิบัติงานระหว่างก่อสร้างและความปลอดภัยขณะถนนเปิดให้บริการแล้ว (IHT, 1996) สอดคล้องกับคู่มือการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนของ AUSTROADS ประเทศออสเตรเลีย โดยได้อธิบายถึงความสำคัญและหลักในการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน โดยผู้ที่ทำการตรวจสอบจะต้องทำการตรวจสอบอย่างครอบคลุมรอบด้านและมีการตรวจสอบทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ซึ่งจะต้องมีทีมงานในการตรวจสอบที่มีความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในการให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักการของวิศวกรรมความปลอดภัยทางถนน (Austroads, 2002) และตรงกันกับขั้นตอนการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนของประเทศเดนมาร์ก ที่ระบุกระบวนการของการตรวจสอบความปลอดภัยทั้งห้าขั้นตอน (Wrisberg and Nilsson, 1996) ขั้นตอนความเป็นไปได้โครงการ, ขั้นตอนการออกแบบร่าง, ขั้นตอนการออกแบบรายละเอียด, ขั้นตอนการก่อนเปิดให้บริการและการตรวจสอบความปลอดภัยในถนนที่เปิดใช้งานแล้ว

ภาพที่ 2 ขั้นตอนต่าง ๆ ในการตรวจสอบ ที่มา: FHWA, 2006

สำหรับในประเทศไทยได้มีการพัฒนาคู่มือการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (พิชัย, 2548) โดยมุ่งเน้นบุคคลที่มีความรู้ด้านวิศวกรรมขนส่งและจราจร มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านความปลอดภัยทางถนน ซึ่งผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน และเป็นหน่วยงานอิสระที่ไม่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับทางโครงการเพื่อตรวจสอบถนนที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้รถใช้ถนนพร้อมทั้งต้องประเมินความเสี่ยงและเสนอวิธีการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่ตรวจพบ

ในการลงพื้นที่สำรวจและตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน มีคณะทำงาน 7 คนด้วยกัน ได้แก่ อาจารย์ประจำวิชาเอกเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธา 2 คน อาจารย์ประจำสาขาวิศวกรรมโลจิสติกส์ 1 คน และนักศึกษาช่วยงานวิชาเอกเทคโนโลยีวิศวกรรมโยธา ที่ผ่านการศึกษารายวิชา CVIL371 วิศวกรรมขนส่ง 4 คน โดยใช้แบบการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนสำหรับถนนที่เปิดให้บริการแล้ว (Existing Roads) ของกรมทางหลวง (กรมทางหลวง, 2548) ซึ่งมีประเด็นในการตรวจสอบความปลอดภัยทั้งหมด 13 ประเด็น แต่ในการดำเนินงานวิจัยนี้คณะตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนได้ตัดบางประเด็นที่ไม่ครอบคลุมในพื้นที่มหาวิทยาลัยออก เช่น การระบายน้ำ ไฟสัญญาณไฟจราจร ทางเชื่อม การจอด และที่หยุดรถประจำทาง เหลือ 8 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. แนวทางและรูปตัดถนน
2. ลักษณะทั่วไปของทางแยก
3. ป้ายจราจร
4. เครื่องหมายจราจรและเครื่องหมายนำทาง
5. สภาพอันตรายข้างทาง
6. พื้นถนน
7. คนเดินเท้า คนเดินข้ามถนน คนขี่จักรยาน
8. ไฟฟ้าแสงสว่าง

โดยในแต่ละประเด็นคณะทำงานต้องดำเนินการตรวจสอบตามมาตรฐานชั้นทาง ความถูกต้องเหมาะสมในการติดตั้งเครื่องหมายหรืออุปกรณ์อำนวยความปลอดภัย การบำรุงรักษาป้ายจราจร และเครื่องหมายนำทางให้อยู่ในสภาพที่ดีสามารถมองเห็นได้ทุกสภาพอากาศทั้งกลางวันและกลางคืน ด้านการพิจารณาเลือกจุดที่ลงเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพทางถนนและตรวจสอบข้อบกพร่องของปัจจัยการเกิดอุบัติเหตุจากการสัมภาษณ์ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับข้อมูลสถิติการเกิดอุบัติเหตุ ได้แก่ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป กองพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและข้อมูลศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ บริษัทกลางผู้ประสบภัย ซึ่งพบว่ามีจุดที่เคยเกิดอุบัติเหตุภายในมหาวิทยาลัยเป็นจำนวน 5 จุด มีทั้ง ทางตรง ทางโค้ง และได้เลือกจุดที่ทำการตรวจสอบความปลอดภัยที่ยังไม่เคยเกิดอุบัติเหตุอีกจำนวน 5 จุด เป็นทั้งหมด 10 จุด เพื่อเป็นการเปรียบเทียบปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามได้ ดังแสดงในภาพที่ 3 และตาราง 1

ภาพที่ 3 จุดที่ทำการตรวจสอบความปลอดภัย

ตารางที่ 1 ลักษณะทางกายภาพของถนนที่ตรวจสอบ

สถานที่ในการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Audit)	
	
จุดที่ 1 โค้งหลังคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	จุดที่ 2 วงเวียนทีปวิชญ์
	
จุดที่ 3 สามแยกประตู 1	จุดที่ 4 ทางแยกหลังหอประชุมศรีวชิรโชติ
	
จุดที่ 5 วงเวียนใหญ่ตึกมหาวชิราลงกรณ์	จุดที่ 6 วงเวียนเล็กตึกเฉลิมพระเกียรติ

ตารางที่ 1 ลักษณะทางกายภาพของถนนที่ตรวจสอบ (ต่อ)

สถานที่ในการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Audit)	
	
จุดที่ 7 สามแยกศูนย์กีฬาในร่ม	จุดที่ 8 สามแยกคณะวิทยาการฯ
	
จุดที่ 9 สามแยกสนามกีฬาพระองค์ดำ	จุดที่ 10 สี่แยกสนามฟุตซอล

ผลการวิจัย

การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Audit) สามารถช่วยให้เห็นประเด็นข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้านความปลอดภัยทางถนนให้ชัดเจนมากขึ้น ผ่านปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุทางถนนจากแบบฟอร์มในการตรวจสอบ (Audit Checklists) และการประเมินระดับความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ซึ่งสามารถแบ่งได้ 3 ระดับ ได้แก่

1) สูง หมายถึง การเกิดอุบัติเหตุแล้ว 3 – 4 ครั้ง/ปี

2) ปานกลาง หมายถึง การเกิดอุบัติเหตุแล้ว 1 – 2 ครั้ง/ปี และ

3) น้อย หมายถึง ยังไม่เคยเกิดอุบัติเหตุ แต่มีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุในอนาคต

โดยจากรายการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนทำให้ทราบถึงปัจจัยเสี่ยงที่อาจส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจรบนถนน ซึ่งมีข้อมูลลักษณะทางกายภาพและประเด็นปัญหาด้านความปลอดภัยที่ได้รายการและคำแนะนำดังตารางที่ 2 การจำแนกประเด็นที่พบในจุดที่ทำการตรวจสอบดังตารางที่ 3 และมาตรการแก้ไขจุดที่ทำการตรวจสอบดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัญหาที่ตรวจพบ ข้อเสนอแนะ และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ

จุดที่ตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ/ปัญหาที่พบ	ระดับความเสี่ยง	ข้อเสนอแนะ
จุดที่ 1 โค้งหลังคณะเทคโนฯ 	- ต้นไม้บดบังระยะการมองเห็นที่ปลอดภัยในบริเวณทางโค้ง - เครื่องหมายจราจรบนพื้นทางมีความไม่เหมาะสม - ไหล่ทางมีความกว้างไม่เพียงพอ - ไม่มีไฟฟ้าแสงสว่างที่เพียงพอ **เกิดอุบัติเหตุ** 1 – 2 ครั้ง/ปี	- ปานกลาง	- ควรติดตั้งการ์ดเรลในบริเวณทางโค้งให้เพียงพอ - ปรับปรุงเส้นจราจรเป็นเส้นทึบ (ห้ามแซง) และ - ติดตั้งไฟฟ้าเพื่อแสงสว่าง
จุดที่ 2 วงเวียนทีปวิชญ์ 	- ถนนมีช่องจราจรที่กว้างมากถึง 3 ช่องต่อทิศทางทำให้ยากต่อการเดินข้ามถนน - เส้นแบ่งช่องและทิศทางการจราจรเลืองราง **เกิดอุบัติเหตุ** -	- น้อย	- ปรับปรุงเพิ่มเกาะกลางถนนเพื่อความปลอดภัยให้สามารถเดินข้ามถนนอย่างปลอดภัย - ลดจำนวนช่องทางเหลือเพียง 2 ช่องต่อทิศทาง และออกแบบไหล่ทางให้อำนวยความความสะดวกและปลอดภัยแก่ผู้พิการ - ปรับปรุงเส้นจราจรให้ชัดเจน
จุดที่ 3 สามแยกประตู 1 	- ถนนมีความกว้างของช่องทางจราจรมาก - ป้ายบอกช่องทางเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรเดินทางและเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ - ป้าย“หยุด” มีความซ้ำซ้อน **เกิดอุบัติเหตุ** -	- น้อย	- ควรติดตั้งเกาะกลางถนนเพื่อแบ่งกระแสและทิศทางการจราจรให้ชัดเจน - นำป้ายบอกช่องทางออก - ติดตั้งสัญญาณไฟกระพริบเพื่อเตือนผู้ขับขี่ให้ - ก่อสร้างทางเท้าเลี้ยวที่หน้าประตู 1 เนื่องจากเป็นถนน 3 เลน และปรับปรุงให้มีทางจักรจานตลอดจนทางเท้าให้ผู้คนสัญจรอย่างปลอดภัย

ตารางที่ 2 ปัญหาที่ตรวจพบ ข้อเสนอแนะ และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ (ต่อ)

จุดที่ตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ/ปัญหาที่พบ	ระดับความเสี่ยง	ข้อเสนอแนะ
จุดที่ 4 ทางแยกหลังหอประชุมศรีวชิรโชติ 	- แนวทางของถนนที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างกระทันหัน - ป้ายบอกช่องทางเป็นอุปสรรคต่อการสัญจรเดินทางและเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ - ไฟฟ้าแสงสว่างไม่เพียงพอ **เกิดอุบัติเหตุ** -	- ปานกลาง	- ปรับปรุงแนวทางของถนน - ติดตั้งไฟส่องสว่าง - เพิ่มเกาะกลางถนน - ปิดจุดเลี้ยวและจัดให้มีการเดินรถทางเดียว หรือ - เพิ่มเกาะบังคับเลี้ยวเพื่อความปลอดภัย
จุดที่ 5 วงเวียนใหญ่ตึกมหาวชิราลงกรณ 	- เครื่องหมายจราจรบนผิวทาง (เส้นจราจร) มีความเสื่อมสภาพ - ไหล่ทางมีความกว้างไม่เพียงพอ - ป้ายจราจร/ป้ายเตือนมีความบกพร่องไม่ชัดเจน - ผิวทางชำรุดเสียหาย **เกิดอุบัติเหตุ** -	- น้อย	- ปรับปรุงเส้นจราจร ทาสีตีเส้นให้มีความชัดเจน - ขยายไหล่ทางเพื่ออำนวยความสะดวกและปลอดภัยแก่ผู้ใช้รถใช้ถนน - ติดตั้งป้ายจราจรเพิ่มเติม เช่น ป้ายลดความเร็ว ป้ายเตือนทางแยก และป้ายวงเวียน - ติดตั้งแถบชะลอความเร็ว - ติดตั้งเกาะกลางสำหรับคนเดินข้าม และเพิ่มทางม้าลาย
จุดที่ 6 วงเวียนเล็กตึกเฉลิมพระเกียรติ 	- ป้ายข้อมูล/ป้ายแนะนำบดบังระยะการมองเห็นที่ปลอดภัย - เส้นแบ่งทิศจราจรบนผิวทางมีความไม่เหมาะสม - ผิวทางชำรุดเสียหาย - ช่องแบ่งทิศทางและเกาะกลางวงเวียนมีความไม่เหมาะสม **เกิดอุบัติเหตุ** 1-2 ครั้ง/ปี	- ปานกลาง	- ปรับปรุงระยะการมองเห็นที่ปลอดภัย โดยเอาป้ายที่บดบังทางซ้ายมือออก - ปรับปรุงทาสีตีเส้นจราจรบนผิวทางใหม่ - ติดตั้งแถบชะลอความเร็ว - ติดตั้งป้ายเตือน สัญญาณไฟกระพริบ - ปรับปรุงลักษณะทางกายภาพวงเวียนใหม่ให้มีความปลอดภัยมากขึ้น

ตารางที่ 2 ปัญหาที่ตรวจพบ ข้อเสนอแนะ และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ (ต่อ)

จุดที่ตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ/ปัญหาที่พบ	ระดับความเสี่ยง	ข้อเสนอแนะ
จุดที่ 7 สามแยกศูนย์กีฬาในร่ม 	- ผิวทางจราจรชำรุดเป็นคลื่น - บริเวณจุดรอเลี้ยวมีความอันตรายอาจทำให้เกิดอันตรายได้ - สัญญาณไฟกระพริบไม่ได้อยู่ในจุดที่เหมาะสม - เส้นแบ่งทิศทางจราจรเลือนราง - ไม่มีเส้นหยุดในทางโท **เกิดอุบัติเหตุ** 4 – 5 ครั้ง/ปี	- สูง	- ปรับปรุงผิวทางจราจร - ทาสีตีเส้นเส้นจราจรให้มีความชัดเจน - ติดตั้งสัญญาไฟกระพริบในจุดที่ผู้ขับขี่สามารถเห็นได้ง่าย - นำป้ายช่องรอเลี้ยวและหลักพลาสติกแบ่งทิศทางออก
จุดที่ 8 สามแยกวิทยาการฯ 	- ไม่มีการแบ่งช่องจราจรที่ชัดเจน - หลักแบ่งช่องมีความเป็นอันตรายต่อการขับขี่ - ป้ายแบ่งช่องอาจทำเป็นอุปสรรคต่อการสัญจร - ระยะการมองเห็นที่ปลอดภัยไม่เพียงพอ - ขาดป้ายบอกทิศทางในบริเวณสามแยก **เกิดอุบัติเหตุ** 4 – 5 ครั้ง/ปี	- สูง	- ติดตั้งป้ายจราจรเตือนทางแยก - ปรับปรุงเส้นแบ่งทิศทางการจราจร - ปรับปรุงระยะการมองเห็น - ติดตั้งป้ายก้างปลา (Chevron) ในบริเวณสามแยก - นำป้ายช่องรอเลี้ยวและหลักพลาสติกแบ่งทิศทางออก
จุดที่ 9 สามแยกสนามกีฬาพระองค์ดำ 	- เกิดความสับสนในการสัญจร - ป้ายนำทางไม่เพียงพอ **เกิดอุบัติเหตุ** 1 – 2 ครั้ง/ปี	- ปานกลาง	- ปรับปรุงตำแหน่งป้ายจราจร - ติดตั้งเส้นชะลอความเร็ว - เพิ่มป้ายบอกทิศทางจราจร (Chevron) ในบริเวณทางโค้ง - ปรับปรุงเส้นจราจรและนำทาง - เพิ่มไฟฟ้าส่องสว่างบริเวณก่อนโค้ง - พิจารณาปรับปรุงเป็นวงเวียน

ตารางที่ 2 ปัญหาที่ตรวจพบ ข้อเสนอแนะ และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ (ต่อ)

จุดที่ตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ/ปัญหาที่พบ	ระดับความเสี่ยง	ข้อเสนอแนะ
จุดที่ 10 สี่แยกสนามฟุตซอล 	- สัญญาณไฟกระพริบขัดข้อง - ระยะการมองเห็นไม่เพียงพอ - เส้นจราจรบนผิวทางชำรุดและมีความบกพร่อง - หลักแบ่งช่องจราจรอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ **เกิดอุบัติเหตุ** 1 – 2 ครั้ง/ปี	- ปานกลาง	- ปรับปรุงสัญญาณไฟกระพริบ - ปรับปรุงเส้นจราจรบริเวณทางแยกเป็นเส้นทึบ - เพิ่มเส้นชะลอความเร็วให้กับรถทางเอก เพิ่มเส้นหยุดให้รถทางโท - ติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่าง

ตารางที่ 3 จำแนกประเด็นที่พบในจุดที่ทำการตรวจสอบ

ประเด็นการตรวจสอบ	จุดที่ทำการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. แนวทางและรูปตัดถนน				✓						
2. ลักษณะทั่วไปของทางแยก		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. ป้ายจราจร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. เครื่องหมายจราจร/นำทาง		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
5. สภาพอันตรายข้างทาง	✓					✓		✓	✓	✓
6. พื้นถนน		✓	✓			✓	✓	✓		
7. คนเดินเท้า ข้ามถนน คนขี่จักรยาน		✓	✓		✓					
8. ไฟฟ้าแสงสว่าง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 4 มาตรการแก้ไขในจุดที่ทำการตรวจสอบ

มาตรการแก้ไข	จุดที่ควรทำการแก้ไขปรับปรุง									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. เส้นจราจร	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. เส้นหยุดรถ			✓	✓			✓	✓		✓
3. เส้นชะลอความเร็ว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. ป้าย (Chevron)			✓					✓	✓	
5. ราวกันตก (Guard Rail)	✓									
6. ไฟฟ้าส่องสว่าง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. ทางเท้าและทางจักรยาน		✓	✓	✓	✓					
8. ทางม้าลาย		✓	✓		✓			✓		
9. สัญญาณไฟกระพริบ				✓			✓	✓		✓
10. เกาะกลาง		✓	✓	✓						

สรุปและอภิปรายผล

การดำเนินการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Audit) บริเวณจุดเสี่ยงจุดอันตรายทั้ง 10 จุด ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามทั้งกลางวันและกลางคืนเพื่อประเมินศักยภาพและหาปัจจัยเสี่ยงอันตรายที่อาจนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุทางถนนภายในมหาวิทยาลัย โดยกระบวนการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนนั้นเป็นกระบวนการแก้ปัญหามาในเชิงรุก (Proactive Approach) ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยให้มองเห็น “อันตราย” และดำเนินการแก้ไข ก่อนที่สิ่งอันตรายดังกล่าวจะนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุ บาดเจ็บ หรือการเสียชีวิต ซึ่งเป็นการป้องกันปัญหามากกวาการตามแก้ปัญหา

สำหรับปัญหาการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จากการตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน โดยได้ทำการค้นหาจุดบกพร่องในบริเวณจุดเสี่ยงต่าง ๆ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มีความคล้ายคลึงกันในแต่ละจุดโดยสามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการตรวจสอบความปลอดภัย พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 8 ประเด็นสำคัญด้วยกัน คือ 1) แนวทางและรูปตัดของถนน, 2) ลักษณะทั่วไป, 3)ป้ายจราจร, 4) เครื่องหมายจราจรและเครื่องหมายนำทาง, 5) สภาพอันตรายข้างทาง, 6) พื้นถนน, 7) คนเดินเท้า คนเดินข้ามถนน และคนขี่จักรยาน, และ 8) ไฟฟ้าแสงสว่าง โดยจากการดำเนินงานตรวจสอบความปลอดภัยทางถนนทั้ง 10 จุด พบว่า จุดที่มีข้อบกพร่องและมีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุทางถนนมากที่สุด 5 จุด ได้แก่

1. สามแยกศูนย์กีฬาในร่ม
2. สามแยกคณะวิทยาการจัดการ
3. สี่แยกสนามฟุตซอล
4. สามแยกสนามกีฬาพระองค์ดำ
5. วงเวียนอาคารธีปวิชญ์

ซึ่งทั้ง 5 จุด เป็นจุดเสี่ยงอันตรายที่เคยเกิดอุบัติเหตุและยังไม่ได้เกิดอุบัติเหตุมาก่อนตามลำดับ โดยปัญหาที่พบเป็นปัญหาเช่น ระยะการมองเห็นไม่เพียงพอ สัญญาณไฟกระพริบไม่ได้อยู่ในจุดที่เหมาะสม ผิวทางจราจรชำรุดเป็นคลื่น เส้นแบ่งทิศทางจราจรเลือนราง หลักแบ่งช่องจราจรอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดการด้านความปลอดภัยทางถนนในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ดังนี้

1) แนวทางและรูปตัดของถนน

- ควรปรับปรุงขนาดความกว้างของช่องจราจรและจำนวนช่องจราจรเหมาะสมและปลอดภัยกับการใช้งานปัจจุบัน

2) ลักษณะทั่วไป

- ควรปรับปรุงความกว้างของช่องจราจร ช่องทางเลี้ยว รัศมีวงเลี้ยว ไหล่ทาง และถนนโดยรวมเพียงพอสำหรับยานพาหนะทุกประเภทที่เข้ามาในบริเวณทางร่วมทางแยก
- ควรปรับปรุงรูปแบบทางร่วมทางแยกให้มีความชัดเจนไม่ก่อให้เกิดความสับสนต่อผู้ใช้รถใช้ถนนทุกประเภท

3) ป้ายจราจร

- ควรปรับปรุงป้ายให้มีความถูกต้องเหมาะสมกับการใช้งาน
- ควรติดตั้งป้ายให้เป็นไปตามมาตรฐาน
- ควรติดตั้งป้ายในตำแหน่งที่ถูกต้องเหมาะสม

4) เครื่องหมายจราจรและเครื่องหมายนำทาง

- ควรปรับปรุงเครื่องหมายจราจรให้มีความเหมาะสมกับหน้าที่การใช้งาน

- ควรปรับปรุงเส้นหยุดและเส้นให้ทางอย่างเหมาะสม
- ควรปรับปรุงเครื่องหมายห้ามแซงในบริเวณที่จำเป็นถูกต้องและเหมาะสม

5) สภาพอันตรายข้างทาง

- ควรติดตั้งอุปกรณ์กันชนอย่างเหมาะสม

6) พื้นถนน

- ควรปรับปรุงผิวถนนที่ชำรุดเสียหายที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ขับขี่

7) คนเดินเท้า คนเดินข้ามถนน และคนขี่จักรยาน

- ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและอำนวยความปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับคนเดินเท้า และคนเดินข้ามถนน
- ควรพัฒนาทางจักรยานที่มีความต่อเนื่องและอยู่ในสภาพที่ปลอดภัยต่อผู้ขี่จักรยาน

8) ไฟฟ้าและแสงสว่าง

- ควรติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างอย่างเพียงพอ
- ควรปรับปรุงและกำจัดสิ่งที่อาจบดบังไฟฟ้าแสงสว่าง เช่น กิ่งไม้

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการปรับปรุงแก้ไขจุดเสี่ยงอันตรายภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ภาพที่ 5 ตัวอย่างการติดตั้งอุปกรณ์และเครื่องหมายจราจรบนพื้นทางในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การจัดการด้านความปลอดภัยทางถนนภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามนั้น ไม่อาจทำการแก้ไขและปรับปรุงความปลอดภัยเพียงด้านใดด้านหนึ่ง หากต้องมีการยกระดับความปลอดภัยทางถนนในหลาย ๆ ด้านและต้องครอบคลุมประเด็นทั้งหมดโดยอาจทำการแบ่งเป็นการแก้ไขในระยะสั้น กลาง ยาว เพื่อให้การแก้ไขและปรับปรุงจุดที่มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุ มีความปลอดภัยต่อผู้ใช้รถใช้ถนนทุกรูปแบบ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณหลักสูตรเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสหากรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่ได้ให้ความสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามตลอดจนสถานที่สำหรับดำเนินการวิจัย ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมทางหลวง. (2548). **คู่มือการตรวจสอบความปลอดภัยสำหรับถนนที่เปิดให้บริการแล้ว.** กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม. กรุงเทพฯ. กุมภาพันธ์ 2548.

กรมทางหลวง. (2549). **คู่มือการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาการเกิดอุบัติเหตุบนทางหลวง: การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน (Road Safety Audit).** กรมทางหลวง กระทรวงคมนาคม. กรุงเทพฯ: กันยายน 2549.

พิชัย ธานีรณานนท์ ยอดพล ธนาบริบูรณ์ ลำดวน ศรีศักดา. (2548). **การตรวจสอบความปลอดภัยทางถนน: คู่มือปฏิบัติสำหรับประเทศไทย**. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ สงขลา.

Austroads. (2002). **Road safety audit guide 2nd edition**. Austroads Melbourne. Australia.

Institution of Highways and Transportation. (1996). **Guidelines for road safety audit.** IHT: London United

Queensland government. (2002). **Rail Safety Management within Queensland.** Queensland Transport: Australia.

Federal Highway Administration. (2006**). FHWA road safety audit guidelines.** Federal Highway Administration. United States Department of Transportation. Washington: D.C., USA.

Wrisberg, J., Nilsson, P.K. (1996). **Safety audit in Denmark - a cost-effective activity.** Danish Road Directorate. Copenhagen: Denmark.

เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

NINE ALUMNI HONORS PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

สิริลักษณ์ วงศ์ประสิทธิ์* และ ปองภพ ด้วงน้อย
กองพัฒนานักศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
corresponding author e-mail : siriluk@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีคิดและการดำเนินชีวิตของศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เลือกสัมภาษณ์ศิษย์เก่าเกียรติยศ จำนวน 9 คน จากศิษย์เก่าเกียรติยศ จำนวน 90 คน ผลการวิจัยพบว่า เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มีวิธีคิดและการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตัวเอง ศิษย์เก่าเกียรติยศทุกคนค้นพบแรงบันดาลใจตั้งแต่วัยเด็ก ได้รับโอกาสแสดงความสามารถที่สัมพันธ์กับแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้น ช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ส่งผลต่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง การสั่งสมความรู้ความสามารถ ศิษย์เก่าเกียรติยศทุกคนมีความรู้ความสามารถ และความสนใจที่เกี่ยวข้องกับด้านที่ประสบความสำเร็จตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อประสบความสำเร็จในเบื้องต้น จะมีความมุ่งมั่นที่จะสั่งสมความรู้ความสามารถเพื่อต่อยอดความสำเร็จนั้นให้มีพัฒนาสูงขึ้นไป ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ศิษย์เก่าเกียรติยศทุกคนเมื่อประสบปัญหาจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ดี นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาอุปสรรคนั้นเป็นปัญหาที่สามารถจัดการได้ไม่ยาก 4) ความคิดเชิงบวก ศิษย์เก่าเกียรติยศทุกคน มีทัศนคติที่เป็นบวก มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ และรู้จักเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสทุกครั้งที่พบสถานการณ์ที่เลวร้าย มีจิตใจที่พร้อมเต็มไปด้วยความมุ่งมั่น จริงจัง โดยสามารถวางแผนกำหนดรูปแบบความคิดและแนวทางชีวิตที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองได้

คำสำคัญ : เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ ศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Abstract

The objective of this research was to study the thinking method and how the 9 alumni honors leading their lives of Pibulsongkram Rajabhat University. It was qualitative research by using in-depth interview of 9 out of 90 alumni honors. The findings found that the nine alumni honors had similar thinking method and leading their lives : seeing their own values; that is, they found the inspiration since they were young, received the opportunity showing their abilities related to their inspiration which resulted to the development towards seeing their own values; collecting knowledge and ability; namely, they had knowledge, ability and interest on the success since the young age so when they were initially successful, they would concentrate on collecting knowledge and ability to cap for the progressing success; problem solving ability: they could solve their problems well and they also found the problems were manageable easily; positive thinking: they had positive attitude, knew how to change the crisis into opportunity, were determined, serious by enabling them to plan, designate the thinking model and life trend created from their own previous experience.

Keywords : nine alumni honors, alumni honors, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน เริ่มก่อตั้ง ในปี พ.ศ.2569 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ.2559 นับเป็นเวลา 90 ปี ตั้งแต่การเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูพิบูลสงคราม จนกระทั่งยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในปี พ.ศ.2547 ผลิตบัณฑิตออกสู่สังคมอย่างต่อเนื่องตามปณิธานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยในปีการศึกษา 2559 มหาวิทยาลัยได้จัดโครงการศิษย์เก่าเกียรติยศ 90 ขุนพลพิบูลสงคราม ซึ่งเป็นโครงการที่แสวงหาศิษย์เก่าต้นแบบการประสบความสำเร็จด้านต่างๆ และมีคุณค่าต่อสังคม เพื่อเชิดชูเกียรติให้เป็นศิษย์เก่าเกียรติยศ สะท้อนคุณภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามจากปัจจุบันสู่อนาคต จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านการศึกษา 2.ด้านการบริหารราชการ หรือรัฐกิจ 3.ด้านบริหารธุรกิจ หรือองค์กรเอกชน 4. ด้านวิจัยและบริการสังคม 5.ด้านศาสนา ศิลปะ ศิลปะการแสดง กีฬา และวัฒนธรรม และ 6. ด้านอื่นๆ

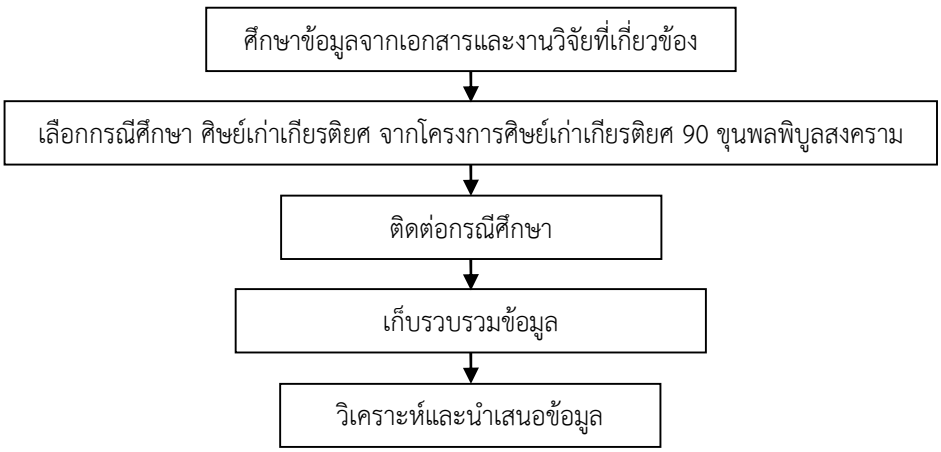
การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีคิดและการดำเนินชีวิตของ เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่พิจารณาคัดเลือกโดยคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกศิษย์เก่าเกียรติยศ 90 ขุนพล พิบูลสงคราม เพื่อเป็นแนวทางให้กับนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามต่อไป

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพื้นฐานหรือประสบการณ์ในอดีตอันนำไปสู่การประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษา โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงภูมิหลัง ความเป็นมา ประสบการณ์ และวิธีคิดและการประสบความสำเร็จ ของศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ อัตมโนทัศน์ ทฤษฎีกลุ่มมนุษย์นิยมของคาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) (ณัฐิกานต์ คำหมื่น, 2550 อ้างใน อุษาวดี เรืองนิ่ม และ ชาคริต ถาวรรักษ์, 2554) การเห็นคุณค่าในตนเอง คูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1960 อ้างถึงใน สุทิน เจียมประโคน, 2556) ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558) งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัย การเข้าถึงกรณีศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล ประเด็นการสัมภาษณ์กรณีศึกษา การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล และศึกษาข้อมูลจากแบบเสนอชื่อและเอกสารประกอบของศิษย์เก่าเกียรติยศ ในโครงการศิษย์เก่าเกียรติยศ 90 ขุนพลพิบูลสงคราม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเก้าศิษย์เก่าเกียรติยศทางอินเตอร์เน็ต จัดลำดับความคิดที่สำคัญเพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำไปปรึกษาผู้รู้ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นที่ 2 กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย/แบบแผนของการวิจัย/ออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ แบบศึกษาข้ามกรณี โดยมีกรณีศึกษา 9 กรณี ซึ่งใช้วิธีเลือกกรณีศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากอัตชีวประวัติ ประสบการณ์ความสำเร็จในชีวิตของศิษย์เก่า และสร้างข้อสรุปอุปนัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ คือ ศิษย์เก่าเกียรติยศมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 9 คน จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดย คณะกรรมการพิจารณาคุณสมบัติและคัดเลือกศิษย์เก่าเกียรติยศ 90 ขุนพลพิบูลสงคราม จากศิษย์เก่าเกียรติยศที่มีผลงานโดดเด่น ในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

ด้านการศึกษา

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วีรพงษ์ พลนิกรกิจ

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ด้านการบริหารราชการ หรือรัฐกิจ

2. นายสุรเดช เตียวตระกูล

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3. ดร.พรรณสิริ กุลนาถศิริ

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย

4. รองศาสตราจารย์ ดร.เปรื่อง จันดา

ปัจจุบันเกษียณอายุราชการในตำแหน่ง อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ด้านบริหารธุรกิจ หรือองค์กรเอกชน

5. ดร.สมไทย วงษ์เจริญ

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการบริษัท วงษ์พาณิชย์รีไซเคิล

6. ดร.วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการบริษัท พ.ศ.พัฒนา จำกัด และ

ผู้บริหารงานคอนโดมิเนียม บริษัท พ.ศ.พัฒนา กรุ๊ป จำกัด

ด้านวิจัยและบริการสังคม

7. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรนภา พรหมมา

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ที่ปรึกษาศูนย์บูรณาการพันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ด้านศาสนา ศิลปะ ศิลปะการแสดง กีฬา และวัฒนธรรม

8. ดร.ประทีป สุขโสภา

ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ ในตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองปลาหมอวิทยาคม

9. นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ

ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านอักษรศาสตร์ทรงคุณวุฒิ สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

ด้านอื่นๆ

- ไม่มี -

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-Depth Structure Interview) โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบของแบบสัมภาษณ์ก่อนนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และวางแผนการการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ในประเด็นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1 ภูมิหลัง ความเป็นมา ประสบการณ์ที่ศึกษาในโรงเรียนฝึกหัดครู วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม หรือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นประเด็นประสบการณ์ในอดีต และเป็นพื้นฐานของความสำเร็จในชีวิต

ส่วนที่ 2 เกียรติประวัติและผลงาน ปัจจัยส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้

ส่วนที่ 3 วิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และความภาคภูมิใจในฐานะศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต

โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ศิษย์เก่าเกียรติยศ จำนวน 9 คน เมื่อได้รับอนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์ จึงเก็บข้อมูลภาคสนาม แบบรายกรณีศึกษา โดยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมถึงการสังเกตสภาพแวดล้อมการใช้ชีวิต อัตชีวประวัติ ประสบการณ์ ความสำเร็จในชีวิตของศิษย์เก่าเกียรติยศ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในการอธิบายข้อมูลทั้งหมด โดยจำแนกและเรียบเรียงตามกรอบแนวคิดในการศึกษา สังเคราะห์ทฤษฎี และข้อมูลที่ได้ร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็นรูปแบบจากวิธีคิดและการใช้ชีวิตของศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลศิษย์เก่าเกียรติยศ 9 กรณีศึกษา ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสารผลงาน การสังเกต และการวิเคราะห์อัตชีวประวัติ พบว่า ศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีวิธีคิดและการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์คุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันของเก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ

การวิเคราะห์คุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันของเก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ			
1. รองศาสตราจารย์ ดร.วีรพงษ์ พลนิกรกิจ			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“การได้รับตำแหน่งหัวหน้าสถานีวิทยุ อสมท. ในต่างจังหวัด ที่เขาแสกนจากกลุ่มดีเจที่พูดเก่ง ซึ่งผมเองก็จะเป็นดีเจที่ค่อนข้างกินเวลาในการจัดรายการมากกว่าคนอื่นและพูดมาก”	“ด้วยความที่เป็นคนอีสานแล้วมักจะพูดภาษากลางไม่ค่อยชัด การออกเสียงควบกล้ำก็เป็นเรื่องที่ยากมาก และต้องใช้เวลาระยะหนึ่ง พอดีมีครูท่านหนึ่งคอยสอนให้หัดพูดให้ชัดเจน ก็เริ่มฝึกมาเรื่อยๆ จนในที่สุดพูดได้ชัดถ้อยชัดคำ จนบางทีเพื่อนยังถามว่าจะเว่อเกินไปหรือเปล่า”	“ตอนที่ไปอบรมนักจัดรายการวิทยุประมาณ 1 สัปดาห์ โดยที่ไม่รู้จักใครเลย เนื่องจากสนิทกับคนยาก แต่พออยู่ไป 2-3 วัน ก็เริ่มคุ้นเคยกับคนอื่น ทำให้มีเครือข่ายและถูกชวนให้ไปเป็นนักจัดรายการโดยที่ยังไม่มีใบ กปว.”	“เมื่อมีโอกาสได้ไปเรียนต่อ ป.เอก ที่ต่างประเทศ กลัวมาก เพราะคนที่นี่พูดภาษาอังกฤษกันหมด วันแรกครุ่นคิดนอนร้องไห้ว่าจะอยู่ได้หรือไม่ แต่พอตื่นเช้ามาคิดได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีที่เราจะได้วิชาความรู้อื่นเพิ่มเติมไปด้วย”

2. นายสุรเดช เตียวตระกูล			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“ผมตั้งเป้าหมายโดยการดูว่าในอนาคตข้างหน้า จะมีที่ไหนที่มีตำแหน่งว่าง เพื่อเอามาเตรียมความพร้อมให้กับตนเองในการเข้าสู่ตำแหน่ง และผมก็ทำตามที่ตั้งเป้าหมายได้”	“ในการที่จะทำอะไรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตอนเรียนที่จะต้องเลือกเรียนที่เหมาะสม การทำงานก็จะต้องเลือกงานที่เหมาะสม เมื่อมีความเหมาะสมเกิดขึ้น มันก็จะมีเป้าหมายว่าจะเรียนต่อที่ไหน จะทำงานที่ไหน แล้วมีหนทางหรือวิธีการอย่างไรจึงจะไปถึงจุดนั้นได้ ผมเลยเลือกที่จะปูพื้นฐานให้กับตนเอง”	“ทุกที่ล้วนมีปัญหาไปหมด ไม่ว่าจะเป็นที่ไหน แต่เราก็กล้าที่จะเผชิญและก้าวข้ามผ่านมันไปได้ อยู่ที่ว่าปัญหาที่เจอนั้นคืออะไร และตัวแปรที่สำคัญในการแก้ไขคืออะไร เรารู้และแก้ไขมันได้”	“การทำงานในแต่ละวันจะต้องมีการวางแผน หรือตั้งเป้าหมายว่าในวันหนึ่งๆ จะทำอะไรบ้าง เมื่อตั้งเป้าหมายแล้วก็ทำตามเป้าหมายนั้น พอเมื่อหมดเวลาทำงานก็มานั่งทบทวนว่าสิ่งที่คาดหวังไว้นั้นสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่ ถ้าเห็นข้อบกพร่องตรงไหนจะได้รีบแก้ไขและถือเป็นประสบการณ์”
3. ดร.พรรณสิริ กุลนาถศิริ			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“บนเส้นทางชีวิตตั้งแต่เริ่มต้นเป็นครูในสายบริหาร ทำให้ได้เล็งเห็นมิติแห่งชีวิตอย่างลุ่มลึกทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และพร้อมที่จะถ่ายทอดและพัฒนาให้บุคคลเหล่านั้นได้มีประสิทธิภาพ แต่ในที่สุดได้ก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารระดับประเทศที่จะได้มีโอกาสแสดงทัศนคติที่มีในการเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้ดียิ่งขึ้น”	“ด้วยบทบาทที่เป็นผู้นำในการพัฒนาองค์กรต่างๆ ทำให้เรามองเห็นว่าภาวะแห่งการเป็นผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติที่ครบถ้วนและเหมาะสม ที่สามารถเป็นผู้นำได้ จึงเลือกศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อสั่งสมประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ”	“การทำงานในด้านการบริหารที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายในการขับเคลื่อนและพัฒนาระหว่างทางย่อมพบกับปัญหาและอุปสรรคอยู่บ่อยครั้ง ก็เลือกที่จะหันเข้าหาธรรมะ เพราะคิดว่าจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่ดีที่สุด และก็ทำให้เห็นหนทางสว่างว่าสัจจะชีวิตของมนุษย์เป็นเช่นไร ก็ปล่อยวาง”	“ในความเป็นผู้บริหารมองว่าการส่งต่อสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ลำพังตัวเองก็เหมือนส่งต่อโดยตรงเพียงกลุ่มเล็กๆ แต่ถ้าเราส่งต่อผ่านสมาชิกในแบบของเครือข่าย เราก็จะได้ถ่ายทอดสิ่งที่ดีให้แก่ผู้อื่นได้อย่างทั่วถึง และเกิดประโยชน์”

4. รองศาสตราจารย์ ดร.เปรื่อง จันดา			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“ตอนเรียนที่พิบูลสงครามด้วยความที่เป็นเด็กเรียนเก่งและมีผลการเรียนดี จึงได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการนักเรียนในการเป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ ดีใจมากจึงรีบกลับมาบอกแม่ที่บ้านว่าอยากเรียนต่อในระดับที่สูงกว่านี้”	“ด้วยความที่ชอบและสนใจในวิชาภาษาอังกฤษที่ดูแล้วมันเท่ดี ไม่ค่อยมีใครเรียน ตอนที่ทำงานเป็นครูอยู่ที่หล่มสักจึงขออนุญาตครูใหญ่เพื่อเข้ามาเรียนที่วิทยาลัยวิชาการพิษณุโลก ประมาณ 3 ปี”	“ในตอนเด็กมักจะถูกเพื่อนล้อเลียนอยู่เสมอว่าเป็นลูกไม่มีพ่อบ้าง ลูกกำพร้าบ้าง จนบางครั้งทำให้รู้สึกท้อ แต่ภายในใจคิดว่าตัวเองยังมีแม่ และด้วยคำว่าแม่ จึงทำให้รู้จักอดทนและมีแรงฮึดสู้ขึ้นมา”	“ในตอนที่ถูกฟ้องร้องตอนเป็นอธิการ รู้สึกเครียดมาก และปิดกั้นตัวเองจากภายนอก คิดทบทวนว่าคนเราทุกคนเกิดมาย่อมมีกรรม จึงคิดว่าฟ้าลิขิตมา ได้แค่เป็นครูก็ดีแค่ไหนแล้ว ไม่เคยคิดว่าจะได้เป็นอธิการ”
5. ดร.สมไทย วงษ์เจริญ			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“ผมเปรียบตัวผมเองดั่งม้าศึก เพราะม้าศึกจะวิ่งตลอด ถ้าม้าหยุดอยู่กับที่คือ ม้าป่วย และผมเชื่อว่าถนนทุกหนแห่งบนโลกใบนี้มีทางออกเสมอ ถึงแม้จะมีปัญหาสักเพียงใด ผมย่อมต้องหาทางออกด้วยสติปัญญาได้เสมอเช่นกัน”	“ในช่วงแรกฐานะทางบ้านค่อนข้างยากจน จึงต้องเรียนไปด้วยและทำธุรกิจเสริมไปด้วย จึงเรียนเกี่ยวกับการบริหารเพื่อสั่งสมความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำงานของตัวเอง”	“ผมผนวกความรู้จำ คือประสบการณ์ในอดีตตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายที่ถ่ายทอดมา กับความรู้จริงที่ได้รับการถ่ายทอดจากในตำราวิชาการ เข้าด้วยกันจะเกิดทฤษฎี หนึ่งบวกหนึ่งมากกว่าสอง ส่งผลทำให้เกิดพลังงานดึงดูดที่เป็นพลังงานสำคัญภายในที่จะผลักดันให้ถึงที่สูงให้ได้”	“ผมมองว่าทุกคนบนโลกล้วนมีปัญหา แต่ปัญหาในโลกนี้ไม่มีที่แก้ไขไม่ได้ มีเพียงปัญหาเดียวที่แก้ไขไม่ได้ คือ ปัญหาใจ ถ้าใจกำลังตกต่ำ แล้วเราเอาใจไปฝังดิน จะไม่มีสิทธิ์แก้ไขปัญหาใดๆ บนโลกนี้ได้เลย”
6. ดร.วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“ช่วงนั้นที่โรงเรียนมีการสอบชิงทุนศึกษาต่อของรุ่นพี่และได้รับการขึ้นป้ายหน้าโรงเรียน ทำให้เกิดอยากมีรูปตัวเองอยู่ในป้ายนั้นบ้าง เมื่อมีโอกาส	“ตั้งใจว่าจะเรียนต่อให้สูงขึ้นกว่านี้เมื่อมีเวลาว่างจากการทำงานเพื่อส่งตัวเองเรียน ก็จะทบทวนตำราเรียนโดยการอ่านหนังสือ ซึ่งในช่วงเวลาที่	“ตัดสินใจลาออกจากการเป็นครูสอนหนังสือเพราะถูกชักชวนจากเพื่อนให้ไปทำงานด้วยที่บริษัทน้ำมันเอสโซ่ โดยได้รับมอบหมายให้ทำงานการ	“เคยถูกก็อปปี้หนังสือแบบเรียนที่ทำร่วมกับทีมงานติวเตอร์ โดยถูกเปลี่ยนปกแล้วถ่ายเอกสารเนื้อหาในเล่มเพื่อขายให้กับโรงเรียน ด้วยความที่เป็นคนใจดีเลยมองว่าเป็นการทำการกุศลให้แก่สังคมเกี่ยวกับ

ได้สอบชิงทุนบ้างก็สามารถทำได้”	เรียนที่พิบูลนั้นไฟแสงสว่างในหอพักก็ไม่มีต้องอาศัยแสงไฟจากเสาไฟฟ้าเป็นประจำทุกวัน”	วางแผนการตลาดและการบริหารเงินของบริษัทก็สามารถทำได้ และได้รับค่าตอบแทนที่สูงกว่าการเป็นครู”	การศึกษาแก่เด็ก โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน หรือร้องเรียนอะไร”
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรนภา พรหมมา			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“เคยสอบสอนซึ่งเป็นวิชาหนึ่งของวิชาอนุกาชาดชั้นพิเศษที่ต้องสอบสอนรุ่นพี่และถูกลองเชิงจากรุ่นพี่อย่างหนักมาก แต่ก็ได้รับคะแนนระดับดีเยี่ยม โดยคุณครูชมเชยว่าตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล จึงเป็นจุดประกายให้รู้สึกชอบและอยากที่จะเป็นครู”	“ตอนเรียนที่พิบูลสงครามเมื่อมีเวลาว่างจากการเรียนก็จะทำกิจกรรมโดย รับสอนพิเศษบ้างเป็นผู้ช่วยวิทยากรบ้างเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน และฝึกฝนประสบการณ์ของตัวเองจนผู้ว่าราชการจังหวัดในตอนนั้นทามอบประกาศนียบัตรเรียนดีให้และจองตัวให้เป็นครูสอนพิเศษของท่านเป็นประจำ”	“การรับรายงานตัวเป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และได้พบสังคมใหม่ของชีวิตประกอบกับได้รับมอบหมายให้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งช่วงแรกต้องปรับตัวและทำใจหนักมากว่าจะทำได้หรือไม่ จึงทบทวนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองเพื่อไปสอนให้นักศึกษาจนได้”	“ในอดีตหลายคนอาจเคยได้ยินบางคนพูดว่า บัณฑิตราชภัฏ เป็นบัณฑิตปลายแถว เลยทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมสร้างความเข้มแข้งทางวิชาการด้านการพัฒนาเกณฑ์และการประกันคุณภาพองค์กรการศึกษา เพื่อบลบคำสบประมาท”
8. ดร.ประทีป สุขโสภา			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“ตอนเด็กเคยแต่งเพลงของตัวเองเป็นเพลงแรกแต่ไม่เคยไปให้ใครฟัง พอได้มาเรียนที่พิบูลสงคราม ครูทองเจือได้ฝึกให้แต่งเพลงก็สามารถแต่งได้และดีด้วย โดยคิดเองแต่งเองจากเนื้อเรื่องในหนังสือวรรณคดีขุนช้างขุนแผน และสามก๊ก”	“ในตอนเด็กชอบและหลงใหลในการร้องเล่นดนตรี เมื่อมีงานต่างๆ แถวบ้านก็มักจะไปร่วมเล่นกับคนโตอยู่บ่อยๆ บางทีก็แอบหนีที่บ้านไปบ้าง บางทีก็ขออนุญาตไปบ้าง พอโตขึ้นก็เลยได้วิชาพวกนั้นติดตัวมา ขนาดทำงานเป็นครูแล้วยังไม่เลิกทำการแสดงเลย ”	“การได้รับราชการครูในตอนนั้นต้องทำงานควบคู่ไปกับการเดินสายแสดงทั่วประเทศทำให้ต้องลางานหลายวันและไม่ได้สอนหนังสือ จึงใช้วิธีสลับกับครูคนอื่นให้เข้าสอนแทนในรายวิชาของตนและบางครั้งถ้าจำเป็นจริงๆ ก็จะเลื่อนการสอนบ้างบางครั้ง”	“เคยส่งผลงานเพื่อเข้ารับรางวัลศิลปินแห่งชาติแม้ว่าความสามารถจะดีแต่ เส้นสายไม่มีก็ทำให้เปรียบเทียบกับคนอื่นไม่ได้จนพลาดโอกาสอยู่หลายหน แต่ก็ไม่ได้คิดน้อยเนื้อต่ำใจอะไร มองว่าเป็นการสืบสานอนุรักษ์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านและถ่ายทอดให้อยู่ชั่วลูกชั่วหลาน ไม่ให้หายไป”

9. นางสาวพิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ			
1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง	2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ	3) ความสามารถในการปรับตัว	4) ความคิดเชิงบวก
“ตอนแรกที่จบ ป.โท มาก็ยังไม่มีงานทำ ว่างงานอยู่ 2 ปี จึงมาสอบได้ที่นี่และทำงานเกี่ยวกับการบริการยืมคืนหนังสือของหอสมุดที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจระดับหนึ่งเกี่ยวกับหนังสือและเอกสารโบราณ แม้จะยังไม่มีประสบการณ์มากนักก็สามารถทำได้”	“เมื่อข้าทำงานที่หอสมุดตั้งแต่แรก พี่คิดเสมอว่าการที่คนเราจะเจริญก้าวหน้านั้นต้องมีความพร้อมในหลายๆ อย่าง จึงให้ความสำคัญกับการทำงานแบบเอาใจใส่เป็นพิเศษ หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากตำราวิชาการต่างๆในหอสมุดที่เราอยู่จนเกิดความชำนาญ เมื่อมีโอกาสหรือหนทางที่จะก้าวหน้าไป เราก็จะได้มีคุณสมบัติพร้อม”	“ความฝันตอนเด็กคืออยากเป็นนักร้อง จึงเลือกเรียนภาษาไทย แต่หารู้ไม่ว่าการเรียนวิชาภาษาไทยไม่ได้นำมาใช้ในการเป็นนักร้องเลย แต่กลับกลายเป็นต้องใช้ภาษาไทยเพื่อเป็นอาชีพที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แต่ก็ไม่ได้รู้สึกผิดหวังอะไร กลับกลายเป็นสิ่งที่ดีที่น้อยคนนักจะได้ทำงานแบบนี้”	“ตอนที่จะเรียนต่อ ป.โทคิดว่าถ้าเราอยากสบายในวันข้างหน้า เราจะต้องเก่ง นอกจากจะเก่งอย่างเดียวคงไม่พอ ต้องมีอะไรที่แปลกและไม่เหมือนคนอื่นด้วยมันถึงจะดีและเด่น”

จากตารางการวิเคราะห์คุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันของเก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ แสดงให้เห็นว่าศิษย์เก่าเกียรติยศทั้ง 9 กรณีศึกษา มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่อง 1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง 2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ 3) ความสามารถในการปรับตัว และ 4) ความคิดเชิงบวก

อภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลของ เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีคิดและการดำเนินชีวิตของศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ อัตมโนทัศน์ การเห็นคุณค่าในตนเอง และการประสบความสำเร็จ เพื่อการเข้าถึงวิธีคิดและการดำเนินชีวิตของ ศิษย์เก่าเกียรติยศแต่ละกรณีศึกษา นำไปสู่บทสรุปของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1) การเห็นคุณค่าในตัวเอง จากการศึกษาพบว่า ศิษย์เก่าเกียรติยศทุกคนค้นพบว่าตนเองมีคุณค่าในตนเองตั้งแต่วัยเด็ก และได้รับโอกาสที่จะแสดงความสามารถที่สัมพันธ์กันกับแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้น ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากครอบครัวหรือคนรอบข้าง ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการด้านต่างๆ ของตนเอง ช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ส่งผลต่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง สอดคล้องกับกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองคือ การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคล สิ่งแวดล้อมและสังคมรอบๆ ด้าน โดยมีจุดเริ่มต้นจากภายในครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเองไม่ใช่สภาพตายตัวที่ติดตัวบุคคล แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับและความรู้สึกที่เกิดขึ้น การที่บุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองน้อยส่วนมากเกิดจากปฏิกิริยาทางอารมณ์เชิงลบ ซึ่งในปัจจุบันเป็นเรื่องลำบากที่เด็กๆ จะเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ด้วยความรู้สึกที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง เนื่องจากองค์ประกอบในโลกมีความหลากหลายซับซ้อน โดยเฉพาะเด็กๆ ที่ต้องเผชิญกับผู้ใหญ่ เพื่อนๆ สภาพแวดล้อม สื่อต่างๆ สภาพพื้นฐานทางวัฒนธรรมหรือสภาพสังคมโดยทั่วไป ที่ทำให้เด็กรู้สึกต่ำต้อย (Inferiority) และเห็นคุณค่าในตนเองน้อย (Palladino, 1994 อ้างอิงใน สุทิน เจียมประโคน, 2556)

2) การสั่งสมความรู้ความสามารถ จากการศึกษาพบว่า ศิษย์เก่าเกียรติยศค้นพบแรงบันดาลใจด้านอาชีพ มีความรู้ความสามารถและความสนใจที่เกี่ยวข้องกับด้านที่ประสบความสำเร็จตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อประสบความสำเร็จในเบื้องต้นซึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจและความสามารถที่ค้นพบ จะมีความมุ่งมั่นที่จะสั่งสมความรู้ความสามารถเพื่อต่อยอดความสำเร็จนั้นให้มีพัฒนาสูงขึ้นไป สอดคล้องกับแนวคิดของ จรัส อติวิทยาภรณ์ (2557 อ้างอิงใน นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558) เสนอแนวคิดที่นำความสำเร็จมาสู่ชีวิตและการทำงาน คือ ความเป็นมืออาชีพในการทำงาน (Professional) หมายถึง การมีหน้าที่ควรทำตัวให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหน้าที่นั้นๆ หมั่นแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และหมั่นฝึกฝนฝีมือในการทำงานอยู่เสมอ เพื่อให้งานออกมาดีที่สุด การทำงานอย่างมืออาชีพ จะเป็นผลให้งานสำเร็จและมีคุณภาพ

3) ความสามารถในการจัดการปัญหา จากการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ในช่วงแรกของชีวิตและอิทธิพลทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของบุคคล เมื่อประสบปัญหาในอนาคตศิษย์เก่าเกียรติยศจะสามารถแก้ไขได้ นอกจากนี้พบว่าปัญหาอุปสรรค์ที่พบยังเป็นปัญหาที่สามารถเอาชนะได้อย่างไม่ยากนัก สอดคล้องกับแนวคิดของ อีริคสัน (ณัฐิกานต์ คำหมื่น, 2550 อ้างใน อุษาวดี เรืองนิ่ม และ ชาคริต ถาวรรักษ์, 2554) ได้อธิบายถึงลักษณะของการศึกษาไปข้างหน้าโดยเน้นสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการกำเนิดบุคลิกภาพ ในแต่ละขั้นของพัฒนาการนั้นจะมีวิกฤติการณ์ทางสังคม (Social Crisis) เกิดขึ้น การที่ไม่สามารถเอาชนะ หรือผ่านวิกฤติการณ์ทางสังคมขั้นหนึ่งๆ จะเป็นปัญหาในการเอาชนะวิกฤติการณ์ทางสังคมในขั้นต่อมา ทำให้เกิดความบกพร่องทางสังคม (Social Inadequacy) และเป็นปัญหาทางจิตใจตามมาภายหลัง

4) ความคิดเชิงบวก จากการศึกษาพบว่า ศิษย์เก่าเกียรติยศทุกคนมีทัศนคติที่เป็นบวก มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ และรู้จักเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสทุกครั้งที่พบสถานการณ์ที่เลวร้าย มีจิตใจที่พร้อมเต็มไปด้วยความมุ่งมั่น จริงจัง โดยสามารถวางแผนกำหนดรูปแบบความคิดและแนวทางชีวิตที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Snyder & Lopez (2007 อ้างอิงใน นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558) คือ การมองโลกในแง่ดี (Optimism) หมายถึง ทัศนคติที่บุคคลพึงมีต่อชีวิตหรือเหตุการณ์ต่างๆ ทางด้านดี ถึงแม้จะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคบางประการในชีวิต ก็ยังคงดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายที่มีคุณค่านั้นได้โดยการควบคุมตัวเอง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย เก้าศิษย์เก่าเกียรติยศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทำให้ทราบถึงวิธีคิดและการดำเนินชีวิตของศิษย์เก่าเกียรติยศผู้ประสบความสำเร็จโดยเส้นทางความสำเร็จนี้จะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยในด้านการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมคุณลักษณะต่างๆ และสอดคล้องกับอัตลักษณ์บัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อาจารย์ ดร.สาคร สร้อยสังวาลย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ ชื่อประดิษฐ์กุล รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ศรีสมบัติ ผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ศิษย์เก่าเกียรติยศ 9 ท่าน อาจารย์ยรรยงวรกร ทองแย้ม และ นางสาวอธิติยา ศิริวัฒน์ นางสาวศิริกุล เกตุดิษ เจ้าหน้าที่งานแนะแนวและศิษย์เก่าสัมพันธ์ และนักศึกษาช่วยงาน ทุกคน นายอำพน กลีบปาน ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา บุคลากรกองพัฒนานักศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผ่องลักษม์ จิตต์การุณ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน

เอกสารอ้างอิง

นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2558). **การแนะแนวอาชีพ**. จำนวน 500 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 1 สงขลา : บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด.

สุทิน เจียมประโคน. (2556). **การพัฒนาคุณค่าในตนเองตามกระบวนการจิตตปัญญาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์**. สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

อุษาวดี เรืองนิ่ม และ ชาคริต ถาวรรักษ์. (2554). **อัตมโนทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม**. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

การพัฒนาการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
THE DEVELOPMENT OF DORMITORY STUDENT ACTIVITIES AT PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

พนาวัน เปรมศรี
กองพัฒนานักศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
corresponding author e-mail : premsri252057@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา ลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษามีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพัก พัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่พึงประสงค์ และทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนาและประเมินผล โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1ใช้แบบสอบถาม สอบถามกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาหอพัก จำนวน 327 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม จำนวน 8 คน ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้โดยจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก วันที่ 27 กรกฎาคม 2560 แล้วประเมินผลโดยใช้แบบสอบถาม สอบถามความคิดเห็นจากนักศึกษาหอพักกลุ่มตัวอย่างเดิม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรม ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงการสร้างแรงจูงใจยังไม่เพียงพอ และลักษณะการจัดกิจกรรมยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความอบอุ่นแก่นักศึกษา “เสมือนเป็นบ้านหลังที่สอง” และควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัด ในการพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นสำคัญ ผลการจัดกิจกรรม คือ ในภาพรวมนักศึกษาหอพักมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมหอพักอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายประเด็นทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ : การจัดกิจกรรม นักศึกษาหอพัก ปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก

Abstract

The purposes of this research were to study the problems, dormitory student’s activity characteristics and the guideline for developing the dormitory activities, to develop the model type of desirable dormitory activities and to try out the developed model type and to evaluate the research operation which the researcher conducted and collected the data by herself, which could be divided into 3 steps according to research objectives as follows: first step was to use the questionnaire asking 327 students, including analyzing the data for means and standard deviation; second step was to analyze and synthesize the data from the first step along with the interview of the 8 related persons who organized the activities; third step was to test the organization of the orientation for dormitory students on July 27, 2017 and evaluated it by using a questionnaire to inquire the same dormitory students’ opinions and then analyzing the data for means and standard deviation. The findings found that the problems of organizing the activities were as follows: the public relations was not publicized thoroughly, and the

model type of dormitory activities was not interesting as expected. Therefore, the activity should be created with a warm atmosphere like their second home and allow students to participate in organizing the activities; the model type development of desirable dormitory activities was conducted through student centered participation; the result of organizing the activities overall was satisfying at the highest level. When considering by items, it was found that every item was at the highest level too especially the highest mean was on the item of throughout publicity.

Keywords : organizing, dormitory student, dormitory student orientation

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นสถาบันอุดมศึกษาสถาบันหนึ่งที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะชีวิตด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆให้กับนักศึกษา โดยมีกองพัฒนานักศึกษา เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีภารกิจในการส่งเสริมเติมเต็มศักยภาพของนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรม คุณภาพ เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย โดยการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาและการจัดบริการและสวัสดิการสำหรับนักศึกษาและศิษย์เก่า โดยมีพันธกิจให้บริการและสวัสดิการแก่นักศึกษาอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ และบริหารองค์กรโดยใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี (กองพัฒนานักศึกษา, 2560) ซึ่งลักษณะของกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยงานกิจกรรมกองพัฒนานักศึกษา องค์การบริหารกิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมสโมสรนักศึกษาคณะ กิจกรรมชมรม (ศศิรัศมิ์ เสือเมือง, สัมพันธ์ รอดพึ่งครุฑ, ชัชภูมิ สีชมภู, 2555) มีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมโดยกำหนดโครงการ การดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ การติดตาม และประเมินผลกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งงานหอพักนักศึกษาถือเป็นงานหนึ่งที่สังกัดโครงสร้างการบริหารงานของกองพัฒนานักศึกษา มีภารกิจดูแลพัฒนานักศึกษาและจัดกิจกรรมให้แก่นักศึกษาที่อาศัยอยู่หอพักเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีการเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข ตามปรัชญา “เรือนธรรม เรือนปัญญา และเรือนสุข” (คู่มือปฏิบัติงานการบริหารจัดการและการเข้าพักหอพักนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2558) รู้สึกอบอุ่นเปรียบเสมือนเป็นบ้านหลังที่สอง แต่ในปัจจุบันพบว่ากิจกรรมที่จัดให้แก่นักศึกษาหอพักในแต่ละปีการศึกษา มีนักศึกษาหอพักให้ความสนใจเข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย กิจกรรมบางกิจกรรมต้องใช้วิธีการออกประกาศบังคับให้เข้าร่วม และทำให้เกิดปัญหาไม่มีนักศึกษาเข้าร่วมในกิจกรรมหอพักตามเป้าหมายของโครงการที่กำหนดตามแผนงานไว้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดกิจกรรมหอพัก เพื่อให้ทราบถึงปัญหา ลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพักว่าควรเป็นอย่างไร เพื่อพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ และทดลองใช้ลักษณะกิจกรรมที่ได้พัฒนา และประเมินผลโดยการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560 ซึ่งสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนากระบวนการและลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ให้เกิดประสิทธิภาพ ตรงต่อความต้องการของนักศึกษา สร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาหอพักมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้นักศึกษาหอพักมีศักยภาพ มีทักษะการใช้ชีวิต และเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมหอพัก และลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพัก ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

จุดประสงค์ของการศึกษาในขั้นตอนนี้ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการจัดกิจกรรมหอพัก และลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพัก ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560 มีลักษณะอย่างไร ซึ่งแบ่งออกเป็น

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในหอพักนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,792 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 327 คน โดยได้จากสูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (อ้างจาก ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมหอพัก และลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพัก ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปีการศึกษา 2560 มีทั้งหมด 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาหอพัก ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพักโดยผู้วิจัยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และได้กำหนดค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

1.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร วารสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับแนวทาง การพัฒนาการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.1.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

3.1.3 จัดทำแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาแต่ละด้าน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการวิจัยมากที่สุด

3.1.4 นำเสนอร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้แก่

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านระเบียบวิธีวิจัย จำนวน 2 คน

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ จำนวน 1 คน

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านงานกิจการนักศึกษา จำนวน 2 คน

3.1.5 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยหรือนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Item Objective Congruence Index) ได้ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.60 ถึง +1 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.6 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังบกพร่องเพิ่มเติม เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพ และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหอพักที่เข้าร่วมกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 จำนวน 327 คน โดยแยกเป็นหอพักที่ 1 จำนวน 115 คน หอพักที่ 2 จำนวน 115 คน และหอพักที่ 3 จำนวน 97 คน

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ในแต่ละประเด็นที่ศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาในการจัดกิจกรรมหอพัก และลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพัก ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของสภาพการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ใช้เกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 แล้วดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก จำนวน 8 คน เพื่อให้ได้ลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เพื่อการวิเคราะห์สังเคราะห์ ค้นหารูปแบบของการจัดกิจกรรม เพื่อวางแผนและกำหนดรายละเอียดโครงการเพื่อการทดลองใช้ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560

2.1.1 แหล่งข้อมูล

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมหอพักนักศึกษา จำนวน 8 คน แบ่งออกเป็น ผู้ควบคุมดูแลการดำเนินกิจกรรม และโครงการที่นักศึกษาจัดขึ้น จำนวน 5 คน ได้แก่ รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษาจำนวน 1 คน หัวหน้าหน่วยพัฒนานักศึกษาและกิจกรรมนักศึกษาหอพัก จำนวน 1 คน และตัวแทนนักศึกษาหอพักที่เข้าร่วมกิจกรรมหอพัก จำนวน 3 คน แบ่งออกเป็นหอพักละ 1 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวรรณ ทองมี ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพและพัฒนานักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.1.2 อาจารย์พิมล เกษมเสาวภาคย์ ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและศิลปวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.1.3 อาจารย์ปิยธิดา เปี่ยมงาม ตำแหน่ง รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและวิเทศสัมพันธ์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.1.4 นายอำพน กลีบปาน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.1.5 นางสาววรกมล นาชอน ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่หอพักหน่วยพัฒนานักศึกษาและกิจกรรมหอพัก งานหอพักนักศึกษา กองพัฒนานักศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.1.6 นางสาวศิริลักษณ์ ดำจ่าง ตัวแทนนักศึกษาหอพัก 1 ห้อง B311 สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ชั้นปีที่ 3/58 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.1.7 นางสาวอุไรวรรณ เขียวเขิน ตัวแทนนักศึกษาหอพัก 2 ห้อง A406 สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ ชั้นปีที่ 1/60 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.1.1.8 นางสาวมัณฑนา ทองดี ตัวแทนนักศึกษาหอพัก 3 ห้อง A313 สาขารัฐศาสตร์ เอกการเมืองการปกครอง ชั้นปีที่ 1/60 โครงการจัดตั้งคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.2.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

2.2.2.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 4.00 นำเสนอกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมหอพัก จำนวน 8 คน

2.2.2.2 สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมหอพักนักศึกษาเพื่อวิพากษ์ผลการวิจัยของแบบสอบถาม เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2.2.2.3 สรุปประเด็นที่ได้จากข้อ 2.2.2.2 ไปสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560

2.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.3.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร

2.2.3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

2.2.4.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 กับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแบบสัมภาษณ์

2.2.4.2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมหอพัก จำนวน 8 คน

2.2.4.3 สรุปประเด็นที่ได้จากข้อ 2.2.4.2 แล้วนำไปสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพักปีการศึกษา 2560

2.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ซึ่งได้จากการนำข้อมูลการสัมภาษณ์และการสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนกำหนดเป็นลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนาในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 และประเมินผลการจัดกิจกรรม

3.1 ทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนาในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 จากการพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 จึงวางแผนกำหนดรายละเอียดโครงการเพื่อการทดลองใช้ในการจัดกิจกรรม โดยแบ่งออกเป็นการดำเนินการดังนี้

3.1.1 วางแผนกำหนดรายละเอียดโครงการเพื่อขออนุมัติจากอธิการบดีเพื่อดำเนินการ

3.1.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 ในวันพฤหัสบดีที่ 27 กรกฎาคม 2560 ตั้งแต่เวลา 13.00 น. – 16.30 น.

3.1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักศึกษาหอพักมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560 ที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 327 คน

3.1.4 สถานที่จัด ณ หอประชุมศรีวชิรโชติ และหอพักอาคาร 1,2 และ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3.1.5 ลักษณะการจัดกิจกรรมมีการกล่าวต้อนรับของคณะผู้บริหาร ปฐมนิเทศนักศึกษาหอพักใหม่เรื่องกฎระเบียบวินัยในการอาศัยอยู่หอพัก การบรรยายทอล์คโชว์โดยวิทยากรมืออาชีพภายนอก ในหัวข้อ “เด็กหอยุคใหม่ อยู่อย่างไรให้มีสุข” และลักษณะการรับน้องหอพักโดยบูรณาการการมีส่วนร่วมของตัวแทนนักศึกษาองค์การนักศึกษา รุ่นพี่หอพัก เข้าร่วมกิจกรรมรับน้องใหม่ที่อาคารหอพักเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจและความอบอุ่นแก่น้องใหม่หอพัก

3.2 ประเมินผลการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 โดยดำเนินการใช้แบบสอบถามสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาหอพักที่เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 327 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม โดยมีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาหอพัก ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมหอพัก โดยผู้วิจัยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 สอบถามข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมหอพักนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผลการวิจัย

พบว่า

1. ปัญหาในการจัดกิจกรรมหอพัก ลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพัก ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560 ได้แก่ การให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงมากกว่านี้ ($\bar{x}$ =3.60, S.D=0.55) การให้มีการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{x}$ =3.80, S.D=0.63) และให้มีรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจ ($\bar{x}$ =-3.98, S.D=0.68)

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D)	ระดับความคิดเห็น
1	ให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	3.60	0.55	มาก
2	ให้มีการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม	3.80	0.63	มาก
3	ให้มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	4.17	0.61	มาก
4	ให้มีรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจ	3.98	0.68	มาก
5	ให้เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อนักศึกษาหอพัก	4.10	0.67	มาก
6	ให้มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	4.12	0.69	มาก
7	ให้มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.08	0.66	มาก
	รวม	**3.98**	**0.23**	**มาก**

2. การพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ในการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 ผู้วิจัยดำเนินการโดยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมหอพักเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมโดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหอพักนักศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย สร้างความตื่นเต้นเป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาหอพักเข้าร่วมกิจกรรม สร้างรูปแบบกิจกรรมหอพักนักศึกษาให้น่าสนใจ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเป็นสำคัญ ซึ่งมีกำหนดการในการจัดกิจกรรม

3. ทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนาแล้ว โดยการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ได้ผลการประเมินจากความคิดเห็นของนักศึกษาหอพักกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมที่เข้าร่วมกิจกรรม คือในภาพรวมนักศึกษาหอพักมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมหอพักอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.80, S.D=0.14) เมื่อพิจารณาประเด็นทุกประเดนอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ($\bar{x}$ =4.96, S.D=0.18) และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ($\bar{x}$ =4.57, S.D=0.49)

ตารางที่ 2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักศึกษาหอพัก มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D)	ระดับความคิดเห็น
1	มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	4.96	0.18	มากที่สุด
2	มีการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม	4.75	0.43	มากที่สุด
3	มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน	4.57	0.49	มากที่สุด
4	มีรูปแบบกิจกรรมที่น่าสนใจ	4.84	0.36	มากที่สุด
5	เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อนักศึกษาหอพัก	4.80	0.40	มากที่สุด
6	มีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	4.76	0.42	มากที่สุด
7	มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.64	0.48	มากที่สุด
8	มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม	4.89	0.31	มากที่สุด
9	มีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป	4.95	0.21	มากที่สุด
	รวม	**4.80**	**0.14**	มากที่สุด

ภาพที่ 1 แสดงการทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนา โดยจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพักประจำปีการศึกษา 2560 ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญบรรยายทอล์คโชว์ หัวข้อ “เด็กหอยุคใหม่อยู่อย่างไรให้มีสุข”

ภาพที่ 2 แสดงการทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนา โดยจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ประจำปีการศึกษา 2560 ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 การมีส่วนร่วมของนักศึกษา ได้แก่ ตัวแทนสภานักศึกษา , องค์การบริหารงานกิจกรรมนักศึกษา และสโมสรนักศึกษา ทั้ง 7 คณะ เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมรับน้องเข้าหอพักในวันปฐมนิเทศเพื่อให้การต้อนรับนักศึกษารุ่นน้องหอพักเกิดบรรยากาศสร้างความอบอุ่นแก่นักศึกษา “เสมือนเป็นบ้านหลังที่สอง”

อภิปรายผล

ผลการวิจัยจากที่พบว่าปัญหาในการจัดกิจกรรมหอพัก ลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม และแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมหอพัก ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2560 ได้แก่ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของหอพักนักศึกษายังไม่ทั่วถึง ไม่ตื่นเต้น ไม่น่าสนใจ อาจเป็นเพราะการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมหอพักใช้สื่อยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วถึง ไม่ทันยุคสมัยกับสถานการณ์การรับรู้ข่าวสารในปัจจุบันของนักศึกษา ไม่ครอบคลุมพื้นที่เท่าที่ควร สร้างแรงดึงดูดใจให้น่าสนใจได้น้อย อาจเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์กิจกรรมหอพักใช้การติดประกาศตามอาคารหอพัก ลงข่าวประชาสัมพันธ์ใบปลิวในข่าวทะเลแก้วนิเวศนิวส์เท่านั้น จึงทำให้การรับรู้ของนักศึกษาหอพักไม่ทั่วถึงเนื่องจากจุดติดประกาศมีจำนวนจำกัด และนักศึกษาหอพักในสภาวะปัจจุบันจะรับรู้ข่าวสารต่างๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยใช้โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนกันมากขึ้น เช่น เว็ปไซต์ความเคลื่อนไหวของกิจกรรม บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Facebook) ตลอดจนรูปแบบที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์อาจยังไม่เหมาะสมและไม่มีประสิทธิภาพพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ จูช่วย (2553) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการประชาสัมพันธ์ตามคุณลักษณะของนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์ พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพราะเป็นการบอกเล่าและแนะนำให้บุคคลภายนอกได้รู้จัก และควรประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมพื้นที่ให้กว้างมากที่สุด งานประชาสัมพันธ์ต้องมีความไวและทันต่อเหตุการณ์ ควรสร้างความคุ้นเคยกับสื่อและใช้สื่อเป็นฐานของตนเองและสร้างความแข็งแกร่งที่นักศึกษาให้มีเครือข่ายความร่วมมือให้มากที่สุด

และจากการที่พบว่าปัญหาการสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมยังไม่เพียงพอ อาจเป็นเพราะ รูปแบบการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะเน้นเนื้อหาเชิงวิชาการไม่สร้างแรงจูงใจให้อยากเข้าร่วมกิจกรรม ไม่สร้างความตื่นเต้น ไม่สนุกสนาน ใช้ระยะเวลานานเกินไป ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความเบื่อหน่ายได้ และเมื่อมีการพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมที่สร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาอยากเข้าร่วม โดยจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ด้วยการเชิญวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ อาศัยจากประสบการณ์

และความเชี่ยวชาญของวิทยากร มาสร้างสีสันโดยจัดเป็นบรรยายทอล์คโชว์ในหัวข้อ **“เด็กหอยุคใหม่ อยู่อย่างไรให้มีสุข”** ซึ่งหัวข้อนี้ได้มาจากการประชุมวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ดูแลหอพักและตัวแทนนักศึกษาหอพัก สร้างความตื่นเต้นให้นักศึกษาเกิดความสนุกสนานและได้รับความรู้ที่สอดแทรกในกิจกรรม ตลอดจนการให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยให้องค์การนักศึกษา สโมสรนักศึกษารุ่นพี่เข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรม ร่วมวางแผนและดำเนินจัด**กิจกรรมรับน้องใหม่เข้าหอพัก (Welcome Dorm)** ทำให้นักศึกษาหอพักเกิดความอบอุ่นในการต้อนรับครั้งแรกเมื่อเข้าหอพัก **เสมือนเป็นบ้านหลังที่สองของตนเอง** ซึ่งจากลักษณะการจัดกิจกรรมโดยให้นักศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2542) ที่ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายด้วยตัวของเขาเอง ก็ถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นการมีส่วนร่วมทางสมองหรือทางความคิด เมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายหรือโครงการต่างๆ เขาก็จะเกิดความผูกมัดทางจิตวิทยา (psychological commitment) ที่จะทำให้เป้าหมายหรือโครงการนั้นบรรลุ นอกจากนั้นยังเกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของในเป้าหมายหรือโครงการ ดังนั้นเมื่อถึงภาคปฏิบัติเขาก็จะมีแรงจูงใจ และกระตือรือร้นให้งานบรรลุผลตามที่เขาได้มีส่วนกำหนดขึ้นมานั้น

ซึ่งจากการทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนาโดยจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพักปีการศึกษา 2560 ในครั้งนี้ ผลการประเมินการจัดกิจกรรมจากความคิดเห็นของนักศึกษาที่เข้าร่วมในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 ตอบสนองความต้องการของนักศึกษา และนักศึกษาเกิดความพึงพอใจกับการเข้าร่วมกิจกรรมได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภรณีน์ อินฟ้าแสง, เกียรติพงษ์ พันชนะ (2556) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการประกันคุณภาพงานกิจการนักศึกษา วิทยาลัยราชพฤกษ์ และได้สรุปว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมของนักศึกษามุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพ บุคลิกภาพ คุณภาพ และผลการปฏิบัติจริง ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัวและสถานภาพทางสังคมให้ดีขึ้น โดยมีโอกาสพัฒนาทักษะความรู้ประสบการณ์ในการทำงานเป็นทีม รวมทั้งการเสียสละเพื่อชุมชน มีความเข้าใจสังคม เปิดใจกว้างยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น รู้จักตนเอง รู้จักเพื่อนๆมีเจตคติที่ดีโดยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขยัน อดทน รักการทำงาน การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์วิธีการแก้ปัญหา และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมหอพักนักศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ให้เป็นหอพักสีขาว เป็นแหล่งที่พักอาศัยที่สร้างความอบอุ่นให้แก่นักศึกษาหอพักเสมือนเป็นบ้านหลังที่สองของนักศึกษา (คู่มือปฏิบัติงานการบริหารจัดการและการเข้าพักหอพักนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2558)

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาในการจัดกิจกรรมหอพัก ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง การสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมยังไม่เพียงพอ และลักษณะการจัดกิจกรรมยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร ลักษณะการจัดกิจกรรมหอพักที่นักศึกษาหอพักมีความสนใจเข้าร่วม คือ ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างความอบอุ่นแก่นักศึกษา “เสมือนเป็นบ้านหลังที่สอง” และควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
2. ในการพัฒนาลักษณะการจัดกิจกรรมของนักศึกษาหอพักที่พึงประสงค์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของนักศึกษาเป็นสำคัญ
3. การทดลองใช้ลักษณะการจัดกิจกรรมที่พัฒนาแล้วโดยการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาหอพัก ปีการศึกษา 2560 และประเมินผลการจัดกิจกรรม ในวันที่ 27 กรกฎาคม 2560 ได้ผลการประเมินจากความคิดเห็นของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ ในภาพรวมนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมหอพักอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเด็นทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ศรีสมบัติ และ ดร.กมลภพ ยอดบ่อพลับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ อยู่มี ผู้เชี่ยวชาญด้านงานกิจการนักศึกษา ว่าที่เรืออากาศตรี ดร.บัญชา สำรวยรื่น และนายอำพน กลีบปาน ผู้อำนวยการกองพัฒนานักศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผ่องลักษม์ จิตต์การุญ กองพัฒนานักศึกษา เพื่อนร่วมงานบุคลากรหอพักทุกท่าน และนักศึกษาหอพัก สำหรับความช่วยเหลือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย และร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

พนาวัน เปรมศรี. (2558). **คู่มือปฏิบัติงานการบริหารจัดการและการเข้าพักหอพักนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.** พิษณุโลก.

ศศิรัศมิ์ เสือเมือง สัมพันธ์ รอดพึ่งครุฑ และ ชัชภูมิ สีชมภู. (2555). **การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.** วารสารวิชาการ เครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. 2(2): 31-40.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2542). พฤติกรรมองค์การ ทฤษฎีและการประยุกต์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำราญ จูช่วย. (2553). **แนวทางการประชาสัมพันธ์ตามคุณลักษณะของนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อาภรณีน์ อินฟ้าแสง และ เกียรติพงษ์ พันชนะ. (2556). **การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการประกันคุณภาพงานกิจการนักศึกษา วิทยาลัยราชพฤกษ์.** วิทยาลัยราชพฤกษ์.

แนวทางการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองของผู้ใช้บริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

THE DEVELOPMENT GUIDELINES OF LIBRARY SHELF CHECK IN-OUT BY MEMBERS OF ACADEMIC RESOURCE AND INFORMATION TECHNOLOGY CENTER, PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY

คม กันชูลี* อัจฉราพร แย้มเหม็น และ สมภพ มุสิกร
สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก
*corresponding author e-mail : Khomgun@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง และแนวทางการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง จำนวน 377 ได้มาจากผู้ใช้บริการในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา เก็บรวมรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม **ผลการวิจัยพบว่า** สภาพการใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เคยใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง มีความถี่ในการใช้บริการ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ มากที่สุด มีระยะเวลาใช้งานเป็นเวลา 2 ปี ทรัพยากรที่ถูกยืม-คืนด้วยตนเอง คือ หนังสือ ตำรา และใช้วิธีการเรียนรู้การยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองจากหน้าจอของระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ในด้านความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบยืม-คืนหนังสือขัดข้อง เมื่อระบบขัดข้องระบบสามารถแสดงข้อความแนะนำ และสามารถยืมหนังสือพร้อมกันครั้งละหลายเล่ม ($\overline{X}$ =4.32) ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดในระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง คือ ระบบไม่พิมพ์สลิปการยืม-คืน (ร้อยละ 25.13) สำหรับแนวทางในการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยเอง สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ควรพัฒนาระบบการพิมพ์สลิปการยืม-คืน ให้ใช้งานได้ง่าย พิมพ์ได้รวดเร็วและคมชัด พัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองให้มีเสถียรภาพพร้อมใช้งานอยู่ตลอดเวลา มีระบบแจ้งเตือนเมื่อเครื่องขัดข้อง ส่งถึงผู้รับผิดชอบดูแลระบบให้แก้ไขได้ทันที และ พัฒนาระบบการตรวจสอบรหัสด้วยตนเองในกรณีที่มีการลืมรหัสผ่านหน้าจอระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง การให้บริการยืม-คืน สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purpose of this research was to study the state of library shelf check in-out by members and guideline on library shelf check in-out by members of Academic Resource and Information Technology Center of Pibulsongkram Rajabhat University. The samples were 377 people who use the library shelf check in-out by members during the research time. The findings found that the state of library shelf check in-out by most members had the usage frequency once a week the most in 2 years. The resources

were books, textbooks by accessing the in-out check via the monitor screen. The opinion of the library shelf check in-out by members, mostly they agree on the issue of librarians/staff on immediate service during the in-out shelf check is out-of-order service. When the out-of-order service occurs, the instruction is able to give guidance and many books can be returned in one time ($\overline{x}$ =4.32). The only problem found the most in the in-out shelf check was that there is no slip for the in-out shelf check (25.13%). The development guideline on library shelf check in-out by members of Academic Resource and Information Technology Center of Pibulsongkram Rajabhat University, the center should develop the printing of in-out shelf check slip easy to access clearly and speedily, develop the stable in-out shelf check of all time, have the warning system when the out-of-order machine occurs and inform the person in charge for immediate correction and develop the code checking system via the screen in case of the members forgetting the code.

Keywords : development guideline on library shelf check in-out members, library shelf check in-out members, Academic Resource and Information Technology Center

บทนำ

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศหรือห้องสมุด เป็นหน่วยงานสนับสนุนภารกิจของมหาวิทยาลัย ทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย ตลอดจนมีทรัพยากรสารสนเทศที่มีไว้สำหรับ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัยได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องที่ต้องการได้อย่างเต็มที่ งานบริการยืม-คืน เป็นบริการพื้นฐานที่ห้องสมุดจัดให้แก่ผู้ใช้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้สามารถยืมหนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศออกไปใช้นอกห้องสมุดได้ ในการให้บริการยืม-คืน ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เดิมใช้ระบบการยืม-คืน ด้วยระบบบาร์โค้ด ผ่านบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด โดยจะนำบาร์โค้ดที่ติดกับหนังสือมาอ่านกับเครื่องอ่านบาร์โค้ดผ่านโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ จากนั้นจะนำหนังสือที่ทำการยืม ไปลบสัญญาณแม่เหล็กกันขโมยก่อนจะส่งหนังสือให้ผู้ใช้นำออกจากห้องสมุด ส่วนขั้นตอนการรับคืน บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุด อ่านบาร์โค้ดของหนังสือและนำหนังสือมาตั้งสัญญาณกันขโมย เพื่อนำขึ้นชั้นรอผู้ใช้คนต่อไป

ปัจจุบัน มีการนำระบบคอมพิวเตอร์ มาใช้ในระบบยืม-คืน ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีคลื่นวิทยุ (RFID- Radio Frequency Identification) มาใช้ในระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง แทนการให้บริการแบบบาร์โค้ด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อการบริการของห้องสมุดมากยิ่งขึ้น มีความเป็นอิสระและความเป็นส่วนตัวในการยืมหนังสือ ในการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ผู้ยืมสามารถทำการยืม ทำการคืนด้วยตนเอง ระบบสามารถพิมพ์สลิปการยืม การคืน ที่ระบุชื่อผู้ยืม ชื่อหนังสือที่ยืม วัน เวลาที่ทำการยืมกำหนดส่ง ทำให้เกิดความสะดวกสบาย ลดขั้นตอนและประหยัดเวลาในการให้บริการยืม การคืน รวมทั้งระบบยังสามารถป้องกันหนังสือสูญหาย และแท็ก RFID มีอายุการใช้งานไม่น้อยกว่า 100,000 ครั้ง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้นำระบบการยืม-คืนหนังสืออัตโนมัติ มาให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ ตั้งแต่วันที่ 8 มิถุนายน 2557 จนถึงปัจจุบัน โดยมีตู้ยืมหนังสือด้วยตนเอง ณ อาคารหอสมุด e-library ชั้น 2 จำนวน 1 ชุด ชั้น 3 จำนวน 1 ชุด และตู้รับคืนหนังสือด้วยตนเอง ชั้น 1 จำนวน 2 ชุด โดยจุดรับคืนหนังสือจะเปิดตลอด 24 ชั่วโมง ดังนั้นจึงเป็นประเด็นสำคัญอย่างอย่างที่ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัยต่อระบบการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ผู้วิจัยในฐานะที่เป็น

ผู้ปฏิบัติงาน จึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาเรื่องดังกล่าว ผลที่ได้จากการวิจัยจะทำให้ทราบสภาพการ ใช้งาน ความคิดเห็น ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้สามารถพัฒนา ปรับปรุงระบบการยืม การคืนหนังสือด้วยตนเอง ให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบยืมคืนหนังสือด้วยตนเอง ของผู้ใช้บริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ใช้บริการที่เคยใช้งานระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 22,977 คน ที่เป็นสมาชิกในระบบยืม-คืนหนังสือ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง อ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 377 คน โดยการแจกแบบสอบถามจากผู้ใช้บริการที่มาใช้งานระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ให้เก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามเครื่องมือ เอกสารที่เกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจ ได้แก่ อาจารย์ รติวัฒน์ ปารีศรี สาขาวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิจารณา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง เฉพาะผู้ที่มาใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ในช่วงเวลาที่ทำการวิจัย ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 377 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้เป็นสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

1) ค่าร้อยละ ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามและเกี่ยวกับสภาพการใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง

2) ค่าเฉลี่ย แปลความโดยใช้ มาตรวัด 5 ระดับ

ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3) การแปลผลคะแนนตามเกณฑ์ของ Likert’s scale

ระดับ 5 ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ระดับ 4 ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง เห็นด้วย

ระดับ 3 ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 ไม่แน่ใจ

ระดับ 2 ค่าเฉลี่ย 1.81-2.260 ไม่เห็นด้วย

ระดับ 1 ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สำหรับวิเคราะห์การกระจายของระดับความคิดเห็น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง
2. เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง
3. แนวทางการนำสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้พัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง

1. สภาพการใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
อาจารย์	15	4.00
นักศึกษาระดับปริญญาตรี	302	80.10
นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา	60	15.90
รวม	**377**	**100.00**

ตารางที่ 2 ระยะเวลาที่เคยใช้บริการยืม-คืน หนังสือด้วยตนเอง

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
1 ปี	75	19.90
2 ปี	181	48.00
3 ปี	121	32.10
รวม	**377**	**100.00**

ตารางที่ 3 ความถี่ในการใช้บริการยืม-คืน หนังสือด้วยตนเอง

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
2-3 ครั้งต่อสัปดาห์	45	11.90
1 ครั้งต่อสัปดาห์	242	64.20
2-3 ครั้งต่อเดือน	90	23.90
รวม	**377**	**100.00**

ตารางที่ 4 วิธีการเรียนรู้การใช้บริการยืม-คืน หนังสือด้วยตนเอง

วิธีการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
การแนะนำบนหน้าจอของระบบยืม-คืน หนังสือด้วยตนเอง	287	52.95
คำแนะนำจากบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่	195	35.98
อาจารย์ผู้สอน	45	8.30
เพื่อน	15	2.77
รวม	**542**	**100.00**

ตารางที่ 5 หนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศที่ยืม-คืนหนังสือด้วยเอง

ทรัพยากร	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือตำรา	377	69.56
รายงานวิจัย/วิทยานิพนธ์	287	52.95
นวนิยาย เรื่องสั้น	76	14.02
นิตยสารฉบับย้อนหลัง	30	5.54
รวม	**770**	**100.00**

จากตารางที่ 1- 5 พบว่า ผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ส่วนใหญ่ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 80.10 ระยะเวลาที่เคยใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง 2 ปี จำนวน 181 คน ความถี่ในการใช้บริการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง 1 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 242 คน และยืมหนังสือตำรา มากที่สุด วิธีการเรียนรู้การใช้บริการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ใช้วิธีการแนะนำบนหน้าจอของระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง

2. ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการต่อระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามแยกในแต่ละด้าน

ตารางที่ 6 ระบบยืมหนังสือด้วยตนเอง

ด้านผู้ให้บริการ	$\bar{x}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ท่านต้องการบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำการยืมหนังสือ	3.76	0.99	เห็นด้วย
ท่านสามารถติดต่อบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ในทันทีที่มีปัญหาการยืมหนังสือ	4.28	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบยืมหนังสือขัดข้อง	4.32	0.47	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	**4.12**	**0.66**	**เห็นด้วย**
ด้านการติดต่อระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ	$\bar{x}$	**SD**	**ระดับความคิดเห็น**
ท่านเข้าใจขั้นตอนการยืมหนังสือด้วยตนเองที่ปรากฏในแต่ละหน้าจอ	4.16	0.47	เห็นด้วย

ท่านสามารถเลือกภาษาในการแสดงผลบนหน้าจอได้ง่าย	4.16	0.46	เห็นด้วย
กรณีหนังสือที่นำมายืมเป็นหนังสือที่ยืมออกไม่ได้ ระบบแสดงข้อความ/สัญลักษณ์ให้ทราบอย่างชัดเจน	4.16	0.55	เห็นด้วย
เมื่อระบบการยืมหนังสือขัดข้อง ระบบแสดงข้อความพร้อมคำแนะนำ	4.32	0.57	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	**4.20**	**0.51**	**เห็นด้วย**
ด้านความสามารถของระบบ	$\bar{x}$	**SD**	**ระดับความคิดเห็น**
ท่านสามารถยืมหนังสือได้พร้อมกันครั้งละหลายเล่ม	4.32	0.47	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระบบหน้าจอการยืมแบบสัมผัส ทำงานตอบสนองได้ทันที	4.20	0.40	เห็นด้วย
การยืมหนังสือด้วยตนเองสะดวกรวดเร็วกว่าการยืมที่มีบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการให้	4.24	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การยืมหนังสือด้วยตนเองสามารถปกป้องความเป็นส่วนตัวได้	4.24	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
เครื่องยืมหนังสือด้วยตนเองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.20	0.57	เห็นด้วย
เครื่องยืมหนังสือด้วยตนเองขัดข้องเมื่อต้องการใช้งาน	4.28	0.60	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารห้องสมุดผ่านหน้าจอระบบการยืมหนังสือด้วยตนเอง	4.24	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	**4.25**	**0.54**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**

จากตารางที่ 6 พบว่า ด้านผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบยืมหนังสือขัดข้อง ท่านสามารถติดต่อบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ในทันทีที่มีปัญหาการยืมหนังสือ

ด้านการติดต่อระหว่างระบบกับผู้ใช้ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น เมื่อระบบการยืมหนังสือขัดข้อง ระบบแสดงข้อความพร้อมคำแนะนำ ($\bar{x}$ =4.32)

ด้านความสามารถของระบบ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นระบบการยืมหนังสือสามารถยืมหนังสือพร้อมกันครั้งละหลายเล่ม ($\bar{x}$ =4.32)

ตารางที่ 7 ระบบคืนหนังสือด้วยตนเอง

ด้านผู้ให้บริการ	$\bar{x}$	**SD**	**ระดับความคิดเห็น**
ในการคืนหนังสือท่านต้องการบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ	3.76	0.86	เห็นด้วย
ท่านสามารถติดต่อบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ในทันทีที่มีปัญหาการคืนหนังสือ	4.20	0.63	เห็นด้วย
บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบการคืนหนังสือขัดข้อง	4.24	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	**4.06**	**0.69**	**เห็นด้วย**
ด้านการติดต่อระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ	$\bar{x}$	**SD**	**ระดับความคิดเห็น**
ท่านเข้าใจขั้นตอนการคืนหนังสือด้วยตนเองที่ปรากฏในแต่ละ	4.16	0.61	เห็นด้วย

หน้าจอ			
ท่านสามารถเลือกภาษาในการแสดงผลบนหน้าจอได้ง่าย	4.16	0.61	เห็นด้วย
เมื่อมีปัญหาการคืนหนังสือ ระบบแสดงข้อความพร้อมให้คำแนะนำ	4.24	0.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	**4.19**	**0.58**	**เห็นด้วย**
ด้านความสามารถของระบบ	$\bar{X}$	**SD**	**ระดับความคิดเห็น**
ท่านสามารถคืนหนังสือได้ตลอด 24 ชม.	4.24	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระบบหน้าจอการคืนแบบสัมผัส ทำงานตอบสนองได้ทันที	4.24	0.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การคืนหนังสือด้วยตนเองสะดวกรวดเร็วกว่าการคืนที่มีบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการให้	4.24	0.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
การคืนหนังสือด้วยตนเองสามารถปกป้องความเป็นส่วนตัวได้	4.28	0.53	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
เครื่องรับคืนหนังสือด้วยตนเองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.36	0.56	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
เครื่องรับคืนหนังสือด้วยตนเองขัดข้องเมื่อต้องการใช้งาน	4.36	0.56	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	**4.29**	**0.54**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**

จากตารางที่ 7 พบว่า ด้านผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบการคืนหนังสือขัดข้อง ($\bar{X}$ = 4.24)

ด้านการติดต่อระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น เมื่อมีปัญหาการคืนหนังสือ ระบบแสดงข้อความพร้อมให้คำแนะนำ ($\bar{X}$ = 4.24)

ด้านความสามารถของระบบ ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น เครื่องรับคืนหนังสือด้วยตนเองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเครื่องรับคืนหนังสือด้วยตนเองขัดข้องเมื่อต้องการใช้งาน ($\bar{X}$ =4.36) เท่ากัน

3. ปัญหาของระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละปัญหาการยืมหนังสือ

หัวข้อ	จำนวน	ร้อยละ
เครื่องมือให้บริการยืมขัดข้องไม่สามารถยืมได้	135	14.02
ระบบไม่อ่านรหัสจากบัตรสมาชิกห้องสมุด	45	4.67
จำรหัสในการยืมไม่ได้	150	15.58
หนังสือเล่มที่ต้องการไม่สามารถยืมได้	136	14.12
ไม่เข้าใจข้อความ คำแนะนำเมื่อไม่สามารถยืมหนังสือเล่มที่ต้องการได้	75	7.79
ไม่เข้าใจคำแนะนำวิธีใช้ที่ปรากฏบนหน้าจอ	45	4.67
ไม่มีบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา	60	6.23

ตารางที่ 8 (ต่อ) จำนวนและร้อยละปัญหาการยืมหนังสือ

หัวข้อ	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ระบบไม่พิมพ์สลิปการยืมหนังสือ	242	25.13
ไม่เข้าใจข้อความ คำแนะนำเมื่อระบบการยืมขัดข้อง	45	4.67
ประตูทางออกเสียงดังเมื่อเดินผ่าน(หนังสือได้ผ่านการยืมแล้ว	30	3.12
รวม	**963**	**100.00**

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหา ระบบไม่พิมพ์สลิปการยืมหนังสือ มากที่สุด จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 25.13 รองลงมา จำรหัสในการยืมไม่ได้ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 15.58 และ หนังสือเล่มที่ต้องการไม่สามารถยืมได้ จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 14.12

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละปัญหาการคืนหนังสือ

หัวข้อ	**จำนวน**	**ร้อยละ**
เครื่องให้บริการรับคืน มีปัญหาไม่สามารถส่งคืนได้	151	22.78
ระบบไม่รับคืนหนังสือที่ส่งคืน (ไม่ปรากฏรายชื่อหนังสือที่คืน(บนสลิป)	120	18.10
ไม่เข้าใจคำแนะนำวิธีใช้ที่ปรากฏบนหน้าจอ	45	6.79
ไม่สามารถติดต่อบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ เมื่อระบบการคืนขัดข้องหรือมีปัญหาในการคืนหนังสือ	90	13.57
ระบบไม่พิมพ์สลิปการคืน	197	29.71
ไม่เข้าใจข้อความ คำแนะนำเมื่อระบบการคืนขัดข้อง	60	9.05
รวม	**663**	**100.00**

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพบปัญหา ระบบไม่พิมพ์สลิปการคืนหนังสือ มากที่สุด จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 29.71 รองลงมา เครื่องให้บริการรับคืน มีปัญหาไม่สามารถส่งคืนได้ จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 22.78 และ ระบบไม่รับคืนหนังสือที่ส่งคืน (ไม่ปรากฏรายชื่อหนังสือที่คืน) จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10

4. แนวทางการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มี 3 ด้าน คือ ด้านผู้ให้บริการ ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ ด้านความสามารถของระบบ พบว่า สามารถพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ได้ดังนี้คือ

1. ด้านผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการต้องการให้มีบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ
2. ด้านความสามารถของระบบ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรพัฒนาเครื่องยืม-คืนหนังสือให้พร้อมใช้งานอยู่

เสมอ มีระบบส่งข้อความเตือนถึงผู้รับผิดชอบเมื่อเครื่องระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองขัดข้องเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที

3. นอกจากนี้ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดในการใช้ระบบยืม-คืนของผู้ใช้บริการ มีดังนี้

3.1 ระบบไม่พิมพ์สลิปการยืม-คืนหนังสือ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรพัฒนาระบบการพิมพ์

สลิปการยืม-คืน ให้ใช้ได้ง่าย รวดเร็วและคมชัด ตรวจสอบและทำความสะอาดเครื่องพิมพ์อยู่เสมอเพื่อป้องกันกระดาษสลิปติดเครื่องพิมพ์

3.2 จำรหัสในการยืมไม่ได้

3.3 หนังสือเล่มที่ต้องการไม่สามารถยืมได้

อภิปรายผล

สภาพการใช้บริการยืม-คืนหนังสือ ด้วยตนเอง พบว่า ผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี และใช้งานระบบยืม-คืนหนังสือ 3 ปี และ 2 ปี รองลงมา เพราะบางส่วนยังที่จะใช้บริการยืมจากบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ ที่สามารถพูดจา สนทนา กับผู้ใช้บริการได้ ส่วนความถี่ในการใช้งานที่มีการใช้ บริการ 1ครั้งต่อสัปดาห์ เพราะในปัจจุบันมีแหล่งค้นคว้ามากมาย ที่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำเป็นต้องยืม สามารถอ่าน ดาวน์โหลดเก็บไว้อ่านในคราวต่อไปได้ สะดวกต่อการใช้บริการ ส่วนใหญ่เรียนรู้วิธีการใช้บริการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองจากการแนะนำบนหน้าจอของระบบยืม-คืนด้วยตนเองมากที่สุดเนื่องจากเป็นหน้าจอภาษาไทยสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ไม่ยาก

ความคิดเห็นต่อการใช้บริการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง

ด้านผู้ให้บริการ ในภาพรวม ผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง เห็นด้วยอย่างยิ่งที่บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบยืมหนังสือขัดข้อง ซึ่งอาจติดตั้งเครื่องยืม ไว้ใกล้เจ้าหน้าที่หรือบรรณารักษ์ คอยให้คำแนะนำและให้บริการงานอื่นร่วมไปด้วยเพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ใช้บริการมากที่สุด

ด้านการติดต่อระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ ในภาพรวม ผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง เห็นว่าระบบสามารถทำงานตอบสนองกับผู้ใช้บริการได้ดี คือ มีสัญลักษณ์ชัดเจน ในกรณีที่ยืมหนังสือออกไม่ได้ สามารถเลือกภาษาในการแสดงผลได้ง่าย

ด้านความสามารถของระบบ ในภาพรวม ผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง เห็นว่าระบบสามารถทำการยืม-คืนได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ สามารถยืมหนังสือได้หลายเล่มในครั้งเดียวกันได้ แต่บางครั้งเครื่องระบบยืม-คืนหนังสือสือขัดข้อง ไม่สามารถให้บริการได้ ดังนั้น ควรมีการจัดเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือกรณีที่มีปัญหา สุภารักษ์ เมินกระโทก (2559)

แนวทางการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ควรพัฒนาระบบการพิมพ์สลิปการยืม-คืนหนังสือ ให้มีความรวดเร็ว คมชัด และตรวจสอบและความความสะอาดเครื่องพิมพ์อย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันกระดาษสลิปติดเครื่องพิมพ์

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

สภาพการใช้บริการยืม-คืน หนังสือด้วยตนเอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ใช้บริการยืม-คืนหนังสือ 2 ปี จำนวน 181 คน ร้อยละ 48.00 รองลงมาคือ 3 ปี จำนวน 121 ร้อยละ 32.10 มีความถี่ในการใช้บริการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง 1 ครั้งต่อสัปดาห์ มากที่สุด จำนวน 242 คน ร้อยละ 64.20 รองลงมา 2-3 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 23.90 และ 2-3ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน ร้อยละ 11.90 วิธีการเรียนรู้การใช้บริการยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามจะเรียนรู้จากการแนะนำบนหน้าจอของระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง มากที่สุด จำนวน 287 คน ร้อยละ 52.95 รองลงมา คือ คำแนะนำจาก

บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ จำนวน 195 คน ร้อยละ 35.98 ส่วนทรัพยากรสารสนเทศที่ยืมด้วยตนเองมากที่สุด คือ หนังสือตำรา จำนวน 377 คน ร้อยละ 69.56 รองลงมาคือ รายงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ จำนวน 287 คน ร้อยละ 52.95 และ นวนิยาย เรื่องสั้น จำนวน 76 คน ร้อยละ 14.02

ความคิดเห็นต่อระบบยืมหนังสือด้วยตนเอง 3 ด้าน

ด้านผู้ให้บริการ ในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบยืมหนังสือขัดข้อง ($\overline{X}$ **=4.32**) สามารถติดต่อบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ในทันทีที่มีปัญหาการยืมหนังสือ ($\overline{X}$ =4.28) และต้องการบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำการยืมหนังสือ ($\overline{X}$ =3.76)

ด้านการติดต่อระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อระบบการยืมหนังสือขัดข้อง ระบบแสดงข้อความพร้อมคำแนะนำ ($\overline{X}$ =4.32) และเห็นด้วย สามารถเลือกภาษาในการแสดงผลบนหน้าจอได้ง่าย เข้าใจขึ้นตอนการยืมหนังสือด้วยตนเองที่ปรากฏในแต่ละหน้าจอ กรณีหนังสือที่นำมายืมเป็นหนังสือที่ยืมออกไม่ได้ ระบบแสดงข้อความ/สัญลักษณ์ให้ทราบอย่างชัดเจน ($\overline{X}$ =4.16 เท่ากัน)

ด้านความสามารถของระบบ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างยิ่ง สามารถยืมหนังสือได้พร้อมกันครั้งละหลายเล่ม ($\overline{X}$ =4.32) รองลงมาคือ การยืมหนังสือด้วยตนเองสามารถปกป้องความเป็นส่วนตัวได้ การยืมหนังสือด้วยตนเองสะดวกรวดเร็วกว่าการยืมที่มีบรรณารักษ์/เจ้าหน้าเป็นผู้ดำเนินการให้ ได้รับข้อมูลข้อมูลข่าวสารผ่านหน้าจอระบบการยืมหนังสือด้วยตนเอง ($\overline{X}$ = 4.24 เท่ากัน)

ความคิดเห็นต่อระบบคืนหนังสือด้วยตนเอง 3 ด้าน

ด้านผู้ให้บริการ ในภาพรวม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็น บรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการในทันทีที่ระบบการคืนหนังสือขัดข้อง ($\overline{X}$ =4.24) รองลงมาคือ สามารถติดต่อบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่ในทันทีที่มีปัญหาการคืนหนังสือ ($\overline{X}$ **=4.20)** และในการคืนหนังสือต้องการบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ($\overline{X}$ = 3.76)

ด้านการติดต่อระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อมีปัญหาการคืนหนังสือ ระบบแสดงข้อความพร้อมคำแนะนำ ($\overline{X}$ = 4.24) และ เข้าใจขั้นตอนการคืนหนังสือด้วยตนเองที่ปรากฏในแต่ละหน้าจอและสามารถเลือกภาษาในการแสดงผลหน้าจอได้ง่าย ($\overline{X}$ =4.16 เท่ากัน)

ด้านความสามารถของระบบ ผู้ตอบแบบสอบถาม เห็นด้วยอย่างยิ่ง เครื่องขัดข้องเมื่อต้องการใช้งาน ($\overline{X}$ =4.36) รองลงมาคือ การคืนหนังสือด้วยตนเองสามารถปกป้องความเป็นส่วนตัวได้ ($\overline{X}$ = 4.28) และ สามารถคืนหนังสือได้ตลอด 24 ชม. ระบบหน้าจอการคืนแบบสัมผัส ทำงานตอบสนองได้ทันที การคืนหนังสือด้วยตนเองสะดวกรวดเร็วกว่าการคืนที่มีบรรณารักษ์/เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการให้ ($\overline{X}$ =4.24 เท่ากัน)

แนวทางการพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเอง ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ที่มี 3 ด้าน คือ ด้านผู้ให้บริการ ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างระบบกับผู้ใช้บริการ ด้านความสามารถของระบบ พบว่า สามารถพัฒนาระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ได้ดังนี้คือ

4. ด้านผู้ใช้บริการ ผู้ใช้บริการต้องการให้มีบรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ
5. ด้านความสามารถของระบบ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรพัฒนาเครื่องยืม-คืนหนังสือให้พร้อม

ใช้งานอยู่เสมอ มีระบบส่งข้อความเตือนถึงผู้รับผิดชอบเมื่อเครื่องระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองขัดข้องเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที

6. นอกจากนี้ปัญหาที่พบบ่อยที่สุดในการใช้ระบบยืม-คืนของผู้ใช้บริการ มีดังนี้

6.1 ระบบไม่พิมพ์สลิปการยืม-คืนหนังสือ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรพัฒนาระบบการพิมพ์

สลิปการยืม-คืน ให้ใช้ได้ง่าย รวดเร็วและคมชัด ตรวจสอบและทำความสะอาดเครื่องพิมพ์อยู่เสมอเพื่อป้องกันกระดาษสลิปติดเครื่องพิมพ์

6.2 จำรหัสในการยืมไม่ได้

6.3 หนังสือเล่มที่ต้องการไม่สามารถยืมได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้การทำวิจัยนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ อาทิ ทรงคุณวุฒิในการตรวจประเมินผลการวิจัย ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผ่องลักษม์ จิตต์การุญที่ได้ให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีและสารสนเทศ ละมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

เอกสารอ้างอิง

เป็นหนึ่ง โฮลดิ้ง. (2560). **เครื่องยืมทรัพยากรห้องสมุดอัตโนมัติ (Patron Self-Checkout).** เข้าถึงได้จาก: http://www.pen1.biz/newwww/index.php/th/product-2/intelligent-library/patron-self-checkout (วันที่ค้นข้อมูล: 4 มกราคม 2560).

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2559). **แผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2556-2559.** พิษณุโลก : สำนักวิทยบริการ.

สุภารักษ์ เมินกะโทก. (2559). **การใช้ระบบยืม-คืนหนังสือด้วยตนเองของนักศึกษาและคณาจารย์ กรณีศูนย์บรรณสารและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.** นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ผศ.ดร.ไพลิน ภู่จีนาพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.วารัชต์ มัธยมบุรุษ	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผศ.ดร.สุภาพร ดอกไม้ทอง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.รัชนี มุขแจ้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.จุฑามณี สามัคคีนิชย์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.พลดา เดชพลมาตย์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.วัลลภัช สุขสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.ประเสริฐ ศิริเสรีวรรณ	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รศ.ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.ภคพร วัฒนดำรงค์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.พนิดา จงสุขสมสกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.รดี ธนารักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
ผศ.ดร.ฟ้ารุ่ง มีอุดร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดร.กนกวรรณ มะโนรมย์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
รศ.ดร.อุทัยวรรณ ภู่เทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ดร.ศิรัตน์ สนชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.เกศินี ประทุมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
รศ.ดร.สุภาพร คงศิริรัตน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.โสภา มะสืนาริ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.แคทรียา อังทองกำเนิด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดร.ธัญญา สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.เพชรสุดา ภูมิพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รศ.ดร.นงเยาว์ อุทุมพร	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
รศ.ดร.เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ดร.สมเกียรติ อินทสิงห์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.สุดจิต ครุจิต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ศ.ดร.กิจการ พรหมมา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.อภิพงษ์ พุฒคำ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.อรสา เตติวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ดร.ภัทรพร ตัสโต	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.จันทนา กาญจน์กมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.อนุพันธ์ กงบังเกิด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.จักรกฤษณ์ เสน่ห์ นมะหุต	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.พัชรี ครูขยัน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.กัมปนาท ปิยะธำรงชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.ปิยนันท์ บุญพยัคฆ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.สุรเดช จิตประไพกุลศาล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดร.ปิยะลักษณ์ พุทธวงศ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รศ.ดร.วีรเทพ พงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดร.สายฝน วิบูลรังสรรค์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดร.พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ปัทมา สุพรรณกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดร.สำราญ มีแจ้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.ดนุลดา จามจุรี	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ.ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.สุวรรณี ทองรอด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผศ.ดร.ชำนาญ ปาณาวงษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.สุวิทย์ กิระวิทยา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.สหณัฐ เพชรศรี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ธีรพร กงบังเกิด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.มนตรี มาลีวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.ปาจรีย์ ทองสนิท	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.นุตา ศุภคต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผศ.ดร.นิติพงศ์ จิตรีโภชน์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.นิทรา กิจธีระวุฒิวงษ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ประทุมา ฤทธิ์โพธิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.โรชินี อุปรา	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่
ผศ.ดร.พนิดา จงสุขสมสกุล	มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ดร.บุญญานุช ชีวาเกียรติยิ่งยง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ดร.สาธิต เชื้ออยู่นาน	มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ.ดร.ไพฑูรย์ ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผศ ดร.ปรารถนา โกวิทยางกูร	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผศ.ดร.สุภาภรณ์ สุดหนองบัว	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดร.ประสาท เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.กฤธยากาญจน์ โตพิทักษ์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผศ.สุพรรณี อินทร์แก้ว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ดร.นิสาพร วัฒนศัพท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.จิรภาส จงจิตวิมล	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รศ.ดร.ณภัทร น้อยน้ำใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รศ.ดร.สัมฤทธิ์ โม้พวง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.วรรณวรางค์ รัตนานิคม	มหาวิทยาลัยบูรพา
รศ.ดร.เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ลาวัณย์ สังขพันธานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.แก้วกร เมืองแก้ว	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อ.ดร.บัณฑิต ทิพย์เดช	มหาวิทยาลัยพะเยา

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ.ดร.คงศักดิ์ ศรีแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.ฐิติพร เจาะจง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.พงพันธุ์ พุทธิวิศิษฎ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ธัมมะทินนา ศรีสุพรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.วิโรจน์ ติ๊กจ๊ะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร.ธัชคณิน จงจิตวิมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.พัชราวลัย มีทรัพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ณัฏฐิรา ทับทิม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.สุกัญญาโสภี ใจกล่ำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.ปิยมนัส วรวิทย์รัตนกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ธันวดี ศรีธาวิรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.พิสิษฐ์ พูลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ศิริสุภา เอมหยวก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ไพโรจน์ เยียระยง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.กุลวดี ปิ่นวัฒนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.จุมพฏ พงศ์ศักดิ์ศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.ยุวดี ตรงต่อกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ขวัญชนก นัยจรัญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.จิตศิริน ก้อนคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.สุขสมาน สังโยคะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.อุทัยวรรณ ฉัตรธง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.รพิพรรณ จันทร์มะณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.วิจิตรา จำลองราษฎร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ศุภลักษณ์ วิริยะสุมน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.บัญชา ศรีสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ธนสาร เพ็งพุ่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.พัชรา วงศ์แสงเทียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ผศ.ดร.จักรกฤช ศรีละออ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.อลงกรณ์ เมืองไหว	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.สุพัตรา บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.อัญชนา ปรีชาวรพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร.สุขแก้ว คำสอน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.อนุ เจริญวงศ์ระยับ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.วาสินี มีเครือเอี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.ทวีศักดิ์ ขันยศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.นงลักษณ์ ใจฉลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.สมเกียรติ ติดชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร.ยุพร ริมชลการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.สุภาวดี แหยมคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.อรุณลักษณ์ โชตินาครินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.ณัฐวุฒิ ขาวสะอาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.อนงค์ ศรีโสภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.นิวัตร พัฒนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ณัฏฐินี ดีแท้	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ปิยวรรณ ศุภวิทิตพัฒนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.นววรรณ ทองมี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.กาญจนา ธนนพคุณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร. กิตติพงษ์ สุวรรณราช	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.สุชาดา เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.ผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อ.สุภาวดี น้อยน้ำใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร. นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม